

Izabela Łuc

**Słownik nazwisk
mieszkańców
południowego Śląska
XIX wieku**



WYDAWNICTWO
UNIWERSYTETU ŚLĄSKIEGO
KATOWICE 2016

rodzina pasamowikow Klimosz
Cieszyn, Wyżna Brama





Słownik
nazwisk mieszkańców południowego Śląska
XIX wieku

PRACE
NAUKOWE



UNIWERSYTETU
ŚLĄSKIEGO
W KATOWICACH

NR 3478

Izabela Łuc

Słownik

**nazwisk mieszkańców południowego Śląska
XIX wieku**

Redaktor serii: Publikacje Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji
Urszula Szućcik

Recenzent
Zofia Abramowicz

Spis treści

Wstęp	7
Śląska antroponimia w badaniach językoznawczych	10
Cel i koncepcja opracowania słownikowego	14
Zasady redakcji haseł słownikowych	20
Specyfika nazwisk cieszyńskich południowego Śląska	29
Charakterystyka źródeł	64
Wykaz źródeł i skrótów	69
Słownik.	75
Bibliografia	431
Summary	445
Zusammenfassung	447

Wstęp

Opracowany w postaci słownikowej zasób nazwisk zawiera poświadczony w archiwalnych źródłach regionalnych formacje identyfikacyjne mieszkańców południowej części Śląska, należącej w XIX wieku do Księstwa Cieszyńskiego. Zebrane antroponimy obrazują proces ostatecznego kształtowania się oraz stabilizacji funkcji¹ XIX-wiecznych nazwisk² na Śląsku Cieszyńskim³, reprezentujących miasto Cieszyn wraz z okolicznymi miejscowościami, ze wsiami, z koloniami i przysiółkami.

Księstwo Cieszyńskie terytorialnie ukształtowało się po wojnach prusko-austriackich w pierwszej połowie XVIII wieku. Wówczas graniczyło ono z Małopolską (na wschodzie), ze Słowacją (na południu), z Morawami i ze Śląskiem Opawskim (od zachodu) oraz Śląskiem Pruskim (od północy). Historyczne granice Księstwa Cieszyńskiego wyznaczały rzeki Białka i Bystra oraz szczyty Baraniej Góry i Klimczoka (na wschodzie), szczyty Wielkiego Połomu i Białego Krzyża (na południu), rzeki Odra i Piotrówka (na północy), rzeki Ostrawica i Olza — na zachodzie (MIĘKINA 1988: 4). Śląsk Cieszyński, zajmujący wówczas obszar 2 282 km², został podzielony na trzy powiaty polityczne: bielski (obejmujący powiaty sądowe w Bielsku, Strumieniu, Skoczowie), frysztacki (we Frysztacie i w Boguminie), cieszyński (w Cieszynie, Jabłonkowie i we Frydku) (POPIOŁEK 1972: 7). Zebrany zasób

¹ Tendencje stabilizacji nazwisk ujawniają się mimo widocznych w wielu wypadkach wariantów fonetycznych i graficznych, uzależnionych od stopnia wykształcenia i przynależności etniczno-językowej zapisującego je urzędnika. Stabilizacja nazwiska zwyczajowego determinowana była nie tylko względami ustrojowo-prawnymi, demograficznymi i społecznymi, ale również obyczajowo-aksjologicznymi (formy identyfikacji bowiem bezpośrednio odnosiły się do wartości związanych z poczuciem wspólnoty, narodowej przynależności, bliskości rodzinnej oraz przywiązania do gwary, zwyczajów, obrzędów i do tradycji). Halszka Górny zwraca uwagę na fakt, że w procesie stabilizacji nazwisk „Istotną rolę odegrały takie czynniki, jak: rozwój narodu, państwa i administracji oraz wynikająca z nich potrzeba stałego określania człowieka” (GÓRNY 2004: 47). Stabilizację nazwisk na Śląsku Cieszyńskim unormował wydany w 1787 roku nakaz Józefa II, obligujący Żydów do przyjęcia niemieckich imion i nazwisk, które nadawali urzędnicy. Ów obowiązek rozpoczął proces asymilacji ludności wyznania mojżeszowego z kulturą i językiem niemieckim (SPYRA 1999: 14).

² Chodzi o *nazwisko* interpretowane już jako nazwa nadana po imieniu/imionach konkretnej osobie, społeczno-prawnie je identyfikująca, związana z rodzinną tradycją nominacji. W takim ujęciu nazwisko XIX-wieczne nie pełni już funkcji jednostkowego identyfikowania osoby, lecz ilustruje antroponim o niezmiennej i dziedziczonej formie.

³ Wieloaspektowa analiza zgromadzonych w słowniku reprezentantów *nomina propria* uwzględnia fakt, że Śląsk Cieszyński „jest pojęciem geograficznym, historycznym i kulturowym” (RACLAVSKÁ 1998: 6).

nazwisk poświadcza, że czynnik historyczno-topograficzny wielopłaszczyznowo zdeterminował zasięg i charakter interferencji⁴, będących wynikiem wpływów polskich, niemieckich, czeskich oraz słowackich.

Wiek XIX to czas największych w dziejach Śląska Cieszyńskiego przemian. Przypadający na ten okres rozwój przemysłu oraz cywilizacji spowodował wzmożoną migrację ludności napływowej. Nasilenie przemieszczania się obserwowano wówczas nie tylko wśród rdzennej ludności polskiej, pochodzącej z okolicznych wsi śląskich i przysiółków czy z sąsiadujących ze Śląskiem regionów, ale również wśród ludności pochodzącej z całego obszaru Polski. Równie istotną rolę w tym procesie odegrała ludność obca kulturowo, poszukująca poprawy bytu społecznego bądź obejmująca stanowiska administracyjne na atrakcyjnym⁵ wówczas terenie *cieszyńskiego pogranicza*⁶.

Śląsk południowy, znajdując się na styku różnych narodowości, kultur i wyznań, był terenem, na którym mieszkańcy posługiwali się językiem polskim, niemieckim i czeskim. Zamieszkująca ten teren ludność używała w codziennej komunikacji narzecza cieszyńsko-polskiego⁷, mimo iż w szkole do pierwszej połowy XIX wieku nauczano na podstawie czeskich podręczników⁸, a język niemiecki

⁴ *Interferencję* interpretuję jako długotrwały i złożony proces przenikania się określonych elementów językowych, kulturowych, etnicznych czy wyznaniowych (WARCHOŁ 1989: 11), jednocześnie dzieląc podgląd Karola Dejny, iż „Podstawowym [...] warunkiem zaistnienia zjawiska interferencji jest wytworzenie się na określonym etapie rozwoju różnych etnicznie społeczeństw takiej sytuacji społeczno-polityczno-kulturowej, w której dane grupy etniczne są zdolne najpierw opanować minimum dwa różne systemy językowe, a następnie w toku bezpośredniej komunikacji językowej — systemami tymi umieć się biegle posługiwać” (DEJNA 1978, 36—37). Por. również ABRAMOWICZ (1993: 29—30).

⁵ Wewnętrzna migracja ludności zewnętrznej dokonywała się na terenie Śląska Cieszyńskiego etapowo. Region, będąc pod administracyjnym panowaniem austriackim, po pierwsze, skupiał ludność niemiecką (austriacką), po drugie, gromadził ludność autochtoniczną (wewnętrzna), od prawników związaną ze Śląskiem Cieszyńskim — Polaków, Czechów i Słowaków, po trzecie, skupiał ludność napływową (Żydów, Węgrów, Włochów, Francuzów, Romów), łączącą się w rozmaite grupy kulturowo-narodowościowe i wyznaniowe (katolicyzm, protestantyzm, judaizm i inne ich odłamy), deklarującą swoją tożsamość narodową jako: polską, śląską, czeską, słowacką, niemiecką, węgierską i żydowską.

⁶ Określenie *teren pogranicza* rozumiem szeroko — jako teren przenikania się różnych kultur, języków i narodowości oraz jako proces wielopłaszczyznowych asymilacji.

⁷ Warto w tym miejscu przypomnieć, że od połowy XIV wieku na południowym Śląsku język czeski był oficjalnym językiem urzędowym. W roku 1782 potęguje się wpływ języka czeskiego, w związku z utworzeniem Gubernium Morawsko-Śląskiego, a lata 1782—1848 charakteryzują się wzmożonymi wpływami języka niemieckiego. Mimo iż ziemia cieszyńska pozostawała pod panowaniem monarchii habsburskiej cztery stulecia (od 1526 roku do końca I wojny światowej, czyli do 1918 roku), to ani czeszczyzna, ani niemczyzna (jako języki narzuczone) nie zdołały przyjąć się wśród miejscowej ludności. Czeski i niemiecki pozostały tylko językami urzędowymi dokumentów oraz w niektórych wypadkach — sfery urzędowej. Język dla ludności cieszyńskiej od prawników był i jest jednym z warunków zachowania własnej tożsamości.

⁸ Wskutek licznych postulatów duchowieństwa i ludności świeckiej rząd austriacki dekretem z 2 września 1848 roku wyraził zgodę na wprowadzenie w szkołach Księstwa Cieszyńskiego książek polskich w miejsce morawskich podręczników (POPIOLEK 1913: 388), co w praktyce przekładało się na urzędowe wprowadzenie języka polskiego do szkół.

uznawano za urzędowy⁹. Wielowiekowa izolacja gwar cieszyńskich od tendencji rozwojowych polszczyzny ogólnej sprawiła, że gwary te przechowały w swym systemie wiele archaizmów staropolskich¹⁰ oraz starszych cech wymowy i morfologii¹¹, które w polskim języku literackim oraz w innych dialektach, nieużywanych w granicach śląskich, uległy zmianom.

Śląsk Cieszyński z jego centrum Cieszynem¹² stał się regionem o niepowtarzalnym „kolorycie” antroponimicznym. Regionalna odmiennosc, wyrażająca się w wewnątrzspołecznej (wyznaniowej, narodowo-etnicznej, kulturowej i językowej) swoistości nazewnictwa, znajduje wyraz w dokumentach źródłowych pochodzących z XIX wieku (por. również stanowisko Zofii ABRAMOWICZ 2010: 7). Czynniki te nobilitują też regionalne nazewnictwo, wyraziście eksponując immanentność tego zbioru na wielu poziomach semantycznych i strukturalnych na tle innych regionów. Ową niepowtarzalność potwierdza nie tylko analiza konfrontatywna nazwisk południowego Śląska z nazwami pochodzącymi z innych obszarów Polski, lecz także ich zestawienie z zasobem nazewnictwa regionów graniczących ze Śląskiem południowym – Górnego Śląska i Śląska Opolskiego¹³.

Zgromadzony w słowniku rejestr nazwisk, poddany uprzednio wnikliwej analizie historycznej, uwzględniającej topograficzne położenie regionu, którego dotyczą analizowane nazwy własne, ukazuje, iż decydujący wpływ na nazwy osobowe identyfikujące mieszkańców Śląska Cieszyńskiego wywarły specyficzne stosunki polityczne, społeczne, językowe, kulturowe, etniczne i narodowościowe, współtworzące obraz ziemi cieszyńskiej – począwszy od wieków średnich, a skończywszy na przełomowym dla rozwoju tego regionu wieku XIX. Wiedza ta sprawia, że zebrane *nomina propria* należy traktować jako naturalny składnik kultury społeczności lokalnej – nośnik wiedzy o życiu religijnym mieszkańców tego regionu, podejmowanych przez nich zajęciach i pełnionych funkcjach społecznych. Nazwiska mieszkańców południowego Śląska odślawiają też informacje na temat typów kontaktów językowych oraz praktykowanych zachowań społecznych na poziomie mikrowspólnot, kontaktów wyrażających się w komunikacyjnojęzykowej dychotomii pomiędzy „swoimi”, rdzenną ludnością pochodzącą „stąd” (*stąd*) – *cieszyniakami*, a „cudzymi” (*obcymi*). W takim ujęciu – nazwiska są cenną skarbnicą wiedzy na temat nowopolskiego¹⁴ światopoglądu i filozofii tej epoki.

⁹ W 1867 mocą zatwierdzonej ustawy pojawił się na południowym Śląsku drugi urzędowy (obok języka niemieckiego) język – polski. Zgodnie ze szkolną ustawą państwową, podlegającą zapisom w konstytucji, szkolnym językiem wykładowym miał być język ojczysty (POPIOŁEK 1913: 398).

¹⁰ Por. np. CIEŚLIKOWA 1983: 129–133; 1987: 262–267; 1990a; 1991 *passim*.

¹¹ Por. CIEŚLIKOWA 1993: 95–102; 1997: 129–140; 2000: 319–328; 2005: 101–148.

¹² W wyniku zagrożenia Wiednia przez wojska napoleońskie w 1805 roku do Cieszyna przenosi się dwór cesarski i rząd monarchii austriackiej. Cieszyn na kilka miesięcy formalnie staje się stolicą cesarstwa; od drugiej połowy XIX wieku Cieszyn zostaje stolicą powiatu politycznego oraz okręgu sądowego (PANIC, red., 2010, t. 3: 55).

¹³ Swoistość zebranego zbioru antroponimów wyeksponowano, używając określonych kwalifikatorów, zamieszczonych w hasłach słownikowych; ich objaśnienia znajdują się po *Wstępie*.

¹⁴ Epoka nowopolska (w periodycznym ujęciu Zenona Klemensiewicza) trwała od połowy XVIII wieku do 1839 roku (KLEMENSIEWICZ 1985: 31).

„Mozaika” językowa, etniczna i kulturowa, będąca efektem wielopłaszczyznowych interferencji (i stopniowe, naturalne nawarstwianie się jej elementów), zapewniła warunki sprzyjające ukształtowaniu się charakterystycznego, niepowtarzalnego w innych regionach, *językowego obrazu świata i wartości*¹⁵, które kultywowała rdzenna ludność zamieszkująca teren południowego Śląska. Interpretacja świata i rzeczywistość komunikacyjnojęzykowa mieszkańców Śląska Cieszyńskiego oparte były nie tylko na tolerancji wyrosłej na podłożu kultywowanej przez wieki tożsamości¹⁶, lecz także na regionalnej kulturze materialnej i duchowej, na przywiązaniu do ziemi rodzinnej, wartości rodzinnych i gwary, do tradycji, zwyczajów, obrzędów (jako podstawowych kategorii konceptualizacji tworzących sens życia), które to cechy — jak odbicie lustrzane — wpisane zostały w specyfikę XIX-wiecznych nazwisk przechowujących i kumulujących ówczesną wiedzę, jak również doświadczenia komunikacyjne i językowe z wieków poprzednich.

Uwzględniając te wszystkie determinanty, należy przyjąć stanowisko, że nazwiska można traktować nie tylko jako element języka¹⁷, ale także jako element kultury duchowej (por. ABRAMOWICZ 2006a: 23–29; 2006b: 13–20; KAŁETA 1998a), za pomocą których wyraża się stosunek do symboliki narodowej (por. ABRAMOWICZ 2007: 113–122) — opisywać je diachronicznie i synchronicznie, eksponując na każdej płaszczyźnie ich opisu pełnione przez nie kulturotwórcze (a zwłaszcza regionalne) i aksjologiczne funkcje.

Śląska antroponimia w badaniach językoznawczych

Badania antroponimii historycznej oraz współczesnej Śląska jako jednej z ziem Polski (uwzględniające w opisach jego historyczno-topograficzne rozwarstwienie na dzielnice) w minionym stuleciu zyskały na popularności. Potwierdzają to: wnikliwa analiza sfery onimicznej oraz opis stanu zasobów archiwaliów cieszyńskich, którego sukcesywnie dokonuje Robert Mrózek¹⁸ (prekursor badań onomastycz-

¹⁵ Por. CIEŚLIKOWA 1999: 269–276; CZOPEK-KOPCIUCH 2006b: 11–33.

¹⁶ Barbara Czopek-Kopciuch szczegółowo opisuje znaczenie tożsamości w procesie kształtowania się nazwisk w jednym z rozdziałów monografii zatytułowanej *Nazwiska polskie w Zagłębiu Ruhry* (CZOPEK-KOPCIUCH 2004: 96–108).

¹⁷ Por. pogląd Katarzyny Skowronek: „Nazwisko, pełniące funkcję identyfikacyjną, denotacyjną, komunikacyjną, jest strukturą złożoną, mającą swój biegun fonologiczny i semantyczny. Biegun fonologiczny służy w komunikacji do odróżniania jednego obiektu od drugiego, natomiast biegun semantyczny obejmuje synchroniczne i diachroniczne (w ujęciu tradycyjnym) znaczenie nazwy. Treści kulturowe wyrażone na płaszczyźnie nazwiska dziedzicznego są znaczące w sensie indywidualnym i ogólnym” (SKOWRONEK 1997: 149–151).

¹⁸ Liczne publikacje Roberta Mrózka w sposób znaczący wzbogacają językoznawczą i historyczną wiedzę o Śląsku Cieszyńskim, por. prace monograficzne: *Nazwy miejscowe dawnego Śląska Cieszyńskiego* (1984); *System mikrotoponimiczny Śląska Cieszyńskiego XVIII wieku* (1990); *Miejski krajobraz nazewniczy Cieszyna w perspektywie diachronicznej* (2010) oraz liczne artykuły (por. między innymi: MRÓZEK 1970: 187–201; 1983: 23–26; 1985: 167–169; 1986: 79–88; 1987: 48–58; 1991a: 105–110; 1991b: 182–195; 1993: 55–60; 1994a: 135–140; 1994b: 119–124; 2011: 102–110).

nych na tym terenie), cztery monografie, które ukazały się na początku XXI wieku (LIPOWSKI 2002, 2008; CZEKAJ 2003, LECH 2004), jak również szkieletowe (przyczynkowe) syntezы nazw osobowych¹⁹, kontynuujące problematykę regionalnej specyfiki nazwisk podejmowanej przez Stanisława ROSPONDĄ (1960, 1967; opracowania słownikowe: 1967, 1973) oraz przez Henryka BORKA i Urszulę SZUMSKĄ (1976)²⁰.

Nazwy osobowe z południowej części Śląska Cieszyńskiego przedstawia praca Jaroslava LIPOWSKIEGO (2002) pt. *Nazwiska z Jabłonkowa i okolic u schyłku XVII wieku*. Monografia, składająca się z trzech części: 1) z części historycznej, 2) z alfabetycznego spisu 2 233 nazwisk pochodzących z dokumentów historycznych, 3) z charakterystyki zebranego materiału, dotyczącego ostatniej ćwierci XVII wieku, gdy Śląsk Cieszyński został wcielony do Komory Cieszyńskiej z siedzibą we Wrocławiu. Zgromadzony zasób antropimów z Jabłonkowa reprezentuje bardzo różnorodny materiał, który omówiono, odwołując się do uproszczonej klasyfikacji semantycznej zaproponowanej przez S. ROSPONDĄ (*Słownik nazwisk śląskich*, cz. 1: 1973: 6). Na przykładzie zebranych nazw osobowych sformułowano tezę, że „na południu Śląska Cieszyńskiego wszyscy mieszkańcy zapisani w księgach parafialnych w ostatniej ćwierci XVII wieku i w pierwszych latach XVIII wieku mieli już nazwiska” (LIPOWSKI 2000: 197). Synteza Jaroslava Lipowskiego, „wpisując się w cykl polskich monografii regionalnych, stanowi również pewien wkład do czeskich badań językoznawczych” (NARUSZEWICZ-DUCHLIŃSKA 2004: 241).

Niewątpliwą wartością kolejnej publikacji Jaroslava LIPOWSKIEGO (2008) pt. *Ewolucja nazwisk w południowej części Śląska Cieszyńskiego w czasach austriackich. Analiza słowotwórczo-statystyczna i graficzna* jest jej warstwa źródłowo-materiałowa, przydatna do badań konfrontatywnych (diachronicznych i synchronicznych), zregionalizowanych i ogólnopolskich. Głównym celem tej pracy, co wielokrotnie podkreślał sam autor, było „uchwycenie przemian strukturalnych antropimów, określenie cech, które dominowały w poszczególnych etapach, i próba zdefiniowania ich tendencji rozwojowych” (LIPOWSKI 2008: 15). To diachroniczne ujęcie odnosi się do czterech faz wydzielonych od 1671 do 1904 roku. Periodyzacja nazewnicza, zgodnie z przyjętą koncepcją badawczą, miała „pokazać, na jakich poziomach języka pojawiały się i zanikały określone elementy językowe antropimów” (LIPOWSKI 2008: 15). Dokonując analizy materiału antropimicznego, obejmującego 2 523 jednostki leksykalne, uwzględniono wpływ sześciu regionalnych czynników, takich jak: 1) gęstość zaludnienia, 2) zajęcia codzienne, 3) migrację, 4) pobyty wojsk, 5) uściślenie nazwy osobowej, 6) status prawny nazwisk (LIPOWSKI 2008: 11–15), które determinują kształtowanie się warstwy nazewniczej.

Opisując współczesny stan badań nad śląską antropimią, nie sposób pominąć rozprawy Małgorzaty Magdy-Czekaj oraz pracy Danuty Lech, składających

¹⁹ Por. np. artykuły i przyczynki: ROSPOND 1960: 3–22; 1965: 9–63; RECZEK 1956: 26–51; PLUTA 1974: 251–260; 1985: 265–271; MATUSZEWSKI 1996: 223–228; SICIŃSKI 1959: 65–88. Wśród nowszych prac poświęconych antropimii tego regionu można też wymienić artykuły: BOREK 1991; LECH 1999a: 160–166; 1999b: 133–144; MAGDA 1994: 19–27; MAGDA-CZEKAJ 1999: 83–92; 2005: 143–153.

²⁰ H. Borek, ukazując problemy wynikające z wieloaspektowych uwarunkowań historycznych i politycznych terenu Śląska, podkreślał konieczność przeprowadzania badań śląskiego nazewnictwa w różnych ujęciach czasowych (BOREK, SZUMSKA 1976: 53).

się z części materiałowej i syntetycznej, które obejmują nazwy osobowe Śląska Opolskiego.

Monografia Małgorzaty MAGDY-CZEKAJ (2003) pt. *Historyczne nazwiska ludności Olesna na Śląsku Opolskim* zawiera wiele cennych uwag na temat kształtowania się systemu onomastycznego w Oleśnie. Zebrany korpus nazwisk (składający się z 1950 jednostek identyfikacyjnych) poddano analizie, uwzględniając liczne uwarunkowania geopolityczne, społeczne i kulturowe, ujęte w kontekście historycznym i opierając się na zmodyfikowanej klasyfikacji nazwisk autorstwa Stanisława Rosponda. Wybrana metoda badawcza materiału umożliwiła „w sposób obiektywny ocenić zachodzące z nazewnictwie Olesna zmiany, a dotyczą one zarówno struktury, jak też pochodzenia i frekwencji używanych nazwisk na przestrzeni wieków XVII–XIX” (MAGDA-CZEKAJ 2003: 8).

Ogólny obraz nazewnictwa na Śląsku Opolskim prezentuje praca Danuty LECH (2004) pt. *Nazwy osobowe dziewiętnastowiecznych mieszkańców Opola (ze słownikiem etymologicznym nazwisk)*. W pracy tej omówiono (na tle politycznej i osadniczej historii regionu) polskie i genetycznie obce imiona i nazwiska oraz zachodzące między nimi powiązania i zależności. Zgromadzony przez Danutę Lech zasób nazwisk poddano analizie strukturalno-onomastycznej, wzorując się na zmodyfikowanej klasyfikacji Henryka Borka, która akcentuje problem kreacji nazwisk, określającej językowy charakter podstawy tej nazwy własnej. Regionalną wartość rozprawy umacniają: materiałowe wyeksponowanie podłoża dialektalnego nazwisk (śląskich cech fonetycznych, morfologicznych i leksykalnych), opis sposobów adaptacji graficzno-fonetycznych i substytucji morfologicznych rodzimych nazw osobowych do systemu niemieckiego oraz procesu polonizowania nazwisk genetycznie obcych. Na podstawie zbioru 2 817 nazwisk ukazano interferencje językowe i zmiany substytucyjne nazw osobowych (MAGDA-CZEKAJ 2004: 229).

Popularność badawcza antroponimii Śląska Cieszyńskiego (oprócz przywołanych prac Roberta Mrózka oraz monografii Jaroslava Lipowskiego) nie wpisała się w tradycję onomastycznych inicjatyw badawczych, jakie podejmowali inni autorzy.

Próby zebrania zasobu nazwisk cieszyńskich (do XIX wieku) podjął się Władysław MILERSKI (1996), wydając słownik o charakterze popularnonaukowym. Sam autor jednak podkreślał, że zebrany przez niego zbiór nazwisk obejmuje „możliwie najdawniejsze nazwy osobowe ludności Śląska Cieszyńskiego, poświadczone w najstarszych dostępnych źródłach rękopiśmiennych (począwszy od XII wieku) oraz w źródłach późniejszych, pochodzących sprzed okresu uprzemysłowienia kraju w XIX wieku” (MILERSKI 1996: 12). Słownik Milerskiego prezentuje cenny materiał antroponimiczny w postaci nazwisk zapisanych w drukowanych materiałach źródłowych (zwłaszcza z publikowanych zbiorów dokumentów i materiałów historycznych). Fakt, że nie dokonano do tej pory ich opisu i syntezy, jakiej wymagałby ów rejestr, a ich kompletność budzi obawy samego autora (MILERSKI 1996: 11), sygnalizującego potrzebę dalszych poszukiwań badawczych²¹, stał się

²¹ O konieczności dalszych badań antroponimii Śląska Cieszyńskiego wspominał też Jaroslav Lipowski, por.: „Fakt znalezienia na Śląsku Cieszyńskim tak interesującego materiału antroponimicznego dowodzi, że wszelakie badania nad przeszłością polskiej kultury powinny w większym stopniu uwzględniać badania nad tym regionem” (LIPOWSKI 2002: 229). W innym

motywacją do opracowania *Słownika nazwisk mieszkańców południowego Śląska XIX wieku*. Antroponimy z wieku XIX (przełomowego w dziejach tego regionu) nie były do tej pory przedmiotem jakichkolwiek oddzielnych rozpraw, dlatego też warto podjąć się zadania ich zgromadzenia, a tym samym uzupełnień materiałowych, dających możliwość ich konfrontacji z zasobem zebrany przez Władysława Milerskiego.

Słownik nazwisk mieszkańców południowego Śląska XIX wieku jest pierwszym antroponomastykonem obejmującym swym zakresem region południowego Śląska w okresie największego dla tego obszaru rozwoju. Zebrany korpus nazwisk ma w autorskim zamierzeniu: wypełnić ową lukę, o której wspominał Władysław Milerski (wraz z próbą — w odrębnym opracowaniu syntetycznym — analizy i interpretacji zgromadzonego materiału), oraz równolegle — umożliwić wszystkim zainteresowanym problematyką nazewnictwa, a zwłaszcza mieszkańcom tego regionu, dotarcie do istoty regionalnych nazwisk — motywacji towarzyszącej ich powstawaniu, do ich pochodzenia, czasu pojawienia się, pierwszych form zapisu, popularności oraz swoistości — ukazanych w kontekście zróżnicowań regionalnych i ogólnopolskich. Słownik ten ma uświadomić odbiorcy wartość i rolę nazwisk mieszkańców południowego Śląska w tworzeniu kultury i tożsamości etnicznej. Zapisane w tych nazwach treści, skupione wokół poczucia odrębności regionalnej, wyrażającej się w stosunku do gwary, w przywiązaniu do wiary, ziemi, rodziny, do zwyczajów i obrzędów, podkreślają nieocenione znaczenie tych nazwisk dla ogólnopolskiego systemu antroponimicznego, historii i dialektologii²². Redagując hasła słownikowe nazwisk tego typu, uwzględniono poglądy Aleksandry Cieślikowej na temat odzwierciedlenia tradycji w nazwach własnych na przełomie wieków (CIEŚLIKOWA 2004: 32–39) oraz uniwersalnych wartości w kontekście indywidualnym i narodowym (CIEŚLIKOWA 1992: 5–12).

Materiał zawarty w *Słowniku nazwisk mieszkańców południowego Śląska XIX wieku* może też służyć badaniom nad antroponimią niemiecką i czeską, ilustruje bowiem bogaty zasób antroponimów w oryginalnej postaci (niemieckiej i czeskiej) oraz formacji w różnym stopniu przekształconych pod wpływem pisowni polskiej, jak również struktur wykazujących germańskie i czeskie cechy językowe.

Można też żywić nadzieję, że zgromadzony zbiór nazwisk posłuży za materiał źródłowy do dalszych — regionalnych i ogólnopolskich badań.

W takim ujęciu słownik może być również przydatny w procesie edukacyjnym (na różnych szczeblach nauczania w odniesieniu do realizowanych treści i celów dydaktycznych), służąc polonistom i nauczycielom historii jako materiał egzemplifikacyjny do przygotowania ciekawych lekcji o języku (gwarze), tradycji i historii regionu, jego kulturze, wartościach i swoistości, o sposobach interpretowania zapisanych w antroponimii historii regionu, „małych ojczyzn”, społeczności lokalnych, asymilacji etniczno-kulturowej, „pogranicza kulturowego” oraz poczucia tożsamości.

miejsu autor ten postulował powołanie zespołu badawczego, mającego zebrać i opracować materiał antroponimiczny (LIPOWSKI 2008: 116).

²² Znaczeniu badań onomastycznych dla historii języka (słowotwórstwa historycznego) poświęca swój artykuł Aleksandra CIEŚLIKOWA (1994b: 22–28).

Cel i koncepcja opracowania słownikowego

Zarówno budowa, jak i struktura słownika nie wzorują się na znanych antroponomastykonach. Jego koncepcję, podyktowaną specyfiką zebranego zasobu nazw, podporządkowano przypisanym celom badawczym, odnoszonym do możliwości wnikliwej analizy materiału źródłowego.

Zaprezentowany w słowniku zbiór nazw osobowych, pochodzących z dokumentów historycznych XIX-wiecznego Śląska Cieszyńskiego, odsłania nawarstwioną kulturę wieków poprzednich, dlatego też uwzględniono kilka celów badawczych powiązanych z analizą syntetyczną zebranego materiału²³. Najistotniejsze z nich dotyczą:

- próby ustalenia zależności między sytuacją społeczno-polityczną, administracyjną, etniczno-kulturową, wyznaniową²⁴ i językową XIX-wiecznego Cieszyna i sferą nazewniczą, a następnie, na tej podstawie, sformułowania stanowiska dotyczącego obrazu stosunków językowo-kulturowych i religijnych w procesie kształtowania się nazewnictwa na tym obszarze;
- opisu genezy językowej nazwisk, uwzględniającej podział na formy o podłożu staropolskim, ogólnym i gwarowym (łącznie ze wskazaniem regionalnego pochodzenia²⁵ podstaw nazwisk) oraz genetycznie obcym; wyróżnienie podłoża dialektalnego antroponimów z jednej strony ukazuje Śląsk jako terytorium, na którym krzyżowało się wiele cech dialektalnych (małopolskich i wielkopolskich), z drugiej zaś – odsłania peryferyczność gwary cieszyńskiej, co z kolei umożliwia wyodrębnienie sposobów językowych substytucji czy wpływów dialektalnych determinowanych czynnikami historycznymi, demograficznymi oraz etniczno-językowymi, a także wpływu obcego substratu;
- analizy nazwisk odmiejscowych pod kątem zróżnicowanych kierunków migracji ludności i faz jej nasilenia;
- opisu nazwisk jednokrotnie poświadczonych (z podziałem na trzy okresy rozwojowe Śląska Cieszyńskiego) jako przejawu masowego osiedlania się przybyszów na obszarze południowego Śląska, z jednoczesnym wskazaniem statystycznych zróżnicowań w zakresie grup wyznaniowych;
- odsłony procesu nakładania się nazwisk genetycznie obcych na nazwiska rodzime (zwłaszcza autochtoniczne), ukazującego próby wzajemnych asymilacji tych systemów i mieszania się kultur;

²³ Gromadząc zasób nazwisk mieszkańców Cieszyna z XIX wieku, założono, że słownik stanowić będzie podstawę integralnego, naukowego opracowania (syntezy), w którym wyeksponowane zostaną swoiste dla Śląska Cieszyńskiego determinanty historyczne, kulturowe, społeczne i językowe, przejawiające się w procesach ostatecznego kształtowania się systemu onimicznego.

²⁴ Region ten przybrał również charakter dzielnic wielowyznaniowej (oprócz katolicyzmu rozwinął się protestantyzm, a zwłaszcza Kościół ewangelicko-augsburski i inne wyznania chrześcijańskie oraz judaizm).

²⁵ Polszczyznę w postaci gwarowej reprezentują określone struktury językowe i wykładniki leksykalne.

- ustalenia popularności nazwisk rodzimych, z wyeksponowaniem form rdzenie cieszyńskich i obcych w XIX-wiecznym systemie nazwiskotwórczym badanego obszaru;
- wytypowania swoistych cech zasobu antroponimicznego mieszkańców Śląska Cieszyńskiego, zyskanego dzięki wielopoziomym porównaniom zebranego materiału z regionalnymi i ogólnopolskimi antroponomastykonami.

Przypisane słownikowi cele sformułowano w taki sposób, by ich rezultaty finalnie zestawić z wiedzą historyków (odnosząc się między innymi do demografii historycznej i statystyki, jak również do geografii badanego terenu), obejmującą społeczno-polityczne stosunki i relacje oraz uwarunkowania rozwoju Śląska Cieszyńskiego w XIX wieku.

Realizując poszczególne cele badawcze, stwierdzono, że onomastykon kumuluje wiele informacji na temat badanego regionu, cech i właściwości typowych dla obszarów pogranicza, dając możliwość opisu wszystkich zjawisk, jakie ten zróżnicowany materiał ujawnia, a także dowodząc istnienia etniczno-językowej sfery mieszanej na obszarze Śląska Cieszyńskiego w XIX wieku w trzech okresach rozwojowych, charakterystycznych dla tego obszaru. Okresy te wydzielono (kierując się zapisami źródłowymi, wiedzą historyczną i językoznawczą²⁶), nazywając je odpowiednio: *okresem rolniczym*, *okresem przejściowym*, *okresem przeobrażeń*. Dokonana periodyzacja (jako wytyczna pewnych danych wyjściowych) służy skonfrontowaniu rzeczywistego wpływu rozmaitych determinantów na stan ilościowo-jakościowy zbioru antroponimicznego XIX wieku.

Okres rolniczy (1800–1839)

Czynnikiem zwiastującym wiele zmian w nowym stuleciu Śląska Cieszyńskiego (metaforycznie nazwanego *czasem odrodzenia* tej ziemi) był edykt tolerancyjny wydany w 1781 roku, zrównujący protestantów w prawach z katolikami, a co za tym idzie – zezwalający protestantom na publiczne nabożeństwa. To udogodnienie ugruntowało powstanie licznych ośrodków protestantyzmu, skupionych wokół gmin wyznaniowych na Śląsku; najsilniejsze z nich powstały na Ziemi Cieszyńskiej (PREGIEL, PRZERWA 2005: 104).

Na nowe stosunki na wsi wpłynęło zniesienie (od 1810 roku) poddaństwa osobistego. Choć w praktyce zapisy te nie oznaczały automatycznej likwidacji pańszczyzny, na mocy wydanego dokumentu chłopci otrzymali wiele przywilejów, wśród których najbardziej dogodnymi dla tej warstwy społecznej okazały się: możliwość wybierania zawodu oraz sposobność opuszczania wsi. Nadane udogodnienia zaowocowały napływem ludności do większych ośrodków, a dzięki

²⁶ Zebrany materiał nazewniczy porównano z historycznymi źródłami (między innymi ze spisami ludności), z wiedzą historyków (CHLEBOWCZYK: 1971, 1973, 1984; SPYRA: 1997, 1999, 2001, 2005, 2008; PANIC, red., 2010, t. 2; POPIOLEK: 1913, 1972; PREGIEL, PRZERWA 2005; SWORAKOWSKI 1937) i badaczy XIX-wiecznej polszczyzny tego regionu (RACLAVSKÁ 1998: 21), uwzględniającymi problematykę napływowości (fal oraz ich kierunków) ludności polskiej i obcej kulturowo na terenie południowego Śląska.

zapewnieniu rozwijającym się zakładom siły roboczej, nastąpił gwałtowny rozwój urbanistyczny i industrialny terenu (PREGIEL, PRZERWA 2005: 108).

Historycy podkreślają, że zmieniający się obraz śląskich miast uwarunkował królewski edykt z 1812 roku, zapewniający ludności religii żydowskiej równouprawnienie w wykonywaniu handlu i dostępie do urzędów miejskich. Od tej pory ludność żydowska rozpoczęła asymilację społeczną z ludnością rdzenną, a Żydzi przejmowali znaczące funkcje w przemyśle, handlu i szkolnictwie wyższym, zostawali lekarzami i prawnikami (PREGIEL, PRZERWA 2005: 108).

Począwszy od lat dwudziestych XIX wieku, na Śląsku Cieszyńskim w sposób widoczny ożywiła się gospodarka. Dzięki postępom w dziedzinie uprawy ziemi, hodowli bydła rogatego oraz organizacji gospodarki folwarcznej — intensyfikacji uległo przetwórstwo rolne w dużych majątkach ziemskich (CHLEBOWCZYK, red., 1971: 15), wzrosło również wydobycie węgla, a w wyniku tych zmian nastąpił gwałtowny rozwój produkcji towarowo-pieniężnej. W okresie tym wzrosła uprawa ziemniaków i buraków. Rozwinęło się leśnictwo, przemysł hutniczy (otwarto huty żelaza we Frydku w 1833 roku, a w 1838 roku — w Trzyńcu) i przemysł tekstylny, wydajnie funkcjonowały też różne mniejsze branże przemysłowe, jak również małe rzemiosło i handel.

W Cieszynie (oprócz prężnie rozwijającego się browaru i przemysłu poligraficznego — w 1806 roku uruchomiono pierwszą drukarnię, a w 1833 roku — kolejną) rozwinął się przemysł drzewny, metalowy, garbarski i spożywczy, pozostający w rękach niemieckich i żydowskich (CHLEBOWCZYK, red., 1973: 176); w Bielsku zaś, począwszy od 1806 roku, zaczęły działać nowsze maszyny, rozwijające na szeroką skalę przemysł włókienniczy.

Józef Chlebowczyk, opisując kontakty Śląska Cieszyńskiego z pozostałymi ziemiami polskimi, podkreślał, że „sprowadzały się one pierwszej połowie XIX wieku do związków migracyjno-ekonomicznych ze znajdującymi się za granicą powiatami Śląska Pruskiego oraz zachodnią Galicją wraz z Krakowem, powiązaną gospodarczo z okręgiem Bielska-Białej” (CHLEBOWCZYK 1971: 58). Wkrótce jednak siła robocza przybywająca również z Moraw i Czech przewyższyła potrzeby lokalnego rynku pracy.

W okresie tym, choć warunki polityczne i ekonomiczne nie były sprzyjające, liczba ludności na Śląsku Cieszyńskim wzrosła do 144 000 w 1812 roku, a ćwierć wieku później — do 180 000. Nadal jednak zaledwie 15% osób mieszkało w miastach (SPYRA 1999: 59). W dalszym ciągu największym miastem w regionie pozostawał Cieszyn (6 075).

Okres przejściowy (1840—1859)

Ten okres przejściowy charakteryzuje się największą chwiejnością i niestabilnością rozwojową w XIX-wiecznych dziejach Śląska Cieszyńskiego. Mimo że w roku 1840 przekształcono Browar Zamkowy w Cieszynie w nowoczesny zakład, dając nowe możliwości zatrudnienia lokalnej ludności, i mimo że powstały w tym okresie liczne zakłady przetwarzające produkty rolne (gorzelnie, młyny, tartaki i przedsiębiorstwa produkujące wapno), to — równoległe do tych wydarzeń —

rozpoczął się czas dotkliwego kryzysu gospodarczego. Intensyfikacja kryzysu nastąpiła na przełomie lat 1846—1847, kiedy rozpoczął się tak zwany *okres głodnych roków* (CHLEBOWCZYK 1971: 14), doprowadzający do niespotykanej dotąd na Śląsku Cieszyńskim klęski głodowej. Zараźliwa choroba bydłęca (mor ziemniaczany) spowodowała masowe gnicie kartofli, a niesprzyjające warunki atmosferyczne (długotrwałe deszcze, gradobicia i wczesne opady śniegu), jak również szerzące się choroby (tyfus i czerwonka) przyczyniły się do masowych zgonów ludności.

Niekorzystną dla regionu sytuację zaczęła stabilizować uchwalona we wrześniu 1848 roku i w marcu 1949 (wprowadzona w życie pół roku później) ustawa uwłaszczeniowa, która zniósła ostatecznie osobiste poddaństwo i jurysdykcję patrymonialną. W latach następnych (1849—1850) na mocy kolejnych decyzji sądowych chłopci uzyskali ziemię na własność po przystępnych cenach²⁷.

W rozwoju terytorialnym Śląska Cieszyńskiego przełomowe znaczenie odegrała też tymczasowa ustawa gminna z 20 marca 1849 roku, na mocy której najniższym organem samorządu lokalnego stała się gminna administracja. Zgodnie z tym postanowieniem w skład Cieszyna weszły wszystkie cieszyńskie przedmieścia należące dotychczas do komory cieszyńskiej (z wyjątkiem Górnego Przedmieścia) (CHLEBOWCZYK 1984: 47). Tym samym „W dziedzinie stosunków politycznych Śląsk Austriacki uzyskał swą dawną pozycję odrębnej prowincji, z własnym sejmem i samorządem krajowym” (CHLEBOWCZYK 1971: 26—27).

Przełomowe znaczenie w tym okresie (1848—1849) miała również rewolucja w zakresie świadomości narodowej. Rewolucja ta na Śląsku Cieszyńskim przejawiała się rozwoju życia umysłowego i kulturalnego. Powstał wówczas polski ruch narodowościowy (z ośrodkiem w Cieszynie) oraz licznie grupowały się aktywnie działające zrzeszenia narodowe. Z ich inicjatyw rozwijano szkolnictwo w Cieszynie, organizowano zajęcia, na których nauczano języka polskiego, zakupiono książki słowiańskie i polskie, umożliwiono prenumeratę czasopism, utworzono Czytelnię Polską oraz Bibliotekę Ludu Kraju Cieszyńskiego. Efektem działań narodowościowych było też założenie w maju 1848 roku przez Pawła Stalmacha, Andrzeja Cinciałę oraz Ludwika Kluckiego polskiego pisma „Tygodnik Cieszyński”, przemianowanego w marcu 1851 roku na „Gwiazdkę Cieszyńską” (CHLEBOWCZYK, red., 1973: 220).

Nie mniej ważnym faktem dla rozwoju Śląska Cieszyńskiego było zbudowanie w 1847 roku kolei żelaznej z Lipnika do Bogumina (jako części kolei północnej), przedłużonej w 1855 roku z Wiednia do Oświęcimia (POPIOŁEK 1913: 388), a w 1857 roku — linii kolejowej łączącej Wiedeń z Krakowem (dworcem dla Cieszyna była Pruchna). Połączenie Bogumina z granicą pruską nastąpiło w 1848 roku,

²⁷ I jak pisze J. CHLEBOWCZYK (1984: 10), cieszyńskie chłopstwo zostało wyzwolone spod ekonomicznej, politycznej i sądowniczej władzy dotychczasowych panów; od tych zależności zostało również uwolnione mieszczaństwo. Wydarzenie to odegrało, w opinii historyka, znaczenie przełomowe dla sposobu życia społeczności Śląska Cieszyńskiego. Niemniej jednak do nadążania za przemianami zdolni byli posiadacze większych gospodarstw zwani *siedlokami*; szans na to nie mieli dawni *zagrodnicy* i *chałupnicy*, posiadający za mały areał. Społeczności wiejskie zostały zdominowane przez grupy *siedloków*, a w skali Śląska Cieszyńskiego powstała zamożna warstwa producentów rolnych składająca się z setek gospodarzy, stanowiąca siłę polityczną i społeczną na zamieszkiwanym obszarze (BUŁAWA 2001: 170).

a następnie powstało odgałęzienie kolei północnej do Opawy ze Świniowa i do Bielska z Dziedzic (POPIOŁEK 1913: 388). Powstanie dworca kolejowego, a także całej przemysłowej dzielnicy (lewobrzeżnej części miasta Cieszyna) zwiększyło dostępność gruntów przeznaczanych pod zabudowę, co spowodowało nasilony proces osiedlania się ludności napływowej, przybywającej koleją, najczęściej z Galicji i Górnych Węgier (ze Słowacji) oraz Żydów (SPYRA 1997: 199).

Znaczącym faktem dla ekspansywnego napływu ludności na ziemie Śląska Cieszyńskiego okazały się religijne udogodnienia, dzięki którym ewangelicy znaleźli tam schronienie. Na mocy traktatu zatwierdzonego 8 kwietnia 1861 roku zniesiono zarówno dotkliwe ograniczenia dotyczące tej grupy wyznaniowej²⁸ (PANIC, red., 2010, t. 3: 15), jak i zakazy pobytu Żydów na terenie miasta oraz zlikwidowano żydowskie podatki (SPYRA 2005: 154–160).

Pod koniec pierwszej połowy XIX wieku (w 1846 roku) liczba mieszkańców Śląska Cieszyńskiego wzrosła do 212 000, a region ten stawał się coraz bardziej atrakcyjny nie tylko dla pobliskiej ludności, ale i przybyszów z coraz to odleglejszych regionów.

Okres wielkich przeobrażeń (1860–1900)

Okres 1860–1895 nazwany przez Józefa Chlebowczyka *czasami wielkich przeobrażeń* (CHLEBOWCZYK 1984: 10) charakteryzuje burzliwy rozwój industrialny i urbanistyczny, wyróżniający się między innymi dwukrotnym wzrostem liczby mieszkańców Śląska Cieszyńskiego — ze 190 000 w 1857 roku do 435 000 w 1910 roku (CHLEBOWCZYK 1971: 47)²⁹. W ciągu stu lat liczba ludności Śląska Cieszyńskiego wzrosła czterokrotnie, co stawiało go w gronie najszybciej (pod względem demograficznym) rozwijających się regionów w Europie Środkowej. Z wydarzeniami tymi wiązała się stopniowa poprawa sytuacji zdrowotnej i sanitarnej oraz liczne inicjatywy z zakresu opieki społecznej (SPYRA 2001: 155).

Istotne znaczenie dla wszystkich dziedzin życia miała rewolucja transportowa, związana z doprowadzeniem do Cieszyna w 1869 roku kolei koszycko-bogumińskiej, a następnie w 1888 roku — Kolei Miast Śląskich. W tym też czasie powstało wiele dobrze prosperujących zakładów przemysłowych. Jednym z nich był browar cieszyński oddany przez miasto mieszkańcom w 1865 roku, innymi zaś — zakłady tekstylne oraz zakłady wytwarzające maszyny włókiennicze w Bielsku. Na Śląsku Cieszyńskim prężnie działały rafinerie ropy naftowej, zakłady przemysłu gorzelniczego, chemicznego, lnianego, meblowego (w latach 1870–1871 bracia Kohn otworzyli fabrykę mebli giętych) oraz papierniczego (POPIOŁEK 1913: 386–387). Równoległe do tych inwestycji rozwijał się przemysł materiałów budowlanych, prężnie działały fabryki metalowe, dobrze prosperowały fabryka zegarów wahadłowych (założona w 1890 roku), odlewnia metali, wytwórnia siodła, likierów i wody sodowej, olejarnia, przetwórstwo drewna (w 1869 roku w Nowej Sibicy uruchomiono tartak) oraz przemysł spożywczy

²⁸ Proces ten zaczął się już wcześniej — dekretem z 30 stycznia 1849 roku.

²⁹ W 1880 roku w Księstwie Cieszyńskim istniało 210 gmin i 288 osad (PIĄTKOWSKI 1918: 4).

(w 1862 roku otwarto mleczarnię). Z inicjatywy miejskich władz w 1876 roku założono rzeźnię, a w 1882 roku otwarto gazownię. „Złoty wiek” przeżywały również handel wielobranżowy oraz rzemiosła drobne (między innymi: skórzanne, artystyczne i jubilerskie) oraz branża elektryczna. W tym też okresie na szeroką skalę rozwinął się eksport, wzrosła długość oddanych do użytku dróg oraz częstotliwość korzystania ze środków komunikacyjnych – telegrafów i połączeń telefonicznych (POPIOŁEK 1913: 388).

Za czynnik determinujący przyrost ludności na terenie Śląska Cieszyńskiego uznać można też austriacką ustawę o powszechnych prawach obywateli (z 21 grudnia 1867 roku), gwarantującą wszystkim nacjom prawo do podtrzymywania swego języka i kultury bez względu na wyznanie, ustawy, na mocy której protestanci uzyskali pełne równouprawnienie. Znaczącym wydarzeniem było również wybudowanie w 1896 roku w Cieszynie koszarów wojskowych, mieszczących blisko 2 000 żołnierzy i oficerów.

W okresie przeobrażeń (1860–1900) podejmowano kolejne inicjatywy kultywujące tradycję i poczucie tożsamości narodowej. W ramach tej działalności utworzono w 1861 roku Czytelnię Ludową – centrum polityczne i kulturalne życia Polaków w Cieszynie, a w 1872 roku powołano Towarzystwo Pomocy Naukowej, materialnie wspierającą studiującą młodzież polską (BUŁAWA, red., 1998: 75, 82, 86). Nie bez znaczenia było też powstanie w 1869 roku Towarzystwa Rolniczego, szerzącego oświatę rolniczą (pomagającego w organizacji produkcyjnego zaplecza), oraz Towarzystwa Oszczędności i Zaliczek (w 1873 roku), które pełniło funkcję banku chłopskiego (umożliwiającego otrzymanie kredytu na rozwój i unowocześnienie produkcji).

Na początku lat sześćdziesiątych XIX wieku siły roboczej dostarczała śląska wieś, której mieszkańcy zwolnieni byli z poddaństwa i pańszczyzny, a usuwani ze swoich siedzib przez prężnie rozwijające się gospodarstwa siedlaczne. Jednak 20 lat później (w latach 1880–1900) na południowym Śląsku widoczne stały się: wysoki przyrost naturalny, duża chłonność imigracji z zewnątrz, mała emigracja własna, co spowodowało, że ów region stanowił ośrodek o znacznym zagęszczeniu ludności (SWORAKOWSKI 1937: 105). W powiatach politycznych Cieszyn i Frysztat (wraz z powiatem sądowym Polska Ostrawa i Frydek) w roku 1880 zamieszkiwało łącznie 60,7% ogólnej liczby imigrantów na Śląsku Cieszyńskim. Z rejestru imigrantów spisane według krajów pochodzenia (również z 1880 roku) wynikało, że w czasie tym najliczniej przybywali na Śląsk Cieszyński imigranci z Moraw i Czech, którzy stanowili wówczas 51,6% całkowitej liczby elementu napływowego (SWORAKOWSKI 1937: 106–107).

Rynek pracy przyciągał do ośrodków przemysłowych nie tylko ludność spoza Śląska, lecz także z pogranicza powiatów śląskich, co spowodowało znaczącą migrację wewnątrzśląską. U schyłku XIX wieku wyczerpały się zasoby lokalnej siły roboczej, pochodzącej ze wsi cieszyńskich i z gmin śląskich, dlatego też na terytorium Śląska Cieszyńskiego zaczęli masowo napływać robotnicy z Galicji i Górnych Węgier (ze Słowacji). Ze spisu ludności przeprowadzonego w 1890 roku wynika, że w roku tym liczba przybyszów z Galicji się podwoiła, podczas gdy liczba przybyszów z Moraw i Czech uległa tylko nieznacznemu przyrostowi. Ów fakt miał podłoże ekonomiczne – wynikał z popytu na robotnika galicyjskiego,

który był tańszy i mniej wymagający, z czego chętnie korzystał kapitał niemiecki w śląskim okręgu przemysłowym (SWORAKOWSKI 1937: 108).

Według spisu ludności z 1880 roku, na Śląsku Cieszyńskim mieszkało 190 773 katolików (we frysztackim — 61 346, w cieszyńskim — 76 622, we Frydku — 5 594); Żydów — 1 942 i 35 293 protestantów (w cieszyńskim). Ten sam dokument ujawnia, że w Księstwie Cieszyńskim średnio 27–38% ludzi żyło z przemysłu, z rolnictwa 53–55%, natomiast pozostała część — z handlu i pracy umysłowej (CHLEBOWCZYK, red., 1973: 51–53).

Z materiałów demografii historycznej wynika, że w 1900 roku Śląsk Cieszyński zamieszkiwało 330 000 obywateli. Silną pozycję rolnictwa wypierał przemysł, który, mimo wszystko, w głównej mierze decydował o gospodarczym i społecznym obliczu kraju. Jego największym skupiskiem była wschodnia — śląsko-cieszyńska — część Zagłębia Ostrawsko-Karwińskiego. Na tym obszarze wydobywano węgiel z 26 kopalń, a przy kilku z nich rozbudowano koksownie. U schyłku XIX wieku zakłady te zatrudniały 38 000 górników, robotników powierzchniowych i koksarzy, a we wszystkich działach wytwórczości przemysłowej pracowało łącznie 65 000 robotników (BUŁAWA, red., 1998: 84).

Przywołane fakty historyczne (począwszy od okresu *rolnictwa*, a skończywszy na okresie *wielkich przeobrażeń*) ukazują rolę i potęgę Śląska Cieszyńskiego w XIX wieku oraz funkcję jego centrum politycznego i administracyjnego — Cieszyna, na tle innych obszarów (można przypomnieć: Bielsko było ośrodkiem produkcji włókienniczej, Ustroń i Trzyniec — produkcji hutniczej, a okręg ostrawsko-karwiński — górniczo-hutniczej). Region ten nie tylko odegrał istotne znaczenie w rozwoju rolnictwa i przemysłu, ukazując wzorcowe dla innych dzielnic czy ośrodków (zwłaszcza Galicji) sposoby gospodarowania zasobami w procesie planowania industrializacji regionalnej, lecz także zapisał się w dziejach oświaty polskiej. Był on miejscem widocznego postępu cywilizacyjnego we wszystkich strefach życia, obszarem „rozbudzenia polskości” (SWORAKOWSKI 1937: 33) — świadomego powstania ruchu narodowościowego, znaczącym europejskim ośrodkiem kulturowym.

Wszystkie te nawarstwiające się czynniki przełożyły się na niepowtarzalny na innym obszarze charakter antroponimii peryferycznej.

Zasady redakcji haseł słownikowych

Słownik nazwisk mieszkańców południowego Śląska XIX wieku zawiera 11 231 jednostek wyekscerpowanych z dostępnych źródeł (ich spis i charakterystykę zamieszczono po *Wstępie*). Zgromadzony zasób obejmuje nazwiska rodzime oraz obce, pozwalające ustalić, jaką część obywateli regionu stanowiły osoby urodzone w innych rejonach kraju oraz o odmiennej narodowości. W słowniku tym przyjęto następujące zasady redakcyjne:

1. Wszystkie hasła, zapisane pogrubionymi wersalikami, podane są w układzie alfabetycznym w mianowniku liczby pojedynczej.

2. Formy nazwisk różniące się morfologicznie umieszczono w odrębnym haśle. Wyjątek od tej reguły stanowią antroponimy o odmiennych wariantach fonetycznych, poświadczające tendencje do tworzenia gwarowych form nazwisk, które pochodzą od identycznej podstawy, por. np. nazwiska *Bednarz* : *Bednorz*, *Bogacz* : *Bogocz*, *Bujak* : *Bujok*, *Kaczmarczik* : *Kaczmarczyk*, *Starzik* : *Starzyk*³⁰. Odmianki fonetyczne tych nazwisk przyporządkowano do nadrzędnego nazwiska-haśla, opatrując wspólnym dla obu form komentarzem etymologicznym. Alfabetycznie usytuowane hasło podrzędne zawiera odsyłacz do hasła głównego, por.:

FURTAK (6), 6K (1884, 1845, 1846, 1878, 1896, 1895); odp. gw. ciesz. *furtać* 'rozrzucać' (CSG); Ry2; **FUR TOK** (1), K 1849; gw. (śl.) wariant n. *Furtak*

FUR TOK cf. **FURTAK**

Podobną strategię zastosowano też w wypadku nazwisk rodzimych, pochodzących od zbliżonych komponentów strukturalnych (sufiksalnych), por.:

BARTON *Georg* (1), AMC 1818; cf. **Bart**; < *Bartold* (Ro); *M 1631*, Ry1, Ry2; **BARTOŃ** (1), E 1817; *M 1631*, Ro, Ry1, Ry2

BARTOŃ cf. **BARTOŃ**

Ową zasadą posłużono się też w odniesieniu do nazwisk obcych, różnorodnie przekształconych, będących efektem adaptacji do rodzimego systemu, bądź uległych derywacji redukccyjnej, por.:

BECK (30), 3AMC (2 × 1818, 1880); 3E (1868, 1887, 1897); 24K (1803, 1855, 1856, 1858, 1859, 1861, 1862, 1881, 3 × 1883, 1885, 4 × 1887, 1888, 1890, 1892, 1893, 1895, 2 × 1897, 1900); niem. n. os. < odp. śrwniem. *becke* 'piekarz' (MC); Ry2; **BEECK** *Alfred* (1), AMC 1872; n. niem. (FAM); **BECKE** *Anton* (1), AMC 1818; niem. n. os. (B); Ry2

BEECK cf. **BECK**

BECKE cf. **BECK**

Przyjmując opisane rozwiązania, założono, że wpłyną one na przejrzystość materiału antroponimicznego i ułatwią jego odbiór.

3. Formy żeńskie nazwisk kobiet, których imion nie odnaleziono, oznaczono symbolem (f) — *femininum*, i potraktowano jako odrębne hasła słownikowe. Gdy mają odpowiednik w udokumentowanym nazwisku męskim, zastosowano odsyłacz do formy męskiej; w wypadku braku takiego odpowiednika przywołano informację, od jakich form męskich pochodzą, i dokonano ich prezentacji w przyjęty w słowniku sposób, por.:

KWIATKOWSKA *Wanda* (1), AMC 1880; cf. **Kwiatkowski**

³⁰ Ową wariantywność poświadczają też słowniki regionalne i ogólnopolskie.

MACIEJEWSKA (f) (1), K 1885; od n. *Maciejewski* < odm. *Maciejów* (liczne w woj. lub., w woj. łódz., w woj. młp., w woj. opol., w woj. zach.pom.) (L); cf. **Maciej** (BSZ, Ry1); Ry2

Źródło, z których pochodzi odmianka fonetyczna, ujęto w postaci skrótów, które kolejno oznaczają materiał pochodzący:

- AMC** — z dokumentacji Akt Archiwum Państwowego w Katowicach Oddział w Cieszynie,
- E** — ze źródeł przechowywanych w Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Cieszynie,
- J** — *Gerburts = Trauungs and Sterben Matric der Juden von Jahre 1838*,
- K** — z dokumentów przechowywanych w Parafii Rzymskokatolickiej św. Marii Magdaleny w Cieszynie.

Objaśnione kwalifikatory (AMC, E, K) w dalszej kolejności hasła słownikowego posłużą odrębnym (statystycznym) celom redakcyjnym — głównie wskazaniu pochodzenia źródłowego nazwisk.

4. Analizowane nazewnictwo osobowe, zaczerpnięte z dokumentów AMC oraz z J (mające tylko to poświadczenie źródłowe), zawiera — obok nazwiska — dodatkowo imię osoby nominowanej, co daje możliwość precyzyjnego określenia grupy etniczno-wyznaniowej (biorąc pod uwagę, że imię to nośnik informacji o przynależności etnicznej i wyznaniowej osoby), por.:

OBRAMOWICZ *Josefin* (1), J 1838; odim. *Abraham*; gw. wariant n. *Abramowicz*

PINDER *Bert, Emil, Perle, Ouf, Ozfin, Schain* (6), 6AMC (6 × 1856); n. niem. (DN, FAM); Ry2

5. W okrągłym nawiasie podano łączną (sumaryczną) liczbę potwierdzeń nazwiska we wszystkich dokumentach źródłowych, by ukazać proces jego stabilizacji i regionalnej popularności, por.:

ZASZKOLNY (18), 2AMC (2 × 1818); 3E (2 × 1878, 1884); 13K (1865, 1889, 3 × 1890, 4 × 1892, 1893, 1895, 1896, 1900); odp. *zaszkolny* 'mieszkający za szkołą'; *M 1809*³¹.

6. Przy nazwiskach obcych, opracowanych w specjalistycznych (obcojęzycznych) antroponomastykonach, ograniczono się do stwierdzenia, że nazwisko jest obce (n. — skrót oznaczający *nazwisko*, inne zastosowane skróty: n. czes., n. grec. n. łac. n. niem., n. litew., n. ros., n. rumun., n. słowac., n. turec., n. ukrain., n. węg., n. żyd.), i odniesiono się do stosownych opracowań poświadczających jego pochodzenie (por. zastosowane kwalifikatory identyfikujące nazwiska genetycznie obce: B, FAM, DM, DN, DR, Klim.; wszystkie skróty objaśniono

³¹ W pracach onomastycznych znajduje wyraz pogląd (który uwzględniono, tworząc artykuł hasłowy odnoszący się do tego typu przykładów), że do nazw osobowych zaliczyć należy również nazwiska, w których skład wchodzi prepozycja: *na-*, *przy-*, oraz negacja *nie-*, a także odpowiedniki wyrażen przyimkowych: *b(i)ez-*, *pod(e)*, *przez-*, *za-* (MALEC 1974: 208).

w *Wykazie źródeł i skrótów*). W pozostałych wypadkach wskazano motywacje nazwisk obcego pochodzenia, niemających swojego odpowiednika w specjalistycznych antroponomastykonach (oznaczając je skrótem n. os. — *nazwa osobowa*). Próba ta dotyczy zarówno podania podstaw motywujących nazwiska (również tych w postaci złożzeń) i wyjaśnienia ich znaczenia, jak i wskazania obcej genezy nazwy osobowej (oraz jej interpretacji etymologicznej), od której pochodzi nazwisko, jeśli stanowi jego zmodyfikowaną (zniekształconą lub zredukowaną) formę. W objaśnieniu nazwisk niemieckich podano (jeśli istniała w tym rejestrze) niemiecką podstawę, opierając się na opracowaniu Zygmunta Klimka pt. *Słownik etymologiczno-motywacyjny staropolskich nazw osobowych*. Cz. 5: *Nazwy osobowe pochodzenia niemieckiego* (KLIMEK, oprac., 1997), por.:

DORFMEISTER (4), 4K (3 × 1813, 1815); złoż. < odp. niem. *Dorf*³² ‘wieś’ + niem. *Meister* ‘mistrz’; Ry2

BLEICHER (12), 12K (1805, 1813, 1816, 1821, 1856, 1880, 2 × 1882, 2 × 1883, 2 × 1900); niem. n. os. (B, DM) < odp. śrwniem. *blēch* ‘listek metalu, blacha’, < niem. *Blech* ‘blacha’, < niem. *Blecher* ‘blacharz’; **BLEJCHAR** (3), 3K (2 × 1878, 1869); adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Bleicher*

Jeżeli nazwisko obce uległo procesowi asymilacji do systemu rodzimego, informację tę pomieszczono w hasle następująco, por.:

BEM (6), 5E (1801, 1805, 2 × 1807, 1883), K 1863; adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Böhm* < odetn. ‘przybysz z Czech’ (BSZ, Ry1, Ro); B, DM, M 1633, MC, Ry2; **BYM** (1), E 1874; B, DM, Ry2

BYM cf. **BEM**

GLEISNER *Moritz, Philipp* (2), 2AMC (2 × 1862); n. niem. (FAM); Ry2; **GLEJSNER** *Ludwik* (1), AMC 1818; adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Gleisner* < odp. niem. *Gleisner* ‘obłudnik’; Ry2

W sposób podobny zasygnalizowano w hasle zjawisko odwrotne — proces asymilacji nazwiska rodzimego do systemu obcego, por.:

CZAPKA (2), 2K (1805, 1809); odp. *czapka* (Ry1, Ro, SNNP, T), < *czapa* (Ry1, Ro); Le, MC; **CZABKE** (1), K 1809; zgerm. wersja n. *Czapka*

HOLECZEK (17), 2AMC (1818, 1862); 2E (1857, 1861); 13K (1806, 8 × 1813, 1824, 1828, 1872, 1875); cf. **Holec** (T, Ro); n. czes. *Holeček* (DM); L, Ry2, T; **HOLECZKE** *Marie* (1), AMC 1880; zgerm. wersja n. *Holeczek*; Ry2

7. Przy każdym hasle podano liczbę źródłowych potwierdzeń nazwiska, pochodzących z różnych dokumentów (wyzyskując w tym celu przywołane w punkcie 2. kwalifikatory), wraz z datami ich występowania. Zastosowany sposób pre-

³² Za nazwy niemieckie, za Barbarą Czopek-Kopciuch, uznaje: „Nazwy wykazujące od początku niemiecką strukturę słowotwórczą i utworzone od niemieckich leksemów” (CZOPEK-KOPCIUCH 1985: 5). Por. też CZOPEK-KOPCIUCH 1995; 2006a: 243–254.

zencji ma na celu weryfikację tezy historyków na temat kierunków i nasilenia napływu na obszar Śląska Cieszyńskiego ludności obcej oraz wewnętrznych fal migracyjnych (i związanego z tymi procesami wyżu demograficznego).

Jeżeli frekwencja nazwiska wynosiła ponad 40 poświadczeń, zastosowano skrótowy opis ich występowania, dzieląc wiek XIX na trzy okresy: [1801–1839], [1840–1859] oraz [1860–1900]. Posłużono się w tym celu nawiasami kwadratowymi, przed którymi umieszczono liczbę wystąpień nazwiska. Uzasadnienie zastosowanej periodyzacji zamieszczono wcześniej.

8. Po materiale egzemplifikacyjno-statystycznym podano (po średniku) możliwe interpretacje etymologiczne danego antroponimu³³ (w wypadku kilku motywacji zastosowano ich wyliczanie, używając w tym celu cyfr arabskich; pierwszą z podanych motywacji uznaje się, jeśli to możliwe, za nadrzędną). Klasyfikując formację nazwiskotwórczą do grupy *złożenie*³⁴, wskazano jej podstawę i podano znaczenie apelatywnych kolokacji, natomiast w wypadku złożzeń w postaci *hybryda*³⁵ – wytypowano podstawy i jej wykładniki formalne wraz z objaśnieniami, por.:

GOREWODA (14), 13E (1882, 2 × 1886, 1887, 1890, 1892, 1894, 1897, 5 × 1899); K 1865; złoż. od przezwiska dwuczłonowego < stp. i gw. *gorzeć* ‘palić się’ + *woda* ‘człowiek porywczy, mąciciel’; L, M 1723, Ry2

³³ Trudności związane z klasyfikacją nazwisk często wynikają z faktu, że nazwiska są formami wtórnymi w języku. W wielu wypadkach trudno stwierdzić, czy nazwisko powstało od apelatywu (zwłaszcza derywowanego) czy od funkcjonującego już w systemie nazewniczym przezwiska. Podobny problem ujawniają próby ustalenia struktury słowotwórczej nazwisk, jeśli wziąć pod uwagę wielofunkcyjność i homonimie formantów. Owe nawarstwiające się problemy powodują, że nie zawsze można ustalić prawdziwą funkcję sufiksu – apelatywnego czy antroponimicznego. „Dotyczy to nazw z formantami, które mogą funkcjonować zarówno w planie apelatywnym, jak antroponimicznym” (GÓRNY 2004: 8). Podobnie jak Halszka GÓRNY (2004), i zgodnie z przyjętymi w słowniku założeniami, nazwy typu *Bączek, Klocek, Maczek, Siekierka, Starziczek* uznaję za nazwy, które powstały w wyniku przeniesienia derywatów apelatywnych do kategorii antroponimicznej bez kreacji formalnojęzykowej. W takim ujęciu nazwy te realizują model *Bączek < bączek, Klocek < klocek*, a nie *Bączek < bąk, Klocek < kloc*. W pracach onomastycznych nazwy tego typu interpretuje się dwojako: (1) jako nazwy pochodzące od tak samo brzmiących wyrazów pospolitych lub (2) od powstałych już wcześniej bezsufiksalnych nazw osobowych. Przyjmując założenie, że w większości tego typu nazwisk derywacja słowotwórcza przebiegała w planie apelatywnym, nie zaś antroponimicznym (BUBAK 1986; CIEŚLIKOWA 1990b; GÓRNY 2004; SKOWRONEK 2001), zaliczam te formy do grupy nazwisk motywowanych semantycznie (bez wykładników słowotwórczych), jeśli istnieją ich odpowiedniki w postaci apelatywów sufiksalnych, także gwarowych. Cechy leksykalne nazwisk gwarowych wyodrębniłam na podstawie kilkunastu słowników, które znajdują się w wykazie bibliograficznym.

³⁴ *Złożenie* interpretuję jako „wyraz złożony, który składa się z dwu lub więcej podstaw słowotwórczych połączonych formantem wewnętrznym (zwanym interfiksem lub spójką): -o-, -i-/y- oraz *o'*” (CZĄSTKA-SZYMON, SYNOWIEC, URBAN, red., 282; por. też. SZOBER 1963: 113–114).

³⁵ *Hybryda* to „kompozycja złożona z różnorodnych elementów, często niepasujących do siebie” (DUNAJ 2003: 179). Podstawą tej kompozycji bywają najczęściej elementy należące do dwóch różnych języków (rodzimego i zapożyczonego – genetycznie obcego). Stefan Warchoł podkreśla, że derywację hybrydalną wyróżnia od derywacji powstałej na drodze połączeń rodzimych elementów to, że procesowi kształtowania się wyrazów pochodnych towarzyszą dodatkowe zjawiska, jak: adaptacja fonetyczna i fonologiczna znaków zapożyczonych, ich semantyczna stabilizacja jako znaków językowo niepodzielnych (WARCHOŁ 1986: 107–124).

HAYERLAND (5), AMC 1818; 4K (1893, 1895, 1898, 1900); złoż. (hybryda) < odap. gw. ciesz i gw. śl. < stp. *hawer* (niem. *Hauer*) 'kopacz, górnik' (SStpAK) + niem. *Land* < germ. *landa* 'kraj, ziemia' < 'górnicy kraj'

9. Odrębną kwestię stanowi zastosowana w opracowaniu słownikowym klasyfikacja nazwisk.

Zebrany zasób nazwisk ma charakter historyczny. Przyjęta klasyfikacja nazwisk ukazuje ich źródłosłów i frekwencję (wraz z datą wynotowaną z materiału źródłowego, informacją o pochodzeniu bądź motywacji³⁶). Każde nazwisko skonfrontowano ze zbiorem nazwisk pochodzących z wybranych do tego celu regionalnych i ogólnopolskich (historycznych i współczesnych) opracowań, co umożliwia odbiorcy diachroniczny i synchroniczny ogląd regionalnego zasobu antroponimów nazwiskowych, ułatwiając opis i prezentację tego problemu w części syntetycznej. Ze względu na najbardziej prawdopodobne dla danego nazwiska podstawy etymologiczne wydzielono dwa główne typy nazwisk mieszkańców południowego Śląska Cieszyńskiego: nazwiska odapelatywne oraz nazwiska pochodzące od nazw własnych, a wewnątrz tych kategorii zaproponowano szczegółowy podział w celu ułatwienia terminologiczno-klasyfikacyjnej recepcji każdemu użytkownikowi słownika. Z myślą o czytelniku (odbiorcy) wprowadzono oznaczenia odnoszące się do motywacji, por.:

I. Nazwiska odapelatywne (odap.) pochodzące od nazw pospolitych, niederywowanych (bez kreacji formalnojęzykowej, przeniesione ze zbioru apelatywów) i derywowanych słowotwórczo, por.: *Bakos, Baran, Broda, Cera, Chromy, Dziadek, Gering, Giesl, Habarla, Jaworek, Kisiąta, Kantor, Lakatos, Pastuch*;

II. Nazwiska pochodzące od nazw własnych, a wśród nich:

— **nazwiska odimienne (odim.)** pochodzące od imion pełnych lub pochodnych, por.: *Adamis, Antecki, Antal, Dewora, Balazs, Bolek, Gaś, Gaspar, Illes, Janko, Karolik, Kordula, Szymaniec, Vincze*;

— **nazwiska odmiejscowe (odm.)** pochodzące od nazw geograficznych i historycznych, w tym — nazw miejscowości, por.: *Bochniak, Bresler, Gajewski, Giżycki, Imielnik, Jadowska, Laskiewicz*; do tej kategorii nazwisk zaklasyfikowano nieliczne formy nazwisk pochodzących od: nazw pól, por.: *Andzioł, Babilon*, hydronimów³⁷, por.: *Naczyński < Nacyna, Oderski < Odra, Olzowski < Olza, Wałga < Wołga, Wiśła, Wisetka, Varadzi*, oraz o podstawach wywodzących się od oronimów (nazw górskich), por.: *Czantorioł, Dźbel* (od nazwy góry *Jbal*; fonet. *Dźbal*), *Godula, Szyndzielczyk*;

— **nazwiska odetniczne (odetn.)** pochodzące od nazw grup etnicznych, nazw plemion, ludów, później narodowości oraz mieszkańców regionów, por.: *Bojko, Czech, Deutsch, Harasz, Hunca, Ingella, Oláh, Orosz, Racz, Pohłudka, Rusin, Ślęzak, Spisak, Szlesinger, Turjak, Ugucz, Windersman, Wołoch, Zippus*³⁸.

³⁶ Por. np. CIEŚLIKOWA 1994a: 193–199.

³⁷ O nazwach miejscowych pochodzących od nazw wodnych traktuje artykuł B. Czopek-Kopciuch: *Nazwy miejscowe od nazw wodnych w dorzeczu Bugu na pograniczu polsko-ukraińskim i polsko-białoruskim* (CZOPEK-KOPCIUCH 1985: 81–87).

³⁸ W trakcie ich analizy należy w sposób szczególny uwzględnić rodzaje ekspresji brane pod uwagę w procesie tworzenia (CIEŚLIKOWA 1990b: 111–119) oraz wiedzę na temat sposobów przenoszenia apelatywów do kategorii nazw osobowych (CIEŚLIKOWA 1988: 85–89).

Zdarza się, że w wypadku nazw odapelatywnych pojawia się możliwość równoległego wskazania kilku leksemów motywujących, wówczas kolejną rekonstruowaną podstawę słowotwórczą poprzedza zastosowany po średniku znak < (oznacza on kolejną motywację danego nazwiska), co zostało następująco wyróżnione w słowniku:

BANIOK (1), K 1805; odap. gw. cies. *baniok* 'większe naczynie na mleko lub wodę' (SGŚC); też < gw. śl. 'kolejarz' (MSGŚ); Ry2(0)

Znak < stosowany jest też w wypadku nazwisk, które są motywowane nazwami pochodzącymi od tej samej formy (kategorii) lub identycznie brzmiącymi, ale o różnych motywacyjnych znaczeniach (homonimia) i różnym pochodzeniu źródłowym, por.:

ZAWADA (8), 3AMC (3 × 1880); 3E (1805, 1830, 1893); 2K (2 × 1805); I. odap. *zawada* 'przeszkoda' (Ry1, SNNP, T); MC; II. odm. *Zawada* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie *Závada*, gm. Karwina w Czechach) (Ry1); n. czes. *Zavada* (DM); Le, M 1891, Ry2

Jeśli w obrębie jednego źródła nazwisko ma kilka motywacji znaczeniowych, stosuje się ich wyliczenia, por.:

BABICZ (1), K 1813; odim. wschł. *Babicz*, cerk. *Wawila*; możliwe też < odm. *Babice* (woj. śl., pow. raciborski, gm. Nędza; woj. młp., pow. krakowski, gm. Zabierzów; woj. lub., pow. biłgorajski, gm. Obsza; też liczne w Czechach); litew. n. os. (Rsz); A, Ro, Ry1, Ry2

Wielomotywacyjność odnosi się też do prób przypisania nazwisku odmiennych motywacji przez autorów regionalnych lub ogólnopolskich opracowań antroponimicznych. W tym celu (oraz w celu uchwycenia ogólnopolskich tendencji nazewniczych — ich analogii) posłużono się kolejnymi kwalifikatorami odwołującymi się do konkretnych źródeł, w których znajduje się nazwisko wraz z jego motywacją (por.: Ro, Ry1, Ry2, SNNP, T — ich rozwinięcia zamieszczono na końcu hasła). Zastosowana strategia miała:

- umożliwić weryfikację hipotezy dotyczącej reprezentatywności zasobu nazwisk Śląska Cieszyńskiego (czy jest bliższy ogólnemu zasobowi polskich nazwisk, czy też regionalnym, a więc śląskim, tendencjom nazwotwórczym);
- ułatwić pozyskanie informacji zarówno na temat tradycji nazwotwórczej zapisanej w nazwiskach regionalnych (kontynuacja nazewnicza z poprzednich stuleci), jak i o zaniku niektórych form nazwisk XIX-wiecznych z rejestru nazwisk w wieku XX;
- pomóc w ustaleniu cech swoistych zasobu antroponimów badanego obszaru (odnoszonych do pozostałych dzielnic śląskich), jak również regionów odleglejszych od Śląska Cieszyńskiego.

Taka konstrukcja haseł słownikowych umożliwia odbiorcy spojrzenie na zebrany zasób (wraz z konkretnymi przykładami) w kontekście historycznym (całościowym i wycinkowym), badaczowi zaś — dokonanie opisów diachronicznego i synchronicznego zebranego materiału.

Przywołanie skrótu **cf.** (łac. *confer* – *porównaj z ..., odpowiadający, podobny*, oznaczający porównanie lub odwołanie się do innego przykładu) ma miejsce wówczas, gdy wymaga tego określone hasło. Oto uzasadnienia użycia skrótu:

- odwołanie do nazwiska o podobnej motywacji;
- unikanie powtórzeń w podawaniu źródeł;
- przywołanie przykładów podobnych do zapisanego w hasle nazwiska, istotnych dla porównania.

Przy nazwiskach o podłożu gwarowym umieszczono objaśnienie danej podstawy i zaznaczono ich obecność w słownikach gwarowych (zastosowane dla nich skróty oraz wykaz słowników, które wykorzystano, pomieszczono w *Bibliografii*). Tutaj posłużono się również pewną hierarchią. Wówczas gdy apelatyw o podłożu gwarowym zidentyfikowano jako pochodzący z różnych słowników regionalnych, a mający odmienne znaczenie³⁹, za prymarny uznano najbliższy badanemu regionowi (na przykład, odwołujący się do gwar cieszyńskich bądź do gwar śląskich), podając jednocześnie wszystkie regionalne znaczenia apelatywu ze względu na wielokierunkowe ruchy migracyjne na obszarze Śląska Cieszyńskiego w XIX wieku, por. przykładowy artykuł hasłowy:

PERCHAŁA (2), 2K (1805, 1833); odap. *parch* < gw. maz. i gw. młp. ‘przezvisko Żyda’ (MSGP); też < gw. Pom. Pd. ‘właściciel majątku ziemskiego, dziedzic’ (MSGP), < gw. maz. ‘małe, niewyrośnięte prosię’ (MSGP), < gw. maz. ‘pasozżytnicza roślina o nitkowatej, bezlistnej łodydze, owijająca się wokół innych roślin; kianka’ (MSGP); Ry2

Przyjęte określenia (Kaszuby, Małopolska, Mazowsze, Wielkopolska, Śląsk, Pomorze Południowe) oraz zastosowane dla nich w słowniku skróty odnoszą się do podziału dialektów stosowanego w *Słowniku gwar polskich* (SGP), wydawanego od 1977 roku nakładem Instytutu Języka Polskiego PAN. Te zasady kontynuował *Mały słownik gwar polskich* (MSGP), opublikowany pod redakcją Jadwigi WRONICZ (2010). W *Słowniku nazwisk mieszkańców południowego Śląska XIX wieku* odwołano się do kilku ustaleń, które zaproponowała Jadwiga Wronicz. Zgodnie z nimi przyjmuje się, że:

- Śląsk to teren południowo-zachodniej Polski po Syców, Lubliniec, Tarnowskie Góry, Katowice, Bielsko. Małopolska obejmuje nie tylko obszar południowo-wschodni z Krakowem, Sandomierzem, Rzeszowem i Lublinem, ale także Świętokrzyskie, ziemię sieradzka, łęczycką oraz Łowickie. Teren Mazowsza to tzw. Mazowsze właściwe oraz Podlasie, Suwalszczyzna, Augustowskie, a także Ostródzkie, Warmia i Mazury. Do Wielkopolski zaliczamy Wielkopolską właściwą wraz z Kujawami oraz okolicami Lipna, Rypina i Torunia. Podział ten opiera się na ustaleniach twórcy polskiej dialektologii – Kazimierza Nitscha (MSGP: 7).
- W słowniku uwzględniono Kaszuby, mimo że od 2005 roku kaszubszczyzna uzyskuje status odrębnego języka (MSGP: 7);

³⁹ Por. pogląd Bogusława Wyderki na ten temat: „W badaniach nad słownictwem gwarowym jednym z trudniejszych zagadnień jest synonimia” (WYDERKA 2006: 543).

- Wyróżniono jako odrębną jednostkę Pomorze Południowe (zaliczone przez SGP do Wielkopolski) w związku z wieloma różnicami w porównaniu z terenami sąsiednimi, które ujawniły się podczas redakcji haseł MSGP pochodzących z obszaru dawnych powiatów: bydgoskiego, wyrzyskiego, złotowskiego, sępoleńskiego, tucholskiego, chełmińskiego, wąbrzeskiego, brodnickiego, nowomiejskiego, grudziądzkiego, świeckiego, starogardzkiego, tczewskiego, sztumskiego i malborskiego (MSGP: 7–8).

W celu wyeksponowania specyfiki dialektalnej badanego obszaru, wydzielono dodatkowo podrzędną kategorię gwary śląskiej – gwary cieszyńskiej, by uchwycić formy nazwisk charakterystyczne tylko dla cieszyńskiej dzielnicy Śląska.

Nasilająca się ekspansywnie napływowość ludności zdeterminowała charakter słownikowego opisu nazwisk pochodzących od nazw dzielnic, kolonii, przysiółków, wsi i miast. Przy nazwisku zaklasyfikowanym do grupy odmiejscowych (n. odm.) podano lokalizację danej miejscowości, niezależnie od tego, czy dana miejscowość znajduje się na Śląsku, czy w innym regionie Polski. Zastosowana lokalizacja, zawierająca nazwę miejscowości, województwo i skrót nazwy powiatu, odnosi się do współczesnej przynależności administracyjnej.

Jednym z istotnych dla analiz kwalifikatorów, umieszczonych w haśle słownikowym, jest oznaczenie *M* (zapisane kursywą) wraz z podaniem daty odnotowania, weryfikujące obecność nazwiska w słowniku cieszyńskim Władysława Milerskiego. Celowość i wartość tego przywołania daje możliwość zestawienia wynotowanego antroponimu z materiałem Milerskiego i sformułowanie hipotezy dotyczącej:

- Ostatecznego procesu kształtowania się nazwisk w XIX wieku na badanym terenie i ich stabilizacji ujawniającej się między innymi w przejściu zwyczaju ich dziedziczności.
- Ukazania listy nazwisk popularnych w regionie południowego Śląska (z wyeksponowaniem tych o podłożu dialektalnym), jak również wskazania rankingu nazwisk identyfikujących autochtoniczną ludność.
- Ukazania kierunków oraz siły natężenia migracji ludności na teren Śląska Cieszyńskiego, uwidaczniających się w nazewnictwie kulturowo obcym.
- Weryfikacji charakteru zgromadzonego zasobu (ustalenia, czy ma on charakter rodzimy, czy przejawia tendencje do wewnątrzsystemowej europeizacji). Jeżeli w słowniku Milerskiego wskazano datę późniejszą od poświęcenia źródłowego, znajdującego się w *Słowniku nazwisk południowego Śląska XIX wieku*, zastosowano tekst półgruby przy tym kwalifikatorze. Zgromadzony materiał zawiera kilkadziesiąt takich form.

Przy niektórych nazwiskach (wynotowano ich kilkaset) na końcu hasła umieszczono kwalifikator Ry2(0). Oznacza on, że w *Słowniku nazwisk współcześnie w Polsce używanych* Kazimierza RYMUTA (red., 1992–1994, t. 1–10) hasło miało frekwencję zerową (w wieku XX nie identyfikowało żadnego obywatela), a zgromadzony materiał potwierdza XIX-wieczne ślady zaniku nazwiska.

Specyfika nazwisk południowego Śląska

W nazwiskach zapisana jest etniczna przynależność człowieka do regionu, kraju i narodu, wiedza o rozwoju kultury, kulturowanych wartościach przodków, związkach człowieka z innymi krajami, z inną przestrzenią i z innym krajobrazem. Nazwiska jako istotny składnik kultury duchowej (KALETA 1998: 29–37) informują o przywiązaniu do języka (gwary), regionalnych tradycji, do obrzędów i zwyczajów oraz o mikrospołecznych typach relacji komunikacyjnych w dziejach. W nazwiskach odzwierciedla się również koegzystencja języków i kwestia asymilacji przybyszów (PALINCIUC-DUDEK 2011: 56).

Zebrany zasób nazwisk odsłania wiele interesujących zjawisk i faktów kulturowo-językowych udokumentowanych źródłowo, będących efektem określonych czynników zewnętrzno- i wewnętrznojęzykowych, charakterystycznych dla pogranicza historyczno-geograficznego Śląska Cieszyńskiego. Bogactwo materiałowe odzwierciedla historię tego regionu, jego strukturę osadniczą, a także uwarunkowania administracyjne i społeczne. Skomplikowana sytuacja geopolityczna oraz powiązane z nią determinanty, przenikające się wzajemnie i nawarstwiają się z różnym nasileniem na przełomie wieków, stworzyły wielobarwny obraz etniczno-kulturowy, swoisty dla badanego subregionu Śląska. Zarówno wieloetniczny charakter południowego Śląska, powiązany z jego osadnictwem (ruchami migracyjnymi) i ze zjawiskiem bilingwizmu, jak i przynależność tego terenu do różnych organizmów państwowych spowodowały, że antroponimia tego obszaru jest zróżnicowana pod względem językowym, znaczeniowym i słowotwórczym. Specyfika ta wyraziście odsłania się w trakcie analityczno-interpretacyjnych porównań antroponimii Śląska Cieszyńskiego z materiałem onimicznym wywodzącym się z regionalnych i ogólnopolskich badań oraz ujęć syntetycznych.

Szczegółowa analiza nazwisk badanego obszaru umożliwi wytypowanie dominujących w akcie tworzenia nazwisk grup leksykalno-semantycznych (motywacyjnych) – swoistych dla subregionu modeli nazwiskotwórczych.

Spostrzeżenia i wnioski na temat specyfiki nazwisk mieszkańców południowego Śląska, ujęte w odpowiednie bloki tematyczne, uczyniono przedmiotem wprowadzającego opisu, który w przyszłości wymaga szczegółowych ujęć klasyfikacyjno-analitycznych. Ów ogólny zarys, pogłębiający wiedzę o ciągłości i zmienności procesów nazewniczych w XIX wieku ma w zamyśle wyjaśnić przynajmniej część interesujących zagadnień odnoszących się do swoistości antroponimii badanego obszaru w kontekście badań ogólnopolskich i regionalnych. Dokonując analizy wybranych zagadnień, należy odwołać się do wiedzy związanej z opisem synchronicznym i diachronicznym nazwisk poszczególnych dzielnic i regionów⁴⁰.

⁴⁰ Por. np. stanowisko Bogdana Walczaka: „Typowo śląskie są nazwiska w fonetycznej formie gwarowej, jak *Bednorz*, *Durczok*, *Kawulok*, *Musioł*, południowopolskie – nazwiska na -oń typu *Bystroń*, *Kuroń*, *Migoń*, *Pigoń*, *Suchoń*, *Wilkoń*, *Zimoń*, ważne jest tu uchwycenie różnic ilościowych, statystycznych, jak ta, że w Polsce północnej występuje relatywnie wyższy odsetek nazwisk na -ski, podczas gdy w Polsce południowej – nazwisk odaplatywnych), nazwisk (tu zwłaszcza w ujęciu diachronicznym) mniejszości narodowych” (WALCZAK 2004: 36).

Gwara jako nośnik wartości kulturowych zakodowanych w antroponimii

Język jako część kultury w znacznym stopniu jest przez nią profilowany. Współzależność języka od kultury odzwierciedla się między innymi w zasobie słownictwa oraz zawartości pól semantycznych obecnych w aktach nominacji i w procesach tworzenia się nazwisk. Kultura, współuczestnicząc w tworzeniu nazw własnych, generuje określony typ świadomości użytkowników języka. Zjawisko to dotyczy regionalnych i lokalnych sposobów interpretacji świata i wartości. Charakter tych konceptualizacji modeluje specyficzny dla danych mikro-wspólnot wzór zachowań komunikacyjnych, rozpowszechnianych i utrwalanych w mikrospołecznym obiegu.

Szczególna sytuacja Śląska wiąże się, jak wielokrotnie podkreślał Alfred Zaręba, z tym, że ów region „granicy w znacznym obszarze z dialektami małopolskimi od wschodu, z dialektami wielkopolskimi od północy, na całym południowym zachodzie sąsiaduje z obszarem językowym czeskim, a od samego południa ze słowackim” (ZARĘBA 1974: 40).

Opisując zróżnicowanie dialektu, przyjmuje się określony zespół cech dyferencjalnych. Gwary śląskie, stanowiąc kompleks językowy systemowo zróżnicowany na stosunkowo niewielkim terytorium, przysparzają licznych trudności związanych z ustaleniem jednolitych obszarów gwarowych, ponieważ pomiędzy poszczególnymi narzeczami wytworzyły się strefy przejściowe⁴¹ determinowane różnymi czynnikami zewnętrznymi – specyfiką topograficzną, czynnikami historycznymi i demograficznymi oraz stosunkami etniczno-kulturowymi i językowymi⁴².

Kazimierz Nitsch w drugim wydaniu monografii *Wybór polskich tekstów gwarowych* (NITSCH 1960: 23) przedstawił ostateczny podział gwary śląskiej. W podziale tym wyróżnił, obok Śląska środkowego i Śląska północnego, Śląsk południowy (z tworzącymi go gwarami: jabłonkowską, cieszyńską, rybnicką, pograniczem cze-

⁴¹ Problem ten Karol Dejna ujmuje następująco: „Izoglosy [...] rzadko kiedy mają jednokowe zasięgi. Czasem ich skupienia biegną wzdłuż granic naturalnych lub dawnych granic plemiennych, administracyjnych czy kulturowych, ale częściej granice poszczególnych cech dialektalnych mają różne zasięgi – mniejsze lub większe w stosunku do innych innowacji wytworzonych w tym samym kręgu etniczno-językowym. Wskutek tego na pograniczu dwu obszarów formowania się odrębnych dialektów ciągną się pasy narzeczy przejściowych, będących skupieniem gwar, w których upowszechniły się i utrwały poszczególnie cechy dwu różnych dialektów [...]. Dwujęzyczność ludności peryferyjnych czy wyspowych obszarów językowych może także prowadzić do powstania gwar przejściowych. Powszechne istnienie narzeczy przejściowych na pograniczu dialektów bardzo utrudnia, czasem wręcz uniemożliwia ich rozgraniczanie” (DEJNA 1981: 6).

⁴² Por. ujęcie K. Dejny: „Odrębność etniczno-językowej krainy, która stała się kolebką śląskich innowacji językowych, sięga czasów przedpiastowskich, kiedy to poszczególne ugrupowania plemion śląskich względnie ich zespoły zajmowały dolinę górnej połowy Odry po ujście Bobru [...]. Także w okresie osłabienia kontaktów ludności śląskiej z ludnością wielkopolską czy małopolską rozwijały się tu paralelne właściwości językowe na skutek chyba silniejszych więzów pokrewieństwa i być może podobnych substratów. Nawet te konwergentne cechy śląsko-wielkopolsko-małopolskie mogą być uważane za właściwości dialektalne, przeciwstawiające się cechom obszarów mazowiecko-pomorskich, zasiedlonych przez odrębne zespoły plemienne” (DEJNA 1973: 261).

skim i gwarami laskimi). Gwary Śląska Cieszyńskiego, wchodzące w skład dialektu śląskiego, z jednej strony uznać można za istotny wyznacznik przynależności regionalnej, z drugiej – za centralny element kulturowego dziedzictwa i nośnik więzi grupowej (LABOCHA 1993). Jadwiga Wronicz uznaje gwary cieszyńskie za „genetycznie polski dialekt zachodniocieszyński, należący do zespołu gwarowego południowocieszyńskiego, którym posługuje się ludność mająca najczęściej polską świadomość narodową” (WRONICZ 2010: 6).

Gwarę, odnoszoną do języka ogólnego, można interpretować szeroko – jako pewien substytut leksykalny, wyznacznik alternatywnego wyboru środków językowych z repertuaru znanego użytkownikom języka, jako spoiwo integrujące lokalną społeczność, nośnik tożsamości etniczno-kulturowej, kodyfikator wiedzy o świecie i doświadczeniach ludzkich przekazywanych międzypokoleniowo. Można ją uznać również za komunikacyjnojęzykowy składnik porozumienia, łącznik ludzkich interesów, społecznych relacji, kontaktów i intencji, za zwierciadło kultury i rzeczywistości, seismograf lokalnych form asymilacji autochtonów z członkami odmiennych kultur – wyważonej otwartości na nich (ich kulturę i język), z jednoczesnym zachowaniem tego, co traktują jako cenne wzorce i wartości przodków. W przeszłości gwara nie tylko kształtowała tożsamość, lecz także dawała poczucie bezpieczeństwa – ochrony przed tym, co nowe, nieznanne, niesprawdzone czy aksjologicznie wątpliwe.

Wszystkie te ujęcia gwary znajdują swe odbicie w antroponimii mieszkańców południowego Śląska, ujawniają się w analizie nazwisk dokonanej z punktu widzenia kulturowo-onomastycznych warunków i mechanizmów ich formowania się w odniesieniu do funkcji, jakie pełnią nazwy osobowe w kulturze społecznej. Statystyczne opracowanie zebranego korpusu nazwisk motywowanych apelatywami dowodzi, że spora ich część (40,9% całości nazwisk derywowanych o podłożu apelatywnym i 48,2% niederywowanych) zawiera w swej genetycznej podstawie dialektyzmy leksykalne, które przechodząc proces onimizacji o motywacji translokacyjnej (przeniesienie nazw do klasy antroponimów dzięki zmianie ich funkcji i semantyki), stały się nazwiskami. Wartość tych formacji, ujawniających wiele cech gwarowych, przejawia się w tym, że zachowują one nie tylko apelatywy, lecz także modele nazwiskotwórcze charakterystyczne dla dialektów lub jedynie im znane. Warto dodać, że etymologii dialektalnej zebranych nazwisk można doszukać się zarówno w gwarach cieszyńskich (które najliczniej reprezentują nazwiska o tym podłożu), jak i w pozostałych gwarach polskich (wśród tych dominują podłoża dialektalne wielkopolskie i małopolskie).

Reprezentatywna pod względem ilościowym obecność nazwisk odapelatywnych wśród zebranego zasobu nie tylko poświadcza rolę, jaką odegrała odmiana gwarowa języka w procesie tworzenia się nazwisk derywowanych i niederywowanych, lecz także fakt, że cieszyńscy asymilujący się z ludnością masowo napływającą w XIX wieku na teren Śląska Cieszyńskiego z innych (nie tylko sąsiednich) obszarów nosili nazwiska o różnym podłożu dialektalnym.

Zachowane w nazwiskach cechy gwarowe, na które nałożyły się rozmaite procesy, spowodowały powstanie wielu wariantów tego samego nazwiska derywowanych semantycznie od identycznych podstaw, tworzących homonimy onimiczno-apelatywne (por. np.: *Kurzan, Kurzyn, Kurzylin; Paszek, Paszko, Paszuda*),

w obrębie jednej gwary zaś – wielu form nazwisk derywowanych za pomocą rozmaitych sufiksów swoistych dla gwar powstałych od identycznych podstaw (por.: *Klim, Klima, Klimas, Klimasz, Klimczyk, Klimeczek, Klimek, Klimko, Klimok, Klimon, Klimond, Klimonda, Klimosz, Klimoszek, Klimoszka, Klimsza, Klimor, Klimus* < odim. cerk. *Kliement*).

Zebrany materiał, wypełniając pewną lukę badawczą w tym zakresie, umożliwia przeprowadzenie paralelnych syntez⁴³, ponieważ „potwierdzona w gwarach różnorodność znaczeń wyrazów umożliwia opisanie przypuszczalnych procesów skojarzeniowych i metaforycznych, decydujących o przesunięciach semantycznych” (ŁOBODZIŃSKA 2006: 141). Biorąc zaś pod uwagę fakt, że „kulturowy aspekt onimizacji decyduje o tym, że ta sama odapelatywna nazwa własna w różniących się kulturowo środowiskach może mieć różne nawiązania konotacyjne” (ABRAMOWICZ 2006a: 28), „poświadczona w gwarach rozmaite znaczenia wyrazów pozwalają śledzić zachodzące między nimi relacje i zmiany” (ŁOBODZIŃSKA 2006: 136).

Nazwiska bez wykładników słowotwórczych

Do grupy nazwisk bez wykładników słowotwórczych (powstałych w wyniku przeniesienia ich podstawy etymologicznej do kategorii nazwisk bez znaczących zmian jej struktury i morfologicznych wykładników przekształcenia) zaliczono antroponimy równobrzmiące w mianowniku liczby pojedynczej z apelatywami niemotywowanymi, których obecność odnotowano w słownikach. Nazwiska z tej grupy to 1929 haseł słownikowych, obejmujących 17,2% całości nazwisk mieszkańców Śląska Cieszyńskiego. Najliczniejszą grupę nazw niederywowanych sufiksalnie stanowią nazwiska o podłożu apelatywnym (1 663 formy, to jest 86,2%), w dalszej kolejności zaś – nazwiska pochodzące od innych nazw własnych (13,8%), w tym od imion (8,2%), od nazw miejscowych (2,8%), od nazw etnicznych (2,8%).

Nazwiska derywowane

Nazwiska sklasyfikowane jako derywowane słowotwórczo lub fleksyjnie obejmują 74,9% nazwisk rodzimych; tym samym derywacja morfologiczna okazała się w zebranych materiale bardziej efektywna niż transpozycja⁴⁴. Nazwiska derywowane powstawały przeważnie przez dodanie formantu, pełniącego już z reguły w wieku XIX funkcję strukturalną bądź patronimiczną.

Jak stwierdza Piotr Bąk, „dla właściwej charakterystyki regionu pod względem antroponomicznym konieczne jest zestawienie typów dominujących, częstych i rzadkich, ponieważ te najczęstsze i najrzadsze określają dany teren w sposób pozytywny lub negatywny” (BĄK 1995: 24). Próba takiego zestawienia (dokonana

⁴³ Por. postulat Kwiryny Handke dotyczący zastosowania perspektywy paraleli do badania problematyki pogranicza językowego – HANDKE 1997: 147–164.

⁴⁴ Przewaga nazwisk derywowanych nad formacjami podstawowymi jest charakterystyczna dla polskich nazwisk (BUBAK 1970–1971; SZYM CZAK 1963; KAMIŃSKA 1958: 79–121; LECH 2004: 76; MAGDA-CZEKAJ 2003: 164) oraz dla nazwisk słowiańskich (ROSPOND 1967: 19).

na materiale antroponimicznym pochodzącym z obszaru Śląska Cieszyńskiego) pokazuje, że najczęstszymi typami derywatów były: derywaty z podstawowym *-k-* w części sufiksальной (wraz z ich wariantami, czyli rozszerzeniami), następnie: formacje z podstawowym *-ski/-cki* (oraz ich postaci rozszerzone), w dalszej kolejności: formacje z podstawowym *-l/-ł-; -n/-ń-; -c-, -ć-, -cz-; -s-, -ś-, -sz-; -r-, -rz-; -ch-; -t-* oraz *-j-* w części sufiksальной. Najrzadziej tworzone formacje z podstawowymi: *-w-, -d-, -g-, -b-, -m-, -p-* w części sufiksальной.

Zebrany materiał onimiczny poddany analizie poświadcza strukturalną produktywność żywych formantów oraz formacji derywowanych paradygmatycznie (tu zwłaszcza formacji urabianych sufiksem *-a* oraz formacji afiksálních).

Struktury derywacyjne nazwisk cieszyńskich z jednej strony ilustrują ogólnopolskie tendencje w procesie ich kreacji, a z drugiej — tendencję/inklinację do ich lokalnego (regionalnego) modelowania. Uszczegółowiając te wnioski, można stwierdzić, że wiele spośród produktywnych sufiksów tworzących nazwiska mieszkańców południowego Śląska ma strukturę wielostopniową (ponad 60% to formanty złożone wielostopniowe, co uznać można za gwarowy wyznacznik), inne — podstawowe formanty, potwierdzają wyniki badań co do produktywnych typów derywacji i sufiksów w ich geograficznej specyfice (dotyczy to zwłaszcza produktywności formantów *-ski, -ek, -ka*). Zarówno różnorodność, jak i bogactwo użytych sufiksów⁴⁵, wraz z ich rozszerzeniami, potwierdzają ich regionalny charakter. W materiale wynotowano 397 sufiksów derywujących nazwiska (158 z nich zaliczono do sufiksów podstawowych, 239 zaś — do złożonych). W wymienionej grupie 197 sufiksów (49,6% wszystkich) derywowało nazwiska okazjonalnie, co przekładało się w praktyce na jednokrotne ich zastosowanie na użytek kreacji nazwiska. W materiale analitycznym znalazło się wiele typowych dla gwar sufiksów, wyróżniających się produktywnością w odniesieniu do języka ogólnopolskiego. W kategorii sufiksów „pomniejszających” wymienić można sufiksy: *-aczek, -aszek, -eczek, -yszek, -eczka, -eczko, -eńka, -iczek, -inka, -ko, -ulek, -ulka, -usia, -uszek, -uszka, -uś*, „powiększających” zaś: *-al, -ar, -as, -ec, -ica, -uch, -ucha*.

Władysław Cyran, badając tendencje słowotwórcze w gwarach polskich, podkreśla, że „niektóre formanty znane w staropolszczyźnie, lecz niezbyt tam produktywne, zdecydowanie nieproduktywne też w języku ogólnopolskim współczesnym, wykazują w gwarach nieraz znaczną produktywność, o czym świadczyć może ilość formacji słowotwórczych utworzonych za pomocą takich formantów” (CYRAN 1977: 75). Analiza zebranego materiału umożliwia ustalenie tego typu produktywnych sufiksów gwarowych, do których należą formanty: *-ach, -acha, -aj, -al, -ala, -ała, -awa, -el, -oń, -ucha*, wyróżniających się produktywnością.

Uznawane za produktywne formacje z komponentem *-k-*, takimi okazały się również na Śląsku Cieszyńskim w XIX wieku i w wiekach poprzednich⁴⁶. W początkowym okresie formacje o podstawie *-k-* pełniły funkcje patronimiczne,

⁴⁵ Bogdan WALCZAK (1997: 129) wskazuje, że nazwiska na *-oń* najczęściej występują na Śląsku i w Małopolsce, zwłaszcza na Pogórze, a nazwiska na *-ok, -ol, -orz* (wynik usankcjonowania w oficjalnej formie nazwiska gwarowej wymowy, z kontynuantem *a* pochylonego oraz formantów *-ak, -ał, -arz*) na Śląsku.

⁴⁶ Por. wyniki klasyfikacji formacji derywowanych JARCZAK (1991: 192—193) oraz BOGDANOWICZ (2006: 337—362); BURDUKIEWICZ (2008: 155—156); ŻURAWSKA (2001: 287—299).

wskazując istoty młode i małe, przy czym z biegiem czasu nastąpiło rozszerzenie ich funkcji. Znacząca jest liczba sufiksów z *-k-* poświadczona przykładami. Nazwiska derywowało 138 sufiksów tego typu, z czego 123 to sufiksy złożone, 61 zaś okazjonalnie formowało nazwiska.

Najbardziej produktywny przyrostek derywujący nazwiska mieszkańców południowego Śląska to formant *-ek* (typowy dla obszaru Śląska i Małopolski), którego funkcję w odniesieniu do badanego materiału z XIX wieku należy uznać za strukturalną, oraz liczne pochodne tego sufiksu — ponad 36 sufiksów rozszerzonych. Równie produktywny okazał się formant *-ka* (zwłaszcza w postaci deminutywno-patronimicznej od podstaw imiennych) (por. SKOWRONEK 2001: 142–143) wraz z jego 30 rozszerzeniami.

W tworzeniu struktur nazwiskowych żywotne były sufiksy *-ik*, *-(cz)yk* (tworzący derywaty deminutywno-ekspresywne) oraz sufiks *-ak*⁴⁷ — typowy formant patronimiczny w Wielkopolsce i na Mazowszu w okresie średniopolskim do XVII wieku oraz w Polsce północno-wschodniej (ROSPOND 1969: 99–100) i jego śląski odpowiednik gwarowy *-ok*, najczęściej występujący w nazwiskach pochodzących od imion chrześcijańskich, imion dwuczłonowych staropolskich oraz od nazwisk o podłożu odapelatywnym (por. LECH 2004: 43). Oprócz wymienionych produktywnych na terenie południowego Śląska formantów nazwiskotwórczych pojawiają się też szczególne ich postaci deminutywno-patronimiczne na *-ko* i *-uk*. Przyrostek *-ko* zaznaczył się tutaj jako wpływ języka słowackiego (KURZOWA 1967: 177–231), natomiast przyrostki *-uk* i *-czuk*, jako typowe dla patronimików ukraińskich i białoruskich, ukazują rozmaite typy przeniesień nazwisk wschodniosłowiańskich na sąsiadujące miejscowości polskie (ROSPOND 1969: 97–98, 53–130). Sufiks *-uk* tworzył nazwiska od form imion oraz od apelatywów. W tworzeniu nazwisk od podstaw słowiańskich przyjął również funkcję strukturalną (SICIŃSKI 1966: 83–87; NARUSZEWICZ-DUCHLIŃSKA 2006: 209). Sufiksy *-uk* i *-czuk* mogą obrazować w materiale kierunki i stopień nasilenia ruchów migracyjnych na terenie Śląska Cieszyńskiego.

Budowa słowotwórcza sporej grupy nazwisk ukazuje też wpływ innych formacji typowych dla wschodnich Słowian (początkowo patronimicznych, następnie pełniących funkcję strukturalno-onomastyczną) zakończonych na *-icz/-ycz*, *-owicz/-ewicz*, *-(cz)uk*, *-ko*, *-ak*, *-ik*, *-in/-yn*, *-iszyn/-yszyn*, *-ow*. Sufiksy *-icz/-ycz*, *-ewicz*, *-owicz* o proveniencji wschodniosłowiańskiej po spolonizowaniu się rodów magnackich w Wielkim Księstwie Litewskim w XVII wieku przejęte zostały przez antroponimie polską jako sufiksy nobilitujące; tym samym formanty te stały się modelowymi elementami nazwiskotwórczymi (MAĆCZYŃSKI 1970; BOREK, SZUMSKA 1976; TICHONIUK 1998: 125–145).

Nazwiska z formantem *-ski* wraz z jego rozszerzonymi wariantami *-owski*, *-ewski*, *-ański*, *-eński*, *-iński*, *-yński* (sprawujące funkcje strukturalne) również derywowały sporą część nazwisk⁴⁸. Przyrostek *-ski* w apelatywach oznaczał szeroko pojętą przynależność — zwłaszcza do miejsca pochodzenia lub pobytu oraz do właściciela. Podstawową funkcją tego formantu było jednak określenie pochodze-

⁴⁷ Na jego przykładzie ujawniają się migracje oraz charakter ekspansji językowej, mającej miejsce na osi północ–południe (ROSPOND 1969: 130).

⁴⁸ Por. wyniki TOMECKIEJ-MIREK 2000: 87–128.

nia lub miejsca pobytu. Przyrostek *-ski* był przyłączany do nazw miejscowych z terenu Śląska Cieszyńskiego, a także do nazw pochodzących z innych regionów (dziś Kaszub, Małopolski, Mazowska, Wielkopolski, Pomorza).

Część nazwisk na *-ski* (stosunkowo niewielka grupa) to nazwiska tworzone sztucznie, na wzór produktywnego modelu, w celu nobilitacji ich nosicieli. W tych wypadkach sufiks *-ski* pełni funkcję strukturalną, o czym świadczą nietypowe podstawy nazwisk tego typu (por.: *Bryczkowski, Chabiński, Dygaczyński, Kwapuliński, Parchański, Wicherski*).

W badanym materiale przyrostki z komponentem *-l-*, *-ł-*, które Witold Taszycki uznaje za skrócenia i spieszczenia (TASZYCKI 1926: 18), były równie produktywne. Dotyczy to zwłaszcza formantów: *-el(a)*, *-al(a)*, *-ata* oraz *-ula*.

Sufiksy *-al*, *-ala* pełnią funkcję ekspresywną. Za pomocą formacji *-al* wyraża się emocjonalny stosunek do nosiciela antroponimu, najczęściej negatywny z elementem ironii, co akcentuje Sławomir Gala (GALA 1985: 355). Formacje te najczęściej powstawały od apelatywów i od imion chrześcijańskich. Sufiks *-ata*, znany w gwaraach jako tworzywo rzeczowników o dużym nacechowaniu ujemnym, z odcieniem niechęci lub żartobliwości (ROSPOND 1969: 122), tworzył najczęściej formacje pochodzące od nazw pospolitych, natomiast nazwiska z sufiksem *-el*, *-ela* powstawały od nazw pospolitych i od imion. W opinii Sławomira Gali formacje z przyrostkiem *-ela* i *-el* wykazują największą frekwencję na Śląsku i w Małopolsce (GALA 1984: 124–126). Tendencje te poświadczają też zebrane przykłady antroponimów.

Przyrostek *-ula* znany jest również w języku słowackim i czeskim (WARCHOŁ 1968: 55–63). Przyrostek ten wyróżnia się ekspresywnym i emocjonalnym nacechowaniem; przywołuje też pojęcie kobiety i żony (GALA 1985: 397).

Małgorzata Magda-Czekaj, dokonując dzielnicowego zestawienia zróżnicowań frekwencyjnych nazwisk z formantami *-ek*, *-(n)ik*, *-(cz)yk*, *-(cz)ak/-(cz)ok* w okresie średniopolskim (od XVI do końca XVIII wieku), stwierdza, że najbardziej produktywne na Śląsku były formanty: *-ek*, *-(cz)yk*, *-(cz)ok*. Formant *-(n)ik* w porównaniu z nimi znajdował się na drugim miejscu pod względem produktywności (za Małopolską), a formant *-(cz)ak* – na miejscu czwartym (na równi z Wielkopolską), za regionami Małopolski, Kresów Południowych oraz Mazowska (MAGDA-CZEKAJ 2011: 184). Te historyczne tendencje nazwiskotwórcze poświadczą również zgromadzony zasób nazwisk mieszkańców południowego Śląska, poddany wnikliwej analizie.

Nazwiska derywowane paradygmatycznie

Derywacja fleksyjna to jeden ze sposobów tworzenia nowych wyrazów, charakteryzujący się brakiem afiksalnych wykładników derywacji. Jedynym zatem wykładnikiem staje się nowy paradygmat fleksyjny, inny niż w wyrazie podstawowym (GRZEGORCZYKOWA, PUZYNIŃA 1984: 312–313). Derywacja fleksyjna to również jeden ze sposobów tworzenia nazw własnych. Ewa Rzetelska-Feleszko podkreśla, że „w derywacji fleksyjnej rolę tworzenia nowych nazw pełnią końcówki fleksyjne, a więc końcówki liczby gramatycznej, rodzaju gramatycznego lub przypadku, przy równoczesnym zerowym morfemie słowotwórczym” (RZETELSKA-FELESZKO 1980: 608).

Zebrany materiał analityczny pozwala wyróżnić dość liczną grupę nazw derywowanych fleksyjnie. W wyniku derywacji fleksyjnej powstało 678 nazwisk, z czego najwięcej, bo aż 371 formacji, o podłożu apelatywnym, a 281 – odimienym. Kilka derywatów to pierwotne formy dopełniacza liczby pojedynczej rodzaju męskiego (por.: *Jany, Kisiela, Kowala, Kowola, Kreta, Raczka*), które stały się formami mianownika i przeszły do paradygmatu fleksyjnego na *-a* (w słowniku nazwano je nazwiskami dopełniaczowymi). Nazwy osobowe utworzone w ten sposób oznaczają pochodzenie lub przynależność.

Wśród antroponimów derywowanych paradygmatycznie występują formy odczasownikowe, odrzeczownikowe i odprzymiotnikowe z formantami: *-a* (najliczniej reprezentowany sposób urabiania nazwisk spośród pozostałych derywatów fleksyjnych), *-ø, -o, -i, -y* (wymieniono je zgodnie z frekwencją użycia).

W wyniku desufiksacji (derywacji wstecznej) powstało 197 formacji. Formacje te pochodzą przeważnie od nazw odapelatywnych i odimiennych.

Podłoże klasyfikacyjne nazwisk

Ze względu na przynależność podstawy do określonego systemu językowego nazwiska dzielią się na rodzime i obce. Przyjmując założenia analizy synchronicznej nazwisk (SKOWRONEK 2001: 107–111), w obrębie nazwisk rodzimych mieszkańców Śląska Cieszyńskiego wyróżniono nazwiska bez wykładników słowotwórczych (niederywowane), nazwiska z wykładnikami słowotwórczymi (derywowane za pomocą formantów typu sufiksalnego lub paradygmatycznego) oraz żeńskie formacje nazewnicze. Odrębną kategorię stanowią złożenia przybierające postać przezwisk dwuskładnikowych oraz złożenia w postaci hybryd językowych.

Nazwiska rodzime a nazwiska obce

Kazimierz Rymut, dokonując genetycznego podziału nazwisk na nazwiska rodzime i obce, za rodzime uznał te, których „podstawa tkwi w polskim zasobie wyrazowym, w polskim zasobie nazewniczym [...]. Rodzimymi będą te nazwiska, które pochodzą od wyrazów pospolitych używanych w polskim języku, od imion używanych przez Polaków, od nazw geograficznych określających obiekty znajdujące się na terenie Polski. Obcymi są zatem takie nazwiska, które takich podstaw nie mają” (RYMUT 1991: 61; 2003b: 22–28)⁴⁹. Autor podkreśla, że podział ten wymaga wyjaśnień, gdyż niejednokrotnie budzić może wątpliwości badaczy⁵⁰. Kwestia sporów czy omyłek wynika choćby z faktu, że spośród wyrazów genetycznie polskich, słowiańskich, da się wyróżnić wiele obcych, przejętych z obcych języków, słów pochodzących z różnych wieków. Od wyrazów tych powstawały

⁴⁹ Por. też SKOWRONEK 2001: 109.

⁵⁰ Potwierdzają to między innymi badania Bogdana i Marioli Walczak, którzy opisując problematykę antroponomastyczną Ziemi Zachodnich i Północnych i rozważając kwestię „granicy między tym, co rodzime, a tym, co obce na gruncie nazewnictwa” (WALCZAK 1998: 114), odwoływali się do postulatów Stanisława Rosponda.

nazwiska zgodne w swej strukturze z nazwiskami utworzonymi od wyrazów genetycznie słowiańskich. Często w procesie ich asymilacji współuczestniczyły gwara i regionalne determinanty etniczno-kulturowe. Nazwiska te, zgodnie z sugestią Stanisława Rosponda, uznaje się za polskie (rodzime), choć ich podstawowym wykładnikiem jest leksem obcego pochodzenia. W podobny sposób traktuje się też nazwiska pochodzące od imion. Wykładnikiem formalnym owych nazwisk mogły być imiona chrześcijańskie i inne imiona obce, na podstawie których tworzono nazwiska wedle polskich modeli nazewniczych, oraz nazwiska pochodne od nazw miejscowych, derywowane zgodnie z polskim systemem nazwotwórczym (kwestia ta dotyczy sposobów tworzenia nazwisk, ich komponentów, typów, struktury, charakterystycznych dla naszego języka). Zgodnie z tą tendencją „nazwiskami obcymi są takie, które zostały przetransportowane do naszego języka jako gotowe nazwy osobowe i w polszczyźnie nie nastąpiła zmiana ich funkcji nazewniczych” (RYMUT 1991: 60).

W zebranych materiale antroponimicznym rodzime nazwiska obejmują 7 671 jednostek (to jest 68,3% całości zasobu słownikowego, na który składa się 11 231 nazwisk wynotowanych z archiwalnych materiałów źródłowych). Genetycznie obce nazwiska reprezentuje 3 560 form (odpowiednio 31,7%).

Zarówno nazwiska rodzime, jak i obce, poddane szczegółowym klasyfikacjom i analitycznym opisom (również o charakterze porównań regionalnych i ogólnopolskich), dostarczają wielu cennych informacji, które mogą stanowić podstawę formułowania wniosków na temat wieloaspektowej swoistości systemu antroponimicznego mieszkańców południowego Śląska.

Nazwiska rodzime

Nazwiska rodzime (wynotowano 7 671 przykładów) ze względu na podłoże motywacyjne można podzielić na dwie nadrzędne grupy — nazwiska odapelatywne i odonimiczne. Nazwiska odonimiczne ze względu na ich podstawy podzielono na nazwiska pochodzące od imion, od toponimów (głównie nazw miejscowych) i od nazw etnicznych (etnonimów). Nazwiska rodzime o podłożu apelatywnym reprezentują liczną grupę jednostek (wynotowano 4 491 form tego typu, które obejmują 59,5% ogółu nazwisk pozostałych typów). Nazwiska powstałe od innych nazw własnych stanowią liczną grupę w analizowanym materiale nazewniczym. Jest ich 3 180, co stanowi 41,5% wszystkich analizowanych nazwisk rodzimych.

Nazwiska pochodzące od apelatywów należą do sfery ekspresywnej języka potocznego, antroponimiczne zaś (również motywowane emocjonalnie) pełnią funkcję identyfikacyjną. Wszystkie typy zyskują znaczenie kosztem utraty właściwości predykatywnych (CIEŚLIKOWA 1990a: 205; MRÓZEK 1998: 270—273).

Nazwiska odapelatywne

Nazwiska odapelatywne, wywodzące się od przezwisk, są najstarszym typem nazwisk. Przeważały one wśród niższych warstw społecznych — mieszczan

i chłopów. To również jeden z dwóch głównych typów motywacyjnych propriálnego aktu nominacji, ujawniającego procesy onimizacji, która polega na zmianie semantyki, zakresu i funkcji wyrazów apelatywnych bez derywacji morfologicznej lub za jej pomocą.

Nazwy apelatywne (pospolite) i proprialne (własne) stanowią integralną część systemu słownikowego. Mimo peryferyjnych funkcji, jakie pełnią, nie funkcjonują w izolacji, lecz oddziałują na siebie w określonej geograficznie i determinowanej rozmaitymi uwarunkowaniami przestrzeni komunikacyjnej, przenikając się w ramach procesów językowych podczas aktów translokacji (onimizacji) oraz derywacji onomastycznej (KUCHARZYK 2010: 7)⁵¹.

Nazwiska odapelatywne są szczególnie cenne dla opisu kultury regionu, gdyż konotują rozmaite wartości zakodowane w motywujących je genetycznie podstawach apelatywnych. Powielają one schematy myślenia człowieka w różnych epokach, ich system wartości, pozwalają zdobyć wiedzę na temat rzeczywistości pozajęzykowej.

Zebrany zasób nazwisk mieszkańców Śląska Cieszyńskiego zawiera 4 491 jednostek zaklasyfikowanych jako odapelatywne (to jest 40% wszystkich zgromadzonych typów nazwisk, co stanowi 58,5% nazwisk rodzimych).

Uwzględniając wieloaspektowo nawarstwiające się determinanty współuczestniczące w kreacji onimicznej, zgromadzony zbiór nazwisk o podłożu odapelatywnym można podzielić na cztery nadrzędne pola semantyczne: 1) nazwiska odapelatywne określające rolę człowieka w społeczeństwie, 2) nazwiska odapelatywne związane z kulturą materialną: życiem codziennym i pracą człowieka, 3) nazwiska odapelatywne eksponujące kulturę duchową człowieka — jego wierzenia i tradycję oraz sposób spędzania czasu wolnego, 4) nazwiska odapelatywne opisujące wygląd zewnętrzny i charakter człowieka. W obrębie tych czterech nadrzędnych pól znaczeniowych można wyróżnić 10 szczegółowych grup (klas) nazwisk, pochodzących od apelatywów, należących do skonkretyzowanych podgrup danego pola znaczeniowego. Ową analizę, która uwzględnia podłoże apelatywne nazwisk wywodzących się z różnych odmian językowych — z języka ogólnonarodowego (literackiego) oraz dialektów polskich — podbudowano zmodyfikowaną klasyfikacją opracowaną przez Stanisława ROSPONDĄ (1967: 15–17). Ukazując w ten sposób materiał antroponimiczny, wykorzystano warsztat metodologiczny wypracowany w ramach strukturalizmu, a dokonując próby opisu typów motywacyjnych nazwisk, odniesiono się wycinkowo do semantyki aksjologicznej rozwijającej się w ramach nurtu kognitywnego. Intencjonalny dobór metodologii badawczych posłużył próbie ukazania aktów tworzenia się systemu nazwisk jako nawarstwiającego się przez wieki procesu przenikania się kultur na Śląsku Cieszyńskim. Metodologiczna kompilacja dała też możliwość odniesienia się do wiedzy pozajęzykowej, która pozwala na odtworzenie modeli postrzegania świata i kategoryzowania oraz interpretowania rzeczywistości w celu dotarcia do obrazu świata utrwalonego w języku. Odsłonek kategorii pojęciowych i aksjologicznych

⁵¹ Procesy przenikania się sfer językowych: apelatywnej i proprialne, w procesach onimizacji nazw pospolitych i apelatywizacji nazw własnych były przedmiotem wnikliwych opisów (KOSYL 1983; MRÓZEK 2000: 302–306).

zakodowanych w odapelatywnych nazwiskach ułatwia metoda pól znaczeniowych. Uwzględniając socjolingwistyczny aspekt nazewnictwa (czyli biorąc pod uwagę determinanty pogranicza kulturowego badanego terytorium — procesy interferencji systemowych odmian języka oraz współzależność między kontekstem i pragmatyką aktów mowy), można wyjaśnić genezę i rozwój apelatywnego podłoża nazwisk w odniesieniu do czynników topograficznych badanego obszaru oraz stosunków społeczno-kulturowych. Ów cel realizują też badania statystyczne, których efekty przedstawiono w postaci tabel porównawczych. Owa wielobiegunowość metodologiczna zapewnia szerokie — wieloaspektowe i wielopłaszczyznowe spojrzenie na nazwy własne uznawane za nośnik wartości regionalnych.

Spora grupa (aż 47,45%) nazwisk o podłożu apelatywnym powstała od określeń charakteryzujących wygląd zewnętrzny i charakter człowieka, druga w kolejności jest grupa nazwisk, które powstawały od określeń opisujących kulturę materialną (23%), trzecia — od określeń roli człowieka w społeczeństwie (23,75%), czwarta zaś — obrazuje kulturę duchową mikrospołeczności (6,2%) (por. tabelę 1.).

Tabela 1

Frekwencja nazwisk motywowanych apelatywami (%)

Kategoria nazwisk odapelatywnych	Bez wykładników formalnych	Derywowane	Średnia
Nazwiska określające rolę człowieka w społeczeństwie	24,5	23,0	23,75
Nazwiska odapelatywne związane z kulturą materialną: życiem codziennym i pracą człowieka	22,8	22,4	22,60
Nazwiska odapelatywne eksponujące kulturę duchową człowieka — jego wierzenia i tradycję oraz sposób spędzania czasu wolnego	6,8	5,6	6,20
Nazwiska odapelatywne opisujące wygląd zewnętrzny i charakter człowieka	45,9	49,0	47,45
Razem	100,0	100,0	100,0

Źródło: Opracowanie własne.

Dokona próba klasyfikacji nazwisk ujawnia, że substrat gwarowy jest dominującym tworzywem nazwisk opisujących wygląd zewnętrzny i charakter człowieka, jego rolę w społeczeństwie. Tendencja ta zaznacza się w odniesieniu do nazwisk derywowanych zarówno semantycznie, jak i morfologicznie.

Wśród nazwisk mieszkańców południowego Śląska znalazło się też wiele określeń nawiązujących wprost lub pośrednio do życia i pracy na wsi, por.: *Chudoba* < gw. ciesz. *chudoba* 'skromne, ubogie gospodarstwo'; też 'biedota', *Korzec* < gw. śl., gw. młp., gw. maz., gw. wlkp., gw. kasz. i gw. Pom. Pd. *korzec* 'miara ciał sypkich', *Panok* < gw. ciesz. i gw. śl. *panok* 'kopa zboża z 8–12 snopków', *Sztwiertnia* < gw. ciesz. i gw. śl. '28 arów', *Kuczka* < stp. *kuczka* 'stara, licha chałupina'; też w gw. młp. 'mały snopek', jak również określających topografię miejsca oraz właściwości fizjograficzne terenu, por.: *Brzezina* < gw. ciesz. < stp. 'las brzoźowy',

Chraścina < gw. ciesz. *chraścina* 'nieużytek porośnięty zaroślami', *Jagon* < gw. ciesz. *jagon* 'kwadratowa część lasu oddzielona liniami', *Skotnica* < stp. *skotnica* 'wspólna droga do pędzenia bydła na pastwisko', *Potoczek* < *potoczek* 'strumyk', *Przeczek* < gw. młp. *przeczek* 'zaorany w poprzek kawałek pola, na którym się zawraca pługiem', a w gw. młp. i gw. wlkp. 'rów melioracyjny'.

Śląsk Cieszyński pielęgnował tradycje polskie i regionalne, przekazywane międzypokoleniowo. Nazwiska typu: *Pastuszek* < *pastuszek* 'kołędnik, chłopiec chodzący po domach i śpiewający w święta Bożego Narodzenia', *Żaczek* < *żaczek* 'chłopiec chodzący z oracjami przed Wielkanocą', *Czakacz* < gw. ciesz. *czakacz* 'uczestnik zabawy weselnej', *Turoń* < gw. młp. *turoń* 'kołędnik przebrany za rogate zwierzę', utwierdzają w przekonaniu, że tradycję rozumiano na tym obszarze jako dziedzictwo społeczne, stosunek do przeszłości oraz element życia rodzinnego. W funkcji onimizacyjnej wyzyskano też określenia odwołujące się do wierzeń mieszkańców południowego Śląska oraz do nazw innowierców, por.: *Gaur* < stp. *giaur* 'niewierny', *Lacki* < *lacki* 'katolicki', *Haratyk* < *heretyk* 'ten, kto głosi herezję', *Kacer* < *kaczer* 'heretyk, odstępcą religijny', *Farnik* < *farnik* 'członek parafii', *Kołęda* < *kołęda* 'danina pobierana przez duchowieństwo na Boże Narodzenie, podarunek noworoczny' czy *Rzyman* < *rzyman* 'wyznawca religii/wiary rzymskokatolickiej'. Nazwiska tego typu są szczególnie cennym materiałem — opisują bowiem regionalną kulturę badanego obszaru oraz poświadczają sposoby konceptualizacji świata przez człowieka i jego system wartości.

Zaprezentowany wycinkowo problem znaczenia gwar w tworzeniu nazwisk odapelatywnych i konotowanych przez nie znaczeń-wartości ilustruje tylko fragmentarycznie istotę tego zjawiska.

Nazwiska odimienne

Nazwiska pochodzące od imion stanowią liczną grupę 2 178 jednostek (tj. 19,4% wszystkich typów nazwisk rodzimego pochodzenia). Wśród nich szczególnie produktywne okazały się nazwiska derywowane sufiksalnie i fleksyjnie, a nie nazwiska równe pełnym imionom metrykalnym⁵², równe pod względem formalnym, brzmieniowym (por. wnioski badawcze MATUSIAK 2005: 84).

Nazwiska odimienne, powstałe od imion w postaci pełnej oraz od imion skróconych genetycznie, motywowane były podstawami imion biblijnych, chrześcijańskich, jak również imion o pochodzeniu innym niż chrześcijańskie — por.: *Adam*, *Andrzej*, *Bartłomiej*, *Benedykt*, *Beniamin*, *Filip*, *Franciszek*, *Fryderyk*, *Grzegorz*, *Jakub*, *Jan*, *Jerzy*, *Józef*, *Klemens*, *Krzysztof*, *Maciej*, *Marcin*, *Marek*, *Mateusz*, *Michał*, *Mikołaj*, *Paweł*, *Piotr*, *Szymon*, *Tomasz*, *Walenty*, *Walerian*, *Witold*. Tendencje te ujawniają się też w wielowariantowości słowotwórczej nazwisk odimiennych o tym samym rdzeniu, tworzonych za pomocą rozmaitych sufiksów hipokorystycznych.

Formacje odimienne tworzone również od podstaw imion słowiańskich i staropolskich — por.: *Bolesław*, *Boguchwał*, *Bolebor*, *Borzysław*, *Bożeciech*, *Bożymir*,

⁵² W opinii Beaty Raszawskiej-Żurek „Nazwiska równe imionom częściej używane były przez przedstawicieli niższych grup społecznych” (RASZAWSKA-ŻUREK 2006: 156–158).

Chocimir, Chwalistaw, Czesław, Czesłobor, Dobiesław, Gościstaw, Kazimierz, Małomir, Mieczysław, Mięciestaw, Miłostaw, Mojsław, Molibog, Niebor, Niemir, Niemoj, Racibor, Rastaw, Siemomysł, Sobiesław, Stanisław, Toligniew, Tolistaw, Uniebog, Uniestaw, Wielimir, Więcemir, Więcestaw, Wolimir, Żelibor.

W obrębie nazwisk imiennych wyróżnia się spora grupa formacji odimiennych o obcej proveniencji, ulegających rozmaitym procesom derywacyjnym. Nazwiska pochodzące od żydowskich imion reprezentują formy w postaci hybryd derywowane rodzimymi sufiksami — por.: *Barasz* < *Asz* < *Aszer*; *Bandron* < *Bandet*, *Barusch*, *Barusz* < *Baruch*, *Binowiec* < *Binum*, *Bobis* < jid. *Bobe*; *Esterak* < *Estera*; *Levak* < bibl. *Levi*.

Spora grupa nazwisk powstała też od niemieckich podstaw imion: *Adler*, *Albert*, *Althof*, *Arnold*, *Bronhard*, *Collet* < *Nicolaus*, *Moritz*, *Olbrecht*, *Otto*, *Otton*, *Oswald*, *Olbert*, *Rajmund*.

W grupie nazwisk odimiennych pojawiły się też struktury zawierające w podstawie imiona łacińskie (por.: *Bartelemus*, *Bartelmus*, *Bartelemis*, *Bartolomeus*, *Clement*), rosyjskie (por.: *Belikowski*, *Boris*, *Borisz*, *Liboski*, *Libowski*, *Paszuda*, *Paszyna*, *Zieniek*, *Zienkiewicz*) oraz czeskie (por.: *Bloszek*, *Iżik*, *Milan*).

Białoruskie przeniesienia uwidaczniają się w odimiennych nazwiskach typu: *Babicz*, *Cimal*, *Cimele*, *Danielówka*, *Daniło*, *Juniczek*, *Jusza*, *Tymoteusz*; inne wschodnie wpływy reprezentują formacje: *Huvar*, *Piml*, *Sienkiewicz*, *Soprano*, *Tarasek*. Odnotowano jednorazowo występujące formy przeniesień imion obcych do planu onimicznego, takich jak łacińskie *Fausek*, *Marcy*, aramejskie *Turon*, włoskie *Gianeti*, *Gianni* czy słowackie *Danek*.

W nazwiskach omawianej kategorii uwidaczniają się też ślady interferencji etnicznych, kulturowych i językowych wyrażające się we wcześniejszej adaptacji imion, por.: *Daschke* jako zgermanizowana wersja imienia *Dalibor*, *Dalimir* czy niemieckie *Stenzel* < *Stanisław*, *Szubert* < niemieckie *Schubert*⁵³.

W obrębie wynotowanych formacji odimiennych warte uwagi są jeszcze nazwiska wskazujące na wpływy dialektalne (śląskie), por.: *Jonek* < *Janek*, *Pela* < *Pelagia*, *Lojza* < *Alojzy*, *Lorenz* < *Laurenty* < *Laurenz*, *Ignatz* (niem.) < *Ignac* < łac. *Ignatius*, *Morcin* < *Marcin*, *Jolik*, *Joly* < odim. *Georg* (w gw. śl. < zdrobn. *Jolik*), oraz złożenia powstałe od przezwisk dwuczłonowych (composita patronimiczne), które oparte są na schemacie: skrócona forma imienia + człon *-sen/-sin/-son/-szyn* 'syn', por.: *Gassin* < syn *Gawła*, *Grzeson* < syn *Grzegorza*, *Haneisen*, *Johansen* < syn *Johanna*, *Michaliszyn* < syn *Michała*, *Olowson* < syn *Aleksego* lub *Aleksandra*, *Elson* < syn *Eliasa*; por. też: *Barasz* < aram. *bar* 'syn' + odim. *Asz* < bibl. *Aszer*.

Liczne poświadczenia materiałowe ma też dolnoniemiecki formant *-ke* służący do kreacji nazwisk od imion — por.: *Jorke*, *Jurke*, *Kubeczke*, *Madzke*, *Miszke*, *Proske*, *Raszke*, *Riszke*, *Schimke*, *Trebke*, *Waczke*, *Walczke*⁵⁴.

⁵³ Por. pogląd Kazimierza Rymuta: „Na obszarach o osadnictwie mieszanym [...] z pewnością zachodził proces adaptacji językowej. W wypadku osadnictwa mieszanego polsko-niemieckiego obserwujemy procesy przejmowania przez Niemców nazwisk polskich i dostosowywania ich do systemu nazewnictwa niemieckiego. Bywało też odwrotnie — nazwy niemieckie Polacy przystosowywali i nadawali im polską szatę językową. Zjawisko to miało miejsce na terenie części Śląska, zachodniej Wielkopolski i Pomorza” (RYMUT 2003b: 29).

⁵⁴ Por. BREZA 2000b: 294.

Wśród nazwisk pochodzących od imion interesujące są struktury z formantem *-i(-y)* o prymarnie patronimicznej funkcji (SMOCZYŃSKI 1968: 245–256), por. np.: *Jachny < Joachim, Jany < Jan, Jassy < Jan, Joly < w gw. śl. zdrobn. Jolik < odim. Georg, Petry < Peter, Wowry < Wawrzyniec*, uznawane za nazwiska rzadkie. W założeniu badawczym Czesława Kosyła są one spetryfikowanymi formami pierwotnych określeń identyfikacyjnych realizujących zależnościowy model nominacyjny: *czyj jest?, do kogo należy?* (KOSYL 2005: 277), a zdaniem Józefa Bubaka (BUBAK 1986: 71), model ten obejmuje też formacje wyrażające inne formy pokrewieństwa, w których można się doszukiwać tendencji gwarowych. W opinii Czesława Kosyła (KOSYL 2005: 286) bazę tych nazwisk tworzą najczęściej imiona mocno zakorzenione w polskiej tradycji nazewniczej, jak: *Adam, Andrzej, Bartłomiej, Błażej, Franciszek, Jakub, Jan, Michał, Paweł, Stanisław, Szymon*. Zebrany materiał poświadcza te tendencje. Kilka nazwisk odimiennych tego typu może się wywodzić od łacińskich form dopełniacza (por. ŻABSKA 1977), jak: *Anselmi < Anzelm, Brychci < Brykcy, Ernesti < Ernestyn, Filippi < Filip, Jani < Jan, Bartoldi < Bartłomiej, Fabri < Faber, Gabrielli < Gabriel, Patriwi < Patrycy*.

Tendencje do tworzenia struktur na *-y* uzupełniają przykłady nazwisk wywodzących się od apelatywów, np.: *Kurdzieli, Nęcki, Owczarzy, Pokorni, Tkani, Twerdi*, oraz przykłady częstych na Śląsku Cieszyńskim użycie nazw terenowych, motywowanych przez przymiotniki dzierżawcze pochodne, a zwłaszcza od nazw zawodów, zajęć lub funkcji (MRÓZEK 1990: 83–84, 142).

Warte uwagi są również nazwiska odimienne z paradygmatycznym formantem *-o* oraz z formantem sufiksalnym *-ko*, które przejawiają związki ze średnio-wieczną tendencją onimiczną (WARCHOŁ 2012: 263–371). Do formacji z paradygmatycznym *-o* zaliczyć można struktury *Beno, Jano, Gallo, Namysło, Riefo, Wawro*. Struktury te, podobnie jak onimy z końcowym elementem *-o*, są charakterystyczne dla terenów wschodniej Lubelszczyzny oraz dla gwar mieszanych i przejściowych na pograniczu polsko-ukraińskim (WARCHOŁ 2006: 55–60).

Sufiks *-ko* i jego rozszerzenia (*-eczko, -enko, -iczko, -itko, -yczko*) komponował struktury nazwisk typu: *Barteczko, Bartko, Binko, Bolko, Haneczko, Ignatko, Ilko, Janeczko, Janko, Jareczko, Jeczko, Jureczko, Jurzyczko, Kubeczko, Maszko, Miczko, Mikołajko, Paszko, Pawlitko, Prokopenko, Stanieczko, Stanko, Staszko, Staško, Steczko, Szymko, Tomaszko, Waczko, Witko, Woliczko, Wowreczko, Zdenko*.

Sufiks *-ich*, występujący w antroponimii w imionach skróconych, ma zabarwienie ujemne. Przywołuje negatywne emocje i wartościowanie. Wśród nazwisk z sufiksem *-ich* wynotowano formacje odimienne, jak: *Annich, Bruch, Fabich, Gabrich, Irlich, Karlich, Klich, Lamich, Lubich, Merich, Tollich*.

Interesujące są też nazwiska odimienne utworzone za pomocą niemieckiego sufiksu *-in*. W zebranych materiale wynotowano sporo formacji tego typu (por.: *Bernardin, Fabin, Faltin, Gassin, Gaudin, Heriadin, Konstantin, Kubin, Lodwin, Machalin, Miskin, Mortin, Pfilipin, Sobin, Sulin, Walentin, Wiktorin, Wojciechin*).

Nazwiska patronimiczne (utworzone od imienia ojca) stanowią kolejną ważną grupę nazwisk odimiennych. Były one derywowane sufiksami *-ec* zastępującymi przyrostki *-ic, -icz, -owicz, -ewicz; -(cz)ak* oraz *-ek* (i jego odmianami rodzajowymi *-ka, -ko*), tworzące wraz z derywatami urabianymi sufiksem *-ik* reprezentatywną grupę.

Wśród derywatów rodzimych najliczniejsze były formacje z sufiksem *-ek* (226), por.: *Baltazarek, Bolek, Bonek, Bożek, Brożek, Gociek, Jakubek, Stanek, Wicek, Więcek, Włodek* wraz z rozszerzeniami tego sufiksu, typowymi dla gwar i funkcją zdrobnień: *-iczek* (16), *-eczek* (12), *-oszek* (13), *-aczek* (7), por.: *Kubiczek, Maciejczek, Pawliczek, Racibiczek, Szymiczek, Tomiczek; Beneczek, Janeczek, Jareczek, Staneczek; Wanieczek, Wawrzeczek; Klimoszek, Kuboszek, Łukoszek, Maciejoszek, Małgoszek, Pawłoszek, Pietroszek, Waloszek; Janaczek, Kubaczek, Mochaczek, Tochaczek.*

Wiele nazwisk odimiennych utworzono też za pomocą przyrostka *-ik* (87), por.: *Adamik, Antonik, Brosik, Fabik, Gawlik, Godzik, Karolik, Łukasik, Michalik, Stanik, Stefik, Szymik, Waclawik, Willik*, oraz przyrostków *-(cz)yk* (w sumie 47 formacji), por.: *Barczyk, Błaszczyk, Danielczyk, Gawelczyk, Grzegorzyc, Janczyk, Kasparczyk, Kazimierczyk, Leończyk, Leszczyk, Maciejczyk, Mojżyszczyc, Tomaszczyk, Wawrzyk*, oraz (obocznego) gwarowego wariantu *-(cz)ik*, por.: *Kubczik, Tomanczik*. Wszystkie te formacje wskazują na relacje rodzinne ojciec – syn.

Ten sam typ relacji o charakterze patronimicznym reprezentuje 45 nazwisk derywowanych sufiksem *-(cz)ak*, tworzonych od imion pełnych, skróconych oraz żeńskich, por.: *Bartłomiejczak, Borak, Danielczak, Dorczak, Feliksiak, Hotak, Janczak, Kasprzak, Stanak*, i jego gwarowym wariantem *-(cz)ok* (38), por.: *Błaszczok, Dadok, Jarok, Jurczok, Klimok, Kubczok, Szymaniok, Zaharzok*. Podobną funkcję pełnią nazwiska derywowane sufiksami *-ewic(z)*, *-owic(z)* (17), por.: *Jędrkiewicz, Mackiewicz, Stankiewicz, Tereskiewicz; Adamowicz, Bronowicz, Jakobowicz, Klimowicz, Markowicz, Pawłowicz, Piotrowicz, Prokopowicz, Siemkowicz, Stachowicz, Wiktorowicz.*

Wśród derywatów odimiennych równie produktywny był sufiks *-ka*, który łącznie z rozszerzeniem *-aczka* (4) utworzył 76 formacji – por.: *Maciejka, Miszka, Sawka, Stefka, Stańka, Szefka; Ginaczka, Huraczka, Kubaczka, Radaczka.*

Wiele imion translokowanych do sfery onimicznej ulegało skróceniom (wynotowano 111 przykładów tego typu). Część z nich ulegała redukcji, poddając się wcześniejszym procesom alternacji – por.: *Alois, Bart, Ben, Berna, Bert, Brych, Flor, Domin, Hela, Herma, Just, Klim, Schub, Wenzl, Zacha*. Drugą, równie liczną grupę (66 formacji) obejmują nazwiska od imion skróconych w formie derywatów fleksyjnych (najczęściej z końcówką *-a*), por.: *Augusta, Brychta, Chodura < Teodor* (substytucja *t > ch*), *Gauda, Jurca, Justa, Sigma, Szlama, Szoloma, Szula, Szyma, Wala, Wawra, Zyga*. Owe imiennicze tendencje do skrótu, które przejawiają te formacje, uznaje się za typowo ogólnoeuropejskie (BAK 1995: 5).

W badanym materiale znaleziono też ślady redukcji samogłosek w wygłosie, rzadziej w śródgłosie, por.: *Abl, Balzar, Berta, Broz, Leks, Lexa, Lojza, Zander*. Barbara Czopek-Kopciuch zjawisko zwięzienia samogłosek w nazwiskach interpretuje jako odbicie gwarowych właściwości języka nosicieli nazwisk (CZOPEK-KOPCIUCH 2005: 247).

Wśród formacji odimiennych integralną rolę odgrywa grupa nazwisk, które w nagłosie zawierają protezę (por. WIECZOREK-OSTROWSKA 2007: 251–256). Unikanie w języku samogłosek w nagłosie to efekt zachowań komunikacyjnojęzykowych pochodzących z języka potocznego oraz z form gwarowych. Najwięcej struktur tego typu opiera się na motywacji odimiennej, por. np.: *Hadam, Halaxander, Halbart, Handzel, Hanusz, Jagata, Jędrzej*, sporadycznie zaś pojawiły się w strukturach odapelatywnych, por.: *HaAtlas < Atlas, Harmata*.

Reasumując, analiza nazwisk odimiennych skłania do wysnucia wniosku, że większość historycznych oraz współczesnych spieszczeń i zgrubień imion występuje w antroponimii mieszkańców południowego Śląska. Poświadczają to wynotowane typy derywacyjne nazwisk, tworzone przez *-ch-*, *-sz-*, *-ś-*, *-ń-*, *-j-*, *-l-*, *-r-*, *-d-*, *-t-*, *-n-*, będące składnikami dłuższych formantów sufiksalnych. Nazwiska te ilustrują też sposoby adaptacji substratów gwarowych w procesie tworzenia nazwisk oraz poświadczają wielokulturowy charakter tych zjawisk.

Nazwiska odmiejscowe

Badając etymologię antroponimów w kontekście ich pochodzenia z terenu wieloetnicznego, można nie tylko odtworzyć kierunki napływu osadników na dany obszar, lecz także wskazać udział lokalnej toponimii w kreacji antroponimicznej. Ową możliwość daje wytypowanie nazwisk powiązanych z rozmieszczeniem geograficznym zarówno odległych, jak i pobliskich miejscowości, znajdujących się w XIX wieku na terenie dawnego Księstwa Cieszyńskiego. Przyjęta metoda analizy nie gwarantuje rzeczywistego aktu nominacji (niejednokrotnie bowiem można wskazać kilka równobrzmiących nazw miejscowych położonych w różnych, często odległych od siebie regionach geograficznych), jednak owo prawdopodobieństwo zwiększa (MATUSIAK 2006: 215).

Odmiejscowe nazwiska polskie stanowią dość duży zbiór, bo liczący 820 przykładów, obejmują 27% pozostałych nazwisk odonimicznych, przyporządkowanych do kategorii nazwisk odimiennych i odetnicznych. Na terenie Śląska Cieszyńskiego nazwiska odmiejscowe były trzecią pod względem liczebności grupą antroponimów rodzimych, ustępując miejsca nazwiskom odapelatywnym (por. wyniki badań MATUSIAK 2006: 225) oraz nazwiskom odimiennym. Nazwiska typu: *Bąkowski*, *Bierecki*, *Gucki*, *Legierski*, *Kończycki*, *Skoczowski*, *Zamarski*, wskazują na pochodzenie lub miejsce stałego pobytu.

Podstawami nazwisk odmiejscowych mogły też być nazwy toponimiczne znajdujące się na terenie Śląska, por.: *Borucki*, *Bytomski*, *Goczałkowski*, *Pszczyński*, *Porebski*. Spora część nazwisk z analizowanej grupy (to jest 55%) wywodzi się od nazw miejscowości odległych od Śląska. Nazwiska te odnoszą się znaczeniowo nie tylko do nazw miejscowych z regionów Małopolski, Wielkopolski i Mazowsza, ale i z Pomorza Zachodniego oraz Kaszub (por.: *Ciążyński*, *Gawiński*, *Maszyński*, *Skibski*), a także do nazw toponimów obcych kulturowo, a zwłaszcza do czeskich i wschodnich (por.: *Bański*, *Borlicki*, *Bragowski*, *Dubański*, *Stonawski*, *Tuczapski*), przybliżając typy kontaktów etniczno-kulturowych oraz wzmożony w XIX wieku napływ ludności obcej na teren Śląska Cieszyńskiego. Statystyczne zestawienia nazwisk odmiejscowych, w których kierowano się opisywaną w części teoretycznej periodyzacją ruchów migracyjnych determinowanych sytuacją geopolityczną i gospodarczą Śląska Cieszyńskiego, ukazują, że w *okresie rolniczym* (1801–1839) nazwiska odmiejscowe stanowią 35,5% wszystkich wynotowanych w XIX wieku form, w *okresie przejściowym* (1840–1859) – 15,3%, a w *okresie wielkich przeobrażeń* (1860–1900) – aż 49,2%.

W obrębie zebranych nazwisk polskich i obcych omawianej kategorii można wyróżnić nazwiska równe formalnie nazwom miejscowym — por.: *Amsterdam, Balin, Cellio, Dymmer, Freinberg, Goldstein, Hessen, Kawele, Klecka, Pangritz*⁵⁵.

Nazwiska odmiejscowe niewątpliwie wzbogacają grupę nazw utworzonych w wyniku przesunięć nazw z innych kategorii onimów. Wśród nazwisk z tej grupy dominują struktury derywowane słowotwórczo za pomocą sufiksów prostych *-ski*⁵⁶ i *-cki* od podstaw pełnych oraz od ich podstaw skróconych, jak również od ich wariantów rozszerzonych w postaci formantów *-ew/-wo, -iń/-yń, -ac, -ec/-ic* (formacje te w sumie tworzą ponad 80% nazwisk odmiejscowych)⁵⁷. Wymienione struktury nazwisk pierwotnie wskazywały na relacje własnościowe i nadawane były przede wszystkim szlachcie (WALCZAK 1988: 275—281).

W tworzeniu struktur nazwisk odmiejscowych miała swój udział również derywacja paradygmatyczna. Najczęściej wykładnikiem derywacji były końcówki fleksyjne *-a* oraz *-ø* (por.: *Barta, Bełrzyca, Kadena, Kuksa, Kalla, Szerbina*), a za pomocą afiksальной utworzono nazwiska odmiejscowe, jak: *Borlic, Ligot, Sierosz, Punc, Ochab, Ogrodzin*.

Nazwiska odetniczne

Do kategorii nazwisk odetnicznych zaliczono nazwiska pochodzące od nazw grup etnicznych, od nazw plemion, ludów i narodów oraz nazwiska od nazw grup regionalnych (KOWALIK-KALETA 1982: 39—54). Antroponimy odetniczne poświadczają różnorodność typów kontaktów zewnętrznych (językowych i procesów migracji) związanych z badanym obszarem. W momencie powstania nazwiska odmiejscowe mogły odzwierciedlać rzeczywistą przynależność etniczną nosicieli lub ich przodków (WOLNICZ-PAWŁOWSKA, SZUŁOWSKA 1998 : 179; GÓRNY 2004: 100). Nazwiska o podstawie etnonimów wiąże się też z ich znaczeniem przenośnym, które zapisano w formie stereotypów kulturowych (również regionalnych), wskutek czego mogły konotować określone wartości odnoszone do opozycji swój — obcy (por.: *Lach, Polak, Ślęzak; Moskal, Niemiec, Szwabik, Żyd*)⁵⁸.

W materiale nazewnictwym badanego obszaru odnotowano 182 nazwiska odetniczne (5,7% pozostałych nazwisk odonimicznych i 1,6% wszystkich zgromadzonych typów nazwisk). Analiza zgromadzonego zasobu nazwisk odetnicznych (podobnie jak w wypadku poprzednio omawianych kategorii nazwisk odoni-

⁵⁵ Por. szczegółowe analizy, będące przedmiotem zainteresowań badawczych Edwarda Brezy (BREZA 2000a: 29—37; 2001a: 75—86; 2001b: 173—183; 2001c: 201—211; 2003a: 61—68; 2003b: 355—365; 2004: 71—88).

⁵⁶ Nazwiska na *-ski* nie są strukturą wyłącznie polską; są znane również w języku czeskim (KREJA 1988: 183).

⁵⁷ Pokażna liczba nazwisk (około 15% w kategorii nazwisk odapelatywnych) typu: *Bryczkowski, Furmański, Gruchowski, Kokowski, Nowatorski, Pinkowski, Pudłowski, Przybylski, Skipski, Stotowski, Śniegowski, Taczkowski, Smutnowski*, i odimiennych (por.: *Antecki, Sabecki, Danecki, Frecki, Sawrecki, Tezemiecki, Walczyński, Waleski, Wawrzecki, Żelecki*) to derywaty utworzone od innych nazw osobowych na wzór odtoponimicznych.

⁵⁸ Nazwa etniczna może też funkcjonować jako nazwa pospolita, por. *cygan* 'kłamca', *żyd* 'handlarz; dorobkiewicz'.

micznych) skłania do ich podziału na dwie grupy – nazwisk niederywowanych sufiksalnie, które nie różnią się swą postacią od etnonimów w formie mianownika liczby pojedynczej (notowanych w słownikach), oraz nazwisk derywowanych słowotwórczo i paradygmatycznie.

Nazwiska równe etnonimom zawierają w swych podstawach nazwy od etników o proveniencji rodzimej oraz obcej, por.: *Böhm* ‘Czech’, *Bojko* < *Bojkowie* (górska ludność ukraińska zamieszkująca w XV wieku teren Karpat Wschodnich), *Chorwat*, *Fader* < gw. niem. *Fader* ‘Niemiec’, *Czech*, *Cygan* ‘Rom’ (też < odp. gw. *cygan* ‘kłamca’; ‘krętacz, złodziej, łotr’), *Delong* (potomkowie hugenotów francuskich, którzy w XVI wieku znaleźli schronienie na Śląsku Cieszyńskim), *Deutsch* ‘nazwa plemienia germańskiego Celtów’, *Englisch*, *Francuz*, *Holender*, *Karwat* ‘Chormat’, *Kozak* ‘mieszkaniec dawnej Ukrainy’ (też < odp. *kozak* ‘mieszkaniec Ukrainy służący w wojsku jako jeździec lekko uzbrojony’ -SW), *Lach* ‘Polak’, *Letwin* ‘mieszkaniec Litwy’, *Lengal* < węg. ‘Polak’; *Niemiec*, *Madziar* ‘Węgier’, *Mazur* ‘mieszkaniec Mazowsza’, *Morawa* ‘lud słowiański’; też rzeka w Czechach; *Polak*, *Prus*, *Słowak*, *Szwab*, *Szwajcar*, *Szott* < *Szot* ‘Szkot’, *Ślęzak* (rodowity mieszkaniec Śląska), *Pohl* < niem. ‘Polak’, *Rusin*, *Sachs* (niem. *Sachs* ‘mieszkaniec Saksonii’); *Teeman* (od bibl. n. geogr. *Temen* ‘człowiek pochodzący z Węgier’), *Wałach* (‘pochodzący z Wołoszczyzny’), *Włoch*.

Niektóre z form nazwisk motywowanych nazwami pochodzącymi od etników uległy procesowi adaptacji do polskiego systemu językowego (por.: *Bajer* < niem. *Bayer* ‘Bawarczyk’, *Bem* < *Böhm* ‘przybysz z Czech’, *Szlesinger* < *Schlesinger* ‘Ślązak’).

Derywaty słowotwórcze, które powstały od etnonimów, były tworzone za pomocą wielu wykładników słowotwórczych. Najczęściej jednak podczas ich kreacji używano sufiksu: *-ek* (por. np.: *Cyganek*, *Finek*, *Laszek*, *Mazurek*, *Rusinek*, *Szotek* < *Szot* ‘Szkot’, *Szwabek* ‘pochodzący ze Szwabii’, wtórnie ‘Niemiec’, *Wałoszek*, *Węgrzynek* < *Węgrzyn* < *Węgier*, *Żydek*) oraz sufiksu *-(cz)yk* (por. *Osmańczyk* < *Osman* ‘Turek’). Wynotowane z materiału nazwiska *Niemczyk*, *Morawczyk* Jan MĄCZYŃSKI (1970: 232) zalicza do podstawowych, ponieważ z punktu widzenia struktury onomastycznej nie są to formacje derywowane (tak nazywano dawniej przedstawicieli tych narodowości).

Grupę etnonimów utworzonych za pomocą gwarowego przyrostka *-ok* reprezentują formacje odetniczne typu: *Cyganok*, *Duńczok*, *Rusnok* < *Rusnak* ‘Rusin, członek Kościoła wschodniego’, *Podolok* ‘mieszkaniec Podola’, *Polok*, a niemieckiego sufiksu *-er* przykłady: *Cypser* < odetn. *Cips*, *Zips* (niem. wersja nazwy *Spisza*); *Lenger* < odetn. *Lengar* < węg. ‘Polak’, *Szweder*, *Żyder*.

Formacje odetniczne tworzone też okazjonalnie za pomocą sufiksów: *-aczek* (por. *Słowaczek*), w dialekcie śląskim *-ak* (por.: *Spisak* ‘mieszkaniec regionu Spisz’, *Ruśniak* ‘Rosjanin’), *-awa* (por. *Budrawa* < *Budrys* ‘Litwin’), *-in* (por.: *Serbin*, *Polokin*, *Szwedin*), *-ik* (por.: *Harwacik*, *Laszik*, *Szwedlik*, *Rusik*).

Wśród nazwisk wywodzących się od nazw etnicznych znajdują się również formacje urabiane paradygmatycznie, por.: *Serba* ‘mieszkaniec Serbii, Łużyc’, *Mazura*, *Moskala*, *Szweda*, *Wałacha*; wynotowano też kilka formacji, które uległy procesowi redukcji (por.: *Moraw*, *Rakus*, *Rakusz* < od dawnego *Rakuszanin* ‘Austriak’).

Warte uwagi są też złożenia, których podstawę wyznaczały etnonimy (por.: *Windersmann* < *Winder*, od *Winde* ‘Słowianin’ + stwniem. *man*, *Pruskmann* < *Prus*

Wunschber od n. niem. *Wins, Wunsch* < *Windsch, Wintsch* ‘Łużyczanin, Słowianin’ z udziałem niemieckiego przyrostka odmiejscowego *-er*).

Zamykając opis nazwisk powstałych od nazw etnicznych, warto dodać, że najwięcej wariantów nazwisk tego typu powstało od nazw: *Niemiec* (263)⁵⁹, por. też gw. warianty: *Niemczik* (5), *Niemczyk* (101), *Niemczynkin* (1), *Niemicz* (1), *Niemieczek* (1); następnie *Polak* (68), por.: *Polok* (59), *Pollok* (9), *Polas* (1), oraz *Watach* (165), por. *Watacha* (1), *Wałaska* (1), *Wałaski* (37), *Wałasko* (1), *Wałasz* (2), *Wałuch* (1); jako nazwę własną o wysokiej frekwencji występowania można również wskazać nazwisko *Morawiec* (66).

Nazwiska pochodzące od nazw etnicznych pozostawiły czytelny ślad historycznej obecności ludzi różnego pochodzenia na badanym terenie.

Żeńskie formacje nazewnicze

W analizowanych dokumentach formacje żeńskie nie stanowią grupy bogatej i zróżnicowanej strukturalnie (w sumie wynotowano 165 nazw osobowych kobiet). Formacje żeńskie zostały utworzone w wyniku derywacji sufiksальной (87 form) i paradygmatycznej (76 struktur). Spośród nazw utworzonych od form męskich dla 22 z nich podstawa męska nie została w materiałach źródłowych odnotowana — por. np.: *Benkalka, Domagalska, Jadowska, Mielińska, Kasprzycka, Leżuchowska, Ratolińska, Szaniawska, Wieczorska, Wolicka, Wolnarowa*.

Zgromadzone nazwy osobowe kobiet pokazują, że w tworzeniu form żeńskich wzięły udział nieliczne rodzime przyrostki odmężowskie (*-ka* i *-owa*) i odojcowskie (*-ówna*).

Formy żeńskie zostały utworzone głównie za pomocą przyrostka żeńskości *-ka* (typowego dla Polski), który łączy się z tematami zakończonymi spółgłoską. W materiale odnotowano 54 formy tego typu (por. wybrane z nich: *Bartońska, Bujoczka, Dominka, Durlaczka, Dzieloczka, Flaczka, Hanzelka* (niem. n. os.), *Janoszka, Kisielka, Kohutka, Kubiczka, Musiołka, Smolorka*).

W obrębie formacji odmężowskich produktywny był również formant *-owa*, który derywował 14 nazw osobowych żeńskich; przyrostek ten łączy się przede wszystkim z nazwiskami męskimi zakończonymi spółgłoską — por. np.: *Buczkowa, Dulowa, Jaworkowa, Kordulowa, Kubaczkowa, Strejowa, Szlauiowa, Sztefkowa, Wolnarowa, Tomaszowa, Tubowa*.

Formant *-ówna*, tworzący nazwy osobowe córek, poświadczają 2 nazwiska: *Czammerówna* < czes. *Čamra, Waszkówna*.

Typowy dla Śląska formant *-ula*, który przywołuje pojęcie kobiety i żony (GALA 1985: 397), poświadczą 8 formacji żeńskich — por.: *Cziżula, Franckula, Knopkula, Kostkula, Kościółkula, Kucieczkula, Mamoczunkula, Wargoczula*.

Z nazwiskami męskimi na *-ski* łączą się regularne formy żeńskie z końcówką fleksyjną *-a*⁶⁰. Poprzez zmianę paradygmatu powstało od form męskich sporo (bo aż 74) nazw żeńskich; kilka form zaś od nazw równych apelatywom przymiot-

⁵⁹ W nawiasie podano frekwencję występowania nazwiska.

⁶⁰ Por. PAWIKOWSKA 2010: 204.

nikowym — por.: *Adamska, Bachucka, Bystrzycka, Chałupska, Rygulska, Sadowska, Szczepanicka, Szonowska*. W obrębie nazw derywowanych paradygmatycznie wynotowano 6 struktur z końcówką fleksyjną *-o* (por.: *Bajbocko, Bobrzicko, Bromlicko, Głośno, Kowalsko, Opawsko*), będących gwarowymi odpowiednikami formacji paradygmatycznych z *-a*.

Pochodzenia przymiotnikowego jest nazwisko żeńskie typu *Można, Tłusta*.

Nazwy powstałe od przezwisk dwuczłonowych

W obrębie nazw od przezwisk dwuczłonowych pochodzenia rodzimego można wyróżnić composita jednorodne (oba człony o charakterze apelatywnym) oraz niejednorodne (jeden z członów ma charakter odimienny, drugi — apelatywny). Ze względu na budowę formacje te zaklasyfikowano do złożeń, zrostów oraz nazw zestawionych. Barbara Czopek-Kopciuch podkreśla silny ładunek ekspresji przezwisk dwuczłonowych, utrwalonych następnie jako nazwiska (CZOPEK-KOPCIUCH 2006a: 143). Nazwy komponowane rodzimego typu zawierają cechy wartościujące, głównie negatywne. Wartościowaniu podlega charakterystyka człowieka, a wyraża się ono w wytykaniu jego wad, jakimi są niewątpliwie: negatywny stosunek do pracy (por.: *Łuszczymak, Łuszczymanek*), skłonność do wicherzycielstwa (por.: *Gorewoda, Kaliwoda*), bądź opis jego wyglądu zewnętrznego (por. *Krzywousta*). Struktury tego typu pozwalały też wskazać status społeczny człowieka lub wykonywane przez niego zajęcie (por. *Wozihnoj*). Formacje te rzadziej ukazują zalety człowieka (por.: *Wszerano, Odczenaszek*). Odnosząc się do struktur złożeń (współtworzących je członów złożeń i ich asocjacji), można podjąć próbę ustalenia motywacji tych nazw, nie znając sytuacji nominacyjnych, a tym samym zakładając, że w takich znaczeniach owe formacje funkcjonowały w społecznym obiegu.

Do nazw powstałych od przezwisk dwuczłonowych zaliczono 39 formacji. Najczęściej są to połączenia czasownikowo-rzeczownikowe (por.: *Bajuczar, Bogudarski, Chybidziura, Gorewoda, Kaliwoda, Kapinos, Kołodziej, Kręcichwost, Krotochwil, Łuszczymak, Łuszczymanek, Mrzygłód, Palichleb, Piwowarzik, Skocztopola, Świdernoch, Waligóra, Wędzibrody, Winopal*), formacje o strukturze przymiotnikowo-rzeczownikowej (por.: *Krzywousta, Nowodarski, Noworolski, Nowotorski*), rzadziej czasownikowo-przymiotnikowej bądź powstałe od wyrażen przyimkowych (por.: *Odpolnik, Zazębski, Besrucz, Bezruczka*). Kilka odprzezwiskowych nazwisk Śląska Cieszyńskiego znanych było już w staropolszczyźnie (por.: *Kapinos, Piwowarzik, Stokłosa, Waligóra*).

Na podstawie geograficznego zestawienia (zob. CZOPEK-KOPCIUCH 2006: 150—154) można wnioskować, że większość nazwisk od przezwisk dwuczłonowych potwierdza ich regionalną przynależność do Śląska Cieszyńskiego — por. podane lokalizacje występowania: *Kaliwoda* (Polska południowa), *Kapinos* (województwo podkarpackie i województwo śląskie), *Kołodziej* (Polska południowa), *Krotochwil* (Polska południowa i środkowa), *Mrzygłód* (Polska południowa), *Piwovar* (cała Polska, głównie południowa), *Stokłosa* (Polska południowa), *Waligóra* (Polska południowa, Wielkopolska), *Wozihnoj* (Polska środkowa).

Do nazw zestawionych wpisują się formacje powstałe od połączeń imienia i nazwy pospolitej (apelatywu), por.: *Buryjan, Małyjurek* czy *Janszary*, charakteryzujące nazywanego.

Nazwiska obce

Bogactwo i specyfika zebranego materiału onimicznego odsłaniają reprezentatywną obecność nazwisk o proveniencji obcej. Ich frekwencja (3 135 form; tj. 28% wszystkich zebranych nazwisk) odzwierciedla skomplikowaną sytuację polityczną i społeczną tego regionu, ruchy migracyjne związane z rozwojem przemysłu oraz religijne udogodnienia nadane protestantom dekretem z 1787 roku.

W zgromadzonym materiale najliczniejszą grupę nazw genetycznie obcych tworzą nazwiska niemieckie (1 686 form nazwisk pochodzi od podstaw niemieckich, czyli 53,4% nazwisk o obcej genezie; 92% nazwisk niemieckich poświadczają antroponomastykony). Wśród nazwisk o proveniencji niemieckiej 429 antroponimów to złożenia o niemieckich podstawach (238 z nich notują słowniki). Nazwiska pochodzenia niemieckiego są w głównej mierze związane z topografią badanego obszaru oraz historią osadnictwa ludności niemieckiej, regulowaną warunkami historycznymi, politycznymi i społecznymi.

Nazwiska w postaci złożzeń, notowane w antroponomastykonach niemieckich, obejmują 238 formacji o różnych podstawach — por.: *Beitkopft, Forschhammer, Kuperschmied, Laubengeier, Lichtblau, Menhardt, Reinbold, Reinhelt, Schönenheit, Weisgerber*.

Nazwiska o podstawach apelatywów niemieckich (JAGODZIŃSKA 2008: 207; RYCHTA 2010: 186; GUZ 2011: 67–74), których obecności nie stwierdzono w antroponomastykonach niemieckich, mogą być efektem wydanego przez cesarza austriackiego dekretu (1787 rok), na mocy którego Żydzi zamieszkujący obszar Austrii zobowiązani zostali do przybrania nazwisk. Wówczas to specjalnie powołane komisje nazewnicze, nadając nazwiska, niejednokrotnie narzucały im formy śmieszne i niedorzeczne (BRZEZINA 1986: 179; ABRAMOWICZ 2000: 164). Zamożniejsi Żydzi, chcąc uniknąć ośmieszenia, za odpowiednią opłatą otrzymywali nazwiska życzeniowe — o pięknym brzmieniu, najczęściej składające się z członów: *-berg, blumen-, gold-, perl-, silber-, rosen-* (RYCHTA 2010: 173).

W zebranych materiale frekwencyjnie wyróżniają się również nazwiska czeskiego pochodzenia (zebrano 870 przykładów, to jest 27,4% nazwisk obcych). Większość z nich (95%) poświadczana jest w czeskich antroponomastykonach — por. np.: *Bohdal, Brabec, Brejžek, Cerha, Dohnal, Konvica, Krpec, Hrdina* (nazwisko czeskie i słowackie), *Hlavička, Jampel, Jandourek, Janta, Labaj, Mrhal, Nedopil, Odehnal, Opelka, Opletal, Parma, Tříška, Tordý, Vlach, Vrabc, Vrba, Vrhel*). Wśród nich wynotowano śląskie kalki nazwisk czeskich — por.: *Wrabel, Wrablik, Wrana, Wraniczka, Wranka* — oraz przykłady graficznej bohemizacji nazwisk polskich — por.: *Biehaj, Hurni, Haluszka, Hładysz, Horil, Hrabowsky, Hromatka, Hwizdek, Zajonczech*. Przykłady te potwierdzają również regionalne wyniki badań nazwisk czeskich na Śląsku, prowadzonych przez Małgorzatę Magdę-Czekaj, która podkreśla, że „badane nazwy osobowe na Śląsku reprezentują nazwiska o charakterze mieszanym. Nazwisko

czeskie mogło być przejęte przez gwary śląskie, np. apelatyw czeski > został przejęty przez apelatyw gwarowy > i dał nazwisko. Z kolei nazwisko polskie mogło być bohemizowane przez zmiany fonetyczne albo leksykalne. W miejsce jednego leksemu o tym samym znaczeniu postawiono drugi” (MAGDA-CZEKAJ 2005: 151).

Immanentny charakter mają również nazwiska o podstawie czeskich apelatywów, których to obecności (antroponimów) nie udało się ustalić w słownikach nazwisk czeskich, por. np.: *Běždek* < pot. *bežděk* ‘głupiec’, *Članek* < czes. *článek* ‘ogniwo’, *Czaputa* < moraw. *čaputa* ‘człowiek małego wzrostu’, *Ditko* < *dítko* ‘dziecię’, *Hopek* < gw. *hoppek* ‘gatunek pająka’. Słowackie formacje poświadczają przykłady: *Drastich*, *Odsterczil*, *Onderek*, *Onderka*, *Onderko*, *Ondra*, *Ondracz*, *Ondraczek*, *Ondraczka*, *Ondrasek*, *Ondrasz*, *Ondruch*, *Ondrucz*, *Ondrusz*, *Ondrysz* (czeskie i słowackie); *Pankow*, *Slawik*, *Stebel*, *Sura*, *Suricz*, *Tacina*.

Nazwiska węgierskie w materiale analitycznym reprezentują 63 przykłady (2% nazwisk o obcej kulturowo genezie), por. np.: *Antal*, *Bálazs*, *Biro*, *Bognar*, *Farkas*, *Fazekas*, *Feher*, *Fekete*, *Hagedus*, *Halasz*, *Lakatos*, *Mate*, *Nemes*, *Olah*, *Pinter*, *Racz*, *Szanto*, *Uhlar*, *Varga*, *Veght*, *Voros*, *Zawaro*, *Zenekar*, *Zerge*, *Zomo*, włoskich zaś wynotowano niewiele mniej – 60, por. np.: *Angeli*, *Arco*, *Bonato*, *Cardinale*, *Como*, *Comparni*, *Dozza*, *Fallosa*, *Gatti*, *Marquette*, *Marelli*, *Margoni*, *Martinelli*, *Pellegrini*, *Ragetti*, *Rondelli*, *Verona*.

Etymologii wschodniosłowiańskiej (por. też omawiane wcześniej nazwiska odimienne) można doszukać się w nazwiskach typu: *Belda*, *Klik*, *Pap*, *Tokar*, *Zubek* (rosyjskie); *Batasz*, *Bataś*, *Bondar*, *Herec*, *Hladki*, *Hladny*, *Hlawatka*, *Pumerla*, *Zudnek*, *Zuduron* (litewskie).

Wpływy obce w nazwiskach

Adaptacja nazwisk genetycznie obcych (o obcych podstawach) przebiegała dwiema drogami – tworzenia określonych formacji nazwotwórczych oraz adaptacji morfologicznej (fonetycznej).

W wyniku interferencji kulturowych na terenie Śląska Cieszyńskiego wykształciły się specyficzne dla tego terenu wzorce antroponimiczne, przybierające w określonych wypadkach postać struktur hybrydalnych.

Znaczny stopień przyswojenia ilustruje grupa 425 nazwisk utworzonych za pomocą rodzimych sufiksów (głównie deminutywnych) lub dodawanych do obcych podstaw z dostosowaniem do polskiej grafii. Leonarda Dacewicz stwierdza, że „zjawisko hybrydyzacji nazwisk należy traktować jako wynik wielowiekowego kulturowego procesu asymilacyjno-integracyjnego ich nosicieli i ich przodków” (DACEWICZ 2003: 17).

Formacje te tworzone były od podstaw niemieckich za pomocą typowych polskich sufiksów. Formant *-ek* utworzył najwięcej struktur tego typu (77) – por.: *Breitek*, *Heisek*, *Hoferek*, *Krenek*, *Semanek*, *Robenek*, *Rosmanek*, *Szulcek*. Produktywne były też formanty: *-ik* (31) – por.: *Bolzik*, *Fromik*, *Frunik*, *Grolik*, *Hanzlik*, *Spandlik*, *Werlik*, *Szmelik*; *-ka* (15) – por.: *Fernka*, *Hauska*, *Haszka*, *Knitka*, *Schapka*, *Relka*. Formacje hybrydalne tworzyły też formanty swoiste dla gwar. Formant *-ok/-'ok*, charakterystyczny dla gwar śląskich, utworzył 10 takich struktur – por.: *Foniok*,

Bisok, Pandrok, Pencok, Schuliok, Zwok; -el (18) — por.: *Gläsel, Hincel, Nippel, Praxel, Schreibel, Weinel*, a formant *-al* (6) obecny jest w strukturach typu: *Bandhal, Bechal, Cinal, Forchal, Forcher, Goczal, Kacal*.

W grupie nazwisk o proveniencji germańskiej bardzo ekspresywny okazał się formant *-er*, wskazujący na miejsce zamieszkania lub pochodzenia, por.: *Breyer < Brey, Graber < Grab, Graby, Holler < Holl, Holle, Hollen, Kemer < Kemme, Kempner < Kępiny, Kliszer < Kliszów, Kolberger < Kolberg (Kołobrzeg), Kolner < Kohler Koln, < Kohel, Kracner < Kratzen, Kroker < Krok (Kraków), Kratzau, Landsberger (niem.) < Landsberg (dziś Gorzów Wielkopolski), Langer (niem.) < Langenau (na Śląsku — dziś Łęgi), Pilzner < Pilzno, Tescher < Cieszyniak, Willner < Wilno*.

W derywowaniu nazwisk odimiennych aktywny udział brał również niemiecki formant *-er*, tu nacechowany patronimicznie, który utworzył formacje: *Fryder, Gasner, Konzer, Kriszer, Lazer, Melcher, Micher, Rodier, Sacher, Sebauer, Sider, Zider, Zoher*.

Polonizacji morfologicznej towarzyszyła często adaptacja fonetyczno-graficzna, związana najczęściej z transkrypcją fonetyczną, to jest z zapisem dyftongu *-ei-* jako *-ej-, -aj-*, oddających jego artykulację, z występowaniem elementów protetycznych, redukcją niemieckich geminat do pojedynczych spółgłosek, z wymianą liter alfabetu niemieckiego i polskiego, z opuszczaniem głosek czy ich modyfikacją — por.: *Beker < Bäcker, Bejler < Beiler, Beler < Beller, Bensz < Bensch, Berejter < Bereiter, Biszof < Bischof, Bym < Böhm, Fajfer < Pfeifer, Gajsz < Geiß, Gisz < Gisch, Gersz < Gersch, Grajner < Grajnar, Hanc < Hanz, Hanisz < Hanisch, Hejmann < Heimann, Hepel < Heppel, Kejzer < Kaiser, Ken < Kenn, Klejbel < Kleiber, Klajman, Klejmon < Kleimann, Klejs < Kleis, Klop < Klopp, Kocman < Kotzman, Mec < Metz, Mejer < Maier, Mezner < Meisner, Najman < Neumann, Niczmann < Nitschmann, Nun < Nunn, Olszar < Alscher, Ochmann < Hoffmann, Rozner < Rossner, Spandel < Spöndel, Stejner < Steiner, Stencel < Stenzel, Stolcz < Stolz, Szajer < Scheier, Szindler < Schindler, Szlauer < Schlauer, Szolc < Scholz, Szrek < Schreck, Szurman < Surmann, Wejzer < Weiser, Zemann < Semann*.

Postać hybryd przyjęły też złożenia utworzone z elementów obcych i rodzimych. W materiale słownikowym wynotowano 15 formacji tego typu. Najwięcej (5 struktur) zawierało człon *-man* jako drugi składnik oraz apelatyw jako człon pierwszy — por.: *Brusman < ap. stp. brus kamień do ostrzenia' + stwniem. man 'człowiek, mężczyzna, mąż'; Grofmann < ap. gw. ciesz. grof < odp. niem. Graf 'hrabia, tytuł możnego pana feudalnego' + stwniem. man; Jegerman < ap. gw. ciesz. jegier 'strażnik graniczny' (CSG) < ap. niem. Jäger 'myśliwy' + stwniem. man; w gw. śl. jegier 'leśny, gojny, myśliwiec, fester' + ap. stwniem. man 'człowiek'; Klocamm < ap. gw. ciesz. < stp. kloc 'cienki, obrobiony pień' + stwniem. man; Lodoman < ap. gw. ciesz. loda 'drewniany przyrząd do podnoszenia klocków drewna na wóz' + stwniem. man. Trzy formacje powstały w wyniku połączeń polskich apelatywów z niemieckim przyrostkiem *-er*, por.: *Kiszker, Koszaler, Kromer*. Pozostałe formacje utworzono na określenie: *Gutwin* — handlarza winem, *Hawerland* — górnika ze Śląska, *Klappholz* — drwala lub właściciela tartaku, *Klondorf* — być może starszego człowieka ze wsi bądź leśniczego, *Kurzmantel* — człowieka w przykrótkim płaszczu, *Pipperberg* — piwowara, *Steindol* — górnika.*

Etniczne i religijne uwarunkowania form nazwisk

Nazwiska mieszkańców południowego Śląska są odbiciem zróżnicowania etnicznego i wyznań na tym obszarze. W wieku XIX na Śląsku Cieszyńskim mieszkali katolicy, protestanci oraz ludność wyznania mojżeszowego (Żydzi), którzy w tym okresie stanowili znaczny odsetek mieszkańców miast i okolicznych wsi.

W 1837 roku wyznawcy protestantyzmu i judaizmu stanowili w przybliżeniu 5% mieszkańców Cieszyna. Dane te jednak należy traktować jako zaniżone.

Po roku 1848 nastąpił gwałtowny wzrost liczby ludności grup wyznaniowych (ilustruje to tabela 2.). W 1866 roku przebywały w Cieszynie 103 żydowskie rodziny, ale tylko 45 z nich posiadało prawo stałego mieszkańca (PANIC, red., 2010, t. 2: 288).

Tabela 2

Wyznania w Cieszynie

Rok	Katolicy		Ewangelicy		Żydzi	
	liczba	procent	liczba	procent	liczba	procent
1837*	5 500	90,5	248	4,1	327	5,5
1847	6 016	89,4	472	7	242	3,6
1880	9 211	70,9	2 703	20,8	1 082	8,3
1890	10 570	69,1	3 376	22,2	1 313	8,6
1900	12 873	69,3	4 019	21,6	1 616	9,6

* *Schematismus der Geistlichkeit des Bishums Breslau k.k Oesterreichischen Antheils für das Jahr 1847*, s. 51.

Źródło: Na podstawie PANIC, red., 2010, t. 1, tabela 2, s. 62.; PANIC, red., 2010, t. 2, s. 289.

Dane zawarte w tabeli posłużą jako ilustracja opisu problematyki możliwych cech wspólnych i różnicujących w zakresie nazewnictwa mieszkańców o różnych wyznaniach, zwłaszcza zaś protestantów i katolików, a tym samym pozwolą na podjęcie próby odpowiedzi na pytania, czy takie cechy w ogóle się przejawiają, a jeśli tak, to w jakim zakresie.

Nazwiska ewangelików i katolików – zróżnicowania antroponimiczne

Wprowadzone do słownika nazwisk mieszkańców południowego Śląska skróty E i K, symbolizujące materiał wynotowany ze źródeł zgromadzonych przez parafię ewangelicką i katolicką, miały służyć ukazaniu swoistości onimicznej nazwisk. Na tej podstawie można formułować wnioski na temat ich zróżnicowań. Nazwiskami, które w materiale analitycznym wynotowano tylko wśród katolików, były nazwy osobowe *Matter* i *Branny*, przeważające zaś liczbowo – *Danyś*, *Lipa*, *Stonawski*, *Szpandrzyk*, *Unucka*.

Nazwiska wynotowane z dokumentów parafii ewangelickiej dostarczają więcej informacji w tym zakresie. Nazwiska protestantów, które przeważały ilościowo nad nazwami osobowymi katolików, reprezentują: *Adamiec*, *Adamik*, *Adamus*, *Baron*, *Benesz*, *Biedrawa*, *Bobek*, *Bohucki*, *Bojda*, *Boruta*, *Boszczyk*, *Buzek*, *Chlebek*, *Chodura*,

Cienciala, Cieślak, Cymorek, Czeczotka, Czudek, Czyż, Dziadek, Fiedur, Folwarczny, Gajdzica, Górniak, Górniok, Haltof, Jadamik, Klais, Kokotek, Korhel, Kowala, Kozielek, Krop, Krzemień, Krzyżanek, Lipowski, Mamica, Marek, Marosz, Matula, Michalik, Michejda, Michnik, Molin, Morcinek, Mrózek, Mrugała, Nieboras, Ostroszka, Pawlas, Poncza, Ptoszek, Pustówka, Rzyman, Sadowski, Szczurek, Szkutek, Szromek, Sztwiertnia, Szurmon, Turoń, Twardzik, Wapiennik, Wawrzyn, Wigłasz, Wilczek, Wybraniec, Zabysztzan, Zahradnik, Zielina, Żmija. Warto dodać, że szczególna popularność nazwisk odnosiła się tu do antropimów: *Buzek, Dziadek, Górniok, Kubeczko, Marek, Marosz, Matula, Michalik, Michnik, Morcinek, Mrugała, Mrózek, Ostroszka.*

Ów fakt większego zróżnicowania w zakresie nazwisk częstszych wśród ewangelików można odnieść do zjawiska migracji protestantów z różnych regionów geograficznych na teren Śląska Cieszyńskiego, ponieważ na tym obszarze ewangelicy znaleźli schronienie dla siebie i swego wyznania.

Tradycja nazwisk cieszyńskich

Swoistość nazwisk, powiązana z tradycją nazewniczą danego regionu, zakodowana jest w genetycznym podłożu nazwisk oraz w historii ich powstania. Na podstawie tych cech można formułować wnioski na temat współistnienia w systemie nazewniczym lokalnych nazwisk autochtonów oraz popularności określonych struktur nazewniczych.

Zbadanie tego zjawiska pozwala na zestawienie zgromadzonego rejestru nazwisk z zasobem 4 520 jednostek zebranych przez Władysława Milerskiego, pochodzących ze źródeł archiwalnych, doprowadzonych głównie do XIX wieku. Owo zestawienie obrazuje obecność 1 758 identycznych nazwisk wspólnych zbiorom Milerskiego i SNMPS⁶¹. Liczba wspólnych obu zbiorom nazwisk dokumentuje, że co czwarte z nich, zebrane przez Władysława Milerskiego, jest obecne w SNMPS, co stanowi 16% znajdujących się tam jednostek, oraz że 38,9% nazwisk ze słownika Milerskiego znajduje się w materiale zgromadzonym na podstawie dziewiętnastowiecznych dokumentów. Nazwiska te wywodzą się głównie od apelatywów (1 108 przykładów), następnie od imion (397), od nazw miejscowych (109), od nazw etnicznych (52); obce nazwiska reprezentuje 96 formacji (są to przeważnie nazwiska niemieckie, w dalszej kolejności czeskie, rzadziej — słowackie).

Nazwiska wspólne obu rejestrów poświadczają kulturotwórczą rolę regionalnej (lokalnej) antropimii, a formacje motywowane apelatywami gwarowymi — rdzenne pochodzenie Cieszyniaków.

Najczęstsze nazwiska południowego Śląska

Zebrane w słowniku nazwisk Śląska Cieszyńskiego antropimii, poddane analizie statystycznej, umożliwiły ustalenie ich frekwencji, a na tej podstawie —

⁶¹ Użyty skrót SNMPS zastosowano na oznaczenie *Słownika nazwisk mieszkańców południowego Śląska*.

wytypowanie nazwisk popularnych w XIX wieku na badanym obszarze, poświadczając tym samym ich stabilizację — dziedziczność i familiarność.

Dokonując wieloaspektowych analiz nazwisk badanego obszaru, odwołano się do stanowiska Bogdana Walczaka, który podkreśla, że „dopiero wzięcie pod uwagę całego zasobu nazwisk danego regionu (na tle całego zasobu nazwisk Polaków) pozwala na uchwycenie jego cech w tym względzie swoistych” (WALCZAK 2010: 257).

Obfity materiał onimiczny umożliwia wstępne wyodrębnienie grupy nazwisk najczęstszych, a ich zestawienie ze słownikiem Władysława Milerskiego (1996) daje podstawy do wyłonienia nazwisk powtarzających się w ciągu kilku wieków.

Dane zawarte w tabeli 3. dostarczają informacji na temat popularności nazwisk na Śląsku Cieszyńskim. Z rankingu najpopularniejszych nazwisk wynotowanych z materiałów źródłowych, które pochodzą z XIX wieku, wynika, że w pierwszej dziesiątce znajdują się nazwiska: *Wojnar, Sikora, Kotas, Kajzar, Buzek, Macura, Kisza, Dziadek, Kozieł, Michalik, Koźdoń* (spośród nich tylko nazwisko *Sikora* zostało wykazane w WNP jako szczególnie popularne). Na pozycji 12. znajduje się nazwisko *Nowak*, uznane za najpopularniejsze w Polsce. Analizując nazwiska o frekwencji ≥ 200 poświadczeń, można zauważyć, że najpopularniejsze ich typy pochodzą od apelatywów — 30 przykładów, od imion — 8, od podstaw niemieckich — 3 przykłady, od nazw etnicznych — 1 przykład.

Tabela 3

Rangowy wykaz najpopularniejszych nazwisk południowego Śląska

Nazwisko	Miejsce w rankingu	Frekwencja w SNMPS	E	K	Typ nazwiska	Miejsce w rankingu WNP*
1	2	3	4	5	6	7
<i>Badura</i>	25	262	209	42	odap.	—
<i>Baron</i>	15	336	253	79	odap. gw. ciesz.	—
<i>Biedrawa</i>	28	217	214	—	odm.	—
<i>Boruta</i>	17	315	232	78	odim.	—
<i>Broda</i>	16	320	280	134	odap.	—
<i>Brudny</i>	27	246	210	23	odap.	—
<i>Buzek</i>	5	489	446	32	odap.	—
<i>Chmiel</i>	24	264	203	66	odap.	263
<i>Cienciąła</i>	18	313	299	—	odap. gw. ciesz.	—
<i>Dziadek</i>	8	400	301	93	odap.	—
<i>Folwarczny</i>	11	371	308	42	odap.	—
<i>Gaś</i>	32	203	115	82	odim.	—
<i>Glajcar</i>	14	339	247	69	odap. gw. śl.	—
<i>Heczko</i>	26	247	244	57	odap. gw. ciesz.	—
<i>Kajzar</i>	4	505	439	47	adapt. niem. n.os.	—

cd. tab. 3

1	2	3	4	5	6	7
<i>Kaleta</i>	19	303	284	8	odap.	—
<i>Kałuża</i>	32	203	57	137	odap.	—
<i>Kantor</i>	26	247	133	102	odap.	—
<i>Kokotek</i>	33	202	201	1	odap. gw.	—
<i>Konderla</i>	31	205	165	34	adapt. niem. n. os.	—
<i>Kotas</i>	3	546	485	56	odap. gw. śl.	—
<i>Koziół</i>	9	397	369	28	odap. gw. śl. i gw. ciesz.	207
<i>Koźdoń</i>	10	382	378	—	odap.	—
<i>Kubisz</i>	25	263	259	2	odim.	—
<i>Lazar</i>	34	201	153	43	odim.	—
<i>Macura</i>	6	424	338	63	odim.	—
<i>Matula</i>	30	213	183	22	odap. gw. kasz.	—
<i>Michalik</i>	10	382	352	20	odim.	—
<i>Morcinek</i>	20	296	285	8	odim.	—
<i>Mrózek</i>	23	270	238	24	odap.	—
<i>Niedoba</i>	19	285	201	75	odap.	—
<i>Niemiec</i>	24	263	211	42	odetn.	234
<i>Nowak</i>	12	359	89	284	odap.	1
<i>Olszar</i>	33	202	104	95	adapt. niem. n. os.	—
<i>Ostruszka</i>	31	205	199	4	odap. gw. ciesz.	—
<i>Pustówka</i>	21	281	268	5	odap.	—
<i>Raszka</i>	13	349	284	39	odap.	—
<i>Sikora</i>	2	848	785	63	odap.	43
<i>Twardzik</i>	25	262	219	28	odap.	—
<i>Wojnar</i>	1	1163	983	162	odap.	—
<i>Zielina</i>	22	279	266	8	odap. gw. czes.	—
<i>Kisza</i>	7	412	377	26	odap. stp.	—
<i>Klimosz</i>	29	214	99	110	odim.	—

* W dalszej części analizy materiału i tabelarycznych opracowań wykorzystano skrót WNP (por. *Lista frekwencyjna 300 najczęściej używanych polskich nazwisk*, SKOWRONEK 2001: 186–191).

Źródło: Opracowanie własne.

W związku z wysoką frekwencją występowania antroponimów motywowanych apelatywami warto zestawić najpopularniejsze formy tej kategorii z materiałem słownikowym Kazimierza RYMUTA (1992–1994) oraz Władysława MILERSKIEGO (1966) — zob. tabelę 4.

Tabela 4

Rangowy wykaz popularnych odapelatywnych nazwisk cieszyńskich XIX wieku

Nazwisko	Suma*	E	K	Obecność w starszych źródłach	Miejsce w rankingu nazwisk ciesz.	Miejsce w rankingu SNW	Obecność w Ry2
1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Wojnar</i>	1 163	983	162	M 1621	1	—	+
<i>Sikora</i>	848	785	63	M 1435	2	43	+
<i>Kotas</i>	546	485	56	M 1580	3	—	—
<i>Kajzar</i>	505	439	47	M 1577	5	—	—
<i>Buzek</i>	489	446	32	M 1692	6	—	+
<i>Kisza</i>	412	377	26	M 1577	7	—	+
<i>Dziadek</i>	400	301	93	M 1661	8	—	+
<i>Koziół</i>	397	369	28	M 1631	9	207	+
<i>Koźdoń</i>	382	378	—	M 1658	10	—	+
<i>Folwarczny</i>	371	308	42	M 1532	11	—	+
<i>Nowak</i>	359	89	248	M 1425	12	—	+
<i>Raszka</i>	349	284	39	M 1582	13	—	+
<i>Glajcar</i>	339	247	69	M 1610	14	—	+
<i>Baron</i>	336	253	79	M 1621	15	—	—
<i>Br Broda</i>	320	280	134	M 1588	16	—	+
<i>Cieniata</i>	313	299	—	M 1697	17	—	+
<i>Heczko</i>	310	244	57	M 1621	18	—	—
<i>Kaleta</i>	303	284	8	M 1621	19	—	+
<i>Niedoba</i>	285	201	75	M 1577	29	—	+
<i>Pustówka</i>	281	268	5	M 1607	21	—	+
<i>Zielina</i>	279	266	8	M 1730	22	—	+
<i>Mrózek</i>	270	238	24	M 1571	23	—	+
<i>Chmiel</i>	264	203	66	M 1621	24	263	+
<i>Badura</i>	262	209	42	M 1621	25	—	+
<i>Twardzik</i>	262	219	28	M 1621	25	—	+
<i>Kantor</i>	247	133	102	M 1577	26	—	+
<i>Brudny</i>	246	210	23	M 1706	27	—	+
<i>Pindur/Pindór/Pindor</i>	245	153	85	M 1621	28	—	+
<i>Matula</i>	213	184	22	M 1621	29	—	+
<i>Ostrużka</i>	205	199	4	M 1621	30	—	+
<i>Kałuża</i>	203	59	137	M 1560	31	—	+
<i>Kokotek</i>	202	201	1	M 1656	32	—	+
<i>Kukucz</i>	197	174	13	M 1801	33	—	+

cd. tab. 4

1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Gazda</i>	195	114	20	M 1700	34	—	+
<i>Kotula</i>	192	167	14	M 1621	35	—	+
<i>Pszczółka</i>	192	129	55	M 1621	35	—	+
<i>Siostrzonek</i>	191	97	88	M 1649	36	—	+
<i>Żmija</i>	190	168	21	M 1632	37	—	+
<i>Bobek</i>	184	160	19	M 1644	38	—	+
<i>Śniegoń</i>	184	164	17	M 1653	38	—	+
<i>Ziętek</i>	180	119	55	M 1592	39	—	+
<i>Trombik</i>	178	135	49	M 1730	40	—	+
<i>Molin</i>	169	154	11	M 1690	41	—	+
<i>Guznar</i>	167	144	16	—	42	—	+
<i>Lasota</i>	166	144	25	M 1704	43	—	+
<i>Walica</i>	163	107	50	M 1683	44	—	+
<i>Branny</i>	162	1	158	M 1621	45	—	+
<i>Turoń</i>	160	153	7	M 1621	46	—	+
<i>Cieślar</i>	159	148	11	M 1577	47	—	+
<i>Czyż</i>	156	120	27	M 1621	48	—	+
<i>Gaura</i>	155	108	21	M 1621	49	—	+
<i>Matloch</i>	155	91	59	—	49	—	+
<i>Klus</i>	154	134	10	M 1621	50	—	+
<i>Bojda</i>	152	120	29	M 1723	51	—	+
<i>Rzyman</i>	151	139	12	M 1730	52	—	+
<i>Sitek</i>	147	136	11	M 1693	53	—	+
<i>Szwarc</i>	146	112	23	M 1577	54	—	+
<i>Roik</i>	145	51	90	M 1636	55	—	+
<i>Śliwka</i>	145	100	43	M 1692	55	—	+
<i>Ciosk</i>	143	126	15	M 1682	56	—	+
<i>Krzemień</i>	143	142	1	M 1621	56	—	+
<i>Kocur</i>	140	88	40	M 1580	57	—	+
<i>Kozielek</i>	139	138	1	M 1758	58	—	+
<i>Gajdzica</i>	137	119	8	M 1693	59	—	+
<i>Grycz</i>	137	106	26	M 1688	59	—	+
<i>Kotajny</i>	137	119	18	M 1687	59	—	+
<i>Przybyła</i>	139	109	23	M 1634	60	—	+
<i>Czakoj</i>	136	113	23	M 1712	61	—	+
<i>Górniak</i>	136	116	5	—	61	—	+

cd. tab. 4

1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Widenka</i>	135	53	77	M 1629	62	—	+
<i>Wilczek</i>	128	117	11	M 1498	63	—	+
<i>Krzywoń</i>	127	106	8	M 1850	64	—	+
<i>Górniok</i>	127	109	16	M 1739	64	—	+
<i>Harok</i>	127	104	16	M 1687	64	—	+
<i>Kania</i>	126	98	18	M 1617	65	—	+
<i>Szczuka</i>	124	86	25	M 1722	66	—	+
<i>Kuchejda</i>	123	19	94	M 1577	67	—	+
<i>Szczurek</i>	119	116	3	M 1722	68	—	+
<i>Stebel</i>	118	110	7	M 1577	69	—	+
<i>Kłoda</i>	117	66	51	M 1639	70	—	+
<i>Przywara</i>	117	104	12	M 1899	70	—	+
<i>Mrugała</i>	114	107	7	M 1647	71	—	+
<i>Szromek</i>	113	113	—	M 1632	72	—	+
<i>Supik</i>	113	109	3	M 1692	72	—	+
<i>Duda</i>	112	105	—	M 1577	73	—	+
<i>Świder</i>	112	96	16	M 1621	73	—	+
<i>Smolon</i>	111	1	110	—	74	—	+
<i>Małysz</i>	109	81	26	M 1676	75	—	+
<i>Sojka</i>	108	99	6	M 1621	76	—	+
<i>Łomozik</i>	105	104	—	—	77	—	+
<i>Miech</i>	103	80	22	M 1577	78	—	+
<i>Siwyy</i>	100	87	7	M 1629	79	—	+
<i>Sporysz</i>	100	52	46	M 1621	80	—	+

* Suma = E + K + obecność nazwisk w źródłach przechowywanych w Archiwum Miasta Cieszyna.
Źródło: Opracowanie własne.

Przegląd nazwisk odapelatywnych wykazujących szczególną popularność umożliwił wyodrębnienie kilku istotnych kwestii. Pierwsza związana jest z ich występowaniem w słowniku Milerskiego (ów fakt poświadcza wartość regionalną i historyczną nazwisk), druga — z ich obecnością w *Słowniku nazwisk współcześnie w Polsce używanych* Kazimierza RYMUTA (1992–1994). Jak wykazują dane z tabeli 4., nazwisk: *Górniok*, *Guznar*, *Łomozik*, *Matloch*, *Smolin*, nie notuje słownik Władysława Milerskiego; w słowniku Kazimierza Rymuta nie odnotowano zaś nazwisk: *Baron*, *Heczko*, *Kajzar*, *Kotas*.

Szczegółowe zestawienie nazwisk pochodzących z obu słowników ujawnia również, że przy 38 nazwiskach wynotowanych przez Władysława Milerskiego widnieje chronologicznie późniejsza (odleglejsza) data źródłowa niż data podana w wykazie SNMPS. Prezentacja tych nazwisk wygląda następująco: podano datę

wskazaną przez Milerskiego, po średniku zaś — datę pochodzącą ze SNMPS, por.: *Baton* (M 1875; SNMPS 1802), *Czakoń* (M 1874; SNMPS 1801), *Czakoś* (M 1874; SNMPS 1801), *Czeczotka* (1834; SNMPS 1816), *Czekan* (M 1823; SNMPS 1801), *Danel* (M 1889; SNMPS 1818), *Danocik* (M 1850; SNMPS 1801), *Danyś* (M 1850; SNMPS 1801), *Dorda* (M 1850; SNMPS 1801), *Fiedor* (M 1883; SNMPS 1811), *Gazur* (1817; SNMPS 1814), *Głuszny* (M 1851; SNMPS 1851), *Guziur* (1850; SNMPS 1818), *Halfar* (1873; SNMPS 1871), *Jadwiszczok* (M 1814; SNMPS 1801), *Jakob* (M 1870, SNMPS 1833), *Jedz* (M 1886; SNMPS 1816), *Kieczka* (M 1867, SNMPS 1833), *Klimas* (M 1851, SNMPS 1805), *Klimus* (M 1835, SNMPS 1801), *Krzępek* (M 1830; SNMPS 1801), *Krzywoń* (M 1850; SNMPS 1804), *Kudzielka* (M 1878; SNMPS 1801), *Makrosz* (M 1839; SNMPS 1815), *Michejda* (M 1853; SNMPS 1806), *Parchański* (M 1892; SNMPS 1859), *Pilorz* (M 1814; SNMPS 1806), *Potysz* (M 1839; SNMPS 1826), *Przywara* (M 1899; SNMPS 1818), *Pukalski* (M 1857, SNMPS 1805), *Skark* (M 1880; SNMPS 1824), *Sobczyk* (M 1819; SNMPS 1813), *Szlaer* (M 1831; SNMPS 1805), *Sztefka* (M 1867; SNMPS 1801), *Szuścik* (M 1878; SNMPS 1818), *Trzyniecki* (M 1850; SNMPS 1850), *Zabystrzan* (M 1891; SNMPS 1805), *Zawada* (M 1891; SNMPS 1805).

W zebranych materiałach antroponicznych zachowało się 335 nazwisk, które w *Słowniku nazwisk współcześnie w Polsce używanych* (RYMUT 1992—1994) oznaczono kwantyfikatorem 0, wskazującym na ich absencję w XX wieku (por. wybrane spośród zebranego rejestru przykłady: *Alfons, Autosz, Bakar, Baniok, Beek, Biese, Birch, Braha, Buchwald, Dybon, Gabnela, Halny, Hałtas, Hawilej, Herok, Hodzik, Jasternak, Jagerman, Jawik, Jąderka, Jodzick, Jonta, Kardenoszka, Kawlas, Kazimiera, Kolarek, Labudek, Lysin, Mulina, Napera, Opolek, Ostapnik, Osterczyk, Oszkondy, Panelek, Rakusz, Rozenzweig, Samaj, Sarganek, Schaber, Sterniczek, Stolek, Strisz, Stronik, Szczyk, Szofarczyk, Szoj, Szpandlik, Szydko, Szymusza, Szypula, Świerkiewicz, Temper, Tobolka, Tomczala, Tratz, Wołowy, Zwik, Zyblikiewicz, Zyszko, Zytek*).

Owo zestawienie poświadcza dodatkowo wartość materiału zebranego w *Słowniku nazwisk mieszkańców południowego Śląska XIX wieku*.

Odrębną kwestią, na którą warto zwrócić uwagę, jest też frekwencja nazwisk o pojedynczym poświadczeniu. Szczegółowa analiza materiału pokazuje, że ponad 50% nazwisk zgromadzonego zbioru ma jednokrotne poświadczenie. Tendencja ta jest swoista dla zbiorów antroponicznych, „potwierdza wyniki badań nad nazwiskami w Polsce, gdzie nazwiska rzadko reprezentowane stanowią najliczniejszą grupę” (CZOPEK-KOPCIUCH 2005: 253). W strukturach okazjonalnych uwiadcniają się często interesujące (semantyczne i formalne) sposoby przeniesień nazw do kategorii onimicznej przez twórców określonych struktur — użytkowników języka, jednocześnie struktury te niejednokrotnie stanowią ciekawy materiał analityczny — por.: *Baniok, Brocla, Cielepa, Czepanek, Czochlar, Hosa, Klupaty, Kopsa, Kulan, Owen, Wańtuch*.

Wyniki klasyfikacji nazwisk mieszkańców południowego Śląska odślaniają jeszcze wiele innych interesujących problemów. Kwestią wymagającą wyjaśnienia jest swoistość systemu onimicznego badanego subregionu Śląska. Umożliwia to próba skonfrontowania zebranych nazwisk z antroponomastykonami oraz z ich syntezami ogólnopolskimi i regionalnymi (por. tabelę 5). Analiza ta weryfikuje charakter tego systemu, będąc zarazem próbą odpowiedzi na pytanie, czy ma on charakter ogólnopolski czy regionalny (śląski).

Tabela 5

Analiza konfrontatywna
Nazwiska mieszkańców południowego Śląska w ujęciu regionalnym i ogólnopolskim

Źródło porównania	Typ nazwiska					Suma	
	odapelatywne	odimienne	odmiejskowe	odetniczne	obce	liczba jednostek	w zestawieniu z SNMPS [%]
Ro	655	308	116	6	118	1 203	10,7
Le	282	165	33	22	62	564	4,9
L	251	118	28	27	81	505	4,5
BSZ	217	74	37	20	56	404	3,6
MC	187	81	35	18	58	379	3,4
SNNP	362	54	45	29	10	500	4,4
M	1 108	397	105	52	96	1 758	16

Źródło: Opracowanie własne.

Wśród haseł zawartych w *Słowniku nazwisk śląskich* Stanisława Rosponda, opracowanym do litery K (1967, cz. 1: A–G oraz 1973, cz. 2: G–K) znajdują się 1 203 nazwiska wykazane w rejestrze nazwisk mieszkańców południowego Śląska XIX wieku (zawarte w SNMPS). W obrębie wspólnych dla obu rejestrów nazwisk dominują nazwiska odapelatywne, w następnej kolejności – odimienne, odmiejscowe i odetniczne. Część z nich poświadcza obecność prastłowiańskiego i staropolskiego podłoża leksykalnego; spośród grupy wynotowanych antroponimów 82 zawierają gwarowe (śląskie) podstawy.

Nazwiska wspólne słownikom oznaczonym symbolami BSZ, L, Le, MC, SNNP (ich skróty rozwinięto w *Spisie skrótów*) potwierdzają popularność określonych kategorii nazewniczych, ich frekwencję charakterystyczną dla zbioru nazwisk mieszkańców południowego Śląska, jak również historyczną wartość niektórych z nich. Obecność w zasobie nazwisk południowego Śląska pokazanej grupy nazwisk z regionalnych opracowań potwierdza śląski charakter tych antroponimów.

Obecność w SNMPS 500 nazwisk ujętych w *Słowniku najstarszych nazwisk polskich* (SNNP 2007: KOWALIK-KALETA, DACEWICZ, RASZAWSKA-ŻUREK, red., 2007) potwierdza ich stabilność i tradycję nazewniczą, wpisaną w system antroponimiczny południowego Śląska.

Prezentowany zbiór nazwisk pochodzących z XIX wieku obejmuje 1 668 nazwisk, które zawiera liczący 4 520 jednostek antroponimicznych wykaz Władysława Milerskiego (16% wszystkich form wywiedzionych genetycznie do XIX wieku). Dane te poświadczenia znaczenie gromadzenia nazwisk cieszyńskich w XIX wieku. Wśród antroponimów kontynuujących tradycję nazewniczą Śląska Cieszyńskiego dominują formy motywowane genetycznie przez wyrazy pospolite. W rejestrze nazwisk, których obecność stwierdzono wśród nazwisk cieszyńskich z XIX wieku, a wykazanych przez Władysława Milerskiego, 63% (1 048 jednostek) stanowią nazwiska odapelatywne. Mniej liczne są nazwiska odimienne (381 jednostek, czyli 22,85% całości materiału pochodzącego ze słownika Milerskiego). Nazwiska odmiejscowe zamykają się w liczbie 102 jednostek (odpowiednio 6,1% całości),

a nazwiska obce genetycznie reprezentuje 86 nazwisk (odpowiednio – 5,2%). Nazwiska obce ujawniają proveniencję niemiecką i czeską, rzadziej – słowacką.

Zestawienie nazwisk zebranych w SNMPS z materiałem pochodzącym z innych antroponomastykonów daje podstawy do formułowania kilku innych wniosków. Nazwiska mieszkańców południowego Śląska żywo funkcjonują w systemie nazewniczym współczesnych Polaków, a spora ich część ma charakter ogólnopolski. Potwierdza to materiał zawarty w SNMPS, w którego obrębie znajduje się 14,5% haseł zapisanych w słowniku *Nazwisk Polaków* (RYMUT 1991) oraz 58% jednostek zgromadzonych przez Kazimierza Rymuta w dziesięciotomowym *Słowniku nazwisk współcześnie w Polsce używanych* (RYMUT 1992–1994).

Kolejne porównania materiałowe, związane z ogólnopolskimi i regionalnymi analizami o charakterze konfrontatywnym, mają na celu zobrazowanie swoistości nazwisk mieszkańców południowego Śląska w kontekście ich pochodzenia i klasyfikacji kategoryalnych.

Zawarte w monografii Danuty LECH (2004: 85) wnioski badawcze wykazują, że 19% nazwisk mieszkańców Opola to formy niederywowane, bez kreacji formalnojęzykowej, przeniesione z innych kategorii nazw własnych lub ze zbioru apelatywów (typ nazwisk w SNMPS obejmował 17,2% całości wynotowanych antroponimów), a derywowane słowotwórczo i paradygmatycznie – 41,8% (w SNMPS – 51,1% wszystkich jednostek). W Opolskiem nazwiska polskie reprezentował zbiór 60,8% formacji, nazwiska obce – 39,1%, niejasne zaś – 0,1%. Dane te są zbliżone do klasyfikacji nazwisk dokonanej na podstawie materiału zawartego w SNMPS (tu nazwiska rodzime stanowiły 68,3% całości nazwisk, a genetycznie obce – 31,7%). Szczegółowa klasyfikacja antroponimii opolskiej ukazuje, że nazwiska niemieckie to zbiór stanowiący 37,7% pozostałych nazw obcych genetycznie (62 nazwiska), czeskie i słowackie – 0,6%, łacińskie – 0,5%, inne – 0,3%.

Klasyfikacja nazwisk rodzimych autorstwa Danuty LECH (2004: 40), odsłania dane na temat popularności niederywowanych nazwisk mieszkańców Opola. Zgodnie z tą klasyfikacją nazwiska równe apelatywom stanowią 83% pozostałych kategorii utworzonych formacji, nazwiska równe imionom – 15,7%, a nazwiska równe nazwom miejscowym – 2,2%. Dla porównania: spośród 1929 nazwisk niederywowanych mieszkańców Śląska Cieszyńskiego nazwiska odapelatywne stanowią 86,2% wszystkich pozostałych formacji niederywowanych, odimienne – 8,3%, odmiejscowe – 2,8%, odetniczne zaś – 2,7%.

Wyniki badawcze Małgorzaty MAGDY-CZEKAJ (2003: 164) dowodzą, że wśród historycznych nazwisk ludności Olesna na Śląsku Opolskim dominowały nazwiska polskie (79%), z czego niederywowane, bez kreacji formalnojęzykowej, stanowią 27%, a derywowane – 52% wszystkich wynotowanych nazwisk. Obecność nazwisk obcych wyraża się tu w ich 17% udziale (z czego nazwiska niemieckie stanowiły 5%, łacińskie – 1%, czeskie – 0,2%, greckie i włoskie – 0,2%, nazwania osób pochodzenia żydowskiego – 1%). Geneza nazwisk niederywowanych słowotwórczo prezentowała się w Oleśnie następująco: wśród 528 nazwisk niederywowanych (to jest 27% ogólnej liczby nazwisk) licznějšíą grupę (404 przykłady, to jest 21%) stanowiły nazwiska pochodzące od apelatywów, mniejszą (bo zaledwie 6%) – od nazw własnych (124 przykłady, w tym odimiennych – 102, odetnicznych – 10, odmiejscowych – 12; por. MAGDA-CZEKAJ 2003: 140).

Na podstawie porównań zasobu nazwisk mieszkańców Śląska Cieszyńskiego z nazwiskami opolskimi można stwierdzić, że różnice między nimi ujawniają się zwłaszcza na poziomie udziału nazwisk genetycznie obcych i ich wieloetnicznego zróżnicowania, jak również frekwencji nazw odetnicznych oraz odmiejscowych. Na Śląsku Cieszyńskim grupy te charakteryzują się zdecydowanie większą różnorodnością oraz frekwencją.

Wyniki klasyfikacyjne (BOREK, SZUMSKA 1976: 58) utwierdzają w przekonaniu, że Śląsk Cieszyński jest zróżnicowany w zakresie nazewniczym. Podstawy tego stwierdzenia związane są z udziałem nazwisk obcych w tworzeniu zbioru nazewniczego na Górnym Śląsku (np. w Bytomiu nazwisk rodzimych wynotowano 78%, obcych – 16,11%, nazwisk niejasnych – 1,6%). W obrębie bytomskich nazwisk rodzimych klasyfikacja pod względem struktury nazwisk prezentowała się następująco: 34,94% zgromadzonych antroponimów to nazwiska niederywowane, natomiast nazwiska utworzone w określonym procesie derywacyjnym stanowią 65,06% całego rejestru. Bytomskie nazwiska derywowane w zdecydowanej większości (80%) wywodzą się od apelatywów. Uwzględniając te dane, można stwierdzić, że Śląsk Cieszyński bliższy jest Śląskowi Opolskiemu.

Częściowo owa odmienność od Górnego Śląska i podobieństwo do Śląska Opolskiego ujawniają się również w produktywności typów słowotwórczych. Zjawisko to ilustruje tabela 6.

Tabela 6

**Zestawienie typów derywacyjnych zasobu nazwisk SNMSC
z wynikami syntez regionalnych i ogólnopolskich**

Typ derywacji	Frekwencja w rankingu					
	SNMPS	BSZ	MC	Le	L*	SNW
Z podstawowym <i>-k-</i> w części sufiksальной	1	2	1	1	1	2
Z podstawowym <i>-l-, -ł-</i> w części sufiksальной	3	4	3	4	7	4
Z sufiksem <i>-ski</i> oraz jego rozszerzeniami	2	1	2	2	2	1
Z podstawowym <i>-r-, -rz-</i> w części sufiksальной	7	9	7	8	5	9
Z podstawowym <i>-c-, -ć-, -cz-</i> w części sufiksальной	5	3	6	5	4	3
Z podstawowym <i>-n-/ń-</i> w części sufiksальной	4	8	5	6	6	7
Z podstawowym <i>-s-, -ś-, -sz-</i> w części sufiksальной	6	7	4	3	8	5
Z podstawowym <i>-ch-</i> w części sufiksальной	8	5	8	7	13	8
Z podstawowym <i>-t-</i> w części sufiksальной	9	10	9	9	9	10
Z podstawowym <i>-j-</i> w części sufiksальной	10	12	11	11	11	14

* LIPOWSKI 2002.

Źródło: Opracowanie własne.

Z tabeli 6. wynika, że najpopularniejszy sposób derywowania nazwisk na Śląsku Cieszyńskim z użyciem derywatów z podstawowym *-k-* w części sufiksальной okazał się taki również w Opolskiem (por. dane L, MC) oraz w Jabłonkowie i okolicach. Tendencje te przejawiają się także w postaci produktywności sufiksu *-ski* wraz z jego z rozszerzeniami (to drugi produktywny sposób derywowania

nazwisk na Śląsku Cieszyńskim i Śląsku Opolskim)⁶². Sufiks *-ski* był najproduktywniejszy w kreacji nazwisk bytomskich i jako taki został wykazany w analizie Katarzyny SKOWRONEK (2001). Tworzenie nazwisk za pomocą derywatów z podstawowym *-l-*, *-ł-* w części sufiksальной okazuje się też swoistym dla terenów Śląska i całej Polski sposobem kreacji nazwisk.

Wnioski

Wyekscerpowane z historycznych źródeł antroponimy nazwiskowe potwierdzają tezę, że problematyka antroponimiczna Śląska Cieszyńskiego jest wielostronna i złożona. Niektóre nazwiska odznaczają się tu statystyczną geografiją. Wiele przykładów, zwłaszcza nazwisk odapelatywnych o podłożu gwarowym, jednoznacznie pokazuje silne związki Śląska Cieszyńskiego z Małopolską i Wielkopolską.

Ciekawe są wyniki porównania nazwisk południowośląskich z nazwiskami sąsiednich regionów (ze Śląska Opolskiego oraz z Górnego Śląska), jak również z antroponimicznym materiałem ogólnopolskim. W zbiorze nazwisk pochodzących z tego obszaru wyróżniają się też nazwiska o pochodzeniu gwarowym.

Nazwiska mieszkańców południowego Śląska dokumentują historię tego regionu, odzwierciedlają wielokulturowość regionu w ciągu wieków, jak również są żywym zapisem sposobu myślenia i wartościowania ludzi: konceptualizacji świata i postrzegania człowieka — członka lokalnej społeczności.

Opisując nazwiska odapelatywne mieszkańców południowego Śląska Cieszyńskiego, warto zwrócić uwagę na to, że „tworzą się łańcuchy nazwisk o tym samym znaczeniu genetycznym w kilku językach” (ABRAMOWICZ 2003: 175), por.: *Krawczyk, Krawiec, Sabel, Schneider, Szejder; Kowal, Kowol, Schmidt, Schmied, Szmied, Szmid; Farkas, Wilk, Wolf*.

Specyfikę nazwisk południowego Śląska wiązać można zarówno z występowaniem nazwisk genetycznie obcych (ponad 30% wszystkich zebranych jednostek), jak i z tworzeniem formacji z udziałem obcego substratu, który uległ różnym typom adaptacji fonetyczno-słowotwórczych (do obcej podstawy derywacyjnej dodawano polski formant). W efekcie ścierania się wielu składników obcych, formujących struktury antroponimii południowej Polski, można pokusić się o stwierdzenie, że w jakimś stopniu mamy do czynienia z europeizacją systemu nazewniczego mieszkańców Śląska Cieszyńskiego. Problem ten jednak wymaga rozstrzygnięcia w postaci odrębnego, szczegółowego omówienia, uwzględniającego postulat Kazimierza Rymuta, że „Przy analizowaniu obcych wpływów językowych w nazewnictwie jednego regionu nie można stosować tych samych metod badawczych, co przy omawianiu nazw innego regionu” (RYMUT 2003a: 33).

Zaprezentowana w zarysie problematyka swoistości nazwisk mieszkańców południowego Śląska oraz wiele innych zagadnień mieszczących się w jej obrębie zasługuje na szczegółowe omówienia w postaci diachronicznych i synchronicznych ujęć syntetycznych.

⁶² Por. też: MAGDA-CZEKAJ 2010: 191; KOJDER 2010: 153.

Charakterystyka źródeł

Dokumentacja archiwalna, która posłużyła do opracowania *Słownika nazwisk mieszkańców południowego Śląska XIX wieku*, sama w sobie jest cennym materiałem — niezbadanym dotychczas źródłem regionalno-historycznym, ukazującym skomplikowaną problematykę stosunków społecznych, gospodarczych, demograficznych i etnograficznych Śląska Cieszyńskiego oraz rozmaite interferencje językowo-kulturowe, zachodzące w tym regionie.

Podstawę materiałową onomastykonu stanowią księgi metrykalne przechowywane w Parafii Rzymskokatolickiej św. Marii Magdaleny w Cieszynie oraz w Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Cieszynie, jak również rozmaite dokumenty gromadzone w Archiwum Państwowym w Katowicach Oddział w Cieszynie (por. spis dokumentów zamieszczony w *Wykazie źródeł i skrótów*). Zbiór ten liczy kilkadziesiąt ksiąg oraz innych rękopiśmiennych materiałów historycznych, mających tytuły łacińskie; zawarty w nich materiał antroponimiczny pisany był w wersji oryginalnej — rodzimej lub obcej (głównie niemieckiej) — przez kancelaryzistów różnej narodowości (Polaków, Niemców, rzadziej Czechów), ujawniając ich etniczność w sposobie zapisu.

Dokumenty źródłowe charakteryzują jednolite konwencja i styl, jak również w większości wypadków — dbałość o czytelność. Charakter pisma kancelaryzysty — w materiale pochodzącym zarówno ze źródeł parafii katolickiej, jak i ewangelickiej — dowodzi pewnej prawidłowości: każdy z nich księgi prowadził cyklicznie, przez kilkanaście, czasami nawet kilkadziesiąt lat.

Wszystkie księgi miały ponumerowane strony; w większości wypadków księgi sporządzono na zasadzie wpisów danych identyfikujących do ręcznie narysowanych tabel (w kilku księgach chrztów z archiwum diecezji katolickiej dokonano zapisów na czystych kartach). Wpisy do ksiąg sporządzono czytelnie, toteż rzadko nastęrczały one trudności w odczytaniu. Dbłość o estetykę zapisu umożliwiła zebranie pokaźnego korpusu nazwisk oraz wariantów graficznych niektórych z nich. Dokumenty, z których pochodzą analizowane *nomina propria*, dostarczają istotnych informacji nie tylko o pochodzeniu nazwisk, lecz także na temat identyfikowanych osób.

Metryki ślubów, chrztów i zgonów obu parafii stanowią źródło wielu cennych informacji o mieszkańcach Śląska Cieszyńskiego. Dokumenty te (zwłaszcza metryki zgonów, w których zapisano datę urodzenia) ujawniają pochodzenie obywateli; z nich dowiadujemy się, na przykład, że z Cieszyna wywodzą się osoby noszące następujące imiona i nazwiska: *Paul Bardoń, Andreas Czyż, Johan Kaleta, Anna Klyszcz, Anna Kopiec, Emilia Kotula, Helena Koziół, Józef Mach, Anna Matula, Józef Miech, Susanna Socha* i *Andres Zielina*. Z dzielnic, okolicznych wsi i przysiółków Księstwa Cieszyńskiego wywodzili się obywatele, noszący nazwiska: *Baron* i *Śliwka* (z Mostów); *Bochenek, Bogacz, Burejza, Jolinka, Sobocik* i *Troster* (z Karwiny); *Brzuska, Kobiesz, Szewczyk* i *Żebrok* (z Pogwizdowa); *Chumchal, Kratochwil, Nadaży* i *Pastor* (z Ostrawy); *Dworak* i *Gruszczyk* (z Kaczyce); *Dziadek, Kasztura, Mańka, Rygiel* i *Stoły* (z Krasnej); *Czerny* (z Iskrzyczyna); *Foltyn, Struchlik* i *Tomica* (z Kończyc); *Franek* i *Till* (z Trzyńca); *Grabiec* (z Gumnej); *Hlisnikowski*,

Wnętrzak i Wytrzens (z Frydku); Jolker (z Goleszowa); Korzec, Nawrat, Rucki i Siemienik (z Hażlachu); Kosira (z Trzanowic); Kozik (z Myślenic); Ligocki (z Krasnej), Martinek (z Milików), Monka (z Mistrzowic); Piwko (z Bobrka); Białek, Dygaczyński i Gazurek (z Żywca; od 1838 roku Żywiec był we władaniu Komory Cieszyńskiej); Cyroń, Janik i Strzelec (ze Skoczowa), Czechowski (ze Strumienia); Drobek (z Dębowca); Dziadek (z Ogródzonej); Englert i Herlik (z Białej); Gaś (z Kalembic); Gil, Golik, Korcz, Lotocha, Sznepka i Wilczek (z Ustronia); Greń (z Brennej); Haratyk (z Istebnej); Jendrysik (z Jasienicy); Kawka, Kolder, Polok i Pospiech (z Ochab); Kisiąta i Setnicki (z Górek); Krzemppek (z Chybia); Kukuczka i Legierski (z Istebnej); Maślanka, Pytel, Szczotka i Szkubert (z Milówki), Morończyk (z Bestwiny); Mokry (z Międzyświecia); Pawlus (z Węgierskiej Górki); Polednik (z Łaz); Urbańczyk (z Czechowic); Waleczek (z Mnicha); Węglarski (z Lipnicy); Wołoch (z Godziszowa); Czudek, Martinek, Mucek, Siwoń, Spila, Stiskala, Tkaczyk i Zeman (z Jabłonkowa); Radwa (z okolic Jabłonkowa); natomiast z innych gmin i miast śląskich przybyli na południowy Śląsk: Dropczyński, Habel i Weiss (z Raciborza); Duda (z Rud); Klatt (z Radziechowa); Krzystek i Przesor (z Oświęcimia); Melzner (z Katowic); Rathner (z Pszczyzny); Wolf (z Dąbrowy). Osiedleńcami z innych regionów (głównie z Galicji) byli: Adamik, Paselt i Hubert (z Wadowic); Chudoba i Farnik (z Krakowa); Dybat (z Bulowic); Matusik (z Woli Filipowskiej); Lojzek (z Jordanowa), Ogórek i Pietras (z Andrychowa); Rosner (z Przemyśla); Rollé (z Niepołomic — okolice Krakowa).

Obywatele z innych części Śląska Austriackiego nosili nazwiska: Drapal, Gruda i Massarek (z Opawy); Brejzek, Cap, Fadle, Doruszak, Gilar, Hilek, Kocenda, Lasovskij, Pajdla, Przemyslovsky, Redlich, Tichý, Tichovsky i Wolny (z Moraw — Novego Jičína). Z Austrii na Śląsk Cieszyński przybyli osiedleńcy o nazwiskach: Chamrad, Dirmeyer, Kroppek, Moritz, Riedel i Serbin (z Wiednia); Gold i Siegel (z Rotenwaldu), Raab i Rek (z Eisenbergu); Reinhold (z Saksonii); pochodzenia węgierskiego byli: Dubsky, Stolcz i Turyjak (z Rakowej); Eszperowski, Führinger (z Budapesztu); Galla, Hapka, Naubauer, Tucza (z Illavye); narodowość żydowską reprezentowali osiedleńcy o nazwiskach: Bandrach, Bonek, Bornfreud, Brawer, Grubner, Knabe, Schöffner, Thau i Ziffer; a pochodzenia romskiego byli — Batasz i Bongilaj (Cyganie z Międzyrzecza); z Wilna przybyła Ludmila Bokszańska, Anna Danielowka zaś — z Ukrainy.

Dokumenty historyczne dostarczają też informacji o zawodach i pełnionych przez obywateli funkcjach społecznych (tę informację zamieszczono po podaniu miejsca urodzenia lub pochodzenia osoby), por.: **sługa kancelaryjny**: Mahher; **szewcy**: Buczek (urodzony w Ligocie koło Bielska), Kiszka i Szosak (przybyli z Błędowic), Kaleta (z Bronowa), Lassowski, Metr i Molin (z Puńcowa), Romel i Rychły (z Zebrzydowic), Szymala (z Roztropic); **mistrzowie krawieccy**: Bebešek, Belcer, Cyganek, Haratik, Jasiek, Kajsar, Kodera, Kotas, Luczek, Raszlik, Rewik, Siostrzonek, Słowik, Twardzik i Uhlarz (z Cieszyna); Danek i Trembla (z Galicji); **mistrzowie piekarscy**: Bogoč (urodzony w Markłowicach); Caletka (z Żerowic), Cinciata, Czudek i Martinek (z Jabłonkowa); Sztabiński (z Kęt); **rzeźnicy**: Hensler, Smutny i Solarczyk; **piwowar**: Kufa; **palacz**: Spandel; **handlarz owcami**: Höfer; **dozorca więzienny**: Nachlowski; **kolejarz**: Pillar; **szafarz**: Horubski; **grabarze**: Nowak i Wrablik; **wytwórca instrumentów**: Krywalski; **inspektor leśnictwa**: Demoń (z okolic Białej); **zapalacz lamp**: Szymala; **woźnica**: Mokry; **malarz pokojowy**: Kocur i Mikulik (z Leipniku); **robotnik fabryczny**: Kołodziej (z okolic Raciborza); **fabrykant cegieł**: Matter; **robotnik**

cegielni: *Ryba* (z okolic Chrzanowa); **murarz:** *Smieja* (z Łądka); **górnicy:** *Klimczyk* (z Łaz przy Orłowej), *Chowanetz* (z Węgierskiej Górki); **blacharz:** *Foltin*; **stolarze:** *Babraj* (z Nowego Wiśnicza); *Franek*, *Kluziewicz*, *Lapmert*, *Morawiec*, *Olej*, *Połomski*, *Siedlaczek*, *Skudrzyk* i *Wenglorz* (z Bochni); **kowal:** *Rzeszót* (z Bażanowic); **ślusarz:** *Szczerba* (z Okocimia); **tokarz:** *Mirowski* (z Krakowa); **szklarze:** *Firlik* (z Kazimierza), *Koneczny*, *Wojtek* i *Pytel* (z Kalwarii).

Z dokumentacji źródłowej wynika też, że w wieku XIX na Śląsk Cieszyński przybyli obywatele wywodzący się z pozostałych obszarów monarchii austriackiej, legitymujący się nazwiskami: *Allnoch* (zaparzacz kawy); *Bäcker* (szewc z Oreg); *Baier* (kantyniarz); *Bayer* (cukiernik); *Beck* i *Rosner* (listonosze); *Beek* i *Gram* (introligatorzy); *Berg* i *Wese* (fryzjerzy); *Bortsch* (kotlarz, który zmienił nazwisko na *Bartsch*); *Felzmann* (rusznikarz); *Fischer* (młynarz); *Furtag* i *Schindler* (blacharze); *Gross* i *Schuttze* (składacze druku); *Gorgosch*, *Klebinder* i *Lewinsky* (kupcy); *Günter* (właściciel winiarni); *Höfer* (handlarz owcami); *Klose* (garncarz); *Krisch* (mistrz szklarski); *Leuthmetzer* (geometra); *Matena* (mistrz powroźnik); *Hess* (robotnik w fabryce mebli Kohna); *Nantel* (dozorca maszyn); *Onderko* i *Willert* (murarze); *Rick* (miejski woźny); *Sündermann* (stolarz); *Löwenstein*, *Pfeifer* i *Titzner* (zegarmistrzowie); *Trampler* (grzebieniarz); *Vesper* (muzykant).

Osiedleńcy byli także związani z formowaniem się administracji na prawie austriackim, z wojskiem bądź odpowiadali za kierowanie oświatą i szkolnictwem, jak również obejmowali stanowiska personelu dworskiego, por. *Brasser* (ogrodnik zamkowy); *Brücker*, *Naumann* (c.k. kapitan 15. pułku), *Brusch* (c.k. sierżant powiatowy), *Eisenberg* (c.k. adiunkt sądowy), *Gablar* (urzędnik miejski), *Goldmann* (c.k. inżynier), *Hoffman* (asystent pocztowy), *Kalcher* i *Langer* (c.k. sierżanci powiatowi), *Karge* (c.k. major 54. pułku piechoty), *Knittelfelder* (arcyksiążęcy inżynier górniczy), *König* (prokurent), *Korte* (mistrz żandarmerii), *Kratschmer* (c.k. kapitan przy 54. pułku piechoty), *Malcher* (książęcy sługa), *Mühl* (rusznikarz przy piechocie 54. pułku), *Müller* (miejski mistrz), *Olbrich* (policjant), *Pichler* (podoficer rachmistrz pułku 54. piechoty), *Raimann* (arcyksiążęcy zarządca budowlany), *Römnner* (c.k. dozorca), *Rosner* (listonosz), *Seemann* (c.k. urzędnik), *Seibert* (c.k. drogomistrz), *Spann* (c.k. oficer), *Straube* (c.k. porucznik 54. pułku), *Ulmann* (arcyksiążęcy szafarz), *Ullmann* (c.k. kapitan obrony krajowej 15. pułku piechoty), *Ulrich* (oficjał pocztowy), *Wiedermann* (kancelista), *Zipser* (c.k. kapitan 54. pułku piechoty), *Grimm* (nauczyciel szkoły wydziałowej), *Hribar*, *Klein*, *Landsfeld* i *Steiner* (c.k. profesorowie w gimnazjum).

Nazwiska obywateli innej niż niemiecka narodowości również opatrzone informacją na temat pełnionych przez nich funkcji społecznych oraz wykonywanego zawodu, por. **Anglik:** *Winzerling* (angielski kupiec z Belize); **Francuz:** *Marx* (krawiec z Paryża); **Czesi:** *Benišek* (krawiec z Pragi), *Cerha* (inżynier w urzędzie namiestnika w Brnie), *Domes* (fryzjer z Moraw), *Tichawský* (robotnik cegielni w Nowym Iczynie), *Thiel* (właściciel teatru i fotograf z Wetzopalda), *Walenta* (muzyk z Napajedl), *Waloszek* (urodzony w Zielinie), *Wodička* (artysta malarz z Pragi); **Ukraińcy:** *Rzyman* (czeladnik krawiecki ze Lwowa); **Węgrzy:** *Antal* (leśniczy), *Galle* (urzędnik kolei), *Fekete* (urzędnik kolejowy), *Koczenda* (czeladnik stolarski, urodzony w Zlechore), *Pichal* (krawiec), *Veres* (lekarz), *Trnovec* (bagażowy z Biczicy), *Varga* (kontroler ruchu kolei); **Włosi:** *Belloni*, *Ferdrizii* (urodzony we Florentino, robotnik

kanałowy), *Martini* (kupiec), *Pertile* (pracownik akordowy przy budowie koszar); **Żydzi:** *Bachrach* i *Hoffman* (asystenci pocztowi), *Thau* (kramarz).

W archiwalnych źródłach historycznych zawarto też wiedzę na temat statusu społecznego mieszkańców Śląska Cieszyńskiego, por.: **gospodzczy:** *Buchta*, *Gajdaczek*, *Kanik*, *Stark*, *Struhal* i *Żbel*; **chałupnicy:** *Bobrek*, *Duda*, *Janko*, *Kłoda*, *Krzempek*, *Kuchejda*, *Kuczera*, *Makosz*, *Małysz*, *Nowak*, *Pindur*, *Swaczyna*, *Rucki* i *Zubek*; **komornicy:** *Balas*, *Biegoń*, *Brejżek*, *Chalupa*, *Cichy*, *Drobek*, *Drong*, *Dwornik*, *Dzida*, *Fober*, *Franek*, *Galeja*, *Gruszka*, *Kantor*, *Klimosz*, *Klus*, *Kokot*, *Konderla*, *Liszka*, *Lorek*, *Molinek*, *Ocieczek*, *Piskorz*, *Skudrzyk*, *Spialek*, *Tomica*, *Walica* i *Zaszkolny*; **swobodnica:** *Piwko*; **właściciele domu:** *Czerwenka*, *Grabek*, *Hess*, *Kielar*, *Lewinski*, *Schwarz*, *Szczyrbowski*, *Szlachta*, *Trampler* i *Zima*; **wyrobnicy:** *Baruś*, *Chroboczek*, *Czudek*, *Galeja*, *Gaura*, *Grycz*, *Haltof*, *Hess*, *Holewa*, *Jałowicz*, *Kastelnik*, *Kowalczyk*, *Konderla*, *Miczka*, *Misiarz*, *Polok*, *Śledziński* i *Wojnar*; **zagrodnicy:** *Branny* i *Skudrzyk*.

Z dokumentów gromadzonych przez katolicką Parafię Najświętszej Marii Panny Chrztu XXII A (1891–1901: 12) dowiadujemy się o cywilnoprawnych możliwościach zmian nazwisk w XIX wieku. W jednym z dokumentów odczytujemy, że „obywatel *Mateusz Storc* z Budapesztu adoptował z dn. 15.3.1920 *Rudolfa Jerzego Nowaka*, tak że odtąd adoptowany używał będzie nazwiska rodowe z adopcji »*Nowak-Storc*«. Wpisano według rozporządzenia Tymczasowej Komisji Rządowej Śląska Cieszyńskiego z dn. 6.6.1921.L.V.258”. W tym samym dokumencie znajduje się informacja, że obywatel *Schreinzer* zmienił nazwisko na *Šranc*; *Kusionowicz* – na *Grodyński*; *Hess* – na *Nowak*, a *Prochaska* – na *Peters*. Na kolejnej stronie tego dokumentu (s. 18) widnieje adnotacja, że „decyzją Starosty powiatowego w Cieszynie z dnia 30.I.48 Nr A.P. 8/130/47 zmieniono nazwisko rodowe *Scholtis* na *Szoltys*”, a według rozporządzenia c.k. Urzędu Wojewódzkiego w Opawie z dn. 17.9.1917 roku Nr Z IV-774, nazwisko rodzinne *Poloczek* miało brzmieć *Polaczek*.

Materiały historyczne z wieku XIX poświadczają też występowanie określeń identyfikujących obywateli, które tworzone za pomocą przyimków lokatycznych: *de*, por.: *Laroche de Rchette*, *Laroche de Gay*, i *von* (ten przyimek pojawiał się najczęściej). Zjawisko występowania przyimka *von*, określającego zwykle stan szlachecki lub pochodzenie z danej miejscowości (przykłady te pochodzą ze źródeł przechowywanych w parafii ewangelickiej), reprezentują formy antroponimów: *Eugenius Romanus Bahubember von Eperiespilngarn*, *Johann Baron von Mattencloit*, *Anton Braver von Steinmetz*, *Johann Czerny von Pervy*, *Heinrich Ferster von Felsenburg*, *Anna Ondraczka von Wielopole*, *Emilie Rendl von Heitznberg*, *Irmann von Ruka*, *Karoline Wirzorffer von Gross*.

W źródłach historycznych przechowywanych w parafii katolickiej wynotowano znacznie mniej form identyfikacji zawierających przyimek lokatyczny *von*, por.: *Josef von Arco*, *Anton von Bendriczo*, *Caroline von Freiseisen*, *Carl von Gott Uherek*, *Paul von Lasikovsky*, *Thomas von Merkerszof*, *Andreas von München*, *Peter von Muthna*, *Vincenz von Otto*, *Anna von Parchwitz*, *Franc von Pervy*, *Anton von Poppehnaym*, *Josef von Prihnner*, *Ulrich von Prohnay*.

Zawarte w dokumentacji historycznej zapisy to nieoceniony dla badacza materiał, który odsłania przed nim rozmaite czynniki kształtujące obraz antroponimii południowego Śląska. Ową wiedzę należy uwzględniać, gromadząc informacje na

temat cech charakterystycznych dla regionalnej antroponimii, jak również opisując charakter nasilenia i kierunków ruchów migracyjnych ludności.

*

Pragnę złożyć serdeczne podziękowania Pani Profesor Zofii Abramowicz, recenzentce niniejszej publikacji, oraz Panu Profesorowi Robertowi Mrózkowi za cenne i wnikliwe uwagi oraz komentarze, które przyczyniły się do nadania *Słownikowi nazwisk mieszkańców południowego Śląska XIX wieku* ostatecznej wersji.

Wykaz źródeł i skrótów

Skróty materiałów źródłowych

- AMC — Dokumenty przechowywane w Archiwum Państwowym w Katowicach
Oddział w Cieszynie
- K — Dokumenty przechowywane w Parafii Rzymskokatolickiej św. Marii
Magdaleny w Cieszynie
- J — *Gerburts = Trauungs and Sterben Matric der Juden von Jahre 1838*
- E — Dokumenty przechowywane w Parafii Ewangelicko-Augsburskiej
w Cieszynie

Skróty leksykalne i graficzne

- | | |
|-------------|------------------------------|
| adapt. | — adaptacja |
| ap. | — apelatyw (nazwa pospolita) |
| aram. | — aramejski |
| białor. | — białoruski |
| bibl. | — biblijny |
| bohem. | — bohemizacja |
| bułg. | — bułgarski |
| celt. | — celtycki |
| cerk. | — cerkiewny |
| cf. | — <i>converte</i> (porównaj) |
| ciesz. | — cieszyńskie |
| cz. | — część |
| czes. | — czeskie |
| dawn. | — dawniej, dawna |
| dolniem. | — dolnoniemiecki |
| dopełniacz. | — dopełniaczowe |
| dziel. | — dzielnica |
| fonet. | — fonetyczny |
| franc. | — francuski |
| galic. | — galicyjski |

geogr.	– geograficzny
germ.	– germański
gm.	– gmina
goc.	– gocki
górnaniem.	– górnoniemiecki
grec.	– grecki
graf.	– graficzny
guber.	– gubernia
gw. ciesz.	– gwary cieszyńskie
gw. góral.	– gwary góralskie
gw. jabł.	– gwara jabłonkowska
gw. karp.	– gwara karpacka
gw. kasz.	– gwary kaszubskie
gw. Kresów Wsch.	– gwary Kresów Wschodnich
gw. Kresów Pd.	– gwary Kresów Południowych
gw. litew.	– gwary litewskie
gw. łużyc.	– gwary łużyckie
gw. maz.	– gwary mazowieckie
gw. młp.	– gwary małopolskie
gw. moraw.	– gwary morawskie
gw. niem.	– gwara niemiecka
gw. podhal.	– gwara podhalańska
gw. Pom. Pd.	– gwary Pomorza Południowego
gw. śl.	– gwary śląskie
gw. wlkp.	– gwary wielkopolskie
gw. wołos.	– gwary wołoskie
hebr.	– hebrajski
histor.	– historyczny
hiszp.	– hiszpański
holen.	– holenderski
hydr.	– hydronim
im.	– imię
iron.	– ironicznie
j.	– język
jid.	– jidyszowy
kasz.	– kaszubski
kol.	– kolonia
litew.	– litewski
łac.	– łaciński
mit.	– mitologiczny
mikrotop.	– mikrotoponim
moraw.	– morawski
morfol.	– morfologicznie
n.	– nazwisko
n. os.	– nazwa osobowa
n. pola	– nazwa pola

n. teren.	— nazwa terenowa
najw.	— najwyższy
niem.	— niemiecki
nowoniem.	— nowoniemiecki
obw.	— obwód
odap.	— odapelatywne
odetn.	— odetniczne
odim.	— odimienne
odm.	— odmiejscowe
os.	— osada
oron.	— oronim
pd.	— południe
pd.-zach.	— południowo-zachodni
pieszcz.	— pieszczotliwie
poch.	— pochodzenie
podst.	— podstawa
pogardl.	— pogardliwie
pol.	— polski
położ.	— położony
por.	— porównaj
pośredn.	— pośrednictwo
pot.	— potocznie
pn.	— północny
pn.-zach.	— północno-zachodni
pn.-wsch.	— północno-wschodni
prawosł.	— prawosławny
prow.	— prowincja
przekoszt.	— przekształcenie
przen.	— przenośnie
przyr.	— przyrostek
przys.	— przysiółek
psł.	— prasłowiański
reg.	— region
rej.	— rejon
relig.	— religijny
ros.	— rosyjski
rozs.	— rozszerzony
rumun.	— rumuński
słowac.	— słowacki
słowian.	— słowiański
soł.	— sołectwo
spol.	— spolszczony
star.	— starsze
staroż.	— starożytny
stczes.	— staroczeski
stniem.	— stroniemiecki

stnord.	– staronordycki
stp.	– staropolski
stsas.	– starosaski
stwniem.	– staro-wysoko-niemiecki
substyt.	– substytucja
szwedz.	– szwedzki
śrdolniem.	– średnio-dolno-niemiecki
śrgórniem.	– średnio-górno-niemiecki
śrdwniem.	– środkowo-wysoko-niemiecki
śrwniem.	– średnio-wysoko-niemiecki
talm.	– talmudyczny
św.	– święty
teren.	– terenowa
topograf.	– topograficzna
turec.	– turecki
ukrain.	– ukraiński
używ.	– używany
węg.	– węgierski
włos.	– włoski
woj.	– województwo
wsch.	– wschodni
wschpłd.	– wschodnio-południowy
wschsłowian.	– wschodniosłowiański
wś	– wieś
wulg.	– wulgarnie
wysniem.	– wysokoniemiecki
występ.	– występujący
zach.	– zachodni
zdrobn.	– zdrobnienie
zgerm.	– zgermanizowany
zlatyniz.	– zlatynizowany
złoż.	– złożenie
znacz.	– znaczenie
zoon.	– zoonim
zred.	– zredukowany
żart.	– żartobliwie
żyd.	– pochodzenia żydowskiego
<	– pochodne od

Wykaz skrótów nazw województw

dolnośl.	– dolnośląskie
kujaw.-pomor.	– kujawsko-pomorskie

lub.	— lubelskie
lubus.	— lubuskie
łódz.	— łódzkie
maz.	— mazowieckie
młp.	— małopolskie
opol.	— opolskie
podkarp.	— podkarpackie
podlas.	— podlaskie
pomor.	— pomorskie
śl.	— śląskie
świętokrz.	— świętokrzyskie
warm.-mazur.	— warmińsko-mazurskie
włkp.	— wielkopolskie
zach.pom.	— zachodniopomorskie

Wykaz skrótów słownikowych¹

A	— ABRAMOWICZ Z.: <i>Słownik etymologiczny nazwisk Żydów białostockich.</i>
AP	— CIEŚLIKOWA A., red.: <i>Antroponimia Polski od XVI do końca XVIII wieku.</i> T. 1: A—G. T. 2: H—Mą.
B	— BENEŠ J.: <i>Německa příjmení u Čechů.</i>
BSZ	— BOREK H., SZUMSKA W.: <i>Nazwiska mieszkańców Bytomia od końca XVI wieku do roku 1740. Studium nazewnicze i społeczno-narodowościowe.</i>
CSG	— GOLEC J.: <i>Cieszyński słownik gwarowy. Cieszyn.</i>
DM	— MOLDOANOVÁ D.: <i>Naše příjmení.</i>
DN	— BAHLOV H.: <i>Deutsches Namenlexikon. Familien- und Vornamen nach Ursprung und Sinn erklärt.</i>
DR	— FRANCIPANE M.: <i>Dizionario regionato dei cognomi Italiani prefazione Alberto Tagliati postfazione Antonio Lubrano.</i>
FAM	— KOHLHEIM R., KOHLHEIM V., hrsg.: <i>Familiennamen. Herkunft und Bedeutung von 20. 000 Nachnamen.</i>
Gott	— GOTTSCHWALD M.: <i>Deutsche Namenkunde. Unsere Familiennamen nach ihrer Entstehung und Bedeutung.</i>
HP	— GAJL T.: <i>Herbarz Polski od średniowiecza do XX wieku.</i>
Klim.	— KLIMEK Z., oprac.: <i>Słownik etymologiczno-motywacyjny staropolskich nazw osobowych. Cz. 5: Nazwy osobowe pochodzenia niemieckiego.</i>
L	— LIPOWSKI J.: <i>Nazwiska z Jabłonkowa i okolic u schyłku XVII wieku; LIPOWSKI J.: Ewolucja nazwisk w południowej części Śląska Cieszyńskiego w czasach austriackich. Analiza słowotwórczo-statystyczna i graficzna.</i>
Le	— LECH D.: <i>Nazwy osobowe dziewiętnastowiecznych mieszkańców Opola (ze słownikiem etymologicznym nazwisk).</i>
M	— MILERSKI W.: <i>Nazwiska cieszyńskie.</i>

¹ Pełny opis z każdej pozycji podaję w *Bibliografii*.

- MC — MAGDA-CZEKAJ M.: *Historyczne nazwiska ludności Olesna na Śląsku Opolskim*.
- MJ — HOŠÁK L., ŠRÁMEK R., red.: *Místní jména na Moravě a ve Slezsku*. T. 1: A—L; T. 2: Ľ—Ž.
- MSGGŚ — CZĄSTKA-SZYMON B., LUDWIG J., SYNOWIEC H., red.: *Mały słownik gwary Górnego Śląska*. Cz. 1. Wyd. 2.
- MSGP — WRONICZ J., red.: *Mały słownik gwar polskich*.
- Ro — ROSPOND S.: *Słownik nazwisk śląskich*. Cz. 1: A—F; Cz. 2: G—K.
- Rsz — MALEWSKI C.: *Rody szlacheckie w powiecie lidzkim na Litwie w XIX wieku*.
- Ry1 — RYMUT K.: *Nazwiska Polaków*.
- Ry2 — RYMUT K.: *Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych*. T. 1—10.
- SBL — LINDE S. B.: *Słownik języka polskiego*. T. 1—5.
- SEB — BRÜCKNER A.: *Słownik etymologiczny języka polskiego*.
- SEMot. 1 — CIEŚLIKOWA A., MALEC M., RYMUT K., red.: *Słownik etymologiczno-motywacyjny staropolskich nazw osobowych*. Cz. 1: *Odapelatywne nazwy osobowe*.
- SEMot. 4 — CIEŚLIKOWA A., MALEC M., red.: *Słownik etymologiczno-motywacyjny staropolskich nazw osobowych*. Cz. 4: *Nazwy osobowe pochodzące od etników*.
- SES — SŁAWSKI F.: *Słownik etymologiczny języka polskiego*. T. 1—5.
- SGMP — M. GRUCHMANOWA, B. WALCZAK, red.: *Słownik gwary miejskiej Poznania*.
- SGOWiM — STAMIROWSKA Z., PERZOWA H., red.: *Słownik gwar Ostródzkiego, Warmii i Mazur*. T. 3: H—K i T. 4: L—N; PERZOWA H., KOŁODZIEJCZYKOWA D., red., T. 5: O—Ó.
- SGP — WIETRZYK A., red.: *Słownik gwary Pogórzan (z okolicy Gorlic)*.
- SGPK — KARŁOWICZ J., oprac.: *Słownik gwar polskich*. T. 1—6.
- SGŚ — CZAJKOWSKI A., CZAJKOWSKA I., KLUKOWSKI A., KLUKOWSKA D., red.: *Słownik gwary śląskiej*. Wyd. 2.
- SGŚC — WRONICZ J., red.: *Słownik gwarowy Śląska Cieszyńskiego*.
- SGZiO — ZBOROWSKI J., red.: *Słownik gwary Zakopanego i okolic*.
- SNMP — SARNOWSKA-GIEFING I., red.: *Słownik nazwisk mieszkańców Poznania XVI—XVIII wieku*. T. 1: A—F.
- SNNP — KOWALIK-KAŁETA Z., DACEWICZ L., RASZEWSKA-ŻUREK B., red.: *Słownik najstarszych nazwisk polskich. Pochodzenie językowe (XII—XV wiek)*. T. 1.
- SStpAK — KRASNOWOLSKI A., oprac.: *Słownik staropolski*. T. 1.
- SStp. — URBAŃCZYK S., red.: *Słownik staropolski PAN*. T. 1—11.
- SW — Red. KARŁOWICZ J., KRYŃSKI A., NIEDŹWIEDZKI W., red.: *Słownik języka polskiego (tzw. Słownik warszawski)*. T. 1—8.
- SXVI — MAYENOWA M. R., red.: *Słownik polszczyzny XVI w.* T. 1—18.
- T — TOMCZAK L.: *Słownik odapelatywnych nazwisk Polaków*.
- ZSG — MILERSKI W.: *Zachodniocieszyński słownik gwarowy*.

Słownik

A

- ABEL** (4), AMC 1898; 3K (2 × 1810, 1813); odim. *Abel* (Ry1); **ABL** (3), 3K (1802, 2 × 1810); B, BSZ, DM, Ry2
- ABENDROTH** (1), K 1813; n. niem. < odm. *Abend* (Niemcy, Sachen) (MC); Ry2
- ABERHARD** (1), E 1887; odim. *Aberhard*
- ABL** cf. **ABEL**
- ABRAHAM** (1), K 1838; odim. *Abraham*; Le, Ro, Ry1, Ry2
- ABRILL** (1), K 1810; cf. **Abraham**
- ABT** (7), 7K (1813, 1827, 1928, 2 × 1848, 2 × 1849); n. niem. (B, FAM); Ry2
- ACHMANN** (1), K 1843; n. niem. (FAM)
- ADALBERT** (1), K 1804; odim. *Adalbert*
- ADAM** (3), 3K (1805, 2 × 1810); odim. *Adam* (Ro, Ry1); DM, Le, M 1671, Ry2
- ADAMCZIK** cf. **ADAMCZYK**
- ADAMCZYK** (4), 2E (1804, 1864); 2K (1805, 1813); cf. **Adam** (Ro, Ry1); BSZ, Le, M 1717, MC, Ry2; **ADAMCZIK** (3), 3K (1861, 1872, 1897); gw. wariant n. *Adamczyk*; M 1717; **JADAMCZYK** (3), 3K (2 × 1824, 1850); M 1639; gw. wariant n. *Adamczyk* z protetycznym *j* w nagłosie
- ADAMEC** (2), 2K (1805, 1817); cf. **Adam**; n. czes. (DM); Ry2
- ADAMEK** (9), 3AMC (2 × 1880, 1885); E 1814; 5K (3 × 1832, 1848, 1849); cf. **Adam**; DM, M 1644, L, Ry1, Ry2; **JADAMEK** (2), 2E (1804, 1832); gw. wariant n. *Adamek* z protetycznym *j* w nagłosie; Ro, Ry1
- ADAMIEC** (96), 2AMC; 77E: 6 [1801–1839], 7 [1840–1859], 64 [1860–1900]; 17K (1805, 1807, 1808, 1810, 1811, 2 × 1812, 3 × 1813, 1814, 1815, 3 × 1816, 2 × 1817); cf. **Adam**; B, L, Le, M 1621, Ro, Ry1, Ry2; **JADAMIEC** (9), 9E (1801, 1802, 2 × 1804, 1806, 1807, 1811, 1818, 1897); gw. wariant n. *Adamiec* z protetycznym *j* w nagłosie
- ADAMIK** (77), 2AMC (2 × 1818); 71E: 14 [1801–1839], 5 [1840–1959], 52 [1860–1900]; 4K (1810, 2 × 1813, 1899); cf. **Adam** (Ro, Ry1); Le, M 1690, MC, Ry2; **JADAMIK** (26), 26E (1801, 2 × 1802, 1803, 1805, 8 × 1807, 1812, 2 × 1815, 1816, 3 × 1818, 1820, 2 × 1824, 1825, 1830, 1832); Ry1; **HADAMIK** (2), AMC 1862; E 1801; gw. wariant n. *Adamik* z protetycznym *h* w nagłosie
- ADAMIS** (12), 12E (1819, 1820, 7 × 1847, 1846, 1849, 1850); cf. **Adam**; Ry2(0)
- ADAMOWICZ** (1), E 1892; cf. **Adam** (Ro, Ry1); Ry2
- ADAMOWSKI** (1), K 1805; odm. *Adamowice* (woj. śl., pow. rybnicki, gm. Lyski; woj. łódz., pow. kutnowski; woj. młp., pow. miechowski, gm. Gołcza; woj. maz., pow. żyrardowski, gm. Mszczanów); cf. **Adam** (Ro, Ry1); DM, M 1791, Ry2
- ADAMSKA Weronika** (1), AMC 1880; cf. **Adamski**
- ADAMSKI** (2), 2K (1805, 1872); cf. **Adamowski**; M 1679, MC, Ro, Ry1, Ry2
- ADAMUS** (140), AMC 1818; 119E: 15 [1801–1839], 34 [1840–1859], 70 [1860–1900]; 20K (1805, 4 × 1811, 2 × 1824, 4 × 1825, 2 × 1840, 3 × 1844, 4 × 1845); cf. **Adam** (Ro, Ry1); M 1671, MC, Ry2; **JADAMUS** (87), 6AMC (1818, 5 × 1862); 63E: 24 [1801–1839], 6 [1840–1859], 33 [1860–1900]; 18K (1801, 1806, 1807, 1829, 1833, 2 × 1837, 3 × 1845, 5 × 1824, 1865, 1883, 1885); gw. wariant n. *Adamus* z protetycznym *j* w nagłosie; M 1681

- ADEL** (12), 5E (1807, 2 × 1810, 1813, 1817); 7K (2 × 1802, 4 × 1826, 1827); n. niem. (FAM); Ry2
- ADLER** (4), E 1885; 2K (1840, 1848); J 1838; n. niem. (B, DM, FAM); Ry2
- AGOS** *Josefina* (1), AMC 1898; odim. *Agata*; Ry2
- AGRICOLA** (6), 5E (1845, 1846, 1853, 1856, 1858); K 1845; odap. łac. *agricola* 'rolnik'
- AKS** (1), K 1822; n. niem. (Klim.); **AKUS** (1), E 1869; adapt. niem. n. os. *Aks* < odap. śrw-niem. *ackes, aks, ax, axt* 'siekiera'; 'przez-wisko cieśli albo rzemieślnika wyrabiającego siekiery'; Ry2
- AKUS** cf. **AKS**
- ALBACH** (1), K 1813; I. odm. *Alba Longa* (miasto w środkowej Italii), < *Albeck* (w XIX wieku w Austrii, Pomorze Szczecińskie, obecnie po niem. stronie granicy); II. odm. *Alba* — św. męczennika w Afryce (A); III. odap. łac. *albus* 'biały'
- ALBER** (1), K 1874; n. niem. (FAM, Ry2)
- ALBERT** (14), 3AMC (1821, 1869, 1882); 11K (1806, 4 × 1810, 3 × 1811, 2 × 1812, 1887); odim. *Albert*, < *Albrecht* (Ro, Ry1); B, DM, FAM, Le, MC, Ry2
- ALBRECHT** (4), 4K (2 × 1848, 1897, 1899); odim. *Albrecht*; B, DM, FAM, Le, M 1536, Ry2
- ALDAG** *Fridrich* (1), AMC 1880; niem. n. os. < odap. śrw-niem. *olt, alt* 'stary'; Ry2
- ALEJSKI** (1), K 1848; I. odap. *aleja*; II. od hydr. *Alej* (nazwa rzeki w Rosji); Ry2
- ALEKSANDER** (80), 2AMC; 11E (1857, 3 × 1877, 2 × 1881, 1883, 1885, 1886, 1890, 1891); 67K: 23 [1801—1839], 11 [1840—1859], 33 [1860—1900]; odim. *Aleksander* (Ro, Ry1); DM, FAM, M 1640, MC, Ry1, Ry2
- ALEX** (1), K 1810; odim. *Aleks*, < *Aleksander*; FAM, Ry2
- ALEXA** (1), K 1867; cf. **Alex**; Ry2
- ALFONS** (2), AMC 1880; K 1875; odim. *Alfons*; Ry2(0)
- ALI** (2) 2K (1810, 1848); turec. n. os. (FAM); Ry2
- ALKER** (4), 4E (2 × 1898, 1899, 1900); n. niem. (FAM, MC); Ry2
- ALLERT** (1), K 1813; n. niem. (B, FAM); Ry2
- ALLNACH** *Paul* (1) AMC 1818; n. niem. (DN)
- ALLNOCH** (7), AMC 1818; 6K (1884, 1892, 2 × 1896, 2 × 1897); n. niem. (DN); Ry2
- ALOIS** (2), 2K (1864, 1881); odim. *Alojzy*
- ALSCHER** cf. **ALSCHNER**
- ALSCHNER** (8), 7AMC (5 × 1870, 2 × 1880); K 1859; n. niem. (L, FAM); **ALSCHER** (42), 42K: 3 [1801—1839], 5 [1840—1859], 34 [1860—1900], od niem. n. os. *Alschnier* < odm. śląsko-saksońskich *Olschen, Olscha* < od podst. słowian. *olsza*; Ry2; **OLSZAR** (202), 3AMC (1818, 1862, 1970); 104E: 39 [1801—1839], 2 [1840—1859], 63 [1860—1900]; 95K: 65 [1801—1839], 15 [1840—1859], 15 [1860—1900]; adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Alschnier*; n. czes. *Olšar* (DM); B, M 1621, Ry2
- ALTER** (26), 26K (1803, 2 × 1804, 3 × 1805, 1806, 1807, 2 × 1808, 1814, 1815, 2 × 1816, 1818, 3 × 1820, 1821, 1824, 2 × 1825, 1826, 1828, 2 × 1832), n. niem. (FAM, L); Ry2; **ALTNER** (1), K 1801; B
- ALTERS** (1), K 1813; wariant niem. n. os. *Alter* < odap. *Alt(er)* = *der Alte* 'ojciec' (senior); możliwe też < łac. *altāre* 'ołtarz' < stwniem. *altāri, altar, alter* < odim. żyd. *Alter*
- ALTMANN** *Friedrich, Johann, Marie* (3), 2AMC (1818, 1824); J 1838; n. żyd. (B, FAM, MC); Ry2
- ALTNER** cf. **ALTER**
- ALTOF** (16), 16K (1805, 1809, 2 × 1811, 3 × 1815, 1816, 1818, 1820, 1825, 1826, 3 × 1928, 1832); n. niem. (FAM); Ry2
- AMBLER** (1), K 1872; niem. n. os. (B) < odim. *Ambroży*
- AMBRAS** *Izaak* (1), AMC 1872; odim. *Ambroży*; Ry2(0)
- AMBRIS** (1), K 1810; cf. **Ambras**; Ry2
- AMBROS** *Erben, Jacob* (2), AMC 1872; J 1838; cf. **Ambras**; B, FAM, Ry1, Ry2
- AMIROWICZ** (1), K 1842; od n. herbu *Amirowicz*, nadanego w Galicji (HP); możliwe też < odm. *Mirowice* (woj. maz., pow. grójecki; woj. pomor., pow. sztumski, gm. Mikołajki Pomorskie); Ry2

- AMLER** *Ascher, Jacob* (2), AMC 1818; K 1813; n. niem. (B, FAM); Ry2
- AMROCH** *Jacob* (1), AMC 1870; cf. **Ambros**
- AMSTERDAM** *Ascher, Jacob* (2), 2AMC (1880, 1882); odm. *Amsterdam* (Holandia); Ry2
- ANATOL** (1), K 1805; odm. *Anatol*; Ry2
- ANDERS** (2), 2K (1832, 1842); cf. **Andreas** (Ro, Ry1); Le, Ry2
- ANDERSKI** (4), 2E (1806, 1852); 2K (2 × 1801); odm. *Anderny* (Francja, rej. Lotaryngia); cf. **Andreas** (Ro, Ry1); Ry2; **ANDRESKI** (15), 8E (3 × 1807, 1809, 1811, 1812, 1813, 1817); 7K (3 × 1805, 1809, 2 × 1810, 1813); Ry2(0)
- ANDRAWSKA** (1), E 1804; od n. *Andrawski*; cf. **Andreas**
- ANDREAS** (6), 6E (1876, 1878, 1882, 1883, 2 × 1888); odm. *Andreas*; n. niem. (B, DM, FAM, Ro, Ry1, Ry2); **ANDRAS** *Paul* (1), AMC 1896; DM, Ro, Ry1, Ry2; **ANDRES** (9), AMC 1818; 8K (3 × 1840, 3 × 1846, 1849, 1861); B, FAM, Le, MC, Ro, Ry2
- ANDRESKI** cf. **ANDERSKI**
- ANDRUCH** *Franz* (1), AMC 1872; cf. **Andreas** (Ry1); Ry2
- ANDRZEJEK** (2), 2K (1849, 1850); odm. *Andrzej* (Ro); Ry2; **ONDRZEJEK** (3), 3K (1870, 2 × 1873); gw. wariant n. *Andrzejek*
- ANDRZEJEWSKA** *Elżbieta* (1), AMC 1880; od n. *Andrzejewski* < odm. *Andrzej* (Ro); Ry2
- ANDZIEŁ** (1) E 1899; cf. **Andrzejek**; możliwe też od n. pola *Andziółwka* w Istebnej; M 1647
- ANDZIOŁ** (5), K 1867; 4E (2 × 1898, 2 × 1899); cf. **Andziół**; M 1631, Ry2
- ANGEL** (1), K 1818; n. niem. (FAM, Klim.); Ry2
- ANGELIC** (1), K 1832; I. od germ. nazwy odetn. *Angil* ‘plemię Anglów’; II. odm. *Angil*; cf. **Angel**
- ANGELIMI** (17), AMC 1870; 16K (1840, 1845, 2 × 1846, 3 × 1847, 1848, 3 × 1861, 1862, 1863, 1865, 1868, 1870); n. włos. (DR)
- ANIOL** (1), K 1827; odp. *aniol* (Ro, Ry1, T); M 1637, Ry2
- ANNICH** (1), K 1813; odm. *Anna*; Ry2
- ANSBERGER** *Josafa* (1), AMC 1895; złoż. < odp. germ. *ans* ‘pogański bożek’ + stw. niem. *bergære* ‘ten, kto coś ukrywa’
- ANSILIO** (1), K 1802; odm. *Anzelm*
- ANTAL** *Tomas* (1), AMC 1818; węg. n. os. < odm. *Antoni*
- ANTECKI** (1), K 1898; cf. **Antoni** (Ro, Ry1); Ry2
- ANTONI** (1), K 1897; odm. *Antoni* (Ro, Ry1); Ry2
- ANTONICZEK** (1), K 1807; cf. **Antoni**
- ANTONIK** (1), E 1829; cf. **Antoni** (Ro, Ry1); Ry2
- ANTOSIK** (1), K 1845; cf. **Antoni** (Ro); Ry2
- ANTOSZ** (1), E 1841; cf. **Antoni** (Ro, Ry1); M 1881, Ry2
- ANZELMI** (3), 3K (1835, 1845, 1848); n. włos. (DR)
- APPEL** (2), 2K (1898, 1899); I. odp. *apel* ‘zwoływanie’ (T); II. niem. n. os. < odm. *Abraham* (B, FAM); Ry2
- APPELT** (1), K 1840; n. niem. (B, DM, FAM); cf. **Appel**; Ry2
- ARBTER** (8), 2E (1878, 1885); 6K (1886, 2 × 1877, 2 × 1879, 1897); n. niem. (FAM); Ry2
- ARCO** (1), E 1849; n. włos. (DR)
- AREND** (1), K 1807; n. niem. (FAM); Ry2
- ARGIOLA** (1), K 1845; n. włos. (DR)
- ARLETH** (2), 2K (1892, 1894); n. niem. (B, BSZ, FAM, Ro, Ry1); L, M 1722, Ry2
- ARNDT** (2), 2E (1832, 1846); niem. n. os. (B, Le, MC); cf. **Arnit**; Ry2
- ARNIT** (2), AMC 1893; E 1850; niem. n. os. o podst. *Arn-* (cf. Klim.); możliwe < odm. *Aron*, < *Arnold*
- ARNOLD** (4), 4E (1809, 2 × 1813, 1819); odm. *Arnold* (Ry1); B, DM, FAM, Ry2
- ARNST** (1), K 1868; odm. *Ernst*
- ARTNER** *Anna* (1), AMC 1896, n. niem. (FAM, L)
- ARUT** (1), E 1850; odm. *Arkadiusz*
- ASCHMANN** (1), K 1894; n. niem. (FAM, Ry2)
- AST** (1), K 1805; n. niem. (B, FAM); Ry2
- ATTES** (1), K 1864; n. turec. (FAM)
- AUDERSKI** (3), 3K (1807, 1808, 1813); od niem. n. os. o podst. *Aud-* (cf. Klim.); Ry2
- AUDITOR** (1), K 1807; odp. łac. *auditor* ‘słuchacz, uczeń’; Ry2
- AUER** (5), E 1886; 4K (1810, 1890, 2 × 1894); n. niem. (B, FAM); Ro, Ry2

AUERHAHN *Babette* (1), AMC 1870; n. niem.

(B) < odp. niem. *Auerhahn* 'głuszczyca'

AUERSPERG *Anton* (1), AMC 1870; cf. **Auer**;

status niejasny; możliwe < odp. niem. *Ursprung* 'początek, źródło czegoś', < *sperrig* 'masywny, zajmujący dużo miejsca'; por. też nazwę zamku *Ursperg* w okolicy Mindeheimu

AUFDERHEIDE (1), K 1812; n. niem. (FAM)

AUFLEGER (1), K 1886; n. niem. (FAM)

AUFRIEHT cf. **AUFRIECHT**

AUFRIECHT *Ferdinand* (1), AMC 1880; n. niem.

(B, FAM); **AUFRIECHT** (13), 11AMC (6 × 1818, 1870, 4 × 1880); E 1874; K 1838; zred. wariant n. *Aufrieht* < odp. niem. *aufrichten* 'podnosić, wyprostować'; też 'pocieszać, podnosić na duchu', 'wznosić'; por. też ap. niem. *aufrechtig* 'szczerzy, prawdziwy'; Ry1

AUGE (2), AMC 1870; K 1873, n. niem. (FAM)

AUGUST (2), E 1856; K 1803, odim. *Augustyn* (Ro, Ry1); Ry2

AUGUSTA (1), K 1846; cf. **August**; Ry2(0)

AUGUSTEN (1), K 1875; cf. **August**; Ry2

AUGUSTYN (13), 13K (1806, 1865, 2 × 1869, 2 × 1870, 1891, 1895, 1896, 1897, 1898, 2 × 1899); cf. **August** (Ro, Ry1); B, M 1577, Ry2

AUGUSTIN *Fabie* (1), AMC 1880; cf. **Augustyn**; B, DM, M 1621, Ry2

AUJEZSKY *Maria* (1), AMC 1895; n. czes. (DM)

AULER (3), 3K (1846, 1890, 1899); n. niem. (FAM)

AUST (14), AMC 1890; 13K (5 × 1810, 1828, 1831, 1834, 2 × 1839, 1844, 1846, 1854); n. niem. (B, FAM, Le); Ry2

AUTENRIETH *Jacob, Josef, Leon, Leopold* (4), 3AMC (2 × 1870, 1880); J 1838; n. niem. (FAM)

AUTOSZ (1), E 1841; odp. niem. *Alter* < odp. śrwniem. *alt* 'wiek, starość', < przezwisko niem. *Alt(er)* = *der Alte* 'ojciec' (senior); Ry2(0)

AXMANN (2), 2E (2 × 1844); n. niem. (B, FAM); Ry2

AY (1), K 1818; turec. n. os. (FAM)

B

- BABACZEK** (4), 4K (1857, 1859, 1860, 1861); odp. *baba* 'dojrzała lub stara kobieta' (Ro, Ry1), < gw. śl. 'żona'; też 'duży młot górniczy' (SGŚ); Ry2
- BABCZYŃSKI** (1), K 1874; I. odm. *Babczyn* (Białoruś, pow. rzycki, guber. mińska) (Ro); II. odp. *baba* (cf. **Babaczek**); Ry2
- BABICZ** (1), K 1813; odim. wschł. *Babic*, cerk. *Wawila*; możliwe też < odm. *Babice* (woj. śl., pow. raciborski, gm. Nędza; woj. młp., pow. krakowski, gm. Zabierzów; woj. lub., pow. biłgorajski, gm. Obsza; też liczne w Czechach); litew. n. os. (Rsz); A, Ro, Ry1, Ry2
- BABIEC** (6), 6K (1803, 1804, 1813, 1819, 2 × 1845); cf. **Babaczek**; Ry2
- BABILON** (81), 3AMC (3 × 1880); 76E: 7 [1801–1839], 69 [1860–1900]; 2K (1830, 1863); I. od n. pola w Kończycach Wielkich (woj. śl., pow. cieszyński) (L); II. od nazwy staroż. *Babilon*; **BABYLON** (2), 2E (1868, 1874); M 1692, Ry2
- BABIŃSKI** (1), E 1865; odm. *Babin* (liczne w woj. dolnośl., w woj. maz., w woj. wlkp.), < *Babino* (woj. podlas., pow. białostocki; też cz. wsi Chmielno w woj. pomor., pow. kartuski), < *Babina* (woj. łódz., pow. łaski, gm. Widawa); cf. **Babaczek**; A, Ry2
- BABISEK** *Jacob, Josef* (2), 2AMC (1860, 1868); cf. **Babaczek**
- BABISZ** (7), 3AMC (1818, 2 × 1880); 2E (1877, 1881); 2K (1824, 1832); cf. **Babaczek** (Ry1, Ro); M 1636, Ry2
- BABREJ** (4), 4K (1893, 1895, 1898, 1900); odp. gw. ciesz. *babrać* 'brudzić się' (SGŚC); Ry1, Ry2
- BABUCIEK** (2), 2K (1806, 1887); odp. gw. ciesz. *babuciek* 'mały prosiak' (ZSG)
- BABUSZEK** (11), 4AMC (1818, 3 × 1870); 7K (1834, 1839, 3 × 1845, 1849, 1892); cf. **Babaczek**; możliwe < odp. gw. młp., gw. wlkp., gw. kasz. i gw. Pom. Pd. *babusia* 'matka ojca lub matki; babka, babcia' (MSGP)
- BABYLON** cf. **BABILON**
- BACH** (1), K 1805; I. odp. *bach* < psł. 'bęben'; też < gw. młp. 'berbeć' (Ry1, T), < śrwniem. 'strumień, potok, struga' (A, SNNP); II. odim. *Bartłomiej* (Ry1, T), < *Baltazar* (Ry1); B, DM, DN, FAM, Ry2
- BACHMANN** *Franz* (1), AMC 1870; n. niem. (B, DN, FAM)
- BACHRACH** (1), K 1895; n. niem. (B, FAM); Ry2
- BACIOK** (1), K 1807; odp. *baca* 'pasterz owiec'; M 1873, Ry2
- BACKE** *Karl* (1), AMC 1870; n. niem. (B, FAM); Ry2
- BÄCKER** (2), 2K (1854, 1892); n. niem. (B, DN, L); Ry2
- BACZA** (4), 4E (1877, 1888, 2 × 1899); I. odp. gw. ciesz. *bacza* 'starszy baca owiec w górach' (SGŚC), < *baca* (T), < *baczyć* (Ro, Ry1, SNNP); n. czes. *Bača* (DM); M 1771, Ry2
- BACZEK** (2), 2E (1811, 1833); cf. **Bacza**; możliwe też < odp. gw. ciesz. *baczyć* 'pamiętać' (SGŚC, SNNP), < *baczek* 'mały bak' (Ro); możliwe < odm. *Baczków* (woj. młp., pow. bocheński; woj. lub., pow. łukowski, gm. Wola Mysłowska), < *Baczkowice* (obecnie *Bačkowice*, woj. świętokrz., pow. opatowski) (Ro); L, M 1683, Ry1, Ry2

- BACZYŃSKI** (2), 2K (1865, 1899); odm. *Baczyn* (liczne w woj. młp.), < *Baczyna* (liczne w woj. lubus., w woj. świętokrz.) (Ro); Ry2
- BADACZ** (2), 2K (1882, 1888); odp. gw. ciesz. *badac* 'orientować się, domyślać się' (SGŚC); też 'sprawdzać, kontrolować'; Ry2
- BADURA** (262), 11AMC (4 × 1818, 2 × 1869, 1870, 2 × 1872, 1880, 1890); 209E: 21 [1801–1839], 61 [1840–1859], 127 [1860–1900]; 42K: 4 [1801–1839], 11 [1840–1859], 27 [1860–1900]; odp. *badurzyć* 'bajać, zawracać głowę' (Ry1, T); L, Le, M 1621, Ro, Ry2
- BADUREK** (1), K 1874; cf. **Badura** (Ry1); Ry2
- BADURIN** (1), K 1805; cf. **Badura**
- BAEDEKER** *Ernest* (1), AMC 1870; n. niem. (FAM)
- BAEHR** (1), K 1836; n. niem. (FAM); Ry2
- BAESEL** (1), K 1815; przekszt. n. niem. *Basel* (DN); Ry2
- BAFS** (2), 2K (2 × 1805); od węg. n. os. *Abaffy*
- BAGER** *Augustin* (1), AMC 1880; n. niem. (DN, FAM)
- BAGIER** (1), K 1900; I. odp. gw. ciesz. *bagier* 'spychacz' (SGŚC); II. od niem. n. os. *Baggel* (L) jako spol. wariant n. *Bager* < odp. śrwniem. *bāgen* 'sprzeczać się, kłócić'; też 'chępić się czymś'; Ry2, T
- BAGIŃSKI** (3), AMC 1872; 2K (1828, 1831); I. odm. *Bagno* (woj. dolnośl., pow. trzebnicki, gm. Oborniki Śląskie), < *Bagna* (liczne w woj. śl.) (Ro), < *Bagienice* (liczne w woj. maz., w woj. podlas., w woj. warm.-mazur.), < *Bagieniec* (woj. dolnośl., pow. świdnicki, gm. Jaworzyna Śląska), < *Bagieńsko* (woj. warm.-mazur., pow. ostródzki, gm. Miłomłyn); II. odp. *bagno*; A, L, Le, M 1722, MC, Ry2
- BAHAL** *Friedrich* (1), AMC 1880; odp. psł. *bagati* 'mocno chcieć, łaknąć, pragnąć', < *bag* 'pragnienie, tęsknota', < rum. *bahli* 'psuć się, gnić'; możliwe też od niem. n. os. *Bähler* < odp. niem. *Bähler* 'ktoś, kto mieszka nad potokiem'; por. też ap. śrwniem. *bachelazere* 'pachołek, giermek'; L
- BAHLER** *Oscar* (1), AMC 1870; n. niem. (FAM); L
- BAHRE** *Wilhelm* (1), AMC 1869; n. niem. (FAM)
- BAIERL** (1), K 1805; n. niem. (B, DM, FAM)
- BAJBOCKO** (f) (1), K (1805); cf. **Bajbok**
- BAJBOK** (11), 3E (1805, 1816, 1819); 8K (1830, 1847, 1848, 1851, 1888, 1890, 1893, 1895); odp. gw. litew. *bajbak* 'leń, głupiec' (SGPK, t. 1)
- BAJDAK** (1), K 1897; odp. stp. *bajda* 'bajarz' (SStpAK)
- BAJEK** (2), 2K (1805, 1806); odp. *baj* 'bajarz' (Ro), < *bajka* (Ry1); Ry2
- BAJER** cf. **BAYER**
- BAJKO** (1), K 1865; cf. **Bajek**; Ry1, Ry2, T
- BAJTEK** (18), K 1804; 17E (2 × 1883, 2 × 1885, 1887, 4 × 1890, 1991, 2 × 1993, 1896, 1897, 3 × 1899); I. odp. *bajta* 'koryto' (Ro); II. odim. *Baltazar* (L); M 1621, Ry2
- BAKAR** (1), K 1872; I. złoż. (hybryda) < odp. gw. ciesz. i gw. śl. *bakać* 'ciężko pracować' (SGŚ, SGŚC) + niem. przyr. *-er*; < *bakar*; też w znac. *kurzyć* — palić papierosy; II. od niem. n. os. *Baker* < odp. śrwniem. *becke* 'piekarz'; Ry2(0)
- BAKOS** *Margit* (1) AMC 1880; węg. n. os. < odp. *bakos* 'kozioł'
- BAKOWSKI** *Laurent, Zygmunt* (2), 2AMC (2 × 1818); I. odm. *Baków* (woj. świętokrz., przys. w gm. Masłów); II. odp. *bak*; A, M 1694, Ro, Ry2
- BAL** (1), K 1824; I. odp. *bal* < gw. ciesz. i gw. śl. 'skórzana piłka do gry' (MSGGŚ, SGŚC), < stp. 'zwój płótna' (SNNP, T), < psł. *baliti* 'pleść' (Ry1); II. odim. *Baltazar* (Ro, Ry1); III. odm. *Balice* (woj. młp., pow. krakowski, gm. Zabierzów) (Ro); por. też węg. n. os. *Bal* (Ry1); DM, Ry2
- BALACZ** (3), 3K (1887, 1888, 1890); cf. **Bal**; Ry2
- BALAS** (47), 2E (1821, 1831); 45K: 14 [1801–1839], 8 [1840–1859], 23 [1860–1900]; I. odp. *balas* 'stup okrągły' (T); II. odim. *Baltazar*; możliwe przekszt. węg. n. os. *Balázs* < odim. *Błazej* (L); Ro, Ry1, Ry2
- BALAZS** (1), K 1805; węg. n. os. *Balázs* < odim. *Błazej*
- BALCAR** (38), 31E (2 × 1802, 2 × 1806, 2 × 1807, 1809, 1810, 1811, 3 × 1818, 2 × 1824, 1825, 1845, 1846, 1848, 1877, 2 × 1880, 1881, 2 × 1884,

- 2 × 1885, 2 × 1886, 2 × 1887, 1888); 7K (4 × 1888, 2 × 1893, 1896); niem. adapt. im. *Baltazar* (Ro, Ry1); B, DM, M 1588, Ry2; **BALCZAR** (2), 2K (1817, 1821)
- BALCAREK** (1), E 1880; cf. **Balcar** (Ro, Ry1); M 1621, MC, Ry2
- BALCARZ** (1), E 1811; cf. **Balcar**; Ry2
- BALES** (2), 2K (1813, 1889); odim. *Baltzar*; Ry2
- BALICKA** (f) (1), K 1892; cf. **Balicki**
- BALICKI** *Uri, Zygmunt* (2), 2AMC (2 × 1880); odm. *Balice* (woj. młp., pow. krakowski, gm. Zabierzów; woj. kujaw.-pomor., pow. inowrocławski, gm. Janikowo; woj. warm.-mazur., pow. ostródzki; woj. świętokrz., pow. buski, gm. Grojno; też na Ukrainie, rej. mościcki) (Ry1); cf. **Bal** (Ro); Ry2
- BALIK** (1), K 1843; cf. **Bal** (Ro, Ry1); Ry2
- BALIN** (1), K 1849; odm. *Balin* (woj. młp., pow. chrzanowski); możliwe też od węg. n. os. *Bálint* < odp. węg. *bálint* 'silny, zdrowy' lub < odim. *Walenty*; M 1420, Ry2
- BALKO** (4), 4K (1878, 2 × 1885, 1888); cf. **Bal** (Ry1); Ry2
- BALLAS** (1), K 1805; odim. *Baltazar*; n. niem. (FAM)
- BALLER** (6), 6K (1836, 1842, 1846, 1849, 1851, 1854); n. niem. (FAM); Ry2
- BALLES** (1), K 1805; n. niem. (FAM); cf. **Ballas**
- BALLON** (5) AMC 1818; 2E (1856, 1888); 2K (1810, 1836); n. włos. (DR)
- BALON** (18), AMC 1818; 12E (1828, 1867, 2 × 1880, 2 × 1882, 1887, 1889, 1891, 1894, 1897, 1899); 5K (1842, 1843, 1848, 1882, 1883); cf. **Bal** (Ro, Ry1); możliwe też < *balon* 'areostat', 'gąsior' (Ry1, T), < gw. *balón* 'określenie człowieka o wydatnym brzuchu'; M 1809, Ry2
- BALSTER** (1), K 1810; n. niem. (FAM)
- BALTAZAR** (8), 8K (1807, 2 × 1819, 1820, 1823, 1824, 1848, 1855); odim. *Baltazar* (Ro); DM, Ry2
- BALTAZAREK** (1), K 1819; cf. **Baltazar**
- BALUCH** (1), K 1828; odp. gw. ciesz. *bałuch* 'bałamuć' (SGŚC); cf. **Bal** (Ro); M 1718, Ry2
- BALZAR** (10), AMC 1890; 3E (1818, 1821, 1856); 6K (1819, 1833, 1836, 1849, 1891, 1897); zred. wariant n. *Baltazar*; możliwe od niem. n. os. *Balzer* (B, DM) < odim. *Baltazar*; Ry2
- BAŁASZ** 6K (2 × 1864, 1873, 1887, 1891, 1900); odp. ukrain. *bała* 'głupiec, niedojda', < wschłowian. *bałda* < *balas* 'słup okrągły'
- BAŁAŚ** (2) 2K (1882, 1892); cf. **Bałasz**
- BAŁDOSZ** (2), 2K (1806, 1876); odp. gw. młp. *bałdosz* 'przezwiśko Żyda, szczególnie w wojsku' (SGPK, t. 1), < wschłowian. *bałda* 'dureń, głupek'
- BAŁON** (2), 2E (1802, 1813); odp. *bałoń* 'ktoś o wyłupiastych oczach' (Ry1, T), < *bałan* 'wół maści jasnożółtej' (T); M 1875, Ry2
- BANASIK** (2), 2K (1846, 1848); I. odim. *Benedykt* (Ry1); II. odp. *bania* 'dynia' (Ry1), < gw. ciesz., gw. śl., gw. wlkp. i gw. kasz. *bana* 'stacja kolejowa' (MSGP, SGŚC); też 'płaszczyzna kowadła', < śrwniem. 'rzeź, mord'; Le, Ro, Ry2
- BANASZAK** (1), E 1896; cf. **Banasik** (Ro, Ry1); Le, Ry2
- BANATOWSKI** (1), K 1805; odetn. *Banat* (kraina histor. położ. w pd. cz. Wielkiej Niziny Węgierskiej; obecnie leży na terenie trzech państw: Rumunii, Serbii, Węgier); Ry2
- BANCZER** (1) K 1974; cf. **Banczyk**; Ry2
- BANCZYK** (1), E 1840; cf. **Banatowski**; możliwe też < odp. psł. *banati* 'myć, kapać' lub odim. *Benedykt*
- BANDRON** (1), E 1851; odim. żyd. *Bandet*, *Bendet*; Ry2
- BANDURA** (1), K 1819; odp. gw. ciesz. *bandur* 'przezwiśko nieznosnego dziecka' (SGŚ, SGŚC); Ry2
- BANDZIOR** (1), K 1833; odp. gw. młp. *bandzioch* < często pogardl. lub żart. 'brzuch, zwłaszcza duży'; też 'o człowieku z dużym brzuchem' (MSGP), < gw. śl. *bandzior* 'zło-czyńca'; Ry2
- BANESZ** (2), 2E (1801, 1821); cf. **Banasik**; Ry2
- BANIA** (1), K 1804; odp. gw. ciesz. i gw. śl. *bania* 'dynia' (SGŚC); Ry2, T
- BANICKI** (1), K 1805; odm. *Banie* (woj. zach.pom., pow. gryfiński); możliwe < odp. *banica* 'tradycyjne bułgarskie danie'; Ry2

- BANIOK** (1), K 1805; odpap. *baniok* < gw. ciesz. 'większe naczynie na mleko lub wodę' (SGŚC); też < gw. śl. 'kolejarz' (MSGŚ); Ry2(0)
- BANK** (1), K 1897; odpap. *bank* (A); B, DN, Ry2
- BANOT** (37), E 1889; 36K (1805, 2 × 1848, 3 × 1849, 3 × 1850, 4 × 1851, 1852, 1853, 2 × 1854, 1855, 3 × 1856, 1858, 1859, 2 × 1860, 1861, 1864, 1886, 1890, 2 × 1892, 1894, 1895, 1897, 1898, 1899); odpap. gw. ciesz. i gw. młp. *banować* 'żałować' (MSGP, SEB, SGP, SGŚC), < psł. *banati* 'myć, kąpać', < *bana* 'płaszczyna kowadła' (Ro); też < gw. ciesz., gw. śl., gw. wlkp. i gw. kasz. 'stacja kolejowa' (MSGP, SGŚC); M 1732, Ry2
- BANSKI** Karel (1), AMC 1880; I. odm. *Bańska Bystrzyca* (Słowacja; MJ, t. 1); możliwe też < *Bania* (Ukraina, rej. stryjski, obw. lwowski; też w woj. świętokrz., pow. konecki, gm. Słupia), < *Banie* (woj. zach. pom., pow. gryfiński), < *Bankau* (obecnie nieistniejąca już miejscowość na Górnym Śląsku); II. odpap. gw. maz. *bański* 'górnicy' (SGZiO); Ry2
- BANSZAK** (1), E 1885; cf. **Banski**, **Banszel**; Ry2
- BANSZEL** (58), 48E: 31 [1801–1839], 1 [1840–1859], 16 [1860–1900]; 10K (1819, 1823, 1831, 1836, 1841, 3 × 1845, 2 × 1846); I. odpap. psł. *banati* 'myć, kąpać'; II. odim. *Baltazar*, < *Banghardt*; możliwa adapt. niem. n. os. *Bansch* < odpap. śrwniem. *bana* 'rzeź, mord' lub < *ban*, w dawn. znac. 'rozkaz'; M 1682, Ry2
- BAR** (3), 1804 E; 2K (1805, 1811); I. odim. *Barłomiej* (Ro, Ry1), < *Barabasz* (Ro), < *Barbara*; II. n. niem. (B, DM, DN) < odpap. niem. *Bär* 'niedźwiedź' (Ry1, T), < aram. *bar* 'syn', < stp. *bara* 'bagnó' (Ro); Le, M 1393, Ry2
- BARABASIK** (1), K 1813; cf. **Barabasz**, **Barabosz**
- BARABASZ** (31), AMC 1818, 24E (1809, 1811, 1821, 2 × 1856, 2 × 1875, 2 × 1877, 4 × 1882, 3 × 1885, 1887, 1889, 1890, 1892, 1893, 1895, 1897, 1899); 6K (2 × 1805, 1810, 1823, 1843, 1846); odim. aram. *Barabasz* < *Bar abba* 'syn ojca' (Ro); DM, L, M 1644, Ry2
- BARABOSZ** (39), 39E (1801, 1813, 4 × 1814, 1816, 1818, 1825, 5 × 1831, 6 × 1840, 2 × 1841, 1847, 1862, 1875, 2 × 1877, 1879, 2 × 1882, 1883, 1884, 1885, 2 × 1892, 3 × 1895, 1900); odpap. gw. ciesz. i gw. śl. *barabosz* 'rozbójnik, zabijaka' (SGŚ, SGŚC); cf. **Barabasz**; Ry2
- BARABUC** (1), E 1818; cf. **Barabasz**
- BARAN** (12), 6E (1804, 1887, 1890, 2 × 1895, 1897); 6K (1845, 1846, 1848, 1849, 1888, 1897); odpap. *baran* (Ro, Ry1, SNNP, T); możliwe < odm. *Baranów* (liczne w woj. lub., w woj. maz., w woj. świętokrz., w woj. wlkp.), < *Baranowo* (woj. maz., pow. ostolecki); A, DM, FAM, L, Le, M 1580, MC, Ry2
- BARANEK** (5), AMC 1890; 4E (1814, 1818, 1848, 1851); odpap. *baranek* 'futerko z baranków' (Ro, Ry1, SNNP, T); DM, Le, M 1631, Ry2
- BARANIEC** (1), E 1801; cf. **Baran** (Ro); Ry2
- BARANOWSKI** (12), E 1801; 11K (1813, 1846, 4 × 1819, 1824, 1836, 3 × 1848); odm. *Baranów* (liczne w woj. maz., w woj. wlkp., w woj. świętokrz.) (A), < *Baranowo* (woj. maz., pow. ostolecki) (BSZ, Ro, Ry1), < *Baranowice* (woj. dolnośl., pow. górski, gm. Wąsosz; woj. lubus., pow. gorzowski, gm. Santok) (Ry1); cf. **Baran**; MC, Ry2
- BARAŃCZYK** (1) E, 1891; cf. **Baran** (Ro, Ry1); Ry2
- BARAŃSKI** (2), 2K (1813, 1896); odm. *Barany* (przys. w woj. podkarp., pow. tarnobrzeski, gm. Grębów) (BSZ, Ro), < *Baranki* (woj. podlas., pow. białostocki, gm. Juchowiec Kościelny); cf. **Baran**; Ry2
- BARASZ** (2), 2K (1825, 1892); cf. **Bar** (Ro); złoż. (hybryda) < odpap. aram. *bar* 'syn' + *asz* < odim. *Asz* < bibl. *Aszer* (A); Ry2
- BARBER** Zymez (1), AMC 1818; I. odpap. łac. *barba* 'broda, zarost', < niem. *Barbe* 'ryba z rodziny karpioatycznych'; II. n. niem. (BSZ, FAM); Ry2
- BARBIŃSKI** (1), K 1887; odm. *Barbian* (Włochy, prow. Bolzaro); Ry2
- BARCZ** (1), K 1882; I. odpap. stp. *barczeć* 'ryczeć, szumieć, szeleścić' (SStpAK, T); II. od niem. n. os. *Bartsch* (Ro) < odim. *Bartholomeus*; B, Le, Ry2

- BARCZOK** (3), 3K (1883, 1890, 1897); cf. **Barcz**; Ry2
- BARDECZKO** (1), K 1815; cf. **Bardo**; możliwe też < odp. gw. śl. *barda* 'ozdobna siekiera górnicza' (Ro, Ry1)
- BARDEK** (1), K 1826; cf. **Bardo**
- BARDO** (1), K 1801; I. odp. gw. ciesz. *bardo* 'część warsztatu tkackiego' (SGŚC), < gw. śl. *barda* 'ozdobna siekiera górnicza'; cf. **Bardeczko**; II. odm. *Bardo* (woj. dolnośl., pow. ząbkowicki); Ry1, Ry2
- BARDON** (25), 5AMC (4 × 1818, 1870); 16E (2 × 1802, 2 × 1805, 1824, 1840, 3 × 1849, 1850, 1867, 2 × 1874, 2 × 1884, 1892); 4K (1801, 1814, 1897, 1898); cf. **Bardo** (Ry1); M 1577, Ry2;
- BARDON** (96), 95E: 21 [1801–1839], 74 [1840–1855]; K 1801; M 1727
- BARDONEK** (2), 2K (1845, 1847); cf. **Bardo**
- BARDON** cf. **BARDON**
- BARECKI** (1), K 1805; odm. *Barki* (woj. lub., pow. łęczycki, gm. Cyców) (Ro); Ry2
- BARGIEL** *Johann* (1), AMC 1818; odp. gw. śl. i młp. *bargiel* 'gatunek sikory' (Ro, Ry1, T); M 1679; **BORGIEL** (1), K (1897); Ro, Ry2
- BARNA** (2), 2K (1888, 1891); substyt. ap. *baran*; Ry2
- BARNABASZ** (1), K 1848; odim. *Barnaba*
- BARON** (336), 4AMC (1801, 1860, 2 × 1862); 253E: 115 [1801–1839], 35 [1840–1859], 103 [1860–1900]; 79K: 42 [1801–1839], 12 [1840–1859], 25 [1860–1900]; odp. *baron* < gw. ciesz. 'baran'; też 'tytuł szlachecki', < stp. 'dygnitarz' (T); cf. **Baran** (BSZ); A, M 1621, Ry1
- BARONECKI** (1), K 1824; odm. *Baronia* (w XIX wieku w Galicji); cf. **Baron**
- BAROŃ** (4), 4E (2 × 1801, 1825, 1832); cf. **Baran** (Ro), **Baron**; DM, M 1621, MC, Ry2
- BAROSZ** (6), 6K (2 × 1805, 1812, 1824, 1849, 1870); odp. gw. Pom. Pd. *barować się* 'brać się za bary' (MSGPK, t. 1); cf. **Bar** (Ro); n. czes. *Baroš* (DM); M 1699, Ry2
- BARSCHE** (1), E 1818; n. niem. (FAM)
- BARSKI** (1), K 1842; odm. *Borsk* (woj. pomor., pow. kościelski) (Ro); cf. **Bar** (Ro); M 1587, Ry2
- BART** (1), K 1818; odim. *Bartłomiej* (BSZ, Ro, Ry1); możliwe < odp. stp. *barta* 'topór' (Ry1), < śrwniem. *bart* 'broda' (SNNP); możliwe też < odm. *Bartoszyce* (dawn. *Barszyn*, niem. *Bartenstein*, gm. w woj. warm.-mazur., pow. bartoszycki), < *Bartowice* (czes. *Bartowice*, niem. *Bartelsdorf*, cz. Ostrawy we wsch. Czechach), < *Barty* (dawn. nazwa *Barten*, woj. warm.-mazur., pow. iławski, gm. Zalewo) (Ro); możliwe też od niem. n. os. *Bart*, *Barth* < odp. śrwniem. *bart* 'broda' (BSZ); B, DN, M 1638, Ry2
- BARTA** (1), K 1805; węg. n. os. < odim. *Bartłomiej*, < *Bartosz*; cf. **Bart** (Ro, Ry1); B, L, M 1538, Ry2
- BARTALOWICZ** *Anton* (1), AMC 1896; odim. *Bartholomeus* < *Bartłomiej*
- BARTALOWICZ** *Johann* (1), AMC 1896, cf. **Bart**
- BARTCZYK** *Rudolf* (1), AMC 1896; cf. **Bart**; Ro, Ry2
- BARTECKI** (27), 3E (1863, 1870, 1874); 24K (1809, 1836, 1855, 1856, 1858, 1860, 1861, 1863, 3 × 1865, 1867, 2 × 1870, 1872, 1875, 1876, 1877, 1880, 1882, 1883, 1887, 2 × 1888); odm. *Bartki* (woj. warm.-mazur., pow. nidzicki, gm. Koźłowo) (Ro); cf. **Bart** (Ry1); Ro, Ry2
- BARTECZEK** *Paul* (1), AMC 1889; cf. **Bartek** (Ro)
- BARTECZKO** (7), 7AMC (1813, 1814, 2 × 1815, 1849, 1882, 1896); cf. **Bart** (Ro, Ry1); Ry2
- BARTEK** (7), AMC 1870; 6K (1829, 1830, 1845, 1849, 1882, 1896); cf. **Bart** (BSZ, Ro, Ry1, SNNP); DM, L, M 1577, Ry2; **BARTKE** (1), K 1835; zgerm. wariant n. *Bartek*; DN, FAM, Ry2
- BARTEL** (2), E 1877; K 1858; cf. **Bart**; M 1621, Ro, Ry1, Ry2
- BARTELECKI** (1), K 1854; cf. **Bartek**
- BARTELEMUS** cf. **BARTELMUS**
- BARTELMIS** (8), 8E (2 × 1809, 1816, 1818, 1823, 1854, 1876, 1882); cf. **Bartelemus**
- BARTELMUS** (10), AMC 1870; 5E (1812, 1830, 1858, 1869, 1874); 4K (1801, 1805, 1809, 1848); odim. *Bartholomeus* < *Bartłomiej*; możliwe od

- niem. n. os. *Bartelmess, Barthel(me)* (Ro); Ry1;
BARTELEMUS (2), 2E (1857, 1877)
- BARTELT** (4), 3E (1892, 2 × 1893); K 1888; cf. **Bart**; n. niem. (FAM); Ry2
- BARTH** (24), 2AMC (2 × 1818); 10E (1867, 1874, 1875, 1878, 1889, 1892, 1893, 1895, 1896, 1898); 12K (1805, 1813, 2 × 1815, 1816, 3 × 1819, 1820, 1824, 1848, 1882); niem. n. os. < odpap. śrw-niem. *bart* 'broda' (Ro)
- BARTHA** (8), 5AMC (4 × 1818, 1866); 3K (1870, 1875, 1880); adapt. niem. n. os. *Barth*; cf. **Barth**
- BARTHOLD** (1), K 1809; cf. **Bartelemeus**; n. niem. (FAM)
- BARTKO** *August* (1), AMC 1866; odim. *Bartłomiej* (SNNP); Ro, Ry2
- BARTLIK** (7), AMC 1818; 6K (1848, 2 × 1866, 1887, 2 × 1892); cf. **Bart** (Ry1); M 1621, Ro, Ry2
- BARTŁOMIEJCZAK** *Józef, Wawrzyniec* (2) 2AMC (2 × 1880); cf. **Bart**; Ry2
- BARTNIK** (3), 2AMC (2 × 1880); K 1835; odpap. *bartnik* 'pszczelarz' (BSZ, Ro, Ry1, SNNP); Ry2
- BARTOK** (1), K 1845; cf. **Bart**; Ry2
- BARTON** *Georg* (1), AMC 1818; cf. **Bart**; < *Bartold* (Ro); M 1631, Ry1, Ry2; **BARTOŃ** (1), E 1817; M 1631, Ro, Ry1, Ry2
- BARTONIEK** (12), 11E (1810, 1813, 1815, 1822, 1825, 1826, 1827, 1829, 1830, 1870, 1871); K 1806; cf. **Barton**; M 1682, Ry2
- BARTOŃ** cf. **BARTON**
- BARTOŃKA** (f) (1), E 1869; cf. **Barton**
- BARTOSIK** (3), AMC 1818; 2E (2 × 1875); cf. **Bartosz** (Ro, Ry1); BSZ, L
- BARTOSZ** (49), 2AMC (1813, 1860); 29E (2 × 1806, 1850, 1860, 2 × 1861, 1865, 1869, 1871, 1873, 1877, 5 × 1880, 1882, 1885, 4 × 1886, 1889, 1892, 1894, 1895, 1897, 1899, 1900); 18K (1805, 1819, 1845, 1846, 1847, 1848, 1849, 1850, 1851, 1859, 1860, 1879, 1880, 1887, 1888, 1889, 1895, 1900); odim. *Bartłomiej* (BSZ); cf. **Bart** (Ro, Ry1); DM, M 1571, Ry2
- BARTULA** (1) K 1824; cf. **Bart** (Ro); Ry2
- BARTULEC** (7), 7E (1887, 1888, 3 × 1896, 1897, 1898); cf. **Bart**; M 1720, Ry2
- BARTUS** (2), 2K (2 × 1819); cf. **Bart** (Ry1); Ry2
- BARTUŚ** (3), 3K (1805, 2 × 1813); cf. **Bartus**; Ry1, Ry2
- BARUCH** *Nathanel* (1), AMC 1872; odim. hebr. *Baruch* (Ry1, SNNP); cf. **Bar** (Ro); Ry2
- BARUCKI** (1), K 1805; odm. *Baruchowo* (woj. kujaw.-pomor., pow. włocławski); cf. **Baruch**; Ro, Ry2
- BARUSZ** (2), AMC 1860, K 1900; żyd. n. os. < odim. *Baruch, Baruk*, używ. przez Żydów; A, DN, Ro, Ry1
- BARUSZEK** (1), E 1806; cf. **Barusz**; Ry2
- BARUŚ** (3), 3K (1894, 1898, 1900); odpap. gw. ciesz. (zdrobn.) < *baran* < *baruś* 'młody baran' (SGŚC); cf. **Bar**
- BARWIERZ** (1), K 1805; odpap. stp. *balwierz, barwierz* 'fryzjer, felczer, lekarz' (BSZ, Ry1, SNNP); M 1637, Ry2
- BARWIK** (3), 3K (1877, 1876, 1890); I. odpap. *barwik* 'farba', możliwe w znac. 'farbiarz'; też 'niezapominajka' (Ro, T); II. od nazwy herbu *Barwik*, nadanego w Galicji (HP); Ry2
- BASELER** (4), 4K (1801, 1805, 1831, 1857); n. niem. (FAM)
- BASIK** (1), K 1888; I. odpap. gw. ciesz. i gw. śl. *bas* 'duży brzuch' (BSZ, MSGGŚ); II. odim. *Barbara*; n. czes. *Basík* (DM); Ry2
- BASILIDES** (1), K 1832; odim. *Bazyli*, < *Bazyliusz*; grec. n. os. (L); Ry2
- BASTER** (1), K 1805; odpap. *baster* 'dziecko z nieprawego łoża' (Ry1); Ry2
- BASZANDA** (2), E 1898; K 1893; odim. *Bartłomiej*, < *Barabasz*, < *Sebastian*
- BASZCZYK** (2), 2K (1842, 1870); cf. **Baszanda**; Ro, Ry1, Ry2
- BASZCZYŃSKI** (1), K 1891; I. odm. *Baszka* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie w kraju morawsko-śląskim, pow. Frýdek-Místek w Czechach); II. od n. *Baszczyk*; Ry2
- BASZKA** (1), E 1851; I. odm. *Baszka* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie w kraju morawsko-śląskim, pow. Frýdek-Místek w Czechach); II. odim. *Bartłomiej*, < *Barabasz*; Ry2
- BASZOK** (1), K 1897; cf. **Baszka**

- BASZTON** (1), E 1895; odpap. gw. ciesz. *baszta* 'stek desek ułożonych do wyschnięcia' (SGŚC); Ry2
- BATAJ** (1), K 1849; odpap. *bat* 'cienki postronek'; też < gw. ciesz. 'pajda chleba', < stp. *bata* (z włos.) 'łódź żaglowa większa' (SStPAK); też w znaczu. 'sterniczny'
- BATASZ** (2), 2K (2 × 1891); cf. **Bataj**
- BATEL** (1), K 1891; cf. **Bataj**; Ro, Ry2
- BATHUR** (2), 2K (1877, 1898); od węg. n. os. *Bator* < odpap. węg. *bator* 'odważny, dzielny'
- BATKO** *August* (1), AMC 1870; odpap. *batko* 'pop, ojciec duchowny' (T); Ry2
- BATON** (13), K 1807; 12E (1880, 5 × 1890, 2 × 1894, 3 × 1898, 1900); odpap. *bat* 'bicz'; Ry2
- BATUŁA** (1), E 1863; cf. **Bataj**; możliwe też < odm. *Batula* (na Morawach)
- BATUTA** (2), E 1889; K 1823; cf. **Bataj**; Ry2(0)
- BATYS** (1), K 1841; cf. **Bataj**; Ry2
- BAUER** (12), 6E (1879, 1880, 1882, 1884, 1886, 1893); 6K (1819, 2 × 1848, 1849, 1893, 1897); n. niem. (A, B, DM, DN); Ry2
- BAUEREL** (1), K 1805; adapt. niem. n. os. *Bauer* < odpap. niem. *Bauer* 'chłop, gospodarz, wieśniak, rolnik'; też 'klatka'; B
- BAÜEREL** cf. **BAUER**
- BAUMANN** (3), 2AMC (1866, 1869); K 1849; n. niem. (B, DN); Ry2
- BAUMEISTER** *Friedrich* (2), 2AMC (2 × 1880); niem. n. os. (Klim.); złoż. < odpap. niem. *Baum* 'drzewo' + niem. *Meister* 'mistrz rzemieślniczy' = 'stolarz'
- BAUMGART** (3), 3K (2 × 1839, 1862); odm. *Baumgarten* (liczne w Niemczech); Ry2
- BAUMGARTEN** (2), 2K (1848, 1849); n. niem. (B, DN); Ry2
- BAUMGARTL** (1), K 1857; n. niem. (FAM)
- BÄUMLE** (1), K 1807; n. niem. (DN); Ry2
- BAUR** (4), 4E (2 × 1886, 1889, 1892); n. niem. (B, FAM); Ry2
- BAUREK** (1) E 1896; cf. **Baur**
- BAWARSCH** *Anton* (1), AMC 1870; n. odetn. 'Bawarczyk'; cf. **Bayer**
- BAYER** (20), E 1800; 19K (1801, 6 × 1807, 1845, 1846, 1847, 2 × 1848, 4 × 1849, 1897, 1898, 1899); niem. n. os. < odetn. *Bayer* 'Bawarczyk';
- BAJER** (10); 5AMC (3 × 1818, 1860, 1880); 5K (2 × 1809, 2 × 1885, 1893); adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Bayer, Beier*; B, M 1647, MC, Ry2; **BEJER** (11), 3E (1831, 1891, 1892); 8K (1816, 1833, 1834, 1841, 3 × 1848, 1849); B, Ry2
- BAZGIER** (1), K 1882; odpap. *bazgier* 'jazgarz, nieduża ryba z rodziny okoniowatych' (L); M 1647, Ry2
- BAZGIERZ** (1), K 1888; cf. **Bazgier**; L
- BAŻAŁY** (1), K 1849; cf. **Bażan**
- BAŻAN** (1), K 1812; odpap. stp. *bażan* 'puzon' (T); Ry2
- BAŻANOWSKI** (47), 37E (3 × 1800, 3 × 1801, 3 × 1802, 2 × 1807, 1809, 1811, 1813, 2 × 1816, 2 × 1817, 1820, 1824, 2 × 1832, 2 × 1833, 1836, 1839, 1842, 2 × 1878, 3 × 1880, 1883, 1886, 1889, 1896, 1898); 10K (2 × 1805, 1812, 1823, 3 × 1843, 2 × 1845, 1849); I. odm. *Bażanowice* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie w woj. śl., pow. ciesz., gm. Goleiszów); możliwe też < *Bażany* (woj. opol., pow. kluczborski); II. odpap. stp. *bażan* 'puzon'; **BAŻANOWSKI** (27), 27E (1804, 2 × 1805, 1806, 2 × 1816, 1818, 1837, 3 × 1845, 2 × 1848, 1850, 1853, 1857, 1871, 1877, 1878, 1879, 1882, 1883, 1886, 1887, 1888, 1889, 1896); Ry1, Ry2
- BAĆZEK** (15), 2AMC (1818, 1880); 10E (1870, 1880, 3 × 1883, 1889, 1891, 1894, 1895, 1900); 3K (1813, 1828, 1891); odpap. *bać* (Ro, SNNP, T); L, M 1621, Ry2
- BAKOWSKI** (7), 7K (1884, 1885, 1891, 1892, 1897, 1898, 1900); I. odm. *Baków* (woj. śl., pow. cieszyński); II. odpap. *bać* 'ptak', 'owad'; też 'człowiek nadęty' (Ro); M 1749, Ry2
- BEBESZ** (2), E 1885; K 1802; odpap. gw. ciesz. *bebechy* 'wnętrznosci' (SGŚC), < gw. młp. *bebesyny* 'pierzyny' (MSGP)
- BECEK** (1) K 1892; odpap. gw. młp. *becéc* 'płakać' (MSGP), < gw. ciesz. *beczeć* 'płakać' (ZSG); cf. **Becko**; Ry2
- BECH** (2), 2K (1804, 1848); n. niem. (DN, FAM); Ry2
- BECHER** (4), 2AMC (2 × 1880); 2K (1804, 1848); n. niem. (DN, FAM, Ry2); możliwe < odpap.

- gw. ciesz. *becherek* 'szklane naczynie oplecione słomą' (SGŚC)
- BECK** (30), 3AMC (2 × 1818, 1880); 3E (1868, 1887, 1897); 24K (1803, 1855, 1856, 1858, 1859, 1861, 1862, 1881, 3 × 1883, 1885, 4 × 1887, 1888, 1890, 1892, 1893, 1895, 2 × 1897, 1900); niem. n. os. < odp. śrwniem. *becke* 'piekarz' (MC); Ry2; **BEECK** *Alfred* (1), AMC 1872; n. niem. (FAM); **BECKE** *Anton* (1), AMC 1818; niem. n. os. (B); Ry2
- BECKER** (24), AMC 1818; 23K (1804, 1848, 1850, 2 × 1851, 1853, 1856, 1857, 1858, 1859, 2 × 1860, 1884, 1885, 1887, 1889, 1892, 2 × 1895, 1896, 1897, 2 × 1899); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2; **BEKER** (1), K 1817; od niem. n. os. *Beck(e)* < odp. śrwniem. *becke* 'piekarz'; A, Ry2
- BECKMANN** (2), AMC 1848; K 1813; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- BECKO** (1), K 1819; cf. **Becek**; Ry2; **BECZKO** *Ludwig* (1) AMC 1880; możliwe < *beczka* (T)
- BECKSTEIN** *Matylda* (1), AMC 1880; złoż. < odp. śrwniem. *becke* 'piekarz' + śrwniem. *stein* 'kamień, skała'; też 'warownia obronna na skale' lub drugi człon < odm. *Stein* (były pow. suski, prusko-hoładzki i węgo-borski)
- BECZALSKI** (1), K 1849; cf. **Becek**; Ry2
- BECZEK** (2), AMC 1860; K 1877; odp. gw. Pom. Pd. i gw. maz. *beczek* 'beksa' (T), < gw. śl. *beczeć* 'płakać' (Ro, T); cf. **Becek**; L
- BECZICA** (1), K 1899; cf. **Becek**
- BEDNARCZYK** (5), 5K (1819, 1824, 3 × 1848); I. odp. *bednarz* (Ro, Ry1), < *bednarzyk* (BSZ), < *bednarzyk* (T); II. od n. *Bednarek* (T); *M 1682*, MC, Ry2
- BEDNAREK** (5), 2AMC (2 × 1870); 3K (2 × 1848, 1886); cf. **Bednarczyk**; od n. *Bednarz* (T); MC, Ro, Ry1, Ry2
- BEDNAROWICZ** (3), 3K (1826, 1846, 1848); cf. **Bednarczyk**; od n. *Bednarz* (T); Ro, Ry1, Ry2
- BEDNARSKI** *Johann, Karoline* (2), 2AMC (2 × 1860); I. odm. *Bednarówka* (Ukraina, obw. Chmielnicki) (A), < *Bednary* (woj. łódz., pow. łowicki, gm. Nieborów); II. od n. *Bednarz* (T); Ro, Ry2
- BEDNARZ** (1), K 1836; cf. **Bednarczyk**; L, *M 1577*, MC, Ro, Ry1, Ry2, SNNP; **BEDNORZ** (1), K 1842; gw. (śl.) wariant od n. *Bednarz* (Ry1); *M 1687*, Ro, Ry2
- BEDNARZYK** (1), K 1848; cf. **Bednarczyk**; MC, Ro, Ry2
- BEEK** (2), 2K (1854, 1893); adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Beeck, Beck* < odp. śrwniem. *becke* 'piekarz'; Ry2(0)
- BEER** (1), K 1894; I. żyd. n. os. < odim. hebr. *Ber*; II. odp. śrwniem. *bier* 'piwo'; B, DN, FAM, Ry2; **BEAR** (1), E 1841; Ry2
- BEHM** (11), 8E (1805, 1818, 1842, 1845, 1847, 1875, 1876, 1878); 3K (1805, 2 × 1848); od niem. n. os. < odetn. *Bem* < śrwniem. *Behēm* 'Czech' (B, Ry1); Ry2
- BEHN** (12), 5E (1834, 1835, 1838, 2 × 1841); 7K (1837, 1841, 1842, 2 × 1845, 2 × 1848); n. niem. (DN, FAM); Ry2
- BEIL** (3), 2AMC (1880, 1890); K 1805; odp. śrwniem. *beigle, beigler* 'osoba sprawdzająca miarę' (Klim.); Ry2
- BEJBOK** (7), 7K (1804, 1809, 1815, 2 × 1836, 2 × 1845); odp. gw. śl. *bebok* 'straszydło' (SGŚ)
- BEJER** cf. **BAYER**
- BEJLER** (1), K 1804; adapt. ap. śrwniem. *beigle, beigler*; cf. **Beil**; Ry2
- BEJNER** (1), K 1848; złoż. (hybryda) < odp. jid. *bejn* 'kość, ość' + przyr. niem. *-er*; Ry2
- BEJNISZEK** (1), K 1802; cf. **Bejner**
- BEK** (2), 2K (1870, 1887); I. odp. gw. ciesz. *bek* 'płacz' (CSG, SGŚC), < *bekać* 'beczeć' (Ry1, SNNP), < *beczeć* (Ry1); II. odim. *Benedykt*; cf. **Beck**; B, DM, L, *M 1708*, Ry2
- BEKER** cf. **BECKER**
- BEKIESZA** (1), E 1801; odp. węg. *bekecs* 'płaszcz męski, futro'; Ry2
- BELA** (1), K 1807; odp. *bela* 'wór towaru' (Ro, T); Ry2
- BELCHOWSKI** (38), 2AMC (1818, 1880); 21E (1818, 1836, 1837, 1845, 1846, 1859, 1861, 1862, 1864, 1867, 2 × 1869, 1871, 2 × 1872, 1877, 2 × 1883, 1884, 2 × 1895); 15K (1845, 4 × 1846, 1854, 2 × 1860, 2 × 1869, 2 × 1870, 1876, 1884, 1999); odm. *Belchów* (woj. łódz., pow. łowicki)

- wicki, gm. Nieborów), < *Belchen* (Niemcy, Schwarzwald)
- BELDA** (3), 3K (1868, 1897, 1900); odp. ros. *бальда* 'wysoki, niezdrany głupiec'; Ry2
- BELECHOWSKA** (f) (1), E 1807; cf. **Belechowski**
- BELECHOWSKI** (1), E 1866; odm. *Bolechowice* (woj. młp., pow. krakowski, gm. Zabierzów; woj. świętokrz., pow. kielecki, gm. Sitkówka-Nowiny; też na Ukrainie, rej. drohobycki, obw. lwowski); Ry2
- BELIKOWSKI** (1), E 1865; odm. *Bielikowo* (woj. zach.pom., pow. gryficki, gm. Brojce); możliwe < odim. ros. *Белик*
- BELKA** (1), K 1875; odp. *belka* (Ro, T); M 1736, MC
- BELKOWSKI** (1), K 1864; odm. *Bělkovice-Lašt'any* (Czechy, pow. Olomuniec); Ro, Ry2
- BELLEN** (1) K 1817; odp. niem. *bellen* 'szczękać'; cf. **Belloni**; DR, Ry2
- BELLER** (1), E 1895; n. niem. (FAM); Ry2
- BELLING** (1), K 1805; n. niem. (FAM)
- BELLONI** (11), AMC 1818; 10E (1882, 1884, 1886, 3 × 1887, 1890, 1891, 1892, 1895); n. włos. (DR); **BELLON** *Gino* (1) AMC 1880; Ry2
- BELSZOWSKI** (2), 2K (1836, 1848); odm. *Belsch* (gm. w Niemczech)
- BELŹZYCA** (1), K 1801; odm. *Bełzyce* (woj. lub., pow. lubelski)
- BEM** (6), 5E (1801, 1805, 2 × 1807, 1883); K 1863; adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Böhm* < odetn. 'przybysz z Czech' (BSZ, Ro, Ry1); B, DM, M 1633, MC, Ry2; **BYM** (1), E 1874; B, DM, Ry2
- BEMAK** (1), K 1805; cf. **Bem**
- BEN** (24), 20E (1801, 2 × 1802, 2 × 1807, 1839, 1847, 1867, 1871, 1874, 2 × 1879, 1880, 1881, 2 × 1882, 1885, 1888, 1889, 1892); 4K (1805, 1836, 2 × 1845); odim. *Benedykt*, < *Beniamin* (A, Ro, Ry1); DM, M 1577, Ry2
- BENACKI** (1), K 1892; cf. **Ben**; Ry2
- BENAŁEK** (1), K 1899; cf. **Ben**
- BENART** (1), K 1805; cf. **Ben**; Ry2(0)
- BENCZAK** (1), K 1828; odp. *baq*; Ry2
- BENCZEK** cf. **BĘCZEK**
- BENDA** (4), E 1882; 3K (2 × 1814, 1819); I. odp. *będe* (Ro, T); II. odim. *Będziemir*; DM, Ry2
- BENDUR** (3), 3K (1871, 1874, 1879); cf. **Benda**; Ry2
- BENE** (1), K 1805; cf. **Ben** (DR, FAM); Ry2
- BENECKI** (1), K 1890; cf. **Ben**; Ry2
- BENECZEK** (1), K 1890; cf. **Ben**; Ry2
- BENEDICK** (1), K 1869; cf. **Ben**; FAM, Ry2
- BENEK** (42), 2AMC (1818, 1860); 21E (1821, 1838, 1861, 2 × 1866, 1867, 2 × 1872, 1876, 1878, 1882, 1885, 3 × 1887, 1889, 1891, 2 × 1895, 1897, 1899); 19K (1805, 1807, 1808, 1812, 1836, 1849, 1852, 3 × 1859, 1862, 1872, 1875, 2 × 1887, 4 × 1896); odim. *Benedykt*, < *Beniamin* (Ro, Ry1); M 1571, Ry2
- BENESZ** (170), 2AMC (1818, 1880); 145E: 78 [1801–1839], 22 [1840–1859], 45 [1860–1900]; 23K (2 × 1805, 1845, 1846, 2 × 1848, 1849, 3 × 1890, 2 × 1891, 3 × 1893, 4 × 1894, 1895, 1896, 2 × 1898); cf. **Ben**; n. czes. *Beneš* (DM); B, M 1571, Ro, Ry1, Ry2
- BENESZEK** (1), K 1896; cf. **Benesz** (Ry1); n. czes. (DM)
- BENIC** (1), E 1818; cf. **Ben**; DM
- BENISZ** (3), 3E (1870, 2 × 1883); cf. **Ben**; n. czes. *Beniš* (DM); L, MC, Ro, Ry1, Ry2
- BENISZEK** (5), 2AMC (1818, 1898); 3K (1894, 1897, 1900); cf. **Benisz** (Ro, Ry1); n. czes. *Beníšek* (DM); Ry2(0)
- BENKE** (1), K 1875; n. niem. (B, FAM, Ry2)
- BENN** (2), 2E (1805, 1811); n. niem. (DM, FAM); Ry2
- BENO** *Ewa* (1), AMC 1898; cf. **Benek**; Ry2
- BENSZ** (1), K 1805; cf. **Banszel**; Ry2
- BENSZEL** (1), E 1819; cf. **Bensz**
- BENUSZ** (1), E 1855; cf. **Bensz**, **Benek** (Ro, Ry1)
- BENZEL** (1), K 1849; odm. *Benz* (gm. w Niemczech, pow. Vorpommern-Greifswald); Ry2
- BENZONELLI** *Bernard* (1), AMC 1872; cf. **Benzel**
- BERACZIK** (1), K 1813; odp. psł. *byrati* 'rzucać, ciskać'; też 'błądzić'; możliwe od niem. n. os. *Behr* < odim. *Benedykt*
- BERAN** (2), AMC 1818; K 1824; odp. czes. *beran* 'baran'; n. czes. (DM); M 1571, Ry2

- BERANEK** (3), 3K (1805, 1809, 1842); cf. **Beran**; n. czes. *Beránek* (DM); Ry2
- BEREJTER** (2), 2K (2 × 1805); adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Bereiter* < odp. *bereit* 'gotowy', < *bereiten* 'przygotowywać'; też 'czynić, sprawiać'; FAM
- BEREK** (10), 8E (3 × 1870, 1880, 1885, 1886, 2 × 1887); 2K (2 × 1849); I. odp. *brać* (Ry1); II. odim. *Bernard*, < *Berthold* (Ro), < *Baruch*, < *Berekiasz* (A); L, M 1651, Ry2
- BERENS** (1), E 1805; n. niem. (FAM); Ry2
- BERG** (5), AMC 1818; 2K (1857, 1897); 2J (2 × 1838); n. niem. (B, BSZ, DN); Ry2
- BERGER** (25), 10AMC (3 × 1818, 1860, 1868, 1869, 3 × 1870, 1880); E 1874; 14K (2 × 1838, 1841, 1856, 1875, 1887, 8 × 1894); niem. n. os. < odm. *Berg*, *Berger* (liczne w Austrii i w Niemczech); możliwe też < odp. stwniem. *berger* 'mieszkaniec gór'; B, BSZ, L, M 1634, MC, Ry2
- BERGERMEISTER** (1), K 1803; n. niem. (FAM)
- BERGHOFEN** *Jacob* (1), AMC 1818; n. niem. (FAM)
- BERGMANN** (6), 4AMC (3 × 1818, 1880); 2K (2 × 1823); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- BERGNER** (1), K 1872; n. niem. (A, B, DM, FAM); Ry2
- BERGOLD** (1), K 1871; złoż. < odp. śrwniem. *bër* 'niedźwiedź' + stwniem. *gold* 'złoto'; możliwe też złoż. < odp. niem. *Berg* 'góra, wzgórze' + dolniem. *old* 'stary'; Ry2
- BERGSTEIN** (1), K 1842, n. niem. (FAM)
- BERGWEIN** (1), K 1805; niem. n. os. (B); złoż. < odp. niem. *Berg* 'góra, wzgórze' + niem. *Wein* 'wino' (jako drugi człon możliwe też < *weiner* 'rzemieślnik zajmujący się robieniem wozów'; też 'kołodziej', 'woźnica', 'rymarz robiący uprzężę')
- BERHARD** (2), E 1899; K 1871; niem. n. os. < odim. *Bernhard*; Ry2; **BERHARDT** *Ignacy* (1), AMC 1880; B, DM, Ry2
- BERHARDT** cf. **BERHARD**
- BERHEL** (1), K 1854; bohem. n. pol. *Bergiel*; Ry2
- BERKOWICZ** *Tobias*, *Zabiksy* (2), 2AMC (1818, 1880); forma n. z twardym nagłosem pod wpływem niem. (Ry1) < odim. *Bernard* < od niem. n. os. *Behr*; Ry2
- BERLIN** (2), 2K (1805, 1819); odm. *Berlin* (Niemcy); B, DN, FAM, Ry2
- BERNA** (1), K 1805; odim. *Bernard*; Ry2
- BERNACKI** *Johann* (1), AMC 1818; I. odm. *Biernaty* (woj. maz., pow. makowski, gm. Kraśnosielc); II. odim. *Bernat* (Ro); Le, MC, Ry2
- BERNACZEK** (2), 2K (1818, 1835); cf. **Berna**; DM, Le, Ry2
- BERNACZIK** cf. **BERNACZYK**
- BERNACZYK** (35), 3AMC (1818, 1869, 1870); 32K (13 × 1804, 5 × 1805, 6 × 1824, 4 × 1825, 2 × 1829, 1831, 1836); odim. *Bernhard* (Ro); Le, Ry2; **BERNACZIK** (10), AMC 1833; E 1894; 8K (1848, 1856, 1859, 1861, 1867, 1897, 1898, 1899); gw. wariant n. *Bernaczyk*; DM
- BERNARD** (5), AMC 1818; E 1900; 3K (1817, 1835, 1895); odim. *Bernhard* (Ro); B, DM, Le, MC, Ry2
- BERNARDIN** (1), E 1867; cf. **Bernard**; DM
- BERNARZIK** *Wenzel* (1), AMC 1872; cf. **Bernard**
- BERNAT** (3), E 1898; 2K (1890, 1894); odim. *Bernat* (BSZ), < *Bernard*, < *Biernat* (A), < niem. *Bernhard* (Ro); B, DM, FAM, M 1679
- BERNAUER** (1), K 1853; n. niem. (DN)
- BERNDT** (2), 2K (1805, 1826); n. niem. (B, FAM); **BERNT** (1), K 1893; n. niem. (FAM); Ry2
- BERNECKE** *Franz* (1), AMC 1869; n. niem. (DN, FAM)
- BERNEK** (1), K 1872; odim. *Bernard* (Ro); Ry2
- BERNHARD** (2), 2E (1857, 1886); odim. *Bernhard*; B, DM, FAM, Ry2
- BERNIK** (1), E 1818; cf. **Berneke** (Ro); Ry2
- BERNKOPF** (5), 5K (1841, 1849, 1851, 1861, 1872); niem. n. os. (B); złoż. < odp. śrwniem. *bër* 'niedźwiedź' + niem. *Kopft* 'głowa'
- BERNT** cf. **BERNDT**
- BERSZ** (1), K 1804; cf. **Besa**; możliwe też < odp. śrwniem. *bier* 'piwo'; Ry2
- BERTA** (1), K 1816; odim. *Adalbert* (Ro), < *Berta*; Ry2
- BERTEL** (1), K 1846; spol. wariant niem. n. os. *Berthel* < odim. *Berthold*; DR, Ry2
- BERTELMUS** (1), K 1848; odim. *Batłomiej*
- BERTELT** (1), K 1886; cf. **Bertel**; Ry2

- BERTH** (2), E 1870; K 1833; odim. *Berthold*; FAM, L, Ry2
- BERTHOLDI** (4), 4K (1805, 1814, 1816, 1819); cf. *Berth*; Ry2
- BERTHOLZ** (3), 3K (1803, 1807, 1829); niem. n. os. < odp. stwniem. *ber(ch)t* 'jasny, szlachetny' + *old* < stwniem. *waltan* 'rządzić, panować' (MC); BSZ, Ry2
- BESA** (1), K 1842; cf. **Bess**; Ry2
- BESRUCZ** (1), K 1856; złoż. od przezwiska dwuczłonowego < odp. *bez* + *ręka* 'bezręki'; n. czes. *Bezruč* (DM)
- BESRUCZKA** (1), K 1814; cf. **Bezrucz**; n. czes. *Bezručka* (DM)
- BESS** (9), 9K (2 × 1805, 1807, 1809, 2 × 1813, 1818, 1819, 1824); odim. *Elizabeth*; możliwe też od niem. n. os. *Bess*, *Besser* < odp. śrwniem. *beseroere* 'komornik sądowy'; Ry2
- BESSTLER** Ignatz (1), AMC 1880; n. niem. (FAM); Ry2
- BEST** (1), E 1860; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- BESZCZYK** (1), E 1840; I. odp. *besztać*; II. odim. *Sebastian*; cf. **Bess**
- BESZTEKER** (5), 5E (1823, 2 × 1825, 1895, 1897); cf. **Besztekur**
- BESZTEKUR** (23), AMC 1880; 22E (5 × 1805, 1807, 1811, 1815, 1816, 1819, 2 × 1823, 2 × 1828, 1841, 2 × 1877, 1882, 1885, 1888, 1894, 1898); cf. **Beszczyk**; n. czes. i słowac. *Beštěk*
- BESZTEKUS** (3), 3E (1881, 1888, 1889); cf. **Besztekur**
- BESZWALDEK** (1), K 1823; złoż. (hybryda) < odp. niem. *best(e)* 'najlepszy' + goc. *Wald* (w drugim członie złoż.; Klim.) < stsas. *waldan* 'panować, rządzić' + przyr. *-ek*
- BETNEROWICZ** (1), K 1807; od niem. n. os. *Bütner* < odp. śrwniem. *büthenære* 'bednarz'; n. mające wiele odmian fonet. powstałych w j. niem.; Ry2
- BETTER** Ignacy, Isidor, Shiel (3), 3AMC (1818, 1856, 1880); niem. n. os. (B) < odim. *Bercht*
- BEUTEL** (1), K 1842; n. niem. (B, FAM); Ry2
- BEUTTER** (1), K 1859; n. niem. (FAM)
- BEVER** Josef (w źródle odnotowano wyznaczenie ewangelickie) (1), AMC 1880; n. niem. (FAM)
- BEYERLE** (1), K 1805; n. niem. (B, FAM)
- BEZDEK** (1), K 1880; odp. czes. pot. *bezděk* 'głupiec'; n. czes. *Bezděk* (DM); Ry2
- BEZIERSKI** (2), 2K (1841, 1879); odm. *Béziers* (Francja, reg. Langwendacja-Roussillon)
- BĘBENEK** (3), 3K (1857, 1859, 1860); I. odp. stp. *bębenek* 'rodzaj sieci' (SNNP), < *bęben* (Ro); II. od n. *Bęben* (T); Ry2
- BĘCZEK** (2), 2E (2 × 1862); odp. gw. maz. *bęczyć* 'o owadach — brzęczeć' (MSGP); Ry2;
- BENCZEK** (9), 2AMC (1818, 1860); 7K (1887, 1893, 1894, 1895, 1896, 1898, 1900); n. czes. *Benček* (DM); Ry2
- BĘDKOWSKI** (1), K 1890; odm. *Będkowo* (woj. łódz., pow. tomaszowski), < *Będkowice* (woj. młp., pow. krakowski) (Ro); Ry2
- BĘDZIŃSKI** (1), E 1879; odm. *Będzin* (woj. śl., pow. będziński); Ry2
- BIACZAŁEK** (1), E 1876; cf. **Bieczala**
- BIALA** (2), 2K (1830, 1872); odm. *Biała* (w XIX wieku w Galicji, obecnie cz. miasta Bielsko-Biała); Ry2
- BIALIK** (1), K 1843; odp. *biały* (A, Ro); Ry2
- BIALKO** (1), K 1892; odp. *białko*; M 1672, Ry2(0)
- BIAŁEK** (17), 3AMC (3 × 1818); 5E (1800, 1802, 1808, 1813, 1844); 9K (1805, 1807, 1842, 1881, 1885, 1887, 1889, 2 × 1899); I. odp. *biały* (SNNP); II. od n. *Biały* (T); cf. **Biała**; L, Le, M 1580, Ro, Ry2, T
- BIAŁOBRODZKI** (1), K 1885; złoż. od przezwiska dwuczłonowego < odp. *biały* + *broda* 'siwobrody'; Ry2
- BIAŁOŃ** (2), 2E (1814, 1899); I. odm. *Biała* (w XIX wieku w Galicji, obecnie cz. Bielska-Białej, woj. śl.); II. odp. *biały* (SNNP, Ro); L, M 1577, Ry2; **BIAŁON** (1), E 1816; Ry2
- BIAŁORUSKI** (1), K 1881; odetn. *Białorusin*, < *Białoruś*
- BIANICKI** (1), K 1805; odm. *Bianco* (Włochy, rej. Kalabria, prow. Regio di Calabria)
- BIANKO** (1), K 1805; cf. **Bianicki**; Ry2
- BIARSKI** (1), K 1857; odm. *Biery* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie cz. Po-

- górza Cieszyńskiego; woj. śl., pow. bielski, gm. Jasienica); Ry2
- BIAS** (1), E 1809; odpap. *bies* ‘demon zła, diabeł’ (Le); M 1562, Ry2
- BIBEK** (1), K 1891; odpap. gw. ciesz. *biba* ‘uczta, przyjęcie z alkoholem’ (ZSG); możliwe < odm. *Bibice* (woj. młp., pow. krakowski, gm. Zielonki) (Ro)
- BIBIŃSKI** *Anton Josef* (1), AMC 1861; odm. *Bibice* (woj. młp., pow. krakowski, gm. Zielonki); Ry1
- BIBRA** (8), 8K (5 × 1808, 2 × 1845, 1846); odpap. gw. ciesz. i gw. śl. *babrać* ‘jeść z niechęcią, rozgrzebując na talerzu jedzenie’ (SGŚC), < gw. ciesz. *biber* ‘wąski’ (SGŚC)
- BIBREK** (1), K 1805; cf. **Bibra**
- BICKER** (1), K 1855; n. niem. (FAM)
- BICZ** *Emilia* (1), AMC 1818; odpap. *bicz* (Ro); Ry2
- BICZAK** (2), 2K (1896, 1900); cf. **Bicz**; Ry2
- BICZEK** (2), 2K (1895, 1897); cf. **Bicz**; < odim. *Vinnenz* (DM); M 1700, Ry2
- BICZKOWSKI** (1), K 1828; odm. *Byczkowice* (Ukraina, obw. tarnopolski)
- BICZYSKO** *Emilia, Paweł* (2), 2AMC (2 × 1880); cf. **Bicz** (Ro, SNNP); Ry2
- BIDEK** (2), 2K (2 × 1846); odpap. *bida* ‘bieda’ (Ro); cf. **Bieda**; Ry2
- BIECZALA** (1), K 1810; odpap. gw. śl. *beczeć* ‘płakać’ (Ro, T); L
- BIEDA** (1), K 1809; odpap. *bieda* ‘nędza’ (BSZ, Ry1, T), < stp. *biada*, < gw. śl. *bida* ‘bieda’ (Ry1); BSZ, Le, M 1588, Ro, Ry2, T; **BIYDA** (1), K 1830; gw. (śl.) wariant n. *Bieda* < odpap. gw. ciesz. *biyda* ‘bieda’ (SGŚC); też < gw. śl. ‘miać węglowy’ (SGŚ)
- BIEDRAWA** (217) 3AMC (3 × 1818); 214E: 54 [1801–1839], 14 [1840–1859], 146 [1860–1900]; I. odpap. *biodro*; II. odm. *Bierawa* (woj. opol., pow. kędzierzyńsko-kozielski); III. od zoon. gw. młp. *biedrawa* ‘krowa z plamami na biodrach’ (Ro); M 1577, Ry2
- BIEDRAWKA** (1), K 1895; cf. **Biedrawa**
- BIEGAJ** (3), 2E (1826, 1879); K 1807; odpap. *biegać* (Ro, T); M 1683, Ry2; **BIEHAJ** (23), 22E (1800, 2 × 1801, 2 × 1805, 2 × 1813, 2 × 1814, 1822, 1823, 1847, 1868, 1879, 1880, 1881, 1883, 1884, 1891, 2 × 1893, 1898); K 1897; odpap. < czes. *běhat*, < *běhej*; bohem. n. *Biegaj*; M 1712
- BIEGEL** *Mathes* (1), AMC 1872; n. niem. (FAM)
- BIEGELMAYER** (3), 3K (1813, 1826, 1827); złoż. < odpap. niem. *Biegel* ‘kąt’ (możliwe też człon pierwszy < ap. *biegać*) + śrwniem. *meier* ‘dzierżawca, zarządca, gospodarz’; Ry2
- BIEGOŃ** (8), 2E (1884, 1886); 6K (1886, 1888, 1889, 1892, 1894, 1895); odpap. *biegać* (Ro, Ry1); Ry2
- BIEGUN** (2), E 1882; K 1900; odpap. *biegun* ‘biegacz’ (Ro, Ry1), < *biegać* (L), < ros. *бегун* ‘zbieg’; L, Ry2
- BIEHAL** (1), K 1839; cf. **Biehaj**; Ry2
- BIEL** (4), AMC 1880; 3K (1825, 1841, 1845); odpap. stp. *biel*, < *bil* ‘mąka pszenna’ (SNNP); możliwe od nazwy herbu *Biel* (HP); cf. **Bie-la**; L, Ro, Ry2
- BIELA** (73), 4AMC (4 × 1818); 45E: 18 [1801–1839], 2 [1840–1859], 25 [1860–1900]; 24K (2 × 1813, 4 × 1824, 1826, 1848, 2 × 1851, 1856, 4 × 1857, 1860, 3 × 1862, 1866, 1871, 1874, 2 × 1875); odpap. *biela* ‘grzyb bedłkowaty’; też ‘popielica, wiewiórka’ (Ro, T), < *biały* (SNNP), < *biel* ‘tłuszcz’; B, Le, MC, Ry2
- BIELAN** (11), 10E (2 × 1818, 1825, 1826, 1828, 1831, 1832, 1845, 1869, 1894); K 1866; I. odm. *Bielany* (woj. młp., pow. oświęcimski, gm. Kęty; woj. lub., pow. bialski, gm. Łomazy) (Ro); II. odpap. gw. młp. *bielany* ‘białawy’ (T); Ry2
- BIELAWA** (2), E 1893; K 1810; odpap. *biały* (SNNP); cf. **Biel** (Ro); Ry2
- BIELEK** (2), AMC 1818; K 1893; cf. **Biel** (Ro); n. czes. (DM); A, L, M 1621, Ry2
- BIELESZ** (45), 4AMC (1818, 2 × 1870, 1890); 2E (1850, 1897); 39K (4 × 1805, 1839, 1840, 2 × 1843, 2 × 1844, 1845, 1846, 1847, 5 × 1848, 4 × 1865, 1866, 1880, 1881, 1882, 2 × 1883, 3 × 1884, 1885, 1886, 4 × 1887, 1888, 1899); odpap. *biel* ‘tłuszcz’; L, M 1563, Ry2
- BIELISZ** (2), 2K (1805, 1807); cf. **Biel** (Ro); Ry2(0)
- BIELKA** *Johann* (1) AMC 1880; cf. **Biel**; BSZ, Ro, Ry2; **BIELKA** (2), 2K (2 × 1805); n. czes. (DM); L, Ry2, SNNP

BIELKO cf. **BIELKO**

BIELKA cf. **BIELKA**

BIELKO (1), E 1804; cf. **Bieł**; Ry2; **BIELKO** (6), 4E (2 × 1801, 1831, 1833); 2K (2 × 1848); n. czes. (DM); L, Ry2

BIENART cf. **BIENERT**

BIENEFELD (1), K 1817; niem. n. os. (B); złoż. < odap. niem. *Biene* 'pszczola' + niem. *Feld* 'pole'

BIENER (3), 3K (2 × 1848, 1890); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2

BIENERT (46), 5AMC (3 × 1818, 2 × 1870); 4IK: 1 [1801–1839], 10 [1840–1859], 30 [1860–1900]; n. niem. (B, DM, FAM); Ry2; **BIENART** (3); 3K (1880, 1885, 1890); adapt. niem. n. os. *Bienert* < odap. *biener* 'pszczelarz, bartnik' lub od niem. n. os. *Binner* < odap. *Binder* 'bednarz'; Ry2(0)

BIENIEK (19), 14E (2 × 1818, 3 × 1825, 1826, 1828, 1831, 1832, 1845, 2 × 1869, 2 × 1894); 5K (3 × 1819, 2 × 1848); odim. *Benedykt*, < *Beniamin* (BSZ, Ro, Ry1, SNNP); L, Le, M 1577, MC, Ry2

BIERAWA *Franz, Susanna* (2), 2AMC (2 × 1870); I. odm. *Bierawa* (woj. opol., pow. kędzierzyńsko-kozielski); II. odap. *brać* < stp. *bie-rac*; Ry1

BIERCA (1), K 1849; I. odap. stp. *bierca* 'po-borca' (Ry1, SNNP); II. odim. *Biernat*; Ry2

BIERECKI *Franz* (1), AMC 1818; I. odm. *Biery* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim; obecnie cz. Pogórze Cieszyńskiego; niem. *Biernau*, czes. *Běry*; obecnie woj. śl., pow. bielski, gm. Jasienica); II. odap. stp. *bierać* 'brać' (SStpAK); III. odim. *Biernat*; Ry2

BIERMANN (8), 3AMC (2 × 1861, 1870); 4E (1858, 1862, 1863, 1865); K 1875; n. niem. (FAM); Ry2

BIERNACIK (2), 2K (1859, 1874); cf. **Biernat** (BSZ, Ro); Ry2

BIERNACKI *Maria, Johann* (2), 2AMC (1818, 1870); odm. *Biernaty* (woj. maz., pow. makowski, gm. Krasnosielc) (Ro); M 1715, Le, Ry2

BIERNART *Franz Josef* (1), AMC 1870; cf. **Biernat**; Ry2

BIERNAT (2), 2K (1889, 1892); odim. *Bernard* (Ro, Ry1); Ry2; **BIRNAT** (1), K 1881; zred. wariant n. *Biernat*; Ry2

BIERÓŃSKA (f) (1), K 1816; cf. **Bieroński**

BIERÓŃSKI (3), 3K (1805, 2 × 1848); I. odm. *Bieruń* (woj. śl., pow. bieruńsko-łędziński), < *Bierne* (Francja, reg. Nord-Pas-de-Calais); II. odap. stp. *bierać* 'brać', < *brać* (Ro); Ry2

BIEROWSKI (1), E 1890; odm. *Bierawa* (woj. opol., pow. kędzierzyńsko-kozielski) (Ro); M 1679, Ry2

BIERSKI (7), 2AMC (2 × 1818); 5K (1857, 1871, 1889, 1899, 1900); cf. **Bierecki**; L, M 1571, Ro, Ry2

BIESE (1), K 1853; n. niem. (DN, FAM); Ry2(0)

BIESEK (2), 2K (1806, 1863); cf. **Biesz**; Ry2; **BISEK** (6), 6K (1849, 2 × 1854, 1887, 1892, 1897); M 1621, Ry2

BIESTER (1), K 1878; n. niem. (FAM)

BIESZ *Anna* (1), AMC 1880; odap. *bies* 'demon zła, diabeł, czart'; możliwa adapt. niem. n. os. o podst. *Bis(s)* < odap. śrwniem. *bīs* 'kęs, kęsek'; Ry2

BIETA (11), 8E (2 × 1801, 1804, 1805, 2 × 1806, 1818, 1845); 3K (2 × 1805, 1848); I. odim. *Elżbieta* (Ro); II. odap. niem. *Bieta* 'klepka' (Ro), < niem. *Biet* 'deska na końcu statku'; Ro

BIETKO (1), E 1862; cf. **Bieta**; Ry2

BIGUS (1), E 1892; cf. **Biegaj**; Ry2

BIHL cf. **BIHLER**

BIHLER *Emma* (1), AMC 1818; n. niem. (DN); cf. **Buchler**; **BIHL** (1), K 1856; Ry2

BIJOK (10), AMC 1880; 6E (1913, 1886, 2 × 1887, 1888, 1895); 3K (1812, 2 × 1849); odap. gw. ciesz. *bijok* 'część cepa'; też 'człowiek skłonny do bójek', 'ten, który bije, awanturnik' (SGŚC); M 1650, Ry2

BIKOWSKI (1), K 1845; odm. *Byków* (woj. dolnośl., pow. wrocławski, gm. Długoleka), < *Bykowo* (woj. warm.-mazur., pow. kętrzyński, gm. Korsze); Ry2

BIL (5), AMC 1818; 4K (1812, 2 × 1845, 1846); odap. *bil* 'rzecz biała' (Ro), < czes. *bilý* 'biały' (Ro), < ukrain. *білий*, < białor. *белы*; DM, M 1577, Ry2

- BILA** (6), 2AMC (2 × 1872); 2E (1883, 1884); 2K (1813, 1817); cf. **Bila**; *M 1636*
- BILAN** (3), 3E (1823, 1889, 1897); cf. **Bil**, **Bilawski**; *M 1703*, Ry2
- BILAWSKI** (1), K 1842; odm. *Bilovec* (Czechy, kraj morawsko-śląski); Ry2
- BILEK** (6), 2AMC (1818, 1895); 4K (1805, 1836, 1884, 1891); cf. **Bil**; n. czes. *Bilek* (DM); Ro, Ry2
- BILESZ** (2), 2K (1810, 1826); cf. **Bil**
- BILICH** (2), E 1817; K 1892; cf. **Bil**; Ry2
- BILIK** (2), 2K (1814, 1816); cf. **Bil** (Ro); n. czes. *Bilik* (DM); *M 1644*, Ry2
- BILISZ** (3), 3K (2 × 1805, 1819); cf. **Bil**
- BILKO** (32), 2AMC (1818, 1890); 4E (1811, 1813, 1834, 1873); 26K (3 × 1805, 1819, 1820, 1822, 1823, 1824, 1825, 1826, 1827, 1828, 1829, 1830, 1848, 1849, 1886, 1887, 1888, 1889, 1890, 1893, 1895, 1896, 1897, 1898); odp. czes. *bilko* ‘białko’ (Ro); Ry2; **BIŁKO** (4), 4E (1808, 1818, 1825, 1844); *M 1621*, Ro, Ry2
- BILLEB** (1), K 1819; n. niem. (FAM); Ry2
- BILLICH** (19), 2AMC (2 × 1872); 17K (7 × 1805, 1813, 1818, 1820, 1845, 1849, 1886, 1892, 1894, 1896, 1898); cf. **Bilik**; Ry2
- BILLIG** (37), AMC 1818; 36K (7 × 1802, 1805, 4 × 1806, 1807, 4 × 1808, 1810, 8 × 1813, 1845, 4 × 1854, 1860, 1865, 1866, 1867, 1891); n. niem. (DM, FAM, Ry2)
- BIŁOWICKI** (64), 6AMC (2 × 1818, 2 × 1870, 1872); 58K: 29 [1801–1839], 29 [1860–1900]; odm. *Bilovice* (gm. w Czechach, Uherské Hladiště; MJ, t. 1); Ro, Ry2
- BIŁOWSKI** (2), 2K (1856, 1857); cf. **Bilowicki** (Ro); Ry2
- BILUT** *Josef* (1), AMC 1818; cf. **Bil**; Ry2
- BILY** *Franciszka, Leopold* (2), 2AMC (1818, 1890); n. czes. *Bilý* (DM)
- BIŁKA** (2), 2K (1805, 1817); cf. **Biłko**; L, Ry2
- BIŁKO** cf. **BILKO**
- BIM** (14), 6E (1813, 1823, 1826, 1830, 1833, 1844); 8K (1805, 1809, 2 × 1819, 1843, 3 × 1845); odetn. < niem. *Böhm* ‘Czech’; DM, Ry2
- BIMEK** (8), E 1888; 7K (2 × 1805, 1814, 1819, 1845, 2 × 1848); cf. **Bim**; Ro, Ry2
- BINCZAK** (1), K 1862; cf. **Ben**; Ry2
- BINDA** (1), K 1888; odp. gw. śl. *binda* ‘bandaż’ (MSGP); też < stp. ‘przepaska’ (Ry1)
- BINDER** (4), 4K (1846, 1847, 1859, 1871); I. n. niem. (A, B, DM, DN, FAM) < odm. *Binder* (Dolna Saksonia) lub < odp. niem. *Biner* < *Binder* ‘bednarz’; też ‘środek wiążący, spoiwo’; II. odp. gw. śl. *binder* ‘krawat’ (MSGGŚ); DM, Ry2
- BINDERIN** (2), 2K (1801, 1805); cf. **Binder**
- BINDUR** (1), K 1824; cf. **Binder**
- BINEK** (8), E 1802; 7K (1813, 1819, 2 × 1823, 1824, 1836, 1845); cf. **Ben** (Ro, Ry1); B, DM, *M 1629*, Ry2
- BINGE** (15), AMC 1890; E 1866; 13K (1801, 6 × 1805, 2 × 1811, 1813, 3 × 1823); n. niem. (DN)
- BINIEK** (1), E 1804; cf. **Benek** (Ro, Ry1); Ry2
- BINKO** (4), 4K (1823, 2 × 1848, 1849); cf. **Binek**; Ro, Ry1, Ry2
- BINKOWSKI** (17), 17K (1846, 1849, 1853, 4 × 1854, 1855, 1857, 1858, 2 × 1859, 1863, 2 × 1875, 1893, 1894); odm. *Bieńkowice* (woj. śl., pow. raciborski, gm. Krzyżanowice) (Ro); Ry2
- BINNER** (1), K 1889; n. niem. (FAM); Ry2
- BINNERT** (7), AMC 1869; 6K (1803, 1814, 1817, 1820, 1821, 1822); Ry2
- BINNERT** cf. **BINNER**
- BINOWIEC** (1), K 1896; odim. jid. *Binum*
- BIOLIK** (1), K 1805; cf. **Biołek**; Ry2
- BIOŁEK** (1), K 1849; odp. *bioły* < gw. śl. ‘biały’ – tu w znaczn. ‘siwowłosy’; też < gw. ciesz. ‘taniec weselny, w którym goście kolejno tańczą z panną młodą’ (ZSG); *M 1850*, Ry2
- BIOWSKA** (f) (1), E 1899; cf. **Biowski**
- BIOWSKI** (11), 11E (1885, 1886, 2 × 1887, 1888, 1889, 1890, 1892, 2 × 1895, 1897); I. odp. *bijać*, < *bić*; II. od n. *Bijowski*; Ry2
- BIRCH** (2), 2K (2 × 1805); n. niem. (FAM); Ry2(0)
- BIRECZYK** (1), K 1805; odp. śrwniem. *birke* ‘brzoza’, < śrwniem. *bir*, *bire* ‘gruszka’
- BIRMANN** *Hugo* (1), AMC 1868; n. niem. (FAM); Ry2
- BIRNAT** cf. **BIERNAT**
- BIRO** *Donat* (1), AMC 1813; węg. n. os. < odp. węg. *biró* ‘sędzia’

- BIROWSKI** (2), 2K (1849, 1856); cf. **Birski**, **Biro**; Ry2
- BIRSKI** (3), 3K (1836, 1849, 1870); odm. *Birowo* (woj. śl., soł. położ. w pn.-zach. cz. Mikołowa); możliwe przekształt. od węg. n. os. *Biró* < odp. węg. *biró* 'sędzia'; Ry2
- BIRUS** (3), 2E (1840, 1898); K 1830; odp. *brać* < stp. *bierać*; cf. **Bierawa**; Ry2
- BISAGA** (2), 2K (1801, 1833); odp. gw. ciesz. *bisaga* 'leń, nicpoń' (ZSG)
- BISECKI** (1), K 1843; odm. *Biesowo* (woj. warm.-mazur., pow. olsztyński, gm. Biskupiec), < *Biesowice* (woj. pomor., pow. słupski, gm. Kępice), < *Bize* (Francja, rej. Szampania-Ardeny); Ry2
- BISEK** cf. **BIESEK**
- BISKE** (1), 1855; odp. stp. *bis*, < *bies* 'czart, diabeł, szatan, zły duch' (SStpAK); możliwe < od niem. n. os. o podst. *Bis(s)* < odp. śrwniem. *bis* 'kęs, kęsek'
- BISKOP** *Anna* (1), AMC 1890; odp. stp. *biskop* 'biskup' (SNMP); Ry2; **BISKUP** (12), 12K (5 × 1805, 1807, 1808, 1826, 1827, 1829, 2 × 1848); odp. *biskup* < stp. *biskop* 'biskup' (Ro, Ry1, SNNP); Le, MC, Ry2
- BISKUP** cf. **BISKOP**
- BISMAR** cf. **BISMARCK**
- BISMARCK** (1), K 1887; od niem. n. os. *Bismarck* < *Bischafsmark* (Le); **BISMAR** (3), 3K (1875, 1891, 1896); Ry2
- BISMOR** (1), K 1807; cf. **Bismark**; Ry2
- BISOK** (2), E 1897; K 1887; cf. **Biske**; Ry2
- BISTRON** cf. **BYSTRON**
- BITKA** (2), 2K (2 × 1805); odp. gw. ciesz. *bitka* 'bijatyka' (SGŚC); Ry2
- BITKO** (4), E 1808; 3K (3 × 1896); cf. **Bitka**; Ry2
- BITTA** *Josef* (1), AMC 1880; odp. *bić*, < *bity*; Ry2
- BITTEL** (1), K 1859; n. niem. (FAM); Ry2
- BITTER** (22), 22K (1864, 1887, 4 × 1895, 3 × 1896, 5 × 1897, 1898, 4 × 1899, 3 × 1900); n. niem. (DM, FAM); Ry2
- BITTMANN** *Gottlieb, Maria* (2), 2AMC (2 × 1880); n. niem. (FAM); Ry2
- BITTNER** (34), AMC 1870; 33E (4 × 1804, 1806, 2 × 1807, 1810, 1812, 2 × 1815, 1816, 1817, 1820, 1826, 1829, 1833, 1840, 1844, 1847, 1850, 1862, 2 × 1863, 1865, 1869, 1879, 3 × 1883, 2 × 1888, 1898); od niem. n. os. *Büttner* 'bednarz' (B, DM, L, Ro); Ry2
- BIWAŁA** (1), K 1808; odp. *bywać*, < *być*
- BIWAŃ** (1), K 1819; cf. **Biwała**; Ry2
- BIZAN** (1), E 1872; odp. rumun. *bizár* 'dziwny, dziwaczny', < czes. *biza* 'głupi człowiek', < ukrain. *biz* 'bez'; cf. **Bizoń**; Ry2
- BIZEK** (5), AMC 1818; 4K (1882, 1887, 1896, 1897); cf. **Bizan**; Ry2
- BIZON** (14), 5AMC (2 × 1818, 1860, 2 × 1880); 9K (1858, 2 × 1892, 1895, 1896, 1897, 1898, 2 × 1900); odp. gw. młp. *bizoń* 'chłop wielki, niezgrabny' (MSGP, Ro); M 1679, Ry2
- BLACH** (2), 2K (1859, 1860); cf. **Blacha** (A); Le, Ry1, Ry2
- BLACHA** (9), 3AMC (1862, 1867, 1870); 6K (1839, 1846, 1847, 2 × 1848, 1894); I. odp. gw. ciesz. i gw. śl. *blacha* 'płyta kuchenna' (MSGGŚ, SGŚ, SGŚC), < *blacha* (BSZ, Ro, Ry1), < stp. *blach* 'blacha, zbroja' (SStpAK); II. odim. *Blach* < *Błazej*; L, MC, Ry2
- BLACHOWSKI** (1), K 1836; odm. *Błachów* (woj. opol., pow. olecki, gm. Dobrodzień) (Ro); Ry1, Ry2
- BLACHURA** (1), K 1817; cf. **Blacha** (Ry1); Ry2
- BLACZ** (1), K 1858; cf. **Blaczek**
- BLACZEK** (2), 2K (1819, 1832); odp. *blak* 'bladnąć' (Ro), < *blaknąć*; Ry2
- BLADEK** *Rudolf* (1), AMC 1818; odp. *blady* (Ro); M 1718, Ry2(0)
- BLAICHAR** cf. **BLAJCHER**
- BLAICHAR** cf. **BLAJCHER**
- BLAJCHER** (9), 9K (2 × 1810, 1812, 1814, 1816, 1818, 1842, 1847, 1863); cf. **Blacha**; por. też ap. *blacharz* 'rzemieślnik wyrabiający przedmioty z blachy, kryjący dachy blachą'; Ry2(0); **BLAICHAR** (1), E 1814; **BLAICHAR** (5), 5E (3 × 1814, 2 × 1840); Ry2
- BLANDZI** *Rudolf, Wiktor* (2), 2AMC (2 × 1880); odp. gw. młp. *bledzić*, < *blandać* 'mówić nie do rzeczy' (T); Ry2
- BLANISZ** (1), K 1819; cf. **Błanik**

- BLANK** (3), AMC 1896; 2E (1897, 1898); odp. gw. śl. *blank* 'całkowicie, zupełnie' (MSGGS), < hiszp. *blanca* 'biała'; A, B, DM, Ro, Ry2
- BLASBALG** (1), K 1869; złoż. < odim. *Blasius* < *Błażej* (lub pierwszy człon < odp. śrwniem. *bläser* 'trębacz') + niem. ap. *bald* 'odważny, śmiały' (możliwe też drugi człon < odp. niem. *baldig* 'rychły, szybki'); możliwe < odm. *Blas/Blas* (na terenie byłego pow. łaskiego), < *Blassy* (na terenie byłego pow. lutyńskiego); Ry2
- BLASCH** (2), AMC 1818; K 1899; I. odp. *bläss* 'słaby, bład', < śrwniem. *bläser* 'trębacz'; por. też < niem. *Blase* 'pęcherz' oraz niem. *blasen* 'dmuchać'; II. od niem. n. os. *Blas* < odim. *Blasius*
- BLASCHKE** cf. **BLASZKA**
- BLASESTEIN** *Elias*, *Schania* (2), 2AMC (1860, 1862); złoż. < odp. niem. *bläss* 'słaby, bład' + stwniem. *stein* < śrwniem. *stein* 'kamień, skała'; też 'warownia obronna na skale'
- BLASIUS** (3), 3K (1814, 1821, 1845); odim. *Błażej*; DN, Le, MC, Ry2
- BLASKI** (4), 2K (1871, 1890); 2J (2 × 1838); odp. *blaski* 'szary, siwy' (Ro), < stp. *blaskowaty* 'białawy, jasny' (SStpAK); M 1655, Ry2
- BLASZCZEKOWIC** (1), K 1875; cf. **Błaszczyk**; Ry2
- BLASZKA** (7), E 1890; 6K (1838, 1839, 1845, 2 × 1889, 1900); odp. *blaszka* (Ro, Ry1); cf. **Blacha** (Ro); DM, Ry2; **BLASCHKE** (3), AMC 1890; E 1895, K 1814; zgerm. wariant n. pol. *Blaszka*; Ry1
- BLASZOK** (3), 3K (1805, 1846, 1863); odp. gw. młp. *blaszak* 'blaszany, wykonany z metalu' (SGPK, t. 1)
- BLATAIN** cf. **BLATTAN**
- BLATTAN** (10), 10K (1848, 1858, 2 × 1864, 1867, 1874, 1876, 1881, 1886, 1893); odp. śrwniem. *blat* 'liść', < czes. *blatny* 'błotny'; **BLATAIN** (1), K 1863; Ry2
- BLATTON** *Franz* (1), AMC 1818; cf. **Blattan**; Ry2
- BLAUDE** (1), K 1900; odp. niem. *Blau* 'błękit'
- BLAZEK** (12), 12K (1814, 1815, 3 × 1819, 1825, 1836, 1842, 2 × 1848, 1875, 1890); cf. **Błażej**; n. czes. *Blažek* (DM); Ry2(0)
- BLAZEWSKI** (1), K 1803; odm. *Błażowa* (woj. podkarp.)
- BLAZIK** (2), 2K (1892, 1897); cf. **Błażej**; n. czes. *Blažik*; DM, Ry2
- BLĄŻEK** (1) K 1815; cf. **Błażej**
- BLECH** (2), AMC 1818; K 1897; odp. gw. ciesz. *blejch* 'miejsce do bielienia płótna' (SGŚC), < *blich* to samo znac. (Ro), < *blecha* (Ry1); możliwe od niem. n. os. *Blëch* < odp. niem. *Blech* 'blacha' (DM); Ry2
- BLECHTA** cf. **BŁECHA**
- BLECK** (1), K 1849; n. niem. (DM, FAM); Ry2(0)
- BLEICHER** (12), 12K (1805, 1813, 1816, 1821, 1856, 1880, 2 × 1882, 2 × 1883, 2 × 1900); niem. n. os. (B, DM); cf. **Blejchar**
- BLEINBACK** (1), K 1842; złoż. < odp. niem. *Blein* 'ołów' + niem. *Backe* 'policzek'; też pot. 'pośladek'
- BLEJCH** (2), 2K (1801, 1811); odp. gw. ciesz. *blejch* 'miejsce do bielienia płótna' (SGŚC, ZSG); cf. **Blejchar**
- BLEJCHAR** (3), 3K (1869, 2 × 1878); adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Bleicher* < odp. śrwniem. *blëch* 'listek metalu, blacha', < niem. *Blech* 'blacha', < niem. *Blecher* 'blacharz'
- BLESZOWSKI** (1), K (1845); odm. *Bleszyn* (woj. łódz., pow. piotrkowski), < *Bleszno* (woj. maz., pow. białobrzegi); możliwe od niem. n. os. *Blëch* < odp. niem. *Blech* 'blacha' (DM)
- BLIŃSKI** (2), 2K (2 × 1848); odm. *Blinno* (woj. maz., pow. sierpiecki, gm. Szczutowo); Ry2
- BLIŻNIAK** (2), 2K (1810, 1863); odp. *bliźniak* (Ro, Ry1); Ry2; **BLIŻNIOK** (6), AMC 1890; 5K (1842, 3 × 1849, 1877); gw. (śl.) wariant n. *Bliźniak*
- BLIŻNIK** (1), K 1836; odp. *blizna*; Ry2
- BLOCH** (1), K 1898; I. niem. n. os. < odetn. *Bloch* 'Włoch, Wołoch'; II. odim. *Błogota*,

- < *Błażej*; III. odpap. gw. wlkp. *bloch* 'belka, drewniany bal' (MSGP); B, FAM, Le, MC
- BLOCHNIAK** (1), K 1843; cf. **Bloch**
- BLOMBERG** (4), 4E (1880, 1882, 1888, 1892); n. niem. (FAM); Ry2
- BLOSZEK** (1), E 1810; odim. czes. *Blahomil*
- BLOT Rosa** (1), AMC 1898; odpap. gw. ciesz. *blotek* 'brzeszczot' (SGŚC); Ry2
- BLUDAK Johann** (1), AMC 1818; I. odm. *Błędowice* (cf. **Błędowski**; MJ, t. 1); II. odpap. gw. kasz. *bluda* 'drewniana miska' (SGPK, t. 1); Ry2(0)
- BLUK** (1), K 1855; odpap. *bląkać się*; Ry2
- BLUM Libl** (1), AMC 1818; I. odim. jid. *Bluma*; II. odpap. niem. *Blume* 'kwiat'; B, Ry2
- BLÜMEL** (2), E 1816; K 1871; n. niem. (FAM); Ry2
- BLUMENKRAUS Jetty** (1), AMC 1880; złoż. < odpap. niem. *Blume* 'kwiat' + niem. *kraus* 'pomarszczony'; Ry2
- BLUMENTHAL** (20), 6AMC (1818, 1867, 4 × 1870); 14K (1816, 7 × 1838, 1849, 1851, 1854, 1855, 1857, 1860); n. niem. (A, FAM)
- BLUTHEN Franz** (1), AMC 1870; n. niem. (FAM)
- BLYSNIOK** (1), K 1849; odpap. gw. ciesz. *blyaskać się* 'błyskać się' (SGC, SGŚC)
- BLACHUT** (28), 28E (1818, 1840, 1862, 1877, 1880, 1883, 6 × 1885, 4 × 1889, 10 × 1895, 2 × 1897); odim. *Błażej* (Ro, Ry1); L, M 1588, Ry2;
- BLAHUT** (74), 11AMC (5 × 1818, 2 × 1870, 4 × 1880), 10E (1816, 1879, 1884, 2 × 1891, 1895, 4 × 1896), 53K: 5 [1801–1839], 48 [1860–1900]; n. czes. *Blachut* (DM); M 1584, Ro, Ry2
- BŁADNICZY** (1), E 1895; odm. *Bładnice* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie w woj. śl., pow. cieszyński, gm. Skoczów)
- BŁANIK** (2), 2E (1872, 1873); odpap. gw. ciesz. *blana* 'błona' (SGŚC); Ry2; cf. **Blanik**; **BLANIK** (24), 24K (1805, 3 × 1845, 7 × 1846, 1847, 1848, 1890, 2 × 1891, 3 × 1892, 5 × 1894); Ry2
- BŁASZCZOK** (4), 4K (1836, 1848, 1896, 1899); gw. (śl.) wariant n. **Błaszczyk**; Ry2
- BŁASZCZYK** (14), 2AMC (2 × 1818); 7E (1840, 1876, 1878, 1880, 1882, 1884, 1892); 5K (1806, 1822, 1890, 1991, 1992); odim. *Błażej* (Ro, Ry1); M 1710, MC, Ry2
- BŁAŻEJ** (5), 5K (1847, 2 × 1873, 1882, 1886); odim. *Błażej* (Ro, Ry1); M 1715, Ry2
- BŁĘCHA** (3), AMC 1818; 2K (1885, 1892); odpap. gw. ciesz. i gw. śl. *błęcha* 'pchła' (SGŚ, SGŚC); M 1580, Ry2; **BŁĘCHTA** (2), 2K (1890, 1892); wariant n. *Błęcha*; Ry1
- BŁĘDOWSKA** (f) (1), AMC 1880; cf. **Błędowski**; L, M 1637, MC, Ry2
- BŁĘDOWSKI** (3), AMC 1818; 2K (2 × 1887); odm. *Błędowice* (czes. *Bludovice*, niem. *Bludowitz*, cz. miasta Havířova w kraju morawsko-śląskim, w pow. Karwina w Czechach; MJ, t. 1); też < *Błędów* (woj. maz., pow. grójecki) (Ro)
- BŁOTONÍ** (1), E 1871; odpap. *bloto*
- BŁYSKOL** (1), K 1801; cf. **Blyśniok**; Ry2
- BOBCZYK** (1), E 1882; cf. **Bobek** (Ro); Ry2
- BOBEK** (184), 5AMC (1842, 3 × 1862, 1880); 160E: 92 [1801–1839], 10 [1840–1859], 58 [1860–1900]; 19K (3 × 1805, 1837, 1849, 1859, 1860, 1877, 3 × 1888, 2 × 1892, 2 × 1893, 1894, 1895, 2 × 1897); odpap. gw. ciesz. i gw. śl. *bobek* 'odchody królika' (Ro, SGŚC); też forma określenia kogoś lub czegoś małego, < *bób* (Ry1); n. czes. (DM); L, M 1644, Ry2
- BOBER** (4), 4K (1801, 1893, 1895, 1897); odpap. gw. śl. *bober* 'bóbr' (SGŚC); n. pol. i czes. (Ro); A, Le, Ry1, Ry2
- BOBERT** (1), K 1846; cf. **Bober**; Ry2(0)
- BOBIK** (2), 2E (1848, 1889); odpap. *bób* (Ro, Ry1), < *bobik* 'bób drobny'; n. czes. *Bobik* (DM); Ry2
- BOBIS Johann** (1), AMC 1862; odim. jid. *Bobe*; A, Ry2
- BOBISZ Josef** (1), AMC 1870; cf. **Bobis**; M 1695, Ro, Ry2
- BOBREK** (4), AMC 1860; 2E (1801, 1867); K 1899; I. od nazwy cz. miasta Cieszyn — *Bobrek*; II. odpap. *bóbr* (Ry1); Le, Ro, Ry2
- BOBRELA** (1), K 1900; cf. **Bober**
- BOBRZICKO Helena** (1), K 1807; gw. (śl.) wariant n. *Bobrzycki*; cf. **Bobrzyk**
- BOBRZYK** (35), 4E (1800, 1805, 2 × 1894); 31K (1805, 1846, 4 × 1850, 1856, 1857, 4 × 1858,

- 1859, 1860, 1861, 2 × 1862, 1864, 1865, 3 × 1867, 1870, 1871, 1873, 1874, 1876, 1877, 1880, 1881, 1882); odp. *bóbr*, < *bober* (Ro, Ry1); cf. **Bobrek**; M 1706, Ry2; **BOBRZIK** (4), 4K (1833, 1867, 1890, 1900); gw. (śl.) wariant n. *Bobrzyk*
- BOCEK** (86), 2AMC (1818, 1880); 79E: 19 [1801–1839], 60 [1860–1900]; 5K (1846, 1849, 1890, 2 × 1895); I. odp. gw. młp. *bocek* ‘bocian’ (SGPK, t. 1); II. odm. *Bocanowice* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie *Boconowice*, gm. w Czechach, w kraju morawsko-śląskim, pow. Frýdek-Místek); L, M 1655, Ry2
- BOCH** (1), E 1888; I. odp. stp. *boch* ‘tułów obłupionego ze skóry bydłęcia’ (SNNP); II. odim. *Bogustaw*, < *Bolesław* (Ro, Ry1), < *Bochwał*, < *Boguchwał*; Ry2
- BOCHENEK** (24), 4AMC (1818, 2 × 1872, 1890); 2E (1875, 1896); 18K (1801, 1819, 1820, 1822, 1823, 1824, 1825, 1826, 1827, 1828, 1830, 1835, 1836, 1838, 1840, 1848, 1888, 1900); odp. *bochenek* (Ro, Ry1); Le, Ry2
- BOCHEŃ** (1), K 1895; cf. **Bochenek**; Ry2
- BOCHEŃSKI** (1), K 1823; odm. *Bochnia* (woj. młp., pow. bocheński) (Ro, SNNP); cf. **Bochenek**; Ry2
- BOCHNIAK** (11), 11K (1819, 1825, 1845, 2 × 1849, 1851, 1871, 1878, 1885, 1887, 1892); cf. **Bocheński** (Ro); Ry2
- BOCHNIK** (2), 2K (1848, 1850); cf. **Bochenek**; Ro, Ry1, Ry2
- BOCIEK** (1), K 1836; odp. gw. młp. *bociek* ‘bocian’ (SGPK, t. 1); Ro, Ry2
- BÖCK** (2), AMC 1866; E 1894; n. niem. (B, DN, FAM, Le, MC); Ry2
- BOCKMAN** (1), E 1894; n. niem. (DN, FAM)
- BOCZANEK** (1), E 1801; odp. *bocian*; n. czes. *Bočánek* (DM)
- BOCZEK** (20), 2AMC (2 × 1818); 3E (1811, 1816, 1893); 15K (4 × 1804, 1810, 3 × 1813, 3 × 1823, 2 × 1845, 2 × 1896); odp. *boczek* (BSZ, Ro); n. czes. *Boček* (DM); L, M 1577, Ry2
- BODURA** (1), E 1816; I. odp. *bode*, < *bóśc*; II. od niem. n. os. *Bodo* < odp. niem. *Bode* ‘mały domek’ lub < niem. *Bödem* ‘ziemia, gleba, pole uprawne’; cf. **Badura**; B, Ry2
- BOESE** (5), 5K (2 × 1803, 2 × 1848, 1872); n. niem. (FAM)
- BOGACKI** (1), K 1819; odp. *bogacki* ‘bogaty’; cf. **Bogacz** (Ro); możliwe < odim. *Bogdan*, < *Bogdał*, < *Boguchwał*; Ry2
- BOGACZ** (2), AMC 1818; K 1802; odp. stp. *bo-gacz* ‘człowiek bogaty’ (Ro, SNNP); M 1621, Le, Ry2; **BOGOCZ** (3), AMC 1818; 2K (1897, 1899); gw. (śl.) wariant n. *Bogacz*; M 1676; **BOHACZ** (9), 2AMC (2 × 1818); 7K (1877, 1879, 1882, 2 × 1888, 1896, 1900); n. czes. *Boháč* (DM)
- BOGALEK** (1), K 1878; odim. *Bogdał*, < *Boguchwał*, < *Bogustaw*
- BOGISZ** *Josef* (1), AMC 1818; cf. **Bogalek**; możliwe też < *Bóg*; L, Ry2
- BOGLER** *Ludwig* (1), AMC 1818; n. niem. (DN, FAM)
- BOGNAR** *Lipot* (1), AMC; węg. n. os. < odp. węg. *bognár* ‘kołodziej’
- BOGOCZ** cf. **BOGACZ**
- BOGODARSKI** *Anton* (1), AMC 1868; I. złoż. od przyzwiska dwuczłonowego < odp. *dać* + *Bogu* ‘hojny, dobry’; II. odim. złoż. *Bożydar*
- BOGUCKI** *Franz, Johann, Zofren* (3), 3AMC (1859, 1860, 1867); odm. *Bogucice* (woj. młp., pow. bocheński; woj. łódz., pow. poddębicki, gm. Zadzim) (BSZ); MC, Ro, Ry2
- BOGUMILSKI** *Stanisław* (1), AMC 1862; odim. złoż. *Bogumił*, < *Bogurad*, < *Boguchwał*; Ry2
- BOGUSŁAWSKI** *Johann* (1), AMC 1818; odm. *Bogustawice* (liczne w woj. śl., w woj. wlkp.); Ry2
- BOHACZ** cf. **BOGACZ**
- BOHDAL** (1), K 1876; n. czes. *Bohdal* (DM); Ry2
- BÖHM** (27), 3E (1809, 1886, 1897); 24K (1845, 1851, 1874, 5 × 1875, 1876, 1877, 1878, 2 × 1879, 1880, 1881, 2 × 1882, 1883, 1884, 1885, 1886, 1887, 1888, 1896); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- BÖHNEN** *Johann* (1), AMC 1818; n. niem. (FAM)
- BOHNICKI** (1), E 1818; odm. *Bochnia* (woj. młp., pow. bocheński)
- BOHUCKI** (127), 4AMC (4 × 1818); 115E: 49 [1801–1839], 14 [1840–1859], 52 [1860–

- 1900]; 8K (1805, 1843, 1846, 1849, 1857, 1859, 1864, 1865), I. odm. *Bogucice* (cf. **Bogucki**); II. odim. *Bohun* (L); *M 1650*, Ry2
- BOHUN** *Paul* (1), AMC 1818; odim. *Boguchwał*, < *Bogusław* (z ukRAIN. lub czes. *h* w śródgłosie); n. czes. (DM); Ry2; **BOCHUN** (1) E 1874; Ry2
- BOJACZ** (1), E 1895; odp. gw. ciesz. < stp. *bojać się* 'bać się' (SGŚC); Ry2
- BOJAKOWSKI** (6), 6K (1805, 2 × 1813, 1823, 2 × 1830); I. odm. *Bujaków* (woj. śl., pow. bielski, gm. Porąbka); II. odp. *bój* (Ro); Ry2
- BOJDA** (152), 3AMC (3 × 1818); 120E: 56 [1801–1839], 9 [1840–1839], 55 [1860–1900]; 29K (2 × 1816, 1845, 3 × 1849, 2 × 1856, 3 × 1859, 1883, 1884, 1885, 1886, 1887, 1890, 3 × 1892, 1893, 1894, 1895, 1896, 1897, 1898, 1899, 2 × 1900); cf. **Bojacz**; < *bój* (Ro); *M 1723*, Ry1, Ry2
- BOJDECKI** (1), E 1850; odm. *Bejdy* (w XIX wieku *Bojdy*; woj. maz., pow. łosicki, gm. Olszanka); Ry2
- BOJKO** (4), E 1900; 3K (1968, 1889, 1896); I. odetn. *Bojko*, < *Bojki*, < *Bojkwie* 'górska ludność ukraińska, zamieszkująca w XV wieku teren Karpat Wsch.'; II. odp. *bojać się* (Ry1), < *bój* (Ro); III. odim. *Bolesław* (L); *M 1621*, Ry2
- BOJTEK** (1), E 1811; odp. gw. ciesz. *bojtka* 'piosenka' (SGŚC); por. też ap. < gw. śl. *bojtł* 'sakiewka' (SGŚ)
- BOK** (3), 2E (1818, 1849); K 1807; odp. *bok* (BSZ, Ro), < *boczyć się* (Ry1); B, MC, Ry2
- BOKAJ** (3), 3K (1817, 1819, 1836); cf. **Bok**; Ry2
- BOKSZAŃSKA** *Zofia* (w źródle odnotowano, że przybyła z Wilna) (1), AMC (1880); od n. *Bokszanski* < odm. *Bogszyce* (obecnie *Boksyce*, woj. świętokrz., pow. ostrowiecki, gm. Waśniów); możliwe też < odim. *Boguchwał*, < *Bogusław*; Ry2
- BOLAĆZKA** (1), K 1900; odp. stp. *bolączka* 'ból, niedomaganie, choroba' (SStPAK), < gw. ciesz. *bolónczka* 'człowiek, który nieustannie narzeka' (ZSG); Ry2
- BOLEK** (104), AMC 1818; 95E: 19 [1801–1839], 6 [1840–1859], 70 [1860–1900]; 8K (1805, 1813, 1836, 2 × 1845, 2 × 1848, 1889); odim. *Bolesław* (Ro, SNNP), < *Bolemir*, < *Bolebor* (SNNP); n. czes. (DM); *M 1420*, Ry2
- BOLEŻAR** (1), K 1817; odim. *Boleżar*
- BOLIK** (1), K 1805; I. odp. *boleć*; II. odim. *Bolesław*, < *Bolebor* (Ro); n. czes. *Bolík* (DM); Ry2
- BOLKO** (1), K 1890; odim. *Bolesław* (Ro); *M 1404*, Ry2
- BOLOCZEK** *Johann* (1), AMC 1818; odp. gw. ciesz. *bolok* 'wrzód, czyrak, chrosta' (SGŚC)
- BOLSTER** (1), K 1813; n. niem. (DN)
- BOLUSIK** (1), K 1805; cf. **Bolko**; możliwe < odp. *ból*, < *boleć*
- BOMBA** (6), 2AMC (2 × 1870); 4K (1818, 1836, 1845, 1849); odp. *bomba* (Ry1); też 'kula' (Le); Ry2
- BOMBERGER** (1), K 1805; odm. *Bamberg* (Niemcy, Bawaria)
- BOMSKI** (2), 2K (1882, 1885); odm. *Boms* (gm. w Niemczech, w reg. Bodensee-Oberschwaben); cf. **Bomba** (Ro); Ry2
- BONATO** (1), K 1895; odim. *Bonifacy*, < *Bonawentura*; n. włos. (DR); Ry2(0)
- BONATOWSKI** (1), K 1810; odm. *Bonito* (Włochy, rej. Kampania); cf. **Bonato**; Ry2
- BONDAR** (1), K 1809; odp. ukRAIN. *bondar* 'bednarz' (Ry1); Ry2
- BONEK** *Albin* (w źródle odnotowano poch. żyd.) (1), AMC 1880; odim. *Bonifacy* (Ro, Ry1), < *Bonawentura* (Ro); Ry2
- BONIAK** (1), K 1824; cf. **Bonek**; Ry2
- BONIATTI** *Klotylda* (1), AMC 1880; odim. *Bonifacy*; n. włos.
- BONIS** (2), 2E (2 × 1802); cf. **Bonek**; możliwe < odp. śrwniem. *bōne* 'groch' albo < odm. *Bonn* (Niemcy, Nadrenia Pn.-Westfalia); Ry1, Ry2
- BÖNISCH** (4), E 1987; 3K (1874, 2 × 1897); n. niem. (DM, FAM); Ry2(0)
- BONISEK** *Rudolf* (1), AMC 1818; cf. **Bonek**
- BONK** (4), E 1815; 3K (1837, 1845, 1897); odp. gw. ciesz. *bónk* 'bąk' (SGŚC); też 'mruk, zrzęda, człowiek nietowarzyski' (ZSG); n. czes. (DM); Ry2
- BONTY** *Izaak, Julian, Leon, Libon* (4), 4AMC (4 × 1818); n. żyd. < odp. *bondy* (w żyd. rodzinach nazywano tak dziecko, które uro-

- dziło się w dniu wielkiego święta, w dobrym dniu); Ry2
- BORAK** (4), 4K (1805, 1848, 1849, 1897); I. odm. *Borač* (Czechy, pow. Brno); II. odim. *Borostaw*, < *Boryslaw*, < *Bolebor* (Ro, Ry1); III. odap. *borak*, < *bór* (Ro), < gw. śl. *borok* 'biedak' (SGŚ); też 'kaleka, ułomny' (ZSG); n. czes. *Borák* (DM); L, M 1671, Ry2
- BORAS** (1), E 1812; cf. **Borak**; Ry2
- BORCZ** (6) AMC 1818; 2E (1809, 1810); 3K (1810, 1873, 1882); cf. **Borak**; B, Ry2
- BORCZYK** *Gertruda* (1), AMC 1880; cf. **Borak** (Ro, Ry1); Ry2
- BORDA** (5), 2AMC (2 × 1870); 2E (1868, 1875); K 1849; I. odap. *borda* 'burda', < wschł. wian. *boroda* 'broda'; II. odim. niem. *Bordwig*; M 1636, Ry2
- BORDON** (4), E 1889; 3K (1849, 2 × 1900); cf. **Borda**; M 1636, Ry2; **BORDOŃ** (2), E 1876; K 1900; Ry2
- BORDOŃ** cf. **BORDON**
- BORDOWSKI** (2), 2K (1894, 1896); odm. *Bordovice* (Czechy, pow. Nový Jičín, kraj morawsko-śląski); Ry2
- BORECKI** (11), AMC 1880; 10E (2 × 1877, 1885, 1886, 1887, 2 × 1889, 2 × 1890, 1895); odm. *Borek* (licznie występujące na terytorium Polski), < *Borki* (licznie występujące na terytorium Polski); MC, Ry2
- BOREK** (7), 4E (1805, 1806, 1856, 1875); 3K (2 × 1805, 1882); I. odap. gw. ciesz. i gw. śl. *borek* 'świder, wiertło' (Ro, SGŚC); II. odim. *Bolebor*, < *Borzysław*, *Borzywuj* (BSZ), < *Borzyniew*, *Borzymir*, < *Bolebor* (SNNP); cf. **Borecki**, **Borak** (Ro, Ry1); DM, L, M 1455, MC, Ry2
- BORENIOK** (8), AMC 1880; 7K (1889, 1890, 1892, 1893, 2 × 1896, 1898); odm. *Borynia* (woj. śl., soł. Jastrzębia-Zdroju; też na Ukrainie, obw. lwowski, rej. turczański)
- BORER** (2), 2K (1810, 1812); odap. gw. śl. *borer* 'wiertło' (MSGGŚ)
- BORGER** *Ignatz, Ludwig* (2), 2AMC (1818, 1880); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- BORIŃSKI** cf. **BORYŃSKI**
- BORIS** (1), E 1801; odim. ros. *Boris*; Ry2(0)
- BORISZ** (2), 2K (1892, 1897); cf. **Boris**
- BORKOWSKI** *Franz* (1), AMC 1818; odm. *Borki* (licznie występujące na terytorium Polski), < *Borków* (liczne w woj. lub., w woj. maz., w woj. świętokrz. (A), < *Borkowice* (liczne w woj. dolnośl., w woj. łódz., w woj. maz., w woj. opol., w woj. wlkp.) (A, Ro), < *Borkowo* (woj. kujaw.-pomor., pow. inowrocławski); Ry2, SNNP
- BORLIC** *Johann* (1), AMC 1870; cf. **Borlicki**
- BORLICKI** *Janusz, Wacław* (2), 2AMC (2 × 1880); odap. czes. *borlice* 'najmniejszy z rogów myśliwskich'; możliwe < odm. *Barlin* (Francja, gm. Nord-Pas-de-Calais); Ry2
- BÖRM** *Oscar* (1), AMC 1880; n. niem. (FAM); Ry2
- BORNFREUD** *Adolf* (w źródle odnotowano poch. żyd.) (1), AMC 1880; złoż. < odap. stwniem. *boran* 'urodzony' + śrwniem. *vröude*, *vreude* 'radość' (możliwe też drugi człon < odap. śrwniem. *vrede* 'pokój')
- BOROCZEK** (1), K 1897; odap. gw. ciesz. *boroczek* 'biedaczek' (SGŚC)
- BORON** (2), E 1825; K 1887; I. odim. *Bolebor* (Ro), < *Borzysław*, < *Bożymir* (Le); II. odap. *bór* (Le, Ro); Ry2; **BOROŃ** (7), AMC 1880; 4E (1820, 1822, 2 × 1831); 2K (1886, 1897); M 1622, Ro, Ry2
- BORONOWSKI** (1), K 1845; I. odm. *Boronów* (woj. śl., pow. lubliniecki) (BSZ); II. odim. *Bolebor* (Ro); Le
- BOROŃ** cf. **BORON**
- BOROŃSKI** (2), 2K (1834, 1848); cf. **Boronowski**; Ro, Ry2
- BOROWCZYK** (2), 2E (2 × 1877); cf. **Borowiec**; Ry2
- BOROWIEC** (5), AMC 1896; 4K (1841, 2 × 1845, 1855); odap. *borowiec* 'mieszkaniec borów' (BSZ, Ro, SNNP); n. czes. *Borovec* (DN); BSZ, Ry2
- BORSKI** (30), 28E (1816, 2 × 1818, 1836, 2 × 1840, 2 × 1841, 1862, 1874, 1877, 1878, 1879, 1880, 1885, 1886, 1887, 1888, 1889, 1890, 3 × 1892, 1894, 1896, 1897, 2 × 1899); 2K (1805, 1809); odm. *Borów* (liczne w woj. dolnośl., w woj. lub., w woj. łódz.) (Ro), < *Bór* (woj. lub.,

- pow. opolski, gm. Józefów); n. czes. *Borský* (DM); L, M 1647, Ry2
- BORSZKA** (1), E 1855; odim. *Borzygniew*, < *Borzimir*, < *Borzywuj*, < *Bolebor*
- BORT** *Salomea* (1) AMC 1818; I. odp. stp. *bort* < niem. *Bort* 'broda'; II. odim. niem. *Borthard* (A, B, DM, FAM); M 1694, Ry2
- BORTEK** (1), K 1875; cf. **Bort**; Ry2(0)
- BORTEL** (6), E 1828; 5K (1841, 2 × 1845, 1849, 1851); cf. **Borthel**; B, DM, L, M 1721, Ry2
- BORTHEL** (3), AMC 1830; E 1811; K 1856; od niem. n. os. *Borth* < odp. niem. *Borth* 'ostrze, brzeg, grot' lub < odim. niem. *Borthard*; L
- BORTLICZEK** *Zuzanna* (1), AMC 1809; cf. **Bortlik**; n. czes. *Bortlíček* (DM); Ry2
- BORTLIK** (15), AMC 1818; 14K (1819, 1824, 1827, 3 × 1846, 2 × 1849, 2 × 1859, 1863, 1875, 1876, 1896); I. odim. *Barłomiej* (Ro); II. odp. *bort*, < *borta* (Ro); n. czes. *Bortlík* (DM); L, Ry2
- BORTNER** (1), K 1886; n. niem. (FAM)
- BORTSCH** (5), 5K (1885, 1890, 1894, 1897, 1900); cf. **Borth**
- BORUCKI** (5), 2AMC (1818, 1880); 3K (2 × 1892, 1895); I. odm. *Borucin* (woj. śl., pow. raciborski, gm. Krzanowice), < *Borucino* (woj. pomor., pow. kartuski, gm. Stężyca) (SNNP); II. odim. *Borostaw*, < *Boryslaw*, < *Bolebor*; III. odp. *boruta* 'diabeł' (Ro); n. czes. *Bořucký* (DM); Ry2
- BORUS** (54), 43E: 19 [1801–1839], 2 [1840–1859], 22 [1860–1900]; 11K (1845, 1848, 2 × 1891, 1992, 1993, 1994, 2 × 1995, 1996, 1998); odim. *Borosław*, < *Boryslaw*, < *Bolebor* (Ry1); M 1621, Ry2
- BORUSZ** (3), 3K (1887, 1892, 1995); cf. **Borus** (Ry1, SNNP); Ry2(0)
- BORUŚ** (2) 2K (1897, 1900); cf. **Borus**
- BORUTA** (315), 5AMC (4 × 1818, 1860); 232E: 126 [1801–1839], 19 [1840–1859], 87 [1860–1900]; 78K: 43 [1801–1839], 11 [1940–1859], 24 [1860–1900]; I. odp. *boruta* 'diabeł' (BSZ, Ro); II. odim. *Borzysław*, < *Borzygniew*, < *Bożywoj* (Ry1, SNNP); L, M 1621, Ry2
- BORUTKA** (2), 2K (1810, 1864); cf. **Boruta**; M 1654, Ry2
- BORYNIOK** (1), K 1882; cf. **Boryński**
- BORYŃSKI** (3), 3K (1819, 1826, 1848); odm. *Borynia* (kiedyś wś, obecnie włączona jako cz. do Jastrzębia-Zdroju, woj. śl.; też na Ukrainie) (Ro), < *Boryń* (os. w woj. lubus., pow. zielonogórski); Le, M 1520, Ry2; **BORIŃSKI** (1), K 1835; wariant gw. n. *Boryński*; Ry2
- BORYŚ** (3), 3K (1870, 1887, 1889); odim. *Borosław*, < *Borzysław* (Ry1); Ry2
- BOSCH** (1), K 1850; n. niem. (FAM); Ry2
- BÖSE** (3), 2AMC (1864, 1870); K 1839; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- BÖSEL** (1), K 1892; n. niem. (DN, FAM); Ry2(0)
- BÖSER** (1), K 1900; n. niem. (B, FAM); Ry2
- BOSZCZYK** (195), 5AMC (1818, 1870, 3 × 1880); 168E: 67 [1801–1839], 14 [1840–1859], 87 [1860–1900]; 22K (1807, 1819, 2 × 1820, 2 × 1823, 3 × 1836, 1837, 3 × 1839, 1840, 1844, 1846, 2 × 1848, 1877, 1893, 2 × 1896); odim. *Bogumił*, < *Bogustaw*, < *Bolesław* (Ry1); M 1667, Ry2
- BOSZYK** (1), E 1804; cf. **Boszczyk**; Ro, Ry2(0)
- BOTEK** (2), E 1808; K 1893; I. odp. gw. ciesz. *bótek* 'sznurowany trzewik damski' (SGŚC), < *bot* 'but' (Ro, Ry1); II. od niem. n. os. *Bote*, *Bott* < odp. śrwniem. *bote* 'posłaniec, goniec' (Ro); Ry2
- BOTH** (2), 2K (1801, 1866); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- BOTKO** (1), K 1874; cf. **Botek** (Ro, Ry1); Ry2
- BOTLIK** (1), K 1849; cf. **Botek**; B
- BOTNIK** (1), 1849; cf. **Botek** (Ry1)
- BOTTCHER** *Joachim* (1), AMC 1880; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- BOTURA** (1), E 1811; cf. **Botek**; Ry1
- BOVELLO** (1), K 1824; od niem. n. os. *Bove* < odp. śrdwniem. *bove* 'chłopiec'
- BOVENLIND** (1), K 1814; złoż. < odp. śrwniem. *bove* 'chłopiec' + stwniem. *lindi* 'przyjazny'
- BOWSKI** (1), E 1842; odm. *Boves* (Włochy, rej. Plemont); cf. **Bovello**; Ry2
- BOZEK** cf. **BOŻEK**
- BOŻAKOWSKI** (1), K 1801; cf. **Bożyński**; możliwe też < odm. *Bożak* (Bułgaria, gm. Kyr-dzali); możliwe też przeksz. n. *Bożek*

- BOŻATY** (1), K 1889; odim. *Bożeciech*, < *Bożydar*, < *Bożemir*, < *Boguchwał*; cf. **Bożyński**
- BOŻEK** (3), AMC 1880; E 1816; K 1829; I. odp. stp. *bożek* 'nabożniś' (Ro); II. odim. *Bożeciech*, < *Bożek*, < *Bożymir*, *Bożydar*, < *Bożystaw* (Ro); n. czes. *Božek* (DM); L, M 1571, Ry2;
- BOZEK** (2), E 1866; K 1899; Ry2
- BOŻYŃSKI** (1), K 1879; odm. *Bożice* (gm. w Czechach, kraj południowomorawski); Ry2
- BOŻUCKI** (1), K 1897; cf. **Bożyński**, **Bożakowski**
- BOŻYCZKO** (1), K 1842; cf. **Bożek**; Ry2
- BÓBR** *Marie* (1), AMC 1895; odp. *bóbr* (Ro, Ry1); Ry2
- BRABEC** (2), 2K (1876, 1879); n. czes. (DM); Ry2
- BABLEC** (3), 3K (1882, 1891, 1895); cf. **Brabec**; DM, Ry2
- BRACH** (1), J 1838; I. odp. gw. ciesz. *brach* < stp. 'brat' (SStpAK, ZSG); II. odim. *Bratostaw* (Ro), < *Bratumił*; III. od niem. n. os. *Brach(e)*, *Brach* (Ro); MC, Ry2
- BRACHACZEK** (14), 2AMC (1860, 1870); E 1867; 11K (1839, 1845, 3 × 1849, 1851, 1863, 1872, 1876, 1890, 1897); cf. **Brach** (Ro); M 1667, Ry2
- BRACHMANN** (1), K 1879; n. niem. (FAM); Ry2
- BRACK** *Johann* (1), AMC 1880; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- BRACKA** (f), (1), E 1801; cf. **Bracki**
- BRACKI** (6), 2E (1811, 1818); 4K (1849, 1850, 1892, 1898); odp. *brat* (Ro); Ry2
- BRACZIK** (1), E 1890; odp. gw. śl. *bracik* 'brat'; cf. **Bracki**; Ry2
- BRADA** (2), 2K (1810, 1900); n. czes. (DM, Ro); M 1652, Ry2
- BRAGOWSKI** (1), K 1802; odm. *Bräg* (Niemcy, Togenburg)
- BRAHA** (1), K 1805; odp. *braha* 'wywar z wódki, napój' (Ro); Ry2(0)
- BRAJER** *Franz* (1), AMC 1818; cf. **Brejda**; Ry2
- BRAK** (12), E 1811; 11K (1848, 1872, 1873, 2 × 1890, 2 × 1893, 1896, 1897, 1898, 1899); odp. stp. *brak* 'brakowanie' (SStpAK); tu w znaczu 'osoba o jakichś widocznych mankamentach urody'; M 1711, Ro, Ry2
- BRAL** (1), E 1881; I. odim. *Bratumił*, < *Bratostaw* (Ry1); II. odp. stp. *brala* < niem. 'broda' (SStpAK), < *brać* (Ry1); Ry2
- BRALAS** (1), K 1823; cf. **Bral**
- BRAMA** (1), K 1842; odp. *brama* (Ro); Ry2
- BRAND** (2), 2K (1842, 1851); n. niem. < odim. *Hildebrandt* (A, B, DN); możliwe też < odp. niem. *Brand* 'ogień, pożar' (A); Ry2
- BRANDES** (1), K 1851; cf. **Brand**; A, DM, DN, Ry2
- BRANDIS** (1), K 1849; n. czes. *Brandiš* (DM); cf. **Brand**; Ry1, Ry2
- BRANDNER** (1), K 1838; n. niem. (B, FAM); Ry2
- BRANDYS** (2), E 1803; K 1824; cf. **Brand**; n. czes. *Brandýs* (DM); M 1621, Ro, Ry1, Ry2
- BRANDZIOCH** (1), K 1849; cf. **Brandis**
- BRANDZIOCH** cf. **BRAND**
- BRANIEC** (1), K 1893; odp. gw. młp. *braniec* 'rekrut', < *brać*, < *brany* (Ry1); M 1621, Ro, Ry2
- BRANKE** cf. **BRAŃKA**
- BRANN** *Johann* (1), AMC 1818; cf. **Branny**; Ry2(0)
- BRANNY** (158), 3AMC (3 × 1818); E 1855; 154K: 21 [1801–1839], 11 [1840–1859], 122 [1860–1900]; odp. gw. ciesz. *branny* 'opalony, ogorzały'; też 'o maści konia – gniady' (SGŚC), < czes. (bohem.) *brana* 'brama', < *brać*, < *brany* (Ro, Ry1); n. czes. *Branný* (DM); M 1621, Ry2
- BRAŃCZYK** (13), 13E (1808, 1811, 1863, 2 × 1867, 2 × 1870, 1877, 1879, 1881, 1882, 1885, 1899); odp. *brać*, < *brany* (Ro, Ry1)
- BRAŃKA** (2), 2K (2 × 1899); cf. **Braniec**; Ry2;
- BRANKE** (1), K 1897; zgerm. forma n. *Brańka*; Ry2(0)
- BRASADOR** (1), E 1864; odp. łac. *braxator*, *braseator* 'słodownik, piwowar'
- BRASS** (2), 2K (1893, 1899); n. niem. (FAM); Ry2
- BRASTER** (1), K 1895; n. niem. (FAM)
- BRATCH** (2), 2K (1890, 1900); n. niem. (DN)
- BRAUN** (20) 3AMC (1870, 1872, 1895); 2E (1869, 1895); 15K (1816, 1819, 1822, 1826, 1829, 1836,

- 3 × 1848, 1859, 1886, 1887, 1888, 2 × 1897); n. niem. (A, B, DM, DN, Ry2)
- BRAUNER** *Elisabeth, Ferdinand* (2), AMC (2 × 1870); n. niem. (DN, Le); Ry2
- BRAUS** (2), 2K (1805, 1825); od niem. n. os. *Braun* < odp. niem. *Braun* 'brązowy'; Ry2
- BRAVER** *Jacob, Leon, Shania* (3), 3AMC (3 × 1880); odp. łac. *brav* 'stateczny, porządnym człowiek', < śrwniem. *briuwe* 'piwowar'; Ry2
- BRAZDA** *Heinrich* (1), AMC 1870; n. czes. *Brázda* (DM, Ro); Ry2
- BRAZDIL** (1), E 1868; n. czes. *Brázdil* (DM)
- BRECHACZ** (1), E 1891; odp. gw. ciesz. i gw. śl. *brecha* 'łom' (MSGGŚ, SGŚC)
- BRECK** (1), K 1805; zgerm. wariant n. *Brech*; Ry2(0)
- BREDEREK** (12) AMC 1865; 10E (1870, 1877, 1878, 1879, 1880, 1881, 1885, 3 × 1888); K 1876; adapt. (spol. wariant) niem. n. os. < odm. *Brede* (Niemcy, Westfalia)
- BREDEREN** (1), E 1874; cf. **Brederek**
- BREDNA** (1), K 1819; cf. **Brederek**; Ry2
- BREGILLA** (1), K 1805; odm. *Breguła* (przys. wsi Grodzisko, woj. opol., pow. strzelecki); Ry2
- BREGIN** *Julian* (1), AMC 1880; cf. **Bregilla**; Ry2
- BREITEK** (2), 2K (1846, 1849); złoż. (hybryda) < odp. niem. *breit* 'szeroki' + przyr. *-ek*
- BREITFELD** (3), 3K (1945, 1846, 1849); złoż. < odp. niem. *breit* 'szeroki' + niem. *Feld* 'pole'
- BREITHART** (1), E 1840; złoż. < odp. niem. *breit* 'szeroki' + stwniem. *hart* 'twardy, silny, mocny, krzepki, dzielny'
- BREITKOPF** (11), 11K (1803, 1815, 1816, 3 × 1819, 1826, 2 × 1848, 1851, 1863); n. niem. (FAM); Ry2
- BREITWIESER** (1), E 1870; n. niem. (FAM); Ry2
- BREJDA** (1), K 1841; I. odim. *Brykcy*; II. odp. niem. *Breite* 'szerokość'; też *breit* 'szeroki', < *Brede* 'kawałek gruntu, płaszczyna'; DM
- BREJZA** (1), K 1898; odim. *Brykcy*; cf. **Brejzek**; Ry2
- BREJZEK** (7), 2AMC (2 × 1818); 5K (1895, 1897, 1898, 2 × 1899); n. czes. *Brejžek* (DM, Ro) < odim. *Brykcy*; Ry2
- BREMER** (3), 3K (1887, 1894, 1900); n. niem. (DN); Ry2
- BRENDEREK** (1), K 1874; spol. wariant niem. n. os. < odm. *Bredstedt* (Niemcy, pow. Nordfriesland)
- BRENIOK** *Johann* (1), AMC 1818; I. odm. *Breń* (liczne w woj. młp., w woj. zach.pom.); II. od hydr. *Breń* (rzeka — dopływ Wisły; też dopływ Wisłoki oraz dopływ Starej Regi)
- BRENKE** (1), E 1883; n. niem. (FAM)
- BRENNER** (4), 4E (1879, 1881, 1884, 1885); n. niem. (B, DN, DR, FAM, SNNP); Ry2
- BRESS** *Rudolf* (1), AMC 1818; niem. n. os. < *Bresler* 'pochodzący z Wrocławia'; Ry2(0)
- BREUER** (1), K 1848; n. niem. (A, B, DN, FAM); Ry2
- BREWIK** (1), E 1872; odp. *brew*
- BREWINSKA** (f) (1), K 1876; cf. **Brewiński**
- BREWINSKI** (5), 3AMC (3 × 1818); 2K (1873, 1887); I. odm. *Brewiki* (Litwa, Żmudź, rej. telszański); II. odp. *brewka*, < *brew* (Ro); Ry2
- BREYER** (25), 25K (1805, 1807, 2 × 1808, 1810, 1812, 1814, 1815, 1823, 1834, 4 × 1836, 1844, 4 × 1845, 1846, 4 × 1848, 1849); niem. n. os. < odm. *Brey* (Niemcy, Rheinland); możliwe też od niem. n. os. *Brauer* < odp. śrwniem. *briuwe* 'piwowar'; Ry2
- BRICH** (8), 3E (1802, 1874, 1890); 5K (3 × 1805, 1806, 1809); niem. n. os. (B, DM) < odim. *Brykcy*; Ry2
- BRICHCI** (1), K 1824; cf. **Brich**; n. czes. *Brichcí* (DM)
- BRIGIDA** (4), 4K (1820, 1848, 1855, 1859); odim. *Brygida*
- BRIKS** (6), 6E (1879, 1880, 1882, 1883, 1887, 1897); odim. niem. *Brichze*; cf. **Brisa**; **BRICKS** (1), E 1886; Ry2
- BRISA** (2), 2E (1886, 1888); odim. *Ambroży*
- BRISEK** (1), E 1818; cf. **Brisa**
- BRISKA** *Franz* (1), AMC 1863; od zgerman. n. *Brzoza* (< *Brise* < *Briska*)
- BRIX** (3), 3K (1864, 1871, 1889); n. niem. (B, DM, DN); Ry2
- BROCH** (2), E 1818; K 1815; odim. *Bronisław* (Ro), < *Brodzisław* (Ry1); Ry2

- BROCHMANN** (2), E 1816; K 1814; n. niem. (FAM); Ry2
- BROCLA** (1), K 1891; odpap. gw. ciesz. *brocz* 'o człowieku chętnie biorącym' (SGŚC); Ry2(0)
- BRODA** (420), 6AMC (3 × 1818, 1860, 1870, 1880); 280E: 76 [1801–1839], 41 [1840–1859], 163 [1860–1900]; 134K: 56 [1801–1839], 12 [1840–1859], 66 [1860–1900]; I. odpap. *broda* (BSZ, Ro, Ry1, SNNP); II. odim. *Brodzistałw* (Ry1); A, DM, L, M 1588, MC, Ry2
- BRODAN** (1), K 1805; odm. *Brody* (liczne w Polsce i na Ukrainie), < *Brodów* (woj. dolnośl., pow. lubiński, gm. Rudna), < *Brodowo* (woj. wlkp., pow. średzki, gm. Środa Wielkopolska), < *Brodowice* (woj. dolnośl., pow. lubiński, gm. Ruda) Ry2
- BRODOWICZ** (1), K 1815; odim. *Brodzistałw*; cf. **Broda**; Ry1, Ry2
- BRODSKI** (3), 3E (1871, 2 × 1881); odm. *Bród* (liczne w woj. maz., w woj. zach.pom.), < *Brody* (liczne w woj. kujaw.-pomor., w woj. lubus., w woj. łódz., w woj. młp., w woj. maz., w woj. podlas., w woj. świętokrz., w woj. wlkp.) (A); cf. **Broda**; n. czes. *Brodský* (DM); M 1577, Ry2
- BRODZIK** (1), E 1806; cf. **Broda** (Ry1); M 1621, Ry2
- BROJACZ** (14), 14E (1806, 1816, 2 × 1818, 1822, 1830, 1831, 1849, 1886, 1889, 1890, 1892, 1897, 1899); odpap. *broić* (Ry1); n. czes. *Brojač* (DM); Ro, Ry2
- BROJARZ** (1), E 1814; cf. **Brojacz**
- BROJASZ** (1), E 1886; cf. **Brojacz**
- BROJOCZ** (1), K 1815; cf. **Brojacz**
- BROJOK** (1), K 1815; cf. **Brojacz**
- BROLA** *Zuzanna* (1), AMC 1818; odpap. niem. *Brihl* 'podmokła łąka'; por. też ap. niem. *Broll* 'gruby człowiek'
- BROMBIK** (1), K 1809; cf. **Bromek**; odpap. *bram* 'obszycie z kosztownej tkaniny'; Ry2
- BROMBLIK** (3), 3K (1839, 1842, 1845); cf. **Brombik** (Ro)
- BROMEK** (11), 11E (1874, 1878, 1882, 1884, 1885, 1886, 1887, 1888, 1891, 1894, 1897); odim. niem. *Wolfram*
- BROMKA** *Franz* (1), AMC 1818; cf. **Bromek**
- BROMLICKO** *Anna* (1), AMC 1818; cf. **Bromlik**
- BROMLIK** (2), AMC (1818); E 1900; cf. **Brombik**; Ry2
- BROMNIK** (2), AMC 1818; K 1815; cf. **Brombik**
- BRONC** (1), E 1840; odim. *Bronistałw* (DM); Ry2
- BRONCLIK** (67), AMC 1818; 63E: 33 [1801–1839], 12 [1840–1859], 18 [1860–1900]; 3K (1837, 1844, 1848); cf. **Bronc**; Ry2
- BRONCZEK** (1), K 1823; cf. **Bronc**; możliwe < odpap. *brona*; Ry2
- BRONDZLIK** (2); 2K (1805, 1823); cf. **Bronc**
- BRONEK** (1), K 1805; cf. **Bronc** (Ro, Ry1), < *Bronisąd* (Ry1); możliwe też < odpap. *brona* (Ry1); Ry2
- BRONHARD** (2), 2K (2 × 1895); odim. niem. *Brunhard*
- BRONIUK** (1), K 1842; cf. **Bronc**; Ry2
- BRONOWICZ** (1), K 1878; cf. **Bronc** (Ry1); Ry2
- BRONOWSKI** (8), 8K (3 × 1849, 1856, 1896, 1897, 1898, 1899); I. odm. *Bronów* (woj. śl., pow. bielski, gm. Czechowice-Dziedzice); możliwe też < *Bronowice* (liczne w woj. lub., w woj. łódz.) (BSZ, Ro); II. odpap. *brona*; Le, M 1638, Ry2
- BROSCH** (7), 2AMC (1865, 1870); 5K (1859, 1864, 1869, 1876, 1878); cf. **Bronc**; *Brosz* — n. polskie i czeskie (*Brosz*) (Ro); Ry2
- BROSEK** (1), K 1819; cf. **Brosch**; Ry2
- BROSIG** (2), 2K (1886, 1894); cf. **Brosik**; Ry2
- BROSIK** (1), K 1891; cf. **Brosch**; Ry2(0)
- BROSSMAN** (7), AMC 1860; 6K (1831, 1836, 1849, 1870, 1878, 1898); niem. n. os. (L) < złoż. odim. *Bronistałw*, < *Brodzistałw*, < *Ambroży* + ap. stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż'; Ry2
- BROST** (1), K 1814; n. niem. (FAM); Ry2
- BROSZCZYK** (1), E 1868; cf. **Bronc** (Ry1); Ry2
- BROSZEK** (1), K 1842; cf. **Bronc** (Ro, Ry1), < *Ambroży*; n. czes. *Brošek* (DM); M 1704, Ry2
- BROZ** *Josefa* (1), AMC 1897; odim. *Amboży*
- BROŻACZ** (1), E 1801; cf. **Broz**
- BROŻEK** (3), AMC 1807; 2K (2 × 1809); cf. **Broz** (Ry1), < *Bronistałw* (Ro); n. czes. *Brožek* (DM); M 1707, Ry2

- BRÓZDA** (37), 2AMC (2 × 1880); 23E (1822, 2 × 1877, 5 × 1880, 3 × 1885, 1887, 2 × 1888, 1889, 1890, 4 × 1892, 1895, 2 × 1898); 12K (3 × 1805, 1813, 1834, 2 × 1845, 3 × 1848, 1849, 1859); odpap. *bruzda* (Ro); M 1647, Ry2; **BROZDA** (11), 8E (1801, 1802, 1825, 1891, 1892, 1894, 1895, 1896); 3K (3 × 1823); Ry2
- BRUCH** (3), AMC 1890; E 1860; K 1813; I. odpap. gw. ciesz. i gw. śl. *bruch* 'przepuklina' (SGŚ, SGŚC); II. niem. n. os. *Bruch* < odpap. śrwniem. *bruch* 'coś złamanego', por. też ap. niem. *Bruch* 'bagnó, błoto'; możliwe też < odm. *Bruch* (gm. w Nadrenii-Palatynat, pow. Bernkastel-Wittlich); n. pol. *Brucha*; n. czes. *Brůcha*; Ry2
- BRUCK** (2), 2E (1804, 1897); niem. n. os. (B, MC) < odpap. śrwniem. *brucke* 'most'; Ry2
- BRUCKMAN** (2), 2E (1883, 1885); złoż. < odpap. śrwniem. *brücke* 'most' + stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż'
- BRÜCKNER** (3), AMC 1818; 2K (2 × 1899); n. niem. (B, DN, FAM, Ry2)
- BRUDA** (2), AMC (1880); E 1872; odpap. *brud*, < *brudzić*; Ry2
- BRUDENSTEIN** *Zifala*, J 1838; złoż. < odpap. jid. *brod* 'bród, mielizna' + stwniem. *stein* 'kamień, skała'; też 'warownia obronna na skale'
- BRUDNA** (f) (5), AMC 1880; 2E (1869, 1871); 2K (1805, 1812); cf. **Brudny**; Ry2
- BRUDNIOK** *Adam* (1), AMC 1860; cf. **Bruda**; Ry2
- BRUDNY** (256), 13AMC (7 × 1818, 6 × 1880); 220E: 82 [1801–1839], 11 [1840–1859], 127 [1860–1900]; 23K (1805, 1812, 1845, 5 × 1846, 1847, 1848, 1887, 3 × 1888, 1889, 2 × 1893, 1895, 1896, 1897, 1898, 1899, 1900); odpap. *brudny* (Ro, SNNP); M 1706, Ry2
- BRUK** (57), 52E: 21 [1801–1839], 4 [1840–1859], 27 [1860–1900]; 5K (1819, 1838, 1841, 1842, 1845); I. odpap. stp. *bruk* 'kamienna nawierzchnia' (SNNP), < gw. *bruczeć* 'burczeć' (Ry1); II. od niem. n. os. *Bruck* < odpap. śrwniem. *brücke* 'most' (Ro); cf. **Bruckmann**; B, M 1621, Ry2
- BRÜLL** (2), 2K (1841, 1842); n. niem. (B, DN, FAM)
- BRUNCLIK** (4), 4K (3 × 1807, 1848); I. odpap. gw. ciesz. *bruclik* 'część stroju góralskiego' (SGŚC), < gw. moraw. *buclatj* 'otyły'; II. odim. *Bruno* < *Brunolf*; B, DM, M 1624
- BRUNCWIK** (2), 2K (1805, 1831); odm. *Brun-cwik* (Niemcy, Saksonia) (SNNP); por. n. niem. *Brunswig* (obecne w FAM); M 1635
- BRUNER** (19), 8AMC (3 × 1818, 2 × 1880, 3 × 1890); 11K (1805, 1828, 1849, 1871, 1888, 1889, 1890, 1895, 1896, 1897, 1900); n. niem. (B, FAM); Ry2
- BRUNNENBURG** (1), K 1805; złoż. < odim. *Brunon* (lub pierwszy człon < odm. *Brünn*, *Brünnen* w Niemczech) + stwniem. *burg* 'miasto, zamek, gród'; por. też. ap. niem. *Brünner* 'rzemieślnik, który wyrabia części uzbrojenia'
- BRUNO** (1), K 1845; niem. n. os. (Ro) < odim. *Bruno* < *Brunolf*; Ry2
- BRUNOWSKI** (7), 7K (1805, 1854, 1857, 1859, 1860, 1861, 1877); odm. *Brunów* (woj. dolnośl., pow. lwówecki, gm. Lwówek Śląski); cf. **Bruno**; L, M 1697, Ry2
- BRUS** (6), 2AMC (1818, 1860); 4K (1871, 1872, 1885, 1892); odpap. stp. *brus* 'kamień do ostrzenia' (Ry1, SNNP); M 1297, Ry2
- BRUSMAN** (1), K 1875; n. złoż. (hybryda) < odpap. stp. *brus* 'kamień do ostrzenia' (SNNP), < gw. ciesz. 'toczydło, krąg z piaskowca do ostrzenia narzędzi' (ZSG) + stwniem. *man* 'mężczyzna, człowiek, mąż'; FAM, Ry2
- BRUŻOK** (1), K 1801; cf. **Brus**
- BRYCH** (55), 48E: 30 [1801–1839], 18 [1860–1900]; 7K (1805, 1812, 1813, 1816, 1822, 1848, 1883); I. odpap. *brech* 'błoto'; II. odim. *Brychcy* (Ro); n. czes. (Ro); DM, Ry2
- BRYCHCY** (1), K 1878; odim. celt. *Brykcy* < *Brychcy* (łac. *Briccius*); cf. **Brych** (Ro); Le, M 1552, Ry2
- BRYCHTA** (1), K 1899; cf. **Brych**; n. pol. i czes. (Ro); DM, Ry2
- BRYCZKOWSKI** (1), K 1809; przekszt. n. *Bryczak*, *Bryczka*; M 1728, Le, Ro, Ry2

- BRYGIDA** (7), 7K (1845, 2 × 1848, 1856, 1858, 1859, 1887); odim. *Brygida* (BSZ); Ry2
- BRYJA** (3), E 1882; 2K (1866, 1870); odap. gw. ciesz. *bryja* 'gęsta zupa owocowa z jabłek, gruszek i śliwek' (L, SGŚC); M 1646, Ry1, Ry2
- BRYZA** (2), 2K (2 × 1823); odap. *bryz* 'suknia kobieca z kryzą' (T); Ry2
- BRZĄCZEK** (1), E 1851; odap. gw. ciesz. *brzynczec* 'zrzędzić, gderać, naprzykrzać się' (ZSG), < gw. ciesz. *brzynczek* 'gderacz, człowiek lubiący narzekać i naprzykrzać się' (ZSG); Ry2
- BRZEŚNY** (1), K 1810; odap. gw. ciesz. *brzezny* 'brzegowy' (SGŚC); Ry2
- BRZEZANI** (1), AMC (1872); cf. **Breśny**; por. też ap. czes. *březen* 'marzec'
- BRZEZAŃSKA** (f) (1), K 1849; od n. *Brzezański*; cf. **Brzezani**; Ry2
- BRZEZEK** (2), E 1845; K 1845; cf. **Brzezani**, **Brzezek**; n. czes. *Březek* (DM); Ry2
- BRZEZINA** (45), 3AMC (3 × 1818); 31E (2 × 1801, 4 × 1802, 3 × 1804, 2 × 1809, 1813, 1816, 1823, 2 × 1860, 1864, 1879, 1882, 2 × 1885, 3 × 1890, 1894, 5 × 1897, 1900); 11K (1802, 1804, 1805, 1830, 1843, 1870, 1874, 1886, 1887, 1897, 1899); I. odap. gw. ciesz. < stp. *brzezina* 'las brzozowy' (Ro, Ry1, SNNP, ZSG); II. odm. *Brzezina* (liczne w woj. dolnośl., w woj. opol., w woj. podlas., w woj. śl.) (Ro); n. czes. *Březina* (DM); Le, M 1577, MC, Ry2
- BRZEZIŃSKI** (15), 15K (1802, 1805, 1815, 2 × 1816, 1819, 1839, 1843, 1870, 1872, 1874, 1886, 1887, 1897, 1899); odm. *Brzezina* (liczne w woj. dolnośl., w woj. opol., w woj. podlas., w woj. śl.), < *Brzeziny* (woj. łódz., pow. brzeziński) (BSZ), < *Brzeźno* (liczne w woj. dolnośl., w woj. kujaw.-pomor., w woj. lubus., w woj. lub., w woj. podlas., w woj. świętokrz., w woj. warm.-mazur., w woj. wlkp., w woj. zach.pom.) (Ro); n. czes. *Březinský* (DM); A, Ry2
- BRZEZOWSKA** (f) (1), K 1890; cf. **Brzezowski**
- BRZEZOWSKI** (1), K 1820; I. odm. *Brzezówka* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim; obecnie w woj. śl., pow. cieszyński); II. odap. *brzoza* (Ro); n. czes. *Březovský* (DM)
- BRZEŻANY** *Anna* (1), AMC 1818; cf. **Brzezani**; M 1722
- BRZEŻEK** (3), 2E (1847, 1863); K 1845; odap. *brzeg*; M 1505, Ry2
- BRZĘCZEK** (2), 2E (1855, 1859); odap. gw. ciesz. *brzęczek* 'dziecko natarczywie domagające się czegoś' (SGŚC), < *brzęczyć* 'wydawać dźwięki metaliczne'; Le, M 1607, Ro, Ry2, SNNP
- BRZIMEK** (2), 2K (1854, 1880); odap. gw. ciesz. *brzimek* 'modrzew' (CSG)
- BRZITKOWSKI** (1), K 1805; I. odm. *Brzydowo* (liczne wsie i os. w woj. warm.-mazur.); II. odap. gw. ciesz. *brzidok* 'brzydka, człowiek nieładny, brzydki, ktoś niesympatyczny' (ZSG)
- BRZIZEK** (1), K 1830; odap. czes. *bříza* 'brzoza'; n. czes. *Břizek* (DM)
- BRZONCZEK** (1), E 1870; cf. **Brzęczek**
- BRZOZA** *Paul* (1), AMC 1818; odap. *brzoza* (BSZ, Ro, Ry1); Le, Ry2, SNNP
- BRZOWOSKI** (1), K 1805; odm. *Brzozowa* (liczne w woj. lub., w woj. młp., w woj. maz., w woj. podl., w woj. świętokrz.), < *Brzozów* (woj. podkarp., pow. brzozowski) (Ro), < *Brzozowo* (liczne w woj. kujaw.-pomor., w woj. podlas., w woj. warm.-mazur., w woj. zach.pom.); cf. **Brzoza**; MC, Ry2, SNNP
- BRZÓZKA** (12), AMC (1818); 2E (1897, 1899); 9K (2 × 1805, 1809, 2 × 1814, 1826, 1865, 1891, 1893); odap. *brzozka*; Ry2, SNNP; **BRZÓZKA** (1), E (1877); Le, M 1757, MC, Ro, Ry1, Ry2, SNNP
- BRZUSKOWA** (f) (1), K 1805; cf. **Brzózka**
- BRZUŚNIAM** (2), 2K (2 × 1845); odm. *Brzuśnia* (woj. łódz., pow. opoczyński); Ry2
- BRZYŻEK** (4), 3E (2 × 1801, 1808); K 1892; odap. *brzyżek* 'brzeg'; M 1644, Ry2
- BUBA** (20), 20E (1801, 1804, 1877, 1884, 1885, 1886, 2 × 1887, 6 × 1888, 1890, 1891, 1892, 1894, 2 × 1899); odap. *buba* 'ból, cierpienie, dolegliwość' (SW); też 'głupiec wielomówny' (SW), < gw. ciesz. w mowie dzieci 'wesz'

- (SGŚC), < gw. litew. w mowie dzieci 'jagody, małe ziarenko' (Ro, Ry1), < bułg. 'robak'; też 'kokon jedwabnika'; M 1628, Ry2
- BUBAK** *Josef* (1), AMC 1818; odp. gw. ciesz. *bubak* 'straszydło' (SGŚC); cf. **Buba** (Ro, Ry1); Ry2
- BUBALA** (1), E 1899; cf. **Buba**; n. czes. *Bůbal* (DM); Ry2
- BUBE** (1), E 1805; odim. jid. *Bube* (FAM)
- BUBIK** (130), AMC 1818; 128E: 29 [1801–1839], 7 [1840–1859], 92 [1860–1900]; K 1816; cf. **Buba** (Ro, Ry1); n. czes. *Bubík* (DM); M 1660, Ry2
- BUBUK** (1), E 1879; cf. **Buba**; Ry2
- BUCEK** (1), E 1899; I. odp. gw. ciesz. *buczeć* 'płakać' (ZSG), < gw. śl. *bucok* 'beksa' (SGŚ), < *buk*; II. odim. czes. *Budislav*; n. czes. (DM); M 1621, Ry2
- BUCHAL** (1), K 1813; odp. gw. ciesz. *buchać* 'głośno stukać' (SGŚC); też 'bić, uderzać' (ZSG), < gw. kasz. *bucha* 'duma, pycha' (SGPK, t. 1); n. czes. (DM); Ry2
- BUCHĘNSKO** (f) (1), K 1829; I. od n. *Bucheński* < odp. gw. ciesz. *buchać* 'głośno stukać' (SGŚC); też 'bić, uderzać' (ZSG); II. odim. *Budzistaw*, < *Buchard*
- BUCHER** cf. **BUCHLER**
- BUCHLA** (1), K 1805; odp. gw. ciesz. *buchlować* 'dobijać się do drzwi' (SGŚC), < *buchać* (Ro, Ry1); cf. **Buchler**; n. czes. (DM); Ry2
- BUCHLER** (1), E 1881; niem. n. os. (B, FAM) < odp. niem. *Büher* 'książka, księga'; por. też ap. *Buchhalter* 'księgowy'; Ry2; **BUCHER** (1), K 1804; Ry2
- BUCHLIK** *Franz* (1), AMC 1880; cf. **Buchla**; Ry1
- BUCHMANN** (1), K 1810; niem. n. os. (BSZ) < odm. *Buchte* (Niemcy; Brandenburg) + ap. stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż'; Ry2
- BUCHTA** (55), 3AMC (1810, 2 × 1818); 26E (1818, 1822, 1825, 1827, 1828, 2 × 1840, 1854, 1856, 2 × 1861, 1862, 2 × 1882, 1883, 2 × 1885, 1886, 1888, 1890, 1893, 1894, 2 × 1895, 2 × 1897); 26K (1805, 1813, 1819, 1826, 1883, 1884, 1885, 1886, 5 × 1887, 1888, 1890, 3 × 1892, 2 × 1894, 2 × 1895, 1896, 1898, 1899, 1900); I. odp. gw. ciesz. i gw. śl. *buchta* 'słodkie ciasto pszenne pieczone w domu' (BSZ, Ro, Ry1, SGŚ, SGŚC), < czes. *buchta* 'kucharz'; II. odim. *Budislav*; III. odm. *Buchte* (Niemcy, Brandenburg); n. czes. (DM); L, Le, M 1621, MC, Ry2
- BUCHTAR** (3), 3K (1896, 1898, 1899); odm. *Buchta* (woj. podlas., pow. kalwaryjski, gm. Ludwinów), < *Buchen* (Niemcy, Brandenburgia-Wirtembergia)
- BUCHULA** (1), K 1811; cf. **Buchla**
- BUCHWALD** (1), K 1834; niem. n. os. < odm. *Buchwald* (zgerm. nazwa miasta *Bukowiec*, woj. śl., pow. namysłowski; też w Bawarii) (DM) lub < odp. niem. *Buchenwald* 'las bukowy'; MC, Ry2(0)
- BUCHWALDEK** cf. **BUCHWAŁDEK**
- BUCHWAŁDEK** (1), E 1818; zdrobn. oraz spol. niem. n. os. < odm. *Buchwald* (dziś *Bukowiec*, woj. śl., pow. lubliniecki, gm. Koszęcin), < *Buchenwald* (Niemcy, nieopodal Weimaru) (Ro), < *Bukwałd* (woj. warm.-mazur., pow. olsztyński); M 1728, Ry2; **BUCHWALDEK** (3), E 1850; 2K (1813, 1823); wariant n. *Buchwałdek*; DM, M 1728, Ro, Ry2
- BUCKI** (1), E 1871; odm. *Bucze* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim; obecnie w woj. śl., cz. Górek, gm. Brenna), < *Bucz* (woj. wlkp., pow. wolsztyński, gm. Przemęt) (Ro); M 1590
- BUCZEK** (81), 3AMC (2 × 1818, 1870), 50E: 28 [1801–1839], 2 [1840–1859], 20 [1860–1900]; 28K (1805, 1813, 1824, 1827, 1843, 1844, 1845, 1846, 1847, 1849, 1854, 1855, 1856, 1857, 1879, 1885, 1886, 1889, 1890, 1893, 1895, 4 × 1897, 1898, 1899, 1900); I. odp. gw. ciesz. *buczek* 'młody buk'; też 'pręt leszczynowy' (SGŚC), < *buk* (BSZ, Ro, Ry1, SNNP), < *buczeć* (Ry1); por. ap. czes. *buček* 'boczek'; n. czes. *Buček* (DM); II. odm. *Buk* (woj. wlkp., pow. poznański; woj. podkarp., pow. leski, gm. Cisna); BSZ, L, Le, M 1588, MC, Ry2, SNNP
- BUCZKO** (1), K 1828; cf. **Bucek** (Ro, Ry1); Ry2
- BUCZKOWA** *Emma* (1), E 1801; cf. **Buczek**; MC

- BUCZKOWICZ** (1), K 1826; cf. **Bucek** (SNNP); por. też *Buczkwice* (woj. śl., pow. bielski; też liczne w woj. świętokrz.); Ry2
- BUCZOK** (1), K 1811; gw. (śl.) wariant n. **Bucek**; M 1621, Ry2
- BUCZYK** (2), 2K (1893, 1894); cf. **Buczek** (BSZ, Ry1); Ry2
- BUCZYŃSKI** (1), 1890; odm. *Buczyny* (woj. lubus., pow. żarski, gm. Trzebiel)
- BUDA** (9), 9K (1844, 1845, 5 × 1848, 1849, 1894); I. odap. gw. ciesz. *buda* 'psia buda'; też 'stoisko na targu, kiosk', 'ruchome nakrycie pojazdu' (ZSG), < *buda* (Ry1, SNNP), < *budzić* (Ry1); II. odim. *Budzistaw* (Ro), < *Budivoj*, < *Budimir* (Ry1); n. czes. (DM); Le, M 1621, Ry2
- BUDAJ** (1), K 1894; cf. **Buda** (Ro, Ry1); Ry2
- BUDALOWSKI** (3), 3K (1801, 2 × 1848); odm. *Budäors* (pow. na Węgrzech); możliwe < odim. ros. *Будалоб*
- BUDEL** (1), K 1870; odap. gw. ciesz. *budel* 'dom mieszkalny w kolonii górniczej' (ZSG)
- BUDKA** (6); 6K (1801, 1804, 1867, 1880, 2 × 1900); cf. **Buda**; n. czes. (DM); M 1577, Ro, Ry2, SNNP
- BUDNIAK** (9), AMC 1818; 8K (1841, 1842, 1843, 2 × 1845, 1847, 2 × 1849); I. odap. *budnik* 'kramarz'; II. od n. *Budny*; Ry2; **BUDNIOK** (4), AMC 1860; E 1895; 2K (1819, 1845); gw. (śl.) wariant n. *Budniak*; Ry2
- BUDNIOK** cf. **BUDNIAK**
- BUDRAWA** (1), E 1894; odetn. *Budrys* 'Litwin'
- BUDZICHOWSKI** (1), K 1805; I. odm. *Budzice* (kol. w woj. zach.pom., pow. choszczeński, gm. Bierzwnik); II. odap. *budzić*; Ry2
- BUDZIK** (1), K 1848; odap. *budzić*; cf. **Buda** (Ro, Ry1); Ry2
- BUDZIŃSKI** (53), 44E: 5 [1801–1839], 39 [1860–1900]; 9K (1848, 1891, 1892, 1896, 2 × 1897, 2 × 1899, 1900); odm. *Budzyń* (woj. wlkp., pow. chodzieski) (Ro); cf. **Buda** (Ro); L, M 1571, Ry2
- BUDZISZEWSKI** (1), E 1893; I. odm. *Budziszowice* (os. w woj. świętokrz., pow. kazimierski, gm. Czarnocin), < *Budziszewo* (woj. kujaw.-pomor., pow. brodnicki, gm. Jabłonowo Pomorskie; woj. maz., pow. ostrowski, gm. Zaręby Kościelne) (Ro); II. odim. stp. *Budzistaw*; cf. **Budziński**; Ry2
- BUGEL** (1), K 1802; I. odap. stp. *bugiel* 'obwarzanek' (SStp.); II. od niem. n. os. *Bügel* < odap. niem. *Bügel* 'wieszak; też 'strzemie', 'posłaniec', 'kablak'; por. też. ap. śrwniem. *biuge* 'krzywizna, zgięcie'
- BUJAK** (7), 7E (1816, 1827, 1828, 1831, 1866, 2 × 1887); odap. *bujak* 'awanturnik' (Ro, Ry1); Le, M 1647, Ry2
- BUJAKOWSKI** (13), 13K (1801, 3 × 1805, 1814, 1815, 1819, 1836, 1839, 4 × 1845); odm. *Bujaków* (woj., śl., pow. bielski, gm. Porąbka) (BSZ, Ro); M 1718, Ry2
- BUJNOCH** (1), K 1876; odap. gw. ciesz. *bujny* 'obficie rozrastający się, dorodny' (ZSG); cf. **Bujak** (Ro); L
- BUJOCZKA** (f) (1), K 1813; cf. **Bujok**
- BUJOK** (46), 2AMC (2 × 1840); 40E: 1 [1801–1839], 39 [1860–1900]; 4K (1819, 1824, 1848, 1891); odap. gw. ciesz. *bujok* 'byk' (ZSG); cf. **Bujak**; n. śl. (Ro); M 1621
- BUK** (1), K 1862; I. odap. *buk*; II. odm. *Buk* (woj. wlkp., pow. poznański; woj. podkarp., pow. leski, gm. Cisna); L, Ro, Ry1, Ry2, SNNP
- BUKOJ** (1), K 1832; cf. **Buk**
- BUKOWSKI** (7), 3AMC (1818, 2 × 1880); 4K (1876, 1898, 1899, 1900); odm. *Bukowiec* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie cz. wsi Czaniec w woj. śl., pow. bielski, gm. Porąbka), < *Buków* (woj. śl., pow. wodzisławski, gm. Lubomia; też liczne w woj. dolnośl., w woj. lubus., w woj. łódz., w woj. młp., w woj. opol., w woj. podkarp.) (Ro, Ry1), < *Bukowo* (liczne w woj. opol., w woj. podkar., w woj. kujaw.-pomor.), < *Bukowina*, *Bukowiec* (liczne w woj. śl.); DM, FAM, L, Le, M 1577, Ry2
- BULANDRA** (1), K 1892; odap. *bula*, *buła* 'zgrubienie, guz'; Ry2
- BULARZ** (1), 1876; odap. gw. ciesz. *bulać* 'burzyć, rozwalać, przewracać, obalać' (ZSG), < *bula*, < *buła* 'zgrubienie, guz' (Ry1), <

- gw. ciesz. *bulaty* 'niezaradny, niezdrany' (SGŚC); Ry2
- BULIK** (2), AMC 1818; K 1805; odp. czes. *bulik* 'byczek, młody byk', < *bula* 'byk'; też 'guz' (Ro, SNNP); n. czes. *Bulík* (DM); Ry2
- BULKAREK** (1), K 1821; odp. gw. ciesz. i gw. śl. *bulkać* 'bulgotać, zwłaszcza w czasie fermentacji, wrzeć' (SGŚ, SGŚC); też < gw. śl. 'mówić dużo, od rzeczy' (MSGŚ)
- BULLA** (1), K 1892; odp. *bula* 'zgrubienie, guz'; B, Ry2
- BULLER** (1), K 1824; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- BULOWSKI** (1), K 1876; odm. *Bulowice* (woj. młp., pow. oświęcimski, gm. Kęty); cf. **Bulik** (Ro); M 1566, Ry2
- BULUCZUB** *Johann* (1), AMC 1848; złoż. od przezwiska dwuczłonowego < odp. *bula* 'zgrubienie, guz' + *czub* 'głowa'
- BULAWA** (6), 3E (1807, 1889, 1890); 3K (1805, 1819, 1875); odp. *buława* 'krótka laska zakończona ozdobną gałką, będąca dawniej symbolem władzy hetmańskiej' (Ro); L, M 1727, Ry2; **BAŁAWA** (1) K 1833; **BULAWA** (7), AMC 1818; 3E (1818, 1887, 1894); 3K (1801, 1886, 1887); M 1711, Ry2
- BULKA** (1), K 1801; odp. *bułka* (BSZ, Ro); L, Ry2
- BUMBAL** (1), K 1805; odp. czes. *bumbat* 'przezwisko pijaka'; n. czes. *Bumbál* (DM)
- BUNAT** (1), K 1892; odp. psł. *buniti* 'hałasować, szumieć'; n. czes. *Buňat* (DM)
- BUNDZIEL** (1), K 1897; adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Bunzel* < odp. śrwniem. *bunde* 'wolny kmieć'
- BURA** (21), 3AMC (3 × 1818); 18K (1812, 1819, 1826, 1832, 2 × 1841, 1842, 1843, 1845, 1855, 1866, 1887, 1888, 3 × 1892, 2 × 1897); odp. *bura* 'opończa' (Ro), < czes. *burý* 'ciemnoszary'; n. pol. i n. czes. (Ro); DN, M 1714, Ry2
- BURCZYK** (1), K 1892; I. odp. gw. ciesz. *burczeń* 'kruczeć (w brzuchu)'; też 'gderać, zrzedzić' (ZSG), < *burczak* 'fartuch z grubej tkaniny' (T); II. od n. *Burek* (BSZ); A, Le, Ro, Ry1, Ry2
- BURDA** (30), 20E (2 × 1818, 1821, 1823, 4 × 1826, 1828, 1831, 1833, 1876, 1878, 1886, 2 × 1888, 2 × 1890, 2 × 1892); 10K (1836, 1841, 1845, 1847, 1848, 1850, 1885, 1887, 2 × 1893); odp. stp. *burda* 'awanturnik, zawadiaka' (SNNP, SStpAK); też 'awantura' (Ro, Ry1), < czes. 'silny człowiek'; n. pol. i czes. (Ro); A, DM, M 1627, MC, Ry2
- BURDAWSKI** (1), K 1896; od nazwy beskidzkiego przys. *Burdówka*
- BURDEK** (1), E 1893, cf. **Burda** (Ro, Ry1); Ry2
- BUREJZA** (1), K 1898; odp. *bury*; Ry2
- BUREK** (4), AMC 1880; 2E (1815, 1840); K 1819; odp. *burek* 'szary' (Ro, Ry1, SNNP); M 1599, Ry2
- BURESZ** (5), 5K (2 × 1895, 1897, 1898, 1899); n. pol., czes. *Bureš* (DM, Ro); cf. **Bury**; Ry2
- BURGARD** *Franz, Rudolf, Paul* (3), 3AMC (2 × 1818, 1861); n. niem. (DN, FAM); Ry2
- BURGER** (1), K 1811; niem. n. os. *Bürger* 'mieszczanin, mieszkaniec miasta' (B, MC); Ry2
- BURGERMEISTER** (4), 4K (1805, 1811, 1834, 1836); n. niem. (B, DN, FAM)
- BURGHARDT** (6), 2E (1859, 1865); 4K (1857, 1859, 1860, 1866); I. odim. *Burghard*; II. złoż. < odp. stwniem. *burg* 'miasto, zamek, gród' + stwniem. *hart* (tu w znac. 'potężny'); n. czes. od podst. niem. (B, DM); Ry2
- BURIAN** (20), 15E (1819, 1823, 1824, 3 × 1836, 1845, 1848, 1851, 1890, 2 × 1891, 1892, 2 × 1894); 5K (1805, 1823, 1866, 1873, 1888); I. odim. stczes. *Buryan*; II. odp. czes. *burian* 'człowiek gwałtowny'; możliwe przewisko w postaci zestawienia < odp. *bury* 'szary' + odim. *Jan*; n. czes. *Burián* (DM); M 1676, Ry2; **BURIJAN** (9), 9K (1801, 2 × 1813, 1856, 2 × 1870, 1882, 1885, 1900); Ro
- BURIAŃSKI** (17) 17K (1819, 1823, 1824, 3 × 1836, 1845, 1848, 1849, 1850, 1851, 1890, 2 × 1891, 1892, 2 × 1894); cf. **Burian** (Ro); n. czes. *Buryánský* (DM); Ro, Ry2
- BURIJAN** cf. **BURIAN**
- BURKERT** (1), K 1894; niem. n. os. (B) < odim. *Burghard*
- BŮRKLE** (1), K 1870; n. niem. (DN)
- BURKOL** *Johann* (1), AMC 1870; cf. **Burkert**; możliwe < odp. gw. ciesz. *burczeń* 'gderać, zrzedzić' (ZSG); cf. **Burek**; Ry2(0)

- BURKOWICZ** (1), K 1826; cf. **Burek** (SNNP); Ry2
- BURKOWSKI** (1), K 1891; odm. *Burkatów* (woj. dolnośl., pow. świdnicki, gm. Świdnica nad Bystrzycą), < *Burkowce* (Ukraina, rej. cudnowski); Ro, Ry2
- BÜRMAN** (1), E 1860; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- BURON** (1), K 1801; cf. **Bury**; Ry2
- BURSA** *Albert, Jan* (2), 2AMC (2 × 1880); odpap. stp. *bursa* 'bractwo' (Ro, Ry1); cf. **Burian**; n. czes. (DM); A, M 1650, Ry2
- BURTA** (1), K 1805; odpap. *burta*; Ry2
- BURY** (7), 2AMC (2 × 1818); E 1879; 4K (1845, 2 × 1848, 1895); odpap. *bury* 'szary' (A, Ro, SNNP); L, M 1643, Ry2
- BURYSZ** (1), K 1873; cf. **Bury** (Ry1); M 1559, Ry2
- BURYTO** *Jan, Julian* (2), 2AMC (2 × 1880); cf. **Bury**; Ry2
- BURZIG** *Wilhelm* (1), AMC 1818; odpap. gw. ciesz. *burzyć* 'dobijać się do drzwi' (ZSG), < *burza*; Ry2
- BURZYŃSKI** *Elizabeth* (1), AMC 1880; I. odm. *Burzyn* (woj. podlas., pow. łomżyński, gm. Jedwabne) (Ro); II. odpap. *burza*, < *burzyć*; Ry2
- BUSCH** (4), 4K (1804, 1807, 1846, 1854); n. niem. (B, BSZ, DN, FAM); Ry2
- BUTKA** *Aurelie* (1), AMC 1880; I. odpap. *bucić się* 'pysznić się' (Ry1), < *buta*; II. odim. czes. *Bohut*; n. czes. (DM); Ro, Ry2
- BUZEK** (488), 10AMC (8 × 1818, 2 × 1860); 446E: 181 [1800—1839], 22 [1840—1859], 243 [1860—1900]; 32K (1801, 1802, 1803, 1804, 1819, 1820, 2 × 1821, 3 × 1822, 1826, 1828, 1830, 1833, 1835, 2 × 1836, 1845, 1846, 3 × 1848, 1859, 1882, 1883, 1885, 1886, 1890, 1892, 1897, 1898); I. odpap. *buza* 'nagana' (Ry1), < *buzować* 'łajać'; II. odim. czes. *Budislav*; n. czes. *Bůzek* (DM, Ro); L, M 1692, Ry2
- BUZGA** (1), K 1807; odim. czes. *Božetěch*, < *Bohuchval*, < *Boduslav*; n. czes. *Bůzga* (DM); Ry2
- BUŻAŃSKI** (1), K 1801; odpap. *burza* (Ry1); Ry2
- BYCZAŃCZYK** (1), K 1898; odm. *Bycz* (woj. lubus., pow. nowosolski, gm. Bytom Odrzański; woj. kujaw.-pomor., pow. radziejowski, gm. Piotrków Kujawski), < *Byczeń* (woj. dolnośl., pow. ząbkowicki, gm. Kamieniec Ząbkowicki; też na Słowacji)
- BYDLEŃSKA** *Antonina* (1), AMC 1880; od n. *Bydleński* < odpap. *bydło* 'trzoda chlewna'
- BYLICA** *Stanisław, Wojciech* (2), AMC (2 × 1880); odpap. *bylica* 'bielica' (Ro); Ry2
- BYLOK** (2), 2E (1887, 1896); I. odim. *Niedabył*; II. odpap. *był* 'łodyga'; Ry2
- BYM** cf. **BEM**
- BYMEK** (1), E 1887; cf. **Bem**; Ry2(0)
- BYRCZA** (1), E 1814; odm. *Bircza* (woj. podkarp., pow. przemyski); Ry2
- BYRKA** (1), E 1848; I. odim. *Bernhard* (BSZ); II. odpap. gw. ciesz. i gw. śl. *byrkać się* 'odbijać się po jedzeniu' (BSZ, SCS); Ry2
- BYRON** (1), E 1888; cf. **Baran**; Ry2
- BYRSKI** (1), E 1847; odm. *Borowice* (woj. dolnośl., pow. jeleniogórski, gm. Podgórzyn; w najwyższym paśmie Sudetów); Ry2
- BYRST** (2), 2E (1860, 1863); cf. **Byrt**; Ry2(0)
- BYRT** (26), 2AMC (2 × 1818); 22E (2 × 1858, 1859, 1864, 1875, 1881, 1884, 3 × 1886, 2 × 1887, 2 × 1889, 3 × 1890, 1895, 2 × 1897, 2 × 1899); 2K (1883, 1896); odim. *Berthold*, < *Adalbert*, < *Albert*; cf. **Bert** (Ro); M 1720, Ry2
- BYRTUS** (1), E 1898; K 1895; cf. **Byrt**; L, M 1663, Ry2
- BYRTUŚ** (1), K 1885; cf. **Byrtus**
- BYRYCH** (1), K 1896; cf. **Byrt**
- BYSTRON** (100), 2AMC (2 × 1818); 75E: 10 [1800—1839], 21 [1840—1859], 44 [1860—1900]; 23K (1801, 1819, 1846, 5 × 1850, 2 × 1851, 1853, 1859, 3 × 1860, 2 × 1866, 3 × 1870, 1871, 2 × 1874); odpap. stp. *bystry* (Ro, Ry1, SNNP); n. czes. *Bystron* (DM); M 1571, Ry2; **BISTRON** (2), 2E (2 × 1818); Ry2
- BYSTRZYCKA** *Emilie, Helene* (2), 2K (1807, 1871); cf. **Bystrzycki**
- BYSTRZYCKI** (28), 2AMC (1860, 1870); 11E (1969, 1873, 2 × 1880, 1882, 1885, 2 × 1886, 1888, 2 × 1898); 15K (5 × 1805, 1810, 1836, 1849, 1851, 1855, 1859, 1861, 1867, 1888, 1899); I. od

- hydr. *Bystra* (rzeka, prawy dopływ Wisły); II. odm. *Bystrzyca* (liczne w woj. dolnośl., w woj. lub., w woj. wlkp.) (Ro); III. od hydr. *Bystrzyca* (rzeka — dopływ Odry; też dopływ: Wieprza, Nysy Kłodzkiej; rzeka w Czechach — dopływ Morawy; rzeka na Ukrainie); n. czes. *Bystrický* (DM); L, M 1604, Ry2
- BYTOMSKI** (2), 2K (1875, 1876); odm. *Bytom* (woj. śl.) (BSZ, Ro), < *Bytomsko* (woj. młp., pow. bocheński, gm. Żegociny); M 1637, Ry2
- BZYK** (1), E 1848; odp. *bzyk* 'dźwięk wydawany przez owady'; możliwe określenie człowieka z wadą wymowy; Ry2
- BŹDZINA** (1), K 1811; odp. gw. młp. *bździna* 'człowiek bezsilny, słaby' (MSGP)
- BŹDZIOCH** (1), K 1843; odp. gw. młp. *bździach* 'plotkarz, głupiec' (MSGP)

C

- CABIERZ** *Paul* (1), AMC 1880; odpap. gw. ciesz. *cabok* 'niezgrabny, ciężko chodzący — o człowieku lub koniu' (SGŚC), < gw. młp. *caban* 'miejski kupiec, przekupień' (SGPK, t. 1)
- CAJNAREK** (3), 3K (1869, 1872, 1886); n. czes. < od niem. n. os. *Zeiner* (DM) < odpap. śrw-niem. *zein* 'gałązka, różga, pręt'; też przen. 'penis'
- CAKL** *Johann* (1), AMC 1818; n. czes. < odpap. niem. *Zage* 'próżniak, łotr' (B, DM)
- CALETKA** (3), AMC 1818; 2K (1897, 1900); n. czes. (DM); Ry2
- CAP** (1), E 1900; odpap. stp. *cap* 'caban — przekupień'; też 'stary kozioł' (T, Ro, Ry1, SNNP); B, Ry2
- CAPUTA** (1), K 1867; odpap. gw. ciesz. *kaput* (< niem. *kaputt*) 'zepsuty, zniszczony, zmęczony' (SGŚC); cf. **Kaputek**; Ry1, Ry2
- CARBOCH** (2), 2K (1867, 1897); n. czes. (DM); Ry2
- CARDINALE** (1), E 1818; n. włos. (DR)
- CAREL** (2), 2K (1825, 1827); cf. **Carl**
- CARL** (1), K 1813; odim. *Karol* (Ry1); FAM, Le
- CARPANI** (1), K 1813; n. włos. (DR)
- CASPAREK** (1), K 1833; odim. *Kacper*
- CEBULA** (22), 22K (4 × 1805, 7 × 1813, 2 × 1827, 3 × 1834, 1836, 2 × 1842, 1859, 1869, 1896); odpap. *cebula* (BSZ, Ro, Ry1, SNNP, T); L, Le, M 1588, Ry2
- CEGIEL** (1), K 1874; odpap. *cegła*; cf. **Cieglie**; Ry2
- CEGLIE** (2), 2K (2 × 1813); n. włos. (DR)
- CELLIO** (12), AMC 1870; 11K (1811, 1813, 1815, 1827, 1838, 1845, 1850, 1859, 1866, 1872, 1877); n. włos. < odm. *Cellio* (Włochy, reg. Piemont, prow. Vercelli)
- CEMEREK** cf. **CYMOREK**
- CEMOREK** cf. **CYMOREK**
- CYMOREK** (155), 4AMC (3 × 1818, 1860); 145E: 29 [1801—1839], 13 [1840—1859], 103 [1869—1900]; 6K (2 × 1805, 1809, 1810, 1844, 1871); cf. **Cymor**; M 1692, Ry2; **CEMEREK** (3), 3K (1896, 1897, 1898); Ry2; **CEMOREK** (5), 4K (1805, 2 × 1811, 1822); E 1808
- CENT** (3), 3E (1805, 2 × 1807); odpap. *cent*; Ry2
- CERA** (1), K 1807; odpap. gw. ciesz. *cera* 'córka' (ZSG); Ry2
- CERHA** (1), E 1885; n. czes. (DM); Ry2
- CERNEK** (1), E 1837; cf. **Czernek**; Ry2
- CHABINIOK** (1), K 1898; odpap. gw. śl. *chabina* 'gałązka, pręt' (SGŚ), < czes. *chabý* 'słaby'
- CHABIŃSKI** (1), E 1870; cf. **Chabiniok** (Ry1); Ry2
- CHALUPSKI** cf. **CHAŁUPSKI**
- CHAŁUP** (1), E 1801; cf. **Chałupa**; Ry2
- CHAŁUPA** (9), 9K (1884, 1885, 1887, 1890, 1892, 1894, 1895, 1898, 1899); odpap. stp. *chałupa* (SNNP); Ry2; **CHAŁUPKA** (1), E 1872; I. odpap. *chałupka* (BSZ, Ro, T); **HALUPKA** (1), AMC 1880; II. od n. *Chałupa* (T); BSZ, L, MC, Ry2
- CHAŁUPSKA** (f) (2), 2E (1801, 1811); cf. **Chałupski**
- CHAŁUPSKI** (39), 30E (1804, 1812, 5 × 1813, 3 × 1814, 1853, 2 × 1865, 2 × 1867, 1874, 1876, 4 × 1878, 1879, 1880, 1885, 1887, 1888, 1890, 2 × 1895, 1898); 9K (6 × 1805, 3 × 1809); I. odm. *Chałupki* (woj. śl., pow. raciborski, gm. Krzyżanowice), < *Chałupy* (woj. pomor., pow. pucki, gm. Władysławowo); II. odpap. gw. ciesz. i gw. śl. *chałpa* 'dom, mieszkanie' (SGC, SGŚ); **CHALUPSKI** (11), 11E

- (1800, 1802, 1804, 1808, 1809, 1812, 1813, 1814, 2 × 1831, 1833); L, M 1760, Ro, Ry2
- CHAMRAD** (3), AMC 1880; 2K (2 × 1898); odap. czes. *chamrád* 'kompan'; n. czes. *Chamrád* (B, DM); M 1805, Ry2
- CHARWOT** (65) 44E: 36 [1801–1939], 2 [1840–1859], 6 [1860–1900]; 21K (1801, 2 × 1815, 1820, 3 × 1823, 1824, 3 × 1825, 4 × 1828, 1829, 1830, 1831, 1833, 1834, 1845); odetn. *Chorwat*; L, M 1621, Ry2; **CHARWAT** (2); 2K (1805, 1811); n. czes. *Charvát* (DM); **CHORWAT** (1), K 1845; Ry1, M 1647, Ry2; **CHORWATH** (1), E 1818; zgerm. wariant n. czes. *Charvát*; Ry2; **HARWOT** (118), AMC 1862; 103E: 37 [1801–1839], 3 [1840–1859], 63 [1860–1900]; 14K (2 × 1801, 1805, 1811, 3 × 1813, 1841, 1845, 1883, 4 × 1892); cf. *Horwath*; M 1714, Ry2
- CHASZCZYŃSKA** *Maria* (1), AMC 1880; cf. **Chaszczyński**
- CHASZCZYŃSKI** (2), 2K (1878, 1885); odm. *Chaszczyna* (woj. pomor., pow. kartuski, gm. Żukowo); Ry2
- CHAURA** (1), E 1886; n. czes. (DM)
- CHAWĘLEK** (2), 2K (2 × 1813); odim. *Gawel*; Ry2
- CHCIOK** (1), K 1849; odap. gw. ciesz. *chcieć* 'mieć do czegoś chęć' (ZSG)
- CHERN** (1), K 1837; n. niem. (DM)
- CHETMICKA** *Maria* (1), AMC 1880; I. od n. *Chetmicki* < odm. *Hetmanów* (woj. wlkp., pow. ostrowski, gm. Przygodzice); II. odap. *hetman*
- CHILA** (7), 7K (3 × 1805, 1845, 1846, 1850, 1881); I. odap. gw. śl. *chila* 'skórzane okrycie piłki' (SGŚ); II. odim. *Hilary*; Ry2
- CHIRAK** (3), 3E (3 × 1818); odap. *chyr*, *chyra* 'chartactwo, cherlactwo' (SStpAK)
- CHLASTEK** *Paul* (1), AMC 1867; odap. gw. ciesz. *chlastać* 'pić, chlać' (CSG)
- CHLAWACZ** (1) K 1880; odap. czes. *hlaváč* 'człowiek z wielką głową'; n. czes. *Hláváč* (DM)
- CHLAWICZKA** (15), E 1806; 14K (1804, 1805, 1807, 3 × 1813, 1814, 1824, 1834, 1845, 1848, 1859, 1863, 1869); n. czes. *Hlávíčka* (DM)
- CHLEBEK** (91), 5AMC (2 × 1818, 1862, 1890, 1895); 75E: 34 [1801–1839], 4 [1840–1859], 37 [1860–1900]; 11K (2 × 1805, 3 × 1813, 1833, 1859, 1885, 1891, 1892, 1897); I. odap. *chlebek* (Ro, T), < *chleb* (Ry1, SNNP); II. od n. *Chleb* (T); M 1577, Ry2
- CHLEBIK** (5), 5K (1832, 1895, 1896, 1898, 1900); I. odap. *chleb* (Ro, Ry1, T); II. od n. *Chleb* (T); Ry2
- CHLEBOCZEK** (1), K 1813; cf. **Chlebig**
- CHLEBOWY** (41), 41E: 7 [1801–1839], 4 [1840–1859], 30 [1860–1900]; odap. *chlebowy* 'dający utrzymanie', < *chleb*; M 1721, Ry1
- CHLEBUS** (28), 26E (4 × 1802, 1803, 1804, 1805, 1807, 2 × 1808, 1809, 1814, 2 × 1816, 3 × 1818, 1822, 1824, 1826, 1828, 1835, 1847, 1860, 1861, 1880); 2K (1805, 1894); odap. gw. śl. *chlebus* 'o psie łagodnym, potulnym, który nie szczeka na obcych'; też 'nierób, obibok' (SGŚ), < *chleb* (Ry1); M 1771, Ry2
- CHLEBUSIN** (1), K 1805; cf. **Chlebig**; < 'syn Chlebusa'; możliwe też od przezwiska *Chleb(ek)* 'piekarz', 'syn piekarza'
- CHLEBUŚ** (2), E 1805; K 1809; cf. **Chlebig**; Ry2
- CHLOPEK** (1), K 1807; odap. *chłop* 'wieśniak, mężczyzna'; n. czes. *Chloupek* (DM); M 1806, Ry2
- CHLOUBA** (1), K 1870; n. czes. (DN)
- CHLUPATY** (3), 3K (1813, 1837, 1877); odap. gw. ciesz. *chłupaty* 'człowiek kosmaty, włochaty, mający długie włosy' (SGŚC) < czes. *chlupatý* 'człowiek kudłaty', < *chlupać* 'przelewać się, bulgotać'; n. czes. *Chlupatý* (DM)
- CHLUPCZOK** (1), K 1899; cf. **Chłupaty**
- CHŁAWATEK** (1) E 1811; odap. *blawatek*
- CHMEL** cf. **CHMIEL**
- CHMELIK** (1), K 1827; n. czes. *Chmelík* (DM); n. pol. *Chmielik*; Ro, Ry2
- CHMIEL** (276), 7AMC (1818, 1861, 3 × 1870, 2 × 1880); 203E: 61 [1801–1839], 15 [1840–1859], 127 [1860–1900]; 66K: 8 [1801–1839], 11 [1840–1859], 47 [1860–1900]; odap. *chmiel* (BSZ, Ro, Ry1, SNNP, T); A, Le, M 1621, Ry2; **CHMEL** (6); 2AMC (1870, 1880); 4K (1815, 1869, 1889, 1890); n. czes. (B, DM, Ro)

- CHMIELICIUS** (4), 4K (4 × 1827); I. zlatyniz. n. *Chmielnicki*; II. odm. *Chmielnik* (woj. świętokrz., pow. kielecki; woj. podkarp., pow. rzeszowski; os. w woj. kujaw.-pomor., pow. bydgoski, gm. Nowa Wieś, soł. Brzoza); MC
- CHOCURA** *Franz* (1), AMC 1872; odim. stp. *Chociemir*
- CHODUPSKI** (1), E 1876; odm. *Chodupki* (przys. wsi Czarzaste w woj. maz., pow. przasnyski)
- CHODURA** (90), AMC 1818; 84E: 18 [1801–1839], 6 [1840–1859], 60 [1860–1900]; 5K (1809, 1837, 1845, 1862, 1900); I. odim. *Teodor* (L), < stczes. *Chotibor*, < *Chotimír*; II. odpap. *chodzić* (Ry1); n. czes. (DM); L, Le, Ro, Ry2
- CHODUREK** (1), E 1856; cf. **Chodura** (Ro, Ry1); n. czes. (DM); Ry2
- CHOJKA** (1), K 1897; odpap. gw. ciesz. *chojka* ‘choinka’ (SGŚC); BSZ, Ro, Ry2, SNNP
- CHOLEK** (1), K 1836; I. odpap. ros. *холить* ‘czyścić’; II. odm. *Holiki* (woj. podlas., pow. sokólski, gm. Sidro); Ry2
- CHOLEWA** (64), AMC 1818; 50E: 1 [1801–1839], 49 [1860–1900]; 13K (1845, 1872, 1879, 1885, 1886, 2 × 1887, 1888, 1889, 1892, 1893, 1895, 1900); odpap. stp. *cholewa* ‘prymitywne okrycie nogi’ (SNNP); Le, M 1571, Ro, Ry1, Ry2, T; **HOLEWA** (10), 8AMC (4 × 1818, 4 × 1862); 2E (1864, 1866); Ry2, T
- CHOLEWIK** (52), 51E: 25 [1801–1839], 8 [1840–1859], 18 [1860–1900]; K 1824; cf. **Cholewa** (Ro); n. czes. *Cholevík* (DM); Ry2; **HOLEWIK** (5), 2AMC (2 × 1880); 3E (1805, 2 × 1816); cf. **Cholewa**; Ry2
- CHOLEWKIEWICZ** *Paul* (1), AMC 1862; cf. **Cholewa**
- CHORONIEC** *Anna* (1), AMC 1818; odm. *Chorón* (woj. śl., pow. myszkowski, gm. Poraj), < *Chorów* (wś do 1839 roku w woj. wołyńskim, obecnie na Ukrainie)
- CHORWAT** cf. **CHARWOT**
- CHORWATH** cf. **CHARWOT**
- CHORZĘPA** (1), K 1870; odpap. *chory* (Ro, Ry1)
- CHOSZCZYŃSKI** (1), K 1880; odm. *Chocznia* (woj. młp., pow. wadowicki)
- CHOWAN** (1), E 1877; odpap. *chowaniec*, < gw. ciesz. < stp. ‘przybrany syn’ (SGŚC); też ‘pomocnik diabła’; n. czes. *Chovan* (DM); Ro, Ry1, Ry2
- CHOWANIEC** (21), AMC 1880; 10E (2 × 1855, 1869, 1882, 1883, 1889, 1892, 3 × 1896); 10K (1813, 1840, 1844, 1886, 1890, 3 × 1897, 2 × 1899); cf. **Chowan**; n. czes. *Chovanec* (DM, Ro); L, M 1577, Ro, Ry1, Ry2
- CHOWANIOK** (9), 9E (2 × 1806, 1875, 1880, 1887, 1890, 1894, 1986, 1898); cf. **Chowan**; M 1628, Ry2
- CHRAPCZYK** (1), K 1805; cf. **Chrapek**
- CHRAPEK** (4), AMC 1818; 2E (1811, 1815); K 1883; odpap. stp. *chrapek* ‘ktoś ochryply, kaszlący’ (SNNP, T), < *chrapać* (Ro, Ry1), < *chrap* (SNNP); Ry2
- CHRAŚCINA** (2), AMC 1818; E 1807; odpap. gw. ciesz. *chraścina* ‘nieużytek zarośnięty zaroślami’ (SGŚC); n. czes. *Chrastina* (DM); L, M 1621, Ry2
- CHRAŚCIŃSKI** (1), E 1809; odm. *Chrastine* (Słowacja, kraj bańskobystrzycki)
- CHRIST** (4), AMC 1868; 2E (1863, 1870); K 1810; n. niem. (B, DM, FAM); Ry2
- CHRISTAL** (1), K 1805; n. niem. (FAM)
- CHRISTIAN** (19), E 1808; 18K (3 × 1805, 1809, 3 × 1813, 1814, 1815, 1816, 1837, 1842, 1873, 2 × 1875, 1878, 1884, 1898); n. niem. (FAM); Ry2
- CHRISTIANUS** (1), K 1857; cf. **Christian**; FAM
- CHRISTOPH** (1), K 1805; odim. *Christopf* < *Krzysztof*; Le, Ry2
- CHROBAK** (3), 3K (1884, 1892, 1895); odpap. gw. ciesz. *chrobok* ‘zmartwienie’, też gw. ciesz. i gw. śl. ‘robak’ (SGŚC); n. czes. *Chrobák* (DM); BSZ, Le, M 1571, Ro, Ry2, T; **CHROBOK** (51), 2AMC (1818, 1880); 5E (1801, 1887, 2 × 1897, 1898); 44K: 9 [1801–1839], 8 [1840–1859], 27 [1860–1900]; gw. wariant n. *Chrobak*; M 1621, Ry2
- CHROBOCZEK** (22), AMC 1870; E 1856; 20K (1805, 3 × 1813, 1827, 1831, 2 × 1834, 3 × 1849, 1862, 1864, 1867, 1886, 1889, 1895, 1897, 1898, 1899); odpap. gw. ciesz. *chroboczek* ‘mały robaczek’; też pieszcz. ‘małe dziecko’ (SGŚC); cf.

- Chrobak**; n. czes. *Chroboček* (DM); *M* 1692, Ry2
- CHROBOK** cf. **CHROBAK**
- CHROMACZEK** (1), K 1896; cf. **Chromy**; n. czes. *Chromáček* (DM)
- CHROMEK** (2), E 1835; K 1839; cf. **Chromy**; n. czes. *Chromek* (DM); L
- CHROMICZEK** (1), K 1808; cf. **Chromy**
- CHROMIK** (64), 5AMC (3 × 1818, 1870, 1880); 29E (1879, 1881, 1883, 5 × 1884, 1885, 1886, 1887, 1888, 1890, 1891, 1892, 5 × 1893, 3 × 1894, 1895, 1896, 1897, 3 × 1898); 30K (1801, 4 × 1805, 4 × 1813, 3 × 1817, 1845, 1848, 1849, 1859, 1869, 1889, 1890, 1891, 1892, 1893, 1894, 3 × 1895, 1896, 1897, 1898, 1900); cf. **Chromy** (Ro); n. czes. *Chromik*; *M* 1695, Ry2
- CHROMIOK** (2), 2K (1805, 1806); cf. **Chromy**
- CHROMY** (21), 21E (2 × 1800, 1801, 2 × 1802, 1834, 1836, 1844, 5 × 1856, 1867, 2 × 1897, 1888, 3 × 1892, 1900); odpap. stp. *chromy* 'kulawy' (Ro, Ry1, SGŚC, SNNP, T); n. czes. *Chromýj*; L, *M* 1580, Ry2
- CHROSTEK** (28), AMC 1880; 27K (3 × 1805, 3 × 1807, 1819, 2 × 1845, 1850, 3 × 1867, 2 × 1877, 5 × 1880, 2 × 1881, 4 × 1897, 1900); I. odpap. gw. ciesz. *chrostek* 'niski krzak, krzewinka' (SGŚC); też 'źle zwinięta w główkę kapusta, chwajołek' (ZSG), < *chrust*, < *chrost* 'chrzęst' (Ry1, T); II. od n. *Chrost* (T); *M* 1710, Ry2
- CHRUST** (3), AMC 1880; 2K (1837, 1880); odpap. *chrust*; Ry2
- CHRUSZCZ** (10), AMC 1818; 9K (2 × 1849, 1853, 1862, 2 × 1895, 1898, 1899, 1900); odpap. gw. ciesz. i gw. śl. *chruszcz* 'chwast' (SGPK, t. 1); BSZ, Ry1, Ry2, T
- CHRUSZCZYŃSKI** (1), K 1824; odm. *Chruszczyny* (woj. wlkp., pow. ostrowski, gm. Ostrów Wielkopolski); Ry2
- CHRUSZOWSKI** (1), K 1847; odm. *Hruszowice* (woj. podkarp., pow. przemyski, gm. Stubno)
- CHRZĄSZCZ** (2), 2K (1805, 1894); odpap. *chrząszcz* (BSZ, Ry1, T); *M* 1634, MC, Ry2
- CHUBACZ** (4), 4K (1805, 1820, 1834, 1880); I. odpap. *chuba*; II. odim. *Hubert*; Ry2
- CHUBALIK** (1), K 1883; cf. **Chubacz**
- CHUCHNAL** (1), K 1898; odpap. *chuchać*, < *chuchnąć*
- CHUDA** (1), K 1873; odpap. *chudy*; n. czes. (DM); Ry2
- CHUDEK** (3), 3K (3 × 1813); *M* 1805, Ro, Ry1; **HUDEK** (5), AMC 1870; 4K (1824, 3 × 1849); odpap. czes. *hudec* (hipok.) < *hudeček* 'muzykant, skrzypek'; n. czes. *Hudeček* (DM); L, *M* 1708, Ry2
- CHUDEK** (1), E 1893; odpap. *chudy* (Ro, Ry1, SNNP); n. czes. *Hudek* (DM); *M* 1571
- CHUDOBA** (14), 12E (1801, 1803, 1808, 1810, 1813, 1815, 2 × 1817, 1818, 1823, 1826, 1872); 2K (1813, 1856): I. odpap. gw. ciesz. *chudoba* 'skromne, ubogie gospodarstwo'; też 'biedota' (SGŚC, ZSG); II. odm. *Chudoba* (dziś Kudowa-Zdrój, woj. dolnośl., pow. kłodzki) (Ro); *M* 1569, Ro, Ry1, Ry2; **HUDOBA** (4), E 1840; 3K (2 × 1824, 1831); Ry2
- CHUDOCZEK** (1), K 1813; cf. **Chudek**
- CHUDZICZEK** (5), E 1806; 4K (4 × 1805); cf. **Chudek**; **HUDZICZEK** (3), E 1814; 2K (1801, 1805); n. czes. *Chudíček*; Ry2
- CHUDZIEC** (1), E 1892; cf. **Chudek** (Ro, Ry1); Ry2; **HUDZIEC** (43), 42E: 6 [1801–1839]; 36 [1860–1900]; K 1862; < czes. *hudec* (zdrobn.) < *hudeček* 'muzykant, skrzypek'; L, *M* 1671, Ry2
- CHUDZIK** (2), 2E (1806, 1897); odpap. *chudzik* (T), < *chudy* (Ry1); *M* 1577, Ry2
- CHUDZIOCZEK** (3), 2E (1814, 1816); K 1824; odpap. gw. ciesz. *chudzioczek* 'biedactwo, biedaczek' (SGŚC); cf. **Chudziec** (Ro, Ry1)
- CHUDZIOK** (1), K 1862; odpap. gw. ciesz. *chudziok* 'biedactwo, biedaczek' (SGŚC)
- CHWALEK** (1), K 1807; I. odpap. *chwata*, < *chwalić się*; II. odim. *Chwalistaw*, < *Chwalimir*; Ry2
- CHWASIEK** (1), K 1896; odpap. *chwast*; Ry2
- CHWASTEK** (104), 2AMC (1818, 1870); 100E: 8 [1801–1839], 4 [1840–1960], 88 [1860–1900]; 2K (1813, 1897); odpap. gw. wlkp. *chwastek* 'kapusta niedorodna' (SGPK, t. 1), < *chwast* (Ro, Ry1); *M* 1577; **CHWOSTEK** (6), 6K (1805, 1823, 1827, 1881, 1887, 1897); Ry1, Ry2
- CHWATEK** (2), 2K (1811, 1896); odpap. *chwata* 'energiczny, zaradny człowiek'; Ry2

- CHWATIK** (2), 2K (1878, 1898); cf. **Chwatek**; n. czes. *Chvatík* (DM); Ry2
- CHWIST** (1), E 1886; odp. *chwist* 'świst' (Ro); n. czes. *Chvist* (Ro); *M* 1629, Ry2
- CHWISTEK** (55), AMC 1890; 41E: 26 [1801–1839], 3 [1840–1859], 12 [1860–1900]; 13K (1808, 4 × 1813, 1827, 2 × 1845, 2 × 1849, 1865, 2 × 1887); cf. **Chwist** (Ro); *M* 1630, Ry2
- CHYBIDZIURA** (4), 2E (1987, 1995); 2K (1894, 1897); złoż. od przezwiska dwuczłonowego < odp. *chybić* + *do dziury* < 'nie trafić do celu' < 'nieudacznik' lub 'mężczyzna nieporadny seksualnie'; *L*, *M* 1621, Ry2
- CHYBION** (1), K 1837; odp. gw. ciesz. *chybić* 'brakować' (ZSG); Ry2
- CHYBIORZ** (12), 12K (2 × 1805, 2 × 1813, 1827, 1834, 2 × 1845, 1847, 1849, 1874, 1875); cf. **Chybion**; Ry2
- CHYLA** (13) 13K (2 × 1805, 1806, 2 × 1810, 4 × 1813, 2 × 1849, 1851, 1853); odp. gw. śl. *hyl*, < *hyla* 'chałupa' (Ro), < *chylić się* (Ro, Ry1); n. czes. *Chýla* (DM); *Le*, *M* 1577, Ry2
- CHYŁA** (19), 18E (1801, 1803, 1806, 1808, 1813, 1816, 2 × 1817, 1823, 1831, 1846, 1849, 1853, 1854, 1879, 1884, 1895, 1897); K 1853; odp. *chył* 'krzywizna' (T), < gw. ciesz. *chyłkać* 'szlochać' (SGŚC), < *chylić się* (Ro, Ry1, SNNP); BSZ, *L*, Ry2; **HYŁA** (2), E 1810; K 1805
- CHYTIL** (2), E 1874; K 1875; n. czes. (DM)
- CHYTRANIA** (1), K 1842; cf. **Chytry**
- CHYTRY** (1), K 1801; odp. *chytry* 'przebiegły'; też 'skąpy' (Ro, Ry1, T); n. czes. *Chytrý* (DM); *M* 1700, Ry2
- CIACHOTNY** (181), 5AMC (2 × 1818, 2 × 1870, 1880); 162E: 58 [1801–1839], 21 [1840–1859], 83 [1860–1900]; 14K (1813, 1820, 1827, 5 × 1834, 2 × 1845, 1848, 3 × 1849); odp. czes. *těhotný* 'ciężki', < gw. moraw. *čagat* 'chciwie jeść' (Ro); Ry2
- CIĄŻYŃSKI** *Petronela* (1), AMC 1880; odm. *Ciążyń* (woj. wlkp., pow. czarnkowsko-trzcianecki, gm. Czarnków) (Ro); Ry2
- CICHOŃ** (1), K 1895; cf. **Cichy** (BSZ, Ro, Ry1, SNNP); *Le*, *M* 1577, Ry2
- CICHY** (194), 7AMC (3 × 1818, 1861, 3 × 1880); 157E: 60 [1801–1839], 11 [1840–1859], 86 [1860–1900]; 30K (4 × 1805, 2 × 1810, 5 × 1813, 3 × 1827, 1828, 4 × 1837, 3 × 1845, 1849, 1859, 1862, 1888, 1893, 1898, 2 × 1900); odp. *cichy* 'spokojny, skromny, łagodny, dobrotliwy' (BSZ, Ro, Ry1, SNNP, T); DM, *M* 1629, Ry2
- CIECZOTKA** (1), E 1816; odp. stp. *cieciorka* 'groch' (SStp.); **M** 1834
- CIEGAN** cf. **CYGAN**
- CIEGIEL** (4), 4E (1818, 1850, 1855, 1894); odp. *ciągać*, *ciągnąć*, < *ciągły*; Ry2; **CIENGIEL** (7), 7E (2 × 1804, 1814, 1818, 1822, 1824, 1828)
- CIELEPA** (1), K 1889; odp. gw. ciesz. i gw. śl. *cielepa* 'niedołęga, ciemęga, fajtlapa, gapa' (SGŚ, ZSG); *M* 1737, Ry2
- CIELESNY** (1), K 1842; odp. *cielesny* 'zmysłowy'
- CIELICZKA** (1), K 1847; odp. gw. ciesz. i gw. śl. *cieliczka* 'cielę płci żeńskiej' (MSGŚ, SGŚC); cf. **Cielok**; Ry2
- CIELOK** (1), K 1877; odp. gw. ciesz. *cielok* 'cielę' (SGŚC); Ry2
- CIEMALA** (5), 2AMC (2 × 1880); 3K (2 × 1805, 1899); I. z fonet. białor. < odim. *Tymoteusz*; II. odp. *ciemny* (Ro), < *ciemić się* 'ciemnym się stawać, mroczyć się'; Ry2; **CIEMALA** (7), 7E (1804, 1806, 1807, 1813, 1886, 1889, 1891); *M* 1680, Ry2
- CIENAK** (1), K 1813; odp. *ciénki*; cf. **Cieniała**
- CIENCIAŁA** (305); 14AMC (4 × 1818, 1860, 4 × 1818, 1860, 4 × 1870); 291E: 44 [1801–1839], 2 [1840–1859], 245 [1860–1900]; odp. gw. ciesz. *cięcieć*, *ciencieć*, *ciyncieć* 'czekać, wysiadawać wyczekiwać'; też 'chudnąć' (SGŚC), < gw. kasz. *cięcials* 'człowiek powolny, guzdrała' (SGPK, t. 1); *L*, *M* 1697, Ro, Ry2; **CINCIAŁA** (54), 12E (9 × 1802, 3 × 1900); 42K: 23 [1801–1839], 9 [1840–1859], 10 [1860–1900]; *L*, *M* 1658, Ro, Ry2
- CIEPCZORZ** (2), 2K (2 × 1865); odp. gw. ciesz. i gw. śl. *ciepać się* 'złościć się' (SGŚ, SGŚC); też < gw. ciesz. *ciepać* 'rzucać' (ZSG)
- CIEPLICZ** *Teresa* (1), AMC 1880; odp. gw. ciesz., gw. śl. i gw. młp. *cieplice* 'ciepłe kraje'

- (MSGP, SGŚC), < czes. *teplíce* (o tym samym znaczu.)
- CIEPLIK** (30), 8E (1816, 1828, 1878, 3 × 1879, 1882, 1887); 22K (1805, 1809, 1810, 11 × 1813, 1833, 1848, 2 × 1849, 1859, 1865, 2 × 1899); odap. *ciepły* (Ro, Ry1, T); M 1667, Ry2
- CIESLAR** cf. **CIEŚLAR**
- CIESLEC** (1), K 1836; cf. **Cieslar**
- CIEŚLA** (5), 3E (2 × 1869, 1874); 2K (1808, 1813); odap. *cieśla* (BSZ, Ro, Ry1, T); M 1636, Ry2
- CIEŚLAR** (159), 149E: 12 [1800–1839], 2 [1840–1859], 135 [1860–1900]; 10K (1805, 1810, 1842, 1849, 1878, 1890, 2 × 1891, 1898, 1900); odap. *cieśla*, < *cieślarz* (Ro, Ry1, T); L, M 1577, Ry2; **CIESLAR** (16), 8AMC (4 × 1818, 2 × 1860, 2 × 1880); 8E (1850, 1874, 2 × 1879, 1886, 3 × 1893); możliwe też od oron. *Cieslar* (wzniesienie; w XIX wieku znajdowało się na terytorium Księstwa Cieszyńskiego); cf. **Cieślar**; Ry2
- CIEŚLARA** *Emma* (1), E 1804; cf. **Cieślar**; Ry2
- CIEŚLARZ** (5), 2E (1866, 1872); 3K (3 × 1805); cf. **Cieśla**; Ry2
- CIEŚLIK** (1), K 1865; cf. **Cieśla** (BSZ, Ro, Ry1); Ry2
- CIEŹCZEK** (1), K 1837; odap. *ciąć, cięty*
- CIEŹGIEL** (17), 16E (2 × 1800, 2 × 1802, 1807, 1813, 1816, 2 × 1821, 1825, 1833, 1847, 1890, 1891, 1892, 1893); K 1892; odap. *ciągiel* ‘ciągać, ciągnąć’ (Ro); Ry2
- CIGANEK** cf. **CYGANEK**
- CIKL** *Josef* (1), AMC 1818; niem. n. os. (B) < odap. śrwniem. *ziegel* ‘cegła’; Ry2
- CIMAL** (1), K 1845; cf. **Ciemala**
- CIMAL** cf. **CIEMALA**
- CIMER** (1), E 1807; adapt. (spol. wariant). niem. n. os. *Zimmer* < odap. śrwniem. *zimmerman* ‘cieśla’; Ry2
- CINAL** *Jan, Piotr* (2), 2AMC (2 × 1880); odap. gw. ciesz. *cinać* ‘ciąć, kłuć’ (ZSG); Ro, Ry2
- CINCIAŁA** cf. **CIENCIAŁA**
- CIOŁEK** *Aloizy, Josef* (2), 2AMC (2 × 1818); odap. gw. młp. i gw. maz. *ciołek* ‘człowiek tłusty’ (SGPK, t. 1, SNNP, T); też ‘tłusty cielak’ (SGPK, t. 1); Le, Ry2
- CIOMPA** (64), 7AMC (2 × 1818, 5 × 1880); 50E: 15 [1801–1839], 2 [1840–1859], 33 [1860–1900]; 7K (1870, 1887, 1888, 1891, 1894, 1898, 1899); odap. *ciómpa* < gw. ciesz. ‘nieodpowiednio, niechlujnie ubrana kobieta’ (SGŚC); też < gw. śl. ‘smark’ (SGŚ); M 1636, Ry2
- CIOMPKA** (1), E 1879; cf. **Ciompka**; Ry2
- CIOSEK** (4), 4E (2 × 1805, 1806, 1815); odap. *ciosek* (Ro, Ry1, SNNP, T); też < gw. młp. ‘ożóg’, ‘jednoimiennik’ (T); MC
- CIOSK** (143), 2AMC (1818, 1860); 126E: 40 [1801–1839], 11 [1840–1859], 75 [1860–1900]; 15K (2 × 1801, 4 × 1802, 5 × 1805, 4 × 1883); odap. gw. ciesz. *ciosk* ‘drewniany przyrząd do wygarniania żaru z pieca’ (SGŚC); cf. **Ciosek**; M 1682, Ry1, T
- CIPS** (4), AMC (2 × 1870); 2K (1842, 1844); n. niem. (B) < odetn. < zgerm. formy n. geogr. i histor. *Zips* ‘Spisz’; Ry2
- CIPSER** (3), 3K (1843, 2 × 1845); cf. **Cips**
- CIS** (1), E 1812; odap. *cis* (Ro, Ry1); M 1698
- CISACZ** (1), K 1897; odap. gw. śl. *ciść, cisonóć* ‘pchać, toczyć’
- CISZA** (1), K 1805; odap. *cisza* ‘spokój’ (Ro, Ry1, SNNP); Ry2
- CISZEK** *Anton* (1), AMC 1818; odap. *cichy*
- CIUPEK** (66), 63E: 26 [1801–1839], 3 [1840–1859], 34 [1860–1900]; 3K (3 × 1813); odap. gw. ciesz. i gw. śl. *ciupać* ‘rąbać drzewo’ (MSGGŚ, SGŚC), < gw. ciesz. *ciupać* ‘uderzać czymś o przedmiot’ (SGŚC), < gw. ciesz. *cupkać* ‘tupać’ (CSG), < *ciupa* (Ro, SGŚC); Ry1, Ry2; **CUPEK** (3), 3K (2 × 1875, 1899); M 1702, Ry2
- CLAAS** (1), E 1842; n. niem. (FAM)
- ČLANEK** (2), AMC 1818; odap. czes. *článek* ‘ogniwo’
- CLEMENT** *Rudolf* (1), AMC 1810; odim. *Clemens*; FAM, Ry2
- CMIEL** (4), AMC 1880; 3K (1884, 1896, 1897); odap. *trzmieł* (T); Ry2
- CMIELIN** *Anna* (1), AMC 1872; odap. *trzmiełina*
- CMOK** (2), 2E (2 × 1899); odap. *cmok*, < *cmokać* (Ro); Ry2

- COCHER** (1), K 1819; odm. *Czachary Zbaraskie* (Ukraina, rej. zbaraski, obw. tarnopolski); Ry2
- COLLET** (1), E 1898; odm. *Nicolaus*; FAM
- COLLONIUS** (3), AMC 1818; 2K (1897, 1898); odap. łac. *colloneus* 'pułkownik'
- COLLOREDO** (3), 3K (1805, 1810, 1815); n. włos. (DR)
- COMO** (1), K 1808; n. włos. (DR)
- COMPARNI** (1), K 1802; n. włos. (DR)
- CONRITE** *Izaak, Saw*, 2AMC (2 × 1870); odm. *Konrad*
- COP** (4), 4K (1801, 1809, 1810, 1840); odap. gw. ciesz. *cop* 'warkocz spleciony z tyłu głowy i zwinięty w kok' (SGŚC) < czes. *cop* 'warkocz'
- CORDUL** (1), K 1810; odm. *Konrad*
- CUBER** (3), 3K (1801, 1818, 1875); odap. gw. śl., gw. młp. *cober* 'wielkie naczynie z uszami' (T) < niem. *Zuber* 'naczynie drewniane, ceber'; też 'kadłubek', 'skała solna złożona z itu i kryształków soli'; cf. **Zuber**; M 1732, Ry2
- CUDZIK** (1), K 1842; odap. *cud* (Ry1); Ry2
- CUPEK** cf. **CIUPEK**
- CYBEL** (19), 5AMC (1818, 4 × 1880); 6E (1877, 1879, 2 × 1881, 1882, 1886); 8K (1812, 1816, 1867, 1870, 1880, 1898, 1899, 1900); odap. *cyba* 'koza' < niem. *Zibbe* (Ro); M 1644, Ry2
- CYBELA** (1), K 1810; cf. **Cybel**; M 1672
- CYBIORZ** (1), K 1805; cf. **Cybel**
- CYBIS** (2), 2K (2 × 1813); cf. **Cybiorz**; Ry2
- CYBOŃ** (2), 2K (1873, 1888); cf. **Cybel** (Ro); M 1621, Ry2
- CYFKA** (2), 2E (1855, 1869); odap. gw. ciesz. *cywka* 'szpulka' (ZSG); Ry2
- CYGAN** (1), K 1859; I. odetn. *Cygan* 'Rom' (BSZ, Ro, Ry1, SNNP); II. odap. gw. *cygan* 'kłamca, szachraj'; też 'krętać, złodziej, łotr, włóczęga' (SEMot. 4); III. odm. *Cygany* (woj. podkarp., pow. tarnobrzemeski, gm. Nowa Dęba; woj. łódz., pow. kutnowski, gm. Krośnice; woj. maz., pow. pułtuski, gm. Obryte; woj. pomor., pow. kwidziński, gm. Gardęja); A, L, Le, M 1497, MC, Ry2; **CYGNON** (6), 5E (1810, 1816, 1818, 1842, 1846), K 1892; gw. (śl.) wariant n. **Cygan**; por. też ap. gw. ciesz. < odetn. *Cygon* 'Rom' (SGŚC); Ry2; **CIEGAN** (1), K 1849; n. czes. *Cigán* (DM)
- CYGANEK** (12), E 1811; 11K (1807, 1849, 1854, 1856, 1883, 1885, 1892, 2 × 1893, 1896, 1898); cf. **Cygan** (Ro, Ry1); możliwe < odap. *cyganek* < gw. młp. i gw. maz. 'nożyk składany' (MSGP, T); też < gw. młp. 'rodzaj pieca' (MSGP, T); M 1722, MC, Ry2; **CIGANEK Dominik** (1), AMC 1818; n. czes. *Cigánek* (DM); Ry2
- CYGANOK** (1), E 1820; cf. **Cygan**
- CYGIER** (1), E 1818; odap. gw. ciesz. *cygorka* 'cykoria, domieszka do kawy zbożowej' (ZSG); Ry2
- CYGNON** cf. **CYGAN**
- CYGONEK** (13), 13E (1811, 1814, 1815, 1833, 1894, 3 × 1896, 1897, 2 × 1898, 2 × 1899); cf. **Cygan**; M 1731, Ry2
- CYGOŃSKI** (1), E 1897; odm. *Cygany* (woj. podkarp., pow. tarnobrzemeski)
- CYMOR** (3) 3E (1826, 1884, 1899); od niem. n. os. *Zimmer* < odap. śrwniem. *zimmerman* 'cieśla'; M 1685, Ry2
- CYPA** (2), 2K (2 × 1888); odm. *Cyprian*; Ry2
- CYPOL** (2), 2K (1827, 1850); cf. **Cypa**; Ry2
- CYPRYS** (16), 16E (1806, 1807, 1808, 1810, 1812, 2 × 1814, 3 × 1816, 1819, 1821, 1824, 1876, 1881, 1885), odap. *cyprys*; Ry2
- CYPSER** (12), 3E (1807, 1816, 1846); 9K (7 × 1813, 1875, 1877), odetn. *Cips, Zips* (niem. nazwa *Spisza*); Ry2, SNNP
- CYRCZAK** (1), K 1893; odap. gw. ciesz. *cyrkać* 'nalewać płyn w małych ilościach z przerwami' (SGŚC), < *cyrk*; Ry2
- CYROŃ** (10), 10K (1881, 1887, 3 × 1890, 1891, 1893, 1895, 1898, 1900); odm. *Cyryl* (Ro); M 1588, Ry2
- CYRULIK** (2), 2E (1878, 1896); odap. stp. *cyru-lik* 'chirurg' (T); Ry2
- CYSARZ** (1), K 1892; odap. gw. ciesz. *cysarz* 'cesarz, tytuł panującego w państwie o ustroju monarchistycznym' (SGŚC); M 1720, Ry2
- CYSEK** (1), E 1832; odap. *ciszyc*, < *uciszyc*; Ry2
- CYWKA** (18), 18E (1859, 1860, 1866, 1881, 3 × 1882, 1886, 2 × 1888, 1890, 2 × 1892, 2 × 1893, 2 × 1895,

- 1897); odp. *cywka* < gw. ciesz. 'szpulka' (ZSG); też 'rurka' (T); M 1788, Ry2
- CZABKE** cf. **CZAPKA**
- CZACHA** (1), 1898; odp. *czaszka*
- CZACHEL** (3), 3K (1805, 1807, 1848); odim. *Czabor*, < *Czasław*
- CZACHOR** (1), E 1879; I. odp. gw. młp., gw. wlkp. *czahor* 'drzewo karłowate'; też 'mokradła' (SGPK, t. 1), < gw. ciesz. *czachrować* 'załatwiać nielegalnie, potajemnie, nieuczciwie' (ZSG); II. odim. *Czasław* (Ry1)
- CZACZIN** (2), 2K (2 × 1805); odm. *Czaczki Małe* (woj. podlas., pow. białostocki, gm. Turośń Kościelna), < *Czaczki Wielkie* (woj. podlas., pow. białostocki, gm. Turośń Kościelna)
- CZACZYŃSKI** (4), AMC 1818; 3K (1813, 1827, 1835); I. odm. *Czacz* (woj. wlkp., pow. kościański, gm. Śmigiel); II. odp. *czacza* 'gruziński winiak'; Ro, Ry2
- CZADERNA** cf. **CZAUDERNA**
- CZADZIDŁO** (1), E 1808; odp. gw. litew. *czadzić* 'kopcić' (SGPK, t. 1); L
- CZAJ** (1), K 1835; odp. ros. *чай* 'herbata', < gw. ciesz. *czaj* 'herbata' (ZSG), < *czaić się* (Ro, Ry1); Ry2
- CZAJA** (12), 5AMC (1818, 2 × 1870, 2 × 1880); 7K (3 × 1849, 2 × 1850, 1852, 1856); odp. *czaić się* (Ro, Ry2), < *czajka* (BSZ, Ry1, SNNP), < *czaja* (Ry1); Le, MC, Ry2
- CZAJAN** (1), K 1872; cf. **Czaja**; Ry2
- CZAJASZEK** (1), K 1882; cf. **Czaja**
- CZAJKA** (22), 3AMC (1818, 1870, 1880); E 1839; 18K (1804, 1813, 1815, 1820, 1824, 1826, 6 × 1827, 1859, 1866, 1874, 1877, 1889, 1893); odp. *czajka* 'gatunek ptaka' (SNNP, T); n. czes. *Čajka* (DM); Le, M 1674, MC, Ry2
- CZAKACZ** (2), 2K (1809, 1817); odp. gw. ciesz. *czakacz* 'uczestnik zabawy weselnej' (CSG)
- CZAKAN** (3), E 1885; 2K (1837, 1849); odp. stp. *czakan* 'czekać' (SStpAK), < *czekać* (Ry1); cf. **Czakowski**; Ro, Ry1, Ry2
- CZAKON** (9), 3AMC (1856, 1860, 1861); 4E (1801, 1878, 1884, 1887); 2K (1885, 1899); cf. **Czakan**; M 1874, Ry1, Ry2
- CZAKOJ** (136), 113E: 38 [1801–1839], 12 [1840–1859], 63 [1860–1900]; 23K (4 × 1805, 1806, 9 × 1813, 2 × 1837, 1845, 5 × 1849, 1867); cf. **Czakan**; M 1712, Ry2
- CZAKOWSKI** (1), K 1842; I. odp. *czako* < węg. *csako* 'rodzaj wysokiej czapy wojskowej, używ. do końca XVIII wieku); II. przekszt. n. *Czakon*; Ry2
- CZALESKI** (1), 1804; cf. **Zalewski** (zgerm. wariant n. pol. < odm. *Zalewo* — woj. warm.-mazur., pow. iławski)
- CZAMMEROWNA** (f) (1), E 1818; I. odp. *czamara* 'rodzaj dawnej sukni męskiej' (Ry1); II. od n. czes. *Čamra* < odim. *Čamír* (DM)
- CZAN** (1), K 1896; n. czes. *Čán* (DM); Ry2
- CZANA** (1), K 1845; n. czes. *Čána* (DM, Ro); cf. **Czan**; Ry2
- CZANTORIOK** (1), K 1845; od oron. *Czantoria* (wzniesienie; w XIX wieku na terenie Księstwa Cieszyńskiego, obecnie w woj. śl., pow. bielski), < *Czantoria* (woj. opol., pow. prudnicki, gm. Biała)
- CZAP** (8), AMC 1818; 7K (1891, 1893, 1894, 1895, 2 × 1896, 1898); odp. gw. ciesz. (bohem.) < czes. *czap* 'bocian' (ZSG); n. czes. *Čap* (B, DM); Ry2
- CZAPEK** (5), AMC 1856; 4K (2 × 1813, 1862, 1870); cf. **Czap**; < *czapa* (BSZ, Ry1), < *czapka* (Ry1); n. czes. *Čápek* (B, Ro); M 1703, Ry2
- CZAPIONKA** (1), K 1817; odp. gw. ciesz. *czapić się* 'siedzieć w kucki' (ZSG); cf. **Czapka**
- CZAPKA** (2), 2K (1805, 1809); odp. *czapka* (Ro, Ry1, SNNP, T), < *czapa* (Ro, Ry1); Le, MC; **CZABKE** (1), K 1809; zgerm. wersja n. *Czapka*
- CZAPLA** (28), 3AMC (1818, 1860, 1870); 19E (1807, 2 × 1813, 1815, 6 × 1818, 1823, 1838, 4 × 1839, 2 × 1840, 1898); 6K (1854, 1880, 1894, 1896, 2 × 1899); odp. *czapla* (Ro, Ry1, T); Le, M 1571, Ry2
- CZAPNIK** (2), E 1809; K 1810; odp. *czapnik* 'wyrabiający czapki' (A, BSZ, Ro); Ry2
- CZAPUTA** (5), AMC 1818; 4K (1877, 1882, 1891, 1896); odp. moraw. *čaputa* 'człowiek małego wzrostu' (L), < *czapa* (Ro, Ry1), < *czapka* (Ry1); M 1618, Ry2
- CZARDA** (2), 2K (2 × 1842); n. czes. *Čarda* (DM)

- CZARECKI** (1), E 1840; odpap. *czary*; Ry2
- CZARNECKI** (20), AMC 1818; 9E (1816, 1887, 2 × 1890, 1893, 1894, 1895, 2 × 1899); 10K (1804, 3 × 1805, 1813, 1826, 1837, 1870, 1876, 1878); I. odm. *Czarne* (woj. pomor., pow. człuchowski), < *Czarna* (liczne w woj. maz., w woj. świętokrz.); II. odpap. *czarny* (Ro); M 1686, Ry2
- CZARNEK** *Stanisław, Tomasz* (2), 2AMC (2 × 1880); cf. **Czarny** (Ro, SNNP); por. n. czes. *Černek* (Ro); M 1571, Ry2
- CZARNIK** (1), K 1889; cf. **Czarny**; Ry2
- CZARNOTA** (1), K 1810; cf. **Czarny** (Ro, SNNP); M 1704, MC, Ry2
- CZARNY** (4), 4K (1882, 1886, 1895, 1899); odpap. *czarny* (T); n. czes. *Čarný* (DM); A, L, M 1630, MC, Ry2
- CZARSKI** (1), K 1801; I. odm. *Czarnkowie* (woj. zach.pom., pow. świdwiński, gm. Połczyn-Zdrój); II. < odpap. *czary*
- CZASAK** (1), K 1827; odpap. czes. *časný* 'wczesny', < *czesać*; Ry2
- CZASNOCHA** (1), K 1898; cf. **Czasak**; Ry2
- CZAUDERNA** (2), 2K (1809, 1881); I. odpap. niem. *zaudern* 'zwlekać, ociągać się'; II. odim. *Teodor*; Ry2; **CZADERNA** (1), K 1805; Ry2
- CZECH** (13), 6AMC (3 × 1818, 3 × 1880); 7K (1810, 1824, 1888, 1890, 1891, 1897, 1899); I. odetn. *Czech* (BSZ, Ry1, SNNP), II. odim. *Czesław* (BSZ, Ro, Ry1); n. czes. *Čech* (DM); B, L, Le, M 1514, MC, Ry2
- CZECHOWSKI** (3), 3K (1885, 1890, 1897); odm. *Czechowice* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim; obecnie woj. śl., pow. bielski) (Ro); A, M 1621, Ry2
- CZECZOTKA** (65), AMC 1818; 64E: 22 [1801–1839], 42 [1860–1900]; odpap. gw. młp. *czeczotka* 'ptak z rodziny wróblowatych' (MSGK, t. 1); M 1648, Ry1, Ry2
- CZEKAJ** *Piotr, Rudolf* (2), 2AMC (2 × 1882); odpap. *czekać* (Ro); M 1712, Ry2
- CZEKAN** (7), AMC 1872; E 1801; 5K (1813, 1818, 1895, 1896, 1898); odpap. stp. *czekan* 'kij z młotkiem na końcu, rodzaj broni' (SStpAK), < *czakan* (Ro); cf. **Czekaj** (Ry1); n. czes. *Čekan* (DM); M 1823, Ry2
- CZEKANY** (1), K 1809; cf. **Czekan**; n. czes. *Čekan* (DM)
- CZEMERA** (1), K 1827; I. odpap. stp. *czemierz*, *ciemier* 'jad rośliny trującej, ciemierzycy' (SStpAK); II. odim. *Zdziemir*; Ry2
- CZEMPEL** (1), K 1893; cf. **Czepel**
- CZEMURDA** (1), E 1816; odpap. węg. *csömör* 'choroba z przeziębienia'
- CZEPANEK** (1), K 1834; I. odpap. gw. ciesz. *czepanek* 'pogardliwie o głowie' (SGŚC); II. odim. *Szczepan*, na Śląsku *Czapan* (Le)
- CZEP CZOR** (2), 2K (1875, 1887); odpap. gw. ciesz. *czepczarz* 'kobieciarz' (SGŚC); M 1683, Ry2
- CZEP CZORZ** (1), K 1890; cf. **Czepczor**; Ry2
- CZEPPEL** *Carl, Paul* (2), 2AMC (1818, 1880); odpap. *czepiec*, *czepić* 'siedzieć w kucki' (SW), < *czep* 'część jakiegoś elementu w młynie', < gw. ciesz. *czepić* < stp. 'wieńczyć' (ZSG); n. czes. *Čepel* (DM); M 1672, Ry2
- CZEPIK** (2), 2K (2 × 1827); cf. **Czepel**; MC, Ry1, Ry2
- CZEPIORZ** (1), K 1867; cf. **Czepel**
- CZEPLIK** (5), 5K (1809, 1810, 1813, 1827, 1837); cf. **Czepik**; Ry2
- CZEPLIŃSKA** (f) (1), K 1813; od n. *Czepliński* (Ry2) < odm. *Czaplinek* (woj. zach.pom., pow. drawski)
- CZEREK** (3), AMC 1818; 2K (1813, 1877); odpap. *czyr*: gw. śl., gw. młp. i gw. Kresów Pd. 'potrawa z mąki pszennej lub kukurydzianej gotowana na wodzie, rzadziej na mleku' (MSGP, SGŚC); też < gw. maz. 'narośl na drzewie, huba' (MSGP); Ry2
- CZEREN** (1), K 1871; I. odm. *Czerniewo* (woj. maz., pow. płocki, gm. Radzanowo; woj. pomor., pow. gdański, gm. Trąbki Wielkie); II. odpap. *czereń* 'kocioł do warzenia soli' (SW)
- CZERHEL** (1), K 1804; odpap. gw. ciesz. < stp. *czerschlic* 'obdzierać drzewo z kory' (ZSG)
- CZERMAK** (12), 6AMC (2 × 1818, 1863, 2 × 1870, 1880); 6K (1813, 1849, 1857, 1860, 1862, 1864); I. odm. *Czermin* (woj. podkarp., pow. mielecki; woj. świętokrz., pow. sandomierski, gm. Dwikozy; woj. wlkp., pow. kępiński,

- gm. Bralin; woj. wlkp., pow. pleszewski, gm. Czermin), < *Czermna* (woj. młp., pow. tarnowski, gm. Szerzyny); II. odp. czes. *čermak* 'pliszka czerwonoskrzydła' (Ro), < stp. *czerm* 'czerw' (Ro); n. czes. *Čermák* (B, DM); M 1629, Ry2
- CZERMEK** (1), K 1827; cf. **Czermak**; Ry2
- CZERNEK** (3), 3K (1821, 1831, 1845); cf. **Czerny**; n. czes. *Černek* (DM); L, M 1571, Ro, Ry2
- CZERNIK** (11), 11K (1806, 1869, 1886, 1890, 1891, 1892, 1894, 1895, 1896, 1898, 1900); odp. *czernik* 'barwnik ciemny' (T); n. czes. *Černík* (DM); M 1642, MC, Le, Ro, Ry2
- CZERNIN** (1), K 1894; cf. **Czerny**, **Czernik**; n. czes. *Černín* (B); Ry2
- CZERNKA** (1), K 1813; cf. **Czernik** (Ry2)
- CZERNY** (15), 3AMC (1818, 2 × 1870); E 1890; 11K (3 × 1818, 1828, 1835, 1842, 1848, 2 × 1870, 1882, 1890); odp. *czarny* (T); n. czes. *Černý* (B, DM); L, M 1571, Ry2
- CZERVENAK** (1), K 1883; n. czes. *Červenák* (DM)
- CZERVICZEK** *Georg* (1), AMC 1872; odp. gw. ciesz. < stp. *czerv* 'larwa owada' (ZSG); n. czes. *Červíček* (DM)
- CZERWENKA** *Franz* (3), AMC 1818; 2K (1837, 1892); n. czes. *Červenka* (DM) < odm. czes. *Červenka* (gm. w Czechach, kraj ołomuniecki; MJ, t. 1); L, Ry2
- CZERWENKO** (1), K 1846; odp. *czervony*, < gw. młp. (góral.) *czerwiony* (SGPK, t. 1); cf. **Czerwenka**; Ry2
- CZERWINKA** (1), K 1849; n. czes. *Červinka* (B, DM, Ro); Ry2
- CZERWIONKA** (2), 2K (1845, 1846); I. odp. gw. ciesz. *czerwionka* 'choroba świń' (ZSG), < gw. kasz. i gw. Pom. Pd. *czerwionka* 'krowa czerwona' (SGPK, t. 1); też 'gatunek ryby' (Ro, T), < gw. śl. *czerwiony* (Ro); II. odm. *Czerwionka* (woj. śl., pow. rybnicki, gm. Czerwionka-Leszczyny; też woj. opol., cz. Pyskowic); Le, Ry2
- CZERWONKA** (3), 3K (1888, 1889, 1890); odp. *czerwonka* < gw. ciesz. 'krwawa biegunka' (ZSG); też 'odmiana gliny', 'choroba świń' (Ro, T); M 1638, Ry2
- CZESNEK** (1), K 1892; odp. stp. *czesny* 'uczciwy' (Ro); n. czes. *Česnek* (Ro); Ry2
- CZILEK** (2), 2K (2 × 1813); odp. czes. *čile* 'żywo, żwawo', < czes. *čila* 'chwila'; Ry2
- CZIŁOK** (4), 4K (1805, 1808, 1872, 1875); cf. *Czilek*; Ry2
- CZIMALA** (2), AMC 1890; K 1816; odp. gw. śl. *czimać* 'trzymać'
- CZINCZAŁA** cf. **CIENCIAŁA**
- CZIPKA** (2), 2E (1879, 1887); odp. czes. *čipek* 'czopek'; Ry2
- CZIŻ** (1), K (1818); n. czes. *Čiž* (Ro)
- CZIŻULA** *Henryka* (1), K 1802; gw. wariant n. *Czyż*; cf. **Czyż**
- CZMOK** (2), E 1899; K 1805; odp. gw. ciesz., gw. śl., gw. młp. i gw. wlkp. *ćmok* 'o człowieku zręcznym' (SGP, SGŚC); też 'ciemność' (CSG, SGŚC); Ry2
- CZOCHLAR** (1), K 1808; odp. stp. *czochrać* 'czesać len, wełnę' (SSStp.)
- CZODŁY** (1), K 1801; odp. *czad*
- CZOP** (1), K 1899; odp. *czop* 'korek do zatykania beczki' (Ro, Ry1, T); Ry2
- CZOPEK** (4), 2AMC (1818, 1880); 2K (1811, 1900); I. odp. gw. ciesz. *czopek* 'korek do zatykania otworu w naczyniach' (Ry1, SGŚC), < *czop* (Ro, Ry1, T); II. od n. *Czop* (T); cf. **Czop**; Ry2
- CZOPKA** (2), E 1804; K 1849; odp. gw. ciesz. *czopka* < stp. *czapka* 'męskie nakrycie głowy'; też 'kapelusz grzyba', 'snop do nakrycia snopków na koźle', 'wiązanie skórzanego cepa', 'stalowa nakładka na koniec osi wozu gospodarczego' (ZSG); Ry2
- CZOPNIK** (23), 18E (1802, 1816, 1825, 1827, 1849, 1877, 1880, 1881, 1882, 1883, 2 × 1885, 2 × 1889, 1891, 1893, 1895, 1897); 5K (1801, 1805, 1812, 1826, 1885); odp. gw. ciesz. *czop* 'korek do zatykania beczki' (SGŚC); cf. **Czop**; Ry2
- CZOSK** (2), 2K (1809, 1811); odp. gw. ciesz. < stp. *czosać* 'czesać' (SGŚC); Ry2; **CZOSKE** (1), K 1805; zgerm. wariant n. *Czosk*; Ry2
- CZOSNEK** (1), K 1805; odp. *czosnek*
- CZOTKO** (19), 19E (1883, 2 × 1885, 1887, 1888, 1889, 1890, 2 × 1891, 1892, 2 × 1893, 2 × 1894,

- 3 × 1895, 2 × 1897); odp. ros. *четко* ‘dokładnie, precyzyjnie’ (A)
- CZUBACZ** (1), K 1832; odp. gw. ciesz. *czub* ‘dzióbek, lejkwate zakończenie naczynia’ (ZSG)
- CZUCZAWA** (1), K 1872; odp. czes. *čučet* ‘gapić się’; Ry2
- CZUDEK** (120), 2AMC (2 × 1818); 100E: 15 [1801–1839], 7 [1840–1859], 78 [1860–1900]; 18K (1805, 1807, 7 × 1813, 1823, 1884, 1887, 1888, 1889, 1890, 1892, 1893, 1900); n. czes. *Čudek* (DM); L, M 1577, Ry2
- CZUPEK** (12), 7E (1810, 1811, 2 × 1815, 1816, 2 × 1898); 5K (1801, 1805, 1821, 1845, 1872); odp. gw. ciesz. *czupek* ‘szczyt, wierzchołek’ (SGŚC), < *ciupać* (Ro); Ry2
- CZUPIN** (1), K 1842; odp. gw. młp. < stp. *cupieć* ‘siedzieć w kucki’ (SGPK, t. 1); Ry2
- CZUPRINA** cf. **CZUPRYNA**
- CZUPRYNA** (2), 2E (1816, 1826); odp. *czupryna* ‘czub włosów’; też ‘grzywka’, przen. ‘głowa’, ‘czubek’, ‘ucho wora’ (T); Ro, Ry2;
- CZUPRINA** (3), 3K (1834, 1851, 1860); gw. wariant n. *Czupryna*; Ry2
- CZUSIK** *Johann* (1), AMC 1818; odp. *czuć*; Ry2
- CZYREK** (K), K 1875; odp. gw. ciesz., gw. młp., gw. Kresów Pd. *czyr* ‘potrawa ze zmielonego na żarnach żyta’ (MSGP, SGŚC); cf. **Czerek** (Ry1); M 1681, Ry2
- CZYRKOWSKI** (1), K 1812; I. odm. *Czyrchowo* (dziś *Czerchów*, woj. łódz., pow. zgierski, gm. Ozorków); II. odp. *czyr*, < *czyrak* (Ro); Ry2
- CZYRYK** (2), 2K (1871, 1872); cf. **Czyrek**; Ry2
- CZYŻ** (151) 4AMC (2 × 1818, 2 × 1888); 120E: 39 [1801–1839], 2 [1840–1859], 79 [1860–1900]; 27K (7 × 1805, 1809, 3 × 1813, 2 × 1827, 2 × 1834, 2 × 1837, 2 × 1845, 1848, 3 × 1849, 2 × 1896, 1899, 1900); odp. *czyż* ‘gatunek ptaka’ (Ro, Ry1, SNNP, T); L, M 1621, Ry2
- CZYŻEK** (5), 5K (1801, 1805, 1849, 1879, 1882); cf. **Czyż**; L, Ry2
- CZYŻYK** (2), 2K (1849, 1881); odp. *czyżyk* (SNNP, T); Ro, Ry2

Ć

ĆMEL (2), 2K (1806, 1858); odp. gw. śl. *ćmiel* 'trzmiel' (MSGGŚ); Ro

ĆWIĘCZEK (32), 6AMC (2 × 1880, 2 × 1888, 1890, 1895); 26E (7 × 1805, 1810, 5 × 1813, 1814, 2 × 1834, 2 × 1837, 1842, 2 × 1845, 1849, 2 × 1865, 1868, 1899); odp. gw. ciesz. *ćwiyn-czek* 'ćwiek, mały gwóźdź'; też 'człowiek małego wzrostu', 'człowiek marudny' (SGŚC); L, Le, M 1716, Ro

ĆWIK (2), 2K (1859, 1866); odp. *ćwik* 'człowiek doświadczony, mądry, przebiegły' (SNNP); też < gw. ciesz. 'mężczyzna znęcający się nad żoną' (SGŚC); M 1431, MC, Ro, Ry1, Ry2

ĆWIKEL *Maria, Rudolf* (2), 2AMC (2 × 1896); odp. *ćwikiel* < gw. ciesz. 'wstawka z materiału' (SGŚC); też 'klin pod pachą koszuli' (T), < gw. śl. 'buraki cukrowe, rzepa' (MSGP); cf. **Ćwik**

D

- DADOK** (2), AMC (2 × 1818); odim. *Dadzbog*; n. czes. *Dadák* (L); *M 1588*, Ry2
- DALECKI** (1), K 1894; cf. **Daleki**; n. czes. *Dalecký*; Ry2
- DALEKI** (2), 2K (1866, 1871); odap. gw. Pom. Pd. *daleki* 'odległy' (T); Ry2
- DAMAL** (1), K 1849; odim. *Damian*, < *Adam*; cf. **Damazy**
- DAMAZY** (1), K 1873; odim. *Damazy*; Ry1, Ry2
- DAMEK** (35), 3AMC (2 × 1818, 1880); 19E (1804, 1856, 1884, 1890, 1891, 1892, 2 × 1893, 3 × 1894, 1895, 2 × 1896, 2 × 1897, 1898, 2 × 1899); 13K (4 × 1813, 1821, 4 × 1849, 1854, 1859, 1886, 1892); cf. **Damianow**; n. czes. (DM); *M 1560*, Ro, Ry2
- DAMES** (1), K 1899; odim. *Damian*; Ry2
- DAMIANOW** (1), K 1804; odim. *Damian*; ros. n. os.; Ry2
- DANCZEWSKI** (1), K 1842; odm. *Dańczów* (woj. dolnośl., pow. kłodzki, gm. Lewin Kłodzki); Ry2
- DANECKI** (2), 2K (2 × 1827); cf. **Danel**; Ro, Ry2
- DANEK** (4), 2AMC (2 × 1818); 2E (1886, 1894); cf. **Danecki**; Ro, Ry2
- DANEL** (54), 2AMC (2 × 1818); 43E: 43 [1860–1900]; 9K (3 × 1849, 1859, 1861, 2 × 1885, 1892, 1899); odim. *Daniel*; *M 1889*, Ry2
- DANELCZYK** *Paul* (1), AMC 1880; cf. **Danel**
- DANGEL** (1), K 1813; n. niem. (FAM)
- DANGELES** (5), 5E (1801, 1802, 1803, 1804, 1818); odap. *dęga* 'pręga, szrama'; por. też ap. stwniem. *denken* 'myśleć'
- DANIEK** (4), 2E (1883, 1889); 2K (1809, 1827); cf. **Daniel**; Ro, Ry2(0)
- DANIEL** (12), 8E (2 × 1870, 1873, 1876, 3 × 1877, 1882); 4K (2 × 1813, 1839, 1889); odim. *Daniel* (Ro, Ry1); Le, *M 1526*
- DANIELCZAK** (1), K 1893; cf. **Danecki**
- DANIELCZYK** (1), K 1875; cf. **Daniel** (L, Ro, Ry1); *M 1718*, Ry2
- DANIELI** (1), K 1894; n. włos. (DR)
- DANIELOWKA** *Jadwiga* (1), AMC 1880; (w źródle odnotowano poch. ukrain.); odim. wschłówołian. *Danił(o)*
- DANNHAUER** *Foltin* (1), AMC 1848; n. niem. (FAM)
- DANOCIK** *Franz* (1), AMC 1818; I. odap. *dany*, < *dań*; II. odim. *Daniel*, < *Bogdan*; Ry2
- DANYŚ** (73), 73E: 22 [1801–1839], 6 [1840–1859], 45 [1860–1900]; cf. **Daniel**; **M 1850**, Ry2
- DANZL** (1), K 1817; n. niem. (FAM)
- DARYK** *Roman* (1), AMC 1818; I. odim. hebr. *Dar*; II. odap. *dar*
- DARYŚ** (1), E 1801; odim. *Dariusz*
- DASCHKE** (1), K 1842; zgerm. wersja n. pol. *Daszko* < odim. *Dalibor*, < *Dalimir* (FAM); Ry2
- DASE** (1), K 1879; odim. *Dalebora*, < *Daniel*, < *Dawid*; Ry2
- DAUM** (1), K 1810; n. niem. (DM, FAM); Ry2
- DAUNER** *Justina* (1), AMC 1818; n. niem. (FAM)
- DAUSCH** (1), E 1877; n. niem. (DM)
- DAUSCHEK** *Leopold* (1), AMC 1870; cf. **Dausch**
- DAWID** (19), 2AMC (1818, 1880); E 1807; 16K (1808, 6 × 1813, 1836, 1845, 2 × 1859, 1861, 3 × 1866, 1889); odim. *Dawid* (Ro, Ry1, SNNP); n. czes. *David* (DM); Le, *M 1638*, Ry2

- DĄBROWSKI** (2), 2K (1842, 1892); odm. *Dąbrowa* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie liczne w woj. łódz., w woj. warm.-mazur.); możliwe też < *Dąbrówka* (liczne w woj. kujaw.-pomor., w woj. lub.) (Ro, SNNP); Le, Ry2
- DECKER** (1), K 1859; n. niem. (B, FAM, DM); Ry2
- DECZKO** (1), K 1813; adapt. niem. n. os. *Detz* < odim. *Dietrich*; Ry2
- DEDEK** (1), K 1897; od dawn. ap. czes. *dedek* 'dudek'; n. czes. *Dědek* (DM); M 1621, Ry2
- DEGENHARD** (1), K 1813; n. niem. (B, FAM); Ry2
- DEICKE** (1), E 1875; n. niem. (FAM)
- DEIMER** (1), K 1809; n. niem. (B, FAM)
- DELCZUK** (1), K 1887; odp. gw. ciesz. *deli* 'dłużej' (SGŚC); Ry2
- DELIK** (1), K 1827; odp. *delikatny*; cf. **Delczuk**; Ry2
- DELONG** (67), 2AMC (2 × 1818); 65E: 3 [1801–1839], 2 [1840–1859], 60 [1860–1900]; 'potomkowie hugenotów francuskich, którzy po 1562 roku znaleźli schronienie na Śląsku Cieszyńskim'; M 1569, Ry2
- DEMBOŃ** (1), K 1899; odp. gw. ciesz. *dębnik* < stp. 'lasek dębowy'; Ry2
- DEMEK** (1), K 1900; odim. *Damian*; Ry2
- DEMEL** (29), 4AMC (1818, 1868, 1870, 1880); 11E (1855, 1859, 1862, 2 × 1873, 1874, 1879, 1882, 1885, 1890, 1893); 14K (5 × 1813, 2 × 1827, 1849, 2 × 1859, 1872, 1886, 2 × 1887); I. odp. *dym* (Ro); II. odim. *Dagomar*, < *Thiemo*; n. czes. (DM); B, DN, FAM, MC, Ry2
- DEMLA** (1), K 1813; cf. **Demel**; n. czes. *Deml* (B)
- DEMMER** (1), K 1871; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- DEMON** (1), K 1813; odp. *demon* 'zły duch'
- DENHARDT** (1), 1809; n. niem. (DN)
- DENK** (4), 3K (1836, 1838, 1896); K 1897; n. niem. (FAM, DM); Ry2
- DENKE** (2), 2E (1849, 1899); n. niem. (DM, FAM); Ry2
- DENNER** *Johann* (1), AMC 1866; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- DEPTA** (1), K 1895; odp. gw. śl. *depta* 'guzdrała' (Ry1, T), < *deptać* (Ry1, SGSC, SNNP), < gw. wlkp. *deptacz* 'stolek' (SGPK, t. 1); Le, Ry2
- DERBAL** (1), K 1805; odp. gw. młp. (góral.) *derbić* 'nudzić, molestować' (SGZiO)
- DERLIK** (1), K 1897; odp. gw. maz. *derlina* 'gęsto porośnięta trawą nawierzchnia łąki, pastwiska' (MSGP); Ry2
- DEUTSCH** *Rudolf* (1), AMC 1880; n. niem. < odetn. *Deutsch* 'niemiecki', 'nazwa plemienia germ. *Celtów*' (SNNP); B, DM, DN, FAM, Ry2; **DEUTSCHER** *Adolf* (1), AMC 1818; niem. n. os. (L); Ry2
- DEUTSCHER** cf. **DEUTSCH**
- DEUTSCHMANN** (1), K 1825; n. niem. (B, DM, FAM); Ry2
- DEWORA** *Nisan* (1), J 1816; I. odim. żyd. *De-wora*; II. odp. stczes. *deveř* 'szwagier'
- DEZEROWICZ** (1), K 1897; I. odim. łac. *Desiderius*; II. odm. *Saint-Dézéry* (Francja, rej. Langwendoja-Roussillon)
- DĘBINY** (1), K 1871; I. odm. *Dębina* (woj. pomor., pow. słupski, gm. Ustka); II. odp. *dębina* 'lasek dębowy' (SW)
- DIAMANT** *Rudolf* (1), AMC 1818; odp. *diamant*; B, Ry2
- DIBON** (4), 2AMC (1818, 1880); 2K (1880, 1898); od niem. n. os. *Dieber* < odim. *Diebert*; Ry2
- DICHTER** (1), K 1842; n. niem. (FAM)
- DICKER** (1), K 1811; n. niem. (FAM); Ry2
- DICZKO** (2), 2K (1813, 1817); odim. *Diettrich* < odp. stwniem. *diot* 'lud' < śrwniem. *diet*
- DIESTEL** (2), 2K (2 × 1842); n. niem. (FAM)
- DIETRICH** (54), 2AMC (2 × 1818); 52K: 39 [1801–1839], 11 [1840–1859], 2 [1860–1900]; n. niem. (A, BSZ, FAM, MC); Ry2
- DIGNAS** (2), 2AMC (2 × 1870); odp. *dygać*; Ry2
- DILLIG** (4), 4K (1807, 1827, 2 × 1839); n. niem. (FAM); Ry2
- DILLY** (1), K 1861; odp. stwniem. *diot* 'lud', < stsas. *thiad-ilo*; Ry2
- DIMAS** (1), K 1813; odp. *dym*; cf. **Demel**; Ry2
- DIMEL** (1), K 1811; cf. **Dimas**; Ry2

- DINA** (1), K 1829; odim. bibl. *Dina* < hebr. 'sędzia'; cf. **Dyna**, **Dinas**
- DINAS** (1), K 1839; n. włos. (DR); Ry2
- DIRMAYER** cf. **DÜRMEYER**
- DISTLER** *Ewald, Waleska* (2), 2AMC (2 × 1880); n. niem. (FAM); Ry2
- DISZEK** (1), K 1827; adapt. niem. n. os. *Discher* < odp. śrwniem. *discher* 'meblarz, stolarz'
- DITEL** (1) K 1809; cf. **Ditko**; Ry2
- DITKO** (8), 8K (1806, 1810, 1813, 1836, 1837, 1841, 1844, 1883); odp. czes. *ditko* 'dziecię', < gw. młp. *dytko* 'diabeł, strach, straszycło'; *M 1725*, Ry2
- DITSCHKE** (1), K 1876; n. niem. (DN)
- DITTEL** (2), 2K (1842, 1845); cf. **Diczko**; Ry2
- DITTMANN** (4), E 1829; 3K (1825, 2 × 1839); niem. n. os. < odm. *Dittmannsdorf* (na Dolnym Śląsku, pow. wałbrzyski)
- DITUS** (1), K 1827; cf. **Diczko**; możliwe < odp. gw. ciesz. *dita* 'torebka papierowa' (SGŚC), < czes. *dit* 'dziwić się'; Ry2
- DIVON** *Paul* (1), AMC 1870; odp. czes. *dit* 'dziwić się'; por. n. czes. *Divín, Divok* (DM); Ry2
- DIVOR** (3), 3E (1825, 1830, 1849); cf. **Divon**
- DŁUGOSZ** *Rosa* (1), AMC 1880; I. odp. stp. *długosz* 'człowiek wysoki' (SNNP, T), < *długi* (Ro, Ry1); II. odim. stp. *Długosz*, < *Długota* (L), < *Długobor*, < *Długomir* (Le); *M 1571*, Ry2
- DOBIJA** *Maria* (1), AMC 1896 I. odp. *dobijać* (Ro, Ry1, T); II. odim. *Dobiestaw*, < *Dobiegniw* (Ro); Ry2
- DOBISZ** (1), E 1814; I. odim. *Dobiegniw*, < *Dobienir*, < *Dobiestaw* (Ro, Ry1), < *Tobiasz*; II. odp. *dobry* (Ro); Le, *M 1426*, Ry2
- DOBOS** (1), K 1814; węg. n. os. < odp. *dobos* 'dobosz'; cf. **Dobisz**
- DOCZKAL** (1), K 1818; odp. gw. ciesz. *doczkać* 'zaczekać, poczekać' (ZSG); n. czes. *Dočkal* (DM); Ry2
- DOGAN** *Anna* (1), AMC 1895; n. turec. *Doğan* (FAM); Ry2
- DOLAK** (1), K 1885; I. odetn. *Dolacy* 'Lachy na Śląsku Austriackim, mieszkańcy dolin wzdłuż granicy pruskiej, na pn. od Cieszyna'; II. odp. gw. ciesz. *dolan* 'gospodarz z dolin' (SGŚC); też < gw. młp. 'mieszkaniec dolnej części wsi' (MSGP); (SGPK, t. 1); *M 1647*, Ry2
- DOLCZEK** (1), K 1852; odetn. *Dolacy* 'Lachy na Śląsku Austriackim, mieszkańcy dolin wzdłuż granicy pruskiej, na pn. od Cieszyna' (SGPK, t. 1), < odp. *dola*; cf. **Dolak**; Ry2
- DOLEŻAL** (4), 4K (1836, 1839, 2 × 1892); odp. *doleżeć* (Ro), < *dolegać* (Ry1); n. czes. *Doležal* (DM, Ro); Ry2
- DOLEŻALEK** (1), K 1849; cf. **Dolezał** (Ro, Ry1); n. czes. *Doležálek* (DM); Ry2
- DOLEŻEK** (3), 3K (1836, 1849, 1869); cf. **Dolezał**; Ry1, Ry2
- DOLINA** (1), E 1882; I. odp. *dolina* (Ry1, Ro, T); II. odm. *Dolina* (liczne w woj. dolnośl., w woj. łódz., w woj. lub., w woj. zach.pom.); Ry2
- DOLINEK** (1), E 1900; odp. gw. ciesz. *dolinek* 'dolna część brzucha, podbrzusze' (ZSG); cf. **Dolina**; n. czes. *Dolínek* (DM)
- DOLNIK** (1), K 1852; cf. **Dolak**; Ro, Ry1, Ry2
- DOMAGALSKA** *Aleksandra* (1), AMC 1880; od n. *Domagalski* (Ro, Ry2) < odp. młp. *domagać* 'być zdrowym' (SGPK, t. 1)
- DOMAS** (2), 2K (1898, 1900); odp. *dom* (Ro, Ry1); Ry2
- DOMASŁAWSKI** (6), E 1881; 5K (2 × 1883, 1887, 1888, 1893); odm. *Domasław* (woj. dolnośl., pow. wrocławski, gm. Kobierzyce), < *Domasławice* (woj. dolnośl., pow. oleśnicki, gm. Twardogóra; woj. zach.pom., pow. słoweński, gm. Darłowo) (SNNP); Ry2
- DOMBEL** (1), K 1813; odp. *dąb*
- DOMEK** (2), 2E (1891, 1895); I. odp. *dom* (Ro, Ry1, T); II. odim. *Domasław* (Ry1), < *Domorad*; Ry2
- DOMEL** *Florian* (1), AMC 1870; odp. *dom*; Ry2
- DOMES** (14), 5AMC (3 × 1818, 1848, 1880); 9K (1810, 1832, 1836, 1865, 1884, 1896, 1897, 1898, 1899); n. czes. (B, DM); Ry2
- DOMIN** (8), AMC 1880; 7K (1863, 1870, 1872, 1894, 1895, 1896, 1899); I. odim. *Dominik* (BSZ, Ro); II. odetn. *Donin* 'Duńczyk'; n. czes. *Domín* (DM); Ry2

- DOMINIK** (2), E 1878; K 1805; cf. **Domin** (SNNP); n. czes. (DM); M 1733, Ry2
- DOMINKA** (f) (1), K 1827; cf. **Domin**; n. czes. (DM); Ry2
- DOMMER** (1), K 1810; n. niem. (DN)
- DONA** (2), E 1880; K 1875; I. odim. *Donat* (Ry1), < *Anton* (Ro); II. odp. łac. *donatus* 'darowany'; III. odm. *Dunino* (woj. dolnośl., pow. legnicki, gm. Krotoszyce) (Ro); M 1634, Ry2
- DONEL** (1), 1870; cf. **Dona**; Ry1
- DÖNIS** (1), K 1813; n. niem. (FAM)
- DONOCIK** (12), AMC 1896; 11K (1878, 2 × 1888, 1889, 2 × 1892, 1894, 1896, 1897, 1899, 1900); cf. **Dona**; Ry2
- DORCZAK** *Franz* (1), AMC 1818; odim. *Dorota*; Ro, Ry2
- DORDA** (52), 2AMC (2 × 1870); 41E: 9 [1801–1839], 1 [1840–1859], 31 [1860–1900]; 9K (1823, 1849, 1862, 1865, 1887, 1888, 1893, 1895, 1899); I. odp. *dordzić*, < *dordzewać* 'dojrzewać' (Le); II. odim. *Dorota* (Ro); M 1850, Ry2
- DORF** (1), E 1816; n. niem. (FAM); Ry2
- DÖRFLER** (3), 3E (1870, 2 × 1872); n. niem. (FAM); Ry2
- DORFMEISTER** (4), 4K (3 × 1813, 1815); złoż. < odp. niem. *Dorf* 'wieś' + niem. *Meister* 'mistrz' w znac. 'sołtys'; Ry2
- DORFNER** (1), K 1827; n. niem. (FAM)
- DORINI** (1), K 1872; n. włos. (DR)
- DORNIOK** *Johann* (1), AMC 1880; I. odm. niem. *Dorn* < *Dornach* (w Szwajcarii); II. odp. gw. ciesz. < stp. *darń* 'odcięty kawał trawnika' (ZSG), < niem. *Dorn* 'cierń, kolec'; Ry2
- DORSCHNER** (1), K 1820; od niem. n. os. *Dorsch*: I. od przezwiska *Dorsch* < z łac. *Thyrus* 'człowiek chudy'; II. odp. niem. *Dorsch* 'dorsz'; III. odim. *Dorofiej* < *Dorochwiej* < *Dorodeusz*; IV. odm. *Dorschen* (pol. *Dorsze* w byłym pow. łęckim i gołdapskim); Ry2
- DORTEK** (1), K 1857; I. odp. gw. ciesz. *dorta* 'tort' (SGŚC), por. ap. czes. *dort* 'tort'; II. odim. *Dortan*; Ry2
- DORULOK** (2), E 1895; K 1880; odim. *Dorota*, < *Dorofiej*, < *Teodor*; Ry2
- DORUSZAK** (2), 2K (1894, 1897); cf. **Dorulok**
- DOSKOCZYL** (1), K 1878; odp. *skoczyć*; n. czes. *Doskočil* (DM) Ry2
- DOSTAL** (12), 3AMC (2 × 1818, 1880); 9K (1805, 1809, 1845, 1861, 1870, 1875, 1897, 1899, 1900); n. czes. *Dostał* (DM, FAM, L); Ro, Ry2
- DOSTER** (14), 14K (1803, 9 × 1813, 1819, 3 × 1827); n. niem. (DN, FAM); Ry2
- DOSTNER** (1), K 1836; n. niem. < odm. *Domslau* (dziś *Domastaw*, woj. dolnośl. pow. wrocławski, gm. Kobierzyce)
- DOUŠEK** (1), K 1846; n. czes. *Doušek* (DM)
- DOZZA** *Paul* (1), AMC 1818; n. włos. (DR); Ry2
- DRAB** *Anna* (1), AMC 1896; odp. *drab* < gw. ciesz. *drab* 'nadzorca na folwarku' (SGŚC); też < gw. młp. 'psotnik, łobuz', 'kołednik' (MSGP); n. czes. *Dráb* (DM); M 1571, Ro, Ry1, Ry2, T
- DRABAŃSKI** (1), K 1842; odp. gw. ciesz. *draban* 'wysoki, silny mężczyzna' (SGŚC); cf. **Drab**
- DRABCZYK** (1), K 1867; cf. **Drab** (Ry1); Ry2
- DRABEK** (3), 3K (1849, 1891, 1899); cf. **Drabik** (Ro, Ry1); n. czes. *Drábek* (B); M 1588, Ry2
- DRABIK** (3), AMC 1864; 2K (1813, 1888); cf. **Drab** (Ro, Ry1); n. czes. *Drábik* (DM); Le, MC, Ry2
- DRABINA** (1), K 1813; odp. *drabina* (Ro, SGŚC, SNNP, T)
- DRABINKA** (1), E 1801; odp. *drabinka* (SNNP); M 1684
- DRACHNY** (1), K 1814; odim. *Drahomil*, < *Drahoslav*; n. czes. *Drahný* (DM)
- DRAPAL** (4), AMC 1818; E 1896; 2K (1898, 1899); odp. *drapać*; n. czes. *Drápal* (DM); Ry2
- DRASLIK** (1), K 1849; n. czes. *Draslík* (DM)
- DRASTICH** (8), 4AMC (1818, 3 × 1870); 4K (1872, 1873, 1877, 1887); odp. stczes. *drastit se* 'złościć się'; możliwe od niem. n. os. *Drescher* < odp. *dreschen* 'młócić'; por. też ap. śrwniem. *drēsch* 'teren niezabudowany albo użytek rolny'; **DRASTIK** (2), 2K (1847, 1849); Ry2

- DRĄG** (2), 2K (1894, 1897); odp. *drag* < stp. 'zerdz'; też < stp. 'narzędzie do drażenia' (SNNP), 'człowiek duży', 'wóz dragowy' (T), < gw. wlkp. 'ożóg' (Ry1, T); L, Le, M 1671, Ry2
- DRECHSLER** (4), 4K (1813, 2 × 1827, 1899); n. niem. (FAM); Ry2
- DREPSZOK** (1), K 1888; odp. gw. ciesz. *drep-sić* 'dreptać, deptać' (ZSG)
- DRESSER** (1), E 1890; n. niem. (FAM)
- DRESSLER** (1), K 1824; n. niem. (DM, FAM); Ry2
- DREWICKI** (1), K 1873; I. odm. *Drzewiany* (woj. zach.pom., pow. koszaliński. gm. Bobolice); II. odp. *drewno*; Ry2
- DREWNIAK** (1), K 1896; odp. gw. młp. *drewniak* 'budynek drewniany'; też 'wóz drewniany' (Ry1, T), < *drewno* (Ro); Le, MC, Ry2
- DRIESCH** (1), E 1855; n. niem. (DN)
- DROBCZYŃSKI** *Karl* (1), AMC 1880; cf. **Drobek**; Ry2
- DROBEK** (19), 4AMC (2 × 1818, 1856, 1880); 2E (2 × 1875); 13K (1841, 1847, 8 × 1849, 1850, 2 × 1860); odp. *drobny* 'mały, niski' (DM), < gw. ciesz. i gw. młp. *drobić* 'dzielić na niewielkie części, kruszyć', 'stawiać niewielkie kroki, wykazując przy tym rozdrażnienie' (MSGP, ZSG), < gw. młp. *drob* 'łobuz, psotnik'; też 'przebieraniec chodzący po domach w okresie Nowego Roku' (SGP), < gw. ciesz. *droba* 'podroby' (SGŚC), < *drób*; n. czes. (DM); M 1644, Ry2
- DROBIACH** *Josef* (1), AMC 1818; cf. **Drobek**
- DROBIK** (20), 20K (10 × 1813, 1815, 2 × 1827, 1846, 4 × 1849, 1890, 1893); cf. **Drobek** (Ro); n. czes. *Drobík* (DM); Ro, Ry2
- DROBISZ** (49), 3AMC (1818, 1860, 1880); 27E (2 × 1821, 1877, 1878, 3 × 1879, 3 × 1882, 2 × 1883, 2 × 1885, 1886, 2 × 1887, 3 × 1889, 3 × 1892, 1894, 1895, 1898, 1899); 19K (1810, 1813, 1871, 1883, 1884, 4 × 1897, 5 × 1898, 5 × 1899); cf. **Drobek** (Ro); n. czes. *Drobiš* (DM); L, M 1621, Ry2
- DROBNICKI** (1), K 1866; odm. *Drobnice* (woj. łódz., pow. wieluński, gm. Osjaków) (Ro); Ry2
- DROBÓN** (1), K 1859; cf. **Drobek**
- DRÖESLER** (3), AMC 1870; 2K (2 × 1869); n. niem. (DN); Ry2
- DROLZ** (1), K 1896; odp. stwniem. *driüdilo* 'moc, siła', < czes. *drol, drola* 'skała', < ros. *дроль* 'ukochana kobieta'
- DRONG** (5), 5K (1809, 1891, 1892, 1895, 1897); odp. *drag*; Ry2
- DROPCZYŃSKI** (2), 2K (1880, 1898); cf. **Dropla**; Ry2
- DROPLA** (1), K 1813; odp. gw. ciesz. *dropać* 'bazgrać' (ZSG); < *drop* 'gatunek ptaka'
- DRÖSE** (1), K 1816; n. niem. (FAM); Ry2
- DROSEK** (1), K 1836; odim. *Drogomir*; Ry2
- DRÖSSLER** (4), 2AMC (2 × 1880); 2K (1873, 1889); n. niem. (FAM); Ry2
- DROSZ** *Zbigniew* (1), AMC 1860; odim. *Drogomir*, < *Drogostaw* (Ro); MC, Ry2
- DROSZEK**, K 1826; cf. **Drosz** (Ro)
- DROZD** (16), 16K (1806, 3 × 1813, 6 × 1818, 1839, 1848, 1873, 2 × 1880, 1886); odp. *drozd* (Ry1, SNNP, T); n. czes. (DM); L, Le, M 1621, MC, Ry2; **DRÓZD** (49), 48E: 2 [1801–1839], 4 [1840–1859], 42 [1860–1900]; K 1900; cf. **Drozd** (Ry1, T); M 1647, Ry2
- DROZDEK** (7), 2K (2 × 1827); 5E (1816, 1826, 1831, 1834, 1869); cf. **Drozd** (Ro, Ry1, SNNP); n. czes. (DM); Le, M 1677, Ry2; **DRÓZDEK** (2), 2K (1834, 1856)
- DRÓZD** cf. **DROZD**
- DRÓZDEK** cf. **DROZDEK**
- DRÓZDŹ** (1), E 1878; odp. *drożdź* 'drozd' (Ry1); n. czes. *Drožd'* (DM); Ry2
- DRZEMKA** *Paul* (1), AMC 1870; odp. *drzemka*
- DRZEWICKI** (1), K 1873; odm. *Drzewica* (woj. łódz., pow. opoczyński), < *Drzewce* (woj. kujaw.-pomor., pow. bydgoski, gm. Białe Błota); Ro, Ry2, SNNP
- DRZYMAN** (1), E 1801; odp. gw. ciesz. < stp. *drzymać* 'być w półśnie, być sennym' (ZSG)
- DRYZGA** (3), E 1884; 2K (1807, 1839) odp. *drzyzga* (Ro, Ry1); M 1623, MC, Ry2
- DUBA** (2), 2K (1813, 1847); odp. ukRAIN. < wschłóWIAN. *dub* 'dąb', < czes. lub słóWAC. z realizacją głoski rdzennej < odp. *dąb*; DM, Ry2

- DUBAŃSKI** *Rudolf* (1), AMC 1869; odm. *Dubany* (Czechy, w okolicach Prostějova; MJ, t. 1); Ry2
- DUBAWSKI** cf. **DUBOWSKI**
- DUBIEL** (1), E 1818; odp. stp. *dubiel* 'głupiec'; też 'gatunek ryby'; BSZ, M 1683, MC, Ro, Ry1, Ry2, SNNP
- DUBISZ** (1), E 1882; I. odp. *dąb*; < czes. *dúb* 'dąb' (Ro); II. odm. *Dubicze* (woj. maz., pow. łosicki, gm. Stara Kornica); Ry2
- DUBNICKI** (9), 9K (1866, 2 × 1868, 1869, 1879, 1888, 1891, 1892, 1895); odm. *Dubniki* (Ukraina, woj. wołyńskie, gm. Werba), < *Dubník* (cz. wsi Sobibór, woj. lub., pow. włodawski); Ro, Ry1
- DUBNIK** (1), K 1875; odm. *Dubno* (woj. podlas., pow. bielski, gm. Boćki; też gm. w kraju środkowoczeskim, Słowacja, kraj bańskobystrzycki; liczne na Ukrainie — w obw. rówieńskim i wołyńskim); Ry2
- DUBOWSKA** (f) (1), E 1805; cf. **Dubowski**
- DUBOWSKI** (26), 5AMC (1818, 1870, 3 × 1872); 21K (1810, 9 × 1813, 1819, 2 × 1827, 1831, 1849, 1860, 2 × 1877, 1885, 1893, 1894); odm. *Dubów* (woj. lub., pow. bialski, gm. Łomazy), < *Dubowa* (Ukraina, rej. żmeryński, obw. winnicki) (Ro), < *Dubová* (Słowacja, kraj preszowski, pow. Svidník); n. czes. *Dubovský* (DM); M 1621, Ry2; **DUBAWSKI** (3), 3K (2 × 1866, 1890)
- DUBROWSKI** (3), AMC 1890; 2K (1813, 1859); odm. *Dubrawa* (woj. maz., pow. lipski); M 1560, Ry2
- DUBSKI** (1), K 1827; odm. *Dubeč* (cz. Pragi); n. czes. *Dubský* (DM, Ro); Ry2
- DUCHAN** (4), 4K (3 × 1813, 1828); odp. gw. ciesz. *duchać* 'chuchać' (CSG), < *duch* (Ry1); n. czes. *Duhan* (DM); Ry2
- DUCHANEK** (1), K 1810; cf. **Duchan** (Ry1)
- DUCHOWICZ** *Bronisław, Zbigniew* (2), 2AMC (2 × 1880); cf. **Duchan** (Ry1); Ry2
- DUCKER** *Franz, Paul* (2), 2AMC (1818, 1860); n. niem. (FAM)
- DUCZEK** (2), E 1872; K 1890; odp. gw. śl. *duczek* 'beczka z wiekiem na mąkę' (Ro); możliwa adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Deutscher* < odetn. 'Niemiec'; Ry2
- DUDA** (122), 7AMC (1818, 1870, 3 × 1880, 1890, 1896); 115K: 56 [1801—1839], 30 [1840—1859], 29 [1860—1900]; odp. *duda* 'liczy grajek'; też 'fujarka', przen. 'niedołęga' (Ro, Ry1, T); n. czes. (DM); BSZ, DN, L, Le, M 1577, MC, Ry2
- DUDEK** (12), 3AMC (1818, 2 × 1880); 7E (1857, 1874, 1879, 1886, 1888, 1891, 1895); 2K (1849, 1900); odp. *dudek* 'ptak' (Ro); też przen. 'fujara, fajtlapa', < gw. ciesz. 'kok, włosy upięte w węzeł' (SGŚC), < gw. śl., gw. młp. i gw. wlkp. 'instrument muzyczny dęty'; też 'kapturek żelazny na osi', 'pieniądz' (T); n. czes. (DM); Le, M 1572, MC, Ry2
- DUDIK** (1), K 1843; n. czes. *Dudík* (pol. *Dudzik* — Ro); Ry2
- DUDŁOK** (1), K 1877; odp. gw. młp., gw. wlkp., gw. Pom. Pd. *dudlać* 'robić coś długo, z mozołem, często nieumiejętnie, niezdarnie' (MSGP); n. czes. *Dudlák* (DM)
- DUDZIK** (4), AMC 1896; 3K (1890, 1893, 1895); cf. **Duda**; Ro, Ry1, Ry2
- DUFNER** (1), E 1811; n. niem; DN, FAM
- DUKACIK** (1), K 1839; odp. *dukat* 'jednostka monetarna' (L)
- DUL** (1), K 1895; I. odp. *dul* 'bryła krzepnącego żelaza' (T), < gw. ciesz. *dula* 'odmiana dużych gruszek' (ZSG); II. od mikrotop. *Důl pod Koulemi* (dolina w Sudetach; czes. cz. pasma Karkonoszy); Ry2
- DULAWA** (65), 2AMC (1818, 1870); 4E (1804, 1806, 1872, 1880); 59K: 37 [1801—1839], 5 [1840—1859], 17 [1860—1900]; odp. *dulawa* 'fajka' (Ro, Ry1); możliwe też < psł. *dulěti* 'stawać się tłustym'; M 1727, Ry2; **DUŁAWA** (29), 18E (2 × 1801, 1809, 1816, 1826, 1828, 2 × 1829, 3 × 1831, 1884, 1885, 1886, 1888, 2 × 1889, 1890); 11K (4 × 1839, 3 × 1847, 2 × 1849, 1854, 1860); Ry2
- DULLA** (1), E 1891; cf. **Dul**; Ry2
- DULOK** (1), K 1813; cf. **Dul**; Ry2
- DULOWA** (f), (1) K 1809; cf. **Dul**; Ry2
- DUŁAWA** cf. **DULAWA**

- DUNA** (1), K 1845; I. odp. gw. kasz. *duna* 'wydma'; też 'fala morska' (MSPG); II. odim. *Donat* (Ry1)
- DUŃCZOK** (1), K 1900; odetn. *Duńczyk*
- DUPSKI** (12), 12K (6 × 1813, 2 × 1827, 1831, 1849, 1875, 1877); I. odm. *Dubá* (niem. *Dauba*, Czechy, kraj liberecki); II. odp. *dupa* < gw. ciesz. pogardl. 'o mężczyźnie niezaranym'; też 'pośladki' (SGŚC), < gw. młp., gw. maz., gw. kasz. i gw. Pom. Pd. 'dolna część snopa' (MSGP), < *dupnik* 'głupiec' (Ro); Ry2
- DURAJ** (7), 6E (2 × 1889, 1893, 1894, 1895, 1897); K 1894; odp. *duraj* 'głupiec' (Ro); L, M 1621, Ry2
- DURCZOK** (2), 2K (1825, 1897); odp. gw. ciesz. *durkać* 'traćcać' (SGŚC), < młp. *durkać* 'tłuc, uderzać, stukać' (MSGP), < gw. *durknać sobie* 'upić się' (SW); M 1657, Ry2
- DURDA** (1), K 1864; odp. gw. śl. (opol.) *durdzić się* 'umiarkowanie się gniewać' (MC); n. czes. (DM); Ry2
- DURINEK** (1), K 1817; odp. *durny* 'głupi, niemądry'
- DURKOWSKA** (1), K 1813; od n. *Durkowski* < odm. słowac. *Ďurkovce* (kraj bańskobystrzycki, pow. Veľký Krtíš)
- DURLACZKA** (f) (1), E 1867; cf. **Durlak**
- DURLAK** (1), E 1816; cf. **Durlik**; czes. < *durlivy* 'gniewliwy'; Ry2; **DURLOK** (32), 22E (2 × 1828, 1829, 1831, 1833, 1842, 3 × 1861, 1864, 2 × 1867, 1877, 1879, 2 × 1885, 1886, 3 × 1887, 1895, 1897); 10K (1813, 2 × 1824, 1827, 1837, 1839, 1841, 2 × 1845, 1846); Ry2
- DURLIK** (1), K 1887; odetn. < gw. wlkp. *Durlaki* 'Bambry zwani też Durlakami, a dawniej Szwabami (od Mamberga i Durlach)' (SGPK, t. 1), < czes. *durlivy* 'gniewny'; Ry2
- DURLOK** cf. **DURLAK**
- DÜRMEYER** (14) AMC 1818; 13K (4 × 1813, 1815, 1816, 1820, 1839, 1846, 1848, 1849, 1876, 1877); niem. n. os. (DM); **DIRMAYER** (9), 9K (3 × 1813, 1818, 1827, 4 × 1900); adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Dürmeyer* < odp. śrwniem. *türner* 'strażnik na wieży'
- DURNIK** (1), E 1895; cf. **Durinek**; Ry2
- DURNIOK** (1), E 1801; cf. **Durinek**; Ry2
- DÜRR** (2), 2E (1895, 1897); n. niem. (DN); Ry2
- DURST** (1), K 1809; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- DUSIL** (3), 3K (1807, 2 × 1870); n. czes. *Dušil* (DM); Ry2
- DUSTER** (3), 3E (1880, 1885, 1899); n. niem. (DN, FAM); Ry2
- DUSTOR** (14), 14E (1876, 2 × 1882, 1883, 1885, 2 × 1887, 1888, 3 × 1891, 1894, 2 × 1896); odp. śrdoln. *düster* 'ponury, posepny, ciemny, mroczny'; M 1722, Ry2
- DUSZ** (2), 2E (2 × 1891); cf. **Dusza**; Ry1, Ry2
- DUSZA** (19), 19E (2 × 1862, 2 × 1865, 1869, 1873, 1877, 2 × 1879, 1880, 2 × 1882, 2 × 1891, 1894, 1895, 1896, 1898, 1900); odp. *dusza* (BSZ, Ro, Ry1, T); n. czes. *Duša* (DM); L, Le, M 1636, MC, Ry2
- DUSZANEK** (1), K 1847; odp. *dusza* (Ro, Ry1), < *dusić* (Ry1); n. czes. *Dušánek* (DM, Ro)
- DUSZEK** (26), AMC 1868; 7E (1858, 2 × 1867, 1869, 1875, 1877, 1892); 18K (9 × 1813, 1818, 1846, 1847, 2 × 1849, 1859, 1872, 1886, 1887); cf. **Dusza** (Ry1), < *duszek* (Ro); n. czes. *Dušek* (DM)
- DUSZYCZKA** (1), E 1870; cf. **Dusza** (T); n. czes. *Dušička* (DM); Ry2
- DUTKA** (1), K 1830 odp. *dutka* 'tutka' (Ro, T); M 1679, Ry2
- DUTKO** (2), E 1896; K 1900; cf. **Dutka**; Ry2
- DUVEL** (1), AMC 1818; odp. śrdoln. *duvel* 'diabeł'
- DUWKA** *Paul* (1), AMC 1818; odp. *dawać*; Ry2
- DUŻY** (2), 2K (2 × 1839) odp. *duży* (Ro, T); Ry2
- DWORACZEK** *Antonia* (1), AMC 1818; cf. **Dworak** (Ro); n. czes. *Dvořáček* (B, DM); BSZ, Le, MC, Ro, Ry1, Ry2
- DWORAK** (8), 8AMC (8 × 1860); odp. stp. *dworak* 'pozostający w służbie dworskiej, dworzanin' (Ro, Ry1, SNNP, T); n. czes. *Dvořák* (B, DM, FAM, Ro); DN, M 1621, MC, Ry2
- DWORCZAK** *Josef* (1), AMC 1818; odp. *dwór*; Ry2
- DWORNIK** (9), AMC 1818; 5E (3 × 1801, 1807, 1894); 3K (1889, 1894, 1898); odp. *dwor-*

- nik* 'dzierzawca obory' (Ry1, T); też < stp. 'rządca' (Ro, T); *Dvornik* (DM, Ro); *M* 1628, Ry2
- DWOROK** (1), K 1899; cf. **Dworak**; Ry2
- DWORSKI** (4), AMC 1870; 3K (2 × 1813, 1849); I. odap. *dworski* 'pański'; też dworzanin niższego rzędu', 'stronnik dworu' (Ro, Ry1, T); II. odm. *Dvory* (Czechy, pow. Nymburk, kraj środkowoczeski), < *Dvůr Králové nad Labem* (Czechy, kraj hradecki, pow. trutnowski), < *Dvorce* (Czechy, okolice Ołomuńca; MJ, t. 1); n. czes. *Dvorský* (DM); *Le, M* 1577, Ry1, Ry2
- DWORZACZEK** (4), AMC 1818; 3K (1887, 1889, 1891); cf. **Dworak** (Ro); n. czes. *Dvořáček* (Ro); Ry2
- DWORZAK** (59), AMC 1870; E 1873, 57K: 15 [1801–1839], 29 [1840–1859], 13 [1860–1900]; cf. **Dworak** (Ro); n. czes. *Dvořák* (Ro); L, Ry2
- DWORZYNA** (1), K 1865; cf. **Dwór**
- DWÓR** (1), E 1885; odap. *dwór* (Ro)
- DYBA** (7), 2AMC (2 × 1880); E 1886; 4K (1847, 1890, 1896, 1900); odap. *dybać* < gw. ciesz. 'bieć' (SGŚC), < gw. młp., gw. maz. i gw. wlkp. 'czatować, skradać się, czyhać' (MSGP); n. czes. (DM); Ro, Ry1, Ry2
- DYBAŁ** (1), K 1898; cf. **Dyba**; n. czes. *Dýbal* (DM); Ro, Ry1, Ry2, T
- DYBEK** *Johann* (1), MC 1818; cf. **Dybał**; n. czes. *Dýbal* (DM); *M* 1621, Ry1, Ry2
- DYBEŁ** (1), K 1899; cf. **Dybał** (Ry1); Ry2
- DYBKA** (1), K 1886; odap. gw. ciesz. *dybka* 'kradzież' (SGŚC), < gw. młp. 'dybanie'; też 'wyżłobienie w żarnach na zboże' (T); cf. **Dyba** (Ro); < *dyba*, < *dybać* (Ry1); Ry2;
- DYPKA** (1), K 1883; Ry2
- DYBON** (1), K 1897; cf. **Dybał**; możliwe odm. bibl. *Dybon*; Ry2(0)
- DYBOŚ** (1), K 1898; cf. **Dybon**; Ry2
- DYBOWSKI** (2), 2K (1813, 1891); I. odm. *Dybków* (woj. podkarp., pow. przeworski, gm. Sieniawa; woj. dolnośl., pow. złotoryjski, gm. Świerzawa; woj. maz., pow. sokołowski, gm. Kosów Lacki; woj. lubus., pow. żagański), < *Dybki* (woj. maz., pow. ostrowski, gm. Ostrów Mazowiecka); II. odap. *dybać* < gw. młp., gw. maz., gw. wlkp. 'czatować, czyhać' (MSGP); też < gw. młp. 'iść, chodzić' (MSGP); cf. **Dybał**; Ry2
- DYCZKA** (1), K 1813; I. od n. niem. *Diettrich* < odap. niem. *Dietrich* 'wytrych, klucz uniwersalny' lub < odim. *Diettrich*; II. odap. ukrain. *diczka* 'dzikie zwierzę'; por. czes. ap. *dýka* 'sztylet'; Ry2
- DYCZKO** (7), 7K (1804, 1810, 3 × 1813, 1817, 1849); cf. **Dyczka**; Ry2
- DYGACZYŃSKI** (1), K 1856; odap. *dygać* 'kłaniać się niepewnie'
- DYGAŚ** (3), 3E (1826, 1827, 1887); cf. **Dygaczyński**; Ry2
- DYGLIS** *Leopold* (1), AMC 1864; cf. **Dygaś**; Ry2
- DYGOŃ** (3), 3E (1801, 1823, 1885); odap. gw. śl. *dygać* 'kłaniać się niepewnie'; cf. **Dygaś** (Ry1); Ry2
- DYGOSZ** (1) K 1854; cf. **Dygaś**
- DYGOŚ** (63), AMC 1818; 59E: 22 [1801–1839], 5 [1840–1859], 32 [1860–1900]; 3K (1813, 1822, 1854); cf. **Dygaczyński**; Ry1, Ry2
- DYŁĄG** (1), K 1896; odap. *dyląg* 'człowiek niezgrabny, wysoki' (BSZ, Ro, Ry1, T); Ry2
- DYLICH** (1), K 1809; odap. gw. ciesz. *dyl* 'ociošana belka' (SGŚC), < gw. śl. i gw. młp. *dyle* 'podłoga'; Ry2
- DYLIK** (2), 2K (1832, 1836); cf. **Dylich**; Ry2
- DYMBON** (1), AMC 1818; odap. gw. ciesz. *dymbić* 'garbować' (ZSG); Ry2
- DYMEK** (8), 6AMC (1818, 1860, 4 × 1880); 2K (1888, 1897); I. odap. *dym* (Ro); II. od n. *Dym* (T); n. czes. *Dýmek* (DM); Ry2
- DYMENT** (2), 2K (1866, 1868); odap. *diament*; Ry2
- DYMER** (1), K 1871; I. odm. *Dymer* (woj. warm.-mazur., pow. olsztyński, gm. Biskupiec); II. od hydr. *Dymer* (rzeka, górny bieg Pisy); Ry2
- DYMOR** (1), E 1874; cf. **Dymer**; Ry2
- DYNA** (1), K 1856; odap. *dyna* 'jednostka siły'; cf. **Dinas**; Ry2
- DYNDA** (1), K 1891; I. odap. *dyndać* 'kołysać się' (BSZ, Ro, SNNP), < *dendać* (BSZ, Ro), < *dynda* 'rzecz kołysząca się' (T); Ry2

- DYNIA** (12), 12K (4 × 1813, 1814, 1827, 3 × 1849, 1861, 1873, 1875); odpap. *dynia* (Ro, T); Le, Ry2; **DENIA** (4), AMC 1890; 3K (1813, 1820, 1821); gw. wariant n. *Dynia*; Ry2
- DYPKA** cf. **DYBKA**; Ry2
- DYRBUŚ** (1), K 1896; gw. ciesz. *dyrbać* 'trząść się, dygotać' (SGŚC); Ry2
- DYRDA** (20), 20K (1849, 2 × 1860, 2 × 1865, 7 × 1770, 1871, 1877, 2 × 1887, 2 × 1890, 1892, 1893); odpap. *dyrdać* < gw. ciesz. 'plotkować, gadać bez końca' (ZSG); też < stp. 'biec truchtem, iść szybko małymi kroczkami' (SNNP; ZSG), 'biec truchtem' (Ro, Ry1), < *derdać* (Ry1); możliwe < *dyrda* 'ksiądz złych i grubiańskich obyczajów', < gw. śl. 'szybko, żwawo' (T); Ry2
- DYRDOŃ** (1), K 1809; odpap. gw. ciesz. *dyrdoń* 'snop przykrywający kupę snopów' (T); Ry1, Ry2
- DYRLIK** (1), K 1836; odpap. gw. ciesz. *dyrdać* 'biec truchtem' (ZSG); Ry2
- DYRNA** (3), 2AMC (1818, 1860); E 1841; odpap. stp. *darn* 'darń, murawa' (SSStAK); Ry2
- DYSZA** (1), K 1849; odpap. *dyszeć* (BSZ, Ro), < *dysza* (Ro)
- DYSZKO** (3), 3K (3 × 1813); cf. **Dysza** (Ro); Ry2
- DYTKA** (1), E 1811; odpap. gw. młp. *detko* 'strach na dzieci' (T), < *dydek* '10 fenigów' (SNNP); możliwe od niem. n. os. *Dettke*, *Diet* (SNNP) < odim. *Dietrich* < odpap. germ. *diet* 'lud'; Ry2
- DYTKO** (23), 20E (2 × 1876, 1881, 2 × 1883, 1886, 1888, 4 × 1890, 1893, 4 × 1895, 2 × 1897, 1899, 1900); 3K (1817, 1839, 1845); cf. **Dytka**; M 1711, Ry2
- DYWON** (1), K 1817; odpap. *dywan*
- DYWOR** (17), AMC 1818; 12E (2 × 1816, 1818, 1827, 1842, 2 × 1848, 1850, 1868, 1872, 1882, 1894); 4K (4 × 1813); przekoszt. n. czes. *Divor*; Ry2; **DYWÓR** (17), 17E (1820, 1823, 2 × 1862, 1875, 1882, 2 × 1887, 1890, 1892, 2 × 1897, 3 × 1899, 2 × 1900)
- DYWÓR** cf. **DYWOR**
- DZIAD** (1), K 1809; I. odpap. stp. *dziad* 'dziadek, przodek, protoplasta' (Ro, Ry1, SNNP); II. odim. *Dziadumił*, < *Mitodziad* (Ry1); M 1631, MC, Ry2
- DZIADEK** (396), 6AMC (2 × 1818, 3 × 1880, 1890); 301E: 105 [1801—1839], 27 [1840—1859], 169 [1860—1900]; 89K: 29 [1801—1839], 7 [1840—1859], 53 [1860—1900]; odpap. *dziadek* (BSZ, Ry1, SNNP, T); BSZ, L, Le, M 1661, MC, Ro, Ry1, Ry2
- DZIADUSZ** *Alfred*, *Apolonia* (2), 2AMC (1818, 1880); cf. **Dziad**; Ry2
- DZIDA** (22), AMC 1818; 4E (1878, 1884, 1885, 1888); 17K (1849, 1861, 1886, 2 × 1888, 2 × 1891, 1892, 1893, 1894, 1895, 1896, 2 × 1897, 2 × 1898, 1899); odpap. *dzida* (Ro); Ry2
- DZIDEK** (1), E 1866; cf. **Dzida**; możliwe też odim. *Zdzistaw*; Ry2
- DZIEB** *Ignatz* (1), AMC 1872; odpap. stp. *dziabać* 'rąbać' (SSStp.)
- DZIECH** (2), 2K (1875, 1879); odpap. *dziegieć* 'rodzaj smoły'; Ry2
- DZIECZAWA** (1), K 1898; odpap. *dziecię*, < *dziecko*; Ry2
- DZIEDZIC** *Michael*, *Paula* (2), 2AMC (1818, 1880); odpap. *dziedzic* 'dziedziczny właściciel' (Ro, T); Ry2
- DZIEKAN** (1), E 1816; odpap. stp. *dziekan* 'tytuł w hierarchii kościelnej' (Ro, Ry1, SNNP, T); M 1723, MC, Ry2
- DZIEKANICKA** *Emilie* (1), E 1807; cf. **Dziekanik**; Ry2
- DZIEKANIK** (37), 37E (1803, 1806, 1807, 2 × 1810, 1812, 1815, 2 × 1832, 1833, 2 × 1841, 1842, 2 × 1844, 1846, 2 × 1849, 1876, 4 × 1878, 2 × 1880, 2 × 1881, 1883, 2 × 1887, 1889, 1891, 2 × 1897, 2 × 1898, 1900); cf. **Dziekan**
- DZIELKA** (1), K 1809; I. odpap. *dzielić się*; II. odm. *Dzielów* (woj. opol., pow. głubczycki, gm. Baborów)
- DZIELOCZKA** (f) (1), K 1813; od n. *Dzielok*; cf. **Dzielka**
- DZIENDZIEL** (18), AMC 1818; 17K (1808, 1810, 4 × 1813, 1824, 1847, 3 × 1849, 1859, 2 × 1861, 1871, 1879, 1894); odpap. *dzięcioł*; Ry2; **DZINDZIEL** (7), E 1888; 6K (1896, 1898, 3 × 1899, 1900); wariant n. *Dziendziel*; Ry2
- DZIEN** (1), K 1802; odpap. *dzień*; Ry2

DZIERŻAWA (2), E 1888; K 1811; odap. *dzierżawa* 'prawo do używania, korzystania z dóbr ziemskich' (Ry1); Ro, Ry2

DZIK (19), 19E (3 × 1883, 1884, 1885, 1888, 1890, 3 × 1892, 1893, 7 × 1897, 1898); odap. *dzik* (Ro, Ry1, T); M 1727, Ry2

DZIKI (1), 1818; odap. *dziki* (Ro, Ry1, SNNP, T); Ry2

DZINDZIEL cf. **DZIENDZIEL**

DZIWOKI (2), 2K (1801, 1867); odap. gw. ciesz. *dziwoki* 'dziko żyjący'; też 'dziwaczny', 'wystraszony', 'niepokojny' (SGŚC, ZSG)

DZBEL (1), K 1890; od oron. *Jbal* (nazwa góry); fonet. *Dźbal*

E

- EBBEN** *Zygmunt* (1), AMC 1818; n. niem. (DM, FAM) < odp. hebr. *eben* 'kamień' (A), < niem. *eben* 'prosty, gładki'
- EBBERT** (3), 3K (1815, 1827, 1871); n. niem. (DM, DN, FAM)
- EBENHÖH** (1), K 1809; n. niem. (DN)
- EBERHARD** (5), 4E (1885, 1889, 1891, 1898); K 1878; n. niem. (DM, DN)
- ECKMANN** (1), K 1859; n. niem. (DN); Ry2
- EDELMANN** (1), K 1813; n. niem. (A, FAM); Ry2
- EDER** (5), 5K (2 × 1860, 1879, 1892, 1894); n. niem. (DM, DN, FAM, L); Ry2
- EFFEROTH** (1), K 1813; n. niem. (DN, FAM)
- EGER** (2), 2K (1809, 1868); n. niem. (B, DM, DN); Ry2
- EHLER** (1), K 1850; n. niem. (B, DN, FAM)
- EHLINGER** (1), K 1850; niem. n. os. < odim. *Eichert* < germ. *Aighard* < odp. *aig* 'posiadłość' + stwniem. *hart* 'dzielny, twardy, silny, mocny, krzepki'
- EHMAN** (1), K 1805; n. niem. (DN, FAM)
- EHRENFELD** (4), 4K (4 × 1845); odm. *Ehrenfeld* (Niemcy, okręg Nadrenia-Północna Westfalia)
- EHLER** *Jacob* (1), AMC 1818; n. niem. (FAM)
- EHRLICH** (4), AMC 1818; 3K (1806, 1830, 1831); n. niem. (DM, FAM)
- EHRMANN** *Simon* (1), J 1838; n. niem. (B, DN, FAM)
- EICHER** cf. **EICHLER**
- EICHFELD** (2), 2E (1824, 1828); odm. *Eichfeld* (Austria)
- EICHLER** *Beniamin, Georg* (2), 2AMC (2 × 1818); n. niem. (DM, DN, FAM); Ry2; **EICHER** (1), K 1809; od niem. n. os. *Eichel* < odp. śrwniem. *eichel* 'żołądź'
- EICHMANN** *Wolfryd* (1), AMC 1865; niem. n. os. < odp. śrwniem. *eich, eiche* 'dąb' + stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż' < 'ktoś zamieszkały przy dębie'
- EICHNER** (3), 3K (1818, 1828, 1832); n. niem. (FAM); Ry2
- EIGNER** (3), AMC 1818; 2K (1897, 1899); n. niem. (B, FAM)
- EIK** (1), K 1826; n. niem. (DN)
- EILERS** (3), 3K (3 × 1813); n. niem. (DN, FAM)
- EINHORN** *Gryfin* (1) AMC 1818; n. niem. (DN); Ry2
- EISENBERG** *Gin* (1) AMC 1818; odm. *Eisenberg* (pol. *Rudowa*, woj. lubus., pow. żagański; *Żelazna Góra*, woj. warm.-mazur., pow. braniewski) < złoż. odp. niem. *Eisen* 'żelazo' (też 'kowal') + niem. *Berg* 'góra, wzgórze'; L
- EISENBERGER** (4), 4K (1867, 1885, 1890, 1900); n. niem. (DM, DN); cf. **Eisenberg**
- EISER** (8), 8K (1805, 6 × 1813, 1844); n. niem. (DN)
- EISERMANN** (1), E 1818; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- EISNER** *Edith, Franz, Ignatz, Izaak, Jacob, Manfred* (6), 2AMC (1870, 1890); 4J (4 × 1838); n. niem. (DN, FAM), Ry2
- ELBA** (1), K 1893; n. niem. (FAM)
- ELIAS** (1), K 1868; n. żyd. < odim. hebr. *Elias* (B, DN, DR, FAM); Ry2; **ELIASCH** (4), 4K (1860, 3 × 1868); zgerm. forma im. *Eliasz*
- ELIASCH** cf. **ELIAS**
- ELIHARD** (1), K 1849; n. złoż. < odp. germ. *eli* < *alja* 'obcy, obcokrajowiec' + niem. *Berg* 'góra, wzgórze'; możliwe też < odim. hebr.

- Elias* + stwniem. *hart* 'dzielny, twardy, silny, mocny, krzepki'
- ELLINGER** (28), AMC 1870; 27K (1810, 1812, 8 × 1813, 1817, 1828, 5 × 1830, 6 × 1832, 1833, 1845, 2 × 1849); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- ELM** (3), 3K (1851, 1860, 1861); n. niem. (DN, FAM)
- ELSEMANN** *Scher* (1), AMC 1870; n. niem. (FAM)
- ELSNER** (9), 4AMC (4 × 1818); E 1900; 4K (1868, 1896, 1898, 1900); n. niem. (A, B, DN, FAM, MC, SNNP); Ry2
- ELSON** (1), K 1813; złoż. < odim. *Elias* + *son* < *syn* 'syn Eliasza'
- ELTZER** (2), 2K (2 × 1868); n. niem. (DN)
- ELZE** (1), K 1875; n. niem. (FAM)
- ELZER** (2), 2K (1868, 1893); od niem. n. os. *Elser* < odm. *Elsen* (Niemcy, Westfalia); też nazwa domostwa i określenie osoby mieszkającej w pobliżu olchy (por. n. topograf. *Els* 'olcha, olsza'); L, Ry2
- EMICH** (1), K 1859; n. niem. (DN); Ry2
- ENDERS** (6), 6K (1813, 2 × 1827, 1828, 1829, 1860); n. niem. (DM, DN, FAM); Ry2
- ENGELMANN** (3), AMC 1870; 2K (1829, 1868); n. niem. (A, B, DN, FAM); Ry2
- ENGERT** (4), 4K (1806, 2 × 1813, 1820); n. niem. (DN); Ry2
- ENGIL** (1), K 1813; I. odap. śrwniem. *engel* 'anioł', < łac. *angelus* 'anioł'; II. odim. *Angela*, < *Angelbrecht*, < *Engelhart*
- ENGLERT** (10), 2AMC (1818, 1880); 2E (1807, 1809); 6K (3 × 1813, 1853, 1899, 1900); n. niem. (FAM); Ry2
- ENGLISCH** (7), 7K (1803, 1805, 4 × 1813, 1825); n. niem. (BSZ, DN, FAM); Ry2
- ENZLIN** (1), K 1813; n. niem. (DN)
- EPPICH** (17), 3AMC (2 × 1818, 1870); 14K (2 × 1849, 1850, 2 × 1861, 3 × 1860, 3 × 1868, 2 × 1888, 1893); odim. niem. *Eberhard*
- ERBEN** (5), 5K (1809, 1845, 1848, 1868, 1893); n. niem. (B, DM, DN, FAM); Ry2
- ERBERT** (1), K 1868; n. niem. (FAM, MC); Ry2
- ERBS** *Jacob* (1), J 1871; odap. stczes. *erb* 'dzie-dzic, potomek, właściciel dziedzicznego folwarku'; n. żyd. (DN); Ry2
- ERCHMANN** (1), K 1868; złoż. < odap. stwniem. *ërchan* 'szlachetny, wolno urodzony' (możliwe też: pierwszy człon < odim. hebr. *Er* 'przebudzony, czujny, bystry') + stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż'; Ry2(0)
- ERDELY** (2), 2K (1868, 1885); węg. n. os. *Erdély* < odm. *Erdély* (węg. nazwa *Siedmiogrodu*)
- ERDERS** *Franz* (1), AMC 1870; od niem. n. os. *Erdmann*, *Ertmann* < odap. stwniem. *ërda* 'ziemia'
- ERDMANN** (5), 5E (1806, 2 × 1807, 2 × 1809); n. niem. (DN, FAM); Ry2
- ERDS** (1), K 1898; I. odim. *Erd(t)mann*; II. odap. stwniem. *erde* 'ziemia, gleba'; Ry2, SNMP
- ERFORT** (5), 5E (1883, 2 × 1886, 1893, 1895); n. niem. (DN); Ry2
- ERLEMANN** *Jonas* (1), AMC 1818; n. niem. (FAM)
- ERNEK** (1), E 1865; adapt. niem. n. os. *Ernst* < odim. *Ernst* < odap. stwniem. *ernnst* 'walka, wytrzymałość'
- ERNESTI** (1), E 1818; n. niem. (FAM); Ry2
- ERNOT** (1), K 1844; cf. **Ernek**
- ERNST** (11), 2AMC (1818, 1890); 9K (4 × 1813, 2 × 1832, 1835, 1899, 1900); n. niem. (DN, FAM); Ry2
- ERÖS** (2), E 1895; K 1897; n. włos. (DR); Ry2
- ERPISZ** *Franz, Josef* (2), 2J (2 × 1856); odap. niem. *erpicht* 'łasy'
- ERTEL** (3), E 1890; 2K (1891, 1898); niem. n. os. < odap. niem. *Ort* 'rodzaj drobnej monety'; < możliwe też < stsas. *erl* 'szlachcic'; możliwe < odm. *Erla* (Niemcy, okręg Chemnitz) lub n. os. *Erdmann* < złoż. odap. stwniem. *ërda* 'ziemia' + stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż'; Ry2; **ERTL** (1), E 1899; niem. n. os. (BSZ); Ry2
- ERTL** cf. **ERTEL**
- ERVERITERT** (1), K 1813; n. niem. (DN)
- ESCHAK** (1), K 1900; adapt. niem. n. os. *Esch(e)* < odap. *Esche* 'jesion'; możliwe też < odm. *Esch* (Niemcy, dziel. Kolonii)
- ESCHER** (1), E 1818; cf. **Eschak**; Ry2
- ESICH** *Albina* (1), AMC 1897; n. niem. (DN, FAM)

ESSELMAN *Anna* (1), AMC 1898; n. niem. (DN, FAM)

ESSENBERGER (1), K 1826; złoż. < odm. niem. *Essen* + stwniem. *berger* 'mieszkaniec gór' (możliwy drugi człon < stwniem. *bergære* 'ten, kto coś ukrywa')

ESTERAK (1), K 1807; odim. *Eustachy*, < bibl. *Estera*; możliwe < niem. n. odetn. *Este* 'Estończyk'

ETTINGER (1), K 1813; n. niem. (DN, FAM); Ry2

EURICH (1), E 1818; odim. *Em(m)erich* < *Erik* < odap. germ. *era* 'honor' + niem. *rihhi* 'potężny'; w gw. śl. *Erich* < *Eryk*

EURYDYŠ (1), K 1889; odim. *Eurydyk*

EWIAK (2), 2E (1887, 1892); odim. *Ewa* (Ry1); Ry2

EXNER (1), K 1889; n. niem. (FAM); Ry2

EŸ (11), AMC 1856; 10K (6 × 1813, 2 × 1830, 1834, 1868); n. niem. (DN)

EYSMONT *Jadwiga* (1), AMC 1880; status niejasny (SNNP); Ry2

F

- FABARA** (1), K 1874; cf. **Faber**
- FABER** (8), AMC 1818; 7K (1809, 1813, 1815, 1824, 1829, 1849, 1863); I. odp. łac. *faber* 'rzemieślnik, kowal, cieśla' (DM, Ro, Ry1); II. odim. *Fabian* (Ry1); DN, DR, FAM, Le, M 1664, MC, Ry2; **FOBER** (168), 19AMC (2 × 1818, 11 × 1862, 1870, 1872, 2 × 1880, 2 × 1890); 14E (1804, 2 × 1807, 1816, 2 × 1824, 1828, 1830, 1840, 1851, 1892, 1894, 2 × 1895); 135K: 38 [1801–1839], 1 [1840–1859], 96 [1860–1900]; M 1647, Ry2
- FABIANES** *Manfred* (1), AMC 1862; cf. **Fabian**
- FABIANICZ** (4), 4K (1876, 1877, 1880, 1882); cf. **Fabian**
- FABIASZEK** (1), K 1842; cf. **Fabian**
- FABICH** (6), 6K (1801, 1813, 1830, 1834, 1849, 1863); cf. **Fabian**; DM, Ro, Ry1, Ry2
- FABIK** (3), 3K (1813, 1828, 1833); cf. **Fabian** (Ro, Ry1); DM, Ry2
- FABIN** *Maria* (1), AMC 1880, cf. **Fabian** (DM); Ry2
- FABISZ** (1), K 1859; cf. **Fabian** (Ro, Ry1); DN, FAM, MC, Ry2
- FABOR** (1), K 1862; cf. **Fabian**; Ry2
- FABRI** (4), 2E (1808, 1818); 2K (1813, 1818); cf. **Faber**; Ry2
- FABRYŚ** (1), E 1899; cf. **Faber**; Ry2
- FACKLER** (1), K 1883; n. niem. (DN, FAM)
- FADER** (1), K 1809; n. niem. (FAM); Ry2
- FADLE** (7), 6AMC (2 × 1818, 4 × 1862); K 1898; odp. węg. *fadrász* 'fryzjer', < czes. *fádní* 'nudny, nieciekawy'
- FADLI** *Albertin, Oscar* (2), AMC 1862; J 1838; cf. **Fadle**
- FAGANEK** (1), K 1809; odp. czes. i słowac. *fagan* 'pętał, brzdąc, bachor, łobuz'
- FAJA** (1), K 1894; odp. *faja* 'duża fajka' (T); Ry2
- FAJCIK** cf. **FOJCIK**
- FAJFEREK** (5), 3AMC (1860, 2 × 1862); 2K (1813, 1892); cf. **Fejfer**; Ry2
- FAJFKA** (13), 13K (1813, 1815, 1816, 1824, 2 × 1829, 1830, 1833, 1841, 1845, 1865, 1871, 1873); odp. gw. śl. *fajfka* 'fajka' (SGŚ)
- FAJKA** (1), K 1810; odp. *fajka* (Le); Ry2
- FAJKUS** (19), 3AMC (1862, 2 × 1870); 16K (1804, 3 × 1824, 1827, 1828, 1829, 1830, 2 × 1834, 3 × 1836, 1862, 2 × 1863); cf. **Fajka** (Ro); Le, M 1577, Ry2
- FAKSA** *Muwin* (1), AMC 1862; odp. gw. kasz. i gw. Pom. Pd. *faksy* 'figle, psoty' (MSGP); możliwa adapt. niem. n. os. *Fachse, Fax* (Ro) < przezwisko niem. odp. *fox* < *focks* < *fuchs* 'lis'; też 'nowicjusz', 'rudzielec', 'człowiek przebiegły, znajdujący wyjście z każdej sytuacji'; Ry2
- FALBER** (1), K 1812; n. niem. (DN); Ry2
- FALIK** (1), K 1875; I. odp. stp. *falić* 'chwalić'; II. odim. *Chwalibog*, < *Chwalistaw*, < *Chwalimir*, < *Valentin*; M 1577, Ry2
- FALKENSTEIN** *Agnes, Jacob, Mowin* (3), 3AMC (2 × 1862, 1880); n. niem. < odm. *Falkenstein*; (liczne na terenie Niemiec) (MC); Ry2
- FALKNER** *Romuald* (1), AMC 1862; n. niem. (DN); Ry2
- FALLANI** *Oscar* (1), AMC 1868; odim. *Chwalistaw*; Ry2
- FALLER** (1), E 1878; n. niem. (DN, FAM)
- FALLOSA** *Kornelius* (1), AMC 1870; odp. włos. *fallosa* 'ułomny, wadliwy'
- FALTER** *Adolf, Emauel, Josef* (3), 3AMC (2 × 1818, 1862); n. żyd. < odim. jid. *Falter* 'motyl' (A)

- FALTIN** (3), AMC 1870; 2K (1889, 1892); n. czes. *Faltin* < odim. *Valentin* (DM); n. niem. (DN, FAM); Ro, Ry2
- FALTUS** (1), K 1897; cf. *Faltin* (Ro); Ry2
- FALZ** (1), E 1892; niem. n. os. (B) < odim. *Valentin*
- FAMULA** *Maria* (1), AMC 1895; odp. *famula* 'rozgotowany chleb z owocami' (MC, Ro); Ry2
- FANAL** *Gottlieb, Gustaw* (2), 2AMC (2 × 1862); odp. *fanal* 'sygnał, znak'
- FANDL** *Muwin* (1), AMC 1880; odp. gw. ciesz. *fandla* 'duża łyżka do nabierania zaprawy murarskiej' (SGŚC, ZSG); też 'łyżka do nabierania próby wytopu z pieca odlewniczego' (ZSG), 'patelnia' (SGŚC)
- FANKANOWSKI** *Andrzej, Gustaw* (2), 2AMC (2 × 1880); odm. *Frankowo* (przys. w woj. maz., pow. przasnyski), < *Franków* (woj. maz., pow. zwolenński, gm. Policzna)
- FANTGER** *Simon* (1), AMC 1860; n. niem. (DN)
- FARANA** (7), 2AMC (2 × 1862); 3E (1892, 1895, 1897); 2K (2 × 1896); I. odp. gw. ciesz., gw. śl. i gw. młp. *fara* < niem. *fara* 'plebania, probostwo'; też 'urząd parafialny' (MSGP, ZSG); II. od niem. n. os. *Farren* (Ro) < odp. *fara* 'kościół parafialny'; Ry2
- FARINA** (1), E 1860; cf. *Farana*; Ry2
- FARBOWSKI** (11), 11K (8 × 1813, 1815, 1820, 1854); odp. *farba* (Ro), < *farbować*; M 1786, Ry2
- FARKAS** (1), K 1862; węg. n. os. *Farkas* 'wilk'; możliwe odp. gw. maz. *farkać* 'smarzać' (SGPK, t. 2); Ry2
- FARNIK** (39), 15AMC (3 × 1818, 1833, 7 × 1862, 1869, 1870, 1872, 1880); 16E (2 × 1875, 3 × 1879, 1884, 2 × 1891, 2 × 1893, 1895, 1896, 4 × 1898); 8K (1879, 1881, 1883, 1888, 1890, 1891, 1893, 1895); odp. gw. ciesz. *farnik* 'członek parafii' (ZSG), < *farny* 'parafialny, odnoszący się do fary'; n. czes. *Farník* (DM); M 1711, Ry2
- FARNY** (2), 2E (1816, 1831); odp. *farny* 'kościelny' (Ro); n. czes. *Farný* (DM); Ry2
- FARORZY** (1), K 1878; odp. gw. ciesz. i gw. śl. *farorz* 'proboszcz katolicki' (SGŚC); M 1571
- FARSKI** (4), AMC 1870; 3K (1869, 1871, 1874); cf. *Farana*; n. czes. *Farský* (DM); Ry2
- FARUGA** (14), 10AMC (1818, 7 × 1862, 2 × 1863); 2E (1867, 1898); 2K (1867, 1898); cf. *Farana*; możliwe < ap. czes. *farát* 'pracować w kopalni'; możliwe też od niem. n. os. *Fehr* < odim. (dawn.) *Fero* lub od określenia kogoś sterującego statkiem; M 1536, Ro, Ry2; **FERUGA** (6), 6E (1862, 1878, 1883, 1890, 1891, 1894); Ry2
- FARUZEL** (74), 2AMC (2 × 1862); 69E: 28 [1801–1839], 5 [1840–1859], 36 [1860–1900]; 3K (1813, 1824, 1853); cf. *Farana*; M 1794, Ry2
- FASAN** (1), K 1838; odp. gw. śl. *fazan* 'bażant' (MSGP, Ro, SGGŚ, SGŚC); FAM, Ry2
- FASIK** (1), K 1810; I. odp. *fasa* 'kadź, beczka' (Ro); II. od niem. n. os. *Fass* (Ro) < odp. germ. *fas* 'rosnąć, rozwijać się, być płodnym'; Ry2
- FASSEL** *Adolf* (1), AMC 1862; n. niem. (FAM)
- FATZER** *Paul* (1), AMC 1860; n. niem. (DM) < odp. stwniem. *vast* 'silny'
- FAULHEIT** *Emilie* (1), AMC 1895; złoż. < odp. niem. *faul* 'leniwy'; też 'zepsuty, zgniły' + niem. *heiter* 'wesoły, radosny'
- FAUSEK** (2), 2K (1875, 1880); I. odim. łac. *Faustus*; II. odp. śrwniem. *faust* 'pięść'; Ry2
- FAÜSER** (2), 2K (1852, 1874); n. niem. (DM)
- FAUST** (1), K 1842; n. niem. (DM, FAM); Ry2
- FAZAN** (11), AMC 1818; E 1899; 9K (1868, 1873, 1876, 1877, 1882, 1884, 1890, 1897, 1899); odp. gw. ciesz. i gw. śl. *fazan* 'bażant' (MSGP, SGGŚ, SGŚC), < gw. *bażanek* (Ry1), < *bażant* (Ry1); Ry2
- FAZEKAS** *Maria, Sigmund* (2), 2AMC (1811, 1865); węg. n. os. < odp. węg. *fazekas* 'garncarz'
- FAZOL** *Adolf, Fridrich* (2), 2AMC (2 × 1818); odp. gw. ciesz. i gw. śl. *fazol* 'fasola' (MSGGŚ, SGŚC); Ry2
- FEBER** (1), K 1818; odp. łac. *feber* 'tkacz'; DM, M 1639, Ry2
- FECHTA** (1), E 1809; I. odp. gw. ciesz. *fechtać* 'żebrać' (ZSG); II. od niem. n. os. *Fecht* (DN, Ry1) < odp. śrwniem. *věch* 'nieprzyjazny,

- wrogi'; też 'barwny, cętkowaty, w szczególności w odniesieniu do wyrobów futrzanych', 'kuśnierz'
- FECIAK** (1), K 1842; odpad. gw. ciesz., gw. śl. i gw. maz. *fet* 'smalec, tłuszcz' (MSGP, SGŚC); Ry2
- FEDBE** (1), K 1827; odim. *Fiedor*
- FEDRA** (1), K 1900; odpad. gw. ciesz. i gw. śl. *fedra* 'sprężyna' (SGŚ, SGŚC); Ry2
- FEDRIZZI** (1), K 1890; n. włos. (DR)
- FEFLA** *Georg* (1), AMC 1869; odpad. gw. ciesz. i gw. śl. *faflac* 'zbyt dużo mówić' (MSGGŚ, SGŚC); też 'mówić niewyraźnie', 'mówić bez sensu' (MSGGŚ); Ry2
- FEGLER** (2), E 1856; K 1873; niem. n. os. < odpad. śrwniem. *vige* 'figa', tu 'sprzedawca fig lub ten, kto lubi figi'; Ry2
- FEHER** (1), K 1827; węg. n. os. < odpad. *fehér* 'biały'
- FEIGEL** *Barbara* (1), AMC 1880; n. niem. (DM, FAM); Ry2
- FEILHAUER** *Anna* (1), AMC 1895; odpad. śrwniem. *vilenhouwer* 'rzemieślnik wyrabiający pilniki'; Ry2
- FEITZINGER** (13); 3AMC (1818, 1867, 1880); 10K (1844, 1846, 1848, 1849, 1874, 1876, 1877, 1879, 1883, 1891); złoż. < odpad. śrdwniem. *feit* 'piękny' + niem. *Zingier* < *Singer* < śrwniem. *singaere* 'śpiewak, kantor'
- FEJFER** (1), K 1890; I. odpad. *fajfer* 'grający na piszczałce'; II. adapt. niem. n. os. *Pfeiffer* < odpad. śrwniem. *pfifer* 'ten, kto gwiżdże, grajek'; por. też ap. śrwniem. *phëffer* 'pieprz'; Ro, Ry2
- FEJFER** cf. **FAJFEREK**
- FEJT** (1), K 1802; niem. n. os. (B) < niem. im. *Vitus*; Ry2
- FEKETE** (1), K 1876; węg. n. os. < odpad. węg. *fekete* 'czarny'
- FELBERT** *Jacob* (1), J 1838; od niem. n. os. *Felber* < odpad. śrwniem. *vëlber* 'wierzba' lub < odm. *Vrbice* (niem. *Felbern*; liczne w Czechach; MJ, t. 2 — w pow. Nymburk, Karlovy Vary, Brzeclaw)
- FELBINGER** (2), 2K (2 × 1871); n. niem. (DN); Ry2
- FELDA** *Anna* (1), AMC 1880; adapt. niem. n. os. *Felder* < odpad. niem. *Feld* 'pole'; Ry2
- FELDER** (12), 3AMC (3 × 1818); 9K (1863, 1871, 2 × 1875, 1877, 1887, 1895, 1896, 1900); n. niem. (FAM); Ry2
- FELDGRÄBER** *Leib, Mendel* (2), 2AMC (2 × 1880); złoż. < odpad. niem. *Feld* 'pole' + niem. *Grab* 'grób' (możliwe drugi człon < niem. *graben* 'kopać')
- FELDMANN** (1), K 1842; złoż. < odpad. niem. *Feld* 'pole' + stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż'; A, B, Ry2
- FELDWERTH** (4), AMC 1870; 3K (1834, 2 × 1838); złoż. < odpad. niem. *Feld* 'pole' + stsas. *wërth* 'warte, cenne'
- FELIKS** (7), 2AMC (2 × 1818); E 1872; 4K (1809, 1813, 1834, 1837); odim. *Feliks* (A, L, Ro, Ry1); Ry2
- FELIKSIAK** *Rozalia* (1), AMC 1880; cf. **Feliks**; Ro, Ry2
- FELISE** (1), K 1879; n. włos. (DR) < odim. *Felicjan*, < *Feliks*
- FELISZ** (1), K 1857; cf. **Feliks**; Ro, Ry1, Ry2
- FELMER** (1), K 1900; niem. n. os. < odim. *Felmer*; Ry2
- FELSCH** (2), AMC 1880; E 1898; niem. n. os. < odpad. śrwniem. *vels, velse* 'skała, zamek na skale'; możliwe też < odim. *Wielistaw*; Ry2
- FELZMANN** (2), 2K (1885, 1898); n. niem. (B); złoż. < odpad. śrwniem. *vels, velse* 'skała, zamek na skale' + stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż'; Ry2
- FENDLER** (1), E 1890; n. niem. (DN); Ry2
- FENNER** (1), K 1813; n. niem. (DN); Ry2
- FERBACH** (1), K 1882; złoż. < odpad. śrwniem. *fi(e)r* 'wytworny, piękny' + stwniem. *bach* 'potok, strumień'; Ry2
- FERBIER** (1), K 1892; złoż. < odpad. śrwniem. *ver, vere* 'przewoźnik' + śrwniem. *bier* 'piwo'
- FERDINAND** (2), E 1809; K 1882; odim. *Ferdynand* (Ro); DM, DN, FAM, Ry2
- FERENC** (81), AMC 1818; 76E: 32 [1801—1839], 3 [1840—1860], 41 [1860—1900]; 4K (1826, 1831, 1879, 1880); odim. węg. *Ferenc* < *Franciszek* (Ry1); DM, L, Ry2
- FERFECKA** *Anna* (1), AMC 1818; cf. **Ferfecki**

- FERFECKI** (18), 9AMC (3 × 1818, 6 × 1880); 3E (1814, 1881, 1899); 6K (1813, 1820, 1842, 1863, 1888, 1896); od niem. n. os. *Ferfert* (Ro) < odp. śrwniem. *ver, vere* 'przewoźnik'; Ry2
- FERKA** (1), K 1869; odp. gw. ciesz. *ferk* 'dowcip' (SGŚC), < czes. *frkat* 'prychać' (o koniach); też 'piszczeć, świstać' (Ry2)
- FERNKA** (28), 3AMC (1860, 2 × 1870); 25K (1801, 1810, 11 × 1813, 1841, 1845, 1848, 1849, 1859, 2 × 1863, 1864, 1869, 1874, 1875, 1881); cf. **Ferenc**; możliwe od niem. n. os. *Ferne* < śrwniem. *ver, vere* 'przewoźnik'
- FERNKO** (1), K 1880; cf. **Fernka**
- FERUGA** cf. **FARUGA**
- FESTER** *Gerard* (1), AMC 1880; odp. gw. ciesz. *feszter* 'leśniczy' < niem. *Förster*; Ry2
- FIALA** (11), 5AMC (2 × 1818, 1833, 2 × 1880); 6K (1803, 1816, 1823, 1834, 2 × 1836); odp. czes. *fiala* 'lewkonia' (Ro); n. czes. (B, DM); FAM, L, M 1641, Ry2
- FIAŁKOWSKI** (3), 3K (1813, 1898, 1900); odp. gw. śl. < stp. *fiac* 'chwiac' (Ro); Ry2
- FIBAK** (1), K 1841; adapt. niem. n. os. *Wibbe, Wiebe* < odim. *Wigbold*, < *Wigbard*; L, M 1723, Ro, Ry2
- FIBER** (1), K 1883; cf. **Fibich**; Ry2
- FIBICH** (4), 4K (1804, 1838, 1843, 1844); niem. n. os. (DM, Ro) < odp. niem. narzecza *Viehweg* 'wygon, pastewnik'; Ry2
- FIBOCH** (1), K 1810; cf. **Fibich** (DN)
- FIBRICH** (1), K 1813; cf. **Fibich**; Ry2
- FIC** (1), K 1889; I. odp. gw. ciesz. *fic* 'świędzenie odbytnicy' (SGŚC), < *fica* 'noga' (T), < gw. śl. *ficać* 'fikać, skakać, wierzgać' (Ro); II. odim. *Wincenty* (Ro); możliwe też < niem. n. os. *Vitz* (Ro) < odim. *Witt* < *Witold*; B, DM, Ry2
- FICEK** (3), 3K (1813, 1835, 1880); I. odp. gw. ciesz. i gw. śl. *ficek* 'kawaler noszący się kuso' (MSGGŚ, SGŚC), < gw. ciesz. *ficować* 'cerować' (ZSG); II. odim. czes. *Wincenty* (MC); cf. **Fic** (Ro); n. czes. (B, DM) — tu odp. *ficek* w znac. 'sposób wiązania chusty na głowie'; M 1526, Ry2, T
- FICEL** (1), K 1877; odp. gw. ciesz. *ficować* 'cerować' (ZSG); cf. **Ficek**; n. czes. (DM); Ry2
- FICK** *Albracht* (1), AMC 1869; odp. n. niem. *Fick* wulg. 'dymanie'; FAM, Ry2
- FIDA** (1), K 1813; odim. *Fiede* < *Fryderyk* (Ro); Ry2
- FIDELIS** (1), K 1849; I. odim. *Fidelia*; II. odp. śrwniem. *videlaere, vidler* 'skrzypek'; Ry2
- FIDLER** (2), 2K (2 × 1813); n. niem. (DM, DN, MC); Ry2; **FIEDLER** (12), 4AMC (2 × 1818, 2 × 1870); 8K (3 × 1813, 1814, 1834, 1836, 1869, 1876); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- FIDLING** (1), E 1896; odim. łac. *Fidelis* < łac. *fidelis* 'wierny'; możliwa adapt. niem. n. os. *Fidler* < odp. niem. *Fiedler* 'skrzypek'
- FIDUR** *Albracht* (1), AMC 1870; cf. **Fiedor, Fidelis**; Ry2
- FIEBICH** cf. **FIEBIG**
- FIEBIG** (1), E 1877; n. niem. (DN); **FIEBICH** (1), K 1846; od niem. n. os. *Fiebig* < odp. niem. *Fieber* 'gorączka'; Ry2
- FIEDLER** cf. **FIDLER**
- FIEDOŃ** (1), E 1862; cf. **Fiedor**
- FIEDOR** (36), 5AMC (1818, 4 × 1880); 28E (2 × 1811, 1814, 1816, 2 × 1818, 5 × 1821, 1825, 4 × 1826, 1829, 2 × 1830, 3 × 1831, 1833, 2 × 1863, 1874, 2 × 1876); 3K (1848, 1882, 1887); odim. *Fiedor* (Ro), < *Teodor* (Ro); DM, L, M 1883, Ry2; **FIEDÓR** (102), AMC 1862; 99E: 25 [1801–1839], 11 [1840–1859], 63 [1960–1900]; 2K (1880, 1886); M 1683, Ry2; **FIODÓR** (1), E 1882; Ry2
- FIEDÓR** cf. **FIEDOR**
- FIEGIEL** (1), K 1892; odp. śrwniem. *vogel* 'ptak'; możliwe < gw. wlkp. *figać* < stp. *fig* 'wierzgać' (MSGP); Ry2
- FIELBER** (3), 3K (1810, 1831, 1840); n. włos. (DR)
- FIEREK** (1), E 1844; spol. wariant ap. niem. *vier* 'cztery' (Ro); Ry2
- FIERLA** (14), 14E (1816, 1840, 1847, 2 × 1878, 1879, 1885, 1888, 1890, 1893, 3 × 1895, 1896); odp. gw. ciesz. i gw. śl. *firlać, fyrłać* 'bełtać, mieszać' (CSG, MSGGŚ, Ro); Ry2
- FIERLIK** (1), K 1845; cf. **Fierla**; Ry2(0)
- FIERTAK** (1), K 1845; odp. *wiertac*; Ry2
- FIETZ** *Amalia, Rudolf* (2) 2AMC (1870, 1880); n. niem. (DM); Ry2

- FIGA** (1), K 1836; odp. *figa* (Ro, T); Ry2
- FIGAR** (12), 4AMC (2 × 1860, 2 × 1880); 8K (3 × 1812, 1835, 2 × 1836, 1845, 1863); cf. **Figa**
- FIGAS** (1), E 1818; odp. *figa* (Ro); M 1696, Ry2
- FIGLIŃSKI** (1), K 1836; cf. **Figłowski** (Ro)
- FIGŁOWSKI** (1), K 1871; odm. *Figłów* (przys. w woj. dolnośl., pow. jaworski, gm. Bolków)
- FIGNA** (41), 2AMC (1872, 1890); 11E (1802, 1804, 1807, 1810, 1811, 1819, 1838, 2 × 1897, 1899, 1900); 28K (1801, 17 × 1813, 1815, 1826, 1827, 2 × 1829, 1846, 1859, 3 × 1863); cf. **Figa**, M 1647, Ro, Ry2
- FIGULA** (10), AMC 1818; 9K (1801, 1804, 1810, 5 × 1812, 1819); odp. łac. *figulus* 'garncarz, zdun', < gw. wlkp. *figać* 'kopać, wierzgać' (MSGP); cf. **Figa** (Ro); M 1580, Ry2; **FIGUŁA** (9), 9E (1880, 1883, 1886, 1888, 1890, 3 × 1893, 1897); wariant n. *Figula*
- FIGULIN** (1), K 1816; cf. **Figula**
- FIGUŁA** cf. **FIGULA**
- FIGUR** (1), K 1845; n. czes. odp. *figura* 'postać'; też 'postęp', 'rzeźba'; Ry2
- FIGUSZEK** (1), K 1882; cf. **Figa**
- FIGUTA** (1), E 1893; cf. **Figula**; Ry2
- FIK** (2), 2K (1817, 1898); I. odp. stp. *fik* 'figa' (BSZ, Ro, T), < czes. *fik* (to samo znac.), < *fikać* (BSZ), n. czes. (Ro); M 1690, Ry2
- FIKACZEK** (1), K 1875; cf. **Fik**; n. czes. *Fikaček* (DM)
- FIKAR** (1), K 1813; cf. **Fik**
- FIKSEK** (10), 10K (5 × 1813, 1814, 1858, 1887, 2 × 1889); odp. łac. *fixus* 'ustalony, umowny'; Ry2
- FILA** (2), 2K (1881, 1888); I. odp. stp. *fila* 'chwila' (Ro), < gw. ciesz. *fila* < stp. 'masa do zrobienia tortu' (SGŚC); II. odim. *Felicja*, < *Filip* (Ry1), < *Teofila* (Ro, Ry1); BSZ, DM, Le, M 1712, Ry2
- FILACZEK** (1), K 1888; cf. **Fila** (Ro); n. czes. *Filaček* (Ro); Le, Ry2
- FILASIEWICZ** (10), 5AMC (2 × 1818, 1862, 1870, 1880); 5K (1881, 1884, 1886, 1889, 1896); cf. **Fila** (Ro, Ry1); Ry2
- FILBER** (5), 2AMC (2 × 1872); 3K (1811, 1813, 1831); odim. *Filibert*, < *Teofil*; Ry2; **FILBERT** (1), K 1835; Ry2
- FILBERT** cf. **FILBER**
- FILBIR** (5), 5K (1805, 1809, 1813, 2 × 1833); cf. **Filber**; Ry2
- FILD** (1), K 1818; od niem. n. os. *Fiel* < odim. *Filibert*, < *Filiman* (DM); Ry2
- FILECZEK** (1), K 1892; cf. **Filaczek**
- FILEK** (2), K 1842; E 1875; cf. **Fila** (Ry1); możliwe też < czes. *filek* w grze w karty 'walet'; n. czes. *Filek* (DM); Ry2
- FILIP** (18), AMC 1870; 12E (1803, 1804, 2 × 1807, 1816, 2 × 1818, 1822, 1828, 1829, 1872, 1895); 5K (1813, 1824, 1867, 1883, 1885); odim. *Filip* (Ro, Ry1); DM, L, M 1621, MC, Ro, Ry2
- FILIPEC** (3), 3E (1882, 2 × 1883); cf. **Filip**; n. czes. (Ro)
- FILIPEK** (180), 5AMC (5 × 1818); 148E: 38 [1801–1839], 12 [1840–1859], 98 [1860–1900]; 27K (1809, 1813, 1814, 1815, 1827, 1829, 1845, 1849, 1859, 1861, 3 × 1863, 2 × 1866, 1867, 1869, 1871, 1874, 1875, 1976, 1879, 1880, 1882, 1890, 1899, 1900); cf. **Filip**; możliwe też < odp. *filipek* 'rodzaj monety'; n. czes. (DM, Ro); L, M 1654, Ry1, Ry2
- FILIPIAK** (1), K 1992; cf. **Filip** (Ro, Ry1); Ry2
- FILIPIEC** (54), 3AMC (2 × 1818, 1880); 24E (1872, 1874, 1877, 1883, 2 × 1885, 1886, 7 × 1888, 2 × 1892, 1893, 1894, 1896, 1897, 4 × 1899); 27K (3 × 1849, 1854, 1863, 1877, 1879, 1881, 3 × 1884, 1888, 1889, 2 × 1890, 2 × 1891, 1893, 1894, 1895, 1896, 2 × 1897, 2 × 1898, 2 × 1899); cf. **Filip** (Ro, Ry1); M 1647, Ry2
- FILIPPI** (1), K 1863; n. włos. (DR)
- FILLER** (3), E 1885; 2K (1869, 1878); DN, FAM, Ry2
- FILOCH** (1), K 1813; cf. **Fila**; Ry2
- FINEK** (1), K 1883; odetn. *Fin*; Ry2
- FINGER** (7), 7E (2 × 1882, 1885, 1887, 1891, 1892, 1900); n. niem. (DM, DN, FAM); Ry2; **FINGIER** (1), K 1890
- FINGERHUT** *Noe* (1), AMC (1818); n. niem. (DM, FAM); Ry2
- FINK** (35), 2AMC (2 × 1870); 33K (1805, 1807, 2 × 1819, 13 × 1813, 2 × 1815, 2 × 1817, 1818, 1819, 1822, 2 × 1824, 1829, 1830, 1832, 1834, 1845, 1848, 1893); od niem. n. os. *Fink(e)* (Ro) < odm. *Fink* (kol. niem., okręg saratowski);

- możliwe też < odpap. niem. *Fink* 'zięba' (A, B, DM, DN, FAM); Ry2
- FINKIN** *Josepha* (1), AMC 1872; cf. **Fink**
- FINNERN** (1), E 1887; n. niem. (DN)
- FINUK** (1), K 1882; cf. **Finek**
- FIODÓR** cf. **FIEDOR**
- FIOLA** (1), K 1900; od niem. n. os. *Viol* < odpap. śrwniem. *viol, viole* 'fiołek'; Ry2
- FIOLKA** (1), K 1824; cf. **Fiola**; Ry2
- FIREK** (4), 2E (1850, 1867); 2K (2 × 1813); cf. **Firka**; L, M 1672, Ry2, T
- FIRKA** (1), K 1813; odpap. *firka* < stp. *firka* (niem. *vier* 'cztery') 'czterogroszniak', 'drobnostka, fraszka' (SStPAK); też < gw. wlkp. 'przyrząd do kręcenia sznurów' (SGPK, t. 1), < gw. młp. 'ptaszek'
- FIRLA** (16), 3AMC (2 × 1818, 1880); 2E (1818, 1841); 11K (1808, 3 × 1813, 3 × 1814, 2 × 1830, 1842, 1895); odpap. gw. ciesz. i gw. śl. *firlać, fyrlać* 'bełtać, mieszać' (CSG, MSGGS, Ro); Le, M 1672
- FIRLEJ** (4), 4K (1892, 1894, 2 × 1896) odpap. stp. *firlej* 'taniec, zabawy, żarty' (Ro, Ry1, T), < *firleje* (Ro); L, M 1621, Ry2
- FIRLIK** (1), K 1898; cf. **Firla**; Ry2
- FIRLIT** (2), AMC 1818, K 1899; cf. **Firlej**; Ry2
- FIRLUCH** (1), K 1824; cf. **Firlej**
- FIRUSEK** *Elfrida* (1), AMC 1862; cf. **Firka**; Ro
- FISCH** (4), AMC 1818; 3E (1888, 1889, 1894); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- FISA** (1), K 1861; od niem. n. os. *Fisch* < odpap. śrwniem. *fisch* 'ryba'; Ry2
- FISCHER** (33), 11AMC (2 × 1818, 7 × 1862, 1868, 1870); 2E (1832, 1885); 20K (1841, 2 × 1845, 1847, 1849, 1873, 1877, 1879, 1880, 1881, 1883, 1887, 1888, 1889, 1891, 1892, 2 × 1898, 1899, 1900); n. niem. (B, DM, DN, FAM, L, MC); Ry2
- FISCHERGRUND** *Dawid, Izak, Riwka, Samel, Schania* (5), 5AMC (5 × 1862); złoż. < odpap. śrwniem. *fischer* 'rybak' + śrwniem. *grund* 'grunt, ziemia'; też 'nazwa miejscowa i terenowa, nizina'
- FISCHL** (5), AMC 1818; 4E (1866, 1886, 2 × 1897); n. niem. (DM, FAM)
- FISEK** *Elizabeth, Mowin, Susanna* (3), 3AMC (2 × 1862, 1880); adapt. niem. n. os. *Fiess* < odpap. niem. *fies* 'wstrętny, obrzydliwy'; Ry2
- FISIK** (1), E 1872; cf. **Fisek**
- FISLAK** (1), K 1894; cf. **Fisek**; Ry2
- FISUR** (2), 2K (1801, 1810); cf. **Fis**
- FITZER** (2), E 1878; K 1878; n. niem. (DN); Ry2
- FIZA** (28), 28K (2 × 1817, 4 × 1818, 3 × 1824, 1836, 1846, 1847, 1848, 4 × 1849, 1863, 1874, 1876, 1877, 1879, 1881, 1883, 1884, 1887, 1890, 1891); adapt. niem. n. os. *Fiess* < odim. *Visi* < *Vinzenz*; Ry2(0); **FIZIA** (13), 12AMC (2 × 1818, 1860, 6 × 1862, 1868, 2 × 1870); K 1813; Ro, Ry2
- FIZEK** (8), 8E (1880, 1881, 2 × 1883, 1892, 1893, 2 × 1895); cf. **Fiza**; M 1722, Ry2
- FIZIA** cf. **FIZA**
- FLACH** (3), AMC 1880; E 1830; K 1830; I. od n. czes. *Vlach* 'Wołoch'; II. odpap. gw. ciesz. *flaszka* 'szklanka'; też 'butelka' (ZSG); B, DN, FAM; **FLOCH** (16), 16K (6 × 1813, 1814, 1815, 2 × 1824, 1827, 1830, 1849, 1861, 1863, 1873); Ry2
- FLACZKA** *Johann* (1), AMC 1818; cf. **Flak**
- FLAK** (3), 3E (1891, 2 × 1894); odpap. *flak* 'wnętrzości ludzkie'; też przen. 'nieodłęga' (BSZ); Le, MC, Ry1, Ry2, SNNP
- FLAMM** *Furins, Noe* (2), 2AMC (2 × 1880); od niem. n. os. *Flam* < odpap. niem. *Flamme* 'ogień, płomień'; Ry2
- FLAMME** *Henryk, Maksymilian* (2), 2AMC (2 × 1862); n. niem. (DN)
- FLASZKA** (36), 12AMC (1818, 1860, 5 × 1862, 5 × 1880); 16E (1862, 1869, 1871, 1873, 1874, 2 × 1879, 1881, 1882, 1887, 1894, 1896, 1897, 3 × 1899); 8K (6 × 1813, 1871, 1873); odpap. gw. wlkp. i gw. maz. *flasza* 'butelka' (Ro, SGPK, t. 1); n. czes. *Flaška* (DM, Ro); M 1635, MC, Ry2; **FLOSZKA** (1), K 1813; gw. wariant n. *Flaszka*
- FLEBBE** (9), E 1850; 8K (1802, 3 × 1813, 1817, 1824, 1830, 1845); n. niem. (DM, FAM)
- FLEISCHER** *Gulfi, Irma, Jetty, Josef, Liebe, Markus* (6), 6AMC (4 × 1862, 2 × 1870); n. niem. (DM, DN, FAM); Ry2
- FLEISCHINGER** (5), 5K (4 × 1849, 1850); złoż. < odpap. śrwniem. *fleisch* 'ciało, mięso' +

- stwniem. *gēr* 'włócznia z ostrym żelaznym grotem'
- FLEISCHNER** *Johann* (1), AMC 1880; od niem. n. os. *Fleischer* < odpap. śrwniem. *fleisch* 'ciało, mięso', < niem. *Vleischer* 'rzeźnik'; Ry2
- FLEK** (2), 2K (1813, 1835); I. odpap. *flek* < gw. ciesz. i gw. śl. 'plama' (SGŚC); też 'łata w dachu, warstwa podeszwy' (Ro), < stp. 'wszelka skaza na ciele', 'wnętrżności' (SNNP); II. od niem. n. os. *Fleck, Flecke* (Ro) < odpap. *Fleck* 'plama'; też 'łatka'; n. czes. (DM, Ro); Ry2
- FLIEGER** (1), K 1892; n. niem. (DM, FAM); Ry2
- FLIEGERMANN** (5), 5AMC (1818, 2 × 1862, 2 × 1880); złoż. < odpap. niem. *Pflüger* 'oracz' + stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż'
- FLINSZ** *Karl* (1), AMC 1872; odim. (z mit. słowian.) *Flinsz*
- FLISAK** (1), K 1813; odpap. *flisak* 'człowiek zajmujący się rzeczonym spławem (transportem) towarów'; Ry2
- FLOCH** cf. **FLACH**
- FLOK** (1), K 1840; odpap. gw. ciesz. *flok* 'palik do wymierzania pola' (SGŚC); też < czes. 'ćwiek'; Ry2
- FLON** (1), K 1866; cf. **Flor**; Ry2
- FLOR** *Anton* (1), AMC 1870; odim. *Florian*; DM, FAM, Ry2
- FLORIANEK** (2), AMC 1818; K 1897; cf. **Flor**
- FLOSZKA** cf. **FLASZKA**
- FLUG** (1), K 1816; odpap. niem. *Flüge* 'lot'; Ry2
- FLÜGER** (2), AMC 1818; K 1845; odpap. niem. *Flieger* 'lotnik', < niem. *Flüge* 'lot'; Ry2
- FOBER** cf. **FABER**
- FOBEREK** (1), K 1841; cf. **Fober**
- FOCH** (1), K 1867; odpap. gw. ciesz. *foch* 'klaps, policzek' (SGŚC), < *fochy* (Ro); B, Ry2
- FOCHACZEK** *Maria* (1), AMC 1860; cf. **Foch**
- FOCHT** (3), 3K (1823, 1829, 1830); n. niem. (L) < odpap. śrwniem. *vogel* 'ptak'
- FOGEL** (1), K 1824; niem. n. os. (BSZ) < odpap. śrwniem. *vogel* 'ptak'; Ry2
- FOGLAR** (21) 3AMC (1868, 2 × 1870); E 1818; 17K (1805, 1824, 1833, 1844, 2 × 1845, 1846, 5 × 1849, 1854, 1859, 1860, 1870, 1872); od niem. n. os. *Vogel* (DM) < odpap. śrwniem. *vogeler* 'ptasznik', < śrwniem. *vogel* 'ptak'; Ry2
- FOGT** *Manuela* (1), AMC 1890; od niem. n. os. *Vogt* < odpap. śrwniem. *voget, vogat, voit* 'doradca sądowy, adwokat, opiekun' (B); możliwe też < odm. *Voighstand* (Niemcy, pow. Sanderhausen, Saksonia); cf. **Foglar**; Ry2
- FOJCIK** (87), 10AMC (1818, 8 × 1862, 1880); 61E: 27 [1801–1839], 2 [1840–1859], 32 [1860–1900]; 16K (3 × 1809, 8 × 1813, 1814, 1824, 1833, 2 × 1845); odpap. gw. ciesz. *fojt* 'wójt' (CSG); L, Le, M 1635, Ry2; **FAJCIK** (1), E 1801; wariant n. *Fojcik*; Ry2(0)
- FOJKES** (4), 2AMC (2 × 1862); 2E (1888, 1890); zgerm. forma od słowian. podst. *Woj-*
- FOJT** (8), AMC 1818; 7K (2 × 1810, 1811, 1830, 1862, 1870, 1872); odpap. gw. ciesz. *fojt* 'wójt' (SGŚC); n. czes. (DM) tu < ap. *fojt* w znaczu. 'sołtys'; też 'starszy szeregowy (strzelec)'; L, M 1571, MC, Ry2
- FOJTEK** (1), K 1867; cf. **Fojt**; możliwe odim. *Wojciech*; n. czes. (DM); L
- FOKS** (16), AMC 1862; 15E (1814, 2 × 1867, 1869, 1871, 1872, 1875, 1877, 1878, 1881, 1882, 2 × 1885, 1896, 1899); I. adapt. niem. n. os. *Fox* < odim. *Fulculf* (BSZ); II. odpap. gw. śl. *fuks* 'koń lisiej barwy'; też 'rura komina' (T); Ry2
- FOLDA** (7), 5E (1800, 1818, 1845, 1850, 1891); 2K (1810, 1829); niem. n. os. < odim. *Follin*, < *Valentin*; n. czes. (B, DM); M 1722, Ry2
- FOLLETI** (1), K 1842; n. włos. (DR)
- FOLLMER** *Eugenia, Georg* (2), 2AMC (2 × 1862); n. niem. (DN); Ry2
- FOLTANEK** (1), K 1834; odim. *Valenty*; n. czes. *Foltánek* (DM)
- FOLTIN** (12), 12K (1886, 2 × 1887, 1891, 1894, 1895, 1896, 2 × 1897, 2 × 1899, 1900); n. czes. *Foltín* (DM); cf. **Foltyn**
- FOLTYN** (31), 17AMC (7 × 1862, 7 × 1872, 3 × 1880); 2E (1865, 1883); 12K (1845, 1846, 1848, 1849, 3 × 1862, 1863, 3 × 1876, 1900); odim. *Walenty(n)* (Ro); n. czes. *Foltýn* (B, DM); FAM, M 1588, Ry2
- FOLWARCZNA** (f) (1), E 1804; cf. **Folwarczny**

- FOLWARCZNY** (381), 21AMC (4 × 1818, 11 × 1872, 6 × 1880); 308E: 83 [1801–1839], 44 [1840–1859], 181 [1860–1900], 52K: 19 [1801–1839], 5 [1840–1859], 28 [1860–1900]; odp. *folwarczny* ‘zarządca folwarku’ (Ro, T); n. czes. *Folvarčný* (DM); *M* 1532, Ry2
- FOLDA** (12), 12E (1803, 1808, 1811, 1829, 1830, 1878, 2 × 1882, 1884, 2 × 1889, 1892); odp. gw. ciesz. *fołd* ‘zmarszczka, szczególnie w tkaninie; fałda’ (ZSG); cf. **Folda**; Ry2
- FONFOK** (1), E 1895; odp. *fonfry* ‘grymasy’
- FONIEK** (1), E 1825; status niejasny
- FONIOK** (22), 21E (1814, 1818, 1820, 1822, 1824, 1827, 1831, 1850, 1856, 1876, 4 × 1878, 2 × 1881, 1885, 2 × 1890, 1892, 1894); K 1858; cf. **Foniek**; Ry2
- FORBELSKI** (10), AMC 1870; 9K (2 × 1849, 1850, 1858, 1865, 1876, 1882, 1886, 1899); n. czes. *Forbelský* < odm. *Fehrbellin* (Niemcy, Brandenburgia); B, Ry2
- FORCH** *Johann* (1), AMC 1870; n. niem. (FAM, L)
- FORCHHAMMER** (1), E 1880; n. niem. (FAM)
- FORGASZ** (4), 4K (2 × 1813, 1819, 1829); odp. gw. śl., gw. młp. i gw. maz. *furgac* ‘fruwać’ (MSGP); por. ap. gw. śl. < *forgot* ‘prawdziwie, rzeczywiście’
- FORMANN** cf. **FURMAN**
- FORNAL** (1), K 1877; odp. gw. młp. i gw. wlkp. *forzol* ‘parobek, woźnica’ (SGPK, t. 2); Ry2
- FORNER** *Enonfurl, Johann, Ludwig, Mowin* (4), 4AMC (2 × 1818, 2 × 1862); n. niem. (FAM); Ry2
- FORNIK** (1), E 1897; odp. niem. *Fuhrmann* < *fahren* ‘jechać’ (SEB)
- FORNKA** (1), K 1849; cf. **Fornik**; Ry2
- FORSCHER** cf. **FÖRSNER**
- FORSCHER** *Chaim, Laib* (1), AMC 1862; odp. niem. *Forscher* ‘badacz’
- FÖRSNER** cf. **FÖRSTNER**
- FORSTER** (13), 3AMC (1818, 2 × 1880); 10K (2 × 1801, 1815, 3 × 1818, 1824, 1845, 2 × 1877); n. niem. (B, DM, DN, FAM); Ry2
- FÖRSTNER** *Otto, Wilhelm* (2), 2AMC (1845, 1862); n. niem. (B, FAM); Ry2; **FÖRSNER** (1), K 1813; Ry2
- FORTAK** (2), 2K (1847, 1870); I. odp. stp. *forta* ‘brama’ (Ro, SStpAK); II. od niem. n. os. *Pförtner* < odp. *Pförtner* ‘portier, dozorca’; Ry2
- FORTNARZ** (1), K 1829; cf. **Fortak**; *M* 1628
- FOS** (3), 2E (2 × 1816); K 1863; odp. gw. kasz. *fos* ‘koń mający sierść koloru kasztanowego’ (MSGP); Ry2
- FOSAL** *Johann, Zygfryd* (2), 2AMC (2 × 1862); cf. **Fos**
- FOST** *Johann* (1), AMC 1818; cf. **Fos**; Ry2
- FOSZER** (2), 2K (1813, 1859); cf. **Fos**; Ry2
- FOTIS** (1), K 1887; odim. *Focjusz*; Ry2
- FOTTNER** (1), K 1849; n. niem. (DN)
- FOUCZEK** (1), K 1849; n. czes. *Fouček* (DM)
- FOX** (12), 4AMC (4 × 1862); 7E (1816, 1846, 1863, 1866, 1868, 1875, 1876); K 1845; n. niem. (DM, FAM, L); Ry2
- FRACKSTEIN** (1), K 1839; odm. *Franenstein* (Niemcy, rej. Karl-Marx-Stadt); MC
- FRANC** (15), AMC 1862; 4E (1832, 1850, 1862, 1891); 10K (5 × 1813, 1847, 1849, 1862, 1866, 1896); n. niem. < odim *Franz* < *Franciszek* (Le); DM, DN, FAM, Ry2
- FRANCEK** (23), 23K (1802, 1813, 1818, 1824, 1841, 1843, 2 × 1845, 1859, 3 × 1861, 1865, 1866, 1867, 1868, 1869, 1871, 1872, 1877, 1883, 1884, 1899); odim. *Franz* (Ro), < *Franciszek* (Ry1); L, *M* 1577, MC, Ry2; **FRANCZEK** (4), 4K (1809, 1813, 1815, 1831); *M* 1577; wariant n. *Francek* (Ry1); n. czes. *Franček* (DM); Ry2
- FRANCISZEK** (2), AMC 1880; K 1893; odim. *Franciszek* (Ry1); Ry2
- FRANCKI** cf. **FRANSKI**
- FRANCKULA** (f) (1), K 1813; od n. *Francek*; cf. **Francek**
- FRANCUZ** (27), 27K (4 × 1813, 1822, 2 × 1824, 1829, 1830, 1834, 1836, 2 × 1845, 1848, 1851, 1863, 1866, 1867, 2 × 1869, 1880, 2 × 1897, 2 × 1898, 2 × 1899); odetn. *Francuz* ‘mieszkaniec Francji, przybysz z Francji’ (Le, SNNP); *M* 1631, Ry2
- FRANCZEK** cf. **FRANCEK**
- FRANEK** (123), 12AMC (8 × 1862, 4 × 1880); 35E (1801, 1802, 1804, 1806, 2 × 1808, 1810, 2 × 1811, 1813, 1815, 1819, 1826, 1827, 3 × 1829, 1833, 2 × 1840, 1841, 1843, 2 × 1850, 1879, 1882, 1892,

- 3 × 1894, 2 × 1897, 1899, 2 × 1900); 76K: 23 [1801—1839], 3 [1840—1859], 50 [1860—1900]; odim. *Franciszek* (BSZ, Ro, Ry1, SNNP); n. czes. (DM); L, M 1571, Ry2
- FRANIEK** (1), E 1850; cf. **Franciszek** (Ry1); Ry2
- FRANIOK** (2), 2E (1856, 1860); cf. **Franciszek**; Ry2
- FRANK** (41), 17AMC (6 × 1818, 5 × 1862, 1870, 1880, 4 × 1896); E 1810; 23K (2 × 1809, 3 × 1813, 1821, 1838, 1844, 1845, 1847, 1848, 4 × 1849, 1859, 1971, 1877, 1880, 1882, 1883, 1884, 1893); zgerm. forma n. pol. *Franek* (MC) < odim. *Franciszek*; możliwe < odp. niem. *frank* ‘wolny, prosty, otwarty’ (A); B, DN, L, Le, MC, Ro, Ry2
- FRANKA** *Josef* (1), AMC 1818; cf. **Frank**; n. czes. (DM); Ry2
- FRÄNKEL** (14), 7AMC (1818, 3 × 1862, 3 × 1870); 3K (3 × 1838); 4K (4 × 1838); od niem. n. os. < odetn. *Franke* ‘mieszkaniec Frankonii’ (dziś cz. Bawarii) (B, DM, FAM, Le); Ry2
- FRANKI** (1), K 1807; cf. **Franciszek**, **Franski**; Ry2
- FRANSKI** *Johann* (1), AMC 1869; odm. *Franków* (woj. maz., pow. zwoleński, gm. Policzna);
- FRANCKI** (1), AMC 1870; Ry2
- FRANTA** (1), K 1863; I. odim. *František*; II. odp. czes. *franta* ‘wesoły pijak’; n. czes. (DM); Ry2
- FRANTISZ** (1), K 1896; n. czes. *Františ* (DM)
- FRANZEK** *Anton, Ignac, Josef* (3), 3AMC (2 × 1872, 1890); cf. **Franciszek**
- FRANZEL** *Alfons, Alois, Anna, Fridrich, Josef* (6), 5AMC (1860, 4 × 1862); K 1832; spol. niem. formy n. os. *Frenz(el)* < spieszcz. im. *Franz*; n. czes. (DM); Ry2
- FRASS** (2), 2K (2 × 1819); n. niem. (FAM); Ry2
- FRECH** (9), 9K (1801, 6 × 1813, 1815, 1824); n. niem. (FAM); Ry2
- FRECKI** (1), K 1809; I. odim. *Fryderyk* (Ro); II. od niem. n. os. *Freck* (Ry2) < odp. śrwniem. *frei* < *vri* ‘wolny, wolno urodzony, z pochodzenia szlachcic’
- FRED** (10), 4AMC (1818, 1869, 2 × 1880); 2E (1811, 1814); 4K (1813, 1824, 1826, 1849); odim. *Friedrich* < *Fryderyk*; Ry1, Ry2
- FREDEL** (1), K 1870; cf. **Fred**; Ry2
- FREIBERG** cf. **FREINBERG**
- FREIER** (1), K 1810; n. niem. (DN)
- FREINBERG** (1), K 1886; niem. n. os. < odm. *Freinberg* (Górna Austria, pow. Schärading); Ry2; **FREIBERG** *Maria* (1), AMC 1895; B, Ry2
- FREINER** *Fritz, Julia* (2), 2AMC (2 × 1895); n. niem. (DN)
- FREINZINGER** (1), K 1846; złoż. < odp. śrwniem. *frei* < *vri* ‘wolny, wolno urodzony, z pochodzenia szlachcic’ + niem. *Ziner* ‘wytapiacz cyny’
- FREISE** *Franz* (1) AMC 1869; odp. niem. *Freise* ‘zaloty’; Ry2
- FREJ** (6), 2AMC (2 × 1862); 4K (1813, 1817, 2 × 1895); odp. gw. ciesz. i gw. śl. *frej*. ‘wolny, swobodny’ < niem. *vri* ‘wolny, wolno urodzony, z pochodzenia szlachcic’ < stp. ‘kara pieniężna’ (T), < stp. *fryj* ‘zaloty’ (SNNP), < stp. *fryjować* ‘oddawać się rozpuszcieniu’ (SNNP); cf. **Freise**; B, DM, Ry2
- FREJHUB** *Anna* (1), AMC 1862; n. niem. złoż. < odp. *frei haben* ‘mieć wolne’
- FREJNIK** (2), 2K (1849, 1851); cf. **Frej**; Ry2
- FREJSA** (1), K 1836; cf. **Freise**; Ry2
- FREJSLEBEN** (3), 3K (1892, 1896, 1897); złoż. < odp. śrwniem. *frei* ‘wolny’ + niem. *leben* ‘żyć’; też ‘mieszkać’
- FREJSLER** (1), K 1813; n. niem. (DN); Ry2
- FRENEL** *Luv, Nuttz* (2), 2J (1805, 1893); cf. **Frentel**; żyd. n. os.; Ry2
- FRENKE** (5), 5K (2 × 1833, 1849, 1859, 1863); odim. *Franciszek*; Ry2
- FRENTEL** (1), K 1829; odim. *Frenzel* < *Frank* < *Franz* < *Franciszek*; Ry2
- FRENZEL** (5), AMC 1818; 4K (3 × 1849, 1851); n. niem. (FAM)
- FRESCHL** (7), 3AMC (3 × 1862); 4K (1898, 3 × 1899); od niem. n. os. *Frosch, Frösch* (B) < odp. niem. *Frosch* ‘żaba’
- FREUD** *Ana, Henrietta, Wilhelm* (3), 3AMC (2 × 1862, 1880); n. żyd. (MC) < odp. śrwniem. *rude, vreude* ‘radość’; B, Ry2
- FRIC** (2), 2K (1880, 1894); cf. **Fred**; B, DM, Ry2
- FRICA** (1), K 1840; cf. **Fred**; Ry2

- FRICHEL** *Maria* (1), AMC 1892; n. niem. (DM); Ry2
- FRICZOK** (1), K 1839; odim. niem. (zdrobn.) *Fritz* < odim. *Fridrich*; B, L
- FRIDA** (1), K 1807; cf. **Fred**; B, DM, Ry2
- FRIDER** cf. **FRIDERY**
- FRIDERY** (1), K 1886; węg. n. os. < odp. *friss* 'świeży, zdrowy'; **FRIDER** (1), K 1838; Ry2
- FRIDL** *Johanna* (1), AMC 1862; cf. **Friedel**; B, L
- FRIEBE** *Chaim, Laib* (2), AMC 1862; E 1875; n. niem. (DN); Ry2
- FRIEDEL** (16), 6AMC (2 × 1818, 4 × 1880); 10K (3 × 1813, 1832, 1874, 1877, 1879, 1880, 1887, 1891); n. niem. (DM, FAM); Ry2
- FRIEDL** (6), 2AMC (1870, 1880); 4K (1830, 1838, 1884, 1898); n. niem. (B, DM, FAM); cf. **Friedel**; Ry2
- FRIEDL** cf. **FRIEDEL**
- FRIEDLER** *Anton, Franz, Ignac* (3), 3AMC (3 × 1870); niem. n. os. (B) < odp. germ. *fridu* 'przyjaźń, pokój'; Ry2
- FRIEDMANN** (6), 5AMC (1818, 3 × 1862, 1870); K 1872; niem. n. os. (B, DM, L); złoż. < odp. germ. *fridu* 'pokój, przyjaźń' + stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż'; Ry2
- FRIEDRICH** (28), 15AMC (4 × 1818, 1860, 1861, 4 × 1862, 1868, 1870, 3 × 1880); 6E (2 × 1801, 1865, 1866, 1870, 1885); 7K (1801, 1834, 3 × 1845, 1869, 1881); n. niem. (B, DN, FAM, Le, MC); Ry2
- FRIES** (2), 2K (1883, 1894); n. niem. (B, DM, DN, FAM); Ry2
- FRIGER** (1), K 1849; od niem. n. os. *Frige* < odp. śrwniem. *virigout* 'dobra wolne od czynszu'; złoż. (hybryda) < odp. gw. ciesz. *frygać* 'jeść ze smakiem' + przyr. niem. *-er* (SGŚC); Ry2(0)
- FRIGULA** (1), K 1818; cf. **Friger**
- FRISCHE** (1), K 1836; n. niem. (DN) **FRISA** (58), 3AMC (3 × 1862), 55K: 33 [1801–1839]; 22 [1860–1900]; adapt. niem. n. os. *Rise, Frische* < odp. śrwniem. *vrisch* 'nowy, młody, czuwający, krzepki'; możliwe też < odim. *Friedrich* (B)
- FRISCHER** (11), 11AMC (2 × 1818, 9 × 1862); cf. **Frische**; MC, Ry2
- FRISZ** (2), 2K (1816, 1822); cf. **Frisa**; B, Ry2
- FRITZ** (9), 5AMC (5 × 1862); 4K (1887, 2 × 1889, 1890); niem. n. os. (B, DM) < odim. *Friedrich*; Ry2
- FRIZE** (7), AMC 1818; 6K (1810, 1813, 1818, 1849, 1866, 1884); cf. **Fritz**; Ry2
- FRODL** (1), K 1872; n. niem. (B, DM)
- FRÖHLICH** (6), 4AMC (3 × 1862, 1880); E 1897; K 1833; n. niem. (FAM); Ry2
- FRÖLIH** (1), E 1818; zred. wariant niem. n. os. *Frohlich* < odp. *frö(h)lich* 'wesoly, radosny, 'swawolny'; przezwisko radosnej osoby; B, DM, Ry2
- FRÖM** (1), K 1844; n. niem. (B, DM); Ry2
- FROMEK** (1), K 1801; cf. **Fromik**; Ry2
- FROMIK** (1), K 1845 — adapt. niem. n. os. *Fröm* < odp. stwniem. *fruma* 'korzyść, zysk'; Ry2
- FROMMELT** (4), 4K (1805, 1810, 1841, 1842); n. niem. (FAM); Ry2
- FRONCZEK** *Jan, Nepomucen* (2), 2AMC (2 × 1880); odim. *Franciszek*; Ry2
- FRONT** (3), 3K (1805, 1826, 1848); odp. gw. młp. *front* 'ganek domu', 'przód' (T); Ry2
- FRUCZEK** *Anna* (1), AMC 1880; odp. gw. młp. i gw. wlkp. *frukać* 'fruwać, latać'; Ry2
- FRÜHAUF** (1), K 1849; n. niem. (DM, FAM)
- FRUHAUFT** (1), K 1850; n. niem. (FAM)
- FRŮM** (1), K 1810; niem. n. os. (B) < odp. niem. *Fremde* 'obcy, gość, cudzoziemiec' < śrwniem. *vremd* 'nietutejszy, z zewnątrz'; też < niem. gw. *frumm* < *fromm* 'pobożny, religijny'; Ry2
- FRUNIK** (1), K 1894; adapt. niem. n. os. *Frün, Frunke* < odp. niem. *Frünt* 'przyjaciel'
- FRUTH** (1), K 1897; n. niem. (FAM)
- FRUZIŃSKI** (1), 1870; adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Frosch, Frösch* < odp. niem. *Frosch* 'żaba'; możliwe też od nazwy herbu *Fryze* (HP); Ry2
- FRYCZ** (49), 4AMC (1818, 1860, 2 × 1862); 44E: 10 [1801–1839], 11 [1840–1859], 23 [1860–1900]; 1836 K; odim. *Fryderyk* (Ro, Ry1); n. czes. *Fryč* (DM, Ro); M 1432, Ry2
- FRYDA** (46), AMC 1880; 43E: 10 [1801–1839], 5 [1840–1859], 28 [1860–1900]; 2K (2 × 1845);

- odim. *Friderich* (Ro, Ry1); n. czes. *Fryda* (DM); B, Ry2
- FRYDECKI** (6), AMC 1872; 5K (1809, 4 × 1813); odm. *Frydek* (w XIX wieku miasto między Morawami a Śląskiem Cieszyńskim; MJ, t. 1); M 1692, Ro, Ry2
- FRYDRYCHOWSKI** (2), 2K (1882, 1893); I. odm. *Frydrychowice* (woj. młp., pow. wadowicki, gm. Wieprz); II. odim. *Fryderyk* (Ro); Ry2
- FRYDZ** (1), K 1878; odim. *Fryderyk*; Ry2
- FRYMUS** (1), E 1861; odp. stp. *frymark* 'handel zamienny' (SStpAK); cf. **Früm**; Ry2
- FRYSA** *Edward* (1), AMC 1867; n. czes. *Frysa* (DM); cf. **Frysz**; Ry2
- FRYSZ** *Georg, Gustawa, Maria, Paul* (4), 4AMC (2 × 1862, 2 × 1880); I. odp. stp. *frysz* 'świeży, dziarski', < węg. *friss* 'świeży, zdrowy'; II. odim. *Friedrich* (Ro); możliwe od n. niem. *Frisch(e), Friese* (Ro) 'Fryzyczyk'; Ry2
- FRYSZTAT** (1), E 1857; od nazwy dzielnicy Cieszyna *Frysztat*; też < odm. *Frysztat* (cz. miasta Karwina w kraju morawsko-śląskim, pow. Karwina, na Śląsku Cieszyńskim)
- FUCHER** *Franz* (1), AMC 1818; odp. niem. *Fuchs* 'lis'
- FUCHS** (33), 13AMC (3 × 1818, 7 × 1862, 2 × 1870, 1896); 3E (2 × 1877, 1880); 17K (1813, 1814, 1863, 2 × 1869, 1873, 4 × 1877, 1879, 1880, 1881, 1889, 3 × 1900); n. niem. < odp. *Fuchs* 'lis' (DN, DM); cf. **Fuks**; Le, Ry2
- FUCZA** (1), K 1892; odp. gw. ciesz. *fuczeć* 'sapać, dyszeć, ciężko oddychać'; też 'dąsać się na kogoś' (ZSG); Ry2
- FUCZEK** *Eugenia* (1), AMC 1880; E 1879; cf. **Fucza**; n. czes. *Fuček* (DM); Ry2
- FUCZIK** *Georg* (1), AMC 1880; cf. **Fucza**; n. czes. *Fučik* (DM); Ry2
- FÜDER** (1), E 1888; od niem. n. os. *Fude* < odp. niem. *Fuder* 'fura'; Ry2
- FUGACZ** (1), E 1818; odp. gw. śl., gw. młp. i gw. maz. *fug* 'narzędzie do robienia rowków w deskach (najczęściej w gontach)' (MSGP)
- FUHRMANN** (1), E 1831; niem. n. os. (B) < odp. *Fuhrmann* < *fahren* 'jechać' (SEB); cf. **Furman**
- FUKALA** cf. **FUKAŁA**
- FUKAŁA** (15), 12E (1840, 1848, 1884, 1888, 2 × 1889, 2 × 1891, 1894, 1895, 1898, 1900); 3K (1865, 1866, 1871); odp. gw. ciesz. *fukać* 'dmuchać, dyszeć' (SGŚC, ZSG), < gw. śl. *fukać się* 'rzucać się' (SGŚ); M 1684, Ro, Ry2; **FUKALA** *Paul, Wenzl* (2), 2AMC (1818, 1862); wariant n. *Fukała*; Ry2
- FUKER** (1), K 1884; n. złoż. (hybryda) < odp. gw. ciesz. *fukać* 'dmuchać, dyszeć' (ZSG) + przyr. niem. *-er*; por. też ap. śrwniem. *vunke* 'iskra' oraz ap. czes. *fuka* 'szpara, szczelina'; cf. **Fukała**
- FUKS** (3), 3K (1845, 1849, 1863); I. odp. gw. ciesz., gw. śl., gw. maz. i gw. Pom. Pd. *fuks* 'koń maści kasztanowatej z jasną grzywą i ogonem' (MSGP, SGŚC); też 'nowicjusz', 'niespodziewane powodzenie, szczęśliwy traf'; II. od niem. n. os. *Fuchs* (Ro) < odp. śrwniem. *vuns, vouhs* 'lis'; A, B, DM, Ry2
- FUKSA** (3), 3K (2 × 1866, 1882); cf. **Fuks** (T); Ry2
- FÜLBIR** cf. **FÜLLBIER**
- FULDA** (14), 7AMC (1818, 1860, 5 × 1862); 7K (1805, 1813, 1875, 1876, 1877, 1879, 1880); adapt. niem. n. os. *Fulde* < odp. niem. *füllen* < śrwniem. *vüllen* 'napętniać', < niem. *ful* 'opieszaly, leniwy, gnuśny', < niem. *Fulca* 'zbrojny lud'; Ro, Ry2
- FULEK** (9), 6E (1801, 5 × 1813); 3K (2 × 1801, 1813); odp. gw. ciesz. i gw. śl. *fulać* 'pleść głupstwa, zmyślać' (SGŚ, SGŚC); możliwe też < odim. niem. *Fulchard*; DM, Ry2
- FULIG** *Anna* (1), AMC 1862; cf. **Fulek**
- FULIN** *Joseph* (1), AMC 1848; cf. **Fulig**; Ry2
- FÜLLBIER** (4), 4K (1829, 2 × 1830, 1836); **FÜLBIR** (2), 2K (2 × 1832); n. niem. (MC) < odp. *fülbir* 'ten, kto napętnia piwem'; Ry2
- FÜLLER** (1), E 1900; n. niem. (FAM)
- FULTA** *Erazm, Friedrich* (2), 2AMC (2 × 1870); odp. *fultać się* 'brudzić się' (SGŚC)
- FUNCIK** (2), 2K (1898, 1899); cf. **Funtak**
- FUNIK** (1), E 1829; cf. **Funiok**; Ry2
- FUNIOK** (13), 13E (1801, 3 × 1802, 2 × 1804, 1805, 2 × 1807, 1811, 2 × 1816, 1818); odp. *fućć* <

- gw. młp. (góral.) 'dyszeć' (SGZiO); też 'dąsać się' (SGPK, t. 1); *M* 1723, Ry2
- FUNK** (3), 3K (1814, 1815, 1830); n. niem. (A, B, SNNP) odp. śrwniem. *vunke* 'iskra'; Ry2
- FUNKISZ** (1), K 1821; adapt. niem. n. os. *Funk*; cf. **Funk**
- FUNKER** (3), 3E (3 × 1862); n. niem. (FAM)
- FUNTAK** *Rudolf, Vifurin, Vinzena* (3), AMC (3 × 1860); odp. *funt* 'jednostka wagi'
- FUNTEK** *Johann* (1), AMC 1860; cf. **Funtak**
- FURA** (1), K 1857 odp. gw. ciesz. *fura* 'wóz, przede wszystkim drabiniasty, załadowany sianem, zbożem'; też 'ilość ładunku, którą można zmieścić na jednym wozie' (SGŚC), < stp. 'przewóz' (T); Ry2
- FURCH** (1), K 1830; n. niem. (B, FAM); Ry2
- FURLA** (1), E 1840; odp. stp. *furlon* 'zapłata za furmankę' (SStpAK); Ry2
- FURLAK** (1), K 1850; cf. **Furla**; Ry2
- FURMAN** (2), 2K (1814, 1830) odp. gw. ciesz. i gw. śl. *furman* 'woźnica' (Ro, Ry, SNNP, T) < niem. *fuhrmann* < *fahren* 'jechać' (SEB); DM, *M* 1637, Ry2; **FORMANN** *Zuzanna* (1), AMC 1862; DM, Ry2
- FURMAŃSKI** (2), 2K (1813, 1827); cf. **Furman**; *M* 1659, Ro, Ry1, Ry2
- FÜRST** *Helmut* (1), AMC 1860; n. niem. (DM) < odp. niem. *Fürst* 'książe'; Ry2
- FURTAK** (6), 6K (1844, 1845, 1846, 1878, 1895, 1896); odp. gw. ciesz. *furtać* 'rozrzucać' (CSG); Ry2; **FURTOK** (1), K 1849; gw. (śl.) wariant n. *Furtak*
- FÜRTNER** (1), K 1872; n. niem. (DN)
- FUS** (1), K 1874; odp. gw. śl. *fus* 'wąs' (MSGGŚ, MSGŚ, SGŚ, T), < niem. *Fuss* 'noga'
- FUSEK** (26), AMC 1862; 12E (1809, 3 × 1811, 1815, 1818, 1821, 1829, 1878, 1879, 1889, 1893); 13K (1809, 1839, 7 × 1849, 1850, 1851, 1859, 1887); odp. gw. ciesz. *fusek* 'wąsik' (ZSG); cf. **Fus**; n. czes. *Fúsek* (DM); B, L, *M* 1588; **FUZEK** (22), 22E (1850, 5 × 1877, 3 × 1879, 1880, 4 × 1881, 1885, 1886, 1887, 3 × 1889, 2 × 1892)
- FUSIK** (16), 7E (1808, 1871, 2 × 1876, 2 × 1886, 1890); 9K (1883, 1886, 1888, 1889, 1895, 1896, 1897, 2 × 1899); cf. **Fus**, **Fusek**; T
- FUZEK** cf. **FUSEK**
- FYRLIK** (1), K 1807; odp. gw. ciesz. *fyrlać*, *fyrtać* 'rozbełtywać, mieszać, ucierać ciasto do pieczenia' (SGŚC, ZSG)
- FYRNKA** (2), 2K (1863, 1875); odp. gw. ciesz. *fyrniok* żart. 'nos'; też 'twarz' (SGŚC)
- FYRTUŚ** (1), K 1888; cf. **Fyrlik**; Ry2

G

- GABEL** (1), K 1898; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- GABER** cf. **GABLER**
- GABERLE** (1), K 1810; od niem. n. os. *Gabert* (B) < odim. *Gabriel*
- GABEROWSKI** (1), K 1810; odm. *Gaberowo* (Bułgaria, gm. Mandżaro) **GABIK** (10), 10K (3 × 1810, 1811, 1814, 1820, 1837, 1845, 1849, 1851); I. odp. gw. ciesz. < stp. *gabać* ‘zaczepiać, napadać’ (SStpAK, ZSG), < niem. *gābo* ‘dar’ < śrwniem. *gābe*; II. odim. *Gabriel*; n. czes. *Gabik* (DM); Ry2
- GABLER** (8), 5AMC (1818, 4 × 1862); 3K (1892, 2 × 1895); n. niem. (B, DN, FAM); **GABER** (1), K 1855; odp. niem. *Geber* ‘ofiarodawca, dobroczyńca’; też możliwe < niem. *Gabel* ‘widły’ lub ‘widelec’ < śrwniem. *gabel(e)* ‘widły, kostur, kule’; B
- GABLICKI** (1), K 1810; odm. *Gablitz* (gm. w Austrii, pow. Wien-Umgebung); Ry2
- GABLON** (1), K 1848; cf. **Gabler**
- GABLUSZ** (1), K 1829; cf. **Gabler**
- GABNELA** (1), K 1847; cf. **Gabik**; Ry2(0)
- GABRIEC** (2), 2K (2 × 1810); cf. **Gabriel**
- GABRIEL** (9), 4AMC (1863, 1868, 1870, 1880); E 1882; 4K (1810, 1830, 1834, 1835); odim. *Gabriel* (A, Ro, Ry1); DM, Le, M 1577, MC, Ry2
- GABRIELLI** (1), K 1873; cf. **Gabriel**
- GABRISEK** *Rötsn* (1), AMC 1862; cf. **Gabriel**; Ry2
- GABRISZ** (15), 3AMC (1818, 1862, 1870); 12E (1878, 1880, 1881, 1882, 1884, 1885, 1887, 1888, 1889, 1890, 1891, 1899); cf. **Gabriel**; n. czes. *Gabriš* (DM); Ry2
- GABRYS** cf. **GABRYŚ**
- GABRYSZ** (6), 3AMC (1818, 1862, 1870); 3E (1801, 1876, 1881); cf. **Gabriel**; Le, Ro, Ry2
- GABRYŚ** (46), 2AMC (2 × 1862); 44E: 8 [1801–1839], 4 [1840–1859], 32 [1860–1900]; odp. gw. śl. (opol.) *gabryś* ‘człowiek z niczego niezadowolony’ (MC), < niem. *geber* ‘ofiarodawca, dobroczyńca’ (Ry1); cf. **Gabriel**; M 1621, Ry1; **GABRYS** (6), AMC 1868; 4E (1811, 1813, 1828, 1840); K 1812; L, Ry2, T
- GABZDYL** (88), 22AMC (1818, 17 × 1862, 1870, 3 × 1880); 16E (1801, 1862, 3 × 1878, 2 × 1882, 1885, 2 × 1888, 1889, 1890, 1893, 1895, 1897, 1898); 50K: 8 [1801–1839], 3 [1840–1859], 39 [1860–1900]; odp. gw. śl. *bzda* < *bdżina* ‘odrobina, okruszek’ (L, MSGGŚ); M 1718, Ry2
- GACH** (3), 3E (1815, 1872, 1874); I. odim. *Gabriel*, *Gawet* (A); II. odp. *gach* ‘kochanek mężatek’; też ‘zając samiec’ (Ro, SNNP, T); Ry2
- GACZAREK** (1), K 1862; I. odp. gw. młp. *gacac* ‘iść prędko’ (SGPK, t. 1); II. odim. *Gawet*; III. od niem. n. os. *Gatz* < odp. śrwniem. *got* ‘Bóg’
- GACZEK** *Anna, Franz, Rudolfina* (3), 3AMC (1860, 2 × 1862); odim. *Gacz* < *Gawet*; cf. **Gaczarek**; Ry2
- GACZOREK** (1), K 1862; cf. **Gaczarek**; Ry2
- GADA** (3), 3E (1886, 2 × 1889); odp. *gadać* ‘dużo mówić’; też ‘plotkować’; Ry1, Ry2
- GADECZKO** (1), K 1805; cf. **Gada**
- GADLINA** (5), 2AMC (2 × 1862); 3E (1876, 1889, 1897); odp. stp. *gadlina* ‘snop słomy lub trzciny na poszycie dachu’ (SStpAK); M 1688, Ry2
- GADUCH** (1), K 1812; cf. **Gada**; Ry2
- GAFNER** (1), K 1801; od niem. n. os. *Gärtner* (DM) < odp. niem. *Gärtner* ‘ogrodnik’; Ry2

- GAJ** (7), 4AMC (4 × 1860); 3K (1819, 1822, 1849); odp. *gaj* 'lasek' (BSZ, Ro, Ry1, SNNP, T), < *gaić* 'zielenić' (Ro, Ry1, T); Le, *M 1718*, MC
- GAJA** *Paul* (1), AMC 1870; cf. **Gaj** (Ro, Ry1); Ry2
- GAJCA** (1), E 1818; odp. *gaić* 'zielenić', < *gaj*; Ry2
- GAJCZA** (1), K 1861; cf. **Gajca**
- GAJDA** (4), AMC 1862; 3K (1807, 1846, 1895); odp. *gajda* 'dudy'; też 'grający na dudach' (BSZ, Ro, Ry1, T), < gw. młp. 'niezdara' (MSGP), < *gajdy* 'kobza, dudy' (BSZ, Ro); n. czes. (DM); Le, *M 1536*, MC, Ry2
- GAJDACZ** (29), 22E (1801, 1873, 1877, 2 × 1879, 3 × 1880, 3 × 1881, 1883, 1885, 2 × 1886, 1888, 2 × 1891, 2 × 1894, 1896, 1899); 7K (3 × 1810, 1824, 2 × 1845, 1865); odp. gw. młp. *gajdacz* 'gracz na dudach'; też 'człowiek niezgrabny' (L, SGPK, t. 1); cf. **Gajda**; n. czes. *Gajdác* (DM); *M 1577*, Ry2
- GAJDACZEK** (49), 9AMC (2 × 1818, 3 × 1862, 1865, 3 × 1880); 24K (1806, 4 × 1810, 1824, 1828, 2 × 1849, 1859, 1860, 1864, 1889, 5 × 1891, 1893, 1894, 2 × 1897, 2 × 1900); 16E (1806, 1807, 3 × 1809, 2 × 1811, 1813, 2 × 1816, 2 × 1850, 1858, 1876, 2 × 1882); cf. **Gajdacz** (Ro, Ry1); n. czes. *Gajdáček* (DM); L, *M 1635*, Ry2;
- GAJDOCZEK** (2), 2E (1809, 1823); gw. (śl.) wariant n. *Gajdaczek*
- GAJDACZKA** (16), AMC 1870; 15K (3 × 1805, 2 × 1809, 3 × 1810, 1813, 1843, 1845, 1848, 2 × 1859, 1860); cf. **Gajdaczek**
- GAJDECZKA** (1), K 1805; cf. **Gajdaczek** (Ro, Ry1); n. czes. *Gajdečka* (DM); Ry2
- GAJDECZKO** (2), 2K (1805, 1810); cf. **Gajdaczek**; Ry2
- GAJDOCZEK** cf. **GAJDACZEK**
- GAJDUSZEK** (1), K 1897; cf. **Gajdaczek**; n. czes. *Gajdušek* (DM); Ry2
- GAJDZICA** (137), 10AMC (1819, 9 × 1862); 119E: 8 [1801–1839], 15 [1840–1859], 96 [1860–1900]; 8K (3 × 1810, 1829, 2 × 1845, 1888, 1894); odp. gw. ciesz. *gajdzica* 'pyszczalka przy gajdach'; też 'trzon gęsiego pióra' (SGŚC); por. też ap. gw. ciesz. *gajdować* 'znęcać się, męczyć kogoś, coś' (CSG); cf. **Gajda** (Ry1); *M 1693*, Ro, Ry2, T
- GAJDZICZKA** (4), E 1844; 3K (2 × 1808, 1810); cf. **Gajdzica**
- GAJDZINA** (1), E 1885; cf. **Gajdzica**
- GAJDZIOK** (1), K 1898; cf. **Gajdzica**; BSZ; Ry2
- GAJDZIOŁ** (1), K 1896; cf. **Gajdzica**
- GAJER** *Anna* (1), AMC 1818; I. odp. stp. *gajer* 'nadpiecek nad gichtą pieca wiejskiego' (T); II. od niem. n. os. *Geier* < odp. niem. *Geier* < śrwniem. *gīr* 'sęp'; też < gw. niem. 'puchacz'; III. odm. *Gajer* (Czechy, nieopodal Litomyśla); B, DM, Ry2
- GAJEWSKI** (1), K 1870; odm. *Gaje* (woj. podkarp., pow. przemyski, gm. Stubno; os. w woj. pomor., pow. słupski, gm. Potęgowo), < *Gajewo* (liczne w woj. kujaw., w woj. pomor., w woj. wklp., w woj. zach. pom.) (Ro); Ry2
- GAJLEWICZ** (1), K 1869; I. odim. *Gallus*; < *Gawel*; II. odm. *Gajle* (kol. w woj. warm.-mazur., pow. braniewski); Ry2
- GAJOWSKI** (1), K 1870; cf. **Gajewski**, < *Gajów* (woj. dolnośl., pow. kłodzki, gm. Radków) (BSZ, MC); Ry2
- GAL** (2), AMC 1862; E 1811; I. odim. łac. *Gallus* (BSZ, Ry1), < *Gawel* (Ry1); II. odp. stp. *galić* 'dogadzać, służyć, podawać' (BSZ, Ro), < *gala* 'święto, uroczystość'; też 'smoła w czasie rozkładu' (T), < gw. młp. 'grube drzewo sosnowe' (SGPK, t. 1); L, Le, *M 1621*, Ry2
- GALA** (4), E 1806; 3K (1817, 1863, 1899); cf. **Gal**; n. czes. (DM); *M 1577*, Ry2
- GALACIOK** (1), E 1896; odp. gw. ciesz. *galaty* 'męskie spodnie'; **GALOCIOK** (1), E 1899, < gw. śl. *galoty* (to samo znaczą) (SGŚ)
- GALACZ** (3), 2E (1806, 1807); K 1849; odp. stp. *galić* 'dogadzać, służyć, podawać' (SStpAK); *M 1680*, Ry2; **GALOCZ** (2), AMC 1862; E 1861; wariant n. *Galacz*; *M 1731*, Ry2
- GALAMBUS** (1), K 1805; węg. n. os. < odp. węg. *galamb* 'gołąb' (DM)
- GALANEK** *Maria*, *Mathias* (2), 2AMC (2 × 1862); odp. gw. ciesz. *galan* 'kawaler

- ubiegający się o rękę dziewczyny, zalotnik, narzeczony' (ZSG), < gw. maz. *galanka* 'kochanka' (T); Ry2
- GALAS** (1), K 1810; odp. gw. młp. *galas* 'zupa z rozgotowanych owoców' (MSGP); Ro, Ry1, Ry2, T; **GALLAS** (2), AMC 1892; K 1810; Ry2
- GALASZ** (1), K 1849; cf. **Galas**; n. czes. *Galaš* (DM, Ro); Ry1, Ry2
- GALEJA** (47), 21AMC (4 × 1818, 17 × 1862); E 1849; 25K (3 × 1828, 1836, 6 × 1849, 1850, 1856, 2 × 1859, 1860, 1861, 1965, 1871, 1873, 1888, 1891, 1895, 3 × 1899); odp. gw. śl. *galej* 'aleja' (BSZ, Ro); Ry2
- GALGAN** (1), E 1816; odp. gw. ciesz. *gałgan* 'człowiek uchylający się od pracy'; też 'zabawka zrobiona z kolorowych szmatek' (SGŚC); możliwe < odp. niem. *Galgen* 'szubienica'; Ry2
- GALGON** (8), 7E (1814, 2 × 1822, 1823, 1839, 1840, 1841); K 1817; cf. **Galgan**; Ry2
- GALIC** (2), 2K (1866, 1869); I. odim. *Gallus*; II. odp. stp. *galić* 'dogadzać, służyć, podawać'; też 'dobrze życzyć' (SStpAK); Ry2
- GALICA** (1), K 1810; cf. **Galic**; Ry2
- GALICZ** (4), 4AMC (1818, 3 × 1862); cf. **Galic**; Ry2
- GALICZARA** *Wanda* (1), AMC 1862; cf. **Galic**
- GALISZKA** *Anna, Antonia, Emilia, Ewa, Franciszka, Franz, Rudolf* (7), 7AMC (1812, 1818, 2 × 1862, 3 × 1880); cf. **Galic**
- GALL** *Frantisek, Vlyn* (2) 2AMC (1862, 1880); odetn. *Gall* 'Francuz' (SNNP)
- GALLAS** cf. **GALAS**
- GALLE** (2), 2K (1892, 1900); n. niem. (B, FAM); Ry2
- GALLER** (1), K 1813; n. niem. (B, FAM); Ry2
- GALLERT** *Jüffin, Lurbuhn, Rötzn, Vlyn, Vüfrunn* (5), 5AMC (3 × 1818, 2 × 1862); odp. *galiarda, galarda* 'dawny skoczny taniec włoski'; cf. **Galler**; Ry2
- GALLINA** (1), K 1849; odm. *Galiny* (woj. warm.-mazur., pow. bartoszycki, gm. Górowo Iławieckie); Ry2
- GALLO** (3), AMC 1818; 2K (1890, 1896); cf. **Gal**; Ry2
- GALLUS** (4), 4K (2 × 1811, 1882, 1885); cf. **Gall** (Le); odp. gw. śl. *galus* 'indyk' (Le); DM, Ry1, Ry2
- GALOCIOK** cf. **GALACIOK**
- GALOCZ** cf. **GALACZ**
- GALOCZYK** (1), E 1878; cf. **Galacz**
- GALONSKA** (1), K 1861; odp. *gałozka*; Ry2
- GALOSZ** (1), K 1841; cf. **Galic**
- GAŁECZKA** (1), K 1810; odp. *gała* 'narośl na cieple' (SW), < *gałka* (MC); Ry2
- GAŁGAN** (1), E 1816; odp. gw. ciesz. *gałgan* 'człowiek uchylający się od pracy', < gw. śl. prz. 'łotr, hultaj'; też 'zabawka zrobiona z kolorowych szmatek' (SGŚC), 'łachman'; Ry2
- GAŁGANEK** (1), K 1879; cf. **Gałgan**; Ry2;
- GAŁGONEK** (5), 2E (1879, 1896); 3K (1875, 1883, 1899); gw. (śl.) wariant n. *Galganek*; Ry2
- GAŁGONEK** cf. **GAŁGANEK**
- GAŁUSZKA** (63), 7AMC (5 × 1818, 2 × 1880); 29E (1807, 1824, 1833, 1862, 2 × 1876, 1877, 2 × 1878, 2 × 1881, 1885, 1887, 1889, 2 × 1890, 1891, 3 × 1893, 3 × 1895, 2 × 1896, 3 × 1897, 1899); 27K (13 × 1810, 1829, 2 × 1835, 1847, 1860, 1865, 1884, 1888, 1889, 2 × 1893, 1995, 1899, 1900); odp. gw. ciesz. *gałuszka* 'kluska mączna lub ziemniaczana' (BSZ, Ro, SGŚC, T); też < gw. śl., gw. młp., gw. wlkp., gw. kasz. i gw. Pom. Pd. 'gałka'; por. też ros. *галушка*, < białor., ukrain. *халушка* 'kluska'; cf. **Gal** (Ry1); M 1588, Ry2
- GAŁYSZ** (4), 4K (4 × 1810); odp. *gałusz* 'gwar, hałas', < gw. kasz. *gałuszyć* 'dusić, dławić' (MSGP); cf. **Gal** (Ry1); Ry2
- GAMOŃ** (2), AMC 1870; E 1880; odp. *gamoń* 'ciemiega' (T); Ry2
- GAMROT** (21), 3AMC (1818, 2 × 1870); 4E (2 × 1880, 1882, 1890); 14K (2 × 1828, 1834, 1835, 1846, 1848, 3 × 1849, 1859, 1860, 1873, 1885, 1900); odp. stp. *gamrat* 'nierządnik, gach' (MC, T); Ry2
- GANCZARCZYK** (8), 3AMC (3 × 1862); E 1897; 4K (1868, 1869, 1887, 1897); cf. **Gancarz**

- GAN CZARZ** (14), 14E (1877, 1884, 1885, 4 × 1886, 1887, 2 × 1888, 2 × 1889, 2 × 1890); odp. *garn carz*; *M* 1639, Ry2
- GANDERA** *Josef, Johann, Otilia* (3), 3AMC (2 × 1862, 1870); adapt. niem. n. os. *Gander* < odp. stnord. *gandr* 'laska czarownika'; Ry2
- GANDOR** (1), K 1880; cf. **Gandera**; Ry2
- GANIK** (4), 4K (1824, 1829, 1855, 1862); odp. *ganić* (Ro), < *gana* 'nagana' (Ro); Ry2
- GANZER** (1), E 1857; od niem. n. os. *Ganz* < odm. *Ganz* (Niemcy, obecnie *Brandenburg*); Ry2
- GANSNER** (1), K 1841; cf. **Gazner**; Ry2
- GANZEREK** *Josefa, Otylia* (2), 2AMC (2 × 1862); cf. **Ganzer**
- GAPA** (5), 5K (1889, 1890, 1892, 1894, 1899); odp. gw. śl. *gapa* 'gra w karty' (Ro); też < gw. młp., gw. maz., gw. wlkp., gw. kasz. i gw. Pom. Pd. 'wrona'; też 'gatunek ptaka' (Ro, Ry1, T), < *gapić się* 'patrzeć' (Ry1); Ro, Ry2
- GAPEK** *Anna* (1), AMC 1862; odp. *gapić się* 'patrzeć'; cf. **Gapa**; Ry2
- GARAJ** (1), K 1870; odp. gw. młp. i gw. Kresów Pd. *gara* 'szpara wyżłobiona wzdłuż całego boku słupa, w którą wchodzi końce belek, czyli czopy (przy budowaniu drewnianych domów)' (MSGP); Ro, Ry2
- GARBA** (1), K 1861; I. odp. gw. ciesz. *garbać* 'zgarbiać, wygarbiać' (SGŚC), < *garb* (Ry1); II. odm. *Garby* (woj. wlkp., pow. poznański, gm. Swarzędz; woj. wlkp., pow. średzki, gm. Krzykosy); III. od oron. *Garby* (szczyt górski w Górach Leluchowskich; też wzniesienie w Kotlinie Jeleniogórskiej); *M* 1692, Ry2
- GARBOWSKA** (f) (1), K 1810; od n. *Garbowski* < odm. *Garbów* (liczne w woj. lub., w woj. łódz., w woj. opol., w woj. świętokrz.)
- GARCIUSZKIEWICZ** (1), K 1884; odp. psł. *garn* 'ognisko'
- GARCZA** *Emilia* (1), AMC 1860; odp. psł. *garn* 'ognisko'
- GARDA** (1), K 1810; I. odp. *gardać* 'gardzić' (Ry1); II. odim. *Gardomir* (Ry1); możliwa adapt. niem. n. os. *Gard* < odp. śrwniem. *gardian* 'strażnik'; Ry2
- GARDON** (2), 2K (1805, 1810); odp. *gardać* 'gardzić'; Ry2; **GARDON** (1), K 1813; Ry1, Ry2
- GARDON** cf. **GARDON**
- GARGOL** (1), K 1896; odp. *gargolić* 'mówić niewyraźnie' (SNNP); Ry2
- GARN CZARCZYK** (1), K 1870; odp. *garn carz*; Ry2
- GARNIEC** (1), K 1846; odp. gw. śl. *garniec* 'garnek'; Ry2
- GAROS** (1), K 1842; cf. **Garus**; Ry2
- GARTNER** cf. **GATTNAR**
- GÄRTNER** *Rofn, Wiktor* (2), 2AMC (2 × 1862); n. niem. (DM, FAM); Ry2
- GARUS** (1), K 1876; odp. gw. ciesz. *garus* 'zupa owocowa' (ZSG); też 'nieporządek, śmieci, bałagan'; w tym znac. też w gw. śl. (SGŚ), < gw. śl. 'piecuch, wałkoń, próżniak' (BSZ, Ro); BSZ, Le, Ry2, T
- GAS** cf. **GAŚ**
- GASEK** (2), E 1823; K 1809; cf. **Gaś**; Ry2
- GASIAR** *Vilhelma* (1), AMC 1862; cf. **Gaś**
- GASIK** (1), E 1885; odp. *gasik* 'w lampie przyrząd do gaszenia' (T); cf. **Gaś**; *M* 1621, Ry2
- GASPAR** *Janos* (1), AMC 1811; węg. n. os. *Gáspár* < odim. *Kacper*
- GASSIN** (1), K 1810; złoż. < odim. *Gawet* + ap. *sin* < *syn* 'syn Gawła'; Ry2
- GASZ** (31), 8AMC (3 × 1818, 3 × 1862, 1870, 1890); 2E (1826, 1881); 21K (5 × 1801, 1807, 4 × 1810, 1813, 5 × 1849, 1851, 1860, 1864, 1865, 1870); I. odp. *gasić*, < *gaszę* (Ro); II. odm. *Hasze* (Białoruś, okolice Witebska) (A); cf. **Gaś**; Ry2
- GASZA** (1), E 1850; cf. **Gasz**; Ry2
- GASZCZ** (2), 2K (1824, 1894); cf. **Gasz**; Ry2
- GASZCZYK** (12), 5AMC (1818, 3 × 1862, 1896); 7K (2 × 1810, 1819, 1827, 1871, 1888, 1891); cf. **Gazkowski, Gaszcz**; Ry2
- GASZEK** (16), 7AMC (4 × 1862, 3 × 1880); 9E (1846, 1877, 4 × 1881, 2 × 1890, 1898); I. odp. *gach* 'kochanek' (SNNP, T); II. odim. *Gawet* (Ro); III. od n. *Gach* (T); cf. **Gasz** (Ro); *M* 1557, Ry2

- GASZKOWSKI** (1), K 1805; I. odm. *Gaszowice* (woj. śl., pow. rybnicki; woj. dolnośl., pow. oleśnicki, gm. Syców); II. odim. *Gadomir*, < *Gawet*; Ry2
- GASZYK** (1), K 1827; cf. **Gasz**; M 1647, Ry2
- GAŚ** (203), 6AMC (4 × 1818, 2 × 1880); 115E: 31 [1801–1839], 19 [1840–1859], 65 [1860–1900]; 82K: 22 [1801–1839], 16 [1840–1859]; 44 [1860–1900]; I. odim. *Gawet* (Ro); II. odp. *gasić* (T), < stp. *gas* 'atak na kogoś zniecka'; M 1635, Ry2; **GAS** (13), 2AMC (1862, 1880); 11E (1801, 1811, 1820, 4 × 1821, 1823, 1825, 2 × 1882); L, Ry2, T
- GAT** (1), E 1840; odim. hebr. *Gat*, *Gath*, *Gatt* 'łocznia, prasa, wyłaczalnia winogron' (A); Ry2
- GATTI** (1), E 1882; odp. psł. *gatati* 'domyslać się, wróżyć'; Ry2
- GATTNAR** (3), AMC 1818; 2K (1889, 1898); od niem. n. os. *Gärtner* < odp. niem. *Gärtner* 'ogrodnik'; możliwe też < odm. *Gerthen* (w byłym pow. reszelskim); BSZ, Ry2; **GARTNER** (1), K 1810; cf. **Gattnar**; M 1577, Ry2
- GAUCZOK** (2), 2K (1801, 1810); cf. **Gauda**
- GAUDA** (1), K 1813; odim. *Gaudenty*; cf. **Gouda**; Ry2
- GAUDER** (2), 2K (1875, 1876); n. niem. (DN, FAM); Ry2
- GAUDIN** *Josef* (1), AMC 1862; cf. **Gauda**; Ry2
- GAUDNIK** (4), 2AMC (1862, 1880); 2K (1887, 1888); cf. **Gauda**; Ry2
- GAUER** (4) 2AMC (2 × 1862); 2K (2 × 1810); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- GAUL** (1), K 1849; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- GAUR** (3), E 1806; 2K (1810, 1830); odp. stp. *gaur* 'niewierny' (SStpAK); Ry2
- GAURA** (155), 26AMC (19 × 1860, 2 × 1862, 5 × 1880); 108E: 46 [1801–1839], 5 [1840–1859], 57 [1860–1900]; 21K (3 × 1810, 1812, 1813, 2 × 1824, 3 × 1849, 1859, 1860, 1868, 1888, 1890, 3 × 1892, 1893, 1895, 1898); odp. *gaura* 'naczynie z palącym się drewnem' (T), < rumun. *gahura* 'wydrażony lub wypróchniały otwór w drzewie, dziupla'; cf. **Gaur**; M 1621, Ry2
- GAUSA** (1), E 1877; adapt. niem. n. os. *Gaus* < odp. germ. *gaaja* 'okolica bogata w ciekach i zbiorniki wodne'; Ry2
- GAUST** *Johann, Josef* (2), 2AMC (2 × 1862); cf. **Gausa** (DN); Ry2
- GAUSZY** (1), E 1870; cf. **Gausa**
- GAWECKI** (1), K 1834; odm. *Gawki* (woj. maz., pow. ostrowski, gm. Stary Lubotyń); Ry2
- GAWEŁ** (4), 2AMC (2 × 1862); E 1890; K 1872; odim. *Gawet* (Ro, Ry1, SNNP); L, Le, M 1639, Ry2
- GAWEŁCZYK** (2), 2K (1810, 1887); cf. **Gawłowski**; Ry1, Ry2
- GAWĘDA** (13), 8AMC (1818, 7 × 1880); 5K (1841, 1871, 1892, 2 × 1900); odp. *gawęda* 'pogadanka'; też 'bajka' (BSZ, T); n. czes. *Gavenda* (DM, Ro); L, M 1733, Ry2
- GAWIK** (1), K 1846; cf. **Gawet**; Ry2
- GAWIŃSKI** (5), 2AMC (2 × 1862); 3K (1879, 1886, 1893); odm. *Gawin* (woj. kujaw.-pomor., pow. wrocławski, gm. Chodecz) (Ro); Ry2
- GAWLAS** (144), 9AMC (9 × 1892); 102E: 47 (1801–1839), 6 [1840–1859], 49 [1860–1900]; 33K (9 × 1806, 1810, 1813, 1824, 3 × 1830, 1835, 4 × 1840, 2 × 1845, 1865, 1884, 1887, 1888, 2 × 1889, 1891, 1892, 1893, 1897, 1900); odim. *Gawet* (Ro); n. czes. *Gavlas* (DM); L, M 1565, Ry2
- GAWLIK** (11), AMC 1862; 10K (1810, 2 × 1815, 1835, 1840, 2 × 1845, 1848, 1850, 1896); cf. **Gawlas** (Ro); n. czes. *Gavlik* (DM); DN, M 1621, Ry2
- GAWLITEK** (1), E 1856; cf. **Gawet**
- GAWŁOWSKI** (12), 4AMC (4 × 1862); 8K (1845, 1875, 2 × 1887, 1890, 1892, 1895, 1897); odm. *Gawłów* (woj. młp., pow. bocheński; woj. łódz., pow. pajęczański, gm. Rząśnia; woj. maz., pow. sochaczewski), < *Gawłowo* (woj. maz., pow. płoński, gm. Nowe Miasto) (BSZ, Ro); Ry2
- GAWROCZEK** (1), AMC 1862; odim. *Gabriel* < na Kresach Wsch. *Hawryło* < *Awryło*; Ry2
- GAWRON** (68), 2AMC (1818, 1862); 56E: 27 [1801–1839], 5 [1840–1859], 24 [1860–1900]; 10K (2 × 1810, 1842, 2 × 1845, 1859, 1892, 1895,

- 1897, 1900); odpap. *gawron* 'ptak z kruków' (Ro, SNNP, T); L, M 1621, Ry2
- GAWROT** (9), 6AMC (5 × 1862, 1880); E 1811; 2K (1843, 1879); cf. **Gawęł**; Ry2
- GAZDA** (141), 7AMC (2 × 1818, 4 × 1860, 1870); 114E: 35 [1801–1839], 3 [1840–1859], 76 [1860–1900]; 20K (8 × 1809, 2 × 1813, 1845, 1848, 1860, 1884, 1888, 1891, 1892, 1894, 2 × 1896); odpap. gw. ciesz. *gazda* 'bogaty gospodarz' (BSZ, Ro, T); n. czes. (DM); Le, M 1700, Ry2
- GAZDZIOK** (1), E 1829; cf. **Gazda**
- GAZUR** *Leon* (1), AMC 1818; odpap. gw. ciesz. *gazura* 'człowiek niezgrabny lub głupkowaty' (SGPK, t. 2); L, M 1647, Ry2
- GAZUREK** (12), 4AMC (4 × 1862); 8K (1814, 1886, 1887, 1888, 1890, 1892, 1894, 1898); cf. **Gazur**; (Ro); L, M 1817, Ry2
- GAŚSIOR** (1), E 1900; odpap. *gąsior* 'samiec gęsi' (T); też 'dyby, kłoda', 'rodzaj dachówek'; A, BSZ, Le, M 1646, Ro, Ry2, T
- GAŚSIOREK** (1), K 1891; I. odpap. gw. ciesz. *gąsiorek* 'stokrotka pospolita' (ZSG); II. od n. *Gąsior* (T); Le, Ro, Ry2
- GAŚSIOROWSKA** *Otylia* (1), AMC 1880; od n. *Gąsiorowski* < odm. *Gąsiorowo* (liczne w woj. maz., w woj. wlkp., w woj. warm.-mazur.), < *Gąsiorowice* (woj. opol., pow. strzelecki, gm. Jemielnica); Ry2
- GAŚKA** (8), 8K (3 × 1805, 2 × 1809, 1810, 1832, 1834); odpap. *gąska* 'gęś' (SNNP), < *gęś* (Ro); Ry2
- GAŚCZ** (12), 12E (1817, 1818, 1819, 1821, 1822, 1823, 1827, 1845, 1846, 1867, 1894, 1895); odpap. *gąszcz*; Ry2
- GDAŁ** (1), K 1810; odpap. *gdakać* (SNNP)
- GDOL** (1), K 1892; odpap. gw. młp. *gdula* 'gatunek gruszki; też 'jemiola', 'pigwa' (MSGP)
- GDOWSKI** *Georg* (1), AMC 1818; I. odm. *Gdów* (woj. młp., pow. wielicki), < *Gdow* (Rosja, okolice Pskowa); II. odpap. gw. śl. *gdowiec* 'wdowiec' (SGŚ); Ry2
- GEBANER** cf. **GEBAUER**
- GEBAUER** (13), 3AMC; 10K (1801, 2 × 1805, 1808, 1810, 1813, 1834, 1842, 1849, 1892); odpap. śrwniem. *gebüre* 'człowiek mieszkający w tej samej wsi' (DM, DN, FAM, MC); Ry2; **GEBANER** *Josef* (1), AMC 1880; Ry2; **GEUBAUER** (1), K 1805
- GEBEL** (1), K 1824; od niem. n. os. *Gobel* < odpap. germ. *gābo* 'dar' < śrwniem. *gābe* 'dar'; BSZ, DN, Ry2
- GEBELE** (1), K 1813; n. niem. (FAM)
- GEBER** (2), 2K (1811, 1829); odim. bibl. *Ben-Geber* (A); n. niem. (DN, FAM); Ry2
- GEC** (2), E 1875; K 1821; odim. żyd. *Gec*; A, M 1571, Ry2
- GEDEON** (1), K 1814; odim. *Gedeon*; Ry2
- GEILER** (1), K 1810; n. niem. (FAM)
- GEISE** *Rudolf* (1), AMC 1818; n. niem. (DM); Ry2
- GEISSLER** (14), 2AMC (1818, 1880); 12K (1805, 1810, 1820, 2 × 1824, 1828, 1836, 1859, 1860, 1882, 1884, 1892); n. niem. (FAM); Ry2
- GEJER** (8), 4AMC (2 × 1862, 1869, 1870), E 1896; 3K (1867, 1875, 1894); od niem. n. os. *Geier* (A, B) < odim. *Geier*; < odpap. śrwniem. *gīr* 'sęp'; por. też ap. niem. *Geir* 'kawiarnia'; cf. **Gajer**; Ry2
- GEJSER** *Maria, Rudolf* (2), 2AMC (2 × 1862); n. niem. (FAM); **GEJSTER** (7), 4AMC (2 × 1862, 2 × 1880); 3E (1895, 1897, 1900); n. niem. (DN, FAM)
- GEJSTER** cf. **GEJSER**
- GEJSTEROWA** (f) (1), AMC 1862; cf. **Gejser**
- GELG** (1), K 1832; niem. n. os. < odpap. stwniem. *gelfen* 'krzyczeń'
- GELLER** (3), (2), 2AMC (1818, 1862); K 1815; n. niem. (A, DN, FAM); Ry2
- GELLA** (14), 4AMC (4 × 1862); 10K (2 × 1831, 1846, 1852, 1871, 1872, 1873, 1875, 1877, 1891); adapt. niem. n. os. *Geller* < odpap. śrwniem. *gël* 'zółty'; Ry2
- GELLERT** (1), K 1816; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- GELLNER** (12), 7AMC (2 × 1818, 1860, 4 × 1862); E 1887; 4K (1849, 1871, 1872, 1887); n. niem. (DM, FAM); Ry2
- GEMBon** (1), K 1810; odpap. *gęba*
- GEMMEL** (1), K 1810; odpap. stwniem. *gaman* 'gra, zabawa, rozrywka'; Ry2

- GEMMER** (1), E 1862; cf. **Gemmel**; Ry2
- GENAK** *Paul* (1), AMC 1866; odim. *Eugeniusz*
- GENAUEK** (2), AMC 1870; K 1876; I. odp. gw. śl. *genał* 'dokładnie, w sam raz' (SGŚC); II. odim. *Eugeniusz*
- GENERAL** (1), K 1810; odp. *generał* (Ro, Ry1); Ry2
- GENOLEK** (1), K 1889; cf. **Genak**
- GENSLER** (1), K 1890; n. niem. (FAM); Ry2
- GENTOSZ** (1), E 1880; od niem. n. os. *Gand*, *Gant* < odp. stnord. *gandr* 'łaska czarodziejska'; Ry2
- GENZ** (2), 2K (1810, 1823); n. niem. (A, FAM); Ry2
- GENZA** (1), K 1888; adapt. niem. n. os. *Genz* < odp. śrwniem. *gans* 'gęś', < niem. *Ganß*; por. też ap. *gańca* 'oszczerca'; Ry2
- GEORG** (1), K 1829; odim. *Georgius*; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- GEORGI** (1), E 1882; cf. **Georg** (FAM)
- GEORGINIA** *Arnold* (1), AMC 1862; I. odp. gw. ciesz. *georgina* 'dalia, georgia ogrodowa' (ZSG); II. odim. *Georgina*
- GERACZEK** (1), K 1810; cf. **Giraczka**
- GERACZKA** cf. **GIRACZKA**
- GERBER** *Arnold* (1), AMC 1862; odp. niem. *Gerber* 'garbarz' (DN, FAM, MC); Ry2
- GERHARD** (3), 3K (1817, 1860, 1861); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- GERING** (1), K 1810; odp. śrwniem. *geringe* 'lekki, mały, drobny'; Ry2
- GERLACH** (1), K 1890; n. niem. (DM, DN); Ry2
- GERLICH** (6), 6AMC (3 × 1818, 3 × 1862); n. niem. (B, FAM, Le); Ry2
- GERMANN** (6), AMC 1818; 4K (1849, 1855, 1876, 1891); E 1877; I. odim. *Herman* (A, FAM); II. odetn. *German* 'Germanin'; Ry2
- GERSTL** *Adolf, Maria* (2), AMC (2 × 1862); n. niem. (B, DM) < odp. niem. *Gerstl* 'jęczmień'
- GERSZ** (4), 4K (3 × 1810, 1820); adapt. (spolsz. wariant) niem. n. os. *Gers*, *Gersch* < odp. stwniem. *gēr* 'włócznia z ostrym żelaznym grotem'; cf. **Gerstl**; Ry2
- GERWALCZEK** (1), K 1811; odim. *Gerwald*
- GETTWERD** *Klara, Paul* (2), 2AMC (2 × 1862); niem. n. os. (B) < odim. *Gerwald*; Ry2
- GEUBAUER** cf. **GEBAUER**
- GĘBAL** (1), K 1858; odp. gw. śl., gw. młp. *gębal* 'pyskacz' (Ro, T), < *gęba*, < gw. ciesz. *gembol* 'narośl na drzewie lub ciele człowieka' (SGŚC); M 1568
- GĘBALA** (14), 12AMC (2 × 1818, 6 × 1862, 1867, 1870, 1880, 1896); 2K (1865, 1888); odp. gw. śl. i gw. młp. *gębal* 'człowiek o wielkiej gębie, pyskacz' (MSGP), < *gęba* (Ro, Ry1, SNNP); M 1621, Ry2
- GĘBALCZIK** cf. **GĘBALCZYK**
- GĘBALCZYK** (11), 3AMC (3 × 1862); 8K (1822, 1830, 1835, 2 × 1849, 1858, 2 × 1859); odp. gw. śl. i gw. młp. *gębal* 'człowiek o wielkiej gębie, pyskacz' (MSGP, Ro); MC, Ry1, Ry2; **GĘBALCZIK** (3), AMC 1890; 2K (1849, 1866); gw. (śl.) wariant n. *Gębalczyk*
- GĘBALOCKI** (1), K 1825; cf. **Gębal**
- GĘBOLA** (1), K 1860; cf. **Gębal**
- GIANETI** (1), E 1836; n. włos. < odim. *Gian*, *Gianni* (pol. *Jan*)
- GIBIEC** (54), 10AMC (7 × 1862, 1870, 2 × 1880); 44E: 44 [1860–1900]; odp. *gibać* < gw. ciesz. 'zginać się' (ZSG), < gw. ciesz. i gw. śl. *gibać się* 'kołysać się' (SGŚ, ZSG), < *gibki* (Ro); M 1631, Ry2
- GIDULA** (3), 3K (1801, 1805, 1889); odp. gw. ciesz. *gid* 'smarkacz, łobuz' (SGŚC)
- GIEMZA** (10), 2AMC (2 × 1862); 8K (2 × 1860, 1864, 1869, 1871, 1882, 1894, 1887); I. odp. stp. *giemza* 'kozica' (SNNP, T), < stp. *giemzić* 'swędzić, świeżbić, łaskotać' (Ry1); II. od niem. n. os. *Gams*, *Gemse* (Ro) < odp. śrwniem. *gamß* 'kozica'; M 1632, Ro, Ry1, Ry2, T
- GIERACZKA** (7), 7K (1811, 3 × 1824, 1829, 1834, 1876); odp. gw. ciesz., gw. śl., gw. młp., gw. maz. i gw. wlkp. *gira*, *giera*, *giyra* 'duża niezgrabna noga' (CSG, MSGGS, MSGP); M 1680
- GIERGA** *Maria* (1), AMC 1880; odim. *Gerg* (Ro)
- GIERICH** (1), K 1843; od niem. n. os. *Gierlich*, *Gierlach* (B) < odim. niem. *Gerwald*; Ry2
- GIERL** (1), K 1815; odp. stwniem. *gēr* 'włócznia z ostrym żelaznym grotem'

- GIERNIK** (1), K 1804; odpap. stwniem. *görn* 'zarliwy, chciwy'; cf. **Gierl**; Ry2
- GIERSZEK** (6), 6K (1806, 3 × 1810, 2 × 1846); odpap. *giersz* 'rodzaj rośliny, groch zielony'; cf. **Giesl**
- GIERUSZKIEWICZ** (1), K 1896; cf. **Gierzyk**; Ry2
- GIERZYK** (1), K 1811; odim. *Gerwazy*, < *Gertruda*, < *Gerard*; Ry2
- GIESL** (1), K 1810; od niem. n. os. *Gies* < odpap. śrwniem. *gërste* 'jęczmień'; możliwe też < odim. *Gilbert*; Ry2
- GIGULA** (1), K 1810; odpap. gw. śl. *gig* 'powozik' (SGŚ)
- GIL** (59), 4AMC (2 × 1818, 2 × 1880); 21E (1870, 1872, 1874, 1877, 2 × 1879, 1882, 1884, 2 × 1886, 3 × 1888, 1890, 3 × 1891, 1893, 3 × 1894); 34K (1830, 5 × 1845, 1846, 5 × 1847, 4 × 1849, 1859, 1860, 1861, 1866, 1868, 4 × 1873, 1887, 1888, 2 × 1889, 2 × 1890, 1891, 1892, 1893); I. odpap. *gil* (Ro, Ry1, T), < stwniem. *gülle* 'kałuża'; II. odim. hebr. *Gil* (A); DM, DN, M 1621, Ry2
- GILA** (2), 2K (1804, 1833); cf. **Gil** (Ro, Ry1); Ry2
- GILEK** (1), K 1810; cf. **Gil** (Ro, Ry1); Ry2
- GILLAR** (12), 4AMC (1818, 3 × 1862); 8K (1849, 1859, 1872, 1881, 1893, 1894, 2 × 1897); niem. n. os. (B, DM) < odpap. stwniem. *gülle* 'kałuża'; cf. **Giller**; Ry2
- GILLER** (2), 2K (1851, 1860); n. niem. (DN); Ry2
- GIMPEL** (29), 4AMC (2 × 1870, 2 × 1880); 10E (1801, 1802, 1803, 2 × 1804, 2 × 1806, 2 × 1807, 1808); 15K (1805, 1807, 4 × 1810, 1812, 1829, 1830, 1833, 1836, 1858, 1864, 2 × 1873); n. niem. (DM, FAM); Ry2
- GIMULA** (1), E 1863; odim. talm. *Gimel* (A)
- GIN** (1), K 1805; I. odpap. *ginać*; II. odim. *Eugeniusz*
- GINACZKA** (1), K 1894; cf. **Gin**
- GINEL** *Marian* (1), AMC 1862; odpap. *ginać* (Ry1)
- GINTER** (4), 4K (1802, 1824, 1830, 1872); I. odim. *Günther* (A); II. odpap. litew. *ginti* 'wypędzać' (A); FAM, Ry2
- GINZEL** (1), K 1896; n. niem. (B); cf. **Ginter**; Ry2
- GIRACZEK** (1), K 1843; cf. **Giraczka**
- GIRACZKA** (11), 11K (1845, 1848, 1849, 1865, 1873, 1877, 1881, 1884, 1889, 1892, 1895); odpap. gw. ciesz., gw. śl., gw. młp., gw. maz. i gw. wlkp. *gira*, *giera*, *giyra* 'duża niezgrabna noga' (CSG, MSGGŚ, MSGP); **GERACZKA** (5), 5K (3 × 1810, 1860, 1861); wariant n. *Giraczka*; **GYRACZKA** (2), 2K (1832, 1897); cf. **Geraczka**
- GIRGLER** (1), K 1810, 1849; niem. n. os. (B) < odim. *Georg*
- GIRLIK** (1), K 1828; cf. **Gierl**; **Giernik**; od niem. n. os. o podst. *Girl-* (B)
- GIRSCHNER** (1), K 1820; n. niem. (DN)
- GIRSZEK** (3), 2AMC (2 × 1870); K 1885; odpap. niem. *Hirsch* 'jelen'
- GIRTLEK** (2), 2K (1811, 1836); niem. n. os. < odim. *Gerhardt*; Ry2
- GISSEL** *Scher* (1), AMC 1880; n. niem. (DM)
- GISZ** (1), E 1807; adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Giss* < odpap. germ. *gaizá* 'ostro zakończony kij' albo < niem. n. os. *Gissel* < od germ. *gīsala*, *gīsila* 'potomek, latorośl' (Klim.); Ry2
- GISZEK** (4), 4K (1827, 1836, 1859, 1865); cf. **Gisz**
- GIZA** (1), K 1801; odpap. *giza* 'noga ludzka' (BSZ, Ro, T), < *giza* 'tylna noga świni, wołu' (BSZ, Ro, T); M 1571, Ry2
- GIZACZEK** (2), 2K (1891, 1893); cf. **Giza**
- GIŻYCKI** *Ladislavus*, *Ludik*, *Ottilia*, *Paul* (4), 4AMC (2 × 1818, 2 × 1862); odm. *Giżyce* (liczne w woj. lub., w woj. maz., w woj. wlkp.) (BSZ, Ro); Ry2
- GLAC** (9), 4AMC (2 × 1862, 1880, 1898); 2E (1830, 1898); 3K (1805, 2 × 1892); I. n. niem. (odm. *Glatz* < Kłodzko; też w Bawarii i w Austrii); II. odpap. gw. śl. *glaca* 'łysina' (MSGŚ); B, DM, M 1727, Ry2
- GLAJC** (12), 3AMC (1818, 2 × 1862); 9E (1855, 1866, 1890, 1891, 1892, 1894, 3 × 1899); cf. **Glajcar**; możliwa odpap. niem. n. os. *Glatze* 'łysina'; też < śrwniem. *glatze* 'górna część głowy'; Ry2
- GLAJCAR** (301), 23AMC (3 × 1818, 18 × 1860, 2 × 1862); 219E: 63 [1801–1839], 14 [1840–

- 1859], 142 [1860—1900]; 59K: 52 [1801—1839], 4 [1840—1859], 3 [1860—1900]; odp. gw. śl. *glajcar* = *grajcar* ‘dawna moneta zdawkowa w Austrii’ (Ro); *M 1610*, Ry2
- GLAJCER** (1), 1896; cf. **Glajcar**
- GLAJCZOR** (1), K 1810; cf. **Glajcar**
- GLANC** (7), 7K (1845, 5 × 1849, 1859); odp. gw. ciesz. *glanc* ‘połysk’ (ZSG); B, DM, Ry2
- GLÄSEL** (11), 3AMC (1862, 2 × 1880); 3E (1887, 2 × 1892); 5K (1801, 2 × 1810, 1814, 1815); cf. **Glasny**; Ry2
- GLÄSER** (8), 7AMC (1818, 4 × 1862, 2 × 1880); K 1878; n. niem. (A, BSZ, DM, MC); Ry2
- GLASINGER** *Filip, Gryfin, Moritz, Rofa, Zifala* (5), 5AMC (4 × 1818, 1862); złoż. < odp. niem. *Glas* ‘szkło’ + śrwniem. *singaere* ‘śpiewak, poeta liryczny, kantor’, < niem. *singen* ‘śpiewać’ (lub drugi człon < odm. *Singen*, Niemcy, kraj Badenia-Wirtembergia, pow. Konstacja)
- GLASNY** (1), K 1811; adapt. niem. n. os. *Gleisner* < odp. niem. *Gleisner* ‘obłudnik’
- GLASS** (2), 2K (1807, 1873); n. niem. (A, FAM); Ry2
- GLEISNER** *Moritz, Philipp* (2), 2AMC (2 × 1862); n. niem. (FAM); Ry2; **GLEJSNER** *Ludwik* (1), AMC 1818; adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Gleisner* < odp. *Gleisner* ‘obłudnik’; Ry2
- GLEJCH** *Otto* (1), AMC 1818; odp. niem. *Gleich* ‘ramię wagi, cyngiel wagi’; Ry2
- GLEJSNER** cf. **GLEISNER**
- GLEJTA** (1), K 1836; odp. gw. ciesz. *glejta* ‘emalia, glazura, szkliwo do pokrywania wyrobów ceramicznych’ (ZSG), < stp. *glejt* ‘list żelazny, paszport’ (SStpAK)
- GLET** (2), 2K (2 × 1882); cf. **Glejta, Glejch**; Ry2
- GLICIŃSKI** (1), K 1810; I. odm. *Glice* (woj. maz., pow. nowodworski, gm. Nasielsk); II. odp. stp. *glicza* ‘rodzaj szpilki do upinania włosów’ (SStp.); Ry2
- GLIN** (1), K 1810; odp. *glina* (T); Ry2
- GLISTA** (1), K 1814; odp. *glista*; Ry2
- GLISZ** (4), 2AMC (2 × 1862); E 1807; K 1838; odp. gw. śl. *glistać się, glizdać się* ‘pełzać’ (MSGP)
- GLOC** (2), E 1849; K 1844; n. niem. (B, FAM); Ry2
- GLOCH** (1), E 1806; od niem. n. os. *Glotz*, *Gloc* < odp. śrwniem. *glotzen* ‘wyrzeszczać oczy’; możliwe < odp. stp. *glozować* ‘wygładzać, wyskrobywać, wycierać, czyścić’; też ‘tępic’ (SStpAK); Ry2
- GLODE** (2), 2E (2 × 1891); n. niem. (DM, FAM); Ry2
- GLOP** (1), E 1893; odp. *glapa* ‘wrona’; Ry2
- GLOSS** (4), 4K (1804, 1845, 1849, 1892); n. niem. (FAM); Ry2
- GLÖSER** (1), K 1875; I. od niem. n. os. *Gloss* < odp. niem. *Glas* ‘szkło’; II. odim. *Nikolaus*; Ry2
- GLOSSMAN** (2), AMC 1870; K 1860; n. niem. (FAM)
- GLOSZ** (6), 6K (2 × 1810, 1829, 1835, 2 × 1845); odp. stp. *glozować* ‘wygładzać, wyskrobywać, wycierać, czyścić’; też ‘tępic’ (SStpAK); cf. **Gloser**
- GLOUCHY** (1), K 1883; odp. *głuchy*
- GLÜCKSMANN** *Jifli, Franz, Samuel, Virli, Zifala* (5), AMC (5 × 1862); złoż. < odp. śrwniem. *glücke* ‘szczęście, pomyślność’, ‘przeznaczenie’ + stwniem. *man* ‘człowiek, mężczyzna, mąż’; Ry2
- GLUT** (6), 4AMC (3 × 1862, 1895); 2K (1898, 1900); odp. *glut* ‘knot narastający na świecy łojowej’; też ‘sopel lodowy’, ‘wydzielina z nosa, smarki’, ‘smarkacz’, ‘kawał twardego kału’; możliwe też < odp. niem. *Glut* ‘żar’ (Ro); L; **GLUTH** *John, Vofin* (2), 2AMC (2 × 1862); niem. wariant n. *Glut*
- GLUZA** (32), 3AMC (2 × 1862, 1880); 28E (1807, 1867, 1874, 1878, 2 × 1879, 1880, 2 × 1882, 1885, 2 × 1886, 1887, 3 × 1891, 1892, 3 × 1895, 1896, 1897, 1898, 4 × 1899, 1900); K 1899; odp. gw. ciesz. *gluza* ‘wrzód wewnętrzny, torbiel, guz’ (ZSG); por. też ap. gw. śl. *głoza* ‘wrzód wewnętrzny’ (Ro, T), < stp. ‘ujma, wada, uchybienie’ (SStpAK)
- GŁĄB** (7), 2E (1811, 1862); 5K (2 × 1809, 2 × 1810, 1873); odp. *głąb* ‘zgrubiała łodyga’; też ‘łodyga roślin kapustnych’ (Ry1, SNNP), < gw. wlkp. ‘człowiek nieokrzesany, głupi’ (Ro); Le, *M 1714*, Ry2

- GŁĄBEK** (2), E 1891; K 1855; cf. **Głąb** (Ro, Ry1); Ry2
- GŁĄBIK** (2), 2K (1890, 1891); cf. **Głąb** (Ry1, SNNP); L, Le, Ro, Ry2
- GŁODEK** (2), 2K (1839, 1843); odap. *głodek* 'roślina z rodziny krzyżowatych' (SNNP, T), < *głód* (Ro, Ry1), < *głodować* (Ro); Ry2
- GŁODNIAK** (1), K 1828; odap. *głód*, < *głodny*; Ro, Ry2
- GŁODRZYK** (1), K 1849; cf. **Głodniak**
- GŁOS** (2), 2K (1809, 1849); odap. *głos* (Ro, SNNP, T); cf. **Głos**; Ry2
- GŁOSZEK** (1), K 1804; cf. **Głos**; Ry2
- GŁOŚNO** *Anna* (1), K 1810; od n. *Głośny* < odap. *głośny* 'donośny'
- GŁOWICZKA** (1), E 1816; odap. gw. ciesz. *głowica* 'środek koła wozu' (ZSG); M 1659, Ry2
- GŁUSEK** cf. **GŁUSZEK**
- GŁUSZCZEK** (1), K 1896; odap. gw. śl. *głuszcz* 'głuszc, ptak kurkowaty'; cf. **Głuszek**
- GŁUSZEK** (48), 2AMC (2 × 1862); E 1807; 45K: 24 [1801–1839], 6 [1840–1859], 15 [1860–1900]; I. odap. stp. *głuszek* 'człowiek źle słyszający' (SNNP, T), < *głusz*, < *głusza* (BSZ), < *głuchy* (Ro, Ry1), < gw. śl. *głuszeć* (Ro); II. od n. *Głuch* (T); L, Le, M 1687, Ry2; **GŁUSEK** (1), K 1859; wariant. n. *Głuszek*; Ry2
- GŁUSZKULA** *Marie* (1), K 1825; cf. **Głuszek**
- GŁUSZNY** (4), 4K (1865, 1871, 1880, 1899); cf. **Głuszek**; < *głusz*, *głusza* 'miejsce odludne, pustkowie'; M 1851
- GMELL** *Anna* (1), AMC 1862; odap. gw. śl. *gma* 'mgła, opary unoszące się nad ziemią'
- GNIDA** (74), 10 AMC (3 × 1818, 7 × 1862); 60E: 32 [1801–1839]; 2 [1840–1859]; 26 [1860–1900]; 4K (1801, 2 × 1810, 1824); odap. *gnida* (Ro, Ry1, SNNP); Le, M 1577, Ry2
- GÖBEL** *Elza, Emma, Karl* (3), 3AMC (1862, 2 × 1870); n. niem. (FAM); Ry2
- GOBERT** (2), 2K (1807, 1811); n. niem. (DN, FAM); Ry2
- GOCH** (40), 2AMC (2 × 1862); 27E (1806, 1807, 1809, 1811, 1812, 1816, 3 × 1833, 1842, 1845, 1846, 1847, 1848, 1850, 1853, 2 × 1872, 1875, 3 × 1877, 1885, 1887, 1892, 2 × 1894); 11K (1802, 3 × 1809, 2 × 1810, 2 × 1816, 3 × 1845); I. odim. *Gościrad*, < *Gościstaw*, < *Godzistaw* (Ro); II. odap. gw. młp. *gocha* 'wódka' (T); M 1392, Ry2
- GOCIEK** (53), AMC (1818); 6E (1842, 1857, 1859, 1861, 1870, 1882); 46K: 20 [1801–1839], 8 [1840–1859], 18 [1860–1900]; cf. **Goch**; Ro, Ry2
- GOCIK** (1), K 1877; cf. **Gociek**
- GOCWIŃSKI** (1), K 1813; przekszt. niem. n. os. *Gosswein* < odim. *Gotwin*; Ro
- GOCZ** (1), E 1873; I. odim. *Godzistaw*; II. adapt. niem. n. os. o podst. *Gotz-*, *Gotsch-* (Ro); M 1621, Ry2
- GOCZAŁ** cf. **GOCZAŁ**
- GOCZAŁ** (9), 9K (1803, 4 × 1810, 1833, 1845, 1860, 1876); I. adapt. (spol. wariant) n. niem. *Gottschal(d)* (L) < odap. niem. *Gödeoscak* 'sługa boży'; II. odm. *Goczalkowice-Zdrój* (woj. śl., pow. pszczyński); BSZ, L, M 1621, Ry2; **GOCZAŁ** (7), AMC 1862; 4K (1805, 3 × 1815); 2E (1888, 1897); Ry2
- GOCZAŁKOWSKI** (3), 3K (2 × 1805, 1810); odm. *Goczalkowice-Zdrój* (woj. śl., pow. pszczyński); cf. **Goczal** (Ro); L, M 1509, Ry2
- GOCZEK** (14), 3E (1847, 1853, 1854); 11K (1807, 2 × 1810, 1830, 1833, 1847, 1886, 4 × 1891); cf. **Goczal** (Ro), **Gociek**; Ry2
- GOCZY** (1), K 1876; cf. **Goczek**
- GODUL** (1), E 1806; cf. **Godula**
- GODULA** (13), 2AMC (2 × 1880); 2E (1801, 1842); 9K (1810, 1811, 1813, 1828, 1832, 1833, 1840, 2 × 1846), M 1860; I. od oron. *Godula* (wzniesienie w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim); II. odim. *Godzimir* (BSZ, Ry1), < *Godzistaw* (BSZ, SNNP), < *Zdziegod* (SNNP); III. odap. *godzić* (Ry1); L, M 1680, Ry2
- GODZIC** (1), K 1845; I. odap. *godzić* (Ry1); II. odim. *Godzimir* (Ry1); Ry2
- GODZICZKA** (1), E 1810; cf. **Godzic** (Ry1)
- GODZIEK** (2), 2K (2 × 1810); cf. **Godzic** (Ry1); Ry2
- GODZIK** cf. **GODZYK**
- GODZYK** (1), K 1849; odim. *Godzimir*; Ry2; **GODZIK** (3), 3K (1807, 1848, 1880); Ro, Ry1, Ry2
- GOGLAR** (1), K 1835; n. niem. (FAM)

- GOGLER** (17), AMC 1856; 16K (1802, 5 × 1810, 1814, 1815, 1819, 1824, 1827, 1828, 1829, 1835, 2 × 1859); n. niem. (DN, FAM, L); Ry2
- GOGOTKA** (16), AMC 1862; 15E (1851, 1877, 1878, 1879, 1889, 4 × 1892, 1895, 1896, 1897, 3 × 1900); odp. *gogolica* 'geś', < *gegotać*
- GOGÓŁKA** (23), AMC 1862; 22E (1856, 1883, 4 × 1884, 1888, 1889, 1890, 1892, 1893, 3 × 1894, 2 × 1895, 5 × 1897, 1899); odp. gw. ciesz. i gw. śl. < stp. *gogółka* 'owoc na drzewie świeżo zawiązany' (Ro, ZSG); *M* 1722, Ry2
- GOHR** (1), E 1884; odm. *Gohr* (Niemcy, Nordrhein-Westfalen); Ry2
- GOIK** (1), K 1810; odp. *goić*; Ry2
- GOJ** (2), 2K (1810, 1813); odp. *goj* < gw. ciesz. < stp. *gaj* 'mały las, zagajnik' (ZSG); też < 'każdy nie-Żyd' (T), < *goić* 'leczyć, uśmiezczać' (Ro, Ry1); DM, Le, Ry2
- GOJDZIK** (1), K 1810; odp. *goić*; cf. **Goj**; Ry2
- GOJER** (1), K 1897; złoż. (hybryda) < odp. gw. ciesz. *goj* 'gaj' + przyr. niem. *-er* = 'gajowy'; cf. **Gojny**; Ry2
- GOJNY** (13), AMC 1869; 2E (1830, 1862); 10K (2 × 1810, 1811, 1824, 1830, 1849, 1860, 1880, 1892, 1897); odp. gw. ciesz. i gw. śl. *gojny* 'gajowy' (SGŚ, SGŚC); *M* 1629, Ry1, Ry2
- GOL** (2), 2K (1890, 1892); odp. *goły*, < *golic* (Ry1), < stp. *gola* 'miejsce otwarte' (T), < austriacki *Gol*, *Goll* 'błazen, dureń'; B, DM, L, Ro, Ry2
- GOLA** (21), 9AMC (3 × 1818, 6 × 1862); 3E (1895, 1896, 1897); 9K (1878, 1884, 1886, 1888, 1890, 1892, 1894, 1897, 1898); odp. stp. *gola* 'miejsce otwarte' (T); cf. **Gol**; BSZ, DM, *M* 1629, Ro, Ry1, Ry2
- GOLACHOWSKI** *Johann, Magdalena, Rudolfinia, Stanisław, Tadeusz* (5), 5AMC (1818, 2 × 1862, 2 × 1870); odm. *Golaszowice* (gm. Golasowice, istniejąca w latach 1845–1854 w woj. śl.); Ry2
- GOLACZ** (1), K 1849; odp. gw. ciesz. *golacz* 'fryzjer męski' (ZSG); Ry2
- GOLACZIK** (1), K 1813; cf. **Golacz**
- GOLANA** (1), K 1803; cf. **Gol**
- GOLAS** (7), 7K (1805, 3 × 1810, 1813, 1815, 1819); cf. **Gol** (Ro); DM, Ry2
- GOLASZ** (2), 2K (1805, 1815); cf. **Golas**; Ro, Ry1, Ry2
- GOLASOWSKI** (3), 3E (1819, 1821, 1887); I. odm. *Golasowice* (woj. śl., pow. pszczyński, gm. Pawłowice) (BSZ, Ro); II. odp. *goły* (Ry1); n. czes. *Golasovský* (DM); cf. **Golaszowski**; *M* 1512, Ry2
- GOLASZOWSKI** (12), 3AMC (2 × 1862, 1870); 9K (1846, 2 × 1849, 1859, 2 × 1860, 1873, 1881, 1888); odm. *Golaszowice* (dawn. gm. *Golasowice*, istniejąca w latach 1845–1854 w woj. śl.); cf. **Goleszowski**
- GOLD** (22), 12AMC (2 × 1818, 7 × 1862, 3 × 1880); E 1816; 9K (1860, 1865, 1882, 1888, 3 × 1890, 1892, 1899); n. żyd. (A) < odp. stwniem. *gold* 'złoto'; cf. **Golda**; B, DM, DN, FAM, Ry2
- GOLDA** (2), AMC 1862; E 1898; odim. jid. *Golda* (A); cf. **Gold**; DM, DN, Ry2
- GOLDBACH** (1), K 1810; niem. n. os. (A, B); złoż. < odp. stwniem. *gold* 'złoto' + śrwniem. *bach* 'strumień, potok, struga' = 'złoty potok'; Ry2
- GOLDBERG** *Anna, Otto, Scheila* (4), 3AMC (2 × 1862, 1895); K 1842; niem. n. os. (B, FAM, SNNP); cf. **Goldenberg**; Ry2
- GOLDENBERG** *Izaak, Josef* (2), 2AMC (2 × 1862); n. żyd. (A) < odm. *Goldberg* (liczne w Niemczech); Ry2; **GOLDBERGER** (5), 3AMC (3 × 1880); 2K (1838, 1888); n. niem. (A, B, DM, SNNP); Ry2
- GOLDENBERGER** cf. **GOLDENBERG**
- GOLDFARB** *Leufa* (1), AMC 1896; n. żyd. < odp. niem. *goldfarben* 'złocisty'; Ry2
- GOLDFINGER** *Oscar, Scharlotta, Vincenz* (3), 3AMC (2 × 1818, 1880); niem. n. os. (B); złoż. odp. stwniem. *gold* 'złoto' + niem. *Finger* 'palec'; Ry2
- GOLDHAMMER** *Rofa* (1), AMC 1862; złoż. odp. stwniem. *gold* 'złoto' + śrwniem. *hammer* 'młot, kuźnia'; Ry2
- GOLDMANN** (7), 3AMC (1818, 2 × 1862); 3E (1869, 1893, 1897); K 1899; n. niem. (A, DN, L); Ry2

- GOLDMAYER** (11), 11K (2 × 1805, 3 × 1810, 5 × 1811, 1831); złoż. < odpap. stwniem. *gold* 'złoto' + śrwniem. *meier* 'dzierzawca, zarządca, gospodarz'
- GOLDNAGEL** (1), K 1815; niem. n. os. (B); złoż. < odpap. stwniem. *gold* 'złoto' + śrwniem. *nagel* 'przezvisko kowala'
- GOLDSAND** (1), AMC 1862; złoż. < odpap. stwniem. *gold* 'złoto' + stwniem. *sand* 'prawda' (lub drugi człon < śrwniem. *sant* 'piasek, plaża, brzeg, piaszczysta powierzchnia') albo < odm. *Sand* (Niemcy, pow. Ortenau, gm. Willstätt)
- GOLDSCHMIDT** (4), E 1838; 3K (3 × 1838); n. niem. (A, B, DM, DN, FAM); Ry2;
- GOLDSZMIT** (2), 2E (2 × 1801); od niem. n. os. *Goldschmied* < odpap. niem. *Goldschmied* 'złotnik'; A, Ry2
- GOLDSTEIN** *Jacob, Josef, Jutti, Leja* (4), 4AMC (2 × 1818, 2 × 1860); n. niem. (A, B, DN, FAM, MC); Ry2
- GOLDSZMIT** cf. **GOLDSCHMIDT**
- GOLEC** (32), 30E (3 × 1879, 2 × 1880, 6 × 1884, 2 × 1885, 1887, 1888, 1889, 2 × 1890, 8 × 1892, 1895, 1898, 2 × 1899); 2K (1831, 1849); odpap. *golec* 'nagus'; też 'łysy', 'biedak', 'cymbał, dragal', 'oszust', 'wierzchołek kamienisty' (Ro, Ry1, T), < *goły* (SNNP); DM, Le, M 1567, MC, Ry2
- GOLEJA** (4), 4K (1892, 1894, 1897, 1898); odpap. *goły*
- GOLESZNO** (1), K 1821; cf. **Goleszny**
- GOLESZNY** (1), K 1810; cf. **Goleszny, Golezowski**; Ry2
- GOLESZOWSKI** (27), 2E (1863, 1876); 25K (1807, 7 × 1810, 2 × 1813, 1829, 2 × 1845, 1847, 4 × 1849, 2 × 1859, 2 × 1860, 1865, 1885, 1890); odm. *Goleszów* (woj. śl., pow. cieszyński)
- GOLG** *Moritz* (1), AMC 1862; odpap. *głogotać*, *glegotać* 'klekotać, bulgotać'
- GOLGIN** (1), E 1819; cf. **Golg**; Ry2
- GOLIASZ** (3), 3K (2 × 1810, 1829); odim. bibl. *Goliasz*; n. czes. *Goliáš* (DM); Ry2
- GOLICH** (2), 2K (1817, 1828); cf. **Gol** (Ro); Ry2
- GOLICIUS** (1), K 1813; cf. **Gol**
- GOLIK** (10), AMC 1895; E 1898; 8K (1862, 1888, 1890, 1891, 2 × 1892, 1894, 1896); cf. **Gol** (Ro, SNNP); DM, L, M 1577, MC, Ry2
- GOLKA** (5), 5K (2 × 1810, 1830, 2 × 1836); cf. **Gol**; n. czes. (DM); Ry2
- GOLKO** (2), 2E (1882, 1890); cf. **Gol**; Ry2
- GÖLLNER** (5), 5E (1888, 2 × 1893, 1894, 1897); n. niem. (FAM)
- GOŁOK** (2), 2K (1878, 1898); cf. **Gol**
- GOŁOWSKI** (6), 2AMC (2 × 1880); 4K (1845, 2 × 1849, 1859); odm. *Gołów* (woj. młp., pow. wielicki; też w Rosji); Ry2
- GOLUCH** (1), K 1835; cf. **Gol** (Ry1); L, Ry2
- GOŁĄB** (1), K 1801; odpap. *gołąb* (Ro, Ry1, T); Le, Ry2
- GOŁĄBEK** (1), K 1865; cf. **Gołąb** (Ro, Ry1, SNNP); Le, MC, Ry2
- GOŁĘBIOWSKI** *Marianna* (1), AMC 1818; odm. *Gołębiów* (woj. świętokrz., pow. opatowski, gm. Lipnik); A, Ry2
- GOŁYMBIORZ** (1), K 1812; odpap. gw. ciesz. *gołymbiorz* 'hodowca gołębi'; też 'jastrząb gołębiarz' (ZSG)
- GOŁYSIK** (1), K 1844; cf. **Gol**
- GOMIL** *Josef* (1), AMC 1870; odpap. psł. *gometi* 'krzyczeć, szumieć'
- GOMOLA** (28), 5AMC (2 × 1818, 1870, 2 × 1880); 9E (2 × 1801, 1804, 1837, 1860, 1864, 1867, 1878, 1885); 14K (1807, 2 × 1810, 1830, 1833, 1834, 2 × 1859, 4 × 1860, 1894, 1898); odpap. gw. ciesz. < stp. *gomoly* 'bezrogi' (ZSG), < *gomola* < stp. 'krowa bez rogów'; też < gw. młp. 'kulista bryła z czegoś miękkiego' (T); n. czes. (DM) < odpap. gw. czes. *homole* 'człowiek nikczemny'; M 1629, Ry2
- GOMOLACZ** (1), E 1808; cf. **Gomola**
- GOMOLCZOK** (1), E 1829; cf. **Gomola**
- GOMOLCZYK** (15), 15E (2 × 1811, 2 × 1812, 1813, 1814, 1815, 1827, 1828, 1830, 1831, 1832, 1846, 1849, 1900); cf. **Gomola**
- GOMOLKA** (1), K 1873; cf. **Gomol**; Ry2
- GOMUŁA** (1), K 1828; odpap. stp. *gomuła* 'sar-na bez rogów' (SStpAK), < *gomółka* 'bryłka sera'; Ry1, Ry2, T
- GONTEK** (1), K 1887; odpap. *gont* (Ry1); Ry2
- GORACZKO** (1), K 1860; cf. **Góra**; Ry2

- GORDIAN** (2), 2K (1810, 1849); odim. *Gordian*; FAM, Ry2
- GORDIL** (1), K 1895; odp. stp. *gordy* 'hardy' (SStp.)
- GORDON** (1), K 1810; I. odm. *Gordon* (w Anglii) (A); II. odp. stp. *gardy* 'hardy' (Ro); Ry2
- GORECZEK** (1), K 1849; cf. **Góra**
- GORECZKA** (14), 14K (2 × 1813, 1843, 4 × 1845, 5 × 1849, 1859, 1864); cf. **Góra**; Ry2
- GOREWODA** (14), 13E (1882, 2 × 1886, 1887, 1890, 1892, 1894, 1897, 5 × 1899); K 1865; złoż. od przywiska dwuczłonowego < odp. stp. i gw. *gorzeć* 'palić się' + *woda* 'człowiek porywczy, mącieli'; L, M 1723, Ry2
- GORGEL** (1), K 1822; cf. **Gorgosz**; Ry2
- GORGOSZ** (25), 5AMC (2 × 1818, 1833, 1869, 1870); E 1890; 19K (3 × 1805, 2 × 1810, 2 × 1824, 1828, 2 × 1839, 1849, 1859, 1864, 1865, 1886, 2 × 1888, 1895, 1898); odp. stp. *gorgolić się* 'narzekać, pukać' (Ro); też 'szemrać, utyskiwać', 'nadymać się, puszyć' (SStpAK); L, M 1571, Ry2
- GORIG** (1), K 1810; odp. gw. śl. *goreć* 'palić się'; Ry2
- GORKA** cf. **GÓRKA**
- GORYCZKA** (67), 5AMC (2 × 1818, 1833, 1869, 1870); 8E (1869, 1883, 1886, 1891, 4 × 1898); 54K: 28 [1801–1839], 5 [1840–1859], 21 [1860–1900]; odp. *goryczka* < odp. stp. *gorzyczka* 'goryczka' (Ro, T), < 'gorzkawość'; M 1661, Ry2; **GORZYCZKA** (3), 2AMC (2 × 1870); E 1896; możliwe też < odim. *Gorzysław*; M 1621, Ro, Ry2
- GORYCZKO** (1), K 1824; cf. **Goryczka**; Ry2
- GORYL** (41), 4AMC (4 × 1862); 2E (1892, 1898); 35K (1805, 12 × 1810, 1812, 1813, 3 × 1824, 1828, 2 × 1830, 1836, 1845, 1849, 2 × 1859, 1883, 1887, 1888, 1892, 1894, 1897, 2 × 1899, 1900); odp. *goryl* (Ro, Ry1, T); L, M 1621, Ry2
- GORZAWSKI** (1), K 1888; I. odp. stp. *gorzeć* 'palić się, płonać' (SStp.); II. odm. *Gorzów* (woj. młp., pow. oświęcimski, gm. Chełmek), < *Gorzów Śląski* (woj. śl., pow. oleski) (Ro); M 1695, Ry2
- GORZOŁKA** (1), K 1864; odp. gw. ciesz. *gorzołka* 'wódka, przepalanka' (ZSG); M 1680, Ry2
- GORZYCZKA** cf. **GORYCZKA**
- GORZYK** *Jurry* (1), AMC (1818); I. odp. stp. *gorzyć się* 'złościć się, gniewać' (SStpAK); II. odim. *Gorzysław*; M 1621
- GOSIEK** (6), AMC 1862; 5K (4 × 1810, 1864); odim. *Gościsław*, < *Małgorzata*
- GOSPODAL** (1), K 1809; odp. gw. ciesz. *gospodarz* 'głowa rodziny, właściciel' (ZSG)
- GOSSEL** (2), 2K (1810, 1813); n. niem. (FAM)
- GOSZ** (7), 7K (1805, 3 × 1810, 1824, 1828, 1891); odim. *Godziszław*, < *Godzimir* (Ro, Ry1), < *Gościmir*, < *Gościsław* (Ry1), < *Gościwuj*, < *Dobrogost* (SNNP); M 1636, Ry2
- GOSZAK** (3), 3K (2 × 1871, 1872); cf. **Gosz**
- GOSZCZYK** (1), K 1818; cf. **Gosz** (Ro, Ry1); M 1679
- GOSZYK** (9), 9AMC (7 × 1862, 2 × 1880); cf. **Gosz**; M 1679, Ry2
- GOTH** (1), K 1810; n. niem. (DM); Ry2
- GOTKA** (4), E 1851; 3K (1832, 1889, 1899); odp. *godka* < gw. ciesz. 'plotka, opowieść' (SGŚC); też < gw. śl. 'mowa' (MSGGS); Ry2
- GÖTLER** (1), K 1872; n. niem. < odm. *Gothen* (Niemcy, pow. Wolgast, okręg Rostock); Ry2
- GOTMANN** (10), 6AMC (4 × 1862, 1870, 1895); 4K (1875, 2 × 1887, 1895); n. niem. (FAM); Ry2
- GOTTFRIED** (1), E (1866); n. niem. (DM); Ry2
- GOTTHEIT** (1), K 1806; złoż. < odp. stwniem. *guot* 'dobry' lub jako pierwszy człon < stwniem. *got* 'Bóg'; możliwe też < germ. n. os. *Gauta* z oboczną formą *Guta* 'członek plemienia Gotów' + ap. niem. *heiter* 'wesoły, radosny'; Ry2
- GOTTLIEB** (13), 3AMC (1818, 2 × 1862); 2E (1850, 1868); 8K (5 × 1810, 1811, 1813, 1830); n. niem. (B, DM, FAM, Le); Ry2
- GOTTLIEBER** (5), 4AMC (2 × 1818, 2 × 1862); J 1876; złoż. < stwniem. *got* 'Bóg' + niem. *Liebe* 'miłość' (możliwe też drugi człon < śrwniem. *liep* 'ukochany, miły' lub < odim. *Gottlieb*)

- GOTTWALD** (7), 7K (1805, 1810, 2 × 1836, 1839, 1843, 1849); n. niem. (B, DM, FAM, Le); Ry2
- GOTTSMANN** *Gottfried* (1), AMC 1880; n. niem. (FAM)
- GOTZINGER** *Rudolf* (1), AMC 1818; n. niem. (FAM)
- GÖTZL** (1), K 1873; n. niem. (FAM, DM)
- GOTZMANN** (1), K 1887; n. niem. (FAM); Ry2
- GOUDA** *Josef, Karl, Ludwig* (3), 3AMC (2 × 1880, 1900); I. odp. śl. *gołda* 'ruda żelaza'; też 'pijak' (SGŚ); II. odim. żyd. *Gołda*; Ry2
- GOWICZKA** *Ludwig* (1), AMC 1870; odp. psł. *gověti* 'żyć cnotliwie', < *głowa*
- GÓRA** (17), 10E (1881, 2 × 1885, 3 × 1888, 2 × 1891, 2 × 1896); 7K (1828, 1849, 1893, 1895, 1897, 1898, 1900); I. odp. gw. ciesz. *góra* 'strych' (SGŚC), < gw. śl. 'kopalnia' (SGŚ), < gw. młp. 'wyniosłość'; II. odim. *Cieszogor*, < *Dalegor*, < *Dziwigor*; Le, M 1676, Ro, Ry1, Ry2, T
- GÓRAL** *Johann* (1), AMC 1818; odp. *góral* 'mieszkaniec gór' (T); też < gw. *góral*. 'rodzaj tańca', 'łotr, złodziej' (Ro, T); Ry2
- GÓRALCZYK** *Franz* (1), AMC 1818; cf. **Góral** (BSZ, Ro); Ry2
- GÓRALIK** (2), AMC 1818; K 1897; odp. *góralik* 'mały góral', < *góral* (Ro); Ry2
- GÓRAS** *Wincenty, Władysław* (2), 2AMC (2 × 1880); cf. **Góra** (Ro); Ry2
- GÓRECKI** (11), 2AMC (2 × 1880); 5E (1879, 1880, 1881, 1882, 1897); 4K (1810, 1813, 1897, 1900); odm. *Górki* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie woj. śl., pow. cieszyński) (BSZ, Le), < *Góra* (woj. śl., pow. pszczyński, gm. Miedźna); M 1496, Ry2
- GÓRECKA** *Erwin, Rudolf* (2), 2AMC (1818, 1890); cf. **Góra** (Ro); Ry2
- GÓRKA** (2), 2E (1886, 1893); I. odp. gw. ciesz. *góрка* < stp. 'pokoik na poddaszu, stryszek'; też 'mała góra, wypukłość (ZSG); II. odm. *Górka* (liczne na terytorium Polski) (Ro); Ry1, Ry2; **GORKA** (1), K 1876; Ry2
- GÓRKIEWICZ** (3), 3K (1872, 1886, 1892); cf. **Góra, Górecki**; Ry1, Ry2
- GÓRNIAK** (126), 15AMC (1818, 11 × 1860, 3 × 1880); 106E: 21 [1801–1839], 11 [1840–1859], 74 [1860–1900]; 5K (4 × 1810, 1900); odp. *górnjak* 'góral' (Ro, Ry1); cf. **Góral** (T); Ry2
- GÓRNIOK** (132), 7AMC (1818, 4 × 1860, 2 × 1870); 109E: 64 [1801–1839], 3 [1840–1859], 42 [1860–1900]; 16K (6 × 1810, 1813, 1824, 2 × 1835, 1836, 1847, 4 × 1859); odp. gw. śl. *górnioł* 'górnik'; cf. **Górnjak**; M 1739, Ry2
- GÓRNY** (4) 4E (1807, 2 × 1860, 1900); odp. *górnny* < gw. śl. 'górnicyz' (Ro); też < stp. 'hardy, pyszny' (T), 'wyższy', 'wierzchni', 'między górami leżący', 'główny' (T); M 1577, MC, Ry2
- GÓRSKI** (1), K 1817; I. odm. *Góra* (woj. śl., pow. pszczyński, gm. Miedźna) (A, MC, Ro, SNNP), < *Górska* (woj. kujaw.-pomor., pow. toruński, gm. Zławieś Wielka); II. odp. *górski* (T); Ry2, SNNP
- GRABEK** (19), 5AMC (1818, 2 × 1862, 2 × 1870); 14K (1817, 1824, 3 × 1845, 1846, 1849, 1871, 1873, 1877, 1887, 1891, 1894, 1897); I. odm. *Grabek* (włkp., pow. kaliski, gm. Mycielin); II. odp. *grab* (Ro, Ry1), < gw. śl. *grabać* 'grabić' (Ro), < *grabić* (Ry1); L, Ry2
- GRABER** *Emil* (1), AMC 1880; I. odp. niem. *Greber* 'rytownik'; II. złoż. (hybryda) < odm. *Grab* (woj. podkarp., pow. jasielski, gm. Krempa; też liczne w Czechach), < *Graby* (woj. łódz., pow. radomski, gm. Gidle; woj. włkp., pow. gnieźnieński, gm. Czerniejewo); + przyr. niem. *-er* (Ro); n. niem. (FAM); Ry2
- GRABIE** (1), K 1878; odp. *grabie* (Ry1, SNNP); Ry2
- GRABIEC** (18), 3AMC (3 × 1862); 2E (1878, 1887); 13K (4 × 1810, 1811, 1827, 2 × 1845, 1846, 1849, 1864, 1871, 1896); odp. gw. śl. *grabiec* 'grab, drzewo' (Ro), < *grabić* (Ry1), < *grab* 'drzewo liściaste z rodziny brzoźowatych' (Ry1, SNNP); M 1571, Ry2
- GRABIEL** (1), K 1864; odp. *grab* 'drzewo liściaste z rodziny brzoźowatych' (Ro, Ry1); cf. **Grabie**
- GRABIŃSKI** (2), 2K (1841, 1878); odm. *Grabin* (woj. opol., pow. opolski, gm. Niemodlin; też pol. nazwa miasta w Brandenburgii,

- pow. Elbe-Elster) (Ro), < *Grabiny* (woj. podkarp., pow. dębowski, gm. Czarna; przys. w woj. dolnośl., pow. strzebiński; woj. maz. pow. węgrowski, gm. Stoczek; też liczne w woj. kujaw.-pomor.), < *Grabina* (woj. śl., pow. gliwicki, gm. Toszek; liczne na terytorium całej Polski) (A, Ro); Le, Ry2
- GRABOWSKA** (2), 2E (1801, 1855); cf. **Grabowski**; BSZ
- GRABOWSKI** (47), 10AMC (1818, 9 × 1862); 33E (1803, 1810, 2 × 1816, 1855, 1858, 1877, 3 × 1878, 4 × 1880, 1882, 1883, 1886, 1887, 1888, 1889, 1892, 1893, 2 × 1894, 2 × 1895, 2 × 1896, 3 × 1898, 1899, 1900); 4K (1801, 2 × 1810, 1849); odm. *Grabowo* (liczne na terytorium całej Polski), < *Graby* (woj. wlkp., pow. gnieźnieński, gm. Czerniejewo), < *Grabów* (liczne na terytorium całej Polski i na Ukrainie) (BSZ, Ro, Le); M 1647, Ry2
- GRABSKI** (5), 5K (1810, 2 × 1824, 1826, 1869); < *Grabie* (woj. młp., pow. wielicki) (Ro); cf. **Graber**; Ry2
- GRACA** (16), 4AMC (1818, 1867, 2 × 1870); E 1894; 11K (1803, 1804, 1805, 1815, 1824, 1828, 1841, 2 × 1846, 1848, 1859); odp. *graca* 'rodzaj motyki' (Ro, T), < gw. wlkp. *gracać* 'robić coś niedokładnie' (T); M 1644, Ry2
- GRACER** *Erвина* (1) AMC 1862; n. niem. (B) < odm. *Graz* (Austria, cz. pd.-wsch.)
- GRACKA** (1), K 1824; I. odp. *gracka* 'rodzaj motyki do kartofli, narzędzie górnicze' (Ro), < *graczka* 'igraszka, piszczałka' (Ro); II. odim. *Pankracy*
- GRACZA** (2), 2K (1828, 1835); cf. **Graca**; możliwe < odp. gw. ciesz. *graczka* 'zabawka'; też 'lekka robota' (ZSG); Ry1, SNNP
- GRACZKA** (1), K 1859; cf. **Gracza, Graca**
- GRADIN** (1), K 1810; odp. *grad*; Ry2
- GRADYŃSKI** *Franz* (1), AMC 1862; odm. *Gradek* (przys. wsi Rączki, woj. świętokrz., pow. włoszczowski)
- GRAF** (5), AMC 1818; E 1888; 3K (1804, 1816, 1833); odp. stp. *graf* 'hrabia' (Ro, Ry1, SNNP, T) < niem. *Graf* 'hrabia'; też 'rycerz, szlachcic wysokiej rangi' < dolniem. *grēbe*, *grēve*, < łac. *graffius*, *gräffius* 'strażnik, dozorca', 'królewski przewodniczący rozpraw sądowych', 'zarządzający jakąś społecznością', 'sołtys'; **GROF** (2), 2K (1810, 1838); por. też ap. gw. ciesz. *grof* 'hrabia' < stp. *graf* 'hrabia' (CSG) < niem. *Graf*; DM, L, M 1632, Ry2
- GRAFE** cf. **GRAFF**
- GRAFF** (3), 3K (2 × 1810, 1871); cf. **Graf** (L, Ry1); n. niem. (A, B, DM, DN); Ry2; **GRAFE** (2), 2K (1810, 1889); n. niem. (FAM); Ry2
- GRAJBER** *Franz* (1), AMC 1890; przekszt. (spol. wariant) niem. n. os. *Graber* < odp. śrwniem. *greber* 'grawer'; też 'grabarz, kopacz'; Ry2
- GRAJCAR** (1), E 1807; odp. gw. ciesz. *grajcar* 'drobna moneta austriacka' (SGŚC, MSGP); Ry1, Ry2
- GRAJLER** (1), K 1855; od niem. n. os. *Greiner* < odp. *Greiner* 'płaczek, beksa'; gw. śl. < niem. *greinen* 'grymasić, wykrzywiać twarz'; Ry2
- GRAJNER** (3), 2AMC (1818, 1830); K 1810; cf. **Grajler** (B); odm. *Kryné* (Czechy, okolice Doupova, niem. *Grein*), Ry2
- GRALL** *Franz* (1), AMC 1862; n. niem. (FM); Ry2
- GRAŁEK** *Emil* (1), AMC 1870; odp. *grać*; Ry2
- GRAM** (2), E 1900; K 1892; odp. gw. młp. *gramać się* 'gramolić się' (SGPK, t. 2), < *gramolić się* 'poruszać się z trudnością, wstawać' (Ro, Ry1); możliwa adapt. niem. n. os. *Gramm* < odp. śrwniem. *gram* 'zagniewany, niezadowolony'; Ro, Ry1, Ry2
- GRAMANN** (2), K 1810, 1813; złoż. < odp. śrwniem. *grā* 'szary, siwy'; też 'wyrób futrzany, popielica' + śrwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż'; B, Ry2
- GRAMM** (2); 2K (1887, 1897); n. niem. (DN, FAM)
- GRANIA** (12), 6AMC (5 × 1862, 1880); 6K (1892, 1895, 2 × 1897, 1898, 1899); I. odp. gw. ciesz. *gróń* 'góra, górka, pagórek, wzgórze' (ZSG), < *groń* 'zboże uprawne' < gw. ciesz. *grañ* 'suwnica, dźwignia' (ZSG); II. od niem. n. os. *Gron*, *Grein* < odp. stwniem. *gruoni* 'kwitnący'; też < odm. i n. topograf. *Gron*

- < *grün* 'zielony'; III. odim. *Gregorius*; Ry2;
GRENIA (1), K 1898; Ry2
- GRANIECZNY** (11), 11K (1868, 1890, 1891, 2 × 1893, 1894, 1895, 1896, 2 × 1898, 1900); odp. *graniczny* (Ry1), < gw. ciesz. *granicznik* 'sąsiad graniczący posiadłością' (ZSG); Ry2
- GRASER** (2), 2K (1897, 1899); n. niem. (DN); Ry2
- GRASZ** (1), K 1849; odp. psł. *grašiti* 'weselić się' (Ro); Ry2
- GRATKA** (1), K 1834; I. odm. *Gratki* (woj. warm.-mazur., pow. olsztyński, gm. Dywity); II. odp. *gratka* 'coś łatwego, prostego do wykonania', < gw. śl. *grat* 'stary sprzęt'; Ry2
- GRAUS** *Ifidow* (1), AMC 1862; n. niem. (DN)
- GRAUSTEIN** *Wilhelm* (1), AMC 1880; złoż. < odp. niem. *grau* 'szary'; też 'siwy' + stwniem. *stein* 'kamień, skała'; też 'warownia obronna na skale' (lub drugi człon < odm. *Stein* — były pow. suski, prusko-hołądzki i węgoborski)
- GRECH** (2), 2K (1860, 1887); I. odim. *Grzegorz* (Ro); II. odp. *groch*, < *grech* 'grzech'; Ry2
- GREGOR** (2), 2K (1841, 1893); adapt. łac. im. *Gregorius* (Le, Ro); B, Ry2
- GREGOREK** *Josef* (1), AMC 1862; cf. **Gregor** (Ro); n. czes. (DM); Ry2
- GREGUREK** *Helga, Johann, Johanna, Josefin, Rudolf, Susanna* (6), 6AMC (5 × 1862); K 1900; cf. **Gregor**; n. czes. *Gregůrek* (DM)
- GREGUSZ** *Berta* (1), AMC 1856; cf. **Gregor**; n. czes. *Greguš* (DM); Ry2
- GREIF** cf. **GREIFF**
- GREIFF** (8), 8K (6 × 1810, 2 × 1813); I. odp. śrdniem. *grîf* 'gryf — ptak mityczny' (MC), < gw. niem. *Greif* 'skwarka'; II. od nazwy geograf. *Greif* (Śląsk) (MC); B, DM, FAM, Ry2; **GREIF** *Maria, Ludwig, Paul, Susanna* (4), 4AMC (1818, 2 × 1862, 1880); Ry2
- GREIHARD** (1), K 1810; złoż. < odp. niem. *Greiner* 'płaczek, beksa' + stwniem. *hart* 'twardy, silny, mocny, krzepki'; cf. **Grajler**
- GREISS** (1), K 1820; n. niem. (FAM); Ry2
- GREJSZAREK** (1), K 1810; adapt. n. niem. *Grit, Greit, Greitsch* < odim. *Margarita* albo < odp. niem. *Grütze* '(kasza) manna, grysik'
- GREL** (3), 3E (1824, 1825, 1826); I. odp. *grela* 'rodzaj torfowiska'; możliwe od n. niem. *Grell* < odp. śrwniem. *grëllen* 'głośno krzyczeć' (Ro, Le) lub < śrwniem. *grell* 'jaskrawy, krzykliwy'; II. odim. *Gregor* (Le, Ro); M 1722
- GRELA** (2), E 1816; K 1883; I. odp. *grela* 'rodzaj torfowiska' (T); II. odim. *Grzegorz* (L, Le); cf. **Grel** (Ro)
- GREMENN** (2), 2K (2 × 1810); złoż. < odp. germ. *grem* 'kupiec' + stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż'
- GRENDZIOK** (1), E 1816; odp. gw. kasz. *grędzić* 'kręcić' (SGPK, t. 1); cf. *Grendziak* (Ry2); cf. *Grędziok* (M 1703)
- GRENIA** cf. **GRANIA**
- GREŃ** (23), 20AMC (8 × 1860, 8 × 1862, 4 × 1880); 3K (1899, 2 × 1900); cf. **Grania**; Ry2
- GRESCHLA** *Albert, Elwirum, Karolina, Luisa* (4), 4AMC (1818, 3 × 1862); I. odp. czes. *grešle* '1/4 czeskiego grosza'; II. odim. *Grzegorz*; Ry2(0)
- GREZNER** (1), K 1810; cf. **Griemel**; Ry2
- GRIC** (2), E 1815; K 1810; I. odim. *Grigorij* (A); II. odp. niem. *Grütze* '(kasza) manna, grysik'; DM, Ry2
- GRICZ** (1), K 1845; I. odp. *gryka*; II. odim. *Grigorij*; możliwe < odp. górnoniem. *grotz* 'las szpilkowy'; cf. **Greschla**; Ry2
- GRICZA** (2), 2K (1822, 1848); cf. **Gricz**; możliwe < odp. gw. *grycza* 'osoba rozlazła'
- GRICZERCZIK** (1), K 1805; cf. **Gricz**
- GRIEGER** (2), 2K (1843, 1846); cf. **Gric**; DM, Le, Ry2
- GRIEMEL** *Ewa* (1), AMC 1862; cf. **Grimm**
- GRIF** cf. **GRIF**
- GRIGAR** (6), 6K (1804, 1819, 1841, 2 × 1849, 1899); cf. **Gric**; B, DM
- GRIMM** (15), 6AMC (1818, 5 × 1862); 2E (1895, 1899); 7K (1845, 1894, 1895, 1896, 3 × 1897) n. niem. (B, DM, DN, FAM); Ry2; **GRIMME** (6), AMC 1860; 5K (1805, 1827, 2 × 1828, 1835);

- n. niem. (FAM); **GRIMML** (1), K 1802; od niem. n. os. *Grimm* < odap. śrwniem. *grim* 'nieprzyjazny, przykry, wściekły, okrutny, zażarty' albo < odm. *Grimma* (Niemcy, Saksonia, pow. Lipsk)
- GRIMME** cf. **GRIMM**
- GRIMMER** (1), K 1828; n. niem. (B, FAM)
- GRIMML** cf. **GRIMM**
- GRIN** *Josefat* (1), J 1838; I. n. żyd. (A); II. od n. niem. *Grun* < odap. niem. *grün* 'zielony'; Ry2
- GRISZ** (7), 7K (1825, 1827, 1835, 1837, 2 × 1845, 1877); odim. *Grzegorz*
- GRISZEK** (3), 3K (1860, 1861, 1869); cf. **Grisz**; Ry2
- GRITNER** (1), E 1844; n. niem. (MC); Ry2;
GRYTNER (1), E 1831; cf. **Grejszarek**
- GRITTA** *Paul* (1), AMC 1863; adapt. niem. n. os. *Grit*, *Greit*; cf. **Grejszarek**
- GRÖBB** (3), 3E (1889, 1891, 1896); odap. stwniem. *grob* 'gruby, mocny'
- GROBEK** (1), K 1810; odap. *grobek* (Ry1); MC, Ry2
- GROBL** (2), E 1882; K 1890; n. niem. (B); cf. **Gröbb**; Ry2
- GRÖBL** (6), AMC 1818; 2E (1884, 1888); 3K (1884, 1886, 1892); niem. n. os. (B); cf. **Gröbb**
- GROBORZ** (1), AMC 1862; odap. gw. ciesz. *graborz* < stp. *grobarz* 'kopidół' (ZSG); Ry2
- GROCH** (13), 9AMC (3 × 1818, 4 × 1862, 2 × 1870); 4K (1859, 2 × 1860, 1895); odap. *groch* (Ro, Ry1, SNNP, T), < niem. *groh* 'szary'; M 1637, Ry2
- GROCHAL** (3), 3K (1810, 1849, 1860); odap. gw. śl. *grochal* 'groch w zbożu' (T), < *groch* (Ro, Ry1, SNNP); cf. **Groch**; M 1631, Ry2
- GROCHOL** (35), 5AMC (2 × 1818, 2 × 1862, 1872); 6E (3 × 1850, 1879, 1885, 1892); 24K (1801, 1806, 7 × 1810, 2 × 1813, 1819, 1824, 1827, 2 × 1845, 2 × 1846, 5 × 1849, 1887); cf. **Grochal**; L, M 1577, Ro, Ry1, Ry2, SNNP
- GROCHOWSKI** (6), 6K (1889, 2 × 1896, 3 × 1900); odm. *Grochowa* (woj. dolnośl., pow. trzebnicki, gm. Zawonia; też pow. ząbkowicki, gm. Bardo; woj. maz., pow. piaseczyński) (A, Ro), < *Grochowo* (woj. lubus., pow. sulęciński), < *Grochy* (woj. podlas., pow. białostocki, gm. Poświętne); cf. **Groch**; Ry2
- GROCKA** *Helena* (1), K 1834; od n. *Grocki* < odap. *grodziec*, < *grot* 'koniec strzały'
- GROCMANN** (1), K 1810; złoż. < odap. górnoniem. *grotz* 'las szpilkowy' (możliwy pierwszy człon < odap. *grodziec* albo < odm. *Gródek*, *Grzodziec*) + stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż'
- GROCZ** (1), K 1858; I. odap. gw. ciesz. *groc* 'gracz' (ZSG); II. od n. niem. *Grotz* < odap. górnoniem. *grotz* 'las szpilkowy'; Ry2
- GRODEK** (1), E 1876; I. odap. *gród*, *gródek* (Ry1), < *gródek* 'mały zamek' (T); II. odm. *Gródek* (woj. śl., pow. częstochowski, gm. Lelów; też liczne na terytorium całej Polski i Ukrainy), < *Grodków* (woj. opol., pow. brzeski) (A, Ro); III. odim. *Grodzistaw* (Ry1, T); A, Ry2
- GRODZIENIC** (1), K 1852; odap. gw. ciesz. < stp. *grodziec* 'ogradzać, otaczać płotem' (ZSG)
- GROEGER** (1), K 1882; n. niem. (FAM); Ry2;
GROGER *Paul*, *Wiktor* (3), 3AMC (1818, 2 × 1862)
- GROF** cf. **GRAFF**
- GROFMANN** (4), E 1820; 3K (1810, 2 × 1824); złoż. (hybryda) < odap. gw. ciesz. *grof* < niem. *Graf* 'hrabia, tytuł możnego pana feudalnego'; też 'rycerz, szlachcic wysokiej rangi', 'strażnik, dozorca', 'królewski przewodniczący rozpraw sądowych', 'zarządzający jakąś społecznością', 'sołtys' + stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż'
- GROGER** cf. **GROEGER**
- GRÖGER** *Paul*, *Wiktor* (1), AMC (1818, 1860); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- GROHMANN** (2), AMC 1818; K 1829; n. niem. (B, FAM); Ry2
- GROHS** *Erbn*, *Josef* (1), AMC 1870; n. niem. (FAM); Ry2
- GROLIK** (1), K 1810; cf. **Groll**; Ry2
- GROLL** (3), 2E (2 × 1870); K 1860; niem. n. os. (B) < odim. *Kollmer*, < odim. o podst. *Gott*-, jak: *Godelmar* i jego zdrobn. *Goll*; Ry2

- GROMIK** (1), K 1880; I. odp. *grom*; II. odim. *Gromisław*; Ry2
- GROMNICA** *Johanna* (1), AMC 1862; odp. *gromnica* (L, Ro); M 1644, Ry2
- GROMNICZKA** (1), K 1869; cf. **Gromnica**
- GROMNY** (1), K 1812; odp. stp. *gromny* 'władny' (SStpAK)
- GRONDIL** (1), K 1892; odp. stp. *grąd* (z niem.) 'miejsce suche pośród łąk błotnistych, łąd, ostrów między wodą' (SStpAK); dawn. 'pierz', < stp. *gręda* 'bieg konia, trucht' (SStp.)
- GRONIAK** (1), E 1897; odp. *groniak* 'miód na winnych jagodach' (T); Ry2
- GROPE** *Anton, Jonasz, Ludwig, Wilhelm* (4), 4AMC (4 × 1818); n. niem. (FAM)
- GROS** cf. **GROSS**
- GRÖSCHEL** *Karl* (1), AMC 1862; niem. n. os. (B) < odp. śrwniem. *gros, grosse* 'grosz'; też niem. 'wielki'
- GROSKA** (1), K 1808; adapt. niem. n. os. < *Groß* < odp. śrwniem. *größer* 'duży, gruby'
- GROSS** (24), 14AMC (13 × 1862, 1880); 4E (1891, 1892, 1895, 1897); 6K (1805, 1813, 1848, 1887, 1890, 1896); n. niem. (DM, FAM, MC); Ry2;
- GROS** *Adolfina* (1), AMC 1818; n. niem. (B, FAM); Ry2
- GROSSER** (1), K 1861; niem. n. os. (B); cf. **Groska**; Ry2
- GROSSMAN** (15), 2AMC (2 × 1880); 13K (4 × 1810, 1825, 1829, 1830, 1835, 2 × 1836, 1838, 2 × 1865); n. niem. (A, B, DM, FAM, L); Ry2
- GROSWELD** (1), K 1838; złoż. < odp. śwniem. *grōd* 'wielki, gruby' (lub *Grous* < odp. śrwniem. *grūs* 'okropny, straszny') + goc. *wald* (w drugim członie złoż.; Klim.) < stsas. *waldan* 'panować, rządzić'; Ry2
- GROSZ** (2), 2K (1845, 1849); I. odp. stp. *grosz* 'drobna moneta srebrna' (SNNP); II. odim. *Grodzista*; III. odm. *Groszowice* (woj. maz., pow. radomski, gm. Jedlnia-Letnisko) (Ro); n. czes. *Groš* (DM); B, Ry2
- GRÜBAUM** (8), 8AMC (1818, 7 × 1862); odp. śrwniem. *gruobe* 'dół, jama'; możliwe złoż. < odp. gw. śl. *gruba* (< niem. *Grube*) 'kopalnia' + stwniem. *baum* 'drzewo, pień'
- GRUBER** (14), 8AMC (2 × 1818, 5 × 1862, 1880); 6K (1817, 1844, 3 × 1845, 1858); n. niem. (B, DM, DN, FAM)
- GRUBNER** *Izaak, Laura, Scher* (3), 3AMC (3 × 1862); n. niem. (DN, FAM); Ry2
- GRUCHA** (1), K 1810; odp. gw. ciesz. *gruchnąć* 'upaść, trząść się, uderzyć, pęknąć' (ZSG), < gw. ciesz i gw. śl. *gruch* 'hałas, huk'; też 'zamieszanie' (Ro), < *gruchać* (Ro, Ry1), < *gruszka*; Ry2
- GRUCHEL** (2), 2K (1849, 1865); cf. **Grucha**; < odp. *gruchać* (Ro); Ry2
- GRUCHOWSKI** (1), K 1897; odm. *Gruszewo* (woj. zach.pom., pow. białogrodzki), < *Gruszów* (woj. dolnośl., pow. świdnicki, gm. Marcinowice; woj. młp., pow. myślenicki, gm. Radziechowice; też pow. proszowicki, gm. Nowe Brzesko oraz pow. proszowicki, gm. Pałecznicza; też w Czechach — *Hrušov*, cz. miasta Ostrawy, kraj morawsko-śląski i na Ukrainie, rej. iwanicki); Ry2
- GRUCLA** (1), K 1810; odp. gw. ciesz. *grucza* 'guz, obrzmienie'; też 'nieodłęga' (ZSG), < stp. *gruca* 'owies, kasza'
- GRUCZ** (1), K 1842; cf. **Grucla**; < *gruca* (Ro); Ry2
- GRUCZKA** *Franz* (1), AMC 1818; cf. **Grucla**; Ry2
- GRUDA** (15), 3AMC (1818, 2 × 1862); E 1826; 11K (1805, 1885, 1886, 1889, 1890, 1891, 1892, 1893, 1895, 1897, 1899); odp. *gruda* 'ziemia, grunt, rola' (BSZ, Ro, T); Ry2
- GRUDEK** (1), K 1875; odm. *Gródek* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim); cf. **Gruda** (Ro); Ry2
- GRUF** (1), K 1838; niem. n. os. (B) < odim. *Gryfin*
- GRUFIN** (1), K 1810; odim. *Gryfin*
- GRUGA** (1), E 1843; odim. *Grzegorz*; możliwa adapt. niem. n. os. *Grüger* < odim. *Gregorius*; L, Ry2
- GRUGER** *Alfred* (1), AMC 1880; n. niem. < odim. *Gregorius* (DN)
- GRULICH** *Viktoria* (1), AMC 1862; n. niem. (B, DM): I. odm. *Králíky* (niem. *Grulich*, Czechy, nieopodal Międzylesia); II. odp.

- niem. *greulich* 'obrzydliwy, wstętny, ohydny'; Ry2
- GRULISZ** *Franz* (1), AMC 1862; cf. **Gulich**; n. czes. *Gruliš* (DM)
- GRUM** *Abraham, Alberthum, Albrecht, Man, Saloma* (5), 5AMC (1818, 4 × 1862), od niem. n. os. *Grünn* (B) < odp. stwniem. *gruoni* 'kwitnący'; też 'zielony'; Ry2
- GRUNBAUM** *Rudolf* (1), AMC 1818; złoż. odp. stwniem. *gruoni* 'kwitnący'; też 'zielony' + stwniem. *baum* 'drzewo, pień'; B, Ry2
- GRUNCZIK** (1), K 1827; I. od niem. n. os. *Grünn* (B) < odp. stwniem. *gruoni* 'kwitnący'; też 'zielony'; II. odim. *Grun* < od imion o podst. *Grun-*
- GRÜNERWALD** (1), E 1881; n. niem. (DN); Ry2
- GRÜNFELD** *Mauritz, Philipp* (2), 2AMC (2 × 1818); złoż. < odp. stwniem. *gruoni* 'kwitnący'; też 'zielony' + niem. *Feld* 'pole'
- GRÜNN** (1), K 1817; n. niem. (B) < odp. stwniem. *gruoni* 'kwitnący'; też 'zielony'
- GRÜNWALD** (1), J 1838; niem. n. os. (BSZ); odm. *Grünwald* (woj. warm.-mazur., pow. ostródzki, < *Grunwald* (liczne w Czechach); Ry2
- GRUPP** (1), K 1834; n. niem. (FAM)
- GRUSZ** (2), 2K (2 × 1899); odp. *grusza*, < gw. śl. *gruszyć* 'szumieć, huczeć, hałasować' (DM); Ry2
- GRUSZCZYK** (9), 3AMC (3 × 1862); 6K (1880, 1897, 2 × 1898, 2 × 1900); I. odp. *gruszka* (Ro); II. odm. *Gruszczyn* (woj. wlkp., pow. poznański, gm. Swarzędz; woj. maz., pow. kozienicki, gm. Magnuszew; też pow. lipski); Ry2
- GRUSZCZYN** (1), K 1810; odm. *Gruszczyn* (woj. wlkp., pow. poznański, gm. Swarzędz; woj. maz., pow. kozienicki, gm. Magnuszew; też pow. lipski); Ry2
- GRUSZECKI** (1), K 1804; I. odm. *Gruszów* < *Gruszów* (woj. dolnośl., pow. świdnicki, gm. Marcinowice; woj. młp., pow. myślenicki, gm. Radziechowice; też pow. proszowicki, gm. Nowe Brzesko oraz pow. proszowicki, gm. Pałecznicza; też w Czechach (*Hrušov*, cz.
- miasta Ostrawa, kraj morawsko-śląski) i na Ukrainie (rej. iwanicki); Ry2
- GRUSZKA** (74), 12AMC (4 × 1818, 8 × 1880); 11E (1876, 2 × 1877, 1879, 1881, 1882, 2 × 1885, 1886, 2 × 1889), 51K: 23 [1801–1839], 7 [1840–1859], 21 [1860–1900]; I. odp. *gruszka* 'roślina z jabłonkowatych' (A, BSZ, Ro, Ry1, T); II. odm. *Gruszka* (woj. lub., pow. tomaszowski, gm. Lubycza Królewska; woj. świętokrz., pow. kozielecki, gm. Żagańsk; też pow. konecki, gm. Radoszyce; woj. warm.-mazur., pow. działdowski, gm. Płośnica); A, L, Le, M 1633, MC, Ry2
- GRUTER** (1), K 1810; n. niem. (FAM); Ry2
- GRUTMANN** (6), 6E (1889, 1893, 1894, 1897, 2 × 1898); złoż. < odp. śrwniem. *grütze* 'śruta zbożowa, kasza' + stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż'; Ry2
- GRUZDEK** (2), E 1866; K 1873; odp. *gruzdać* 'tłuc, miażdżyć'
- GRYC** (1), K 1872; I. odp. *grycza* < stp. 'darmozjad'; też 'osoba rozlazła' (T), < niem. *Grütze* '(kasza) manna, grysik'; II. odim. *Grzegorz*, < *Grigorij* (A); DM, Ry2
- GRYCHNIK** (1), K 1839; odim. *Grzegorz* (BSZ, Ro); Ry2
- GRYCZ** (137), 5AMC (2 × 1818, 3 × 1880); 106E: 20 [1801–1899], 10 [1840–1859]; 76 [1860–1900]; 26K (1801, 2 × 1810, 2 × 1824, 1828, 1836, 3 × 1849, 1859, 1860, 4 × 1888, 1889, 2 × 1892, 1893, 1895, 1898, 4 × 1900); I. odp. *gryka* (Ro); II. adapt. (spol. wariant) niem. n. os.: *Gretz, Gritz, Grets, Grietsch* (BSZ, Ro) < odp. niem. *Grütze* '(kasza) manna, grysik' albo < stwniem. *grätag* 'łakomy, chciwy'; DM, M 1688, Ry2
- GRYCZYN** (1), K 1871; I. odp. *gryczan* 'ciasto z mąki gryczanej'; II. odim. *Grzegorz*; cf. **Grycz**; Ry2
- GRYGA** (170), 3AMC (3 × 1862); 163E: 62 [1801–1839], 13 [1840–1859], 88 [1860–1900]; 4K (1805, 2 × 1810, 1842); I. odim. *Grzegorz* (Ro); II. odp. gw. śl. *grygi* 'gryzmoły' (Ro); n. czes. (DM); M 1442, Ry2
- GRYGIER** (5), 3AMC (3 × 1862); 2E (1899, 1900); cf. **Gryga** (Ro); M 1632, Ry2

- GRYGIEREK** (5), 4E (1802, 1806, 1807, 1808); K 1809; cf. **Grygier** (Ro); L, M 1733, Ry2
- GRYGŁOWSKI** *Adam, Franz* (2), 2AMC (1818, 1862); odm. *Grygłe* (kol. położ. na pograniczu Gorajca i Podborcza; woj. lub., pow. zamojski) (Ro); Ry2
- GRYLEWICZ** (10), 5AMC (3 × 1818, 2 × 1862); 5K (1858, 1861, 1872, 1876, 1880); I. odp. gw. śl. *gryla* 'łopata do wygarniania popiołu z pieca'; II. odm. *Grylewo* (woj. wlkp., pow. wągrowiecki); Ro, Ry2
- GRYMAN** (1), K 1810; złoż. < odp. śrwniem. *grim* 'wściekły, okrutny, zażarty' + stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż'; Ry2
- GRYS** (1), K 1801; I. odp. *gryz, grys* 'grubo zmielona mąka pszenna, grubo prażona mąka jęczmienna'; też < stp. *gryz* 'gruby piasek' < niem. *Griess* 'żwir, kasza' (Ro); II. odim. *Grzegorz* (Ro); Ro, Ry2
- GRYSZ** (3), E 1801; 2K (2 × 1810); cf. **Gryga** (MC), **Grys** (Ro); Ry2
- GRYŚ** (1), K 1804; cf. **Gryga, Grys** (Ro); Ry2
- GRYT** cf. **GRIT**
- GRYŻBOŃ** (3), 3K (1884, 1887, 1894); odp. *gryżć, gryże*; Ry2
- GRZECZA** (1), K 1875; cf. **Grycz**; Ry2
- GRZEGONEK** (3), 3AMC (3 × 1862); cf. **Grzegorz**; Ry2
- GRZEGORZ** (43); 4AMC (3 × 1862, 1870); 5E (1801, 2 × 1808, 1882, 1896); 34K (15 × 1805, 4 × 1813, 1833, 1836, 1839, 3 × 1845, 1849, 1861, 1865, 1870, 1886, 1888, 1889, 1891, 1893); odim. *Grzegorz* (BSZ, Le, Ro, Ry1, SNNP); M 1577, Ry2
- GRZEGORZEK** (13), 8E (1885, 1886, 1889, 1891, 2 × 1896, 1898, 1899); 5K (1807, 2 × 1810, 1828, 1835); cf. **Grzegorz** (Ro, Ry1, SNNP); M 1679, Ry2
- GRZEGORZYK** (1), K 1810; cf. **Grzegorz** (MC, Ro, Ry1); Ry2
- GRZEGOSIK** (1), K 1876; cf. **Grzegorz**
- GRZEGUSZ** (1), K 1813; cf. **Grzegorz**
- GRZESON** (1), K 1810; złoż. < odim. *Grzegorz* + *son* < *syn* 'syn Grzegorza'
- GRZESZEK** (1), K 1849; cf. **Grzegorz**; możliwe < odp. *grzech*; M 1496, Ro, Ry2
- GRZESZYK** (1), K 1849; cf. **Grzeszek**; Ry2
- GRZEŚ** (3), 3K (1816, 1833, 1895); odp. gw. ciesz. *grześ* 'stary kawaler' (ZSG); cf. **Grzegorz** (Ro, Ry1); M 1647, Ry2
- GRZIBEK** cf. **GRZYBEK**
- GRZIMEK** cf. **GRZYMEK**
- GRZYB** *Urszula* (1), AMC 1880; odp. *grzyb* (Ro, Ry, SNNP, T); L, M 1577, MC, Ry2
- GRZYBEK** (26), 2AMC (1862, 1880); 4E (2 × 1822, 1825, 1832); 20K (1810, 1811, 1828, 1834, 3 × 1845, 1847, 3 × 1849, 1881, 1883, 1895, 3 × 1896, 1898, 1899, 1900); cf. **Grzyb**; BSZ, M 1610, Ro, Ry1, Ry2; **GRZIBEK** (11), 2AMC (1818, 1862); 9K (1810, 1845, 1881, 1893, 1895, 2 × 1896, 1898, 1900); odp. gw. ciesz. *grzibek* 'grzyb' (ZSG); Ry2
- GRZYBOWSKI** (5), AMC 1880; 4K (1818, 1880, 1889, 1891); odm. *Grzybów* (liczne w woj. maz. i w woj. świętokrz.), < *Grzybowice* (woj. wlkp., pow. wągrowiecki, gm. Skoki; też cz. miasta Prószków, cz. miasta Zabrze) (BSZ, Ro), < *Grzybowiec* (os. w woj. łódz., pow. pajęczański, gm. Nowa Brzeźnica), < *Grzybowo* (liczne w woj. maz., w woj. wlkp., w woj. warm.-mazur.); M 1724, Ry2
- GRZYMANEK** (1), K 1890; cf. **Grzymek**; Ro
- GRZYMEK** (5), AMC 1818; 4K (1891, 1892, 1894, 1898); I. odim. *Pielgrzym, Grzymisław* (BSZ, Le, Ro); II. odp. *grzmieć* (BSZ, Le, Ro); Ry2; **GRZIMEK** *Ludwig* (1), AMC 1818; wariant n. *Grzymek*; Ry2
- GUBA** (1) K 1895; odp. *guba* 'wierzchnie okrycie, gunia' (T), < psł. *gybati* 'gibać się' (Ro), < gw. kasz. *gub* 'fałd' (MSGP); Ro, Ry2, T
- GUBER** *Johann* (1), AMC 1866; niem. n. os. < odim. *Hubert*; B, Ry2
- GUCIEK** (2), 2K (1804, 1806); odm. *Guty* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie cz. miasta Trzyniec w kraju morawsko-śląskim w Czechach)
- GUCKI** (4), 3E (1820, 1825, 1859); K 1849; cf. **Guciek**; M 1621, Ry2
- GUDACZEK** *Emma, Paul* (2), AMC (2 × 1870); odp. *guda* 'stara świnia'
- GUDER** (1), K 1810; cf. **Gudaczek**; Ro, Ry2

- GDZ** (1), K 1842; cf. **Gudaczek**; Ry2
- GUL** (1), E 1875; odp. *gul* 'upiór' (T), < *gula* 'guz, narośl' (Ro); Ry2
- GULLYAS** (1), K 1841; odp. węg. *gullyas* 'gulasz'; Ry2
- GULMAN** (1), K 1805; złoż. (hybryda); możliwe interpretacje: 1. < odp. *gul* 'upór' + stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż' = 'człowiek uparty'; 2. < *gula* 'guz, narośl' + stwniem. *man* 'człowiek z blizną'; 3. < *gulać* 'hulać' + stwniem. *man* 'hulaka'; Ry2
- GUN** (1), K 1890; cf. **Gunia**
- GUNBERG** *Johann* (1), AMC 1869; n. żyd. odm. *Gunzburg* (Niemcy, Bawaria, rejencja Szwabia) (A)
- GUNDER** (1), K 1833; od niem. n. os. *Gund* < odim. o podst. *Gund-*; Ry2
- GUNDL** *Josef* (1), AMC 1818; n. niem. (DN)
- GUNIA** *Maria* (1), AMC 1862; odp. gw. ciesz. i gw. śl. *gunia* 'wierzchnie okrycie z grubego płótna' (Ro, ZSG); też 'grube płótno' (BSZ, T); M 1679, Ry2
- GÜNTER** (11), 2AMC (1818, 1865); 9K (1805, 1824, 1828, 1845, 2 × 1849, 1875, 2 × 1892); n. niem. (DN, MC); Ry2
- GUŃKA** (27), 27E (1881, 1886, 1887, 1889, 1890, 2 × 1891, 1892, 3 × 1894, 5 × 1895, 4 × 1896, 2 × 1897, 2 × 1898, 1899, 2 × 1900); odp. *guńka* 'koc, derka' (SNNP); też < gw. ciesz. 'mała gunia' (ZSG); M 1588, Ro, Ry2
- GURA** cf. **GUT**
- GURBIEL** (1), E 1891; odp. gw. młp. *gurbić się* 'marszczyć się — o ubraniu' (MSGP); M 1814, Ry2
- GÜRTLER** (1), K 1822; odp. niem. *Gürtel* 'pasek'; Ry2
- GUSTAW** (1), K 1873; odim. *Gustaw*; Ry2
- GUSZEK** (1), E 1872; odp. *głuchy*; M 1682, Ry2
- GUT** (12), 2AMC (2 × 1862); 9E (2 × 1801, 1816, 2 × 1852, 1882, 1887, 1894, 1895); K 1848; odp. niem. *gut* 'dobry'; cf. **Guta**; Ry2
- GUTA** (1), E 1801; od n. niem. *Guta* (DM) < odim. *Guthard*; możliwe też < odp. śrwniem. *guot* 'dzielny, odważny, dobry'; Ry2
- GUTAN** (1), E 1893; cf. **Gut**; możliwe < odp. psł. *gutati* 'rozmyślać', < odp. śrwniem. *guot* 'dzielny, odważny, dobry' albo < odim. *Grzegorz*; Ry2
- GUTEK** (5), 5E (1894, 2 × 1895, 1897, 1899); cf. **Gutko**; DM, Ro, Ry2, SNNP
- GUTKO** (1), K 1839; cf. **Gut**; możliwe < odim. *Gutka*, *Gutko* < *Grzegorz*; Ry2
- GUTMANN** (5), 2AMC (1810, 1835); 3K (1805, 1809, 1810); niem. n. os. < złoż. odp. niem. *gut* 'dobre' + stwniem. *man* 'człowiek mężczyzna, mąż' (A, B, MC); przezwisko handlarza winem; Ry2; **GUTTMANN** *Berna, Sabine, Salome* (3), 3AMC (1818, 1862, 1880); n. niem. (BSZ, DN); Ry2
- GUTTLER** *Johann* (1), AMC 1880; n. niem. (FAM); Ry2
- GUTTMANN** cf. **GUTMANN**
- GUTWIN** *Jonasz* (1), AMC 1856; złoż. (hybryda) < odp. niem. *gut* 'dobre' + *wino* (Ro) w znac. 'dostawca wina'; cf. **Gutmann**; Ry2
- GUTZMANN** *Salome* (1), AMC 1880; n. niem. (FAM); Ry2
- GUZICKI** (6), E 1882; 5K (1847, 1876, 1877, 1880, 1885); odm. *Guzice* (woj. dolnośl., pow. polkowicki) (Ro); Ry2
- GUZICZ** *Johann* (1), AMC 1862; odp. *guzik*; Ry2
- GUZIK** (8), 3AMC (1818, 1880, 1895); 5K (1810, 1865, 2 × 1886, 1890); odp. *guzik* (SNNP, T); M 1737, Ry2
- GUZIUR** (7), 6AMC (1818, 5 × 1862); K 1853; cf. **Guzik**; M 1850, Ry2
- GUZNAR** (168), 7AMC (1811, 6 × 1862); 144E: 37 [1801—1839], 16 [1840—1859], 91 [1860—1900]; 17K (1803, 2 × 1805, 4 × 1810, 2 × 1824, 1828, 1830, 1845, 1846, 4 × 1848); I. odp. gw. śl. *guznać* 'popchnąć' (BSZ, Ro); II. odm. *Guzowice* (woj. dolnośl., pow. milicki, gm. Cieszków) (Ro); Ry2
- GUZNER** (10), 3E (1861, 1862, 1863); 7K (1805, 2 × 1810, 2 × 1824, 1828, 1845); cf. **Guznar**; Ry2
- GUZY** (1), K 1806; odp. stp. *guzy* 'karłowaty' (Ro, T); też < gw. młp. 'o kurze bez ogona, o owcy bez rogów' (MSGP, T); M 1679, Ry2
- GWISZEK** *Johann* (1), AMC 1844; odp. *gwizdać*

GWIZDAK *Johann* (1), AMC 1865; odp. gw. młp. i gw. maz. *gwizdak* 'gwizdek'; też < gw. maz. 'człowiek, który lubi gwizdać' (MSGP); Ry2

GWOZDEK (3), 3K (1835, 1849, 1869); odp. *gwozdek* (Ro, Ry1); Le, Ry2

GWOŹDZIEWICZ (7), 4AMC (2 × 1818, 2 × 1862); 3K (2 × 1849, 1869); cf. **Gwóźdź**

GWOŹDZIK (2), 2K (1857, 1888); cf. **Gwóźdek**; < *gwozdek* (Ro, Ry1), < *gwoździk* 'zdrobnienie od *gwóźdź*' (T)

GWÓZDEK (2), 2K (1844, 1845); odp. gw. ciesz. *gwóźdek* 'gwoździk' (MSGP); Ry2

GWÓŹDŹ *Adolfina* (1), AMC 1862; odp. gw. młp. *gwóźdź* 'zab brony'; też 'ćwiek', 'czop u beczki' (BSZ, Ry1, T); Le, *M 1571*, MC, Ry2

GYMPEL (2), 2K (2 × 1807); przeksz. niem. n. os. *Gimpel* < odp. *Gimpel* 'gil'

GYRACZKA (2), 2K (1832, 1897); cf. **Giraczka**

GYRECZKA (2), 2K (1835, 1849); cf. **Giraczka**

H

- HAAG** (1), K 1840; n. niem. (B, FAM, DN); Ry2
- HAAGER** (16), 2AMC (2 × 1870); 14K (1805, 5 × 1813, 1820, 2 × 1824, 1827, 1828, 1831, 1832, 1859); niem. n. os. < odm. *Haag* (liczne w Niemczech); B
- HAAS** (56), 10AMC (2 × 1818, 6 × 1862, 2 × 1870); E 1896; 45K (19 × 1805, 4 × 1809, 5 × 1813, 1818, 1824, 1825, 1828, 1835, 1843, 2 × 1845, 4 × 1847, 4 × 1849, 1860); n. niem. (B, DM, FAM); Ry2
- HABA** (1), K 1842; I. odp. stp. *chaba* 'grube sukno białe' (T); II. adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Hab(e)* (Ro) < odp. stwniem. *haba* 'posiadłość, własność' (DN) lub < odim. *Habart* < *Eberhart*; n. czes. *Hába* (B, DN); Ry2
- HABARLA** (6), 5AMC (5 × 1862); K 1873; cf. **Habarta**; Ry2
- HABARTA** (7), AMC 1818; 6E (1818, 1894, 1896, 1897, 1898, 1899); n. czes. od niem. n. os. *Häberle* (B, DM) < odp. śrwniem. *habere*, *haber* 'owies'; możliwe też < odim. *Gabriel*, < *Eberhart*; cf. **Habra**; Ry2
- HABEL** (2), 2K (1856, 1880); I. odp. gw. (nowe dialekty mieszane) *habel* 'cielę odsadzone od krowy' (SGPK, t. 2); II. n. niem. (B, BSZ, DN, FAM) < odp. *Habel* 'główka sałaty, kapusty' (DM); Ry2
- HÄBERLE** (1), K 1829; n. niem. (B, DM, DN)
- HABERTA** (3), 3E (1849, 1893, 1898); cf. **Habarta**; Ry2
- HÄBICH** (2), 2K (1825, 1895); n. niem. (B, DM, DN, FAM, Ry1); Ry2
- HABINA** (2), 2K (1893, 1895); odp. gw. śl. *habina* 'gałązka (SGŚ)'; też 'różga, pręt' (L), < stp. *chaba* 'grube sukno białe' < gw. śl. *chabić* 'przywłaszczyć, zagarnąć'; też 'chomikować, brać coś w nadmiarze' (MSGGŚ); Ry2
- HABRA** (1), K 1897; I. adapt. niem. n. os. *Haber* < odp. śrwniem. *habere*, *haber* 'owies'; II. adapt. n. czes. *Habr* < odp. czes. *habr* 'nazwa drzewa iglastego' (DM, L); Ry2
- HABRICH** (7), 7K (1879, 1880, 1887, 1890, 1894, 1899, 1900); niem. n. os. < odim. *Gabriel*; Ry2
- HABRZIŃSKI** (5), 5K (1869, 1871, 1872, 2 × 1897); odm. *Habřina* (Czechy, gm. w pow. Hradec Králové)
- HACHENBERG** (3), 2AMC (2 × 1862); K 1824; n. niem. (FAM); Ry2
- HACHUŁA** (2), 2K (1813, 1892); odp. gw. śl. i gw. młp. *chachuła* 'pysk, morda' (T); Ry2
- HACKENBERGER** (1), K 1836; n. niem. (FAM)
- HACYRA** (1), K 1833; odp. gw. śl. *hacia* 'niezgrabna kobieta'; też < gw. młp. *hacie* 'źrebię' (MSGP)
- HACZKA** (1), K 1859; odp. gw. śl. *haczka* 'kopaczka' (MSGGŚ), < *haczyć*; n. czes. *Háčka* (DM) < odp. *hačka* 'odpad przy tarcu, dzierganiu lnu'
- HAD** (1), K 1805; I. odp. *had* < czes. 'gad'; też 'przezwiśko drągala' < ukrain. 'wąż' (Ry1), < stwniem. *hadu* 'walka'; II. odim. o podst. *Ad-* (Ry1); n. czes. (DM)
- HADA** (1), K 1875; odim. *Adam* (Ry1); cf. **Had** (Ry1); n. czes. (DM); M 1638, Ry2
- HADACZEK** (2), 2E (1860, 1862); cf. **Had**; n. czes. *Hadáček* (DM); Ry1, Ry2
- HADAMIK** cf. **ADAMIK**
- HADAMOVA** (f) (1), E 1801; od n. *Hadam* < odim. *Adam*; wariant n. *Adam*, *Adamow* z protetycznym *h* w nagłosie

- HADASZCZOK** (5), 5E (1808, 2 × 1882, 1896, 1898); cf. **Hada**
- HADENA** (20), 20E (3 × 1806, 2 × 1807, 2 × 1811, 1813, 1814, 1815, 1816, 1817, 1823, 1827, 1840, 1842, 1843, 1846, 2 × 1869); cf. **Hadina**
- HADERA** (3), 3K (1805, 1810, 1813); adapt. niem. n. os. *Hader* < odp. stwniem. *hadu* ‘walka’ (B, FAM); Ry2
- HADINA** (13), 13K (1805, 1813, 1836, 1837, 1838, 2 × 1845, 1847, 2 × 1849, 1870, 1886, 1887); n. czes. odp. *hadina* ‘gadzinia’ (Ry1); **HADYNA** (44), 2AMC (2 × 1862); 37E (1801, 2 × 1805, 1813, 1818, 2 × 1819, 1840, 1847, 3 × 1848, 1858, 1859, 3 × 1861, 1863, 1867, 1868, 1872, 2 × 1879, 5 × 1885, 2 × 1888, 3 × 1890, 2 × 1893, 1896, 1899); 5K (4 × 1805, 1864); *M 1630*, Ro, Ry2; **HEDYNA** (1), K 1824; Ry2
- HADNIA** *Karl* (1), AMC 1870; cf. **Had**, **Hadina**
- HÄDSCHER** *Arthur* (1), AMC 1870; n. niem. (DN)
- HADURA** (2), 2K (1805, 1898); cf. **Had**; Ry2
- HADUREK** (6), AMC 1867; 5K (3 × 1805, 1828, 1879); cf. **Had**
- HADYNA** cf. **HADINA**
- HAGEDUS** *Andras* (1), AMC 1813; węg. n. os. < odp. niem. *hagedūs* ‘skrzypek’
- HAGEN** (6), 5E (2 × 1812, 2 × 1813, 1818); K 1813; n. niem. (B, DN, FAM, L, Le)
- HAGENBRUCK** (1), K 1813; złoż. < odp. stwniem. *hegen* ‘krzew ciernisty, rejon otoczony płotem’ (możliwy też pierwszy człon < odp. stwniem. *hegen* ‘chronić, pielęgnować’) + śrwniem. *brucke*, *brücke* ‘most’
- HAHN** (14), 2AMC (2 × 1813); E 1805; 11K (5 × 1813, 1820, 1824, 2 × 1827, 1834, 1893), n. niem. (B, BSZ, DN, FAM, MC); Ry2
- HAIN** (1), K 1892; n. niem. (B, BSZ, DN, FAM); Ry2
- HAINDL** (1), K 1823; n. niem. (B, FAM)
- HAINDRICH** (1), K 1805; odim. *He(i)inrich*; Ry2
- HAISER** *Wilhelm* (1), AMC 1880; n. niem. (B, DM); Ry2; **HAJZER** (1), K 1890; adapt. niem. n. os. *Heis* < odp. górniem. *heis*, *heise* ‘szorstki, ochryply’; **HEIZER** (1), K 1896; niem. n. os. (B); Ry2
- HAJDACZ** (1), K 1845; odp. gw. młp. *hajda* ‘pastuch w górach’ (SGPK, t. 2), < gw. wlkp. *hajdać* ‘kołysać’ (SGPK, t. 2), < niem. *Heide* ‘nieoddzielony grunt, wrzosowisko; możliwe od niem. n. os. *Heide* < odim. o podst. *Heid*; Ry2
- HAJDUK** (90), 7AMC (4 × 1818, 3 × 1880); 73E: 1 [1801–1839], 62 [1860–1900]; 10K (1805, 1809, 1813, 1814, 1815, 1824, 1887, 1889, 1892, 1900); odp. gw. ciesz. *hajduk* ‘służący, wyrostek’ (ZSG), < ‘parobek’ (BSZ, Ro, Ry1, T); też ‘żołnierz dawnej piechoty węgierskiej’, < gw. podhal. ‘gajowy’; też ‘dozorca’, ‘góralski taniec’ (SGPK, t. 2); DM, Le, *M 1621*, MC, Ry2
- HAJDUKIEWICZ** *Maria* (1), AMC 1862; odm. *Hajduki* (niem. *Bismarckhütte*; obecnie Chorzów-Batory); Ry2
- HAJDYSZ** (4), 4E (1848, 1876, 1897, 1899); cf. **Hajdacz**; Ry2
- HAJDZIK** (1), E 1818; cf. **Hajdacz** (Ro); Ry2
- HAJEK** (9), 3AMC (1862, 2 × 1870); E 1853; 5K (1811, 1814, 1835, 1864, 1890); odp. czes. *haj*, *hájek* ‘pasterz koni’ (BSZ; L, Le, Ro); n. czes. *Hájek* (B, DM); Ry2
- HAJER** (2), E 1870; K 1874; odp. gw. ciesz. i gw. śl. *hajer* ‘górnik strzałowy’ (MSGGŚ, SGŚC); możliwe od niem. n. os. < odim. *Johann* (B); Ry2
- HAJKOWSKI** *Johann* (1), AMC 1860; I. odm. *Hajkowce* (woj. nowogródzkie, pow. lidzki, gm. Sobakińce, obecnie na Białorusi); II. odp. gw. śl. *hajać* ‘głaskać, pogłaskać’ (SGŚ); Ry2
- HAJMANN** (1), K 1805; adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Heimann* < odp. śrwniem. *heim*, *hein* ‘dom, ojczyzna’ + stwniem. *man* ‘człowiek, mężczyzna, mąż’; Ry2
- HAJNA** (3), 3K (1813, 2 × 1871); I. odp. przysł. *hajno* lub < *hejnał* (Ro), < czes. *háj*, *hajný* ‘gaj, gajowy’ (Ro); II. od niem. n. os. o podst. *Hein-* (Ro); Ry2
- HAJNAL** (1), K 1886; cf. **Hajna** (B)
- HAJOWSKI** (1), K 1805; odm. *Hájov* (w Czechach, nieopodal Příbora; MJ, t. 1); n. czes. *Hájovský* (DM); Ry2

HAIJZER cf. **HEISER**

HAK (1), K 1810; odpap. *hak* (L, Ry1, SNNP, T); możliwe od niem. n. os. *Haag* (B) < odpap. stwniem. *hages* 'ogrodzony kawałek gruntu' lub < odpap. niem. *Hackel* 'siekierka'; Ry2

HAKENBERG (2), 2K (1849, 1864); złoż. < odpap. stwniem. *hegen* 'krzew ciernisty, rejon otoczony płotem' (możliwy też pierwszy człon < odpap. stwniem. *hegen* 'chronić') + niem. *Berg* 'góra, wzgórze'; Ry2

HALA (1), E 1804; odpap. gw. góral. *hala* 'pastwisko w górach' (SGZiO), < odpap. gw. śl. *hala* 'grubianin, gbur'; n. czes. *Hála* (B, DN) < od n. *Havel* (DM)

HALACIŃSKI (1), K 1840; I. odm. *Halászi* (pn.-zach. cz. Węgier); II. odpap. gw. ciesz. *halac* 'głaskać po twarzy' (ZSG); cf. **Halaczyński**; Ry1, Ry2

HALACZ (6), 6K (2 × 1849, 1851, 1859, 1861, 1875); odpap. *halacz* 'na Śląsku — człowiek z wybałuszonymi oczyma', < *hala* od ukrajin. lub czes. wyrazów na *hal-* (polskich na *gal-*); cf. **Halla**; n. czes. *Haláč* (DM); Ry2

HALACZYŃSKI (2), 2K (1833, 1867); cf. **Halaciński**; Ry2

HALADA (2), 2E (1829, 1831); n. czes. (DM); cf. **Halacz**

HALADNY *Emilie* (1), AMC 1880; cf. **Halada**

HALAM (1), E 1881; cf. **Halama**; Ry2

HALAMA (68), 2AMC (1862, 1872); 55E: 25 [1801—1839], 3 [1840—1859], 27 [1860—1900]; 11K (2 × 1801, 4 × 1805, 1811, 1816, 1872, 1893, 1900); odpap. gw. śl. *halama* 'człowiek niezgrabny'; też 'prostak' (Ro); czes. 'mamlas'; też 'młokos, młodzienc, wieśniak'; n. czes. (DM); M 1683, MC, Ry2

HALASZ (1), K 1899; I. n. czes. *Halaš, Halász* (DM) < odpap. *halaš* 'wyrostek, młokos'; II. węg. n. os. < odpap. węg. *halász* 'rybak'; Ry2

HALASZKA *Johann* (1), AMC 1862; n. czes. *Halaška* (DM); Ry2

HALAT (3), 2AMC (2 × 1862); K 1896; odpap. gw. śl. *chalat* 'kurtka, obszerne ubranie wierzchnie' (T); cf. **Halasz**; Ry2

HALAXANDER (1), K 1813; odim. *Aleksander*

HALBHUBER (22), 2AMC (2 × 1862); E 1802; 19K (1805, 2 × 1814, 1831, 1844, 4 × 1845, 2 × 1847, 4 × 1849, 1859, 2 × 1860, 1864); n. niem. (DN)

HALECZEK (6), 2E (1870, 1879); 4K (3 × 1805, 1813); n. czes. *Háleček* (DM); Ry2

HALENA (1), K 1886; I. odpap. czes. *halena* 'kapota, luźne okrycie, bluza, kurtka' (Ro), < *hala* (Ro); II. odim. *Halina* (Ro); Ry2

HALFAR (5), AMC 1862; 4K (1871, 1895, 1896, 1897); niem. n. os. (B, DM) < śl. przezwisko < odpap. niem. *helfaere* 'pomocnik'; M 1873, Ry2

HALFER (1), E 1861; n. niem. (A, B, DM); Ry2

HALLA (7), 2AMC (2 × 1818); 5K (1804, 1805, 1809, 1813, 1825); adapt. niem. n. os. *Hall* < odpap. germ. *halip* 'mężczyzna, bohater'; cf. **Hala**; Ry2

HALLADYN (1), E 1816; cf. **Halacz**; Ry2

HALLER *Josef, Rudolf* (2), 2AMC (1870, 1880); n. niem. (B, BSZ, DM, DN, FAM); Ry2

HALLMANN *Beniamin* (1), AMC 1890; n. niem. (DN, FAM)

HALNY (1), K 1882; odpap. *halny*; Ry2(0)

HALSZCZOK (1), K 1813; cf. **Halacz**

HALTER *Paul* (1), AMC 1818; n. niem. (B, DM, DN, FAM)

HALTOF (84), 3AMC (1818, 1880, 1881); 29E (1813, 4 × 1814, 1815, 1816, 1863, 1879, 3 × 1880, 2 × 1881, 2 × 1885, 7 × 1892, 1894, 1896, 3 × 1897, 1900); 52K: 21 [1801—1839], 15 [1840—1859]; 16 [1860—1900]; odpap. stwniem. rozkaz — zdanie *Halte uf!* 'zaczekaj, zatrzymaj się', możliwe też < niem. *Altof* 'stara zagroda wieśniaka, stary dwór' (DM); M 1727, Ry2; **HALTUF** (4), 4E (1880, 1891, 2 × 1892); B, DM

HALTUF cf. **HALTOF**

HALUC *Anton* (1), AMC 1865; cf. **Halacz**

HALUPA cf. **CHALUPA**

HALUPKA cf. **CHALUPKA**

HALUSZA *Onkiew* (1), AMC 1818; cf. **Haluszka**

HALUSZKA *Josef* (2), AMC 1860; K 1824; ros. *галушка*, < białor., ukrajin. *haluszka* 'kluska'; cf. **Gałuszka** (Ry1); n. słowac. *Haluška* (DM); Ry2

HALUPKA cf. **CHAŁUPKA****HALUTA** (1), E 1811; cf. **Halacz**; Ry1, Ry2(0)**HAŁAS** (1), K 1898; odpap. *hałas* (T)**HAŁTAS** (1), K 1888; odpap. *atłas*; gw. wariant n. *Atłas* z protetycznym *h* w nagłosie; Ry2(0)**HAŁTEK** (1), K 1856; cf. **Hatłas****HAMALA** *Edith* (1), AMC 1862; n. czes. < odim. *Abraham* (DM); Le, Ro, Ry2**HAMERLA** (15), 4AMC (1818, 1862, 2 × 1870); 2E (1879, 1888); 9K (1805, 1811, 2 × 1824, 2 × 1828, 1832, 1879, 1900); odpap. śrwniem. *hamer* 'młot, kuźnia' (znanego też w stp.); por. też ap. < gw. śl. *hamerlak* 'gospodarz mający 3 morgi gruntu'; B, DM, Ro, Ry1, Ry2; **HEMERLE** (2), 2K (1835, 1854); B, DM, Ry2(0)**HAMERLE** cf. **HAMERLA****HAMERLIK** *Johann* (1), AMC 1898; cf. **Hamerla** (Ro, Ry1); n. czes. (DM); Ry2**HAMERLIN** (1), K 1805; cf. **Hamerla****HAMERNIK** *Franz* (1), AMC 1818; odpap. gw. ciesz. *hamernik* 'robotnik pracujący przy młotach w fabryce' (SGŚC); też 'kował' (T); n. czes. *Hamerník* (B, DM)**HAMMELSDORF** *Rifka* (1), AMC 1880; złoż. < odpap. śrwniem. *hammel* 'okrycie, zasłona' (lub jako pierwszy człon śrwniem. *hammer* 'młotek, kuźnia') + niem. *Dorf* 'wieś'**HAMPEL** (7), 4AMC (1818, 3 × 1862); 3K (1867, 1892, 1897); n. niem. (B, BSZ, DM, DN, FAM, L); Ry2**HAMPELIN** (1), K 1805; odim. niem. *Heimbrecht*; możliwe też < odpap. gw. ciesz. *hamplować* 'o ubraniu — niszczyć' (SGŚC)**HAN** (3), 2AMC (2 × 1880); K 1824; I. odpap. gw. ciesz. i gw. śl. *han* 'daleko' (Ro, SGŚC, T); II. odim. niem. *Johannes* (BSZ, DN, Ro, Ry1, T), < odim. gw. śl. *Hana* < *Anna*, *Hanna* (Ro); L, Le, Ry2**HANAK** (21), 7AMC (6 × 1862, 1880); E 1811; 13K (1805, 7 × 1813, 1823, 1829, 1845, 1848, 1883); I. odpap. gw. śl. *hanak* 'człowiek tępy, głupi'; II. n. czes. < odetn. *Hanak* 'przybysz z *Hany*' (cz. Moraw) (Ro); III. odim. *Johann*, *Johannes* (DM, Ry1); n. czes. *Háňák* (DM); L, Le, M 1632, Ry2**HANASKA** *Karolina* (1), AMC 1897; cf. **Hanak****HANBAŁEK** (1), K 1805; odim. *Johann***HANC** (4), 2AMC (2 × 1862); 2K (1876, 1892); od niem. n. os. *Hantz* < odim. *Johann*, < *Johannes* (B, DM); Ry2**HANCZIK** (1), K 1900; n. czes. *Hančík*; cf. **Hanc** (B, BSZ, DM)**HANDEL** (2), 2K (1884, 1885); od niem. n. os. *Händel* (B, DM, DN, FAM, Ro); możliwe < odim. *Johannes*, *Heinrich*; Ry2; **HÄNDL** (2), 2K (2 × 1845); niem. n. os. (B, DM)**HANDKE** (3), 3K (1828, 1849, 1862); odim. *Hanna* (FAM); Ry2**HÄNDL** cf. **HANDEL****HANDZEL** (2), AMC 1862; E 1899; odim. niem. *Anselm* (Ry1), < *Johann*, *Johannes* (B, Ry1); M 1681, Ry2**HANDZLIK** *Anton* (1), AMC 1962; cf. **Handzel** (Ro, Ry1); Ry2**HANECH** (1), K 1820; cf. **Hanc****HANECZKO** (1), K 1812; odim. *Johann*; Ry2**HANEISEN** *Franz* (1), AMC 1818; złoż. < odim. *Han* < *Johann* + ap. *sen* < *syn* 'syn Johana'**HÄNEL** (3), AMC 1818; 2K (1873, 1890); n. niem. (B, DM, DN, FAM, Le); Ry2**HANIK** (6), 3AMC (1818, 2 × 1862); 3K (1897, 1899, 1900); odim. *Anna* (Ro), < *Johann* (B, DM); cf. **Hanz** (Ro); MC, Ry1, Ry2**HANISZ** (6), 3E (1897, 1898, 1899); 3K (2 × 1837, 1872); niem. n. os. (B, Le, MC, Ro, Ry1) < odim. *Johann*; Ry2**HANK** (1), K 1813; n. niem. (B, DM, FAM)**HANKA** *Anna* (1), AMC 1862; odim. *Hanna* (Ro), < *Joannes* (DM)**HANKE** (22), 2AMC (1818, 1897); 20K (1803, 1805, 1807, 2 × 1810, 1820, 1829, 1835, 1841, 1845, 1847, 1849, 1858, 1859, 1864, 1866, 1867, 3 × 1870); niem. n. os. (B, DM, L, MC) < odim. *Johann*, < *Anselm*; Ry2**HANKIEWICZ** *Rudolf* (1), AMC 1818; I. odim. *Hanna* (Ro), < *Johann* (Ry1); II. odm. *Hanki* (woj. zach.pom., pow. wałecki, gm. Mirosławiec); Ry2**HANLER** *Alfred* (1), AMC 1818; od niem. n. os. *Hanl* < odim. *Johann* (DN); Ry2(0)

- HANNA** (1), K 1845; odim. *Hanna*, < *Anna* (Ro), < *Johannes* (Ro); Ry2
- HANNEN** (3), AMC 1862; 2K (1871, 1874); n. niem. (FAM)
- HANNIK** (2), AMC 1862; K 1842; cf. **Hanna**
- HANS** (1), K 1831; n. niem. (B, DN, FAM)
- HANSEL** (23), 4AMC (4 × 1862); 19K (1845, 1847, 1873, 1879, 1885, 1888, 3 × 1892, 1895, 3 × 1896, 1898, 2 × 1899, 3 × 1900); I. odim. *Anzelm* (Ry1), < niem. *Johannes* (DM); II. od niem. n. os. *Henz(e)* (B) < odim. *Anzelm*; M 1678, Ry2
- HANSLIK** (5), 5K (1883, 1892, 2 × 1894, 1896); cf. **Hasel**
- HANTEL** (1), E 1809; n. niem. (DN, FAM)
- HANUS** (7), AMC 1862; E 1864; 5K (1804, 1849, 1892, 1894, 1899); n. czes. < od niem. n. os. (B, DM, FAM); cf. **Hanc** (Ry1); M 1577, Ry2
- HANUSEK** (17), AMC 1818; 7E (6 × 1802, 1881); 9K (2 × 1805, 1815, 1824, 1828, 1845, 1847, 1854, 1861); cf. **Hanus** (B, DM, Ry1); n. czes. *Hanousek* (DM); M 1621, Ry2
- HANUSZ** (1), K 1870; odim. *Hanusz*, *Janusz*, < *Johannes*, < *Jan* (Ro, Ry1, SNNP); L, M 1571, Ry2
- HANYSZ** (1), K 1886; cf. **Hanusz**; Ro, Ry1, Ry2
- HANZ** (2), 2K (1840, 1844); niem. n. os. (B) < odim. *Anzelm*; Ry2
- HANZEL** (12), 3AMC (1818, 2 × 1862); 9K (1828, 3 × 1890, 1892, 2 × 1894, 1899, 1900); cf. **Hanz**; Ry1
- HANZELKA** *Anna, Eleonora, Frida, Gertrude, Marie* (5), 4AMC (1818, 3 × 1862), K 1898; cf. **Hanzel**; B, DM, L
- HANZLIK** (14), 8AMC (4 × 1818, 4 × 1880); 3E (3 × 1895); 3K (1890, 1896, 1897); cf. **Hanzel**; n. czes. *Hanzlík* (B, DM); M 1696, Ry1, Ry2
- HANCZOŁEK** (1), E 1867; cf. **Hanc**
- HAPAŁA** (1), K 1896; I. odp. gw. ciesz. *chapać* ‘rozumieć’ (SGŚC); II. odim. cerk. *Agapij*, < *Apoloniusz*; Ry2(0)
- HAPCZO** (1), K 1871; odim. cerk. *Agapij*
- HAPKA** (1), K 1898; I. odp. gw. młp. *hapka* ‘dziewka wiejska’ (SGPK, t. 2); II. od niem. n. os. *Häpp* < odim. cerk. *Agapij* < grec. *Agápos*; Ry2
- HÄPP** (1), K 1801; n. niem. (DN, FAM)
- HARACH** (19), 4AMC (1818, 2 × 1862, 1880); 15K (4 × 1803, 4 × 1813, 1815, 1824, 1831, 1836, 1847, 1849, 1871); odp. *haras* < gw. ciesz. ‘złote lub srebrne nici do wyszywania żywotków cieszyńskich’; też < stp. ‘tkanina wełniana, lekka, szorstkawa, używana na podszewki oraz pasy i spódnice wieśniaczek’, < *haraszka* ‘materiał na suknie kobiece’ (Ro), < gw. wlkp. *charać* ‘harować’; Ry2
- HARACZEK** (2), 2K (1819, 1892); I. odp. gw. wlkp. *charać* ‘harować’; II. odim. *Erasmus*
- HARAK** (1), E 1815; cf. **Haraczek**; n. czes. *Harák* o różnej motywacji; możliwe < odm. *Harakovce* (Słowacja, pow. Levoča, kraj preszowski); M 1707, Ry2; **HAROK** (127), 6AMC (1860, 5 × 1880); 104E: 45 [1801–1839], 7 [1840–1859], 52 [1860–1900]; 17K (1822, 1824, 1845, 3 × 1849, 1859, 1860, 1862, 1870, 1887, 1888, 1890, 1892, 3 × 1893); śl. wariant nazwiska *Harak*; M 1687, Ry2
- HARALIK** (1), K 1811; cf. **Harak**; n. czes. *Haralík* (DM)
- HARAMUS** (10), 2AMC (1818, 1862); 8K (1842, 1859, 1860, 1864, 1891, 1893, 1895, 1897); odp. gw. Kresów Wsch. *harmata* ‘krzyk wielki’ (SGPK, t. 2); Ry2
- HARANEK** (1), K 1848; I. odp. gw. śl. *hara* ‘dół na ziemniaki’ (Ro), < gw. litew. ‘kiepska wódka’ (SGPK, t. 2); możliwe < odp. śrwniem. *här* ‘włos’; II. odim. *Harasym*; Ry2
- HARAS** (2), 2K (1810, 1854); odp. gw. ciesz. *haras* ‘złote lub srebrne nici do wyszywania żywotków cieszyńskich’ (SGŚC); możliwe od niem. n. os. *Harras* < odp. śrwniem. *harras* ‘lekka tkanina wełniana od nazwy holend. miasta Arras’; złoż. < odp. śrwniem. *harröffe* < niem. *Har* ‘len’ + niem. *roezen*, *rözen* ‘doprowadzić do próchnienia’ < ‘dół do roszczenia lnu’; n. czes. (DM)
- HARASZ** (1), K 1813; cf. **Haras** (Ro, Ry1); Ry2
- HARASOWSKI** (13), 13K (2 × 1805, 4 × 1813, 5 × 1815, 1817, 1821); I. odm. *Haraszowskie* (cz. wsi Staniszcze Wielkie, woj. opol., pow. strzelecki); II. odp. gw. ciesz. *haras* ‘złote lub srebrne nici do wyszywania żywotków

- cieszyńskich' (SGŚC); też < stp. 'tkanina wełniana, lekka, szorstkawa, używana na podszewki oraz pasy i spódnice wieśniaczek' (Ro); III. odim. wschłówan. *Harasym* (Ry1); *M 1634*, Ry2
- HARATEK** (9), 2AMC (1818, 1865); 7E (1846, 1877, 1879, 1887, 1891, 1892, 1899); odp. gw. ciesz. i gw. śl. *haratać* 'niszczyć ze złością' (MSGGS, SGŚC), < gw. śl. *hara* 'dół, kopiec na ziemniaki'; też < gw. litew. 'kiepska wódka' (SGPK, t. 2); Ry2
- HARATIK** cf. **HARATYK**
- HARATYK** *Auchann, Honorata, Jan, Johann, Maria, Paweł, Philippina, Theresia* (8), 8AMC (2 × 1860, 1862, 5 × 1880), odp. *heretyk* (Ro, T); *M 1686*, Ry2; **HARATIK** (4), 4K (1890, 1891, 1893, 1894); L, Ry2
- HARAZIK** (1), E 1879; odim. *Harasym*; cf. **Harazim**
- HARAZIM** (11), AMC 1862; 2E (1883, 1895); 8K (4 × 1813, 1876, 1888, 1892, 1899); I. odp. gr. *gerásimos* 'stary, poważania godny'; II. odim. *Harasym*; n. czes. *Harazím* (DM); *M 1714*, Ry2
- HARBICH** *Antonia, Emanuel, Emma, Griffi, Hugo, Jerzy* (6), 5AMC (2 × 1818, 3 × 1862); K 1878; odp. *garb*, < *garbić się*; Ry2
- HARCK** (1), K 1838; n. niem. (DN)
- HARCZOK** (1), K 1837; I. odp. gw. ciesz. *harczeć* 'warczeć'; też 'ugryźć' (ZSG), < stp. *harc* 'utarczka, obroty'; II. od n. niem. *Harz* < odim. *Harasym*
- HARDER** (1), K 1845; n. niem. (DN, FAM)
- HARENCAK** (1), K 1813; n. czes. *Harenčák* (DM)
- HARENDASZEK** (1), K 1875; odp. *harendarz* 'dzierżawca', < czes. *harenda* 'karczma, oberża, szynk'
- HARENEK** cf. **HARYNEK**
- HARETYK** (1), K 1892; odp. *heretyk*
- HARĘZA** *Lubomira* (1), AMC 1862; odp. stp. *haręza* 'żołądek' (SStp.); Ry2
- HARGENHEIMER** *Elizabeth* (1), AMC 1862; n. złoż. < odm. *Hagen* (Niemcy, rejencja Arnsberg) + ap. śrwniem. *haima, haimi* 'ojczyzna, miejsce zamieszkania, dom'; Ry2
- HARINEK** cf. **HARYNEK**
- HÄRLE** *Emilia* (1), AMC 1880; n. niem. (DN, FAM); *M 1696*
- HARLING** (2), 2K (2 × 1813); n. niem. (DN)
- HARMATA** (2), AMC 1862; E 1896; odp. gw. Kresów Wsch. *harmata* 'krzyk wielki'; też < gw. 'rodzaj broni, działo', przen. 'coś dużego' (SGPK, t. 2); gw. wariant n. *Armata* z protetycznym *h* w nagłosie; Ro, Ry2
- HARNJUNG** (1), K 1835; złoż. < odp. śrwniem. *harnas* 'pancerz, napierśnik'; por. też złoż. < odp. gw. śl. i gw. młp. *harny* 'dziarski, żwawy' < stp. 'żywy, piękny, odważny' (SStpAK) + niem. *jung* < śrwniem. *junc* 'młody'
- HAROCZEK** (1), K 1831; cf. **Harak**; *M 1687*
- HAROK** cf. **HARAK**
- HAROLD** *Anton* (1), AMC 1818; n. niem. (DN)
- HAROT** (1), E 1874; cf. **Harat**; możliwe też odim. *Harasym*; możliwe przekszt. niem. n. os. *Haar* < odp. śrwniem. *här* 'włos'; Ry2
- HART** (1), K 1828; I. odp. stp. *hart* 'broń, oręż, stal'; II. odim. *Artemi*, używ. na Kresach Wsch.; Ry2
- HARTEK** (1), K 1801; cf. **Hart**
- HARTIG** (1), E 1818; n. niem. (B, DN, FAM)
- HARTL** (1), K 1828; n. niem. (B, DM, DN)
- HARTMANN** (4), 3AMC (1818, 1862, 1880); K 1820; n. niem. (B, BSZ, DM, DN, L, MC); Ry2
- HARTOK** (1), K 1849; cf. **Hart**
- HARTUNG** (13), 9E (2 × 1810, 1813, 1814, 1816, 3 × 1821, 1825); 4K (1802, 2 × 1813, 1822); n. niem. (DN, FAM); Ry2
- HARTWICH** (1), E 1879; n. niem. (B, FAM)
- HARTWIG** (3), AMC 1818; E 1885; K 1899; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- HARWOCIK** (1), K 1879; cf. **Charwot**; możliwe odp. stp. *charwat* 'pachołek służby miejskiej' (SStp.); czes. *havran* 'gawron'
- HARWOT** cf. **CHARWOT**
- HARYNEK** (6), 6K (1817, 1833, 1840, 1845, 1849, 1892); odp. gw. ciesz. i gw. śl. *harynek* 'śledź' (SGŚ, SCŚC); *M 1621*, Ry2; **HARENEK** (9), 9K (3 × 1813, 1817, 1824, 1827, 1828,

- 1832, 1845); **HARINEK** (5), AMC 1870; 4K (1831, 1835, 1845, 1849); gw. wariant n. *Harynek*; M 1621, Ry2
- HARZ** *Jacob* (1), J 1874; n. niem. (FAM);
- HARZYK** (1), E 1889; adapt. niem. n. os. *Harr* (FAM) < odp. śrwniem. *här* 'włos'; Ry2(0)
- HARZYK** cf. **HARZ**
- HASLER** (3), AMC 1880; 2K (1828, 1824); n. niem. (FAM); Ry2
- HASNIK** (1), K 1812; odp. czes. *hasit* 'gasić'; możliwe od niem. n. os. o podst. *Has-*; n. czes. *Hasník* (DM); Ry2
- HASS** (5), 5K (2 × 1813, 1816, 1849, 1862); n. niem. (B, FAM)
- HASSER** (1), K 1872; odp. węg. *haser* 'śniadanie'
- HASZ** (2), AMC 1890; K 1830; I. odp. stp. *hasić* 'stukać, tłuc, walić' (SStpAK); II. odim. *Johannes*; n. czes. *Haš* (DM); Ro, Ry2
- HASZCZOK** (3), 3K (1813, 1816, 1824); odp. *chaszczce* 'gęstwina, zarośla, gąszcz, krzaki, krzewina, busz, chrust'
- HASZEK** (2), 2K (1813, 1838); cf. **Hasz**; n. czes. *Hašek* < niem. n. os. *Has* (DM) < odim. *Habart*; możliwe < odp. śrwniem. *hase, has* 'zając, tchórz'; przezwisko pierwotnie nadawane człowiekowi szybko chodzącemu, o doskonałym słuchu, a także człowiekowi trwożliwemu; n. czes. *Hašek* (DM); Ro, Ry2
- HASZKA** (2), 2K (2 × 1845); cf. **Haszek**; n. czes. *Haška* (DM); Le, Ro
- HASZKIN** (1), K 1805; cf. **Hasz** (Ro)
- HASZKO** (1), K 1847; cf. **Hasz**; n. czes. *Haško* (DM); Ry2
- HASZY** (1), K 1861; cf. **Hasz** (Ro)
- HATAK** (1), E 1858; n. czes. *Haták* (DM)
- HATLAPA** (2), 2K (1810, 1826); odp. gw. śl. *hatlapa* 'człowiek uległy' (Ro) < czes. *hatlat* 'seplenić'; też 'skapieć, sknera'; Ry2
- HATLAS** *Albin* (1), AMC 1862; odp. gw. śl. *hatlas* 'atlas' (Ro); Ry2
- HATZL** (1), K 1817; n. niem. (DN)
- HAUB** (1), K 1824; n. niem. (FAM)
- HAUBER** (13), AMC 1863; 12K (6 × 1893, 6 × 1899); n. niem. (B, FAM); Ry2
- HAUCKE** (12), 3AMC (1868, 2 × 1870); 9K (1804, 1813, 1849, 1860, 1862, 1873, 1887, 1889, 1898); n. niem. (B, DM, FAM)
- HAUENSTEIN** *Franz* (1), AMC 1862; n. niem. (FAM)
- HAUER** *Johann, Martin* (2), 2AMC (2 × 1862); n. niem. (DN); Ry2
- HAUFFHEISER** (1), K 1804; złoż. < odp. śrwniem. *haufe, houfe* 'kupa, stos'; też 'tłum uzbrojonych ludzi' + górnioniem. *heis, heisse* 'szorstki, ochrypliwy'; por. też ap. niem. *Heisler* — przezwisko częste na Śląsku < 'bezrolny mieszkaniec wsi posiadający jedynie domostwo, zmuszany do dorywczej pracy na wsi'
- HAUNWALD** *Johann* (1), AMC 1862; złoż. < odp. śrwniem. *hūfe, haufe* 'kupa, stos'; też 'tłum uzbrojonych ludzi' + goc. *wald* (w drugim członie złoż.; Klim.) < stsas. *waldan* 'panować, rządzić'
- HAUPT** *Franz, Maria, Rudolf* (3), 3AMC (1818, 2 × 1862); n. niem. (DM, DN, FAM); Ry2
- HAUS** (1), K 1813; niem. n. os. < odp. niem. *Haus* 'dom'; Ry2
- HAUSER** (4), 2AMC (1860, 1870); 2K (1811, 1871); n. niem. (B, DM, DN, FAM); Ry2
- HÄUSES** cf. **HAUS**
- HAUSHILD** *Eva* (1), AMC 1862; złoż. < odp. niem. *Haus* 'dom' + stwniem. *hilt(e)* 'walka', < śrwniem. *helt* 'bohater'; Ry2
- HAUSHOFER** (2), 2K (1806, 1815); n. niem. (FAM)
- HAUSHUTER** (7), 7E (1802, 1807, 3 × 1810, 1817, 1819); złoż. < odp. niem. *Haus* 'dom' + śrwniem. *hūt* 'ludzka lub zwierzęca skóra'
- HAUSKA** (1), K 1851; cf. **Haus**
- HÄUSLER** (1), E 1873; n. niem. (B, DN, FAM)
- HAUSMAJER** *Johann, Rosalia* (2), 2AMC (2 × 1862); złoż. < odp. niem. *Haus* 'dom' + śrwniem. *meier* 'dzierzawca, zarządca, gospodarz'; Ry2
- HAUSMANN** (1), K 1813; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- HAUSMUSTER** (1), E 1874; złoż. < odp. niem. *Haus* 'dom' + niem. *Muster* 'wzór, model, przykład'

- HAUSNER** (2) 2K (1883, 1887); niem. n. os. (DM) < odp. niem. *Hausherr* 'gospodarz'
- HAUSOTER** (1), E 1866; złoż. < odp. *Haus* 'dom' + niem. *Otter* 'żmija'; Ry2
- HAUST** (1), K 1838; odp. gw. kasz. *haust* 'łyk' (SGOWiM); możliwe od niem. n. os. *Haus*; cf. **Haus**
- HAUSVATER** (37), 37E (1813, 1821, 1822, 1824, 2 × 1843, 1845, 2 × 1850, 1859, 1877, 1878, 4 × 1879, 3 × 1882, 1884, 6 × 1888, 2 × 1890, 1891, 1892, 3 × 1894, 1896, 1898, 2 × 1890); złoż. < odp. niem. *Haus* 'dom' + niem. *Vater* 'ojciec'
- HAUSZEK** *Maria* (1), AMC 1880; adapt. niem. n. os. *Haus* < odp. niem. *Haus* 'dom'
- HAVERIUS** (1), K 1809; odp. gw. ciesz. i gw. śl. < stp. *hawer*, *hawiarz* < niem. *Hauer* 'kopacz, górnik' (SStpAK); L
- HAVERLAND** (5), AMC 1818; 4K (1893, 1895, 1898, 1900); złoż. (hybryda) < odp. gw. ciesz i gw. śl. < stp. *hawer* (niem. *Hauer*) 'kopacz, górnik' (SStpAK) + niem. *Land* < germ. *landa* 'kraj, ziemia' = 'górnicy kraj'
- HAWACZ** (2), E 1877; K 1879; odp. stczes. *háva*, *ohava* 'potwór', < stczes. *havati* 'wyraźnie mówić'; możliwe < gw. ciesz. i gw. śl. < stp. *haw* 'tu, do mnie' (MSGŚ, SGŚC); Ry2
- HAWĘŁKA** (2), 2K (1811, 1813); cf. n. czes. *Havel* < *Gawęł*; n. czes. *Havelka* (DM); Ry2
- HAWICZKA** (3), AMC 1862; E 1814; K 1813; cf. **Hawacz**
- HAWILEJ** *Anna* (1), AMC 1862; cf. **Hawitek**; Ry2(0)
- HAWITEK** *Michalina* (1), AMC 1897; odim. *Gawęł*
- HAWLAS** (4), E 1873; 3K (1871, 1887, 1897); cf. **Gawlas**; n. czes. *Havlas* (DM); M 1571
- HAWLASEK** (1), K 1897; cf. **Hawlas**
- HAWLICZEK** (5), AMC 1880; 4K (1849, 1868, 1870, 1882); odim. *Gallus* (L); n. czes. *Havlíček* (B, DM, Ro); Ry2
- HAWLIK** (16), 4AMC (4 × 1818); 12K (1878, 1879, 1880, 1882, 1884, 1886, 1887, 1889, 1891, 1893, 1895, 1897); cf. **Hawliczek**; Ro; n. czes. *Havlík* (DM); Ry2
- HAWRAN** (1), K 1875; n. czes. odp. *hawran* 'gawron' (Ro), < stp. *hawrań* 'miejsce, w którym gnieźdzą się gawrony' (SStpAK); n. czes. *Havran* (DM); Ry2
- HAWRON** (2), 2K (1879, 1882); cf. **Hawran**; Ry2
- HAWRANEK** (12), 4AMC (4 × 1862); 8K (1801, 2 × 1805, 1810, 2 × 1813, 1880, 1898); cf. **Hawran**; n. czes. *Havránek* (DM); Ro, Ry2
- HAWRAT** (1), K 1849; cf. **Haran**; możliwe < odim. *Gabriel*; Ry2
- HAWRECZKO** (1), E 1813; cf. **Hawran**
- HEBALA** (1), K 1899; adapt. niem. n. os. o podst. *Heb-*; Ry2(0)
- HEBELIG** (1), K 1849; I. odp. gw. maz. *hebra* 'towarzystwo, spółka' (MSGP); możliwe < śrwniem. *hube*, *hoube* 'czepek, nakrycie głowy noszone pod hełmem'; II. od niem. n. os. *Heber* < odim. *Herbart*
- HEBER** (2), 2K (1810, 1871); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- HEBERLING** (2), 2K (1870, 1872); n. niem. (DN)
- HECHT** (15), 15K (1803, 1805, 1807, 5 × 1813, 2 × 1815, 1817, 1818, 1824, 1828, 1831); n. niem. (B, DN); Ry2
- HECKEL** (8), AMC 1862; 7K (1813, 3 × 1890, 1892, 1895, 1898); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- HECZAŁA** (1), E 1819; cf. **Heczko**
- HECZEK** *Paul* (1), AMC 1818; cf. **Heczko**; n. czes. *Heček* (B); L
- HECZKO** (307), 9AMC (8 × 1818, 1890); 247E: 60 [1801–1839], 18 [1840–1859], 169 [1860–1900]; 51K: 19 [1801–1839], 7 [1840–1859], 25 [1860–1900]; odp. gw. ciesz. *heczeć* 'gapić się'; też 'gaworzyć (o dziecku)' (SGŚC); L, M 1621, Ro, Ry2
- HEDYNA** cf. **HEDINA**
- HEESE** (4), 4K (2 × 1849, 1863, 1897); n. niem. (DN, FAM); Ry2
- HEFNER** (3), 3K (2 × 1885, 1887); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2; **HEFS** (22), 3AMC (2 × 1860, 1870); E 1849; 18K (3 × 1805, 9 × 1813, 6 × 1824); od niem. n. os. *Hofer* < odp. *Hofer* 'właściciel dworu'

HEFS cf. **HEFNER**

HEFTER *Johann, Josef* (2), 2AMC (1818, 1862); n. niem. (FAM)

HEG (1), K 1813; zred. wariant niem. n. os. *Heger* < odm. *Hagen* (Niemcy, rejencja Arnshberg) lub < odp. niem. *Hager* 'gajowy, leśniczy'; możliwe też < odp. niem. *hagen* 'chronić, pielęgnować'; też 'odczuwać'

HEGEDUS *Juliana* (1), AMC 1862; cf. **Heg**; Ry2

HEGEL (1), K 1819; n. niem. (DN, FAM); Ry2

HEGER *Johann, Mathilde* (2), 2AMC (2 × 1870); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2

HEGLACZ *Johann* (1), AMC 1862; adapt. niem. n. os. *Hegel* < od im. o podst. *Hag-*

HEGLARZ (2), 2K (1879, 1899); cf. **Heglacz**; Ry2

HEGNER (1), K 1811; n. niem. (B, DN, FAM)

HEHL (8), 8K (7 × 1813, 1899); n. niem. (FAM)

HEICK (1), K 1809; n. niem. (DN)

HEIDEL (1), K 1849; n. niem. (DN, FAM)

HEIDER (1), K 1807; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2

HEIDERICH (1), K 1871; n. niem. (B, BSZ, FAM); Ry2

HEIDLER (1), K 1859; n. niem. (B, DN, FAM)

HEIKEN (1), E 1873; n. niem. (DN)

HEIL (4), 4K (1805, 1811, 1851, 1900); n. niem. (DN, FAM, Le); Ry2

HEILEMANN (1), K 1813; n. niem. (DN, FAM); Ry2

HEIM (1), K 1824; n. niem. (B, DM, FAM); Ry2

HEIMANN (6), 2AMC (2 × 1864); 4K (1805, 1845, 1847, 1849); n. niem. (DN, FAM); Ry2

HEIN (4), 4E (1887, 2 × 1890, 1895); n. niem. (B, DM, FAM); **HEINE** (4), AMC 1856; 3K (1824, 1827, 1828); n. niem. (FAM); Ry2

HEINDENRICH cf. **HEINRICH**

HEINE cf. **HEIN**

HEINKEL (1), K 1849; n. niem. (DN, FAM)

HEINRICH (14), 6AMC (1818, 4 × 1862, 1869); 8K (2 × 1805, 3 × 1813, 1817, 1824, 1870); n. niem. (B, DM, DN, FAM, L, Le); Ry2;

HEINDENRICH (1), E 1868; od niem. n. os. *Heinrich* < odim. *Heinrich*; Ry2

HEINZ (13), 11AMC (3 × 1818, 6 × 1862, 2 × 1880); 2K (2 × 1845); n. niem. (B, DM) < odim.

Heinrich; możliwe od niem. n. os. *Hein, Hin* < odim. germ. o podst. *Hagan-*; Ry2

HEISE *Josef* (1), AMC 1880; n. niem. (B, DN, FAM, MC); Ry2

HEISEK (1), K 1849; adapt. niem. n. os. *Heise* < odim. *Heinrich*; n. czes. *Hejsek* < odp. *hejsek* 'przezwiśko eleganta'

HEISLER *Albert, Franz, Josef* (3), 3AMC (3 × 1896); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2

HEITER (3), 3K (1849, 1877, 1887); n. niem. (DN)

HEITERER (1), K 1849; n. niem. (DN)

HEIZER cf. **HAISER**

HEJNAŁ (1), K 1888; odp. *hejnał*

HEJNISZ (1), K 1894; n. niem. (B, Ro) < od niem. n. os. *Hein, Hin* < od im. germ. o podst. *Hagan-*; Ry2

HEKEL (4), 4K (1809, 1811, 1813, 1815); n. niem. (A, B); Ry2; **HEKL** (2), 2K (1894, 1899); od niem. n. os. *Hock(e)* < odp. śrwniem. *hucke, hocke* 'łada w sklepie'; też 'drobny kupiec'; możliwe też < od im. o podst. *Hug-*; B

HEKL cf. **HEKEL**

HELA (1), K 1814; odim. *Helena* (Ry1); DM

HELBICH (1), K 1811; od niem. n. os. *Helbig* (B) < odp. niem. *halbieren* 'dzielić na pół'; Ry2

HELBIG (4), 4K (2 × 1805, 1808, 1809); n. niem. (DN, FAM); Ry2

HELMANN (1), K 1813; niem. n. os. (B); złoż. < odim. *Elias* + odp. stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż'

HELIOS *Rudolf* (1), AMC 1862; odim. *Elias*; Ry2

HELIS *Johann* (1), AMC 1862; cf. **Hela** (Ry1), **Helios**; Ry2

HELLE (1), K 1859; n. niem. (DN, FAM)

HELLER (16), 5AMC (2 × 1818, 3 × 1865); 2E (1889, 1893); 9K (1805, 1849, 1879, 1884, 1890, 1891, 1892, 1895, 1896); n. niem. (A, B, DM, DN, FAM); Ry2

HELLSTERN *Josef* (1), AMC 1862; n. niem. (FAM)

HELLWIG (1), K 1801; n. niem. (FAM)

HELM (10), 3AMC (1818, 2 × 1870); 7K (1805, 1816, 1831, 1833, 2 × 1837, 1856); n. niem. (B, DM, DN, FAM); Ry2

- HELMER** *Fridrich* (1), AMC 1880; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- HELMIK** (1), K 1859; odp. stwniem. *helm* 'helm' lub < odim. *Adalbart*, < *Helmuth*; Ry2
- HELPER** *Effel* (1), AMC 1818; n. niem. (DN)
- HELPER** *Ernest, Zigfrid* (2), 2AMC (1818, 1897); od niem. n. os. *Helper* < odp. śrw-niem. *hepe* 'nóż ogrodniczy używany przy zbiorze winogron, sierp'
- HELTNER** (1), K 1834; od niem. n. os. *Helfer* < odp. niem. *Helfer* 'pomocnik'; L; **HELZER** (1), K 1837; Ry2
- HELZER** cf. **HELTNER**
- HEMERLE** cf. **HAMERLA**
- HENACZ** (1), K 1820; I. odp. gw. śl. *hen* < *han* 'tam' (Ro), < *hena, henaj, henak* 'tam' (Ro); II. odim. *Henryk* (Ry1)
- HENASZ** (3), 3K (2 × 1813, 1828); cf. **Henacz**
- HENCLER** (5), 2AMC (2 × 1862); 3K (1813, 1884, 1893); I. odim. *Anzelm*; II. od niem. n. os. *Hintz, Hintsch* < odim. *Anzelm*; Ry2
- HENCZLER** (2), 2K (1849, 1855); cf. **Hencler**
- HENCZOŁEK** (21), 19E (1801, 1804, 1807, 1812, 1816, 1836, 1849, 1870, 1875, 3 × 1877, 1880, 2 × 1888, 1892, 1895, 2 × 1899), 2K (1864, 1873); odim. *Henryk*; cf. **Hensel**; **HEŃCZOŁEK** (1), E 1867
- HENCZOŁEK** cf. **HEŃCZOŁEK**
- HENDERKA** *Maria* (1), AMC 1880; adapt. niem. n. os. *Hand* < odp. niem. *Hant* 'dłoń, ręka' lub < odim. *Hendrich*
- HENDRZINEK** *Anton* (1), AMC 1880; odim. *Henryk*
- HENDSZOŁEK** (3), AMC 1862, 2K (1879, 1882); adapt. niem. n. os. *Handschuh* < odp. niem. *Handschuh* 'rękawiczka'
- HENDZLER** (1), K 1824; od niem. n. os. *Händler* < odp. niem. *Händler* 'handlarz'
- HENGLARZ** *Emil* (1), AMC 1880; od niem. n. os. *Hengler* < odp. niem. *Hengst* 'ogier' (DN)
- HENISZ** (3), 3K (1890, 1895, 1897); adapt. niem. n. os. *Hein* < odim. *Heinrich* lub *Johannes*; n. czes. *Heniš* (B, DM); Ry1, Ry2
- HENKEL** (5), 3AMC (1866, 1869, 1870); 2K (1805, 1824); n. niem. (DN, FAM); Ry2
- HENNEMANN** (3), 2AMC (2 × 1818); E 1880; złoż. < odim. niem. *Hein, Hagin* (możliwe też człon pierwszy < odp. niem. *Henne* 'kura') + stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż'
- HENRYK** (2), 2AMC (2 × 1880); odim. *Henryk*; Ry1, Ry2
- HENSE** (1), K 1824; n. niem. (DN)
- HENSEL** *Elph* (1), AMC 1862; niem. n. os. (B, BSZ) < odim. *Anzelm* (Ry1); **HENSL** (1), AMC 1862; Ry2
- HENSL** cf. **HENSEL**
- HENSZEK** (1), K 1872; cf. **Hensel**; Ry2
- HEPP** (7), AMC 1818; 2E (1849, 1850), 4K (1831, 1833, 1849, 1875); n. niem. (B, FAM); Ry2
- HEPPEL** (2), 2K (2 × 1805); n. niem. (DN); Ry2
- HERAMUS** (1), K 1842; odim. *Herman*; możliwe też od niem. n. os. o podst. *Herr-*
- HERATEK** (1), E 1895; cf. **Heramus**
- HERBACZ** (1), K 1890; odp. gw. śl. *herb* 'spadkobierca' (SGPK, t. 2); Ry2
- HERBEK** (1), K 1813; cf. **Herbacz**
- HERBER** (3), 3K (1877, 1897, 1900); n. niem. (B, DM, DN, FAM); Ry2
- HERBERG** (8), 8K (1805, 1843, 1846, 4 × 1849, 1872); n. niem. (DN, FAM, MC); Ry2
- HERBERT** *Erwin, Zofia* (2), 2AMC (2 × 1880); n. niem. (B, BSZ, DN, FAM); Ry2
- HERBOWSKI** (18), 18K (4 × 1805, 3 × 1806, 5 × 1813, 1824, 2 × 1828, 1831, 1837, 1840); odm. *Herby* (woj. śl., pow. lubliniecki); cf. **Herbacz**; Ry2
- HERCEK** (2), 2K (2 × 1861); I. odp. gw. śl. *herc* 'kier' (Ro, SGŚ); II. od niem. n. os. *Herz* < odp. śrw-niem. *herz* 'serce', < *Herzog* < odp. śrw-niem. *herzoge* 'wódz, książę'; też 'śmiały, odważny' (Ro)
- HERCIG** (1), K 1893; cf. **Hercek**; Ry2
- HERCZYK** (3), 2AMC (2 × 1862); K 1897; cf. **Hercek**; M 1647, Ry2
- HERDA** (5), AMC 1862; E 1811; 3K (1859, 2 × 1869); I. odp. czes. *herda* 'zraniona pięść', < gw. śl. *herd* 'palenisko w kuźni' (L); II. adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Herde*

- (Ro) < odpap. śrwniem. *hërt* 'ognisko domowe, mieszkanie'; DM, FAM, M 1621, Ry2
- HERDLICZKA** cf. **HERLICZKA**
- HERDOS** (1), K 1874; odpap. śrwniem. *hërf* 'ognisko domowe, mieszkanie'
- HERDUCH** (1), K 1835; cf. **Herdos**
- HERDZINA** (5), 3E (1801, 1804, 1816); 2K (1811, 1848); odpap. stp. *hardzina* 'pyszałek, człowiek hardy' (SStpAK, T); cf. **Herda**; n. czes. *Hrdina*; L, M 1629, Ry2
- HEREC** (2), 2K (1898, 1899); odpap. czes. lub słowac. *herec* 'aktor'; M 1682, Ry2
- HERECKI** (1), E 1887; I. odm. *Héres* (Francja, gm. w rej. Midi-Pyrénées), *Héry* (rej. Burgundia), *Héres* (Francja, gm. w rej. Midi-Pyrénées); II. odpap. stp. *hera* 'pycha' (SStpAK); możliwe od niem. n. os. *Herr* < odpap. niem. *Herr(e)* 'pan, mężczyzna'; cf. **Herec**; Ry2
- HERET** (4), 4K (1811, 1826, 1828, 1831); cf. **Heretyk**; M 1681
- HERKEL** (1), K 1835; n. niem. (B, DN); Ry2
- HERKNER** *Paul* (1), AMC 1818; n. niem. (DN); Ry2
- HERL** (1), K 1851; n. niem. (B, DM); Ry2
- HERLICZKA** (4), 4K (1838, 1890, 1893, 1896); odpap. gw. ciesz. *herliczka* 'synogarlica' (SGŚC), < ap. czes. *hrdlička* 'turkawka, synogarlica', < gw. śl. *cherlać*, *chyrlać* 'kaszeleć' (SGŚ); Ro, Ry2; **HERDLICZKA** *Paul*, *Samuel*, *Sara* (3), 2AMC (1869, 1890); J 1838; Ro
- HERLIK** (1), K 1899; I. odpap. gw. śl. *cherlać*, *chyrlać* 'kaszeleć'; II. n. czes. powstałe w wyniku adapt. fonet. i morfolog. niem. n. os. *Herling* (B, DM) < odpap. niem. *Herling* 'niedojrzałe winogrono'; n. czes. *Herlík* (DM); Ry2
- HERLING** *Viktoria* (1), AMC 1862; niem. n. os. < odpap. niem. *Herling* 'niedojrzałe winogrono' (A, DN, FAM); Ry2
- HERLINGER** (17), 2AMC (1848, 1870); 15K (3 × 1813, 2 × 1815, 1824, 1826, 1827, 6 × 1838, 1845); niem. n. os. (B); cf. **Herling**; Ry2
- HERMA** (1), K 1864; cf. **Hermann** (Ry1); n. czes. (B); Ry2
- HERMANN** (120), 50AMC (13 × 1860, 30 × 1862, 7 × 1880); 13E (1806, 1877, 1881, 1884, 1891, 2 × 1892, 2 × 1894, 1896, 1897, 1898, 1899), 57K: 17 [1801–1839], 6 [1840–1859], 34 [1860–1900]; n. niem. (A, B, BSZ, DM, DN, FAM, L, Le, MC, Ro, Ry1); M 1577, Ry2
- HERMUS** (1), K 1870; cf. **Hermann**; Ry2
- HERNER** *Hugo* (1), AMC 1880; złoż. (hybryda) < odpap. gw. śl. i młp. < stp. *herny*, *harny* 'pyszny' + przyr. niem. *-er*; cf. **Herny**; Ry2
- HERNIK** (13), 5AMC (1818, 3 × 1862, 1890); 8K (1805, 3 × 1813, 1845, 1848, 1849, 1859); cf. **Hern** (BSZ); możliwa adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Horn* < odpap. niem. *horn* 'róg'
- HERNY** (3), 3K (1862, 2 × 1863); odpap. gw. śl. i młp. < stp. *herny*, *harny* 'pyszny, duszny' (MSGP, SGŚ), < czes. *horny* 'górnny'; Ry2
- HEROK** (19), AMC 1862; 5E (1865, 1868, 1874, 1892, 1894); 13K (1805, 1807, 1824, 1849, 1859, 1868, 1877, 1888, 1893, 1897, 3 × 1899); cf. **Heretek**, **Hernik**; M 1639, Ry2(0)
- HEROLD** (1), K 1826; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- HERSZAN** *Ottília* (1), AMC 1862; od niem. n. os. *Hersch-*, *Hirsch-* < odpap. śrwniem. *hir(t)z* 'jeleń' (Ro); n. czes. *Heršán* (B)
- HERTAN** *Adolfin*, *Maria* (2), 2AMC (2 × 1862); n. czes. < niem. n. os. *Hertel* (B) < odpap. *hert* 'ognisko domowe, mieszkanie'
- HERTEL** (10), 10K (1801, 1821, 1824, 1834, 1843, 1846, 1847, 1849, 1879, 1882); n. niem. (B, DM, DN, FAM); Ry2
- HERZ** *Josef*, *Rohn* (2), 2AMC (2 × 1862); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- HERZBAUM** *Johann*, *Josef*, *Salomon* (3), 3AMC (1818, 2 × 1862); złoż. < odpap. śrwniem. *herz* 'serce' + śrwniem. *baum* 'drzewo, pień'
- HESSE** (178), 30AMC (2 × 1860, 22 × 1862, 6 × 1880); 9E (1821, 1839, 6 × 1840, 1849); 139K: 25 [1830–1839], 34 [1840–1859], 80 [1860–1900]; niem. n. os. < odetn. *Hes* 'mieszkaniec Hesji, przybysz z Hesji'; możliwe też < odm. *Hessen* (Niemcy); B, DM, DN, FAM, L, M 1621, MC, Ry2, SNNP
- HESEK** (10), E 1857; 9K (4 × 1805, 1807, 1810, 1828, 1831, 1865); adapt. niem. n. os. *Hess(e)*; cf. **Hesse**; DM, Ro, Ry2

- HESSEN** (2), E 1827; K 1827; niem. n. os. < odm. *Hessen* (Nemcy); cf. **Hesse**; Ry2
- HESSLER** (1), K 1863; n. niem. (FAM)
- HESTER** (1), K 1828; n. niem. (DN)
- HETTICH** *Adolf* (1), AMC 1818; n. niem. (DN)
- HETTLER** (1), K 1811; n. niem. (FAM)
- HETZ** (2), 2K (1805, 1824); n. niem. (FAM)
- HEUER** *Juliana* (1), AMC 1862; n. niem. (B, DN, FAM)
- HEURICH** *Anton, Edith, Rotz* (3), 3AMC (3 × 1862); n. niem. (FAM)
- HEWER** (1), K 1861; odp. gw. ciesz. < niem. *Hewer* 'podnośnik, dźwignik, drag' (ZSG); B, Ry2
- HEYMANN** (7), AMC 1861; 6K (1823, 1840, 1843, 2 × 1847, 1856); n. niem. (DN, FAM, L); Ry2
- HIEBL** (1), K 1895; n. niem. (DN, FAM)
- HIEBNER** (2), 2K (1805, 1838); n. niem. (DN); Ry2
- HIEF** *Ignac* (1), AMC 1872; n. niem. (DN)
- HIEKL** (1), E 1891; od niem. n. os. *Heckel* (B) < odp. śrwniem. *heckel* 'sklepikarz, handlarz mięsem'
- HILD** (1), K 1878; n. niem. (B, DN); Ry2
- HILDEBRAND** (8), AMC 1818; 7K (4 × 1805, 1823, 1872, 1881); n. niem. (B, DM, DN, FAM, Le); Ry2
- HILDEMAN** (33), 11AMC (1818, 6 × 1860, 1864, 1870, 2 × 1880); 12E (1853, 2 × 1860, 2 × 1864, 1868, 1875, 2 × 1877, 1880, 1887, 1890); n. niem. (DN, FAM)
- HILDMAYER** (1), K 1833; złoż. < odp. germ. *hildio* 'walka' (również możliwe < śrwniem. *helt* 'bohater') + śrwniem. *meier* 'dzierzawca, zarządca, gospodarz'
- HILKE** (23), 8AMC (2 × 1818, 3 × 1862, 3 × 1880); 15K (1845, 1846, 1847, 1848, 1863, 1877, 1879, 1884, 1886, 1888, 2 × 1891, 1893, 1896, 1898); n. niem. (DN, FAM); Ry2
- HILL** (19), 4AMC (1818, 1862, 2 × 1870); 15K (1824, 1827, 1829, 1836, 1837, 1849, 1859, 2 × 1860, 1861, 1863, 1864, 1881, 1882, 1897); n. niem. (B, FAM, DM, DN); Ry2
- HILLEBRAND** *Rudolf* (1), AMC 1870; n. niem. (FAM)
- HILLEMANN** (2), AMC 1856; E 1874; odim. *Hildman*
- HILLER** (5), 3AMC (1861, 2 × 1870); 2K (1815, 1849); n. niem. (A, DN, FAM)
- HILSCHER** (6), 5AMC (1818, 1862, 3 × 1896); K 1897; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- HIMESZ** (1), E 1896; adapt. niem. n. os. *Himme* < niem. *Himme* (liczne n. teren. w Niemczech); możliwe też < odp. śrwniem. *himel* 'niebo' lub < odim. hebr. *Joachim*
- HIMMEL** (8), 8K (6 × 1849, 1854, 1859); n. niem. (B, DM, DN, FAM); Ry2
- HIMMER** (13), AMC 1818; 2E (1885, 1892); 10K (1882, 1884, 1886, 1887, 1889, 1891, 1892, 1897, 2 × 1898); n. niem. (B, DM, DN, L); Ry2
- HINCEL** (1), E 1889; od niem. n. os. *Hintz*, *Hintsch* < odim. o podst. *Hag-*
- HINDERSTIUER** (4), 3AMC (3 × 1862), K 1900; złoż. < odp. niem. *hinder* 'tylni, z tyłu' + śrwniem. *stiure* 'sternik'
- HINKE** (1), K 1847; od niem. n. os. *Hein*, *Hin* (B) < odim. germ. o podst. *Hag-*; Ry2
- HINKELMANN** (1), K 1874; n. niem. (FAM); Ry2
- HINNEN** (3), 3E (2 × 1894, 1895); n. niem. (DN)
- HINTEL** (2), E 1896; K 1894; n. niem. (DN)
- HINTNER** (4), 2AMC (2 × 1862); 2K (1849, 1889); n. niem. (DN)
- HINTZE** (44), 4AMC (1818, 1860, 1862, 1870); 40K (1803, 1804, 6 × 1805, 1808, 1809, 13 × 1811, 1814, 1815, 1818, 1820, 1824, 1825, 4 × 1827, 2 × 1828, 1830, 1859, 1864, 1867, 1878); niem. n. os. < odim. *Heindrich* (MC); Ry2
- HIPP** (1), K 1807; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- HIPPMANN** (4), 3AMC (1862, 2 × 1880); K 1877; n. niem. (B, DN); Ry2
- HIRSCH** (11), 5AMC (1818, 3 × 1862, 1870); 6K (1837, 1841, 1848, 1849, 1859, 1861); n. niem. (A, B, DN, Le, Ro); Ry2
- HIRSCHMANN** (1), K 1898; n. niem. (B, FAM); Ry2
- HITZEL** (1), K 1821; n. niem. (FAM)
- HITZLER** (2), 2K (2 × 1838); n. niem. (DN)
- HLACZIK** *Antonia* (1), AMC 1896; odp. *chlód*, < *chlodzić* (pod wpływem czes.); n. czes. *Hladik*

- HLADIK** (2), 2K (1840, 1892); odp. czes. *hladík* 'nóż tokarski do wygładzania', < czes. *hladký* 'gładki', < białor. *hladki*, < czes. *hlad* 'głód', < czes. *hladiti* 'gładzić' (Ro); por. ap. gw. ciesz. *hladać* 'szukać' (SGŚC); n. czes. *Hladík* (DM); Ry2
- HLADKI** (2), 2K (1875, 1882); odp. czes. *hladký* 'gładki', < białor. *hladki*; cf. **Hladik** (Ro); n. czes. *Hladký* (DM); Ry2
- HLADNY** *Mowin* (1), AMC 1862; odp. słowac. *hladný* 'głodny'; n. czes. *Hladný* (DM); L, Ry2
- HLASTON** (1), K 1819; odp. gw. ciesz. *chlastać* 'chlać, pić ponad miarę' (ZSG)
- HLAWATKA** (1), E 1843; odp. gw. wołos. *hlawatka* 'rodzaj siekiery'; M 1722
- HLAWICZKA** cf. **HŁAWICZKA**
- HLIŚNIKOWSKI** (9), 9K (1859, 1862, 2 × 1888, 2 × 1897, 1898, 1899, 1900); I. odm. *Gliśnica* (woj. wlkp., pow. ostrowski, gm. Oddanów; woj. pomor., pow. bytowski, gm. Czarna Dąbrówka); II. odp. *glista*, < czes. *hlíza* 'wrzód' (Ro); L, Ry2
- HLOSZEK** *Karol* (1), AMC 1862; n. czes. *Hlošek* (DM)
- HŁADYSZ** (1), E 1804; odp. białor. *hladysz* 'dzbanek bez ucha'; możliwa bohem. n. pol. *Gładysz*; Ry2
- HŁASNY** (1), K 1811; odp. czes. (spol. fonet.) *hlásny* 'strażnik na wieży; zawiadamiający'; M 1637
- HŁAWACZ** (7); AMC 1862; 5E (1813, 1878, 1882, 1883, 1887); K 1879; odp. gw. moraw. *hlawa* 'głowa', < gw. śl. *hlawny*, < *hlawity* 'nadzwyczajny'; n. czes. *Hlaváč* (DM); Ry2
- HŁAWATKA** (4), 4E (3 × 1821, 1830); cf. **Hlawatka**
- HŁAWICZ** (1), K 1821; cf. **Hławiczka**
- HŁAWICZEK** (1), K 1813; cf. **Hławiczka**; Ry2
- HŁAWICZKA** (184), 4AMC (1818, 3 × 1862); 180E: 40 [1801–1839], 140 [1860–1900]; odp. gw. moraw. *hlavička* 'głowa'; M 1620, Ry2; **HŁAWICZKA** (1), K 1835; n. czes. *Hlavička* (DM); **HŁOWICZKA** (2), 2E (1807, 1828)
- HŁOWICZKA** cf. **HŁAWICZKA**
- HNAT** (2), 2K (1813, 1847); odp. czes. *hnát* = pol. *gnat* (Ro, T); n. czes. *Hnát* (DM); Ry2
- HOCEK** (1), K 1848; n. czes. (DM)
- HOCHAPHEL** (1), K 1877; n. niem. (DN)
- HOCHBERG** (5), 5K (2 × 1805, 1813, 1814, 1832); niem. n. os. (A); złoż. < odp. stwaniem. *hōh* 'wyniosły, dostojny' + niem. *Berg* 'góra, wzgórze'; Ry2
- HOCHE** *Leon, Gerwazy* (2), 2AMC (2 × 1862); n. niem. (DN)
- HOCHMANEK** (1), K 1832; adapt. niem. n. os. *Hofman, Ofman* < odp. śrwniem. *hoveman* 'dworzanin, sługa na dworze książęcy, chłop na zagrodzie'
- HOCHMANN** (10), 6AMC (3 × 1818, 3 × 1861); 2E (1824, 1828); 2K (1866, 1873); n. niem. (A, B, DN); Ry2
- HOCHNAJZER** (1), K 1896; odp. niem. *hoch-näsig* 'zarozumiały'; Ry2
- HOCHSTEINER** (1), K 1900; n. niem. (FAM)
- HOCKER** (2), 2E (1849, 1850); n. niem. (B, DN); Ry2(0)
- HOCZAŁA** (2), 2E (1882, 1884); I. odim. *Chocimir*, < *Chociesław*; II. odp. psł. *xoteti* 'chcieć'
- HOCZULA** (1), K 1817; cf. **Hoczała**
- HOCZULKA** (1), K 1816; cf. **Hoczała**
- HODINA** (2), 2K (2 × 1849); odp. czes. *hod* (Ro) 'główne święto'; czes. *hodit* 'rzucić, cisnąć'; n. czes. (B, DM); **HODYNA** (3), 3K (2 × 1813, 1824); Ry2
- HODINEK** (2), 2K (1877, 1879); cf. **Hodina**
- HODUL** (1), K 1884; odim. *Teodor, Chodor*; odp. czes. *hody* 'odpust'; też przezwisko człowieka, który unika obchodzenia jakiegokolwiek święta; n. czes. *Hodúl* (DM)
- HODURA** (31), 2AMC (1860, 1862); 13E (1806, 2 × 1811, 2 × 1813, 1814, 1832, 1859, 3 × 1862, 1866, 1876); 16K (1805, 1807, 1849, 5 × 1859, 1863, 1868, 1875, 1882, 1888, 1889, 1896, 1898); cf. **Hodul**; Ry2
- HODUREK** (23), 3AMC (1833, 1848, 1870); E 1855; 19K (2 × 1805, 8 × 1813, 1814, 1824, 1825, 1827, 1845, 1859, 1863, 1895, 1900); cf. **Hodul**; Ry2
- HODUSEK** (2), 2K (1824, 1872); cf. **Hodul**
- HODYNA** cf. **HODINA**

- HODZIEC** (1), E 1887; I. odp. *chodzić*, < *chód*;
II. odim. *Chodor* < *Teodor*; Ry2
- HODZIECZEK** (2), 2E (1813, 1884); cf. **Hodziec**
- HODZIK** (2), E 1887; K 1897; cf. **Hodziec**;
Ry2(0)
- HOFER** (1), E 1882; n. niem. (DM); **HOFFER**
(23), 9AMC (1818, 7 × 1862, 1870); 14K (1805,
5 × 1813, 1827, 1828, 1846, 1848, 1849, 1886,
1889, 1892); n. niem. (B, DM, DN, FAM);
Ry2
- HOFEREK** (1), K 1859; adapt. niem. n. os.
Hoffer (B) < odp. niem. *Hoff* 'podwórze',
'podwórko'; też 'gospodarstwo wiejskie',
'dwór'; tu *Hoffer* w znac. 'dworzanin'; Ry2
- HOFFGAARD** (1), K 1805; n. niem. (DN)
- HOFFIK** *Georg* (1), AMC 1896; adapt. niem.
n. os. *Hoff* < odp. niem. *Hoff* 'podwórko';
też 'gospodarstwo wiejskie', 'dwór'
- HOFFMANN** (44), 12AMC (3 × 1818, 1862,
7 × 1865, 1880); 32K (3 × 1805, 1810, 1824,
1828, 1845, 2 × 1846, 5 × 1849, 2 × 1859, 1860,
1863, 1864, 1890, 2 × 1892, 1893, 2 × 1894,
1895, 1896, 3 × 1897, 1898, 1900); n. niem.
(FAM); **HOFMANN** (6), 6E (1875, 1892,
3 × 1896, 1899); n. niem. (A, B, DM, DN,
L, Le); Ry2
- HOFHAMER** *Jorg* (1), AMC 1818; złoż. < odp.
niem. *Hoff* 'podwórko'; też 'gospodarstwo
wiejskie', 'dwór' + śrwniem. *hamer* 'młot,
kuźnia'
- HÖFLER** *Wilhelm* (1), AMC 1818; n. niem. (DN)
- HOGELMAYER** (3), 3K (1889, 1891, 1894); złoż.
< odp. stwniem. *hages* 'ogrodzenie, ogro-
dzony kawałek gruntu' (lub pierwszy człon
< odim. o podst. *Hag-*) + śrwniem. *meier*
'dzierzawca, zarządca, gospodarz'
- HOHÄUSEN** (3), 3K (1873, 1876, 1878); niem.
n. os. < odm. *Hohausen* (gm. w Niemczech,
Dolna Saksonia, pow. Goslar)
- HOHEISEL** (1), K 1882; n. niem. (DN, FAM)
- HOHENESTER** *Vofin* (1), AMC 1818; n. niem.
(DN)
- HOHN** (7), 2AMC (1818, 1862); 5K (1815, 1886,
1888, 1894, 1898); n. niem. (DN, FAM); Ry2
- HOHULSKI** (1), K 1877; odp. *chochoł*
- HOIK** (1), K 1809; odp. *choja*, < *choina*
- HOINKES** *Vofin* (1), AMC 1895; cf. **Hoik**; Ry2
- HOJCZ** (1), K 1815; cf. **Hoik**; < czes. *hoj-* = pol.
goj- 'goić'; Ry2
- HOJDISOK** (1), K 1847; cf. **Hojdysz**
- HOJDYNA** (1), E 1818; cf. **Hojdysz**
- HOJDYRZ** (2), E 1816; K 1843; cf. **Hojdysz**
- HOJDYSZ** (38), AMC 1862; 32E (1827, 2 × 1833,
1849, 2 × 1850, 1876, 1877, 3 × 1879, 5 × 1885,
3 × 1886, 3 × 1899, 5 × 1890, 1891, 1893, 1895,
1896, 1897); 5K (2 × 1845, 1846, 1847, 1848);
odap. gw. ciesz. *hojdać się* 'kołysać się'
(SGŚC); L, M 1683, Ro, Ry2
- HOJER** (15), 3AMC (1818, 2 × 1862); 11E (1872,
1873, 1878, 1882, 1884, 1886, 1888, 1890, 1892,
1895, 1897); K 1813; n. niem. (B, DM) < odp.
gw. niem. *Häuer* 'górnik'; Ry2
- HOJKA** (1), K 1814 odp. gw. góral. *hojkać*
'hukać po lesie' (SGPK, t. 2, T); Ry2
- HOJKER** (1), K 1893; złoż. (hybryda) < odp.
gw. góral. *hojkać* 'hukać po lesie' (SGPK,
t. 2, T); + przyr. niem. *-er*
- HOJNACKI** (1), K 1872; odm. *Chojnica* (daw-
na, nieistniejąca już wś w woj. wlkp., pow.
poznański, gm. Suchy Las), < *Chojnice* (woj.
pomor., pow. chojnicki); Ry2
- HOJNY** *Justina* (1), AMC 1862; odp. gw. śl.
hojny 'szczodry' (Ro), < czes. *hojný* 'obfity'
(Ro); n. czes. *Hojný* (DM); Ry2
- HOK** (2), 2K (1874, 1887); I. odp. gw. ciesz.
i gw. śl. *hok* 'hak' (MSGGŚ, ZSG); II. od
niem. n. os. *Hoke* (Ro) < odp. niem. *Hocke*
'sklepiarz, przekupieć'; Ry2
- HOLACZEK** (1), K 1874; odp. czes. *holaček*
'obdartus' (DM, Ro), < gw. śl. *hol, hola* 'hala'
(Ro); n. czes. *Holeček*; Ry2(0)
- HOLAK** (1), K 1849; odp. *holak* 'gałęzie suche
na sośnie' (T); n. czes. *Holák* (DM); Ry2
- HOLAN** (1), K 1894; I. od oron. *Holán* (na
Słowacji); II. odp. gw. ciesz. *hólan* 'ułań'
(SGŚC); Ry2
- HOLAT** (1), K 1878; odp. czes. *holý* 'łyśy'; też
'chudy'; n. czes. *Holát* (DM); Ry2
- HOLCMAN** (8), 8K (5 × 1813, 1815, 1819, 1824);
niem. n. os. (A, B) < odp. śrwniem. *holz*
'drzewo, drewno, las' + stwniem. *man* 'czło-
wiek, mężczyzna, mąż'; Ry2

- HOLCZAK** *Jaromir* (1), AMC 1862; cf. **Holec**, **Holaczek** (Ro); Ry2
- HOLDEMANN** (2), E 1899; K 1801; n. złoż. < odp. śrwniem. *holde* 'przyjaciel, ukochany'; też 'wierny sługa' + stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż', < stczes. *hold* 'poddanieństwo'; też 'wierność poddańcza, zobowiązanie do płacenia daniny'
- HOLDER** *Wilhelm* (1), AMC 1818; n. niem. (B, D, FAM); Ry2
- HOLDINEK** (1), K 1843; adapt. niem. n. os. *Höld* (DN) < odp. śrwniem. *holde* 'przyjaciel, ukochany'; też 'wierny sługa'
- HOLEC** (1), E 1899; odp. *holec* < gw. ciesz. 'kawaler, podrostek' (CSG); też < gw. śl. 'goły' (Ro), < czes. 'sucha gałąź' (Ro); n. czes. (DM)
- HOLECKI** (1), K 1824; cf. **Holec** (Ro); n. czes. *Holecký*; Ry2
- HOLECNICKI** (1), K 1813; odm. *Holenice* (gm. w Czechach, pow. Semily, kraj liberecki), < *Holeszów* (woj. lub., pow. włodawski, gm. Hanna; też na Ukrainie)
- HOLECZEK** (17), 2AMC (1818, 1862); 2E (1857, 1861); 13K (1806, 8 × 1813, 1824, 1828, 1872, 1875); cf. **Holec** (Ro, T); n. czes. *Holeček* (DM); L, Ry2, T; **HOLECZKE** *Marie* (1), AMC 1880; zgerm. n. *Holeczek*; Ry2
- HOLECZKE** cf. **HOLECZEK**
- HOLEK** (12), AMC 1862; E 1885; 10K (2 × 1813, 1828, 1830, 1839, 2 × 1845, 1859, 1887, 1896); cf. **Holec** (Ro); n. czes. (DM); M 1621
- HOLEKSA** (18) 4AMC (1818, 1862, 2 × 1880); 5K (1824, 1825, 1837, 1895, 1900); 9E (1807, 1879, 2 × 1881, 1886, 1888, 1893, 1896, 1900); odim. *Oleksy* (Ro); cf. **Holec**; Ry2
- HOLENDER** *Chain, Emanuel, Emma, Gutwirt* (4), 4AMC (2 × 1818, 2 × 1880); odetn. *Holender* 'pochodzący z Holandii'; Le, Ry2
- HOLERSZEK** *Babette* (1), AMC 1895; odp. *cholera*
- HOLESINECZ** (1), K 1897; cf. **Holesz**
- HOLESIŃSKI** (1), K 1819; odm. *Holeszów* (woj. lub., pow. włodawski, gm. Hanna; też na Ukrainie), < *Holešovice* (dziel. Pragi); Ry2
- HOLESTA** *Anton, Eugenia, Georg* (3), 3AMC (3 × 1862); cf. **Holeksa**
- HOLESZ** (20), 7AMC (1818, 6 × 1862); 3E (2 × 1816, 1900); 10K (1862, 1868, 2 × 1877, 1885, 1886, 1888, 1890, 1892, 1896); cf. **Holeksa**; n. czes. *Holeš* (DM); M 1677, Ry2
- HOLEWIK** cf. **CHOLEWIK**
- HOLICZKA** *Wiktor* (1), AMC 1862; n. czes. *Holička* (DM)
- HOLIK** (1), E 1891; odp. czes. *holý* (Ro); n. czes. *Holik* (DM); Ry2
- HOLIN** (3), E 1818; 2K (1828, 1878); cf. **Holik** (Ro); Ry2
- HOLINEK** (1), K 1812; cf. **Holinka**
- HOLINKA** (2), E 1895; K 1898; odp. czes. *holinka* 'cholewa' (Ro); n. czes. *Holínka* (DM); Ry2
- HOLISZ** (3), AMC 1862; E 1898; K 1898; cf. **Holeksa**; n. czes. *Holiš* (DM); Ro, Ry2
- HOLKA** *Karl* (1), AMC 1862; cf. **Holec**; Ry2
- HOLL** (1), E 1875; n. niem. (DN, FAM)
- HOLLER** (21), 11AMC (6 × 1818, 1862, 1869, 1870, 2 × 1880); 9E (3 × 1805, 1809, 1811, 1819, 1823, 1837, 1841); K 1876; n. niem. (B, DN, FAM, MC); Ry2
- HOLM** (1), K 1892; n. niem. (DN, FAM)
- HOLNA** (3), 3K (1813, 1833, 1845); n. czes. (DM)
- HOLOSZ** (1), E 1824; adapt. niem. n. os. *Holl* < odp. niem. *Hölle* 'piekło'
- HOLOUBEK** (1), K 1842; n. czes. (DM)
- HOLUB** (6), 3AMC (1818, 2 × 1870); 3K (1810, 1862, 1899); odp. czes. *holub* 'gołąb' (Ro); n. czes. (B, DM); ukrain. i bułg. n. os. (T) < odp. *hołub*; Ry2; **HOLUB** (3), 3K (1883, 1896, 1897)
- HOLUBKA** *Josef* (1), AMC 1818; odp. czes. *holubka* 'gołębica' (Ro)
- HOLY** (3); 3K (1824, 1872, 1873); odp. czes. *holý* i słowac. *holy* 'goły' (T); n. czes. *Holý* (DM, Ro); **HOŁY** (5), AMC 1818; 3K (1808, 1813, 1891); E 1860; Ry2, T
- HOLZER** *Wiktor* (1), AMC 1818; n. niem. (B, DM, FAM); Ry2
- HOŁACZ** (1), K 1895; odp. < czes. *holý* 'goły', < *goły*, < *golić*, < czes. *holaček* 'obdartus', < słowac. *holy*; Ry2
- HOŁOK** (1), K 1889; cf. **Hołacz**

- HOŁOMEK** (12), 4AMC (2 × 1862, 2 × 1880); E 1816; 7K (1862, 1870, 1872, 2 × 1874, 2 × 1896); odp. stp. *hołomek* 'człowiek bez ziemi, nieosiadły, najmujący się do służby; włóczęga'; też 'stały zbrojny wartownik' (SStpAK); M 1621, Ry2
- HOŁUB** cf. **HOLUB**
- HOŁY** cf. **HOLY**
- HOMA** (2), AMC 1895; K 1811; odp. psł. *chom* 'ściśkać' (Ro), < gw. ciesz. *hom* 'gruby łańcuch do hamowania sań lub wozu' (ZSG); Ry2
- HOMANN** *Johann, Susanna* (2), 2AMC (2 × 1862); n. niem. (DN, FAM); Ry2
- HOMAŃCZYK** *Józef, Leon* (2), 2AMC (2 × 1880); gw. wariant n. *Tomańczyk* < odim. *Tomasz* z protetycznym *h* w nagłosie
- HOMBURG** (3), 3K (1813, 2 × 1815); n. niem. (FAM); Ry2
- HOMIN** (1), K 1880; cf. **Homa**; możliwe odim. *Tomasz* z protetycznym *h* w nagłosie; Ry2
- HOMMEL** (1), K 1805; n. niem. (DN, FAM)
- HOMOLA** *Maria* (1), AMC 1896; odp. < czes. *homole* 'coś stożkowatego', < gw. śl. *homola* (Ro); cf. **Gomola**; n. czes. (DM); Le, M 1577, Ry2
- HOMOLACIK** (1), K 1859; cf. **Homola**
- HOMOLKA** *Elza* (1), AMC 1862; odp. czes. *homolka* 'gomółka' (Ro); n. czes. (DM); Ry2
- HOMUŁA** (1), K 1836; cf. **Homola**; por. n. pol. *Gomuła*
- HON** (1), E 1874; n. czes. *Hón* < odim. niem. *Johannes* (B, DM); Ro, Ry2
- HONEK** (2), 2K (1876, 1897); cf. **Hon**; Ry2
- HONELA** *Anastazja* (1), AMC 1880; cf. **Hon**; Ry2(0)
- HONES** (2), 2K (1813, 1899); cf. **Hon** (DM)
- HONISZ** (2), 2K (1806, 1836); cf. **Hon**; Ro, Ry2
- HONKA** (5), 3AMC (2 × 1862, 1890); 2K (1808, 1812); cf. **Hon**; n. czes. (B, DM); Ry2(0)
- HONSAR** (1), K 1849; odim. *Johannes* (B, DM)
- HONSLIK** (1), K 1899; od niem. n. os. *Hons*, *Hönsch* < odim. *Johann*; Ry2(0)
- HONUS** (3), AMC 1862; 2K (1895, 1897); cf. **Hon** (B, DM); Ry2(0)
- HONYS** (9), 9K (6 × 1813, 1824, 1845, 1846); cf. **Hon** (B, DM); możliwe też < gw. śl. *Hanyś* 'Ślązak, pochodzący ze Śląska'
- HONZIREK** *Alois* (1), AMC 1862; n. czes. *Honzírek* < odim. niem. *Hans* (B, DM)
- HOOP** (5), AMC 1862; 4K (1805, 1829, 1840, 1849); n. niem. (DM, DN, FAM); Ry2
- HOPEK** (1), K 1808; odp. gw. czes. *hopek* 'grosz'; też 'gatunek pająka' (Ro), < gw. ciesz. *hopkać* 'podskakiwać' (ZSG); możliwe też od niem. n. os. *Hopp* < odp. niem. *Hopp* 'chmiel'; też na określenie osoby uprawiającej lub sprzedającej chmiel', < dolnoniem. *hōp* 'wyniosłe miejsce na obszarze bagnistym'; Ry2
- HOPSA** (1), K 1805; odp. *hopsa!* (wykrzyknik) (Ro)
- HORACZEK** (5), 3AMC (1818, 2 × 1862); 2K (1828, 1895); I. odp. czes. *horáček* 'góral' (Ro); II. odim. *Horacy* (Ry1); n. czes. *Horáček* (DM); Ry2
- HORAK** (9), 3AMC (3 × 1862); 6K (1825, 1845, 1847, 2 × 1849, 1895); I. odp. czes. *horák* 'człowiek pochodzący z gór' (Ro); II. odim. *Horacy*; n. czes. *Horák* (B, DM); M 1699, Ry2
- HORANEK** (1), K 1849; odp. czes. *hora* 'góral' < *hořký* 'gorzki', < *hořet* 'palić się'; od n. czes. *Horan* (DM) < odp. *horak* 'mieszkaniec gór'
- HORATEK** (1), E 1885; cf. **Horak**
- HÖRATH** (1), K 1827; n. niem. (DN); Ry2
- HORAWICZ** *Ludwig, Markus* (2), 2AMC (1818, 1862); odim. *Horacy*
- HORAWICZKA** *Ervina* (1), AMC 1862; cf. **Horawicz**
- HÖRBIGER** *Jifrat, Stefan* (2), 2AMC (2 × 1880); n. niem. (D, FAM)
- HORDOCZY** (1), K 1894; odp. gw. śl. *horda* 'duże stado bydła' (Ro)
- HORDOSZ** (1), K 1877; cf. **Hordoczy**
- HORECKA** *Frantiszka* (1), AMC 1880; cf. **Horrecki**
- HORECKI** (43), 3AMC (1818, 1862, 1890); 11E (1816, 1824, 1831, 1832, 1850, 1853, 2 × 1856, 1884, 1894, 1896); 29K (2 × 1801, 4 × 1805, 4 × 1813, 1822, 1827, 1828, 1844, 4 × 1845,

- 2 × 1849, 1856, 2 × 1859, 2 × 1866, 1871, 1874, 1883, 1899); cf. **Horak** (Ro); bohem. graf. n. pol. *Górecki* (Ro); Ry2
- HORECZEK** (1), E 1831; cf. **Horek**
- HOREK** *Adolf, Filip, Lina, Otmann* (4), 4AMC (4 × 1880); od n. czes. *Hora* 'góra' (DM); cf. **Horecki** (Ro); Ry2
- HORINEK** *Emilia* (1), AMC 1862; n. czes. *Hořinek* (DM)
- HORNBERG** *Emilia, Juling* (2), 2AMC (2 × 1862); n. niem. (FAM)
- HORNIG** (1), E 1842; n. niem. (B, FAM); Ry2
- HORNIK** *Karl* (1), AMC 1860; odp. czes. *horník* 'górník'; też < gw. młp. 'górník' (T), < gw. śl. *hornąc* 'uderzyć' (MSGGŚ), < niem. *hornig* 'rogaty' (Ro)
- HORNUNG** (2), E 1840; K 1840; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- HORNWALD** (3), 3K (1847, 2 × 1849); złoż. < odp. niem. *Horn* 'róg' + niem. *Wald* 'las'; lub < odp. czes. *horný* 'górný, górzystý' + ap. niem. *Wald* 'las'
- HORNY** (7), 3AMC (1818, 2 × 1862); 4K (2 × 1842, 2 × 1898); n. czes. *Horný* (DM) < odp. czes. *horný* 'górný, górzystý' (Ro)
- HORNYCH** (1), K 1845; cf. **Horny**
- HOROK** (1), K 1860; odim. *Hieronim*; Ry2(0)
- HOROWIC** *Markus* (1), AMC 1818; odm. *Horovany* (Czechy, okolice Hodovín; MJ, t. 1); Ry2
- HORRACH** *Anna, Josef, Paul, Raimund, Susanna* (5), 5AMC (1860, 4 × 1870); od niem. n. os. *Horr* (B) < odp. stwniem. *här* 'włos'
- HORUB** (1), K 1855; odp. *choroba*
- HORUBSKI** (10), 3AMC (1818, 2 × 1862); 7K (2 × 1849, 1876, 1879, 1884, 1886, 1891); I. odm. *Hariüp* (gm. w Niemczech); II. odp. *choroba*; III. odim. *Harasym*; Ry2
- HORZEK** (1), K 1806; odp. czes. *hora* 'góra', < *horši* 'gorszy', < *horeti* 'gorzeć', < *hořký* 'gorzki'
- HOSA** (2), 2K (2 × 1877); odp. gw. śl. *hosa* (wykrzyknik) (Ro); Ry2
- HOSCHEK** (26), 26K (4 × 1810, 15 × 1813, 1816, 1828, 1842, 1845, 1857, 2 × 1861); zgerman. forma n. czes. *Hošek*; cf. **Hoszek**
- HOSEREK** (1), K 1860; cf. **Hosner**
- HOSNER** (4), 2AMC (1862, 1880); 2K (1887, 1900); od niem. n. os. *Höss* < odetn. nazwy *Hesse* < germ. *Hassa* 'członek plemienia Hessów'; Ry2
- HOSPUDKA** (1), K 1872; n. czes. *Hospůdka* (DM)
- HOSTIALEK** *Karl, Paul* (3), 3AMC (1818, 2 × 1880); n. czes. *Hošťálek* < odp. stwniem. 'boży sługa' (DM)
- HOSZEK** (18), 10AMC (6 × 1862, 4 × 1890); 8K (1801, 3 × 1805, 1809, 1824, 1835, 1864); I. n. czes. *Hošek* (DM) < odp. czes. (zdrobn.) *hošek* 'chłopaczek'; II. odim. *Johannes*; w rodzinach żyd. < *Joshua* < *Jozue*; możliwe od niem. n. os. *Hose* (Ro) < odetn. *Hesse* < germ. *Hassa* 'członek plemienia Hesów'; M 1668, Ry2
- HOSZKIN** (2), 2K (2 × 1805); cf. **Hoszek**
- HOTAK** (2), E 1899, K 1867; I. odim. *Chocimir*, < *Chociestaw*; II. odp. psł. *xoteti* 'chcieć', < gw. śl. *hot* (wykrzyknik)
- HOTAR** (1), K 1845; n. czes. *Hotař* (DM)
- HOTOPF** (1), K 1860; n. niem. (DN)
- HOTTENROTH** (1), K 1879; n. niem. (DN)
- HÖTZEL** *Józefa, Paul* (2), 2AMC (2 × 1880); n. niem. (B, FAM)
- HOVER** (1), K 1809; niem. n. os. (B) < odp. śrwniem. *houwer* 'drwał'; też 'kosiarz'
- HOWAK** (1), K 1809; odp. gw. ciesz. < stp. *chowac* 'ukrywać'; też 'grzebać zmarłego', 'hodować, utrzymywać, żywić' (ZSG); Ry2
- HOWARZYK** (1), K 1865; cf. **Howak**; możliwa też adapt. niem. n. os. *Hovar* < odp. śrwniem. *houwer* 'drwał'; też 'kosiarz'
- HOWOREK** (1), K 1805; cf. **Howarzyk**; możliwe też < odp. *gaworzyć*
- HOWRA** (1), K 1898; odim. *Gabriel*; Ry2
- HRABEC** (2), 2K (1807, 1887), cf. **Grabec**; odp. *chrabic* 'syn chrabiego'; czes. *hrab-* + pol. *grab-* 'grabić' (Ro); n. czes. (DM); L, Ry2
- HRABOWSKI** *Ludmila, Martin, Karl* (5), 5AMC (1860, 1862, 1876, 1877, 1879); bohem. n. pol. *Grabowski* (Ro); cf. **Grabowski**; M 1647, Ry2
- HRACHOWEC** (1), K 1874; n. czes. *Hrachovec* (B, DM)

- HRADEČNÝ** *Emilia, Viktoria* (2), AMC (2 × 1862); n. czes. (DM)
- HRADILA** (1), K 1805; n. czes. *Hradila* (DM)
- HRADILAK** *Franz, Rowin* (2), 2AMC (2 × 1862); n. czes. *Hradilák* (DM)
- HRADISEK** (1), K 1891; I. odp. czes. *hrad* 'zamek, gród'; II. odim. *Grodziszaw*
- HRADSKA** *Maria* (1), AMC 1880; cf. **Hradsky**
- HRADSKI** cf. **HRADSKY**
- HRADSKY** *Paul* (1), AMC 1860; n. czes. *Hradský* (DM); **HRADSKI** (2), AMC 1818, K 1842; spol. n. czes. *Hradský* (DM); *M* 1676, Ry2(0); **HRADZKI** (108): 108E: 21 [1801–1839], 4 [1840–1859], 83 [1860–1900]
- HRADZKA** (f) (1), E 1814; cf. **Hradsky**
- HRADZKO** (2), 2E (1813, 1882); cf. **Hradsky**
- HRALA** (1), K 1892; odp. czes. *hróle* 'kopia'; n. czes. (DM)
- HRAPEK** (4), 4K (1846, 2 × 1849, 1852); odp. *chrapać*; Ry2
- HRAST** *Carl, Milan* (2), 2AMC (2 × 1880); I. odp. psł. *grašiti* 'weselić się', < psł. *grošiti* 'śmiać się'; II. od niem. n. os. *Graß* < odp. niem. *grabeare* 'grawer'; też 'grabarz, kopacz'
- HRBAČ** (7), 2AMC (2 × 1880); 5K (1888, 1892, 2 × 1895, 1896); n. czes. *Hrbáč* (DM)
- HRCZAK** *Josef* (1), AMC 1818; n. czes. *Hrčák* (DM)
- HRDINA** *Jifrad* (1), AMC 1818; n. czes. i słow. *Hrdina* < odp. *hrdina* 'bohater' (Ro); L, *M* 1621, Ry2
- HRDLICZKA** (4), AMC 1818; 3E (1887, 1893, 1899); odp. czes. lub słow. *hrdý* 'dumny, pyszny, hardy'; n. czes. *Herdlička*; L
- HRIBAR** (3), 3K (1884, 1887, 1897); odp. *grzyb*; Ry2
- HRNČIŘ** (1), K 1895; n. czes. (B, DM); cf. **Hradečný**
- HROMATKA** (1), K 1843; odp. gw. śl. *hromada* 'gromada' (Ro), < czes. *hromada, hromádka*; bohem. graf. n. pol. *Gromadka* (Ro)
- HROMIK** (12), 12K (1801, 1804, 1805, 1824, 1833, 1836, 1847, 1849, 1859, 1862, 1879, 1898); odp. gw. śl. *hromać* 'kuleć' (MSGP); Ry2
- HROSTEK** (9), 9K (5 × 1805, 1808, 1825, 1845, 1847); odp. stp. *chrost* 'chrust' (SStpAK)
- HROSTKA** *Rudolfin* (1), AMC 1862; cf. **Hrostek**
- HRUBY** (3), AMC 1862; 2K (1880, 1898); odp. gw. ciesz., gw. młp. < stp. *hruby* 'gruby' (MSGP, SGŚC), < czes. *hrubý* (to samo znac.); n. czes. *Hrubý* (B, DM); L, Le, *M* 1647, Ro, Ry2
- HRUSZKA** *Anna, Alois, Karolina* (3) 3AMC (1812, 1818, 1876); n. czes. *Hruška* odp. czes. *hruška* 'gruszka' (Ro), < wschłowan. *hruszka* (o tym samym znac.); n. czes. (B, DM)
- HRUSZOWSKI** (2), 2K (1849, 1858); I. odm. *Hruszowice* (woj. podkarp., pow. przemyski, gm. Stubno); II. odp. *grusza*; n. czes. *Hrušovský* (DM)
- HRZIWA** (5), 2AMC (1862, 1870); 3K (1864, 2 × 1869); bohem. graf. n. pol. *Grzywa*; *M* 1621
- HUBAČ** cf. **HUBACZ**
- HUBACZ** (76), 5AMC (1818, 1860, 3 × 1862); 57E: 30 [1801–1839], 6 [1840–1859], 21 [1860–1900]; 14K (1805, 1806, 1807, 2 × 1813, 1816, 2 × 1828, 2 × 1835, 2 × 1887, 1897, 1899); odp. *hubacz* 'kmieć, który gospodarzył na hubie'; też < czes. *hubač*, białor., ukrain. *hubacz* 'człowiek o wielkiej gębie, pyskacz' (Ro); *M* 1693, Ry2; **HUBAČ** (2) 2K (1809, 1818); n. czes. *Hubač* (DM)
- HUBACZEK** (1), K 1893; cf. **Hubacz** (Ro); n. czes. *Hubáček* (DM); *M* 1577, Ry2
- HUBACZKA** (2), E 1852; K 1845; cf. **Hubacz**; n. czes. *Hubačka* (DM)
- HUBACZOWSKI** (1), K 1811; cf. **Hubacz**; możliwe < odm. *Hubale* (woj. lub., pow. zamojski)
- HUBACZUL** (1), E 1801; cf. **Hubacz**
- HUBACZYK** *Paul* (1), AMC 1862; cf. **Hubacz**
- HUBALEK** (2), AMC 1862; K 1900; I. odp. czes. *hubalek* 'samochwał' (Ro); II. odim. *Hubert*; n. czes. *Hubálek* (DM); Ry2
- HUBALIK** (14), 2AMC (1818, 1862); 12E (1807, 2 × 1813, 1819, 1822, 1824, 2 × 1849, 1851, 1879, 1887, 1892); cf. **Hubalek**; n. czes. *Hubalik* (DM)
- HUBANEK** (1), K 1856; odim. *Hubert*; możliwe < odp. *huba* 'jednostka miary pola, łan'; też < czes. 'gęba'

- HUBAS** (1), E 1868; cf. **Hubanek**
- HUBASZ** (1), K 1805; cf. **Hubanek**
- HUBATSCH** (1), K 1805; zgerm. wersja n. pol.
Hubacz i n. czes. *Hubač*
- HUBAWY** (1), E 1801; cf. **Hubanek**
- HUBECZ** (7), 5E (1802, 1806, 1813, 1864, 1869);
2K (2 × 1824); cf. **Hubanek**
- HUBEK** (1), K 1849; odpap. gw. śl. *hubek* 'samochwał' (Ro); cf. **Hubanek**; n. czes. *Hubek* (DM); Ry2
- HUBER** (3), 2AMC (2 × 1862); K 1900; n. niem. (B, FAM)
- HUBERT** *Tomasz, Zbigniew* (2), 2AMC (2 × 1880); n. niem. (B, BSZ, DN, FAM, Ry1); Ry2
- HUBICZ** (1), E 1865; odpap. czes. *hubič* 'gubiący'; n. czes. *Hubič* (DM); Ry2
- HUBIK** (1), E 1811; n. czes. *Hubík* (DM); Ry2
- HUBINAK** (1), K 1842; cf. **Hubanek**
- HUBL** (3), 2AMC (2 × 1862); K 1849; n. niem. (B, DM, FAM); Ry2
- HÜBNER** *Franz, Gabriela, Ottilia, Ottokar, Erwin* (5), 5AMC (1818, 3 × 1862, 1863); n. niem. (B, DM, DN, FAM)
- HÜBSCHER** (7), 7K (1813, 1825, 1829, 1830, 1831, 1835, 1836); n. niem. (DN, FAM)
- HUCH** (1), K 1878; n. niem. (DN, FAM)
- HUCHEJDA** (1), K 1804; odpap. *chuchač*
- HÜCKEL** (1), K 1874; od niem. n. os. *Heckel, Häckel* (B) < odpap. niem. *Heckel* 'sklepikarz, hadlarz mięsem', < śrwniem. *haekel, heckel* 'haczyk'
- HUCZA** (1), E 1855; odpap. gw. ciesz. *huczeć* 'szumieć, hałasować' (ZSG)
- HUCZAŁA** cf. **HUCZAŁA**
- HUCZAŁA** (64), 2AMC (2 × 1818); 39E (1801, 2 × 1804, 1805, 1806, 1809, 1811, 8 × 1819, 2 × 1822, 1824, 2 × 1826, 2 × 1829, 1831, 1849, 1857, 1858, 1866, 1877, 1878, 2 × 1879, 1880, 1882, 1884, 2 × 1885, 1894, 1895, 1896); 23 K (1802, 3 × 1813, 2 × 1824, 2 × 1845, 1849, 1855, 2 × 1859, 1864, 6 × 1882, 1887, 1890, 1892, 1999); cf. **Hucza**; *M 1685*, Ry2; **HUCZAŁA** (8), 8E (1811, 1816, 1840, 1850, 1856, 1861, 2 × 1896); Ry2
- HUCZKA** (3), 3K (1887, 2 × 1896); cf. **Hucza**; Ry2
- HUCZKO** (1), E 1869; cf. **Hucza**; Ry2
- HUDECZEK** cf. **CHUDECZEK**
- HUDECZKO** *Carl* (1), AMC 1876; odpap. *chudy*
- HUDICZEK** *Paul* (1), AMC 1870; cf. **Chudeczko**
- HUDOBA** cf. **CHUDOBA**
- HUDZICZEK** cf. **CHUDZICZEK**
- HUDZIEC** cf. **CHUDZIEC**
- HUDZIECZEK** (27), 4AMC (2 × 1862, 2 × 1880); 23E (1801, 4 × 1804, 3 × 1807, 1809, 1810, 2 × 1817, 1821, 2 × 1824, 1840, 1847, 1861, 1877, 1886, 1891, 2 × 1897); cf. **Chudziec**; *L, M 1692*, Ry2
- HUDZIERA** (1), E 1807; cf. **Chudziec**
- HUFFER** *Paul* (1), AMC 1818; n. niem. (B) < odpap. *Huf* 'kopyto'; cf. **Hofer**
- HÜHNEL** (2), 2E (2 × 1832); niem. n. os. (B) < odpap. stwniem. *höh* 'wyniosły, dostojny'
- HUKE** *Matheus* (1), AMC 1860; n. niem. (FAM)
- HULA** (9), 4AMC (4 × 1862); 3K (1841, 1865, 1877); 2E (1863, 1885); odpap. *hulać* 'bawić się wesoło, żyć hucznie' (Ry1); n. czes. *Hůla* (DM); *L, M 1728*
- HULACZ** (1), K 1863; cf. **Hula** (Ry1); n. czes. *Hulač* (DM); Ry2
- HULANOVA** *Cecylin* (f) (1), AMC 1897; od n. czes. *Hulán* (DM)
- HULAT** (1), K 1845; cf. **Hula**
- HULDE** (2), 2K (1859, 1861); n. niem. (DN)
- HULECZEK** (1), K 1813; cf. **Hula**
- HULEK** (6), 2AMC (1818, 1862); 4K (1885, 1891, 1897, 1900); cf. **Hula**; n. czes. *Hůlek* (DM); Ry1, Ry2
- HULIGA** (1), E 1805; cf. **Hula**
- HUML** *Anna, Georg, Paul* (3), 3AMC (2 × 1862, 1869); od niem. n. os. *Hummel* (DM) < odpap. śrwniem. *hummel* 'trzmieł'; Ry2
- HUMMEL** (4), 2AMC (1860, 1862); 2K (1849, 1870); n. niem. (B, DM, DN, FAM); Ry2
- HUMPATY** (1), K 1875; możliwe < odpap. czes. *humpolák* 'niedołęga, niezdara, gbur', < *humpolácky* 'niezgrabny, niezdarny, nieokrzesany, gburowaty'
- HUNCAR** (1), E 1851; odetn. *Hun* 'członek koczowniczego plemienia azjatyckiego'
- HUNCZ** (1), K 1894; cf. **Huncar**

- HUNCZAWSKI** *Moritz* (1), AMC 1869; odm. *Huncowce* (Słowacja, pow. Kieżmark)
- HÜNER** (9), 3AMC (1818, 2 × 1862); 5E (1887, 1892, 1897, 2 × 1880); K 1872; n. niem. (DN)
- HUNES** (1), K 1813; cf. **Huncar**
- HUNKA** *Georg* (1), AMC 1862; cf. **Huncar**; n. czes. *Huňka* (DM)
- HUNZIKER** *Emil* (1), AMC 1860; n. niem. (DN)
- HUPAK** *Fridrich* (1), AMC 1818; I. odpap. gw. ciesz. *hupkać* ‘podskakiwać’ (ZSG), < gw. śl. *hupa* ‘sygnał’, < *hupać* ‘skakać z przysiadem’ (SGPK, t. 2); Ro
- HUPCZYK** (2), AMC 1818; E 1889; cf. **Hupak**
- HUPLIK** (2), 2K (2 × 1849); cf. **Hupak**; możliwe < odim. *Hubert*; M 1590, Ry2
- HUPPERT** *Charlotte, Emanuel, Eryk, Jacob, Josef, Jutti, Rofin, Valange, Vulli* (9), 9AMC (1818, 4 × 1862, 4 × 1880); n. niem. (B, FAM); Ry2
- HUPPMANN** (1), K 1875; n. niem. (DN)
- HURACZKA** (1), K 1845; odim. *Huryj, Guryj*, występ. w Kościele prawosł.
- HURDA** (1), K 1897; n. czes. (DM); Ry2
- HURECKI** (1), K 1813; odpap. gw. śl. *hur!* (wykrzyknik)
- HURHAL** (1), K 1888; odim. *Huryj, Guryj*, występ. w Kościele prawosł.; Ry2
- HURKA** (5), AMC 1818; 4K (1801, 1892, 1895, 1898); n. czes. *Húrka* (DM); Ry2
- HURNIK** (1), K 1897; n. czes. *Hurník* (DM); Ry2
- HURVAR** *Adolf, Anna, Franz* (3), 3AMC (1818, 2 × 1862); cf. **Huraczka**
- HUSAK** (10), 3AMC (1818, 2 × 1862); 5E (1869, 2 × 1877, 1879, 1882); 2K (1890, 1897); odpap. czes. *husák* ‘handlarz gęsiami’, < *husak* ‘dyby na szyję’ (T), < wschłowian. ‘gęsior’ (T), < słowac. *husa* ‘gęś’; n. czes. *Husák* (DM); L, Ry2
- HUSAR** (15), 4AMC (3 × 1862, 1880); 3K (2 × 1813, 1828); 8E (1812, 1879, 1881, 1883, 1886, 1891, 1893, 1899); I. odpap. *huzar* ‘żołnierz lekkiej jazdy’; też ‘rozbójnik’ (Ro, Ry1, T); < czes. *husar* (to samo znac.) (Ro, Ry1, T), < węg. *huszár* ‘jeździec’ (Ro); n. czes. *Husár* (DM); L, M 1647, Ry2
- HUSAREK** (1), K 1893; cf. **Husar** (Ro, Ry1); n. czes. *Husárek* (DM); Ry2
- HUSARZ** (1), E 1885; cf. **Husar**; Ry2
- HUSKA** (1), K 1877; n. czes. (B, DM); Ry2
- HUSNIKOWSKI** (1), K 1863; odm. *Husne Nižne*, < *Husne Wyżne* (liczne na Ukrainie); możliwa adapt. n. czes. *Husník* < odpap. czes. *husník* ‘gęsiarz’
- HUSZCZAK** *Maria* (1), AMC 1895; odpap. *huszcza* ‘rzesza, tłum’; Ry2
- HUT** (1), E 1811; I. odpap. gw. śl. *hut* ‘kapelusz’; II. n. niem. (DN); Ry2
- HUTA** (89), 10AMC (5 × 1818, 1860, 4 × 1880); 71E: 13 [1801–1839], 2 [1840–1859], 56 [1860–1900]; 8K (1805, 1813, 1824, 1828, 1849, 1871, 1889, 1899); odpap. *huta* (Ro), < gw. śl. *hut* ‘kapelusz’ (Ro); też < czes. ‘chuć’ (Ro); M 1621, Ry2
- HUTE** (4), 4K (1805, 1808, 1893, 1899); odpap. gw. góral. *hute* ‘prędko, szybko’ (SGŚC); cf. **Huta**
- HUTEK** (1), K 1888; cf. **Huta** (Ro); M 1868, Ry2
- HUTERA** (1), K 1836; cf. **Hutter**; Ry2
- HÜTNER** (2), AMC 1818; K 1838; niem. n. os. < odpap. niem. *Hutner* ‘hutnik’; A
- HUTTER** (1), K 1879; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- HÜTTER** *Alice* (1), AMC 1862; niem. n. os. (B, DN) < odpap. niem. *Hutner* ‘hutnik’
- HÜTTERER** *Charlota, Dawid, Julin* (3), 3J (1838, 1878, 1885); **HUTTERER** (4), 4K (4 × 1862); n. niem. (B, FAM)
- HÜTTERER** cf. **HUTTERER**
- HÜTTL** *Paul* (1), AMC 1862; n. niem. (B, FAM)
- HWIZDEK** (2), 2K (1816, 1878); odpap. czes. *hwízdek*; bohem. graf. n. pol. *Gwizdek* (Ro)
- HWOLIBOT** (1), E 1880; odpap. *chwalić*, tu w znac. pot. ‘chwalipięta’
- HYBIARZ** (1), K 1835; odpap. *chybiać* ‘nie trafiać do celu’
- HYBION** (1), K 1813; cf. **Hybiarz**
- HYC** (1), K 1813; odpap. gw. ciesz. i gw. śl. *hyc* ‘ciepło, żar’ (MSGŚ, SGŚC); też ‘szust’ (T); M 1647, Ry2
- HYLA** (3); 3K (1811, 1836, 1840); n. czes. *Hýla* (DM)

HYŁKA (2), 2K (2 × 1885); cf. **Chyła**; Ry2

HYRACZ (1), K 1895; odpap. gw. ciesz. *hyra*
'pycha, duma, zarozumiałość' (CSG, SGŚC)

HYRLIK (1), K 1897; odpap. gw. śl. *charlać, chyrlać*
'kaszleć' (SGŚ); Ry2

HYRNIK (12), E 1850; 11K (1811, 2 × 1813, 1843,
1845, 1849, 1859, 1860, 1894, 1899, 1900); odpap.

gw. ciesz. *hyrny* 'pyszny, dumy, zarozumia-
ły' (SGŚC), < gw. śl. *hyr* 'głos, echo' (Ro);
n. czes. *Hyrnik*

HYROS (4), 2AMC (2 × 1862); 2K (1895, 1900);
cf. **Hyrnik**

HYROSZ (3), 3K (1885, 1892, 1897); cf. **Hyros**

HYTRZIK (1), K 1805; odpap. *chytry*

I

- IBERLA** (1), K 1830; n. żyd. *Iber* < odp. niem. *Eib, Eibenbaum* ‘cis’ (A); Ry2
- IDRA** (1), K 1849; odim. *Idzi*
- IDZOK** (2), 2E (1808, 1811); cf. **Idra**
- IGLARCZYK** (1), K 1877; odp. *iglarz* ‘szewc’
- IGLASZIK Anton** (1), AMC 1888; cf. **Iglarczyk**
- IGNATKO Iwona** (1), AMC 1898; odim. *Ignacy* (Ry1)
- IGRACZKA** (1), K 1812; odp. stp. *igrać* ‘bawić się’, < *igranie* ‘zabawa’ (SStpAK)
- ILG** (10), 10K (1807, 1813, 1832, 1843, 3 × 1849, 2 × 1859, 1890); n. niem. (DN, FAM); Ry2
- ILKO** (1), K 1842; odim. cerk. *Ilija*, < hebr. *Ilia*, < *Eliasz*, < *Ignac*; Ry2
- ILLEK** (1), K 1842; cf. **Ilko**; DM, Ry2
- ILLES** (1), K 1890; węg. n. os.; cf. **Ilko**; DM
- ILLICH** (1), K 1871; cf. **Ilko**; B, DM, Ry2
- IMELIK** (1), E 1859; odm. *Imielin* (woj. śl., pow. bieruńsko-lędziński), < *Imielno* (woj. łódz., pow. kutnowski, gm. Nowe Ostrowy; woj. świętokrz., pow. jędrzejowski; woj. wlkp., pow. gnieźnieński, gm. Lubowo; też pow. słupecki, gm. Zagorów)
- IMETTAN Ottilin** (1), AMC 1895; I. odp. *imieć* ‘mieć’, < *imać* ‘chwytać’; II. odim. *Imislaw*
- IMIELSKI Walenty** (1), AMC 1880; cf. **Imelik**
- IMIŁOWSKA** (f) (1), E 1872; od n. *Imiłowski* < odp. *miłować*; Ry2
- INDRACZEK Karl** (1), AMC 1818; odim. *Emereich*; n. czes. *Indráček* (DM)
- INGELLA Oswald** (1), AMC 1856; od niem. n. os. *Ingel* < odetn. *Ing* ‘członek plemienia Ingweanów’
- INGENWERTH Salomon** (1), AMC 1818; n. niem. (FAM)
- INTEMANN Wowra** (1), AMC 1880; n. niem. (DN)
- ISER** (1), K 1872; odim. *Izaak*; DN, FAM
- ISKIERKA Franz** (1), AMC 1862; cf. **Iskra**; od n. *Iskra* (T); Ro, Ry2
- ISKRA** (7), 7K (2 × 1812, 2 × 1845, 2 × 1847, 1849); odp. *iskra* (BSZ, L, Ro, T); Ry2
- ISKRZYCKI Anna, Johann** (2), 2AMC (1818, 1862); odm. *Iskrzyczyn* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim; dziś w woj. śl., pow. cieszyński, gm. Dębowiec); M 1545, Ry2
- ISLER** (1), K 1813; n. niem. (DN)
- IVENS Irzy** (1), AMC 1818; n. niem. (DN)
- IVO** (1), E 1859; odim. *Iwo*
- IWAN** (9), 7AMC (6 × 1860, 1862); 2K (2 × 1896); I. odim. *Iwan* (SNNP); II. odp. gw. śl. *iwana* ‘strach wodny, który miał topić ludzi’ (Ro); n. czes. *Ivan* i n. słowac. (DM) < odp. *ivan* ‘ptak trzciniać’; M 1571, Ry2
- IWANCZIC** (1), K 1842; cf. **Iwan**; n. czes. *Ivančic* (DM)
- IWANECKI** (2), 2K (1887, 1890); odm. *Iwanowice* (woj. śl., pow. kłobucki; woj. młp., pow. krakowski; woj. wlkp., pow. kaliski, gm. Szczytniki); cf. **Iwan** (Ro); Ry2
- IWANEK** (2), AMC 1862; K 1885; cf. **Iwan** (Ro); M 1580
- IWANICKI** (4), 2AMC (1862); 2K (1885, 1892); cf. **Iwanecki, Iwan** (A, Ro); n. czes. *Ivanický* (DM)
- IWROSZEK** (1), K 1897; odim. hebr. *Inry*

IZBA (9), 9K (1820, 1841, 1842, 1845, 3 × 1849, 1854, 1899); odp. gw. ciesz. i gw. śl. < stp. *izba* 'pokój' (MSGGŚ, SGŚC); Ry2

IZOSZEK (1), K 1895; odim. *Izaak*

IZREL (2), 2K (2 × 1892); odetn. *Izrael*

IŽICZEK *Katharina* (1), AMC 1860; cf. **Ižik**

IŽIK (3), 3K (1829, 1859, 1860); zgerm. forma czes. im. *Jižik* < *Iřik* (DM)

J

- JABLUNKA** (1), K 1848; n. czes. *Jablůňka* (DM); Ry2
- JABUREK** (5), 4AMC (1866, 3 × 1870); K 1805; n. czes. *Jabůrek* (DM); Ry2
- JACEK** (1), K 1882; I. odp. gw. ciesz. < odetn. *Jacek* 'dawna nazwa mieszkańców Jabłonkowa' (ZSG); II. odim. *Hiacinthus* (Ry1); III. odp. gw. śl. i gw. młp. *jacy* 'tylko' (MSGP, Ry1); M 1740, Ry2
- JACH** (2), 2K (1849, 1850); odim. *Jarostaw* (Ry1), < *Jan* (Ro); n. czes. (DM, Ro); Ry2
- JACHETA** (4), 3E (2 × 1801, 1807); K 1824; cf. **Jach**
- JACHIMEK** (5), 4AMC (1818, 3 × 1862); K 1899; odim. *Joachim* (Ro); cf. **Jach**; Ry2
- JACHNIK** (1), K 1889; cf. **Jachimek**; M 1588; cf. **Jach** (Ro, Ry1); DM, Ry2
- JACHNY** (1), E 1867; cf. **Jach**; Ry1
- JACHYMCZAK** *Justina* (1), AMC 1862; n. czes. *Jáchymčák* (DM); Ry2
- JACHYMIAK** *Jan, Mirosław* (2), 2AMC (2 × 1880); cf. **Jachimek**; n. czes. *Jáchymák* (DM); Ry2
- JÄCKEL** (1), K 1813; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- JACKL** (1), K 1829; n. niem. (DN, FAM)
- JACON** (3), 3E (1867, 1883, 1885); cf. **Jacek**; Ry2
- JACZMER** (1), K 1836; odim. *Jaczemir*
- JADAMCZYK** cf. **ADAMCZYK**
- JADAMEK** cf. **ADAMEK**
- JADAMIEC** cf. **ADAMIEC**
- JADAMIK** cf. **ADAMIK**
- JADAMUS** cf. **ADAMUS**
- JADOWSKA** (f) (1), E 1869; od n. *Jadowski* < odm. *Jadów* (woj. maz., pow. wołomiński)
- JADWISZCZOK** (38), 3AMC (1818, 2 × 1862); 35E (1801, 1805, 1808, 1811, 1816, 3 × 1818, 2 × 1820, 5 × 1825, 1827, 1830, 1848, 2 × 1877, 1880, 3 × 1883, 1886, 4 × 1890, 2 × 1893, 2 × 1895, 2 × 1990); odim. *Jadwiga*; M 1814, Ry2
- JADWISZCZUK** (1), E 1876; cf. **Jadwiszczok**
- JAEKEL** (1), K 1858; n. niem. (B, FAM)
- JÄGER** (4), 2AMC (2 × 1870); 2K (1812, 1828); n. niem. (B, DM, FAM)
- JAGERMANN** cf. **JEGERMAN**
- JAGIEŁKO** *Weronika* (1), AMC 1862; odp. stp. *jagielny, jaglany* (SStp.), < *jagły* 'ziarna prosa' (SNNP); Ry2
- JAGIEREK** (1), K 1855; odp. *jegier* 'żołnierz formacji strzelców', < odp. niem. *Jäger* 'myśliwy'; też 'samolot myśliwski, myśliwiec'
- JAGON** (1), E 1855; odp. gw. ciesz. *jagon* 'kwadratowa część lasu oddzielona liniami' (SGŚC)
- JAGORZEK** (1), K 1824; cf. **Jagoszek**
- JAGOSIK** 14K (1806, 3 × 1824, 1829, 3 × 1833, 1835, 1842, 1843, 2 × 1845, 1850); cf. **Jagosz**; Ry2
- JAGOSZ** (30), 3AMC (2 × 1862, 1890); 5E (1814, 1816, 1822, 1871, 1877); 22K (6 × 1813, 10 × 1824, 2 × 1829, 2 × 1850, 1882, 1883); odim. *Agata*, < *Agnieszka*, < *Jadwiga* (BSZ, Ry); Le, M 1623, Ry2
- JAGOSZCZYK** (2), 2K (2 × 1829); cf. **Jagosz**; Ry2
- JAGOSZEK** (4), 4K (3 × 1813, 1833); cf. **Jagosz**
- JAGUSZ** (1), E 1872; cf. **Jagosz**; Le, Ro, Ry1, Ry2
- JAHL** *Gofrid* (1), AMC 1860; n. czes. *Jáhl* (DM); Ry2

- JAHN** *Wilhelm* (1), AMC 1862; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- JÄHNEL** *Wilhelm* (1), AMC 1870; n. niem. (B, FAM)
- JAHNER** (1), K 1813; n. niem. (DN)
- JAITNER** cf. **JAHNER**
- JAKISZ** (10), AMC 1870; E 1875; 8K (1809, 1824, 1832, 1838, 1841, 1878, 2 × 1900); odim. *Jakub* (Ro), < *Joachim* (Ry1); n. czes. *Jakiš* (DM); *M 1571*, Ro, Ry2
- JAKOB** (3), AMC 1860; 2K (1833, 1868); odim. *Jakub* (Ro, Ry2); B, DN, FAM, **M 1870**, MC, Ry2
- JAKOBIN** (1), K 1824; cf. **Jakob**; Ry1
- JAKOBOWICZ** *Lewry* (1), AMC 1818; cf. **Jakob**; Ry2(0)
- JAKOBUS** (1), K 1813; cf. **Jakob**; Ry2
- JAKOSZ** (4), 4K (1824, 1889, 1891, 1897); cf. **Jakob**; Ry1, Ry2
- JAKOWSKI** (1), K 1849; cf. **Jakob**; Ry2
- JAKSZA** (1), K 1890; cf. **Jakob** (Ro, SNNP)
- JAKSZIK** (11); 11K (1804, 1813, 1815, 1819, 1820, 6 × 1824); cf. **Jakisz**; Ry2
- JAKUBAL** (1), K 1824; cf. **Jakob**; n. czes. (DM)
- JAKUBECKI** (1), AMC 1862; cf. **Jakob**; Ry2
- JAKUBEK** (55), 52E: 7 [1801–1839], 3 [1840–1859], 42 [1860–1900], 3K (2 × 1813, 1889); cf. **Jakob** (Ro, Ry1); n. czes. *Jakúbek* (DM); *Le, M 1442*, Ry2
- JAKUBICZ** (1), K 1878; cf. **Jakob**; Ry1, Ry2
- JAKUBIEC** (2), AMC 1880; E 1900; cf. **Jakob** (Ro, Ry1); Ry2
- JAKUBOWICZ** (7) 7AMC (1860, 3 × 1862, 3 × 1896); cf. **Jakob**; możliwe < odm. *Jakubowice* (liczne na Opolszczyźnie i w woj. świętokrz.) (Ry1, SNNP); n. czes. *Jakubovič* (DM); *Le, Ry2*
- JAKUBOWSKA** (f) (2), 2K (1813, 1831); cf. **Jakubowski**
- JAKUBOWSKI** (1), K 1875; cf. **Jakubowicz**; możliwe też < odm. *Jakubin* (kol., woj. podlas., pow. białostocki, gm. Gródek), < *Jakubów* (liczne w woj. dolnośl., w woj. łódz., w woj. maz., w woj. świętokrz.); **BSZ, MC, Ry2, SNNP**
- JAKUS** (4), AMC 1862; 3E (1864, 1882, 1884); cf. **Jakob** (Ry1); Ry2
- JALUVKA** (1), K 1880; n. czes. *Jalůvka* (DM)
- JAŁOWICZAN** (2), 2K (1895, 1899); odm. *Jałowice* (woj. lubus., pow. żarski, gm. Brody), < *Jałowiec* (woj. dolnośl., pow. lubański; woj. pomor., pow. kwidzyński, gm. Ryjewo)
- JAŁOWICZEK** *Jacob* (1), AMC 1860; cf. **Jałowy**
- JAŁOWICZON** (2), 2K (1871, 1892); cf. **Jałowicz**
- JAŁOWICZONY** (1), E 1874; cf. **Jałowicz**
- JAŁOWICZOR** (1), E 1884; cf. **Jałowicz**; Ry2
- JAŁOWICZORZ** (21), AMC 1962; 5E (1861, 2 × 1867, 1874, 1877); 15K (5 × 1813, 1836, 1845, 4 × 1849, 1850, 1868, 1889, 1898); odp. *jałowiczarz* ‘pastuch dorosłych jałówek’ (L), < stp. *jałowica* (L), < *jałowy* (Ro); cf. **Jałowicz**; L
- JAŁOWKA** cf. **JAŁÓWKA**
- JAŁOWSKI** (1), K 1806; cf. **Jałowicz**
- JAŁOWY** (1), K 1813; odp. gw. ciesz. *jałowy* ‘nieurodzajny’; też ‘nieokraszony, bez tłuszczu’ (ZSG); Ro, Ry1, T
- JAŁÓWKA** (1), K 1845; odp. *jałowka* ‘młoda krowa, która jeszcze nie rodziła’ (Ro); Ry1, Ry2; **JAŁOWKA** (1), K 1825
- JAMKA** (5), 2AMC (1818, 1862); 3K (1886, 1891, 1892); odp. *jama* ‘wydrążenie w ziemi’ (Ro, Ry1, SNNP, T); Ry2
- JAMKO** *Josef* (1), AMC 1818; cf. **Jamka**; Ry2
- JAMROT** (1); K 1851; cf. **Jamroz**; Ry2
- JAMROZ** (1), K 1849; gw. wariant n. < odim. *Ambroży* z protetycznym *j* w nagłosie; Ro
- JAN** (1), K 1823; odim. *Jan* (Ro, Ry2); DM, *Le, M 1292*
- JANACZEK** (4), 3AMC (3 × 1862); K 1849; cf. **Jan** (Ro, Ry1); n. czes. *Janáček* (DM); Ry2
- JANAK** (6), AMC 1862; 5K (3 × 1849, 1850, 1898); cf. **Jan** (Ro, Ry1); n. czes. *Janák* (DM); L
- JANASZEC** (1), K 1892; cf. **Jan**; Ry2
- JANCZAK** (1), K 1813; cf. **Jan**; n. czes. *Jančák* (DM); Ro, Ry1, Ry2
- JANCZAR** (19), 12E (3 × 1802, 1806, 1808, 1813, 3 × 1816, 1829, 1841, 1864); 7K (1822, 1833, 1834, 1843, 1845, 1865, 1899); odp. *jan czar* ‘żołnierz turecki’ (Ro, T); cf. **Janczary**; n. czes. *Jančař* (DM); *M 1438*, Ry2

- JANCZARSKI** *Paul* (1), AMC 1862; cf. **Janczary**; Ro, Ry2
- JANCZARY** *Ginter, Wiktor* (2), 2AMC (2 × 1862); odap. *janczary* < gw. ciesz. 'zużyte buty robocze' (SGŚC); też 'dzwonki przy końskiej uprząży'; cf. **Janczar**; Ro
- JANCZO** *Adam* (1), AMC 1862; cf. **Jan**; n. czes. *Jančo* (DM)
- JANCZOR** *Judyta* (1), AMC 1862; cf. **Janczary**; Ry2(0)
- JANCZYK** (2), AMC 1862; E 1840; I. odap. stp. *janczyk* 'rodzaj czapra' (T); II. odim. *Jan* (T); Le, Ry1, Ry2
- JANDEK** (2), 2K (2 × 1813); n. czes. (DM)
- JANDERA** *Stefania* (1), AMC 1880; cf. **Jan** (Ro); odim. *Andrzej* (Ry1); n. czes. (DM)
- JANDOUREK** (7), AMC 1818; 6K (1840, 1850, 1878, 1879, 1882, 1898); n. czes. (DM)
- JANDRA** (2), 2K (1810, 1824); cf. **Jan**
- JANECKI** (7), 7K (1829, 1888, 1892, 1894, 1897, 1899, 1900); cf. **Jan** (Ro); n. czes. *Janecký* (DM); Le, Ry2; **JONECKI** (1), K 1890; Ry2
- JANECZEK** (11), AMC 1818; 7E (1874, 1886, 1888, 1890, 1891, 1895, 1899); 3K (1824, 2 × 1849); cf. **Jan** (Ro); n. czes. *Janeček* (DM); L, Le, M 1647, Ry2
- JANECZKO** (21), 5AMC (1862, 4 × 1897); 3E (1865, 1887, 1889); 13K (2 × 1809, 3 × 1824, 1843, 1845, 1848, 1849, 1850, 3 × 1871); cf. **Jan** (Ro, Ry1); n. czes. *Janečko* (DM); Le, M 1679, MC, Ry2
- JANECZNIK** *Jaromin* (1), AMC 1862; odim. *Jan*
- JANECZNY** (1), K 1877; odim. *Jan*; M 1730
- JANERNIK** (3), 3E (1879, 2 × 1888); cf. **Jan**; Ry2
- JANESZ** *Franz* (1), AMC 1818; cf. **Jan** (Ro); n. czes. *Janeš* (DM)
- JANETA** (3), 2E (1889, 1900); K 1854; cf. **Jan** (Ro); Ry2
- JANI** (1), E 1801; cf. **Jan**; Ro
- JANIAK** (2), 2K (1842, 1843); cf. **Jan**; Ro
- JANICH** *Anton, Anna* (2), 2AMC (2 × 1862); cf. **Jan**; Le, Ro, Ry2
- JANICKA** *Ewa, Marie* (2), AMC 1880; E 1867; cf. **Janicki**
- JANICKI** (2), AMC 1890; K 1875; odm. *Janiki* (woj. śl., pow. kłobucki, gm. Panki), <
- Janice* (woj. dolnośl., pow. lwówiecki, gm. Lubomierz; woj. łódz., pow. łączycki, gm. Daszyna) (Ro); Ry2
- JANICZEK** (31), 10AMC (2 × 1818, 5 × 1864, 3 × 1880); 18E (1860, 1877, 1880, 1882, 2 × 1884, 4 × 1886, 3 × 1893, 3 × 1896, 1898, 1900); 3K (1828, 1867, 1892); I. odap. gw. ciesz. i gw. śl. *janiczek* 'robaczek, świętojański, świetlik' (SGŚC); II. odim. *Jan* (BSZ, Ro); BSZ, L, M 1638, Ry2
- JANIK** (156), 5AMC (5 × 1862); 110E: 80 [1801—1839], 13 [1840—1859], 17 [1860—1900]; 41K: 22 [1801—1839], 3 [1840—1859], 16 [1860—1900]; cf. **Jan**; BSZ, L, Le, M 1632, MC, Ro, Ry2, SNNP
- JANISZ** *Josefa* (1), AMC 1890; cf. **Jan** (BSZ, Ro, SNNP); n. czes. *Janiš* (DM); Le, M 1571, Ry2
- JANKO** (11), 3AMC (1862, 2 × 1880); 8K (1881, 1887, 2 × 1888, 1891, 2 × 1893, 1895); cf. **Jan** (Ro); L, Ry2
- JANKOSZ** (15), 15E (1810, 1812, 1814, 1815, 1817, 1819, 2 × 1873, 2 × 1876, 2 × 1878, 1885, 1887, 1888); cf. **Janko** (Ro); M 1699, Ry2
- JANKOWICZ** (1), K 1842; cf. **Jan**; możliwe też < odm. *Jankowice* (cf. **Jankowski**), < *Jenkowice* (woj. dolnośl., pow. oleśnicki; też pow. średzki, gm. Kostomłoty) (Ro); Ry2
- JANKOWSKI** (3), 3K (1824, 1888, 1899); odm. *Jankowo* (woj. śl., pow. bielski, gm. Bestwina), < *Jankowice* (woj. śl., pow. pszczyński; też pow. raciborski, gm. Kuźnia Raciborska; pow. rybnicki, gm. Świerklany; też liczne w woj. łódz., w woj. młp., w woj. maz., w woj. warm.-mazur.); BSZ, Ro, Ry2, SNNP
- JANN** (1), K 1873; cf. **Jan** (Ry1); DN
- JANO** (1), K 1811; cf. **Jan** (Ro, Ry1); Ry2
- JANOCKI** (1), K 1896; odm. *Janowo* (Białoruś; też os. w woj. warm.-mazur., pow. gołdapski); cf. **Jan**; Ro, Ry2
- JANOŁO** (1), K 1890; cf. **Jan**; Ry2
- JANOSIK** (1), K 1882; cf. **Jan** (Ry1); M 1716, Ry2
- JANOSZ** (7), 3AMC (1818, 2 × 1862); 4K (4 × 1824); cf. **Jan** (Ro, Ry1); n. czes. *Janoš* (DM); M 1621, Ry2

- JANOSZEK** (5), 2E (1815, 1819); 3K (1845, 1886, 1889); cf. **Jan** (Ro, Ry1); n. czes. *Janošek* (DM); *M* 1577, Ry2
- JANOSZKA** *Emma, Marie, Susanna* (3), 2AMC (2 × 1862); K 1821; cf. **Janoszek**; Ry1, Ry2
- JANOSZEWSKI** (1), K 1888; cf. **Janoszyce**; Ro, Ry2
- JANOSZYCE** *Johann, Rafilin* (2), 2AMC (2 × 1862); odm. *Janoszyce* (woj. maz., pow. plocki, gm. Brudzeń Duży); cf. **Jan**
- JANOTA** (51), 2AMC (2 × 1862); 49K: 20 [1801–1839], 4 [1840–1859], 25 [1860–1900]; cf. **Jan** (Ro, Ry1); *M* 1644, Ry2
- JANOWSKA** *Teodora* (1), AMC 1862; cf. **Janowski**; Ry1
- JANOWSKI** (1), K 1875; odm. *Janowice* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim w okolicach Frydka, obecnie w Czechach); możliwe też < *Janów* (liczne w woj. lub., w woj. łódz., w woj. maz., w woj. opol., w woj. podlas., w woj. śl., w woj. świętokrz.) (BSZ, Ro); cf. **Jan**; A, L, Le, *M* 1571, Ry2
- JANSA** *Anna, Josefin, Maria* (3), 3AMC (2 × 1862, 1898); cf. **Jan** (Ro, Ry1); n. czes. *Janša* (DM); Ry2
- JANSZTA** (1), K 1803; n. czes. *Janšta* (DM); Ry2(0)
- JANTA** (2), 2K (1874, 1881); odim. *Antoni* (Ro) i wówczas < n. gw. z protetycznym *j* w nagłosie; cf. **Jan** (Ry1); n. czes. (DM); L, *M* 1571, Ry2
- JANTALA** (1), K 1811; cf. **Janta**; *M* 1722
- JANTARIUS** (1), E 1862; cf. **Janta**; możliwe < odm. *Jantar* (woj. pomor., pow. nowodworski, gm. Stegna)
- JANTOSZ** (1), E 1811; cf. **Janta** (BSZ, Ro, Ry1); Ry2
- JANTULAK** (1), K 1842; cf. **Jantosz**; (L)
- JANTULEK** (1), K 1892; cf. **Jantulak**
- JANUSZ** (1), K 1878; odim. *Jan*, < *Janusz*; BSZ, L, Le, *M* 1688, Ro, Ry1, Ry2
- JANUSZEWSKI** *Otto* (1), AMC 1862; odm. *Januszew* (woj. maz., pow. sochaczewski, gm. Młodzieszyn); Ro, Ry2
- JANUSZKA** (f) (2), 2K (2 × 1813); cf. **Janusz** (Ro); Ry2
- JANY** (4), 2AMC (2 × 1862); 2E (1893, 1899); odim. *Jan* (forma dopełniacz.) (BSZ, Ry1); możliwe też < odim. niem. *Johannes* (B, FAM, Ro); n. czes. *Janý* (DM); *M* 1690, Ry2
- JAPSEN** (1), K 1874; n. niem. (DN)
- JARA** (1), E 1804; I. odp. gw. ciesz. < stp. *jary* ‘wiosenny, siany na wiosnę’ (ZSG); II. odim. *Jarogniew*, < *Jarostaw* (Ry1); n. czes. *Jára* (DM); Ry1, Ry2
- JARABIN** (4), 3AMC (3 × 1862); E 1897; odim. *Jarogniew*
- JARACZ** (5), 5K (1809, 1811, 3 × 1894); odim. *Jarostaw* (BSZ, Ro), < *Horacy* (Ro); *M* 1676, Ry2
- JARACZKOWA** (f) (1), K 1824; od n. czes. *Jaráček* (DM)
- JARAS** *Morwin* (1), AMC 1890; cf. **Jaracz** (BSZ, Ro, Ry1); Ry2
- JARASZ** *Johann* (1), AMC 1862; cf. **Jaracz**; Ro, Ry1, Ry2
- JARASZKO** (1), E 1810; cf. **Jarasz**; od n. *Jarasz*
- JARECZEK** (1), K 1824; odim. *Jarostaw* (BSZ, Ro); Ry2
- JARECZKO** (1), K 1845; cf. **Jareczek** (BSZ)
- JAREK** (1), E 1801; I. odim. *Jarostaw* (BSZ, Ro, Ry1, T); II. odp. *jarek* ‘rów’; też ‘potok’, ‘głębia’ (T); n. czes. *Járek* (DM); L, Ry2; **JO-REK** (1), K 1824; Ry2
- JARGA** (1), K 1824; odp. gw. ciesz. *jargać się* ‘złościć się, kłócić się’ (SGŚC); Ry2
- JARGOWSKI** (1), K 1849; cf. **Jarga**; możliwe też < odm. *Jargeau* (Francja, Rejon Centralny); Ry2(0)
- JARKA** (6), 6K (1849, 1859, 2 × 1863, 1865, 1871); odp. gw. ciesz. *jarka* ‘roczna owieczka’; też ‘zboże wiosenne, jare’ (ZSG), < gw. ciesz. i gw. śl. *jarka* ‘zboża jare’ (SGŚ, SGŚC); cf. **Jarek**; n. czes. (DM); Ry2
- JARMER** *Jeti* (1), AMC 1880; n. niem. (DN)
- JARNOT** (6), 5AMC (5 × 1862); K 1900; I. odim. *Jarogniew*; II. odp. gw. ciesz. < stp. *jary* ‘wiosenny, siany na wiosnę’ (ZSG); Ry2
- JARON** *Anna, Franz* (2), 2AMC (2 × 1870); odim. *Jaron*; n. czes. *Jaroň* (DM); Ry2
- JARONEK** (1), K 1824; cf. **Jaron** (Ro); n. czes. *Jaroňek* (DM); Ry2

- JAROSZ** (12), 3AMC (3 × 1818); 3E (2 × 1808, 1900); 6K (1824, 1889, 1892, 1893, 1895, 1898); I. odap. *jarosz* (Ro); II. odim. *Jarostaw* (Ro, Ry1); n. czes. *Jaroš* (DM); BSZ, L, Le, M 1647, MC, Ry2
- JAROSZEK** (6), 6K (1809, 3 × 1828, 1845, 1890); odap. gw. cies. *jaroszek* 'mały diabełek' (CSG); cf. **Jarosz** (Ro, Ry1); n. czes. *Jarošek* (DM)
- JARUSZEK** *Franz, Jaromir* (2), 2AMC (1818, 1862); cf. **Jarosz**; n. czes. *Jarůšek* (DM); Ry2
- JARZĄBEK** (7), AMC 1862; E 1885; 5K (1813, 1833, 1836, 1845, 1882); odap. *jarząbek* 'ptak z cietrzewi' (BSZ, Ro, Ry1, T); Le, M 1637, Ry2
- JARZEMBINKA** (1), K 1805; odap. *jarzębina*
- JARZINKA** (1), E 1807; odap. gw. cies. *jarzina* 'zboże jare' (CSG)
- JAS** cf. **JAŚ**
- JASIAK** (1), K 1829; cf. **Jaś** (Ro, Ry1); Ry2
- JASICZEK** (6), 3AMC (3 × 1862); 2E (1880, 1888); K 1829; cf. **Jaś** (Ro, Ry1); M 1727, Ry2
- JASIEK** (5), 3E (1809, 2 × 1870); 2K (1813, 1900); cf. **Jaś** (Ro, Ry1); M 1685, Ry2
- JASIKOWSKI** (1), K 1807; odim. *Jan*; Ry2
- JASINA** (1), K 1824; odim. *Jan*, < *Jaczemir*, < *Jaromir*; Ry2
- JASIŃSKI** (2), AMC 1862; K 1880; I. odm. *Jasień* (liczne w woj. łódz., w woj. świętokrz., w woj. młp., w woj. maz., w woj. pomor., w woj. wlkp.), < *Jasieniec* (liczne w woj. maz., w woj. lubus.); II. odim. *Jan* (Ro); III. odap. *jasin*, < *jasień* 'jesion, drzewo z rodziny oliwkowatych'; M 1588, Ry2
- JASIOK** (9), AMC 1880; 8E (1880, 2 × 1888, 1892, 1894, 2 × 1896, 1899); cf. **Jaś**; M 1809, Ry2
- JASIONEK** (1), K 1890; I. odap. *jasionek* 'roślina z rodziny dzwonkowatych' (MC, T); II. odim. *Jan* (Ro); Ry2
- JASKÓŁ** (1), K 1833; cf. **Jaskółka**; Ry2
- JASKÓŁA** (6), 6K (2 × 1829, 1865, 2 × 1873, 1888); cf. **Jaskółka** (MC, Ry1, T), < *jaskóła* (Ro, T); M 1580; **JASKUŁA** (4), 4E (3 × 1863, 1868); Ry2
- JASKÓŁKA** (10), 10K (1807, 1816, 1824, 2 × 1829, 1838, 3 × 1849, 1872); cf. **Jaskóła** (Ro, Ry1, T); Ry2
- JASKULSKA** *Emma, Helena* (2), AMC 1880; K 1845; od n. *Jaskulski* < odm. *Jaskulin* (woj. dolnośl., pow. świdnicki, gm. Dobromierz); Ry2
- JASTERNAK** (1), K 1859; I. odap. *aster, jaster* 'roślina ogrodowa'; II. odm. *Jastarnia* (woj. pomor., pow. pucki, na Mierzei Helskiej); Ry2(0)
- JASTRZĘBSKI** (18) 10AMC (3 × 1818, 5 × 1864, 2 × 1880); 8K (4 × 1813, 1829, 1839, 1845, 1887); odm. *Jastrzębie-Zdrój* (woj. śl.) (Ro, SNNP), M 1751, MC, Ry2
- JASZ** (2), 2K (1819, 1824); odim. *Jan*, < *Jaczemir*, < *Jaromir* (Ry1), < *Jarostaw* (Ro); Ry2
- JASZEK** (7), 6AMC (2 × 1862, 4 × 1880); E 1855; cf. **Jasz**; Le, M 1502, Ry1, Ry2, SNNP
- JASZIK** (1), K 1868; n. śl. < odim. *Jan*, < *Jaczemir*, < *Jaromir*; Ry2
- JASZKA** (10), 6AMC (2 × 1818, 4 × 1880); E 1812; 3K (1813, 1833, 1889); cf. **Jaszek**; n. czes. *Jaška* (DM); Le, Ry1, Ry2
- JASZOWSKI** (17), 16E (1801, 1878, 4 × 1879, 2 × 1880, 6 × 1883, 1885, 1896); K 1879; odm. *Jaszów* (woj. opol., pow. brzeski, gm. Grodków); n. czes. *Jašovský* (DM); Ry2
- JASZUTKA** (1), K 1829; cf. **Jasz**
- JAŚ** (35), 27E (2 × 1802, 1805, 1806, 3 × 1807, 2 × 1811, 1813, 2 × 1814, 1816, 1818, 1820, 1827, 1840, 1848, 1870, 1877, 2 × 1879, 1881, 1882, 1885, 2 × 1893); 8K (1803, 1805, 1825, 2 × 1829, 1845, 1871, 1872); odim. *Jan* (Ro, Ry1); L, M 1718, Ry2; **JAS** (1), E 1805; Ry2
- JAUER** *Aois* (1), AMC 1818; n. niem. (DN)
- JAUERNICK** (2), 2E (1894, 1896); n. niem. (DN)
- JAWIEN** *Auborg* (1), AMC 1818; I. odap. stp. *jawien* 'okazały, wydatny' (SStpAK); II. odim. *Jawczach*, < *Eustachy*; Ry2
- JAWIK** (1), K 1845; cf. **Jawien**; Ry2(0)
- JAWŁOWICZAN** (1), K 1894; odim. *Ewłampij*, występ. w Kościele prawosł.
- JAWOREK** (29), 10AMC (2 × 1818, 4 × 1880, 4 × 1890); 2E (1807, 1896); 17K (1813, 1814,

- 1817, 5 × 1824, 1829, 1833, 1834, 1839, 1845, 1846, 2 × 1849, 1871); odp. *jawor* (Ro, Ry1); cf. **Jawor**; n. czes. *Javorek* (DM); L, M 1571, Ry2
- JAWORKOWA** *Anna* (1), K 1820; cf. **Jaworek**
- JAWORSKA** *Susanna* (1), E 1867; cf. **Jaworski**
- JAWORSKI** (16), 4AMC (4 × 1872); 2E (1815, 1887); 10K (1849, 1855, 1888, 1889, 1893, 1895, 1896, 1897, 1898, 1899); I. odm. *Jaworze* (woj. śl., pow. bielski, gm. Jaworze; woj. podkarp., pow. jasielski, gm. Nowy Żmigród; woj. świętokrz., pow. kielecki, gm. Zagnańsk; woj. zach.pom., pow. drawski, gm. Kalisz Pomorski), < *Jawor* (liczne w woj. łódz., w woj. dolnośl.), < *Jaworów* (woj. dolnośl., pow. strzeliński, gm. Wiązów; woj. lub., pow. puławski, gm. Żyrzyn; woj. łódz., pow. łęczycki, gm. Grabów); liczne miasta na Śląsku i w Polsce (Ro); II. od n. *Jawor*; n. czes. *Jaworský* (DM); L, Le, M 1443, MC, Ry2(0)
- JAZUREK** (1), K 1896; I. odp. *jaz* 'zapora na rzece, tama' (SES); II. odm. *Jazowa* (woj. pomor., pow. nowodworski, gm. Nowy Dwór); Ry2
- JĄDEREK** (2), 2K (1849, 1886); cf. **Jąderko**; Ry2
- JĄDERKA** (f) (2), 2K (1824, 1829); cf. **Jąderko**; Ry2(0)
- JĄDERKO** (29) 27K (2 × 1805, 1807, 6 × 1811, 7 × 1824, 1845, 1848, 3 × 1849, 1853, 4 × 1859, 1861); 2E (1801, 1896); odp. *jądro* (Ro); M 1706, Ry2
- JĄDERLA** (1), K 1812; I. odp. *jądro*; II. odim. *Andrzej*
- JECHETA** (10), 8E (1801, 2 × 1802, 1803, 1804, 1807, 1810, 1829); 2K (1824, 1829); odim. *Achacy*
- JECK** *Vrifi* (1), AMC 1868; n. niem. (DN, FAM)
- JECZKO** (1), K 1812; odim. *Jakub*, < *Jaczemir*
- JECZMENEK** *Johann* (1), AMC 1818; odp. *jęczmień*; n. czes. *Ječmének* (DM)
- JEDAK** (1), K 1842; I. odp. *jeść*; II. odim. *Edward*; Ry2
- JEDEK** (7), 2AMC (2 × 1870); 5K (2 × 1848, 1849, 1878, 1897); I. odp. *jeść*; II. odim. hebr. *Ge-deon*; n. czes. (DN)
- JEDERMAN** *Alois* (1), AMC 1872; n. niem. (DN)
- JEDLICZKA** (6), 6K (4 × 1813, 1829, 1894); odp. gw. ciesz. *jedliczka* 'jodełka' (SGŚC), < *jodła* (Ro); możliwe też < odm. *Jedlina* (woj. śl., pow. bieruńsko-łędziński, gm. Bojoszowy; woj. maz., pow. siedlecki, gm. Wodynie); n. czes. *Jedlička* (DM, Ro); M 1637, Ry2
- JEDLOK** (1), K 1839; odp. czes. *jedlík* 'człowiek, który dużo je'; n. czes. *Jedlík* (DM)
- JEDZ** (2), E 1816; K 1823; odp. *jeść*; M 1886, Ry2
- JEDZOK** (64), 60E: 13 [1801–1839], 4 [1840–1859], 43 [1860–1900]; 4K (1813, 1821, 1831, 1842); odp. gw. ciesz. i gw. śl. *jedzok* 'lubiący jeść' (MSGŚ, SGŚC); Ry2
- JEGERMAN** *Carl* (1); AMC 1872; I. odp. *jegier* < gw. ciesz. *jegier* 'strażnik graniczny' (CSG); też < gw. śl. 'leśny, myśliwiec, fester' (MSGGŚ) < srwniem. *Jäger* 'myśliwy'; II. od niem. n. os. *Jägerman* < odp. srwniem. *jäger* 'myśliwy'; Ry2(0); **JAGERMANN** (1), K 1812; niem. n. os. (B)
- JEGLACZ** *Anna* (1), AMC 1862; odp. gw. ciesz. i gw. śl. *jegła* 'igła do szycia' (SGŚC)
- JEGLORZ** (8), 8E (1818, 1846, 1878, 1881, 1882, 1885, 2 × 1888); I. odp. gw. śl. *jeglorz* 'krawiec' (MSGGŚ), < *jegła* 'igła do szycia' (MSGŚ, SGŚC); II. odm. *Jeglin* (woj. warm.-mazur., pow. piski); Ry2
- JEGREK** (1), K 1895; odim. *Igor*
- JEKEL** (4), 4K (1811, 1824, 1833, 1870); cf. **Jakisz**; Ry2
- JELEK** (1), K 1822; odp. *jelen* (Ro), < czes. *jel* 'jodła' (Ro); Ry2
- JELEŃ** (110), 8AMC (2 × 1818, 4 × 1860, 2 × 1870); 90E: 16 [1801–1839], 4 [1840–1859], 70 [1860–1900]; 12K (1810, 3 × 1813, 1815, 2 × 1824, 2 × 1833, 3 × 1849); odp. *jelen* (BSZ, Ro, T); A, Le, M 1621, Ry2, SNNP
- JELEŚNIAŃSKI** (2), 2E (1897, 1898); odm. *Jeleśnia* (woj. śl., pow. bielski); Ry2
- JELINEK** (7), 3AMC (1818, 2 × 1817); 4K (1871, 1886, 1889, 1900); odp. czes. *jelínek* 'jelonek' (Ro); cf. **Jelonek** (Ry1); n. czes. *Jelínek* (DM); Ry2

- JELONEK** (3), E 1872; 2K (1872, 1878); odpap. *jelonek* (BSZ, MC, Ry1, SNNP, T), < *jelen* (Ro); M 1635, Ry2
- JEND** (1), E 1801; cf. **Jędruch**
- JENDRUCH** cf. **JĘDRUCH**
- JENKER** (3), 3E (1886, 1899, 1900); złoż. (hybryda) < odim. *Jan* + przyr. niem. *-er*; przekształ. < od im. *Janek* (Ro) Ry2
- JENNER** (5), 5E (1893, 2 × 1885, 1888, 1889); n. niem. (FAM)
- JENNY** (5), 2E (1827, 1865); 3K (1824, 1827, 1832); n. szwedz. (FAM)
- JENSZTA** (1), E 1894; adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Jensch* < odim. *Johannes* lub < ap. niem. *jeseits* 'po tamtej stronie'
- JERDA** (1), K 1824; I. odim. *Jordan*; II. adapt. (spol. wariant) niem. n. os. o podst. *Gerd-/Jerd-* (Ro)
- JEROK** (1), E 1813; n. niem. (DN)
- JERZANEK** (1), K 1813; odim. *Jerzy*
- JESEK** *Johann* (1), AMC 1880; odim. *Jan*, < *Jaczemir*, < *Jaromir*; **JESIEK** (1), E 1865; Ry2
- JESICZEK** (1), E 1870; cf. **Jesek**
- JESIEK** cf. **JESEK**
- JESIK** (1), K 1864; cf. **Jesek**
- JESIOK** (1), K 1813; cf. **Jesek**
- JESSEN** (1), K 1896; n. niem. (FAM)
- JESZACZKA** *Martin* (1) AMC 1880; cf. **Jesek**
- JESZEK** (1), E 1851; cf. **Jesek**; n. czes. *Ješek* (DM); Ry2
- JESZKE** (3), 3K (1824, 2 × 1827); odim. *Jan*; n. czes. *Ješke* (DM); Ry2
- JETEL** (2), 2K (2 × 1849); n. czes. (DM)
- JEŹ** (18), 6AMC (1818, 2 × 1860, 3 × 1880); 2E (1894, 1899); 10K (2 × 1813, 1817, 2 × 1824, 1829, 1838, 3 × 1845); odpap. *jeź* (Ro, SNNP, T); L, Le, M 1621, Ry2
- JEŹAK** (1), K 1900; cf. **Jeź** (Ro); L, Ry2
- JEŹEK** (3), 3K (1838, 1891, 1892); cf. **Jeź**; n. czes. *Ježek* (B, DM); L, Ry2
- JEŹICZEK** (3), AMC 1818; 2K (1819, 1833); cf. **Ježek**; n. czes. *Ježiček* (DM)
- JEŹIK** (1), K 1813; cf. **Jeź**; n. czes. *Ježik* (DM)
- JEŹOWICKI** (1), K 1829; cf. **Jeź**
- JEŹUKA** (1), K 1829; cf. **Jeź**
- JEŹYCZEK** (1), K 1824; cf. **Ježek**
- JĘDRKIEWICZ** (1), K 1897; cf. **Jędruch**; M 1671, Ro, Ry2
- JĘDROCH** (1), K 1861; cf. **Jędruch**; MC, Ro, Ry1, Ry2
- JĘDRUCH** (1), K 1829; odim. *Andrzej* (notowane jako imię *Jędrzej* z protezą w źródłach stp.); gw. wariant im. *Andrzej*; Ry1;
- JENDRUCH** (6), 6K (1824, 1833, 1838, 1843, 1848, 1870); Ry2
- JĘDRUCKI** (1), K 1850; odm. *Jędruszkowce* (woj. podkarp., pow. sanocki); Ry2
- JĘDRULEK** (7), 7K (1807, 2 × 1813, 1824, 1827, 1831, 1849); cf. **Jędruch**; Ro, Ry1
- JĘDRYSEK** *Johann* (1), AMC 1862; cf. **Jędruch**; M 1636, Ry1, Ry2
- JĘDRYSIK** (3), 2AMC (2 × 1880); K 1900; cf. **Jędruch** (Ro, Ry1); Le, M 1687, Ry2
- JĘDRZEJOWSKI** *Paul* (1), AMC 1818; odm. *Jędrzejów* (woj. świętokrz., pow. jędrzejowski) (Ro); Ry2
- JĘDZA** (1), K 1830; odpap. *jędza* 'czarownica, wiedźma'; Ry2
- JĘDZISZEK** *Josef, Johann* (2), 2AMC (1818, 1880); odpap. *jędza* 'czarownica, wiedźma', < *jędzić* 'narzekać, uprzykrzać się'
- JĘNKIER** *Fridich* (1), AMC 1818; odpap. *jęczeń*
- JĘTSZ** *Ewald* (1), AMC 1880; odpap. *jęta*, < *jętka*, < *jąć*
- JIGRACZKA** (1), K 1824; odpap. stp. *igracz* 'gracz'; też 'figlarz, zbytnik', 'aktor' (SStP-AK)
- JIGRASZEK** (2), 2K (2 × 1824); cf. **Jigraczka**
- JILG** (20), 20K (9 × 1813, 1820, 2 × 1824, 1843, 1845, 1849, 1850, 1862, 1864, 1881, 1895); n. niem. (FAM); Ry2
- JILMA** (1), K 1899; n. czes. (DM)
- JIRASEK** *Gorad, Oltfin* (2), 2AMC (1818, 1880); n. czes. *Jirásek* < odim. czes. o podst. *Jir-, Jur-* (DM, Ro)
- JIRASKA** (1), K 1810; n. czes. *Jiráska* (DM, Ro)
- JIRICZKA** (1), K 1897; n. czes. *Jiříčka* (DM)
- JIROUSZEK** (1), K 1896; cf. **Jirasek** (Ro)
- JIRZIK** (4), 4K (1826, 2 × 1829, 1859); odim. *Jerzy* (Ro); M 1789
- JISZEK** (1), K 1829; odpap. czes. *jiška* 'zasmażka do zupy' (Ro)

- JOACHIMEK** (1), K 1897; odim. *Joachim* (Ry1); Ry2
- JOACHIMIAK** *Ludwinung* (1), AMC 1862; odim. *Joachim*; Ry2
- JOHEL** (4), 4K (1828, 2 × 1829, 1838); I. odp. gw. ciesz. *joch* 'miara powierzchni — 56 arów' (SGŚC); II. niem. n. os. (B) < odim. *Joachim*
- JOCIEK** (1), K 1845; odim. *Joachim*, < *Józef*
- JODZIK** (1), K 1849; I. odp. gw. ciesz. *jodać* 'jadać, posilać się' (ZSG); II. odim. *Jodak*, < *Judok* (poch. celt.); Ry2(0)
- JOEL** *Scher* (1), J 1838; odim. *Jan*; Ry2
- JOHAM** *Helen* (1), AMC 1872; cf. **Johann**
- JOHANN** (6), E 1890; 5K (1805, 1811, 1813, 1819, 1824); cf. **Jan**; B, FAM, Ry1, Ry2
- JOHLER** *Johann* (1), AMC 1860; n. niem. (FAM)
- JOKESZ** (1), K 1872; cf. **Jokiel**; n. czes. *Jokeš* (DM) < odim. *Joachim*
- JOKIEL** (26), 2AMC (2 × 1870); E 1816; 23K (1805, 7 × 1813, 1814, 1815, 1824, 1829, 1833, 1836, 5 × 1849, 1854, 1868, 1870, 1879); I. odim. *Jakub* (Ro); II. gw. określenie człowieka narodowości żydowskiej; Le, M 1629, Ry2
- JOKL** (1), K 1853; odim. *Jakub*; n. czes. (DM)
- JOKSZIK** (1), K 1829; odim. *Jakub*, < *Joachim*
- JOKUS** (1), E 1882; cf. **Jokiel**; Ry2
- JOLESZOWSKI** (1), K 1847; I. odm. *Jelesnia* (woj. śl., pow. żywiecki); II. odim. *Georg* (w gw. śl. < zdrobn. *Jolik*), < *Jolanta*
- JOLINKA** (1), K 1898; cf. **Joleszowski**
- JOLKER** (1), K 1806; cf. **Joleszowski**
- JOLY** *Jirzy* (1), AMC 1818; cf. **Joleszowski**; Ry2
- JONAK** (1), K 1811; I. odp. stp. *jonak* 'zuch' (T); II. odim. *Jan* (Ry1); n. czes. *Jonák* (DM); Ry2
- JONAS** (6), AMC 1880; E 1898; 4K (1820, 1822, 1824, 1829); odim. hebr. *Jonas* (Ro, Ry1), < *Jan*, < *Jonasz* (Le); n. czes. *Jonás* (DM); M 1659, Ry2
- JONCZEK** (3), 2AMC (2 × 1880); K 1821; cf. **Jan**; Ry2
- JONDOUREK** (1), K 1849; cf. **Jendruch**
- JONECKI** cf. **JANECKI**
- JONEK** (2), 2K (1845, 1861); cf. **Jan**; w gw. ciesz. i gw. śl. *Jónek*, *Jonek* (Ro); n. czes. (DM); Le, Ry1, Ry2
- JONG** cf. **JUNG**
- JONGA** cf. **JUNG**
- JONIEC** (1), K 1812; I. odp. gw. młp. *joniec* 'byczek' (T); II. odim. *Jan* (Ro, Ry1, T); Le, Ry2
- JONKISZ** (15), 3AMC (2 × 1818, 1870); 12K (1810, 4 × 1813, 1824, 1829, 1845, 1859, 1860, 1861, 1862); odim. *Jan*; Ry1, Ry2
- JONSZTA** (20), 20E (3 × 1877, 2 × 1879, 1880, 2 × 1881, 2 × 1883, 2 × 1887, 1893, 2 × 1894, 1895, 4 × 1897); odim. *Jonosz*; M 1727
- JONTA** (1), K 1871; odim. *Antoni*; Ry2(0)
- JOŃCZYK** *Maria* (1), AMC 1880; cf. **Jan** (Ro, Ry2); Ry2
- JOPEK** (5), 4E (1802, 1805, 2 × 1807); K 1804; I. odp. gw. młp. *jopek* 'garnuszek' (T); II. odim. bibl. *Hiob* (Ry1, T); BSZ, L, M 1621, Ro, Ry1, Ry2
- JORCHA** (1), K 1824; odim. *Jerzy*
- JORDA** (1), K 1813; adapt. im. *Jordanes*, < *Jordanus*, < *Jordan* (Ro); cf. **Jordan**; DM, Ry2(0)
- JORDAN** (7), 7K (2 × 1813, 1836, 2 × 1874, 1897, 1999); odim. *Jordan* (BSZ, Ro, Ry1); n. czes. *Jordán* (DM); DN, FAM, Le, M 1571, MC, Ry2
- JORDEN** *Alois* (1), AMC 1818; cf. **Jordan**
- JOREK** cf. **JAREK**
- JÖRG** (1), K 1833; n. niem. (DN, FAM)
- JORGOLA** *Johann* (1), AMC 1872; odim. *Jerzy*
- JORK** (1), K 1833; odim. *Jerzy* (w stp. znane formy: *Jura*, < *Jurg* < niem. *Gregorius*) Ry2; **JORKE** (8), E 1837; 7K (2 × 1813, 1824, 2 × 1827, 1830, 1893); **JURG** (1), K 1829; cf. **Jura**; Ry1, Ry2(0)
- JORKE** cf. **JORK**
- JORYCZKA** (1), K 1849; odp. gw. ciesz. *jur* 'wiosna' (SGŚC)
- JOSEF** (3), AMC 1880; 2K (1845, 1890); odim. *Josef*; DM, Le, M 1685, Ry2
- JOSEFKA** *Anna* (1), K 1824; cf. **Josef**; M 1685
- JOSIEK** (160), 3AMC (2 × 1818, 1870); 145E: 26 [1801–1839], 4 [1840–1859], 115 [1860–1900]; 12K (1824, 1836, 1845, 1849, 1861, 1885,

- 1892, 1893, 1894, 1895, 1897, 1900); odim. *Jan*, < *Józef*; Ry2
- JOSIK** (3), 2AMC (2 × 1818); E 1806; cf. **Josiek**
- JOSIOK** (3), 3E (1883, 2 × 1893); cf. **Josiek**
- JOSZEK** (9), 2E (1805, 1824); 7K (1924, 1829, 2 × 1849, 1859, 1866, 1877); odim. słowac. *Joszko* < *Jonasz*, < *Joachim*, < jid. *Joszka* < *Jozef*, < *Joszua*; M 1710
- JOSZKE** (2), 2K (1813, 1845); cf. **Joszek**; A, Ry2
- JOŚ** (1), K 1805; odim. *Józef* (Ro); M 1713, Ry2
- JOTTA** (1), K 1813; od niem. n. os. *Jothe* < odim. o podst. *Got-*
- JÓZECZEK** *Anton* (1), AMC 1818; odim. *Józef*
- JÓZEF** (5), 2AMC (2 × 1880); 3K (1849, 1895, 1897); odim. *Józef* (Ro, Ry1); **JÓZOF** (24), 14AMC (3 × 1818, 9 × 1862, 2 × 1870); 10K (2 × 1849, 1892, 1893, 1896, 1897, 1898, 2 × 1899, 1900); cf. **Józef**; **JUZOF** (29), 5E (1882, 1883, 1885, 1889, 1899); 24K (1810, 1832, 1843, 2 × 1845, 3 × 1849, 1864, 1865, 1871, 2 × 1887, 1888, 1890, 1894, 1895, 4 × 1898, 2 × 1899, 1900); Ry2
- JUCHA** (11), AMC 1818; 10E (1801, 1803, 1805, 1807, 1811, 3 × 1816, 1822, 1826); I. odp. *jucha* 'krew bydłęca' (Ro, SNNP, T); też < gw. młp. 'zupa postna z mąki i serwatki' (MSGP), < gw. ciesz. *juch* 'o pulchnym cieście' (SGŚC); II. odim. *Juryj* (T); n. czes. *Júcha* (DM); Le, Ry2
- JUCHELKA** (1), K 1896; cf. **Jucha**; n. czes. < odim. *Jerzy* (DM)
- JUCZA** (2), 2E (1882, 1887); odim. *Juta*
- JUCZOW** (1), K 1861; cf. **Jucz**
- JUDA** (1), K 1804; I. odetn. 'pierwotnie nazwa jednego z plemion Izraela' (SNNP); II. odim. *Juda*, < *Jehuda*, < *Judasz* (A, Ro, Ry1, SNNP); DM, Ry2
- JULINA** *Anton* (1), AMC 1861; odim. *Julian*
- JULIUSZ** (1), AMC 1880; odim. *Juliusz*
- JUNAK** *Josefin* (1), AMC 1896; odp. *junak* 'dzielny, odważny młodzieniec' (Ro); Ry2
- JUNG** (25), 6AMC (1818, 3 × 1870, 1872, 1880); 17K (1803, 9 × 1813, 1819, 3 × 1824, 1826, 1859, 1877); 2E (1828, 1859); n. niem. (A, B, BSZ, DN, FAM, L, MC, Ro); Ry2; **JUNGA** (5), 2E (1832, 1861); 3K (1863, 1865, 1886); adapt. niem. n. os. *Jung* < odp. śrwniem. *junc* 'młody, wesoły'; też 'młodzieniec'; Ry2;
- JONG** (1), K 1809; Ry2; cf. **Junga**; **JONGA** (3), AMC 1880; E 1885; K 1868; cf. **Jong**
- JUNGER** (1), K 1899; n. niem. (B, FAM, DR); Ry2
- JUNGK** *Zigfrid* (1), AMC 1872; n. niem. (FAM)
- JÜNGLING** (1), K 1883; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- JUNGMANN** (2), AMC 1897; K 1870; n. niem. (DM, FAM); Ry2
- JUNICZEK** (1), K 1824; I. odim. wschł. *Junik*, II. odp. *juny* 'młody'
- JUNIK** (1), K 1813; cf. **Juniczek** (Ry1); Ry2
- JUNIKOWSKI** (1), K 1824; I. odm. *Junikowo* (cz. miasta Poznania); II. < od hydr. *Junikowski Strumień* (potok na terenie Poznania i Lubomia); Ry1, Ry2
- JUNIOK** (1), 1824; cf. **Juniczek**
- JURA** (1), K 1899; odim. gw. ciesz. *Jerzy* (ZSG); n. czes.; BSZ, M 1640, Ro, Ry1, Ry2, SNNP
- JURACZEK** (1), K 18824; cf. **Jura** (Ro); n. czes. *Juráček* (DM); Ry2(0)
- JURACZKO** (1), E 1801; cf. **Juraczek**; Ry2
- JURANEK** (11), AMC 1890; 10E (1816, 1828, 1831, 1866, 1880, 1882, 1885, 1887, 1896, 1999); cf. **Jura** (Ro, Ry1); n. czes. *Juránek* (DM); L, M 1884
- JURANICKI** (1), K 1883; odm. *Jurancice* (woj. kujaw.-pomor., pow. inowrocławski, gm. Rojewo)
- JURASEK** (1), K 1848; cf. **Jura** (Ro, Ry1); n. czes. *Jurásek* (DM); M 1638, MC, Ry2
- JURASZ** (1), K 1849; cf. **Jura** (BSZ, Ro, Ry1); n. czes. *Juráš* (DM); L, M 1630, Ry2
- JURASZEK** (9), 3AMC (3 × 1862); 3E (1855, 1866, 1881); 3K (1829, 1895, 1896); odp. gw. ciesz. i gw. śl. *juraszek* 'pałak do związowania snopów' (T); cf. **Jura** (Ro, Ry1, T); n. czes. *Jurášek* (DM); Le, M 1621, Ry2
- JURASZKA** *Helena* (1), E 1813; cf. **Juraszek**; n. czes. *Juráška* (DM); Ro, Ry2
- JURASZKO** (21), 2AMC (1818, 1860); 2E (1801, 1806); 17K (1805, 3 × 1813, 6 × 1824, 1827, 3 × 1829, 1845, 1849, 1853); cf. **Juraszek** (Ro, Ry1); n. czes. *Juráško* (DM); L, Ry2

- JURCA** (1), K 1899; odp. gw. ciesz. *jurczec* 'narzekać, utyskiwać' (SGŚC); cf. **Jura**; Ry2
- JURCZA** (2), 2E (1882, 1885); cf. **Jurca**; n. czes. *Jurča* (DM); M 1717
- JURCYK** (1), K 1900; cf. **Jurca**; Ry2(0)
- JURCZEK** (15), 3AMC (3 × 1862); 10E (1821, 1827, 2 × 1849, 1855, 1881, 1886, 1888, 1889, 1891); 2K (2 × 1829); cf. **Jurca** (Ro, Ry1); n. czes. *Jurča* (DM); L, Le, M 1782, Ry2
- JURCZIK** (2), 2K (1823, 1886); cf. **Jurca**, **Jurczek**; n. czes. *Jurčik* (DM); Ry2
- JURCZOK** (12), 9E (1824, 1882, 1887, 1890, 4 × 1893, 1897); 3K (1813, 1825, 1849); cf. **Jurczek**; M 1722
- JURCZYCA** *Anna* (1), AMC 1862; cf. **Jurca** (Le, Ro)
- JURCZYK** (3), 3K (1813, 1898, 1900); cf. **Jurek** (BSZ, Ry1); M 1716, MC, Ry2
- JURCZYKOWSKI** (2), AMC 1862; K 1887; odm. *Jurczyce* (woj. młp., pow. krakowski, gm. Skawina; woj. dolnośl., pow. wrocławski, gm. Kąty Wrocławskie; też pow. złotoryjski, gm. Świerzawa); Ry2
- JURCZYSKO** (1), E 1816; cf. **Jura**; M 1621
- JURCZYSTA** (11), 11E (1801, 3 × 1802, 1807, 1810, 1815, 1818, 1825, 1828, 1850); cf. **Jura**; M 1671
- JURDA** (5), 5E (1816, 1819, 2 × 1833, 1885); n. czes. (DM); Ry2
- JURECZEK** (21), 4AMC (2 × 1862, 2 × 1870); 4E (2 × 1869, 1876, 1878); 13K (2 × 1813, 2 × 1829, 1833, 2 × 1845, 1858, 1859, 1860, 1873, 1893, 1898); odim. *Jurek*, < *Jerzy* (Ro, Ry1); n. czes. *Jureček* (DM); M 1577, Ry2
- JURECZKO** (28), AMC 1862; 27E (2 × 1828, 1831, 3 × 1843, 1850, 1863, 2 × 1865, 1868, 2 × 1869, 2 × 1876, 4 × 1879, 1880, 1882, 3 × 1885, 1887, 1893, 1896); cf. **Jurek** (Ro, Ry1); M 1682, Ry2
- JUREK** (1), K 1853; I. odim. *Jerzy* (Ro, Ry1, SNNP, T, ZSG); II. odp. *jurek* 'ptak z rodziny łuszczaków' (T); też < gw. kasz. według wierzeń 'diabeł wywołujący nagły wir w powietrzu' (MSGP); DM, L, Le, M 1571, Ry2
- JURG** cf. **JORK**
- JURGI** (1), K 1812; cf. **Jork**; Ry1
- JURGICZEK** (1), K 1810; cf. **Jork**
- JURKE** (2), 2K (1813, 1817); cf. **Jork**; n. niem. (B, DM); Ry2
- JURKOWSKA** *Zofia* (1), AMC 1880; I. od n. *Jurkowski* II. odm. *Jurków* (woj. dolnośl., pow. bolesławiecki, gm. Warta Bolesławiecka oraz pow. lubański, gm. Leśna; woj. młp., pow. brzeski, gm. Czechów; też pow. limanowski, gm. Dobra; woj. świętokrz., pow. buski, gm. Wiślica); III. odim. *Jerzy* (SNNP); por. *Jurkowski* (M 1694); Ry2
- JURMANN** (1), K 1888; niem. n. os. (B); < złoż. odim. *Jorg* < *Georg* < *Jerzy* + odp. stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż'; cf. **Jorg**; Ry2
- JURNICZEK** (7), 2AMC (1869, 1890); 5K (1824, 1833, 1839, 1842, 1849); cf. **Jura**
- JURNIOK** (1), K 1836; cf. **Jura**
- JURNOST** (10), 10K (1801, 3 × 1809, 1810, 2 × 1813, 1815, 1824, 1840); złoż. od przezwiska dwuczłonowego < odp. gw. śl. *jurny* 'lubieżny, namiętny' + stp. *ostać* 'zostać' (SStPAK); M 1621
- JURNOSTEK** (6), E 1808; 5K (1801, 1805, 1811, 1824, 1825); cf. **Jurnost**
- JUROSİK** (1), K 1889; cf. **Jurek**; Ry2
- JUROSZ** (5), AMC 1870; E 1899; 3K (1829, 1844, 1864); cf. **Jurek** (Ro, Ry1); n. czes. *Juroš* (DM); M 1722, Ry2
- JUROSZEK** (4), 2E (1880, 1891); 2K (1849, 1893); cf. **Jurosz** (Ro, Ry1); n. czes. *Jurošek* (DM); M 1647, Ry2
- JURSA** (62), 2AMC (1862, 1880); 51E: 10 [1801—1839], 3 [1840—1859], 38 [1860—1900]; 9K (1813, 1821, 4 × 1865, 1866, 1868, 1896); cf. **Jurek** (Ro, Ry1); DM, L, M 1644, Ry2
- JURST** (2), 2E (1805, 1811); cf. **Jurek**
- JURTA** (1), E 1818; cf. **Jura**; Ry2(0)
- JURY** *Josef* (1), AMC 1861; cf. **Jurek** (Ro); Ry2(0)
- JURZICZEK** (8), 4AMC (1818, 3 × 1864); 4K (1813, 1817, 1824, 1833); I. odp. gw. ciesz. *jurziczek* 'młody ptaszek' (SGŚC); II. odim. (gw. ciesz.) *Jerzy* (ZSG); n. czes. *Juříček* (DM)
- JURZYCA** (1), K 1882; odp. *jurzyć* 'podburzać' (Ro)
- JURZYK** (1), K 1824; I. odp. *jurzyk* 'jerzyk, ptak' (Ro); II. odim. *Józef*, < *Jerzy*; Ry2

JUST (7), 3AMC (1818, 1862, 1880); 4K (1845, 1849, 1888, 1900); niem. n. os. < odim. *Justyn* (B, DM, FAM, L, Ro, Ry1); Ry2

JUSTA (1), E 1818; niem. n. os. (DM); cf. **Just**

JUSTIC *Leopold, Salomon* (2), 2AMC (2 × 1862); cf. **Just**

JUSTIN (1), K 1882; cf. **Just**

JUSZA (1), E 1801; odim. wschłówan. *Juszko* < cerk. *Jewfimij*, < *Justyn*, < *Julian*, < *Józef*; Ry2

JUSZCZYŃSKI (3), 2AMC (2 × 1862); K 1899; odm. *Juszczyn* (woj. dolnośl., pow. średzki;

woj. młp. pow. suski, gm. Maków Podhalański); możliwe też < odm. *Юшино* (liczne w Rosji); Ry1, Ry2

JUSZYC (1), K 1880; cf. **Jusza**; Ry1

JUSZYŃSKI *Franz* (1), AMC 1818; odm. *Juszki* (woj. pomor., pow. kościerski; też liczne na Ukrainie); Ry2

JUZIANEK (1), E 1882; odim. *Józef*

JUZOF cf. **JÓZEF**

JUZYCZEK (3), 2AMC (2 × 1870); K 1824; cf. **Józef**

JUŻYCZKO (1), K 1824; cf. **Józef**

K

- KABACZEK** (1), K 1864; odap. gw. ciesz. *kabacić* ‘próżnować, plotkować’ (ZSG)
- KABAT** (4), 2E (1840, 1850); 2K (1813, 1815); odap. stp. *kabat* ‘kaftan kobiecy’ (SNNP); n. czes. *Kábat* (DM, Ro); Le, M 1653, Ro, Ry1, Ry2, T; **KABOT** (77), AMC 1818; 15K (2 × 1805, 1806, 3 × 1813, 1817, 2 × 1829, 1837, 1840, 1842, 2 × 1845, 1849); 61E: 11 [1801–1839], 12 [1840–1859], 38 [1860–1900]; odap. gw. ciesz. i gw. śl. *kabot* ‘stary płaszcz’ < stp. *kabat* (CSG, Le); A, Ry1, Ry2; **KABUT** (3), 3E (1889, 2 × 1897); Ro, Ry1, Ry2
- KABELIK** (4), 4K (1813, 1887, 1889, 1896); odap. czes. *kabela* ‘torba’; n. czes. *Kabelik* (DM)
- KABIERZ** (8), E 1892; 7K (1805, 1830, 1840, 2 × 1845, 1874, 1892); adapt. niem. n. os. *Kaber* < odim. o podst. *Geb-*; możliwe < odap. śrwniem. *kabeď* ‘głowa białej kapusty’; Ry2
- KABILKA** (2), 2E (2 × 1880); odap. czes. *krabatit* ‘marszczyć się’; por. n. czes. *Kabil* (DM); cf. **Kabierz**
- KABISZ** (2), 2K (1805, 1830); cf. **Kabierz**; Ro, Ry2
- KABOT** cf. **KABAT**
- KABUS** (7), AMC 1818; 6K (1812, 1894, 1895, 1896, 2 × 1899); odap. *kabus* ‘miara ciał ciekłych’ (Ro, T); Le, M 1621, MC, Ry2
- KABUT** cf. **KABAT**
- KACAL** (1), K 1897; n. czes. *Kácal* < odap. niem. *Katze* ‘kot’ (B, DM)
- KACER** *Franz, Anna* (2), 2AMC (1818, 1880); odap. *kacierz* ‘heteryk’ (Ry1); Ry2
- KACHEL** (6), E 1826; 5K (2 × 1871, 1874, 1879, 1882); I. odap. gw. ciesz. *kafel* < stp. ‘płyta z gliny palonej’ (SGŚC); też < gw. młp. ‘piec’ (Ro, SNNP, T); II. odim. *Kazimierz*, < *Kasper*; n. niem. (DM, FAM, MC); Ry2
- KACHULSKI** *Andrzej, August* (2), 2AMC (2 × 1880); odim. *Kazimierz*, < *Kasper*; Ry2
- KACYRZ** (2), AMC 1818; K 1887; odap. gw. ciesz. *kacyrz* < stp. *kacierz* ‘heretyk, ostępca religijny’ (ZSG); Ry2, T
- KACZEC** (1), K 1890; I. odap. gw. maz. *kaczać* ‘taczać, przewracać’ (SGPK, t. 2); II. odm. *Kaczyce* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie w woj. śl., pow. cieszyński, gm. Zebrzydowice)
- KACZICZ** (3), 3E (3 × 1896); cf. **Kaczec**
- KACZKIEWICZ** (1), K 1832; odap. gw. maz. *kaczać* ‘taczać, przewracać’ (SGPK, t. 2); Ry2
- KACZMARCZIK** cf. **KACZMARCZYK**
- KACZMARCZYK** (19), 2AMC (1818, 1880); 4E (1801, 1814, 1847, 1874); 13K (1811, 1813, 1828, 1830, 1835, 1847, 1863, 1887, 1888, 1894, 1895, 1897, 1899); odap. *karczmarczyk* (BSZ, Ro); L, Le, MC, Ry2; **KACZMARCZIK** (4) 4K (1813, 1858, 1888, 1898); n. czes. *Kačmařčík* (DM)
- KACZMARCZYKUS** (1), K 1968; cf. **Kaczmarczyk**
- KACZMAREK** (4), 3E (1870, 1881, 1883); K 1860; odap. gw. śl. *kaczmarek* ‘gospodarz’ (Ro); DM, Le, MC
- KACZMARZIK** cf. **KACZMARZYK**
- KACZMARZYK** (2), 2K (1822, 1853); odap. *kaczmarz* (BSZ, Ro); por. ap. gw. śl. *kaczmorz*, < *kaczmor* (to samo znaczą) (MSGŚS); DM, L, M 1621, MC, Ry2; **KACZMARZIK** (4), 4K (1823, 1843, 1845, 1849); gw. (śl.) wariant n. *Kaczmarzyk*

- KACZOREK** (1), E 1816; I. odp. *kaczor* ‘samiec kaczki’ (BSZ, Ro, T); II. od n. *Kaczor* (T); *M* 1802, Ry2
- KACZOROWSKI** (1), K 1898; odm. *Kaczorów* (woj. dolnośl., pow. jaworski, gm. Bolków), < *Kaczorowo* (woj. warm.-mazur., pow. węgorzewski, gm. Budry) (Ro); możliwa zmiana n. *Kaczor* (Ro); Ry2
- KACZYŃSKI** (7), 3E (1818, 2 × 1880); 4K (1893, 1895, 1898, 1900); I. odm. *Kaczyce* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie w woj. śl., pow. cieszyński, gm. Zebrzydowice) (L); II. odp. gw. śl. *kaczyzna* ‘chuda, nędzna kaczka’ (Ro); Ry2
- KADENA** (2), E 1852; K 1807; niem. n. os. < odm. *Kaden* (Niemcy, Brandenburgia), < *Kadaň* (niem. *Kaaden*, Czechy, kraj ustecki); możliwe < odp. czes. *kád* ‘beczka’
- KADERNOSZKA** (2), AMC 1862; K 1870; I. odim. heb. *Kadar*, < *Kader* < odp. hebr. *kader* ‘czarny, ciemny’; II. odp. *karda* ‘rodzaj’; Ry2(0)
- KADLACZEK** (3), 3K (1834, 1878, 1882); n. czes. *Kadláček* (B)
- KADLICZEK** (1), K 1885; n. czes. *Kadliček* (DM)
- KADŁUBEK** (33), AMC 1818; 32E (2 × 1801, 1803, 1811, 1819, 2 × 1827, 2 × 1829, 4 × 1833, 2 × 1844, 3 × 1850, 1862, 3 × 1872, 3 × 1882, 1885, 3 × 1886, 1887, 1899, 1900); I. odp. gw. ciesz. i gw. śl. *kadłubek* ‘studzienka, źródło z drewnianą obudową’; też ‘drewniany domek dla ptaków’ (MSGP, SGŚC), ‘naczynie wydrążone z drewna’ (A, Ro, T), < *kadłub* ‘tułów’ (Ry1); II. od n. *Kadłub* (T); n. czes. *Kadlubek* (DM); *L*, *M* 1629, Ry2
- KADŁUBIEC** (26), 2K (1870, 1875); 24E (2 × 1801, 2 × 1804, 2 × 1807, 2 × 1811, 3 × 1813, 2 × 1817, 1829, 3 × 1833, 1884, 1886, 2 × 1895, 2 × 1897, 1900); odp. gw. śl. *kadłubiec* ‘człowiek bez rąk i nóg’ (Ro), < *kadłub* ‘tułów’ (Ry1); n. czes. *Kodlubec* (DM); *L*, *M* 1636, Ry2
- KADZIERA** (1), K 1812; odp. gw. ciesz. *kadzić* < stp. ‘palić aromatyczne zioła lub kadzi-dło’; też ‘pochlebiać, przesadnie chwalić’, ‘smrodzić’ (ZSG)
- KAFKA** (20), 4E (1816, 1828, 1830, 1890); 16K (4 × 1805, 4 × 1814, 1824, 2 × 1827, 1828, 1836, 1849, 1870, 1887); odp. *kawka* ‘gatunek ptaka’ (Ro); DM, *M* 1657, Ry2
- KAFTANEK** (1), K 1813; odp. gw. śl. *kaftan* ‘rodzaj kurtki’ (Ro); **KAFTONEK** (11), 11E (1881, 5 × 1886, 1890, 2 × 1892, 1893, 1896); gw. (śl.) wariant n. *Kaftanek*
- KAFTONEK** cf. **KAFTANEK**
- KAGER** (1), K 1812; n. niem. (FAM)
- KAHEL** (2), E 1882; K 1883; n. niem. (B, DN, FAM)
- KÄHLER** (2), 2E (2 × 1870); n. niem. (B, DN, FAM)
- KAJER** (1), E 1826; od niem. n. os. *Keier* (B) < odp. dolniem. *keie* ‘dzida’; cf. **Gejer**
- KAJETAN** (3), 3K (1857, 1859, 1898); odim. *Kajetan* (Ry1); Ry2
- KAJETAŃSKI** (1), K 1847; odm. *Kajetany* (woj. maz., pow. pruszkowski, gm. Nadarzyn)
- KAJF** (1), E 1870; cf. **Kajfar**
- KAJFAR** (3), E 1811; 2K (1805, 1810); odim. *Kajfasz*
- KAJFOSZ** (49), AMC 1818; 46E: 5 [1801–1839], 11 [1840–1860, 30 [1860–1900]; 2K (1834, 1835), cf. **Kajfar**; Ry2
- KAJOR** (1), K 1889; I. odp. stp. *kajać się* ‘pokutować za coś’ (SStpAK); II. odim. *Kajetan*, < *Kajus*; Ry2
- KAJTA** (2), 2K (1805, 1819); cf. **Kajetan**; Ry2
- KAJTOSZ** (1), E 1860; cf. **Kajetan**
- KAJZAR** (502), 15AMC (7 × 1818, 8 × 1880); 439E: 139 [1801–1839], 30 [1840–1859], 270 [1860–1900]; 48K: 22 [1801–1839], 12 [1840–1859], 14 [1960–1900]; adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Keiser*, *Kaiser* (A, DM, L, MC, Ro) < odp. niem. *Keiser* ‘cesarz’; *M* 1577, Ry2; **KAJZER** (25), 22E (1862, 1869, 4 × 1893, 16 × 1894); 3K (1847, 2 × 1848); **KEJZER** (1), E 1883; Ry2
- KAJZER** cf. **KAJZAR**
- KAJZERIN** (2), 2K (2 × 1805); cf. **Kajzar**
- KALAB** (1), E 1818; odp. hebr. *kal* ‘lekki’; n. czes. *Kaláb* (DM)
- KALASZ** (1), K 1801; odp. gw. ciesz. *kalić* ‘mącić wodę’ (SGŚC); n. czes. *Kalaš* (DM); Ro

- KALCHBERG** (1), K 1840; złoż. (hybryda) < odp. jid. *kalch* ‘wapno’ + niem. *Berg* ‘góra, wzgórze’
- KALDINEK** (1), K 1842; adapt. niem. n. os. *Kalt*, *Kald* < odm. *Kalden* (Niemcy, pow. Westerwald)
- KALEMBA** (3), 3K (1836, 1842, 1849); I. odp. gw. śl. *kalemba* ‘ociężała kobieta’ (Le, Ro, T); II. odm. *Kalembice* (cz. miasta Cieszyn, w XIX wieku wś w Księstwie Cieszyńskim); *M* 1651, Ry2
- KALETA** (304), 12 AMC (8 × 1818, 1860, 2 × 1880, 1882); 284E: 12 [1801–1839], 1 [1840–1859], 271 [1860–1900]; 8K (1805, 1809, 1818, 1896, 1897, 1899, 2 × 1900); odp. *kaleta* < stp. *kalita* ‘sakiewka, woreczek na pieniądze’ (BSZ, Ro, T), < *kalita* (Ry1); DM, L, Le, *M* 1621, MC, Ry2; **KALITA** (48), 6AMC (1868, 5 × 1870); 15K (2 × 1805, 6 × 1813, 1820, 1821, 1835, 1841, 1845, 1861, 1869); 27E (4 × 1811, 1814, 1819, 1826, 1840, 1850, 5 × 1857, 2 × 1862, 1866, 1867, 6 × 1870, 2 × 1874, 1878); DM, *M* 1577, Ry1, Ry2; **KALYTA** (123), 89E: 56 [1801–1839], 14 [1840–1859], 19 [1860–1900]; 34K (21 × 1822, 10 × 1813, 1844, 1845, 1848); Ry2; **KOLYTA** (2), 2E (1809, 1816); Ry2
- KALETKA** (1), K 1842; I. odp. gw. śl. *kaletka* ‘mała sakiewka’ (Ro); też ‘woreczek na pieniądze’ (SNNP), ‘tulejka na osetkę’ (SNNP, T); II. od n. *Kaleta* (T); Ry1, Ry2
- KALICKI** (2), 2K (1888, 1899); odm. *Kality* (w XIX wieku w guberni wileńskiej) (Ro); Ry2
- KALINA** (4), AMC 1818, 3K (1805, 1842, 1873); I. odp. *kalina* < gw. śl. ‘krzew i jego owoc’ (Ro); też ‘roślina z rodziny przewierciotowatych’ (A, Ry1, T); II. od zoon. gw. ciesz. *Kalina* ‘imię własne krowy o sierści czerwonej (jak owoc kaliny)’ (ZSG); n. czes. (DM); Le, *M* 1571, Ry2
- KALINAJ** (2), 2K (1897, 1899); cf. **Kalina** (Ro); możliwe < odm. *Kalinka*, < *Kalinki* (liczne w Polsce i na Ukrainie)
- KALINEK** (1), K 1819; cf. **Kalina** (Ro, Ry1)
- KALISZ** (11), 11K (3 × 1805, 3 × 1813, 3 × 1824, 1830, 1885); odm. *Kalisz* (woj. wlkp., pow. kaliski) (Ro, Ry1); *M* 1679; n. czes. *Kališ* (DM); Ry2
- KALISZKA** (1), K 1813; cf. **Kalisz** (Ry1); n. czes. *Kališka* (DM); Ry2
- KALISZKIN** (1), K 1805; cf. **Kalisz**
- KALITA** cf. **KALETA**
- KALIWODA** (29), 3AMC (1818, 1870, 1872); 26K (1801, 8 × 1805, 1821, 1829, 2 × 1830, 1836, 1845, 5 × 1849, 1859, 2 × 1863, 1887, 1889, 1893); złoż. od przezwiska dwuczłonowego < odp. *ka-lić* + *woda* (BSZ, Ro) ‘mąciiciel, wichrzyciel’; n. czes. *Kalivoda* (DM); *M* 1621, Ry2
- KALKUS** (1), E 1890; adapt. niem. n. os. *Kalk* (DM) < odp. śrwniem. *calc* ‘wapno’; Ry2
- KALLA** (3), 3E (3 × 1896); niem. n. os. *Kall(e)* < odm. *Kall* (Niemcy, gm. w Nadrenii Północnej-Westfalii, pow. Euskirchen); możliwe < odp. śrwniem. *kal* ‘łysy’; Ry2(0)
- KALMUS** (1), K 1888; odp. gw. kasz. i gw. Pom. Pd. *kalmus* ‘tatarak’ (MSGP); cf. **Kalla**; Ry2
- KALOUS** (1), E 1818; n. czes. (DM); Ry2
- KALTHOFF** (2), 2E (2 × 1880); n. niem. (DN)
- KALUS** (10), 4E (1821, 1843, 1855, 1877); 6K (1805, 1840, 1849, 1891, 2 × 1892); odp. czes. *kalous* ‘sowa uszata’ (BSZ), < gw. ciesz. *kalić* ‘mącić wodę’ (SGŚC); n. czes. (DM); *M* 1591, Ry2
- KALUŽA** cf. **KAŁUŻA**
- KALYTA** cf. **KALETA**
- KAŁUŻA** (202), 6AMC (1818, 5 × 1880); 59E: 9 [1801–1839], 4 [1840–1859], 46 [1860–1900]; 137K: 62 [1801–1839], 21 [1840–1859], 54 [1860–1900]; odp. *kałuża* ‘błoto’ (Ro, Ry1, T); L, Le, *M* 1560; **KAŁUŻA** (12), E 1849; 11K (1801, 2 × 1805, 4 × 1813, 2 × 1849, 1893, 1900); n. czes. *Kaluža* (DM); Ry2
- KAMACZ** (1), E 1870; I. odp. śrwniem. *kam* ‘pleśń, siwek, siwosz, biały koń’, < stp. *kam* ‘dokąd, kędy’ (SStpAK); II. od hydr. *Kama* (rzeka w Rosji); Ry2
- KAMEL** (1), E 1807; odp. niem. *Kamel* ‘wielbłąd’ (A); Ry2
- KAMELICH** *Anton* (1), AMC 1880; cf. **Kamel**
- KAMIEC** (17), AMC 1818; 2E (1801, 1865); 14K (5 × 1813, 1815, 1817, 1820, 1822, 1829, 1832, 1845, 1849, 1889); odp. *kamień* (Ry1); Ry2(0)

KAMIENCZOK (1), K 1827; odm. gw. ciesz.

Kamiyniec (dawn. zach. przedmieście Cieszyna) (ZSG); możliwe też określenie dzierżawcy lub mieszkańca kamienicy

KAMIĘŃSKI (10), E 1817; 9K (4 × 1813, 1824, 1827, 1882, 2 × 1887); odm. *Kamienica* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie cz. Bielska-Białej, woj. śl.), < *Kamień* (woj. śl., pow. rybnicki; też liczne w woj. młp., w woj. podkarp., w woj. kujaw.-pomor., w woj. lubus., w woj. świętokrz., w woj. łódz.); Le, L, M 1783, Ro, Ry2; **KAMIŃSKI** (4), 4K (1824, 1827, 1830, 1891); A, Le, MC, M 1588, Ro, Ry2

KAMIŃSKI cf. **KAMIĘŃSKI**

KÄMPF cf. **KÄMPFT**

KÄMPFT *Sofia* (1), AMC 1870; n. niem. (B, DN, FAM); **KÄMPF** (1), K 1884; od niem. n. os. *Kamp* (B) < odp. śrwniem. *kamp* 'grzebień tkacki', < niem. *Kamler* 'ten, kto czesze wełnę'

KAMRAT (1), K 1845; odp. gw. ciesz. *kamrat* 'towarzysz, kolega' (SGŚC); Ry2

KAMRATH (2), 2AMC (1869, 1870); cf. **Kamrat**; n. niem. (B, DN); Ry2

KANAT (56), 56E: 7 [1801–1839], 8 [1840–1859], 41 [1860–1900]; odim. *Konrad*; n. czes. *Káňat* (DM); Ry2

KANC (1), K 1838; I. odim. *Konrad*; II. odp. czes. *kanec* 'knur, dzik' (A); III. odm. *Каңцаны* (Białoruś, okolice Witebska) (A); Ry2

KANDLER (1), K 1841; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2

KANIA (124), 8AMC (3 × 1818, 3 × 1860, 1890, 1891); 98E: 78 [1801–1839], 20 [1860–1900]; 18K (2 × 1805, 4 × 1813, 1827, 1834, 1837, 3 × 1845, 1847, 2 × 1849, 1859, 1897, 1899); I. odp. *kania* 'ptak drapieżny'; też 'gatunek grzyba', 'rondo kapelusza', 'dziewica piękna' (T); II. odm. *Kanie* (woj. lub., pow. chełmski, gm. Rejowiec Fabryczny; woj. maz., pow. pruszkowski, gm. Brwinów); A, BSZ, DM, Le, M 1617, MC, Ro, Ry1, Ry2

KANICZEK (4), 4K (1880, 1882, 1891, 1894); cf. **Kania**; Ry2

KANICZOK (1), K 1872; cf. **Kania**; Ry2(0)

KANIK (2), 2K (1889, 1896); cf. **Kania**; Ro, Ry1, Ry2

KANIOK (10), 4AMC (1818, 2 × 1870, 1880); 6K (1840, 1870, 1874, 1875, 1887, 1892); cf. **Kania**; możliwe też: I. odp. gw. ciesz. (gw. jabł.) *kany* 'gdzie', 'dokąd' (L, SGŚC), < gw. ciesz. *kaniec* 'knur, dzik' < czes. *kanec* (SGŚC); II. odm. *Kaniowice* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie *Kaňovice*, ws na Śląsku Cieszyńskim w Czechach, pow. Frýdek-Místek); cf. **Kańca**; Ry2

KANIUT (1), E 1895; cf. **Kaniok**, **Kania**; Le, Ro, Ry1

KANTEK (1), K 1875; odp. *kant* 'krawędź, ostry brzeg'; Ry2

KANTER (1), K 1874; odm. *Kąty* (liczne w woj. dolnośl., w woj. kujaw.-pomor., w woj. lub., w woj. łódz., w woj. maz., w woj. młp., w woj. podlas., w woj. warm.-mazur., w woj. wlkp.) (Ro); możliwe od niem. n. os. *Kanth*, *Kanten* (Ro) < odm. *Kanten* (obecnie *Kąty Śląskie*, woj. wlkp., pow. ostrowski, gm. Sośnie); Ry2

KANTNIK *Franz* (1), AMC 1869; cf. **Kantek**

KANTOR (247), 12AMC (6 × 1818, 3 × 1860, 3 × 1880); 133E: 75 [1801–1839], 24 [1840–1859], 34 [1860–1900]; 102K: 25 [1801–1839], 33 [1840–1859], 44 [1860–1900]; odp. *kantor* 'śpiewak kościelny' (A, Ro, SNNP); L, M 1577, Ry2; **KANTÓR** (75), 75E: 75 [1860–1900]; Ry2

KANTORCZYK (5), AMC 1818, 4K (1828, 1830, 1871, 1875); odm. *Kantorowszczyzna* (Litwa, Wilno)

KANTOREK *Franz* (1), AMC 1818; cf. **Kantor**; n. czes. (DM); Ry2

KANTÓR cf. **KANTOR**

KAŃCA (1), E 1801; odp. gw. śl. *kaniec* 'koniec'; też < gw. ciesz. 'knur, dzik'; Ry2(0)

KAPERKIEWICZ (1), K 1843; odim. hebr. *Kapra*, < *Kapara*, < *Kapri*

KAPERNIK (1), K 1804; odp. gw. ciesz. *kaper* 'karp' (SGŚC); też 'w dawnej Europie: prywatny właściciel statku handlowego; także rozbójnik morski, pirat'

- KAPINOS** (1), K 1810; złoż. od przezwiska dwuczłonowego < odp. *kapać* + *nos* 'ten, komu kapie z nosa' (A, Ro, SNNP); M 1621, Ry2
- KAPITAN** (6), 6K (1805, 3 × 1813, 1817, 1878); odp. łac. *capito* 'człowiek o wielkiej głowie' (A), < *kapitan* (T); iron. przezwisko wystuzonego emerytowanego żołnierza; n. czes. *Kapitán* (DM); Ry2
- KAPPEL** (3), AMC 1818; 2E (2 × 1801); n. niem. (B, FAM)
- KAPRE CZ** (2), 2E (1872, 1874); cf. **Kapernik**
- KAPSEL** (1), K 1813; odp. gw. ciesz. *kapsa* 'kieszeń' (SGŚC)
- KAPSIA** (4), 2AMC (1818, 1860); E 1875; K 1842; odp. gw. ciesz. *kapsa* 'kieszeń' (SGŚC), < stp. *kapsarz* 'rzemieślnik wyrabiający kapsy (kabzy), czyli woreczki' (SStpAK); L, M 1621, Ry2; **KAPSZA** (25), 25E (1862, 1867, 1871, 1877, 1879, 13 × 1880, 2 × 1890, 3 × 1892, 2 × 1897); Ry2
- KAPSZA** cf. **KAPSIA**
- KAPUSTA** (17), AMC 1818; 9E (1849, 3 × 1870, 3 × 1874, 1884, 1897); 7K (2 × 1813, 1829, 1832, 1845, 1848, 1849); odp. *kapusta* (BSZ, Ro, Ry1, SNNP, T); M 1636, MC, Ry2
- KAPUSTKA** (6), AMC 1818; 3E (1841, 1882, 1888); 2K (1805, 1810); cf. **Kapusta** (Ro, T); DM, Ry1, Ry2
- KAPUŚCIŃSKI** (3), 3K (1887, 1893, 1897); odm. *Kapuścińce* (Ukraina, rej. zbaraski, obw. tarnopolski); cf. **Kapusta**; Ro, Ry1, Ry2
- KAPUTEK** (1), E 1872; odp. gw. ciesz. *kaput* < niem. *kaputt* 'zepsuty, zniszczony, zmęczony' (SGŚC)
- KARAMAŃSKI** *Ariel* (1), AMC 1880; odm. *Karamani* (Macedonia, okolice Bitoli); Ry2
- KARAS** (48), 4AMC (4 × 1880); 38E (1806, 1813, 1815, 1818, 1820, 1823, 1825, 1850, 2 × 1877, 4 × 1880, 3 × 1883, 2 × 1884, 5 × 1887, 4 × 1891, 8 × 1894, 1899, 1900); 6K (1813, 1839, 1843, 1859, 1862, 1889); odp. gw. śl. *karas*, *karas* 'ryba z rodziny karpowatych' (Ro), < gw. maz. *karaska* 'ryba z rodziny okoniowatych' (MSGP); n. czes. *Karas* (DM); L, M 1571, Ry2; **KARAS** (1), E 1886; (Le, Ro, Ry1, SNNP); Ry2
- KARASEK** (14), AMC 1867; 13K (1804, 1805, 2 × 1813, 1827, 2 × 1836, 1846, 1867, 1870, 1885, 1893, 1900); cf. **Karas**; od n. *Karas* (T); n. czes. *Karásek* (DM); M 1571, MC, Ro, Ry1, Ry2, SNNP, T
- KARAS** cf. **KARAS**
- KARBASZ** (1), K 1879; odp. stp. *karbarz* 'karbowy, dozorca, ekonom' (SStpAK), < stp. *karbić* 'gawędzić, pleść, gadać' (SStpAK), < *karb* 'nacięcie, znak' (Ry1)
- KARCHEL** (1), E 1803; odp. stp. *karch(y)* 'lewy' (SStp.); Ry2(0)
- KARCZ** (1), K 1878; odp. *karcz* 'korzeń i odzimek po drzewie' (A, Ro, Ry1, T); L, Ry2
- KARCZMA** (3), 3K (1816, 1893, 1896); odp. *karczma* (Ry1, SNNP)
- KARCZMAR** (1), K 1896; odp. *karczmarz* (A), < *karczma* (Ry1); Ry2; **KARCZMARZ** (3), E 1814; 2K (1836, 1865); n. czes. *Krčmár* (Ro); M 1629, Ry2, SNNP
- KARCZMARCZYK** (4), 4K (1805, 1859, 1867, 1882); odp. *karczmarczyk* 'karczmarz' (Ro, T), < *karczma* (Ry1); M 1647, Ry2
- KARCZMAREK** (1), E 1899; odp. *karczma* (Ry1); cf. **Karczmarczyk** (Ro); Ry2
- KARCZMARZ** cf. **KARCZMAR**
- KARCZMARZYK** (1), K 1813; odp. *karczma* (Ry1); cf. **Karczmarczyk** (Ro); Ry2
- KAREL** (27), 7AMC (2 × 1818, 1860, 1862, 1869, 1870, 1890); 9E (1816, 1818, 1834, 1838, 1841, 1843, 1866, 1872, 1875); 11K (1810, 5 × 1813, 1819, 1823, 1830, 1835, 1897); odim. *Karol* (Ry1), < *Karl* (Ro); n. czes. < odp. niem. *Kar(a)l* 'wolny chłop' (B, DM)
- KARELKA** (3), 3E (1840, 1862, 1879); cf. **Karel**; n. czes. (B, DN)
- KARETA** *Anna, Jan* (2), 2AMC (2 × 1880); odp. *kareta*; też < gw. śl. 'gra w karty' (Ro); M 1647, Ry2
- KARGE** (1), K 1899; n. niem. (DN, FAM, Ro); Ry2
- KARGER** (9), 4AMC (4 × 1818); 5K (1812, 1846, 1889, 1890, 1891); n. niem. (B, DM, DN, FAM); Ry2
- KARKOSZKA** (49), 43E: 18 [1801–1839], 5 [1840–1859], 20 [1860–1900]; 6K (1815, 1842, 1845, 1868, 1892, 1996); odp. gw. ciesz.

- karkoszka* 'odrabana, niezbyt gruba, sucha gałąź' (ZSG); też < 'smolne łuczycwo' (T), < *kark* (Ro); L, M 1605, MC, Ry2
- KARLARZ** *Rudolf* (1), AMC 1880; odim. *Karl*; Ry2(0)
- KARLEC** (1), K 1827; cf. **Karel**; n. czes. (B, DM)
- KARLICH** *Helena* (2), 2AMC (2 × 1880); cf. **Karel**; n. czes. (DM)
- KARNAS** (4), 4K (2 × 1824, 1840, 1853); odap. *karnasić się* 'spółkować' (T); cf. **Karny** (Ry1); Ry2
- KARNY** (1), K 1861; odap. *karny* 'posłuszny, zdyscyplinowany'; też 'wykonywany za karę' (Ry1, SNNP); Ry2
- KAROL** (1), K 1836; odim. *Karol* (Ry1); DM, Le, M 1647, Ry2
- KAROLIK** (1), K 1806; cf. **Karol** (Ro, Ry1); Ry2
- KARÓL** (1), E 1871; cf. **Karol**; Ry2(0)
- KARPECKI** (1), E 1900; I. odm. *Karpetna* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie cz. Trzyńca, kraj morawsko-śląski); II. odap. gw. ciesz. *karpetny* 'grudzysty, kamienisty, nierówny' (ZSG); III. odim. *Poli-karp*; M 1713, Ry1, Ry2; **KARPEŃCKI** *Adam* (1), AMC 1818; M 1647
- KARPETA** (1), K 1875; odap. gw. ciesz. *karpetny* 'kamienisty, nierówny' (SGŚC), < gw. młp. *karpać* 'szyć byle jak, łątać' (MSGP); Ry2
- KARPEŃCKI** cf. **KARPECKI**
- KARPHEL** *Moritz* (1), AMC 1818; I. odap. *karpiel* 'brukiew' (Ro), < gw. ciesz. *karple* 'przyrząd przypinany do butów, umożliwiający chodzenie po głębokim brzegu' (ZSG); II. odim. wschłównian. *Karpiel* < cerk. *Karp*
- KARTACZOWSKI** (1), K 1805; odap. gw. ciesz. *kartacz* 'szczotka' (ZSG), < gw. ciesz. *kartacze* 'rodzaj bron, narzędzie rolnicze' (ZSG), < *kartać* 'nakłaniać, namawiać'; Ry2
- KARTKA** (2), 2K (2 × 1813); odap. gw. ciesz. *kartka* 'bilet kolejowy, kartka pocztowa'; Ry2(0)
- KARUS** (1), K 1813; odap. łac. *carus* 'drogi' (Ro), < *karaś* 'gatunek ryby'; możliwe przezwisko handlarza rybą; Ry2
- KARWAT** (1), K 1830; trudno odróżnić ze względu na pisownię *Karwat* od *Chorwat* (Ro); I. odetn. *Karwat* 'mężczyzna z karwackiej ziemi rodem, Kroata, Chorwat' (SEMot. 4); II. odap. gw. *karwat* 'pasterz, pastuch' (Ro, SEMot. 1, T); MC, Ry2(0)
- KARWOT** (1), E 1869; cf. **Karwat** (T); Ry2
- KARWIŃSKI** (8), AMC 1872; 3E (2 × 1813, 1818); 4K (1805, 1813, 1822, 1836); I. odm. *Karwina* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie *Karviná* w Czechach, kraj morawsko-śląski, na Śląsku Cieszyńskim); II. odap. stp. *karwa* 'krowa' (SStpAK); L, M 1469, Ro, Ry2
- KARWOT** cf. **KARWAT**
- KARYS** *Stanisława* (1), AMC 1880; I. odap. *karac*, < *kara*; II. odim. *Makary*; M 1577
- KARZEŁ** (22), 22E (2 × 1804, 1811, 1814, 1817, 1821, 1849, 3 × 1871, 3 × 1877, 2 × 1881, 1884, 2 × 1895, 2 × 1897, 2 × 1898); odap. *karzeł* (Ro, Ry1); M 1621, Ry2
- KAS** (1), K 1821; odim. *Kazimierz*, < *Katarzyna*; A, Ry2
- KASICZKA** (2), 2K (1836, 1841); odim. *Katarzyna* (Ro)
- KASINA** (1), K 1860; cf. **Kasiczka**; możliwe < od hydr. *Kasina* (strumień przepływający w woj. dolnośl.), < odm. *Kasina Mała* i *Kasina Wielka* (woj. młp., pow. limanowski, gm. Mszana Dolna); Ro, Ry2
- KASIONEK** (1), K 1812; I. odim. *Katarzyna*, < *Kazimierz*; II. odap. stp. *kasac* się 'opasywać się' (SStp.); Ry2
- KASKA** (1), K 1805; cf. **Kasionek**; n. czes. *Kaska* (DM)
- KÄSNER** (1), K 1870; odap. niem. *Kasner* 'se-rowar, specjalista od wyrobu sera'; możliwe też od niem. n. os. *Kasner* (B) < odap. śrwniem. *kastner* 'poborca i kontroler dochodów'; Ry2
- KASNY** (1), K 1895; cf. **Kasionek**; Ry2
- KASPALA** (1), K 1900; cf. **Kasper**
- KASPARCZYK** (1), K 1893; cf. **Kasper**
- KASPAREK** (13), 5AMC (2 × 1818, 2 × 1860, 1880); 8K (1813, 1827, 1845, 1847, 4 × 1849); cf. **Kasper** (Le); możliwe < odm. *Kasparkowice* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim przy Suchej Dolnej); **KASZPAREK** (10), 4E (1801, 3 × 1876); 6K (3 × 1813, 1833, 1805, 1849); n. czes. *Kašpárek* (B, DM); L, M 1630, Ry2

- KASPER** (10), 5E (1824, 1831, 1849, 1872, 1894); 5K (1828, 1855, 1866, 1891, 1900); odm. *Kaspar*; M 1447, Ry2; **KASZPER** (55), 48E: 3 [1801–1839], 2 [1840–1859], 43 [1860–1900], 7K (1855, 1869, 1873, 2 × 1895, 1896, 1898); n. czes. *Kášper* (DM); M 1577, Ry1, Ry2
- KASPEREK** (6), 3AMC (3 × 1880); 3K (1813, 1829, 1866); cf. **Kasper** (Ro, Ry1); Le, M 1634, MC, Ry2
- KASPERIDES** (10), AMC 1818; 9E (1827, 1844, 2 × 1847, 4 × 1883, 1896); cf. **Kasper**; M 1621
- KASPERLIK** (8), 3AMC (3 × 1818); 5K (1836, 2 × 1874, 1877, 1897); cf. **Kasper** (Ro, Ry1); M 1801, Ry2
- KASPRZAK** *Arthur* (1), AMC 1818; odm. *Kasparrowice* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim przy Suchej Dolnej); cf. **Kasper** (Le, Ro, Ry1); Ry2
- KASPRZYCA** (2), 2K (2 × 1805); cf. **Kasper** (Ry1); Ry2
- KASPRZYCKA** *Rozalia* (1), AMC 1880; od n. *Kasprzycki*; cf. **Kasprzak**
- KASPUTKA** (1), E 1899; cf. **Kasper**
- KASTA** (1), K 1801; I. odim. łac. *Castulus*; II. odap. śrwniem. *kāstel* ‘warownia, zamek, kasztel’; B, Ry2
- KASTEL** (1), K 1813; I. odap. łac. *castellus* ‘kościół’; II. odim. łac. *Castulus*; III. od niem. n. os. *Kastel* (B) < odap. śrwniem. *kāstel* ‘warownia, zamek, kasztel’, < *kasztel* ‘gród, zamek’; Ry2; **KASTL** (2), 2K (1849, 1856); niem. n. os. (B, DM)
- KASTELNIK** (1), cf. **Kastel**; Ry2
- KASTEN** *Thomas* (1), AMC 1872; n. niem. (DN, FAM)
- KASTL** cf. **KASTEL**
- KASZ** (1), E 1882; cf. **Kaspar** (A), *Kazimierz* (Ro, Ry1), < *Kanimir*, *Katarzyna* (Ry1); możliwe < odm. *Kaszów* (woj. młp., pow. krakowski, gm. Liszki; woj. maz., pow. biało-brzeski, gm. Stara Błotnica), < *Kaszowo* (woj. dolnośl., pow. milicki), < *Kaszyce* (woj. podkarp., pow. przemyski, gm. Orły) (Ro); M 1721, Ry2
- KASZA** (60); 2AMC (2 × 1860); 3E (2 × 1860, 1882); 55K: 20 [1801–1839], 4 [1840–1859], 31 [1860–1900]; I. odap. *kasza* ‘zboże grubo mielone’; też ‘potrawa o papkowatej konsystencji’ (A, Ro, T); II. odim. hebr. *Kasha*, < *Kashe* (A), < *Kanimir*, < *Katarzyna*, < *Kazimierz* (Ry1); M 1621, Ry2
- KASZER** (2), 2K (1805, 1813); odm. *Kassel* (miasto w Hesji); możliwe < odap. śrwniem. *kāse* ‘ser’; też przezwisko nadane oberżystom podającym tylko dania zimne; Ry2(0)
- KASZICZKA** (4), 4K (1807, 1809, 1819, 1830); cf. **Kaszka**
- KASZKA** (1), E 1816; cf. **Kasza**; od n. *Kasza* (T); Ry2, SNNP, T
- KASZLIK** (1), K 1896; odap. *kaszel*; Ry2
- KASZOK** (1), E 1801; cf. **Kasza**; Ry2
- KASZPAR** (2), 2K (1840, 1860); cf. **Kasper**
- KASZPAREK** cf. **KASPAREK**
- KASZPER** cf. **KASPER**
- KASZPIREK** (2), 2K (1802, 1899); n. czes. *Kášpirek* (DM)
- KASZPREK** (1), K 1832; n. czes. *Kášprek* (DM)
- KASZTURA** (14), AMC 1869; 13K (1804, 1836, 1845, 1846, 1872, 2 × 1877, 1879, 1886, 1890, 2 × 1896, 1899); odap. stp. *kast* ‘oprawa drogiego kamienia’; Ry2
- KASZUCKA** *Wilhelmina* (1), K 1845; od n. *Kaszucki* < odm. *Kaszyce* (woj. podkarp., pow. przemyski, gm. Orły)
- KASZURA** (1), K 1820; cf. **Kasza**; Ry2
- KASZYCZKA** (4), 4K (2 × 1813, 1830, 1833); cf. **Kaszka**
- KATELAK** *Anna* (1), AMC 1880; odap. *kat* (L)
- KATUS** cf. **KATUSZ**
- KATUSZ** (2), 2K (1806, 1891); odap. stp. *katusz* ‘miejsce kaźni’; Ry2; **KATUS** *Paul* (1), AMC 1818; Ro, Ry2, T
- KATYKA** (1), E 1834; odap. *kat* (Ro, Ry1)
- KATZ** *Ginter* (1), AMC 1818; n. niem. (A, B, DM, DN, FAM); Ry2
- KATZER** (1), K 1898; n. niem. (B, DM, FAM)
- KAUDER** (6), 5E (4 × 1825, 1887); K 1824; niem. n. os. (B) < odap. niem. *kaucz* ‘prawdziwy’; cf. **Kaus**; Ry2
- KAUDIS** *Luiza* (1), AMC 1880; cf. **Kauder**
- KAUER** *Gabriela* (1), AMC 1896; n. niem. (B, DM, FAM); Ry2

- KAUFFMAN** (7), AMC 1896; 6K (4 × 1805, 1827, 1836); n. niem. (A, B, DM, DN, FAM); Ry2
- KAUFNER** *Abraham* (1), AMC 1818; od niem. n. os. *Kauf* (B, DM) < odp. *kamten* ‘kupować’
- KAUS** (1), E 1825; od niem. n. os. *Kaus(e)* (B) < odp. stwniem. *cause* < germ. *Gaut* ‘Bóg’; możliwe < odm. *Kausze* (w byłym pow. wołkowyskim, teleszewskim i wiłkomierskim); Ry2; **KAUSEK** (1), K 1830; cf. **Kaus**
- KAUTEK** (1), K 1877; cf. **Kauder**; Ry2(0)
- KAWACZ** (1), K 1889; odp. stp. *kawa* ‘plotkarz, plotkarka’ (SStpAK), < *kawka* (Ro); Ry1, Ry2
- KAWACZIK** (1), K 1822; cf. **Kawacz**
- KAWES** (1), K 1836; n. czes. *Kaves* (DN)
- KAWIŃSKI** (1), K 1809; odm. *Kawle* (woj. pomor., pow. kartuski, gm. Sępólno Krajeńskie); Ry2
- KAWISEK** (1), K 1805; cf. **Kawacz**
- KAWKA** (6), E 1898; 5K (1817, 1885, 1889, 1891, 1895); I. odp. *kawka* ‘ptak z rodziny kruków’ (A, BSZ, Ro, Ry1, SNNP, T); II. od n. *Kawa*; Le, M 1577, Ry2
- KAWLAS** (1), K 1805; n. czes. *Kavlas* (Ro); Ry2(0)
- KAWULOK** (62), 2AMC (1870, 1880); 57E: 4 [1801–1839], 8 [1840–1859], 45 [1860–1900]; 3K (2 × 1845, 1848); od zoon. gw. ciesz. i gw. góral. *kawula* ‘nazwa krowy czarnej’ (SGPK, t. 2, SW, ZSG); cf. **Kawacz**; L, M 1779, Ry2
- KAZIMIERA** *Franz* (1), AMC 1880; cf. **Kaźmierz**; Ry2(0)
- KAZIMIERCZYK** (1), K 1857; cf. **Kaźmierz**; możliwe też < odm. *Kazimierz* (liczne w woj. opol., w woj. pomor., w woj. zach.pom.) (Ro, Ry1); Ry2
- KAZMIERZ** (1), K 1847; odim. *Kazimierz* (Ro, Ry1); Ry2
- KAZDOŃ** (9), 7AMC (7 × 1880); 2K (1887, 1890); odp. *każdy*; Ry2
- KAZDOWSKA** *Susanna* (1), K 1861; od n. *Kaźdowski*; cf. **Każdoń**
- KĄDZIN** *Franz* (1), AMC 1870; odp. psł. *kądek* ‘kęs, kąsek’
- KĄTNY** (15), AMC 1818; 4E (1877, 1879, 1887, 1895), 10K (1810, 1833, 1836, 1842, 1871, 1873, 1882, 1887, 1888, 1889); odp. *kąt* (MC), < *kątowy* (Ro); Le, Ry2
- KCIAK** *Josef* (1), AMC 1818; odp. gw. śl. *kieć* ‘chcieć’ (Ro, SGPK, t. 2), < stp. *ktac* ‘kwitnąć’ (Ro)
- KECZL** (2), 2K (1870, 1875); od niem. n. os. *Kätzner* (B) < odm. *Katzow* (Niemcy, gm. Vorpommert-Greifswald); cf. **Kiczmer**
- KEFERLA** (1), K 1805; adapt. niem. n. os. *Kefer* (B) < odp. niem. *kiefer* ‘sosna’; też ‘szczęka’
- KEHRN** (1), E 1881; od niem. n. os. *Kern, Körner* (B) < odp. śrwniem. *körn, kärne* ‘zboże, jądro, wszystko, co najlepsze’, < niem. *Körner* ‘hadlarz zbożem’, < śrwniem. *kerener* ‘woźnica małego dwukołowego wózka’; Ry2(0)
- KEIL** (3), 2AMC (1869, 1870); K 1877; n. niem. (B, DM, DN); Ry2
- KEINWACHTER** (1), K 1869; od niem. n. os.; złoż. < odp. niem. *kein* ‘żaden’ + niem. *Wächter* < odp. niem. *Wachen* ‘straż, warta’
- KEJN** (1), E 1878; odp. niem. *kein* ‘żaden’; Ry2
- KEJZER** cf. **KAJZER**
- KEKL** (2), 2K (1856, 1870); od niem. n. os. *Kek, Keck* (B) < odp. górnoniem. *queck* ‘pełen życia, odważny, mężny’
- KELAR** (1), K 1823; od niem. n. os. *Keller* (B, DM) < odp. śrwniem. *keller* ‘podziemie, piwnica’; też ‘sklep’, < śrwniem. *kelnære* ‘piwniczny, zarządca winnic’; Ry2
- KELLER** (36), 5AMC (1818, 1870, 2 × 1880, 1890); 13E (1816, 1818, 1840, 2 × 1844, 5 × 1848, 1862, 1873, 1884); 18K (3 × 1813, 2 × 1825, 2 × 1828, 1832, 1842, 3 × 1845, 2 × 1848, 1864, 1878, 1887, 1898); n. niem. (A, B, BSZ, DM, DN, FAM); Ry2
- KELLNER** (2), 2K (1805, 1813); n. niem. (A, B, BSZ, DM, DN, FAM, Le); Ry2
- KEMENT** (1), K 1840; niem. n. os. < odm. *Kemmen* (Niemcy, Brandenburgia)
- KEMER** (1), K 1824; niem. n. os. < odm. *Kemme* (Niemcy, Dolna Saksonia); A, Ry2
- KEMMEL** (3), 3K (1812, 1842, 1890); od niem. n. os. *Kemmer* (B) < odp. *Kämmerling* < włos. *camerling* ‘dworzanin’

- KEMPLER** *Mark, Rubin* (2), 2AMC (2 × 1818); od niem. n. os. *Kempfer* (B) < odpap. śrw-niem. *kamp* 'grzebień tkacki'; Ry2
- KEMPNER** (1), K 1833; odm. *Kepiny* (woj. maz., pow. radomski, gm. Jedlińsk; woj. lubus., pow. krośnieński, gm. Bytnica; woj. zach.pom., pow. koszaliński, gm. Polanów); A, Ry2
- KEMPNY** (47), 2AMC (1818, 1880); 18E (4 × 1801, 1807, 2 × 1808, 1818, 1820, 1825, 1831, 1834, 1837, 2 × 1850, 1884, 1895, 1899); 27K (2 × 1801, 1802, 1804, 8 × 1805, 1806, 7 × 1813, 4 × 1849, 1859, 1860, 1896); odpap. *kepny* 'mieszkający na kępie' (Ro, Ry1)
- KEN** (1), K 1881; od niem. n. os. *Kenn* < odim. o podst. *Gegin-*; Ry2
- KENNIG** (9), 9E (1804, 1879, 2 × 1880, 3 × 1893, 2 × 1897); n. niem. (DN); Ry2
- KERCZ** (2), AMC 1818; K 1885; odpap. gw. ciesz. *kyrczyć* 'gnieść, kurczyć' (SGŚC); Ry2
- KERK** (1), K 1883; n. niem. (DN)
- KERLAND** (1), K 1813; niem. n. os. (B); złoż. < odpap. niem. *Kerl* pot. 'chłop, chłopisko', < śrw-niem. *karl, karle* 'mąż, ukochany'; też 'gość' + niem. *Land* < germ. *landa* 'kraj, ziemia'
- KERLSCHER** (1), K 1813; złoż. < odpap. śrw-niem. *karl, karle* 'mąż, ukochany'; też 'gość' + niem. *Schere* 'nożyce', < *scheren* 'strzyć' lub < odim. hebr. *Sherega*, < jid. *Sherman*, < *Sherry*
- KERN** (13), AMC 1818; E 1882; 11K (1863, 1864, 1875, 1879, 1880, 1890, 1892, 1895, 1896, 1899, 1900); n. niem. (A, B, DM, FAM); Ry2
- KERPIEC** cf. **KYRPIEC**
- KERZ** (1), K 1879; odpap. stp. *kierz* 'krzak, drzewo laurowe' (SStpAK); Ry2
- KERZEL** (1), K 1830; cf. **Kerz**; możliwe od niem. n. os. *Kern* (B) < odpap. śrw-niem. *körn, kärne* 'zboże, jądro, wszystko, co najlepsze'; Ry2
- KESSLER** *Johann* (1), AMC 1818; od niem. n. os. *Kesler* (B) < odpap. *Kesler* 'kotlarz'; możliwe < odm. *Kassel* (Nemcy, Hesja); Ry2
- KETNAR** (1), K 1829; od niem. n. os. *Kettner* (B) < odpap. niem. *Kettner* 'rzemieślnik wyrabiający łańcuchy'; możliwe też < odpap. niem. *Kötner* 'chałupnik'
- KEWESZ** (1), E 1873; odpap. hebr. *kewes* 'jagnię, baranek'; Ry2
- KĘDZIOR** (8), 8K (1802, 1813, 1860, 2 × 1872, 1874, 1878, 1896); odpap. *kędzior* 'lok kędzierzawy' (Ro, Ry1); M 1641, Ry2
- KĘDZIUR** (19), 19K (1805, 3 × 1815, 1828, 1829, 2 × 1830, 1843, 1845, 1847, 2 × 1849, 2 × 1853, 2 × 1859, 1872, 1896); cf. **Kędzior**; M 1588, Ry1, Ry2
- KĘDZIURA** (2), 2K (1802, 1805); cf. **Kędzior** (Ro, Ry1); Ry2(0)
- KĘPNA** *Eleonora* (1), E 1801; cf. **Kępny**; M 1645, Ro, Ry2
- KĘS** (4), AMC 1818; 3K (1882, 1894, 1896); odpap. *kęs* 'kawalek' (Ro, Ry1, T), < stp. *kęsy* 'kusy' (SStpAK); Ry2
- KĘSA** (1), K 1805; cf. **Kęs** (Ro, Ry1)
- KĘSKA** (1), K 1813; cf. **Kęs**; M 1658, Ro, Ry2, T
- KĘSZKA** (1), K 1827; cf. **Kęs**; Ry2
- KHOBL** (1), K 1841; od niem. n. os. *Knab* (B) < odpap. niem. *Knabe* 'chłopiec'
- KHU** cf. **KHUN**
- KHUN** (1), K 1856; n. niem. (B, DM); **KHU** (9), 9K (1805, 1815, 1824, 1831, 1838, 1843, 1845, 1847, 1848); od niem. n. os. *Khun* < odim. o podst. *Hun-* < *Hunibald*, możliwe też < odim. *Konrad*
- KIBEL** (3), 3K (1863, 1870, 1897); I. odpap. gw. ciesz. i gw. śl. *kibel* 'wiadro blaszane' (MSGGŚ, SGŚC); II. od niem. n. os. *Kibb* < odim. o podst. *Geb-*; Ry2
- KIBICZEK** (1), E 1873; adapt. niem. n. os. *Kibb* < odim. o podst. *Geb-*, typu *Gelbart, Gelbert*; Ry2(0)
- KIBISZ** (1), E 1877; cf. **Kibiczek**
- KICEL** (1), E 1890; odpap. gw. maz. *kicać* 'biegać' (SGPK, t. 1); cf. **Kiczmer**; Ro, Ry2
- KICHU** (1), K 1813; odpap. *kichać*
- KICZA** (4), 4E (1866, 1875, 2 × 1882); odpap. gw. ciesz. *kiczka* 'chłopięca zabawa w podbijanie kija'; też 'drewniany kołek podbijany podczas gry w kiczkę' (SGŚC), < gw. śl. *kicia* 'pieszczotliwa nazwa kota' (Ro); Ry2

- KICZMER** (1), E 1894; od niem. n. os. *Kietz* < odm. *Kietz*, *Kiez* (oznacza w miastach pn.-wsch. Niemiec niewielki, zwarty obszar miejski zamieszkały przez rdzenną ludność); por. też ap. śrwniem. *kiz*, *kitze* 'koźlątko'; Ry2
- KIDA** (1), E 1847; odpap. gw. ciesz. *kidać* 'zwykle o gnoju lub śniegu — przerzucać łopata lub widłami', < *kidać* 'kapać', < gw. ciesz. *kidać się* 'brudzić się kapiącym jedzeniem' (SGŚC)
- KIDALKA** (10), 3AMC (1811, 2 × 1880); 7K (1847, 1848, 2 × 1849, 1854, 1860, 1875); cf. **Kida**
- KIDOLKA** (1), K 1849; cf. **Kidalka**
- KIDOŃ** (9), AMC 1818; 8E (1865, 1867, 2 × 1874, 2 × 1895, 2 × 1897); odpap. gw. śl. *kidoń* 'człowiek niechlujny, niezaradny' (Ro), < *kidać* 'kapać' (Ry1); cf. **Kidalka**; Ry2; **KIEDOŃ** (2), 2E (1811, 1889)
- KIDOR** (1), K 1863; cf. **Kidalka**
- KIECKI** (1), K 1813; odpap. gw. ciesz. *kiecka* 'spódnica suto marszczona' < z węg. *kecse* (SGŚC), < stp. *kiecza* 'suknia kobieca'; też 'okrycie narzucane na zbroję' (SStpAK); możliwe przezwisko krawca damskiego
- KIECKO** (1), K 1895; cf. **Kiecki**; M 1722, Ry2
- KIECOŃ** (3), 3K (1874, 1875, 1899); cf. **Kiecki**; Ry2
- KIECZKA** (1), E 1833; cf. **Kiecki**; M 1867, Ry2, T
- KIEDOŃ** cf. **KIDOŃ**
- KIEDROŃ** (51), 11AMC (11 × 1880); 40E (2 × 1801, 1804, 1820, 1822, 2 × 1824, 3 × 1827, 1832, 1840, 2 × 1844, 1866, 5 × 1877, 1878, 3 × 1881, 1882, 3 × 1883, 5 × 1890, 2 × 1894, 2 × 1895, 1897, 1899, 1900); I. odpap. gw. śl. *kiedra*, *kidra* 'limba' (Ro), < gw. młp. 'pasek skóry przybity dookoła podeszwy' (MSGP); II. od niem. n. os. o podst. *Kiedr-* (Ro); M 1727, Ry2
- KIEFL** (1), K 1871; n. niem. (FAM)
- KIELAR** (10), AMC 1818; 2E (1810, 1897); 7K (5 × 1827, 2 × 1889); adapt. niem. n. os. *Keller*, *Kieller* < odpap. śrwniem. *këller* 'podziemie, piwnica'; też 'sklep', < śrwniem. *kelnaere* 'piwniczny, zarządca winnic'; M 1560, Ro, Ry2; **KILAR** (2), AMC 1870; K 1896; Ry2
- KIELING** *Rudolf* (1), AMC 1818; odim. *Kielian*, < *Kilian*; Ry2
- KIEŁKOWSKI** *Zygfryd* (1), AMC 1818; odm. *Kiełków* (woj. podkarp., pow. mielecki, gm. Przeclaw) (Ro); Ry2
- KIERZ** (1), K 1869; odpap. stp. *kierz* 'krzak' (Ro, Ry1, SStpAK); Ry2
- KIESIEŁOWSKI** cf. **KISIEŁOWSKI**
- KIESLING** *Edgar* (1), AMC 1856; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- KIJANKA** (1), K 1849; odpap. *kijanka* (BSZ, Ry1, T); Le, M 1388, Ry2
- KIJONKO** (1), K 1813; odpap. gw. ciesz. *kijónka* 'płaska drewniana łopatką, służąca do prania bielizny na kamieniu w rzece' (SGŚC)
- KIK** (1), K 1900; cf. **Kika**; MC, Ry1, Ry2
- KIKA** (1) K 1830; odpap. stp. *kika* 'kikut' (SNNP), < *kikut* (Ry1); M 1634
- KIKEL** (1), K 1875; cf. **Kika**; Ry2
- KILAR** cf. **KIELAR**
- KILDER** (1), K 1845; cf. **Kielar**; Ry2
- KILISZ** (1), E 1880; odim. *Kilian*; Ry2
- KILLER** (6), 6K (1807, 3 × 1813, 1829, 1900); niem. n. os. (B); cf. **Keller**
- KILUS** (1), E 1807; cf. **Kilisz**
- KIMMEL** (11), E 1872; 10K (1801, 2 × 1805, 1813, 1814, 1824, 1826, 1845, 1875, 1878); n. niem. (B, DN); możliwe < odpap. stczes. *kymla* 'kikut'; Ry2
- KIMPEL** (4), E 1811; 3K (1805, 1820, 1836); odim. *Jakim* (< *Joachim*); cf. **Kimmel**; Ry2
- KIMSZA** (1), E 1887; adapt. niem. n. os. *Kims* < odpap. stwniem. *kümmel* 'kminek'; Ry2
- KINA** (1), E 1859; odpap. *kinąc* 'rzucać' (Ro, Ry1); możliwa adapt. niem. n. os. *Kien* < odpap. śrwniem. *kīme*, *kīm* 'zarodek, związek'; Ry2
- KINCEK** (1), K 1886; odim. *Konrad*
- KINCEL** (37), 36E (3 × 1801, 1804, 1807, 1810, 1812, 2 × 1815, 2 × 1819, 3 × 1822, 2 × 1824, 1826, 2 × 1830, 1844, 1877, 3 × 1879, 3 × 1882, 1884, 1886, 2 × 1890, 2 × 1892, 1894, 2 × 1898); K 1887; cf. **Kincek**; możliwa adap. niem. n. os. *Keintzel*, *Kenzel* < odim. *Korad*; Ry1, Ry2; **KINZEL** (15), 3AMC (2 × 1870, 1890);

- 12K (2 × 1805, 6 × 1813, 1815, 1832, 1857, 1859); B, Ry2; **KINCL** (2), 2E (1880, 1889); niem. n. os. (B, DM)
- KINCL** cf. **KINCEL**
- KINCZER** (1), K 1859; od niem. n. os. *Kintzel*, *Kenzel* (B) < odim. o podst. *Gegin-*; możliwe też < odim. *Konrad*
- KIND** (2), 2K (1875, 1877); n. niem. (B, FAM); Ry2
- KINDLA** (2), AMC 1880; E 1801; adapt. niem. n. os. *Kindl* (B) < odap. śrwniem. *kont* < *kind* 'dziecko'; możliwe < odim. *Konrad*; Ry2
- KINKEL** *Josef* (1), AMC 1818; od niem. n. os. *Kin(t)zel* (B) < odim. *Konrad*
- KINTZ** (1), K 1813; n. niem. (FAM); Ry2(0)
- KINZEL** cf. **KINCEL**
- KIŃSKI** (2), AMC 1860; K 1821; I. odap. *kinąc* 'rosnąć' (Ro); też 'rzucać' (Le, MC), 'kipieć'; II. od n. *Kin*, *Kina*; III. odim. *Kynice* (Czechy, pow. Havlíčkův Bral, Kraj Wysocyzna), < *Knínice* (Czechy, pow. Iglawa, Kraj Wysocyzna) (Ry2)
- KIPSER** (1), E 1867; od niem. n. os. *Kips* < odim. o podst. *Gib-*
- KIRA** (2), 2K (1855, 1874); odap. stp. *kira* 'polana w górach otoczona lasem; woda płynąca krętym korytem' (SStpAK); Ry2
- KIRCH** (1), K 1813; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2(0)
- KIRCHBERGER** cf. **KIRCHBERG**
- KIRCHEL** (1), K 1813; adapt. niem. n. os. *Kirch* < odap. niem. *Kirche* 'kościół'; por. ap. niem. *Kirchhof*, < pot. odap. gw. ciesz. < stp. *kirchów*, *kierchów*, *kierchow* 'cmentarz' (ZSG); też 'cmentarz ewangelicki'; Ry2
- KIRCHNER** (1), K 1813; n. niem. (DN, FAM)
- KIRSCH** (1), K 1895; n. niem. (B, DM, FAM, MC); Ry2
- KIRSCHBAUM** (1), K 1835; n. niem. (B, DM, FAM); Ry2(0)
- KIRSCHBERG** (1), K 1813; niem. n. os. (B); złoż. < od niem. n. os. *Kirs*, *Kirsche* < odap. śrwniem. *kerse*, *kirse* 'wiśnia' + niem. *Berg* 'góra, wzgórze'; Ry2(0); **KIRCHBERGER** (6), 6E (1812, 2 × 1816, 1818, 1819, 1821); złoż. < od niem. n. os. *Kirs*, *Kirsche* < odap. śrwniem. *kerse*, *kirse* 'wiśnia' + odm. *Berg*, *Berger* (Austria); możliwe też < odap. stwniem. *berger* 'mieszkaniec gór'; Ry2(0)
- KIRSCHMANN** *Adolf* (1), AMC 1818; złoż. < odap. śrwniem. *kirse* 'wiśnia, czereśnia' (też określenie sprzedawcy wiśni) + stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż'; B
- KIRSCHNER** (4), 4K (3 × 1813, 1899); niem. n. os. (B, L); złoż. < odap. śrwniem. *kirse* 'wiśnia, czereśnia' (też określenie sprzedawcy wiśni); cf. **Kirschmann**; Ry2
- KISIA** (1), K 1845; odap. *kisić*, < *kisnąć*, < gw. ciesz. *kisić się* 'popłakiwać, mazać się' (SGŚC), < *kisły* 'kwaśny' (SGŚC); cf. **Kisza**
- KISIAŁA** (8), 8K (1881, 1895, 1896, 1897, 2 × 1898, 2 × 1900); cf. **Kisia**; < stp. *kwazonny*, < *skwaśniały* (T), < *kisić*, < *kisnąć* (Ro); L, Ry2;
- KISZAŁA** (2), 2K (1849, 1869); Ry2
- KISIEK** (1), E 1879; cf. **Kisia**
- KISIEL** (46), 44E: 16 [1801—1839], 1 [1840—1859], 27 [1860—1900]; 2K (1825, 1827); I. odap. *kisiel* 'rodzaj galarety' (A, Ro, SNNP, T); II. odm. *Kisielów* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie w woj. śl., pow. cieszyński, gm. Golezów) (A); M 1683, MC, Ry2
- KISIELA** (4), 4K (1864, 2 × 1870, 1874); cf. **Kisiel**; n. typu dopełniacz.; M 1621, Ry2
- KISIELKA** (f) (1), K 1828; cf. **Kisiel**; Ry2
- KISIELKIEWICZ** *Anna* (1), AMC 1870; cf. **Kisia**, **Kisiel**; Ry2
- KISIEŁOWSKI** (2), 2K (1805, 1833); odm. *Kisielów* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie w woj. śl., pow. cieszyński, gm. Golezów) (BSZ, Ro); M 1436, Ry2;
- KIESIEŁOWSKI** (1), 1805; Ry2
- KISLING** cf. **KIESLING**
- KISS** *Apolonia* (1) AMC 1896; n. niem. (FAM); możliwe < odap. węg. *kis* 'mały'
- KISSLER** (1), K 1898; od niem. n. os. *Kieser* < odm. *Giesing* (Niemcy, w okolicach Monachium); Ry2
- KISZ** (7), 6E (1801, 1803, 1806, 1811, 1851, 1856); K 1813; cf. **Kisiel**; Ry2
- KISZA** (412), 9AMC (4 × 1818, 4 × 1862, 1880); 377E: 132 [1801—1839], 28 [1840—1859], 217

- [1860–1900]; 26K (3 × 1805, 1806, 6 × 1813, 2 × 1828, 1829, 4 × 1845, 3 × 1849, 1886, 1887, 1889, 1894, 1898, 1999); odpap. stp. *kisac* ‘fermentować’ (SStp.), < gw. śl. *kisz* (wykrzykownik) (Ro); *M* 1577, Ry2
- KISZAK** (1), E 1809; cf. **Kisza**; Ry2
- KISZALA** cf. **KISIAŁA**
- KISZEK** (1), K 1849; odpap. *kiszka* gw. ciesz. < stp. ‘kwaśne, zsiadłe mleko’ (SGŚC); też ‘jelito’ (Ry1, SNNP)
- KISZEL** (1), K 1813; cf. **Kisza**; Ry2
- KISZELA** (1), K 1870; cf. **Kisza**; Ry2
- KISZEN** (1), K 1896; cf. **Kisza**
- KISZKA** (2), E 1854; K 1805; cf. **Kiszek**; L, *M* 1577, Ry2, SNNP, T
- KISZKER** (2), 2K (1805, 1814); złoż. (hybryda) < odpap. gw. śl. *kiszka* < stp. ‘kwaśne, zsiadłe mleko’ + przyr. niem. *-er* (Ro)
- KISZMAL** (1), K 1813; złoż. < od przezwiska dwuczłonowego < odpap. *kiszka* + *mały*; *M* 1621
- KITAJKA** (1), K 1849; odpap. *kitaj* ‘rodzaj tkaniny’; Ry2(0)
- KITKA** (3), 3K (1828, 1829, 1845); odpap. gw. ciesz. *kitka* ‘udko’ (ZSG); Le, Ro, Ry2, T
- KITLINICKI** (1), K 1897; I. odm. *Kietlin* (woj. dolnośl., pow. dzierzoniowski, gm. Niemcza; woj. łódz., pow. radomszczański); II. odpap. gw. ciesz. *kitla* ‘bluza robocza’ (SGŚC), < *kitel*, dawn. ‘płócienny płaszcz’; Ry2
- KITZINGER** *Josef* (1), AMC 1818; niem. n. os. (Gott, Le)
- KIWAL** (1), K 1890; odpap. gw. ciesz. *kiwać* ‘ręcznie pompować’ (SGŚC); Ry2(0)
- KIWOŃ** (1), E 1875; odpap. gw. ciesz. *kiwać* ‘ręcznie pompować’ (SGŚC), < gw. *kiwoń* ‘rodzaj tańca’ (SW); *M* 1684
- KIZER** *Paul* (1), AMC 1818; cf. **Kissler**; Ry2
- KLAHR** (1), K 1813; odim. *Klara*; Ry2
- KLAIS** (82), 2AMC (2 × 1818); 75E: 33 [1801–1839], 6 [1840–1859], 36 [1860–1900]; 5K (1805, 1806, 1807, 1849, 1891); n. niem. (DN); Ry2; **KLAISAR** (1), E 1849; od niem. n. os. *Klais* < odim. *Nicolaus*
- KLAISAR** cf. **KLAIS**
- KLAJA** (4), 4K (1868, 1882, 1897, 1899); I. odpap. *klej*, *kleić*; II. od niem. n. os. *Klei* < odpap. niem. *kleine*, *klein* ‘błyszczący, gładki’; też ‘czysty, delikatny, drobny’, ‘człowiek wysmukły, chudy’; Ry1
- KLAJCZAK** *Johann* (1), AMC 1870; cf. **Klaja**
- KLAJMON** (34), 2AMC (2 × 1880); 31E (1801, 1805, 1816, 2 × 1818, 1820, 1822, 1823, 1825, 1827, 1828, 1829, 1833, 1848, 2 × 1877, 1883, 5 × 1889, 3 × 1893, 3 × 1895, 2 × 1897, 1899); K 1883; adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Kleimann* < odpap. niem. *kleine*, *klein* ‘błyszczący, gładki’; też ‘czysty, delikatny, drobny’, ‘człowiek wysmukły, chudy’; A, Ry2; **KLEJMON** (2), 2K (1813, 1845); cf. **Klajmon**; Ry2
- KLANDORF** (1), K 1805; od niem. n. os. *Klain* < odpap. niem. *klain* ‘czysty, śliczny’ + niem. *Dorf* ‘wieś’
- KLAPACZ** (1), K 1830; odpap. *klapać* ‘uderzać lekko’, < gw. czes. *klapat* ‘paplać’; n. czes. *Klapač* (DM); Ry2
- KLAPPHOLZ** *Georg, Ifreek, Jacob, Wolfgang* (4), 4AMC (4 × 1818); złoż. (hybryda) < odpap. gw. ciesz. *klepać* ‘uderzać młotkiem’ + śrw-niem. *holz* ‘drewno jako materiał’
- KLAPSA** (1), K 1840; odpap. *klapsać* ‘chlapać’; Ry2; **KLAPSIA** (38), 3AMC (2 × 1818, 1860); 26E (6 × 1803, 3 × 1805, 1809, 3 × 1816, 1837, 2 × 1840, 3 × 1848, 1869, 1877, 1880, 1886, 2 × 1898, 1900); 9K (1801, 1805, 1807, 2 × 1813, 1836, 1845, 1848, 1871); wariant n. *Klapsa*; Ry2
- KLAPSIA** cf. **KLAPSA**
- KLASIOK** (1), K 1805; odpap. gw. młp. *klasa* ‘podatek’ (T), < stczes. *klasnyj* ‘dozorca spichlerza’
- KLAT** (3), 3K (1892, 1894, 1895); odpap. *klat* ‘rzeszot dachowy’ (T), < *klatka* (Ry1); DM, Ry2
- KLATKOWSKI** (2), 2K (1893, 1896); odm. *Klatovec* (Czechy, nieopodal Telča; MJ, t. 1); Ry2
- KLATORSKI** (1), K 1895; odpap. stp. *klater* (z niem. *Klafter*) ‘sążeń’
- KLAUS** (4), 3AMC (1818, 2 × 1880); K 1895; n. niem. (DM, DN, FAM, Le); Ry2
- KLAWICZKA** (2), AMC 1880; K 1849; odpap. niem. *Klavier* ‘pianino’

- KLAZAR** (2), 2K (1875, 1881); od niem. n. os. *Glaser* < odp. niem. *Glaser* 'szklarz' (B, DM)
- KLEBER** (2), E 1807; K 1812; B, FAM, MC, Ry2;
KLEIBER *Ernest* (1), AMC 1818; B; **KLIBER** (2), 2E (1812, 1820); B, Ry2
- KLEBA** (1), K 1804; cf. **Kleber**; Ry2
- KLECHNIK** (1), K 1882; odp. stp. *klecha* 'nauczyciel wiejski, bakałarz'; też 'partacz, niezdarą' (SStpAK); Ry2
- KLECZKA** (1), K 1849; odp. gw. śl. *kleczka* 'klekotka dla bydła' (BSZ, Ro, Ry1, T), < czes. *klecavý* 'kulawy'; cf. **Klecka**; n. czes. *Klečka* (DM); M 1630, Ry2
- KLEE** (1), K 1823; niem. n. os. (B) < odp. niem. *Klee* 'kończyna'; Ry2
- KLEFISCH** (6), 6K (2 × 1805, 3 × 1813, 1829); n. niem. (FAM)
- KLEIBEL** (15), 2AMC (2 × 1818); 13K (1871, 1874, 1878, 2 × 1880, 1881, 1886, 3 × 1887, 1889, 1891, 1899); cf. **Klazar**
- KLEIBER** cf. **KLEBER**
- KLEIDORF** (3), 3K (2 × 1813, 1882); złoż. < odp. niem. *kleine, klein* — tu 'mały, czysty' + niem. *Dorf* 'wieś'
- KLEIFENHOF** (14), 12E (3 × 1818, 1843, 1850, 1881, 1885, 1888, 4 × 1893); 2K (2 × 1805); złoż. < odp. niem. *kleine, klein* — tu 'mały, czysty, błyszczący' + niem. *Hoff* 'podwórko'; też 'gospodarstwo wiejskie' lub < odp. śrwniem. *Hopfe* 'chmiel'
- KLEIMANN** (2), 2E (1850, 1852); n. niem. (FAM)
- KLEIN** (34), 11AMC (8 × 1818, 1860, 1861, 1880); 2E (1803, 1804); 21K (4 × 1805, 1810, 3 × 1813, 1815, 1817, 1826, 1828, 1832, 1835, 1847, 1850, 1859, 1878, 2 × 1883, 1898); niem. n. os. *Klein* < odp. niem. *kleine* 'mały' (A, B); Ry2
- KLEINBERG** *Irzy* (1), AMC 1818; niem. n. os. (A, B); złoż. < odp. niem. *klein* 'mały' + niem. *Berg* 'góra, wzgórze'; Ry2
- KLEINDORF** (10), 10K (1805, 1829, 1830, 1832, 1843, 1859, 1861, 1870, 1877, 1889); niem. n. os. (B); złoż. < odp. niem. *klein, kleine* 'mały' + niem. *Dorf* 'wieś'
- KLEINER** (1), K 1813; n. niem. (DN)
- KLEINPETER** *Franz* (1), AMC 1818; złoż. od przerwiska dwuczłonowego w postaci ze-
stawienia < odp. niem. *klein, kleine* 'mały' + im. *Peter* < *Piotr*; niem. n. os. (B)
- KLEINSCHMIDT** (3), 3K (3 × 1849); n. niem. (DN); Ry2
- KLEINSCHMIED** (1), AMC 1870; odp. śrwniem. *kleinsmit* 'ślusarz'; Ry2
- KLEINWÄCHTER** (2), 2K (1830, 1843); złoż. < odp. niem. *kleine, klein* — tutaj 'o człowieku — szczupły, delikatny, chudy' + niem. *Wächter* < odp. niem. *Wachen* 'straż, warta'; B, Ry2
- KLEIST** (5), 5K (1806, 2 × 1813, 1818, 1849); n. niem. (DN)
- KLEJ** (1), E 1804; odp. *klej* (Ry1); Ry2
- KLEJMON** cf. **KLAJMON**; Ry2
- KLEJS** (13), 5E (3 × 1801, 1803, 1805); 8K (1801, 3 × 1805, 1809, 1831, 1878, 1897); adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Kleis* < odim. *Nicolaus*; Ry2
- KLEJSER** (1), K 1895; n. niem. (DN)
- KLEMBEK** (1), K 1804; odp. *klebek*
- KLEMENCKI** (1), K 1876; I. odm. *Klimiec* (Ukraina, rej. skolski); II. odm. *Klemens*
- KLEMENS** (20), 6AMC (1818, 1860, 4 × 1870); E 1883; 13K (1802, 1805, 4 × 1813, 1835, 3 × 1849, 2 × 1859, 1882); odim. *Klemens* (BSZ, Ry1, Ro); B, L, M 1647, MC, Ry2
- KLEMENT** (2), 2AMC (1818, 1880); cf. **Klemens** (L, Ro, Ry1); B, Le, Ry2
- KLEMUS** (23), 23E (1862, 3 × 1878, 8 × 1884, 6 × 1888, 1890, 1896, 3 × 1900); cf. **Klemens**; Ry2(0)
- KLENOT** (2), E 1874; K 1877; odp. *klejnot*, < czes. *klen* 'gatunek jaworu'; Ry2
- KLEPEK** (7), AMC 1818; 6K (1804, 1814, 1883, 1885, 1894, 1897); odp. stp. *klep* 'rodzaj sieci' (Ro, SStpAK); M 1685, Ry1, Ry2
- KLEPSA** (1), K 1899; odp. *klapsa* 'gatunek gruszek'; n. czes. (DM)
- KLESZCZ** (23), 2AMC (2 × 1880); 21E (1863, 2 × 1866, 1875, 2 × 1881, 1885, 3 × 1887, 3 × 1890, 4 × 1892, 2 × 1897, 2 × 1900); odp. *kleszcz* 'rodzaj pająka'; też < gw. młp. *kleszcz*, < *kleszcze* 'drewniana część chomąta' (MSGP); Ry2;
- KLISZCZ** (21), 2E (1868, 1869); 19K (1834, 1836, 1843, 4 × 1845, 3 × 1848, 4 × 1849, 1859,

- 1860, 1965, 2 × 1887); gw. wariant n. *Kleszcz*; Le, Ry2(0); **KLYSZCZ** (25), 2AMC (2 × 1818); 2E (1806, 1877); 21K (4 × 1813, 1816, 1824, 4 × 1849, 1851, 1859, 1886, 1888, 1890, 1891, 1894, 2 × 1896, 2 × 1899); gw. wariant n. *Kleszcz* < odap. gw. śl. *klyszcz* 'kleszcz' (BSZ, Ro, SNNP, T); Le, M 1688, MC, Ry2
- KLETENKOF** cf. **KLETTENHOF**
- KLETT** (2), AMC 1872; K 1813; I. odap. psł. *kleta* 'szopa, skrzynia'; II. niem. n. os. < odm. *Klotten* (Niemcy, kraj Nadrenia-Palatinat) (DN)
- KLETTENHOF** (11), 10E (3 × 1801, 1803, 3 × 1805, 2 × 1807, 1810); K 1809; złoż. < odap. niem. *klettern* 'wspinać się' + niem. *Hoff* 'podwórko'; też 'gospodarstwo wiejskie', 'dwór', < niem. *hoffen* 'mieć nadzieję'
- KLIBER** cf. **KLEBER**
- KLICH** (11), E 1882; 10K (1842, 1843, 2 × 1844, 1849, 1859, 1862, 1887, 1891, 1896); I. odim. *Klemens* (Le, Ro, Ry1, SNNP); II. odap. stp. *klecha* 'nauczyciel wiejski, bakałarz'; też 'partacz, niezdarą' (T); Ry2
- KLIK** (1), K 1889; odap. ros. *кликать* 'wołać' (Ro); B; n. czes. (DM); Ry2
- KLIM** (2), E 1811; K 1820; I. odim. wschłówan. *Klimient* (Ro, Ry1), < *Klemens*; II. odap. gw. śl. *klima* 'przrzęd rymarski'; n. czes. (DM); Ry2
- KLIMA** *Maria* (1), AMC 1880; cf. **Klim**; DM, M 1571, Ro, Ry1, Ry2, T
- KLIMAN** (3), 3E (2 × 1801, 1803); cf. **Klim**; Ry2
- KLIMAS** (3), 2AMC (2 × 1880), K 1805; cf. **Klim**; < *Kliment* (Le); DM, M 1851, MC, Ry2
- KLIMASZ** (3), 3K (3 × 1805); cf. **Klim** (Ro, Ry1); M 1684, Ry2
- KLIMCZOCZ** *Aldwig* (1), AMC 1818; cf. **Klim**; I. od oron. *Klimczok* (szczyt górski w Beskidzie Śląskim); II. odm. *Klimczok* (woj. śl., pow. bielski, gm. Wilkowice); cf. **Klim**
- KLIMCZYK** (2), 2K (1897, 1900); cf. **Klimczoch**; Ro, Ry1, Ry2
- KLIMECKI** (1), K 1895; I. odm. *Klimki* (liczne w woj. maz., w woj. lub., w woj. podlas.) (Ro); II. odim. *Klemens* (Ry1); Ry2
- KLIMECZEK** *Paul* (1), AMC 1818; cf. **Klim**; M 1621, Ro, Ry1
- KLIMEK** (2), 2K (1812, 1828); cf. **Klim**; DM, M 1526
- KLIMKO** (1), K 1803; cf. **Klim**
- KLIMOK** (1), E 1876; I. odm. *Klimkovice* (Czechy, kraj morawsko-śląski), < *Klimki* (cf. **Klimecki**); II. odim. *Klemens*, < *Kliment*; A, Ry2
- KLIMON** (2), 2E (2 × 1801); cf. **Klim**; Ry2
- KLIMOND** *Rulfiusz* (1), AMC 1898; cf. **Klim**; Ry2(0); **KLIMONT** *Anton* (1), AMC 1898; MC
- KLIMONDA** (4), 2AMC (1818, 1860); 2K (1880, 1885); cf. **Klimond**; Ro, Ry1, Ry2
- KLIMONT** cf. **KLIMOND**
- KLIMOSZ** (214), 13AMC (5 × 1818, 7 × 1860, 1872); 99E: 49 [1801–1839], 1 [1840–1859], 41 [1860–1900]; 110K: 61 [1801–1839], 32 [1840–1859], 17 [1860–1900]; cf. **Klim**; n. czes. *Klimoš* (DM); L, M 1577, Ro, Ry2
- KLIMOSZEK** (32), 32E (1811, 2 × 1816, 1818, 1827, 3 × 1882, 3 × 1886, 8 × 1889, 11 × 1890, 2 × 1898); cf. **Klimosz** (Ro, Ry1); M 1621, Ry2
- KLIMOSZKA** (1), E 1801; cf. **Klimosz**; Ry2(0)
- KLIMOWICZ** (1), K 1842; cf. **Klim**; Ry1, Ry2
- KLIMSZA** (86), 3AMC (1818, 2 × 1880); 77E: 8 [1801–1839], 8 [1840–1859], 61 [1860–1900]; 6K (1849, 1859, 1863, 1888, 2 × 1898); cf. **Klim**; DM, M 1674, Ro, Ry2
- KLIMUR** (1), E 1801; cf. **Klim**
- KLIMUS** (17), 17E (2 × 1801, 1804, 1807, 1814, 2 × 1817, 2 × 1820, 3 × 1824, 2 × 1829, 1845, 1877, 1884); cf. **Klim**; n. czes. *Klimus* (DM); M 1835
- KLIN** (3), 2AMC (1872, 1880); K 1845; odap. < gw. śl., gw. wlkp. i gw. kasz. *klin* 'miejsce na kolanach, podolek' (Ro); też < gw. wlkp. 'gruba kromka chleba; też 'kieł'; Ry2
- KLING** *Peter* (1), AMC 1818; n. niem. (FAM); Ry2
- KLINKOWSKI** (1), K 1813; I. odm. *Klinki* (cf. **Klimecki**); II. od n. *Klinek* (Ro); Ry2

- KLISNIKOWSKI** *Anton* (1), AMC 1862; cf. **Kliszer**
- KLISZ** (6), 6K (1813, 1820, 1828, 2 × 1886, 1895); odp. *klisza* ‘płyta metalowa z rysunkiem do odbijania’ (T), < *kliszawy* (Ro); cf. **Klim**; Le, Ro, Ry1, Ry2, T
- KLISZA** (2), 2E (2 × 1894); cf. **Klisz**; od n. *Klisz* (Le, Ry1); Ro, Ry2(0)
- KLISZCZ** cf. **KLESZCZ**
- KLISZER** (1), K 1813; odm. *Kliszów* (woj. dolnośl., pow. lubiński, gm. Rudna; woj. podkarp., pow. mielecki, gm. Gawłuszowice; woj. świętokrz., pow. pińczowski, gm. Kije)
- KLOC** (7), E 1819; 6K (1805, 1813, 1824, 1830, 1843, 1849); odp. gw. śl. *kloc* ‘kawał drewna’ (Ro); też ‘na oznaczenie człowieka nieokrzęsianego, gbur’a; B, DM, Ry1, Ry2, SNNP, T; **KŁOĆ** (1), K 1849; wariat n. *Kloc*; Ry2
- KLOCEK** (1), K 1897; odp. *klocek* ‘pniak, polano’ (BSZ, Ry1, T), < gw. ciesz. ‘kawałek drewna do palenia w piecu’ (SGŚC); cf. **Kloc**; DM, M 1632, Ry2
- KLOCH** *Josef* (1), AMC 1862; odim. *Kleofas*; L, M 1401, Ry2
- KLOCMANN** (2), AMC 1818; E 1895; n. złoż. (hybryda) < odp. *kloc* + stwniem. *man*; możliwe interpretacje: 1 < odp. ‘potężny, gruby człowiek’, ‘człowiek nieokrzęsany, gbur’; 2 < odp. śrwniem. *klôt* ‘bryła, kula, piłka’; Ry2
- KŁOĆ** cf. **KLOC**
- KŁODA** cf. **KŁODA**
- KLOJS** (1), E 1809; od niem. n. os. *Kleuss*, *Klas*, *Klaß* < odim. *Nicolaus*
- KLONDORF** (1), K 1805; złoż. (hybryda) < odp. *klon* ‘gatunek drzewa’ + niem. *Dorf* ‘wieś’
- KLONOWSKA** (f) (1), AMC 1880; od n. *Klonowski* < odm. *Klonów* (liczne w woj. dolnośl., w woj. łódz., w woj. młp., w woj. świętokrz.), < *Klonowo* (liczne w woj. kujaw.-pomor., w woj. maz., w woj. podlas., w woj. warm.-mazur.)
- KLOPEK** (1), K 1869; cf. **Klopp**; Ry2
- KLOPP** (2), AMC 1818; K 1874; n. niem. (FAM); Ry2;
- KLOSE** (7), 7K (2 × 1805, 1810, 1813, 2 × 1899, 1900); niem. n. os. (B) o podst. *Klos-* typu: *Klose*, *Kloss* < odim. *Nicolaus*; Ry2
- KLOSEK** (1), K 1805; cf. **Klose**; Ry2
- KLOSZEK** (5), 2AMC (2 × 1818); 3K (2 × 1897, 1899); cf. **Klosek**; Ry2
- KLOSKA** (1), K 1836; cf. **Klosek**; Ry2
- KLOSKO** (1), E 1810; cf. **Klosek**; Ry2
- KLOSS** (13), 2AMC (2 × 1870); 11K (1809, 2 × 1813, 1836, 2 × 1845, 2 × 1849, 1867, 1874, 1890); n. niem. (B, FAM); Ry2
- KLÖTZER** *Ludwiglung* (1), AMC 1818; n. niem. (FAM)
- KLOZIK** (1), K 1820; n. czes. (DM); cf. **Klosek**; Ry2
- KLUBIK** (1), E 1816; odp. *kluba* < gw. śl. < stp. ‘kij do wyciągania wiadra ze studni’; też ‘imadło ręczne’ (Ro)
- KLUCKI** (17), 4AMC (1818, 1868, 2 × 1870); 13K (1807, 1827, 1830, 1843, 1847, 1849, 1859, 1862, 1863, 1870, 1875, 1877, 1879); odm. *Klucz* (woj. opol., pow. strzelecki, gm. Ujazd) (Ro)
- KLUCKY** (1), K (1801); n. czes. *Kluckyj* (DM)
- KLU CZ** (8), 8E (1859, 2 × 1862, 1868, 1870, 1874, 1881, 1887); odp. *klucz* (Ro, Ry1); cf. **Klucik**; Ry2
- KLU CZEWICZ** (1), K 1888; odm. *Klucze* (woj. młp., pow. olkuski; woj. dolnośl., pow. głogowski), < *Kluczów* (os. leśna w woj. opol., pow. kluczborski, gm. Buczyna); Ry2
- KLU CZKA** (2), 2K (1817, 1899); odp. gw. śl. *kluczka* ‘hak do zawieszania’ (BSZ, Ry1, T); M 1577, Ry2
- KLU CZNIOK** (1), K 1849; cf. **Klucz**; n. śl. (Ry1); Ry2
- KLU G** (1), K 1881; n. niem. (DN, MC); Ry2
- KLU GER** *Paul, Samuel* (2), 2AMC (2 × 1818); niem. n. os. (B) < odp. śrwniem. *kluges* ‘delikatny, subtelny, piękny, wytworny’; też ‘mądry, przebiegły’; Ry2
- KLU K** *Jacob* (1), AMC 1872; odp. gw. ciesz. i gw. śl. *kluk*, pogardl. ‘mały chłopiec’ (Ro); też ‘dziób mięsisty w jabłku’ (T); cf. **Kluger**; Ry2
- KLU N** (1), K 1881; odp. *klon*; Ry2
- KLU PNİK** (1), K 1842; odp. gw. ciesz. *klupać* ‘stukać’; też ‘pukać do drzwi lub okna’, ‘trzepać’ (SGŚC)

- KLUS** (154) 10AMC (8 × 1818, 2 × 1880); 134E: 12 [1801–1839], 8 [1840–1859], 114 [1860–1900]; 10K (2 × 1805, 1820, 1867, 1887, 1890, 3 × 1893, 1900); I. odp. gw. *klusek* ‘kluska’ (Ro); II. odim. *Mikołaj*; L, M 1621, Ry2
- KLUSEK** (1), E 1878; cf. **Klus**; BSZ, L, M 1652, Ro
- KLUSIEWICZ** (5), 2AMC (2 × 1818); 3K (1894, 2 × 1896); odim. *Mikołaj*; Ry2; **KLUZIEWICZ** (5), 5K (2 × 1893, 1897, 1898, 1900); Ry2
- KLUSIOK** (11), 11K (1805, 3 × 1813, 1824, 1834, 1836, 1847, 1848, 1855, 1960); cf. **Klus**; M 1714
- KLUSKA** (3), 3K (1805, 2 × 1892); odp. *kluska* (Ro, SNNP); M 1647
- KLUSKO** (5), 3E (1811, 2 × 1881); 2K (1801, 1883); cf. **Kluska**; L, Ry2
- KLUSKY** (1), K 1859; cf. **Kluska**
- KLUZ** (23), 23E (1811, 1864, 1870, 1871, 14 × 1880, 5 × 1883); odp. *kluz* < stp. ‘zamknięcie, więzienie’ (SStpAK); też < gw. śl. ‘wrzód wewnętrzny pod pachą’ (Ro); B, M 1577, Ry2
- KLUZIEWICZ** cf. **KLUSIEWICZ**
- KLYJAS** (2), 2E (1863, 1882); odp. gw. śl. *klyj* ‘klej’ (SGŚ)
- KLYSZCZ** cf. **KLESZCZ**
- KŁAPASZ** (1), E 1867; odp. gw. śl. *klapać* ‘mówić prędko, trajkotać’ (Ro), < gw. śl. *klapacz* ‘gadula’, < gw. ciesz. *klapaty* ‘zniszczony’ (SGŚC)
- KŁODA** (117), 66E: 30 [1801–1839], 1 [1840–1859], 35 [1860–1900]; 51K: 12 [1801–1839], 14 [1840–1859], 25 [1860–1900]; odp. gw. ciesz. *kłoda* < stp. ‘kloc drewniany, pień, duża i gruba belka, słupek’ (ZSG); M 1639, Ro, Ry1, Ry2, SNNP; **KŁODA** (2), 2AMC (1880, 1890); Ry2
- KŁODKO** (1), K 1891; cf. **Kłoda**; Ry2
- KŁOPETEK** (1), K 1880; odp. gw. ciesz. *klopetek*, *kłopietek* ‘mały klocek, kawałek drewna’ (SGŚC), < stp. *kłopotać się* ‘trapić się’
- KŁOSEK** (1), E 1806; odp. gw. maz. *kłosek* ‘penis’ (Ry1, T), < gw. śl. *kłos* ‘górną część snopa’ (Ro); Ry2
- KŁOSIOK** (2), 2K (1805, 1831); cf. **Kłosek**
- KŁOSKA** (2), E 1801; K 1899; cf. **Kłosek**; Ro
- KŁOSKO** (9), 9K (1886, 2 × 1891, 2 × 1894, 1896, 2 × 1899, 1900); I. odp. gw. ciesz. i gw. młp. *kłosko* ‘kłosek’ (MSGP, ZSG); II. od n. *Kłos* (Le); Ry2; **KŁÓSKO** (11), 8E (1802, 1816, 1821, 1864, 1866, 2 × 1881, 1898); 3K (2 × 1894, 1898); Ry2
- KŁOŚ** (1), K 1859; cf. **Kłosko**; możliwe < gw. ciesz. *kłósi* ‘kłosie’ (ZSG); Ry2
- KŁÓSKO** cf. **KŁOSKO**
- KŁUPATY** (1), K 1874; odp. gw. ciesz. i gw. śl. *klupać* ‘stukać’ (SGŚ, SGŚC); też ‘pukać do drzwi lub okna’ (SGŚC), ‘trzepać’ (SGŚC); możliwe od niem. n. os. *Klopp* < odp. śrwniem. *klupe* ‘drewniak’
- KŁUSIOK** (1), K 1859; odp. stp. *klusac* ‘klusować, jechać kłusem’ (SStpAK)
- KŁUSKA** (1), E 1813; cf. **Kłusiok**; Ry2
- KMENT** (15), AMC 1870; 14K (1816, 1819, 1829, 1836, 1847, 6 × 1849, 1859, 2 × 1860); n. czes. *Kmet* (DM); Ry2
- KMESZT** (1), K 1854; odp. stp. *kmieć* ‘bogaty gospodarz’; też ‘najstarszy w rodzinie’, ‘starosta’ (SStpAK)
- KMET** (1), K 1849; n. czes. (DM)
- KMETKY** (1), K 1827; cf. **Kmet**
- KMOCH** (1), K 1860; n. czes. (DM)
- KMONICZEK** *Josef* (1), AMC 1818; odp. stp. *kna* ‘obcięty pień drzewa, konar’ (SStpAK); możliwe < czes. *kmen* ‘pień’ (Ro); Ry2
- KNABE** (4), 4K (1804, 1810, 1836, 1882); n. niem. (DN, FAM, Le); Ry2; **KNAB** (1), K 1898; niem. n. os. (B) < odp. niem. *Knabe* ‘chłopiec’
- KNAB** cf. **KNABE**
- KNAP** (1), K 1813; I. odp. gw. śl. i gw. młp. < stp. *knap* < niem. *Knappe* ‘czeladnik tkacki, sukiennik; tkacz wełny’ (MSGP); II. od niem. n. os. *Knaup*, *Knappe* < śrwniem. *knappe* ‘chłopiec, giermek, parobek’ (Ro); L, M 1571, MC, Ry1, Ry2, T
- KNAPEK** (2), AMC 1890, K 1895; cf. **Knap**; n. czes. *Knápek* (DM); BSZ, Ry1, M 1685, Ro, Ry2; **KNOPEK** (27), 2E (1856, 1888); 3AMC (2 × 1870, 1880); 22K (7 × 1805, 4 × 1813, 3 × 1815, 1816, 1817, 1824, 1831, 2 × 1845, 1849, 1900); M 1727, Ry2

- KNAPIK** *Zuzanna* (1), AMC 1880; cf. **Knap** (MC, Ro, Ry1); n. czes. *Knapik* (DM); Ry2
- KNEBEL** (15), AMC 1860; 14K (3 × 1805, 1836, 6 × 1845, 2 × 1849, 1850, 1887); I. odp. gw. ciesz., gw. śl., gw. młp., gw. maz. i gw. wlkp. *knebel* 'grubszy patyk'; też 'krótki, mocny, ostro zakończony drażek, stosowany przy wiązaniu słomy w powrósła' (MSGP, SGŚ, SGŚC); II. n. niem. (B, DN, FAM); Ry2 **KNOBEL** (12), 12K (8 × 1813, 1814, 1843, 1845, 1875); cf. **Knebel**; Ry2, T
- KNECZEK** *Fabian* (1), AMC 1818; odp. *kniat, knieć* 'roślina, kaczeniec'; Ry2(0)
- KNEDLA** (1), K 1813; od n. czes. *Knedel* (DM)
- KNEFEL** *Franz* (1), AMC 1870; I. odp. gw. ciesz. i gw. śl. *knefel* 'guzik' < niem. *Knoufel* 'guziczek' (Le, MSGGŚ, MSGP, SGŚC); II. od niem. n. os. *Knäufel* (Le), *Kneifel* < odp. śrwniem. *knoufel, knöugel* 'guziczek'; **KNIFEL** (1), K 1805; Ry2
- KNESL** (1), K 1803; n. czes. od niem. n. os. *Knöspe* (DM) < odp. śrwniem. *knospe*, przen. 'grubianin'
- KNEŹEK** cf. **KNIEŹEK**
- KNIELING** (1), E 1881; n. niem. (FAM); Ry2
- KNIEŹEK** (7), 3AMC (1818, 1861, 1865); 4E (1879, 1893, 2 × 1899); odp. stp. *knieź* 'dawniej sołtys we wsi na prawie wołoskim; przełożony'; też 'tytuł księcia na Litwie i na Rusi, wójt' (SStpAK); M 1715, Ry2(0); **KNEŹEK** (5), 5K (1872, 1873, 2 × 1897, 1900); n. *Kněžek* (DM)
- KNIRZEK** (1), K 1889; n. czes. *Knížek* (DM)
- KNIFEL** cf. **KNEFEL**
- KNITTEL** (1), E 1812; n. niem. (DN)
- KNOBLOCH** *Georg* (1), AMC 1872; n. niem. (B, DM, DN, FAM); Ry2
- KNOL** (3), 2AMC (1818, 1860); E 1878; odp. gw. śl. *knol, knola* 'ziemniak' < niem. *Knolle* (L, Ro, SGPK, t. 2); DM
- KNOP** (18), 4AMC (2 × 1818, 1872, 1890); E 1859; 13K (1805, 1813, 3 × 1815, 2 × 1816, 1817, 1824, 1831, 1845, 1846, 1849); niem. n. os. (A); cf. **Knap**; Ro, Ry1
- KNOP** cf. **KNAPP**
- KNOPEK** cf. **KNAPEK**
- KNOPF** (1), K 1809; n. niem. (FAM)
- KNOPIK** (2), 2K (1805, 1814); cf. **Knop**; Ry1, Ry2
- KNOPKULA** *Marie* (1), K 1813; cf. **Knoppek**
- KNYPS** (4), 2AMC (2 × 1880); 2E (1818, 1843); odp. stp. *knyp* 'krzywy nóż szewiecki' (SStpAK); Ry2
- KNYSZ** (1), E 1839; odp. *knysz* < stp. 'chleb zawierający ser, mak' (Ry1, SNNP); też 'rodzaj kołacza' (Ro), < stp. 'paszet' (SStpAK); Ry2
- KOBA** (1), K 1872; I. odp. psł. *koba* 'chlew' (Ro), czes. *koba* 'kruk'; też przen. 'łakomczuch, chciwiec'; II. odim. *Jakob* (DM); Ry2
- KOBEL** (2), 2K (1857, 1876); odp. stp. *kobielić* 'robić wypukłym, wydymać' (SStpAK); Ry2, T
- KOBER** (1), K 1806; odp. śrwniem. *kober* 'kosz' (SNNP); też 'gorliwy, żarliwy', 'pilny', < czes. 'cienki pas'; n. czes. (DM)
- KOBIEC** (1), K 1886; odp. *kobiec* 'kobuz, ptak drapieżny' (Ro)
- KOBIELA** (30), 7AMC (3 × 1818, 4 × 1880); 16E (1810, 1811, 1816, 1833, 1879, 1884, 2 × 1886, 1887, 1890, 1892, 1893, 4 × 1898); 7K (1813, 1872, 1875, 1881, 3 × 1882); odp. gw. ciesz. i gw. śl. *kobiela* 'torba, sakwa' (CSG, Ro), < stp. *kobiałka* 'rodzaj plecionego koszyka' (Ry1); M 1621, Ry2, T
- KOBIELIN** (1), K 1813; cf. **Kobiela**; możliwe też odm. *Kobielice* (woj. śl., pow. pszczyński, gm. Suszec; woj. kujaw.-pomor., pow. aleksandrowski, gm. Zakrzewo)
- KOBIELUS** (2), AMC 1880; E 1880; cf. **Kobiela** (L, Ro, Ry1); M 1722, Ry2; **KOBIELUSZ** (5) 5E (2 × 1888, 1890, 1895, 1897); M 1722
- KOBIELUSIOK** *Joseph* (1), AMC 1880; odp. **Kobiela**
- KOBIELUSZ** cf. **KOBIELUS**
- KOBIERSKI** (16), 13E (1816, 1818, 1846, 1849, 1872, 1883, 4 × 1892, 1895, 1898, 1900); 3K (2 × 1845, 1847); odm. *Kobiór* (woj. śl., pow. pszczyński) (Ro), < *Kobierzyn* (woj. młp., pow. tarnowski, gm. Lisia Góra; os. w woj. pomor., pow. gdański, gm. Trąbki Wielkie) (SNNP); Ry2

- KOBIERZ** (2), 2K (1829, 1898); stp. *kobierz* 'tkanina ozdobna, dywan' (SStp.)
- KOBLICZEK** (3), 3K (1870, 1873, 1877); cf. **Kobel**; możliwe < odpap. gw. ciesz. *koble* 'małe kamyki rzeczne' (ZSG); też 'gra zręcznościowa' (SGŚC); Ro, Ry2
- KOBOL** (1), K 1824; I. odpap. psł. *koba* 'chlew'; II. odim. *Jakub*; Ry2(0)
- KOBUN** (1), K 1814; cf. **Kobol**
- KOBUS** (3), AMC 1818; 2K (1875, 1882); I. odpap. *kobuz* 'ptak z sokołów' (Ro, T), < psł. *koba* 'chlew'; II. odim. *Jakub*; DM, FAM, Ry2
- KOBYLARZ** (3), 3E (2 × 1825, 1828); odpap. stp. *kobylarz* 'utrzymujący konie' (SStpAK), *M* 1683, Ro, Ry1, Ry2, T; **KOBYLORZ** (23), 22E (1801, 1803, 1816, 1832, 1833, 1840, 1842, 1848, 1879, 4 × 1883, 1890, 2 × 1894, 2 × 1895, 1896, 1898, 2 × 1900); K 1849; gw. wariant n. *Kobylarz* < odpap. gw. śl. *kobylorz* < stp. *kobylarz* 'utrzymujący konie'; *M* 1679, Ry2
- KOBYLORZ** cf. **KOBYLARZ**
- KOCEK** (1), K 1886; I. odpap. gw. ciesz. *kocek* 'gruba chusta z frędzlami, noszona przez kobiety na głowie lub ramionach' (SGŚC); II. odim. *Chocimir*; n. czes. (B, DM); Ro, Ry2
- KOCEMBA** (4), 4K (2 × 1896, 1898, 1900); odpap. *kociuba* < gw. śl. 'babsko'; też < gw. młp. 'pogrzebacz', < czes. *kocáb* 'leniwa żona'; cf. **Kocjan** (Ro); Ry2
- KOCENDA** *Johann* (1), AMC 1818; cf. **Kocemba**; Ro, Ry2
- KOCH** (8), E 1896; 7K (1824, 1826, 1828, 1833, 1842, 1892, 1895); I. odpap. gw. młp. *koch* 'komin' (MSGP, T), < *kochać* (Ro, Ry1, T); II. odim. *Konstantyn* (Ro); III. od niem. n. os. *Koch* < odpap. śrwniem. *koch* 'kucharz' (DN, Le); *M* 1727, MC, Ry2
- KOCHANEK** (7), AMC 1818; 6K (3 × 1805, 1836, 1838, 1863); I. odpap. *kochanek* (Ro, SNNP, T), < *kochać* (Ry1); II. od n. *Kochan* (Le); DM, Ry2
- KOCHAŃSKI** (1), K 1836; I. odm. *Kochanów* (woj. młp., pow. krakowski, gm. Zabierzów; woj. dolnośl., pow. kamiennogórski); II. przekszt. n. *Kochan*, *Kochany* (Ro); Ry2
- KOCHMAN** (2), AMC 1880; E 1872; niem. n. os. *Kochmann* (BSZ) < odpap. śrwniem. *koch* 'kucharz' + stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż'; możliwe < odim. (zdrobn. niem.) < *Konrad*, < *Konstantyn*; Ry2
- KOCHN** *Rejza*, *Rufin*, *Siegmund*, *Freja* (4), 3AMC (1818, 1862, 1870); J 1870; I. odpap. *kochać*; II. od niem. n. os. *Koch* < odpap. śrwniem. *koch* 'kucharz'; Ry2
- KOCIAN** (3), 3K (1805, 1836, 1891); cf. **Kot**; n. czes. *Kocián* (DM) < odetn. *Kocian* = *Casianus* = *Cacianus* członek rodu *Cassiū*
- KOCIAR** (1), K 1897; cf. **Kot**; Ry2(0)
- KOCICH** (1), K 1864; cf. **Kot**; Ry2
- KOCIEL** (1), K 1804; odpap. gw. ciesz. < stp. *kociel* 'kocioł' (ZSG); Ry2, T
- KOCIERZ** (1), K 1828; cf. **Kot**; Ry2
- KOCIK** (1), K 1816; cf. **Kot**; od n. *Kot* (Ro, T); Ry2
- KOCIŃSKI** (1), K 1891; odm. *Kocin* (woj. lub., pow. żagański; os. w woj. wlkp., pow. gnieźnieński, gm. Trzemeszno), < *Kocina* (woj. świętokrz., pow. kazimierski, gm. Opatowiec; woj. łódz., pow. łaski, gm. Widawa; woj. wlkp., pow. ostrowski, gm. Sośnie) (Ro); Ry2
- KOCJAN** (23), 4AMC (3 × 1818, 1860); 19E (1805, 2 × 1811, 1814, 1817, 1819, 1833, 1836, 5 × 1886, 1891, 1892, 1894, 2 × 1896, 1899); odpap. słowac. *kocian* < gw. ciesz. i gw. śl. *kocjanki* 'kwiaty wierzby'; cf. **Kocian**; *M* 1630, Ry2
- KOCKA** (2), E 1875; K 1892; odpap. gw. ciesz. < stp. *kocić się* 'rodzić (o owcy, kotce, samicy królika)' (ZSG)
- KOCMAN** (5), 5K (1878, 1879, 1883, 1886, 1888); adapt. niem. n. os. *Kotzman* (B) < odpap. niem. *Kottmann* 'właściciel chałupy — małego dzierzawionego domku, spichlerza'; też nazwa teren. w okolicach Litomyśla 'wzniesione miejsce w części pomiędzy przejazdem kolejowym' (DM); Ry2
- KOCOŃ** *Martin* (1), AMC 1818; cf. **Kocka**; *M* 1698, Ry2
- KOCUŃ** (1), K 1849; cf. **Kocoń**; Ry2
- KOCUR** (134), 12AMC (8 × 1818, 2 × 1860, 2 × 1880); 88E: 20 [1801—1839], 8 [1840—

- 1959], 60 [1860–1900]; 34K (3 × 1805, 1806, 1810, 4 × 1813, 1820, 1830, 4 × 1845, 1847, 2 × 1859, 2 × 1860, 1869, 1886, 1887, 1890, 1892, 1893, 1895, 3 × 1897, 3 × 1898, 1900); odp. gw. ciesz. i gw. śl. *kocur* ‘kot’ (Ro, Ry1, SGPK, t. 2, SGŚC, T); DM, Le, M 1580, MC, Ry2
- KOCURCZYK** *Leon* (1), AMC 1818; odm. *Kocurówice* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim); cf. **Kocur**
- KOCUREK** (12), 3AMC (3 × 1818); 9K (1805, 1807, 1830, 1847, 1849, 1874, 1886, 1890, 1895); cf. **Kocur** (SNNP, T); od n. *Kocur* (Ro, T); DM, L, M 1577, MC, Ry1, Ry2
- KOCYCZ** (1), K 1892; cf. **Kocoń**
- KOCZAR** (2), 2K (1830, 1898); odp. gw. śl. *koczkar* ‘kareta, powóz’ (SGPK, t. 2), < czes. *kočár* ‘środek transportu’ (DM); możliwe przeksz. n. *Gottschalk* (DM); n. czes. *Kočár* (DM); M 1628, Ry2
- KOCZEK** (2), 2K (1842, 1888); odp. gw. śl. *koczek* ‘kot’ (Ro), < czes. *koček* ‘kot’; n. czes. *Koček* (DM); Ry2
- KOCZKO** (1), K 1841; cf. **Koczek**; n. czes. *Kočko* (DM); Ry2
- KOCZKOWSKI** *Josef* (1), AMC 1818; I. odm. *Koczaki* (w pn. Kazachstanie, nieopodal Jasnaj Polany); II. odp. gw. ciesz. *koczkować się* ‘pieścić się’ (SGŚC), < stp. *kocz* ‘obóz tatarski’ (SStpAK); Ry2
- KOCZNY** (7), 7K (1809, 3 × 1813, 1845, 1860, 1874); odp. gw. ciesz. i gw. śl. *koczka* ‘kotka’ (MSGGŚ, ZSG) < czes. *kočka* ‘kot’ (Ro); też ‘ponętna dziewczyna’ (ZSG)
- KOCZOREK** (1), E 1879; odp. gw. ciesz. *koczorek* ‘przenośne ogrodzenie dla młodego ptactwa ogrodowego’ (MSGŚC), cf. **Kocur**; M 1689, Ry2
- KOCZOT** (1), K 1830; odp. *koczot* < gw. stp. ‘stręczyciel’ (SStpAK); też < gw. młp. ‘koguť’ (Le); Ry2
- KOCZUR** (2), E 1870; K 1810; cf. **Kocur**; Ry2
- KOCZWARA** (1), K 1891; odp. stp. *koczwarować* ‘czynić praktyki magiczne, wydziwiać’ (Ro, SNNP); czes. *kocvara* ‘sok ze suszonych owoców’ (DM); n. czes. *Kočvara* (DM); BSZ, M 1580, Ry2
- KOCZWICZ** (1), K 1836; cf. **Koczwarą**
- KOCZY** (20), 15E (6 × 1878, 1884, 1890, 4 × 1892, 2 × 1895, 1900); 5K (1801, 1853, 1867, 1874, 1875); odp. gw. śl. < stp. *koczy* ‘woźnica’ (Ro, SGPK, t. 2); n. czes. *Kočí* (DM); M 1679, Ry2
- KODELA** (1), K 1898; I. odp. gw. śl. *kod* (od *koda*) ‘naczynie z wydlubanego pnia’; II. odim. *Nikodem*; Ro, Ry2
- KODERA** (7), AMC 1818; 3E (1882, 1884, 1888); 3K (1829, 1886, 1893); I. odp. gw. maz., gw. Pom. Pd. *koder* ‘szmata, gałgan’ (MSGP); możliwa adapt. niem. n. os. o podst. *Kodr-*; II. odim. *Nikodem*; n. czes. (DM); Ro, Ry2
- KODR** (1), E 1818; cf. **Kodera**; możliwe też < odim. *Gottfried* (DM); n. czes. (DM)
- KODUR** (1), E 1818; cf. **Kodera**; Ry2
- KOENIG** (3), 3K (1805, 2 × 1813); n. niem. (B, MC); cf. **König, Koniger**; Ry2
- KOFFAS** (4), 4K (1805, 3 × 1813); cf. **Koffer**; Ry2
- KOFFER** (2), 2K (1813, 1829); niem. n. os. (B) < odp. niem. *Koffer* ‘skrzynia, skrzynka’; możliwe < odim. niem. *Köfl* (zdrobn.) < *Gabriel*
- KOFFMANN** (1), K 1809; n. niem. (FAM); Ry2
- KÖFLER** (10), 10K (5 × 1813, 1815, 1816, 1822, 1824, 1845); cf. **Koffer**
- KOGLER** (9), 5AMC (2 × 1818, 3 × 1880); 4K (1872, 1875, 1878, 1888); n. niem. (B, FAM); Ry2
- KOGS** *Salomon* (1), AMC 1818; I. odp. *koga* ‘okręt’; II. od niem. n. os. *Koge* < odp. śrwniem. *kogel* ‘kula’
- KOGUT** (5), 5E (3 × 1895, 1896, 1897); odp. *kogut* (A, Ro, Ry1, SNNP, T); Ry2
- KOGUTEK** (2), 2E (1802, 1885); odp. *kogutek* (Ry1); Ry2
- KOHEL** (1), E 1840; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- KOHL** (5), 2AMC (1833, 1870); 3K (1816, 1829, 1874); adapt. niem. n. os. *Kohl* (B, DM) < odp. niem. *Kohl* ‘kapusta’; metonimiczne określenie człowieka sprzedającego kapustę; Ry2
- KOHLAS** (3), 3K (3 × 1813); cf. **Kohl**
- KÖHLER** (18), 2AMC (2 × 1870); 6E (1887, 2 × 1889, 2 × 1891, 1893); 10K (1805, 2 × 1807,

- 1842, 1867, 1868, 1870, 1881, 1882, 1894); n. niem. (B, DN, MC)
- KÖHLHAUS** *Jacob* (1), AMC 1896; złoż. < odpap. niem. *Kohl* 'kapusta' (lub < odpap. niem. *Kohle* 'węgiel') + niem. *Haus* 'dom'
- KOHLUS** (1), K 1813; cf. **Kohl**
- KÖHN** (6), 2AMC (2 × 1870); 4K (2 × 1838, 1848, 1868); n. niem. (B, DM, FAM)
- KOHUT** (63), 8AMC (1818, 1860, 6 × 1880); 46E: 11 [1801–1839], 5 [1840–1859], 30 [1860–1900]; 9K (1813, 1830, 1886, 1889, 3 × 1891, 2 × 1895); odpap. gw. ciesz. *kohót* 'kobieciarz'; też 'kogut', < *kohut* 'kogut' (Ro, T, ZSG), < czes. *kohut* (Ro); n. czes. *Kohút* (DM); L, *M* 1621, Ry2
- KOHUTEK** (55), 2AMC (1818, 1880); 41E: 15 [1801–1839], 12 [1840–1859], 14 [1860–1900]; 12K (1805, 2 × 1813, 1829, 1830, 1845, 2 × 1849, 1859, 1871, 2 × 1892); I. gw. ciesz. *kohótek* 'młody kogut'; też 'naczynie szklane na 1/8 wódki', 'pokrojony głąb w kiszzonej kapuście' (SGŚ, ZSG), 'języczek spustowy, kurek strzelby' (ZSG), < *kohutek* (T), < *kogut* (Ry1); II. od n. *Kohut* (Ro, T); n. czes. (DM); L, *M* 1647, Ry2
- KOHUTKA** (f) (1), E 1801; cf. **Kohut**
- KOJA** (1); K 1805; odpap. *koić* 'uspokajać'; Ry2
- KOJAN** (1), K 1805; odpap. stp. *kojan* 'nicpoń' (SStpAK), < *koić* (Ro, Ry1, SNNP); T
- KOJDA** (24) 22E (1806, 1816, 1818, 1820, 1822, 1825, 1827, 1829, 1846, 2 × 1878, 2 × 1880, 3 × 1882, 6 × 1887); 2K (1805, 1822); odpap. gw. śl. i gw. młp. *kojda* 'płachta zawieszona na czterech rogach, zastępująca kołyskę' (MSGP, Ro, SGPK, t. 2, SGŚC, SW), < *koić* 'uspokajać' (Ry1); *M* 1706, Ry2
- KOJMA** (1), K 1875; odpap. cf. **Koja**; Ry2
- KOJOK** (1), K 1826; cf. **Koja**
- KOKOT** (9), 2E (1805, 1892); 7K (1883, 1888, 4 × 1890, 1894); odpap. gw. ciesz. i gw. śl. < stp. *kokot* 'kogut' (MSGGŚ, Ro, Ry1, T); MC, Le, *M* 1621, Ry2
- KOKOTEK** (202), 201E: 97 [1801–1839], 22 [1840–1859], 82 [1860–1900]; K 1897; odpap. gw. ciesz. *kokotek* 'kogucik'; też 'firtletka poszarpana' (ZSG); L, *M* 1656, Ro, Ry1, Ry2
- KOKOWSKI** (1), K 1842; I. odm. *Kokotów* (woj. młp., pow. wielicki); II. odpap. gw. wlkp. *kokać* 'gdakać' (MSGP, SW); Ry2
- KOLACZ** (1), K 1897; odpap. *kolić* 'kołysać'; n. czes. *Kolač* (DM); Ry2
- KOLACZEK** (9), 9K (1824, 1841, 1846, 2 × 1849, 1854, 1859, 1860, 1878); cf. **Kolacz**; n. czes. *Koláček* (DM); Ry2
- KOLAJ** (1), K 1805; odpap. gw. ciesz. *kolaj*, *kolaja* 'koleina, ślad wyciśnięty kołami wozów' (ZSG); Ry2
- KOLAJA** (1), K 1805; cf. **Kolaj**; n. czes. (DM)
- KOLAN** (1), K 1872; odpap. *kolano* (Ro, Ry1, T); Ry2
- KOLANDA** (2), AMC 1818; K 1874; n. czes. (DM)
- KOLANOWSKI** (2), 2K (1853, 1856); odm. *Kolano* (woj. lub., pow. parczewski, gm. Jabłoń), < *Kolanowice* (woj. opol., pow. opolski, gm. Łubniany) (Ro); Ry2, SSNP
- KOLARCZYK** (29), 24K (2 × 1802, 2 × 1804, 1818, 1857, 1859, 1860, 2 × 1862, 1865, 1869, 1874, 1878, 2 × 1881, 1882, 1884, 1887, 2 × 1893, 2 × 1897, 1899); 5K (3 × 1845, 1848, 1888); odpap. gw. śl. *kolarz* 'kołodziej' (MSGP), < słowac. *kolař* (Ro), < *kolarz* (Ry1); *M* 1689, Ry2
- KOLAREK** *Zygmunt* (1), AMC 1818; odpap. czes. *kolárek* 'kołnierz nakrywający ramiona'; cf. **Kolarz**; Ry2(0)
- KOLARZEK** (1), K 1856; cf. **Kolarz**; n. czes. *Kolářek* (B)
- KOLARZ** (30), 3AMC (2 × 1870, 1880); 13E (1810, 1812, 3 × 1815, 1835, 1838, 2 × 1845, 1851, 1858, 1874, 1877); 14K (2 × 1813, 1836, 1843, 7 × 1845, 2 × 1849, 1856); odpap. gw. śl. *kolarz* 'kołodziej' (BSZ, MSGP, Ro, Ry1); n. czes. *Kolař* (B, DM); *M* 1577, Ry2; **KOLORZ** (11), 4E (1815, 1827, 1829, 1842); 7K (1804, 1816, 1820, 1827, 1845, 1847, 1849); gw. (śl.) wariant n. *Kolarz* < odpap. gw. ciesz. *kolorz* 'kołodziej' (SGŚC, ZSG); *M* 1621, Ry2
- KOLARZEK** cf. **KOLAREK**
- KOLARZYK** (1), E 1871; cf. **Kolarz** (Ry1); Ry2
- KOLAS** (18), 5E (1808, 1816, 1861, 2 × 1881); 13K (1801, 1803, 4 × 1805, 1813, 1819, 1827, 2 × 1830, 1870, 1900); odpap. gw. ciesz. *kolasa* 'powóz, karetka' (Ro, SGSC); *M* 1715, Ry2

- KOLB** *Konrad* (1), AMC 1870; cf. **Kolba**; Ry2
- KOLBA** (1), K 1872; odp. gw. ciesz. *kolba* 'spawarka, narzędzie do spawania'; też 'wąsata kolba kukurydzy, kaczan', 'część łoża strzelby służąca do oparcia broni o ramię strzelca' (ZSG), < gw. maz., gw. wlkp., gw. Pom. Pd. 'korba' (MSGP), < stp. (z czes.) 'kłucie się, zapasy' (SStpAK); możliwe od niem. n. os. *Kolbe* < odp. śrwniem. *kolbe* 'pałka jako broń, kij pasterski, roślina podobna do pałki'; możliwe też przezwisko osoby o krótko ostrzyżonych włosach; DM, Le, Ro, Ry2
- KOLBAN** (2), 2K (1811, 1898); cf. **Kolba**
- KOLBASZEK** *Franciszka* (1), AMC 1898; odp. węg. *kolbász* 'kielbasa', < wschł. *kolbasa* o tym samym znac.
- KOLBE** *Ignatz, Karoline* (2), 2AMC (1870, 1896); n. niem. (FAM, SNNP); Ry2
- KOLBEHEYER** (1), E 1871; n. niem. (DN)
- KOLBER** (1), K 1899; od niem. n. os. *Kolber* (B) < odp. śrwniem. *kolbe* 'pałka jako broń'; też 'kij pasterski, roślina podobna do pałki'; możliwe też przezwisko osoby o krótko ostrzyżonych włosach; Ry2
- KOLBERA** (1), K 1853; cf. **Kolber**; B
- KOLBERGER** *Adolfina* (1), AMC 1896; odm. *Kolberg* (Kołobrzeg, woj. zach.pom., pow. kołobrzski; też dziel. gm. Heidesse, pow. Dahme-Sprewald w Niemczech)
- KOLCZARZ** (3), 2E (1814, 1816); K 1862; odp. gw. ciesz. i gw. młp. *kolca* 'przednia część plu-ga drewnianego' (MSGP, ZSG); **KOLCZORZ** (1), E 1813; gw. (śl.) wariant n. *Kolczarz*
- KOLCZYŃSKI** (2), 2AMC (2 × 1880); I. odm. *Kolczyn* (woj. maz., pow. sierpecki, gm. Gozdowo); II. na Śląsku przekszt. n. *Kolek, Kolca, Kolec* (Ro); Ry2
- KOLDA** (2), 2K (1845, 1847); I. odp. *kołda* 'żebrak'; II. odim. *Mikołaj*; n. czes. (B, DM); Ry2
- KOLDER** cf. **KOLDER**
- KOLEC** (2), AMC 1865; K 1894; odp. *kolec* 'to lub ten, co lub kto kłuje' (SNNP); Ro, Ry2
- KOLECZKA** (1), K 1805; n. czes. *Kolečka* (DM)
- KOLECZKO** *Josef* (1), AMC 1864; n. czes. *Kolečko* (DM); Ry2
- KOLEGA** (2), 2E (2 × 1811); odp. *kolega* 'towarzysz pracy, zabawy' (Ro, SXVI); M 1634, Ry2
- KOLER** (6), 6K (1807, 3 × 1830, 1835, 1893); odp. gw. śl. *koler* < niem. *Koller* 'choroba mózgu' (Ro), < *kolarz* 'kołodziej'; B, Ry2
- KOLEDA** (2) 2K (1847, 1895); odp. *kołęda* 'danna pobierana przez duchowieństwo na Boże Narodzenie, podarunek noworoczny' (SNNP, T); MC, Ro, Ry1, Ry2
- KOLEDRA** (3), 3K (1845, 1891, 1900); odp. *kolendra* 'przyprawa'; **KOLONDRA** (13), 3AMC (2 × 1818, 1880); 10K (1805, 1843, 2 × 1849, 1865, 1885, 1887, 1893, 1895, 1899); Ry2
- KOLEDZY** (3), 3K (1813, 1849, 1856); odp. *kołęda*; cf. **Kolega**
- KOLHAN** *Szaul* (1), AMC 1818; od n. niem. *Kohl* < odp. niem. *Kohl* 'kapusta'; też < odp. niem. *Kohle* 'węgiel'; metonimiczne określenie człowieka sprzedającego kapustę lub węgiel; Ry2(0)
- KOLICH** (1), K 1883; cf. **Kolicha** (Ro)
- KOLICHA** (1), K 1876; odp. *koto*, < czes. *koliha* 'nazwa wodnego ptaka'; n. czes. *Koliha* (DM)
- KOLIK** (2), AMC 1818; K 1805; odp. gw. młp. *kolik* 'kołek, palik' (MSGP), < *koto* (Ro); Ry2
- KOLIS** (1); K 1805; odp. *kolic* 'kołysać'; cf. **Kolicha**; Ry2
- KOLITA** (1), K 1805; odp. stp. *kaleta* 'woreczek na pieniądze' (SStp.); Ry2
- KOLKA** (1), K 1886; odp. *koło* (Ro); Ry2
- KÖLLINER** (1), K 1863; od niem. n. os. *Kohl* (B) < odp. niem. *Kohl* 'kapusta', < niem. *Kohle* 'węgiel'
- KOLM** *Ernestyna, Józefa* (2), 2AMC (2 × 1880); niem. n. os. < odp. *Köln* 'kolonia'; możliwe < odm. *Köln* (Niemcy, Nadrenia); Ry2
- KOLMANN** (2), 2K (1843, 1846); n. niem. (A, B, DM); Ry2
- KOLNER** (1), E 1820; odm. *Köln* (Niemcy, Nadrenia) (A, SNNP); Ry2
- KOLOCH** *Alois* (1), AMC 1818; odim. *Mikołaj* (MC)

- KOLOMAZNIK** (3), 3K (1896, 1897, 1899); n. czes. *Kolomazník* (DM)
- KOLONDRA** cf. **KOLEÐRA**
- KOLORZ** cf. **KOLARZ**
- KOLOS** (1), K 1818; I. odp. *kolić* 'kołysać'; II. od niem. n. os. *Kohl* (cf. **Kolhan**); Ry2
- KOLUS** (1) K 1878); cf. **Kolos**; Ry2
- KOLOUSZEK** (1), K 1851; cf. **Kolos**; Ry2
- KOLRUS** (2), E 1811; odp. niem. *Kohlruss* 'sadza'; n. czes. (DM)
- KOLSZ** (1), K 1805; odp. śrwniem. *kohl* 'kucharz'; Ro, Ry2(0)
- KOLSZY** (3), E 1816; 2K (2 × 1813); cf. **Kolsz**
- KOLTAS** (1), K 1887; odp. *kołatać*
- KOLYTA** cf. **KALETA**
- KOŁACZEK** (3), AMC 1818; E 1882; K 1897; odp. stp. *kołaczek* 'okrągły plaster gojący przykładany na ranę' (SNNP), < *kołacz* 'placek drożdżowy z owocami, serem lub makiem'; n. czes. *Koláček* (DM); M 1572, Ry2
- KOŁACZKA** (1), K 1860; cf. **Kołaczek**
- KOŁATEK** (2), 2K (1826, 1845); odp. *kołatek* 'klekotka w kościele, dzwonek na szyi zwierząt' (T); M 1727, Ry2; **KOŁOTEK** (4), 4K (1826, 1835, 1836, 1845); M 1727, Ry1
- KOŁDER** (66), 60E: 16 [1801–1839], 6 [1840–1859], 38 [1960–1900]; 6K (2 × 1811, 1847, 1878, 1898, 1900); I. odp. stp. *kołdra* 'płaszczycyk, okrycie' (SStpAK); II. złoż. (hybryda) < odp. *kołd-* + przyr. niem. *-er* (Ro); Ry2; **KOLDER** (78), AMC 1860; 11E (1802, 1816, 3 × 1840, 1851, 1855, 1862, 1876, 1889, 1897); 66K: 13 [1801–1839], 19 [1840–1859], 34 [1860–1900]; M 1634, Ry2
- KOŁDERA** (2), 2K (1895, 1897); cf. **Kołder**
- KOŁEK** (7), 3E (1801, 1804, 1805); 4K (1801, 1812, 1872, 1884); odp. gw. ciesz., gw. śl. i gw. młp. *kołek* 'część kołowrotu' (MSGP, SGŚC); też 'palik' (SNNP), < gw. śl. 'zapalka' (Ro), < 'pal' (T); M 1588
- KOŁOCZ** (1), K 1827; odp. gw. ciesz i gw. śl. *kołocz* 'placek drożdżowy z owocami, serem lub makiem' (SGŚ, SGŚC); M 1693, Ry2
- KOŁOCZUK** (1), K 1882; cf. **Kołocz**
- KOŁODZIEJ** (31), 15E (1831, 2 × 1879, 1881, 2 × 1883, 2 × 1885, 2 × 1889, 4 × 1895, 1898); 16K (1805, 1811, 1829, 1832, 1836, 2 × 1845, 4 × 1849, 1855, 1857, 1866, 1867, 1879); odp. *kołodziej* (MC, Ro, Ry1, SNNP); Ry2
- KOŁODZIEJCZYK** *Paul* (1), 1880; cf. **Kołodziej** (MC, Ro, Ry1); Ry2
- KOŁODZIEJKA** *Theresie* (1), K 1811; cf. **Kołodziej**; Ro, Ry2
- KOŁODZIEJSKI** *Emma* (1), AMC 1880; odm. *Kołodziejki* (woj. warm.-mazur., pow. iławski, gm. Lubawa), < *Kołodzieje* (woj. pomor., pow. kartuski, gm. Sulęcyno; też pow. kwidziński, gm. Prabuty)
- KOŁODZIK** (1), K 1825; cf. **Kołodziej**
- KOŁORZ** (2), 2E (1801, 1816); odp. gw. ciesz. *kołorz* 'kołodziej' (SGŚC)
- KOŁOTEK** cf. **KOŁATEK**
- KOŁOWICZ** (1), K 1896; odp. gw. ciesz., gw. śl., gw. maz., gw. wlkp., gw. kasz. i gw. Pom. Pd. 'rower' *koło* (MSGP); Ry2
- KOŁOWROTEK** (2), 2K (1884, 1895); odp. *kołowrotek* 'przrzęd do przędzenia wełny lub lnu' (SGŚC)
- KOMAREK** (7), 2AMC (1818, 1880); 5K (1842, 1887, 1889, 1891, 1896); odp. *komar* (BSZ, Ro, Ry1); n. czes. *Komárek* (DM, Ro); Ry2
- KOMENDER** (1), K 1805; cf. **Komandera** (T); Ry2
- KOMENDERA** *Josef* (1), AMC 1818; odp. *komandor*, < *komendor* (T); Ry2
- KOMERT** (1), K 1892; odp. stp. < ukrain. *комоситъся* 'wiercić się, kręcić się', < niem. *Kommers* 'kłótnia, sprzeczka, zwada'; Ry2(0)
- KOMIN** *Anna* (1), AMC 1872; odp. *komin* (Ro, Ry1, SNNP, T); M 1616; **KUMIN** (2), 2K (1876, 1881); odp. gw. ciesz. *kumin* 'komin' (SGŚC); gw. (śl.) wariant n. *Komin*; n. czes. *Komín* (DM); Ry1, Ry2
- KOMINEK** (2), AMC 1872; K 1864; I. odp. gw. wlkp. *kominek* 'palenisko' (MSGP, Ry1, T); II. od n. *Komin* (Ro, T); M 1580, Ry2; **KUMINEK** (10), AMC 1890; 9K (1801, 1805, 1813, 1815, 1818, 1830, 1834, 2 × 1863); gw. (śl.) wariant n. *Kominek*; Ry1, Ry2
- KOMISZ** *Emil, Johann* (3), 2AMC (2 × 1818); K 1897; odp. psł. *komiti* 'ściskać, zbijać'

- KOMORNICKI** *Adolf* (1), AMC 1818; odm. *Komorniki* (woj. młp., pow. myślenicki, gm. Raciechowice; też liczne na terytorium Polski); Ry2
- KOMP** (1), K 1810; odp. *kapać się*; Ry2
- KONACZ** (2), 2K (1811, 1899); odp. stp. *konacz* 'człowiek zajmujący się hodowlą koni', < stp. *konać* (Ro); Le, M 1613
- KONAS** (1); K 1855; I. odp. stp. *konać* 'działać, czynić'; też 'umierać', 'doprowadzać do końca' (SXVI) < czes. *koňas* 'koń'; II. odim. *Konrad*; n. czes. *Koňas* (DM); Ry2
- KONCA** (1), K 1872; odim. *Konrad* (Ry1)
- KONCE** (1), K 1872; cf. **Konca**; Ry2
- KONCEK** (1), K 1836; cf. **Konca**; Ry1, SNNP
- KONCZUCH** (1), K 1894; cf. **Konca**
- KONDEL** (1), E 1851; odp. niem. *Kandel* 'dzbanek', < gw. śl. *konda*, *kunda* 'hultaj, kobieciarz' (SGŚ); cf. **Konder**; n. czes. (DM)
- KONDER** (1), E 1850; n. niem. (DN); Ry2
- KONDERA** *Maria* (1), AMC 1895; adapt. niem. n. os. *Konder* < odim. *Konrad*; por. też ap. niem. *Kunde* 'klient'; cf. **Konder**; Ry2
- KONDERLA** (205), 6AMC (3 × 1818, 1860, 1872, 1880); 165E: 43 [1801–1839], 12 [1840–1859], 110 [1860–1900]; 34K (1801, 2 × 1805, 2 × 1813, 1821, 4 × 1845, 1846, 3 × 1849, 1859, 1860, 1862, 1886, 4 × 1887, 1888, 4 × 1890, 1891, 1892, 3 × 1893, 1895, 1896); I. od niem. n. os. *Konder*, *Kunder* < odim. *Konrad*; II. odp. gw. śl. *konda* 'chuligan' (Ro); L, M 1632, Ry2
- KONDURLA** (1), K 1813; cf. **Konderla**; por. n. czes. *Kondrła* (DM)
- KONDRAD** (1), K 1845; odim. *Konrad* (Ro, Ry1); n. czes. *Kondrát* (B); Ry2
- KONDRYS** (1), E 1883; cf. **Kondrad**; n. czes. (B, DM)
- KONDULA** (2), AMC 1818; K 1849; cf. **Kondrad**; Ry2(0)
- KONDURLA** cf. **KONDERLA**
- KONDYS** (12), 12K (1805, 1849, 2 × 1876, 8 × 1881); I. odp. *kondys* 'kundel', < *kął* (L); II. odim. *Konrad*; możliwe od niem. n. os. *Konder*, *Kunder* < odim. *Konrad*; możliwe też < odp. niem. *Kunde* 'klient'; M 1705, Ry2
- KONDYŚ** (1), K 1861; cf. **Kondys**; Ry2
- KONZIOŁKA** (1), K 1880; odp. *kądziel* 'len, konopie'; też 'przyrząd do przędzenia'; Ry2
- KONZIUUR** (1), K 1849; cf. **Konziołka**
- KONZIUURA** (1), K 1805; cf. **Konziołka**; Ry2
- KONEC** (1), K 1866; I. odp. *koniec* (T); II. odim. *Konrad*; n. czes. *Konec* (DM); Ry2
- KONEČNY** cf. **KONIECZNY**
- KONESZ** (3), 3K (3 × 1900); odim. *Konrad*; M 1571
- KONIAKOWSKI** (2), 2K (1888, 1900); odm. *Koniaków* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie w woj. śl., pow. cieszyński, gm. Istebna); Ry2
- KONIAT** (4), 4E (1887, 1890, 1893, 1898); I. odim. *Konrad*; II. odp. *koń*
- KONIATOWICZ** (1), K 1808; cf. **Koniat**
- KONICKA** *Barbara* (1), AMC 1890; od n. *Konicki* < odm. *Koniec* (woj. kujaw.-pomor., pow. włocławski, gm. Lubraniec; woj. podkarp., pow. mielecki, gm. Wadowice Górne; woj. lub., pow. zamojski, gm. Stary Zamość)
- KONICZEK** (3), 3K (1859, 1876, 1888); odp. *koń* (Ro, Ry1); n. czes. *Koniček* (Ro); Ry2
- KONIECZNY** (174), 6AMC (3 × 1818, 2 × 1860, 1890); 152E: 34 [1801–1839], 7 [1840–1859], 111 [1860–1900]; 16K (3 × 1805, 1827, 1828, 1830, 1845, 1846, 1886, 1887, 2 × 1892, 2 × 1894, 1896, 1897); odp. gw. śl. *konieczny* 'mieszkający na końcu' (BSZ, Ro, SNNP, T); Le, M 1526, Ry2; **KONEČNY** (6), 2E (1801, 1861); 4K (1805, 1813, 1845, 1899); n. czes. *Konečný* (DM)
- KÖNIG** (83), 4AMC (3 × 1818, 1880); 35K (2 × 1813, 11 × 1835, 1842, 2 × 1845, 1859, 1862, 1969, 1889, 1890, 1892, 1894, 5 × 1895, 2 × 1896, 4 × 1897, 1900); 44E: 21 [1801–1839], 1 [1840–1859], 22 [1860–1900]; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- KONIGER** (1), K 1825; od niem. n. os. *König* < odp. śrwniem. *konig* 'król'
- KÖNIGHERGER** *Mendel* (1), AMC 1818; złoż. < odp. śrwniem. *konig* 'król' + niem. *Herde* 'stado'; też 'gromada'
- KONIGSBERGER** (4), 4K (1867, 1872, 1873, 1878); niem. n. os. (B); złoż. < odp. śrwniem.

- niem. *konig* 'król' + niem. *Berger* 'mieszkaniec gór' (możliwy też drugi człon < odm. *Berger* w Austrii)
- KÖNIGSTEIN** *Don, Fajga* (2), 2AMC (1818, 1870); złoż. < odp. śrwniem. *konig* 'król' + stwniem. *stein* 'kamień, skała'; też 'warownia obronna na skale' (lub drugi człon < odm. *Stein* – były pow. suski, prusko-hoładzki i węgoborski)
- KONIK** (1), K 1900; odp. *koń* (Ry1); od n. *Koń* (Ro, T); M 1571
- KONIKOWSKI** (1), K 1848; cf. **Konik**; od n. *Konik* (Ry1)
- KONOPACKI** *Anna, Feliks* (2), 2AMC (2 × 1880); odm. *Konopaty* (woj. maz., pow. żuromiński, gm. Lubowidz) (Ro); Ry2
- KONOPEK** *Adolf* (1), AMC 1880; cf. **Konopka**; Ro, Ry2
- KONOPKA** (2), 2K (1850, 1857); odp. *konopka* 'gatunek rośliny' (Le, Ro, SNNP), < *konopie* (Ry1), A, DM, M 1684, Ry2
- KONOPNICKI** (2), AMC 1818; K 1840; I. odm. *Konopne* (woj. lub., pow. hrubieszowski, gm. Werbkowice); II. odp. gw. śl. *konopnik* 'makolągwa' (Ro); Ry2
- KONOT** (1), K 1849; cf. **Konradek**; możliwe < odm. *Konotopa* (woj. lub., pow. chełmski, gm. Ruda-Huta; woj. maz., pow. mławski, gm. Strzegowo; też pow. warszawski-zach., gm. Ożarów Mazowiecki; os. w woj. podlas., pow. bielski, gm. Brańsk); Ry2
- KONRADEK** (1), K 1874; odim. *Konrad*
- KONSEWICZ** *Maria* (1), AMC 1880; odp. *kęs*, < *kąsek*; Ry2
- KONSTANTIN** (3), 3K (1842, 1878, 1882); odim. *Konstanty*; Ry2
- KONSTEIN** (4), 4K (1877, 1882, 1888, 1898); cf. **Konstantin**
- KONTA** (1); E 1852; odp. *kąt*; Ry2
- KONTUR** (1), K 1810; odp. stp. *komtur*, dawn. 'komandor' (SStpAK); Ry2
- KONVICA** (1), K 1898; n. czes. (B, DM)
- KONWA** (1), E 1852; odp. czes. *konvice* 'dzbanek', < gw. ciesz. < stp. *konew* 'konewka' (SNNP); też 'duże drewniane naczynie dzbanowate z jednym uchem do noszenia płynów' (ZSG); przezwisko pijanego
- KONWALINKA** *Adam* (1), AMC 1818; n. czes. *Konvalinka* (DM); Ry2
- KONWICZKA** (2), 2K (1860, 1813); n. czes. *Konvička* (DM)
- KONZAL** *Josef* (1), AMC 1818; n. czes. < od niem. n. os. *Gänse* (DM) < odp. niem. *Gänse* 'gąsior'
- KOŃCZAKOWSKI** (4), AMC 1818; 3K (1875, 1881, 1883); cf. **Kończycki**; < odp. *koniec*, *kończyć* (Ry1)
- KOŃCZYCKI** (1), E 1891; I. odm. *Kończyce* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie w woj. śl., pow. cieszyński, gm. Hażlach); II. odp. *koniec* (Ry1); M 1621; **KUN-CZYCKI** (3), 3K (1882, 1891, 1894); wariant n. *Kończycki*; L; **KUŃCZYCKI** (1), K 1886
- KOŃCZYNA** (1), K 1873; odp. *koniec*, < *kończyć*; Ry2
- KOŃSKA** (2), 2K (2 × 1805); odm. *Końska* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie cz. miasta Trzyńca, Czechy); możliwe przekszt. n. *Koń*
- KOPACZ** (2), AMC 1818; K 1874; odp. *kopacz* < stp. 'grabarz'; też 'robotnik zatrudniony przy pracach ziemnych' (Ry1, SNNP, T), < gw. śl., gw. młp., gw. maz. i gw. wlkp. 'narzędzie do gnoju, wygięte widły' (MSGP), < czes. *kopač* 'motyka'; n. czes. *Kopáč* (DM); BSZ, M 1502, Ro, Ry2
- KOPCIORZ** (1), K 1827; odp. gw. ciesz. < stp. *kopczyć* 'obsypywać rzędy ziemniaków ziemią'
- KOPCZARZ** (1), K 1836; cf. **Kopciorz**; **KOPCZORZ** (1) K 1834
- KOPCZORZ** cf. **KOPCZARZ**
- KOPECKI** (6), AMC 1818; E 1849; 4K (1843, 1845, 1876, 1878); I. odp. czes. *kopecký* 'człowiek, który mieszka na pagórku, górki' (Le, Ro), < gw. *kopcić* 'dymić' (L); II. odm. *Kopce* (woj. maz., pow. łosicki, gm. Huszlew; os. w woj. wlkp., pow. nowotomyski, gm. Zbąszyń) cf. **Kopacz**; n. czes. *Kopecký* (DM, Ro); M 1671, Ry2; **KOPIECKI** (1), K 1836; możliwe też przekszt. n. *Kopiec* (Ro); Ry2

- KOPECZ** (1), K 1805; cf. **Kopciorz**; n. czes. *Kopáč* (DM); Ry2
- KOPECZEK** cf. **KOPIECZEK**
- KOPEĆ** (1), K 1805; odp. gw. ciesz. *kopec* < stp. 'osad z sadzy, gęsty dym i sadza' (ZSG); cf. **Kopciorz**; Ro, SNNP
- KOPEK** (2), 2K (1803, 1829); odp. *kopiec* 'usypisko' (BSZ); Ry2
- KOPEL** (6), AMC 1880; 5K (3 × 1813, 1832, 1842); I. odim. *Jakub* (A); II. odp. *kopel* 'zając' (T); M 1634, Ry1, Ry2
- KOPER** (1), K 1881; odp. gw. maz. *koper* 'roślina z blaszkowatych'; też 'miedź', 'kapelusznik' (SGOWiM); A, MC, Ro, Ry1, T
- KOPF** (1), E 1877; n. niem. (B) < odp. niem. *Kopft* 'kapusta'; Ry2
- KOPICKI** (1), E 1876; odm. *Kopice* (woj. opol., pow. brzeski, gm. Grodków) (A, Ro); Ry2
- KOPICZEK** (3), 3K (2 × 1836, 1871); cf. **Kopieczek**; Ry2(0)
- KOPIEC** (52), 9AMC (3 × 1818, 5 × 1860, 1890); 9E (1803, 1809, 2 × 1811, 1867, 1872, 1882, 1887, 1900); 34K (1802, 7 × 1805, 1809, 1813, 1836, 1842, 2 × 1845, 1846, 3 × 1849, 2 × 1859, 1861, 2 × 1863, 1878, 1882, 1891, 1892, 1895, 2 × 1897, 1899, 3 × 1900); odp. gw. ciesz. *kopiec* 'wzgórze, mała góra'; też 'rządek zasadzonych ziemniaków', 'kamień graniczny' (SGŚC), 'kupa ziemi' (T); M 1691, Ro, Ry2
- KOPIECKI** cf. **KOPECKI**
- KOPIECZEK** (18), 7AMC (1818, 4 × 1870, 2 × 1880); 11K (1801, 3 × 1805, 4 × 1813, 1827, 1870, 1896); odp. gw. ciesz. *kopieczek* 'mały pagórek' (MSGP), < *kopiec* (Ro), < *kopać*, < *kopa* (Ry1); Ry2; **KOPECZEK** (2), 2K (1805, 1813); n. czes. *Kopeček* (DM); Ry2
- KOPIECZNY** (3), 3K (1802, 1827, 1832); cf. **Kopieczek** (Ro); < *kopać*, < *kopa* (Ry1); Ry2
- KOPIK** (2), 2K (1802, 1813); odp. *kopać*, < *kopa* (Ry1); Ry2
- KOPIŁACZ** (1), K 1805; cf. **Kopik**, **Kopka**
- KOPKA** (6), 2AMC (1818, 1890); E 1891; 3K (1884, 1885, 1897); odp. gw. ciesz. *kopka* 'siano ułożone do suszenia'; też 'miejsce na polu służące do przechowywania ziemi i płodów, zabezpieczone słomą i ziemią'; n. czes. (DM); Le, M 1629, Ro, Ry1, Ry2
- KOPP** (6), 4AMC (1818, 3 × 1880); E 1878; K 1811; n. niem. (A, B, DM, DN)
- KOPPA** *Johann* (1), AMC 1818; adapt. niem. n. os. *Kopp* < odp. niem. *Kopf* 'głowa' lub < odim. *Prokop* (to samo znac.); też 'przezwiśko sarkastycznego człowieka'; możliwe < śrwniem. *kopper* 'miedź'; Ry2
- KOPRZIWA** (1), K 1877; odp. stp. *koprziwa* 'pokrzywa' (SStAK), < czes. *kopřiva* (to samo znac.); też 'przezwiśko sarkastycznego człowieka'; n. czes. *Kopřiva* (B, DM); Ry2(0)
- KOPSA** (1), K 1836; I. odp. *kopać*; II. odim. *Prokop*; n. czes. (DM)
- KOPSIA** (1), K 1835; cf. **Kopsa**; Ry2(0)
- KOPYT** (2), 2K (1892, 1900); I. odm. *Kopytów* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie w woj. maz., pow. warszawski-zach., gm. Błonie; też na Ukrainie, obw. lwowski); II. odp. gw. maz. i gw. Kresów Pd. *kopyt* 'kopyto', < *kopyto* (A, Ry1, T); Ry2
- KORAC** (1), K 1864; odim. *Konrad*; Ry2
- KORAS** (2), 2E (1811, 1816); odp. *kora* (Ro); Ry2
- KORB** (2), E 1866; K 1813; I. odp. stp. *korb* 'kosz, dzban, flaszka, bania' (SStpAK), < śrwniem. *corp* 'kosz'; II. n. niem. (A, B, DM, FAM); Ry2
- KORBA** (1), K 1854; I. odp. gw. ciesz. *korba* 'rączka do obracania' (SGŚC, T); też 'duży nóż do cięcia słomy' (CSG), < gw. śl. 'pudełko do zbierania jagód' (Ro); II. n. czes. *Korba* < od niem. n. os. *Korb* (DM) < odp. śrwniem. *corp* 'kosz'; Ry2
- KORBAS** (31), 2AMC (2 × 1818); 10E (1835, 1837, 1839, 2 × 1879, 1882, 1884, 1889, 1892, 1893); 19K (2 × 1813, 1821, 1829, 4 × 1845, 1849, 1851, 1861, 1864, 2 × 1887, 1890, 1893, 1894, 1897, 1898); odp. stp. *korbas* < 'dynia' (Ro), < *korb* 'kosz, dzban, flaszka, bania' (SStpAK); L, M 1665, Ry2; **KORBASZ** (1), K 1877; M 1850; wariant n. *Kobas*; **KORBAŚ** (1), K 1899; cf. **Kobasz**; Ry2
- KORBASZ** cf. **KORBAS**
- KORBAŚ** cf. **KORBAS**

- KORBEL** (2), E 1808; K 1813; odp. *korbel* 'przyrząd do łowienia ryb' (T); n. czes. (DM); B, M 1526, Ry2; **KORBIEL** (3), 3K (1813, 1832, 1835); Ry2, T
- KORBES** (2), 2K (2 × 1845); cf. **Korbas**
- KORBIEL** cf. **KORBEL**
- KORBUSZ** (1), K 1805; cf. **Korbas**
- KORCZ** (21), AMC 1870; 20K (1849, 1859, 1860, 3 × 1885, 1887, 2 × 1888, 1889, 1890, 1892, 2 × 1893, 1895, 1896, 1898, 1899, 2 × 1900); odp. gw. ciesz. *korczyć* 'męczyć, gnębić, wysilać się, trapić, być uciążliwym, niepokoić, dokuczać' (ZSG), < gw. ciesz. *korcz* 'skurcz mięśni' (SGŚC); też 'pniak' (Ro), 'korzeń i oziomek po drzewie' (T); Le, M 1722, Ry2
- KORCZAK** (2), 2K (1809, 1817); odp. stp. *korczak* 'czerpak drewniany'; też 'drewniana szufelka', 'warząchew', 'koło wodne nasiębieerne' (SStpAK) < czes. *korčák* 'ruchome dno do nasypywania zboża w młynie'; Ry2
- KORCZAN** (1), K 1897; cf. **Korcz**; Ry2
- KORCZIDŁO** (1), K 1842; cf. **Korcz**
- KORCZYK** (1), E 1805; I. odp. *korczyk* 'mały korzec' (Ro, T); też 'miara' (T); II. od n. *Korzec* (T); Ry2
- KORDAĆ** (2), AMC 1818; K 1900; n. czes. (DM)
- KORDINA** (1), K 1805; n. czes. (DM)
- KORDON** (3), 2AMC (2 × 1870); K 1848; I. odp. *kordon* 'sznurek przy ubraniu wojskowym' (A, Ro, T); II. odm. *Kordon* (kol. w woj. podlas., pow. hajnowski, gm. Naręwka); A, Ry2
- KORDUL** (1), K 1833; cf. **Kordula**; Ry2
- KORDULA** (30), 4AMC (1818, 1860, 2 × 1870); 13E (1802, 1804, 1807, 1809, 1826, 1856, 1869, 1877, 1889, 1890, 2 × 1894, 1900); 13K (2 × 1805, 1809, 2 × 1813, 1821, 1840, 1846, 3 × 1849, 1870, 1878); I. odim. łac. *Kordula* (Ry1); II. odp. *korda* 'sznur, którym przepasywali się zakonnicy' (Ro), < *kord* 'miecz krótki, prosty' (SNNP); cf. **Kordanka**; n. czes. (DM); Ry2
- KORDULOWA** *Eleonore* (1), K 1824; cf. **Kordula**
- KORDYBANKA** *Ewa* (1), K 1827; odp. gw. ciesz. *kordybanik* 'garbarz lepszych gatunków skór' (SGŚC), < gw. śl. *kordy* 'przekleństwo'
- KORDZIEL** (2), 2K (1801, 1813); cf. **Kordula**; Ry2
- KORECZKO** (1), K 1813; n. czes. *Korečko* (DM)
- KOREK** (1), K 1813; odp. *korek* (A, BSZ, Ro, T); Le, Ry2
- KOREL** (1), K 1845; odim. *Karol*, < *Karel*; Ry2;
- KORL** (2), 2K (1843, 1847); zred. wariant n. *Korel*; Ry2(0)
- KORGUL** (1), K 1805; od niem. n. os. *Karge*, *Kargel* < odp. niem. *karg* 'nędzny, skromny, skąpy'; Ry2
- KORHEL** (181), 150E: 53 [1801–1839], 25 [1840–1859], 72 [1860–1900]; 31K (9 × 1805, 1807, 1809, 2 × 1810, 3 × 1812, 2 × 1829, 1836, 7 × 1845, 1846, 1848, 2 × 1849, 1899); odp. gw. moraw. *korhel* 'pijak'; M 1633, Ry2
- KORISZ** (1), K 1860; odim. *Judasz z Kariotu*
- KORISZKA** (1), K 1895; cf. **Korisz**
- KORL** cf. **KAREL**
- KORMEDKA** (1), K 1805; odp. gw. ciesz. *kormeda* 'gęsta zupa mączna' (SGŚC)
- KORN** (3), 3AMC (2 × 1880, 1890); I. odp. gw. śl. *korn* 'żytniówka, owca rogata' (Ro), < niem. *Korn* 'ziarno, zboże' (A, DN, FAM, Ro); II. odim. *Kornel* (DM); Ry1, Ry2
- KORNAS** (5), 5E (1824, 1838, 1844, 1852, 1855); cf. **Korn** (Ro, Ry1); M 1679, Ry2
- KORNASZ** (1), K 1845; cf. **Korn** (Ro, Ry1); Ry2
- KORNEL** (3), 3E (1803, 1804, 1894); odim. *Kornel* (DM, MC); Ry2
- KÖRNER** *Ascher* (1), AMC 1880; niem. n. os. < odp. śrwniem. *körner* 'młynarz', < śrwniem. *körne* 'kamień młyński'; możliwe < odm. *Korna* (Niemcy, Olesnitz, okręg Chemnitz); Ry2
- KORNGUT** *Dawid* (1), AMC 1880; n. złoż. < odp. śrwniem. *Kornër* 'młynarz' (por. też niem. ap. *Kern* 'rdzeń, jądro, pestka') + śrwniem. *guot* 'dzielny, odważny, dobry'; też 'posiadłość' (Klim.); Ry2
- KORNIK** (1), K 1805; I. odp. gw. śl. *kor-nik* 'chrząszcz' (Ro, Ry1); II. odm. *Kurnik* (dziś *Kórnik*, woj. wlkp., pow. poznański); M 1580, Ry2
- KORNOS** (1), K 1849; cf. **Korn**; M 1621, Ry2(0)

- KORNSTEIN** (2), AMC 1898; K 1845; n. złoż. < odap. śrwniem. *körn, kërne* 'zboże' + stw-niem. *stein* 'kamień, skała'; też 'warownia obronna na skale' (lub drugi człon < odm. *Stein*, Niemcy, Bawaria, pow. Fürth)
- KORNUS** (1), K 1828; I. odap. łac. *cornus* 'róg', < rum. *korniel* 'rogaty'; II. od niem. n. os. *Kern, Kärn* < odap. śrwniem. *körn, kërne* 'zboże'; M 1621
- KORONICKI** (1), K 1805; I. odm. *Korono-wo* (woj. kujaw.-pomor., pow. bydgoski; woj. włkp., pow. leszczyński, gm. Lipno); II. odap. *korona*
- KORONKOWSKI** (3), 3K (1801, 1805, 1849); cf. **Koronicki**; Ry2
- KORPEC** (1), K 1882; odap. *karpać* 'naprawiać'; Ry2(0)
- KORTE** (1), K 1900; od niem. n. os. *Kurt* < odim. *Konrad*; B, Ry2
- KORUS** (1), K 1869; I. odap. gw. kasz. *korus* 'mała brukiew' (SGPK, t. 2); II. odim. *Kornel*
- KORWACKI** (1), K 1834; odap. *krowa*; Ry2
- KORZEC** (43), 4E (1878, 1881, 1883, 1886); 39K (5 × 1813, 4 × 1824, 1835, 1840, 1848, 7 × 1849, 1850, 1854, 1857, 2 × 1859, 1860, 2 × 1864, 1875, 1877, 1882, 1884, 1888, 3 × 1892, 1894, 1896, 1897, 1898); odap. gw. śl., gw. młp., gw. maz., gw. włkp., gw. kasz. i gw. Pom. Pd. *korzec* 'miara ciał sypkich' (MSGP, Ro, T), < *korzec* (Ry1); Ry2
- KORZECKI** (1), K 1849; odm. *Korzec* (Ukraina, obw. rówieński, rej. korecki) (A); Ry2
- KORZENNY** (2), 2K (2 × 1836); odap. *korzenny* (Ry1), < *korzeń*, < gw. śl. *korzyni* 'pieprz, przyprawy'; Ry2
- KORZONEK** (17), 6E (1853, 2 × 1880, 2 × 1882, 1884); 11K (1810, 2 × 1835, 1849, 1855, 1859, 2 × 1860, 1871, 1889, 1891); I. odap. *korzonek* 'mały korzeń' (Ro, Ry1, T); II. od n. *Korzeń* (T); M 1641, Ry2
- KOS** *Wenzel* (1), AMC 1818; odap. *kos* (Ro, Ry1, SNNP, T); Le, M 1621, MC, Ry2
- KOSA** (6), 6K (1805, 1889, 1892, 1895, 1897, 1899); odap. *kosa* (Ro, Ry1, T); n. czes. (B, DM); Le, Ry2
- KOSALOWSKI** (1), K 1900; cf. **Koselski**
- KOSCHANEK** cf. **KOSCHAN**
- KOSEL** (1), K 1810; zgerm. wariant n. *Koziel*; Ry1, Ry2
- KOSELSKI** (1), K 1805; odm. *Kosel* (Niemcy, dziel. Niska w Łużycach Górnych, nieopodal Drezna); Ry2
- KOSIAŁEK** (1), K 1805; cf. **Kosel**; M 1681
- KOSICKI** (1), K 1878; odm. *Kosice* (przys. wsi Radawie, woj. opol., pow. oleski, gm. Zębówice) (MC), < *Koszyce* (gm. w woj. młp., pow. proszowicki) (Ro); też < *Košice* (wsch. Słowacja, w histor. reg. Abov); Ry2
- KOSIEL** (2), 2E (1802, 1816); odap. gw. śl. *kosiel* 'gęś' (SGŚ), < gw. śl. *kosiać* 'kosić' (Ro); cf. **Kosel**; Ry2
- KOSIŃSKI** (1), K 1813; odm. *Kosin* (woj. lubus., pow. strzelecko-drezdenecki, gm. Drezdenko), < *Kosina* (woj. podkarp., pow. łańcucki; też na Litwie w rej. wileńskim), < *Kosino* (woj. maz., pow. płocki, gm. Radzanowo), < *Kosinowo* (woj. dolnośl., pow. trzebnicki, gm. Prusice; woj. kujaw.-pomor., pow. włocławski) (A, Le, Ro); Ry2
- KOSIŃSKA** *Władysława* (1), AMC 1880; cf. **Kosiński**
- KOSIRA** (1), K 1895; I. odap. *kosa*; II. od n. *Kos*, *Kosa* (Le); Ry2
- KOSMEK** (2), 2K (1805, 1808); I. odap. stp. *kosmaty* 'włochaty' (SNNP); II. odim. *Kosma*; cf. **Kosmik**
- KOSMIK** (2), 2K (1815, 1879); cf. **Kosmek**; możliwe też odm. *Kosmów* (woj. lub., pow. hrubieszowski; woj. włkp., pow. kaliski, gm. Ceków-Kolonia); **KOSMIK** (2), 2K (1815, 1846); Ry2
- KOSMIL** (1), K 1813; cf. **Kosmik**
- KOSMYK** (8), 3AMC (2 × 1818, 1860); 5K (1813, 1814, 1842, 1843, 1849); cf. **Kosmek**; Ry2
- KOSOK** (1), K 1813; odap. gw. ciesz. i gw. śl. *kosok* 'sierp' (MSGGŚ, SGŚC)
- KOSOWSKI** (2), 2K (1889, 1900); odm. *Kosów* (woj. maz., pow. piaseczyński, gm. Lesznówola), < *Kosowo* (woj. pomor., pow. kartuski, gm. Przdokowo) (A, Ro); Ry2

- KOSSAK** (5), 3AMC (1813, 1860, 1880); 2K (1841, 1859); cf. **Kosel**; możliwe też < odp. czes. *kosák* 'żniwiarz, żeniec'; Ry1, Ry2
- KOST** *Jostha* (1), AMC 1895; I. odm. *Konstanty* (MC); II. odp. *kość* (MC, Ro); możliwe przezwisko szczupłego człowieka; n. czes. (DM); FAM, Ry2
- KOSTECKA** (1), K 1882; cf. **Kostka**; od n. *Kostecki*; Ry2
- KOSTECZKA** (1), K 1881; odp. *kostka* (Ro); n. czes. *Kostečka* (DM); Ry2
- KOSTEIN** (3), 3K (1810, 1822, 1829); od niem. n. os. (B) < odim. *Konstanty*
- KOSTEK** (1), K (1807); odim. *Konstantyn* (BSZ, Ro); M 1703, Ry2
- KOSTELNIK** (2), 2K (1805, 1807); n. czes. *Kostelník* (B, DM); Ry2
- KOSTELNY** cf. **KOŚCIELNY**
- KÖSTER** (3), AMC 1818; 2K (1874, 1878); n. niem. (FAM)
- KOSTKA** (41), 2AMC (1818, 1890); 18E (1801, 1804, 1807, 1812, 1816, 1884, 1886, 1890, 3 × 1892, 5 × 1894, 2 × 1900); 21K (1805, 1810, 6 × 1813, 1824, 2 × 1829, 1833, 3 × 1849, 1859, 1861, 1886, 1891, 1898, 1899); I. odp. *kostka* gw. ciesz. i gw. młp. 'pestka' (CSG, MSGP); też < gw. śl. 'kłodka' (MSGGŚ), 'kostka w nodze, kostka do gry' (SNNP), 'mała kość' (Le, Ry1), < *kość* (Ro); II. odim. *Konstanty* (Le); L, M 1571, MC
- KOSTKOWSKI** (1), K 1836; odm. *Kostkowice* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie w woj. śl., pow. cieszyński, gm. Dębowiec); A, Ry2
- KOSTKULA** *Genowefa* (1), E 1872; cf. **Kostka**
- KOSTRZECKI** (1), K 1842; I. odm. *Kostrza* (woj. dolnośl., pow. świdnicki, gm. Strzegom; woj. młp., pow. limanowski, gm. Jodłownik); II. od oron. *Kostrza* (góra w Beskidzie Wyspowym)
- KOSTRZEWA** *Josef* (1), AMC 1850; odp. stp. *kostrzewa* 'chwast zbożowy' (MC, SNNP); M 1686, Ry1, Ry2
- KOSTRZICA** cf. **KOSTRZYCA**
- KOSTRZOŁ** (4), 4E (1878, 1879, 1881, 1900); odp. *kostra* < psł. 'coś ostrego'; też < 'sążeń, stos, sterta' (SStpAK), < gw. śl. 'sążeń drzewa'
- KOSTRZYCA** (5), AMC 1870; 4K (1812, 1849, 1859, 1860); I. odp. gw. góral. *kostrzyca* 'żywakost' (Ro, SGPK, t. 2); II. odm. *Kostrzyca* (woj. dolnośl., pow. jeleniogórski, gm. Mysłakowice; os. w woj. pomor., pow. człuchowski, gm. Debrzno); III. od oron. *Kostrzyca* (szczyt w Czarnohorze) (Ro); **KOSTRZICA** (1), K 1860; gw. wariant n. *Kostrzyca*; Ry2
- KOSYL** *Johann* (1), AMC 1880; odp. gw. młp. *koszel* 'koszyk pleciony' (T); Ry2
- KOSYRZ** (1), K 1875; cf. **Kosel**; Ry2
- KOSZALER** (2), 2K (2 × 1809); złoż. (hybryda) < odp. gw. młp. *kosz* 'część wialni; umieszczony u góry, obramowany deskami otwór, do którego wysypuje się ziarno' (MSGP) + przyr. *-al* + niem. przyr. *-er*
- KOSZAŁEK** (1), K 1805; cf. **Kosyl**; od n. *Koszala* (Le, Ro, Ry1)
- KOSZEK** (1), E 1889; I. odp. gw. młp. *kosz* 'część wialni; umieszczony u góry, obramowany deskami otwór, do którego wysypuje się ziarno' (MSGP); II. od n. *Kosz* (Le, Ro); n. czes. *Košek* (DM); Ry2
- KOSZICZEK** cf. **KOSZYCZEK**
- KOSZKA** (2), 2K (1827, 1849); odp. *koszka* < stp. 'prymitywny ul zrobiony ze słomy'; też 'futrzany mucet księży' (SStpAK), < gw. wlkp. 'koszyk wiklinowy' (MSGP), < gw. śl. *koszki* 'słomiana część ula' (Ro, Ry1); n. czes. *Koška* (DM); M 1629, Ry2
- KOSZNAR** (1), K 1842; n. czes. *Košnar* (DM)
- KOSZOK** (1), K 1861; I. odp. gw. młp. *kosz* 'część wialni; umieszczony u góry, obramowany deskami otwór, do którego wysypuje się ziarno' (MSGP); II. od n. *Kosz*
- KOSZPAR** (1), K 1897; odim. *Kasper*
- KOSZYCKI** (3), 3K (1849, 1868, 1882); odm. *Koszyce* (woj. młp., pow. proszowicki; woj. opol., pow. strzelecki; też na Słowacji, kraj koszycki) (Le); Ro, Ry2
- KOSZYCKA** *Anna, Vilhelmina* (2), 2K (1812, 1846); cf. **Koszycki**
- KOSZYCZEK** (1), K 1830; odp. gw. góral. *koszyczek* 'ozdoba architektoniczna — półokrągły daszek z gontów w szczycie dachu

- chaty' (SGŚC); Ry2; **KOSZICZEK** (1), K 1896; n. czes. *Košiček* (DM)
- KOŚCIELNY** (1), K 1805; odp. *kościelny* 'sługa kościelny, zakrystianin' (MC, Ro, Ry1); też 'dotyczący kościoła, pozostający w związku z kościołem' (MSGP, SStp.); M 1690, Ry2;
- KOSTELNY** (1), K 1890; odp. czes. *kostelní* 'kościelny'; n. czes. *Kostelný* (DM); M 1571
- KOŚCIOŁEK** (2), AMC 1880; K 1813; odp. *kościół*; M 1629, Ry2
- KOŚCIOŁKULA** *Emma* (1), K 1814; cf. **Kościółek**
- KOŚMIK** cf. **KOSMIK**
- KOŚNIK** (1), K 1815; odp. gw. ciesz., gw. śl., gw. maz., gw. wlkp., gw. kasz. i gw. Pom. Pd. *kośnik* 'kosiarz' (MSGP, Ro); Ry2
- KOSZNIK** (1), K 1805; cf. **Kośnik**; A, Ry2, SNNP
- KOT** (4), 4K (1842, 2 × 1843, 1845); I. odp. *kot* (A, Ro, Ry1, SNNP, T); II. odm. *Kot* (Le), < *Koty* (Wilno) (A); n. czes. (DM); M 1621, MC, Ry2
- KOTACZEK** (4), 2AMC (2 × 1880); 2K (1873, 1874); cf. **Kot**
- KOTAJ** (3), 3K (1805, 1806, 1812); cf. **Kot**; Ry2(0)
- KOTAJNA** *Susanna, Theodorie* (2), 2E (1806, 1822); cf. **Kot**; Ry2
- KOTAJNY** (138), AMC 1818; 119E: 30 [1801—1839], 6 [1840—1859], 83 [1860—1900]; 18K (2 × 1805, 1806, 5 × 1813, 1829, 1841, 1845, 2 × 1846, 1848, 1850, 1868, 1870, 1877); cf. **Kot**; możliwe < odm. *Koty* (woj. śl., pow. tarnogórski, gm. Tworóg; woj. podlas., pow. łomżyński); L, M 1687, Ro, Ry2
- KOTALA** (28), AMC 1872; 6E (1803, 2 × 1813, 1826, 1880, 1886); 21K (1806, 9 × 1813, 1829, 1841, 1845, 1846, 2 × 1848, 1850, 1868, 1870, 1988, 1989); cf. **Kot**; n. czes. (DM); Ry2
- KOTALIK** *Maria* (1), AMC 1872; cf. **Kot**; n. czes. *Kotalík* (DM)
- KOTAN** (1), E 1865; cf. **Kot**; n. czes. (DM)
- KOTAR** (5), 2AMC (2 × 1870); 3E (1804, 1806, 1807); odp. *kot* (Ro), < gw. ciesz. *kotary* 'wertepy' (CSG), < stp. *kotarha* 'zastona', dawn. 'rodzaj namiotu' (SStpAK); możliwe od niem. n. os. *Koter* < odp. niem. *Köt(n)er* 'dzierzawca, chłop małorolny, chałupnik bez zagrody i znaczącej części gruntu'; Ry2
- KOTARA** (1), E 1801; cf. **Kotar**; odp. czes. *kořara* 'noga' (DM); n. czes. (DM); Ry2
- KOTAS** (554), 13AMC (3 × 1818, 5 × 1860, 5 × 1880); 485E: 169 [1801—1839], 13 [1840—1859], 303 [1860—1900]; 56K: 24 [1840—1859], 32 [1860—1900]; I. odp. *kotas* < gw. śl. i gw. młp. 'wyrko, łózko' (Ro, Ry1); też < gw. śl. 'łodyga z kwiatem babki lacetowatej' (Ro); cf. **Kot**; II. od n. *Kot* (T); L, M 1580, Ry2
- KOTASEK** (1), K 1897; cf. **Kotas**; n. czes. *Kotásek* (DM); Ry2
- KOTASZEK** (2), 2K (1874, 1879); n. czes. *Kotásek* (DM)
- KOTEK** (4), 4K (1835, 1849, 1859, 1882); I. odp. *kotek* 'zdrobn. od kot' (BSZ, Ro, Ry1, T); II. od n. *Kot* (BSZ, T); n. czes. (DM); B, M 1684, MC, Ry2
- KOTELER** (1), E 1880; odm. *Kothel* (Niemcy, dziel. Lipska)
- KOTER** (1), E 1801; I. odp. *koter* 'pagórek, kawał zaoranej ziemi' (T), < *kotera* 'darn' (MSGP); II. od n. *Kot* (Le); III. od niem. n. os. *Kötter* < odp. śrwniem. *koter* 'chałupnik'; Ry2
- KOTERBA** (3), 2K (1810, 1864); odp. gw. śl. *koterba* 'człowiek, który sobie wypił' (Le, Ro), < *kocierba* 'czeremcha' (Ry1); Ry2
- KOTERLA** cf. **KOTERLE**
- KOTISZ** (1), E 1813; cf. **Kot**
- KOTLARZ** (1), K 1849; odp. stp. *kotlarz* 'rzemieślnik wyrabiający kotły' (SNNP, T); n. czes. *Kotlář* (DM); A, BSZ, Le, M 1577, Ro, Ry1, Ry2; **KOTLORZ** (1), E 1816; odp. gw. ciesz. < stp. *kotlorz* 'rzemieślnik wyrabiający kotły'; gw. (śl.) wariant n. *Kotlarz*; cf. **Kotlarzewski**; Ry2
- KOTLARZEWSKI** *Józef, Wiktor* (2), 2AMC (2 × 1880); I. odetn. *Kotlarze* 'jedna z grup etnicznych Romów, zamieszkujących teren Polski'; II. odm. *Kotlarnia* (woj. opol., pow. kędzierzyńsko-kozielski, gm. Bierawa); cf. **Kotlarz**; Ry2
- KOTLAS** (8), 3AMC (1818, 2 × 1880); 5K (2 × 1805, 1813, 2 × 1814); cf. **Kotlarz**; n. czes. (DM); Ry2

- KOTLIN** (1), K 1813; odm. *Kotlin* (woj. wlkp., pow. jarociński); n. czes. *Kotlín* (DM)
- KOTLORKA** *Anna* (1), K 1813; cf. **Kotlarz**
- KOTLORZ** cf. **KOTLARZ**
- KOTOS** (1), E 1866; cf. **Kotas**; Ry2
- KOTOWICZ** (3), 3K (1899, 1898, 1900); I. odp. *kot* (Ry1); II. odm. *Kotowice* (woj. śl., pow. myszkowski, gm. Żarki; też liczne w woj. dolnośl., w woj. łódz., w woj. lubus., w woj. maz.) (Ro); Ry2
- KOTRYS** (1), E 1898; cf. **Koter**; L, Ry2
- KOTSZY** (2), 2K (1813, 1816); odp. stp. *kotczy* ‘powozowy, wozowy, woźnica’ (SStpAK)
- KOTTERLE** (1), K 1873; n. niem. (DN); **KOTTERLA** *Johann, Zofrun* (2), 2AMC (2 × 1818); adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Kotterle* (Ro) < odp. niem. *Köt(n)er* ‘dzierzawca, chłop małorolny, chałupnik bez zagrody i znaczącej części gruntu’; *M 1715*, Ry2
- KOTUCZ** (1), AMC 1818; cf. **Kot**; możliwe < odm. *Kotucz* (woj. śl., pow. ciesz., gm. Zembrzydowice); Ry1
- KOTUCZYŃSKI** (11), 11AMC (6 × 1818, 1860, 1870, 2 × 1880, 1890); cf. **Kotucz**
- KOTULA** (182), AMC 1880; 167E: 71 [1801–1839], 10 [1840–1859], 86 [1860–1900]; 14K (1805, 1809, 2 × 1813, 1824, 1829, 1849, 4 × 1859, 2 × 1860, 1900); I. odp. gw. ciesz. *kotula* ‘witka z cienkich gałązek świerkowych lub korzeni służąca do umocowania krzesel pomiędzy wbitymi kołami w sałdaszu’; też ‘mosiężna spinka’ (ZSG), ‘rodzaj gwoździa’ (SGŚC, ZSG), ‘pancerz do przenoszenia soli na piersi’ (T), ‘rodzaj rośliny z rodziny octowatych’; II. od n. *Kot* (BSZ, Ro, Ry1); n. czes. (DM); L, *M 1621*, Ry2
- KOTULECKI** (1), K 1898; cf. **Kotulin**; możliwe też odp. gw. ciesz. *kotulać* ‘przewracać (się), kulać (się)’ (ZSG), < *kot* (Ry1); Ry2
- KOTULIN** (1), K 1826; odm. *Kotulin* (woj. śl., pow. gliwicki, gm. Toszek; woj. łódz., pow. brzeziński, gm. Rogów); cf. **Kotula**
- KOTULKA** *Maria* (1), AMC 1880; cf. **Kotula**
- KOTULSKI** (4), AMC 1818; 3K (1878, 1879, 1895); cf. **Kotulin**, **Kot** (Ry1); Ry2
- KOTUS** (2), 2K (1889, 1893); cf. **Kot** (Ry1); por. n. czes. *Kotous* (DM); Ry2
- KOTUSZYŃSKI** *Ludwig* (1), AMC 1880; odm. *Kotusz* (woj. wlkp., pow. grodziski, gm. Kamieniec), < *Kotuszewo* (woj. pomor., pow. bytowski, gm. Czarna Dąbrówka); Ry2
- KOTWA** *Gerard* (1), AMC 1880; odp. stp. *ko-twa* ‘kotwica’ (SNNP); n. czes. *Kotva* (DM)
- KOTWICZ** (1), K 1874; odp. gw. młp. *ko-twić się* ‘przykrzyć się, tęsknić, nudzić się’ (MSGP); cf. **Kotwa** (SNNP); Ry2
- KOTYKA** (1), K 1835; cf. **Kot**; Ry2(0)
- KOTYRBA** (2), 2K (1823, 1849); odp. stp. *ko-tyrba* i czes. *kotrba* ‘głowa’ (SStpAK, T); Ry2
- KOTYZA** (2), 2AMC (2 × 1880); n. czes. (DM)
- KOUDELA** (2), 2K (1881, 1894); n. czes. (DM); Ry2
- KOVALCZIK** cf. **KOWALCZYK**
- KOVAR** (1), K 1893; cf. **Kowaczik**; n. czes. *Kovář* (B, DM, L, Ro); Ry2
- KOWACZ** (7), 7K (1880, 1882, 1887, 1891, 1896, 2 × 1898); odp. gw. śl. *kowacz* ‘kował’ (BSZ, Ro, Ry1), < stp. *kować* ‘kuć metal’ (SNNP); **KOVACZ** *Anton* (1), AMC 1818; n. czes. *Kováč* (DM, Ro), < gw. moraw. *kovač* (BSZ); węg. < *kovács* (T); Ry2
- KOWACZIK** *Leofrun* (1), AMC 1880; cf. **Kowacz**; n. czes. *Kováčik* (DM); Ry2(0)
- KOWAL** (6), AMC 1890; 3E (1886, 1889, 1900); 2K (1810, 1899); I. odp. *kowal* (A, BSZ, Ro, Ry1, SNNP, T); II. odm. *Kowale* (woj. śl., pow. cieszyński, gm. Skoczów oraz woj. śl., pow. częstochowski, gm. Konopiska; też liczne w woj. podlas., w woj. pomor.); A, Le, *M 1621*, MC, Ry2
- KOWALA** (89), 3AMC (3 × 1880); 82E: 30 [1801–1839], 3 [1840–1859], 49 [1860–1900]; 4K (1801, 1813, 1836, 1892); I. odp. *kowal* (Ro, Ry1); n. typu dopełniacz.; II. od n. *Kowal*; n. czes. *Kovala* (DM); L, Le, *M 1621*, Ry2
- KOWALCZYK** (14), 2AMC (1818, 1880); 2E (2 × 1891); 10K (1881, 2 × 1888, 3 × 1896, 3 × 1898, 1900); odp. *kowalczyk* ‘czeladnik w kuźni’ (T); cf. **Kowal** (BSZ, Ro, Ry1, T); L, Le, *M 1632*, Ry2; **KOVALCZIK** (2); 2K (1801, 1808); n. czes. *Kováčik* (DM)

- KOWALIK** (21), 3AMC (1818, 2 × 1870); 12E (2 × 1801, 3 × 1813, 4 × 1826, 1829, 1863, 1899); 6K (1815, 1816, 1824, 1829, 1875, 1881); odp. *kowalik* 'ptak wróblowaty' (T); cf. **Kowal** (Ro, Ry1, T); n. czes. *Kovalík* (DM); Le, M 1621, Ry2; **KOWOLIK** (2), 2K (1805, 1830); gw. (śl.) wariant n. *Kowalik*; Ry1, Ry2
- KOWALKA** (1), E 1816; cf. **Kowal**; Ry2, SNNP
- KOWALOK** (1), E 1805; cf. **Kowal**
- KOWALOW** (2), 2K (1807, 1849); cf. **Kowal**; Ry2
- KOWALOWSKI** (3), E 1880; 2K (1849, 1856); odm. *Kowale* (woj. śl., pow. cieszyński, gm. Skoczów) (Ro); n. czes. *Kovalovský* (DM); L, M 1501
- KOWALSKA** *Josefina* (1), AMC 1897; cf. **Kowalski**; Ry2
- KOWALSKI** (23), 2AMC (2 × 1880); E 1820; 20K (3 × 1804, 3 × 1805, 1807, 1829, 1830, 1836, 2 × 1849, 1870, 1871, 1874, 1881, 1887, 1890, 1892, 1896); I. odm. *Kowale* (woj. śl., pow. cieszyński, gm. Skoczów) (A, Le, SNNP), < *Kowalskie* (woj. wlkp., pow. poznański, gm. Pobiedziska; woj. dolnośl., pow. strzebiński, gm. Kondratowice); II. odp. *kowalski* (Ry1); BSZ, DM, M 1707, MC, Ro, Ry2
- KOWALSKO** *Emma* (1), K 1830; cf. **Kowalski**
- KOWAN** (1), K 1882; odp. stp. *kowany* 'wykuty młotem' (Ry1, SNNP); Ry2(0)
- KOWARCIK** (4), 4K (1885, 2 × 1897, 1900); n. czes. *Kovařík* (DM); cf. **Kowarz**
- KOWARSKI** (6), 6K (2 × 1843, 1846, 1849, 1860, 1876); odm. *Kowary* (woj. dolnośl., pow. jeleniogórski w Sudetach Zach.); A, Ry2
- KOWARZ** (7), 6E (1870, 1881, 1884, 1888, 1892, 1899); K 1866; odp. *kowarz* 'kowal'; też 'zło-czyńca' (Ry1); n. czes. *Kovař* < odp. *kovař* 'kowal' (Ro); BSZ, M 1499, Ry2
- KOWOLA** (1), K 1805; cf. **Kowal**; możliwe też < gw. ciesz. *kowol* 'owad — czarny żuk' (SGŚC); n. typu dopełniacz.
- KOWOLIK** cf. **KOWALIK**
- KOZA** (3), E 1824; 2K (1825, 1842); odp. gw. ciesz. *koza* < stp. 'zwierzę domowe'; też 'ostatni pokos przy żniwie', 'piers, cycek', 'smark, wydzielina z nosa', 'nie dobre piwo, bez piany' (ZSG); A, BSZ, M 1577, Ry1, Ry2, SNNP, T
- KOZAK** (14), AMC 1890; 9E (4 × 1883, 2 × 1885, 3 × 1897); 4K (1843, 1845, 1848, 1849); I. odetn. *Kozak* 'mieszkaniec Wsch. Ukrainy'; II. odp. *kozak* 'sługa zbrojny'; też 'junaka, zabijaka, rozbójnik, opryszek' (SW), < gw. ciesz. 'cieszyński taniec ludowy' (CSG); też < gw. śl. 'gatunek grzyba' (BSZ, CSG, Ro, T), < czes. *kozák* 'pasterz kóz'; n. czes. *Kozák* (B, DM); A, BSZ, L, Le, Ry2
- KOZAKIEWICZ** (1), K 1897; odm. *Kozakowice* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie *Kozakowice Dolne* i *Kozakowice Górne*, pow. cieszyński, gm. Golezów); cf. **Kozak** (Ro, Ry1); Ry2
- KOZAR** (1), K 1830; odp. *koza*; n. czes. *Kozár* (DM)
- KOZDOŃ** (22), AMC 1860; 21E (1801, 5 × 1805, 1807, 1814, 1822, 1826, 7 × 1847, 2 × 1849, 1851, 1860); odp. *koza*; Ry2; **KOZDOŃ** (2), 2E (1813, 1865)
- KOZDOŃ** cf. **KOŹDOŃ**
- KOZEK** (1), K 1869; cf. **Koza**; możliwe < odm. *Kozy* (w XIX wieku w Galicji; obecnie gm. w woj. śl., pow. bielski); n. pol. i czes. (Ro); Ry2
- KOZEL** (33), 33E (1801, 2 × 1804, 1811, 4 × 1816, 2 × 1823, 1828, 1831, 4 × 1840, 10 × 1850, 3 × 1851, 1861, 2 × 1874, 1882); odm. *Kozel* (dawn. *Kędzierzyn*, woj. opol., pow. kędzierzyńsko-kozielski); n. czes. (DM); cf. **Koza**; Ry2
- KOZERA** *Adam* (1), AMC 1880; odp. *kozera* 'gra w karty', < stp. przen. 'pomoc' (T); Ry2
- KOZIAN** (3), 2AMC (2 × 1870); K 1836; I. odm. *Kozy* (w XIX wieku w Galicji; obecnie gm. w woj. śl., pow. bielski); II. odp. *koza* (Ro, Ry1); Ry2
- KOZIAR** (18), AMC 1818; 14E (2 × 1801, 1803, 1812, 2 × 1816, 2 × 1820, 1824, 1830, 1832, 2 × 1848, 1898); 3K (1846, 1848, 1849); I. odp. *koziar* < gw. młp. 'biedny komornik'; też 'gatunek grzyba' (Ry1, T); II. odm. *Kozy* (w XIX wieku w Galicji; obecnie gm. w woj. śl., pow. bielski); M 1730, Ry2
- KOZIARA** (1), K 1805 cf. **Koziar** (Ry1, T); Ry2

- KOZIAREK** (1), E 1860; cf. **Koziar** (Ry1); Ry2
- KOZIELSKI** (14), 14K (2 × 1805, 8 × 1813, 1830, 1832, 1849, 1860); odm. *Koźle* (woj. opol., pow. kędzierzyńsko-kozielski) (Ro); Ry2
- KOZIEŁ** (406), 9AMC (5 × 1818, 4 × 1880); 369E: 176 [1801–1839], 33 [1840–1859], 160 [1860–1900]; 28K (4 × 1805, 2 × 1810, 6 × 1811, 1829, 1836, 2 × 1845, 3 × 1846, 1849, 2 × 1859, 1860, 1863, 2 × 1889, 1891, 1894); I. odp. gw. śl. i gw. ciesz. *kozieł* ‘stojak — przyrząd do rżnięcia drzewa’, < *koza* (BSZ, Ro, SNNP, T), < *koziół* (Ry1); II. odm. *Kozy* (w XIX wieku w Galicji, obecnie gm. w woj. śl., pow. bielski); M 1631, Ro, Ry1, Ry2
- KOZIEŁEK** (22); 22E (1801, 3 × 1802, 1805, 1807, 1816, 1822, 1824, 1829, 1831, 1833, 1847, 1865, 1870, 1878, 2 × 1886, 2 × 1890, 1897, 1900); Ry2;
- KOZIELEK** (139), 138E: 2 [1801–1839], 31 [1840–1859], 105 [1860–1900]; K 1847; odp. stp. *koziełek* ‘młody kozioł’ (SNNP), < *koza* (Ro), < *kozieł* (Ry1); n. czes. (DM); M 1758, MC, Ry2
- KOZIEŁEK** cf. **KOZIELEK**
- KOZIENI** (1), E 1820; odp. *koza* (Ry1, SNNP); Ry2
- KOZIK** (6), 3AMC (1818, 2 × 1880); 3K (1876, 1892, 1893); odp. *kozik* ‘nóż rzeźnicki’ (Ry1, SNNP, T); cf. **Koza** (BSZ, Ro); MC, Ry2
- KOZIKIEWICZ** (4), 3AMC (1818, 2 × 1880); K 1893; odm. *Kozikówka* (woj. łódz., pow. zgierski, gm. Parzęczew), < *Koziki* (liczne w woj. maz., w woj. podlas., w woj. warm.-mazur.); Ro, Ry1, Ry2
- KOZINA** (2), 2K (1874, 1778); odp. gw. ciesz. *kozina* ‘kozie mięso’; też ‘rodzaj zaprażonej zupy ze słodkiej kapusty’ (ZSG); n. czes. (DM)
- KOZINEK** *Jerzy, Johann* (2), 2AMC (2 × 1818); cf. **Kozina**; Ry1
- KOZINKIEWICZ** (1), K 1890; cf. **Kozinek**; Ry2
- KOZIOŁ** (10), 9E (1805, 1806, 2 × 1812, 2 × 1819, 1827, 2 × 1863); K 1842; odp. *koziół* (A, Ry1, T); Le, M 1785, MC, Ro, Ry2
- KOZIOŁEK** (3), 2E (1825, 1884); K 1845; I. odp. *koziółek* ‘mały kozioł’ (BSZ, Ro, Ry1, T); II. od n. *Kozioł* (Le, T); MC, Ry2
- KOZIOR** (1), K 1900; cf. **Koza** (Ry1); Ry2
- KOZIRA** (2); 2K (1874, 1878); cf. **Koza**; Ry2
- KOZŁOWSKI** (14), 2AMC (1818, 1860); 2E (2 × 1815); 10K (1802, 1809, 4 × 1813, 4 × 1836); I. odm. *Kozłówka* (liczne w woj. lub., w woj. maz., w woj. podkarp.), < *Kozłowa Góra* (dziel. Piekar) (BSZ), < *Kozłowo* (liczne w woj. kujaw.-pomor., w woj. maz., w woj. wlkp., w woj. warm.-mazur.), < *Kozłów* (woj. śl., pow. gliwicki, gm. Sośnicowice) (Le, Ro, T); II. odp. stp. *koźli* (T); M 1629, MC, Ry2
- KOZMIK** cf. **KOSMIK**
- KOZMIK** *Karl* (1), AMC 1880; od n. czes. *Kozmik* (DM)
- KOZOCZEK** (1), E 1801; cf. **Kozok**; od n. *Kozok*; M 1683
- KOZOK** (22), 2AMC (2 × 1818); E 1890, 19K (1805, 1807, 1813, 1825, 1827, 2 × 1830, 2 × 1845, 1849, 1864, 1874, 1878, 1889, 1891, 1895, 3 × 1899); odp. gw. ciesz. *kozok* ‘grzyb — kozłarz grabowy’ (SGŚC); cf. **Kozak**; Ry1, Ry2
- KOZOŃ** (1), K 1849; odp. *koza* (Ry1); Ry2
- KOZUBEK** *Josef* (1), AMC 1818; I. odp. gw. ciesz. i gw. śl. *kozubek* ‘zakończenie dachu’ (Ro, ZSG), < gw. ciesz. *kozub* ‘stara koza’ (L, SGŚC); też ‘rodzaj naczynia z kory, rodzaj kosza’ (ZSG), < *kozub* (Ry1, T); II. od n. *Kozub* (BSZ, T); III. od oron. *Kozubowa* (góra w Beskidzie Śląsko-Morawskim, w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie w Czechach); DM, Le, Ry2
- KOZULA** (1), K 1813; cf. **Koza** (Ro); Ry2
- KOZUR** (3), 3K (2 × 1849, 1870); cf. **Koza**; Ro, Ry2(0)
- KOZURA** (2), 2K (1805, 1806); cf. **Koza**; Ry2
- KOZYRA** (6), AMC 1818; E 1806; 4K (1811, 1893, 2 × 1900); odp. *kozera, kozyra* ‘powód, przyczyna’; też dawn. ‘karciarz’ (BSZ, Ry1, T); cf. **Kozera**; Ro, Ry2
- KOZBIAŁ** *Klemens, Wojciech* (2), 2AMC (2 × 1880); odp. *koźbiarz* ‘kosiarz’ (Ro)
- KOŻDOŃ** (382), 4AMC (2 × 1818, 1860, 1880); 378E: 100 [1801–1839], 33 [1840–1859], 245 [1860–1900]; odp. śl. *koždy* ‘každy’ (Ro), < stp. *koza* ‘skóra zwierzęca, kozuch’ (SStp-

- AK); L, M 1658, Ry2; **KOZDOŃ** (47), 47E: 22 [1801–1839], 3 [1840–1859], 22 [1860–1900]
- KOŻUL** (1), K 1806; cf. **Koza**
- KOŻUSZNIK** (21), 2AMC (1818, 1860); 18E (1879, 3 × 1802, 3 × 1883, 2 × 1887, 3 × 1890, 5 × 1893, 1898); K 1842; odpap. gw. śl. *kożusznik* ‘kuśnierz’ (Ro, SGPK, t. 2); n. czes. *Kožušník* (DM); M 1577, Ry2
- KÓZKA** (2), 2K (2 × 1893); I. odpap. gw. śl. *kózka* ‘mała koza’ (Ro); II. od n. *Koza* (Le)
- KRACHER** (3), 3AMC (1830, 1867, 1870); cf. **Krahut**; Ry2
- KRACNER** (1), K 1872; cf. **Krajner**
- KRAHUT** *Edmund* (1), E 1896; od niem. n. os. *Krah*, *Kräh* < odpap. niem. *Kräh*e ‘wrona’; Ry2
- KRAINA** (3), 3E (1896, 1898, 1900); odpap. gw. ciesz. < stp. *kraj* ‘skraj, brzeg, obrzeże, krawędź’ (ZSG), < czes. *krajina* (DM); M 1641, Ro, Ry2
- KRAJ** (1), K 1836; cf. **Kraina**; odpap. < *krajac* (Ro); Ry1, Ry2, SNNP
- KRAJNER** (1), K 1896; złoż. (hybryda) < odpap. *krajac* ‘ciąć’; też < *kraj* ‘koniec, granica’ (możliwe < odim. *Dzierżykraj*) + niem. przyr. *-er*; Ry2
- KRAJSEL** (2), 2K (1805, 1815); od niem. n. os. *Krais* (B) < odpap. śrwniem. *krei* ‘linia w kształcie koła’
- KRAK** (1), E 1881; odpap. gw. Pom. Pd. *krak* ‘szkap’ (MSGP); też ‘krakanie’ (Ry, T); Ro, Ry2
- KRAKOWSKI** (1), K 1847; odm. *Kraków* (woj. młp.) (A, Ro, Ry1, SNNP), < *Krakowiec* (Ukraina, obw. lwowski) (SNNP); A, Ry2
- KRAL** (44), AMC 1880; 35E (2 × 1801, 2 × 1803, 1807, 2 × 1811, 2 × 1816, 1818, 2 × 1820, 1823, 1825, 1827, 1829, 1831, 1833, 3 × 1851, 2 × 1878, 3 × 1880, 3 × 1883, 2 × 1885, 3 × 1888, 1898); 8K (2 × 1805, 1807, 1833, 1848, 3 × 1896); odpap. czes. *král* ‘król’ (BSZ, Ro), używ. jako iron. przezwisko, < *kral* < stp. ‘karta o dziesięciu oczkach’ (T), < gw. śl. ‘pazur, szpon ptaka’ (Ro); możliwe od niem. n. os. *Krall* < odpap. niem. *Kral*, *Kraul* ‘król’; n. czes. *Král* (B, DM); L, M 1570, MC, Ry2
- KRALICZEK** (15), 4AMC (2 × 1818, 1870, 1880); 11K (1802, 1827, 1828, 1830, 1832, 1835, 1836, 1839, 1882, 2 × 1890); cf. **Kral**; n. czes. *Králíček* (B, DM); Ry2(0)
- KRALIK** (3), AMC 1818; 2K (1891, 1897); cf. **Kral**; n. czes. *Kralík* (DM, L); Ry2
- KRALIN** (1), K 1805; cf. **Kral**
- KRAMARCZYK** (7), AMC 1818; E 1878; 5K (1805, 1888, 1890, 1891, 1897); I. odpap. gw. ciesz. < stp. *kromarz* ‘kupiec mający kram, straganiarz’ (ZSG), < *kram* ‘sklepik, stragan’ (Ry1); II. od n. *Kramarz* (T); Le, M 1681, MC, Ry2, T
- KRAMER** (7), AMC 1818; 2E (2 × 1879), 4K (1842, 1874, 1888, 1890); n. niem. (A, B, DM, DN); por. ap. gw. ciesz. i gw. śl. *kram* ‘sklepik, stragan’ (CSG, Ry1); Ry2
- KRAMSKY** (1), K 1813; cf. **Kramer**; n. czes. *Krámský* (DM)
- KRANC** (3), 3K (3 × 1848); niem. n. os. < odm. *Cranz*, < *Kranz* (Hamburg, Brandenburg, Śląsk, Prusy Wsch.) (A); Ry2
- KRANICH** (1), K 1874; n. niem. (B, FAM); Ry2
- KRAPEK** (2), 2K (1805, 1807); I. odpap. gw. śl. *krap* ‘drażek z hakiem do wyciągania wiadra z wodą’ (Le, Ro), < stp. *krap* ‘hak’ (Ry1), < *krapka* ‘mała ilość płynu, parę kropel’ (SGŚC); II. odm. *Krapowice* (woj. opol., pow. krapkowicki) (BSZ); III. od n. *Krapa*; n. czes. (DM)
- KRAPP** (2), 2E (1806, 1855); odpap. stp. *krap* ‘hak’ (SStpAK)
- KRASNY** (2), AMC 1818; K 1898; I. odpap. stp. *krasny* ‘czerwony’; też ‘ładny, urodziwy’ (Ry1, SNNP, T); II. odm. *Krasna* (cz. miasta Cieszyna, w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie wś gminna w pow. Frydek-Místek w Czechach), < *Krasne* (liczne w woj. lub., w woj. podkarp., w woj. podlas.); n. czes. *Krásný* (B, DM); M 1629, MC, Ry2
- KRAŚNICKI** (1), K 1898; odm. *Kraśnik* (woj. lub., pow. kraśnicki; os. w woj. zach.pom., pow. choszczeński, gm. Recz; też na Białorusi); A, Ry2
- KRATKI** cf. **KRATKY**
- KRATKY** (4); 4K (1808, 1811, 1819, 1887); n. czes. *Krátký* (B, DM); Ry2; **KRATKI** (17), 3AMC (1818, 2 × 1870); 14K (1809, 3 × 1813, 3 × 1814,

- 1837, 2 × 1841, 2 × 1845, 1849, 1860), B, DM, Ry2
- KRATOCH** (1), K 1815; cf. **Kratochwil**
- KRATOCHWIL** (3), 3K (1813, 1870, 1876); I. odp. stczes. *kratochwile* < stp. *krotochwila* 'żart, dowcip, zabawa' (L, Le, Ro); II. odm. czes. *Kratochvilka* (nieopodal Ivančic; MJ, t. 1); n. czes. *Kratochvil* (B, DM); M 1792, Ry2
- KRATSCHMER** (2), AMC 1818; K 1897; od niem. n. os. (B) < odp. śrwniem. *kretschmer* 'kramarz'; Ry2
- KRAUPNER** (1), K 1811; od niem. n. os. *Kraupe*, *Graupe* (DM) < odp. niem. *Graupe* 'kasza perłowa'
- KRAUS** (15), 3AMC (1818, 2 × 1870); 2E (1878, 1886), 10K (1805, 1810, 1813, 1815, 1828, 1831, 1838, 1849, 1857, 1876); n. niem. (A, B, BSZ, DM, Le); Ry2
- KRAUT** (1), E 1831; n. niem. (B, DM, DN); Ry2
- KRAUTH Josef** (1), AMC 1896; n. niem. (FAM)
- KRAWCZIK** cf. **KRAWCZYK**
- KRAWCZYK** (2), 2K (1840, 1869); odp. *krawczyk* 'krawiec, uczeń krawiecki'; też 'rodzaj grzyba' (BSZ, T), < *krawiec* (Ry1); Le, MC, Ry2; **KRAWCZIK** (2), 2K (1811, 1869); gw. wariant n. *Krawczyk*
- KRAWIEC** (1), K 1892; odp. *krawiec* 'rzemieślnik szyjący odzież' (BSZ, Le, Ro, SNNP, T); M 1571, MC, Ry2
- KREBS** (5), AMC 1872; E 1853; 3K (1805, 1809, 1812); n. niem. (B, DM, DN, FAM, L, MC); Ry2
- KRECZMAŃSKI** (1), K 1871; od niem. n. os. *Kretschmann* < odp. śrwniem. *Kretschmar* 'karczmarz'; Ry2
- KRECZMAR** (1), K 1828; adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Kretschmer* < odp. śrwniem. *kretschmar* < czes. *krčmar* 'karczmarz'; Ro, Ry2
- KRECZMER** (8), 8K (1808, 1813, 1829, 1830, 1836, 2 × 1842, 1872); cf. **Kreczmar**; n. czes. *Krečmer* (DM); Ry2
- KREDL** cf. **KREIDL**
- KREIDL** (1), K 1835; I. niem. n. os. (B, DM) < odp. (zdrobn.) stwniem. *geriute* 'poręba', też < odm. *Keidelheim* (Niemcy, pow. Rhein-
- Hunsrück); II. odp. stp. *krejda* 'kreda' (SSStp-AK); **KREDL Stanisław** (1), AMC 1860; B
- KREIS** (1), K 1805; niem. n. os. (B) < odp. śrwniem. *krei* 'linia w kształcie koła'; por. też ap. niem. *Krëyser* 'gajowy', < niem. *kreisen* 'obracać się, krążyć'; Ry2
- KREISA** (12), 12K (2 × 1805, 2 × 1813, 2 × 1820, 2 × 1845, 2 × 1849, 1863, 1875); cf. **Kreis**
- KREISEL** (13), 2AMC (1860, 1890); 11K (2 × 1805, 1809, 6 × 1813, 1820, 1886); n. niem. (B, DN, L); Ry2
- KREJCZY** (3), 2AMC (1818, 1860); K 1879; odp. gw. ciesz. *krejczy*, *krajczy* 'krawiec' (SGŚC), < czes. *krejči* 'krawiec'; n. czes. *Krejči* (DM); BSZ, M 1640, Ry2
- KREJER** (2), AMC 1818; K 1805; adapt. (spol. wersja) niem. n. os. *Kreis*, *Kreisch* < odm. *Kreisch* (Niemcy, Saksonia, okręg Drezno); Ry2
- KREJSA** (2), AMC 1818; K 1805; adapt. niem. n. os. *Kreisel*; cf. **Kreis**; **KREJZA** (2), 2K (1871, 1886); DM, Ry2
- KREJZA** cf. **KREJSA**
- KRELL** (1), 1842; niem. n. os. *Krill*, *Krell* (B) < odim. (zdrobn. niem.) *Karl*; może też oznaczać substytucję n. pol. *Król* lub n. czes. *Krall*; Ry2
- KREMARCZYK** (1), K 1830; cf. **Kramarczyk**; Ry2
- KREMER** (2), 2K (1845, 1875); n. niem. (A, B, DM, DN, FAM); Ry2
- KREMICZ** (1), K 1819; odp. *krem* 'drzewo przydatne na barć', < ukrajin. *kremyj* 'od osobniony'; Ry2
- KREMICZEK** (1), K 1849; cf. **Kremicz**
- KREMIEC** (6), 6K (1812, 3 × 1813, 1843, 1845); cf. **Kremicz**; Ry2
- KREMLA** (1), K 1812; odp. śrgórniem. *gram*, *gramic* 'gniewny, rozgniewany', cf. **Kremicz**
- KREMPIEC** (2), 2K (2 × 1813); odp. *krepy* 'otyły'; Ry2
- KREMZA** (9), 9K (1813, 2 × 1842, 1845, 1855, 1862, 1874, 1882, 1886); niem. n. os. < odm. *Krems* (Niemcy, pow. Segeberg); Ry2
- KRENZA** (1), K 1847; cf. **Krenek**; Ry2(0)
- KRENEK** (2), AMC 1818; K 1878; adapt. niem. n. os. *Kren* (B) < odp. śrwniem. *krinne*

- 'ściek', < niem. *Krenn* 'kanał, koryto, ściek do odprowadzania wód'; Ry2
- KRENICA** (1), K 1864; cf. **Krenek**; możliwe < odm. *Krynica-Zdrój* (woj. młp., pow. nowosądecki)
- KRENZA** cf. **KREMZA**
- KREPEL** (1), K 1881; I. odp. gw. śl. *krepel* 'placcek, pączek'; też przen. śrwniem. *krepfel* < gw. ciesz. *kreplik* 'pączek', < śrwniem. *krepel* 'człowiek ułomny, kaleka'; II. odim. żyd. *Krejpola* (A); Ry2
- KRESLA** (2), 2K (1810, 1813); I. odp. *kresa* 'linia', < śrwniem. *krei* 'linia w kształcie koła', < *kres* 'granica'; możliwe też < śrwniem. *kreisch* 'krzyk'; II. odim. *Krzysztof*
- KRESLIK** (1), K 1835; cf. **Kresla**
- KRESTA** (6), 6K (1805, 1827, 1879, 1890, 2 × 1897); I. odp. stp. *krest*, < *krzest* 'chrzest' (SStp-AK); II. odim. *Krzysztof*; n. czes. (DM); Ry2
- KRESTINUS** (1), K 1863; I. odp. stp. *krzest* (SStp-AK); II. odim. łac. *Christophorus* < *Krzysztof*
- KRET** (1), K 1805; odp. *kret* (T); M 1572, Ry2
- KRETA** (1), K 1805; odp. stp. *kreta* 'kreda' (SStp-AK), < *kret*; n. typu dopełniacz.; Ry2
- KRETSCHMANN** (2), 2K (1804, 1836); n. niem. (DN)
- KRETSCHMAR** (1), K 1845; n. niem. (B)
- KRETSCHMER** (1), K 1845; n. niem. (B, DN)
- KREUSLER** (1), K 1813; n. niem. (DN)
- KREUTER** (1), K 1890; n. niem. (B, DN)
- KREUTZER** (1), 1876; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- KREUZ** *Ludwikus* (1), AMC 1818; n. niem. (B, DM, FAM); Ry(0)
- KREUZER** (1), K 1875; n. niem. (B, FAM); Ry2(0)
- KREZA** (1), K 1859; odp. stp. *kreza* 'marszczyony, fałdowany kołnierz' (SNNP, SW); Ry2
- KRĘCICHWOST** (2), AMC 1890; K 1805; złoż. od przerwiska dwuczłonowego < odp. *kręcić* + *chwost* 'ogon' = 'człowiek zmienny, lizus'; Ry2
- KRĘCICKI** (1), K 1860; odp. *kręcić*
- KRĘCIOCH** (6), 4AMC (4 × 1860); 2K (1859, 1898); odp. gw. śl. *kręcioch* 'człowiek afektowany', < *krańcoch* 'człowiek zmanierowa-
- ny' (Ro), < *kręcić* (Le); Ry2; **KRĘCZOCH** (9), 9K (1845, 1847, 5 × 1849, 1851, 1866)
- KRĘCZOCH** cf. **KRĘCIOCH**
- KRĘŻA** (1), K 1892; odp. stp. *krężel* 'kądziel' (SStp-AK), < *krężel*, < *krędzel* 'część kołowrotka' (SW); Ry2
- KRĘŻAŁEK** (1), E 1875; cf. **Kręża**
- KRĘŻELOK** (5), AMC 1818; 3E (1877, 1878, 1888); K 1881; cf. **Kręża**; L, M 1678, Ry2
- KRĘŻOLEK** (5), 4E (1877, 1886, 1888, 1897); K 1899; cf. **Kręża**; Ro, Ry2
- KRHU** *Ciwja* (1), J 1838; w źródle odnotowano poch. żyd.; odp. czes. *krhoun* 'człowiek ze łożawymi oczyma'
- KRIBA** *Leopoldine* (1), AMC 1870; adapt. niem. n. os. *Kribbe* < odp. śrwniem. *krëb* 'rak'; Ry2
- KRIBEL** *Arnold* (1), AMC 1818; cf. **Kriba**; Ro; **KRIEBEL** (1), K 1893; Ry2
- KRIEBEL** cf. **KRIBEL**
- KRIEG** (19), 19K (4 × 1805, 2 × 1810, 3 × 1813, 1815, 1819, 1828, 2 × 1830, 1843, 1845, 2 × 1849, 1859); n. niem. (B, FAM)
- KRIEGEL** (1), K 1819; n. niem. (FAM)
- KRIEGER** (7), 7E (1801, 1804, 3 × 1815, 1819, 1856); n. niem. (B, DN); Ry2
- KRISCH** *Falrig, Dewora, Frizzi, Jinfing, Zelig* (5), 5AMC (3 × 1818, 1870, 1880); n. niem. (B); Ry2; **KRISZ** (3), 3K (1825, 1873, 1778); adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Krisch* < odim. *Krzysztof*, < *Kryspin*, < *Krystyn*; Ry2
- KRISTIAN** (3), 3K (1805, 1808, 1830); odim. *Krystyn* (DM); Ry2
- KRISTIMUS** (6), 2AMC (1864, 1870); 4K (1859, 1861, 1862, 1872); cf. **Kristian**
- KRISTOF** (1), K 1805; odim. *Krzysztof* (Ro); Ry2
- KRISZ** cf. **KRISCH**
- KRISZKER** (9), 9K (1803, 5 × 1813, 1814, 1825, 1828); do podst. odim. *Kriszek* < *Krist* < *Christianus* dodano przyr. niem. *-er* (Ro); Ry2
- KROCEK** (1), AMC 1818; odp. gw. ciesz. *kroczać* 'iść powoli, robić kroki' (ZSG), < niem. *Kratze* 'ogrodzona parcela do uprawy jarzyn'; cf. **Kroczek**; Ry2

KROČEK cf. **KROCZEK**

KROCZEK (20), 20K (1805, 1810, 1811, 8 × 1813, 1825, 1835, 1836, 1894, 1896, 1897, 3 × 1898);

I. odap. gw. ciesz. *kroczek* 'prosta miara o długości jednego metra, zrobiona z 3 listw, do mierzenia długości pola' (SGŚC); też 'karp dwuletni' (ZSG), 'jakieś naczynie' (T), < gw. ciesz. *kroczać* 'iść powoli, robić kroki' (ZSG); II. od n. *Krok* (Ro, T); *M* 1571, Ry1, Ry2; **KROČEK** (2), 2K (1805, 1813); n. czes. *Kroček* (DM);

KROCEK *Johann* (1), AMC 1818; Ry2

KRÖGER *Franz, Julie, Susanna* (3), 3AMC (1818, 2 × 1880); n. niem. (FAM)

KROKER (1), E 1883; odm. *Krok* (woj. wlkp., pow. kępiński, gm. Trzcinnica) (Le), < *Kraków* (woj. młp.) (SNNP); Ry2

KROL cf. **KRÓL**

KROMKY *Chimelis* (1), AMC 1880; odap. *kromka*, < *kroma*

KRÖNER (3), 3K (2 × 1813, 1824); n. niem. (B, FAM)

KROP (52), 51E: 30 [1801–1839], 3 [1840–1859], 18 [1860–1900]; K 1829; odap. gw. śl. *krop* 'choroba krowy, świni wywołana tłuścą paszą'; też 'kropla' (Ro), < stp. *kropić* 'obrzucić kroplami wody' (SNNP), < *kropić*, *kropa* (Ry1); możliwa adapt. niem. n. os. *Kropp* < śrwniem. *kropf*, *kroph* 'człowiek z naroślą, wolem na szyi'; też 'człowiek małego wzrostu'; *M* 1792, Ry2

KROPA (1), E 1801; cf. **Krop**; Ry2

KROPACZ (1), K 1858; odap. *kropacz* < gw. młp. 'kij z ciasno obwiązaną na końcu szmatą, używany do regulowania ognia w piecu kuchennym; także jako pochodnia', < gw. wlkp. 'konewka' (MSGP); cf. **Krop** (Ry1); n. czes. *Kropáč* (DM, Ro)

KROPASZ (1), K 1858; cf. **Kropacz**; Ry2(0)

KROPACZEK (1), K 1841; cf. **Kropacz**; n. czes. *Kropáček* (DM); Ry1, Ry2

KROPASZEK *Robert* (1), AMC 1856; cf. **Kropaczek**

KROPEK (4), E 1809; 3K (1805, 1813, 1898); cf. **Krop**; n. czes. (DM); Ry2

KROPKA (2), 2K (1887, 1888); odap. gw. ciesz. i gw. śl. < stp. *kropka* 'kropelka' (MSGŚ, Ro,

ZSG) — tu w znaczu. 'ktoś drobny, niewysoki'; cf. **Krop**; Ry2

KROPP (26) 5AMC (1818, 1860, 3 × 1880); 19E (2 × 1801, 2 × 1807, 2 × 1810, 4 × 1814, 1820, 1830, 1850, 1852, 2 × 1853, 1864, 1871, 1875); 2K (1845, 1872); n. niem. (B, DN, FAM)

KRÖSCHEL (2), 2K (1874, 1877); n. niem. (DN)

KRÖSSE (10), 9E (4 × 1831, 2 × 1832, 1833, 1835, 1845); K 1830; od niem. n. os. *Krosch* (DM) < odap. niem. *Krosch* < pol. *krosno*

KROSTKA (1), K 1874; odap. *krostka*; Ry1, Ry2(0)

KROTki cf. **KRÓTKI**

KROTOCHWIL (4), 2AMC (1896, 1870); E 1891; K 1898; cf. **Krotochwila**; BSZ, Ro, Ry1, Ry2

KROTOCHWILA (1), K 1842; odap. gw. śl. i gw. wlkp. < stp. *krotochwila* 'żart, dowcip, zabawa' (BSZ, Ry1, SNNP); *M* 1639, MC, Ry2

KROUS (3), 2E (1844, 1893); K 1888; niem. n. os. (B); cf. **Krajssel**

KRÓL (20), 2AMC (1818, 1895); 7E (1850, 1892, 1894, 1897, 2 × 1898, 1900); 11K (2 × 1805, 1809, 3 × 1813, 1835, 1843, 1845, 1891, 1898); odap. *król* (A, Ro, Ry1, T); L, Le, *M* 1658, MC, Ry2; **KROL** (4), AMC 1880; E 1811; 2K (1813, 1823); Ro, Ry2, T

KRÓLICZEK (40), 5AMC (1818, 4 × 1880); 35K (2 × 1805, 1810, 2 × 1835, 1846, 2 × 1847, 1849, 4 × 1859, 1864, 1883, 1886, 1870, 3 × 1887, 2 × 1888, 1890, 2 × 1891, 1892, 2 × 1894, 1895, 1896, 1897, 2 × 1898, 2 × 1900); cf. **Król** (Ro); *M* 1632, Ry2

KRÓLIK (2), 2K (1813, 1887); I. odap. *królik* (Ro, Ry1, T); II. od n. *Król* (Le); *M* 1693, Ry2

KRÓLOWICZ (1), K 1870; odm. *Królowe* (woj. opol., pow. głubczycki); Ry2(0)

KRÓTKI (9), E 1894; 8K (2 × 1801, 2 × 1813, 1814, 2 × 1836, 1892); odap. gw. śl. 'mały, niski, niedługi, zwiezły' (Ro) < stp. *krótki* (Ry1, SNNP, SStp.); *M* 1571, Ry2; **KROTki** (3), 3K (1801, 1806, 1889); n. czes. *Krotký* (DM)

KRPEC (2), 2K (1832, 1882); n. czes. *Krpec* (DM)

KRUCZEK (1), K 1878; I. odap. gw. śl. *kruk* 'ptak polny' (Ro), < *kruk* (SNNP), < gw. śl.

- kruczeć* 'burczeć' (Le, Ry1), < gw. młp. 'po-grzebacz' (MSGP); II. od n. *Kruk* (T); Ry2
- KRUCZOŁEK** (1), E 1855; gw. śl. *kruczeć* 'burczeć'
- KRUG** (3), 3K (1811, 1847, 1849); n. niem. (DN, FAM, MC); Ry2
- KRUGENSTEIN** (1), K 1838; złoż. < odp. srwniem. *krug* 'dzban' (lub < odp. niem. *Krug* 'karczma') + stwniem. *stein* 'kamień, skała'; też 'warownia obronna na skale' (lub drugi człon < odm. *Stein*, Niemcy, Bawaria, pow. Fürth)
- KRUGLER Ernest** (1), AMC 1818; odp. niem. *Krug* 'dzban, kufel'; też 'gospoda, karczma'; Ry2
- KRUPA** (81), 5AMC (3 × 1818, 2 × 1870), 48E: 5 [1801–1839], 6 [1840–1859], 37 [1860–1900]; 28K (1805, 1811, 1813, 1828, 1843, 1845, 1847, 3 × 1886, 1887, 5 × 1889, 1891, 1892, 1893, 2 × 1894, 1895, 2 × 1896, 1898, 1899, 2 × 1900); *krupa* < gw. śl. 'kasza' (Ro); też 'otłuczone ziarno', 'grad' (BSZ, SNNP, T); DM, L, Le, M 1571, MC, Ry2
- KRUPICZKA** (1), K 1813; n. czes. *Krupička* (DM); Ry2
- KRUPIŃSKI** (1), K 1874; odm. *Krupin* (liczne w woj. warm.-mazur.) (Ro); Ry2
- KRUPKA** (1), K 1863; I. odp. gw. śl. *krupka* 'ikra śledzia lub ryby'; też 'puszka z blachy' (Ro); II. od n. *Krupa* (T); n. czes. (DM); M 1571, Ry2
- KRUPSKA Emilie** (1), K 1801; od n. *Krupski* < odm. *Krupy* (liczne w woj. lub., w woj. maz., w woj. zach.pom.); Ry2
- KRUS** (3), 2E (1844, 1893); K 1888; odp. *kruchy*; Ry2
- KRUSZEL** (1), K 1824; odp. stp. *krusza* 'grudka soli, gruzolek' (Ro, Ry1, SNNP)
- KRUSZINA** (1), K 1847; odp. gw. ciesz. *kruszyna* 'szakłak pospolity' (ZSG); n. czes. *Krušina* (DM)
- KRUSZKA** (1), K 1805; odp. *kruszka* gw. ciesz. 'cielęce żołądki i jelita', < gw. śl. 'grusza' (Ro, Ry1), < *krusz* 'grudka soli' (SNNP); Ry2
- KRUSZYŃKA** (1), K 1824; cf. **Kruszina**; Ry2
- KRUŻEG** (2), 2E (1805, 1816); odp. gw. maz. *kruż* 'czara z uchem, dzban, garnek' (SGPK, t. 2)
- KRUŻOŁOCH** (1), E 1814; cf. **Krużolek**
- KRUŻOŁEK** (11), AMC 1880; 10E (3 × 1801, 1805, 1811, 1816, 1849, 1867, 1887, 1899); odp. gw. młp., gw. maz. i gw. wlkp. *kręzolek* 'część przęślicy, na którą nakłada się len do przędzenia' (MSGP); M 1621, Ry2
- KRYGEL** cf. **KRYGIEL**
- KRYGIEL** (4), 4E (1894, 1895, 1899, 1900); odp. gw. ciesz. *krygiel* 'kufel' (CSG); Ry2, T; **KRYGEL** (1), K 1895; Ry2
- KRYSA** (1), K 1898; I. odp. gw. śl. *krysa* 'powiat' (SGŚ, T), < gw. ciesz. *kryska* 'kredyt w sklepie prywatnym lub karczmiu' (SGŚC); II. odm. *Крыс* (Ukraina, obw. winnicki); n. czes. *Kryśa* (DM)
- KRYSTA Ludwig, Marianna** (2), 2AMC (1818, 1897); odim. *Krystian* (Ro, Ry1); n. czes. (DM); Ry2
- KRYSTINAR** (2), AMC 1818; K 1900; odim. *Krzysztof*, < *Krzysztan*, < *Krystyn*, < *Krzysztyń*
- KRYSZPIN** (3), 3E (1801, 1803, 1804); odim. *Kryspin*; n. czes. *Kryšpín* (DM); Ry2
- KRYSZTEK** (1), K 1899; cf. **Krystinar**; (Ry1)
- KRYWALSKI** (5), 2AMC (1818, 1880); 3K (1885, 1897, 1899); odm. *Krywałd* (woj. śl., pow. lubliniecki, gm. Koszęcin); Ro, Ry2
- KRZAK** (11), 4AMC (1818, 3 × 1880); 7K (1812, 1878, 1897, 1898, 3 × 1900); odp. *krzak* (BSZ, Ro, T); n. czes. *Křak* (DM); L, Le, Ry2;
- KRZOK** (3), 2E (1895, 1897); K 1870; gw. (śl.) wariant n. *Krzok* < odp. gw. ciesz. *krzok* 'krzak' (ZSG); Ry2
- KRZEMIEC** (2), 2K (1804, 1830); cf. **Krzemień**; Ro, Ry1
- KRZEMIEN** cf. **KRZEMIENÍ**
- KRZEMIENÍ** (143), 142E: 54 [1801–1839], 9 [1840–1859], 79 [1860–1900]; K 1850; odp. *krzemień* (Ro, T), gw. śl. *krzemień* 'kamień z krzesiwa, o który uderzano' (Ro); M 1621, Ry2; **KRZEMIEN** (46), 2AMC (2 × 1870); 41E: 2 [1801–1839], 8 [1840–1859], 31 [1860–1900]; 3K (2 × 1845, 1848); wariant n. *Krzemień*; Ry2

- KRZEŚ** (6), 6E (1884, 1886, 1889, 3 × 1895); odim. *Krzesimir*; Ry2
- KRZĘPEK** (5), AMC 1818; 4K (1801, 1887, 1896, 1899); odp. gw. śl. *krzap*, *krzępek* (Ro); M 1830, Ry2
- KRZĘSKA** (1), K 1834; odp. gw. góral. *krzęść* 'skrzyp' (SGPK, t. 2)
- KRZICZEK** (2), 2K (1819, 1824); n. czes. *Křiček*, *Křiček* (DM)
- KRZISTEK** (2), 2K (1847, 1849); n. czes. *Křístek* (DM)
- KRZIŻANKA** *Petra* (1), E 1805; cf. **Krzyżan**
- KRZIŻEK** (3), 3K (2 × 1813, 1834); odp. gw. ciesz. *krziż* 'utrapienie, zmartwienie, udręka' (ZSG); n. czes. *Křížek* (DM); Ry2
- KRZOK** cf. **KRZAK**
- KRZYCZEK** (1), E 1851; odp. *krzyk*, < *krzyczeń* (Ro, Ry1); Ry2(0)
- KRZYNEK** (2), 2E (1892, 1897); cf. **Krzystek**
- KRZYSTEK** (27), 2AMC (2 × 1870); 10E (8 × 1884, 1899, 1900); 15K (2 × 1849, 1858, 2 × 1866, 2 × 1870, 1874, 1877, 1878, 1896, 2 × 1898, 2 × 1900); odim. *Krzysztofor*, < *Krzysztyń*, < *Krzyszpin* (SNNP), < *Krzysztof* (Ro); M 1577, Ry2
- KRZYWANEK** (1), K 1889; cf. **Krzywiec**; Ro, Ry1, Ry2
- KRZYWIEC** (1), K 1809; odp. *krzywy* (Ry1, SNNP); Ry2
- KRZYWIECZKO** (1), K 1805; cf. **Krzywiec**
- KRZYWINA** *Franz* (1), AMC 1870; odp. *krzywy* (Ry1)
- KRZYWO** (2), 2E (2 × 1879); od n. *Krzywy*; cf. **Krzywiec**
- KRZYWOŃ** (117), 3AMC (1818, 2 × 1870); 106E: 36 [1801—1839], 22 [1840—1859], 48 [1860—1900]; 8K (1811, 1837, 1845, 1879, 1886, 1888, 1889, 1892); cf. **Krzywiec** (Ro, Ry1); możliwe < odm. *Krzywań* (woj. pomor., pow. słupski, gm. Dębica Kaszubska); M 1850, Ry2
- KRZYWOUSTA** *Anna* (1), K 1858; od n. *Krzywousty*; złoż. od przymiotnika dwuczłonowego < odp. *krzywe* + *usta*
- KRZYŻAN** (2), E 1816; K 1857; I. od n. *Krzyżan* < odm. *Krzyżanowice* (woj. śl., pow. raciborski; woj. opol., pow. oleski, gm. Gorzów Śląski); II. odp. *krzyż* (Ro, Ry1, SNNP); III. odim. stp. *Krzyżan*; n. czes. *Křižan* (DM); BSZ, Ry2
- KRZYŻANEK** (97), 2AMC (2 × 1818), 91E: 11 [1801—1839], 11 [1840—1859], 69 [1860—1900]; 4K (1870, 1893, 1895, 1896); cf. **Krzyżan** (Ry1); L, M 1621, Ry2
- KRZYŻEK** (3), 3K (1830, 1849, 1858); I. odp. *krzyż* (Ry1); II. od n. *Krzyż* (Le, Ro); M 1638, Ry2
- KRZYŻOK** (1), K 1872; odp. *krzyżak* (T); n. śl.; Ry2
- KSZANOWSKI** *Lur* (1), AMC 1818; odm. *Chrzanowice* (woj. łódz., pow. sieradzki, gm. Błaszki; też pow. radomszczański, gm. Gomonice, dawn. *Krzyżańcowice*); Ry2
- KSZTEC** (1), E 1869; odp. *kszta* 'odrobina, okruch'
- KUBACZ** (2), E 1865; K 1825; I. odim. *Jakub* (Ro); II. odp. gw. ciesz. *kuba* 'rodzaj świecznika z wypalanej gliny z otworami na łuczywo' (ZSG); n. czes. *Kubáč* (DM, Ro); M 1577, Ry2
- KUBACZEK** (4), E 1884; 3K (1805, 1809, 1859); cf. **Kubacz**; n. czes. *Kubáček* (DM); Ro, Ry2
- KUBACZKA** (64), 5AMC (3 × 1818, 2 × 1870); 51E: 7 [1801—1839], 3 [1840—1859], 41 [1860—1900]; 8K (1804, 2 × 1805, 1809, 1827, 1833, 1898, 1900); cf. **Kubacz** (Ro); n. czes. *Kubáčka* (Ro); L, M 1631, Ry2
- KUBACZKO** (5), 4E (1801, 1829, 1844, 1882); K 1813; cf. **Kubacz**; M 1751, Ry2
- KUBACZKOWA** *Theresie* (1), E 1802; cf. **Kubacz**
- KUBALA** (24), 4AMC (1818, 3 × 1880); 15E (1801, 3 × 1803, 1859, 1862, 2 × 1864, 2 × 1883, 3 × 1894, 2 × 1897); 5K (1814, 1815, 1829, 1849, 1881); cf. **Kubacz**; n. czes. (DM, Ro); L, Le, M 1629, Ro, Ry2
- KUBALIK** (1), K 1880; cf. **Kubacz**; n. czes. *Kubalík* (DM, Ro); Ry2
- KUBALKA** *Paul* (1), AMC 1818; cf. **Kubala**; Ry2
- KUBAN** (1), K 1870; odim. słowac. *Kuba* < *Kuban* < *Jakub* (Le, Ro); n. czes. *Kubán* (DM, Ro); Ry2

- KUBANEK** (28), AMC 1860; 14E (1805, 1808, 1812, 2 × 1815, 1819, 1822, 1857, 1860, 1871, 1882, 1885, 1896, 1898); 13K (1805, 1813, 1824, 1832, 2 × 1845, 2 × 1849, 2 × 1859, 1862, 2 × 1869); cf. **Kuban**; I. odp. *kubanek* (T); II. od n. *Kuban* (Le, T); n. czes. *Kubánek* (DM, Ro); *M 1681*, Ry2
- KUBANT** (2), AMC 1872; K 1831; n. czes. (DM)
- KUBASZOWSKI** (2), AMC 1862; K 1817; I. odm. *Kubaczyn* (woj. wlkp., pow. grodziski, gm. Granowo); II. przekszt. n. *Kubasz* (Ro); Ry2
- KUBECKI** (1), K 1805; I. odm. *Kubeczki* (woj. wlkp., pow. rawicki, gm. Pakosław); II. od n. *Kubek* (Ro); Ry2
- KUBECZEK** (10), 9E (1862, 1893, 7 × 1894); K 1805; cf. **Kubek**; od n. *Kubek* (Ro, T); n. czes. *Kubeček* (DM, Ro); *M 1683*, Ry2;
- KUBECZKE** (1), K 1896; zgerm. forma n. *Kubeczek*
- KUBECZKA** (55), 51E: 12 [1801–1839], 2 [1840–1859], 37 [1860–1900]; 4K (1805, 1843, 1897, 1899); cf. **Kubeczek**; n. czes. *Kubečka* (DM, Ro); *L, M 1644*, Ry2
- KUBECZKE** cf. **KUBECZEK**
- KUBECZKO** (97), 89E: 79 [1801–1839], 10 [1860–1900]; 8K (2 × 1805, 3 × 1813, 1845, 1849, 1892); cf. **Kubacz**, **Kubek**; *M 1654*, Ro
- KUBEK** (7), AMC 1890; E 1807; 5K (1812, 1833, 2 × 1845, 1888); I. odp. *kubek* ‘garnuszek lepszej roboty’ (Ro, T); II. odim. *Jakub* (Ro, T); n. czes. (Ro); Ry2
- KÜBEL** (1), K 1862; n. niem. (FAM)
- KUBEL** (2), 2K (1865, 1896); odp. *kubel*; od n. czes. *Kubela* (DM, Ro); *M 1754*, Ry2
- KUBENEK** (1), K 1863; cf. **Kubiak**
- KUBENKO** (1), K 1812; cf. **Kubiak**; Ry2
- KUBESZ** (14), AMC 1818; 13K (3 × 1805, 1809, 1891, 1892, 1893, 1895, 1996, 2 × 1897, 1899, 1900); cf. **Kubiak**; n. czes. *Kubeš* (DM, Ro); *M 1688*
- KUBIAK** (1), K 1881; odim. *Jakub* (MC, Ro); Ry2
- KUBICA** (38), 4AMC (3 × 1818, 1870); 4E (1843, 1852, 1866, 1869); 30K (13 × 1805, 1806, 7 × 1813, 1827, 2 × 1842, 1845, 1859, 1871, 1896, 2 × 1899); cf. **Kubiak**; n. czes. (DM); *Le, M 1639*, Ro, Ry2
- KUBICZ** (7), 7E (1806, 1811, 1866, 1869, 2 × 1879, 1882); cf. **Kubiak**; *L, Ro, Ry2*
- KUBICZEK** (103), 10AMC (6 × 1818, 4 × 1870); 80E: 13 [1801–1839], 4 [1840–1859], 63 [1860–1900]; 13K (2 × 1805, 5 × 1813, 1828, 1845, 1859, 3 × 1879); cf. **Kubiak**; n. czes. *Kubiček* (DM, Ro); *L, Le, M 1588*, Ry2
- KUBICZKA** (3), 3E (1806, 1872, 1874); cf. **Kubiak** (Ro); n. czes. *Kubička* (DM, Ro)
- KUBIEŃ** (10), 3AMC (3 × 1818); E 1845; 6K (1882, 1883, 1885, 1888, 1899, 1900); cf. **Kubiak** (Ro); Ry2
- KUBIK** (60), 4AMC (1880, 3 × 1898); 52E: 2 [1801–1839], 1 [1840–1859], 49 [1860–1900]; 4K (1833, 1842, 2 × 1845); cf. **Kubiak**; możliwe < też odp. gw. ciesz. *kubik* ‘miara objętości — metr sześcienny’ (SGŚC); też ‘sześcian prawidłowy’, ‘kocioł rektyfikacyjny’, ‘chlew’ (T); n. czes. *Kubík* (DM, Ro); *Le, M 1577*, MC, Ry2
- KUBIN** (5), 3AMC (2 × 1818, 1880); E 1816; K 1827; cf. **Kubiak** (*Le, MC, Ro*); n. czes. *Kubín* (DM, Ro); *L, M 1632*, Ry2
- KUBINA** (2), 2K (1824, 1898); cf. **Kubin**; możliwe też < odm. *Kubino* (Galicja); n. czes. (DM, Ro); *M 1653*, MC, Ry2
- KUBISZ** (263), 2AMC (1818, 1880); 259E: 79 [1801–1839], 4 [1840–1859], 176 [1860–1900]; 2K (1845, 1853); cf. **Kubiak**; n. czes. *Kubiš* (DM, Ro); *M 1567*, Ry2
- KUBISZEK** (2), 2E (1813, 1854); cf. **Kubisz**; n. czes. *Kubišek* (Ro); Ry2(0)
- KUBKA** (1), K 1830; cf. **Kubek** (T); odim. *Kuba* (Ro); n. czes. (DM); *Le, Ry2*
- KUBLIK** (1), E 1843; I. odp. *kubel* ‘naczynie na płyny’ (Ry1); II. od n. *Kubel* (Ro)
- KUBOCZEK** (1), K 1885; cf. **Kuboń**
- KUBOK** (3), 3E (1880, 2 × 1884); cf. **Kuboń**; Ry2
- KUBOŃ** (3), 3K (1813, 1830, 1836); I. odim. *Kuba* < *Jakub* (Ro); II. odp. gw. ciesz. *kubo* ‘biodro’ (ZSG); *M 1617*, Ry2
- KUBOSZ** (1), E 1899; cf. **Kuboń**; n. czes. *Kuboš* (DM); *L, M 1816*, MC, Ro, Ry2

- KUBOSZEK** (3), AMC 1880; 2E (1883, 1900); cf. **Kubosz**; n. czes. *Kubošek* (DM); L, M 1654, Ry2
- KUCALA** (1), K 1861; odpap. gw. ciesz. i gw. śl. *kucać*, < *kuckać* 'kaszleć' (SGŚ); Ry2; **KUCZALA** (5), E 1882; 4K (1849, 1863, 1869, 1879); Ro, Ry1, Ry2
- KUCHAR** (1), K 1897; odpap. *kuch* 'wytloki po wyciśnięciu oleju' (Ro), < stp. 'rodzaj placaka'; n. czes. *Kuchař* (B, DM); Ry2
- KUCHARCZYK** (13), 13E (1801, 1821, 2 × 1826, 1829, 1831, 1833, 1855, 2 × 1857, 1877, 1891, 1895); odpap. gw. śl. *kucharczyk* 'kucharz' (A, BSZ, Ro, T); cf. **Kucharz**; L, Le, M 1640, MC, Ry2
- KUCHARZ** (3), 3K (1836, 1887, 1900); odpap. *kucharz* (BSZ, Ro, SNNP, T); L, M 1580, Ry2; **KUCHORZ** (1), K 1876; odpap. gw. ciesz. *kuchorz* 'kucharz'; M 1633, Ry2
- KUCHEJDA** (122), 9AMC (4 × 1818, 5 × 1870); 19E (1816, 1824, 1828, 2 × 1857, 1858, 1860, 1864, 3 × 1872, 1875, 1880, 3 × 1884, 1887, 2 × 1889), 94K: 53 [1801–1839], 13 [1840–1859], 28 [1860–1900]; odpap. *kuch* 'wytloki po wyciśnięciu oleju' (Ro, Ry), < stp. 'rodzaj placaka', < gw. ciesz. *kuchcić* 'gotować posiłek' (ZSG); L, M 1577, Ry2
- KÜCHEL** (3), 3K (1802, 1830, 1836); n. niem. (DN)
- KÜCHLER** *Grifla, Marima, Saphir, Szmul* (4), 4AMC (4 × 1880); n. niem. (B, DN)
- KUCHNA** (2), 2K (1813, 1863); I. odpap. *kuchnia*; II. od n. *Kuch*; cf. **Kuchejda**; Le
- KUCHORZ** cf. **KUCHARZ**
- KUCHOWSKA** *Elfride* (1), AMC 1880; cf. **Kucharz**
- KUCICKI** (1), K 1813; I. odm. *Kuciny* (woj. łódz., pow. poddębicki, gm. Dalików); II. odpap. *kucia* 'człowiek, który powoził u dziedzica'; Ry2
- KUCZ** *Zofia* (1), AMC 1880; I. odpap. *kuczyć się* 'przykrzyć się' (BSZ, Ry), < gw. stp. *kuczeć* 'siedzieć w kucki' (SStpAK, T), < gw. śl. *kuca* 'stangret, woźnica; licha chata' (Ro); II. odim. *Konrad* (SNNP); por. też niem. n. os. *Kutz, Kutsch* (BSZ, Ro) < odim. *Konrad*; Ry2
- KUCZA** (17), 3E (1882, 1889, 1891); 14K (2 × 1805, 1810, 2 × 1813, 1828, 1829, 1859, 1863, 1867, 1869, 1871, 1882, 1886); odpap. *kucza* < gw. śl. 'stangret, woźnica'; też 'licha chata' (MSGP, Ro), < stp. 'drewniana chata, szałas, szopa' (SNNP, T), < stp. *kuczyć* 'dokuczać' (Ry1); M 1670, Ry2
- KUCZABA** (1), K 1825; odpap. gw. śl. *kuczaba* 'kołek zabezpieczający koło wozu, także członki ciała' (BSZ, Ry1); n. czes. *Kučaba* (DM); Ry2
- KUCZALA** cf. **KUCALA**
- KUCZECZKA** (1), K 1805; odpap. stp. *kuczeć* 'siedzieć w kucki' (SStpAK)
- KUCZECZKULA** *Magdalena* (1), K 1835; cf. **Kuczeczka**
- KUCZER** (4), 3AMC (3 × 1818); K 1805; odpap. gw. ciesz., gw. śl., gw. młp., gw. maz., gw. wlkp., gw. kasz. i gw. Pom. Pd. *kuczer* 'woźnica, stangret dworski' (Ro, Ry1, SGŚC, T)
- KUCZERA** (144), 11AMC (2 × 1818, 1862, 1866, 3 × 1870, 4 × 1880); 63E: 8 [1801–1839], 2 [1840–1859], 53 [1860–1900]; 70K: 8 [1801–1839], 10 [1840–1859], 52 [1860–1900]; cf. **Kuczer** (Ro, Ry1, T); < odpap. czes. *kučera* 'woźnica'; por. gw. ciesz. i gw. śl. *kuczer* (to samo znacz.); n. czes. *Kučera* (B, DM); L, Le, M 1649, Ry2
- KUCZERNY** (8), E 1804; 7K (1828, 1830, 1832, 1836, 1870, 1877, 1897); cf. **Kuczer**, **Kuczera**
- KUCZKA** (6), AMC 1890; 5K (1805, 1813, 1836, 1868, 1872); odpap. *kuczka* < gw. śl. < stp. 'stara, licha chałupina' (Ro); też < gw. młp. 'mały snopek' (MSGP), < *kuczyć* 'siedzieć w kucki' (Ry1); M 1633, Ry2
- KUCZY** (2), 2K (1813, 1830); odpap. gw. ciesz. *kuczerować* 'pozwozić końmi' (SGŚC), < *kuczyć* 'dokuczać' (Ry1); Ro, Ry2
- KUCZYNARSKI** (1), K 1882; odm. *Kuczyn* (woj. podlas., pow. moniecki), < *Kuczyna* (woj. wlkp., pow. gostyński, gm. Krobia; woj. kujaw.-pomor., pow. włocławski, gm. Brześć Kujawski)
- KUĆKA** (6), E 1888; 5K (1835, 1864, 1866, 1874, 1890); odpap. gw. ciesz. *kućka* 'ozdoba — pomponik, wisiorek z nici' (SGŚC), < *kuczyć* 'dokuczać' (Ry1); Ry2

- KUDELKA** (3), 3K (1805, 1878, 1880); cf. **Kudlaczek**, **Kudloczyk**; < odpap. *kudet* (MC, Ro, Ry1); n. czes. *Kudělka* (DM)
- KUDELSKI** Ignatz (1), AMC 1870; I. odm. *Kudlovice* (gm. w Czechach, w pow. Uherské Hradiště; MJ, t. 1); II. odpap. *kudet* (Ry1), < ukrain. *кудела* 'kądział'
- KUDERA** Anzelm (1), AMC 1818; odpap. gw. *kudra* 'łacha, jeziorko', < stp. *kudry* 'kudły' (SStp.); Ry2
- KUDLACZEK** (4), 4K (1813, 1828, 1831, 1834); cf. **Kudloczyk**; n. czes. *Kudláček* (DM)
- KUDLOCZYK** Franz (1), AMC 1818; odpap. gw. ciesz. *kudlocz* 'człowiek albo zwierz kudłaty'; też 'agrest' (ZSG)
- KUDRA** (2), 2K (1892, 1898); odpap. gw. kasz. *kudra* 'szmata, gałgan'; też 'łacha, jeziorko' (Ro, T); n. czes. (DM); B, Ry2
- KUDRZIK** (1) K (1805); cf. **Kudra**
- KUDRZYK** (2), 2K (1805, 1809); cf. **Kudra**; Ry2(0)
- KUDZIEJ** (1), K 1862; odpap. prs. *kuditi* 'niszczyć'
- KUDZIELKA** (12), E 1807; 11K (1801, 4 × 1805, 1807, 2 × 1813, 1815, 2 × 1824); cf. **Kudziej** (Ro), < gw. śl. *przekudzić* 'zepsuć, zniszczyć' (Ro, Ry1); M 1878, Ry2
- KUDZY** (1), K 1805; cf. **Kudziej**
- KUFA** (19), AMC 1818; 12E (1888, 1889, 1890, 4 × 1892, 2 × 1894, 2 × 1896, 1897); 6K (2 × 1861, 1865, 1892, 2 × 1897); odpap. *kufa* < stp. 'wielka beczka' (Ro); też < gw. śl. 'kufel' (Ro), < gw. Pom. Pd. 'płozą sań' (SGPK, t. 2); n. czes. (DM); L, M 1621, Ry2
- KUFEL** (1), K 1900; odpap. gw. ciesz. i gw. śl. *kufel* < niem. *Kuffel* (Ro, SGŚC, T); Ry2
- KUGLA** (1), K 1845; odpap. gw. śl. *kugla* 'bańka szklana na choinkę' (Ro), < niem. *Kugel* 'kula, gałka, bila'; Ry2
- KUGLER** (1), K 1869; n. niem. (B, DM, FAM); Ry2
- KUHL** Abrach (1), AMC 1872; niem. n. os. < odpap. śrwniem. *kuhl* 'spokojny, obojętny', < stwniem. *kuel* 'spokojny, łagodny', < śrwniem. *kule* 'jama, loch'; MC
- KÜHLEBERG** Lawfrewl (1), AMC 1818; złoż. < odpap. śrwniem. *kühl* 'spokojny, obojętny' (lub < śrwniem. *kule* 'dół, jama') + niem. *Berg* 'góra, wzgórze'
- KÜHLER** (1), K 1813; n. niem. (B); cf. **Kuhl**
- KUHN** (6), 3AMC (1818, 2 × 1880); 3K (1838, 1842, 1870); n. niem. (B, DM, DN)
- KUHNA** (1), K 1860; adapt. niem. n. os. *Kuhn* < odim. o podst. *Kun-*; możliwe < odpap. stwniem. *kuel* 'spokojny, łagodny', < śrwniem. *kule* 'jama, loch'; Ry2
- KUHNA** cf. **KUHN**
- KÜHNEL** (1), K 1860; n. niem. (B, DM, FAM, L)
- KUJAWA** (2), 2E (1897, 1898); odpap. gw. maz., i gw. wlkp. *kujawa* 'niurodzajne miejsca w polu, wśród lasów, golizna' (Ro, Ry1, T); M 1800, Ry2
- KUJAWSKI** (1), E 1877; I. odpap. *kujawski* 'awanturiczny, burzliwy' (T); II. od nazwy geogr. *Kujawy* (kraina na Pojezierzu Wielkopolskim) (Ro, T); L, Ry2
- KUKA** (1), E 1887; odpap. gw. ciesz. *kukać* 'zagałdać'; też 'o głosie kukułki' (ZSG), < gw. *kuka* < ros. *кука* 'pięść' (Ro); n. czes. (DM); Ry1, Ry2
- KUKLA** (1), E 1886; I. odpap. *kukla* < gw. ciesz. 'podłużne pieczywo z jasnej pszennej mąki' (SGŚC); też 'bułka, strucla' (Ry1, T), < gw. śl. 'kukła' (Ro); II. odm. *Kukle* (woj. podlas., pow. sejneński, gm. Giby); n. czes. (DM); M 1571, Ry2
- KUKLER** (1), K 1847; złoż. (hybryda) < odpap. *kukla* (cf. **Kukla**) + przyr. niem. *-er*; Ry2
- KUKŁA** (18), 18K (1801, 2 × 1805, 2 × 1813, 1831, 1845, 1847, 1849, 1882, 3 × 1886, 1887, 1890, 1893, 2 × 1894); odpap. *kukla* (Ro, T); M 1571, MC, Ry2
- KUKSA** (1), K 1899; I. odm. *Kuksy* (os. w woj. pomor., pow. sztumski, gm. Dzierżgoń); II. odpap. *kuksać* 'szturczać', < *kuksaniec* 'uderzenie łokciem lub pięścią'; Ry2
- KUKUCZ** (197) 4AMC (1867, 1870, 2 × 1880); 174E: 76 [1801–1839], 24 [1840–1859], 74 [1860–1900]; 19K (1801, 3 × 1805, 1806, 2 × 1812, 1823, 1824, 1830, 1836, 1838, 1839, 1845, 1847, 1848, 1849, 2 × 1900); cf. **Kukuczka** (Ro, SGŚC); M 1801, Ry2

- KUKUCZA** (1), E 1858; cf. **Kukuczka**
- KUKUCZKA** (8), 2AMC (1818, 1860); E 1887; 5K (1889, 1890, 1892, 1894, 1899); odp. gw. ciesz. *kukuczka* ‘kukułka’ (Ro, SGŚC, T); n. czes. *Kukučka* (DM); L, M 1621, Ry2
- KUKUL** *Karl* (1), AMC 1869; odp. łac. *cuculus* ‘kukułka’; cf. **Kukucz** (Ro); Ry1, Ry2
- KUKULA** (1), K 1849; cf. **Kukul**; Ry2
- KUKULINUS** (1), K 1824; cf. **Kukul**
- KUKULISZ** (1), K 1829; cf. **Kukul**; Ry1
- KUKULSKI** *Karl* (1), AMC 1870; odm. *Кукули* (Ukraina, rej. piszcowski, obw. winnicki) (A); Ry2
- KUKUTEK** (1), E 1897; odp. gw. ciesz. *kukuczka* ‘kukułka’ (SGŚC); Ry2(0)
- KULA** (26), 2AMC (1818, 1872); 24K (5 × 1805, 1808, 1809, 5 × 1813, 1815, 1820, 1881, 6 × 1887, 1890, 1892, 1894); I. odp. *kula* (A, BSZ, Ry1, T), < gw. śl. ‘piłka skórzana z dętka’ (SGŚ); też ‘kij dla kulawych’ (Ro), < gw. młp. ‘jeden z czterech drążków podtrzymujących skrzynię lub drabiny wozu’ (MSGP); II. odm. *Kule* (woj. śl., pow. kłobucki, gm. Popów); n. czes. (DM); A, Le, M 1722, MC, Ry2
- KULAN** (1), E 1871; odp. gw. śl. *kulan* ‘kulawy, utykający na nogę’ (SGPK, t. 2); też ‘toczony, zawijany’ (T), < gw. ciesz. *kulać* ‘toczyć’ (SGŚC), < *kulaty* ‘kolisty, okrągły’ (SGŚC); M 1636
- KULANEK** (1), E 1825; cf. **Kulan**; Ry2
- KULAS** (2), 2K (2 × 1899); odp. gw. śl. *kulas* ‘kulawy’; też ‘noga’ (Ro, T), < gw. maz. ‘po-grzebacz’ (MSGP); n. czes. (DM); M 1640, Ry2
- KULFA** (5), 4E (2 × 1805, 1856, 1873); K 1873; odp. gw. góral. *kulfa* ‘osoba krzywa, prostak’ (SGPK, t. 2); cf. **Kulfon**; M 1621, Ry2(0)
- KULFON** (1), E 1809; odp. stp. *kulfon* ‘człowiek niezgrabny’; też ‘dukat oberżnięty’, ‘rzecz niezgrabna’ (SStPAK), < gw. maz. *kulfan* ‘osoba krzywa’, ‘prostak’ (SGWOiM); Ry2
- KULHANEK** (1), K 1801; odp. stp. *kulhać* ‘kuleć, chromać’ (SNNP), < gw. ciesz. *kulhóncka* ‘kuleć, utykać’; n. czes. *Kulhánek* (DM, L); M 1621, Ry2
- KULHON** (21), AMC 1818; 20K (4 × 1805, 5 × 1813, 1817, 1824, 1827, 1830, 1834, 2 × 1835, 1842, 1847, 1848, 1849); cf. **Kulhanek**; czes. < *kulhat* ‘kuleć’; n. czes. *Kulhan* (DM); M 1715
- KULIG** (70), 2AMC (2 × 1818); 68E: 6 [1801–1839], 2 [1839–1859], 60 [1860–1900]; odp. gw. śl. *kulig* ‘drobny ptak’; też ‘przejażdżka saniami’ (Ro); L, Le, M 1621, Ro, Ry2, T
- KULIGA** (1), E 1811; cf. **Kulig** (Ro); L, Ry2, T
- KULIK** (14), AMC 1818; 10E (1809, 1812, 1815, 1817, 2 × 1819, 1824, 2 × 1826, 1873); 3K (1824, 1833, 1896); odp. gw. ciesz. *kulik* ‘palik’; też ‘kotek’ (ZSG), < *kulik* ‘pliczek’; też gw. ‘szynka’ (A, Ro, T); n. czes. *Kulik* (DM); L, Le, M 1577, Ro, Ry2
- KULIKA** (1); K 1805; cf. **Kulik**; Ry2
- KULIN** *Aron* (1), J 1838; cf. **Kulka** (Ro, Ry1); Ry2
- KULISEK** *Anna* (1), AMC 1896; cf. **Kulisz**; n. czes. *Kulisek* (DM); Ry2(0)
- KULISIEWICZ** *Anton, Wacław* (2), 2AMC (2 × 1870); cf. **Kulisz**; Ry2
- KULISZ** (44), 2AMC (2 × 1870); 40E (1801, 1803, 2 × 1805, 12 × 1813, 1816, 1819, 3 × 1821, 2 × 1823, 1827, 2 × 1848, 1869, 4 × 1878, 1880, 8 × 1882); 2K (1805, 1813); odp. gw. ciesz. i gw. śl. *kulić* ‘toczyć’ (CSG, Ry1, SGŚ, T); n. czes. *Kuliš* (DM); A, Le, M 1684
- KULISZA** (1), E 1801; cf. **Kulisz** (Ry1); Ry2
- KULISZEK** (2), AMC 1872; K 1813; cf. **Kulisz**; n. czes. *Kulišek* (DM); Ry2(0)
- KULISZKA** (1), K 1813; cf. **Kuliszek**
- KULIZA** (1), K 1805; **Kuliszek**; Ry2(0)
- KULKA** (5), AMC 1818; E 1816; 3K (1805, 1843, 1888); I. odp. gw. młp. i gw. maz. *kulka* ‘szydełko’ (MSGP), < gw. młp. i gw. maz. ‘drażek z hakiem do wyciągania wody z płytkiej studni’ (MSGP); też < gw. śl. ‘mała kula’ (BSZ, Ro, Ry1, T), < *kula* (Ry1); II. od n. *Kula* (T); n. czes. (DM); L, M 1526, Ry2
- KULPIN** (1), K 1842; odp. łac. *culpa* ‘błąd, defekt’; też ‘wina’
- KULSZA** (2), 2K (1805, 1813); odp. gw. młp. i gw. maz. *kulsza* ‘biodro’ (MSGP), < *kulsać*, < *kulzać* ‘kuleć’; Ry2
- KULSZERA** (2), 2K (2 × 1813); cf. **Kulsza**

- KUMALIK** (1), K 1813; odpap. *kum* < gw. młp. i gw. maz. < stp. 'ojciec chrzestny' (MSGP, SStp.), < gw. młp. 'przyjaciół, znajomy' (MSGP)
- KUMASZEK** (1), K 1889; cf. **Kumalik**; Ry2(0)
- KUMIN** cf. **KOMIN**
- KUMINEK** cf. **KOMINEK**
- KÜMMEL** (2), E 1894; K 1845; n. niem. (B, DN)
- KUMOR** (4), 4K (1859, 1865, 2 × 1870); odpap. gw. ciesz. i gw. śl. *kumor* 'komar' (MSGGŚ, SGŚC); cf. **Komar** (T); M 1629, Ry2, T
- KUMPAN** (1), E 1804; odpap. *kompan*, < czes. *kumpán* 'współtowarzysz, współnik'; też 'dusza towarzystwa'; n. czes. *Kumpán* (DM)
- KUNA** (1), K 1849; odpap. *kuna* 'zwierzę z rodziny łasicowatych' (BSZ, Ro), < gw. maz., gw. młp. i gw. wlkp. 'żelazny element łączący przednią i tylną część wozu'; n. czes. (B, DM); M 1621
- KUNCZKA** *Jorg* (1), AMC 1890; cf. **Kondrad**; Ry2; **KUNCZKE** (4), 4K (1803, 3 × 1813); zgerm. wariant n. *Kunczka*; Ry2
- KUNCZKE** cf. **KUNCZKA**
- KUNCZYCKI** cf. **KOŃCZYCKI**
- KÜNDEL** (1), E 1842; n. niem. (DN)
- KUNDYS** (1), K 1841; I. odpap. *kundys* 'kudel, pies nierasowy' (SW); II. odim. *Konrad* (Ry1); M 1721, Ry2
- KUNDZIEL** *Rudolf* (1), AMC 1890; odpap. *kunda* < gw. śl. 'łazik, włóczęga', < gw. wlkp., pogardl. 'nazwa psa'; Ry2(0)
- KUNERT** (10), 4E (1857, 2 × 1896, 1897); 6K (2 × 1805, 1822, 1824, 1836, 1885); niem. n. os. < odim. *Konrad* (A, B, DM); Ry2
- KUNICKI** *Richard, Stefania* (2), 2AMC (2 × 1890); I. odm. *Kunice* (woj. dolnośl., pow. legnicki; woj. lubus., pow. ślubicki; woj. łódz., pow. opoczyński, gm. Sławno; woj. młp., pow. wielicki, gm. Gdów) (Ro); II. odpap. *kuna* 'zwierzę z rodziny łasicowatych'; III. odim. *Konrad*; Ry2
- KUNISZ** (1), E 1895; I. odim. *Konrad* (MC, SNNP); II. odpap. *kuna* (MC, Ro); n. czes. *Kuniš* (B)
- KUNOR** (1), K 1845; odpap. *konar*, < stp. *koniarz* 'człowiek zajmujący się hodowlą koni' (SStp.); Ry2
- KÜNSTLINDER** *Chuma, Eta, Jacob, Raphael* (4), 4AMC (4 × 1880); złoż. < odpap. śrwniem. *kunst* 'wiedza, znajomość, mądrość, zręczność, zgrabność'; też 'sztuka, umiejętność' + odm. *Lindenau* (Niemcy, w Brandenburgii, pow. Oberspreewald-Lausitz)
- KUNTSCHER** *Rufus* (1), AMC 1818; n. niem. (DN)
- KUNZ** (24), 2AMC (1818, 1896); E 1881; 21K (1812, 1843, 1845, 2 × 1846, 1847, 1849, 1857, 2 × 1888, 1890, 1891, 2 × 1892, 1895, 1896, 1897, 1898, 1899, 2 × 1900); n. niem. (B, DM, FAM); Ry2; **KUNZE** (4), 4K (1842, 1972, 1876, 1882); n. niem. (B, FAM); Ry2
- KUNZE** cf. **KUNZ**
- KÜNZEL** (1), K 1830; od n. niem. n. os. *Kunz* (B) < odim. *Konrad*; możliwe też < odpap. śrwniem. *kunst* 'wiedza, znajomość, mądrość, zręczność, zgrabność'; też 'sztuka, umiejętność'
- KUŃCZYCKI** cf. **KOŃCZYCKI**
- KUPA** (1), K 1803; odpap. gw. ciesz. i gw. śl. < stp. *kupa* 'sterta, gromada, duża ilość' (Le, Ro, SGŚC, ZSG), < *kupić* (Ry1); n. czes. (DM)
- KUPCZAK** (6), E 1809; 5K (1805, 1867, 2 × 1896, 1898); odpap. *kupiec* (L), < gw. ciesz. *kupczyk* 'sprzedawca' (MSGP), < gw. ciesz. i gw. śl. < stp. *kupa* 'sterta, gromada, duża ilość' (Ro, SGŚC, ZSG); n. czes. *Kupčák* (DM); cf. **Kupczyk**; Ry1, Ry2; **KUPCZOK** (11), 6AMC (2 × 1818, 4 × 1880); 5K (1805, 1892, 1896, 1898, 1900); gw. (śl.) wariant n. *Kupczak*; Ry2
- KUPCZIK** cf. **KUPCZYK**
- KUPCZOK** cf. **KUPCZAK**
- KUPCZORZ** (1), K 1829; cf. **Kupczak**
- KUPCZYK** (24), 2AMC (2 × 1870); 2E (1802, 1843); 20K (1803, 4 × 1813, 1822, 1823, 1824, 1827, 1828, 1832, 1843, 5 × 1849, 1859, 1884, 1887); odpap. gw. ciesz. *kupczyk* 'pomocnik sklepowy, ekspedient' (Le, MC, Ry1, SGŚC, T); cf. **Kupa**; Ry2; **KUPCZIK** *Jachweta* (1), AMC 1818; n. czes. *Kupčik* (DM); Ry2

- KUPEK** (9), 7E (2 × 1801, 1807, 1819, 1826, 1831, 1850); 2K (1827, 1845); cf. **Kupka** (Ro); Ry2(0)
- KUPFERSCHMIED** (1), E 1995; n. niem. (FAM); Ry2
- KUPFERSDMIDT** (4), 3E (1890, 2 × 1892); K 1822; niem. n. os. < odpap. śrwniem. *kupfer-smidt* 'kotlarz'; B
- KUPICKI** *Johann* (1), AMC 1870; cf. **Kupiec**; przeksz. n. *Kupica* (Ro); Ry2
- KUPIEC** (40), 32E (3 × 1801, 1804, 1807, 1808, 4 × 1811, 3 × 1815, 1859, 3 × 1878, 1880, 1882, 3 × 1884, 5 × 1888, 1892, 2 × 1899, 2 × 1900); 8K (4 × 1805, 3 × 1813, 1815); odpap. *kupiec* (Ro, Ry1, T); *M* 1588; n. czes. (Ro); Ry2
- KUPIN** (2), 2K (1809, 1813); odpap. *kupić*, < *kupa*
- KUPISZ** (1), E 1849; cf. **Kupin**; Ry1, Ry2, T
- KUPKA** (59), 4AMC (3 × 1818, 1880); 35E (3 × 1806, 1811, 1817, 1821, 1831, 1845, 1847, 1849, 1852, 1875, 1877, 2 × 1882, 2 × 1884, 2 × 1887, 1888, 3 × 1889, 2 × 1890, 3 × 1893, 3 × 1894, 2 × 1895, 1897, 1900); 20K (1805, 1826, 1828, 1829, 3 × 1845, 4 × 1849, 1859, 1861, 1863, 1867, 1886, 1889, 1897, 2 × 1899); I. odpap. gw. ciesz. i gw. śl. *kupka* 'kopka ustawiona ze snopków' (Ro, Ry1, ZŚG); II. od n. *Kupa* (T); BSZ, DM, Le, *M* 1647, MC, Ry2
- KUPLA** (2), 2K (1813, 1817); cf. **Kupin**; Ry2
- KURA** (1), E 1814; odpap. *kura* (BSZ, Le, Ro, Ry1, T); n. czes. *Kůra* (DM); Ry2
- KURCHAN** (1), K 1805; odpap. *kurhan* 'mogła, pagórek'
- KURCIUS** (2), 2E (1879, 1896); od n. niem. *Kurzius*, < *Kurtzius* (forma zlatynizowana) < odim. *Kurt*; Ry2
- KURDZIEJ** (2), E 1810; K 1807; odpap. *kurdziej* 'choroba koni i świń' (Ro); Ry2
- KURDZIEL** (16), AMC 1818; 15K (2 × 1813, 1845, 2 × 1849, 1850, 1859, 1877, 1882, 1890, 1891, 1894, 3 × 1897); odpap. *kurdziel* gw. ciesz. 'kogut nieprzejawiający popędu seksualnego' (SGŚC); też < gw. śl. i gw. młp. 'choroba konia, narośl na przetyku' (MSGP, Ro, Ry1, T); Ry2; **KURDZIL** (7), 7K (2 × 1812, 1828, 1830, 1837, 1843, 1845)
- KURDZIELI** (1), K 1813; cf. **Kurdziel**
- KURDZIL** cf. **KURDZIEL**
- KURECZEK** (1), K 1895; cf. **Kurek**
- KUREK** (1), K 1897; I. odpap. *kurek* < gw. ciesz. 'hak na grzędzieli pługa regulujący grubość skiby' (ZSG); też < gw. młp. 'zatyczka wkładana w dyszel pługa' (MSGP); II. odm. *Kurki* (liczne w woj. podlas., w woj. maz.); n. czes. (DM); A, BSZ, L, *M* 1552, Ro, Ry2, SGŚC, T
- KURELA** (1), K 1805; odpap. *kura*, < gw. młp., gw. maz., gw. kasz. *kur* 'kogut'; Ry2
- KURKA** (3), AMC 1880; 2K (1803, 1849); odpap. gw. śl. *kurka* 'mała kura' (Ro, Ry1); n. czes. *Kůrka* (DM); L, Ry2
- KURKOWSKI** (1), K 1880; I. odm. *Kurkowo* (woj. pomor., pow. chojnicki, gm. Czersk; woj. podlas., pow. kolneński, gm. Grabowo); II. odpap. *kura* (L); Ry2
- KURLAND** (22), 20E (1801, 1803, 1806, 2 × 1811, 1814, 2 × 1816, 1818, 1819, 2 × 1832, 1849, 1860, 1867, 1869, 1874, 1887, 1888, 1895); 2K (1899, 1900); niem. n. os. (B) < od nazwy krainy histor. *Kurlandia* w zach. cz. Łotwy < niem. *Kurland*; Ry2
- KUROWSKI** (2), 2K (2 × 1892); odm. *Kurowo* (woj. podlas., pow. wysokomazowiecki, gm. Kobylin-Borzymy; woj. pomor., pow. wejherowski, gm. Choczewo; woj. zach.pom., pow. koszaliński, gm. Bobolice), < *Kurów* (woj. świętokrz., pow. opatowski, gm. Lipnik; woj. dolnośl., pow. strzeliński, gm. Wiązów) (Le, MC, Ro, SNNP); Ry2
- KURSZ** (1), E 1859; odpap. gw. ciesz. < stp. *kursz* 'rodzaj skóry do oprawy szabli' (SGŚC); n. czes. *Kurš* (DM)
- KURTZ** *Inyr, Szafira* (2), 2AMC (2 × 1818); n. niem. (DN); Ry2
- KURUC** (2), E 1880; K 1873; odpap. *kuruc* 'węgierski żołnierz Rakoczego'; Ry2
- KURUS** (9), 5AMC (1818, 2 × 1870, 2 × 1880); E 1883; 3K (1881, 1882, 1890); I. odpap. gw. młp. *kuras* 'kogut drewniany'; też 'penis', 'oprawca' (T); II. od n. *Kura* (T); Ry2
- KURUSKA** (1), K 1805; cf. **Kurus**
- KURUŚ** (1), K 1887; cf. **Kurus**
- KURY** (1); K 1873; cf. **Kura**; Ry2

- KURYL** (1), K 1873; I. odp. czes. *kurýr* 'szybki, prędki posłaniec, goniec'; II. odim. *Cyryl*; n. czes. (DM)
- KURZ** (1), K 1883; odp. gw. śl. *kurz* 'dym' (Le, Ro, Ry1, T), < niem. *kurz* 'krótki', < gw. śl. *kurzić*, dawn. 'pruszyć, dymić' (MSGGŚ, T); B, Ry2
- KURZAN** *Obrtl* (1), AMC 1880; I. odp. gw. ciesz i gw. śl. *kurzyć*, dawn. 'pruszyć, dymić' (MSGGŚ), < ros. *кypumb*; II. odm. *Kurza* (woj. wlkp., pow. kaliski, gm. Blizanów)
- KURZEC** (1), K 1873; odp. *kura* (Ry1); cf. **Kurzel**; Ry2
- KURZEL** (1), K 1812; odp. gw. śl. *kurzel* 'ko-gut' (MSGGŚ); B
- KURZELA** (1), K 1898; cf. **Kurzel**; < *kura* (Ry1); Ro, Ry2, T
- KURZMANTEL** *Moszczarz* (1), J 1838; złoż. < odp. niem. *kurz* 'krótki' + niem. *Mantel* (jako leksem przejęty do gw. ciesz. i gw. śl.) = 'krótki płaszcz'
- KURZOK** (1), E 1991; odp. gw. ciesz. *kurzok* 'palący papierosy lub fajkę'; też 'kurczak', 'palacz' (SGŚC); Ry2
- KURZY** *Paul* (1), AMC 1818; cf. **Kurzan**
- KURZYLIN** (1), K 1805; cf. **Kurzan**
- KUSA** (1), E 1887; cf. **Kusy**, < *kusać* (T); Ry1, Ry2
- KUSEK** (3), AMC 1880; 2K (1887, 1888); odp. gw. młp. *kusek* 'kawałek' (T), < *kus* 'kęs' (Ro, Ry1); Ry2
- KUSIBAB** (1), K 1886; złoż. od przezwiska dwuczłonowego; możliwe interpretacje: 1. < odp. *kusić* + *baba* 'przyciągać kobiety' lub < *kus* 'całus' (SGWiM) + *baba* 'kobieciarz'; 2. < gw. wlkp. *kusić* 'straszyć' (MSGP) + *baba* 'odstraszać, zniechęcać kobiety'; Ry2
- KUSICKI** (1), K 1813; I. odm. *Kusice* (woj. zach.pom., pow. sławieński, gm. Malechowo); II. odp. gw. młp. *kusić* 'straszyć' (MSGP); Ro
- KUSIOK** (1), K 1888; odp. młp. *kusić* 'straszyć' (MSGP); cf. **Kusibab**; Ry2
- KUSY** *Harwin* (2), AMC 1860; K 1895; gw. ciesz. < stp. *kusy* 'krótko obcięty, krótki' (ZSG); n. czes. *Kusý* (DM); M 1571, Ro, Ry1, Ry2, T
- KUSYN** *Vofin* (1), AMC 1895; odp. *kuzyn*; cf. **Kusy**; Ry2
- KUSZ** *Fauba, Meer* (2), 2AMC (2 × 1890); I. odim. *Jakusz*; II. odp. stp. *kusz* 'Murzyn' (SStpAK, Ry1), < gw. ciesz. i gw. śl. *kurz!* (wykrzyknik) (Ro); Le, M 1671, Ry2
- KUSZA** (1), K 1805; odp. *kusza* (Le, Ro, Ry1); Ry2
- KUSZMA** *Elbin* (1), AMC 1890; cf. **Kusz** Ry2(0)
- KUSZNIK** (1), K 1805; odp. ukrain. *kuszniir* 'kuśnierz'; Ry1, Ry2
- KUŚ** (26), 4AMC (1818, 3 × 1880); 10E (1802, 1818, 1840, 1883, 1886, 2 × 1893, 1897, 1899, 1900); 12K (9 × 1816, 1859, 1860, 1893); I. odim. *Jakub*, < *Konrad* (Ro, Ry1); II. odp. *kuś* (BSZ, Ro, T); M 1749, Ry2
- KUŚKA** (7), 7K (2 × 1813, 1832, 1836, 1848, 1892, 1896); odp. *kuśka* < gw. śl. 'norka' (Ro); też < gw. młp. 'członek męski' (MSGP), < *kuś* (Ry1); M 1621, Ry2
- KUŚNIERZ** *Nicole, Wiktor* (2), 2AMC (1818, 1880); odp. gw. śl. *kuśnierz* 'rzemieślnik zajmujący się garbowaniem' (Ro, Ry1); L, Le, M 1621, T
- KUTAS** *Maria* (1), AMC 1890; odp. *kutas* 'ozdoba na czapce w kształcie pędzelka na sznurku'; M 1640, Ry2
- KUTNIAK** (1), K 1887; I. odm. *Kutno* (woj. łódz., pow. kutnowski); II. odp. gw. ciesz. *kutać* 'grzebać w czymś, brnąć, robić nieporządek' (ZSG)
- KÜTTNER** (1), K 1809; n. niem. (DN)
- KUZA** (1), K 1805; odp. gw. maz. *kuza* 'brzydka stara krowa' (SGPK, t. 2)
- KUZERA** *Rudolf* (1), AMC 1870; cf. **Kuza**; Ry2
- KUZIELKA** (1), K 1813; cf. **Kuza**
- KUZMA** *Anna, Tomasz* (2), 2AMC (2 × 1880); odim. *Kosma*; n. czes. (DM); Ry2
- KUŹNIK** (4), 4K (1805, 1842, 1878, 1899); odp. *kuźnik* 'kował'; n. czes. *Kuznik* (DM); BSZ, Ro, Ry1, Ry2, T
- KUŻEL** (1), K 1801; odp. stp. *koża* 'skóra' (SStp.); n. czes. *Kůžel* (DM)
- KVAPIL** *Josefina* (1), AMC 1897; odp. czes. *kvapit* 'spieszyć się'; też 'ponaglać', < gw. ciesz. i gw. śl. *kwap* 'puch, pierze' (SGŚC),

- gw. ciesz. < stp. *kwapić się* 'zabierać się do czegoś z ochotą' (ZSG); n. czes. (DM)
- KWACZEK** (1), K 1871; odp. *kwaczeć* (Ry1); n. czes. *Kvaček* (DM); M 1812, Ro, Ry2
- KWALICZEK** *Josef* (1), AMC 1870; I. odim. *Chwalistaw*, < *Chwalimir*; II. odp. *chwalić*, < *chwała*
- KWALKA** (1), K 1856; cf. **Kwaliczek**
- KWAPULIŃSKI** (6), 6E (1810, 1818, 1849, 1850, 1860, 1890); I. odp. gw. ciesz. < stp. *kwapić się* 'zabierać się do czegoś z ochotą' (ZSG), < gw. śl. i gw. wlkp. *kwap* 'puch' (MSGP); II. przekszt. n. *Kwapuł* (Ro); Ry1, Ry2
- KWAŚNICA** (1), K 1890; odp. gw. ciesz., gw. śl. i gw. młp. *kwaśnica* 'woda z kiszzonej kapusty' (MSGGŚ, MSGP, SGC, T), < *kwas*, < *kwaśić* (Ry1); M 1726, Ro, Ry2
- KWAŚNIK** *Maria* (1), AMC 1880; odp. *kwaśny* 'o cierpkim smaku'; też 'niezadowolony, niechętny' (Ro), < *kwas*, < *kwaśić* (Ry1); Ry2
- KWAŚNY** (8), 8K (2 × 1805, 2 × 1813, 1817, 1824, 2 × 1871); odp. *kwaśny* 'o cierpkim smaku'; też 'niezadowolony, niechętny' (BSZ, Le, Ry1, SNNP); n. czes. *Kvašný* (DM); Ro, Ry2
- KWIATKOWSKA** *Wanda* (1), AMC 1880; cf. **Kwiatkowski**
- KWIATKOWSKI** (1), K 1879; odm. *Kwiatkowo* (woj. kujaw.-pomor.; pow. aleksandrowski, gm. Bąkowo; też pow. rypiński; woj. maz., pow. przasnycy, gm. Chorzele; woj. wlkp., pow. koniński, gm. Wierzbinek), < *Kwiatkowice* (woj. łódz., pow. łaski, gm. Wodzierady; woj. dolnośl., pow. legnicki, gm. Prochowice), < *Kwiatków* (woj. opol., pow. nyski, gm. Otmuchów; woj. wlkp., pow. ostrowski, gm. Ostrów Wielkopolski) (Ro, SNNP)
- KWICEL** (1), K 1858; cf. **Kwiczala**
- KWICZALA** (7), 7K (4 × 1813, 1817, 1824, 1882); odp. czes. *kvičala* 'gatunek ptaka', < *kwiczeć* 'wydawać piskliwy głos'; n. czes. *Kvičala* (DM); M 1562, Ry2
- KWIEK** *Anna, Helena* (2), 2AMC (1818, 1880); odp. gw. śl. *kwiek* 'kwik' (Ro, T), < *kwiekać* (Ry1); Ry2
- KWIETON** (1), K 1860; odp. *kwiat* (Ry1); n. czes. *Kvetoň* (DM)
- KWIK** (1), E 1879; odp. gw. kasz. *kwik* 'inwentarz' (SGPK, t. 2); Ro, Ry2
- KWIOTEK** (1), K 1842; odp. gw. ciesz. *kwiotek* 'kwiatek' (SGŚC)
- KWIOTKO** *Alois* (1), AMC 1880; odp. gw. ciesz. *kwiotko* 'kwiatek' (ZSG)
- KYRCZEK** (3), AMC 1880; E 1809; K 1865; odp. gw. ciesz. *kyrczek* 'mały przekrzywiony do ziemi człowiek'; też 'niedorodna roślina' (ZSG), < gw. ciesz. *kyrczyć* 'zgniatać, miąć', < *kyrczyć się* 'kurczyć się, kulić się, miąć się — o ubraniu' (ZSG)
- KYRPEC** cf. **KYRPIEC**
- KYRPIEC** *Franciszek, Maryna* (2), 2AMC (2 × 1880); odp. gw. ciesz. i gw. góral. (podhal.), < *kyrpiec* < stp. *kierpec* 'góralskie okrycie stopy z jednego kawałka skóry' (ZSG) < słowac. *krpec*; **KYRPEC** (3), 3K (1822, 1897, 1899); Ry2; **KERPIEC** (6), 4AMC (4 × 1880); 2K (1848, 1872); Ry2

L

- LABAJ** (2), E 1864; K 1883; odpap. gw. ciesz. *laba* ‘czas wolny’; teŝ ‘pijaktyka’ (CSG, SGŚC), < gw. ciesz. *labować* ‘mitrężyć czas’ (SGŚC); możliwe teŝ od niem. n. os. *Liebner* < odim. (zdrobn. niem.) *Liebert*, < *Lippert* < odpap. śrwniem. *liep*, *liup* ‘kochany, ukochany, miły, przyjemny’; n. czes. (DM); Ry2(0)
- LABASZ** (1), K 1898; cf. **Labaj**; możliwe < ap. łac. *labor* ‘wysiłek, trud, praca’; teŝ ‘cierpienie’; n. czes. *Labaš* (DM); Ry2
- LABER** (1), K 1849; I. odpap. *laber* ‘brzeg tkaniny, obrzeŝe ozdobne’; II. n. niem. (FAM); Ry2
- LABUDA** (10), 2AMC (2 × 1880); 7E (1802, 2 × 1804, 1816, 1817, 1823, 1827); K 1838; odpap. gw. ciesz. *labiedzić* ‘narzekać, utyskiwać, biadolić’ (SGŚC, ZSG), < młp. *labiydzić* (to samo znac.), < gw. kasz. *labieda* ‘rzęda’ (T); n. czes. (DM); Ry2
- LABUDEK** (18), 17E (1823, 1825, 1829, 1830, 1832, 1837, 1839, 1878, 1879, 1880, 2 × 1884, 1889, 1891, 1893, 2 × 1897); K 1855; cf. **Labuda**; n. czes. (DM); Ry2(0)
- LABURDA** (9), 9K (3 × 1805, 1810, 1813, 1826, 1842, 1846, 1849); n. czes. (DM); Ry2
- LABZA** (1), E 1801; adapt. niem. n. os. *Laub*, *Laube* < odpap. śrwniem. *laube* ‘altana, przedsiomek, galeria’; możliwe teŝ < odm. *Lauba*, *Lauben* (Niemcy, Bawaria), < *Lauban* (niem. nazwa *Lubania*, woj. dolnośl., pow. lubański); Ry2
- LABZIK** (8), 8E (2 × 1805, 1823, 1888, 1890, 1891, 1894, 1899); cf. **Labza**
- LACEK** (1), K 1898; I. odpap. gw. ciesz. *lacek* ‘rozporek’ (SGŚC); II. odim. *Ladislav*; n. czes. (DM); Ry2
- LACH** (7), 3AMC (1818, 2 × 1880); 4K (1838, 1849, 1852, 1871); I. odetn. *Lach* ‘Polak’ (A, Le, Ry1, SNNP); od XI wieku nazywano tak na Rusi wszystkie plemiona polskie, a nawet zachodniosłowiańskie’ (SEMot. 4); II. odm. *Lachy* (woj. podlas., pow. hajnowski, gm. Narew; teŝ na Białorusi, Litwie, Ukrainie); III. odpap. *lach* ‘katolik’ (Le); teŝ < gw. ‘mieszkaniec nizin’; n. czes. (DM); L, M 1621, Ry2
- LACHETA** (1), K 1814; cf. **Lach** (Le); n. czes. < odim. *Ladislav* (DM); M 1580, Ry2
- LACIK** (1), K 1898; odim. *Ladislav*; n. czes. *Lacík* (DM)
- LACINA** (1), K 1896; n. czes. (DM)
- LACKI** *Johann* (1), AMC 1818; I. odpap. *lacki* ‘katolicki’ (T); II. odm. *Lachy* (woj. podlas., pow. hajnowski, gm. Narew; teŝ liczne na Białorusi, Litwie, Ukrainie) (A); Ry2
- LACKOWSKI** (1), K 1832; odm. *Lackova* (Słowacja, pow. Lubovla), < *Lackov* (Słowacja, kraj bańsko-bystrzycki); możliwe teŝ < odim. *Ladislav*; n. czes. *Lackovský* (DM)
- LADER** (1), E 1818; n. niem. (DM, FAM)
- LADERBAUER** (3), AMC 1818; 2K (1889, 1891); złoż. < odpap. stwniem. *lader* ‘ładowacz’ + niem. *Bauer* ‘chłop, wieśniak, rolnik’
- LADERER** *Maria* (1), AMC 1897; od niem. n. os. *Lader* < odpap. niem. *Laderer* ‘handlowiec, kupiec, handlarz’; możliwe teŝ < stwniem. *lader* ‘ładowacz’
- LAGA** (1), K 1812; odpap. *laga* ‘wielka laska’ (T); Ry2
- LAGER** *Johann* (1), AMC 1818; odpap. gw. ciesz. *lagier* ‘łożysko toczne lub ślizgowe’ (ZSG), < niem. *lager* ‘obóz, obozowisko’; teŝ ‘magazyn’, ‘łoŝe, legowisko, barłóg’; Ry2(0)

- LAGOŃ** (1), K 1824; cf. **Laga**; Ry2
- LAGOWSKI** (1), K 1829; I. odm. *Lagowo* (woj. wlkp., pow. kościański, gm. Krzywiń); II. odpap. stp. *lagować* < niem. *liegen* 'leżeć, odpoczywać' (SStpAK); Ry2
- LAHANN** (1), K 1825; n. niem. (DN)
- LAHNER** (1), K 1806; n. niem. (DN); Ry2
- LAIBL** (1), E 1818; I. odpap. czes. *lajbl(ík)* 'kamizelka, stanik, gorset'; II. odim. *Leopold*; n. czes. (DM)
- LAJCHMANN** (1), K 1809; złoż. < odpap. niem. *Laichter* 'weretynarz' lub < *Laie* 'laik, niefachowiec'; też relig. 'osoba świecka', < śrwniem. *leie, lei* 'skała, kamień' + stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż'
- LAJCZOK** (4), 4K (1816, 1849, 1852, 1855); od niem. n. os. *Lai* < odpap. niem. *Laie* 'laik, niefachowiec'; też relig. 'osoba świecka'
- LAKATOS** (2), E 1885; K 1830; węg. n. os. < odpap. węg. *lakatos* 'ślusarz'
- LAKOMY** cf. **ŁAKOMY**
- LAKON** (1), K 1837; odpap. (odetn.) stp. *Lakon* 'Lakończyk' (SStpAK)
- LAL** (1), K 1813; I. odpap. *lala* 'zabawka'; też 'pieszczoch' (T); II. odim. *Aleksander* (T); A, Ry2
- LALKA** (5), 5K (1813, 2 × 1824, 1844, 1861); odpap. gw. ciesz., gw. śl., gw. młp. i gw. maz. *lalka* 'żrenica oka' (MSGP, SGŚC); też 'zabawka dziecięca' (Ry1); Ry2
- LALOSZ** (1), K 1881; cf. **Lalka**
- LALOSZEK** (1), E 1897; cf. **Lalka**; n. czes. *La-loušek* (DM)
- LALURNY** (1), K 1891; cf. **Lalka**; Ry2
- LAM** *Lunzum* (1), AMC 1856; odpap. śrdwniem. *lam* 'jagnię, baranek'; A, B, Ry2
- LAMACZ** cf. **ŁAMACZ**
- LAMEROZ** (1), E 1892; od niem. n. os. *Lammer* < odpap. śrdwniem. *lam* 'jagnię, baranek'
- LAMICH** (15), 15K (1802, 1817, 1824, 4 × 1829, 1837, 1838, 1849, 1854, 2 × 1861, 1866, 1869); I. od niem. n. os. *Lammech* < odim. *Lampert*, < *Lamprecht*; II. odim. bibl. *Lamek*; L
- LAMISZ** (6), 2AMC (2 × 1870); 4K (2 × 1829, 1843, 1859); cf. **Lamich**
- LAMLA** (11), 11K (3 × 1813, 2 × 1815, 1818, 1824, 1825, 1827, 1829, 1831); odpap. *lama* (Le); Ry2
- LAMOLIK** *Anton Josef* (1), AMC 1861; cf. **Lamla**
- LAMOSIK** (7), 2E (1814, 1890); 5K (1849, 1852, 1864, 1887, 1898); odpap. śrwniem. *lam* 'jagnię, baranek'; możliwe < odim. *Lampert*
- LAMOSZ** (1), E 1829; cf. **Lamosik**
- LAMPERT** (1), K 1820; odim. *Lambert* (Ry1); DM, DN, Ry2
- LAMPIK** (15), 13E (2 × 1801, 1802, 1804, 1805, 1807, 1810, 2 × 1816, 1818, 1820, 2 × 1826); 2K (2 × 1813); I. odpap. *lampa*; II. odim. *Lambert*; cf. **LampI**; M 1680
- LAMPL** *Paul* (1) AMC 1880; n. niem. (FAM)
- LAMRECHT** (3), 3K (1803, 1829, 1838); n. niem. (FAM)
- LANC** (119), 119E: 42 [1801–1839], 75 [1860–1900]; 2K (1829, 1849); I. odpap. *Lanz(e)* 'kopia'; II. odim. *Lanbert* (DM); M 1647
- LANCER** (3), 3E (2 × 1881, 1893); cf. **Lanc**
- LANCZA** (1), E 1804; n. czes. *Lanča* (DM)
- LANCZYK** (2), E 1813; K 1890; cf. **Lancza**; M 1712
- LAND** (3), 3K (1803, 1823, 1844); n. niem. (DM, DN, FAM); Ry2
- LANDAU** *Ofins* (1), AMC 1818; odm. *Landau* (Niemcy, Śląsk, Prusy Wsch.); Ry2
- LANDECKA** *Emma* (1), E 1805; cf. **Landecki**, M 1588
- LANDECKI** (43), 41E: 20 [1801–1839], 1 [1840–1859], 20 [1860–1900]; 2K (1893, 1896); I. odm. *Landek* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie w woj. śl., pow. bielski, gm. Jasienica); II. odpap. łac. *laude* 'pochwała'; możliwa adapt. niem. n. os. *Land, Lend* < odpap. germ. *landa* 'ziemia'; Ry2
- LANDER** (2), AMC 1818; K 1815; n. niem. (DN, FAM)
- LANDSBERGER** (2), 2AMC (2 × 1880; n. niem. < odm. *Landsberg* (obecnie *Gorzów Śląski*, woj. opol., pow. oleski); MC, Ry2
- LANDSFELD** (1), K 1885; złoż. < odpap. niem. *land* 'grunt, ziemia' + niem. *Feld* 'pole'
- LANECZ** *Franz* (1), AMC 1860; cf. **Lanek**
- LANEK** *Michael* (1), AMC 1818; odpap. gw. młp. *lany* 'lniany', < *lać* 'zapełniać cieczą'

- LANG** (23), 10AMC (4 × 1818, 2 × 1860, 1880, 3 × 1890); E 1886; 12K (1805, 1807, 1812, 1824, 1825, 1836, 1848, 1849, 1855, 1877, 1878, 1899); od niem. n. os. *Lang, Lange* < odpap. *lang* < śrwniem. *lanc* ‘długi’ (A, DM, DN)
- LANGDORF** (1), K 1824; złoż. < odpap. niem. *lang* < śrwniem. *lanc* ‘długi’ + niem. *Dorf* ‘wieś’
- LANGER** (44), 12AMC (6 × 1818, 1856, 4 × 1870, 1880); 3E (1889, 1892, 1893); 29K (6 × 1805, 4 × 1813, 1815, 1817, 1819, 1827, 2 × 1829, 1833, 1849, 1855, 1872, 1877, 3 × 1897, 2 × 1898, 3 × 1899); niem. n. os. (BSZ, DM, MC, L) < odm. *Langenau* na Śląsku (obecnie *Łęgi*, woj. opol., pow. głubczycki, gm. Dobra Szczecińska); Ry2
- LANGERDORF** *Amalie, Johann* (2), 2AMC (1866, 1870); n. niem. (FAM)
- LANGHAUS** (1), K 1877; niem. n. os. (L); złoż. < odpap. niem. *lang* < śrwniem. *lanc* ‘długi’ + niem. *Haus* ‘dom’
- LANGLER** (1), K 1818; n. niem. (FAM)
- LANIEC** (1), E 1815; cf. **Lany**; Ry2
- LANIKIEWICZ** (2), AMC 1818; K 1890; cf. **Lanek**
- LANISZ** (1), K 1900; cf. **Lanek**
- LANNIUCH** *Rudolf* (1), AMC 1870; cf. **Lanek**
- LANOCH** (1), K 1897; cf. **Lany**
- LANSKE** (1), K 1846; zgerm. forma < odpap. gw. młp. *lany* ‘lniany’ (MSGP), < *lać*; cf. **Lanek**; Ry2(0)
- LANSKI** (1), K 1846; odm. *Lanskie* (w XIX wieku w Galicji)
- LANY** (6), 2AMC (2 × 1860); 3E (1881, 1886, 1889); K 1884; odpap. gw. młp. *lany* ‘lniany’ (MSGP); Le, Ry2
- LANZ** (13), 2AMC (1860, 1880); 3E (1851, 1863, 1891); 8K (2 × 1829, 1837, 1838, 1849, 1892, 2 × 1897); n. niem. (B, FAM); Ry2(0)
- LANZER** (20), 4AMC (1818, 1860, 2 × 1880); E 1882; 10K (6 × 1849, 1854, 1860, 1889, 1894); 5J (2 × 1838, 1878, 1879, 1899); od niem. n. os. *Lanz* < odpap. śrwniem. *lanc* ‘długi’; Ry2
- LANZL** (1), K 1845; n. niem. (DN)
- LAPACZ** (1), K 1890; n. czes. *Lapač* (DM)
- LAPCZYK** (6), 6K (2 × 1883, 1884, 1888, 1896, 1900); cf. **Lapisz**; n. czes. *Lapčik* (DN)
- LAPISZ** (2), 2E (1878, 1889); odpap. gw. ciesz. *laptać* ‘paplać’ (ZSG); n. czes. *Lapiš* (DM); Ry2
- LAPOL** (1), K 1801; cf. **Lapisz**
- LAPTA** *Ignatz* (1), AMC 1872; cf. **Lapisz**
- LAPTOWICZ** (1), K 1819; cf. **Lapisz**
- LAPUCHA** (1), K 1829; cf. **Lapol**; Ry2
- LAR** (1), K 1803; odim. *Laurentius* (A), < *Hilary*
- LARISCH** *Anna, Ginter, Josef* (3), 3AMC (1872, 2 × 1880); I. odim. *Hilary*; II. od nazwy herbu *Larisch/Larysz*, notowanego w księgach przez Długosza (HP); III. zgerm. n. pol. *Larysz*; DM, DN, Ry2
- LARKA** (1), E 1898; odim. *Hilary*
- LARYSEK** (1), K 1813; cf. **Larysz**
- LARYSZ** (8), E 1888; 7K (1807, 1824, 3 × 1829, 1871, 1874); I. odim. *Hilary* (L, MC); możliwe też < odm. *Laryszowice* (przy Rudzicy; w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim), < *Larysz* (dzielnica Mysłowic, woj. śl.) (MC); II. od nazwy herbu *Larysz*, notowanego w księgach przez Długosza (HP, MC); n. czes. *Laryš* (DM); M 1505
- LARYŚ** (1), E 1885; cf. **Larysz**
- LASEK** (1), E 1889; I. odpap. stp. *lasek* ‘mały ogród’ (T); II. od n. *Las* (Ry1, SNNP, T); III. odim. *Nikolaus*; n. czes. (DM); M 1577
- LASKA** (2), 2K (1813, 1823); odpap. *laska* (BSZ, T), < *leszczyna* (Le); n. czes. *Láska* (DM); M 1577, MC
- LASKIEWICZ** (1), K 1871; odm. *Laski* (liczne w woj. lub., w woj. lubus., w woj. łódz., w woj. maz., w woj. pomor., w woj. wlkp., w woj. zach.pom.); A, Ry2
- LASOTA** (176), 7AMC (1818, 5 × 1860, 1870); 144E: 38 [1801–1839]; 10 [1840–1859]; 96 [1860–1900]; 25K (1801, 1805, 3 × 1813, 1829, 4 × 1849, 1884, 1885, 2 × 1886, 2 × 1887, 3 × 1888, 1890, 1891, 1892, 1893, 1895, 1898); I. odim. *Sylwester* (Le), < *Nikolaus*; II. odpap. *las* (Ry1); III. od n. *Las* (Le); DM, M 1704, Ry2
- LASOTKA** (1), E 1869; cf. **Lasota**

- LASOWSKI** (22), 22K (1829, 3 × 1845, 1848, 2 × 1849, 1854, 2 × 1859, 1860, 1861, 1865, 1878, 2 × 1884, 1887, 1890, 1892, 1897, 2 × 1900); odm. *Laskowiec* (woj. opol. pow. prudnicki, gm. Biała; też w woj. łódz., w woj. maz., w woj. kujaw.-pomor.), < *Laskowice* (woj. opol., pow. prudnicki, gm. Lubrza; też liczne w woj. maz., w woj. kujaw.-pomor.), < *Laskowo* (liczne w woj. wlkp., w woj. kujaw.-pomor.), < *Lasków* (Kresy Pd.-Zach., pow. Bełz) (SNNP); n. czes. *Lasovský* (DM); *M 1644*, Ry2
- LASZ** (1), K 1889; cf. **Lach**; n. czes. *Laš* (DM); Ry2
- LASZCZYŃSKI** (1), K 1877; I. odm. *Laszczyzny* (woj. podkarp., pow. leżajski, gm. Grodzisko Dolne), < *Leszczyzny* (woj. śl., pow. rybnicki, gm. Czerwionka-Leszczyny); II. odp. *las* (Ry1); Ry2
- LASZEK** (1), E 1895; cf. **Lach** (L, SNNP); możliwe < odim. *Laurentius*, < *Ladislav*; n. czes. *Lášek* (DM); *M 1621*, Ry2
- LASZIK** *Franciszek, Vofin, Sofia* (3), 3AMC (2 × 1895, 1897); cf. **Lach**
- LASZKOWSKI** (1), K 1890; odm. *Laszków* (obecnie *Berezówka, Беpezівка*, Ukraina, rej. radziechowski, obw. lwowski), < *Laszki* (woj. podkarp., pow. jarosławski; woj. podlas., pow. białostocki, gm. Zabłudów); L, Ry2
- LASZLÓ** *Susanna* (1), AMC 1897; węg. n. os. < odim. *Laslo* < *Władysław*
- LASZOTA** (1), E 1806; cf. **Lach**; Ry2
- LASZTUWKA** (1), K 1892; odp. gw. ciesz. *lasztówka* 'jaskółka', < czes. *vlaštovka* 'jaskółka' (L); n. czes. *Laštůvka* (DM)
- LATECZKO** (1), K 1812; odp. jid. *late* 'łata', < *łata*
- LATOCH** (1), E 1815; cf. **Latocha** (Ry1); Ry2
- LATOCHA** (46), 43E: 12 [1801–1839], 31 [1860–1900]; 3K (1868, 1882, 1895); odp. *lato* (BSZ); *M 1625*, Ry2
- LATOCKI** (5), AMC 1818; 4K (1873, 1875, 1877, 1879); odm. *Latoszyn* (woj. podkarp., pow. dębicki); Ry2
- LATOSZ** (1), E 1885; I. odp. *latać*, < *lato* (Ry1, SNNP); II. odetn. *Łotyże* 'naród bałtycki, stanowiący większość ludności Łotwy'; Ry2
- LAUB** (5), 5K (1807, 1809, 1813, 1824, 1831); n. niem. (A, B, DN, FAM); Ry2; **LAUBE** (5), 2AMC (2 × 1818); E 1879; 2K (1890, 1898); cf. **Laub** (B, DM, DN, FAM); Ry2
- LAUBE** cf. **LAUB**
- LAUBENDER** *Anton* (1), AMC 1870; n. niem. (DN)
- LAUBENGEIER** (1), K 1868; n. niem. (DN)
- LAUBER** *Salomon* (1), AMC 1818; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- LAUDECKI** (1), E 1818; odp. łac. *laude* 'pochwała'
- LAUER** (2), E 1818; K 1887; n. niem. (DN, DM, FAM); Ry2
- LÄUFER** (5), 5K (1807, 1813, 2 × 1862, 1881); n. niem. (DM, FAM); możliwe < odp. gw. ciesz. *laufer* 'goniec — figura szachowa' (ZSG) < niem. *Läufer* 'biegacz, goniec'; też 'chodnik'
- LAURENT** (2), 2K (1881, 1887); cf. **Laurenz**; Ry2
- LAURENZ** (2), 2K (1806, 1894); odim. *Wawrzyniec*; Ry2(0)
- LAUTER** (2), 2K (1861, 1868); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- LAVOR** (1), E 1816; I. odp. gw. ciesz. *lawor* 'miednica, naczynie do mycia' (ZSG); II. odm. *Lavice, Lavički* (liczne w Czechach oraz na Morawach)
- LAWICZKA** (1), K 1829; n. czes. *Lávička* (DM); Ry2
- LAZAR** (201), 5AMC (3 × 1818, 1864, 1880); 153E: 80 [1801–1839], 4 [1840–1859], 69 [1860–1900]; 43K: 13 [1801–1839], 19 [1840–1859], 11 [1860–1900]; I. odim. *Łazarz* (BSZ, L); II. od niem. n. os. *Laze* < odm. *Łazy* (woj. śl., pow. zawierciański); n. czes. (DM); *M 1621*, Ry2
- LAZEBNIK** *Johann* (1), AMC 1818; n. czes. *Lazebník* (DN)
- LAZER** *Sigmund* (1), AMC 1818; odim. *Łazarz*
- LAZOWSKI** (3), 3K (2 × 1829, 1843); I. odm. *Łazy* (woj. śl., pow. zawierciański); II. od oron. *Łazy* (szczyt w górach na Słowacji); III. odim. *Łazarz*; Ry2
- LAŻAŃSKI** (5), 5K (1811, 1839, 1849, 1862, 1867); odp. *leżeć*; n. czes. *Lažanský* (DM)

LEBEDIK cf. **LEBEDZIK**

LEBIEDZIK (6), 6E (1837, 1839, 2 × 1841, 1857, 1860); odp. gw. ciesz. < stp. *lebioda* ‘słaby, chorowity człowiek’; też ‘wątła roślina’ (ZSG), < ros. *лебеда* ‘łabędź’; cf. **Labuda**; **LEBEDIK** (1), K 1817; n. czes. *Lebedík* (DM)

LECH *Karoline* (1), AMC 1880; I. odim. *Leslaw* (BSZ), < *Lścimir* (Ry1), < *Lenart* (SNNP); II. odetn. *Lach* ‘Polak’ (BSZ, MC); Ry2

LECHAŃSKI *Josef, Wenzel* (2), 2AMC (1818, 1865); I. odm. *Lechanice* (woj. maz., pow. grójecki, gm. Warka); II. odim. *Lścimir*; Ry2

LECHMA cf. **LEHMANN**

LECHMEL (1), K 1829; odp. stp. *leman* < ‘lennik’ < niem. *Lehenmann* ‘najemca, lennik’

LECHOCKI (1), E 1896; I. odm. *Lechovice* (gm. w Czechach, pow. Znajmo, kraj południowomorawski), < *Lechowo* (woj. warm.-mazur., pow. braniewski, gm. Pieniężno); II. odim. *Lścimir*; cf. **Lech** (Ry1); Ry2

LEDERMANN (1), K 1838; złoż. < odp. *Leder* ‘skóra’ + stwniem. *man* ‘człowiek, mężczyzna, mąż’; Ry2

LEDOCHOWSKI *Samuel* (1), AMC 1818; odm. *Leduchów* (Ukraina, rej. krzemieniecki, obw. tarnopolski); Ry2

LEDWIN (13), AMC 1860; 12K (1806, 2 × 1846, 1849, 1850, 1854, 1861, 1864, 1879, 1892, 1896, 1898); odm. *Ludwin* (woj. lub., pow. łączycycki); możliwe < od odim. germ. *Ludwin*, < *Lutwin*

LEDWIŃSKI (1), K 1849; odm. *Lednice* (Czechy, kraj południowomorawski); Ry2

LEDWOŃ (2), 2K (1876, 1898); odp. *ledwie* (L, Ry1), < *ledwo*; cf. **Ledwin**; n. czes. *Ledvoň* (DM); Ry2

LEGER (1), K 1893; n. niem. (A, DM, FAM)

LEGIEC (1), E 1818; odp. gw. kasz. *legan* ‘próżniak, leń’ (MSGP)

LEGIEN (1), K 1999; cf. **Legiec**; Ry2

LEGIERSKI (13), 2AMC (1818, 1890); 7E (1882, 1893, 4 × 1895, 1898); 4K (1842, 1849, 1857, 1900); I. odm. *Legiery* (woj. śl., pow. cieszyński, gm. Istebna; cz. miejscowości Koniaków) (L); II. odp. gw. ciesz. *legier* ‘miejsce

do odpoczynku, spania’ (ZSG) < niem. *leger* ‘swobodny, niewymuszony, swobodnie, niewymuszenie’; L, M 1646

LEGIN (5), AMC 1818; 4K (1885, 1892, 1893, 1897); cf. **Legiec**

LEHMANN *Albin, Josef, Leo* (3), 3AMC (1818, 1860, 1872); Ry2; n. niem. (BSZ, DM, FAM, L); **LECHMAN** (21), 2AMC (2 × 1870); 14E (1812, 1816, 1827, 4 × 1829, 2 × 1836, 1837, 1840, 1844, 1849, 1858); 5K (1861, 1866, 1873, 1899, 1900); I. odp. stp. *leman* (SStpAK) < niem. *Lehenmann* ‘najemca, lennik’; II. n. niem. (DN); Ry2

LEHNERT *Albin, Josef* (2), 2AMC (2 × 1880); n. czes. < odim. *Leonhard* (DM); FAM, Ry2

LEIB *Hinola* (1), AMC 1880; n. niem. (FAM); Ry2

LEIBEL *Dawid* (1), AMC 1818; odim. żyd. *Lejb* < odp. jid. ‘lew’; n. niem. (FAM)

LEICHER (1), E 1886; n. niem. (FAM)

LEINEMANN (1), K 1838; n. niem. (DN)

LEINER *Josef* (1), AMC 1818; n. niem. (DM, FAM)

LEJ (1), K 1845; odp. gw. ciesz. i gw. młp. *leja* ‘osoba, która nie umie zachować tajemnicy, gaduła, plotkarz’ (MSGGP, SGŚC); też ‘ulewa’ (SGŚC, ZSG), < *lejać* (Ry1), < stp. *lej* ‘pijak, opój’, < stp. *lij* ‘przyrząd ułatwiający nalewanie płynów’ (SNNP); Ry2

LEJ CZAK (1), K 1813; cf. **Lej** (Ry1); Ry2

LEJ CZYK (1), E 1899; cf. **Lej**; Ry2

LEKS (1), K 1829; odim. *Aleksy*, < *Aleksander* (MC, Ry1); Ry2

LELEK *Jacob* (1), AMC 1818 I. odp. gw. maz. < stp. *lelek* ‘nocny ptak, sowa’ (MSGP, SNNP, T); II. odm. *Lelistryj* (Le, Ry1); n. czes. (DM); Ry2

LELON *Paul* (1), J 1838; odim. *Lelistryj*

LEMANEK (1), E 1807; cf. **Lemann**; Ry2

LEMANN (1), K 1812; cf. **Lehmann**; możliwe też < odp. stp. *leman* (SStpAK) < niem. *Lehnsmann* ‘najemca, lennik’; Ry2

LEMISZ (2), 2K (1801, 1813); odp. *lemiesz* ‘ostrze pługa’ (Ry1, SEM); Ry2

LEML (1), K 1825; odp. *lemiesz* ‘ostrze pługa’ (SEB)

- LEMMEL** (16), E 1897; 15K (2 × 1812, 3 × 1813, 1817, 1823, 1824, 2 × 1829, 1836, 1845, 1849, 1852, 1891); n. niem. (FAM)
- LEMOK** (15), 15E (1801, 2 × 1802, 1804, 2 × 1806, 1810, 2 × 1816, 1822, 1826, 2 × 1831, 1833, 1883); *M 1719*; cf. **Lehmann**
- LENEBARD** *Franz* (1), AMC 1872; odim. *Leonard*
- LENEK** (1), K 1879; I. odp. *len* (Le); II. odim. *Leonard* (L, Le); n. czes. (DM)
- LENG** (1), K 1854; odp. *łęk* 'podmokła łąka'; cf. **Lengal**; Ry2
- LENGAL** (1), K 1899; węg. n. os. < odetn. *Len-gyel* < *Lengal* 'Polak' (DM)
- LENGER** (1), K 1820; odim. *Lenger* (Kazachstan, obw. południowokazachstański), < *Lengau* (Górna Austria, pow. Braunau am Inn; też w Bawarii i na Węgrzech); DM, Ry2
- LENOCH** (8), AMC 1818; 7K (1861, 1862, 1865, 1867, 1870, 1872, 1879); odp. *len*; możliwa adapt. niem. n. os. *Lenz* < odim. *Laurentius*
- LENZ** (1), K 1829; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- LENZER** *Ignatz* (1), AMC 1870; od niem. n. os. *Lenz* < odim. *Laurentius*
- LEOŃCZYK** (1), K 1813; odim. *Leon* (Ry1); Ry2
- LEPKOWICZ** (1), K 1824; odp. gw. ciesz. < stp. *lepić* 'pokrywać, np. gliną lub wapnem' (ZSG); Ry2
- LEPSZY** (2), 2K (2 × 1813); odp. gw. ciesz. *lepszy* 'stopień wyżej niż dobry' (ZSG); Ry1, Ry2
- LEREK** *Andreas* (1), AMC 1860; odim. *Leonard*; Ry2
- LERER** *Emauel* (1), AMC 1880; odp. jid. *lerer* 'nauczyciel'; A, Ry2
- LEARN** *Alois* (1), AMC 1818; odp. niem. *Lernen* 'nauka'; **LEARNER** *Josef, Markus* (2), 2AMC (2 × 1818); A, DN, Ry2
- LEARNER** cf. **LEARN**
- LERSCH** *Anna* (1), AMC 1895; n. niem. (DN); Ry2
- LESCHNER** (3), 3K (1829, 1833, 1849); zgerm. forma odim. *Lścimir*, < *Leon*, < *Hilarius*; możliwa adapt. niem. n. os. *Lersch* < odp. niem. *Leher* 'lennik', *Lehnmann* 'lennik, wasal'; lub odp. niem. *Lerche* 'skowronek'; Ry2(0)
- LESZYK** *Jan, Franciszek, Josef* (3), 3AMC (3 × 1880); cf. **Leschner**
- LEŚNIAK** (1), K 1837; odp. *leśniak* 'człowiek żyjący w lesie' (Ry1); Ry2
- LEŚNIKOWSKI** *Jan* (1), AMC 1880; I. odm. *Leśniaki* (woj. śl., pow. będziński, gm. Siewierz; też pow. częstochowski, gm. Konopiska; woj. łódz., pow. bełchatowski, gm. Rusiec; woj. maz., pow. sochaczewski, gm. Bów); II. odp. *las* (Ry1)
- LETWIN** *Izydor* (1), AMC 1880; odetn. *Litwin* 'mężczyzna rodem z Litwy' (SEMot. 4)
- LETYŃSKI** *Leon, Adam* (2), 2AMC (2 × 1880); cf. **Latyński**; Ry2
- LEUTHMETZGER** (4), 4K (1886, 1887, 1889, 1892); złoż. < odp. śrwniem. *leith* 'lekki, łagodny' + niem. *Metzger* 'rzeźnik'
- LEVAK** *Robert* (1), AMC 1880; cf. **Levi**; n. czes. *Levák* (DM); Ry2
- LEVI** (4), 4K (1813, 2 × 1838, 1840); I. odim. hebr. *Levi* (A, BSZ, Ry1); II. odm. *Lędziny* (niem. *Lendzin*, woj. śl., pow. bieruńsko-będziński; woj. opol., pow. opolski, gm. Chrząstowice) (Le); MC, Ry2
- LEWA** (3), E 1874; 2K (2 × 1813); cf. **Levi** (Ry1); możliwe < odp. *lewy*; Ry2
- LEWAN** (1), K 1807; cf. **Levi** (Ry1), < cerk. *Lew*
- LEWIN** (2), AMC 1818; K 1899; n. żyd. (MC) < odim. *Lewin* (Ry1); cf. **Lewiński**; Ry2
- LEWINSKY** cf. **LEWIŃSKI**
- LEWIŃSKA** *Urszula* (1), AMC 1880; cf. **Lewiński**
- LEWIŃSKI** (26), 8AMC (5 × 1818, 3 × 1870); E 1887; 17K (1812, 2 × 1849, 1857, 1858, 1859, 1860, 1861, 1883, 1892, 1895, 1896, 2 × 1897, 2 × 1899, 1900); I. *Lewin* (woj. łódz., pow. rawski, gm. Sadkowice; woj. kujaw.-pomor., pow. aleksandrowski, gm. Waganiec), < *Lewin Kłodzki* (woj. dolnośl., pow. kłodzki); II. odim. *Lewin*; cf. **Lewa** (Ry1); L; **LEWINSKY** (5) 5K (1811, 1878, 1888, 1889, 1900); n. czes. *Levinský* (DM); Ry2
- LEX** (5), 5K (1813, 1836, 2 × 1849, 1871); n. niem. (DN, FAM); Ry2
- LEXA** (11), 11K (1809, 1813, 1824, 1829, 1837, 1865, 1866, 1870, 1872, 1877, 1895); cf. **Leks**; Ry2(0)

- LEŻAK** (2), E 1879; K 1871; n. czes. *Ležák* (DM); Ry2
- LEŻAŃSKI** (1), K 1857; odm. *Leżajsk* (woj. podkarp., pow. leżajski); A, Ry2
- LEŻUCHOWSKA** (f) (1), AMC 1880; od n. *Leżuchowski* < odm. *Leżuchowo* (os. kasz., woj. pomor., pow. kościerski, gm. Dziemiany); Ry2(0)
- LHOTA** (1), K 1815; n. czes. < odm. *Lhota* (DM) (liczne na terytorium Czech; MJ, t. 1)
- LIBASZEK** (1), E 1808; I. odp. psł. *lib* 'słaby, chudy', < niem. *lieb* 'miły'; II. odim. *Libor*
- LIBASZKA** (1), K 1877; cf. **Libaszek**
- LIBERA** (1), E 1801; odp. łac. *liber* 'wolny' (MC, Ry1), < gw. śl. i gw. młp. *libera* 'słabość, choroba' (MC, T); możliwa adapt. niem. n. os. *Lieber* (MC, Ry1) < odim. (zdrobn. niem.) *Liebert*, < *Lippert* < odp. śrwniem. *liep*, *liup* 'kochany, ukochany, miły, przyjemny'; n. czes. (DM); Ry2
- LIBERAŁA** (1), E 1807; cf. **Libera**
- LIBERATUS** (2), 2K (1849, 1851); cf. **Libera**
- LIBERDA** (101), 4AMC (2 × 1818, 2 × 1870); 90E: 24 [1801–1839], 2 [1840–1859]; 64 [1860–1900]; 7K (1829, 1836, 1843, 1845, 1859, 1862, 1868); n. czes. (DM); M 1577, Ry2
- LIBERDO** (1), K 1829; cf. **Libera**
- LIBERSTEIN** *Dawid* (1), AMC 1818; złoż. < odp. łac. *liber* 'wolny' + stwniem. *stein* 'kamień, skała'; też 'warownia obronna na skale' (lub drugi człon < odm. *Stein*, Niemcy, Bawaria, pow. Fürth)
- LIBERTIN** (1), K 1878; odp. *libertyn* 'wolno-myśliciel, antyklerykał' (L)
- LIBIEC** *Zuzanna* (1), AMC 1818; I. odp. psł. *lib* 'słaby, chudy', < czes. *liba* 'ulubieniec, faworyt'; II. odim. *Libor*
- LIBON** *Anna* (1), AMC 1872; cf. **Libiec**; Ry2
- LIBOREK** (1), E 1816; cf. **Libiec**; n. czes. *Libora* (DN)
- LIBORSKI** (1), E 1881; cf. **Libiec**; Ry2
- LIBOSKA** (8), 7E (1811, 3 × 1888, 1892, 1897, 1898); K 1898; cf. **Libiec**; możliwe < odim. ros. *Любов*
- LIBOSKI** (3), 3E (1891, 1893, 1899); cf. **Liboska**; Ry2
- LIBOST** (1), E 1861; cf. **Liboska**
- LIBOWSKI** *Johann* (1), AMC 1818; cf. **Liboski**; A; Ry2
- LIBUSEK** (1), E 1894; cf. **Liboski**
- LICHNOWSKI** (4), 4K (2 × 1849, 1850, 1860); n. czes. *Lichnovský* (DM); Ry2
- LICHT** (1), K 1812; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- LICHTBLAN** (1), K 1876; cf. **Lichtblau**; Ry2
- LICHTBLAU** (2), 2K (2 × 1829); n. niem. (FAM); Ry2
- LICINA** (5), 5K (1849, 1851, 1853, 1865, 1871); odp. gw. ciesz. *licina* 'żeliwo, żelazo lane, surówka' (ZSG), < stp. *licie* 'prąd, fale' (SStpAK), < stp. *lice* 'osoba'; też 'rzeczowy dowód winy', 'cecha, piętno' (SStpAK)
- LICZENIK** (1), K 1861; n. czes. *Ličenik* (DM)
- LICZKA** (2), 2K (1865, 1876); cf. **Liczko**
- LICZKO** (3), 3K (2 × 1849, 1854); odp. *liczko* < stp. 'twarzyczka' (SStp., SXVI, SLB)); też < gw. ciesz. 'jedna strona pyska owcy' (ZSG); n. czes. *Ličko* (DM); M 1571
- LIDER** (1), K 1846; I. odp. niem. *Leder* 'skóra'; II. odm. *Liða* (Białoruś, obw. grodzieński); Ry2
- LIEBEL** (2), AMC 1890; K 1870; n. niem. (FAM)
- LIEBEN** (1), K 1813; niem. n. os. (B) < odp. niem. *lieben* 'kochać'; Ry2
- LIEBER** (2), 2E (1801, 1804); n. niem. (DN, FAM); Ry2
- LIEBERMANN** *Ludwika, Salomon* (2), 2AMC (2 × 1880); n. niem. (DN, FAM); Ry2
- LIEBERT** (1), K 1813; n. niem. (DN, FAM)
- LIEBL** (2), 2K (1805, 1829); n. niem. (DM, FAM)
- LIEGL** (2), 2K (1871, 1879); n. niem. (FAM)
- LIEKER** (1), K 1881; n. niem. (DN)
- LIER** (1), K 1890; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- LIGA** *Marian* (1), AMC 1861; odp. gw. młp. < stp. *ligać* 'wierzgać, kopać, kłaść się' (MSGP); Ry1
- LIGĘZA** (3), AMC 1818; E 1857; K 1894; odp. stp. *ligeza* 'człowiek lubiący się przymilać' (SNNP, T); Ry2
- LIGOC** (1), K 1820; cf. **Ligocki**
- LIGOCKA** (f) (1), E 1816; cf. **Ligocki**
- LIGOCKI** (34), 3AMC (2 × 1818, 1890); E 1897; 30K (2 × 1805, 5 × 1813, 3 × 1815, 2 × 1826,

- 1828, 4 × 1829, 4 × 1845, 1849, 1861, 2 × 1866, 2 × 1870, 1891, 1894, 1900); odm. *Ligota* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie w woj. śl., pow. bielski, gm. Czechowice-Dziedzice) (L, Ry1); *M 1634*, Ry2
- LIGOWSKI** (4), E 1868; 3K (1884, 1898, 1900); odm. *Ligowo* (woj. maz., pow. sierpecki, gm. Mochowo); Ry2
- LIGUR** (1), K 1830; cf. **Liga**; Ry2
- LIGUTKA** (1), E 1869; cf. **Liga**
- LILGE** (1), K 1863; n. niem. (DN)
- LILIJA** *Josef* (1), AMC 1818; odpap. gw. ciesz. < stp. *lilija* 'lilia' (SNNP, ZSG)
- LIMBAL** (1), K 1801; odpap. *limba* 'drzewo podobne do sosny' (SEB), < rumun. *limbă* 'język, ozór' (SEB)
- LINAK** (1), K 1891; odpap. *lin* (Ry1); Ry2
- LINC** *Lurgul Ruffin* (1), AMC 1880; n. czes. od niem. n. os. *Linz* < odim. *Laurentius* (DM); też < odpap. stwniem. *lindi* 'giętki, miękki, łagodny, przyjazny', < niem. *Lind* 'wąż, smok'
- LINCER** (1), E 1872; cf. **Linc**; Ry2
- LINDA** (1), K 1801; I. odm. *Linde* (liczne w Niemczech, na Pomorzu, w Prusach Wsch.); II. odpap. czes. *linda* 'topola', < niem. *Linde* 'lipa'; Ry2
- LINDEMANN** (1), E 1869; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- LINDENTHAL** (2), 2K (1859, 1860); złoż. < odpap. śrwniem. *linde* 'lipa' + niem. *Tal* 'dolina'; Ry2(0)
- LINDERT** *Josef* (1), AMC 1880; n. niem. (DN); Ry2
- LINDGNER** (3), 3K (2 × 1838, 1893); n. niem. (DM, FAM)
- LINDNER** *Carl, Josef* (2), 2AMC (1818, 1880); n. niem. (DN)
- LINEK** (6), 6K (1811, 1840, 2 × 1877, 1890, 1894); I. odpap. *lin* 'ryba z rodziny karpiovatych' (Ry1); II. odim. *Leonard*; n. czes. (DM)
- LINGNER** (16), 16K (3 × 1805, 6 × 1812, 1820, 1821, 1824, 1829, 1849, 1861, 1864); n. niem. (DN)
- LINHARD** (2), 2K (1898, 1900); odim. niem. *Leonhard* (DM); Ry2
- LINKE** (3), 2AMC (1818, 1833); K 1802; n. niem. (DM, FAM, MC); Ry2
- LINKMANN** (1), K 1838; n. niem. (DN)
- LINZER** (4), 4K (1805, 1812, 1817, 1828); n. niem. (FAM)
- LIPA** (96), 3AMC (2 × 1818, 1890); 4E (2 × 1881, 1892, 1897), 89K: 23 [1801–1839], 14 [1840–1859], 52 [1860–1900]; odpap. *lipa* (Le, Ry1, SNNP, T); n. czes. *Lípa* (DM); *M 1714*, Ry2
- LIPEK** (1), K 1812; cf. **Lipa**; Ry2
- LIPENSKI** cf. **LIPIŃSKI**
- LIPINEK** (1), E 1886; I. odm. *Lipina* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie gm. w Czechach, kraj ołomuniecki); II. odpap. gw. ciesz. *lipina* 'lasek lipowy' (ZSG); też < gw. śl. 'łubin' (MSGP)
- LIPIŃSKI** (1), K 1896; cf. **Lipinek**; możliwe też odm. *Lipiny* (liczne w woj. łódz., w woj. maz., w woj. kujaw.-pomor., w woj. wlkp.) (MC), < *Lipník* (Czechy, pow. Mladá Boleslav; też pow. Třebíč), < *Lipowiec* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie dziel. Ustronia, woj. śl., pow. cieszyński); Ry2; **LIPENSKI** *Mathilda* (1), AMC 1895; wariant n. *Lipiński*
- LIPKA** (77), 10AMC (1818, 6 × 1860, 2 × 1862, 1895); 59E: 7 [1801–1839], 8 [1839–1859], 44 [1860–1900]; 8K (1824, 1827, 1845, 3 × 1849, 2 × 1886); cf. **Lipa** (BSZ, L, Le, Ry1, SNNP, T); od n. *Lipa* (T); n. czes. (DM); *M 1577*, Ry2
- LIPNIK** (1), K 1805; odm. *Lipnik* (dziel. Bielska-Białej, woj. śl.; też pow. częstochowski, gm. Janów; liczne na terytorium Polski); cf. **Lipa**; A, Ry2
- LIPOWCZAN** (17), 17E (1883, 1884, 1885, 1892, 1893, 1894, 2 × 1895, 2 × 1896, 1897, 3 × 1898, 3 × 1899); cf. **Lipiński**; Ry2
- LIPOWSKA** *Helena* (3), 3E (1801, 1807, 1812); cf. **Lipowski**
- LIPOWSKI** (12), 2AMC (1818, 1880); 8E: 7 [1801–1839]; 1 [1860–1900]; 2K (1813, 1824); cf. **Lipiński**; n. czes. *Lipovský* (DM); A, L, *M 1577*, Ry2
- LIPSA** (30), 30E (1801, 2 × 1802, 1804, 1806, 3 × 1808, 1811, 1815, 1816, 1823, 1833, 2 × 1855, 1877, 2 × 1884, 1888, 1889, 1890, 1891, 2 × 1892, 1896, 3 × 1898, 2 × 1899); adapt. niem. n. os. *Lips* < odim. *Philip* (FAM); Ry2

- LIPSCHITZ** *Edmund* (1), AMC 1818; złoż. < odim. *Philip* + niem. *Hitze* 'skwar, upał'
- LIPSKA** (f) (1), K 1897; od n. *Lipski* < odm. *Lipisko* (woj. maz., pow. lipski; cf. **Lipa**)
- LIPUS** (20), 9E (1805, 1840, 1854, 2 × 1865, 1874, 1876, 1882, 1886); 11K (1801, 1805, 1813, 1814, 1828, 3 × 1829, 1847, 1865, 1872); cf. **Lipa** (L); M 1577, Ry2
- LIS** (1), K 1824; odap. *lis* (Ry1, SNNP, T); n. czes. (DM); M 1571, Ry2
- LISAK** *Jacob* (1), AMC 1818; cf. **Lis** (Ry1); n. czes. *Lisák* (DM); Ry2
- LISEK** (9), 3AMC (1818, 2 × 1870); 6K (2 × 1824, 1836, 1845, 1866, 1891); I. odap. *lisek*, przen. 'człowiek przebiegły, chytry' (BSZ, Ry1, SNNP); II. od n. *Lis* (T); n. czes. *Lísek* (DM); L, M 1671, Ry2
- LISIECKI** (1), K 1830; odm. *Lisiec* (woj. dolnośl., pow. lubiński; os. w woj. warm.-mazur., pow. iławski, gm. Susz); Ry2
- LISKOWICZ** (1), K 1826; cf. **Lis** (Ry1); od n. *Lisek* (SNNP)
- LISNER** (1), K 1830; od niem. n. os. *Liesen* (DM) < zanikłych osad *Litolto*v (niem. *Liesen*, w Czechach); **LIZNER** (6), 3AMC (1818, 2 × 1880); 3K (1829, 1888, 1896); DM, Ry2
- LISTA** (2), 2K (1805, 1824); odap. *list*
- LISZKA** (61), 3AMC (1856, 1880, 1890); 51E: 15 [1801–1839], 2 [1840–1859], 34 [1860–1900]; 7K (1805, 1813, 1838, 1843, 1859, 1888, 1897); I. odap. *liszka* 'lis samica'; też przen. 'chytry człowiek' (L, Le, Ry1, SGŚC, T); II. odm. *Liszki* (woj. młp., pow. krakowski; woj. łódz., pow. łączycki; woj. maz., pow. sokołowski, gm. Repki; też cz. miasta Czechowice-Dziedzice, woj. śl., pow. bielski); n. czes. *Liška* (DM); M 1558, Ry2
- LISZOK** (5), 5K (1801, 3 × 1824, 1874); cf. **Lis**, **Liszka**; od n. *Lis*; M 1657, Ry2
- LISZOWSKI** (4), E 1877; 3K (1813, 1815, 1853); odm. < *Lisowo* (woj. podlas., pow. siemiatycki, gm. Drohiczyn; też liczne w woj. zach.pom.)
- LISZT** (2), 2K (2 × 1893); cf. **Lisztwan**
- LISZTWAN** (24), AMC 1818; 19E (1801, 2 × 1811, 1817, 1826, 2 × 1862, 1877, 3 × 1880, 3 × 1884, 1886, 1888, 1896, 2 × 1899); 4K (1813, 1865, 1892, 1896); I. odim. węg. *István* (L); II. odap. *listwa*; M 1609, Ry2
- LIŚNIK** (5), 5K (1867, 1886, 1887, 1888, 1891); odap. *liszeć* 'marnieć, nędznieć' (SEB)
- LIŚNIKOWSKI** (8), 2AMC (2 × 1870); 6K (1861, 1869, 1872, 1877, 1891, 1896); odm. *Liśnik* (gajówka w woj. lub., pow. kraśnicki, gm. Gościeradów)
- LITERA** (5), 2AMC (2 × 1880); 3K (1838, 1846, 1876); odap. *litera* (SNNP, T); n. czes. (DM); Ry2
- LIZNER** cf. **LISNER**
- LOBENFLEIN** *Jacob, Ludwig* (2), 2AMC (2 × 1880); złoż < odap. niem. *loben* 'chwalić, wychwalać' + niem. *Fleiß* 'pilność, pracowitość'
- LOBER** (21), 21K (1807, 1829, 1837, 1840, 1843, 1848, 1852, 1853, 2 × 1859, 1861, 1864, 1867, 1876, 1882, 1885, 1889, 1890, 1894, 2 × 1896); niem. n. os. < odm. *Levin* (niem. *Löben*, Czechy, w okolicach *Ústku*) (L); możliwe też < odim. (zdr. niem.) *Liebert*, < *Lippert* < odap. niem. *Lieber* 'kochanek' < śrwniem. *liep*, *liup* 'kochany, ukochany, miły, przyjemny'; Ry2
- LOBERT** (3), 3K (1845, 1846, 1861); n. niem. (DN, FAM)
- LÖBL** (2), AMC 1818; K 1813; odap. niem. *Löwe* 'lew'; możliwe też < niem. *loben* 'chwalić, wychwalać'
- LOCHMANN** (3), E 1810; 2K (2 × 1805); złoż. < odap. *loch* 'otwór w grobli, studnia'; też 'więzienie podziemne' (SW) (możliwe też < stwniem. *loch* 'zagłębienie w ziemi, dziura', < śrwniem. 'zagajnik, las', < niem. *Loch* 'sklep') + stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż'; DM, DN, Ry2
- LÖCK** (1), K 1833; n. niem. (DN)
- LODA** (1), K 1812; odap. gw. ciesz. *loda* 'drewniany przyrząd do podnoszenia klocków drewna na wóz' (SGŚC); n. czes. < od niem. n. os. *Loder* (DM) < odap. niem. *Loder* 'sukiennik wyrabiający tkaniny'; Ry2
- LODER** (38), 23E (1805, 2 × 1809, 1814, 1816, 6 × 1878, 1879, 3 × 1882, 1887, 1892, 2 × 1894, 1895, 3 × 1898); 15K (1813, 1824, 1829, 1839,

- 3 × 1845, 1847, 1848, 3 × 1849, 1860, 1878, 1898); n. niem. (A, DM, DN, FAM, L); *M* 1647
- LODOMANN** (1), K 1838; złoż. (hybryda) < odp. gw. ciesz. *loda* 'drewniany przyrząd do podnoszenia klocków drewna na wóz' + stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż' = 'obsługujący urządzenie podnoszące klocki drewna na wóz'; możliwe < odim. bibl. *Lod*; cf. **Loder**
- LODWIN** (1), K 1899; odim. *Ludwik*
- LOFER** *Julius* (1), AMC 1870; odp. niem. *Laufer* 'biegacz', 'pachołek biegnący za pwozem'
- LÖFFLER** (9), 3AMC (1818, 1869, 1870); 6K (1829, 1842, 1859, 1860, 1868, 1876); n. niem. (DM, DN, FAM)
- LOGA** (2), 2E (1801, 1877); odp. gw. ciesz. *loga* 'gruba laska' (SGŚC); też < stp. 'beczka' (Ry1); *M* 1679, Ry2
- LOGE** (1), E 1801; n. niem. (DN, FAM)
- LOHMANN** *Valentin* (1), AMC 1818; n. niem. (FAM)
- LOHRMANN** (1), K 1829; n. niem. (FAM)
- LOJZA** (74), AMC 1818; 61E: 12 [1801–1839]; 49 [1860–1900]; 12K (1810, 1843, 2 × 1845, 2 × 1862, 1864, 2 × 1867, 1876, 2 × 1889); I. odim. *Alojzy* (popularne na Śląsku); II. odp. *tój*; *M* 1627
- LOKAJEK** (4), 4K (1845, 2 × 1849, 1855); odp. *lokaj* 'pański sługa'
- LOLEK** (1), K 1824; odim. *Karol*; Ry2
- LOLUSZEK** (1), K 1830; cf. **Lolek**
- LOMESIK** (1), K 1846; odp. *łom*, < *łomić się* 'mocować się'
- LOMOLIK** (1), K 1839; cf. **Lomesik**
- LOMOZIK** (9), 8E (1801, 1813, 1823, 1833, 1855, 1888, 2 × 1898); K 1825; n. czes. *Lomozík* (DN)
- LOMSKI** (1), K 1849; odm. *Lomnice*, < *Lomice* (Czechy, obok Rýmařova, kraj południowoczeski; MJ, t. 1), < *Łomnica* (niem. *Lomnitz*; woj. opol, pow. oleski; woj. dolnośl., pow. jeleniogórski, gm. Mysłakowice; też liczne w woj. wlkp.)
- LONDA** *Johann, Susanna* (2), 2AMC (2 × 1870); n. czes. (możliwe < odm. *Londyn*) (DM)
- LONDECKI** (3), 3E (1819, 1821, 1822); odm. *Landek* (woj. śl., pow. bielski, gm. Jasienica); możliwe < *Londyn*; możliwe od n. niem. *Lond* < odp. germ. *landa* 'ziemia'
- LONDIN** (1), K 1835; odm. *Londyn* (DM); Ry2
- LONDZIN** (8), 2AMC (1818, 1880); 6K (1801, 4 × 1829, 1836); od niem. n. os. *Lund* < odp. śrwniem. *lünd, lunde* 'fala'; cf. **Londin**; L
- LONG** *Josef* (1), AMC 1860; odp. łac. *longus* 'długi'
- LONSKI** (3), 3K (1805, 1817, 1830); cf. **Long**; n. czes. *Lonský* (DM)
- LOOS** *Gustawa, Josefin, Rosalin* (3), 3AMC (1818, 2 × 1870); n. niem. (DM); Ry2
- LORBAS** *Fridrich* (1), AMC 1880; odp. gw. kasz. *lorbas* 'niegrzeczny chłopiec, łobuz, nicpoń' (MSGP)
- LORDECKI** (1), K 1888; I. odm. *Lordat* (Francja, rej. Midi-Pyrénées); II. odp. *lord*
- LOREK** (36), 3AMC (1818, 2 × 1880); 2E (1878, 1883); 31K (2 × 1810, 4 × 1813, 3 × 1829, 1844, 3 × 1845, 1847, 1851, 1859, 1861, 1886, 2 × 1887, 2 × 1888, 2 × 1890, 1892, 1894, 1895, 1896, 1898, 1899, 1900); odim. gw. śl. *Lonenc* (Le) < *Laurentius* (BSZ, Ry1); L, *M* 1621, Ry2
- LORENTZ** (9), 9K (1804, 2 × 1805, 1807, 1813, 1849, 1850, 1893, 1899); odim. (gw. śl.) *Lorenz* < *Laurentius* (BSZ, MC, Ry1); DM, *M* 1577, Ry2; **LORENZ** *Fridrich, Mauritz, Wilhelm* (3), 3AMC (3 × 1818); n. niem. (DN, FAM); Ry1, Ry2
- LORENZ** cf. **LORENTZ**
- LÖRICZ** *Maria* (1), AMC 1895; cf. **Lorentz**
- LORIS** (1), E 1872; n. niem. (FAM)
- LORKA** (1), AMC 1890; cf. **Lorentz**
- LOSERT** (1), K 1884; n. niem. (FAM); Ry2
- LOSKA** (2), 2K (1829, 1830); odp. gw. ciesz. *loska* 'dłuższa część cepa'; też 'drażek, laska maślnicy' (ZSG); n. czes. *Loška* (DM); Ry2
- LOT CZKA** (1), K 1834; cf. **Lotko**; Ry2
- LOTKO** (3), 3K (1819, 1879, 1889); odp. gw. ciesz. *lotko* 'skrzydło' (CSG)
- LOUBEK** (1), K 1899; n. czes. (DM)
- LÖW** (1), K 1890; n. niem. (FAM)
- LÖWE** (20), 2AMC (2 × 1818); 18K (2 × 1813, 1838, 1861, 1869, 1884, 5 × 1886, 1887, 1889,

- 1891, 1892, 1895, 1897, 1899); n. niem. (DN, FAM)
- LÖWENSTEIN** *Ludwig* (1), AMC 1818; n. niem. (FAM)
- LOWNY** (1), K 1809; odp. *łowić*
- LOZER** (1), K 1824; od niem. n. os. *Löschner* < odp. niem. *Löschner* 'białoskórnik, rzeźmieśnik, wycinający skóry'; możliwe też złoż. (hybryda) < odp. gw. stp. *lozować* 'luzować' (SStpAK) + przyr. niem. *-er*; por. też ap. < *lozar*, < *luzar* 'szydło'; Ry2; **LUZAR** (13), 13K (1804, 2 × 1805, 2 × 1810, 2 × 1829, 1835, 1843, 1864, 1868, 1876, 1898); Ry2
- LUBACZEWSKI** *Johann* (1), AMC 1818; I. odm. *Lubaczów* (woj. podkarp., pow. lubaczowski); II. odp. *lubić*, < *luby*; Ry2
- LUBAN** (1), K 1813; I. odp. *lubić*, < *luby* (Ry1); II. odim. *Lubomir*, < *Lubogost* (SNNP); Ry2
- LUBAS** (12), 12K (6 × 1812, 3 × 1817, 1824, 2 × 1829); I. odp. gw. młp. *lubas* 'kochanek' (T), < *lubić*, < *luby* (Ry1); II. odim. *Lubomir*; n. czes. (DM); Ry2; **LUBAŚ** (5), 5K (1801, 1809, 2 × 1813, 1824); Ry1, Ry2, T
- LUBAŚ** cf. **LUBAS**
- LUBEK** (1), K 1803; odim. *Lubomir*, < *Lubogost* (SNNP)
- LUBELSKI** *Moritz* (1), AMC 1818; odm. *Lublin* (miasto gminne w woj. lub.) (A, Ry1, SNNP); Ry2
- LÜBENSTEIN** (8), 8K (1824, 2 × 1829, 1838, 1841, 1843, 1849, 1877); złoż. < odm. *Lubben* (niem. nazwa miasta *Lublin*) + stwniem. *stein* 'kamień, skała'; cf. **Löbenstein**
- LUBICH** (1), K 1880; I. odim. *Lubomir*, < *Lubostaw*; II. odp. *lubić*, < *luby* (Ry1); Ry2
- LUBICZ** (1), K 1813; odp. *lubić*, < *luby* (Ry1); Ry2
- LUBIK** (1), E 1816; cf. **Lubicz** (Ry1); możliwe < odp. gw. wlkp. *łubik* 'łubin' (T); też < odim. *Lubomir*, < *Lubogost* (SNNP); n. czes. *Lubík* (DM); Ry2
- LUBIOK** (5), 5E (1816, 1824, 1827, 1829, 1833); cf. **Lubik**
- LUBOŃ** (1), K 1815; cf. **Lubicz** (Ry1); Ry2
- LUBOVSKI** *Anton* (1), AMC 1872; odm. *Lubów* (liczne w woj. dolnośl., w woj. lub.), < *Lubow* (liczne w woj. wlkp., w woj. zach.pom.); M 1728, Ry2
- LUBOWIECKI** (1), K 1878; I. odm. *Lubowiec* (przys. wsi Złota, woj. świętokrz., pow. pinchowski); II. odp. *lubić*, < *luby*; III. odim. *Lubomir*
- LUBUSKA** (1), E 1991; odm. *Lubów* (liczne woj. w woj. dolnośl., w woj. lub.), < *Lubowo* (liczne w woj. wlkp., w woj. zach.pom.); Ry2
- LUCEK** (1), K 1859; odim. *Lucjan* < *Ludislav*; n. czes. (DM); Ry2
- LUCERKA** (1), AMC 1818; odp. gw. ciesz. *lucerka* 'lucerna, roślina pastewna' (ZSG)
- LUCHNOWSKI** (1), K 1860; I. odm. *Luszniewo* (Białoruś, obw. brzeski); II. odim. *Lubomir*, < *Lutostaw*
- LUCIK** *Ludomir* (1), AMC 1856; n. czes. *Lucík* (DM)
- LÜCKER** (1), K 1890; n. niem. (FAM)
- LUCZEK** (7), 7K (1849, 1851, 1861, 1862, 2 × 1877, 1892); odim. *Lucjan*, < *Łucja*; Ry2
- LUCZYCKA** *Józefa* (1), AMC 1880; od n. *Luczycki* < odim. *Lucjan*, < *Ludislav*; Ry2(0)
- LUDVIG** cf. **LUDWIG**
- LUDWIG** (17), 17K (1808, 1810, 1812, 2 × 1813, 1816, 1829, 1830, 2 × 1846, 1848, 1859, 1861, 1887, 1890, 1898, 1899); odim. *Ludwig* (Ry1); FAM, M 1636, Ry2; **LUDVIG** (2), 2K (1807, 1868); n. czes. *Ludvig* (DM)
- LUDWIŃSKI** (1), K 1846; I. odm. *Ludwin* (woj. lub., pow. łęczycki), < *Ludwinowo* (liczne na terytorium Polski); II. odim. *Ludwik*, < *Ludwig* (Ry1); Ry2
- LUDZIK** (1), K 1830; odim. *Ludomir*, < *Ludwik*; Ry2
- LUDZKI** (1), E 1868; odp. *ludzki* 'dobroduszny'; Ry2
- LUFTMANN** *Chaim* (1), AMC 1872; złoż. < odp. gw. ciesz. *luft* 'powietrze' < ap. niem. *luften* 'wietrzyć' + stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż'
- LUKA** (1), K 1861; cf. **Lukas**; n. czes. (DM); Ry2
- LUKACZ** (1), E 1816; cf. **Lukas**; n. czes. *Lukáč* (DM)
- LUKANEK** (10), 10E (1801, 1805, 1818, 1826, 1828, 1830, 1833, 1876, 1893, 1895); cf. **Lukas**; Ry2

- LUKAS** (5), E 1851; 4K (1822, 1829, 1847, 1849); odim. *Lukas*; A, DN, FAM, M 1703, Ry2
- LUKASZ** (1), E 1830; cf. **Lukas**; n. czes. *Lukáš* (DM); Ry2
- LUKESZ** (2), 2K (1811, 1891); n. czes. *Lukeš* (DM)
- LUKORZ** (1), E 1835; cf. **Lukas**; Ry2(0)
- LUKOS** (1), K 1824; cf. **Lukas**; Ry2(0)
- LUKS** (9), 2E (2 × 1816); 7K (1813, 1832, 2 × 1849, 1850, 1866, 1892) I. odap. *luks* 'przepych' (T); II. odim. *Lukas* (DM); Ry2(0)
- LUMP** *Chaim* (1), AMC 1880; odap. gw. ciesz. *lump* 'gałgan, nicpoń, łajdak, łobuz' (ZSG)
- LUNGE** *Ewald, Karol* (2), 2AMC (2 × 1880); n. niem. (DN)
- LUP** (1), K 1817; odap. rumun. *lup* 'wilk', < *lupa* 'szkło powiększające'
- LUPIK** (3), 3E (1804, 1875, 1876); odap. czes. (zdrob.) *lupen* 'lišć'; cf. **Lup**; n. czes. *Lupik* (DM)
- LUPINEK** (1), E 1883; cf. **Lupik**; n. czes. *Lupinek* (DN)
- LUPIŃSKI** (1), K 1806; odap. gw. śl., gw. maz., gw. kasz. i gw. Pom. Pd. *lupina* 'łubin' (MSGP), < stp. *lupa* 'wilk'; też 'człowiek wielki, cymbał' (SStPAK); Ry2
- LUREK** (1), K 1856; odap. gw. ciesz. i gw. śl. *lura* 'słaba kawa albo herbata' (MSGG, SGŚC)
- LUSAR** *Josef* (1), AMC 1870; odim. *Lutobor*, < *Lubomir*; Ry2
- LUSE** (1), K 1854; odap. niem. *lose* 'lekkomyślny, swawolny, łobuz'
- LUSTIG** *Irzy* (1), AMC 1818; n. niem. (DM, FAM); Ry2
- LUSZ** *Paul* (1), AMC 1818; cf. **Lusar** (Ry1)
- LUSZCZAK** (1), K 1847; odap. *łuszczyc* 'łuskać' (SEB), < gw. ciesz. < stp. *łuszykować* 'hulać, bankietować' (ZSG); Ry2
- LUSZCZEK** (1), K 1898; cf. **Luszczak**; Ry2
- LUSZEK** (1), K 1887; cf. **Lusz** (Ry1)
- LUSZNIAK** (1), K 1896; odap. *Luszniewo* (Białoruś, obw. brzeski)
- LUŚNIA** (2), AMC 1880; K 1809; odap. gw. ciesz. < stp. *luśnia* 'drażek podtrzymujący drabinę wozu' (ZSG)
- LUTERMANN** (1), E 1870; złoż. (hybryda) < odap. gw. ciesz. *luter* 'ewangelik' (por. niem. n. os. *Luther* < odap. niem. *Luther* 'wyznawca kalwinizmu; też możliwe < odim. *Liutheri*) + stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż'
- LUTTER** (2), 2K (1830, 1887); n. niem. (B, DN, FAM, L); Ry2
- LÜTH** (2), 2E (1819, 1821); n. niem. (DN, FAM); Ry2
- LÜTHEMÜLLER** (2), 2K (1849, 1857); złoż. < niem. n. os. *Luther* < odap. niem. *Luther* 'wyznawca kalwinizmu' (możliwy też pierwszy człon < odim. *Liutheri*) + śrwniem. *müller* 'młynarz'
- LUTZ** (2), 2K (1812, 1822); n. niem. (DN, FAM); Ry2
- LUZAR** cf. **LOZAR**
- LWICKI** (2), 2K (2 × 1830); odap. *lew*; możliwe < odm. *Lwów* (Ukraina, obw. lwowski); Ry2
- LWICZEK** (1), K 1871; cf. **Lwicki**
- LYCZKA** (3), 3K (1849, 1850, 1852); odap. *liczyć*
- LYRO** (1), K 1813; odap. *lira*; Ry2
- LYSEK** (4), 4K (1865, 1880, 1884, 1890); I. odap. *łysy*; II. od oron. *Łysa* (szczyt w Górach Sokolich); możliwe też < odm. *Lyski* (woj. śl., pow. rybnicki)
- LYSIN** (1), K 1842; cf. **Lysek**; Ry2(0)
- LYSKA** (4), AMC 1880; 2E (1801, 1888); K 1877; odap. gw. ciesz. *lyska* < stp. *leska* 'leszczyna pospolita' (ZSG)
- LYSOWSKI** (2), 2K (2 × 1845); I. odm. *Lyski* (woj. śl., pow. rybnicki); II. odap. *łysy*
- LYSZ** (1), K 1838; odap. gw. ciesz. *lyska* 'leszczyna pospolita' (ZSG); cf. **Liszka**
- LYSZKA** (1), K 1805; cf. **Lysz**, **Lyska**; Ry2

Ł

- ŁABAJ** (33), AMC 1870; 13E (1877, 2 × 1878, 1886, 1892, 2 × 1893, 2 × 1894, 1896, 2 × 1897, 1898); 19K (2 × 1804, 1813, 1856, 1880, 3 × 1885, 1886, 1888, 1889, 1890, 3 × 1891, 1892, 3 × 1893); odp. stp. *łabaj* ‘wielki pies’ (SNNP, SStp-AK), < *łaba* ‘noga lub ręka’ (Ry1); n. czes. *Labaj* (DM); L, M 1647, Ry2
- ŁABĘDŹ** (7), AMC 1818; 2E (1891, 1894), 3E (1886, 1890, 1894); K 1897; I. odp. *łabędź* (A, Ry1); II. odm. *Łabędź* (woj. śl., pow. częstochowski, gm. Koniecpol); III. od nazwy herbu szlacheckiego *Łabędź* (HP); Ry2
- ŁABZIK** (5), 5AMC (1887, 1888, 1889, 1890, 1894); odm. *Лабзы* (Psków, Rosja, nad Jeziorem Pskowskim); Ry2
- ŁACIOK** (2), 2K (1849, 1859); odp. *łata*; M 1688, Ry2
- ŁAJ** (2), 2AMC (2 × 1860); odp. stp. *łaja* ‘psiarnia’ (SStpAK); Ry2
- ŁAKOMY** (1), K 1881; odp. gw. ciesz. < stp. *łakomy* ‘skąpy, chciwy’ (SGŚC, SNNP, ZSG); Ry2; **ŁAKOMY** (1), K 1878; n. czes. *Lakomý* (DM); Ry2
- ŁAMACZ** (35), 5AMC (3 × 1818, 2 × 1880); 23E (1801, 2 × 1803, 3 × 1806, 1846, 2 × 1852, 2 × 1855, 1859, 1860, 2 × 1874, 1885, 1887, 2 × 1890, 2 × 1895, 1896, 1898); 7K (1813, 1824, 2 × 1828, 1830, 2 × 1846); odp. *łamacz* ‘ten, kto łamie’ (L); M 1526, Ry2; **ŁAMACZ** (32), 26E (1801, 1803, 1805, 3 × 1807, 1808, 2 × 1811, 1817, 1819, 1822, 1826, 2 × 1830, 5 × 1884, 2 × 1889, 2 × 1894, 2 × 1897); 6K (1813, 1824, 2 × 1829, 1830, 1846); n. czes. *Lamač* (BSZ, DM)
- ŁAMASZ** (1), E 1899; cf. **Łamacz**; Ry2
- ŁAPISZ** (1), K 1888; odp. *łapa*, < *łapać* ‘chwycić’, < wschł. *łapsza* ‘rodzaj potrawy, łazanki’; n. czes. *Lapiš* (DM); M 1705, Ry2
- ŁASTOWIECKA Helene** (1), AMC 1880; od n. *Łastowiecki*: I. < odm. *Łastowce* (Litwa, rej. Soleczniki); II. odp. stp. *łaszt* ‘miara objętości’ (SStpAK)
- ŁATKA** (19), 2E (1887, 1896); 17K (1805, 1813, 1828, 1844, 2 × 1845, 1848, 2 × 1849, 2 × 1869, 1877, 1891, 1893, 1895, 1896, 1898); odp. gw. ciesz. *łatka* ‘mały kawałek materiału przyszyty do ubrania’ (Ry1, SGŚC)
- ŁĄCKI** (2), AMC 1880; K 1897; I. odm. *Łąka* (woj. śl., pow. pszczyński; woj. dolnośl., pow. bolesławiecki; woj. podkarp., pow. rzeszowski, gm. Trzebownisko); też < Mała Łąka (dziel. Cieszyna, woj. śl.); II. odp. *łąka, łączyć*
- ŁĄKA Tymoteusz** (1), AMC 1818; cf. **Łącki**; Ry2
- ŁOJSZA Walenty** (1), AMC 1880; odp. *łój*
- ŁOMOZIK** (105), AMC 1818; 104E: 51 [1801–1839], 1 [1840–1859], 52 [1860–1900]; odp. stp. *łamać*, < *łomić* ‘łamać, zrywać’ (SStpAK), < gw. ciesz. < stp. *łom* ‘powalony wiatrem las’; też ‘kamieniołom’ (ZSG); Ry2
- ŁOPATA** (4), 2AMC (1818, 1880); 2K (1881, 1884); odp. *łopata* (A, Ry1, SNNP); też < gw. wlkp. ‘lemiesz pługa’ (MSGP); n. czes. *Lopata* (DM); M 1696, Ry2
- ŁOŚ Jan, Stanisław** (2), 2AMC (1818, 1880); odp. *łoś* (Ry1); M 1621, Ry2
- ŁUKANEK** (8), 8E (2 × 1877, 1880, 1888, 1889, 1892, 2 × 1897); I. odim. *Łukan* < odim. łac. *Lucanus*, < *Łukasz*; II. odm. *Лукан-Сола* (Rosja, okolice Kazania); Ry2
- ŁUKASIK** (1), K 1815; cf. **Łukasz**; M 1713, Ry2

- ŁUKASZ** (10), E 1887; 9K (1813, 1821, 2 × 1824, 1829, 1845, 2 × 1846, 1874); odim. *Łukasz* (BSZ, L, Ry1); Ry2
- ŁUKOSZ** (4), 4E (1801, 1853, 1854, 1882); cf. **Łukasz** (Ry1); *M 1687*, Ry2
- ŁUKOSZEK** (5), 4E (1807, 1820, 2 × 1899); K 1813; cf. **Łukasz** (Ry1); *M 1687*, Ry2
- ŁUPINEK** (11), AMC 1818; 10E (1882, 1884, 1888, 1889, 2 × 1890, 2 × 1891, 1897, 1898); odap. gw. ciesz. i gw. młp. *łupać* ‘rąbać, rozrąbywać’ (MSGP, SGŚC), < czes. *lupinek* (zdrobn. < *lupen* ‘liść’); n. czes. *Lupínek* (DM)
- ŁUSZCZYMAK** (14), 14E (3 × 1801, 1804, 1877, 2 × 1881, 1886, 1888, 2 × 1894, 3 × 1896); złoż. od przezwiska dwuczłonowego < odap. *łuszczyć* + *mak* ‘darmozjad’; *M 1703*, Ry2
- ŁUSZCZYMANEK** (2), 2E (1805, 1811); cf. **Łuszczymak**
- ŁYBICKI** (1), E 1898; odm. *Łybice* (cz. Trzyńca, obecnie w Czechach)
- ŁYCIA** (1), E 1854; odap. *łyko* ‘więzy, pęta, kora drzewna’ (SEB)
- ŁYCZEK** *Tymoteusz* (1), AMC 1818; cf. **Łycia**; możliwe odm. *Łyczki* (Ukraina, rej. kiwe-recki, obw. wołyński); Ry2
- ŁYCZKO** (1), K 1861; cf. **Łycia**; *M 1577*
- ŁYSEK** (16), 5AMC (1818, 4 × 1890); 11K (1813, 1824, 1827, 5 × 1829, 1893, 1896, 1897); I. odap. stp. *łysek* ‘człowiek wyłysiały’ (SNNP); II. od n. *Łysy*; L, *M 1536*, Ry2
- ŁYŻBICKI** (41), 41E: 3 [1801–1839], 38 [1860–1900]; odm. *Łyżbice* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie woj. morawsko-śląskie, pow. Frýdek-Místek); *M 1716*, Ry2

M

- MAC** (5), 5K (4 × 1805, 1830); I. odp. hebr. *maca* (A), < niem. *Mace* 'krewny, spokrewniony' (A); II. odim. *Maciej* (A, Ry1), < wschłówan. *Matwiej*; A, B, Ry2
- MACEJ** *Jacob* (1), AMC (1890); odim. *Mateusz*, < *Maciej*; n. czes. (DM)
- MACEK** (1), K 1871; I. odp. gw. ciesz. *macek* 'niezdara, niedoługa, człowiek niezaradny' (SGŚC); też 'palec', 'ciemność' (T); II. odim. *Maciej* (Ry1), < *Mateusz*; n. czes. (DM); Le, M 1577, Ry2
- MACH** (76), 3AMC (1818, 2 × 1860); 28E (2 × 1802, 1805, 1808, 1811, 1816, 1828, 1841, 1877, 1879, 2 × 1880, 5 × 1883, 3 × 1887, 2 × 1890, 1892, 5 × 1896); 45K: 21 [1801–1839], 8 [1840–1859], 16 [1860–1900]; I. odim. *Maciej*, < *Mateusz*; II. odp. *machać* (Ry2); III. odm. *Machowa* (woj. podkarp., pow. dębicki, gm. Pilzno), < *Machów* (woj. lubus., pow. żagański; woj. lub., pow. opolski, gm. Wilków) (BSZ); DM, DN, FAM, M 1627, Ry1, SNNP
- MACHA** (1), E 1805; cf. **Mach** (Ry1); BSZ, Le, SNNP
- MACHACZEK** (23), E 1863; 22K (1806, 1843, 1844, 1846, 1848, 12 × 1849, 1859, 1872, 1873, 1878, 1890); odp. *machać* (BSZ); n. czes. *Macháček* (DM); M 1679, Ry2
- MACHAL** (1), K 1840; cf. **Mach** (Ry1); n. czes. *Máchal* (DM); Ry2
- MACHALICA** (3), 3K (1810, 1866, 1871); cf. **Macha** (Ry1); Ry2
- MACHALIK** *Josef* (1), AMC 1869; cf. **Macha**; Ry2
- MACHAŁA** (1), K 1815; cf. **Machaczek**; M 1705, Ry2, SNNP, T
- MACHANDER** (6), 2AMC (2 × 1818); 4K (1813, 1861, 1899, 1900); odp. niem. *machen* 'robić, dorabiać'; M 1621, Ry2
- MACHATY** (1), K 1874; cf. **Machaczek**; n. czes. *Machatý* (DM); Ry2
- MACHEJ** *Teresa* (1), AMC 1880; odp. *machać* (T); cf. **Mach** (Ry1); L, M 1440, Ry2
- MACHEJDA** (1), E 1874; cf. **Mach**
- MACHEL** (14), 2E (1810, 1813); 12K (1805, 5 × 1812, 1821, 1825, 1835, 1837, 1845, 1847); cf. **Machaczek**; Ry1, Ry2
- MACHELA** (2), 2K (1801, 1805); cf. **Machel**; Ry2
- MACHER** (4), 4K (1807, 1828, 1856, 1895); I. odp. gw. ciesz. i gw. śl. *macher* 'dobry robotnik, sprawny rzemieślnik' (MSGŚ, SGŚC) < niem. *Macher* 'wykonawca, działacz'; II. n. niem. (FAM)
- MACHETA** (1), K 1896; cf. **Machaczek** (Ry1); Ry2
- MACHLER** *Jacob, Tobiasz* (2), 2AMC (2 × 1818); n. niem. (B, DN); Ry2
- MACHNER** (1), K 1895; n. niem. (DN); Ry2
- MACHNIK** (2), 2K (1810, 1827); odim. *Machna* < *Marcin*, < *Maciej*, < *Mateusz* (Le); cf. **Mach** (BSZ); DN, M 1704, Ry2, SNNP
- MACHOLD** (17), 4AMC (2 × 1818, 2 × 1890); 13K (1886, 1889, 1890, 2 × 1892, 2 × 1895, 4 × 1897, 2 × 1899); cf. **Mach**; możliwa adapt. niem. n. os. *Macholf* (B) < odp. stwniem. *maht* 'moc, potęga'
- MACHOLF** (1), K 1898; n. niem. (FAM)
- MACIEJ** (4), 3E (1801, 2 × 1899); K 1827; odim. *Maciej* (BSZ, Ry1); Le, M 1639
- MACIEJCZYK** (13), 3AMC (1818, 2 × 1880); E 1802; 9K (2 × 1806, 1813, 1839, 1866, 1887,

- 1888, 1896, 1900); cf. **Maciej** (BSZ, Ry1); Ry2;
MOCIEJCZYK *Anna* (1), AMC 1880
- MACIEJEWSKA** (f) (1), K 1885; od n. *Maciejewski* < odm. *Maciejów* (liczne w woj. lub., w woj. łódz., w woj. młp., w woj. opol., w woj. zach.pom.); cf. **Maciej** (BSZ, Ry1); L, Ry2
- MACIEJICZEK** (4), E 1854; 3K (1877, 1895, 1898); cf. **Maciejczyk**; M 1682
- MACIEJKA** (5), 2E (1825, 1863); 3K (1813, 1824, 1832); cf. **Maciej**; Ry2
- MACIEJOSZEK** (1), E 1830; cf. **Maciej** (Ry1); M 1716, Ry2
- MACIOŃCZYK** (1), K 1832; cf. **Maciej**; Ry2(0)
- MACIURA** (1), E 1818; odp. gw. ciesz. *maciura* 'maciora' (SGŚC); cf. **Maciej**; Ry2
- MACKA** (12), AMC 1818; 11K (1810, 1811, 2 × 1813, 2 × 1834, 1856, 1874, 1896, 2 × 1898); cf. **Maciej**; M 1631, Ry2
- MACKIEWICZ** (2), 2AMC (2 × 1880); cf. **Maciej** (Ry1); Ry2
- MACKO** (3), 3K (1805, 1809, 1824); cf. **Maciej** (Ry1); Ry2
- MACNER** (2), 2E (1895, 1898); od niem. n. os. *Matzner* < odim. *Mathias* lub < odp. niem. *Metzger* 'rzeźnik'; B, DM, Ry2
- MACOSZEK** (6), 6E (1885, 1887, 1888, 1889, 1890, 1891); odp. gw. ciesz. *macoszka* 'bratek ogrodowy' (SGŚC); cf. **Maciej**; L, M 1682, Ry2
- MACUDA** (2), 2K (1893, 1899); cf. **Maciej**; FAM
- MACURA** (424), 23AMC (8 × 1818, 4 × 1850, 7 × 1860, 4 × 1862); 338E: 88 [1801–1839]; 18 [1840–1859], 232 [1860–1900]; 63K: 19 [1801–1839], 6 [1840–1859], 38 [1860–1900]; cf. **Maciej** (L); M 1577, Ry2
- MACZADŁO** (1), K 1812; odp. *moczyć*, < *maczać*; Ry2
- MACZEK** (4), 4K (1823, 1849, 1873, 1889); I. odp. *mak* (T); II. od n. *Mak* (BSZ); DM, L, M 1626, Ry2; **MACZKE** (2), 2K (1834, 1857); zgerm. wariant n. *Maczek*; Ry2
- MACZKA** (1), K 1805; I. odp. węg. *macska* 'kot' (L), < odp. *maczać*; II. odim. *Mateusz*; Ry2
- MACZKE** cf. **MACZEK**
- MACZUG** (1), K 1871; odp. *maczuga* (T)
- MADECKI** (2), 2K (2 × 1842; cf. **Madej**; Ry2
- MADECZEK** (2), 2K (2 × 1859); cf. **Madej**
- MADEJ** (21), 8E (1816, 3 × 1825, 3 × 1829, 1831); 13K (1824, 3 × 1828, 1830, 1869, 1888, 1890, 1892, 1894, 2 × 1896, 1898); odim. *Amadeus* (BSZ, Ry1), < *Magdalena* (Ry1); możliwe też < odp. *madać*, < *majdać* 'ruszać nogami, machać'; L, Le, M 1671, Ry2
- MADEJA** (85), 4AMC (2 × 1818, 2 × 1848); 77E: 22 [1801–1839], 55 [1860–1900]; 4K (1809, 1811, 1862, 1871); cf. **Madej** (Ry1); M 1769, Ry2
- MADEJAS** (1), E 1818; cf. **Madej**
- MADER** (4), AMC 1818; 3K (1846, 2 × 1847); I. odp. gw. śl. *mader* 'partacz wiejski' (T); II. n. niem. (B, DM, DN, FAM, L, Le); Ry2
- MADETA** (1), E 1801; cf. **Madej**; Ry2
- MADRAK** (1), K 1850; odp. gw. maz. *madrak* 'nieuk, guzdrała' (SGOWiM); Ry2
- MADURA** (4), 4AMC (4 × 1880); cf. **Madej** (Ry1); M 1698
- MADUSIOK** (2), 2K (1878, 1891); cf. **Madej**; Ry2
- MADZIA** (24), 10AMC (10 × 1860); 12E (1801, 2 × 1807, 1882, 1883, 1884, 1886, 1888, 1889, 1892, 1894, 1895); 2K (2 × 1899); odim. *Magdalena* (Ry1); Ry2
- MADZIAR** (1), K 1842; odetn. < gw. ciesz. *Madziar* 'Węgier' (SGŚC); Ry2
- MADZURA** (1), K 1805; cf. **Madej**; Ry2(0)
- MAFFEJ** (7), 7E (1855, 1857, 1861, 2 × 1866, 1871, 1872); n. niem. (FAM)
- MAFFERT** (1), E 1855; n. niem. (FAM)
- MAGA** (1), K 1875; odp. gw. ciesz. *maga* 'przyprawa do zup' (SGŚC), < gw. kasz. *magać* 'iść chwiejnie' (T); Ry2
- MAGDON** (1), K 1881; odim. *Magdalena*; Ry2
- MAGG** *Josef* (1), AMC 1818; n. niem. (FAM)
- MAGIERA** (2), 2K (2 × 1805); odp. *magiera* 'płaska czapka węgierska' (BSZ, MC, T); FAM, M 1615, Ry2
- MAGIERSKI** (1), K 1803; odm. *Magierów* (woj. maz., pow. radomski, gm. Skaryszew; woj. podkarp., przys. wsi Wesoła, pow. brzozowski, gm. Nozdrzec; woj. świętokrz., pow. buski, gm. Solec-Zdrój); Ry2

- MAHR** *Emil* (1), AMC 1818; n. niem. (B, DM, FAM); Ry2
- MAIER** (38), 10AMC (7 × 1818, 2 × 1870, 1880); 4E (1813, 1815, 1826, 1879); 24K (1805, 1809, 1813, 1831, 2 × 1832, 1838, 1840, 3 × 1845, 1847, 3 × 1849, 1861, 1885, 1888, 2 × 1889, 1894, 2 × 1896, 1899); n. niem. (B, BSZ, DM, DN, FAM, L, Ry2); **MEJER** (9), 2AMC (2 × 1880); 7K (1805, 2 × 1812, 2 × 1813, 1849, 1899); adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Meier* (A, T) < odp. śrwniem. *meier* ‘dzierzawca, zarządca, gospodarz’; Ry2
- MAIS** (3), 3K (1813, 1872, 1897); n. niem. (BSZ, FAM); Ry2
- MAJ** (19), 5AMC (5 × 1818); 11E (1807, 1882, 1885, 1887, 1889, 5 × 1890, 1895); 3K (1810, 1833, 1838); odp. *maj* (A, BSZ, L, MC, Ry1, T); n. czes. *Máj* (DM); B, *M 1656*, Ry2, SNNP
- MAJDA** (1), K 1896; I. odp. gw. wlkp. *majdać* ‘machać’ (T), < *machać* (Ry1); II. odim. *Magdalena* (DM); Ry2
- MAJDAN** (1), K 1801; odp. stp. *majdan* ‘plac, rynek, miejsce niezabudowane’ (Ry1, SStp-AK); Ry2, T
- MAJDOK** (1), K 1830; odp. gw. ciesz. *majdok* ‘człowiek leworęczny’ (SGŚC); *M 1707*, Ry2
- MAJDUK** (1), E 1811; cf. **Majdok**; Ry2
- MAJENAROWSKI** (2), E 1894; K 1887; odm. *Majerovce* (Słowacja, pow. Vranov nad Topľou); Ry2; **MAJERANOWSKI** (7), 2AMC (2 × 1818); 5K (1894, 1896, 1897, 2 × 1900); Ry2
- MAJERANOWSKI** cf. **MAJENAROWSKI**
- MAJERHOFFER** (4), 2AMC (1818, 1880); 2K (2 × 1876); n. niem. (DN, FAM)
- MAJERKO** (1), K 1876; adapt. niem. n. os. *Meier* < odp. śrwniem. *meier* ‘dzierzawca, zarządca, gospodarz’; cf. **Majer**; Ry2
- MAJEROWSKI** (1), K 1837; cf. **Majer**, **Majeranowski**; Ry2
- MAJĘTNY** (63), 63E: 15 [1801–1839], 48 [1860–1900]; odp. gw. ciesz. *majyntny* ‘bogaty’ (SGŚC); *M 1653*
- MAJKO** (1), K 1894; odp. *maj* (T); Ry2
- MAJOR** (1), K 1813; I. odp. łac. *maior* < *major* ‘stopień oficerski’ (Ry1, T); II. węg. n. os. *Major* < odp. *major* — tu w znaczu. ‘starszy, ważniejszy’; B, DM, FAM, Ry2
- MAJOWSKI** (3), 3K (1824, 1841, 1849); odm. *Majówka* (woj. łódz., pow. pabianicki); cf. **Maj**; Ry2
- MAJSNER** (1), K 1849; od niem. n. os. *Meisner* (B, DM) < odm. *Meißen* (Miśnia, pd.-wsch. cz. Niemiec); Ry2
- MAJUK** (1), K 1866; odp. *maj*, < *maić*; Ry2
- MAJUS** (1), K 1807; cf. **Majuk**; *M 1646*, Ry2
- MAKOSZ** (2), 2K (2 × 1894); I. odp. *mak*; II. odim. *Maksym*, < *Makary* (Ry1); Ry2
- MAKOWIAK** (1), K 1900; odm. *Maków* (woj. śl., pow. raciborski, gm. Pietrowice Wielkie; woj. młp., pow. miechowski, gm. Gołcza); Ry2
- MAKOWICHA** *Hanzal* (1), AMC 1818; cf. **Makosz**
- MAKOWICKA** *Urszula* (1), AMC 1818; od n. *Makowicki*; cf. **Makowski**
- MAKOWICZKA** (9), 3AMC (1818, 2 × 1880); 6K (1873, 1874, 2 × 1876, 1886, 1889); odp. *mak*; n. czes. *Makovička* (DM); Ry2
- MAKOWSKI** (1), E 1801; cf. **Makowiak** (SNNP); A, FAM, *M 1679*, Ry2
- MAKROSZ** (1), K 1898; pod wpływem ukrain. < odp. *mokry*; Ry2
- MAKS** (12), 12K (1805, 1809, 3 × 1813, 1815, 1817, 1824, 1827, 1828, 2 × 1835); odim. *Maksym* (MC, Ry1); Ry2
- MAKULA** (4), 4E (2 × 1887, 1889, 1899); odp. stp. *makula* ‘obelga’; też ‘odrobina, troszka’ (SStpAK), < łac. ‘plama’; n. czes. *Makula* (DM); *M 1683*, Ry2; **MAKUŁA** (1), E 1897; Ry2
- MAKUŁA** cf. **MAKULA**
- MALACH** (1), K 1832; I. odp. *mały*; II. odim. *Małomir*, < bibl. *Malachi*; A, Ry2
- MALAR** *Marfend* (1), AMC 1818; odp. niem. *Malar* ‘malarz’; Ry2(0)
- MALCHAR** (3), 3K (1824, 1839, 1871); odim. *Melchior* (Ry1); *M 1647*, Ry2
- MALCHER** (16), 3AMC (2 × 1818, 1880); 3E (2 × 1896, 1897); 10K (1801, 3 × 1876, 1878, 1887, 1888, 1889, 1892, 1900); cf. **Malchar**; BSZ, Ry1, Ry2

- MALCHAREK** (4), E 1810; 3K (1805, 1813, 1814); cf. **Malchar** (Ry1); M 1638, Ry2
- MALCHEREK** (1), K 1810; cf. **Malchar**; BSZ, M 1635, Ry1, Ry2
- MALEC** (16), 15E (1856, 1884, 4 × 1886, 4 × 1890, 3 × 1894, 2 × 1896); K 1848; I. odp. *malec* ‘małe dziecko’, ‘mały człowiek’ (A, T); II. odm. *Malec* (woj. młp., pow. oświęcimski, gm. Kęty); A, DM, M 1722, Ry2, SNNP
- MALECKA Maria** (1), AMC 1880; od n. *Malecki* < odm. *Malec* (woj. młp., pow. oświęcimski, gm. Kęty), < *Malczyce* (woj. dolnośl., pow. średzki)
- MALEK Josef** (1), AMC 1818; odp. *mały*; n. czes. *Málek* (DM); FAM, Ry2
- MALENOWSKI** (1), K 1845; odm. *Malenowice* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie na Śląsku Cieszyńskim w Czechach, pow. Frýdek-Místek); cf. **Mały**; n. czes. *Malenovský* (DM); Ry2
- MALER** (1), E 1894; n. niem. (DN, FAM); Ry2;
- MALZNER** (1), K 1805; Ry2
- MALERZ** (14), 14E (1816, 2 × 1882, 3 × 1885, 2 × 1889, 3 × 1892, 1895, 2 × 1897); odp. *malarz*; n. czes. *Malář* (DM); M 1636, Ry2;
- MALYRZ** (2), 2K (1811, 1823); odp. gw. śl. *malyrz* ‘malarz’ (MSGGŚ)
- MALESZ** (1), K 1805; cf. **Mały**; możliwe < odm. *Malesze* (woj. podlas., pow. bielski, gm. Wyszki); M 1571, Ry2, SNNP
- MALGOSZEK** (1), K 1828; I. odim. hebr. *Malhi*, < *Małgorzata*; II. odp. *mały*
- MALI** (1), K 1866; cf. **Mały**; n. czes. *Malý* (DM); Ry2
- MALICH** (2), 2K (1805, 1813); cf. **Mały** (Ry1); Ry2
- MALICZ** (3), 2AMC (2 × 1818); K 1836; cf. **Mały**; Ry2
- MALIK** (74), 57E: 19 [1801–1839], 1 [1840–1859], 37 [1860–1900]; 17K (1801, 5 × 1813, 1819, 1827, 1841, 2 × 1849, 1855, 2 × 1876, 1886, 1888, 1890); I. odp. *malik* < gw. ciesz. ‘ktoś mały, niedorosły’ (L, SGŚC); też < gw. młp. ‘choroba koni i wołów’ (T); II. odim. *Małomir*, < *Małostryj* (Le); n. czes. *Malík* (DM); FAM, M 1638, MC, Ry2, SNNP
- MALINA** (48), 3AMC (3 × 1818); 45E: 2 [1801–1839], 43 [1860–1900]; odp. *malina* (BSZ, Ry1); B, DN, FAM, M 1571, Ry2
- MALISZ** (12), 5AMC (3 × 1818, 1880, 1890); 3E (1801, 1868, 1878); 4K (1867, 2 × 1890, 1897); cf. **Mały** (Ry1); możliwe odim. *Melchior*, < *Małosiej*, < *Małostryj* (Le); L, M 1621, Ry2, SNNP
- MALISZEK** (25), 3AMC (2 × 1818, 1880); E 1818; 21K (1801, 7 × 1805, 1824, 1827, 1831, 1833, 1835, 2 × 1845, 2 × 1849, 2 × 1851, 1864, 1868); cf. **Malisz**; M 1696, MC, Ry2
- MALOCH** (2), E 1817; K 1813; cf. **Mały**; Ry2
- MALOSZEK** (5), 5E (1894, 1896, 1897, 1898, 1899); cf. **Maliszek**; Ry2
- MALTER** (1), K 1801; n. niem. (DN); Ry2(0)
- MALUSZEK** (4), AMC 1870; 2K (1809, 1849); E 1866; cf. **Maliszek**; Ry2
- MALUSZKA** (1), K 1887; cf. **Maliszek**; Ry2
- MALUSZYŃSKI** (3), 3K (1842, 1852, 1854); I. odm. *Maluszyn* (woj. łódz., pow. radomszczanski, gm. Żytno; woj. maz., pow. sierpecki, gm. Szczutowo); II. odp. *mały*; III. odim. *Małomir*
- MALY** cf. **MAŁY**
- MALYRZ** cf. **MALERZ**
- MAŁDRZYK** (2), 2K (1801, 1893); odp. stp. *małdrzyk* ‘serek ze słodkiego mleka’ (SNNP); M 1683, Ry2
- MAŁY** (2), 2K (1830, 1900); odp. *mały* (Le, Ry1); FAM, L, M 1536, Ry2, SNNP; **MAŁY** (4), 4K (1816, 1821, 1867, 1887); n. czes. *Malý* (B)
- MAŁY CZ Josef** (1), AMC 1818; cf. **Mały**; Ry2
- MAŁYJUREK Stanisław** (1), AMC 1860; złoż. od przezwiska dwuczłonowego w postaci zestawienia < odp. *mały* + odim. (zdrobn.) *Jerzy* < *Jurek*; n. czes. *Malyjurek* (DM); L, M 1621, Ry2
- MAŁYSIK** (1), K 1883; cf. **Malisz**; Ry2(0)
- MAŁYSZ** (109), 2AMC (2 × 1880); 81E: 81 [1860–1900]; 26K (2 × 1805, 1809, 3 × 1813, 1824, 1828, 1832, 2 × 1835, 1845, 9 × 1849, 1884, 1886, 1889, 1890, 1900); odp. białor. i ros. *малыш* ‘mały człowiek, malec’; cf. **Maliszek**; L, M 1676, Ry1, Ry2, SNNP
- MAŁYSZEK Airwanz** (1), AMC 1818; cf. **Małysz**; M 1707, Ry2

- MAMICA** (82), 3AMC (2 × 1818, 1880); 72E: 18 [1801—1839], 7 [1840—1859], 47 [1860—1900]; 7K (1805, 1814, 1838, 3 × 1845, 1866); odpap. *mama*, < *mamić*; M 1730, Ry2
- MAMULA** (2), 2K (1875, 1876); odpap. gw. ciesz. *mamula*, < *mamulka* ‘mateczka, mamusia’; n. czes. (DM); M 1850
- MANDEL** (3), 3K (2 × 1805, 1813); n. niem. (A, DM, DN, FAM); Ry2
- MANDERLA** (2), 2E (1879, 1889); od n. niem. *Mandel* < odpap. śrwniem. *mandel* ‘migdał’ lub od im. od podst. *Mand-*; możliwe od niem. n. os. *Mader*, *Mender* < odpap. śrwniem. *mäder*, < *mader* ‘kosiarz, żniwiarz’; Ry2
- MANDL** (4), AMC 1866; 3K (1813, 1814, 1827); odpap. gw. ciesz. i gw. śl. *mandle* < odpap. śrwniem. *mandel* ‘migdał’ (MSGGŚ, SGŚC); też ‘migdałki u człowieka’ (SGŚC); Ry2(0)
- MANDRY** cf. **MĄDRY**
- MANDRYCH** (1), K 1873; cf. **Mandrysz**
- MANDRYSZ** (11), 3E (1897, 1898, 1899); 8K (3 × 1849, 2 × 1854, 1870, 1871, 1872); odpap. gw. śl. *mądrasz* ‘mędrak’ (T), < *mądry*; Ry
- MANELE** (1), E 1870; odpap. gw. ciesz. *manele* ‘ujemne określenie czyichś rzeczy’ (SGŚC); możliwe < od niem. n. os. *Mannel* < odpap. stwniem. *man* ‘człowiek, mężczyzna, mąż’
- MANGE** (1), K 1813; n. niem. (FAM)
- MANIK** (9), 9K (1828, 2 × 1831, 1861, 2 × 1864, 1866, 1895, 1896); odim. *Mania* < *Marian* (Le), < *Emanuel*, < *Manomir*, < *Maniło*; Ry2
- MANIUS** (1), K 1821; cf. **Manik**
- MANK** (1), K 1805; n. niem. (FAM); Ry
- MANKOWICZKA** (1), K 1828; odim. *Manomir*; Ry2(0)
- MANN** (3), 2AMC (2 × 1870); K 1864; n. niem. (B, DM, DN, FAM); Ry2
- MANNEL** (1), K 1844; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- MANOWSKI** *Jacob* (1), AMC 1818; odm. *Manie* (woj. lub., pow. bialski, gm. Międzyrzec Podlaski); A, Ry2
- MANSYK** (1), K 1892; I. odim. *Emanuel*; II. od niem. n. os. *Mans* < odim. germ. o podst. *Man-* typu *Maginhard*; Ry2; **MANZECK** (1), 1878; cf. **Mansyk**; Ry2; **MANZEL** (8), 8E (1880, 1881, 1883, 1884, 1885, 1886, 1887, 1889); cf. **Mansyk**; Ry2
- MANTEL** (7), 2AMC (2 × 1870); 5K (1813, 2 × 1828, 1832, 1875); odpap. gw. ciesz. i gw. śl. *mantel* ‘płaszcz’ (MSGGŚ, SGŚC), < odpap. śrwniem. *mantel* ‘sosna’ (FAM); Ry2
- MANZECK** cf. **MANSYK**
- MANZLA** (2), 2E (1875, 1877); cf. **Mansyk**; B, Ry2(0)
- MAŃDOK** (10), E 1814; 9K (1805, 4 × 1814, 2 × 1829, 1831, 1837); odpap. gw. ciesz. *mańdok* ‘manku’ (SGŚC); M 1715, Ry2
- MAŃDOR** (1), K 1813; cf. **Mańdok**
- MAŃKA** (13), 13K (2 × 1813, 1815, 1828, 2 × 1832, 1859, 1875, 1895, 1896, 1897, 1898, 1900); odpap. *mańka* ‘lewa ręka, lewica’ (MC, T); M 1638, Ry2
- MARA** (5), 4E (1802, 1804, 2 × 1807); K 1805; I. odpap. gw. śl. < stp. *mara* ‘widzenie senne, urojenie’; II. odim. hebr. *Mara* (A); n. czes. *Mára* < odim. *Marek* (DM); B, Ry2
- MARAJ** (1), K 1878; odpap. *marac* ‘mazać, brudzić’ (T); Ry2
- MARAS** (2), 2K (1847, 1872); I. odpap. gw. ciesz., gw. śl. i gw. młp. *maras* ‘błoto, bagno’ (MSGGŚ, MSGP, SGŚC, ZSG); też nieporządek’ (SGŚC; L); II. odim. *Marcin*, < *Marek*, < *Maria* (Ry1); Ry2
- MARCH** (1), E 1890; I. odim. *Marcus*, < *Mark*; II. odm. *March* (Niemcy, pow. Breisgau-Hochschwarzwald); A, Ry2
- MARCHAL** (1), K 1813; I. odpap. stp. *marcha* ‘stary koń, licha szkapa’; też ‘człowiek stary, do niczego’, ‘trup, padlina’ (SStPAK), < germ. *marha* ‘koń’; II. od niem. n. os. *Markel* < odim. o podst. *Mark-*; Ry2
- MARCHALEK** (2), 2K (1886, 1893); cf. **Marchal**
- MARCHEL** (1), K 1845; cf. **Marchal**; Ry2
- MARCIK** (1), K 1876; cf. **Marcinek**; od n. *Marzec*; BSZ, Ry2
- MARCINEK** (10), 5AMC (2 × 1818, 3 × 1880); E 1871; 4K (1816, 1828, 1845, 1849); I. odim. *Marcin* (Ry1); II. odpap. gw. wlkp. i gw. Pom. Pd. *marcinek* ‘roślina — aster krzaczasty’;

- też 'chryzantema' (MSGP); DM, *M* 1640, Ry2, SNNP
- MARCY** (1), K 1874; odim. łac. *Marcianus*; Ry2
- MARDEL** (1), K 1813; odp. gw. ciesz. *merdać*, *myrdać* 'machać, kręcić ogonem (o psach)'; też 'spółkować' (ZSG); Ry2(0)
- MARDOŃ** (1), K 1842; cf. **Mardel**; Ry2
- MARDOR** *Adolf* (1), AMC 1818; cf. **Mardel**
- MARDZIOK** (1), K 1813; cf. **Mardel**
- MARECZEK** (1), K 1842; cf. **Marek**; n. czes. *Mareček* (DM); Ry2
- MAREJ** (1), E 1887; I. odim. *Marcin*, < *Maria*, < *Marek*; II. odp. hebr. *more* 'nauczyciel', < *marzyć*
- MAREK** (152), 11AMC (5 × 1818, 3 × 1860, 3 × 1896); 126E: 47 [1801–1839], 4 [1840–1859], 75 [1860–1900]; 15K (1805, 1813, 1820, 4 × 1828, 1830, 2 × 1832, 1845, 1862, 2 × 1898, 1899); odim. *Marek* (BSZ); n. czes. (DM); B, FAM, L, Le, *M* 1577, Ry2, SNNP
- MARELLI** (1), K 1891; n. włos. (DR)
- MARENA** (3), 3E (1867, 1868, 1875); odim. *Maryna*; Ry2
- MARESZ** *Josef* (1), AMC 1818; cf. **Marej**; możliwe < odp. stp. *mara* 'widzenie senne, urojenie' (SStpAK); n. czes. *Mareš* (DM); Ry2
- MARGETA** (1), E 1877; odim. stczes. *Margeta*
- MARGONI** (1), K 1898; n. włos. (DR)
- MARGOT** (1), K 1805; odim. *Margoli*, < *Margalit*
- MARIANEK** (1), K 1848; odim. *Marian*; Ry2
- MARIANOWSKI** (1), K 1886; I. odim. *Marianowo* (liczne na terytorium Polski) (A); II. odim. *Marian* (A, Ry1); Ry2
- MARINCZAK** *Iwona* (1), AMC 1896; cf. **Mariniek**; Ry2
- MARINEK** (1), K 1801; odim. *Maryna*; Ry2(0)
- MARINI** *Manfraul* (1), AMC 1818; n. włos. (FAM, L); Ry2
- MARK** (2), 2AMC (2 × 1870); n. niem (A, FAM); Ry2
- MARKLOWSKI** (15), 9E (3 × 1801, 1803, 3 × 1805, 2 × 1818); 6K (1801, 3 × 1803, 1805, 1842); odm. *Marklowice* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie w woj. śl., pow. wodzisławski); *M* 1467, Ry2
- MARKOWICZ** (4), 2AMC (2 × 1818); 2K (1888, 1889); cf. **Marek** (BSZ, Ry1); Ry2
- MARKOWICZKA** *Elfride* (1), K 1874; cf. **Markowicz**
- MARKOWSKI** (1), K 1805; odm. *Marków* (woj. warm.-mazur., pow. lidzbarski, gm. Lidzbarsk Warmiński), < *Markowo* (liczne w woj. kujaw.-pomor., w woj. warm.-mazur.); A, BSZ, FAM, Ry2
- MARKUS** *Ludwig, Martin* (2), AMC (2 × 1818); odim. *Markus* (A), < *Marek* (Ry1); B, DN, FAM, Ry2
- MARKUZEL** (4), 2E (1811, 1877); 2K (1849, 1852); cf. **Markus**; Ry2
- MARKWART** (2), 2K (1833, 1840); n. niem. (FAM); Ry2
- MARKWICA** *Josef* (1), AMC 1818; odp. gw. ciesz. *marekwica* 'nac z marchwii'; Ry2
- MARLINEK** (1), K 1805; odp. *marlić się* 'martwić się, mieć coraz więcej zmarszczek'; Ry2(0)
- MAROCZ** (1), E 1891; cf. **Maresz**
- MAROSZ** (101), 2AMC (2 × 1818); 96E: 7 [1801–1839], 2 [1840–1859], 87 [1860–1900]; 3K (1840, 1897, 1900); cf. **Marej**; od rumun. n. os. *Marus* (L); *M* 1659, Ry2
- MAROSZCZYK** (4), 4K (1862, 1864, 1866, 1877); cf. **Marosz**; Ry2
- MAROSZEK** (1), K 1849; cf. **Marosz**; od n. *Marosz*; BSZ, Ry1, Ry2
- MAROWSKI** (1), K 1890; I. odm. *Marki* (woj. maz., pow. wołomiński), < *Marków* (woj. warm.-mazur., pow. lidzbarski, gm. Lidzbarsk Warmiński), < *Markowo* (liczne w woj. kujaw.-pomor., w woj. warm.-mazur.); II. odim. *Marek* (Ry1); Ry2
- MARQUETTE** *Josef* (1), AMC 1870; n. włos. (DR)
- MARSZAŁ** cf. **MARSZAŁ**
- MARSZAŁ** (12), 2E (1850, 1857); 10K (1801, 4 × 1805, 2 × 1813, 2 × 1821, 1841); cf. **Marszałek** (Ry1); Ry2; **MARSZAŁ** (1), E 1816; n. czes. *Maršal* (DM); Ry1, Ry2
- MARSZAŁEK** (2), 2K (1813, 1900); odp. *marszałek* 'zarządca dworu królewskiego' (SNNP); też 'urzędnik, zarządca' (L, Le, MC, Ry1, T), < gw. młp. 'mężczyzna peł-

- niący funkcję starosty na weselu' (MSGP);
M 1442, Ry2
- MARSZOŁ** (2), 2E (1858, 1863); cf. **Marszałek**;
Ry2
- MARTEK** (1), K 1848; cf. **Martin**; BSZ, Ry2
- MARTIN** (9), 2E (1838, 1888); 7K (1807, 2 × 1841,
1847, 1884, 1893, 1895); odim. *Marcin* (Ry1),
< *Marta*, < *Marek*; n. czes. (DM); DN, FAM,
Le, Ry2
- MARTINEK** (20), 7AMC (2 × 1818, 1860,
2 × 1880, 2 × 1896); 4E (1879, 1888, 1895, 1900);
9K (1843, 1876, 1877, 1885, 1890, 1892, 1896,
1897, 1900); cf. **Martin**; n. czes. *Martinek*
(DM); L, Ry1, Ry2
- MARTINELLI** (2), 2K (1886, 1888); n. włos.
(DR); Ry2
- MARTINUS** (1), K 1805; cf. **Martin** (MC);
n. włos. (DR); Ry2
- MARTYNEK** (6), 6E (2 × 1880, 1885, 1886, 1895,
1898); cf. **Martin** (Ry1); n. czes. *Martynek*
(DM); L, M 1621, Ry2
- MARUS** (1), K 1828; cf. **Maresz**; Ry2
- MARUSARZ** *Jacob* (1), AMC 1818; cf. **Maresz**;
Ry2
- MARUSZCZAK** (1), K 1842; cf. **Maresz**;
n. czes. *Maruščák* (DM); Ry2
- MARX** (1), K 1894; n. niem. (B, DM, DN,
FAM)
- MARYŚ** (2), E 1818; K 1873; cf. **Maresz**; Ry2
- MÄRZ** (1), K 1801; **MARZ** (1), K 1887; n. niem.
(B, DN, FAM)
- MAS** (1), K 1846; I. odp. *masa*; II. odim. *Moj-
żesz*, < *Thomas*; A, B, Ry2
- MASAJ** *Jochweta, Schaim* (2), 2AMC (2 × 1870);
cf. **Mas**; Ry2
- MASAREK** (3), AMC 1880; 2K (1898, 1900);
odap. *masarz* 'rzeźnik'; Ry2
- MASARZ** (7), 7K (1805, 1813, 2 × 1824, 1831,
1840, 1854); odp. *masarz* 'rzeźnik'; M 1505,
Ry2; **MASORZ** (8), 2E (1887, 1889); 6K
(3 × 1813, 2 × 1845, 1848); n. śl. < odp. gw.
ciesz. i gw. śl. *masorz* 'rzeźnik' (MSGGŚ,
SGŚC); też 'sklep rzeźniczy' (SGŚC)
- MASER** (1), E 1813; n. niem. (FAM); Ry2
- MASIEWICZ** *Jerzy, Stanisław* (2), 2AMC (1818,
1880); odim. *Mojżesz*; Ry2
- MASKALSKI** *Adam, Jerzy* (2), 2AMC (2 × 1870);
I. odm. *Moskale* (os. w woj. podkarp., pow.
stalowowolski, gm. Pysznica); II. odp. *ma-
ska*, < *maskować*; Ry2
- MASKAŁ** *Anton, Szarlotta, Scheim* (3), 3AMC
(3 × 1896); cf. **Maskalski**
- MASNIK** (1), E 1889; cf. **Masny**; n. czes. *Ma-
sník* (DM); Ry2
- MASNY** *Stanisław* (1), AMC 1818; odp. gw.
ciesz. < stp. *masny* 'tłusty, mięsisty' (SGŚC),
< *masło* (Ry1); n. czes. *Masnýj* (DM); Le,
M 1621, Ry2, SNNP
- MASOR** (1), K 1836; odp. gw. ciesz. *masorz*
'rzeźnik' (ZSG); Ry2(0)
- MASORZ** cf. **MASARZ**
- MAST** (1), K 1824; n. niem. (FAM); Ry2
- MASTIK** (1), K 1859; odp. gw. ciesz. *maścić*
'tłuścić, okrasić'; też 'iść szybko, spieszyć
się' (ZSG); n. czes. *Mastík* (DM)
- MASZK** (1), K 1846; I. odp. gw. ciesz. *maszka*
'muskla do koszuli'; też 'wstążka, kokarda'
(ZSG); II. odim. *Maciej*, < *Marcin*, < *Mano-
mir*; Ry2
- MASZKO** (12), AMC 1818; 7K (1845, 1847, 1849,
1870, 1887, 2 × 1894); 4K (2 × 1845, 1849, 1873);
cf. **Maszki**; Ry2
- MASZYŃSKI** (3), 2AMC (2 × 1818); K 1813;
odm. *Maszenice* (woj. kujaw.-pomor., pow.
inowrocławski, gm. Kruszwica); Ry2
- MAŚLANKA** (2), 2K (2 × 1900); odp. *maślanka*
(Ry1); M 1792, Ry2, SNNP
- MATAJEK** (1), K 1831; cf. **Matej**; Ry2
- MATASEK** *Franz, Emil* (2), 2AMC (2 × 1880);
odim. *Mateusz*; n. czes. *Matásek* (DM); Ry2
- MATASZEK** (1), K (1868); cf. **Matasek**; Ry2
- MATE** (1), E 1876; węg. n. os. *Máté* < odim.
Mateusz
- MATEJ** (1), K 1871; odim. *Mateusz*, < *Matyjasz*,
< *Maciej* (Ry1); n. czes. *Matěj* (DM); M 1588,
Ry2
- MATEJA** *Frimann* (1), AMC 1880; cf. **Matej**
(Ry1); Ry2
- MATEJEK** (1), K 1881; cf. **Matej** (Ry1); n. czes.
Matějek (DM); Ry2
- MATEJKA** *Johann* (1), AMC 1860; cf. **Matej**;
n. czes. *Matějka* (DM); Ry2

- MATEJKOWICZ** *Albertus* (1), AMC 1818; cf. **Matej** (Ry1)
- MATENA** (3), 2AMC (1818, 1880); K 1885; cf. **Mater**; n. czes. *Matěna* < odim. *Materna* (DM); Ry2
- MATER** (1), K 1809; I. odp. łac. *mater* 'matka' (MC, Ry1); II. odim. *Materna* (MC); Ry2
- MATERA** (1), K 1900; cf. **Mater** (Ry1); n. czes. (DM); Ry2
- MATERLA** *Jacob* (1), AMC 1818; cf. **Mater** (Ry1); Ry2
- MATERNA** (2), 2K (1885, 1897); odim. *Materna* (Le, MC); cf. **Mater** (Ry1); n. czes. (DM); FAM, Ry2
- MATHÄUS** (1), E 1855; niem. n. os. (B, DM) < odim. łac. *Matheus*; Ry2
- MATHEA** (1), K 1829; cf. **Mathias** (Ry1); B, Le, Ry2
- MATHIAS** (3), 3K (1845, 1849, 1850); odim. *Mateusz* (Ry1), < *Maciej*; n. niem. (FAM); Ry2
- MATHILDA** (1), K 1832; odim. *Matylda*
- MATHY** (3), 3K (1890, 1893, 1897); cf. **Mathea** (Ry1)
- MATIASZEK** *Jirzi, Samuel* (2), 2AMC (1818, 1834); odim. *Maciej*; n. czes. *Mathiášek* (DM); Ry2
- MATISEK** *Jirzi* (1), AMC 1818; odim. *Maciej*; Ry2
- MATLENKA** (1), K 1802; I. odp. gw. ciesz. *matlać* 'płatać'; też 'mówić wymijająco, kręcić' (SGŚC); II. odim. wschłowan. *Matwiej*
- MATLENKIEWICZ** (6), 6K (1805, 1829, 1832, 3 × 1839); cf. **Matlenka**
- MATLOCH** (165), 5AMC (2 × 1818, 2 × 1860, 1890); 101E: 24 [1801–1839], 1 [1840–1859], 76 [1860–1900]; 59K: 35 [1801–1839], 10 [1840–1859], 14 [1860–1900]; I. odp. gw. ciesz. *matlać* 'płatać'; też 'mówić wymijająco, kręcić' (SGŚC); II. odim. *Mateusz*; Ry2
- MATRASZKOWSKI** (1), K 1842; I. odm. *Mátraszale* (Węgry, w pobliżu Salgótarján); II. odp. łac. *mater* 'matka'; III. odim. *Mateusz*
- MATROSIK** (1), K 1801; I. odp. łac. *mater* 'matka'; II. odim. *Mateusz*
- MATROSZ** (2), 2K (1833, 1839); cf. **Matrosik**; Ry2
- MATSZAK** *Anreas* (1), AMC 1818; cf. **Matrosik**; Ry2
- MATT** (2), 2K (1871, 1874); cf. **Matrosik**; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- MATTER** (64), 9AMC (3 × 1818, 1864, 3 × 1870, 1872, 1880); 55K: 33 [1801–1839], 10 [1840–1859], 12 [1860–1900]; I. odp. łac. *mater* 'matka'; II. niem. n. os. (L); Ry2
- MATTNER** (2), 2K (2 × 1845); n. niem. (FAM); Ry2
- MATULA** (213), 7AMC (1818, 1860, 4 × 1862, 1880); 184E: 68 [1801–1839], 8 [1840–1859], 108 [1860–1900]; 22K (1804, 5 × 1805, 2 × 1810, 3 × 1813, 1824, 1829, 1832, 2 × 1845, 6 × 1848); I. odp. gw. kasz. *matula* 'matka' (SGPK, t. 4); II. odim. *Mateusz*, < *Matyjas* (Le); n. czes. (DM); M 1621, Ry2, T
- MATULIK** (4), 3AMC (3 × 1818); E 1898; I. odp. *matka*; II. odim. *Mateusz*; n. czes. *Matulik* (DM)
- MATUŁA** (1), E 1813; cf. **Matulik**; L, Ry2
- MATURA** (3), 3K (1805, 2 × 1849); odp. łac. *maturus* 'dojrzały'; Ry2
- MATURZYŃSKI** (1), K 1849; cf. **Matura**; por. też *Maturka* (dawna kopalnia rudy żelaza w Tatrach Zach.); Ry2
- MATUSIAK** (7), 5E (1892, 1893, 1894, 1895, 1896); 2K (1870, 1896); odim. *Mateusz* (Ry1), < *Maciej*; Ry2; **MATUSIOK** *Paul* (1), AMC 1818; gw. (śl.) wariant n. *Matusiak*
- MATUSIK** (1), K 1894; cf. **Matusiak** (Ry1); Le, M 1703, Ry2
- MATUSIŃSKI** cf. **MATUSZYŃSKI**
- MATUSIOK** cf. **MATUSIAK**
- MATUSZCZYK** (1), K 1858; I. odm. *Matuszowice* (woj. lubus., pow. żarski, gm. Tuplice); II. odim. *Maciej*; MC, Ry1, Ry2
- MATUSZEK** (84), 3AMC (2 × 1818, 1880); 48E: 13 [1801–1839], 2 [1840–1859], 33 [1860–1900]; 33K (1801, 7 × 1805, 1810, 11 × 1818, 1827, 2 × 1832, 5 × 1845, 2 × 1849, 1866, 1874, 1890); cf. **Matusiak** (Le, MC, Ry1); n. czes. *Matušek* (DM); L, M 1571, Ry2
- MATUSZEŃSKI** cf. **MATUSZYŃSKI**
- MATUSZEWSKI** (2), AMC 1870; K 1861; cf. **Matuszczyk**; Ry1, Ry2

- MATUSZKA** (4), 3AMC (3 × 1818); K 1883; cf. **Matusiak**; n. czes. *Matuška* (B, DM); Ry2
- MATUSZKIEWICZ** (1), K 1900; cf. **Matusiak** (Ry1); Ry2
- MATUSZNY** (12), 12K (1870, 2 × 1880, 1889, 1890, 1892, 2 × 1893, 1894, 2 × 1895, 1898); odim. *Mateusz*; L, Ry2
- MATUSZOK** (2), 2K (2 × 1833); odim. *Maciej*; Ry2
- MATUSZUK** (1), K 1863; cf. **Matuszok**; Ry2
- MATUSZYŃSKA** *Helena* (1), E 1805; cf. **Matuszyński**
- MATUSZYŃSKI** (5), 4AMC (3 × 1818, 1880); E 1816; cf. **Matuszczyk**; M 1716, Ry2; **MATUSIŃSKI** (4), 4K (1845, 2 × 1849, 1857); Ry1, Ry2; **MATUSZEŃSKI** (3), 3K (2 × 1849, 1882); Ry2
- MATYKA** (3), 3K (1858, 2 × 1872); I. odim. *Mateusz*, < *Matyjasz*, < *Maciej*; II. odp. *matać*, < *matka*; Ry2
- MATYRKA** (1), K 1830; cf. **Matrosik**; Ry2(0)
- MATYSZ** (2), E 1801; K 1813; cf. **Matyka** (Ry1); n. czes. *Matyš* (DM); Ry2
- MATYSZEK** *Anton* (1), AMC 1818; cf. **Matysz** (Ry1); n. czes. *Matýšek* (DM)
- MATYSZKIEWICZ** *Franciszka, Paul* (2), 2AMC (2 × 1860); cf. **Matysz**; Ry2
- MATZ** (1), E 1816; n. niem. (B, BSZ, DM, DN, FAM); Ry2
- MATZNER** (4), AMC 1818; 3E (1894, 1896, 1899); n. niem. (B, DM, Le); FAM, Ry2
- MAÜDER** *Johann, Karl, Susanna* (3), 3AMC (2 × 1818, 1880); od niem. n. os. *Mauer* (DM) < odim. *Murycy*
- MAUL** *Paul* (1), AMC 1818; niem. n. os. (B) < odp. niem. *Maul* 'pysk, paszcza'; też wulg. 'morda, gęba, jadaczka'; Ry2
- MAUN** *Winz* (1), AMC 1818; niem. n. os. (B) < odim. *Maurycy*
- MAUREK** (1), K 1835; cf. **Mauritz, Maurer**; Ry2
- MAURER** (1), K 1804; n. niem. (B, DM) < odp. niem. *Maurer* 'murarz'; Ry2
- MAURITZ** (1), K 1827; niem. n. os. (B, DM) < odim. *Maurycy*; Ry2
- MAUZEL** *Paul* (1), AMC 1818; od niem. n. os. *Maus* < odp. śrwniem. *m(a)us* 'mysz'; Ry2(0)
- MAYERBERG** cf. **MAJERBERG**
- MAYERHOFFER** (2), 2K (2 × 1849); n. niem. (B, FAM); Ry2
- MAZACZ** *Angela* (1), AMC 1897; odp. gw. ciesz. i gw. śl. *mazać* 'smarować' (SGŚC), < gw. śl. i gw. ciesz. *mazać się* 'brudzić się' (CSG, SGŚ); też 'płakać' (SGŚC); n. czes. *Mazač* (DM); Ry2
- MAZAL** (1), K 1895; cf. **Mazacz**; n. czes. (DM); Ry2
- MAZEL** (1), E 1888; cf. **Mazacz**; n. czes. *Mázel* (DM); Ry2
- MAZER** *Leopold* (1), AMC 1870; złoż. (hybryda) < odp. gw. ciesz. i gw. śl. *mazać* 'smarować' (SGŚC) + niem. przyr. *-er*; możliwe też < odim. *Maurycy*; A, Ry2
- MAZGIEL** (2), 2K (1845, 1848); odp. gw. ciesz. i gw. śl. *mazglaty* 'kleisty' (SGŚ, SGŚC)
- MAZIURA** (1), K 1813; odp. gw. ciesz. *mazany* 'chytry, cwany, przebiegły' (ZSG)
- MAZOK** (4), AMC 1818; 3K (1892, 1899, 1900); odp. *mazok* gw. ciesz. 'brudas' (SGŚC); też < gw. śl. 'beksa' (SGŚ); n. czes. *Mazák* (DM); Ry2
- MAZONEK** *Maria* (1), AMC 1896; cf. **Mazok**; Ry2
- MAZULA** (2), 2K (1806, 1817); odp. gw. ciesz. *mazula* 'brudna kobieta' (SGŚC)
- MAZUR** (94), 8AMC (4 × 1818, 4 × 1880); 62E: 24 [1801–1839], 3 [1840–1859], 35 [1860–1900]; 24K (1802, 3 × 1813, 2 × 1824, 1827, 1828, 4 × 1832, 1833, 5 × 1835, 1845, 2 × 1849, 1870, 1892, 1895); I. odetn. *Mazur* 'mieszkaniec Mazowsza' (BSZ, MC, Ry1); II. odp. *mazur* 'taniec ludowy' (Le); L, M 1571, Ry2, SNNP
- MAZURA** (7), 4AMC (2 × 1860, 1872, 1880); 3K (1801, 2 × 1806); cf. **Mazur**; Ry2
- MAZUREK** (17), 17K (4 × 1805, 3 × 1813, 1824, 1829, 1849, 1859, 1863, 1864, 1892, 1894, 1897, 1899); odp. *mazurek* 'rodzaj placka'; też 'ptak wróblowaty' (T); cf. **Mazur** (BSZ, Ry1); L, Le, M 1587, Ry2, SNNP
- MAĆZKA** (28), 4AMC (1865, 2 × 1870, 1880); 24K (5 × 1805, 1808, 1809, 7 × 1813, 1815, 1819, 1820, 1832, 1833, 1859, 1860, 1864, 2 × 1882); odp. stp. *mączka* 'krochmal, puder' (Ry1); M 1579, Ry2

- MĄDRY** (5), 5K (1807, 1813, 1818, 1862, 1870); odpap. *mądry*; M 1636, Ry2; **MANDRÝ** *Emil* (1), AMC 1866; wariant n. *Mądry*; Ry2
- MAKA** (4), 4K (1861, 1893, 1897, 1899); odpap. *mąka* (T); Ry2
- MCHOWY** *Anton* (1), AMC 1868; cf. **Mech**
- MEC** (23), 11E (1804, 1811, 1869, 1872, 1884, 2 × 1895, 1896, 2 × 1899, 1900); 12K (1803, 1805, 2 × 1813, 1815, 1824, 1825, 1885, 1893, 1897, 2 × 1899); I. odpap. *meca* 'miara objętości rzeczy sypkich' (L); też stczes. *meca* 'oszustka, szachrajka', < niem. *Metze* 'pomiar'; tu 'mierniczy'; II. od niem. n.os. *Metz* < odim. *Mathias* lub < odpap. niem. *Metzger* 'rzeźnik'; III. odm. *Metz* (Francja, Lotaryngia); B, DM, Ry2
- MECA** (2), E 1884; K 1896; cf. **Mec**; n. czes. (B, DM); Ry2
- MECH** (3), 2E (1831, 1878); K 1888; odpap. *mech* (Ry1, T); n. czes. *Měch* (DM); M 1730, Ry2
- MECNAROWSKI** (1), K 1891; cf. **Mec**; Ry2
- MECNER** *Ottilia, Johann* (2), 2AMC (1868, 1870); od niem. n. os. *Metzner, Matzner* < odim. *Mathias* lub < odpap. niem. *Metzger* 'rzeźnik'; **MECZNER** (1), K 1813; cf. **Mecner**; B
- MECZ** (7), 3E (1807, 1823, 1874); 4K (1886, 2 × 1889, 1900); cf. **Mec**
- MECZEL** *Aurel, Ludwig, Robert, Vincenz* (4), 4AMC (4 × 1818); cf. **Mecz**; Ry2
- MECZEL** cf. **MECZ**
- MECZER** *Robert, Ludwig* (2), 2AMC (2 × 1818); cf. **Mecner**
- MECZNER** cf. **MECNER**
- MEDREK** *Johann* (1), AMC 1880; odpap. *mądry*; Ry2
- MEDWECKI** (3), 3E (1892, 1895, 1899); odpap. *niedźwiedź*; Ry2
- MEESE** (1), K 1876; n. niem. (DN); **MEESZE** *Jacob* (1), AMC 1863; od niem. n. os. *Meese* < odpap. śrwniem. *messe, mess* 'mosiądz'
- MEESIER** cf. **MEISER**
- MEESZE** cf. **MEESE**
- MEICHE** (1), E 1805; n. niem. (DN)
- MEILER** *Antonina* (1), AMC 1895; n. niem. (FAM)
- MEINDOK** (1), E 1866; cf. **Majdok**
- MEISER** *Johann* (1), AMC 1890; n. niem. (BSZ, FAM); Ry2; **MEESIER** (1), E 1884; cf. **Meissner**
- MEISSNER** (4), 4K (2 × 1847, 2 × 1849); n. niem. (B, BSZ, DM, DN, FAM, Le); Ry2
- MESNIK** (3), 3K (1830, 1831, 1832); adapt. niem. n. os. *Meisner* < odm. *Meißen* (Miśnia, Niemcy, okręg Drezno); możliwe też < odpap. śrwniem. *messe, mess* 'mosiądz', < niem. *Mösch* 'drobny wyrób futrzarski'
- MEJER** cf. **MAIER**
- MEJERBERG** (2), 2K (2 × 1805); złoż. < odpap. śrwniem. *meier* 'dzierzawca, zarządca' + niem. *Berg* 'góra, wzgórze'; **MAYERBERG** (2), 2K (1805, 1833); cf. **Majerberg**; Ry2
- MEJERBURG** (1), K 1801; złoż. < odpap. śrwniem. *meier* 'dzierzawca, zarządca' + niem. *Burg* 'zamek, gród, wzgórze'
- MEKE** (1), E 1900; od niem. n. os. *Meck* < odim. germ. o podst. *Megan-*; Ry2
- MEKERESZ** (1), K 1813; odpap. węg. *makacs* 'uparty'; Ry2
- MELCHIER** (4), 3AMC (2 × 1818, 1870); K 1844; odim. *Melchior* (Ry1); Ry2
- MELCZAK** (1), K 1845; odpap. *milczęć*; n. czes. *Melčak* (DM); Ry2
- MELION** (6), 6K (1866, 2 × 1870, 1874, 1876, 1887); I. odpap. *melon*; II. odim. *Emilian*; Ry2
- MELNER** (2), 2K (1813, 1898); niem. n. os. (MC) < odpap. śrwniem. *mel* 'mąka', < gw. białor. *мелник* i gw. ukrain. *мелнык* 'młynarz'; Ry2
- MELTZ** (1), K 1805; n. niem. (DN)
- MENCEL** cf. **MENZEL**
- MENCIK** cf. **MENZEL**
- MENCZAROWSKI** (1), K 1892; **Menzner**; L, Ry2
- MENDEL** (2), 2K (1809, 1813); I. odpap. *mendel* '15 sztuk' (T); II. odim. *Emanuel* (DM, MC); n. niem. (A, B, DN, FAM); Ry2
- MENDOK** (1), E 1888; cf. **Mendel**
- MENHARDT** (1), 1893; n. niem. (B, DM, FAM)
- MENSIAK** *Johann* (1), AMC 1818; cf. **Mansyk**; por. też odm. *Menz* (gm. we Francji, rej. Rodan-Alpy); Ry2
- MENSZIK** (6), 6K (2 × 1845, 1849, 2 × 1876, 1887); cf. **Mansyk**; n. czes. *Menšik* (DM)

- MENTEL** (40), 13AMC (4 × 1818, 6 × 1870, 3 × 1880); 27K (1801, 2 × 1805, 7 × 1813, 1820, 3 × 1824, 1828, 2 × 1830, 1831, 1832, 1835, 1836, 2 × 1845, 1859, 1863, 1887, 1888); I. od niem. n. os. *Mentel* < odp. śrwniem. *mantel* 'so-sna'; II. odp. gw. śl. i gw. młp. *mentel* 'medal'; też 'płaszcz', 'motyl' (MSGP, T); L, Ry2
- MENTLIK** (1), K 1875; odp. stp. *mentlik* 'płasz-czyk' (T); n. czes. *Mentlík* (DM); B, Ry2
- MENZEL** (5), 4K (2 × 1818, 2 × 1880); K 1849; n. niem. (B, DM, DN, FAM); **MENCEL** (1), K 1805; BSZ, Ry2
- MENZER** (6), AMC 1860; 5K (3 × 1812, 1831, 1835); n. niem. (DN, FAM)
- MENZNER** (2), 2K (1833, 1839); od niem. n. os. *Mentz*, *Mens*, *Manz* < odm. *Menz* (Niemcy, pow. Grausse); Ry2
- MERA** *Franz* (1), AMC 1869; I. odp. gw. kasz. *mera* 'stary, lichy koń' (MSGP); II. od niem. n. os. o podst. *Mer-*; Ry2
- MERCHEL** (1), K 1805; odp. gw. kasz. *merchel*, pogardl. 'za młody do roboty' (T), < gw. młp. *merchać* 'mierzwic, czochrać' (MSGP); Ry2
- MERDA** (1), K 1815; odp. *merdać*, < *myrdać* 'machać ogonem (o psie)', < *myrda* (Ry1); Ry2
- MERDACZ** (1), E 1828; cf. **Merda** (Ry1); *M 1621*, Ry2
- MERK** (12), 2AMC (1864, 1898); 10K (1844, 4 × 1845, 1846, 2 × 1849, 1873, 1878); n. niem. (B, DN, L); Ry2
- MERKE** cf. **MERKEL**
- MERKEL** (1), K 1897; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2; **MERKE** (1), K 1874; Ry2
- MERKUDA** (1), K 1805; cf. **Marek**; Ry2
- MERLA** (1), K 1805; odim. *Mirla* < *Mira*; Ry2(0)
- MERNEL** (1), K 1810; cf. **Marek**; Ry2
- MERNIK** (1), K 1840; cf. **Marek**; Ry2
- MERTA** (15), 2AMC (2 × 1818); 13K (1803, 1805, 1809, 3 × 1813, 1822, 4 × 1831, 1838, 1851); I. odp. gw. ciesz., gw. śl., gw. młp., gw. maz., gw. wlkp., gw. kasz. i gw. Pom. Pd. *merta* 'mirt' (MSGP, SGŚC, T); II. odim. *Marta*, < *Marcin* (Ry1); *M 1630*, Ry2
- MERTHA** (1); E 1888; n. niem. (DM) < odim. (gw. niem.) *Martin*
- MERZ** (1), K 1804; od niem. n. os. *Marz* < odp. niem. *März* 'marzec'; Ry2(0)
- MESA** (1), E 1880; od niem. n. os. *Messer* < odp. śrwniem. *mesa*, *messe* 'mosiadz', < śrwniem. *mesner* 'odźwierny, zakrystianin, kościelny'; Ry2
- MESEK** (1), K 1864; odp. *mesek* 'rodzina z gromady wątrobowców' (T); cf. **Mech** (T); Ry2
- MESJARZ** (1), E 1889; odp. *mesjasz*; Ry2
- MESSER** (1), E 1881; n. niem. (FAM); Ry2
- MESZKA** (1), K 1813; odp. *mech* (Ry1); Ry2
- METAL** (1), E 1809; odp. *metal*; B, Ry2
- METER** (1), K 1896; odp. gw. śl., gw. młp. i gw. maz. *meter* 'kwintal' (MSGP)
- METTENKLOT** (1), K 1832; złoż. < odp. śrwniem. *mëte*, *mët* 'miód sycony, pitny' + śrwniem. *klôt* 'bryła, kula'
- METYK** (1), 1891; adapt. niem. n. os. *Met*, *Mett* < odp. śrwniem. *mëte*, *mët* 'miód sycony, pitny'; Ry2
- METZLER** (2), E 1807; K 1802; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- METZNER** (10), 10K (4 × 1813, 1824, 1828, 1831, 1849, 1871, 1876); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2; **MEZNER** *Alfons*, *Jusefus* (2) 2AMC (2 × 1818); Ry2
- MEZNER** cf. **METZNER**
- MĘDRALA** (1), K 1896; odp. *mądry*; Ry2
- MĘDREK** (6), 2E (1869, 1895); 4K (1894, 1895, 1896, 1898); odp. stp. *mędrek* 'człowiek uważający się za mądrego' (SNNP); *M 1571*, Ry2
- MĘDROCH** (9), 5E (2 × 1811, 2 × 1813, 1875); 4K (1813, 1824, 1827, 1831); odp. gw. ciesz. *mędroch* 'mędrek, mądrala' (CSG); *M 1706*, Ry2
- MĘDROK** (79), 68E: 17 [1801–1839], 51 [1860–1900]; 11K (1805, 1810, 3 × 1813, 1815, 2 × 1833, 3 × 1849); odp. gw. ciesz. *móndrok*, < *myn-drok* 'mądrala' (SGŚC); cf. **Mędroch**; *M 1710*
- MĘDRYS** (1), K 1874; odp. *mądry*; Ry2
- MĘDRZECKI** *Anna* (1), AMC 1895; odm. *Mędrzyce* (woj. kujaw-pomor., pow. gruzdzadzki, gm. Świecie nad Osą); Ry2
- MĘŻYK** (1), K 1843; odp. stp. *mężyk* 'karzeł, człowieczek' (T); *M 1679*, Ry2

- MIALECZKO** (1), K 1813; odpap. *miałki* 'drobno zmielony'
- MIARKA** (26), AMC 1890; 24E (1801, 1804, 1809, 1818, 2 × 1884, 3 × 1886, 5 × 1888, 6 × 1895, 2 × 1897, 2 × 1899); K 1829; odpap. gw. ciesz., gw. śl. i gw. młp. *miarka* 'naczynie drewniane o pojemności ok. 10 litrów do odmierzania zboża' (SGŚC); też < 'ósma część korca' (T), < stp. 'umowna wielkość' (MC), < *mierzyć* (Ry1); L, M 1571, Ry2
- MICA** (1), E 1874; n. czes. (DM); Ry2
- MICH** (2), 2K (1810, 1834); I. odim. *Michał* (Ry1, T), < *Miłostaw*, < *Mirostaw*, < *Mikołaj* (Ry1); II. odpap. gw. młp. *mich* < *mnich* (T); Ry2
- MICHA** (2), E 1851; K 1805; cf. **Mich** (Ry1); n. czes. *Mícha* (DM); Ry2
- MICHACZ** (1), K 1812; cf. **Mich**; Le, Ry2
- MICHAEL** (3), 3K (3 × 1805); cf. **Mich** (DN, FAM, MC); Ry2
- MICHALCZAK** (1), K 1866; cf. **Mich**; n. czes. *Michalčák* (DM)
- MICHALCZYK** (9), 9K (3 × 1805, 3 × 1813, 1824, 1827, 1866); cf. **Mich** (Le); od n. *Michalec* (Le); M 1710, Ry2
- MICHALEC** (4), 4AMC (1895, 3 × 1896); cf. **Mich** (SNNP); M 1693, Ry2
- MICHALICZEK** (21), 21E (2 × 1815, 1816, 1819, 1822, 1825, 3 × 1883, 4 × 1885, 5 × 1890, 1897, 2 × 1899); cf. **Michalec** (Ry1); n. czes. *Michalíček* (DM); M 1694, Ry2
- MICHALIK** (389), 10AMC (1818, 4 × 1860, 4 × 1862, 1880); 362E: 116 [1801–1839], 16 [1840–1859], 230 [1860–1900]; 17K (1801, 6 × 1813, 1824, 2 × 1827, 2 × 1833, 1845, 1849, 1868, 1894, 1899); cf. **Michalec** (MC, Ry1); n. czes. *Mihalík* (DM); FAM, L, Le, M 1639, Ry2
- MICHALIN** (2), 2E (1874, 1895); cf. **Michaliczek** (Ry1); Ry2
- MICHALISZYN** (1), AMC 1872; złoż. < odim. *Michał* + *szyn* < *syn* = 'syn Michała'; Ry2
- MICHALSKI** (13), 2AMC (2 × 1870); 11K (1813, 3 × 1832, 2 × 1845, 2 × 1849, 2 × 1871, 1900); I. odm. *Michalice* (woj. opol., pow. namyśłowski) (MC); II. odim. *Michał* (Le); FAM, L, M 1679, Ry2; **MICHALSKY** (2) 2K (1806, 1876); n. czes. *Michalský* (DM)
- MICHALUS** (1), K 1813; cf. **Michaliczek** (Ry1), Ry2
- MICHALUSZ** (1), K 1830; cf. **Michał**; n. czes. *Michalůš* (DM)
- MICHAŁ** (1), 1818; cf. **Michał**; M 1577, Ry2
- MICHAŁEK** (7), 2AMC (2 × 1880); 5K (1805, 1807, 1813, 1868, 1886); cf. **Michał**; n. czes. *Michálek* (DM); BSZ, L, M 1577, Ry2
- MICHEJDA** (95), 2AMC (1818, 1860); 91E: 20 [1801–1839], 71 [1860–1900]; 2K (1884, 1898); cf. **Mich** (Ry1); M 1853, Ry2
- MICHEL** (3), 3K (1861, 1882, 1900); cf. **Mich** (Ry1); B, L, M 1641, Ry2
- MICHERDZIŃSKI** (1), K 1900; odim. *Michał*, < *Miłostaw*, < *Mirostaw*, < *Mikołaj*; Ry2
- MICHLAR** (1), E 1834; cf. **Michler**
- MICHLER** *Maria, Johann* (2), 2AMC (2 × 1896); n. niem. (B, DM, DN, FAM); Ry2; **MICHER** (3), 2AMC (2 × 1818); K 1897; Ry1, Ry2
- MICHLIK** (2), E 1840; K 1828; cf. **Michał**; Ry2
- MICHNA** (2), 2K (1888, 1896); cf. **Michał** (BSZ); L, Le, M 1445, Ry1, Ry2
- MICHNACZ** (4), 4E (1880, 1884, 1886, 1891); cf. **Mich**
- MICHNIK** (13), 4AMC (2 × 1818, 2 × 1870); 2E (1814, 1874); 7K (1802, 1805, 1825, 1828, 1830, 1845, 1894); cf. **Mich** (Ry1); L, M 1699, Ry2
- MICHURA** (1), K 1815; cf. **Mich**; Ry2
- MICK** (3), 2AMC (2 × 1818); K 1900; cf. **Micz**
- MICZ** (4), 3E (2 × 1811, 1867); K 1813; odim. *Mikołaj* (SNNP), < *Michał* < *cerk. Dimitrij*; Ry2
- MICZA** (136), 4AMC (2 × 1818, 1870, 1890); 97E: 35 [1801–1839], 20 [1840–1859], 42 [1860–1900]; 35K (3 × 1805, 3 × 1810, 3 × 1813, 1815, 1816, 4 × 1824, 4 × 1828, 4 × 1830, 1831, 3 × 1833, 1845, 1846, 1875, 1882, 1894, 1895, 2 × 1896); cf. **Micz**; n. czes. *Miča* (DM); Ry2
- MICZAŁ** (1), E 1818; I. odpap. gw. młp. *miczała* 'konował' (T); II. odim. *Mikołaj* (T), < *Michał* < *cerk. Dimitrij*; Ry2
- MICZAN** (1), K 1813; cf. **Micz**; n. czes. *Mičan* (DM); Ry2
- MICZEK** (2), AMC 1897; K 1889; cf. **Micz** (SNNP); M 1660, Ry2

- MICZKA** (17), 7AMC (1818, 4 × 1860, 2 × 1880); E 1891; 9K (1849, 1859, 1871, 1881, 1887, 1891, 1892, 1894, 1900); cf. **Micz** (Le); n. czes. *Mička* (DM); *M 1630*, Ry2
- MICZKO** (12), 4E (1889, 1893, 1896, 1897); 8K (1887, 4 × 1892, 1893, 1895, 1896); cf. **Miczka**; n. czes. *Mičko* (DM); *L, M 1621*, Ry2
- MICZOK** (1), K 1817; cf. **Miczka**
- MICZUDA** (29), 27E: (1801, 2 × 1815, 1833, 2 × 1839, 3 × 1840, 1842, 1845, 3 × 1850, 3 × 1859, 2 × 1860, 1872, 2 × 1875, 3 × 1880, 2 × 1900); 2K (2 × 1805); cf. **Micz**; *M 1621*
- MICZUŁA** (1), E 1872; cf. **Micz**; *M 1713*
- MICZURA** (1), E 1869; cf. **Micz**; *M 1718*, Ry(0)
- MIDRIUK** *Anna* (1), AMC 1898; odp. stp. *midera* 'ruina, upadek' (SSpAK); Ry2(0)
- MIECH** (103), AMC 1890; 80E: 35 [1801–1839], 45 [1860–1900]; 22K (1805, 1809, 1810, 3 × 1813, 2 × 1824, 3 × 1827, 1828, 3 × 1835, 1849, 1853, 3 × 1859, 1864, 1891); I. odp. gw. ciesz. *miech* 'wór, worek' (SGŚC); II. odim. *Mieczystaw* (Ry1); *L, M 1577*, Ry2, SNNP, T
- MIECIELICYNIA** *Lidia* (w źródle odnotowano ros. pochodzenie) (1), AMC 1880; cf. **Mięciel**
- MIECZAN** (1), K 1805; odp. *miecz* (Ry1); Ry2
- MIEDOŃSKI** (1), K 1899; I. odm. *Miodusy* (na Litwie; też woj. maz., pow. sierpecki, gm. Gozdowo); II. odp. *miód*; Ry2
- MIELIŃSKA** *Maria* (1), AMC 1880; od n. *Mieliński* < odm. *Mielino* (też *Mielin*, wyspa między Świną a Kanałem Mielińskim w Świnoujściu)
- MIELOK** (1), E 1886; odp. gw. ciesz. *mielok* 'długi drążek do obracania górnego kamienia żaren' (ZSG)
- MIEŃCIEL** *Andrzej* (1), AMC 1880; cf. **Mięciel**; Ry2
- MIERA** (1), K 1813; I. odp. stp. *mier* 'pokój'; II. odim. *Mirostaw*; Ry2
- MIERKA** (2), 2K (1895); odp. *miara*, < *mierzyc*; *M 1571*, Ry2
- MIERNIK** *Andrzej, Jan, Piotr* (3), 3AMC (3 × 1880); odp. *miernik* 'ten, kto mierzy'; też 'jednostka miernicza' (T); Ry2
- MIERWA** (1), K 1813; odp. gw. ciesz. *mierwić się* 'mierzić się, płatać'; też < gw. góral. 'o szybkich ruchach', 'mrowić się' (SGŚC), < *mierzwa* 'pognieciona słoma'; też 'odchody zwierzęce'; *M 1809*, Ry2
- MIERZ** (1), K 1844; cf. **Mierka**; Ry2
- MIESZEK** (2), 2E (1887, 1895); I. odp. *mieszać*, < *mieszek* (Ry1); II. odim. *Mieczystaw* (Ry1); Ry2, SNNP
- MIETŁA** (9), 5E (2 × 1878, 1880, 2 × 1895); 4K (1850, 1867, 1892, 1897); odp. *mietła* < gw. śl. i gw. ciesz. 'miotła' (BSZ, SGŚC, T); też < gw. ciesz. 'wyzwisko kobiety uganiającej się za mężczyznami' (ZSG); *L, M 1577*, Ry2, SNNP
- MIEZGA** (1), K 1866; odp. *miazga*; Ry2
- MIĘC** (1), K 1836; odim. *Mięcystaw*, < *Mięcstaw*
- MIĘCIECH** (1), E 1877; cf. **Mięc**
- MIĘCIEL** (99), 66E: 9 [1801–1839], 1 [1840–1859], 56 [1860–1900]; 33K (2 × 1801, 1804, 3 × 1805, 1807, 5 × 1813, 2 × 1829, 2 × 1831, 1832, 1836, 3 × 1849, 1856, 1863, 1867, 1871, 1889, 1891, 1894, 2 × 1897, 3 × 1898); odp. *miąć* 'gnieść', < *mięta*; cf. **Mięciech**; *M 1647*, Ry2
- MIĘDZYBRODZKI** (18), 3E (1816, 1819, 1865); 15K (1805, 2 × 1813, 3 × 1828, 2 × 1832, 1833, 1837, 2 × 1849, 1868, 1872, 1887); odm. *Międzybrodzie Żywieckie* (woj. śl., pow. żywiecki, gm. Czernichów); Ry2
- MIĘTUS** (7), 6E (1803, 1804, 1810, 1816, 1833, 1876); K 1849; odp. *miętus* 'gatunek ryby'; *M 1639*, Ry2
- MIGURA** (1), K 1829; odp. gw. ciesz. *migać* 'iść lub bieć pospiesznie' (SGŚC); Ry1, Ry2
- MIHLER** (1), E 1885; odim. *Mikołaj*
- MIKA** (14), AMC 1880; 13K (1806, 6 × 1812, 1822, 1824, 1830, 1837, 1845, 1849); I. odp. *mika* 'nazwa ogólna niektórych krzemianów' (T); II. odim. *Mikołaj* (BSZ, Le, Ry1, T); n. czes. (DM); *FAM, L, M 1571*, Ry2
- MIKESZ** (3), 3K (1854, 1855, 1856); odim. *Mikołaj*; n. czes. *Mikeš* (DM); Ry2
- MIKLAR** (26), 22E (1807, 1808, 1810, 1816, 1819, 1821, 1855, 2 × 1880, 3 × 1881, 2 × 1883, 4 × 1885, 1886, 2 × 1893, 1898); 4K (1805, 1806, 2 × 1813); cf. **Mikesz**; Ry2
- MIKLAS** (2), 2E (1819, 1870); cf. **Mikesz** (MC, Ry1); Ry2

- MIKLER** (18), 5AMC (1818, 4 × 1880); 13E (1816, 1868, 1869, 1871, 2 × 1877, 2 × 1879, 1891, 3 × 1893, 1894); cf. **Mikesz**; Ry2
- MIKLOSZ** (1), K 1849; cf. **Miklas** (Ry1); n. czes. *Mikloš* (DM); Ry2
- MIKOCH** (1), K 1895; cf. **Mikesz**
- MIKOLASZ** *Rudolf, Jan* (2), 2AMC (1818, 1856); cf. **Mikesz**; Ry2
- MIKOŁAJKA** *Johann* (1), AMC 1818; I. odp. gw. ciesz. *mikołajka* 'bułka upieczona w formie ludzika, dawana dzieciom w dniu św. Mikołaja' (SGŚC); II. odim. *Mikołaj*; Ry2
- MIKOŁAJKO** (1), K 1897; cf. **Mikesz**; Ry2
- MIKOŁOSZ** (3), E 1802; 2K (1897, 1898); cf. **Mikesz**; M 1748
- MIKSA** (13), 10E (1859, 2 × 1874, 2 × 1877, 1879, 1882, 1886, 1888, 1893); 3K (1874, 1876, 1879); cf. **Mikesz** (MC, Ry1); n. czes. (DM); M 1712, Ry2
- MIKSIK** (1), K 1813; odim. *Mikołaj* (Le); Ry2
- MIKSZ** (3), 3K (2 × 1845, 1848); cf. **Miklas** (Ry1)
- MIKULA** (30), AMC 1818; 26E: (3 × 1801, 2 × 1804, 3 × 1816, 1825, 1867, 1869, 2 × 1871, 1874, 2 × 1878, 1884, 1886, 3 × 1888, 1890, 1894, 3 × 1899); 3K (1812, 1830, 1880); odim. *Mikula* < *Mikołaj*; L, M 1631, Ry2; **MIKUŁA** (89), 89E: 51 [1801–1839], 38 [1860–1900]; Ry2
- MIKULEWSKI** *Edward* (1), AMC 1880; odm. *Mikulovice* (Czechy, kraj ołomuniecki, pow. Jesionik)
- MIKULIK** (4), 2AMC (2 × 1818); 2K (2 × 1897); n. czes. *Mikulik* (DM); Ry2
- MIKULOK** (1), K 1898; cf. **Mikesz**
- MIKULSKI** (1), K 1897; odm. *Mikulice* (woj. podkarp., pow. przeworski, gm. Gać; woj. wlkp., pow. turecki, gm. Dobra), < *Mikulin* (woj. lub., pow. kraśnicki; woj. lub., pow. tomaszowski, gm. Tyszowce; woj. łódz., pow. brzeziński, gm. Jeżów) (MC); Ry2
- MIKUŁA** cf. **MIKULA**
- MIKUS** (2), AMC 1898; K 1848; cf. **Mikesz** (Ry1); możliwe < odm. *Mikuszowice* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie dziel. Bielska-Białej, woj. śl.); Ry2
- MIKUSZEWSKI** (8), 5AMC (2 × 1818, 3 × 1880); 3K (1895, 1896, 1900); odm. *Mikuszowice* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie dziel. Bielska-Białej, woj. śl.); Ry2
- MIKUTA** (24), 24E (1876, 1877, 1878, 1879, 1880, 1881, 2 × 1883, 1885, 1886, 1887, 1890, 2 × 1892, 1894, 2 × 1895, 2 × 1896, 1897, 2 × 1898, 2 × 1899); cf. **Mikesz** (Ry1); Ry2
- MILACZEK** (16), 2AMC (2 × 1868); 14K (1801, 3 × 1805, 2 × 1813, 1824, 1832, 1849, 1855, 1857, 1859, 1866, 1882); odp. gw. ciesz. *milaczek* 'ulubieniec' (SGŚC); n. czes. *Miláček* (DM)
- MILAN** (2), 2K (1898, 1900); odp. *miły*; n. czes. < odim. *Miloslav*, < *Milan* (DM); Ry2
- MILASZTA** (2), 2K (1814, 1823); cf. **Mileczek**
- MILECZEK** (1), K 1860; I. odp. *miły*; II. odim. *Miłobor*, < *Miłostaw*; **MILICZEK** (2), 2K (1862, 1883); n. czes. *Miliček* (DM); Ry2
- MILERSKI** (22), 7E (1806, 1877, 2 × 1886, 1894, 2 × 1896); 15K (1801, 3 × 1805, 1832, 1833, 1843, 2 × 1845, 1849, 1859, 1866, 1868, 1887, 1897); odp. *milerz*, *mielerz* 'stos drewna przeznaczony do wypalania na węgiel drzewny' (SEB, SW); L, M 1679, Ry2
- MILEWSKI** *Johann* (1), AMC 1818; odm. *Miłow* (woj. pomor., pow. gdański, gm. Przywidz; woj. zach.pom., pow. goleniowski, gm. Stepnica) (SNNP); A, Ry2
- MILICZEK** cf. **MILECZEK**
- MILKOWSKI** (1), K 1844; odm. *Milików* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim; też w woj. dolnośl., pow. bolesławiecki, gm. Nowogrodziec); A, Ry2
- MILLER** *Dominik* (1), AMC 1880; n. niem. (A, B, BSZ, DM, FAM, L); Ry2
- MILLIK** (2), 2K (1845, 1846); cf. **Mileczek**
- MILOJEWIĆ** (1), K 1893; cf. **Mileczek**
- MILOK** (12), 12E (1805, 1806, 2 × 1816, 4 × 1818, 1822, 1826, 1827, 1832); cf. **Mileczek**
- MILON** (3), 3K (1894, 1898, 1899); cf. **Mileczek**
- MIŁOSZTA** (1), K 1813; cf. **Mileczek**
- MINARIK** (2), AMC 1896; K 1897; n. czes. *Minařík* (B, DM); Ry2
- MINIUS** (2), 2K (1805, 1836); I. odp. *minąc*; II. odim. *Minigniew*
- MINTUS** (3), 3E (2 × 1801, 1816); cf. **Miętus**; Ry2
- MINZIEL** *Andreas* (1), AMC 1880; cf. **Mięciel**

- MIODAŃSKI** (1), K 1894; I. odm. *Mioduńskie* (woj. warm.-mazur., pow. giżycki, gm. Ryn); II. odap. *miód*; Ry2; **MIODOŃSKI Franz** (1), AMC 1818; L, Ry2; **MIODYŃSKI** (5), 5K (1891, 1893, 1894, 1898, 1900); Ry1, Ry2
- MIODOŃSKI** cf. **MIODAŃSKI**
- MIODYŃSKI** cf. **MIODAŃSKI**
- MIRA** (4), 2AMC (2 × 1818); 2K (1813, 1872); I. odap. *mir* (Ry1); II. odim. *Mirostław* (Le, Ry1), < *Kazimir* (Le); n. czes. (DM); *M 1804*, Ry2
- MIRAK** (1), E 1808; cf. **Mira** (Ry1); Ry2
- MIRCZOK** (2), 2E (1819, 1821); I. odap. *mir*; II. odim. *Mirostław*
- MIRONA** (1), K 1876; cf. **Mira** (Ry1)
- MIROWSKI** (3), 3K (1896, 1897, 1899); I. odm. *Mirów* (woj. śl., pow. myszkowski, gm. Niegowa), < *Mirowo* (liczne w woj. pomor., w woj. warm.-mazur., w woj. zach.pom.) (MC); A; II. odim. *Mira* < *Mirostława* (A); Ry2
- MIRSZ** (2), AMC 1818; K 1897; odim. *Mirosh*, < *Miriam*, < *Mosze*; Ry2
- MIRUS** (1), K 1812; cf. **Mirczok** (Ry1), Ry2
- MISIARZ** (6), 6K (1877, 1890, 1893, 2 × 1894, 1897); odap. gw. młp. *misiarz* ‘człowiek kastrujący zwierzęta’ (MSGP); L, *M 1684*, Ry2
- MISIURA** (6), 6K (2 × 1824, 1831, 1849, 1851, 1853); I. odap. gw. młp. *misiura* ‘czapka bez daszka’ (T); II. odim. *Michał* (T); L, Ry2
- MISSERI** (1), K 1805; n. włos. (DR)
- MISTUR** (1), K 1876; odap. stp. *misterny* ‘mistrzowski’ (SStPAK); Ry2
- MISZA Maria** (1), AMC 1880; odim. ros. *Muuua* < *Michał*, < *Mikotaj*; *M 1671*, Ry2
- MISZKA** (1), K 1832; cf. **Misza**; n. czes. *Miška* (DM); Ry2; **MISZKE Fiodor** (1), AMC 1880; zgerm. wariant n. *Miszka*; Ry2
- MISZKE** cf. **MISZKA**
- MISZKIN** (2), 2K (1849, 1857); cf. **Miszka** (A); Ry2
- MISZOWSKI** (1), K 1802; odm. *Maszów* (woj. lub., pow. krasnostawski, gm. Rudnik); Ry2(0)
- MITASZTA** (1), K 1827; cf. **Mitka**; Ry2
- MITERSKI** (1), K 1866; odap. *mitera* ‘człowiek słaby’; Ry2
- MITKA** (1), K 1893; I. od niem. n. os. *Mita* < odap. śrwniem. *mëte*, *mët* ‘miód sycony, pitny’; II. odim. ros. *Дымумр*, < ukrain. *Дмуппуü*, < *Metody*; Ry2
- MITON Johann** (1), AMC 1818; cf. **Mitka**; Ry2; **MITOŃ Jan**, *Franciszek*, *Franciszka* (3), 3AMC (3 × 1880); Ry2
- MITOŃ** cf. **MITON**
- MITRĘGA** (76), 2AMC (2 × 1880); 70E: 3 [1801–1839], 2 [1840–1859], 65 [1860–1900]; 4K (1849, 2 × 1875, 1895); odap. gw. młp. < stp. *mitrega* ‘bieda, niedostatek, partactwo’ (MSGP, SNNP); L, *M 1647*, Ry2
- MITRUS** (1), E 1866; odim. ros. *Дымумр*, < ukrain. *Дмуппуü*; Ry2
- MITTER** (4), 3AMC (1818, 1865, 1870); K 1888; n. niem. (FAM); Ry2
- MITURA** (20), 17E (2 × 1878, 3 × 1885, 1888, 1890, 2 × 1892, 1894, 2 × 1895, 3 × 1896, 1898, 1899); 3K (1887, 1890, 1893); odim. *Mateusz*; *M 1577*, Ry2
- MITZELY Franz** (1), AMC 1818; od niem. n. os. *Mitzel* (L) < odim. *Nicolaus*
- MIWA Franz** (1), AMC 1870; odap. *mewa*; Ry2
- MIZA** cf. **MIZIA**
- MIZERA** (1), AMC 1897; odap. stp. *mizera* ‘nikczemność, niegodziwość’ (SNNP, T), < *mizerny*, < *mizerować* (BSZ); n. czes. (DM); *M 1685*, Ry2
- MIZIA** (31), AMC 1870; 28E (1811, 1813, 2 × 1816, 1826, 2 × 1829, 1833, 1877, 3 × 1878, 1882, 2 × 1884, 2 × 1888, 3 × 1890, 2 × 1895, 5 × 1897, 1900); 2K (1805, 1810); odap. *miziac*, *mizac* ‘głaskać, pieścić’; L, *M 1640*, Ry2; **MIZA** (2), 2E (1878, 1880); Ry2
- MIZIURA** (18), 18K (4 × 1805, 1809, 5 × 1813, 1816, 1818, 2 × 1831, 1832, 2 × 1845, 1849); cf. **Mizia**; *M 1686*, Ry2
- MIZUR** (1), E 1862; cf. **Mizia**; Ry2
- MIŻ** (2), 2K (1801, 1813); cf. **Mizia**
- MLADEK** (1), K 1899; odap. *młody*; n. czes. *Mládek* (DM)
- MLADENKA Johann** (1), AMC 1818; cf. **Mladek**
- MLOCZEK** (1), K 1871; odap. gw. ciesz. *młócek* ‘człowiek młócający zboże’ (ZSG); Ry2; **MŁOCEK** (7), 7K (1805, 1810, 1835, 1839, 1845, 2 × 1849); Ry2; **MŁOZEK** (1), K 1847; Ry2

MLYNEK cf. **MŁYNEK**

MŁOCEK cf. **MLOCZEK**

MŁOZEK cf. **MLOCZEK**

MŁÓTEK (1), K 1805; odp. gw. ciesz. *młóto* 'ugotowane i rozdrobnione ziarno żyta lub jęczmienia, zmieszane i rozgniecione tłuczkiem, służące za pokarm dla świń' (SGŚC)

MŁYN (1), E 1805; odp. *młyn*; n. czes. *Mlýn* (DM)

MŁYNARCZYK (1), K 1896; odp. *młynarczyk* 'czeladnik, chłopiec młynarski' (A, BSZ, Ry1, T); *M 1644*, Ry2, SNNP; **MYNARCZYK** (1), K 1876; por. też odp. gw. ciesz. *mynor* 'młynarz' (ZSG), < gw. śl. i gw. młp. *mynarz* 'młynarz' (MSGP); *M 1634*, Ry2

MŁYNARSKI (4), 2AMC (2 × 1880); 2K (1832, 1843); I. odm. *Młynary* (woj. warm.-mazur., pow. elbląski), < *Młynarze* (woj. maz., pow. wyszkowski, gm. Zabrodzie); II. odp. *młynarski* < *młynarz* (Ry1, T); Ry2; **MYNARSKI** (6), 6K (3 × 1813, 1824, 2 × 1845); Ry2

MŁYNEK (25), 20E (2 × 1801, 1804, 1806, 1810, 1812, 1814, 1815, 1816, 1818, 3 × 1875, 2 × 1878, 3 × 1895, 2 × 1899); 5K (1805, 1813, 1824, 1862, 1863); odp. gw. ciesz. *młynek* 'mały młyn'; też 'przyrząd ręczny do mielenia ziarna, 'przyrząd do czyszczenia zboża' (ZSG); *M 1722*, MC, L, Ro, Ry1, Ry2, SNNP; **MLYNEK** (2), 4E (1807, 1814, 1867, 1877); n. czes. *Mlýnek* (DM)

MNICH (1), K 1887; I. odm. *Mnich* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie w woj. śl., pow. cieszyński, gm. Chybie); II. odp. *mnich* 'zakonnik'; też 'rodzaj pieroga' (T, Le); *M 1577*, Ry2, SNNP

MOC (8), 8E (1813, 1815, 1817, 1819, 1822, 1828, 1879, 1885); I. odp. gw. ciesz. *moc* 'dużo, wiele, sporo'; też 'bardzo' (ZSG), < 'potęga' (T); II. odim. *Mateusz*; B, DM, *M 1732*, Ry2

MOCEK (4), E 1878; 3K (1807, 1864, 1872); cf. **Moc**; n. czes. (DM); *M 1727*, Ry2

MOCHAB *Franz* (1), AMC 1818; odp. gw. ciesz. *mochać* 'prac ręcznie' < stp. *machać* 'poruszać szybko ręką lub nogą' (ZSG)

MOCHACZEK (1), K 1850; cf. **Mochan**

MOCHEN (1), K 1882; cf. **Mochab**

MOCHNIOK (1), K 1810; cf. **Mochab**

MOCHYŁA (8), 8K (1813, 1861, 1863, 1866, 1868, 2 × 1894, 1896); cf. **Mochab**; Ry2

MOCHYRA (1), K 1900; cf. **Mochab**

MOCIEJCZYK cf. **MACIEJCZYK**

MOCZ (4), 3E (1816, 1824, 1863); K 1833; odp. gw. ciesz. < stp. *mocza* 'prac ręcznie'; Ry2

MOCZA (1), K 1833; cf. **Mocz** (Le); Ry2

MOCZEK (7), 7K (1805, 1810, 1813, 2 × 1847, 1860, 1862); cf. **Mocz** (SNNP); Ry2

MOCZKA (3), 3E (1895, 1896, 1897); odp. *moczka* gw. ciesz. i gw. śl. 'sos' (SGŚC); też < gw. góral. 'pijak' (SGŚC), < gw. śl. 'potrawa wigilijna' (Le, SGŚ, SGŚC), < *moczyć się* (Le); Ry2

MOCZKO (1), K 1874; cf. **Moczka**; Ry2

MOĆKO (1), E 1899; I. odp. *moc*; II. od niem. n. os. *Motz* < odp. *Motz* 'uparty, krnąbrny człowiek'; Ry2

MODRY *Franz* (1), AMC 1818; odp. gw. ciesz. *modry* 'granatowy' (SGŚC)

MOHELKA (3), 3K (1813, 1849, 1856); cf. **Moheta**; L

MOHETA (3), 3K (3 × 1899); odp. *mogę*, < *móc*

MOHR *Anna, Franz* (2), 2AMC (2 × 1818);

n. niem. (B, DN, FAM); Ry2

MOHYL (1), K 1892; cf. **Mochyla**

MOHYLA *Franciszka* (1), AMC 1818; odp. *mogę*, < *móc*; n. czes. (DM); Ry2

MOI (21), 6E (1804, 1805, 2 × 1815, 1872, 1899); 15K (6 × 1805, 2 × 1810, 1813, 1824, 1828, 1868, 1884, 1887, 1900); I. odp. gw. ciesz. *mój* 'maj'; też < *mój* 'drzewko obciosane z gałęzi' (Le), < *mój* (MC, Ry1); cf. **Mój**; II. odim. *Mojmir* (Le, MC, Ry1); Ry2

MOICZEK (3), 3E (1810, 1814, 1820); odp. gw. ciesz. *moiczek* 'mniszek lekarski' (SGŚC); L, *M 1717*, Ry2

MOISES (1), K 1875; cf. **Moises**; BSZ

MOJOWSKI (1), K 1845; I. odm. *Mojówka* (Ukraina, rej. czerwieniecki, obw. winnicki); II. odp. gw. ciesz. *mój* 'maj'; też 'długa żerdź z choinką ozdobioną kolorowymi wstążkami stawiana przez kawalerów przed domem panny na dzień 1 maja' (ZSG); Ry2

- MOJŻESZ** (1), AMC1880; odim. *Mojżesz*; Ry1, Ry2
- MOJŻYSZCZYK** (1), K 1810; cf. **Mojżesz**
- MOJŻYSZEK** (15), 15K (4 × 1813, 1824, 2 × 1845, 3 × 1849, 1853, 1859, 3 × 1862); cf. **Mojżesz**; < gw. śl. *Mojżysz*; M 1786, Ry2
- MOKRISZ** cf. **MOKRYSZ**
- MOKROSZ** (4), 4K (1815, 1892, 1896, 1900); cf. **Mokry** (Ry1); od n. *Mokry* (Le); *Mokroś* (DM); M 1839, Ry2
- MOKRY** (7), AMC 1818; 6K (1878, 1884, 1894, 1896, 1898, 1900); odpap. *mokry* (BSZ, Ry1, T); n. czes. *Mokry* (DM); Ry2
- MOKRYSZ** (3), 2E (1897, 1898); K 1887; cf. **Mokry**; L, Ry2; **MOKRISZ** *Josef* (1), AMC 1818; n. czes. *Mokry* (DM); L
- MOLA** (1), K 1898; I. odpap. psł. *moliti* ‘uświęcać, składać ofiarę’, < *moleti* ‘wyciągać’; II. odpap. śrwniem. *mole, molle* ‘młyn’; Ry2
- MOLACHOWSKI** (1), K 1828; odm. *Malachov* (Słowacja, pow. Bańska Bystrzyca)
- MOLACZEK** *Ludmila* (1), AMC 1895; cf. **Mola**; n. czes. *Moláček* (B, DM)
- MOLAK** (1), K 1843; cf. **Mola**; n. czes. *Molák* (DM); Ry2
- MOLAT** (11), 11K (2 × 1843, 2 × 1849, 6 × 1854, 1877); cf. **Mola**
- MOLATEK** (1), K 1895; cf. **Mola**
- MOLCHANEK** (1), K 1873; cf. **Mola**
- MOLDA** (2), 2K (2 × 1875); odpap. niem. n. os. *Molte* < odpap. śrwniem. *milte, milde* ‘przyjazny, dobry, cierpliwy, dobroczynny’; możliwe < odpap. czes. *moldany* ‘instrument muzyczny składający się z kilku piszczałek’; Ry2
- MOLEK** (2), 2K (2 × 1805); I. odpap. *mol* (BSZ); II. od n. *Mol, Mól*; cf. **Mola**; B, Ry2
- MOLENA** *Adam* (1), AMC 1872; cf. **Mola**; Ry2
- MOLENDA** (10), 2AMC (1870, 1872); E 1816; 7K (1805, 1832, 1837, 1841, 1845, 1848, 1859); odpap. gw. ciesz. *molynda* ‘człowiek zanu-dzający mówieniem, dążący do swojego ukrytego celu’ (SGŚC), < *molyndzić* ‘głędzić’ (SGŚC), < łac. *molendinator* ‘młynarz’ (Ry1); n. czes. (DM); M 1654, Ry2
- MOLENDOWSKI** (1), K 1846; *Molendy* (woj. maz., pow. kozienicki, gm. Garbatka-Letnisko); Ry1, Ry2
- MOLENIK** *Franz* (1), AMC 1869; cf. **Mola, Molin**
- MOLIK** (6), 3E (1808, 1810, 1872); 3K (1813, 2 × 1824); odpap. *molik* ‘pająk, roztocze’ (T); n. czes. *Molík* (DN); B, Ry2
- MOLIN** (169), 4AMC (3 × 1818, 1880); 154E: 22 [1801–1839], 2 [1840–1859], 130 [1860–1900]; 11K (1801, 1829, 1859, 1863, 1888, 1889, 1890, 4 × 1894); cf. **Mola**; możliwe < odpap. gw. ciesz. *molić się* ‘ubywać, zmniejszać się’ (SGŚC, ZSG), < gw. młp. *molić* ‘usilnie błagać, nalegać’ (MSGP); n. czes. *Molín* (DN); B, L, M 1690, Ry2
- MOLINA** (1), E 1806; cf. **Mola**; M 1683, Ry2
- MOLINEK** (52), 4AMC (1818, 1890); 5E (1888, 1889, 2 × 1895, 1897); 43K: 20 [1801–1839], 12 [1840–1859], 11 [1860–1900]; cf. **Mola**; od n. *Molin*; Ry2
- MOLITOR** (1), K 1824; odpap. łac. *molitor* ‘młynarz’ (L); B, DN, FAM, M 1688, Ry2
- MOLLER** *Alois, Vincenz* (2), 2AMC (2 × 1880); n. niem. (B, DM, FAM); Ry2
- MOLNAR** (2), 2K (1875, 1876); słowac. i węg. n. os. *Molnár* < odpap. łac. *molitor* ‘młynarz’ (DM); *Molnarowie* (słowaccy protestanci, którzy przybyli ze Słowacji do Czech); por. też ap. śrwniem. *mülner, müler* ‘młynarz’; FAM, Ry2
- MOLOTA** (1), K 1840; cf. **Mola**; Ry2
- MOLTNER** (1), K 1873; n. niem. (DN)
- MOLTNERSKI** *Josefus* (1), AMC 1818; od niem. *Mülner* n. os. < odpap. śrwniem. *mülner, müler* ‘młynarz’
- MÖLZNER** (1), K 1878; I. odim. *Mojżesz*; II. od niem. n. os. *Mosner* < odm. *Meißen* (Miśnia, Niemcy, okręg Drezno); też < odpap. *mösch* ‘drobny wyrób futrzarski’
- MOŁAT** (1), E 1884; odpap. gw. ciesz. *moła* ‘jama’ (ZSG)
- MOŁDRZYK** (12), 12E (1811, 1850, 1878, 1881, 1882, 1885, 1886, 1888, 1889, 1892, 1893, 1899); n. śl. < stp. *małdrzyk* ‘mały ser z mleka słodkiego’ (Ro); cf. **Małdrzyk**; B, M 1691
- MOMOCZUNKULA** *Eugenia* (1), K 1833; od n. *Momoczun* < odpap. stp. *momot* ‘jąkała’; też ‘belkot’ (SStpAK)

- MONIEWSKI** *Anton, Jan* (2), 2AMC (2 × 1880); I. odm. *Maniewo* (woj. wlkp., pow. obornicki); II. odap. gw. młp. i gw. maz. *monia*, < *munia* ‘człowiek leniwy’ (MSGP); Ry2
- MONK** (1), K 1838; odim. *Monek* (A); n. niem. (DN)
- MONKE** (3), K 1880; 2AMC (2 × 1818); n. niem. (DN); Ry2
- MONTAG** (8), 2AMC (2 × 1818); 6K (1849, 1859, 1861, 1893, 1894, 1899); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- MORANEK** (3), 2AMC (2 × 1880); E 1801; I. odap. gw. ciesz. *mora* ‘ćma, motyl nocny’, < stp. *mara* ‘zmora, dręczące widziadło nocne’ (ZSG); II. odim. *Maurycy*; n. czes. (DM)
- MORANOWSKI** (1), K 1813; cf. **Morane**; możliwe < odm. *Merano* (gm. we Włoszech, reg. Trydent-Górna Adyga, prow. Bolzano); Ry2
- MORASZKA** (1), K 1805; cf. **Morane**, **Morawa**; Ry2
- MORAVEC** cf. **MORAWIEC**
- MORAW** (1), K 1874; cf. **Morawa**; Ry2
- MORAWA** (10), 10K (1805, 3 × 1835, 1846, 3 × 1849, 1857, 1866); I. odetn. *Morawa* ‘lud słowacki’; też rzeka w Czechach (Le, MC); II. odap. słow. *morawa* ‘mokre, trawiaste miejsce’ (Le); III. odm. *Morawy* ‘krajna położona w dorzeczu rzeki Morawy’ (Le, MC), < *Morawa* (woj. dolnośl., pow. świdnicki, gm. Strzegom) (Le, MC); n. czes. *Morava* (DM); Ry2, SNNP
- MORAWCZYK** *Franz* (1), AMC 1870; cf. **Morawa** (SNNP); cf. **Morawiec**; L
- MORAWIEC** (66), 4AMC (1865, 2 × 1870, 1890); 62K: 12 [1801–1839], 11 [1840–1859], 39 [1860–1900]; I. odetn. gw. ciesz. *Morawiec* ‘pochodzący z Moraw’ (BSZ, Le, MC, ZSG); II. odm. *Morawka* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie gm. w kraju morawsko-śląskim, pow. Frydek-Místek w Czechach); FAM, L, Le, M 1577, Ry2; **MORAVEC** (3), 3K (1803, 1819, 1875); n. czes. (DM)
- MORCIN** (1), K 1853; odim. (śl. wariant) *Morcina* < *Marcin*; M 1634
- MORCINEK** (296), 3AMC (1818, 2 × 1860); 285E: 58 [1801–1839], 10 [1840–1859], 217 [1860–1900]; 8K (2 × 1805, 1810, 1813, 1824, 1845, 2 × 1846); cf. **Morcina** (Le, MC); L, M 1691, Ry2
- MORDEK** (2), 2K (1813, 1842); I. odap. *morda*, < *mordować*; II. odim. bibl. (żyd.) *Mordokai*; Ry2
- MORDZIAŁEK** (4), 4K (1805, 1811, 1813, 1831); cf. **Mordek**; Ry2
- MORIS** (6), 6K (1828, 1853, 1860, 1962, 1869, 1897); odim. *Mojżesz*; Ry2
- MORITZ** (7), E 1881; 6K (1805, 1813, 1832, 2 × 1849, 1871); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- MORKISZ** *Emil* (1), AMC 1818; odap. gw. młp., gw. maz. *morkać* ‘mruczeć’ (MSGP); M 1621, Ry2
- MORL** (1), K 1815; n. niem. (DN)
- MORONIEK** *Jerzy* (1), AMC 1818; I. odap. *mor*, < *mór*, < *mora*; II. od n. *Moroń*
- MOROŃCZYK** (1), K 1896; cf. **Moronek**; Ry2
- MORTEK** (13), 13K (1805, 2 × 1807, 4 × 1811, 1820, 1822, 1838, 3 × 1845); odim. *Marcin*; możliwe < *Marta*; Ry2
- MORTIN** (1), K 1845; odim. *Marcin*
- MORTINEK** (1), E 1816; cf. **Mortin**; Ry2
- MORYS** (29), AMC 1818; 13E (1885, 1887, 1889, 3 × 1891, 4 × 1895, 1897, 2 × 1900); 15K (1863, 1864, 1871, 1887, 1888, 1891, 5 × 1992, 1895, 1897, 2 × 1898); odap. gw. ciesz. *morusać* ‘brudzić’ (SGŚC), < gw. ciesz. *morus* ‘ważniak, chojrak, zawadiaka’ (SGŚC); por. n. czes. *Marýs* (DM); M 1773, Ry2, T
- MORZOŁ** (7), 7E (2 × 1888, 1894, 1896, 1897, 2 × 1898); odap. < *mór*, < *mora*, < *morzyć*; M 1695, Ry2
- MOSER** (9), AMC 1870; 8K (1827, 3 × 1845, 3 × 1849, 1875); n. niem. (B, DM, DN, FAM, L); Ry2; **MOSZER** (1), K 1845; Ry2
- MOSKALA** (2), AMC 1898; K 1866; I. odetn. < gw. litew.) *Moskal* ‘Rosjanin’ (SGPK, t. 3); II. odap. stp. i gw. góral. *moskal* ‘żarłok’; też ‘rodzaj placka’ (SGPK, t. 3); M 1651, Ry2
- MOSKALSKI** (4), 4K (1868, 2 × 1870, 1897); cf. **Moskala**; Ry2
- MOSKOR** *Johann* (1), AMC 1818; cf. **Moskalski**

- MOSTAL** *Emil* (1), AMC 1818; cf. **Mostek**
- MOSTEK** (2), 2K (1805, 1837); odpap. *most*, < *mościć*; n. czes. (DM); Ry2
- MOSZEK** (1), K 1824; odim. *Mostaw*, < *Mojżesz* (Ry1); Ry2
- MOSZNA** (2), E 1814; K 1845; I. odim. *Mostaw*, < *Mojżesz* (Ry1); II. odpap. *moszna* (Ry1), < czes. *mošna* 'torba'; III. odm. *Moszna* (woj. opol., pow. krapkowicki); n. czes. *Mošna* (DM); M 1577, Ry2
- MOTLOCH** (1), E 1807; odpap. *motloch* 'gawieź, zgraja', < czes. *motloch* 'postrzeleńiec, głupiec'; n. czes. (DM); L, Ry2
- MOTTENKLOIT** *Emennrich* (1), AMC 1872; złoż. od niem. n. os. *Mott* < odpap. *Motte* 'mól' + ap. niem. *Kleid* 'sukienka'; też 'ubranie'
- MOTYCZKA** *Zofie* (1), AMC 1860; cf. **Motyka**; n. czes. *Motyčka* (DM); M 1577, Ry2
- MOTYKA** (83), 75E: 22 [1801–1839], 53 [1860–1900]; 8K (2 × 1813, 1841, 1860, 1896, 3 × 1897); odpap. *motyka* (MC, T), < gw. ciesz. i gw. śl. 'przewisko kobiety' (SGŚ, SGŚC); n. czes. (DM); L, M 1644, Ry2
- MOTYLAK** (1), K 1807; odpap. *motyl*; Ry2
- MOUKA** (1), E 1893; odpap. *mąka*; przezwisko młynarza; por. n. czes. *Moučka* (DM)
- MOVKA** (1), K 1900; odpap. *mowa*, < *mówca*
- MOWCZYK** (1), K 1876; cf. **Movka**
- MOZDZIN** *Gerard* (1), AMC 1860; cf. **Możdzeń**
- MOZDZIOCH** *Anna* (1), AMC 1890; cf. **Możdzeń**; Ry2
- MOZEK** (1), K 1813; odim. *Mojżesz*; Ry2
- MOZER** (2), 2K (1849, 1889); niem. n. os. (DM) < odim. *Mojżesz*; możliwe < odm. *Meißen* (*Miśnia*, Niemcy, okręg Drezno); cf. **Molzner**
- MOZGALSKI** (1), K 1873; I. odm. *Mozgawa* (woj. świętokrz., pow. pińczowski), < *Mozgowo* (woj. warm.-mazur., pow. iławski, gm. Zalewo); II. odpap. gw. ciesz. *mozgol* 'karaluch' (SGŚC)
- MOŹDIARA** (5), 5AMC (1818, 4 × 1880); cf. cf. **Możdzeń**; L, Ry2
- MOŹDŹEŃ** (1), K 1876; odpap. psł. *możdžen*, < *możdzeń* (T); Ry2, SNNP
- MOŻNA** *Anna, Marie, Othilie, Rudolfine, Susanna, Theodorie* (6), 3K (1819, 2 × 1845); 3E (2 × 1844, 1868); odpap. stp. *możny* 'zamożny, bogaty'; też 'mogący', 'potężny, silny', 'możliwy' (SStpAK), < gw. ciesz. *možne* 'możliwe' < czes. *možný* (SGŚC); Ry2
- MOŻNY** (8), 8E (1849, 2 × 1851, 1853, 1854, 1876, 1878, 1891); cf. **Można**; n. czes. *Možný* (DM); Ry2
- MÓJ** (20), 20E (1857, 2 × 1874, 1876, 1877, 1880, 2 × 1881, 2 × 1882, 1883, 1885, 1887, 1891, 3 × 1894, 1895, 1898, 1899); odpap. gw. ciesz. *mój* 'maj'; też 'długa żerdź z choinką ozdobiona kolorowymi wstążkami, stawiana przed domem mającej powodzenie panny na dzień 1 maja' (SGŚC); też gw. śl. < 'maż, żona' (SGŚ), 'ktoś emocjonalnie bliski, życiowy partner'
- MRAWCZIK** cf. **MROWCZYK**
- MRAZ** *Johann* (1), AMC 1818; odpap. czes. *mráz* 'mróz'; n. czes. *Mráz* (DM); L, Ry2
- MRAZEK** (5), AMC 1818; 4K (3 × 1813, 1824); cf. **Mraz**; n. czes. *Mrázek* (DM); Ry2
- MRHAL** (3), AMC 1863; 2K (1864, 1865); n. czes. (DM)
- MROCZEK** (1), K 1813; I. odpap. gw. śl. i gw. młp. *mroczek* 'chmura' (Ry1, T); II. od n. *Mrok* (T); M 1649, Ry2
- MROCZNY** (1), K 1813; I. odpap. gw. ciesz. *mrocžno* 'pochmurno' (ZSG); II. odim. *Mroczeław*
- MROGAŁA** cf. **MRUGAŁA**
- MROKWIA** (1), E 1887; odpap. gw. ciesz. i gw. śl. *mrokiew*, < *mrokowiec* 'chmura' (MSGP, ZSG); Ry2; **MRUKWIA** (6), 2 AMC (1860, 1896); 4K (1873, 1875, 1876, 1879); wariant n. *Mrokwia*; Ry2
- MROWCZYK** (2), AMC 1818; K 1887; odpap. *mrowiec*; Ry2; **MRAWCZIK** (1), K 1876; n. czes. *Mravčik* (DM); Ry2(0)
- MROWIEC** (13), 13E (2 × 1883, 2 × 1884, 1886, 2 × 1888, 3 × 1892, 1897, 2 × 1899); odpap. gw. ciesz. i gw. śl. *mrowiec* 'mrówka' (BSZ, L, SGŚ, SGŚC); M 1633, Ry2; **MRÓWIEC** (3), 2AMC (1818, 1880), E 1881; Ry2
- MROZIK** (1), K 1823; cf. **Mrózek**; od n. *Mróz* (T); M 1633, Ry2

- MROZIŃSKI** (3), 3K (2 × 1871, 1876); odm. *Mrozy* (woj. maz., pow. miński; też kilka wsi w woj. maz., w woj. pomor.); cf. **Mrózek**; *M 1699*, Ry2
- MROZOWSKI** (1), K 1802; cf. **Mroziński**; Ry2
- MRÓWIEC** cf. **MROWIEC**
- MRÓZEK** (270), 8AMC (1818, 3 × 1860, 4 × 1890); 238E: 40 [1801–1839], 8 [1840–1859], 190 [1860–1900]; 24K (4 × 1813, 1824, 1827, 3 × 1828, 5 × 1830, 2 × 1832, 4 × 1845, 1849, 1893, 1897, 1899); I. odim. *Jamróż* < *Ambroży*; II. odap. *mrozek*, *mrózek* (Le); III. odm. *Mrozy* (woj. maz., pow. miński); IV. od n. *Mróz* (Le); DM, FAM, L, *M 1571*, MC, Ry2
- MRÓZIK** (2), 2E (1801, 1811); cf. **Mrózek**; *M 1625*, Ry2
- MRUCHAL** *Johann* (1), AMC 1870; cf. **Mrugalik**; możliwe < odap. czes. *mrhat* ‘psuć, niszczyć’
- MRUCKA** *Jacob* (1), AMC 1856; cf. **Mruczek**
- MRUCZEK** (9), AMC 1890; 4E (2 × 1801, 1807, 1851); 4K (1807, 1824, 2 × 1849); odap. *mruc* (BSZ, Ry1), < *mruczeć*; *M 1571*, Ry2
- MRUGALIK** *Balbina* (1), AMC 1861; cf. **Mrugala**
- MRUGAŁA** (114), 107E: 15 [1801–1839] 2 [1840–1859], 90 [1860–1900]; 7K (1843, 1845, 4 × 1849, 1852); I. odap. gw. ciesz. *mrugała* ‘ten, kto często mruga’ (ZSG); też < stp. ‘oszust porozumiewający się przez mruganie’, ‘dający mruganiem znaki’ (T), < *mrugać*, < *mrug* (MC); *M 1647*, Ry2; **MROGAŁA** (9), 9K (1814, 1817, 1818, 1819, 1821, 1825, 1826, 2 × 1828)
- MRUK** (3), 2AMC (2 × 1818); K 1886; odap. *mruc* ‘gderacz’ (A, BSZ, T), < *mruczeć* (MC); Ry2, SNNP
- MRUKWIA** cf. **MROKWIA**
- MRUKWICA** *Adolf* (1), AM 1818; cf. **Mrukwia**
- MRZIGÓD** cf. **MRZYGLÓD**
- MRZIK** (1), K 1814; odap. stp. *mrzyk* ‘mrużek, ciuciubabka (gra)’ (SStpAK); Ry2
- MRZYGLÓD** (1), K 1869; odap. gw. wlkp. < stp. *mrzyglód* ‘głodomór, skąpiec’ (SStpAK); *M 1630*, Ry2; **MRZIGÓD** (1), K 1866; gw. wariant n. *Mrzyglód*; Ry2
- MSCIK** *Natalia* (1), AMC 1880; I. odap. *mścić się*; II. odim. *Mściciław*, < *Mściwoj*
- MUC** (1), K 1804; I. odim. *Nepomucen*; II. odap. *muc* ‘koń mały’; Ry2, T
- MUCEK** (5), E 1825; 4K (1813, 1864, 1896, 1900); cf. **Muc**; odap. gw. wlkp. *mucek* ‘fajka’ (MSGP), < gw. ciesz. *muckać* ‘całować’ (ZSG); *M 1571*, Ry2
- MÜCH** (1), K 1811; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- MUCHA** (8), 2AMC (1818, 1895); 6K (1857, 2 × 1865, 1868, 2 × 1899); odap. *mucha* (Le, Ry1, T); n. czes. (B, DM); FAM, L, *M 1571*, Ry2, SNNP
- MUCHETA** (2), 2K (1898, 1899); cf. **Mucha**
- MÜCK** (3), AMC 1818; 2K (1814, 1896); n. niem. (DN, L); Ry2
- MUCZEK** *Antonina* (1), AMC 1818; odap. *mu-czeć*, < *muczyć*; Ry2
- MÜHL** (3), 3K (1885, 1897, 1900); n. niem. (B, DN, FAM)
- MÜHLEN** (1), K 1805; n. niem. (B, FAM)
- MULERSKI** (2), 2K (1809, 1813); od niem. n. os. *Miller*, *Müller* < odap. śrwniem. *müllnær*, *müller* ‘młynarz’
- MULIK** (2), AMC 1861; K 1876; odap. *mulik* ‘murarz’ (T); Ry2
- MULINA** (1), K 1842; I. odap. gw. ciesz. *mulać* ‘muldać’ (ZSG); II. od niem. n. os. *Muhl* < odap. niem. *Mühle* ‘młyn’; możliwe też < odm. *Muhlacker* (Niemcy, kraj Badenia-Wirtembergia, reg. Nordschwarzwald); Ry2(0)
- MÜLLER** (83), 11AMC (1818, 2 × 1860, 1864, 5 × 1870, 1880, 1895); 20E (1861, 1869, 1882, 1883, 1885, 1887, 1889, 2 × 1890, 1891, 3 × 1892, 1893, 1894, 1897, 3 × 1898, 1899); 52K: 21 [1801–1839], 12 [1840–1859], 19 [1860–1900]; n. niem. (A, B, DM, DN, FAM, L, MC); Ry2
- MÜLTERER** (2), 2K (2 × 1805); n. niem. (DN)
- MÜNCH** (1), K 1832; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- MUNK** (4), 2AMC (1818, 1861); 2K (2 × 1838); I. odim. *Joseph* (A), < *Salamon*; II. odap. węg. *munkas* ‘robotnik’ (A); B, DM, DN, Ry2
- MUNKER** (1), K 1882; n. niem. (DN)
- MÜNNICH** (1), K 1845; n. niem. (B) < od niem. n. os. *Münch* < odap. niem. *Münch* ‘zakonnik’; Ry2

- MUNSBURG** *Alfred* (1), AMC 1818; odm. niem. *Münchsberg* (Niemcy, Bawaria, pow. Hof); możliwe złoż. < śrwniem. *münzer* 'ten, kto bije monetę lub ma prawo do jej bicia i wymiany' + niem. *Berg* 'góra, wzgórze'
- MÜNSTER** (11), 2E (1818, 1860); E 1899; 8K (1801, 2 × 1832, 1833, 1888, 1894, 1896, 1898); n. niem. (B, FAM); Ry2
- MURAS** (49), 5AMC (1818, 2 × 1870, 1880, 1890); 6E (1862, 4 × 1895, 1899); 38K (1801, 2 × 1805, 1810, 8 × 1813, 1818, 2 × 1824, 2 × 1825, 3 × 1826, 1830, 1832, 1835, 3 × 1845, 3 × 1847, 1848, 2 × 1849, 1859, 1860, 1870, 1896, 2 × 1898); odp. gw. młp. *muras* 'pies czarny'; też 'murarz' (T), < *mur* (Ry1); n. czes. (DM); M 1580, Ry2
- MUREK** (1), K 1892; I. odp. *murek* 'człowiek ponury' (Le, Ry1, T), < *mur* (Ry1); II. odim. hebr. *Mur, Murr, Mohr* 'czarny' (A), < *Mauritz*; Ry2
- MURGAŁA** (1), K 1846; odp. gw. ciesz. *murga* 'mruk, gamoń, prostak, człowiek nieokrzesany' (SGŚC, ZSG); Ry2
- MURGOT** (7), 7K (2 × 1805, 5 × 1813); cf. **Murgała**; Ry2
- MUROŃ** (2), E 1899; K 1870; cf. **Murek**; n. czes. *Muroń* (DM); Ry2
- MURTA** (1), E 1801; adapt. niem. n. os. *Murt* < odp. śrwniem. *muot* 'męstwo'; Ry2(0)
- MURYS** (14) 14E (1802, 1813, 2 × 1816, 1818, 2 × 1822, 2 × 1825, 2 × 1828, 2 × 1831, 1900); odp. gw. ciesz. *murys* 'owca mająca ciemne plamki na pysku' (ZSG); Ry2
- MURZIN** cf. **MURZYN**
- MURZYN** (3), 2AMC (2 × 1880); E 1801; odp. *murzyn* 'człowiek rasy czarnej'; też 'rodzaj ciasta' (BSZ, T); L, M 1577, Ry2; **MURZIN** (2), 2E (2 × 1802); odp. gw. ciesz. i gw. śl. 'człowiek rasy czarnej' (MSGŚ); też < gw. ciesz. *murzin* 'potrawa wielkanocna — ciasto drożdżowe z zapieczonym w środku mięsem lub wędlinami' (SGŚC); Ry2
- MUSIALEK** cf. **MUSIOŁEK**
- MUSIAŁ** (4), AMC 1855; 3K (1805, 1809, 1813); odp. *musieć* (BSZ, MC); n. czes. *Musal* (DM); M 1688, Ry2
- MUSIL** *Maria, Wojciech* (2), 2AMC (2 × 1880); odp. *musieć*; n. czes. (DM); FAM, Ry2
- MUSIN** (1), K 1842; cf. **Musil**; Ry2
- MUSIOŁ** (22), 4E (2 × 1895, 1897, 1898); 18K (3 × 1805, 2 × 1809, 4 × 1813, 1821, 1826, 1840, 1872, 1887, 2 × 1890, 2 × 1892); cf. **Musiał** (T); n. czes. *Musiol* (DM); M 1621, Ry2
- MUSIOŁEK** (1), K 1893; odp. *musieć*, < *muszka*; Ry2; **MUSIALEK** *Maria* (1), AMC 1896; cf. **Musil**; n. czes. *Musiálek* (DM); Ry2
- MUSIOŁKA** *Clementine* (2), 2K (1813, 1892); cf. **Musioł**; M 1706
- MUSZAN** (1), K 1870; odm. *Muszyna* (woj. młp., pow. nowosądecki), < *Muszyn* (przys. wsi Gorzanów, woj. dolnośl., pow. kłodzki, gm. Bystrzyca Kłodzka); cf. **Mucha**
- MUSZNA** (1), E 1869; cf. **Muszan**
- MUSZNY** (1), E 1869; cf. **Muszan**
- MUSZOL** (2), 2K (1805, 1807); cf. **Mucha**; Ry2
- MUSZYŃSKI** (4), 4K (2 × 1813, 1824, 1838); I. odm. *Muszyna* (woj. młp., pow. nowosądecki), < *Muszyn* (przys. wsi Gorzanów, woj. dolnośl., pow. kłodzki, gm. Bystrzyca Kłodzka); II. odim. żyd. *Musza* < *Mosze*; Ry2
- MUŚ** (1), K 1817; cf. **Musil**; Ry2, T
- MUTINA** (1), K 1896; n. czes. (DM)
- MUTTER** (4), 3AMC (1833, 2 × 1870); K 1827; n. niem. (DM, FAM)
- MUZYCZKA** (11), 2E (1895, 1896); 9K (1820, 1830, 3 × 1835, 1845, 1849, 1853, 1872); odp. gw. ciesz. *muzyka* 'zabawa taneczna'; też 'orkiestra' (ZSG); M 1873, Ry2, T
- MUZYK** (1), E 1882; odp. *muzyk* 'śpiewak' (T); L, M 1873, Ry2
- MYCAŁEK** (1), K 1832; odp. gw. ciesz. *mycek* 'królik, zając' (ZSG)
- MYNARCZYK** cf. **MŁYNARCZYK**
- MYNARSKI** cf. **MŁYNARSKI**
- MYRCIOK** (10), 8E (2 × 1801, 1810, 2 × 1816, 1825, 1828, 1847); 2K (1845, 1847); I. odim. *Marcin*, < *Marek*; II. odp. *marzec*
- MYRCZEK** (2), 2K (1897, 1898); cf. **Myrciok**
- MYRDA** (4), E 1889; 3K (1801, 1805, 1813); odp. gw. ciesz. i gw. młp. *myrdać* 'machać ognem — o psie' (MSGP, SGŚC); też 'spółko-

- wać' (ZSG), < gw. ciesz. *myrdek* 'warkoczyk' (SGŚC); Ry2
- MYRDACZ** (42), 42E: 12 [1801–1839], 30 [1860–1900]; cf. **Myrda**; *M 1701*, Ry2
- MYRDASZ** (1), E 1878; cf. **Myrda**
- MYRDZIOK** (1), E 1806; cf. **Myrda**
- MYRKUS** (6), 5E (1884, 1885, 1887, 2 × 1896); K 1853; odp. gw. ciesz. *myrkać* 'zerkać zalotnie, kokietować' (ZSG); Ry2
- MYRTA** (36), 27E (2 × 1801, 2 × 1804, 1814, 2 × 1821, 1825, 1828, 1831, 1867, 1879, 1881, 1883, 5 × 1885, 2 × 1889, 2 × 1890, 1896, 3 × 1900); 9K (4 × 1805, 1809, 4 × 1824); odp. gw. ciesz. *myrta* < *mirt* (SGŚC, T); cf. **Mirta**; Ry2
- MYSIURA** (1), K 1801; odp. *mysior* 'szczur'; też 'samiec myszy' (T); Ry1
- MYSLIK** (1), K 1832; odp. *myśleć*; n. czes. *Myslík* (B, DM)
- MYSZKA** (1), E 1854; odp. *myszka* (BSZ, Ry1, T); n. czes. *Myška* (B, DM); L, Ry2, SNNP
- MYŚLIWIEC** (1), K 1805; odp. *myśliwiec* 'strzelec'; też 'ten, kto chodzi na polowanie' (T), < *myśliwy* (Le, MC, Ry1); n. czes. *Myslivec* (DM); *M 1588*, Ry2
- MYTO** (1), AMC 1818; odp. *myto* 'opłata za przejazd przez roгатkę'
- MŻIK** (12), 6AMC (1818, 2 × 1833, 1848, 1868, 1870); 6K (1840, 1843, 1845, 2 × 1849, 1861); odp. *mżyć* (SStpAK), < gw. śl. *mrzykać* 'mrugać oczyma'; n. czes. *Mžík* (DM)
- MŻYK** *Franz* (1), AMC 1833; odp. stp. *mżyk*, < *mrzyk* 'zabawa dziecinna, ciuciubabka'; n. czes. *Mžyk* (DM); cf. **Mžík**; *M 1629*, Ry1, Ry2

N

- NACZYŃSKI** (1), K 1812; I. od hydr. *Nacyna* (rzeka, której źródło znajduje się w Pszowie; woj. śl., pow. wodzisławski, gm. Rybnik); II. odim. *Naczemir*, < *Naczęstaw* (BSZ); Ry2
- NADHERNY** (1), K 1849; odap. *nadgórny* 'znajdujący się ponad górą'
- NADLER** (1), K 1802; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- NADROŻNY** (2), 2K (1880, 1898); odap. *nadrożny* 'przydrożny' (T)
- NAGEL** (2), AMC 1885; K 1900; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2; **NAGL** (1), K 1837; od niem. n. os. *Nagel* (DM) < odap. śrwniem. *nagel* 'gwóźdź' = 'przezwisko kowala'
- NAGELI** (1), K 1813; n. niem. (B, FAM)
- NAGY** (4) 2AMC (1888, 1896); E 1897; K 1842; węg. n. os. < odap. *nagy* 'wielki'; n. czes. (DM, FAM); Ry2
- NAHLOVSKI** (4), 4K (1885, 1893, 1894, 1899); n. czes. *Náhlovský* (DM)
- NAHLY** (1), K 1875; n. czes. *Náhlý* (DM)
- NAHORSKI** (1), K 1897; odap. *nagórny* 'znajdujący się na górze', < *nagorzeć* 'napalić'
- NAJ** (1), E 1853; odap. niem. *neu* 'nowy', < śrwniem. *niwe*, *niuwe* 'nowy'; Ry2
- NAJDUK** (15), 15E (1801, 1806, 1807, 1809, 2 × 1810, 1812, 1813, 1815, 1816, 1819, 1861, 1876, 1882, 1895); spol. niem. n. os. *Neideck* (nazwa *Świerklańca* pod Bytomiem) (BSZ); możliwe też < odap. niem. *Neid* 'zazdrość, zawiść'; L
- NAJMANN** *Martin* (1), AMC 1818; adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Neumann* (Le) < odap. śrwniem. *niwe*, *niuwe* 'nowy' + stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż' = 'człowiek młody, przybysz, nowo osiadły'; B, Ry2
- NAJSAR** (2), AMC 1818, K 1900; adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Neiser* < odap. śrwniem. *neiser* 'ciemieżca, prześladowca'; też 'człowiek nienawistny'; **NAJZER** (1), K 1893; Ry2
- NAJZER** cf. **NAJSAR**
- NALEPA** (2), 2K (1811, 1896); odap. *nalepa* 'przypiecek, ognisko' (Ry1, T); M 1577, Ry2
- NAMISL** cf. **NAMYSŁO**
- NAMISŁOW** (1), K 1813; cf. **Namysło**
- NAMYSŁO** (4), 4K (1801, 1803, 1812, 1831); I. odap. *namysłać się* 'zastanawiać się' (Le); II. odm. *Namysłów* (woj. opol., pow. namysłowski) (L); III. odim. stp. *Namysław*; Ry2;
- NAMISL** (1), K 1832
- NANKER** *Helena, Jahfreu, Maria, Paul, Vincenzr* (5), 5AMC (2 × 1818, 3 × 1880); n. niem. (DN)
- NAPERERA** (1), K 1878; odap. *napierać*; Ry2(0)
- NAPRSTEK** *Paul* (1), AMC 1818; n. czes. *Náprstek* (B, DM)
- NASSE** (1), K 1854; n. niem. (B) < odap. śrwniem. *nase* 'nos'; przezwisko człowieka o dużym nosie (Klim.)
- NASSER** (1), K 1817; cf. **Nasse**; Ry2
- NATHER** (1), K 1813; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- NAUWARD** (1), K 1832; od niem. n. os. *Neuwirt* < złoż. < odap. śrwniem. *niwe*, *niuwe* 'nowy' + niem. *Wirt* 'gospodarz'
- NAVRATIL** (8), 4AMC (1818, 3 × 1896); 4E (1814, 1893, 1896, 1898); cf. **Nawrat**; n. czes. *Navrátil* (B, DM, FAM, L); Ry2
- NAWRACKI** (5), 5K (1813, 2 × 1824, 1830, 1854); cf. **Nawrat**; Ry2
- NAWRAT** (32), AMC (1880); 31K (3 × 1805, 1809, 2 × 1832, 4 × 1845, 4 × 1846, 2 × 1849, 1877, 2 × 1886, 1888, 1891, 1895, 4 × 1896,

- 2 × 1898, 1899, 2 × 1900); odp. gw. ciesz. *nawrócić* < stp. 'zawrócić, dotrzeć'; też 'nakłonić do przyjęcia jakiejś religii' (ZSG), < *nawrot* (BSZ, MC), < *nawracać* (Ry1); n. czes. *Návrát* (DM, Le, MC); FAM, M 1629, Ry2
- NAWRATEK** (5), AMC 1818; 4K (2 × 1805, 1820, 1822); cf. **Nawrat**; Ry2
- NAWRATEL** (1), K 1830; cf. **Nawrat**; Ry2
- NAWROCKI** (1), K 1805; I. odm. *Nawrotów* (kol. w woj. łódz., pow. wieruszowski); II. przekszt. n. *Nawrat*; Ry2
- NAWROTEK** (3), 3K (1813, 2 × 1840); odp. gw. młp. i gw. maz. *nawrotek* 'roślina, gwiazdosz' (MSGP, T); cf. **Nawrat**; Ry1, Ry2
- NAWROTNY** (1), K 1900; cf. **Nawrat**; Ry2
- NEBE** (1), K 1837; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- NEBEL** (1), K 1849; odp. gw. młp. i gw. kasz. *nebel* 'mebel' (T), < niem. *Nebel* 'mgła, chmura pyłu, kurzawa, ciemność'; możliwe określenie kogoś, kto mieszka w okolicy ciemnej, ponurej; DN, FAM, Ry2
- NECHAJ** (8), AMC 1872; 7K (2 × 1805, 2 × 1809, 2 × 1813, 1820); odp. gw. śl. i gw. młp. *niechać* 'zostawić, pozostawić' (MSGP); też < stp. 'dopuszczać, pozwalać' (SStpAK); Ry2
- NECHY** (9), 9K (1807, 1827, 2 × 1831, 1832, 1835, 1845, 1848, 1855); cf. **Niechaj**
- NECKERMANN** (1), K 1801; n. niem. (FAM)
- NECZAS** (1), K 1874; n. czes. *Nečas* (DM); Ry2
- NEDOPIL** *Alois* (1), AMC 1818; n. czes. (DM)
- NEFFE** (4), 2AMC (1818, 1880); 2K (1896, 1898); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- NEHER** (1), K 1813; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- NEJDER** (1), K 1881; cf. **Najduk**; Ry2
- NEJSSER** (7), 7K (1813, 2 × 1824, 2 × 1827, 1830, 1843); odm. *Nysa* (niem. *Neisse*, woj. opol., pow. nyski); Ry2, SNNP
- NELHIEBEL** *Adolfín, Paul* (2), 2AMC (2 × 1818); złoż. < odp. śrwniem. *nēlos*. 'głowa' + śrwniem. *haben* 'mieć, mieć w sobie, posiadać'; też śrdoln. *hebben* 'to samo'; Ry2(0)
- NEMANN** *Paul* (1), AMC 1818; odp. hebr. *neeman* 'wierny'; Ry2
- NEMEC** (2) 2E (1816, 1872); n. czes. *Němec* (DM)
- NEMECZEK** (5), E 1878; 4K (2 × 1842, 2 × 1849); odetn. *Niemiec*; n. czes. *Němeček* (B, DM); Ry2
- NEMES** *Antal* (1), AMC 1887; węg. n. os. < odp. węg. *nemes* 'szlachcic'
- NEMINARZ** (1), K 1875; cf. **Nemeczek**; Ry2
- NEMINASZ** (1), AMC 1880; cf. **Nemeczek**; Ry2
- NENICZEK** (1), K 1891; n. czes. *Neniček* (DM)
- NENICZKA** (8), 6AMC (1818, 4 × 1860, 1880); 2E (1886, 1889); n. czes. *Nenička* (DM); możliwe od niem. n. os. *Nenn, Nenne* < odp. śrwniem. *nunne, nonne* 'zakonnica, mniszka'; Ry2
- NENKO** (1), K 1849; odp. *nękać* 'męczyć, pędząć' (T); Ry2
- NENTWICH** (2), 2K (1877, 1879); n. niem. (DN); Ry2
- NESSER** (1), K 1805; n. niem. (FAM); **NESSY** (1), E 1894; cf. **Najsar**; DM
- NESSY** cf. **NESSER**
- NESTERAK** (2), 2K (1813, 1837); odp. stp. *nester* 'wnuk, synowiec' (T); Ry2
- NESTRAJ** (1), K 1813; odp. stp. *niestrojny* 'nieukładny, niezręczny, niewłaściwy' (SSpAK); cf. **Niestroj**
- NESYT** (2), 2K (1805, 1823); odp. stp. *niesytny* 'niepożywny, nienasycony' (SStpAK); Ry2
- NETTLING** *Franz* (1), AMC 1818; n. niem. (DN)
- NEUBAUER** (4), 4K (1830, 1832, 1833, 1900); n. niem. (B, DM, FAM); Ry2
- NEUBER** (1), K 1860; n. niem. (B, DM, DN, FAM); Ry2
- NEUBERG** (1), K 1843; niem. n. os. < odm. *Neuberg* (Niemcy, w Bawarii i w Hesji) (MC); cf. **Neubauer**; B, FAM, Ry2
- NEUBERTH** (1), K 1879; n. niem. (B, DM); od n. niem. *Neubauer, Neuber, Neubur* < odp. śrwniem. *niwe, niuwe* 'nowy' + niem. *Bauer* 'chłop, gospodarz, rolnik'; Ry2
- NEUGEBAUER** (4), 4K (1837, 1849, 1871, 1897); n. niem. (B, DM, Le, MC); Ry2
- NEUHOLD** (3), 3K (2 × 1872, 1874); niem. n. os. (B); złoż. < odp. śrwniem. *niwe, niuwe* 'nowy' + śrwniem. *holde* 'przyjaciel, ukochany'; też 'wierny sługa'

- NEUKAM** (1), K 1854; n. niem. (B, FAM); Ry2
- NEUMANN** (42), 4AMC (1818, 1870, 2 × 1880); 7E (2 × 1874, 1875, 2 × 1877, 1880, 1887); 31K (8 × 1805, 11 × 1815, 1819, 1835, 2 × 1838, 1840, 2 × 1872, 1873, 1893, 1895, 1897, 1899); n. niem. (A, B, DM, DN, FAM, L, Le, MC); Ry2
- NEUMAYER** (1), K 1892; n. niem. (B, DM, DN, FAM); Ry2
- NEUSSER** (4), 4K (1813, 1872, 1874, 1880); niem. n. os. (B); cf. **Najsar**; Ry2
- NEUSTADTL** (1), K 1843; niem. n. os. (B); złoż. < odp. niem. *Neu* < śrwniem. *niwe*, *niuwe* 'nowy' + śrwniem. *stadelaere* 'ten, kto w majątku ma pieczę nad spichlerzem, stodołami'
- NEUWIRTH** (6), AMC 1860; 5K (1807, 1889, 1892, 1893, 1895); n. niem. (B, DM, DN, FAM); Ry2
- NEWOLKA** (2), 2K (1849, 1858); odp. *niewola*; n. czes. *Nevolka* (DM)
- NEWOLNY** (1), K 1843; cf. **Niewolka**; n. czes. *Nevolný* (DM)
- NEYMAN** (2), AMC 1880; K 1819; n. niem. (B); złoż. < odp. niem. *Neu* < śrwniem. *niwe*, *niuwe* 'nowy' + stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż'; Ry2
- NEZBEDA** *Alois* (1), AMC 1818; n. czes. (DM)
- NEŃCKI** (5), 5K (1805, 1818, 1821, 1841, 1835); odp. *nekać* 'dreńczyć, prześladować'; Ry2
- NIBISZ** cf. **NÜBER**
- NICZ** (3), AMC 1818; 2E (1876, 1889); odim. *Mikotaj* (Ry1); n. czes. *Nič* (B, DM); L, M 1621, Ry2
- NICZEK** (1), K 1897; cf. **Nicz** (Ry1); n. czes. *Niček* (DM); B, Ry2
- NICZMANN** (4), 4K (2 × 1805, 2 × 1824); adapt. niem. n. os. *Nitschmann* < odim. *Nicolaus* < *Mikotaj*; Ry2
- NIDERLE** *Anton* (1), AMC 1870; od niem. n. os. *Niederle* < odp. wysn. *ni(e)derlain* < odim. *Nitheri*; też < odp. niem. *nieder* 'dolny' Ry2
- NIEBOR** (3), 3K (1832, 1852, 1860); I. odm. *Niebory* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie cz. Trzyńca w kraju morawsko-śląskim, pow. Frýdek-Místek w Czechach); II. odm. *Niebor* (Ry1); Ry2(0)
- NIEBORAK** (1), E 1869; odp. *nieborak* 'godny litości' (MC, T); Ry2
- NIEBORAS** (92), 87E: 24 [1801–1839], 4 [1840–1859], 59 [1860–1900]; 5K (1805, 1812, 1825, 1850, 1854); cf. **Niebor**; **M 1804**
- NIEBORASA** (1), E 1817; cf. **Niebor**; Ry2
- NIEBORSKI** (1), K 1879; cf. **Niebor**; Ry2
- NIEBORUS** (1), E 1806; cf. **Niebor**
- NIEBORZĄTKO** (7), 7K (1849, 2 × 1858, 2 × 1859, 2 × 1860); odp. gw. ciesz. *niebożóntko* 'nieboraczek, biedactwo' (SGŚC)
- NIECELNY** (1), K 1840; odp. *niecelny* 'chybiony'
- NIECHAJ** (3), 3K (2 × 1805, 1835); odp. stp. *niechaj* 'zostaw' (SStPAK), < *niechaj* (T); L, Ry2
- NIECK** (4), 4K (4 × 1805); odp. gw. ciesz. i młp. *niecka* 'naczynie wyżłobione z pnia drzewa' (MSGP, SGŚC); Ry2(0)
- NIECOŃ** (1), K 1893; odp. stp. *nieć* 'bratanek, siostrzeniec' (SStp.)
- NIECZONEK** (1), K 1849; cf. **Niecoń**
- NIECZYK** (2), AMC 1818; K 1849; cf. **Niecoń**; Ry2(0)
- NIEDER** (1), E 1857; n. niem. (FAM); Ry2
- NIEDERMAYER** (1), E 1896; n. niem. (B, FAM); Ry2
- NIEDOBA** (285), 9AMC (6 × 1818, 2 × 1870, 1880); 201E: 59 [1801–1839], 11 [1840–1859], 131 [1860–1900]; 75K: 38 [1801–1839], 11 [1840–1859], 26 [1860–1900]; odp. *niedoba* 'niedola, niedojrzałość' (T); L, M 1577, Ry2
- NIEMAŁA** (1), E 1873; odp. stp. *niemalski* 'niemały' (SStPAK)
- NIEMCZEK** *Augustin* (1), AMC 1872; odetn. *Niemiec*; B, Ry2
- NIEMCZIK** cf. **NIEMCZYK**
- NIEMCZYK** (100), 6AMC (3 × 1818, 2 × 1860, 1872); 75E: 36 [1801–1839], 4 [1840–1859], 35 [1860–1900]; 19K (1801, 3 × 1805, 4 × 1813, 4 × 1824, 1843, 1849, 2 × 1871, 1898, 2 × 1900); odetn. *Niemiec* (BSZ, Le, Ry1); L, M 1621, Ry2; **NIEMCZIK** (5); 2E (1806, 1811); 3K (1806, 1815, 1876); n. czes. *Němčík* (DM)

- NIEMCZYKIN** (1), K 1805; cf. **Niemicz**
- NIEMICZ** (1), K 1805; odetn. *Niemiec*; Ry2(0)
- NIEMICZEK** (1), E 1854; cf. **Niemicz**
- NIEMIEC** (263), 10AMC (1818, 3 × 1860, 2 × 1862, 4 × 1896); 211E: 97 [1801–1839], 3 [1840–1859], 111 [1860–1900]; 42K: 16 [1801–1839]; 10 [1840–1859], 16 [1860–1900]; odetn. *Niemiec* (Le, MC, Ry1); DN, FAM, L, M 1577, Ry2, SNNP
- NIEMIECZEK** (1), K 1811; cf. **Niemicz** (Ry1); M 1723, Ry2
- NIEMIEROWSKI** cf. **NIEMIROWSKI**
- NIEMIROWSKI** *Catharine* (1), AMC 1872; I. odm. *Niemirówek* (woj. lub., pow. biłgorajski, gm. Frampol oraz os., pow. chełmski, gm. Rejowiec; woj. podlas., pow. siemiatycki, gm. Mielnik; też liczne na Ukrainie), < *Niemirów* (liczne w woj. lub., w woj. podlas., w woj. świętokrz.); II. odm. *Niemir* (Ry1); **NIEMIEROWSKI** (1), K 1834; Ry1, Ry2
- NIERLICH** *Johann* (1), AMC 1818; od niem. n. os. *Nerle, Nehrlein* < odim. o podst. *Net-*; Ry2
- NIEROST** (3), 3K (2 × 1868, 1870); odp. gw. kasz. *nierost*, < *nerest* ‘popęd płciowy i jego czas u ryb, ikra’ (SGPK, t. 3, SW)
- NIEROSTEK** (6), 6E (1863, 1871, 2 × 1877, 1880, 1889); cf. **Nierost**; M 1726, Ry2
- NIESEL** (1), E 1818; n. niem. (FAM); Ry2
- NISSNER** *Josefa* (1), AMC 1898; DM, Ry2
- NIESYT** (15), 10E (1811, 2 × 1813, 1816, 1821, 1865, 2 × 1897, 2 × 1900); 5K (1801, 2 × 1805, 1813, 1845); odp. *niesyty* ‘nienajedzony’ (T); M 1580, Ry1
- NIESZPOREK** (1), K 1898; odp. *nieszpory* ‘nabożeństwo wieczorne’; n. czes. *Nešporek* (DM); Ry2
- NIESZPORNIK** (1), K 1896; cf. **Nieszporek**
- NIEWOLA** (1), K 1845; odp. *niewola* (Ry1); n. czes. *Nevola* (DM); Ry2
- NIEWOLKIEWICZ** (2), 2K (1845, 1885); cf. **Niewola**; Ry2
- NIEWOLKOWICZ** (1), K 1886; cf. **Niewola**
- NIEZGODA** (3), 3K (1892, 1895, 1898); odp. *niezgoda* (T); Ry2, SNNP
- NIGER** (1), K 1892; odp. łac. *niger* ‘łśniący, czarny’; też ‘ciemny’
- NIKEL** (2); 2K (2 × 1845); n. niem. (B, DM, FAM); Ry2
- NIKIEL** (7) 7K (1824, 1839, 1843, 3 × 1845, 1846); I. odm. *Mikołaj* (Ry1); II. od niem. n. os. *Nikel* (Ry1); B, DM, FAM, Ry2
- NIKODEM** (41), 2AMC (1818, 1880); 35E (2 × 1803, 1804, 1806, 1809, 1811, 1814, 3 × 1818, 1828, 1830, 3 × 1832, 2 × 1857, 3 × 1877, 2 × 1889, 2 × 1891, 2 × 1892, 6 × 1895, 3 × 1900); 4K (1853, 1858, 1860, 1871); odim. *Nikodem* (Ry1); n. czes. (DM); L, M 1682, Ry2
- NIKOLAS** (1), K 1889; odim. *Mikołaj*; Ry2
- NIKOLAY** (2), 2K (2 × 1805); cf. **Nikolas**; FAM, Ry2
- NIMCZUK** *Johann* (1), AMC 1860; cf. **Niemicz**; Ry2
- NINCZKA** (1), K 1895; odp. stp. *ninca, nynca* ‘moneta’ (SSStp.)
- NINGER** (1), K 1889; cf. **Niger**
- NIPP** (2), AMC 1818; K 1880; n. niem. (FAM); Ry2
- NIPPEL** (1), K 1898; cf. **Nipp**
- NISTOR** (3), 3K (1873, 2 × 1875); odp. *nestor* ‘najstarszy z rodu’; Ry2
- NITH** *Wilhelm* (1), AMC 1862; I. od niem. n. os. *Nitt* < odim. *Nied* (Niemcy, Hesja); II. odp. *nit* ‘cwiek metalowy łączący dwa kawałki metalu i z obu stron zaklepany’; Ry2
- NITRA** (1), K 1878; I. odm. *Nitra* (miasto na Słowacji); II. od hydr. *Nitra* (rzeka na Słowacji); M 1580, Ry2
- NITSCHKE** (14), 14K (4 × 1805, 1808, 3 × 1813, 1830, 1831, 1832, 1849, 1873, 1875); n. niem. (B, DM, DN, FAM); Ry2
- NITTEL** (3), 3K (2 × 1859, 1860); zgerm. forma n. czes. *Nejtek* (B, DM); Ry2
- NOBEL** (1), K 1875; niem. n. os. < odim. *Nöbeln* (Saksonia, pow. Röchlitz, okręg Chemnitz); DN, Ry2
- NOBLIK** (1), K 1813; cf. **Nobel**
- NOCEK** (1), K 1845; odp. *noc* (Ry1); Ry2
- NOCHOL** *Alfred* (1), AMC 1818; odp. gw. ciesz. *nochol* ‘wydatny nos’ (ZSG)
- NOGA** (17), 2AMC (1986, 1870); 12E (2 × 1815, 1879, 1880, 1884, 1887, 1888, 2 × 1889, 2 × 1891,

- 1896); 3K (2 × 1813, 1835); odpap. *noga* (Ry1, T); DM, L, M 1621, Ry2, SNNP; **NOHA** *Josef* (1), AMC 1870; n. czes. (DM); Ry2
- NOGAL** (1), K 1839; odpap. stp. *nogal* 'człowiek mający długie nogi' (SStpAK, T), < *noga* (Ry1); M 1684, Ry2
- NOGAWCZYK** (5), 5E (1878, 3 × 1888, 1899); odpap. gw. ciesz. i gw. śl. *nogawica* 'nogawka' (MSGGŚ, SGŚC); L, M 1693, Ry2
- NOGŁY** (5), 5K (1801, 3 × 1805, 1843); odpap. gw. ciesz. i gw. śl. *nogły* 'szybki, nerwowy, porywczy' (SGŚ, SGŚC), < *nagło* (T), Ry2
- NOGOL** (1), K 1895; n. czes. *Nogol* (DM); L, M 1689
- NOHA** cf. **NOGA**
- NOHEL** (1), K 1896; odpap. *noga*; n. czes. *Hohel* (DM); L, M 1851, Ry2
- NOLL** (3), 3K (1869, 1871, 1878); n. niem. (B, DM, DN, FAM); Ry2
- NOLTE** (1), K 1821; n. niem. (DN); Ry2
- NONA** (1), K 1872; odpap. *nona* 'śpiączka'; możliwe od niem. n. os. *None*, *Nonni* < odim. o podst. *Nand-*; Ry2
- NOSEK** (2), 2AMC (1818, 1865); odpap. *nos* (BSZ, Ry1, T); B, DM, M 1633, Ry2
- NOSKO** (4), 2E (2 × 1811); 2K (1801, 1805); cf. **Nos**; n. czes. (DM); Ry2
- NOVAK** cf. **NOWAK**
- NOVOTNY** (1); K 1897; n. czes. *Novotný* (B, DM, DN, FAM); cf. **Nowotny**
- NOWACKI** *Edmund* (1), AMC 1890; I. odpap. *nowy* (Ry1); II. odm. *Nowaki* (woj. opol., pow. nyski, gm. Pakosławice) (MC); FAM, Ry2
- NOWACZEK** (6) 6E (1808, 1810, 2 × 1816, 1818, 1831); cf. **Nowak**; n. czes. *Nováček* (DM); M 1679; Ry1, Ry2; **NOWOCZEK** (17), 5K (4 × 1805, 1900); 12E (2 × 1804, 2 × 1806, 1808, 2 × 1811, 1815, 1817, 1829, 1849, 1860); Ry2, T
- NOWAK** (359), 22AMC (3 × 1818, 15 × 1860, 4 × 1880); 89E: 25 [1801–1839], 7 [1840–1859], 57 [1860–1900]; 248K: 52 [1801–1839], 39 [1840–1859], 157 [1860–1900]; odpap. *nowy* 'człowiek nowy w zawodzie, miejscowości, religii' (BSZ, Le, MC, Ry1); n. czes. *Novák* (B, DM, FAM); FAM, L, M 1425, Ry2, SNNP;
- NOVAK** (11), 11K (1802, 1813, 1826, 1835, 1865, 1877, 1878, 1892, 2 × 1894, 1895); n. czes. *Novák* (DM)
- NOWARA** (14), 14E (1815, 1817, 1823, 2 × 1827, 1830, 1876, 2 × 1880, 2 × 1887, 1890, 1893, 1895); odpap. gw. śl. *nawarzyć* 'nagotować'; Ry2
- NOWATORSKI** (5), E 1896; 4K (1805, 2 × 1813, 1828); I. odm. *Nowy Targ* (woj. młp., pow. nowotarski); II. odpap. *nowy*; Ry2
- NOWICKI** (3), 3K (1805, 1830, 1832); odm. *Nowica* (woj. młp., pow. gorlicki, gm. Uście Gorlickie; też na Kresach) (Le); n. czes. *Novický*; A, FAM, Ry2
- NOWICZKA** *Kristine* (1), K 1829; od n. *Nowik* < odpap. *nowik* 'nowy człowiek we wsi' (Le); Ry2
- NOWIŃSKI** (4), AMC 1818; 3K (1832, 2 × 1840); I. odm. *Nowina* (liczne w woj. dolnośl., w woj. pomor., w woj. warm.-mazur., w woj. wlkp.) (Le), < *Nowiny* (woj. śl., pow. kłobucki, gm. Wręczyca Wielka; liczne na terytorium Polski); II. od n. *Nowina* (Le, MC); A, Ry2
- NOWOBIALSKI** (1), K 1867; I. złoż. < odpap. *nowy* + odm. *Biała* < *Nowy z Białej* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie cz. Bielska-Białej, woj. śl.); II. odm. *Nowa Biała* (woj. młp., pow. nowotarski)
- NOWOCZEK** cf. **NOWACZEK**
- NOWODARSKI** (2), 2K (1809, 1813); złoż. od przezwiska dwuczłonowego < odpap. *nowy* + stp. *darski* 'żywotny, silny'; też 'dziarski' (SStpAK)
- NOWODAWSKI** (1), K 1813; złoż. od przezwiska dwuczłonowego < odpap. *nowy* + *darwać*
- NOWOK** (78), 62E: 12 [1801–1839], 8 [1840–1859], 42 [1860–1900]; 16K (1801, 1817, 1824, 1827, 1830, 2 × 1836, 1837, 1843, 4 × 1849, 1887, 1896, 1898); cf. **Nowak** (T); M 1621, Ry2
- NOWOROLSKI** (4), E 1898; 3K (1895, 1896, 1897) n. złoż. od przezwiska dwuczłonowego < odpap. *nowy* + *rola*
- NOWOSAD** (2), 2E (1811, 1824); I. odpap. reg. białorus. *nowosad* 'nowy osadnik'; II. odm. *Novosad* (Słowacja, wś w kraju koszyckim, pow. Trebišov), < *Nowosady* (liczne w woj.

- podlas.; też przys. wsi Lisiećice w woj. opol., pow. głubczycki); n. czes. *Novosad* (DM)
- NOWOTARSKI** (2), 2E (2 × 1805); odm. *Nowy Targ* (woj. młp., pow. nowotarski)
- NOWOTNY** (5), AMC 1818; 4K (1805, 1889, 1896, 1897); odp. młp. < stp. *nowotny* 'człowiek nowy w danym środowisku' (MSGP); też 'człowiek, który przyjął nową wiarę' (Le), < gw. młp. i gw. kasz. 'nowoczesny' (MSGP); n. czes. *Novotny* (DM) FAM, M 1726, Ry2, SNNP
- NOŻYCE** (1), K 1880; odp. gw. ciesz. i gw. młp. *noże* < stp. *nóż* 'szatkownica, przyrząd do szatkowania kapusty' (MSGP, ZSG); Ry2
- NOŻYCO** *Luzur* (1), AMC 1818; cf. **Nożyce**
- NÓŻKA** (6), AMC (1870); 3E (1816, 2 × 1897); 2K (1845, 1891); odp. *nóżka* gw. ciesz. 'noga'; też < gw. góral. 'trzonek grzyba' (SGŚC); Ry1; n. czes. *Nožka* (B, DM, FAM); A, M 1724, Ry2, SNNP
- NUDEL** (1), K 1898; odp. gw. ciesz. i gw. śl. *nudla* 'makaron' < niem. *Nudel* (SGŚ, SGŚC); Ry2
- NÜBER** (1), K 1831; n. niem (DN, FAM); **NI-BISZ** (1), E 1801; adapt. niem. n. os. *Nüber* < odm. *Neuberg* (Niemcy, gm. Güssing); Ry2
- NUNN** (1), K 1807; n. niem. (FAM); Ry2
- NURAS** (1), E 1856; odp. *nur*, < *nurek*
- NÜRNBERG** (1), K 1845; I. odm. *Nörenberg* (*Ińsko*, woj. zach.pom., pow. stargardzki); II. od hydr. *Ińsko* (jezioro na Pojezierzu Ińskim)
- NURNBERGER** (3), AMC 1818; 2K (1832, 1841); n. niem. (B, DN, FAM)
- NUTZ** *Wilhelm* (1), AMC 1818; n. niem. (DN, FAM); Ry2(0)
- NYBER** (5), AMC 1818; E 1867; 3K (1830, 1849, 1877); niem. n. os. < odm. *Neuberg* (Niemcy, gm. Güssing); Ry2
- NYGA** (1), K 1896; odp. *nyga* < gw. młp. 'resztką'; też 'niedojda', 'szesnasta część roli' (T), < gw. wlkp. i gw. Pom. Pd. 'komar' (MSGP); Ry2
- NYMICZEK** (3), 3K (1888, 1893, 1895); cf. **Nemeczek**

O

- OBERMAN** *Johann* (1), AMC 1818; I. odp. stp. *oberman* 'zwierzchnik' (T), < niem. *Ober* 'kelner'; też *ober* 'górnny'; II. n. niem. (A, DM, DN, FAM, T); Ry2
- OBORNY** (19), AMC 1818; E 1808; 17K (1823, 1831, 2 × 1844, 1845, 1849, 1857, 1859, 1864, 1877, 1881, 1893, 1895, 1896, 1897, 1899, 1900); odp. *oborny* 'oborowy' (Ry1); n. czes. *Oborný* (DM); M 1641, Ry2
- OBOŻIL** (1), K 1881; n. czes. *Obožil* (DM)
- OBRACAJ** (23), 3AMC (2 × 1818, 1856); 13E (1808, 5 × 1877, 3 × 1880, 1894, 1897, 2 × 1899); 7K (1805, 1870, 1871, 2 × 1872, 1883, 1886); odp. gw. ciesz. i gw. śl. *obracać* 'przeinaczać' (SGŚ, SGŚC); też 'przewracać na drugą stronę, np. siano' (ZSG); M 1652, Ry2
- OBRAWOWICZ** *Josefin* (1), J 1838; odim. *Abramham*; gw. wariant n. *Abramowicz*
- OBRECHT** (1), K 1847; n. niem. (DN, FAM)
- OBST** (1), K 1810; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- OCHAB** (1), K 1805; odm. *Ochaby* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie woj. śl., pow. cieszyński, gm. Strumień); Ry2
- OCHMANN** (2), 2K (1828, 1876); adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Hofmann* (BSZ, DM, FAM) < odp. śrwniem. *hoveman* 'dworzanin, sługa na dworze księżęcym, chłop na zagrodzie'; M 1639, Ry2
- OCHNAKOR** (3), 3K (3 × 1805); I. odp. stp. *ochnikować* 'ćwiczyć, bić'; II. od n. *Ochnak* (Ry2)
- OCHOLSKA** *Anna* (1), AMC 1890; cf. **Ocholski**
- OCHOLSKI** (4), 4K (1813, 1841, 1849, 1891); odp. stp. *ochaić* 'ubrać ładnie, oczyścić' (SStpAK); Ry2
- OCHRAMA** (6), AMC 1818; 5K (1885, 1886, 1887, 1889, 1891); odp. *ochrona*; Ry2
- OCIECZEK** (11), 11K (1841, 1844, 1861, 1868, 1880, 1890, 1892, 1894, 1896, 1898, 1899); odp. gw. ciesz. *ocieć* 'ojciec' (SGŚC), < *ojciec* (Ry1); Ry2
- OCZACHOWSKI** cf. **OCZAKOWSKI**
- OCZADLY** cf. **OCZADŁY**
- OCZADŁY** (11), 7E (1854, 1871, 1874, 1882, 1888, 2 × 1898); 4K (1801, 1811, 1842, 1883); odp. *oczadły* 'okopciały, oczadziały, opalony'; M 1647, Ry2; **OCZADLY** (1); K 1807; n. czes. *Očadlý* (DM)
- OCZAKOWSKI** (1), K 1804; odm. *Oczaków* (Ukraina, obw. mikołajewski); Ry2; **OCZACHOWSKI** (1), K 1900; wariant n. *Oczakowski*; Ry2
- OCZARLIN** (1), K 1805; złoż. od przezwiska dwuczłonowego < odp. *oczy* + *czarne* = 'ciemnooki'; Ry2
- OCZKO** (71), 13AMC (6 × 1818, 2 × 1862, 5 × 1880); E 1881; 57K: 33 [1801–1839], 11 [1840–1859], 13 [1860–1900]; odp. *oko* (BSZ, Le); n. czes. *Očko* (DM); L, M 1639, Ry2, SNNP
- ODEHNAL** (3), 3K (1849, 2 × 1858); n. czes. *Odehnal* (DM, DN, FAM); Ry2
- ODERSKI** (1), K 1822; I. odm. *Odra* (woj. śl., pow. wodzisławski, gm. Gorzyce; woj. lubus., pow. nowosolski); II. od hydr. *Odra* (niem. *Oder*); M 1629; Ry2
- ODPOLNIK** (2), 2K (1810, 1823); odp. *od pola* w znac. 'od strony pola'; możliwe też < od wyrażenia *od Polnika* < 'pochodzący z rodu Polników'
- ODRAZEK** (1), E 1816; odp. *odraza*

- ODRYCH** (1), E 1812; odpap. *odrzyć*; Ry2(0)
- ODSTERCZIL** (9), 4AMC (3 × 1818, 1868); 5E (1868, 1867, 1872, 1883, 1888); od n. czes. *Odstrčil* (DM); Ry2; **ODSTERCZYL** *Wacław* (1), AMC 1870; n. czes. *Odstrčil* (DM); Ry2
- ODSTERCZYL** cf. **ODSTERCZIL**
- OFFER** (1), K 1805; n. niem. (DN)
- OFIOK** (1); K 1890; odpap. *ofiara*
- OFIOŁ** (30), 3AMC (3 × 1860); 27E (1804, 2 × 1812, 1815, 1818, 1822, 1827, 1866, 1877, 8 × 1880, 2 × 1882, 3 × 1884, 2 × 1886, 2 × 1895, 1897); odpap. *ofiara*
- OGONEK** (1), K 1895; odpap. *ogon* (BSZ, Ry1), < *ogonek* (Ry1); Ry2
- OGÓREK** (4), 4K (1876, 1878, 1880, 1890); odpap. *ogórek* (MC, Ry1, T); Ry2, SNNP
- OGRODNIK** (1), K 1813; odpap. *ogrodnik* (Ry1, T); Ry2, SNNP
- OGRODZIN** (1), K 1842; odm. *Ogrodzona* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie woj. śl., pow. ciesz., gm. Dębowiec), < *Ogrodzieniec* (woj. śl., pow. zawierciański)
- OGRODZKI** (2), E 1897; K 1898; cf. **Ogrodzin**; M 1682, Ry2
- OHL** (1), K 1805; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- ÖHM** *Robert* (1), AMC 1818; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- OHRTMANN** *Samuel* (1), AMC 1818; n. niem. (FAM)
- OJCZYCZEK** (1), K 1873; odpap. *ojczyk* ‘ojciec’; też ‘księżulek’ (T)
- OKACZ** (3), 3K (1869, 2 × 1873); cf. **Oczko**; Ry1
- OKAPĄŁ** (1), K 1872; odpap. gw. ciesz. *okapać* ‘ociec’ (SGŚC); też < gw. śl. i młp. ‘wykapać się’; Ry2
- OLÁH** *Lajos* (1), AMC 1817; węg. n. os. < odetn. *Oláh* ‘Wołoch’; n. czes. (DM)
- OLBERDORFER** (1), K 1813; złoż. < odim. *Albert* (możliwe też od niem. n. os. *Ober* < odpap. śrwniem. *ober* ‘wyższy, wyżej’) + niem. *Dorf* ‘wieś’
- OLBERT** (3), 3K (1805, 1842, 1896); niem. n. os. (B, DM) < odim. germ. *Albert*; Ry2
- OLBRICH** (8), AMC 1818; 7K (3 × 1888, 1891, 1893, 1895, 1897); I. odm. *Olbrachcice* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie gm. w kraju morawsko-śląskim, pow. Karwina w Czechach); II. spol. odim. *Albrecht*; BSZ, Ry2
- OLCZOWY** (1), K 1870; odim. *Oleksy*, < *Aleksander*
- OLEAR** (1), K 1897; cf. **Olej**; Ry2
- OLEARCZYK** *Michalina* (1), AMC 1880; odpap. *olej* (Ry1); n. czes. *Olejarčík* (DM); Ry2
- OLEJ** (4), AMC 1818; 3K (1878, 1884, 1896); odpap. *olej*; n. czes. (DM); M 1577, Ry1, Ry2, SNNP
- OLEJOWCZYK** (1), K 1831; cf. **Olej**; możliwe < odm. *Olejniki* (dawn. liczne na Wołyniu i na Litwie)
- OLEJOWNIK** (49), 9K (2 × 1833, 2 × 1838, 1847, 4 × 1850); 40E (1802, 1804, 1807, 1811, 1814, 3 × 1816, 3 × 1819, 1824, 2 × 1827, 3 × 1830, 2 × 1832, 2 × 1833, 1865, 2 × 1876, 2 × 1878, 2 × 1879, 2 × 1881, 4 × 1893, 2 × 1897, 4 × 1899); cf. **Olej**; M 1599, Ry1
- OLEK** (1), K 1813; odim. *Aleksander* (MC, Ry1); Ry2
- OLEKSA** (2), 2K (1849, 1858); odim. *Aleksy*, < *Aleksander*, < cerk. *Алексеи*; n. czes. *Olexa* (DM); M 1722, Ry2
- OLEKSY** (1), K 1896; cf. **Oleksa**; Ry2
- OLESZ** (2), AMC 1818; K 1805; odim. *Aleksander* (Ry1); Ry2
- OLESZOWSKI** (1), K 1842; odm. *Oleszki* (woj. świętokrz., pow. buski, gm. Busko-Zdrój); Ry2
- OLEWNIK** (1), E 1891; odpap. *olewać*; Ry2
- OLICZ** (1), K 1825; cf. **Oleksa**; n. czes. *Olič* (DM)
- OLINA** (1), K 1845; odim. stp. *Olena* < *Helena*
- OLINTA** (1), E 1882; cf. **Olina**
- OLIWA** (4), 4K (2 × 1842, 1849, 1850); odpap. *oliwa* (T); n. czes. *Oliva* (DM); Ry2
- OLIWKA** (1), K 1887; odpap. *oliwka* (SNNP); n. czes. *Olívka* (DM); Ry2
- OLMANN** (1), K 1805; od niem. n. os. *Oltman* (B) < odpap. niem. *alt* ‘stary’; Ry2
- OLOWSON** (1), K 1826; n. złoż. < odim. *Oleksy*, < *Aleksander* + *son* < *syn* ‘syn Aleksego/Aleksandra’; Ry2
- OLSZA** (4), 4K (2 × 1805, 1852, 1866); I. odpap. gw. ciesz. *olsza* ‘olcha’ (SGŚC), < *olcha* (Ry1, T); II. odm. *Olsza* (liczne w woj. łódz.,

- w woj. wlkp., w woj. podlas., w woj. dolnośl., w woj. kujaw.-pomor.); n. czes. *Olša* (DM); A, M 1621, Ry2
- OLSZAN** (2), 2K (1896, 1898); cf. **Olszański** (Ry1); n. czes. *Olšan* (DM)
- OLSZANY** (1), K 1866; cf. **Olsza, Olszański**
- OLSZAŃSKI** *Emil* (1), AMC 1818; odm. *Olszany* (woj. podkarp., pow. przemyski, gm. Krasieczyn); n. czes. *Olšanský* (DM); Ry2
- OLSZAR** cf. **ALSCHNER**
- OLSZEWSKI** (4), E 1801; 3K (1849, 1850, 1898); odm. *Olszowo* (woj. lub., pow. włodawski, gm. Urszulin), < *Olszówka* (cf. **Olszowski**); też liczne w woj. dolnośl., w woj. młp., w woj. maz., w woj. wlkp.), < *Olszewo* (liczne w woj. maz., w woj. wlkp.) (SNNP); FAM, Ry2
- OLSZOWIAN** (1), E 1878; odm. *Olszowa* (woj. opol., pow. kędzierzyńsko-kozielski, gm. Cisek oraz pow. strzelecki, gm. Ujazd)
- OLSZOWSKA** *Ervina, Marie* (2), AMC 1890; E 1817; cf. **Olszowski**
- OLSZOWSKI** (12), 2AMC (2 × 1880); 8E (2 × 1803, 2 × 1805, 1817, 1820, 1823, 1824); 2K (1813, 1899); odm. *Olszówka* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie dziel. Bielska-Białej, woj. śl.); cf. **Olszewski** (SNNP); n. czes. *Olšovský* (DM); L, M 1621, Ry2
- OLSZOWY** *Adam* (1), AMC 1870; odp. *olszowy* (BSZ); cf. **Olszowian**; M 1850, Ry2, SNNP
- OLSZYŃSKI** (21), E 1826; 20K (2 × 1824, 1829, 1837, 1845, 2 × 1847, 3 × 1849, 1850, 1857, 1858, 1875, 1876, 1877, 1879, 1882, 1883, 1887); odm. *Olszyna* (woj. dolnośl., pow. lubański), < *Olszyny* (histor. przys. Kokozyc, woj. śl., dziel. Wodzisławia Śląskiego); Ry2
- OLZOWSKI** (1), K 1870; I. od hydr. *Olza*; II. odm. *Olza* (woj. śl., pow. wodzisławski, gm. Gorzyce)
- OMORCZYK** (3), AMC 1888; 2K (1880, 1883); odp. gw. młp. *omoknąć* 'przemoknąć, zmoknąć' (MSGP); Ry2
- ONDECZKO** (18), 18K (8 × 1845, 1846, 1847, 1857, 1864, 1865, 1869, 1879, 1886, 1892, 1894); n. czes. *Ondečko* (DM)
- ONDEREK** *Bernhard* (1), AMC 1870; odim. *Onderek* < *Andrzej*; wpływ czes. i słowac. *Ondr-*; n. czes. (DM); M 1577, Ry2
- ONDERKA** (1), K 1891; odim. *Andrzej* (Ry1); n. czes. (DM); Ry2
- ONDERKO** (1), K 1893; cf. **Onderek** (Ry1); n. czes. (DM); Ry2
- ONDRA** *Franz* (1), AMC 1818; cf. **Onderek** (Ry1); n. czes. (DM); Ry2
- ONDRACZ** *Franc* (1), AMC 1891; cf. **Onderek**; n. czes. *Ondráč*
- ONDRACZEK** *Paul* (1), AMC 1895; cf. **Onderek**; por. n. czes. *Vondráček* (DM); M 1520, Ry2
- ONDRACZKA** (13), 13E (1908, 1823, 1829, 1833, 1835, 1887, 3 × 1892, 4 × 1898); cf. **Onderek**; n. czes. *Ondračka* (DM); Ry2
- ONDRASEK** (1), K 1805; cf. **Onderek**; n. czes. *Ondrášek* (B, DM)
- ONDRASZ** (1), K 1892; cf. **Onderka**; n. czes. *Ondráš* (DM)
- ONDRUCH** (1), K 1812; cf. **Onderka**; n. czes. (DM); Ry2
- ONDRUCZ** (1), E 1899; cf. **Onderka**
- ONDRUSZ** (36), AMC 1818; 34E (1807, 1812, 1816, 1819, 1822, 2 × 1824, 1833, 1873, 1876, 1878, 3 × 1881, 15 × 1885, 2 × 1889, 2 × 1895, 1897); K 1817; cf. **Onderka**; n. czes. *Ondruš* (DM); L, M 1580, Ry2
- ONDRYSZ** (4), 4E (1878, 1879, 1880, 1883); cf. **Onderka**; Ry2
- ONDRZEJEK** cf. **ANDRZEJEK**; Ry2
- ONDRZEJUK** (1), K 1881; gw. wariant < odim. *Andrzej*
- OPALSKI** *Velly* (1), AMC 1880; I. odm. *Opalenica* (woj. wlkp., pow. nowotomyski); II. od n. *Opała* (BSZ); Ry2
- OPATERNY** (2), 2K (1873, 1875); odp. gw. góral. *opaterny* 'ostrożny' (SGŚC); n. czes. *Opatrný* (DM)
- OPAWSKI** (2), AMC 1818; K 1876; odm. *Opawa* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie miasto w Czechach); n. czes. *Opavský* (DM); M 1635, Ry2
- OPAWSKO** *Maria* (1), AMC 1890; gw. (śl.) wariant n. *Opawski*; cf. **Opawski**

- OPELKA** (1), K 1813; cf. **Opiela**; n. czes. (FAM)
- OPIELA** (1), K 1898; odap. gw. młp. *opić się* 'upić się' (SGPK, t. 3); *M 1621*, Ry2
- OPIŁA** (1), K 1824; cf. **Opiela**; Ry2(0)
- OPIOŁ** (5), E 1890; 4K (1819, 1857, 1887, 1999); odap. gw. ciesz. *opioł* 'chwast wyrwany przy paleniu, < stp. *opiota* 'penis'; *M 1735*, Ry2
- OPIOŁKA** (1), K 1859; cf. **Opioł**; Ry2
- OPL** (1), K 1820; niem. n. os. (DM) < odm. *Oppeln* (pol. *Opole*, woj. opol., na Nizinie Śląskiej)
- OPLETAL** (1), K 1999; odap. *oplatać*; n. czes. (DM)
- OPOLNY** (1), K 1845; odap. stp. *opolny* 'obustronny' (SStpAK); Ry2
- OPOŁEK** (3), 3K (2 × 1813, 1849); cf. **Opioł**; Ry2(0)
- OPONOWSKI** (1), K 1889; odap. stp. *opona* 'zasłona' (SStp.); Ry2(0)
- OPPEL** (1), K 1887; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- OPYRCHAŁ** *Andrzej, Sebastian*; 2AMC (2 × 1880); n. czes. (DM)
- ORACZ** *Anna* (1), AMC 1898; odap. *oracz* 'rolnik' (T); n. czes. *Orač* (DM); Ry2, SNNP
- ORAVETZ** cf. **ORAWIEC**
- ORAVSKY** (1) K 1865; n. czes. *Oravský* (DM)
- ORAWIEC** (17), 17K (1801, 1804, 2 × 1805, 1816, 1828, 1830, 1831, 2 × 1833, 1840, 1842, 2 × 1844, 2 × 1876, 1883); I. od nazwy geogr. *Orawa* (Ry1) 'mieszkaniec regionu'; II. od hydr. *Orawa* (rzeka w pn. Słowacji, w dorzeczu Dunaju); *M 1720*, Ry2; **ORAVETZ** *Josef* (1), AMC 1818; n. czes. *Oravec* (DM)
- ORAWSKI** (27), AMC 1818; 17E (2 × 1801, 1802, 1804, 1809, 1864, 1884, 1890, 3 × 1893, 1894, 2 × 1895, 1896, 2 × 1899); 9K (1805, 1828, 1836, 1889, 1893, 1896, 1897, 1898, 1900); cf. **Orawiec** (Ry1); Ry2
- ORDAN** (1), K 1813; I. odap. *orda* 'dawne państwo tatarskie', < *horda* 'zgraja' (Ry1); Ry2
- ORDELT** *Franciszek* (1), AMC 1818; n. niem. (B, DN)
- ORDON** (1), K 1827; cf. **Ordan** (T); Ry2
- OREL** (4), AMC 1818; 3K (1839, 1898, 1900); odap. czes. *orel* 'orzęł' (L); n. czes. (DM)
- ORLICZEK** (10), 10E (2 × 1878, 1879, 1883, 1889, 2 × 1892, 1895, 2 × 1897); odap. *orzęł*; n. czes. *Orliček* (DM); Ry2
- OROSZ** *Istvan* (1), E 1818; węg. n. os. < odetn. *Orosz* 'Rusin'
- ORSZAK** (1), K 1875; I. odap. *orszak* (T); II. odm. *Orszak* (Białoruś, Witebsk) (A); Ry2
- ORSZULIK** (36) 3AMC (2 × 1818, 1880); 18E (1874, 3 × 1880, 2 × 1882, 2 × 1884, 2 × 1889, 2 × 1891, 3 × 1895, 3 × 1898); 15K (1820, 1847, 2 × 1849, 1863, 1872, 1888, 2 × 1889, 1890, 1891, 2 × 1892, 1898, 1900); odim. *Urszula*; n. czes. *Oršulík* (DM); Ry2
- ORSZULOK** (6), 6K (5 × 1813, 1824); cf. **Orszulik**; Ry2
- ORSZYL** (1), K 1813; cf. **Orszulok**
- ORTL** (1), E 1899; I. odap. stp. *ortyl* 'wyrok sądu miejskiego' (SSpAK); II. odim. *Ortwin*; B
- ORTNER** (1), K 1886; n. niem. (B, FAM); Ry2
- ORZECHOWSKI** (8), 3AMC (1818, 2 × 1880); 5K (1862, 1892, 1895, 1897, 1899); I. odm. *Orzech* (woj. śl., pow. tarnogórski, gm. Świerklaniec), < *Orzechowce* (woj. podkarp., pow. przemyski, gm. Żurawica) (Le, SNNP); II. od n. *Orzech* (Le); Ry2
- ORZGA** (1), K 1813; odap. stp. *orzga* 'pożoga, ogień'; też 'pogorzelec' (SStpAK); Ry2
- OSECKI** (7), 2AMC (2 × 1870); 5K (1838, 1861, 1865, 1867, 1875); odm. *Osetki* (liczne na Białorusi oraz Ukrainie); Ry2
- OSIPA** (1), K 1887; odim. *Józef*; Ry2
- OSŁAWSKI** (3), 3K (1895, 1898, 1899); I. od hydr. *Ostawa* (rzeka w pd.-wsch. Polsce, lewy dopływ Sanu); II. odap. stp. *osieł* 'osioł' (SStpAK); Ry2
- OSMAŁA** (1), K 1816; odap. gw. ciesz. i gw. śl. *osmolić* 'porzucić, zlekceważyć, przestać się interesować' (MSGP, SGŚC); Ry2
- OSMAŃCZYK** (7), 7E (1886, 1889, 1891, 1893, 1895, 1897, 1899); odetn. *Osman* 'Turek'; n. czes. *Osmančik* (DM); BSZ, Ry2
- OSPALD** (2), 2K (1899, 1900); n. niem. (DN)
- OSTAPNIK** (1), K 1842; odim. *Eustachy*; Ry2(0)
- OSTAREK** *Paul* (1), AMC 1818; cf. **Ostapnik**; Ry2

- OSTERCZYK** (1), K (1845); cf. **Odsterczilik**; Ry2(0)
- OSTRAWSKI** (16), AMC 1880; E 1894; 14K (1861, 1865, 2 × 1866, 1867, 1880, 1888, 1890, 1893, 1894, 1895, 2 × 1897, 1900); odm. *Ostrawa* (w XIX wieku Ostrawa Polska w Księstwie Cieszyńskim; obecnie Ostrava Moravská, Ostrava Slezká; MJ, t. 2); M 1783, Ry2
- OSTROWSKI** (4), 3AMC (3 × 1880); E 1888; odm. *Ostrov* (w Czechach, kraj karlowarski; MJ, t. 2), < *Ostrów* (liczne w woj. młp., w woj. maz., w woj. lub., w woj. podkarp.; też na Białorusi, Ukrainie) (SNNP); FAM, Ry2
- OSTRUSZ** (1), E 1851; cf. **Ostrużka**
- OSTRUSZEK** (1), E 1804; cf. **Ostrużka**
- OSTRUŻKA** (203), 2AMC (2 × 1818); 197E: 56 [1801–1839], 5 [1840–1859], 136 [1860–1900]; 4K (1813, 1827, 1831, 1886); odpap. gw. ciesz. *ostrużka* ‘płatek, wiór’; też przen. ‘cienka kromka’ (SGŚC), < gw. ciesz. *ostróźki* ‘usunięta powierzchniowa tkanka okrywająca owoce’ (L), < *ostrózek* ‘kawalek’ (SGŚC); M 1621, Ry2
- OSWALD** (3), 2AMC (2 × 1818); K 1898; n. niem. (B, DM, DN, FAM, Le), Ry2
- OSZELDA** (53), 2AMC (1856, 1880); 40E (1801, 1803, 1805, 4 × 1806, 3 × 1809, 1813, 1816, 2 × 1823, 1826, 1828, 1831, 1833, 2 × 1878, 5 × 1880, 3 × 1881, 7 × 1884, 2 × 1887, 3 × 1899); 11K (2 × 1805, 1815, 1817, 827, 1828, 5 × 1835); odpap. stp. *oszalić* ‘wpaść w szal’ (SStpAK), < stp. *oszaleć na kogo* ‘obruszyć się’; też ‘oszuścić kogoś’ (SStpAK), < czes. *ošálit* ‘oszuścić’; możliwe też od niem. n. os. *Oschwald* < odim. germ. *Oswald*; M 1598, Ry2
- OSZKODNY** (1), K 1840; odpap. stp. *oszkodzić* ‘zniszczyć, uszkodzić’ (SStpAK); Ry2(0)
- OTCZENASZEK** (1), K 1900; n. od słów z modlitwy *Ojczy nasz*; n. czes. *Očenášek* (DM)
- OTIOK** (1), K 1845; cf. **Otto**
- OTT** (3), 3K (1849, 1850, 1856); cf. **Otto**; Ry2
- OTTILINGER** (2), 2K (1804, 1812); n. niem. (DN)
- OTTO** (1), E 1865; odim. *Otto* (A, BSZ, Le, Ry1); n. niem. (B, DM, FAM); Ry2
- OTTON** (1), E 1871; cf. **Otto**; Ry2
- OWCZARCZYK** (1), K 1897; odpap. gw. maz. *owczarczyk* (SGOWiM), < *owczarek* (Le), < *owczarz* ‘pasterz owiec’ (SNNP); MC, Ry2
- OWCZARSKI** (1), K 1889; I. odm. *Owczary* (woj. młp., pow. gorlicki, gm. Sękowa oraz pow. krakowski, gm. Zielonki; też liczne w woj. dolnośl., w woj. pomor.) (Ry1); II. odpap. *owca* (Ry1); Ry2
- OWCZARZY** (2), 2K (1849, 1856); odpap. *owczarz* ‘pasterz owiec’; M 1805, Ry2
- OWECZKA** (2), 2K (1892, 1893); odpap. *owieczka*; n. czes. *Ovečka* (DM)
- OWEN** *Rudolf* (1), AMC 1870; odpap. gw. maz. *otwen* ‘tamten’ (SGPK, t. 3); Ry2
- OWIECZEK** *Alois, Jan* (2), 2AMC (2 × 1880); odpap. *owca*
- OWIESEK** *Rudolf* (1), AMC 1890; odpap. *owies*, < czes. *oves* ‘owies’; Ry2
- OWSIAK** (1), K 1842; cf. **Owiesek**; Ry2
- OWSICZEK** *Jan* (1), AMC 1880; cf. **Owiesek**
- OWSIŃSKI** (1), K 1895; odm. *Owsiszczce* (woj. śl., pow. raciborski, gm. Krzyżanowice, przy granicy z Czechami); Ry2
- OWSIOK** (1), E 1816; odpap. gw. ciesz. *owsisko* ‘pole po zżętych owsie’ (ZSG); cf. **Owiesek**; Ry2
- OŻANA** (16), 15E (2 × 1801, 1811, 2 × 1815, 1821, 2 × 1822, 1825, 1828, 1878, 1879, 1880, 1888, 1895); K 1842; I. odpap. stp. *ożanna* ‘przetacznik ożankowy’ (SStp.); II. odim. *Ożanna*; n. czes. *Ožana* (DM); M 1740, Ry2
- OŹECKI** *Albrecht, Friedrich* (2), 2AMC (2 × 1818); I. od hydr. *Ożewo* (jezioro na pn. od Suwałk, gm. Siemkowice), < *Ożégów* (woj. łódz., pow. pajęczański, gm. Siemkowice); II. odpap. stp. *ożan(n)a* ‘przetacznik ożankowy’ (SStp.)

P

- PABIAN** (1), E 1880; I. odim. *Fabian*; II. odm. *Pabianice* (woj. łódzkie, pow. pabianicki); n. czes. *Pabián* (DM); Ry2
- PABST** (1), K 1801; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2 (0)
- PACANDA** (1), K 1842; n. czes. (DM)
- PACHOLA** (1), K 1864; n. czes. (DM); Ry2
- PACHT** (1), K 1868; odp. *pacht* 'dzierżawa, arenda' (BSZ); Ry2
- PACHTA** (1), K 1813; cf. **Pacht**; n. czes. (DM); Ry2
- PACHUL** (1), K 1887; odim. *Paweł*, < *Pakostaw*; Ry2
- PACHULA** (4), 4K (1862, 1870, 1888, 1892); cf. **Pachul**; Ry2
- PACIOREK** (5), 2E (1873, 1891); 3K (1889, 2 × 1898); odp. *paciorek* 'koralik' (T); L, M 1661, Ry2
- PACUT** *Honorate* (1), AMC 1880; adapt. niem. n. os. *Pätzold* < odim. *Petrus*; Ry2
- PACYNA** (1), K 1876; odp. *pacyna* 'zaprawa z gliny i słomy'; też 'bryła ziemi', 'węgle z pieca' (T); Ry1, Ry2
- PACZKOWSKI** (4), AMC 1870; 3K (1813, 1815, 1827); odm. *Paczków* (woj. opol., pow. nyski) (Le); Ry2
- PADALKO** (1), K 1809; I. odp. *padać*; II. odim. *Pakostaw*, < *Paweł*
- PADLIK** (1), E 1875; cf. **Padło**; Ry2
- PADŁO** (1), K 1813; odp. stp. *padło* 'padlina, ścierwo'; też 'człowiek gnuśny'; Ry2, T
- PADOLAK** cf. **PODOLAK**
- PADUCH** (2), 2K (1865, 1870); odp. stp. *paduch* 'rozbójnik' (SNNP, T); L, M 1621, Ry2
- PADYCH** (2), 2K (1884, 1887); cf. **Paduch**; Ry2
- PAGACZ** *Julia* (1), AMC 1880; odp. gw. młp. *pagac* 'błazen, cyrkowiec' (T), < stp. *paga* 'zapłata' (SStpAK); Ry2
- PAGE** (1), E 1818; n. niem. (FAM); Ry2
- PAGEL** (1), K 1899; n. niem. (DN); Ry2
- PAGIEŁA** (4), 4K (2 × 1805, 1812, 1897); adapt. niem. n. os. *Pagel* < odim. *Paulus*; Ry2
- PAGOCZ** (1), K 1875; cf. **Pagacz**; Ry2(0)
- PAIKERT** (3), 2E (1807, 1818); K 1813; od niem. n. os. *Peikert*, *Penkert* < odp. niem. *pauen* 'bębnić' (B, DM); n. czes. (DM); Ry2
- PAJASZ** (1), K 1807; I. odp. stp. *paj* 'część, dział, porcja' (SStpAK); II. odim. *Pan-kracy*
- PAJĄK** (6), 2AMC (2 × 1880); 2E (1883, 1888); 2K (1815, 1867); odp. *pająk* (Ry1, SNNP, T); M 1577, Ry2
- PAJDA** (1), E 1896; odp. *pajda* 'kromka' (BSZ, Ry1, SGŚC, T); Ry2
- PAJDŁA** (3), AMC 1818; 2K (1896, 1899); cf. **Pajda** (Ry1); Ry2
- PAJETA** (1), K 1889; odp. gw. ciesz. *pajedzić się* 'o ranie — ropieć, nie goić się' (SGŚC)
- PAJKO** (1), E 1895; odp. gw. kasz. *pajk* 'pająk' (MSGP); Ry2, T
- PAJNAK** (1), E 1818; odim. *Pankracy*; cf. **Pajko**; Ry2
- PAJTEK** (1), K 1855; odp. gw. ciesz. *pajta* 'szopa na polu' (CSG)
- PAKOSTA** *Maksymilian* (1), AMC 1864; odim. *Pakostaw*
- PAKOWSKI** *Klara* (1), AMC 1870; odm. *Pakawie* (woj. wlkp., pow. szamotulski, gm. Wronki) (SNNP); Ry2
- PALA** (3), 3K (2 × 1849, 1854); I. odp. gw. śl. i gw. młp. *pal* 'opał' (T), Ry2; II. odim. *Paweł*; n. czes. *Pála* (DM); M 1679, Ry2
- PALACZEK** (2), 2K (1829, 1873); odp. *palić*; n. czes. *Paláček* (DM); Ry2

- PALARCZYK** (13), 3E (1889, 2 × 1899); 10K (1810, 1812, 2 × 1849, 1856, 1859, 1867, 1890, 1894, 1897); odp. gw. młp. *palarz* ‘palacz’; L, M 1843, Ry2
- PALASEK** (2), AMC 1862; K 1849; cf. **Palaczek**; n. czes. *Palásek* (DM); Ry2; **PALASZEK** (1), AMC 1866; n. czes. *Palášek* (DM); Ry2
- PALASZEK** cf. **PALASEK**
- PALCZYK** (1), E 1882; I. odp. *palec*; II. od n. *Palec* lub *Pałka*; BSZ, Ry2
- PALECZEK** (6), 6K (2 × 1805, 2 × 1809, 1813, 1879); odp. *palec*, < *palić*; n. czes. *Paleček* (DM); Ry2
- PALER** (18), 2AMC (2 × 1870); 16K (9 × 1849, 1851, 1853, 2 × 1859, 1861, 1862, 1890); odp. gw. ciesz. *paler* ‘mistrz murarski lub ciesielski, podmajstrzy’ (ZSG).
- PALETA** (1), K 1813; odp. *paleta* ‘płytką służąca do mieszania farb’
- PALICA** (38), 3AMC (1818, 2 × 1870); 19E (1801, 2 × 1803, 1804, 1805, 1807, 5 × 1811, 1814, 1840, 1854, 1867, 1873, 1889, 1896, 1898); 16K (1801, 1805, 2 × 1841, 1843, 2 × 1845, 4 × 1859, 1865, 1866, 2 × 1888, 1889); odp. gw. ciesz. i gw. śl. *palica* < stp. ‘gruba laska, maczuga’ (ZSG); też < ‘pogardliwa nazwa głowy’ (SGŚ); M 1683, Ry1, Ry2
- PALICHLEB** (2), 2K (1836, 1842); złoż. od przerwiska dwuczłonowego < odp. *palić* + *chleb* ‘marnotrawca’; Ry2
- PALICZKA** (2), 2K (1802, 1876); odp. gw. śl. *paliczka* ‘butelka po lemoniadzie jako miarka wódki’ (SGŚ); n. czes. *Palička* (DM); cf. **Palica**
- PALIK** (9), E 1882; 8K (4 × 1805, 1833, 1848, 1875, 1877); I. odp. *pal* ‘słup’ (Le, SNNP); Ry1; II. od n. *Pal* (Le); III. odim. *Pawet*; n. czes. *Palík*; DM, M 1781, Ry2
- PALIOREK** (1), K 1899; cf. **Paler**
- PALKOWSKI** (1), K 1881; odm. *Pałki* (woj. maz., pow. zwoleński; woj. łódz., pow. poddębicki, gm. Zadzim); Ry2
- PALM** (9), 9K (1805, 2 × 1809, 3 × 1812, 1814, 1827, 1830); I. odp. *palma* ‘rózga wierzbowa’; II. n. czes. < odim. *Palmatius* (DM)
- PALORCZIK** (1), K 1849; cf. **Paler**
- PALOWSKI** (2), 2K (1892, 1895); odm. *Palowice* (woj. śl., pow. rybnicki, gm. Czerwionka-Leszczyny); M 1850
- PALSZCZOK** (1), K 1845; odp. *palec*, < *palce*
- PALUCH** (16), 6AMC (2 × 1818, 4 × 1890); 2E (1883, 1898); 8K (2 × 1830, 1831, 1834, 2 × 1859, 1860, 1866); odp. gw. ciesz. < stp. *paluch* ‘opatrunek skórzany na chorym palcu’ (ZSG), < *palec*; BSZ, DM, Le, M 1641, MC, Ry1, Ry2, SNNP
- PAŁEK** (1), K 1896; cf. **Pałka**; Ry2
- PAŁKA** (1), E 1855; odp. *pałka* < stp. *pałka* ‘łodyga roślin jednoliściennych’ (SNNP); też ‘gruby kij’ (BSZ, Ry1, T); M 1621, Ry2
- PANACZEK** *Josef* (1), AMC 1818; I. odp. gw. ciesz., gw. śl. i gw. młp. *panoczek* ‘pan, mężczyzna z miasta’ (MSGP, SGŚC); też ‘mąż’ (CSG), < czes. *panáček* ‘figura’; II. odim. *Pankracy*; n. czes. *Panáček* (DM); Ry2
- PANASIK** *Anna* (1), AMC 1898; odim. *Pankracy*, < *Anastazy*; Ry2
- PANCZAR** (1), E 1872; odp. *pancerz*; możliwe od niem. n. os. *Panzer* < odp. śrwniem. *panzier*, *panzer* ‘pancerz’; też ‘ten, kto wytwarza lub nosi pancierz bądź jego części’; Ry2
- PANELEK** *Vofin* (1), AMC 1880; odim. *Pamela*; Ry2(0)
- PANGRITZ** (1), K 1811; odm. *Pangritz Kolonie* (w dawn. Prusach Wsch.; w 1882 roku w okolicach Elbląga)
- PANOK** (1), K 1882; I. odp. gw. ciesz. *panok* ‘kopa zboża z 8–12 snopków’ (SGŚC); II. odim. *Pankracy*, < wschowian. *Panko*; Ry2
- PANCZYK** (3), 3K (3 × 1849); I. odp. *paniczyk* (T); II. od n. *Panic*; III. od n. *Panek* (Le)
- PANEK** (9), 2AMC (1818, 1860); E 1817; 6K (1805, 5 × 1859); I. odim. *Pankracy* (Le, T); II. odp. *panek* < zdrobn. *pan* (Le, SNNP, T), < *pan* (T); n. czes. *Pánek* (DM); M 1536, Ry2
- PAP** (2), 2E (1891, 1893); I. odp. gw. ciesz. *papa* ‘materiał do krycia dachu, nasączony smołą’ (ZSG), < ros. *nana* ‘pieszczotliwie o ojcu’; II. od węg. n. os. *Pap* < odp. węg. *pap* ‘ksiądz, kapłan, duszpasterz’; Ry2

- PAPAŁ** (3), 3K (3 × 1805); odap. gw. ciesz., gw. śl. i gw. młp. *papać* 'jeść' (MGŚC, MSGGS, MSGP), < gw. ciesz. *papa* 'materiał do krycia dachu, nasączony smołą' (ZSG)
- PAPAŁA** (1), K 1897; cf. **Papał**; M 1580, Ry2
- PAPEŠ** (2), 2K (1849, 1854); n. czes. *Papeš* (DM); Ry2
- PAPIERCZYK** *Leopold* (1), AMC 1870; odap. *papier*
- PAPIERNIK** (4), 4K (1814, 1822, 1846, 1859); cf. **Papierczyk**; Ry2; **PAPIRNIK** (4), 4K (1824, 2 × 1834, 1845); n. czes. *Papírník* (DM); Ry2
- PAPIEROK** (1), K 1812; cf. **Papierniczek**; Ry2
- PAPIEŻ** (1), K 1890; odap. *papież* (Le, Ry1, SNNP, T); M 1635, Ry2
- PAPIRNIK** cf. **PAPIERNIK**
- PAPKOJ** (1), K 1828; cf. **Papał**; Ry2
- PAPOJ** (18), 2AMC (1818, 1880); 16E (1814, 4 × 1878, 2 × 1882, 1883, 2 × 1886, 2 × 1887, 1889, 2 × 1891, 1898); cf. **Papał**
- PAPPE** (1), K 1833; cf. **Papał**
- PAPZOK** (1), E 1868; odap. gw. ciesz. *paprok* 'partacz' (SGŚC)
- PAPST** (1), K 1805; n. niem. (B, DN, FAM)
- PAPUN** (1), K 1831; cf. **Papał**
- PARACZYK** (1), K 1849; odap. stp. *parać się* 'zajmować się, trudnić się'; też 'wdawać się w coś', 'bratać się' (SStpAK, SW)
- PARCHAŃSKI** (10), 4AMC (4 × 1880); E 1900; 5K (1859, 1889, 2 × 1894, 1897); I. odm. *Parchanie* (woj. kujaw.-pomor., pow. inowrocławski, gm. Dąbrowa Biskupia); II. gw. ciesz. *parch* 'choroba jabłoni i grusz, wywołana przez grzyby' (ZSG); też 'choroba skórna, grzybica', < gw. młp. i gw. maz. *parch* 'przezwisko Żyda' (MSGP), < gw. wlkp. i gw. Pom. Pd. 'dziedzic' (MSGP), < gw. młp. i gw. młp. 'małe, niewyrośnięte prosię' (MSGP); M 1897, Ry2
- PARCHWICZ** (1), E 1818; I. odm. *Parchwitz* (zgerm. *Prochowice*, woj. dolnośl., pow. legnicki; też gm. w Niemczech, w kraju Meklemburgia-Pomorze Przednie, pow. Vorpommern-Rügen); II. odap. gw. ciesz. *parch* 'parch jabłoni i grusz, choroba wywołana przez grzyby' (ZSG); cf. **Parchański**; Ry2
- PARCZ** (1), K 1893; odap. stp. *parcz* 'złotogłów' — 'rodzaj bogatej tkaniny'; też 'gatunek byliny z rodziny liliowatych' (SEB, T); Ry2
- PARDON** (1), K 1805; n. niem. (B, FAM); Ry2
- PARIS** (1), K 1804; n. niem. (B, DN, FAM) < odm. *Bosonohy* (niem. *Parfuss*, Czechy, ws w okolicach Brna) (DM); Ry2
- PARLEGA** (1), K 1862; odap. *parlic* 'siał'
- PARLIK** (1), K 1833; cf. **Parlega**; Ry2(0)
- PARMA** (3), 2E (1882, 1883); K 1899; I. odap. gw. ciesz. *parma* 'brzana, ryba z rodziny karpowatych' (ZSG); II. odim. *Paramon*, używ. w Kościele prawosł.; n. czes. (DM); Ry2
- PARNEK** (2), 2K (1830, 1841); I. odim. *Parna*; II. odap. stp. *parny* 'parujący, wydzielający opary' (SStp.), < gw. ciesz. *parno* 'duszno, upalnie, gorąco i wilgotno' (ZSG); M 1782
- PARNIK** (1), K 1845; cf. **Parnek**
- PAROHL** *Ewa* (1), AMC 1880; odap. *para*; Ry2
- PARON** (1), K 1894; cf. **Parnek**; Ry2
- PAROSZ** (2), AMC 1880; K 1801; cf. **Parnek**; Ry2
- PAROTA** (1), E 1806; odap. stp. *parota* 'parność, duchota'; Ry2
- PAROTH** (19), 13E (1809, 1815, 1822, 1825, 1829, 1877, 1882, 1884, 1885, 1892, 1897, 2 × 1898); 6K (2 × 1805, 1809, 3 × 1813); cf. **Parnek**; Ry2
- PARPAN** (5), 5K (1845, 1846, 1848, 2 × 1849); odap. *paprać*; Ry2
- PARWOŁ** cf. **PORWOŁ**
- PASDIERNA** (1), K 1898; odap. stp. *pazdur* 'pazur'; Ry2(0)
- PASEK** (11), 3AMC (3 × 1860); 8K (1805, 1824, 2 × 1827, 1858, 1866, 1868, 1873); odap. *pas*, *pasąć*; n. czes. *Pásek* (DM); Ry2
- PASIEK** (2), 2K (1805, 1810); odap. gw. ciesz. i gw. młp. *pasieka* 'łaka paśna lub kośna w lesie, poręba' (MSGP, ZSG); też 'miejsce, gdzie się hoduje pszczoły' (ZSG)
- PASIEKA** *Georg* (1), AMC 1818; cf. **Pasiek**; n. czes. *Paseka* (DM); L, MC, Ry2
- PASIK** (1), K 1853; odap. gw. młp. *pasik* 'dyszelek u pług'a' (T); Ry2
- PASKOJ** (1), K 1900; odap. gw. ciesz. *paskować się* 'mocować się z kimś' (ZSG)

- PASKOWSKI** (12), 12K (2 × 1805, 1809, 2 × 1813, 1814, 1815, 1818, 2 × 1828, 2 × 1858); I. odm. *Paskov* (miasto w pow. Frýdek-Místek, w kraju morawsko-śląskim); II. odp. gw. ciesz. *paskować się* ‘mocować się z kimś’ (ZSG); Ry2
- PASTER** (2), 2K (1805, 1899); odp. *pasterz*; FAM, Ry2
- PASTERA** (1), K 1893; odp. gw. ciesz., gw. młp. i gw. maz. *pasternik* ‘pastwisko, szczególnie ogrodzone’ (MSGP, SW, ZSG); Ry2
- PASTERNA** *Helena* (1), AMC 1880; cf. **Pastera**; Ry2
- PASTERNAK** (10), 10K (1811, 1820, 2 × 1829, 1830, 1836, 4 × 1849); I. odp. stp. *pasternak* ‘gatunek rośliny’ (SNNP, SStp., T); też ‘roślina warzywna’; II. odm. *Pasternak* (os. w woj. warm.-mazur., pow. węgorzewski); n. czes. (DM); A, L, M 1571, Ry2; **PASTER-
NIAK** (1), K 1875; Ry1, Ry2; **PASTER-
NOK** (7), AMC 1890; E 1883; 5K (1805, 1846, 1856, 1870, 1874); gw. (śl.) wariant n. *Pasternak*; Ry2, T
- PASTERNIAK** cf. **PASTERNAK**
- PASTERNIK** *Juling* (1), AMC 1818; odp. gw. ciesz. < stp. *pasternik* ‘pastewnik, pastwisko’ (SStpAK, SW, ZSG); M 1712, Ry2
- PASTERNOK** cf. **PASTERNAK**
- PASTERNY** (17), AMC 1880; 14E (4 × 1805, 3 × 1811, 3 × 1818, 2 × 1896, 2 × 1898); 2K (1807, 1829); odp. *pasterny* ‘pasterz’ (T); też < gw. młp. ‘pastewny’ (MSGP); n. czes. *Pasterný* (DM); M 1682, Ry1, Ry2
- PASTOR** (1), K 1858; odp. *pastor* ‘duchowny ewangelicki’; n. czes. (DM); M 1850, Ry2
- PASTOREK** (1), K 1893; cf. **Pastor**; n. czes. (DM); M 1580, Ry2
- PASTUCHA** (68), 51E: 23 [1801–1839], 28 [1860–1900]; 17K (3 × 1805, 1809, 2 × 1810, 4 × 1813, 1817, 1824, 1831, 1866, 1877, 2 × 1898); I. odp. gw. ciesz., gw. śl., gw. maz., gw. młp. i gw. wlkp. *pastucha* ‘ten, kto pilnuje pasącego się bydła’ (MSGP, SNNP, T, ZSG); II. od n. *Pastuch*; n. czes. (DM); BSZ, L, M 1632, Ry2
- PASTURZ** (1), K 1899; odp. *pasterz* (Ry1)
- PASTUSZANIN** *Jan, Maria* (2), 2AMC (2 × 1880); I. odm. *Pastuchów* (woj. dolnośl., pow. świdnicki, gm. Jaworzyna Śląska); II. odp. *pastuch, pastucha*
- PASTUSZEK** (20), 16E (1811, 1873, 1881, 2 × 1883, 2 × 1888, 5 × 1892, 1896, 2 × 1898, 1900); 4K (1805, 1824, 1849, 1861); odp. gw. ciesz. *pastuszek* ‘kolędnik; chłopiec chodzący po domach i śpiewający w święta Bożego Narodzenia’ (SGŚC); cf. **Pastucha**; n. czes. *Pa-
stušek* (DM); M 1722, Ry2
- PASTUSZKA** (16), 9E (2 × 1801, 1809, 1816, 1829, 1831, 1878, 1892, 1897); 7K (2 × 1805, 1813, 1824, 1830, 1835, 1896); cf. **Pastucha**; od n. *Pastuch* (Le); L, M 1671, MC, Ry2, T
- PASTUSZNY** (1), K 1805; cf. **Pastucha**
- PASTWA** (1), K 1803; n. czes. *Pastva* (DM); Ry2
- PASZ** (4), 4E (1885, 1891, 1899, 1900); odim. ros. *Пауа* < *Paweł* (Ry1, SNNP), < *Pakostaw*; n. czes. *Paš* (B, DM); M 1635, Ry2
- PASZANA** (6), 6K (1873, 1892, 1895, 1896, 1897, 1898); cf. **Pasz**; możliwe < odp. gw. ciesz. *pasza* ‘karma’; też ‘pastwisko’ (ZSG); Ry2
- PASZANDA** (3), AMC 1818; 2K (1849, 1855); cf. **Paszana**; Ry2
- PASZCZ** (1), K 1810; odp. *paszcza*; Ry2
- PASZCZOK** (1), K 1813; cf. **Paszcz**
- PASZCZYNA** (1), K 1864; cf. **Paszcz**
- PASZEK** (32), 25E (2 × 1806, 1809, 1813, 3 × 1876, 7 × 1886, 5 × 1890, 1891, 3 × 1895, 2 × 1899); 7K (1841, 3 × 1849, 1860, 1867, 1887); cf. **Pasz**; n. czes. *Pašek* (DM); Le, M 1621, Ry2, SNNP
- PASZKO** (2), 2K (1845, 1856); cf. **Pasz**; A, Ry1, Ry2
- PASZUDA** (1), K 1891; cf. **Pasz** (Ry1); Ry2
- PASZYNA** (1), K 1898; cf. **Paszana**; Ry1, Ry2
- PATACZKA** (1), K 1849; cf. **Pataj**; możliwe też od niem. n. os. *Pate* < odp. śrwniem. *pate* ‘ojciec chrzestny’
- PATAJ** (12), AMC 1870; 11K (1841, 1843, 1845, 1846, 5 × 1849, 1854, 1858); odp. gw. młp. *patać* ‘machać, trzepotać skrzydłami’ (T); Ry2
- PATAK** (1), K 1807; cf. **Pataj**; n. czes. *Paták* (DM); Ry2

- PATARCZYK** (1), K 1849; odp. łac. *pater* ‘ojciec’ (Ry1); Ry2
- PATEJSKI** *Fram, Haleta* (2), 2AMC (1818, 1898); cf. **Patosz**
- PATINA** (1), K 1813; cf. **Patosz**; Ry2
- PATOSZ** (1), K 1894; od n. wschłówan. *Patej, Pacej* < odim. cerk. *Ipatij (Ipatow)*; cf. **Patina**; Ry2
- PATRI** *Johann, Paul* (2), 2AMC (2 × 1870); odim. *Patrycy* (Ry2)
- PATRIEJ** (1), K 1829; cf. **Patri**
- PATRIKUS** (1), K 1834; cf. **Patri**
- PATRIN** (2), AMC 1818; K 1872; n. włos. (DR)
- PATRIZE** (1), K 1868; cf. **Patri**
- PATRYCI** (1), K 1870; cf. **Patri**
- PATRZIK** (1), K 1882; odp. gw. ciesz. *patrzyć* ‘zważać na coś’ (ZSG)
- PATUCH** (1), K 1897; I. odp. *patać* ‘machać, trzepotać skrzydłami’; II. od niem. n. os. *Pate* < odp. śrwniem. *pate* ‘ojciec chrzestny’; Ry2(0)
- PATUCHA** (2), 2K (1807, 1834); cf. **Patuch**; Ry2
- PATYK** (1), K 1868; odp. gw. wlkp. i gw. Pom. Pd. *patyk* ‘zagroda w oborze lub koło budynku dla świń, cieląt, kóz, drobiu’ (MSGP); też ‘pręt suchy’ (T); Ry2
- PATYKA** (1), K 1898; cf. **Patyk**; Ry2
- PATZNER** (1), K 1844; n. niem. (FAM); Ry2
- PAUER** (2), 2K (1886, 1889); n. niem. (B, DN, FAM)
- PAUFLER** (1), K 1806; n. niem. (DN)
- PAUK** (1), K 1890; n. czes. (DM); możliwe od n. niem. *Paukert* < odp. śrwniem. *pükaere* ‘dobosz’; też od nazwy reg. *Pałuki* (woj. kujaw-pomor.; woj. wlkp.; też od reg. *Pałuki* (obszar był częścią histor. ziemi kaliskiej); możliwe też od nazwy herbu rycerskiego *Pałuki* (zarzucony na przełomie XIV i XV wieku na rzecz herbu Topór; występował w Wielkopolsce); Ry2
- PAUKERT** (3), 3K (1804, 1817, 1889); n. niem. (B, FAM)
- PAUL** (6), AMC 1898; 2E (1820, 1850); 3K (1813, 1824, 1828); n. niem. (BSZ, DM, DN, FAM, Le, MC); Ry2
- PAULICK** *Bożena* (1), AMC 1880; n. niem. (B, FAM)
- PAULUS** (6), 6E (2 × 1885, 1886, 1888, 1889, 1891); odim. *Paweł*; DM, Ry2
- PAV** *Johanna* (1), AMC 1897; odim. ros. *Па́ва* < *Paweł*; n. czes. *Páv* (B, DM)
- PAVELEK** cf. **PAWELEK**
- PAWAD** (1), E 1814; odim. *Paweł*
- PAWELA** (5) AMC 1880; 2E (1897, 1899); 2K (1881, 1895); odim. *Paweł* (Ry1); Ry2
- PAWELCZYK** *Jan* (1), AMC 1880; odim. *Paweł* (Ry1); Ry2
- PAWEŁ** (4), AMC 1880; 3E (1801, 1803, 1805); odim. *Paweł* (BSZ, Le, Ry1); n. czes. *Pavel* (DM); M 1671, Ry2
- PAWEŁCZYK** (5), 5K (1891, 2 × 1894, 1895, 1896); odim. *Paweł* (MC, Ry1); Ry2
- PAWELEK** (44), 3AMC (2 × 1818, 1870); 24E (2 × 1877, 5 × 1879, 2 × 1883, 1887, 1890, 5 × 1892, 6 × 1897, 2 × 1900); 17K (1805, 2 × 1813, 1817, 1824, 1827, 1828, 2 × 1830, 1835, 1839, 3 × 1847, 1875, 1884, 1896); cf. **Paweł**; M 1643, MC, Ry2; **PAVELEK** (2), 2K (1818, 1834); n. czes. (DM); Ry2
- PAWEŁKA** *Marja* (1), AMC 1880; cf. **Paweł**; n. czes. *Pavelka* (DM); M 1705, Ry2
- PAWER** (5), 5K (1878, 1881, 1887, 2 × 1889); od niem. n. os. *Pauer* (B) < śrwniem. *phifer* ‘ten, kto gwizdże, grajak’; możliwe < odp. stwniem. *büre, bur* ‘chłop, rolnik’; Ry2
- PAWICA** (2), 2E (1880, 1898); odp. *pawica* ‘samica pawia’ (T); Ry2
- PAWIEC** (1), K 1813; odp. *paw*; M 1588
- PAWLAS** (77), 2AMC (1818, 1880); 71E: 8 [1810–1839], 63 [1860–1900]; 4K (1801, 1805, 2 × 1813); cf. **Paweł** (Ry1); M 1709, Ry2
- PAWLIC** (1), E 1806; cf. **Paweł**; Ry2
- PAWLICA** (72), AMC 1818; 66E: 23 [1801–1839], 3 [1840–1859], 30 [1860–1900]; 5K (2 × 1805, 1840, 1867, 1875); cf. **Paweł** (BSZ, Ry1), M 1641; n. czes. *Paolica* (DM); Ry2
- PAWLICZEK** (6), 2E (1874, 1877); 4K (1876, 3 × 1897); cf. **Paweł** (Ry1); n. czes. *Paoliček* (DM); L, M 1629, Ry2
- PAWLICZNY** (2), 2E (1897, 1898); odm. *Pawlice* (os. w woj. pomor., pow. kwidzyński); cf. **Paweł**

- PAWLIK** (24), 3AMC (3 × 1818); 4E (1804, 3 × 1892); 17K (1805, 1813, 1817, 1828, 1836, 1842, 1862, 1885, 1888, 1889, 1890, 1891, 1892, 1893, 1894, 1896, 1900); cf. **Paweł** (Le, MC, Ry1); L, M 1588, Ry2
- PAWLISKA** *Johanna* (1), AMC 1818; od n. *Pawlisiek* < odim. *Paweł*
- PAWLISKO** *Anna* (1), AMC 1880; cf. **Paweł**; Ry1, Ry2
- PAWLISZCZYK** (1), K 1874; odm. *Pawliszcze* (woj. lub., pow. tomaszowski, gm. Lubycza Królewska)
- PAWLITA** *Anton* (1), AMC 1818; cf. **Paweł** (Ry1); n. czes. *Pawlita* (DN); L, Le, M 1595, Ry2
- PAWLITEK** (39), 37E (1814, 1854, 8 × 1882, 6 × 1885, 5 × 1887, 6 × 1889, 2 × 1890, 3 × 1891, 5 × 1893); 2K (1805, 1840); cf. **Paweł**; Ry2
- PAWLITKA** (1), E 1807; cf. **Paweł** (Ry1); Ry2
- PAWLITKO** (5), 4E (1812, 1821, 1840, 1885); K 1805, cf. **Paweł**; Ry2
- PAWLOCEK** (1), K 1849; cf. **Paweł**
- PAWLOK** (1), K 1805; cf. **Paweł** (Ry1); Ry2
- PAWLOREK** (31), 31K (17 × 1805, 1810, 6 × 1811, 2 × 1824, 2 × 1845, 1849, 1853, 1856); cf. **Paweł**; n. czes. *Pavlorek* (DM)
- PAWLOSZEK** (1), K 1842; cf. **Paweł**
- PAWLOTEK** (1), E 1880; cf. **Paweł**
- PAWLOWEC** (3), 3K (3 × 1881); cf. **Paweł**; n. czes. *Pavlovec* (DM)
- PAWLUS** (2), 2K (1811, 1900); cf. **Paweł** (Ry1); L, M 1637, Ry2
- PAWLUSIŃSKI** (1), K 1874; I. odm. *Pawlusie* (dawny przys. wsi Wieprz, od 1950 roku — cz. miasta Żywiec, woj. śl.); II. odim. *Paweł* (Ry1); Ry2
- PAWŁOWICZ** (1), K 1881; cf. **Paweł** (Ry1)
- PAWŁOWSKI** (18), AMC 1818; 17K (1805, 3 × 1813, 1834, 1836, 1844, 2 × 1849, 2 × 1859, 1860, 1863, 1864, 1865, 1868, 1871); odm. *Pawłowice* (woj. śl., pow. pszczyński), < *Pawłów* (woj. śl., pow. raciborski, gm. Pietrowice Wielkie; też liczne na terytorium Polski) (BSZ, MC); n. czes. *Pavlovský* (DM); L, Ry2
- PAWŁOWSKA** *Hildegarde* (1), E 1867; cf. **Pawłowski**
- PAZDA** (1), E 1803; cf. **Pazdzierny**; por. też ap. stp. *poździe* ‘późno, za późno’ (SStpAK); Ry2
- PAZDÓR** (1), K 1854; odp. stp. *pazdur* ‘pazór’; też ‘szpic na dachu domu’, ‘chciwiec, łakomic, żarłok’, ‘ozdoby wyżynane w drewnie na dachu chaty góralskiej’ (SStpAK), < gw. młp. ‘szpon ptaka’; też ‘paznokieć’ (MSGP); Ry2
- PAZDZIERNY** (3), 3K (1841, 1845, 1854); odp. *październy* ‘zdrewniały’ (Ry1); możliwe < odp. gw. ciesz. *paździerzi*, *paździyrzi* ‘zdrewniałe części lnu opadające przy międleniu’ (ZSG); cf. **Październia**; Ry1, Ry2
- PAZUR** (2), 2K (1839, 1872); odp. *pazur* < gw. ciesz. ‘paznokieć’ (SGŚC); też < gw. młp. ‘racica krowy lub świni’ (MSGP); n. czes. *Pazúr* (B, DM); M 1621, Ry1, Ry2
- PAŹDZIERNIA** (1), K 1809; odm. *Październia* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie *Pazderna*, wś w kraju morawsko-śląskim, pow. Frýdek-Místek w Czechach); możliwe < odp. gw. ciesz. *październia* ‘chałupa, w której dawniej międłono len lub konopie’ (ZSG); Ry2
- PAŹDZIOR** (1), K 1849; odp. gw. ciesz, gw. młp. i gw. maz. *paździor*, *paździora* ‘zdrewniałe części lnu lub konopii dzielone przez międlenie’ (MSGP, Ry1, T, ZSG); cf. **Październia**; Ry2
- PAŹDZIORA** (2), 2K (1805, 1894), cf. **Paździor** (Ry1); Ry2
- PAŹOWSKI** (2), 2K (1849, 1857); odp. gw. ciesz. *paża* (bohem.) ‘pacha’, < gw. młp. *pażerny* ‘żarłoczny, chciwy’ (MSGP)
- PĄCZEK** (1), K 1827; odp. *pączek* ‘zarodek rośliny’; też ‘ciastko smażone’ (T); Ry1, Ry2
- PCHLISZ** *Paul* (1), AMC 1872; odp. *pchla*
- PECH** (2), AMC 1818; K 1842; odp. *pech* ‘nie-szczęście’ (T); n. czes. (DM); Ry2
- PECHR** (1), K 1849; n. niem. (DN)
- PECINA** (1), K 1881; odim. *Peter*; n. czes. (DM); Ry2
- PECKER** (1), K 1802; niem. n. os. (B) < odim *Peter* lub < odp. gw. niem. *Pek*, *Beck* ‘piekarz’;
- PECZKA** (2), 2K (1805, 1813); I. odp. gw. ciesz. *pecka* ‘pestka’ < stp. ‘twarde jądro w owocu’; też < gw. ciesz. i gw. młp. ‘ka-

- mień kładziony dawniej pod każdy węgiel drewnianego domu' (MSGP, ZSG); II. od niem. n. os. *Petz* < odim. *Balthazar*, < *Petrus* lub < odp. niem. *Pelz* 'kożuch'; Ry2
- PEER** (3), AMC 1896; 2K (1849, 1857); n. niem. (B, DN, FAM)
- PEHR** (4), 4K (1844, 1848, 1853, 1868); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- PEIKERT** (11), 5E (1804, 2 × 1805, 1809, 1818); 6K (3 × 1805, 2 × 1813, 1832); od niem. nazwy *Peuckert* 'Śląsk'; n. niem. (B, FAM); Ry2;
- PEINKERT** (1), K 1898; B, L, Ry2
- PEINKERT** cf. **PEIKERT**
- PEISKER** *Katarzyna* (1), AMC 1880; n. niem. (B, DN); Ry2
- PEISLER** (1), K 1809; niem. n. os. (B) < odm. *Preißen* (Niemcy, pow. Saale)
- PEJCZKA** (1), K 1813; odp. *pejcz* 'krótki bicz z rączką'
- PELA** (24), 24E (1808, 1879, 1880, 1881, 2 × 1882, 1884, 2 × 1885, 1886, 3 × 1887, 5 × 1888, 1890, 1892, 2 × 1893, 1898, 1899); odim. *Pelagia*; n. czes. (DM); Ry2
- PELAR** (101), AMC 1880; 98E: 53 [1801–1839], 1 [1840–1859], 44 [1860–1900]; 2K (1801, 1893); n. niem. (B); M 1577, Ry2
- PELEC** (1), E 1887; adapt. niem. n. os. *Petz* < odim *Balthazar* < *Petrus* lub < odp. niem. *Pelz* 'kożuch'; Ry1, Ry2
- PELIKAN** (3), AMC 1860; 2K (1875, 1876); odp. *pelikan* (MC, SNNP); n. czes. *Pelikán* (DM); DN, FAM, L, M 1621, Ry2
- PELKA** (7), 7K (2 × 1805, 1809, 1813, 1824, 1834, 1872); odp. *pelka*; DN, FAM, Ry2
- PELLEGRINI** (1), K 1803; odp. *pielgrzym* (Ry1); DR, Ry2
- PELLER** (24), 3E (1814, 1820, 1823); 21K (3 × 1805, 14 × 1813, 1824, 2 × 1829, 1849); odp. stp. *pie-lać* 'pleść' (SStpAK), < niem. *pellen* 'ściągać skórę'; B, DM, Ry2
- PELUCHA** *Franz* (1), AMC 1818; odp. stp. *pieluch* 'plotkarz' (SStpAK); Ry2
- PELUR** (1), E 1895; odim. *Pelagia*
- PELZ** (2), E 1856; K 1846; odim. *Balthazar*; możliwe też < odp. niem. *Pelz* 'futro, kożuch' (B, DN, FAM, T); Ry2
- PELZL** (2), 2K (1893, 1894); cf. **Pelz**; B, DN
- PENDRA** (1), K 1802; odp. *pedrak*; Ry2(0)
- PENDZIK** (3), 3K (2 × 1805, 1872); odp. *pedzić* 'spieszyć się'; Ry2
- PENERT** (2), 2K (1805, 1810); od niem. n. os. *Penner* (B) < odp. srwniem. *panne* 'patelnia'
- PENKA** (1), K 1810; cf. **Pękał**; możliwe też < odim. *Pękoślaw*; n. czes. *Pěnka* (DM); DN, Ry2
- PENKAL** (1), K 1811; odp. gw. kasz. i gw. Pom. Pd. *pękał* 'człowiek otyły' (T); Ry2
- PENKALA** *Georg* (1), AMC 1818; cf. **Penkał**; Ry2
- PENKALOK** (1), K 1860; cf. **Penkał**
- PENKAWKA** (1), K 1831; odp. gw. maz., gw. wlkp. i gw. Pom. Pd. *pękawka* 'końcówka bata z chwościkiem'; też 'zabawka dziecięca naśladowująca wybuch' (MSGP)
- PENTEL** (1), K 1845; odp. *pętla*; Ry2
- PENTER** (1), K 1807; odp. wysn. *bünd* 'wydzielona część wsi'; Ry2
- PENYZNA** (1), K 1899; odp. *pężiec* 'biednać, chudnąć'; Ry2
- PEPER** (2), AMC 1868; E 1887; n. niem. (DN)
- PERAK** (1), K 1898; odp. gw. młp. *perak* 'gwoździk' (T), < gw. kasz. *perac* 'gawędzić' (SGPK, t. 4); Ry2
- PERAWICZ** (1), K 1834; I. odim. *Peregrinus*; II. odp. gw. kasz. *perowanie* 'gawędzenie' (SGPK, t. 4), < gw. wlkp. *perki*, *pyry* 'ziemiaki' (MSGP)
- PERCHAŁA** (2), 2K (1805, 1833); odp. *parch* < gw. maz. i gw. młp. 'przezwisko Żyda' (MSGP); też < gw. Pom. Pd. 'właściciel majątku ziemskiego, dziedzic' (MSGP), < gw. maz. 'małe, niewyrośnięte prosię' (MSGP), 'pasożytnicza roślina o nitkowatej, bezlistnej łodydze, owijająca się wokół innych roślin; kaniańka' (MSGP); Ry2
- PERCZ** (1), K 1831; odp. *perczeń* 'parskać' (SW); Ry2
- PERINGER** (1), K 1845; odp. *pergać* 'rzucać, kopać'; B, Ry2
- PERNICZEK** *Jerzy* (1), AMC 1818; n. czes. *Per-niček* (DM)
- PEROUTKA** *Antonina* (1), AMC 1897; n. czes. (DM); Ry2

- PERSOCH** (1), K 1849; odetn. *Pers* ‘mieszkaniec Persji’
- PERSTINIAK** (1), K 1881; cf. **Perstecki**
- PERSZIN** (1), K 1898; n. czes. *Peršin* (DM)
- PERTASEK** (1), K 1816; odp. *pertać* ‘chodzić drobnym krokiem, dreptać’
- PERTEK** (2), 2K (1805, 1810); cf. **Pertasek**; Ry2
- PERTRICI** (3), 3K (1831, 1835, 1864); odim. *Petrycy*, < *Patrycy*
- PERVALSKI** (1), K 1845; odp. wschł. *perwy* ‘pierwszy’
- PERZINA** (1), K 1893; n. czes. *Peřina* (DM); cf. **Perzyna**
- PERZYNA** (1), AMC 1818; odp. gw. młp. *perzyna* ‘popiół ze słomy, często jeszcze się żarzący’ (ZSG); też ‘odrobina’ (T), < *perz* (Ry1); cf. **Perzina**; Ry2
- PESCHAK** (1), K 1813; cf. **Pescur**; Ry2
- PESCUR** (1), K 1838; od niem. n. os. o podst. *Pesch-*, *Pes-*; Ry2
- PESZ** (6), AMC 1818; 5K (1866, 1873, 1876, 1883, 1890); odim. *Piotr*; n. czes. *Peš* (DM); Ry2
- PESZKA** (4), AMC 1818; 3K (1824, 1827, 1836); cf. **Pesz**; n. czes. *Peška* (B, DM); Ry2; **PESZKE** (7), 7K (3 × 1828, 2 × 1842, 1884, 1892); cf. **Pesz** (DN); Ry2
- PESZKE** cf. **PESZKA**
- PESZKO** (3), 2E (1878, 1891); K 1842; cf. **Pesz**; Ry2
- PETA** (1), K 1873; odp. gw. ciesz. i gw. śl. *peta* ‘niedopałek papierosa’ (MSGŚ, SGŚC); też < gw. Pom. Pd. ‘noga’, ‘łapa’ (MSGP); Ry2
- PETER** (21), 6AMC (2 × 1818, 2 × 1870, 2 × 1880); E 1890; 14K (1807, 1808, 1836, 1841, 1847, 1849, 1885, 1890, 2 × 1894, 1896, 2 × 1898, 1900); odim. *Peter* < *Piotr* (A, B, FAM); Ry2
- PETERKA** (3), 3K (1871, 1873, 1876); n. czes. (DM)
- PETERS** (1), K 1805; n. niem. (FAM, Le); Ry2
- PETLA** (1), K 1812 odp. *patla* ‘pętla’ (T); Ry2
- PETLE** (1), K 1822; odp. hebr. *petel* ‘malina’ (A)
- PETRAS** (1), K 1830; odim. *Peter*; Ry2
- PETRASCH** *Josef* (1), AMC 1818; cf. **Petras**; FAM
- PETRASZ** (1), K 1869; cf. **Petras**; Ry2
- PETRAVY** (1), K 1856; cf. **Peter**
- PETRICA** (1), K 1832; cf. **Peter**
- PETRICZ** (1), K 1893; cf. **Peter**
- PETROSZ** (1), E 1885; cf. **Peter**
- PETRUS** (3), 3K (1805, 1813, 1894); cf. **Peter** (L); n. czes. (DM); Ry2
- PETRUSZKA** (1), K 1900; I. odp. *pietruszka* (A), < gw. kasz. *petruch* ‘nafta’ (MSGP); II. odim. *Piotr*; n. czes. *Petruška* (DM); Ry2
- PETRY** (1), K 1842; cf. **Peter**; Ry2
- PETRZIK** (1), K 1813; cf. **Peter**; n. czes. *Petržik* (DM); Ry2
- PETRZYCZEK** (1), K 1874; cf. **Peter**
- PETTER** (1), K 1814; cf. **Peter**; n. niem. (FAM, L); Ry2
- PETYKO** (1), K 1888; cf. **Peter**
- PETZ** (8), 8K (1809, 1813, 1831, 1832, 1848, 1856, 1878, 1881); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- PETZELT** *Franz* (1), AMC 1818; n. niem. (B, FAM); Ry2
- PEKAŁA** (99), 98E: 36 [1801–1839], 11 [1840–1859], 51 [1860–1900]; K 1846; odp. gw. kasz. i gw. Pom. Pd. *pekał*, *pekała* ‘człowiek otyły’ (MSGP, T), < *pek* ‘wiązka’ (Le), < *pekać* ‘przestawać być całym’ (MC), < *pekaty* ‘gruby, napęczniały, brzuchaty’ (SNNP); Le, M 1577, MC, Ry2, T
- PFEIFER** (24), 2AMC (1818, 1860); 22 K (3 × 1805, 1809, 3 × 1813, 1814, 1815, 1818, 2 × 1824, 1828, 1832, 1833, 1849, 2 × 1859, 1860, 1876, 1896, 1897); n. niem. (DM, DN, FAM, L, MC); Ry2
- PFITZNER** (1), E 1818; n. niem. (B, FAM); Ry2
- PHILIPP** (12), AMC 1870; 11K (1801, 1805, 6 × 1813, 1875, 2 × 1886); n. niem. (B, DM, DN, FAM, Le); Ry2
- PHILIPPS** (1), K 1853; n. niem. (FAM); Ry2
- PIĄTEK** (5), 2AMC (1818, 1860); 3K (1843, 1873, 1877); odp. *piątek* (BSZ, Le, MC, Ry1, SNNP), < *piąty* ‘piąty dzień tygodnia’ (L, T); M 1769, Ry2
- PIĄTKOWSKI** *Szamaj* (1), AMC 1818; *Piątków* (woj. maz., pow. zwoleński, gm. Policzna) (BSZ); Ry2
- PICA** (2), 2K (2 × 1805); odp. stp. *pica* ‘pasa, pokarm, pożywienie, rodzaj daniny’

- (SNNP), < gw. śl. *picować* 'karmić zwierzęta domowe' (MSGP)
- PICH** (1), K 1895; I. odm. < *Pichne* (Słowacja, kraj preszowski, pow. Snina) (A); II. odp. gw. ciesz. *pichać* 'odczuwać ból, klucie' (ZSG), < *pichnąć* 'czmychnąć, uciec' (MSGP), < gw. śl. *pich*, < *pichać* 'pchać' (T); n. czes. (DM); M 1571, Ry2
- PICHAL** (1), K 1827; cf. **Pich**; Ry2
- PICHEL** (1), K 1864; cf. **Pich**; Ry2
- PICHLER** (2), 2K (2 × 1897); n. niem. (DM, DN); Ry2
- PICK** (2), 2K (1883, 1893); n. żyd. (DM, FAM); Ry2
- PIECHA** *Peter* (1), AMC 1870; odim. *Pietr*, < *Piecha* (Le); M 1679, Ry2
- PIECHACZEK** (4), AMC 1818; 3K (1843, 1866, 1900); cf. **Piecha** (Ry1); od n. *Piechacz* (Le); M 1740, Ry2; **PIECHOCZEK** *Vincenz* (1), AMC 1872; gw. (śl.) wariant n. *Piechaczek*; Ry2
- PIECHNIK** (2), 2K (2 × 1898); odim. *Piotr* (Ry1, SNNP); Ry2
- PIECHOCZEK** cf. **PIECHACZEK**
- PIECUCH** (1), K 1892; odp. *piecuch* 'sługa pałacy w piecach' (Ry1, SNNP, T); też 'brudas' (SSNP); Ry2
- PIECZAŁKA** (4), 4K (1845, 1848, 2 × 1861); odp. *pieczątką* (Ry1); Ry2
- PIECZEK** (1), K 1824; odp. *piec* (Ry1); Ry2
- PIECZENIAK** (1), K 1833; odp. *pieczeń* (Ry1); Ry2
- PIECZKA** (61), 3AMC (2 × 1870, 1880); 40E (1817, 2 × 1819, 2 × 1824, 3 × 1827, 3 × 1833, 1856, 1866, 1872, 1876, 4 × 1880, 3 × 1883, 5 × 1886, 5 × 1890, 6 × 1896, 2 × 1900); 18K (1801, 1813, 1816, 1828, 1843, 1845, 1846, 1850, 1858, 1862, 1865, 1868, 1886, 1889, 2 × 1892, 2 × 1899); I. odp. gw. ciesz., gw. śl. i gw. młp. *pieczka* 'owoc suszony na piecu' (BSZ, Le, MSGP, SGŚC, T), < *piec* (Ry1); II. od n. *Piecz* (Le); III. odim. *Piotr* (SNNP); L, M 1588, Ry2
- PIECZKO** (1), E 1889; cf. **Pieczka** (Le, Ry2, T); Ry2
- PIECZONA** (1), K 1849; cf. **Pieczonka**; Ry2
- PIECZONKA** (52), 3AMC (2 × 1818, 1880); 4E (2 × 1807, 1813, 1812); 45K: 11 [1801–1839], 4 [1840–1859], 30 [1860–1900]; odp. gw. śl. i ciesz. *pieczonka* 'pieczeń' (BSZ, SGŚC), < *piec* (Ry1); M 1699, Ry2
- PIEDERNA** (1), K 1805; cf. **Piedór**
- PIEDÓR** (1), E 1882; odim. *Teodor*
- PIEGZA** (2), E 1880; AMC 1818; odp. gw. śl. *piegza* 'zięba' (Le); M 1636, Ry2
- PIEK** *Ervin* (1), AMC 1818; cf. **Pieka**; < *piec*; Ry2(0)
- PIEKA** *Heinrich* (1), AMC 1880; odp. *piekać się* 'toczyć spór' (SNNP), < o podst. *piek-* (Ry1); Ry2
- PIEKARCZYK** (10), 2AMC (1818, 1880); 8K (1876, 1878, 1887, 1889, 1890, 1893, 1895, 1898); I. odp. *piekarczyk* 'czeladnik piekarski' (Le, T), < *piekarz*; II. od n. *Piekarz* (BSZ); Ry2
- PIEKARSKI** (2), AMC 1869; K 1819; I. odm. *Piekary* (liczne w woj. dolnośl., w woj. młp., w woj. wlkp.) (Ry1, SNNP); II. odp. *piekarski* (A, Ry1); III. od n. *Piekarz* (T); Ry2
- PIEKART** (1), K 1871; odp. *piekarz*; cf. **Pecker**; Ry2
- PIEKART** cf. **PEIKERT**
- PIEKNICA** (7), 7K (1847, 5 × 1849, 1856); cf. **Piekny**
- PIEKNIK** (20), AMC 1860; 19K (2 × 1805, 7 × 1813, 1824, 1825, 2 × 1848, 4 × 1849, 1853, 1891); cf. **Piekny**; od n. *Piękny*; M 1634, Ry2
- PIEKNIK** cf. **PIĘKNIK**
- PIEKNY** (4), AMC 1818; 3K (2 × 1871, 1876); odp. gw. ciesz. i gw. młp. < stp. *piekny* 'piękny'; też 'dorodny — o roślinach' (MSGP, Ry1, SGŚC, SNNP); M 1621, Ry2
- PIEKTER** (1), K 1808; złoż. (hybryda) < odp. *piec* + przyr. niem. *-er* < 'piekarz'; cf. **Pecker**; Ry2
- PIEL** (1), K 1849; n. niem. (FAM); Ry2
- PIELECEK** *Franz* (1), AMC 1818; stp. *pielać* 'spieszyć się, kwapić się' (SStPAK), < gw. młp., gw. maz., gw. wlkp. i gw. Pom. Pd. *pielic* 'plewić, wyrwać chwasty' (MSGP); Ry2
- PIELESZ** (2), 2K (1873, 1975); odp. gw. ciesz. *pielesz* 'gniazdo myszy'; też żart. 'łóżko' (SGŚC); Ry2
- PIELGRZIM** cf. **PIELGRZYM**

- PIELGRZYM** *Anton* (1), AMC 1818; odim. *Pielgrzym* (Ry1, SNNP); L, M 1331; **PIELGRZIM** (1), K 1828; gw. (śl.) wariant n. *Pielgrzym* < odap. gw. ciesz. < stp. *pielgrzym* 'podróżnik, wędrowiec, przybysz' (ZSG); M 1416
- PIELKA** (1), K 1805; I. odap. *pielać* < stp. 'spieszyć się'; też < gw. śl. 'oczyszczać ziemię z chwastów' (Le, Ry1); II. od n. *Piela*; Ry2
- PIELOK** (3), 2E (1811, 1831); K 1892; cf. **Pielka** (Ry1)
- PIELUCH** (1), K 1895; cf. **Pelucha**; Ry1, Ry2
- PIENTEK** (1), K 1849; odap. gw. ciesz. *pienka* 'płóz, część korpusu podłużnego, zapewniająca pługowi stateczność w czasie orki'; też 'szersza część ostrza kosy', 'wkład metalowy do rozgrzewania żelazka' (ZSG); cf. **Piętek**; Ry2
- PIERCHAŁA** (5), 2AMC (1818, 1807); 3K (1824, 1896, 1899); cf. **Pierzga**; Ry2
- PIERKO** (1), E 1807; odap. *napierać* (Le); Ry2
- PIERNICZEK** (2), E 1899; K 1869; odap. *piernik*; M 1679, Ry2
- PIERNIKARZIK** (2), 2K (1805, 1810); odap. gw. ciesz. *piernikorz* 'sprzedawca pierników na odpuście'; też 'łobuz, spryciarz' (SGŚC)
- PIERONEK** (1), K 1824; odap. gw. śl. *pieronek* 'nazwa rośliny' (T); por. ap. gw. ciesz. *piéron* 'piorun'; też 'dzielny, silny człowiek, morus; 'przekleństwo' (SGŚC); Ry2
- PIERUNEK** (1), K 1801; cf. **Pieronek**; Ry2
- PIERSA** (2), 2K (1845, 1848) odap. stp. *pierz* 'pieprz' (T); Ry2
- PIERSZKA** (3), 2E (1816, 1886); K 1833; cf. **Piersa**
- PIERŚCIENIOK** (2), 2K (1843, 1861); odm. *Pierścieniów* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim); Ry2
- PIERTUS** (2), 2K (2 × 1898); cf. **Piersa**; Ry2
- PIERUNEK** cf. **PIERONEK**
- PIERZGA** (1), E 1843; odap. *pierzga* 'pyłek kwiatowy zebrany przez pszczoły i zlepiony miodem' (Ry1); M 1588, Ry2
- PIERZINA** cf. **PIERZYNA**
- PIERZINKA** (1), K 1805; odap. gw. ciesz. *piezinka* < stp. 'poduszka, do której zawijano niemowlę'; też 'podkładka pod chomąto' (SGŚC)
- PIERZYNA** (20), 9E (1815, 1816, 1818, 1822, 1858, 1878, 1881, 1885, 1888); 11K (3 × 1805, 1806, 1823, 1839, 2 × 1845, 1849, 1859, 1879); odap. *pierzyna* 'rodzaj kołdry wypełnionej pierzem' (MC, SNNP); M 1684, Ry2; **PIERZINA** (5), 5K (1805, 1809, 1813, 1837, 1854); odap. gw. śl. *pierzina* 'pierzyna' (MSGGS)
- PIESIURA** (1), K 1807; odap. *pies*; też < gw. młp., gw. maz. i gw. wlkp. 'przyrząd służący do ściągania butów z cholewami' (MSGP); Ry2
- PIESNA** (1), K 1877; odap. *pieśnik* 'pieśniarz'; Ry2
- PIESZ** (4), E 1864; 2K (1813, 1849); K 1805; odim. *Pietr* < *Piotr*; Ry1, Ry2
- PIESZKA** (2), 2E (1869, 1894); cf. **Piesz** (Ry1); Ry2
- PIESZKO** (1), E 1885; cf. **Piesz**; możliwe < odap. gw. ciesz. *pieszo* 'piechota' (ZSG); Ry1, Ry2
- PIETER** (47), 28E (1867, 3 × 1877, 1884, 1887, 1889, 1890, 6 × 1892, 13 × 1899, 1900); 19K (1835, 2 × 1845, 1849, 1860, 1863, 1864, 1868, 1871, 2 × 1887, 2 × 1890, 3 × 1892, 2 × 1897, 1898); odim. *Pietr* < *Piotr*; L, M 1577
- PIETERKA** *Theodorie* (1), K 1807; cf. **Pieter**
- PIETRACZ** (1), K 1843; cf. **Pieter**; Ry2
- PIETRALSKI** (1), K 1856; cf. **Pieter**; Ry2
- PIETRAS** (1), K 1869; cf. **Pieter** (BSZ, Le, Ry1); Ry2
- PIETRASZ** (2), E 1895; K 1811; cf. **Pieter**; BSZ, Le, M 1388, Ry1, Ry2
- PIETRAWA** (1), K 1849; cf. **Pieter**
- PIETRONIEC** (1), E 1890; odm. *Pietronki* (woj. wlkp., pow. chodzieski); cf. **Pieter**; Ry2
- PIETROSZ** (25), 22E (1877, 1883, 2 × 1887, 2 × 1890, 2 × 1891, 3 × 1892, 2 × 1893, 5 × 1894, 2 × 1896, 2 × 1900); 3K (1813, 1824, 1833); cf. **Pietrasz**; L, M 1577, Ry1, Ry2
- PIETROSZEK** (2), E 1896; K 1820; cf. **Pietrasz**; M 1688, Ry2
- PIETROWICZ** (3), 3K (1877, 1896, 1897); cf. **Pieter** (Le, Ry1); Ry2
- PIETROWSKI** (2), 2E (1876, 1890); odm. *Pietrowice* (woj. opol., pow. głubczycki) (Le); BSZ, M 1637, Ry2

- PIETRULA** (9), AMC 1818; 8K (1813, 1831, 1832, 1849, 1852, 1859, 2 × 1890); cf. **Pieter** (MC, Ry1); *M* 1683, Ry2
- PIETRUNIAK** (1), K 1804; cf. **Pieter** (Ry1); Ry2
- PIETRUS** (17), 10E (1818, 3 × 1889, 1893, 5 × 1895); 7K (1801, 1805, 3 × 1813, 1820, 1844); cf. **Pieter** (Ry2); *M* 1505, Ry2
- PIETRUSZ** (2), E 1865; K 1864; **Pieter** (Ry1); *M* 1728, Ry2
- PIETRUSZEK** (1), K 1805; cf. **Pieter** (Ry1); Ry2
- PIETRUSZKA** (14), 2AMC (1818, 1895); E 1896; 11K (2 × 1813, 1814, 1821, 1829, 1833, 1847, 1848, 1871, 2 × 1897); odp. *pietruszka* (A, Le, T); cf. **Pieter** (Ry1); Ry2
- PIETRZYK** (2), 2K (1817, 1888); odim. *Piotr* (BSZ, Le, Ry1, SNNP); cf. **Pietras**; *L*, *M* 1448, MC, Ry2; **PIETRZIK** (5), 5K (1805, 1845, 1848, 1854, 1875); gw. wariant n. *Pietrzyk*
- PIETSCH Franz** (1), AMC 1818; n. niem. (MC)
- PIĘKNIK** (1), K 1856; cf. **Pieknik**; Ry2
- PIĘTEK** (3), 3E (2 × 1822, 1896); cf. **Piętka** (Ry1); Ry2
- PIĘTKA Josef** (1), AMC 1818; I. odp. *pięta* 'tylna część stopy' (BSZ, Le, T); II. od n. *Pięta* (T); Ry2
- PIĘTOK** (62), AMC 1818; 54E: 16 [1801–1839], 38 [1860–1900]; 8K (2 × 1813, 1827, 1831, 2 × 1849, 2 × 1863); (n. śl.) < odp. *pięta* 'tylna część stopy' (Ro); *M* 1702, Ry2
- PIFER** (1), K 1866; od niem. n. os. o podst. *Piff-, Pief-* < odp. śrwniem. *phifer* 'ten, kto gwizdze, grajek'; Ry2
- PIHA** (4), 3AMC (3 × 1880); K 1900; n. czes. *Píha* (DM)
- PIJACZEK** (1), K 1822; odp. *pijak*; n. czes. *Pijáček* (DM)
- PIKA** (25), 4AMC (3 × 1818, 1870); E 1872; 20K (1801, 7 × 1813, 1820, 1824, 1836, 1839, 3 × 1845, 1856, 1874, 1889, 1897, 1900); odp. *pika* 'bagnet' (L, Le, Ry1, SGŚC, SNNP), < *pikać* (Le, Ry1); *M* 1793; n. czes. *Pika* (B); Ry2
- PIKACZEK Josef** (1), AMC 1880; cf. **Pika**
- PIKAS** (2), AMC 1880; E 1869; odp. stp. *pikać* 'oddawać mocz', < *pika* 'broń o długim drzewcu'; też < gw. wlkp. 'narzędzie do wyrąbywania przerębla' (MSGP); Ry2
- PIKASZ** (1), K 1839; cf. **Pika** (Ry1)
- PIKNIK** (2), 2K (1845, 1849); cf. **Pieknik**; Ry2
- PIL** (1), K 1876; odp. gw. ciesz. *pilić* 'ponaglać' (SGŚC); też 'doglądać czegoś, zabiegać, starać się o coś' (Ry1, SNNP), < gw. ciesz. *pila* 'gęś'; Ry2
- PILACZ** (4), 3AMC (3 × 1818); K 1894; cf. **Pil**; Ry2
- PILACZYK Maria** (1), AMC 1818; odp. gw. ciesz. i gw. młp. *pilarz, pilacz* 'właściciel tartaku' (SGŚC), 'robotnik piłujący drewno' (SGPK, t. 4); MC
- PILARCZYK** (5), AMC 1880; 4E (1888, 1892, 1897, 1899); gw. ciesz. i gw. młp. *pilarz* 'właściciel tartaku' (SGŚC), < *pila* (Ry1); *M* 1639, Ry2
- PILARSKI** (6), 2AMC (2 × 1870); E 1853; 3K (1824, 1836, 1845); I. odp. *pila* (Ry1); cf. **Pilarczyk**; II. od n. *Pilar* (Le); Ry2
- PILARZ** (23), 2AMC (1860, 1880); 6E (1857, 1878, 1887, 1897, 2 × 1900); 15K (1835, 2 × 1836, 5 × 1849, 1854, 1859, 1868, 1872, 1876, 2 × 1889); odp. *pilarz*, < *pilacz* < gw. ciesz. i gw. młp. 'właściciel tartaku' (SGŚC); też 'tracz' (T); n. czes. *Pilař* (B); *M* 1523, Ry2
- PILASZ Anna** (1), AMC 1880; cf. **Pil, Pilarz**; BSZ, Ry2
- PILASZEK** (2), AMC 1880; K 1845; cf. **Pilasz**; od n. *Pilasz*; Ry1, Ry2
- PILCH** (81), 9AMC (1818, 1860, 7 × 1880); 68E: 10 [1801–1839], 58 [1860–1900]; 4K (1886, 1887, 1890, 1893); odp. *pilch* 'zwierzę należąca do gryzoni' (Ry1, SNNP, T); B, DM, L, *M* 1577, Ry2
- PILCZYŃSKI** (1), K 1849; odm. *Pilczyce* (w XIX wieku wś w okolicach Wrocławia, obecnie cz. Wrocławia); cf. **Pilasz**; Ry2
- PILECZEK Josef** (1), K 1884; cf. **Pilek**; od n. *Pilek*; Ry2
- PILEK** (1), K 1813; cf. **Pil**; Ry2
- PILHER** (1), K 1830; złoż. (hybryda) < odp. gw. ukrain. *pilga* 'w garbarstwie narzędzie do przytwierdzania garbowanej skóry' + niem. przyr. *-er* 'garbarz'
- PILISZ** (2), 2K (1824, 1832); cf. **Pil**
- PILKA** (2), 2K (1806, 1813); cf. **Pil**; n. czes. (DM); Ry2

- PILLAR** (25), 2AMC (2 × 1818); E 1875; 22K (13 × 1813, 1832, 1836, 1887, 1893, 1895, 2 × 1897, 2 × 1900); odpap. gw. śl. pilić ‘pona-głać’; B, DM, M 1524, Ry2
- PILICH** (57), 4AMC (1818, 3 × 1870); E 1856; 52K: 16 [1801–1839], 16 [1840–1859], 30 [1860–1900]; cf. **Pillar**; M 1577, Ry2
- PILOCH** (1), K 1846; cf. **Pillar**
- PILOK** (1), K 1878; cf. **Pillar**
- PILORZ** (18), 17E (1806, 1816, 1820, 2 × 1827, 2 × 1832, 1878, 2 × 1889, 1894, 1896, 4 × 1897, 1899); K 1845; odpap. gw. ciesz. pilorz ‘właści-ciel tartaku’ (SGŚC); M 1814, Ry2
- PILOSZ** (2), 2K (1824, 1838); cf. **Pilorz**; Ry2
- PILOTI** (7), 6K (2 × 1815, 1845, 3 × 1849, 1862); odpap. pilot
- PILOWICKI** (1), K 1815; odpap. gw. ciesz. pilo-wać ‘starać się, dbać, pracować pilnie’ (ZSG)
- PILS** (1), K 1831; n. niem. (FAM)
- PILZ** (7), 5AMC (1818, 1869, 1870, 2 × 1880); 2K (1805, 1824); n. niem. (B, DM, DN)
- PILZNER** *Franciszek, Lurywald* (2), 2AMC (2 × 1818); I. odm. *Pilzno* (woj. podkarp., pow. dębicki; też w Czechach, kraj zachod-nioczeski); II. od niem. n. os. *Pilz* < odpap. śrwniem. *pilz* ‘grzyb’ < ‘przezvisko zbiera-cza lub sprzedawcy grzybów’; Ry2
- PIML** (1), K 1842; odim. *Pimen*, używ. w Ko-ściele prawosł.
- PINA** (1), E 1886; odpap. łac. *pina* ‘muszla, ko-smatek’; n. czes. *Pína* (DM); B, M 1698, Ry2
- PINDER** *Bert, Emil, Perle, Ouf, Ozfin, Schain* (6), 6AMC (6 × 1856); n. niem. (DN, FAM); Ry2
- PINDOR** cf. **PINDÓR**
- PINDÓR** (105), 105E: 11 [1801–1839], 1 [1840–1859], 93 [1860–1900]; odpap. gw. ciesz. *pindrzyć się* ‘kokietować, umizgiwać się’ (SGŚC); L, M 1852, Ry2; **PINDUR** (92), 3AMC (1824, 1860, 1880); 8E (1801, 1806, 1834, 2 × 1840, 1861, 1863, 1873); 81K: 29K [1801–1839], 13 [1840–1859], 39 [1860–1900]; L, M 1577, Ry2; **PINDOR** (49), 4AMC (3 × 1818, 1824); 41E: 39 [1801–1839], 2 [1860–1900]; 4K (1805, 2 × 1849, 1899); L, M 1631, Ry2
- PINDREK** (1), K 1805; cf. **Pindor**
- PINDUR** cf. **PINDÓR**
- PINIOK** (1), E 1890; odpap. *zapinać*, < *wspinać się*
- PINK** *Johann* (1), AMC 1818; n. niem. (B, FAM); Ry2
- PINKA** *Johann, Josef* (2), 2AMC (1818, 1870); odpap. *pinka* ‘ptak zięba’; też ‘gatunek ryby’ (Ry1); n. czes. (DM); Ry2
- PINKAS** (102), 2AMC (1818, 1870); 68E: 13 [1801–1839], 18 [1840–1859], 37 [1860–1900]; 32K (4 × 1805, 6 × 1813, 1824, 3 × 1825, 1827, 1831, 4 × 1845, 1859, 4 × 1862, 3 × 1880, 3 × 1886, 1898); I. odim. bibl. *Pinkas*; II. odpap. gw. ciesz. *pinkać* ‘ćwierkać, grać’ (SGŚC); też ‘brzdękać na strunach’ (ZSG), < *pinka* (Ry1); n. czes. (DM); M 1628, Ry2
- PINKAWA** (1), K 1859; odpap. gw. ciesz. i gw. śl. (opol.) *pinkawa* ‘zięba’ (Le), < gw. ciesz. *pinkać* ‘ćwierkać, grać’ (SGŚC), < czes. *pinkava* ‘zięba’; n. czes. *Pinkava* (DM); M 1794, Ry2
- PINKAWSKI** (1), K 1859; I. odm. *Pinka* (woj. wlkp., pow. śremski, gm. Dolsk), < *Pinkowce* (Słowacja, pow. Sobrance), < *Pinkovac* (gm. targowa w Austrii); II. odpap. gw. ciesz. *pinkać* ‘ćwierkać, grać’ (SGŚC); też ‘brzdękać na strunach’ (ZSG)
- PINKOWSKI** (7), 7K (1849, 1850, 1853, 1857, 2 × 1862, 1872); cf. **Pinkawski**; Ry2
- PINTER** (1), K 1819; n. węg. < odpap. węg. *pinter* ‘bednarz’
- PIOCH** (1), K 1805; I. odpap. gw. śl. < stp. *pioch* ‘piasek’ (MSGGŚ, T); II. n. niem. < odim. *Peter* (DN, FAM); Ry2
- PIOK** (1), K 1807; odpap. stp. *piac* ‘śpiewać’ (SStpAK); Ry2
- PIOKON** (1), K 1892; cf. **Piok**
- PIORKO** (2), 2E (1811, 1818); I. odpap. *pióro* (SNNP); II. od n. *Pióro* (T); Ry2
- PIOSZKA** (1), E 1805; cf. **Piotrowicz**
- PIOTROWICZ** (2), AMC 1818; K 1868; I. odim. *Piotr*, < *Pietr* (Ry1, SNNP); II. odm. *Piotrowi-ce* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie *Petrovice u Karviné*, gm. w kraju morawsko-śląskim, pow. Karwina w Cze-chach); Ry2
- PIPARSKI** *Franz* (1), AMC 1824; I. odm. *Piparo* (gm. w zach. cz. Neapolu); II. odpap. gw.

- ciesz. *pipa* 'aparat z kurkiem do pompowania beczki z piwem' (SGŚC); też 'mąka na chleb razowy; żarnówka' (ZSG)
- PIPEK** *Franz* (1), AMC 1869; cf. **Piparski**; n. czes. *Pípek* (DM); Ry2
- PIPERBERG** *Jorg* (1), AMC 1818; n. złoż. < odp. śrwniem. *piper* 'pieprz' + niem. *Berg* 'góra, wzgórze'
- PIPKA** (2), E 1887; K 1827; cf. **Piparski**; od n. *Pípa* (T); DM, Ry2, T
- PIRCHAŁA** (3), 3K (1831, 1845, 1860); odp. *pierzgać* 'uciekać, znikać'; Ry2
- PIRCZA** (3), 3K (2 × 1845, 1856); odp. stp. *pierca* 'popierający, rzecznik, zastępca procesowy, adwokat' (SStpAK)
- PIRKO** *Paul* (1), AMC 1824; odp. *pier-*, *pir-* (Ry1); cf. **Pierko**; n. czes. *Pírko* (DM); Ry2
- PIRNER** (2), 2K (1867, 1870); n. niem (B, FAM)
- PISARCZYK** (2), AMC 1880; K 1886; cf. **Pisarek**; możliwe < odp. ukrain. *писарчык* 'syn pisarza, kancelisty'; L, Ry2, T
- PISAREK** (2), 2K (1870, 1872); odp. *pisarek* 'lichy pisarz'; też < gw. młp. 'kupiec' (Ry1, T), < *писаć*; M 1658, Ry2
- PISARSKI** (2), 2K (1886, 1895); I. odm. *Pisarzowice* (woj. śl., pow. bielski, gm. Wilamowice oraz pow. gliwicki, gm. Toszek; też liczne w woj. dolnośl., w woj. opol.); II. odp. *pisarski* (Ry1, T); III. od n. *Pisarz* (T); Ry2
- PISCHEL** (2), 2K (2 × 1849); n. niem. (B, DN)
- PISKORNIAK** *Franz* (1), AMC 1818; cf. **Piskorz**
- PISKORSKI** (1), K 1867; odm. *Piskory* (woj. wlkp., pow. kaliski, gm. Blizanów); Ry2
- PISKORZ** (16), 16K (2 × 1805, 1811, 1819, 1833, 1839, 1849, 1859, 3 × 1862, 1866, 1870, 1885, 1893, 1898); odp. *piskorz* 'gatunek ryby' (BSZ, Le, MC, Ry1, SSNP, T); M 1580, Ry2
- PISKUR** *Gertruda, Franz* (2), 2AMC (2 × 1870); odp. stp. *piskurz* 'piszczątka gliniana'; też 'skąpiec' (SStpAK, SW); < *piskorz* 'gatunek ryby'
- PISKURZ** (3), 3K (1869, 1872, 1875); cf. **Piskur**; cf. **Piskorz**; M 1577, Ry2
- PISZ** (28), 14E (1818, 1852, 5 × 1866, 2 × 1878, 3 × 1889, 2 × 1891); 14K (1805, 6 × 1813, 2 × 1824, 1832, 1845, 1848, 1854, 1860); I. odm. *Pisz* (woj. warm.-mazur., pow. piski); II. odp. *писаć* (T); M 1571, Ry2
- PISZCZAK** (1), K 1891; odp. *pisk*, *piszczeć* (Ry1); cf. **Piszczek**; Ry2
- PISZCZEK** (8), 8K (1873, 4 × 1878, 2 × 1892, 1899); odp. *piszczek* < gw. ciesz. i gw. śl. 'gwizdek' (MSGP, SGŚC); też < stp. 'trębacz' (T), 'instrument dęty', 'ptak, świergotek' (MC, T), < *pisk*, *piszczeć* (Ry1); M 1679, Ry2
- PISZCZOK** (1), K 1872; cf. **Piszczek**; Ry2
- PITA** (3), 3K (1878, 1880, 1881); odp. *pita* < gw. śl. przen. 'nieudacznik'; też *vulva* (MSGŚS), < gw. kasz. 'pijak' (MSGP); BSZ
- PITAK** (2), AMC 1880; E 1811; odp. gw. młp. *pitak* 'grdyka' (MSGP)
- PITEK** (1), E 1859; odp. gw. ciesz. *pitolić* 'grać nieumiejętnie na instrumencie' (SGŚC), < gw. ciesz. *pitka* 'genitalia kobiety' (SGŚC), < gw. młp. i gw. kasz. *pita* 'pijak' (MSGP), < *pitak* (Ry1); Ry2
- PITEL** (2), AMC 1818; K 1892; n. czes. < odp. *pitel* 'pijak' (DM)
- PITTICH** (1), K 1813; cf. **Pitel**
- PITTOR** (1), K 1836; cf. **Pittel**
- PITWAK** *Johann* (1), AMC 1860; odp. gw. śl. i gw. młp. *pitwak* 'tępy nóż' (MSGP)
- PITZ** (1), K 1835; n. niem. (BSZ, FAM)
- PITZEK** (1), K 1824; odim. *Piotr*; możliwe < odp. śrwniem. *bicken* 'kilof'
- PIWCZYK** (1), K 1897; cf. **Piwko**; Ry2
- PIWEK** (1), K 1849; cf. **Piwko**; Ry1, Ry2
- PIWKO** (85), 4AMC (3 × 1818, 1890), 62E: 10 [1801–1839], 52 [1860–1900]; 19K (1813, 2 × 1817, 1824, 1829, 1845, 2 × 1848, 2 × 1849, 1850, 1859, 6 × 1892, 1898); odp. *piwo* (Ry1, SNNP); n. czes. *Pivko* (DM); M 1571, Ry2
- PIWOŃ** (3), 3K (2 × 1813, 1816) cf. **Piwko**; n. czes. *Pivoň* (DM); Ry2
- PIWOR** (1), K 1859; cf. **Piwko**; Ry1
- PIWOWARZIK** (1), K 1836; złoż. od przezwiska dwuczłonowego < odp. *piwo* + gw. śl. *warzić* 'gotować' < 'piwowar'; Ry2
- PLACHTIŃSKI** (1), K 1856; odm. *Plachty* (woj. maz., pow. radomski, gm. Pionki; woj. pomor., pow. kościerski, gm. Liniewo)
- PLACHY** (1), K 1849; n. czes. *Plachý* (DM)

- PLANEK** (1), K 1813; I. odp. *plan* < gw. wlkp. 'duża płachta o różnym zastosowaniu; plandeka' (MSGP); też < gw. maz. 'pole, parcela, na której stoją w zwartej zabudowie domy' (MSGP); II. odm. *Planá* (niem. *Plan*, liczne w Austrii); Ry2
- PLANKA** (1), K 1801; cf. **Planek**; n. czes. (DM)
- PLANKERBERG** (1), E 1880; złoż. < odp. niem. *blanc* 'biały' + niem. *Berg* 'góra, wzgórze'
- PLANKERBERGER** (8), 7E (1863, 2 × 1866, 1870, 1879, 1880, 1882); K 1859; złoż. < odp. niem. *blanc* 'biały' + stwniem. *berger* 'mieszkaniec gór' (lub < stwniem. *bergære* 'ten, kto coś ukrywa')
- PLANNENBERGER** (1), E 1875; złoż. < odp. niem. *planen* 'planować' + stwniem. *berger* 'mieszkaniec gór' (lub drugi człon < stwniem. *bergære* 'ten, kto coś ukrywa')
- PLANY** (12), 2E (1824, 1868); 10K (1807, 1846, 1848, 3 × 1849, 2 × 1856, 1859, 1860); cf. **Planek**; n. czes. *Planý* (DM)
- PLASKI** (1), K 1840; odp. gw. ciesz. *plaski* 'płaski' (ZSG); Ry1, SNNP
- PLASKOCZ** (1), K 1830; odp. gw. ciesz, gw. śl., gw. młp., gw. wlkp. i gw. kasz. *plaskaty* 'spłaszczony, płaski' (MSGP, SGŚC); Ry2
- PLASUŃ** (5), 5K (2 × 1849, 1862, 1864, 1866); cf. **Plaski**; M 1797, Ry2
- PLASZCZOK** (27), 27K (5 × 1805, 1810, 10 × 1812, 1821, 1824, 1828, 1831, 1833, 1841, 2 × 1845, 1846, 1848, 1849); cf. **Plaskocz**; Ry2
- PLASZKA** (1), E 1873; cf. **Plaski**; Ry2
- PLASZOK** *Anna* (1), AMC 1890; cf. **Plaskocz**
- PLAZUN** (1), K 1867; odp. gw. ciesz. *plaziok* 'płaski kamień' (ZSG)
- PLECHACZ** *Edmund, Franz* (2), 2AMC (2 × 1818); odp. gw. ciesz. *plech* < stp. *plach* 'blacha'; też 'blacha do pieczenia ciasta' (SGŚC), < stp. *plecha* 'tonsura'; też 'ksiądz, klecha', 'plama'
- PLESNIK** (1), K 1872; odp. gw. ciesz. *pleś* 'pleśń' (ZSG), < *pleśniak* 'stary miód'; n. czes. *Plesník* (DM)
- PLETNICKI** (5), AMC 1818; 4K (1883, 1890, 1892, 1895); odp. *pleść* (L); Ry2
- PLETZKI** (1), K 1842; od niem. n. os. *Pletz* < odm. *Plate* (Niemcy, okręg Schwerin)
- PLEWANIK** (1), K 1894; Ry2; cf. **Plewnik**
- PLEWNIAK** (8), 8K (1887, 2 × 1888, 3 × 1890, 1891, 1896); odp. gw. ciesz. *plewnia* 'szopa obok stodoły lub przegroda w stodole'; też 'boczna kieszeń' (ZSG); cf. **Plewnik** (Ry1)
- PLEWNIK** (1), K 1897; odp. gw. ciesz. *plewnik* 'plewnia', < stp. *plewa* 'część kłosa, łuska osłaniająca ziarno' (ZSG); cf. **Plewniak**
- PLICH** (1), E 1878; odp. *plich* 'blacha'; też 'łysinina' (T); por. też < gw. ciesz. *plichta* 'słaba karta do gry' (SGŚC); Ry2
- PLINIA** *Josef* (1), AMC 1890; odp. gw. młp. *plinka* 'cieniutka błonka na gojącej się ranie' (SGPK, t. 4); Ry2
- PLINTA** (44), AMC 1818; 37E (1811, 1867, 2 × 1877, 4 × 1881, 1883, 1884, 1887, 4 × 1889, 1890, 1892, 2 × 1895, 11 × 1896, 7 × 1900); 6K (1810, 2 × 1833, 1876, 1888, 1889); odp. *plinta* 'płaska cegła' (T); Ry2
- PLISZ** (13), AMC 1818; 2E (1889, 1891); 10K (1866, 1887, 1888, 2 × 1889, 1890, 1893, 1895, 2 × 1896); odp. gw. ciesz. *plisz* 'plusz, tkanina puszysta' (SGŚC, ZSG); Ry2
- PLITZNER** *Robert* (1), AMC 1818; cf. **Pletz**; możliwe też < odp. niem. *Platz* 'miejsce, teren'
- PLIZA** (1), E 1887; odp. gw. młp. *plizga* 'ptak, pliszka' (MSGP); też 'najmniejszy z trzech kijów używanych przez chłopców w grze zwanej pliszka' (Ry1)
- PLOCEK** (1), E 1896; I. odp. gw. ciesz. *ploczek* 'miejsce nad wodą do prania bielizny' (SGŚC); II. od niem. n. os. *Plotz* < odp. śrniem. *block* 'masywny, dobrze wyrosnięty'; możliwe też < odp. śrniem. *blate* 'metalowy napierśnik'; Ry2
- PLOCH** (3), 3K (1884, 1886, 1888); odp. *płochy* 'swawolny, lekkomyślny', < *płochy* 'grzebień tkacki'; n. czes. (B, DM); Ry2
- PLOK** (1), E 1884; cf. **Plocek**; Ry2
- PLONKA** cf. **PŁONKA**
- PLOSZEK** (33), 3AMC (1818, 1869, 1870); 10E (2 × 1803, 1806, 1811, 1815, 1816, 2 × 1835, 1840, 1842); 20K (8 × 1805, 2 × 1807, 1812, 4 × 1813,

- 1815, 1824, 1828, 1831, 1849); odp. gw. ciesz. *płoso* 'głębina w rzece, dół napelniony wodą' (ZSG), < *płoszyć*
- PLOT** *Paul* (1), AMC 1860; n. czes. (DM); B
- PLUCZAR** (2), 2E (1858, 1860); odp. gw. ciesz. *plucar* 'beczka gliniana na wodę lub na kiszoną kapustę' (ZSG)
- PLUCZIŃSKI** (1), K 1874; odm. *Plucice* (woj. łódz., pow. piotrkowski, gm. Gorzkowice)
- PLUHAR** (1), K 1875; n. czes. *Pluhař* (DM, FAM)
- PLUSZEK** (1), K 1806; odp. *plusz*; cf. **Plisz**
- PLUTA** (1), K 1884; odp. gw. ciesz. *pluta* < stp. *pluta* 'długotrwały deszcz, ślota' (ZSG); też < gw. wlkp., gw. kasz. i gw. Pom. Pd. 'kałuża, bajoro' (MSGP); BSZ, Le, MC, Ry1, Ry2, SNNP, T
- PLĄCZEK** (4), 2E (2 × 1890); 2K (1813, 1830); odp. *plączek* 'roniący łyzy' (BSZ, Ry1, SNNP, T); L, M 1621, Ry2
- PLAWICZKA** (2), 2E (1806, 1869); odp. stp. *plawać* 'pływać' (SStpAK); też < gw. kasz. *plaw* 'bagnó, trzęsawisko' (MSGP)
- PŁONKA** *Anna, Anton, Bronisława, Josef, Kazimierz, Stanisław* (6), 5AMC (2 × 1818, 3 × 1880); E 1889; odp. *płonka* 'drzewo niezszczipione'; też 'przerębel' (MC, T); Ry2;
- PŁONKA** *Josef* (1), AMC 1818
- PŁOSZKA** (2), 2E (1801, 1863); cf. **Płoszek**; Ry2
- PNIAKOWSKI** (1), K 1893; I. odm. *Pniaki* (woj. świętokrz., pow. włoszczowski, gm. Secemin; woj. dolnośl., pow. kłodzki, gm. Nowa Ruda); II. odp. gw. młp. *pniak* 'ul'; też < gw. młp. 'zab spróchniały lub resztką w działle pozostała po zębie' (MSGP); Ry1, Ry2
- PNIANEK** (1), K 1882; cf. **Pniakowski**
- PNIOK** (47), AMC 1818; E 1895, 45K: 4 [1801–1839], 22 [1840–1859], 19 [1860–1900]; odp. gw. ciesz. *pniok* 'pniak, pieniek' (ZSG); L, M 1653, Ry2
- POBAS** (2), 2K (1833, 1890); odp. *pobierać*; L
- POBIEZNIK** (6), 6E (1814, 1816, 1827, 1829, 2 × 1832); odp. *pobiezać*
- POBORSKI** *Adam* (1), AMC 1818; I. odm. *Poborowo* (woj. pomor., pow. bytowski, gm. Trzebielino; woj. warm.-mazur., pow. lidzbarski, gm. Lubomino); II. odp. *poborowy* 'obywatel podlegający obowiązkowi odbycia służby wojskowej'; n. czes. *Poborský* (DM); Ry2
- POCH** (1), E 1805; odp. gw. śl. *pochać* 'dokażywać'; też 'coś nabroić' (BSZ); B, DM, Ry2
- POCHABA** (18), 18K (1804, 6 × 1810, 2 × 1828, 1830, 1831, 1845, 3 × 1849, 1893, 1896, 1899); odp. gw. czes. *pochabý* 'słaby, wąty', < gw. czes. *pocháb* 'dzikus, postrzeleniec'; M 1704, Ry2
- POCHILLA** (1), K 1836; odp. *pochylić*
- POCHLUDA** (1), K 1895; odp. czes. *pohledný* 'przystojny', możliwe < niem. (odetn.) *Pohl* 'Polak'
- POCHLUDKA** (2), 2K (1834, 1848); cf. **Pochluda**; Ry2
- POCHOPNIK** (1), K 1875; odp. *pochopny* 'szybki, nierozważny w działaniu'
- POCIĄG** (1), E 1804; odp. stp. *pociąg* 'dalszy ciąg'; też 'ciężar, powinność'; 'zaprzęg, sprzężaj' (SStpAK); Ry2
- POCIORA** (2), 2K (1881, 1896); odp. *paciorek* 'koral', < stp. *pacierz* 'różaniec'
- POCIOREK** (3), 3E (2 × 1880, 1889); cf. **Paciora**; M 1689, Ry2(0)
- POCZKA** (1), K 1828; odp. *paczka*; Ry2
- POCZTAŃSKI** (1), K 1848; odp. gw. śl., gw. młp. i gw. kresowej *poczta* 'dar (najczęściej w naturze) zanoszony do domu weselnego, także składka na alkohol' (MSGP); Ry2
- PODBORSKI** (1), K 1878; odm. *Podbór* (woj. lub., pow. tomaszowski; też gm. Tyszowce), < *Podborze* (liczne wsie w woj. młp., w woj. pokarp., w woj. maz.)
- PODEBSKI** (1), K 1840; odm. *Poddębie* (woj. maz., pow. legionowski, gm. Wieliszew)
- PODEHRADZKI** (1), E 1887; pol. *Podgrodzki*; n. czes. *Podehradský* (DM)
- PODERMAŃSKI** (1), K 1813; odp. *poderwać*; Ry2
- PODESZWA** (1), K 1872; odp. stp. *podeszwa* 'zewnątrzna część spodu obuwia' (SStp.); n. czes. *Podešva* (DM); L, M 1649, MC, Ry1, Ry2, T

- PODGAJSKI** (2), 2E (1814, 1819); odp. *podgajski* 'mieszkający pod gajem'; M 1676, Ry2
- PODGÓRSKI** (2), 2E (1816, 1827); odp. *podgórski* 'mieszkający pod górą, w okolicach gór'; M 1699, Ry2
- PODGRABIŃSKI** (4), 4K (1825, 1851, 1863, 1865); złoż. < odp. *pod* + odm. *Grabina* (liczne w woj., łódz., w woj. maz., w woj. wlkp.)
- PODHORNY** (1), E 1885; odm. *Podhorce* (woj. lub., pow. hrubieszowski, gm. Werbkowice oraz pow. tomaszowski; też na Ukrainie); pol. *Podgórnny*; n. czes. *Podhorný* (DM)
- PODLEŚNY** (2), 2E (1875, 1884); I. odp. *podleśny* 'położony w pobliżu lasu'; też 'dozorca lasu, pomocnik leśniczego' (T); II. odm. *Podlesie* (woj. podkarp., pow. dębicki, gm. Czarna); n. czes. *Podlesný* (DM); Ry2
- PODOBORA** (1), K 1849; odm. *Podobora* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie cz. gm. Kocobędz w kraju morawsko-śląskim w Czechach); możliwe od przezwiska *Podobora* 'mieszkający w pobliżu obory'
- PODOLAK** (9), 9E (3 × 1889, 1891, 3 × 1895, 1897, 1898); 'mieszkaniec Podola' < od nazwy krajiny histor. i geogr. na terytorium Ukrainy; n. czes. *Podolák* (DM); L, Ry2(0); **PADOLAK** (2), 2K (1895, 1897); Ry2(0); **PODOŁOK** (2), 2K (2 × 1829); gw. (śl.) wariant n. *Podolak*
- PODOŁOK** cf. **PODOLAK**
- PODOLSKI** (1), K 1877; cf. **Podolak**; też < *Podolce* (Kresy Pd.-Wsch., pow. Lwów) (Le, SNNP); n. czes. *Podolský*; Ry2
- PODRABIŃSKI** (2), 2K (1849, 1878); I. odm. *Podrąbiona* (woj. pomor., pow. kościerski, gm. Karsin), < *Podrabalina* (przys. w woj. podlas., pow. suwalski, gm. Bakalarzewo); II. odp. *podrabinek* 'pomocnik rabina'; III. od n. *Podrabinek* (zaklasyfikowane w słowniku A jako żyd. n. os.); Ry2
- PODSTAWEK** (1), K 1822 I. odp. stp. *podstawek* 'podkład'; też 'płyta granitowa pod słupem' (T); II. od nazwy herbu *Podstawa*, nadanego w Królestwie Polskim (HP, T); Ry2
- PODSTAWKA** (1), E 1801; I. odp. gw. młp. *podstawka* 'nasada u pługą' (Ry1, T); II. od n. *Podstawa*; Ry2
- PODŻORNY** (2), 2E (1879, 1899); od przezwiska *Podżorny* 'mieszkający w okolicach Żor (woj. śl., pow. rybnicki); pot. 'pod Żorami'; Ry2
- PODŻORSKI** (12), 2AMC (2 × 1880); 10E (1877, 1885, 1887, 1893, 4 × 1894, 2 × 1897); cf. **Podżorny**; M 1717, Ry2
- POHANEK** *Viktoria* (1), AMC 1818; odp. *pogannin*, < *pohan* (wpływ czes., i słowac.); por. n. czes. *Pohan*, *Pohanka* (DM)
- POHIDAL** (1), K 1895; I. odp. niem. *Pohl* 'Polak'; II. odim. *Polikarp*, *Apolonia*, *Leopold*;
- POHLIDAL** (4), 2AMC (1818, 1870); 2K (1812, 1856)
- POHL** (17), 2AMC (1860, 1870); 15K (1849, 1852, 1853, 1854, 5 × 1855, 1856, 1878, 1881, 1887, 1888, 1889); niem. n. os. < odm. *Pohl* (Niemcy, pow. Rhein-Lahn) (L, MC), < *Polina* (Słowacja, kraj bańskobystrzycki, pow. Revúca); też < odetn. niem. *Pohl* 'Polak' (B, DM, DN, FAM); Ry2
- POHLIDAL** cf. **POHIDAL**
- POHLUDKA** (1), K 1881; od niem. n. os. o podst. *Pohl-* (L); por. ap. gw. ciesz. *pohladac* < czes. *pohládit* 'pogłaskać' (ZSG); Ry2
- POHORNY** (1), K 1845; cf. **Podhorski**
- POHORSKI** (1), K 1900; cf. **Podhorny**; n. czes. *Pohorský* (DM, L); Ry2
- POJMAN** (1), K 1891; odp. *pojmany*, *pojman* 'schwyty' (Le, SNNP); Ry2
- POKORNY** (13), 2AMC (1818, 1870); 11K (1811, 1833, 2 × 1849, 1870, 1877, 1881, 1891, 1893, 2 × 1896); odp. stp. *pokornny* 'uległy' (MC, SNNP), < *pokora* (Ry1); też < gw. ciesz. 'żałoba' (SGŚC); n. czes. *Pokorný* (B, DM, DN, FAM); M 1628, Ry2
- POKOSTA** *Marie* (1), AMC 1870; odp. gw. ciesz. < stp. *pokos* 'pas skoszonego zboża, trawy, koniczyny' (SStpAK)
- POKSZIWA** (1), K 1847; odp. gw. ciesz. *po-krziwa* 'pokrzywa' (ZSG); M 1632
- POKUSA** (1), K 1872; odp. gw. ciesz. *pokusa* 'kusiciel, zły duch' (ZSG); Ry2
- POLACH** (3), E 1900; 2K (1846, 1849); cf. **Polak**; możliwe też < odp. gw. moraw. *polach* 'wiatr wiejący od Polski'; n. czes. *Polach* (DM); M 1580, Ry2

- POLACZEK** (13), 4AMC (1818, 1872, 2 × 1880); 5E (1888, 2 × 1894, 2 × 1897); 4K (1892, 1893, 1896, 1897); cf. **Polak**; n. czes. *Poláček* (DM); A, BSZ, L, Le, M 1621, MC, Ry2, SNNP; **POLOCZEK** (49), 2AMC (1818, 1880); 28E (3 × 1811, 1874, 1877, 1879, 1881, 2 × 1884, 3 × 1887, 1890, 6 × 1891, 2 × 1895, 7 × 1899); 19K (4 × 1804, 4 × 1813, 1824, 1833, 1866, 1888, 1894, 1896, 5 × 1900); gw. (śl.) wariant n. *Polaczek*; L, M 1689, Ry1, Ry2
- POLAJ** (1), K 1848; odpap. *pole*, < *polać*; Ry2
- POLAK** (68), 12AMC (3 × 1818, 4 × 1860, 5 × 1880); 8E (1807, 1878, 1880, 2 × 1883, 3 × 1894); 48K: 9 [1801–1839], 3 [1840–1859], 36 [1860–1900]; odetn. *Polak* (A, BSZ, L, Le, M 1571, MC, SNNP); por. odpap. gw. ciesz. *polak* ‘wiatr wiejący od Polski’ (ZSG); n. czes. *Polák* (DM); Ry2; **POLOK** (55), 2AMC (1818, 1880); 36E (1820, 1828, 1877, 2 × 1879, 5 × 1882, 1887, 1889, 2 × 1890, 6 × 1891, 1893, 4 × 1894, 3 × 1897, 7 × 1898, 1900); 17K (1805, 1809, 8 × 1813, 5 × 1824, 2 × 1827); możliwe < odpap. gw. ciesz. *polok* ‘wiatr wiejący od Polski’ (ZSG); gw. (śl.) wariant n. *Polak*; M 1649, Ry1; **POLLOK** (9), 9K (1813, 1845, 7 × 1849); cf. **Polok**; L, Ry2
- POLAKOWSKI** (4), AMC 1824; 3E (1815, 2 × 1813); odm. *Polakowo* (woj. zach.pom., pow. łobeski; też pow. świdwiński, gm. Rąbino); Ry2
- POLANŃSKI** (14), 2AMC (1818, 1872); 12K (1813, 1831, 1833, 3 × 1849, 1859, 1880, 1886, 1892, 2 × 1896); I. odm. *Polana* (liczne występujące nazwy miejscowości w Polsce, na Białorusi, na Ukrainie, w Rosji) (A), < *Polany* (liczne w woj. młp., w woj. maz., w woj. podkarp.), < *Polanka* (woj. młp., pow. myślenicki; też na Ukrainie); II. od hydr. *Polanka* (potok, dopływ Stradomki oraz potok, dopływ Kwisy); III. od oron. *Polanka* (góra w Beskidzie Niskim oraz w Górach Karczawskich) (Le); n. czes. *Polanský* (DM); Ry2
- POLARCZYK** (2), 2K (1833, 1851); odpap. *polarny*; Ry2
- POLARSKI** (1), K 1836; odpap. *polarny*; Ry2
- POLAS** (1), K 1890; cf. **Polak** (L); Ry2(0)
- POLASIŃSKI** (1), K 1878; odm. *Polaszki* (woj. pomor., pow. sztumski); Ry2
- POLASZEK** (1), K 1887; cf. **Polak**; n. czes. *Polášek* (DM); Ry2
- POLASZTIK** (2), 2K (2 × 1863); n. czes. *Polaštitik* (DM)
- POLCZYK** (1), E 1815; odim. *Polonus*, < *Polikarp* (MC, Ry1); cf. **Polak** (L); Ry2
- POLCZYŃSKI** (4), 4K (1824, 1836, 1849, 1871); odm. *Polczyño* (woj. pomor., pow. pucki; woj. zach.pom., pow. pyrzycki, gm. Lipiany); Ry2
- POLEDNIK** (6), 6K (1828, 1849, 1870, 1873, 1878, 1882); odpap. *południe* (Ry1); n. czes. *Poledník* (DM); Ry2
- POLEJSKI** (3), 3K (2 × 1813, 1839); I. odm. *Polejki* (woj. warm.-maz., pow. olsztyński, gm. Jonkowo); II. odpap. gw. ciesz. *polej* ‘gatunek mięty’ (CSG)
- POLEMAJERSKI** (1), K 1813; złoż. (hybryda) od przezwiska dwuczłonowego < odpap. *pole* + stp. *majer* (< śrwniem. *meier* ‘dzierzawca, zarządca, gospodarz’) ‘folwark’ + przyrostek *-ski* ‘właściciel folwarku; folwarczny’; może też < odpap. *pole* + społ. niem. n. os. *Maier* w znac. ‘obrabiający pole Majera’
- POLEŚNY** (7), 7K (2 × 1801, 2 × 1805, 1808, 1813, 1836); I. odpap. gw. ciesz. *poleśny* ‘leśniczy’ (ZSG), < stp. ‘pozostały po lesie’ (SStpAK); II. odm. *Polesie* (krajina geograf. i histor. leżąca na terytorium obecnej Białorusi i Ukrainy, częściowo też Polski i Rosji); n. czes. *Polesný* (DM); M 1693, Ry2; **POLEŚNO** (1), K 1829; gw. (śl.) wariant n. *Poleśny*; cf. **Poleśny**
- POLEVSKI** (1), K 1862; odm. *Polevsko* (Czechy, w pobliżu Nowego Boru)
- POLEWNY** (2), 2K (1801, 1813); odpap. gw. ciesz. < stp. *polewka* ‘rosół’; też ‘jakakolwiek zupa’ (ZSG)
- POLIKARP** (1), K 1849; odim. *Polikarp*; Ry2
- POLISZNO** (1), K 1813; odm. *Polichno* (liczne w woj. łódz., w woj. lub., w woj. lubus., i w woj. kujaw.-pomor.)
- POLKA** (5), AMC 1890; 4K (3 × 1849, 1895); cf. **Polak** (BSZ); L, DM, Ry2

- POLKOWSKI** (1), K 1898; odm. *Polków* (woj. łódz., pow. zduńskowolski), < *Polkowice* (woj. dolnośl., pow. polkowicki); Ry2
- POLL** *Anna* (1), AMC 1824; odim. *Polonus*, < *Polikarp* (MC, Ry1); n. niem. (FAM); Ry2
- POLLEK** (1), K 1838; cf. **Poll**; Ry2(0)
- POLLER** (1), K 1828; n. niem. (FAM); Ry2
- POLLO** (1), E 1837; cf. **Poll**; możliwe < odpap. *polny*; Ry2; **POLO** (6), 3E (1836, 1837, 1854); 3K (1804, 1836, 1845)
- POLLOK** cf. **POLOK**
- POLLZER** (1), K 1824; cf. **Poltz**
- POLNO** cf. **POLNY**
- POLNY** (15), AMC 1860; 2E (1815, 1869); 12K (1806, 1813, 1817, 1823, 1828, 1831, 1833, 1859, 1886, 1887, 1896, 1900); odpap. *polny*; Ry2
- POLNO** (4), AMC 1890; 3K (1824, 1836, 1863); cf. **Polny**
- POLO** cf. **POLL**
- POLOCZEK** cf. **POLACZEK**
- POLOK** cf. **POLAK**
- POLONY** (5), 5K (1882, 1891, 1893, 2 × 1895); I. odm. *Palonki* (woj. świętokrz., pow. buski); II. odpap. gw. ciesz. < stp. *polić* ‘palić’; też ‘odczuwać zgage’ (ZSG); Ry2
- POLÓŃSKI** (3), 3K (1813, 1824, 1894); od oron. *Potoński Wierch* (szczyt we wsch. cz. Beskidu Niskiego)
- POLTIN** (1), K 1801; od niem. n. os. *Polt* < odim. o podst. *Bald-*
- POLTZ** (1), K 1812; niem. n. os. < odm. *Pölzig* (Niemcy, gm. Greiz); możliwe też od niem. n. os. *Polz* < odim. o podst. *Bald-* bądź < odpap. śrwniem. *belz* ‘kożuch’; Ry2
- POLUCKA** *Adolfine* (1), AMC 1824; I. odim. *Apolonia*, < *Leopold*; II. od niem. n. os. *Pohl* < odpap. *pole*, < *pół*; II. odetn. niem. *Pohl* ‘Polak’
- POLZ** *Manfred* (1), AMC 1890; n. niem. (FAM); Ry2
- POLZER** *Josef* (1), AMC 1818; n. niem. (FAM); Ry2
- POLYKACZ** (4), 4K (1813, 2 × 1824, 1840); odpap. gw. ciesz. *polykacz* ‘przełyk’ (ZSG); *M 1641*
- POMERANZ** *Berta, Izaak, Salomon* (3), 3AMC (1860, 2 × 1880); I. odpap. *pomarańcza*; II. od niem. nazwy (odetn.) *Pomaranz* ‘mieszka-
- niec Pom. Zach.’; **POMERAUZ** *Jirel* (1), AMC 1818; Ry2(0)
- POMIANEK** (6), AMC 1818; 5K (1872, 1875, 2 × 1882, 1900); I. odpap. stp. *pomian* ‘hasło, godło, patrol’ (Ry1, SStpAK); też < gw. wlkp. *pomiana* ‘coś dziwnego, ruch, zamieszanie’ (MSGP); II. od nazwy herbu szlacheckiego *Pomian*; III. odm. *Pomian* (woj. maz., pow. ostrołęcki, gm. Czerwin), < *Pomiany* (liczne w woj. wlkp., w woj. podlas.); Ry2
- POMIANOWSKI** (1), K 1880; cf. **Pomianek**; Ry2
- POMP** (5), 5K (1813, 1836, 1845, 1847, 1848); n. niem. (B, DN); Ry2
- POMPA** (2), 2E (1877, 1900); odpap. *pompa* ‘przyrząd do podwyższania poziomu cieczy’ (MC, T); *M 1577*, Ry2
- POMYKACZ** (25), 2AMC (2 × 1880); 23E (1808, 1869, 1873, 2 × 1878, 5 × 1881, 4 × 1885, 2 × 1889, 4 × 1890, 2 × 1893, 1896); odpap. gw. ciesz., gw. śl., gw. młp. i gw. wlkp. *pomykać się* ‘przesuwać się’ (MSGP, SGŚC), < *pomykać* ‘biec, przemieszczać się szybko’ (Ry1); *M 1718*, Ry2
- PONC** cf. **POŃC**
- PONCZA** (83), 80E: 80 [1860–1900]; 3K (1870, 1876, 1881); cf. **Pońc**; *M 1628*, Ry2; **POŃCZA** (1), E 1860; Ry2
- PONECHAT** (1), K 1842; odpap. gw. ciesz < stp. *poniechać* ‘przestać coś robić, zaniechać’ (ZSG)
- PONEK** (1), E 1831; odpap. *pan*; Ry2
- PONGRACZ** (2), 2K (2 × 1849); odim. *Pankracy*
- PONZ** (3), 3K (1824, 1841, 1899); odpap. *pęzieć* ‘biednać, chudnąć’
- POŃC** (1), K 1889; odpap. *poncz* ‘gorący napój z alkoholu i herbaty’; Ry2; **PONC** (1), K 1900; n. czes. *Ponc* (DM); Ry2
- POŃCZA** cf. **PONCZA**
- POPEK** (98), 11AMC (5 × 1818, 6 × 1890); 23E (1810, 2 × 1876, 3 × 1879, 4 × 1882, 2 × 1884, 6 × 1886, 1890, 1893, 2 × 1894, 1898); 64K: 56 [1801–1839], 7 [1840–1859], 1 [1860–1900]; I. odpap. *poppek* < gw. młp. ‘klocek’ (T); też < gw. młp. ‘mały ptaszek’ (SGPK, t. 4), < *pop* (BSZ, Ry1, T); też < gw. ciesz. ‘klej szewski’

- (SGŚC); II. od n. *Pop*; n. czes. (DM); *M 1588*, Ry2
- POPELKA** (1), K 1892; cf. **Poppek**; n. czes. (DM); Ry2(0)
- POPER** (3), AMC 1818; 2K (1813, 1857); od niem. n. os. *Popper* (B) < odm. *Popelov* (niem. *Popeln*, Czechy), < *Popielów* (niem. *Gemeinde Poppelau*, gm. w woj. opol., pow. opolski); Ry2
- POPIELEK** (1), K 1852; *M 1588*; cf. **Popiołek**
- POPIOŁ** (1), K 1868; odp. *popiół* (Ry1); Ry2
- POPIOŁEK** (9), 2AMC (1818, 1890); 7K (1845, 1848, 2 × 1849, 1860, 1864, 1896); cf. **Popioł**; Ry1, Ry2(0)
- POPUNĀ** (1), K 1833; odp. *popon* 'nieślubny syn chłopki z dziedzicem'
- PORCZYŃSKI** (1), K 1833; odm. *Porczyny* (woj. łódz., pow. poddębicki); Ry2
- PORĘBSKI** (1), K 1900; I. odm. *Porębka* (w XIX wieku Księstwie Cieszyńskim); II. odp. gw. ciesz. < stp. *poręba* 'obszar, na którym wycięto drzewa w lesie' (ZSG) L, *M 1588*, Ry2
- PORFF** (1), E 1876; odim. *Porfiryj*, < *Porfir*, używ. w Kościele prawosł.
- PORGES** (1), cf. **Porff**; Ry2
- POROSŁO** (1), K 1842; odp. gw. ciesz. *porosnąć* 'wypuścić, urosnąć'; por. ap. gw. ciesz. *porosłe zboże* 'zboże, które wypuściło kielki' (ZSG)
- PORUBSKI** (1), E 1891; odm. *Porúbka* (Słowacja, kraj proszowski), < *Poruba* (Czechy, kraj morawsko-śląski); n. czes. *Porubský* (DM)
- PORWOŁ** (1), E 1818; odp. gw. śl. *porwać* 'rozerwać na kawałki' (T), < gw. ciesz. *porwany* 'o człowieku — szybki w ruchach, nerwowy, wybuchowy' (SGŚC); Ry2; **PARWOŁ** (1), E 1818; cf. **Porwoł**; możliwe też < odp. *parwa* 'początkowa szkoła miejska'; Ry2(0)
- PORZYSKO** (1), K 1864; odp. *pora*
- PÖSL** (3), 3K (1893, 1895, 1898); n. niem. (DN)
- POSŁUSZNY** (9), 9K (1804, 4 × 1813, 1814, 1815, 1830, 1831); odp. gw. ciesz. *posłuszny* < stp. 'wypełniający czyjaś wolę, uległy' (ZSG); n. czes. *Poslušný* (DM); Ry2
- POSMIK** *Andreas* (1), AMC 1872; odp. *posmyk* 'część brony'; Ry2
- POSNER** (1), K 1830; odm. *Poznań* (niem. *Posen*, woj. wlkp.); B, Ry2
- POSPICH** cf. **POŚPIECH**
- POSPIECH** cf. **POŚPIECH**
- POSPISZIL** (12), 3AMC (1862, 1870, 1890); E 1882; 8K (1805, 1830, 1842, 1845, 1846, 1847, 1856, 1887); n. czes. *Pospíšil* (DM)
- POSSELT** (1), K 1878; n. niem. (FAM); Ry2
- POSTAWKA** cf. **POSTOWKA**
- POSTEL** (1), K 1843; n. niem. (FAM); Ry2
- POSTOLKA** (1), K 1849; odp. gw. młp. i gw. maz. *postoly* 'chodaki plecione z łyka' (MSGP); Ry2
- POSTOWKA** (2), 2E (1858, 1861); odp. gw. ciesz. *postować* 'zatrzymywać się' (ZSG); **POSTAWKA** (2), 2K (2 × 1813); wariant n. *Postowka*; *M 1673*, Ry2
- POSTRZEDNIK** (9), 9K (2 × 1805, 1810, 2 × 1813, 1831, 1833, 1835, 1873); odp. gw. Pom. Pd. *postrzednik* 'pośrednik, rozjemca' (SGPK, t. 4, SW), < gw. ciesz. *postrzedni* 'środkowy, położony w środku' (ZSG); *M 1699*, Ry2
- POSZEK** (1), K 1827; od n. niem. *Posch* < odim. *Petrus*; Ry2
- POŚPIECH** (9), 9K (1801, 2 × 1805, 1807, 1859, 1860, 1861, 1866, 1896); odp. *pośpiech* (BSZ, Ry1); **M 1803**, Ry2; **POSPIECH** (5), 3AMC (3 × 1870); 2K (1805, 1866); n. czes. *Pospěch* (DM); **POSPICH** *Josef* (1), AMC 1890; wariant n. *Pośpiech*
- POTACZEK** (1), K 1852; odp. *potok* (Ry1); n. czes. *Potáček* (DM); Ry2
- POTEK** (1), K 1836; odp. gw. ciesz. *potek* 'kum, ojciec chrzestny' (Ry1, SGPK, t. 4, SGŚC); n. czes. *Pátek* (DM, FAM); Ry2
- POTICZEK** (1), K 1843; odp. gw. ciesz. *potek* 'ojciec chrzestny' (ZSG)
- POTKA** (1), K 1817; odp. gw. ciesz. *potka* 'matka chrzestna' (SGŚC)
- POTOCZEK** (1), E 1816; I. odp. gw. ciesz. *potoczek* 'strumyk' (ZSG), < *potok* (T); II. od n. *Potok* (T); n. czes. *Potoček* (DM); Ry2
- POTOCZNIK** (1), K 1899; cf. **Potoczek**; n. czes. *Potočník* (DM); Ry2
- POTRAWSKI** (1), K 1805; odp. gw. młp. *potraw* 'siano z drugiego koszenia', < *potrawa*,

- < gw. kasz. *potrawnica* 'poziomka lub truskawka' (MSGP), < czes. *potravina* 'artykuł spożywczy'
- POTYKA** (17), 5AMC (3 × 1869, 2 × 1880); 12K (4 × 1813, 2 × 1849, 1850, 1852, 1880, 1882, 1889, 1899); odp. *potykać się* (MC); cf. **Potyka**; M 1692, Ry2
- POTYKO** (1), K 1855; cf. **Potyka**
- POTYSZ** (1), K 1826; cf. **Potyka**; możliwe < odp. czes. *potýška* 'małe naczynie drewniane'; M 1839, Ry2
- PÖTZ** (2), 2K (1832, 1833); n. niem. (FAM)
- POWADA** (3), 3K (2 × 1849, 1863); odp. gw. ciesz., gw. śl., gw. młp., gw. kasz. i gw. Pom. Pd., *powadzić się* 'pokłócić się, posprzeczać się' (MSGP, SGŚC); Ry2
- POZNAŃSKI** (2); 2K (1809, 1819); odm. *Poznań* (woj. wlkp.) (Ry1, SNNP); Ry2
- PRACHT** *Jorg* (1), AMC 1818; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- PRACZEK** (2), 2K (1845, 1895); odp. *pracz* 'ten, kto pierze' (SNNP); Ry2
- PRACZKA** (5), 5K (2 × 1813, 1819, 1823, 1873); odp. *praczka* < gw. ciesz. < stp. 'bijatyka' (SGŚC); też < gw. młp. 'przyrząd z falistej blachy do ręcznego prania' (MSGP), 'kobieta dbająca o opierunek'; M 1728, Ry2; cf. **Praczek**; **PRACZKE** (1), K 1813; zgerm. wariant n. *Praczka*; Ry2
- PRACZKE** cf. **PRACZKA**
- PRADL** (1), K 1853; n. niem. (B, DN, FAM)
- PRAETORIUS** (1), K 1897; n. niem. (FAM)
- PRAMUS** (2), 2E (2 × 1890); odp. stp. *pram* 'prom' (SStpAK); Ry2
- PRANCZOK** (2), 2K (1856, 1859); odp. gw. ciesz. *prańczować* 'niefachowo gotować' (SGŚC); też 'nalewać, dolewać wody' (ZSG)
- PRASEE** (1), K 1875; n. niem. (FAM)
- PRASKA** (2), E 1881; K 1812; odm. *Praga* (Czechy, kraj środkowoczeski)
- PRASLER** (1), K 1801; n. niem. (FAM)
- PRASNOWSKI** (1), K 1877; cf. **Prażmowski**; Ry2
- PRAUS** (1), K 1891; odetn. *Prusowie* 'plemię bałtyckie, pruskie' (SNNP); B, DM, FAM, Ry2
- PRAUSA** *Robert* (1), AMC 1818; cf. **Praus**; B, Ry2
- PRAWY** (1), K 1889; odp. gw. ciesz. *prawy* < stp. 'prawdziwy'; też 'sprawiedliwy' (ZSG)
- PRAWDA** (3), 3K (2 × 1813, 1832); odp. *prawda* (A, Ry1, SNNP); też < gw. młp. 'krażek w maślnicy' (MSGP); n. czes. *Pravda* (DM); A, Ry2
- PRAWDZIK** (3), E 1867; 2K (1832, 1836); cf. **Prawda**; Ry1; n. czes. *Pravdik* (DM); Ry2;
- PROWDZIK** (2), 2E (1802, 1832); odp. gw. ciesz. *prowda* < stp. *prawda* 'zgodność tego, co się mówi, z rzeczywistością' (ZSG); Ry2
- PRAWDZIOCH** *Franz* (1), AMC 1870; cf. **Prawda**
- PRAWEC** (1), K 1877; cf. **Prawda**; por. n. czes. *Pravy* < odm. *Pravy* (Czechy, pow. Pardubice) (DM)
- PRAŻNIEWSKI** (1), K 1880; I. odm. *Prażmowo* (woj. warm.-mazur., pow. giżycki, gm. Ryn), < *Prażki* (woj. łódz., pow. tomaszowski, gm. Będków); II. odp. stp. < wschł. *prażnik* 'święto, uroczystość' (SStpAK); Ry2
- PRAŻAK** (1), E 1896; cf. **Praska** (Ry1, SNNP); możliwe < odp. gw. młp. *prażaki* 'potrawa z ziemniaków i mąki' (MSGP); n. czes. *Prażák* (DM); Ry2
- PRAŻMOWSKI** (1), K 1893; I. odm. *Prażma* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim); II. odp. *prażma* 'gatunek ryby')
- PRCHAŁA** (8), 8K (2 × 1848, 1849, 1859, 1881, 1885, 1893, 1897); n. czes. *Prchala* (DM); Ry2
- PRECHTEL** (3), 3K (1867, 2 × 1897); n. niem. (FAM)
- PRECZEK** (5), 5K (4 × 1813, 1848); odp. gw. ciesz. *precz* — *być precz* 'znajdować się poza domem'; też 'stracić przytomność' (SGŚC)
- PRECZKA** (1), K 1813; cf. **Praczek**; **PRECZKE** (1), K 1835; zgerm. wariant n. *Preczka*
- PRECZKE** cf. **PRECZKA**
- PRECZKO** (7), 7K (3 × 1808, 1813, 1817, 1819, 1825); cf. **Praczek**; Ry2
- PREDEL** (1), K 1849; n. niem. (DN); Ry2
- PREFER** *Filip, Moritz* (2), 2AMC (1818, 1870); odp. stp. < franc. *preferencja* 'pierwszeństwo, wyższość' (SStpAK); Ry2(0)
- PREIM** (1), K 1812; n. niem. (DN)

- PREIS** (1), K 1882; n. niem. (BSZ, MC); **PREUSS** *Johann* (1), AMC 1860; niem. n. os. (B, DM) < odetn. *Preuße* 'Prus'
- PREISNER** *Robert* (1), AMC 1880; od niem. n. os. *Preußner* (B) < odetn. *Preußen* 'Prusy' lub < odap. śrwniem. *prise* 'cenny'; Ry2
- PREITLER** (1), K 1899; niem. n. os. (B) < odm. *Predel* (do 1918 roku na terenie Austro-Węgier, przełęcz między Włochami a Słowenią)
- PREITZLER** (1), K 1881; niem. n. os. (B); cf. **Preitler**
- PRELER** (1), K 1894; odap. niem. *prellen* 'stłuc, uderzyć', < śrwniem. *prāl* 'piękny, wspaniały, dumny'; też 'przepych', < śrwniem. *pral* 'hałas, dźwięk'
- PRENGEL** (16), 16K (1807, 1811, 2 × 1813, 1824, 2 × 1840, 1848, 4 × 1849, 1851, 1877, 1887, 1898); n. niem. (DN); Ry2
- PRENGLER** (3), 3K (1895, 2 × 1899); od n. niem. *Prengel*, *Pranger* < odap. śrdwniem. *prange* 'kołek, drąg, do którego coś lub kogoś się przywiązuje', < śrwniem. *pranger* 'pręgierz'; Ry2
- PŘIBIL** *Paul* (1), AMC 1895; odap. *przybyły*; n. czes. *Přibyl* (DM)
- PRICZ** (3), 3K (1805, 2 × 1813); odap. gw. ciesz. *pryca* 'prymitywny sprzęt do spania' (ZSG)
- PRIES** (2), 2K (1849, 1857); n. niem. (DN)
- PRIMUS** (1), K 1888; n. czes. (DM); Ry2
- PRISEK** (1), K 1809; od niem. n. os. *Preis* < odap. śrwniem. *pris* 'godny pochwały'; też 'cena'
- PROBOCHA** *Johann* (1), AMC 1872; cf. **Proboszcz**
- PROBOST** (6), 5E (1894, 1896, 1897, 2 × 1899); K 1829; od niem. n. os. *Probst* < odap. *probest* 'przewodniczący, nadzorca'; też 'proboszcz' (DM, L)
- PROBOSZCZ** (7), 7K (3 × 1805, 2 × 1813, 1829, 1866); odap. *proboszcz* (Ry1, SNNP); L, Ry2
- PROBST** (1), K 1838; n. niem. (B, FAM); Ry2
- PROCHALA** (25), 25K (2 × 1849, 4 × 1859, 1860, 3 × 1862, 2 × 1879, 1888, 2 × 1893, 1894, 1895, 3 × 1896, 1897, 2 × 1898, 2 × 1900); od n. czes. *Procháska* < odap. *procházka*, przen. 'rzeźnik'; też 'wędrujący czeladnik'
- PROCHAS** (1), E 1801; cf. **Prochaska**; Ry2
- PROCHASEK** (1), K 1849; cf. **Prochaska**; Ry2
- PROCHASKA** (31), 3AMC (1818, 1861, 1870); 4E (1877, 3 × 1900); 24K (3 × 1805, 9 × 1913, 12 × 1849); n. czes. *Procháska* (B, DM, L, Le); M 1678
- PROCHMANN** *Paul* (1), AMC 1818; złoż. (hybryda) < odap. *proch* 'pył, kurz, okruszyny' + stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż' = 'człowiek wybuchowy'; Ry2
- PROCHOWNIK** *Marianna*, *Paul* (2), 2AMC (2 × 1896); odap. *proch*
- PROCNER** (9), E 1896; 8K (1839, 2 × 1855, 3 × 1862, 1869, 1870); złoż. (hybryda) < odap. gw. ciesz. *procny* 'pracochłonny, żmudny' (możliwy też pierwszy człon < odim. *Ambroży*) + przyr. niem. *-er*; M 1621, Ry2
- PROCNY** (2), 2K (1845, 1854); I. odap. gw. ciesz. *procny* 'pracochłonny, żmudny' (SGŚC); II. odim. *Prokop*, < *Prochor*; III. od niem. n. os. *Protz*, *Proß* < odim. *Ambrosius* < *Ambroży*
- PROKESZ** (3), 3K (1855, 1862, 1870); cf. **Prokop**; n. czes. *Prokeš* (DM); B, Ry2
- PROKOP** (4), 4K (1805, 3 × 1877); odim. *Prokop* (DM, Le, Ry1); M 1616, Ry2
- PROKOPENKO** (3), 3K (1807, 1844, 1849); ros. n. os.; cf. **Prokop**; Ry2
- PROKOPNIK** (1), K 1823; cf. **Prokop**; Ry2
- PROKOPOWICZ** (5), 5K (1829, 1831, 1834, 2 × 1875); cf. **Prokop**; możliwe < odm. *Проконовиче* (Białoruś, w sielsowiecie Indura, rej. grodzieński); Ry1, Ry2
- PROKOSZ** (3), 3K (1805, 1811, 1841); cf. **Prokop**; < *Prochor*; n. czes. *Prokoš* (DM); Ry2
- PROKSEK** (1), E 1861; odim. *Prakseda*
- PROKUSZ** (1), E 1861; cf. **Prokosz**
- PROMNIK** (2), 2K (1813, 1815); odap. *promnik* 'zajmujący się promem' (Ry1); Ry2
- PROMNY** (1), K 1896; odap. gw. śl. *promny* 'wyborny, przedni' (Ry1, SGPK, t. 4, T); Ry2
- PRONGEL** (1), K 1861; odap. *pręga*
- PROSKE** cf. **PROSZAK**
- PROST** (2), E 1843; K 1896; odap. gw. młp. *prost* 'prosto przed siebie; na przełaj'; też 'naprzeciwko' (MSGP), < *prosty*; Ry2
- PROSTENAK** (1), K 1849; odm. *Prostki* (niem. *Prostken*, woj. warm.-mazur., pow. ełcki)

- PROSZAK** (1), K 1849; I. odm. *Proszków* (niem. *Prostken*, woj. dolnośl., pow. średzki), < *Proszowice* (woj. młp., pow. proszowicki); II. odap. *prosić*; III. odim. *Prosimir* (Ry1); A, Ry2; **PROSKE** (2), 2K (2 × 1813); zgerm. wariant n. *Proszak*; Ry2
- PROSZEK** (1), E 1893; odim. *Prosimir* (Ry1); Ry2
- PROTVIŃSKI** (1), K 1896; I. odm. *Протвино* (Rosja, obw. moskiewski); II. odim. *Prot*
- PROTZNER** (1), E 1896; I. zgerm. forma odap. stp. *prok* 'proca' (SStpAK); II. odim. *Prokop*, < *Prochor*; Ry2
- PROWDZIK** cf. **PRAWDZIK**
- PRUCKER** (1), K 1806; n. niem. (FAM)
- PRUCKNER** *Franciszek* (1), AMC 1818; n. niem. (B, DN, FAM)
- PRUNNER** (6), 3AMC (1818, 2 × 1824); 3K (2 × 1813, 1830); n. niem. (DM, DN, FAM)
- PRUS** *Franz* (1), AMC 1818; odetn. *Prus* od n. geogr. *Prusy* (A, Ry1, SNNP); B, DM, M 1514, Ry2
- PRUSMANN** *Johann* (1), AMC 1818; n. złoż. (hybryda) < odetn. *Prus* + ap. stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż'
- PRUSTNER** (1), K 1805; n. niem. (DN)
- PRUSZEK** (1), K 1854; odap. gw. kasz. *pruszek* 'prosię, warchlak' (MSGP); n. czes. *Průšek* (DM); cf. **Prus**; Ry2
- PRUSZYDŁO** (5), 3E (1881, 1883, 1884); 2K (1840, 1843); cf. **Pruszek**; Ry2
- PRUSZYDŁOK** (1), E 1864; cf. **Pruszydło**
- PRUTEK** (51), 12AMC (11 × 1860, 1866); 29E: 1807, 1816, 1833, 3 × 1877, 2 × 1880, 1887, 4 × 1890, 2 × 1893, 4 × 1895, 8 × 1897, 2 × 1899); 10K (1801, 2 × 1805, 1817, 1836, 1839, 2 × 1845, 2 × 1863); odap. czes. *prut* 'pręt, witka, różga'; M 1654, Ry2
- PRYGA** (1), E 1801; odap. gw. śl. *prykować* 'upychać, dopychać' (ZSG); Ry2
- PRYMAS** (1), E 1879; odap. *prymas* (Ry1); Ry2
- PRYMUS** (29), 29E (1816, 1866, 1875, 3 × 1876, 2 × 1879, 3 × 1881, 3 × 1886, 1888, 2 × 1890, 4 × 1893, 2 × 1896, 5 × 1897, 1899); odap. *prymus* (Ry1); DM, M 1769, Ry2
- PRZECZEK** (104), AMC 1818; 94E: 6 [1801–1839], 88 [1860–1900]; 9K (1813, 1824, 1829, 1832, 4 × 1849, 1854); I. odim. *Przestaw*; II. odap. gw. *przecz* 'zagon poprzeczny, łączący inne zagony' (L), < *przek* 'przeciwnie'; n. czes. *Přeček* (DM); M 1718, Ry2
- PRZECZKA** (11), 9E (1814, 1816, 1828, 4 × 1830, 1833, 1844); 2K (1836, 1838); odap. *przeczka* < gw. młp. 'zaorany w poprzek kawałek pola, na którym się zawraca pługiem' (MSGP); też < gw. młp. i gw. wlkp. 'rowek melioracyjny' (MSGP); M 1782
- PRZEMYSŁOWSKI** (2), 2K (2 × 1900); I. odm. *Przemysław* (woj. lubus., pow. sulęcki, gm. Krzeszyce; woj. pomor., pow. nowodworski, gm. Stegna; woj. zach.pom., pow. łobeski, gm. Resko); II. odim. *Przemysław*
- PRZEOROWSKI** (2), 2K (2 × 1849); odap. gw. młp. i gw. maz. *przeora* 'bruzda w poprzek pola odprowadzająca wodę' (MSGP)
- PRZESOR** (1), K 1890; odap. *przeor*; Ry2
- PRZEŚLOCZKA** (1), K 1840; odap. gw. młp. *prześlągły* 'mizerny, osłabiony' (MSGP), < stp. *przeszlakować* 'zbadać, wyśledzić' (SStpAK)
- PRZETAK** (3), AMC 1818; 2K (1889, 1892); odap. *przetak* 'rodzaj dużego sita' (Ry1); Ry2
- PRZIBILA** cf. **PRZYBYŁA**
- PRZIBYL** (4), 4K (1887, 1888, 1889, 1892); n. czes. *Příbyl* (DM)
- PRZIBYLA** cf. **PRZYBYŁA**
- PRZICHISTAL** *Martin* (1), AMC 1880; n. czes. *Přichystal* (DM)
- PRZIDAL** *Adolf* (1), AMC 1824; n. czes. *Přidal* (DM)
- PRZIKRIL** (2), 2K (1815, 1832); odap. *przykryć*; n. czes. *Příkryl* (DM)
- PRZIWARA** cf. **PRZYWARA**
- PRZYBIK** (1), K 1900; I. odim. *Przybystaw*, < *Przybywoj*; II. odap. gw. ciesz. *przybyła* 'przybysz' (ZSG); Ry2
- PRZYBORSKI** (11), E 1897; 10K (3 × 1813, 1819, 1820, 1829, 1832, 1838, 1859, 1860); od oron. *Przybór* (szczyt w Beskidzie Żywieckim); BSZ, M 1637
- PRZYBYLSKI** (2), 2K (1858, 1874); odm. *Przybylina* (Słowacja, w kraju żylińskim); n. czes. *Příbylský* (DM); cf. **Przybył** (Ry1)

- PRZYBYŁA** (136), 4AMC (4 × 1880); 109E: 34 [1801–1839], 1 [1840–1859], 74 [1860–1900]; 23K (1801, 2 × 1805, 1813, 2 × 1834, 1840, 2 × 1845, 2 × 1849, 1861, 1864, 2 × 1865, 1886, 4 × 1887, 1888, 1895, 1900); odp. gw. ciesz. *przybyła* ‘przybysz’ (ZSG), < *przybyła* ‘ta, która przybyła’ (T), < *przybywać* (MC), < *przybyły* (Ry1); L, Le, M 1634, Ry2; **PRZYBIŁA** (4), 3AMC (1818, 2 × 1870); K 1836; n. czes. *Přibyla* (DM); Ry2; **PRZIBYLA** (1), K 1898; n. czes. *Přibyla* (DM)
- PRZYBYŁKA** (2), 2K (1893, 1900); cf. **Przybyła** (Ry1); n. czes. *Přibylka* (DM); M 1567, Ry2
- PRZYKRYŁ** (1), K 1810; odp. *przykryć* ‘ochronić’; M 1711
- PRZYNIĘCKI** (1), E 1887; I. odm. *Przyny* (woj. kujaw.-pomor., pow. świecki, gm. Nowe); II. odp. *pszenica*; Ry2
- PRZYWARA** (119), 3AMC (1818, 2 × 1860); 104E: 31 [1801–1839], 73 [1860–1900]; 12K (1805, 3 × 1824, 1827, 1846, 1867, 1894, 1897, 1998, 2 × 1900); I. odp. gw. ciesz. < stp. *przywara* ‘to, co przywarło do garnka’; też ‘wada’, ‘piwo zagotowane z cukrem i żółtkiem’ (SStpAK, ZSG); Le, MC, Ry1; II. odm. *Przywary* (dawn. os. w woj. śl., pow. lubliniecki, gm. Sieraków) (MC); M 1899, Ry2; **PRZIWARA** (2), 2AMC (1818, 1824); n. czes. *Přivara* (DM)
- PSOTA** (3), 3K (2 × 1813, 1816); odp. *psota* < gw. śl. i gw. młp. ‘niepogoda, słota’ (MSGP); też < stp. ‘figiel’ (SStp.), < ukRAIN. *ncoma* ‘ubóstwo’; M 1727; n. czes. (DM); Ry2
- PSOTIN** (1), K 1813; cf. **Psota**
- PSZCZÓŁKA** (188), 4AMC (1818, 3 × 1870); 129E: 34 [1801–1839], 95 [1860–1900]; 55K: 40 [1801–1839], 9 [1840–1859], 6 [1860–1900]; I. odp. *pszczółka* (Ry1, T); II. od n. *Pszczola* (T); M 1621, Ry2
- PSZCZYŃSKI** (1), K 1811; odm. *Pszczyna* (woj. śl., pow. pszczyński) (BSZ); M 1641, Ry2
- PSZENICA** (1), K 1896; odp. *pszenica* (Ry1, T); Ry2
- PSZENIOK** (2), 2K (1849, 1851); odp. *pszenica*
- PSZONKA** (2), E 1805; K 1891; odp. *pszonka* ‘roślina z rodziny krzyżowych’ (T); Ry2
- PSZÓŁSTRASZKA** (1), E 1806; złoż. od przerwiska dwuczłonowego < odp. gw. ciesz. *pszola* + gw. ciesz. *straszok* ‘przyrząd do odstraszenia pszczół’ (ZSG)
- PTACZEK** (3), AMC 1818; E 1850; K 1866; odp. *ptak* (Ry1); n. czes. *Ptáček* (DM); M 1696, Ry2
- PTACZNIK** (1), K 1850; n. czes. *Ptáčník* (DM)
- PTASZEK** (2), 2K (1801, 1866); I. odp. *ptaszek* (MC, SNNP, T), < *ptak* (Ry1); II. od n. *Ptak*; n. czes. *Ptašek* (DM); Ry2; **PTOSZEK** (80), 79E: 42 [1801–1839], 3 [1840–1859], 34 [1860–1900]; K 1862; odp. gw. śl. *ptoszek*; M 1716; n. czes. *Ptošek* (DM); Ry2
- PTASZNIK** (7), AMC 1818; 6K (1861, 1863, 1864, 1866, 1869, 1875); odp. stp. *ptasznik* ‘polujący na ptaki’ (SNNP); Ry2
- PTOSZEK** cf. **PTASZEK**
- PUCHAŁKA** cf. **PUCHAŁKA**
- PUCHAŁSKI** (1), K 1827; odm. *Puchały* (woj. maz., pow. ostrołęcki, gm. Troszyn; też pow. pruszkowski, gm. Raszyn; woj. podlas., pow. łomżyński); A, Ry2
- PUCHAŁA** *Laurent* (1), AMC 1818; odp. *puchać* ‘zionać’; też ‘chuchać’, ‘wiać’ (BSZ, SNNP, T), < gw. młp. *pucha* ‘policzek’ (MSGP); też < gw. maz. ‘grzyb, purchawka’ (MSGP), < *puch* (Ry1); M 1424, Ry2
- PUCHAŁKA** *Josef* (1), AMC 1818; cf. **Puchała** (Ry1); Ry2
- PUCHAŁKA** (1), K 1805; cf. **Puchała**; Ry2(0)
- PUCHELKO** (1), K 1849; cf. **Puchała**
- PUCHMANN** (1), K 1888; złoż. (hybryda) < odp. *puchać* ‘wiać’ + stwniem. *man* ‘człowiek, mężczyzna, mąż’ < ‘człowiek energiczny, nadpobudliwy’
- PUCK** (1), K 1849; I. odm. *Puck* (woj. pomor., pow. pucki); II. odp. *pucyc, puczyć* ‘gnieść’; DN, FAM, Ry2
- PUCKMANN** (4), 4K (1886, 1887, 1889, 1890); złoż. (hybryda) < odm. *Puck* (woj. pomor., pow. pucki) + stwniem. *man* ‘człowiek, mężczyzna, mąż’; Ry2
- PUCZEK** (3), 2E (1879, 1899); K 1805; I. odp. gw. ciesz. *puczek* ‘tłuczek do rozgniatacia ziemniaków’ (SGŚC); II. odim. niem. *Burghard*; n. czes. *Puček* (DM); M 1647, Ry2

- PUCZOK** (4), 4K (2 × 1813, 1856, 1892); odap. gw. ciesz. *puczok* 'szmatka do wyciskania tartych ziemniaków'; też 'o kimś pracującym wolno'; też 'o kimś robiącym coś niedbale i nieumiejętnie' (SGŚC), < gw. śl. i gw. młp. *puczyć* 'o bólu brzucha po jedzeniu z czegoś'; też 'gnieść' (L; MSGP, SGŚC); *M 1719*, Ry2
- PUDEL** (1), K 1858; odap. gw. ciesz. *puidla* 'lada sklepowa' (ZSG); Ry2 **PUDEŁKA** (3), 3K (1804, 2 × 1805); cf. **Pudel**
- PUDEŁKO** (36), AMC 1880; 9E (2 × 1877, 2 × 1881, 1885, 2 × 1889, 2 × 1893); 26K (1805, 4 × 1813, 1817, 1824, 2 × 1845, 2 × 1849, 1856, 1859, 1860, 4 × 1888, 3 × 1891, 1895, 3 × 1896, 1900); I. odap. *puďło*; II. od n. *Puďło* (Le); *M 1571*, Ry2
- PUDŁOWSKI** (3), AMC 1818; 2K (1874, 1881); I. odm. *Puďłów* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie cz. Bogumina w kraju morawsko-śląskim, pow. Karwina w Czechach); II. odap. gw. ciesz. *puidla* 'lada sklepowa' (ZSG)
- PUFF** (5), 5K (2 × 1805, 1812, 1827, 1835); odap. *puf* 'wykrzyknik naśladowujący sapanie parowozu'; też 'tapicerski taboret' (Le); n. niem. (FAM); Ry2
- PUK** (1), K 1849; odap. *puk* (dźwiękonaśladowcze) (BSZ), < *pukać* (Ry1); *M 1641*, Ry2
- PUKALSKI** (14), 6AMC (1833, 5 × 1870); 8K (2 × 1805, 1824, 1831, 1832, 1834, 2 × 1864); cf. **Puk** (Ry1); **M 1857**, Ry2
- PULCZYŃSKI** (1), K 1851; odm. *Pulczynów* (woj. lub., pow. biłgorajski, gm. Frampol); Ry2
- PULPAN** (3), 3K (1828, 2 × 1849); n. czes. *Půlpán* (DM); Ry2(0)
- PUMERLA** (1), K 1886; cf. **Pumperla**; Ry2
- PUMPER** (1), K 1813; n. niem. (DN)
- PUMPERLA** (5), 4AMC (3 × 1818, 1824); K 1888; adapt. niem. n. os. *Pumper* < odap. śrwniem. *pumpen*, *pumpern* 'tłuc, spadać z hałasem'
- PUŃC** (1), K 1880; odm. *Puńców* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie w woj. śl., pow. cieszyński, gm. Golezów)
- PUPEK** (1), K 1873; odap. *pupa* 'pośladki' (Ry1), < odap. wschłowian. *pup* 'pępek'; n. czes. (DM); Ry2
- PUPER** *Salomon* (1), AMC 1818; n. złoż. (hybryda) < odap. *pupa* 'pośladki' + przyr. niem. -er; cf. **Pupek**; Ry2
- PUPF** *Johann* (1), AMC 1870; cf. **Pupek**
- PUSCHEL** (1), K 1849; n. niem. (FAM)
- PUSON** cf. **PUZON**
- PUSTEK** (2), 2K (1805, 1807); odap. gw. ciesz. *pustki* 'miejsce puste, grunty do zabudowania opuszczone przez ludzi' (ZSG), < stp. *pustka* 'rola porzucona przez kmiecia' (ZSG); Ry2
- PUSTELNIK** (4), 2AMC (2 × 1818); 2K (1873, 1893); odap. *pustelnik*; L, *M 1577*, Ry2
- PUSTOW** (1), E 1851; cf. **Pustowka**
- PUSTOWSKI** (1), E 1829; cf. **Pustek**
- PUSTOWSKA** *Elvire* (1), AMC 1818; cf. **Pustek**; Ry2
- PUSTÓWKA** (281), 8AMC (1818, 3 × 1860, 4 × 1880); 268E: 100 [1801–1839], 13 [1840–1859], 155 [1860–1900]; 5K 1801, 1867, 1880, 1892, 1899; odap. *pustówka* 'pustułka' (L), < *pustułka*; *M 1607*, Ry2; **PUSTOWKA** (1), K 1805; n. czes. *Pustovka* (DM); Ry1, Ry2
- PUSTUŁKA** (3), 3E (3 × 1895); odap. *pustułka* (Ry1); *M 1577*, Ry2
- PUSTUWKA** cf. **PUSTÓWKA**
- PUTA** (2), E 1873; K 1974; odap. gw. śl., gw. maz., gw. kasz. i gw. Pom. Pd. *puta* 'indyczka' (MSGP)
- PUTKO** (1), K 1835; cf. **Putą**; Ry2
- PUTNIORZ** (1), K 1898; odap. *putniarz* 'osoba wyrabiająca drewniane naczynia z klepek'; *M 1719*, Ry2
- PUTT** (1), K 1833; n. niem. (FAM)
- PUTZER** (1), K 1866; n. niem. (A, FAM)
- PUZDER** *Elizabeth* (1), AMC 1896; odap. *puzdro* 'pudełko' (Ry1)
- PUZON** *Maria* (1), AMC 1818; odap. *puzon* 'brzuch zwierzęcy'; *M 1722*, Ry2; **PUZOŃ** (1), K 1875; wariant n. *Puzon*; Ry1, Ry2; **PUSON** (2), 2K (1842, 1891); cf. **Puzoń**; Ry2(0)
- PUZOŃ** cf. **PUZON**

- PYKA** (1), K 1838; odp. gw. ciesz. i gw. śl. *pyka* 'zięba' (BSZ, Le, MC, Ry1, T, ZSG), < *pykać* 'pociągać, pałac fajkę, cygaro' (MC, T); FAM, M 1679, Ry2
- PYKEL** (1), K 1899; odp. *pykać* 'pociągać, pałac fajkę, cygaro'; Ry2
- PYLICA** (9), 9E (1816, 1818, 1820, 1822, 1824, 1825, 1827, 1830, 1832); odp. *pył*, < *pylica* 'przewlekła choroba układu oddechowego'
- PYŁEK** (1), K 1804; odp. *pyłek*; M 1560, Ry2(0)
- PYRCHAŁA** (7), E 1886; 6K (3 × 1813, 1891, 2 × 1899); odp. *prychać* 'podskakiwać'; też 'fukać, paraskać'; M 1647, Ry2
- PYSKOCZ** (1), K 1831; odp. gw. ciesz. *pyskocz* 'pyskacz, mężczyzna pyskaty' (ZSG)
- PYSZKO** (2), 2E (1816, 1885); odp. stp. *pyszny* 'dumny, zarozumiały' (SNNP); L, M 1577, Ry1, Ry2
- PYTEL** (17), 3AMC (3 × 1818); 14K (1879, 1881, 1889, 2 × 1890, 1893, 4 × 1895, 2 × 1896, 2 × 1897); odp. gw. ciesz. *pytel* 'worek'; też 'zestaw wzorów haftu krzyżkowego, wzornik' (SGŚC); B, DM, L, Le, M 1636, Ry2, T
- PYTKA** *Maria* (1), AMC 1880; odp. gw. ciesz. *pytka* — *iść (pójść) na pytki* 'iść z prośbą, zwykle o pożyczenie czegoś' (SGŚC); też < gw. maz. 'członek męski' (MSGP), < *pytać* (Ry1); Ry2
- PYTLICA** (4), 4E (1814, 1818, 1882, 1883); cf. **Pytel, Pytlik**; M 1814
- PYTLIK** (3), E 1809; 2K (1839, 1892); I. odp. gw. ciesz. i gw. śl. *pytlik* 'węzełek, towar zawiązany w chustce'; też 'worek, torba, bagaż' (MSGP, SGŚC), 'flanela, na której rozrabia się mydło' (Ry1, T), < *pytel* (T); II. od n. *Pytel*; (BSZ, T); n. czes. *Pytlik* (DM); M 1571, Ry2
- PYTŁOSZ** (1), K 1884; cf. **Pytlik**; też < gw. ciesz. *pytłować* 'potrząsać'; też 'trząść się z zimna', 'mówić bez zastanowienia, byle co' (SGŚC); Ry2
- PYTRLIK** (1), E 1882; odim. *Piotr*; Ry2
- PYTRONIAK** (1), K 1805; cf. **Pytrlik**

Q

QUIS (7), 7K (1805, 2 × 1872, 1874, 1877, 1897, 1880); niem. n. os. (B, DM) < odp. sierpniem.
quaser 'żarłok, sybaryta, hulaka'

R

- RAB** (4), 4K (1803, 1812, 1896, 1880); I. odp. stp. *rab* 'niewolnik' (SNNP, SStpAK, T); II. od niem. n. os. o podst. *Rabe-* (B, DM, DN); Le, Ry2, T
- RABA** (1), K 1805; cf. **Rab**
- RABE** *Franz* (1), AMC 1818; I. odp. stp. *rab* 'niewolnik' (Ry1); II. n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- RABEK** *Martin* (1), AMC 1818; cf. **Rab** (Ry1); n. czes. *Rábek* (B, DM); M 1722, Ry2
- RABIE** (2), 2E (1859, 1878); cf. **Rabe** (L)
- RABIECNY** (4), 4E (1880, 1894, 1895, 1899); cf. **Rab**
- RABIN** (6), AMC 1824; 3E (1872, 2 × 1897); 2K (1805, 1883); odp. *rabin* (A, T), < hebr. *rabbi* 'duchowny żydowski, zwierzchnik żydowskiej gminy wyznaniowej, uczony żydowski' (A); B, L, M 1792, Ry2
- RABINA** (3), 3K (1813, 2 × 1817); odp. białor. *rabina* 'jarzębina'; cf. **Rabin**
- RABIŃSKI** (1), E 1878; odm. *Rabinowo* (woj. kujaw.-pomor., pow. włocławski, gm. Lubraniec); A, Ry2
- RACHLIK** (1), K 1849; odim. *Rachela*; Ry2
- RACIBICZEK** (1), E 1818; I. odim. *Racibor*; II. odm. *Racibórz* (woj. śl., pow. raciborski)
- RACMANIK** (6), 6E (1877, 1878, 2 × 1886, 1887, 1893); odp. *radca*
- RACZ** *Irena* (1), AMC 1816; węg. n. os. < odetn. *Rács* 'Serb'
- RACZEK** (6), 3AMC (1818, 2 × 1880); 3K (1805, 2 × 1845); I. odp. *rak* (Ry1, SNNP), < *raczek* 'rodzaj gry w karty'; też 'ramię z haczykami u kołowrotu' (BSZ, T); II. od n. *Rak* (MC, T); III. odm. *Raczek* (woj. warm.-mazur., pow. iławski, gm. Lubawa) (Le, MC); n. czes. *Ráček* (DM); M 1621, Ry2; **RACZKA** *Josef* (1), AMC 1818; n. typu dopełniacz.; Ry2; **RACZKE** (1), E 1816; zgerm. wariant n. *Raczek*
- RACZKA** cf. **RACZEK**
- RACZKE** cf. **RACZEK**
- RACZYŃSKI** (1), K 1845; odm. *Raczyn* (woj. łódz., pow. wieluński, gm. Czarnożyły; woj. wlkp., pow. chodzieski, gm. Szamocin; też na Ukrainie); A, Ry2
- RADA** (15), 2AMC (2 × 1870); E 1885; 12K (1829, 1841, 1845, 2 × 1849, 1852, 1854, 1856, 1859, 2 × 1860, 1865); I. odp. *rada*, < *radzić* 'uzgadniać' (Ry1); też gw. ciesz. < stp. *radzić* 'udzielać komuś rad, zalecać' (ZSG); też < gw. ciesz. i gw. młp. 'rozmawiać' (MSGP); II. odim. *Radostaw*, < *Radomir* (Ry1), < *Radowid*, *Radbor*, < *Radobyl*, < *Radomysl*; n. czes. (DM); Ry2
- RADACZKA** (1), K 1898; cf. **Rada**; n. czes. *Radačka* (DM)
- RADAK** (1), K 1871; cf. **Rada**; A, Ry1, Ry2(0), SNNP
- RADANY** (1), K 1884; od nazwy szlacheckiego herbu; cf. **Rada**
- RADECKI** (7), 2E (1801, 1802); 5K (1813, 2 × 1834, 1835, 1840); I. odm. *Radecz* (woj. dolnośl., pow. wołowski, gm. Brzeg Dolny); II. odim. *Radostaw*, < *Radomir*, < *Radowid*; III. odp. *radzić*; n. czes. *Radecký* (DM); M 1639, Ry2
- RADKOWSKI** (1), K 1873; I. odm. *Radkov* (gm. w Czechach, w pow. Opawa), < *Radków* (woj. dolnośl., pow. kłodzki); II. odim. *Radostaw*; Ry2
- RADLER** *Erben* (1), AMC 1824; n. niem. (DN)
- RADNIK** (1), K 1805; odp. *rada*, < *radzić*, < *radny*; < czes. *radný*; n. czes. *Radník* (DM); Ry2

- RADOCHA** (2), AMC 1872; K 1805; I. odp. gw. ciesz. < stp. *radować się* 'cieszyć się' (ZSG); II. odim. *Radosław*, < *Radomir* (L); n. czes. (DM); M 1629, Ry2
- RADOCKI** (6), 5AMC (1818, 1866, 1867, 2 × 1870); K 1820; odm. *Radocin* (woj. lubus., pow. nowosolski, gm. Siedlisko); M 1644, Ry2
- RADON** *Carl, Elizabeth* (2), 2AMC (2 × 1896); cf. **Rada** (Ry1), **Radocha**; n. czes. *Radoň* (DM); Ry2
- RADZIENDA** (1), K 1895; cf. **Rada**; Ry2
- RADZIWIŁ** *Piotr* (1), K 1849; odim. wschł. *Radziwion* (cerk. *Rodion*); od litew. n. os. *Rad(i)vilas*, < *Radiwila*; Ry2
- RAFEK** (1), E 1894; odp. *raf, rafa* < gw. śl., gw. młp., gw. kasz. 'obręcz na kole wozu' (MSGP); też < gw. młp. 'przyrząd do obrywania główek lnu' (MSGP), < gw. młp. *rafac* 'obrywać główki lnu' (MSGP)
- RAIMANN** (4), AMC 1818; 3K (1862, 1871, 1886); od niem. n. os. *Reimann* < niem. *Reimann* 'Nadreńczyk'; Ry2; **RAJMAN** (2), 2K (1895, 1900); adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Reimann*; B, BSZ, DM, MC, Ry2
- RAINDA** (72), 72E: 32 [1801–1839], 5 [1840–1859], 35 [1860–1900]; niem. n. os. < odim. *Reinhard*, < *Reinhold*; M 1718, Ry2
- RAINER** (1), E 1804; n. niem. (B, FAM)
- RAINHARD** *Paul* (1), AMC 1818; niem. n. os. < złoż. odim. *Reihn* < *Reinhard* (możliwe < odp. niem. *Reinheit* 'czystość, niewinność') + stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż'
- RAIS** (15), 15E (1807, 1811, 1812, 1850, 1862, 1877, 1878, 2 × 1882, 1884, 1889, 2 × 1896, 1899, 1900); od niem. n. os. *Reis* < śrwniem. *rīs* 'gałązka, latorośl'; też < *Reise* 'podróż'; możliwe < odim. *Zachariasz*; B, DM, Ry2;
- RAYS** (1), E 1806; Ry2
- RAJCA** (1), E 1899; odp. *rajca* < gw. śl. i gw. młp. 'gadula' (MSGP); też < gw. maz., gw. kasz. i gw. Pom. Pd. 'swat', 'radny' (BSZ, T); Ry2
- RAJDA** (16), 2E (1806, 1807); 14K (1805, 4 × 1813, 1824, 2 × 1829, 2 × 1832, 1845, 1895, 2 × 1897); odp. *rajda* 'okrągłe ucho klucza' (T); M 1634, Ry2
- RAJECKI** (1), K 1842; odm. *Raj* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie cz. Karwiny, w kraju morawsko-czeskim w Czechach); Ry2
- RAJMAN** cf. **RAIMANN**
- RAJMUND** (1), K 1882; niem. n. os. < odim. *Raimund* (B); Ry2
- RAJNOSZEK** (2), 2K (1876, 1882); adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Reiner* < odim. *Reinhard*
- RAJSA** (1), E 1863; adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Reis, Reise* < odp. śrwniem. *reisaere, reiser* 'ten, kto wyprawia się na wojnę'; cf. **Rais**; Ry2(0)
- RAJTER** (1), K 1813; I. odp. gw. ciesz. *rajtar* 'rodzaj dachówki – gąsior' (SGŚC), < *rajtować* 'jeździć na koniu, ujeżdżać konia' (SGSC), < stp. *rajtar, ratar* 'żołnierz konny' (SStp.); II. od niem. n. os. *Reiterer* < odp. śrwniem. *reit* 'kędzierzawy'; Ry2
- RAJZER** (1), E 1875; odp. gw. ciesz. i gw. śl. *rajza* 'podróż, jazda' (ZSG), < *rajzować* 'podróżować' (MSGP, SGŚC); możliwe też adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Raiser* (DM) < odp. śrwniem. *reisaere, reiser* 'ten, kto wyprawia się na wojnę'
- RAK** (8), 3AMC (1878, 1887, 1897); 3E (1818, 1869, 1870); 2K (2 × 1805); odp. *rak* (A, BSZ, L, Ry1, SNNP, T); M 1639; n. czes. (DM); M 1639, Ry2
- RAKOWSKI** (47), AMC 1818; 33E (1803, 4 × 1804, 1810, 1812, 1815, 2 × 1816, 1829, 1877, 1881, 1890, 1891, 1892, 5 × 1895, 2 × 1896, 3 × 1897, 6 × 1898, 1899); 13K (2 × 1805, 1813, 1818, 2 × 1849, 2 × 1858, 2 × 1859, 1862, 1866, 1899); od n. topograf. ciesz. *Rakowiec* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie w woj. maz., pow. gostyniński, gm. Pacyna; też pow. siedlecki; woj. pomor., pow. kwidziński oraz pow. tczewski, gm. Gniew; też liczne na Ukrainie), < *Rakowice* (liczne w woj. dolnośl.; woj. łódz., pow. sieradzki, gm. Wróblew; woj. pomor., pow. kwidziński), < *Rakowa* (pow. Halicz, Kresy Pd.-Wsch.) (SNNP); M 1621, Ry2
- RAKOWSKA** *Helene* (1), E 1805; cf. **Rakowski**

RAKUR (1), E 1816; cf. **Rakus**

RAKUS (47), 34E (1806, 1816, 1822, 1825, 1827, 1829, 3 × 1831, 1870, 1874, 1876, 2 × 1878, 5 × 1879, 3 × 1882, 1890, 3 × 1891, 6 × 1894, 1897, 1900); 13K (3 × 1805, 2 × 1813, 1819, 1823, 2 × 1824, 2 × 1832, 1841, 1852); n. odetn. *Rakus* 'Austriak' (L, SGŚC), < stp. *Rakusy*, *Rakuzy* 'Austria' (SStpAK), < od dawn. *Rakuszanie* 'Austriak' (SEB); *M* 1650, Ry2; **RAKUSZ** (1), E 1891; *M* 1571, Ry2(0)

RAKUSZ cf. **RAKUS**

RAMBA (1), K 1817; n. czes. < odim. niem. *Rampolt*, < *Rambert* (B, DM)

RAMCZOK (1), E 1874; I. odpap. *ram*, *rama*, < *ramię*; II. odim. *Emeram*

RAMEK (13), 3AMC (2 × 1818, 1860); 5K (1824, 1865, 1872, 1880, 1886); 5K (1824, 1865, 1872, 1880, 1886); odpap. gw. ciesz. < odpap. stp. *rama* 'obramowanie, ościeżnica' (ZSG), < *ramię* (Ry1); cf. **Ramczok**, **Ramik**; Ry2

RAMEL (1), K 1806; cf. **Ramek** (Ry1); n. niem. (B) < odim. *Emeram*, < *Hiemeram*; Ry2

RAMIEK (1), K 1824; cf. **Ramek**

RAMIK (2), 2K (1833, 1897); odim. niem. *Rambert* (DM); Ry2

RAMPEL (1), K 1879; I. odpap. gw. ciesz. *ramplować*, < *rómplować* 'hałasować' (SGŚC), < gw. ciesz. *rampa* 'szlaban, zaporza ogrodowa' (ZSG); II. odim. niem. *Rampold*; Ry2(0)

RAMSZIK (1), K 1805; adapt. niem. n. os. *Rams*, *Rems(e)* < odm. *Rems* (Austria); możliwie < odpap. niem. *Ramsch* 'tandeta, bubeł'

RANDA (1), E 1813; n. czes. (DM); *M* 1629, Ry2

RANDHAL (11), AMC 1872; 10K (1801, 3 × 1805, 1813, 1819, 1829, 2 × 1849, 1890); złoż. < odpap. niem. *Rand* 'brzeg' + niem. *Tal* 'dolina'

RANEK (1), K 1869; odpap. *ranek* 'poranek' (Ry1); Ry2

RANILOWICZ (1), K 1827; odim. *Ranimir*

RANKENBERGER (1), K 1859; złoż. < niem. n. os. *Ran*, *Ren*, *Rank*, *Renk* < odpap. niem. *Ranke* 'pęd (rośliny pnącej)' (lub < odim. *Runger*) + niem. *Berg* 'góza, wzgórze'

RANOSIK (1), K 1868; odpap. *rana*; Ry2

RAPEK (1), AMC 1824; I. odpap. gw. ciesz. *rapaty* 'szorstki'; też 'o kolorze lub deseni

skóry — rażący, jaskrawy' (SGŚC), < gw. śl. i gw. kasz. *rapa* 'koń czarnej maści' (MSGP) < gw. czes. *rapant* 'noga'; II. odim. niem. *Ratbot* (DM)

RAPP (2), AMC 1818; K 1883; n. niem. (B, DM, DN, FAM); Ry2

RAPUTA Johann (1), AMC 1824; adapt. niem. n. os. *Rapp* < odpap. *Raps* 'brukiew, rzepak' lub < odim. *Radbod*

RARUŚ (1), K 1900; odpap. *rar*, < *raróg*

RASCH (1), E 1867; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2

RASCZYK cf. **RASZCZYK**

RASLIK Rozalia (1), AMC 1896; cf. **Rasniok**; Ry2

RASNIOK (1), K 1809; I odpap. *rosnąć*; II. od niem. n. os. *Ras* < odpap. *rasch* 'szybki', < odpap. niem. *rasen* 'pędzić, gnać'; Ry2

RAST Franz (1), AMC 1824; odpap. gw. ciesz. *rast* 'przerwa, odpoczynek, wytchnienie' < stwniem. *rasta* (SGŚC); n. niem. (DN, FAM)

RASZ (3), E 1801; 2K (1805, 1872); I. odim. *Rasław*, < *Radostław* (Ry1); możliwa adapt. niem. n. os. *Rasch* < odpap. śrwniem. *rasch* 'szybki, żwawy, krzepki'; II. odm. *Raschau* (Niemcy, gm. *Raschau-Markerbasch*); n. czes. *Raš* (DM); Ry2

RASZCZYK (5), AMC 1818; K 1875; 3E (1861, 1865, 1882); odm. *Raszczyce* (woj. śl., pow. rybnicki, gm. *Lyski*); cf. **Rasz**; Ry2; **RASZCZYK** (1), K 1877; Ry2

RASZEK (1), K 1832; cf. **Rasz** (MC, Ry1); Ry2

RASZKA (349), 26AMC (1818, 4 × 1860, 8 × 1862, 12 × 1872, 1880); 284E: 52 [1801—1839], 8 [1840—1859], 224 [1860—1900]; 39K (2 × 1805, 1810, 6 × 1813, 1815, 4 × 1832, 1836, 1842, 1845, 1848, 1849, 1861, 1876, 1885, 2 × 1886, 1890, 1891, 1893, 3 × 1894, 3 × 1895, 2 × 1896, 2 × 1897, 1898, 1900); I. odpap. gw. ciesz. *raszka* 'rudzik (ptak)' (ZSG); też < gw. śl. 'piłka do drewna', 'narzędzie do czesania lnu' (T); II. odim. *Radostław*, < *Rasław* (L, Ry1); *M* 1582; n. czes. *Raška* (B, DM); Ry2; **RASZKE** (16), 3E (1848, 1861, 1870); 13K (1814, 1840, 1849, 1853, 1856, 1859, 2 × 1868, 1872, 3 × 1875, 1881); zgerm. wariant n. *Raszka*; Ry2

RASZKE cf. **RASZKA**

RASZYK (16), 11E (1857, 1859, 2 × 1860, 1863, 1864, 1867, 1880, 1882, 1893, 1896); 5K (1882, 1889, 1890, 1893, 1899); cf. **Rasz** (Ry1); M 1571, Ry2

RATAJ (6), 6K (1842, 1844, 2 × 1845, 1848, 1872); odp. gw. maz., gw. wlkp. i gw. Pom. Pd. *rataj* 'oracz'; też < 'wieśniak' (T); możliwe < odm. *Rataje* (liczne w woj. wlkp., w woj. zach.pom.; też gminy w Czechach w pow. Tabor, Benešov) (MC); n. czes. (DM); Le, Ry2

RATH (2), E 1872; K 1828; odim. *Ratibor*, < niem. *Ratbot* (B, DM, DN, FAM); Ry2

RATHER (1), K 1897; n. niem. (DN)

RATHERT (2), AMC 1898; E 1866; n. niem. (DN)

RATIBOR (1), AMC 1869; niem. nazwa miasta *Racibórz* (woj. śl., pow. raciborski)

RATKA (2), E 1892; K 1900; I. odp. gw. ciesz. *ratka* 'kopytko, np. świni, owcy, sarny'; też 'część nogi zwierzęcia kopytnego (zwłaszcza świni), łącznie z racicą' (SGŚC); II. odim. *Racibor*, < *Racisław* (Ry1); III. od n. *Rac* (T); III. od n. *Rata* (T); Ry2

RATOLIŃSKA (f) (3), 3K (1857, 1865, 1867); odm. *Ratauli* (Włochy, nieopodal Neapolu); możliwe < odp. gw. ciesz. *rajtar* 'rodzaj dachówki — gąsior' (SGŚC), < stp. *rajtar*, < *ratar* 'żołnierz konny' (SStp.)

RATTER (1), K 1900; odp. gw. ciesz. *rajtar* 'rodzaj dachówki — gąsior' (SGŚC), < stp. *rajtar*, *ratar* 'żołnierz konny' (SStp.); możliwe < odp. niem. *reit* 'kędzierzawy'; Ry2

RATTEY (1), K 1900; n. niem. (DN, FAM)

RAUBAL (1), K 1849; od niem. n. os. *Raub* < odp. śrwniem. *rēbe* 'winna latorośl'; Ry2

RAUCH (3), AMC 1880; 2K (1879, 1882); n. niem. (DM, DN, FAM); Ry2

RAUCHA (1), K 1895; adapt. n. niem. *Rauch* < odp. niem. *Rauch* 'dym'; Ry2

RAUER (12), 2E (1897, 1898); 10K (3 × 1813, 2 × 1824, 1832, 1842, 1845, 1847, 1849); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2

RAULF (1), K 1834; n. niem. (DN)

RAUS (2), AMC 1895; K 1899; n. czes. *Rous*, pisane dawn. jako *Raus* (*au* = *ou*) (DM); Ry2

RAUSCH *Josef* (1), AMC 1818; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2

RAUSZ (5), 5K (1871, 1872, 1878, 1886, 1888); I. odp. *rausz* 'podbicie' (T); II. adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Rausch* < odp. niem. *Rausz* 'wielki kawałek rudy'; możliwie też < śrwniem. *rüsch* 'gwałtowność, porywczosć'; Ry2

RAVASZ *Ilona* (1), AMC 1898; cf. **Rawik**

RAWIK *Jerzy, Rabin* (2), 2AMC (2 × 1818); I. odm. *Rawa* (woj. lub., pow. lubartowski, gm. Michów); II. od hydr. *Rawa* (potok w dorzeczu Wisły); od nazwy herbu *Rawa* (HP); Ry2

RAYER *August* (1), AMC 1818; złoż. (hybryda) < odm. *Raj* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim) + niem. przyr. *-er*; Ry2(0)

RAYMANN cf. **RAIMANN**

RAYS cf. **RAIS**

RĄCZKA (3), 3K (1886, 1887, 1890); odp. gw. młp. *rączka* 'pióro do pisania' (MSGP); M 1727, Ry1, Ry2, T

RDZAK (1), AMC 1870; I. odp. stp. *rdzawy* 'rudy' (SNNP), < *rdza* (Ry1); II. odm. *Rdzawa* (woj. młp., pow. bocheński, gm. Trzciana) (SNNP); Ry2

REBCZYK (1), K 1877; adapt. niem. n. os. *Rebe* < odp. śrwniem. *rēbe* 'winna latorośl'; cf. **Rebe**

REBCZYK cf. **REBE**

REBE (2), 2K (1802, 1812); niem. n. os. odp. *Rabe* 'kruk', < śrwniem. *rēbe* 'winna latorośl'; por. < *rabi* 'honorowy tytuł nauczyciela żydowskiego'; Ry2

REBEC (1), K 1883; n. czes. (DM); Ry2

REBEL (1), K 1820; I. odp. gw. ciesz. *rebel* 'buntownik' (SGŚC), < *rebelować się* 'buntować się' (SGŚC); II. odim. *Radbold*, < *Radebold*; M 1793, Ry2

REBER (3), 3K (1802, 1812, 1888); n. niem. (DN, FAM)

RECH (1), K 1900; I. niem. n. os. < odp. stw-niem. *rech* 'sarna'; II. odp. gw. maz., gw. Pom. Pd. *recha* 'świnia' (MSGP, T); III. odim. *Racibor* (Ry1, T); Ry2

RECHTER (1), K 1825; I. n. niem. (DN) < odm. *Retz* (liczne w Austrii i w Bawarii); możliwe

- < odap. niem. *Recht* 'prawo, sprawiedliwość'; II. odap. gw. ciesz., gw. śl. i gw. młp. *recht* 'słuszność, racja' (MSGP, SGŚC)
- RECINA** (1), K 1874; odim. *Racibor*, < *Racisław*
- RECK** (45), 2AMC (2 × 1818); E 1881; 42K: 26 [1801–1839], 14 [1840–1859], 2 [1860–1900]; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- RECKE** *Anton* (1), AMC 1868; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- RECLI** (2), 2K (1849, 1850); cf. **Recina**; *M 1638*, Ry2
- RECMAN** (56), AMC 1818; 54E: 34 [1801–1839], 20 [1860–1900]; K 1805; odap. *ratman* 'radny, rajca'; DM, *M 1683*, Ry2
- RECMANEK** (1), E 1813; cf. **Recman**
- RECMANIAK** (5), 5E (1886, 4 × 1889); cf. **Recman**; Ry2(0)
- RECMANIK** (68), 2AMC (2 × 1818); 65E: 8 [1801–1839], 57 [1860–1900]; K 1845; cf. **Recman**; Ry2
- RECMON** (1), E 1898; cf. **Recman**
- RECZEK** (4), AMC 1818; 3K (1878, 1883, 1890); cf. **Reczka**; < *raczyć*, *rak* (Ry1); n. czes. *Reček* (DM); *M 1580*, Ry2
- RECZKA** (1), K 1829; odap. gw. młp. i gw. kresowych *reczka* 'gryka' (MSGP, T); n. czes. *Rečka* (DM); Ry2
- REDER** (3), AMC 1880; 2K (1875, 1877); n. niem. (DN, FAM); Ry2
- REDLICH** (9), AMC 1818; 8K (1838, 1883, 5 × 1890, 1893); od niem. n. os. *Redl* < odap. śrwniem. *röder* 'pomocnik młynarza do przesiewania mąki w młynie', < niem. *Reder* 'mówca', < niem. *Röder* 'karczownik'; B, DM, DN, FAM, *M 1722*, Ry2
- REDLIK** (1), K 1828; cf. **Redlich**; **REDLIN** (1), K 1828; I. odap. *radło*; II. odm. *Radlin* (woj. śl., pow. wodziszawski); możliwa adapt. niem. n. os. *Redl* < odap. śrwniem. *röder* 'pomocnik młynarza do przesiewania mąki w młynie', < niem. *Reder* 'mówca', < niem. *Röder* 'karczownik'; Ry2(0)
- REDNER** *Emilia* (1), AMC 1818; od niem. n. os. *Radmer* < odap. śrwniem. *röder* 'pomocnik młynarza do przesiewania mąki w młynie'; Ry2
- REGGER** (3), 2AMC (1818, 1872); K 1822; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- REGNER** (1), K 1813; przekszt. niem. n. os. *Rögner*, *Reiner* < odim. *Raginheri*; Ry2
- REGOTTA** (1), K 1801; odap. gw. ciesz. *regotać* 'o odgłosie wydawanym przez żaby'; też 'gdakać, plotkować' (SGŚC)
- REGULSKI** (1), E 1811; I. odm. *Reguły* (woj. maz., pow. pruszkowski, gm. Michałowice); II. odap. *reguła* (Ry1); Ry2
- REHLICH** (1), K 1809; od niem. n. os. *Rehle* < odim. *Rafał*; Ry2
- REHOROWSKIJ** (4), 4K (1891, 1893, 1896, 1897); odim. *Rehor* < *Gregor*, < *Grigorij* < pol. *Grzegorz*; Ry2
- REICH** *Edmund*, *Jacob* (2), 2AMC (2 × 1880); n. niem. (B, DM, DN, FAM, MC); Ry2
- REICHARD** (1), K 1845; n. niem. (DM, DN, FAM)
- REICHE** (11), 11K (11 × 1869); n. niem. (FAM); Ry2
- REICHEBARTH** (1), K 1820; złoż. < odap. stwniem. *rihhi* 'potężny, mocny, wielki'; też 'bogaty' + niem. *Bart* 'broda'; Ry2
- REICHEL** *Jacob* (1), AMC 1818; od niem. n. os. *Reicher* (B) < odim. *Reichard*, < *Reihart*, < *Reichelt*
- REICHENBACH** (1), K 1813; n. niem. (B, FAM, L); złoż. < odap. śrwniem. *riche*, *rich* 'dorodny, potężny, mocny'; też 'wysoko urodzony, dostojny, szlachetny' + stwniem. *bach* 'strumyk'
- REICHENBAUN** *Ludwig* (1), AMC 1824; odm. *Reichenbach* (Niemcy, gm. Baiersbronn)
- REICHENSTADLER** *Joshua* (1), J 1805; złoż. < odap. stwniem. *rihhi* 'potężny, mocny, wielki'; też 'bogaty'; < śrwniem. *riche*, *rich* 'dorodny, wysoko urodzony, dostojny, szlachetny' + niem. *Stadt* 'miasto' = 'bogaty mieszczanin'
- REICHERT** *Ervin*, *Wilhelm* (2), 2AMC (2 × 1818); n. niem. (B, DN, FAM)
- REICHMANN** *Jacob*, *Stefan* (2), 2AMC (2 × 1824); n. niem. (B, DM, DN); Ry2
- REIF** (6), E 1817; 5K (4 × 1813, 1837); n. niem. (B, DM, FAM); Ry2; **REIFS** (17), 8K (2 × 1827,

- 3 × 1832, 2 × 1835, 1860); 9E (1809, 1820, 1821, 1824, 1840, 1852, 1859, 1863, 1890); odp. niem. *Reif* 'sznur, powróż'
- REIFSEK** (3), 2E (1817, 1827); AMC 1872; cf. **Reif**
- REIFERT** (8), 8E (1888, 1891, 1893, 3 × 1896, 1899, 1900); n. niem. (DN)
- REIFNER** (2), AMC 1872; K 1890; od niem. n. os. *Reif* (B); cf. **Reif**
- REIFS** cf. **REIF**
- REIGEL** (1), E 1897; n. niem. (FAM)
- REIK** *Josef* (1), AMC 1870; n. niem. (DN)
- REIL** (4), AMC 1818; 3K (1880, 2 × 1900); odp. stczes. *rýl* 'jednostka miary' (DR); Ry2
- REINBOLD** (2), 2K (1872, 1873); n. niem. (FAM)
- REINDA** (2), 2E (1850, 1899); od niem. n. os. *Reindl* < odim. *Reinhard*; możliwe < odp. niem. *rein* 'czysty, niezabrudzony'
- REINELT** (1), K 1882; n. niem. (FAM); Ry2
- REINTHEL** (1), K 1810; złoż. < od niem. n. os. *Reindl* < odim. *Reinhard*; możliwe < odp. niem. *rein* 'czysty, niezabrudzony' + niem. *Tal* 'dolina'
- REIS** (1), K 1884; n. niem. (FAM)
- REISCHL** (5), AMC 1895; 4K (4 × 1805); n. niem. (FAM)
- REISINGER** *Franz* (1), AMC 1880; od niem. n. os. *Reißing*, *Reißig* (B, DM) < odm. *Reising*, < *Reisinger* (Niemcy); możliwe < odp. niem. *Reising* 'wojownik'
- REISS** *Franz* (1), AMC 1880; od niem. n. os. *Reißing*, *Reißig* (B); cf. **Reisinger**; możliwe też < odp. niem. *Reis* 'gałązka'; cf. **Ress**; Ry2
- REISSER** (1), K 1818; n. niem. (B, DN, FAM)
- REISZ** (3), 3K (2 × 1811, 1890); cf. **Reiss**; B, Ry2
- REITTER** *Jacob* (1), AMC 1818; n. niem. (B, DM) < od niem. n. os. *Reit* < odp. wys-niem. *reit* 'kędzierzawy'
- REJ** (1), K 1840; odp. *rej* < stp. 'wódz, przywódca' (SNNP, SStpAK); też 'sznur', 'przód', < gw. młp. 'swat, raj' (T); Ry2
- REJA** (1), K 1817; odp. gw. maz. i gw. włkp. *reja* 'zasypany dół na ziemniaki, kopiec' (MSGP); Ry2
- REJFSEK** (2), 2K (2 × 1827); cf. **Reif**
- REJNOSZEK** (1), K 1878; adapt. niem. n. os. *Rein* < odim. *Reinhard*; możliwe też < odp. niem. *rein* 'czysty, niezabrudzony'
- REJS** (32), 2E (1850, 1893); 30K (3 × 1801, 11 × 1805, 5 × 1813, 1818, 2 × 1824, 1829, 1842, 4 × 1845, 1859, 1898); I. odp. *rejs*; II. odim. *Rejza* (A); M 1577, Ry2
- REJSEK** (21), 3E (1818, 1874, 1877); E 1818; 17K (3 × 1805, 10 × 1813, 2 × 1824, 2 × 1829); n. czes. (B, DM); **REJSZEK** (1), K 1809; n. czes. *Rejšek* (DM); Ry2
- REJSZEK** cf. **REJSEK**
- REJTER** (3), 3K (1888, 1894, 1896); odp. stp. *rajtar* 'żołnierz konny' (SStpAK); możliwa adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Reither* < odp. niem. *Reiter* 'jeździec'; Ry2
- REK** (3), 3K (1817, 1893, 1896); odp. *rek* 'drażek gimnastyczny'; też < czes. 'bohater', < gw. maz. 'racja' < niem. *Recht* (T), < *rak* (Ry1); n. czes. (DM); Ry2
- RELKA** (3), 2E (2 × 1889); K 1827; od n. niem. n. os. *Rall* < odp. szwabskiego *rall* 'kocur'; możliwe < odim. *Roland*; Ry2(0)
- RELLICH** (1), K 1838; od n. niem. *Rölllich* (B); cf. **Relka**; Ry2
- REMEK** (1), K 1882; odim. *Jeremiasz*, < *Remigiusz*; n. czes. *Remeš* (B, DM)
- REMESCH** (1), K 1824; cf. **Remek**
- REMIG** (1), K 1884; cf. **Remek**
- REMISCH** cf. **REMISZ**
- REMISZ** (10), 10K (1813, 1817, 2 × 1831, 1835, 1836, 1845, 1859, 1865, 1867); odim. *Remigiusz*, < *Jeremiasz*; n. czes. *Remiš* (DM); Ry2;
- REMISCH** (11), 11E (2 × 1831, 1835, 1837, 2 × 1839, 1843, 1856, 1861, 1866, 1891); zgerm. forma n. pol. *Remisz*
- REMMEL** (1), K 1878; n. niem. (FAM)
- REMORZ** (15), 14E (1810, 1821, 1833, 2 × 1861, 1866, 1868, 1872, 4 × 1878, 2 × 1884); K 1849; odp. *rymarz*; Ry2
- REMTA** (1), K 1896; odim. *Jeremiasz*, < *Remigiusz*; n. czes. (DM)
- RENKE** (1); K 1824; I. zgerm. wariant n. *Ręka*; II. odim. *Ranimir*; Ry2
- RENKEL** (1), K 1818; cf. **Renke**; B
- RENNA** (1), K 1874; odim. *Ranimir*; Ry2

- RENNER** (2), 2K (1805, 1835); n. niem. (B, DM, DN, FAM); Ry2
- REPPLE** (1), K 1805; n. niem. (DN); Ry2
- RESS** (1), K 1840; I. odp. niem. *Reis* 'gałązka'; II. odim. *Andreas*; Ry2(0)
- RESZKA** (1), K 1824; odim. *Rastaw*, < *Radoław* (Ry1); cf. **Raszka**
- RETKA** (76), 70E: 26 [1801–1839], 4 [1840–1859], 40 [1860–1900]; 6K (1805, 1807, 1835, 1844, 2 × 1845); odp. gw. maz. *retka* 'część warsztatu tkackiego' (MSGP, T); M 1680, Ry2
- RETMAN** (1), K 1888; odp. *retman* 'starszy flisak, który kierował spławem'
- RETTING** (1), K 1872; od niem. n. os. *Rettich* < odp. niem. *Rettich* 'rzodkiew'; L, Ry2
- REUMANN** (2), E 1868; K 1857; n. niem. (B, DN); Ry2
- REÜT** (1), K 1804; n. niem. (FAM)
- REUTER** (2), 2K (1856, 1861); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- REWICH** (1), K 1862; cf. **Rywik**
- REWIK** (2), AMC 1870; E 1888; cf. **Rewich**
- REWISZ** (1), K 1844; cf. **Rewich**
- REY** *Josef* (1), AMC 1880; n. niem. (DN, FAM)
- REYCH** *Maria* (1), AMC 1882; od niem. n. os. *Reich*; cf. **Richa**; Ry2
- REZIŃSKI** (1), K 1824; odm. *Rezy* (Litwa, okoliczność Wilna), < *Rezé* (Francja, rej. Kraj Loary)
- RIBKA** cf. **RYBKA**
- RICHA** (2), 2K (1878, 1896); adapt. niem. n. os. *Reich* (B) < odp. śrwniem. *riche*, *rich* 'wysoko urodzony, dostojny, szlachetny'; też 'mocny, potężny, bogaty'; możliwe < odim. niem. *Reichard*, < niem. *Richard*; Ry2
- RICHER** *Ester* (1), AMC 1896; niem. n. os. (Le, MC); cf. **Richa**; Ry2
- RICHLEK** (1), K 1805; odp. gw. ciesz. *rychli* 'prędzej, wcześniej' (ZSG), < *rychły* 'szybki, ruchliwy', < śrwniem. *riche*, *rich* 'wysoko urodzony, szlachetny, mocny, potężny, bogaty'
- RICHLER** (3), AMC 1818; 2K (1805, 1824); cf. **Richlek**; Ry2(0)
- RICHLIK** (4), 4K (2 × 1805, 1809, 1849); cf. **Richlek**
- RICHLY** (1), K 1878; cf. **Richlek**; Ry2
- RICHTA** (1), K 1890; n. czes. < adapt. niem. n. os. *Richter* (B); cf. **Richter**; Ry2
- RICHTARSKI** *Vincezn* (1), AMC 1818; I. odm. *Rechta* (woj. kujaw.-pomor., pow. inowrocławski, gm. Kruszwica); II. odp. stp. *rychciarz* 'wójt, przewodniczący sądu prawa niemieckiego' (SStpAK), < gw. śl. *rychtować* 'przygotowywać' (MSGP); III. odim. niem. *Richard*; Ry2
- RICHTER** (56), 6AMC (3 × 1818, 1869, 2 × 1870); 4E (1878, 1881, 1896, 1900); 46K: 16 [1801–1839], 30 [1860–1900]; n. niem. (A, B, BSZ, DM, DN, FAM, L); por. też ap. stp. *rychciarz* 'wójt, przewodniczący sądu prawa niemieckiego' (SStpAK); Ry2
- RICK** (1), K 1849; n. niem. (FAM); Ry2
- RICKI** (3), 3K (1801, 1893, 1894); I. odp. *ryczeć*; II. od niem. n. os. *Rick* < odp. śrwniem. *risch* 'szybki'; też 'świeży, smukły'
- RICKO** (2), 2K (1805, 1819); cf. **Ricki**
- RICZKA** (1), K 1805; cf. **Ricki**; Ry2
- RICZKO** (1), K 1832; cf. **Ricki**
- RIDEL** cf. **RYDEL**
- RIEBE** cf. **RIEBEL**
- RIEBEL** (2), 2K (1812, 1890); n. niem. (FAM); **RIEBE** (1), K 1880; zred. wiariant n. *Riebel*; Ry2
- RIEBER** (2), 2K (2 × 1832); n. niem. (FAM)
- RIEBOLD** (1), K 1830; n. niem. (FAM)
- RIECK** *Josef* (1), AMC 1870; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- RIEDEL** (12), E 1869; 11K (1812, 5 × 1832, 2 × 1870, 1886, 1897, 1898); n. niem. (B, BSZ, DM, DN); Ry2
- RIEDL** (6), AMC 1818; 5K (1821, 1829, 1836, 1884, 1900); n. niem. (B, DM, FAM); Ry2
- RIEF** (4), 4K (1827, 1836, 1845, 1848); n. niem. (FAM)
- RIEGEL** (11), 11K (3 × 1813, 1823, 1845, 1848, 2 × 1849, 1852, 1872, 1893); od niem. n. os. *Rieger* (B, DM) < odim. stwniem. *Hruodiger*; Ry2
- RIEGER** *Adolf* (1), AMC 1818; n. niem. (B, DM, DN, FAM); Ry2
- RIEK** (1), K 1895; n. niem. (DN)

- RIEMER** (2), 2K (1845, 1876); n. niem. (DN, FAM)
- RIEMESZ** (1), K 1873; adapt. niem. n. os. *Reimer* < odp. niem. *reimen* 'rymować'
- RIEMMEL** (1), K 1845; cf. **Riemesz**; Ry2
- RIESE** (14), 14K (3 × 1805, 1809, 1811, 2 × 1815, 1845, 2 × 1849, 1851, 1886, 1887, 1888); n. niem. (FAM)
- RIESS** (4), AMC 1824; E 1865; 2K (1871, 1872); n. niem. (FAM)
- RIETZ** (1), E 1898; n. niem. (DN, FAM)
- RIF** *Moritz* (1), AMC 1818; I. odim. *Rafał*; II. odp. *rafa* dawn. 'siatka drucziana', < *rafać* 'obrywać'; B
- RIFS** (2), 2K (1832, 1834); od niem. n. os. *Riess* < odp. śrwniem. *risch* 'szybki'; też 'świeży, smukły'; cf. **Rif**; Ry2
- RIGEL** (1), K 1811; Ry2; cf. **Rigl**
- RIGL** (2), 2K (1808, 1810); I. od niem. n. os. *Riegel* (B) < odm. *Ri(e)del* lub < określenia topograf. *Riegel* 'małe podwyższenie'; II. od niem. n. os. *Riegl* < odp. niem. *Riegiel* 'rygiel, zasuwka'; możliwe < odp. gw. śl. *rygać* 'kaszeleć' (SGŚ)
- RIGOLI** (6), AMC 1818; 5K (1825, 2 × 1845, 1870, 1876); n. włos. (DR)
- RIGOLINI** (1), K 1804; cf. **Rigoli**
- RIHAK** (1), K 1878; odp. stp. *rychtarz* 'wójt, przewodniczący sądu prawa niemieckiego'; Ry2
- RILKE** (1), K 1830; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- RIMMELE** (3), 3K (1814, 1884, 1892); n. niem. (DN); Ry2
- RIMPEL** *Ifruk* (1), AMC 1818; n. niem. (B) < odim. niem. o podst. *Rim-*; Ry2
- RIND** *Adolf, Larysław, Leo* (3), 3AMC (3 × 1818); od niem. n. os. *Rind* (B) < odp. śrwniem. *rint* 'bydłę'
- RINDER** cf. **RINDERER**
- RINDERER** *Sziwal* (1), AMC 1880; n. niem. (DN); **RINDER** *Salomon, Abraham* (2), 2AMC (1811, 1880); Ry2
- RING** (5), 2AMC (2 × 1870); 2E (2 × 1882); K 1870; n. niem. (DM, DN, FAM, MC); Ry2
- RINGEL** *Franciszek* (1), AMC 1880; n. niem. (B, DN, FAM)
- RINK** (1), E 1877; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2;
- RINKE** (5), 5K (2 × 1813, 1816, 1824, 1827); n. niem. (DN, FAM); Ry2
- RINZSER** *Jacob* (1), AMC 1818; n. niem. (FAM)
- RIPPE** *Josef* (1), AMC 1856; n. niem. (FAM); Ry2
- RIPPEL** (4), AMC 1870; E 1818; 2K (1805, 1845); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- RIPPER** (14), 6AMC (1869, 5 × 1870); 8K (1815, 1829, 1832, 1846, 1884, 1888, 1890, 1891); I. odp. *rypać* 'bić, rzucać, tłuc się, skrzypieć'; II. odim. *Ruprecht*; B, Ry2
- RISCH** (1), K 1805; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- RISSE** (4), 4K (1813, 2 × 1824, 1962); n. niem. (DN, FAM)
- RISZA** (2), 2E (2 × 1801); n. czes. *Ríša* < niem. n. os. *Risse* (B) < odim. *Richard*; możliwe też < odp. śrwniem. *ros, ors* 'rumak bojowy'
- RISZKE** (2), 2K (1813, 1833); odim. *Ryszard*; Ry2
- RITKA** (2), E 1855; K 1807; cf. **Ritta**
- RITTA** (1), AMC 1868; odim. *Rita*; Ry2
- RITTER** (22), 4AMC (4 × 1870); 18K (4 × 1813, 1820, 12 × 1838, 1885); I. żyd. n. os. (MC); II. n. niem. (B, DM, DN, FAM); Ry2; **RITTNER** (8), 3AMC (1869, 2 × 1870); 5K (4 × 1838, 1849); od niem. n. os. *Ritter* < odp. *Ritter* 'rycerz; żołnierz; jeździec' (DN, FAM); Ry2
- RITTLER** (1), K 1815; od niem. n. os. *Rüttel* < odp. śrwniem. *riute* 'kawałek ziemi, który uzyskany został po wykarczowaniu lasu', < śrwniem. *riutel* 'rękojeść u pługą'; Ry2
- RITTNER** cf. **RITTER**
- RITZA** *Jacob* (1), AMC 1872; adapt. niem. n. os. *Ritz* (B, DN, FAM) < odm. *Ritzing* (liczne w Austrii i w Bawarii); możliwe < odim. ukrain. *Hryć* < *Hryhor* < *Grzegorz*
- RITZINGER** (1), K 1897; n. niem. (DM); Ry2
- ROBA** *Zofun* (1), AMC 1818; I. odim. *Robert* (Ry1); II. odp. czes. *roba* 'powłóczysta suknia'; n. czes. (DM); Ry2
- ROBAKOWSKI** (1), K 1845; odm. *Robakowo* (woj. wlkp., pow. poznański, gm. Kórnik; woj. kujaw.-pomor., pow. chełmiński, gm. Stolno; woj. pomor., pow. wejherowski, gm. Luzino), < *Robaków* (woj. wlkp., pow. pleszewski, gm. Czermin); Ry2

- ROBAL** (1), K 1803; odpap. *robak*; możliwe też < *robić*; Ry2
- ROBCZYŃSKI** (1), K 1875; odm. *Robczysko* (woj. wlkp., pow. leszczyński, gm. Rydzyna)
- ROBENEK** (1), K 1895; adapt. niem. n. os. *Röben, Robe* (DN) < odim. *Robert*; Ry2
- RÖBER** (1), K 1900; n. niem. (DN)
- ROBICZEK** *Alois* (1), AMC 1818; I. odpap. *robić* 'pracować' (Le); II. odim. *Robert* (Le)
- ROBOSZ** (1), E 1811; cf. **Robiczek**; n. czes. *Roboš* (DM); Ry2
- ROCK** (3), 3K (1813, 1817, 1845); n. niem. (B, FAM); Ry2
- ROCZEK** (1), K 1813; I. odpap. *rok* (Le, Ry1); II. od n. *Rok*; n. czes. *Roček* (DM); *M* 1455, Ry2
- RODECKI** (1), K 1813; odpap. *rodzić*, < *ród*, < *rodzina*; por. też *Rade* (liczne gm. w Niemczech); Ry2
- RODER** (1), K 1835; n. niem. (B, DM, DN, FAM); Ry2
- RODIER** (1), K 1836; odim. *Rodomil*; Ry2
- RODLER** (2), 2K (1874, 1900); n. niem. (B, DN)
- RODZAJ** (1), K 1884; odpap. stp. *rodzaj* 'rodzina, ród, płodność' (Ry1, SStpAK); Ry2
- RODZEN** (4), 4K (1880, 1882, 1887, 1888); odpap. *rodzić* (Ry1); cf. **Rodzaj**; Ry2
- ROEMESZ** (1), K 1869; odim. *Remigiusz*, < *Jeremiasz*
- RÖFER** (1), K 1842; odpap. hebr. *rofe* 'lekarz, doktor'; DN
- ROFLER** *Franz* (1), AMC 1872; n. niem. (DN)
- ROGER** (7), 5AMC (2 × 1818, 1824, 2 × 1872); 2K (2 × 1880); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2;
- ROGIER** (4), 4K (1820, 1825, 1832, 1834); możliwe też < od toponimu bibl. *rogel* 'źródło', < stwniem. 'wolny'; Ry2
- ROGNER** *Baruch, Salomon* (2), 2AMC (2 × 1880); n. niem. (DN)
- ROGOL** (1), E 1896; odpap. *róg*
- ROH** (1), K 1878; n. czes. < odetn. czes. *Roh* 'Węgier' (B, DM)
- RÖHLICH** (9), AMC 1818; 8K (1886, 1889, 1890, 1891, 1892, 1893, 1896, 1898); niem. n. os. (B) < odim. *Roch*, < *Rochus*; por. ap. czes. *rohlík* 'rodzaj pieczywa'
- ROHM** *Mathias* (1), AMC 1866; n. niem. (FAM)
- ROHMANN** (1), E 1808; n. niem. (FAM)
- ROHN** (1), E 1868; I. odpap. *ronić*, < *uronić*, < niem. *Rohne*; na Śląsku Cieszyńskim znaczy 'równie' (DM); II. n. niem. (FAM, MC)
- ROICK** cf. **ROJEK**
- ROIK** (145), 4AMC (3 × 1818, 1833); 51E: 4 [1801–1839], 47 [1860–1900]; 90K: 34 [1801–1839], 56 [1860–1900]; I. odpap. *rój*; II. od n. *Rój* (T); *M* 1636, Ry2
- ROJ** (1), K 1835; I. odpap. *rój* 'pszczoły z jednego gniazda' (MC, Ry1); II. odm. *Rój* (woj. śl., dziel. Żor) (MC); n. czes. (DM); Ry2
- ROJAN** (2), E 1960; K 1844; cf. **Roj** (Ry1); n. czes. (DM); Ry2
- ROJDA** (2), AMC 1864; E 1870; odpap. *rajda* 'brzydko chodzić', < *rejdownać* 'grzebać w czymś z hałasem'; Ry2
- ROJEK** (6), 2AMC (1860, 1870); 4K (2 × 1805, 2 × 1849); odpap. gw. śl., gw. młp., gw. maz. i gw. wlkp. *rojek* 'mały wół rasy góralskiej' (T), < *rój* (L, Ry1); n. czes. (DM); *M* 1644, Ry2; **ROICK** (1), E 1892; zgerm. forma n. pol. *Rojek* (DN, FAM)
- ROJICZEK** (4), 4K (2 × 1805, 2 × 1849); cf. **Rojek**; od. n. *Roik*; n. czes. *Rojíček* (DM); *M* 1666
- ROK** *Johann* (1), AMC 1818; odpap. *rok* (Ry1, T); Ry2
- ROKITA** (1), K 1896; odpap. *rokita* 'gatunek wierzby' (L, Ry1, T); Ry2
- ROKITKA** (3), 3K (1805, 1806, 1817); cf. **Rokita** (Ry1); Ry2
- ROKOSZ** (1), K 1879; odpap. *rokosz* 'narada' (Ry1, SNNP); n. czes. *Rokoš* (DM); Ry2
- ROKOWSKI** *Maria, Adam* (2), 2AMC (2 × 1860); I. odm. *Roków* (woj. młp., pow. wadowicki); II. odim. *Roścław*, < *Robert*
- ROLBECK** (1), K 1891; n. niem. (DN)
- ROLF** *Milifumr* (1), AMC 1860; n. niem. (DN)
- ROLIK** (1), K 1801; odpap. *rola* (Ry1); Ry2
- ROLKE** (2), 2K (1802, 1891); zgerm. wersja ap. *rola* 'ziemia uprawna'; możliwe od nazwy herbu *Rola* (HP); Ry2
- RÖLLE** (4), 4K (1830, 1880, 1898, 1900); n. niem. (B, DN, FAM, MC); Ry2

- ROLLER** (1), K 1900; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- ROLNY** (2), AMC 1872; K 1821; odp. *rola*; Ry2
- ROMAN** (51), 42E: 7 [1801–1839], 1 [1840–1859], 34 [1860–1900]; 9K (1836, 1839, 2 × 1842, 3 × 1845, 1847, 1898); odim. *Roman* (BSZ, Ry1, SNNP); n. czes. (DM); *M* 1577, Ry2
- ROMANCZIK** (1), K 1898; n. czes. *Romančik* (DM)
- ROMANEK** (1), K 1872; cf. **Roman** (BSZ, Ry1, SNNP); n. czes. *Románek* (DM); Ry2
- ROMANIK** (1), E 1879; cf. **Roman** (Ry1); n. czes. *Romaník* (DM); Ry2
- ROMAŃSKI** (1), K 1884; odm. *Romanowo* (liczne w woj. kujaw.-pomor., w woj. maz., w woj. wlkp., w woj. warm.-mazur.), < *Romanowce* (woj. podlas., pow. sejneński, gm. Krasnopol); Ry1, Ry2
- ROMBOSZ** (1), K 1805; odp. *rąbać*
- ROMEK** (1), K 1849; cf. **Roman** (Ry1); Ry2
- RÖMER** (4), 4K (1802, 1812, 1845, 1900); n. niem. (DN, FAM)
- ROMIG** (1), K 1805; odim. *Roman*; n. czes. (B)
- ROMIK** (1), K 1805; cf. **Roman** (Ry1); Ry2
- RÖMISCH** (3), AMC 1860; 2E (1819, 1861); n. niem. (B, DN)
- ROMISZ** (5), 5K (1829, 1861, 1869, 1875, 1879); cf. **Roman**
- RÖMMEL** (1), K 1898; n. niem. (DN, FAM)
- ROMP** (1), K 1824; odp. gw. kasz. *rapić* ‘ura-gać’ (SGPK, t. 5)
- ROMPEL** (5), AMC 1818; 4K (1878, 1888, 1899, 1900); cf. **Romp**; Ry2
- RONDELLI** (2), 2K (1813, 1820); n. włos. (DR)
- RONGA** (2), 2K (1805, 1849); od niem. n. os. *Rong*, *Rung* < odim. *Runger*; Ry2
- RONIK** *Anton Ignatz* (1), AMC 1861; odp. stp. *ron* ‘ronienie (żez)’; Ry2
- RÖNSCH** *Adolf* (1), AMC 1870; n. niem. (DN, FAM)
- ROPICZ** (1), K 1849; I. odm. *Ropica* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie *Ropice*, gm. na Śląsku Cieszyńskim, w kraju morawsko-śląskim, pow. Frydek-Místek); II. odp. gw. kasz. *ropić* ‘parować’ (SGPK, t. 5)
- ROPNA** *Alfred* (1), AMC 1886; odp. gw. kasz. *ropa* ‘para wodna’ (MSGP)
- RORICH** (1), K 1808; od niem. n. os. *Rohr* < odp. germ. *hrōth* ‘sława’; może też być przezwiskiem ‘rudy, rudobrody’; Ry2
- RÖRIG** (1), K 1805; n. niem. (FAM)
- ROSA** (3), 3K (1805, 1813, 1828); odp. *rosa* (Ry1, T), < gw. młp. *rosa* ‘pot’ (MSGP); n. czes. (DM); FAM, MC, Ry2
- ROSACKI** (1), K 1836; odp. *rosa*; też < gw. młp. ‘pot’ (MSGP); możliwe też < odm. *Rosate* (Włochy, Lombardia); Ry2
- ROSACZY** (1), K 1824; cf. **Rosacki**
- RÖSCH** (1), E 1851; n. niem. (DM, DN)
- ROSCHE** (1), E 1883; n. niem. (FAM)
- ROSCHER** (3), 3K (1893, 1896, 1898); n. niem. (DN, FAM)
- RÖSE** *Anton* (1), AMC 1867; n. niem. (DN, FAM)
- ROSEN** (1), K 1840; n. niem. (B) < odm. *Rosen* (liczne w Niemczech); cf. **Rosenberg**
- ROSENBAUM** (3), AMC 1860; 2K (2 × 1838); n. niem. (FAM, DN)
- ROSENBERG** (7), 3AMC (1818, 1824, 1865); 4K (1824, 1880, 1895, 1898); niem. n. os. (B, DM) < odm. *Rosenberg* (liczne na terytorium Polski); Ry2
- ROSENFELD** (4), 2AMC (1824, 1880); 2K (1878, 1880); n. niem. (A, B, DM, FAM, MC); Ry2
- ROSENSTRITT** *Wilhelm* (1), AMC 1818; n. niem. (DN)
- ROSENTHAL** *Laura* (1), AMC 1824; n. niem. < odm. *Rosenthal* (Niemcy, Hesja, rejencja Kassel, pow. Waldeck-Frankenburg) (A, B, DM)
- ROSICZKA** (1), E 1840; odp. *rosa*; n. czes. *Rosička* (DM); Ry2
- ROSIN** (1), K 1835; cf. **Rosina**; n. czes. *Rosín* (DM, FAM); MC, Ry2
- ROSINA** (1), K 1813; odp. niem. *Rosine* ‘rodzynek’ (Le); n. czes. (DM); Ry2
- ROSITKA** *Anton* (1), AMC 1868; cf. **Rosina**
- ROSKOSZ** (1), K 1807; odp. *rozkosz* (BSZ); Ry2
- RÖSLER** (1), K 1823; n. niem. (B, DM, DN)
- ROSMANEK** (1), K 1812; cf. **Rosmann**

- ROSMANN** (2), 2K (1888, 1894); I. od n. niem. *Rosemann* 'ten, kto zajmował się lub handlował końmi'; II. od nazwy herbu nadanego w Królestwie Polskim (HP); B, BSZ
- ROSNER** (46), 9AMC (2 × 1818, 1864, 6 × 1870); 24E (1854, 1855, 1873, 6 × 1880, 1882, 1883, 1885, 1886, 1890, 2 × 1892, 3 × 1894, 5 × 1899); 13K (1801, 1802, 3 × 1832, 1845, 1855, 1871, 1897, 1898, 3 × 1899); od niem. n. os. *Rossner* < odm. *Rosen* (liczne w Niemczech); B, BSZ, Ry2; **ROZNER** (6), 5E (1890, 3 × 1897, 1900); K 1898; B, Ry2
- ROSSI** (3), 3K (1827, 1833, 1900); n. włos. (DR); Ry2
- ROST** (1), K 1882; odpap. *rost* < gw. maz. 'wzrost'; też 'ruszt' (MSGP, Ry1, T), < stp. 'rdza'; DM, DN, FAM, Ry2
- ROSTER** (1), K 1834; cf. **Rosner**; Ry2
- ROSTKOWSKI** *Stanisław, Zygmunt* (2), 2AMC (2 × 1880); odm. *Rostów* (ros. *Ростов*, Rosja, obw. Jarosławski), < *Rostkowice* (woj. opol., pow. prudnicki, gm. Biała; woj. maz., pow. płocki, gm. Wyszogród) (SNNP); Ry2
- ROSTOMILSKI** (3), 3K (1809, 1813, 1820); I. złoż. od przezwiska dwuczłonowego < odpap. *rosły* + *miło* 'urodzajny, dorodny'; II. odim. *Rościstaw*
- ROSYPAL** *Albert* (1), AMC 1818; n. czes. (DM); Ry2
- ROSZCZYK** *Sebastian* (1), AMC 1818; odim. *Rościstaw*, < *Robert*, < *Roch* (Ry1)
- ROSZEK** (4), 4E (1804, 1806, 1811, 1850); I. odpap. hebr. *Rosz* 'głowa'; II. odim. *Rościstaw*, < *Robert*, < *Roch* (Ry1); Ry2
- ROSZKA** (13), 11E (2 × 1801, 2 × 1802, 2 × 1804, 1805, 2 × 1808, 1812, 1839); 2K (1824, 1888); cf. **Roszek**; M 1629, Ry2; **ROSZKE** (1), K 1843; zgerm. wariant n. *Roszka*
- ROSZKE** cf. **ROSZKA**
- ROSZKIJ** (1), K 1813; cf. **Roszek**
- ROTHBACK** (2), 2K (1824, 1836); złoż. od niem. n. os. *Roth* < odpap. germ. *hrōth* 'sława'; może też być przezwiskiem 'rudy, rudobrody' + niem. *Backe* 'policzek', pot. 'pośladek'
- ROTER** (1), K 1849; n. niem. (FAM)
- ROTESZ** *Johann* (1), AMC 1872; adapt. niem. n. os. *Roth* < odpap. germ. *hrōth* 'sława'; może też być przezwiskiem 'rudy, rudobrody'
- ROTH** (6), 4AMC (1818, 1864, 2 × 1868); E 1818; K 1802; n. niem. (B, FAM, Ry1); Ry2; **ROTHE** (15), 2AMC (1870, 1872); 2E (1879, 1890); 11K (4 × 1805, 1812, 2 × 1832, 1835, 1836, 1862, 1872); n. niem. (B, DN, FAM)
- ROTHA** (1), K 1869; cf. **Roth**; Ry2
- ROTHBACH** (7), 7K (1809, 1817, 1824, 1832, 1849, 1859, 1875); złoż. < odpap. germ. *hrōth* 'sława'; może też być przezwiskiem 'rudy, rudobrody' + stwniem. *bach* 'potok, strumień'
- ROTHER** cf. **ROTH**
- RÖTHEL** (1), E 1875; n. niem. (DN)
- ROTHEMEL** (1), K 1866; n. niem. (DN)
- ROTHER** *Moritz* (2), AMC 1865; K 1871; n. niem. (FAM, MC)
- ROTHKEGEL** (1), K 1813; n. niem. (DN, FAM)
- ROTHKEGEL** cf. **ROTHKÖGEL**
- ROTHMANN** *Heinrich* (1), AMC 1818; n. niem. (FAM); Ry2
- ROTHRÖCKEL** (2), 2K (1891, 1986); niem. n. os. (B); złoż. (hybryda) < odpap. śrwniem. *röt* 'czerwony, rudy' + niem. *Rock* 'spódnicca' + przyr. *-el*; por. też ap. niem. *Röckchen* 'spódniczka'; możliwe przezwisko krawca damskiego
- ROTKEGEL** (1), K 1897; złoż. < odpap. niem. *Rot* 'czerwony' + niem. *Kegel* 'stożek, kręgiel'; Ry2
- ROTT** (1), K 1801; n. niem. (FAM); Ry2
- ROTTER** (9), 2E (2 × 1801); 7K (1849, 1976, 1893, 1895, 1896, 1898, 1899); n. niem. (B, BSZ, DM, DN, FAM, L); Ry2
- RÖTTGER** (2), AMC 1880; K 1895; n. niem. (DN)
- ROTTGEUSNER** *Hugo* (1), AMC 1862; od niem. n. os. *Rotgiesser* (B) < odpap. niem. *Rotgießer* 'wytapiacz miedzi, też ludwisarz'
- ROTTMANN** (3), 3K (1829, 1859, 1860); n. niem. (DN)
- ROUCZKA** (1), K 1890; odpap. *ręka*; n. czes. *Roučka* (DM); Ry2
- ROWECKI** (1), K 1830; odm. *Rówce* (woj. maz., pow. siedlecki, gm. Zbuczyn); Ry2

ROZBOJ cf. **ROZBÓJ****ROZBÓJ** (1), E 1879; odpap. *rozbojnik*; Ry2;**ROZBOJ** *Paul* (1), AMC 1818; Ry2(0)**ROZBRÓJ** (11), 11E (1880, 1882, 1886, 4 × 1888, 1892, 2 × 1896, 1899); odpap. *rozbroj*; n. czes. *Rozbroj* (DM); M 1727, Ry2**ROZENBAUN** *Emanuel, Ervin* (2), 2AMC (2 × 1818); złoż. < odpap. śrwniem. *rosen* 'róža', różany' + dolniem. *baun* 'drzewo'; Ry2(0)**ROZENFELD** *Ervin* (1), AMC 1818; odm. *Rosenfeld* (Niemy, Badenia-Witembergia); Ry2**ROZENZWEIG** *Jorg* (1), AMC 1818; złoż. < odpap. śrwniem. *rosen* 'róža' + niem. *Zweig* < śrwniem. *zwi* 'gałąź'; Ry2(0)**ROZIK** (1), K 1849; I. odim. *Róža*; II. odpap. *róža*; Ry2**ROZINA** (1), E 1817; cf. **Rozik****ROZMIL** *Roza* (1), AMC 1872; odpap. stp. *rozmiłować* 'rozkochać' (SStPAK)**ROZMUS** (3), 2AMC (1818, 1880); K 1839; adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Rosmuz* (FAM) < odim. *Erazm* < odpap. łac. *erasmios* 'godny miłości, miłowany'; Ry2**ROZNER** cf. **ROSNER****ROŻEK** (8), 4AMC (4 × 1880); 4K (2 × 1801, 2 × 1867); odpap. *rozek* (SNNP), < *róg* (Ry1); n. czes. *Rožek* (DM); M 1647, Ry2**ROŻKA** (12), 11E (1809, 1818, 1826, 1831, 1843, 2 × 1851, 1882, 1893, 1894, 1896); K 1841; odpap. gw. ciesz. *rozek* 'rogalik' (ZSG), < *róg*; Ry2**RÓZGA** (3), 3K (1845, 1846, 1895); odpap. gw. młp. *różga* 'ozdobny, obrzędowy bukiet weselny' (MSGP); Ry1, Ry2**RÓŻAŃSKI** (8), AMC 1818; 7K (1801, 2 × 1805, 1811, 1812, 1814, 1818); I. odm. *Różanowice* (woj. łódz., pow. kutnowski, gm. Krzyżanów), < *Różan* (woj. maz., pow. makowski); II. odpap. *róža*; III. odim. *Róža*; A, Ry2**RÓŻYCKI** (1), K 1830; odm. *Różyce* (woj. łódz., pow. łowicki, gm. Kocierzew Południowy; też pow. zgierski, gm. Parzęczew) (BSZ), < *Różyna* (woj. opol., pow. brzeski, gm. Lewin Brzeski) (MC); Ry2**RÓŻYCZKA** (7), 7K (1809, 1815, 1827, 1862, 1869, 2 × 1872); odpap. *różyczka* (Ry1); M 1629, Ry2**RUBACZKO** (1), E 1818; odpap. gw. śl. i gw. młp. *ruby* 'gruby' (MSGP), < ukraiń. *pybuu* 'drwal'; n. czes. *Rubáček***RUBAL** (23), 3AMC (1818, 2 × 1824); 20K (1807, 1831, 1833, 1836, 1838, 1843, 3 × 1845, 2 × 1847, 3 × 1849, 1858, 1863, 2 × 1866, 1871, 1875); cf. **Rubaczko**; możliwe < odpap. ukraiń. *hapybatu* 'rąbać', < gw. młp. i gw. maz. *rubel* 'drag do przyciskania siana lub słomy na wozie' (MSGP); n. czes. (DM)**RUBECZKA** (1), E 1871; cf. **Rubal****RUBERL** (2), 2K (2 × 1825); niem. n. os. (B) < odim. *Robert*; możliwe też < odpap. śrwniem. *ruobe* 'rzepa'**RUBIK** (2), 2E (1816, 1880); cf. **Rubaczko** (Ry1); n. czes. *Rubik* (DM); Ry2**RUBINA** (2), 2K (1813, 1834); cf. **Rubisz**; odpap. *rubin* 'kamień szlachetny'; DM**RUBINSTAIN** *Albert, Eleonora, Zigfrid* (3), 3AMC (2 × 1818, 1824); n. żyd. (A)**RUBIR** (1), K 1830; cf. **Rubina****RUBISZ** (4), 4E (4 × 1801); I. odpap. gw. śl. *ruby* 'gruby' (Ry1), < ukr. *pybaü* 'drwal' (Ry1); II. od n. *Ruby* (Le); III. od niem. n. os. *Rube* (Le) < odpap. śrwniem. *ruobe* 'rzepa'; n. czes. *Rubiš* (DM); Ry2**RUBNER** (1), K 1844; n. niem. (B, DN)**RÜBSAM** (3), 3K (1843, 1845, 1846); n. niem. (FAM)**RUCHEL** *Franciszka* (1), AMC 1897; odpap. gw. młp., gw. maz., gw. wlkp., gw. kasz., gw. Pom. Pd. i gw. kresowych *ruchać* 'poruszać'; też 'dotykać' (MSGP); Ry2**RUCHNAK** (1), K 1805; cf. **Ruchel****RÜCKER** (1), K 1898; n. niem. (B, DM, FAM)**RUCKI** (62), 6AMC (1818, 1821, 3 × 1824, 1825); 54E: 28 [1801–1839], 2 [1840–1859], 24 [1860–1900]; 2K (1813, 1841); odm. *Ruda* (liczne w woj. lub., w woj. maz., w woj. świętokrz., w woj. wlkp.; też na Ukrainie); cf. **Ruda**; A, L, M 1552, Ry2**RUCZKA** (1), K 1842; odpap. ros. *pyka* 'ręka'; n. czes. *Ručka* (DM); Ry2**RUCZUK** (1), E 1880; cf. **Ruczka****RUDA** (5), 5K (1805, 1813, 1815, 1841, 1846); I. odpap. *ruda* < gw. kasz. 'podmokła ziemia'

- (MSGP); też < gw. wlkp. 'rdza' (MSGP), < gw. młp. 'wydzielina z nosa' (MSGP); II. odm. *Ruda* (woj. śl., pow. raciborski, gm. Kuźnia Raciborska; os. pogranicza kaszubsko-kociewskiego, woj. pomor., pow. kościerski, gm. Stara Kiszewa nad Wierzycą); A, B, DM, Ry1, Ry2, SNNP, T
- RUDEK** (1), K 1829; odp. stp. *rudek* 'człowiek o rudych włosach' (Ry1, SNNP, T); Le, MC, Ry2
- RUDEL** (4), 3AMC (1818, 2 × 1870); K 1874; I. odp. stp. *rudel* 'wiosło' (MC, Ry1), < *rudy* (SNNP); II. odim. *Rudolf* (MC); III. n. niem. (DN, FAM); B, Ry2
- RUDIŃSKI** (1), K 1840; cf. **Ruda**; Ry2
- RUDKA** (1), K 1875; I. odim. *Rudolf* (Ry1, T); II. odp. *rudy* (Ry1), < *rudka* (T); III. odm. *Rudka* (liczne w woj. lub., w woj. łódz., w woj. podkarp., w woj. wlkp.); Ry2
- RUDKIEWICZ** *Zofia* (1), AMC 1880; cf. **Rudka**; Ry2
- RUDLEWSKI** (1), K 1870; I. odm. *Rudlov* (Słowacja, kraj proszowski, pow. Vranov nad Topľou); II. odp. *rudy*; III. odim. *Rudolf*; Ry2
- RUDNAJ** (1), K 1897; I. odp. *rudy*; II. odim. *Rudolf*
- RUDNIOK** (1), E 1863; odm. *Rudnik* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie w pow. cieszyńskim, gm. Hażlach; też liczne w woj. łódz., w woj. młp., w woj. maz., w woj. podkarp., w woj. śl.), < *Rudniki* (dziel. Gdańska; liczne w woj. lub., w woj. łódz., w woj. maz., w woj. opol., w woj. śl.)
- RUDOLF** (7), AMC 1818; 6K (2 × 1832, 1836, 1856, 1867, 1898); n. niem. (B, FAM, DM, MC); Ry2
- RUDOWSKI** (1), K 1813; cf. **Ruda**; n. czes. *Rudovský* (DM); BSZ, Ry2
- RUDZEŃ** (1), K 1890; I. odm. *Rudzica* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie w woj. śl., pow. bielski, gm. Jasienica); II. odp. *rudy*; III. odim. *Rudolf*
- RUDZICKI** (2), E 1829; K 1829; cf. **Rudzeń**; M 1588, Ry2
- RUDZIK** (1), K 1804; I. odp. gw. ciesz. *rudzik* 'gatunek ptaka' (T), < *rudy* (Le, Ry1); II. odim. *Rudolf* (T); Ry2
- RUDZIŃSKI** *Albin* (1), AMC 1818; odm. *Rudziniec* (woj. śl., pow. gliwicki); M 1657, Ry2
- RUDZIOK** (1), K 1895; cf. **Rudzik**, **Rudzki**
- RUDZKI** (124), 84E: 28 [1801–1839], 3 [1840–1859], 53 [1860–1900]; 40K (2 × 1805, 7 × 1813, 1829, 1831, 3 × 1832, 1835, 2 × 1842, 5 × 1848, 4 × 1849, 1862, 1888, 4 × 1891, 4 × 1896, 1898, 3 × 1899); cf. **Ruda** (Le, SNNP), < *Rudki* (liczne w woj. maz., w woj. wlkp., w woj. zach.pom.); A, M 1520, Ry2
- RUDZOK** (2), 2K (1892, 1899); cf. **Rudzeń**; Ry2
- RUFF** (12), 5AMC (2 × 1818, 1864, 1870, 1880); 7K (1802, 1813, 1815, 1835, 1854, 1878, 1890); n. niem. (DN, FAM); Ry2
- RUFKA** (2), 2K (2 × 1830); I. odp. gw. Pom. Pd. *rufa* 'drabinka w stajni, za którą zakłada się paszę' (MSGP); II. odim. *Rufus*; Ry2
- RUGON** *Izydor* (1), AMC 1880; odp. *ruga* 'besztanie, łajanie', < *rugować* 'usuwać'
- RUJNOWSKI** (1), E 1880; I. odetn. *Rujanie* (zachłówan. plemię połabskie); II. odp. gw. wlkp. *rujnowy* 'zrujnowany' (SGPK, t. 5)
- RULA** (1), K 1830; odp. gw. śl. *ruła* 'rura' (SGŚ); też < *mieć rułę* 'być powolnym'; Ry2
- RULF** (1), K 1826; n. niem. (B, DM, DN, FAM)
- RULIK** (1), E 1816; n. czes. *Rulík* (B, DM); Ry2
- RULKA** (2), 2K (2 × 1805); cf. **Rula**; Ry2
- RÜML** (1), E 1853; od niem. n. os. *Rommel*, *Rummel* (DM) < odp. śrwniem. *rumeln*, < *rumplen* 'łomotać, dobijać się, tłuc'
- RUMMEL** (2), AMC 1818, E 1887; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- RUMPEL** (4), 4K (1813, 1815, 1836, 1850); n. niem. (DN, FAM); Ry2
- RUND** (6), 2AMC (1818, 1824); 4K (3 × 1838, 1898); n. niem. (B, DM) < odp. stwniem. *runt* 'okrągły, kulisty'; Ry2(0)
- RURKA** *Johann* (1), AMC 1867; I. odp. *rura*; II. od n. *Rura* (T); Ry2
- RURNIOK** (1), E 1801; cf. **Rurka**
- RUSCH** *Johann* (1), AMC 1818; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2

- RUSEK** (44), 4AMC (2 × 1818, 2 × 1870); 5E (1853, 1856, 2 × 1862, 1867); 35K (2 × 1801, 1813, 2 × 1824, 1833, 5 × 1859, 2 × 1860, 4 × 1861, 1862, 1883, 1886, 5 × 1889, 2 × 1890, 1891, 1892, 1895, 2 × 1896, 1897, 1898, 1900); I. odetn. *Rus*, *Rusin* (L, Le, Ry1); II. odap. gw. ciesz. *rus* 'karaluch' (ZSG), < *rusy* 'rudy' (BSZ, L, Ry1); n. czes. (DM); M 1536, Ry2, SNNP
- RUSIK** (1), K 1878; cf. **Rusek**, **Rusin**; możliwe < odm. *Rusin* (pow. Bruntal przy granicy z Polską; woj. opolskie, pow. głubczycki); Ry1, Ry2
- RUSIN** (3), 3K (1853, 1891, 1893); odetn. *Rusin* 'mieszkaniec Podkarpackiej Rusi'; też nazwa na określenie Łemka; możliwe < odm. *Rusin* (*Русин*, wś na Ukrainie, rej. sokalski, obw. lwowski) (L, Le, Ry1, SNNP); Ry2
- RUSINEK** (2), 2E (1820, 1833); cf. **Rusin** (L, Ry1, SNNP)
- RUSKI** (1), E 1804; I. odap. *ruski* 'rosyjski' (Ry1); II. gw. *Ruski* < *Rosjanin*; Ry2
- RUSNOK** (6), 4E (2 × 1801, 2 × 1900); 2K (1845, 1866); odetn. *Rusnak* 'Rusin, członek Kościoła wsch.'; M 1621, Ry2
- RUSZ** (80), AMC 1880; 77E: 1 [1801–1839], 7 [1840–1859], 69 [1860–1900]; 2K (1842, 1879); odap. *rusz* 'kradzież'; też 'dawna gra w karty' (L), < stp. *rusy* 'rudawożółty' (SNNP), < *ruszać* (Ry1); M 1572, Ry2
- RUSZEK** (3), AMC 1818; 2K (1892, 1896); cf. **Rusz**; Ry2, SNNP
- RUSZKA** (4), 2AMC (2 × 1880); E 1874; K 1815; odap. *ruszać* (Ry1, SNNP); cf. **Ruszek**; Ry2
- RUSZOK** *Karol* (1), AMC 1860; cf. **Rusz**, **Ruszek**
- RUSŃNIAK** (8), E 1899; 7K (1805, 6 × 1877); odetn. *Rusin*; M 1652, Ry2
- RUSŃNIK** (1), E 1806; odap. *ruśnica*, < *ruśnia* 'dawna ręczna broń palna'; Ry2
- RUSŃNIOK** (94), AMC 1824; 77E: 7 [1801–1839], 70 [1860–1900]; 16K (1805, 2 × 1808, 3 × 1810, 3 × 1829, 1839, 1845, 2 × 1849, 3 × 1863); odetn. *Rusnak* 'Rusin, członek Kościoła wsch.'; cf. **Rusz** (L); M 1597, Ry2
- RUSŃNIORZ** (1), E 1869; cf. **Rusniok**
- RUTECKI** *Ignatz* (1), AMC 1870; I. odm. *Rüte* (gm. w Szwajcarii); II. odap. *ruta* 'roślina'; III. odim. *Ruta*; Ry2
- RÜTH** (1), K 1890; n. niem. (DN, FAM)
- RUTKA** (6), 2E (1855, 1885); 4K (3 × 1805, 1890); I. odap. *ruta* 'roślina' (T); II. odim. *Ruta*; III. od n. *Ruta* (T); M 1694, Ry2
- RUTKOWSKI** (2), 2K (1871, 1872); odm. *Rudka*, < *Rutka* (liczne w woj. podlas., w woj. warm.-mazur.), < *Rutki* (liczne w woj. maz., w woj. opol., w woj. podlas., w woj. pomor., w woj. warm.-mazur.), < *Rutkowice* (liczne w woj. kujaw.-pomor., w woj. warm.-mazur.), < *Rutkowo* (liczne na terytorium Polski, na Litwie, Białorusi, Ukrainie); Ry2
- RUTTA** (2), 2K (1813, 1882); cf. **Rutka**; Ry1, Ry2
- RUTTER** (2), 2K (1849, 1852); n. niem. (B, FAM)
- RUZNER** (1), E 1871; od niem. n. os. *Rossner*, *Rosner* (L) < odm. *Rosen* (dawn. liczne na Śląsku)
- RUZNIOK** *Paul* (1), AMC 1818; cf. **Ruzner**
- RUZNOK** (1), E 1882; cf. **Ruzner**
- RUŹNIOK** (1), E 1886; cf. **Ruzner**
- RUŻICZKA** (2), AMC 1860; E 1850; odap. gw. ciesz. *rużiczka* 'koronkowa, zwykle okrągła, serwetka robiona szydełkiem' (SGŚC); n. czes. *Růžička* (B); Ry2
- RYBA** (34), 3AMC (1818, 1861, 1870); 2E (1806, 1855); 29K (3 × 1801, 4 × 1805, 3 × 1813, 1824, 1829, 1845, 1847, 4 × 1849, 1859, 1862, 1888, 1891, 1892, 1893, 1894, 4 × 1896); odap. *ryba* (A, Ry1, SNNP, T); n. czes. (DM); L, Le, M 1702, Ry2
- RYBAK** (1), K 1805; odap. *rybak* (A, Ry1, T); n. czes. *Rybák* (DM); Ry2; **RYBOK** (1), K 1805; gw. (śl.) wariant n. *Rybak*; Ry2
- RYBCZYK** (1), K 1875; cf. **Ryba**; Ry2
- RYBEK** (1), K 1836; cf. **Ryba**; Ry2
- RYBICA** (3), AMC 1818; 2K (1892, 1896); cf. **Ryba**; Ry2
- RYBIN** (2), 2K (1805, 1806); cf. **Ryba**; n. czes. *Rybín* (DM); Ry2
- RYBKA** (6), 4AMC (1818, 1824, 2 × 1860); 2K (1849, 1900); I. odap. *rybka* (Ry1, SNNP); II.

- od n. *Ryba* (T); n. czes. (DM); L, M 1621, Ry2; **RIBKA** *Jifina* (1), AMC 1880
- RYBOK** cf. **RYBAK**
- RYCHLIK** (26), 26K (6 × 1805, 2 × 1813, 1824, 2 × 1828, 1830, 1832, 4 × 1845, 2 × 1848, 1849, 2 × 1870, 4 × 1892); odp. stp. *rychły* 'ruchliwy, szybki'; też 'porywczy, popędliwy' (SNNP); n. czes. *Rychlík* (DM), < *rychlik* < gw. ciesz. 'pociąg pospieszny' (SGŚC); też < gw. maz. 'to, co dojrzewa wcześniej', 'nazwa owsa'; M 1621, Ry2
- RYCHLY** cf. **RYCHŁY**
- RYCHŁY** (11), AMC 1818; 10K (2 × 1813, 1860, 1881, 4 × 1888, 1899); odp. *rychły* 'ruchliwy, szybki'; też 'porywczy, popędliwy' (Ry1, SNNP, T); Le, M 1799, Ry2; **RYCHLY** (2) 2K (1811, 1867); n. czes. *Rychlý* (DM)
- RYCKI** (1), K 1805; odm. *Ryki* (woj. lub., pow. rycki); Ry2
- RYCKO** (1), K 1883; odp. gw. ciesz. *ryć się* 'pchać się, wtrącać się' (ZSG), < *ryczeń*; M 1621, Ry2
- RYCZEK** (1), K 1810; odp. gw. ciesz. *rycz* 'ostra łopata do rycia ziemi' (ZSG), < *ryk* 'donośny głos wydawany przez zwierzęta' (SNNP); Ry2
- RYCZKA** (2), 2K (1805, 1825); odp. gw. ciesz. *ryczka* 'niski stołeczek bez oparcia, krótka ławeczka, podnózek, stołeczek do dojenia krów' (ZSG); cf. **Ryczek**; Ry2
- RYCZUK** (1), E 1879; odp. *ryczeń*; cf. **Ryczek**; Ry2(0)
- RYDEL** (4), 3AMC (1818, 2 × 1880); K 1868; I. odp. *rydel* < gw. młp. i gw. maz. 'dawna łopata drewniana okuta na końcu' (MSGP); też < gw. maz. 'daszek u czapki' (MSGP), < stp. 'narzędzie do kopania ziemi' (Ry1, SNNP, T); II. n. niem. (B, DM); M 1693, MC, Ry2(0); **RIDEL** (2), AMC 1818; K 1812; Ry2
- RYDZY** *Gottlieb* (1), AMC 1880; odp. stp. *rydzy* 'rudy' (Ry1, SNNP); Ry2
- RYDZYK** (1), K 1875; I. odp. *rydzyk* 'dawny szeląg' (T), < *rydz* (Ry1); II. od n. *Rydz* (T); Ry2
- RYGIEL** (17), AMC 1818; 16K (1805, 1809, 1844, 1849, 1866, 1873, 1874, 1883, 1886, 1889, 1891, 1892, 4 × 1896); odp. *rygiel* < stp. 'zasuwa'; też < gw. młp. 'belka wiatraka' (Ry1, T); Ry2
- RYGULSKI** (5), 4E (3 × 1804, 1900); K 1841; odp. *rygać* 'kaszleć'; M 1707, Ry2
- RYGULSKA** *Eleonore* (1), E 1806; Ry2; cf. **Rygulski**
- RYJ** (1), K 1865; odp. *ryj* 'przedłużenie przedniego odcinka szczęki i żuchwy u zwierząt' (SNNP); Ry2
- RYJSZOWSKI** (1), K 1842; odm. *Ryjewo* (woj. pomor., pow. kwidzyński)
- RYKAŁA** (8), 4E (1801, 1810, 2 × 1896); 4K (2 × 1896, 2 × 1899); odp. gw. młp. *rykała* 'awanturnik' (SGPK, t. 5, T); M 1576, Ry2
- RYLKO** *Manfred* (1), AMC 1818; odp. gw. ciesz. *ryl* 'ryj świni' (ZSG); Ry2
- RYLOK** *Maciej* (1), AMC 1880; cf. **Rylko**
- RYMARZ** *Nicolaus* (1), AMC 1818; odp. *rymarz* 'produkujący wyroby z rzemienia, siodlarz'; M 1630; **RYMORZ** (12), 12E (3 × 1881, 1888, 1891, 1893, 6 × 1897); gw. (śl.) wariant n. *Rymarz*; Ry2, T
- RYMORZ** cf. **RYMARZ**
- RYŃSKI** (1), K 1813; I. < *Ryńsk* (woj. kujaw.-pomor., pow. wąbrzeski); II. odp. *reński*, *ryński* '(złoty) reński, jednostka monetarna w krajach niemieckich i w Austrii'; Ry2
- RYPEL** *Franz* (1), AMC 1818; I. odp. gw. ciesz. i gw. młp. *rypać* < gw. góral. 'wygrzebywać coś z ziemi, np. ziemniaki'; też 'walić w coś', 'wtrącać się' (MSGP, SGŚC), 'ryć, rzucać', 'skrzypiec'; II. odim. *Ripper(t)* (B)
- RYPIEŃ** *Anton* (1), AMC 1818; cf. **Rypel**; Ry1, Ry2
- RYSZAWY** (2), 2K (1891, 1893); odp. gw. ciesz. *ryszawy* 'rudawy' (SGŚC) < czes. *ryšavý* 'rudzielec' (L); n. czes. *Ryšavý* (DM); Ry2
- RYSZKA** (6), 6K (1803, 1805, 2 × 1813, 1824, 1866); I. odp. gw. śl. i gw. młp. *ryszka* 'falbana'; też 'krowa pstrokata' (SGPK, t. 5, T); II. odim. *Ryszard* (Ry1, T); n. czes. *Ryška* (DM); M 1717, Ry2
- RYTA** (2), 2AMC (2 × 1862); I. odp. stp. *ryta* 'skrawek' (T), < *ryć* (T); II. odim. *Margarita* (Ry1); Ry2
- RYTKO** (2), AMC 1880; K 1890; cf. **Ryta** (Ry1); Ry2

- RYWIK** (1), K 1812; I. odap. gw. ciesz. *rywik* 'odcinek pędu z kilkoma oczkami' (ZSG); II. odim. *Rywka*; Ry2
- RYŻY** (1), K 1896; odap. *ryży* 'rudy' (Ry1); Ry2
- RZADKI** (1), K 1805; odap. gw. młp. *rzadki* 'o człowieku: słaby, chorowity, szybko się męczący', < 'niegęsty, nieliczny' (Ry1, SNNP)
- RZECH** (1), K 1814; odap. gw. Pom. Pd. *rzechotanie* 'chrapliwy głos wydawany przez żaby' (SGPK, t. 5), < *rzegać* 'wymiotować, rzygać', < *rzegotać* 'dużo mówić, paplać'
- RZECHAK** (7), 7K (4 × 1813, 1835, 1845, 1847); cf. **Rzech**; Ry2; **RZEHAK** *Minifal* (1), AMC 1818; n. czes. *Řehák* (DM); Ry2; **RZECHOK** (10), 10K (3 × 1805, 1809, 1813, 1814, 2 × 1824, 1826, 1835); gw. (śl.) wariant n. *Rzechak*
- RZECHANEK** (8), 8K (3 × 1805, 2 × 1812, 2 × 1813, 1815); cf. **Rzech**; n. czes. *Řehánek* (DM); Ry2
- RZECHOK** cf. **RZECHAK**
- RZECKI** (1), E 1882; I. odm. *Rzeka* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim); możliwe też < *Rzeki* (przys. wsi Libusza, woj. młp., pow. gorlicki, gm. Biecz), < *Rzeczyca* (liczne w woj. dolnośl., w woj. lub., w woj. łódz.); II. od hydr. *Rzeczyca* (dopływ Sołoki oraz dopływ Lubszy i Wołosatego), < *Rzeczka* (dopływ Lachówki oraz dopływ Stryszówki i Rudy); *M 1643*, Ry2
- RZECZEK** (1), K 1845; odap. *rzeka*; cf. **Rzecki**; Ry2
- RZEHAK** cf. **RZECHAK**
- RZEHEK** (1), K 1814; cf. **Rzechak**
- RZEMANEK** (4), 4K (1813, 2 × 1827, 1832); odap. *rzemień* 'pas z grubej skóry'
- RZEMANIK** (1), K 1835; cf. **Rzemanek**
- RZEPECKI** (1), K 1891; I. odm. *Rzepcze* (woj. opol., pow. prudnicki, gm. Głogówek); II. odap. gw. ciesz. *rzepa* 'burak cukrowy' (ZSG); *M 1630*, Ry2
- RZERZUCHA** (2), 2K (1805, 1812); odap. *rzeżucha* (Ry1, SNNP); *M 1699*, Ry2
- RZESZOT** (2), 2K (1878, 1900); odap. stp. *rzyszoto* 'przetak z wielkimi otworami' (SStp-AK); też 'tamburyn'; Ry2
- RZESZUT** *Minifal* (1), AMC 1818; cf. **Rzeszot** (T); Ry2
- RZEŹNICZEK** (1), K 1889; odap. gw. Pom. Pd. *rzeźniczek* 'masarz' (Le, SGPK, t. 5, T), < *rzezak* (Ry1); Ry2
- RZICHA** (2), 2K (1871, 1872); odap. gw. ciesz. *rzigac* < stp. *rygac* 'wymiotować' (ZSG); n. czes. *Řiha* (DM); Ry2
- RZICHAK** *Anton* (1), AMC 1860; cf. **Rzicha**
- RZUTNIK** *Anna* (1), AMC 1861; odap. *rzuć*
- RZYMAN** (151), 139E: 51 [1801–1839], 6 [1840–1859], 82 [1860–1900]; 12K (2 × 1801, 6 × 1805, 1809, 1842, 1846, 1900); I. odap. *rzyman* 'wyznawca religii rzymskokatolickiej'; przezwisko katolika; II. odm. *Rzymiany* (woj. opol., pow. nyski, gm. Pakosławice); n. czes. *Řiman* (DM); *M 1730*, Ry2
- RZYMIAN** (1), E 1873; cf. **Rzyman**; możliwe < odm. *Rzym* w znac. 'mieszkaniec Rzymu, rzymianin'; Ry2
- RZYMON** (1), E 1877; cf. **Rzyman**

S

- SABAŃSKI** (1), K 1890; odp. *saban* ‘rodzaj pługa’; Ry2
- SABECKI** (1), K 1859; cf. **Sabek**
- SABEK** (1), K 1854; odim. *Saba*; Ry2
- SABEL** (5), AMC 1818; 2E (1801, 1881); 2K (1854, 1890); I. odp. *szabla*, < słowac. *sabol* ‘krawiec’, < węg. *szabó* ‘krawiec’; II. od niem. n. os. *Schabel* < odp. niem. *schäbig* ‘nędzny’; III. odim. *Saba* (cf. **Sabela**); A, M 1621, Ry2
- SABELA** (126), AMC 1824; 110E: 21 [1801–1839], 10 [1840–1859], 79 [1860–1900]; 15K (1805, 3 × 1812, 1829, 1832, 1833, 2 × 1845, 1870, 1875, 1890, 2 × 1897, 1898); n. czes. < odim. *Saba* (DM); cf. **Sabel**; M 1621, Ry2
- SABIŃSKI** (3), E 1805; 2K (1805, 1882); I. odm. *Sabinov* (Słowacja, kraj preszowski); II. odim. *Sabina*; III. odp. gw. ciesz. *sabina* ‘rodzaj rośliny’ (SGPK, t. 5); M 1719, Ry2
- SABLICKI** (1), K 1813; I. odm. *Szabliska* (woj. lubus., pow. zielonogórski, gm. Sulechów); II. odp. *szabla*; możliwe od niem. n. os. *Schabel* < odp. niem. *schäbig* ‘nędzny’; Ry2
- SABLIK** (19), 2AMC (2 × 1880); 17K (10 × 1810, 1824, 1827, 1829, 2 × 1847, 1849, 1861); n. czes. *Sáblík* (DM); cf. **Sabel**; Ry2
- SABUR** (1), K 1842; od n. niem. *Schaber*, *Scha- bert* < odp. niem. *schäbig* ‘nędzny’
- SACHEL** (1), K 1841; odim. *Salomon*
- SACHER** (1), K 1845; I. odp. gw. wlkp. *sacher* ‘rodzaj klonu’ (SGPK, t. 5); II. odim. *Sachar*, < *Issachar*, < *Zazharia* (A); III. od nazwy herbu nadanego w Galicji (HP); IV. n. niem. (B, DM, DN, FAM, Le); Ry
- SACHOLIK** (1), K 1813; cf. **Sachel**
- SACHOT** (1), K 1813; cf. **Sachel**
- SACHS** (2), 2K (1845, 1847); od n. niem. *Sax*, *Saxe*, *Sachs*, *Sachse* < odetn. *Sahso* ‘Sas’, ‘mieszkaniec Saksonii’ (DN); Ry2
- SACIŃSKI** (1), K 1833; odm. *Sacin* (woj. maz., pow. grójecki, gm. Nowe Miasto nad Pilicą); Ry2
- SACZEK** (1), K 1866; odp. gw. ciesz. *saczek* ‘część czepca; siateczka przyszyta do naczółka’ (ZSG); też ‘woreczek, czepek’ (T); n. czes. *Sáček* (DM); B, Ry2
- SADAN** (2), 2K (1835, 1836); odp. *sad*, < *osad*, < stp. *szady* ‘siwy, popielaty’ (SStpAK)
- SADANY** (2), 2K (1864, 1869); cf. **Sadan**
- SADEK** (7), AMC 1818; 6K (1873, 1875, 1895, 1897, 2 × 1898); odp. *sad* (Ry1), < *sadek* ‘ogród owocowy’; też ‘wszelki ogród’ (T); n. czes. *Sádek* (DM); Ry2
- SADEN** (1), E 1888; cf. **Sadan**; Ry2(0)
- SADLER** (1), K 1813; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- SADLIK** (38), 27E (1816, 2 × 1829, 1832, 3 × 1868, 2 × 1870, 1871, 1873, 1875, 1877, 1879, 1881, 1883, 7 × 1889, 1894, 1897, 2 × 1898); 11K (2 × 1813, 1831, 1841, 1842, 1845, 1864, 1876, 1878, 1887, 1890); odp. gw. ciesz. i gw. śl. *sadło* ‘tłuszcz obrastający wnętrzości zwierzęce, słonina’ (ZSG); n. czes. *Sádlík* (DM); M 1679, Ry2
- SADLIN** (1), K 1813; cf. **Sadlik**
- SADLOK** (6), 6K (2 × 1845, 2 × 1848, 1887, 1891); n. śl.; cf. **Sadlik**; L, Ry1, Ry2
- SADOWCZYK** (1), K 1849; odp. *sad* (Ry1); Ry2
- SADOWSKA** *Ewa, Ludmila, Marie, Susanna, Theresie* (5), 5E (1806, 1808, 1809, 2 × 1876); cf. **Sadowski**

- SADOWSKI** (121), AMC 1824; 118E: 36 [1801—1839], 3 [1840—1859], 79 [1860—1900]; 2K (2 × 1845); odm. *Sadowo* (liczne w woj. kujaw.-pomor., w woj. lubus., w woj. maz., w woj. podlas., w woj. warm.-mazur., w woj. zach.pom.), < *Sadowa* (liczne w woj. łódz., w woj. maz.), < *Sadowie* (liczne w woj. młp., w woj. śl., w woj. wlkp.), < *Sady* (liczne w woj. dolnośl., w woj. lub., w woj. łódz., w woj. maz., w woj. opol., w woj. wlkp.) (SNNP); n. czes. *Sádovský* (DM); A, M 1626, Ry2
- SAFANDALSKI** (1), K 1842; odpap. *safian* ‘rodzaj koziej skóry’
- SAGAŁ** (1), K 1846; odpap. stp. *sag* ‘płaszcz wojskowy’ (SStpAK); Ry2(0)
- SAGAN** (5), 5E (1801, 2 × 1804, 1806, 1899); odpap. *sagan* ‘duże naczynie, imbryk’; też ‘szmata do cedzenia mleka’ (Ry1, T); Le, M 1633, MC, Ry2
- SAGANEK** (1), E 1895; cf. **Sagan** (Ry1); n. czes. *Sagánek* (DM); Ry2
- SAGNER** (1), K 1886; n. niem. (B, DM, DN); Ry2(0)
- SAGON** cf. **SAGOŃ**
- SAGOŃ** (3), 3E (1839, 1879, 1880); odpap. gw. ciesz. i gw. śl. *sagoń* ‘nagus, golas’ (ZSG); M 1621; **SAGON** (18), 16E (1801, 2 × 1804, 1807, 1809, 3 × 1813, 1835, 1837, 1842, 1865, 1879, 1890, 2 × 1895); 2K (1813, 1846); M 1621, Ry2
- SAGURA** (3), 2E (2 × 1816); K 1849; cf. **Sagoń**
- SAITZ** cf. **ZAJĄC**
- SAJDA** (3), 3K (1813, 1894, 1896); odpap. gw. młp. *sajda* ‘puszka’; też ‘torba’, ‘część warsztatu tkackiego’ (T); B, Ry2
- SAJDOK** (3), 3K (1873, 1865, 1893); I. odpap. *sajdak* ‘sprzęt łuczniaka służący do przenoszenia łuku i strzał’ (SEB); II. od oron. *Sajdak* (wzniesienie w Sudetach); M 1600
- SAJLER** (1), K 1812; adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Sailer* (B) < odpap. śrwniem. *seiler* ‘powroźnik’; Ry2
- SAJNER** (1), K 1859; od niem. n. os. *Sein* (B) < odpap. niem. *seine* ‘mały, krótki’; Ry2(0)
- SALAK** (1), K 1834; n. czes. *Salák* (DM); Ry2
- SALAMON** (3), 3K (2 × 1893, 1895); n. niem. odim. *Salomon* (A, DM, FAM, Ry1); M 1632, Ry2
- SALASZ** **Robert** (1), AMC 1872; cf. **Salomon**; możliwe odpap. gw. ciesz. *salasz* ‘miejsce wspólnego wypasu owiec’; też ‘szopa pasterska w górach’ (ZSG); n. czes. *Salaš* (DM); Ry2
- SALATA** (1), K 1874; odpap. *salata* (A); n. czes. *Salát* (DM); Ry2
- SALEJA** (2), 2K (1890, 1897); odpap. *szalej*
- SALEŃSKI** (1), K 1806; odm. *Salën* (Szwecja, okręg Dolana)
- SALETKA** **Josef** (1), AMC 1880; odpap. *salata*; Ry2
- SALISZ** (4), 4K (1801, 1805, 1849, 1852); cf. **Salomon**; Ry2
- SALLER** **Johann** (1), AMC 1818; n. niem. (FAM); Ry2
- SALMA** (1), K 1807; cf. **Salomon** (Ry1); Ry2
- SALOK** (1), K 1836; cf. **Salomon**
- SALOMA** (1), K 1809; cf. **Salomon**
- SALOMON** **Irzy** (1), AMC 1818; odim. *Salomon* (Ry1); L, M 1632, Ry2, SNNP
- SALWIG** **Anna** (1), AMC 1880; I. odpap. łac. *salvus* ‘bezpieczny, solidny, zdrowy’; II. odim. *Salwador*
- SALZMANN** (3), AMC 1880; 2K (1869, 1877); n. niem. (DM, FAM); Ry2
- SAMAJ** (5), AMC 1818; 4K (1896, 2 × 1898, 1899); adapt. niem. n. os. *Sämer* < odpap. niem. *Same*, *Sam* ‘ziarno’; Ry2(0)
- SAMEL** **Jirim** (1), AMC 1818; cf. **Samuel** (Ry1); DN, Ry2
- SAMERSKI** (1), K 1811; odm. *Samer* (Francja, reg. Nord-Pas-de Calais); Ry2
- SAMESZ** (13), 3AMC (1868, 2 × 1870); 10K (3 × 1849, 2 × 1859, 1860, 1862, 1864, 1870, 1896); n. czes. *Sameš* (DM); cf. **Samaj**
- SAMIEC** (17), 16E (1876, 2 × 1877, 3 × 1878, 1881, 1883, 2 × 1884, 2 × 1893, 2 × 1896, 2 × 1898); K 1880; odpap. *samiec* (Ry1, T); L, M 1613, Ry2, SNNP
- SAMMER** (1), K 1892; n. niem. (B, FAM); Ry2
- SAMUEL** (6), 6K (3 × 1805, 1813, 1820, 1834); odim. *Samuel* (DM, Ry1); B, FAM, Ry2

- SANDANI** (6), AMC 1818; 5K (1822, 1833, 1836, 1838, 1882); adapt. n. niem. o podst. *Sand-*
- SANDEL** (1), K 1837; od niem. n. os. *Sand* (B) < odim. o podst. *Sand-* lub < odap. niem. *Sand* 'piasek'; Ry2
- SANDER** *Rofina* (1), AMC 1818; niem. n. os. < odap. gw. niem. *Sandart* 'sandacz' (DM) lub < odim. *Saturian* (DN); Ry2
- SANDÓR** *Johann* (1), AMC 1880; węg. n. os. *Sandór* < odim. *Aleksander*
- SANTARIUS** (10), 10E (1863, 1870, 1874, 1876, 2 × 1879, 1882, 1887, 2 × 1889); niem. n. os. < odap. gw. niem. *Sandart* 'sandacz' (DM) lub < odim. *Saturian* (DM); B, M 1588, Ry2
- SAPLETA** (2), 2K (1802, 1860); I. odap. gw. śl. i gw. kasz. *szeplielić* (MSGP) < stp. *szeplić*, *szeplielić*, *szepleń*, *szeplenić*, *szepleniuch* 'seplenić, mówić niewyraźnie' (SStPAK); II. od niem. n. os. *Scheppel* < odim. *Szeps* (< *Szabsaj*, *Szabtaj*); Ry2
- SARAMSKI** (1), K 1847; od białor. n. os. *Šaram*
- SARGANEK** (4), 3E (1840, 2 × 1899); K 1845; odap. gw. ciesz. *szargan* 'oprawca' (CSG); M 1702, Ry2(0)
- SARNA** (1), K 1838; odap. *sarna* (A, BSZ, Ry2, SNNP, T); Ry2
- SARNECKI** (1), K 1845; I. odm. *Sarnaki* (woj. maz., pow. łosicki), < *Sarniki* (woj. warm.-mazur., pow. broniewski; też na Ukrainie, rej. przemysłański, obw. lwowski); II. odap. *sarna*; Ry2
- SATARA** *Paul* (1), AMC 1860; odap. gw. młp. *satra* 'dach z gałęzi dla bydła' (T); Ry2
- SATERNUS** (1), K 1887; odap. *szater* 'sieć na ptaki'; Ry2
- SATLIK** (1), K 1875; adapt. niem. n. os. *Sattel* < odap. niem. *Satel* 'siodło'
- SATOR** *Nesza* (1), J 1838; odap. łac. *sator* 'siewca'; M 1683
- SATZKE** (1), E 1866; niem. n. os. (B) < odap. niem. *Schatz* 'kochanie'; też 'skarb'; możliwe < odap. gw. młp. *satać* 'bardzo płakać'
- SAUCZEK** (11), 11K (1805, 4 × 1813, 1815, 2 × 1824, 1832, 2 × 1849); pod wpływem białor. < odim. bibl. *Sawa*; n. czes. *Sauček* (B); Ry2
- SAUFER** (3), 3K (1828, 1842, 1845); n. niem. (A); Ry2
- SAUMER** (1), K 1816; n. niem. (B, FAM)
- SAWISZ** (1), K 1805; cf. *Sawka* (Ry1); Ry2
- SAWKA** (1), E 1888; odim. bibl. *Sawa* (Ry1); Ry2
- SAWLIK** (1), K 1900; cf. *Sawka*; Ry2
- SAWRECKI** *Franz* (1), AMC 1824; I. odm. *Sawrań* (*Саврань*, Ukraina, obw. odeski); II. od hydr. *Sawrań* (rzeka na Ukrainie, prawy dopływ Bohu); III. odim. *Sewer*
- SCHABELL** (1), K 1829; n. niem. (DN); Ry2
- SCHABER** (2), 2K (1805, 1857); n. niem. (FAM); Ry2(0)
- SCHABIK** (1), K 1813; odap. *schab*; Ry2
- SCHACIŃSKI** (3), 3K (3 × 1813); I. odm. *Szacicy* (liczne w Polsce w woj. podlas.; też na Litwie, rej. Soleczniki); II. odap. *szata* 'ubiór', < gw. śl. *szaty* 'suknia'
- SCHAEFER** (1), K 1815; n. niem. (B, FAM, Le); Ry2
- SCHÄFFER** (9), 2AMC (2 × 1818); 7K (1859, 1869, 1883, 1884, 1888, 2 × 1893); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- SCHALA** (6), 6K (1805, 3 × 1813, 1842, 1894); adapt. niem. n. os. *Schall* < odap. niem. *Schal* 'dźwięk'
- SCHALLER** (3), 3K (2 × 1805, 1824); n. niem. (B, DM, DN, FAM); Ry2
- SCHALLMEIER** *Julius* (1), AMC 1870; złoż. odap. śrwniem. *schel* 'przezwisko człowieka wpadającego w szal bez powodu' + śrwniem. *meier* 'dzierzawca, zarządca, gospodarz'
- SCHALOTTE** (1), K 1831; odim. *Scharlotta*; Ry2
- SCHALUR** (10), 10K (1807, 1809, 1810, 2 × 1845, 1849, 1853, 1886, 1887, 1889); odap. śrwniem. *schel* 'przezwisko człowieka wpadającego w szal bez powodu', < niem. *Schall* 'dźwięk'
- SCHAMM** (2), AMC 1818; K 1848; I. odap. gw. ciesz. < stp. *szram* 'wrąb, głębokie nacięcie w caliźnie, ułatwiające urabianie węgla' (ZSG); II. od niem. n. os. *Schram(m)* < odap. stwniem. *scama*, *schama* 'wstyd'
- SCHARF** *Stefan* (1), AMC 1818; n. niem. (DN); Ry2

- SCHARFF** (1), E 1893; n. niem. (B, FAM, MC)
- SCHARY** (1), K 1836; odim. *Zacharia*, < *Zachary*, < *Zachariasz* (A); Ry2
- SCHATZ** (1), K 1845; niem. n. os. (B); cf. **Satzke**; Ry2
- SCHATZEL** (1), K 1849; n. niem. (FAM)
- SCHAUER** (5), 2AMC (2 × 1880); E 1860; 2K (1809, 1849); n. niem. (B, DM, DN, L)
- SCHAUF** (3), 3K (2 × 1813, 1817); n. niem. (DN, FAM); odp. niem. *Schau* 'rewia, pokaz, wystawa'; Ry2
- SCHAUFEL** *Emil, Johann* (2), 2AMC (1818, 1860); niem. n. os. (B); złoż. < odp. niem. *Schau* 'pokaz, wystawa' + niem. *Fel* 'futro'; przezwisko handlarza futrami
- SCHAUMANN** (1), K 1836; niem. n. os. (B, DN); odp. niem. *schäumen* 'pienić się, musować'; Ry2
- SCHAUMBERGER** (1), K 1813; złoż. < odp. śrwniem. *schaum* 'piana' + stwniem. *berger* 'mieszkaniec gór' (możliwe też jako drugi człon < stwniem. *bergære* 'ten, kto coś ukrywa')
- SCHAUPP** (1), K 1824; n. niem. (DN, FAM)
- SCHEBESTA** (3), 3AMC (1818, 1860, 1870); niem. wariant fonet. n. czes. *Šebesta* (DM)
- SCHECK** (3), AMC 1818; 2K (1880, 1900); n. niem. (B, FAM)
- SCHEDE** (1), K 1813; n. niem. (DN)
- SCHEDENKA** (2), 2K (1804, 1878); adapt. niem. n. os. *Schede* < odp. śrwniem. *scheidære*, *scheider*, *scheide* 'ten, kto coś rozdziela'; też 'sędzia rozjemczy', 'ten, kto wyrabia pochwy na miecze'
- SCHEDLIK** *Erben* (1), AMC 1897; Ry2
- SCHEDLIK** cf. **SCHEDE**
- SCHERER** (1), K 1817; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- SCHEFEL** *Josef* (1), AMC 1818; n. niem. (B, DN, FAM)
- SCHEIBER** (3), 2E (1874, 1885); K 1890; n. niem. (B, FAM); **SCHEIDING** (2), AMC 1869; K 1848; od n. *Scheiber* < odp. śrwniem. *scheider* 'ten, kto coś rozdziela'; też 'sędzia rozjemczy', 'ten, kto wyrabia pochwy na miecze'; Ry2
- SCHEIDING** cf. **SCHEIBER**
- SCHEIDLER** (2), 2K (1845, 1849); n. niem. (B, FAM); Ry2
- SCHEINER** (2), 2K (1848, 1849); n. niem. (FAM); Ry2
- SCHEITER** (2), AMC 1818; K 1811; n. niem. (FAM); Ry2
- SCHEITSZ** (1), K 1861; adapt. niem. n. os. *Scheiter* < odp. *scheitern* 'rozbić się'
- SCHEIZER** (1), K 1838; cf. **Scheitsz**; Ry2
- SCHELDA** (1), K 1809; adapt. niem. n. os. *Scheld* < odp. śrwniem. *schol*, *schale* 'łuska, łupina, skórka', < śrwniem. *schëlch* 'zezowaty, ukośny, krzywy'
- SCHELKA** (3), 2AMC (2 × 1870); K 1808; odp. gw. młp. i gw. maz. *szelki* 'drewniane nosidła do wody' (MSGP)
- SCHELONG** (3), 2E (1816, 1874); K 1810; odp. *szeląg*; Ry2
- SCHEMA** (2), 2K (1885, 1897); adapt. niem. n. os. *Schemm* < odp. śrwniem. *scheme*, *schem* 'maska, zasłona'
- SCHENDEL** (2), E 1899; K 1804; n. niem. (DM, FAM)
- SCHENDELKA** (1), K 1868; adapt. niem. n. os. *Schendel* < odp. śrwniem. *schindel* 'gont'
- SCHENK** (4), 4K (1855, 1859, 1873, 1897); n. niem. (B, BSZ, DN); Ry2
- SCHENKL** (1), K 1805; niem. n. os. (B) < niem. odp. *Schenkel* 'udo'; por. też ap. niem. *schenken* 'podarować'
- SCHEPP** (1), K 1896; n. niem. (FAM)
- SCHER** (1), K 1813; niem. n. os. (L) < odim. jid. *Sher*
- SCHERMER** (2), 2K (1805, 1843); n. niem. (DM) < odp. śrwniem. *schirmaere*, *schërmaere*, *schërmer* 'szermierz, fechmistrz', < śrdoln. *scherner* 'fechmistrz'; też 'grajek, muzykant'
- SCHERZINGER** (4), 4K (1827, 1845, 1873, 1874); n. niem. (FAM)
- SCHEUER** (1), K 1897; niem. n. os. (B); cf. **Schey**; możliwe też < odp. niem. *Schauder* 'dreszcz, ciarki, zgroza', < niem. *scheu* 'bojaźliwy, płochliwy'; też 'leniwy, niechętny'

- do pracy'; por. ap. niem. *schauen* 'patrzeć, spoglądać'; Ry2
- SCHEY** (1), E 1870; od niem. n. os. *Scheyer* < odp. śrwniem. *schëraere* 'postrzygacz sukna, balwierz'
- SCHEY** cf. **SCHEYER**
- SCHEYER** (2), 2K (1831, 1847); n. niem. (DN)
- SCHIEBEL** (2), 2K (1813, 1814); n. niem. (B, DN); Ry2
- SCHIEK** (1), K 1842; n. niem. (DN); Ry2
- SCHIER** (1), K 1874; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2; **SCHIERA** (1), K 1804; adapt. niem. n. os. *Shier* < odim. jid. *Sher*; Ry2
- SCHIERA** cf. **SCHIER**
- SCHILEK** cf. **SCHILL**
- SCHILL** (1), K 1820; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- SCHILEK** (1), K 1805; adapt. niem. n. os. *Schil* < od niem. przezwiska *Schiel* 'krzywy' bądź < odm. *Schill* (dawn. występującej na Śląsku) lub < niem. n. os. *Schiller* < odp. śrwniem. *schier* 'herold, obwoływacz publiczny'
- SCHILLER** (4), 4K (2 × 1805, 1821, 1849); n. niem. (B, DM, DN, FAM, MC); Ry2
- SCHIMANEK** (1), K 1805; od n. czes. *Šimánek* < odim. *Szymon* (DN, DM, FAM)
- SCHIMKE** (2), 2E (1829, 1833); zgerm. wariant n. os. < odim. *Szymon*; Ry2
- SCHIMKO** (1), E 1818; cf. **Schimke**
- SCHINDLER** (34), 2E (1879, 1897); 32K (3 × 1805, 1806, 6 × 1813, 4 × 1824, 1827, 1834, 2 × 1845, 1846, 5 × 1849, 1859, 1861, 1887, 1890, 1892, 3 × 1900); n. niem. (B, DM, DN, FAM, L, Le); Ry2
- SCHINLE** *Mathias* (1), AMC 1860; n. niem. (DN)
- SCHITZ** (1), K 1803; niem. n. os. (B) < niem. odp. *Schatz* 'kochanie'; też 'skarb'; Ry2(0)
- SCHLACHTA** cf. **SZLACHTA**
- SCHLAMP** (1), K 1871; n. niem. (B, DN)
- SCHLAUER** (2), 2E (1862, 1864); od niem. n. os. *Schlaer* < niem. *Schiller* 'połyskiwanie, mienienie się, migotanie, gra kolorów', < niem. *schielen* 'zezować, patrzeć zezem'; L, Ry2; **SCHLAUR** (7), 7E (1806, 1813, 1863, 1866, 1889, 1892, 1896); **SZLAER** (24), 24K (7 × 1805, 3 × 1813, 1824, 1828, 1832, 4 × 1845, 1848, 1859, 1860, 1887, 1895, 1898, 1900); **M 1831**; **SZLAUER** (25), 25E (1819, 2 × 1822, 2 × 1824, 1825, 1826, 1827, 3 × 1829, 1830, 1831, 1868, 1869, 1872, 1878, 1886, 1887, 4 × 1898, 2 × 1899); Ry2; **SZLAUR** (121), 116E: 36 [1801–1839], 3 [1840–1859], 77 [1860–1900]; 5K (1809, 1824, 1881, 1885, 1893); *M 1702*, Ry2
- SCHLAUR** cf. **SCHLAUER**
- SCHMECK** (1), E 1858; n. niem. (DN, FAM)
- SCHMEK** (4), 4E (1856, 2 × 1892, 1899); adapt. niem. n. os. *Schmeck*, *Schmäch* < odp. śrwniem. *smæhe* 'mały, niepokaźny, zły'
- SCHMIDT** (10), 10E (1811, 1816, 1822, 1828, 1850, 1860, 1866, 1882, 2 × 1890); n. niem. (B, BSZ, DM, DN, FAM, L, Le); Ry2; **SCHMIEDT** (1), E 1826; niem. n. os. (B, MC); **SZMIED** (2), 2K (1814, 1887); adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Schmidt* < odp. śrwniem. *smit* 'rzemieślnik wykonujący przedmioty z metalu; kowal'; Ry2; **SHMITT** (27), 27K (1801, 5 × 1805, 1809, 1813, 1825, 1836, 1861, 1862, 1863, 1864, 1865, 1874, 1882, 1889, 1890, 2 × 1892, 4 × 1893, 2 × 1894); **SCHMIEDT** (15), 15K (1805, 8 × 1813, 1815, 1820, 2 × 1824, 1828, 1829); **SHMIDT** (1), AMC 1818
- SCHMIEDT** cf. **SCHMIDT**
- SCHMITZER** (2), 2E (1896, 1898); niem. n. os. (B, DM) < odp. niem. *Schmitzer* 'barwiarz skory'; Ry2
- SCHMÜTSCH** (3), 2AMC (2 × 1870); E 1887; n. niem. (DM)
- SCHMÜTZLER** (1), E 1898; n. niem. (DM, FAM)
- SCHNEIBERGER** *Algierbergient* (1), AMC 1818; odm. *Schneeberg* (liczne na terytorium Niemiec); B
- SCHNEIDER** (17), 6AMC (2 × 1818, 1824, 1862, 1863, 1870); 11E (1805, 1807, 1810, 1811, 1813, 1816, 1831, 1861, 1875, 1896, 1898); n. niem. (B, BSZ, DN, FAM, L, MC); Ry2; **SZNEJDER** (19), 19K (2 × 1805, 1809, 5 × 1813, 1815, 1820, 2 × 1824, 1845, 1846, 2 × 1849, 1859, 1896, 1897); adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Schneider* < odp. śrwniem. *snider* 'krawiec' (Ry1); por. też ap. gw. ciesz. *sznajder* 'proca', < *sznajdrować* 'zbaczać' (SGŚC); Ry2

- SZNEJDERIN** (1), K 1814; od niem. n. os. *Schneider* < odpap. śrwniem. *snider* 'krawiec'
- SCHNELBER** *Israel* (1), AMC 1818; niem. n. os. (L); złoż.< odpap. niem. *schnell* 'szybki, wartki' + śrwniem. *bier* 'piwo' lub < śrwniem. *schnël* 'szybki, żwawy, mocny, dzielny' + śrwniem. *bëro* 'niedźwiedź'
- SCHNELLER** *Rosefat* (1), AMC 1870; n. niem. (FAM); Ry2
- SCHNETZER** *Jorg Paul* (1), AMC 1818; n. niem. (FAM); Ry2
- SCHNIDLER** *Berisz, Zahar* (2), 2AMC (2 × 1818); od niem. n. os. *Schindler* < odpap. śrwniem. *schindel* 'gont'; Ry2
- SCHNITZER** *Chaim, Josef, Szymon* (3), 3AMC (3 × 1880); n. niem. (DN, FAM); Ry2
- SCHNÜRCH** (3), AMC 1818; 2E (2 × 1888); możliwe < odpap. gw. niem. *Schnirch* 'zięć'; od niem. n. os. *Schneider* < odpap. śrwniem. *snider* 'krawiec'; Ry2(0)
- SCHNÜRER** *Wilhelmina* (2), 2AMC (2 × 1896); n. niem. (DN, FAM)
- SCHOBERT** *Anton, Carl* (2), 2AMC (2 × 1870); n. niem. (B, DN, FAM, L); Ry2
- SCHOCH** *Rainer* (1), AMC 1818; n. niem. (DN, FAM)
- SCHODER** (1), K 1813; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- SCHÖDL** (1), K 1836; n. niem. (DN, FAM)
- SCHOFER** (8), 8K (1805, 1809, 1813, 1845, 3 × 1892, 1893); n. niem. (B, DN); Ry2
- SCHÖFFEL** *Mathilda* (1), AMC 1860; n. niem. (FAM)
- SCHOLTIS** (11), 10AMC (2 × 1818, 1824, 3 × 1860, 1872, 3 × 1880); E 1855; adapt. niem. n. os. *Scholz* (B) < odpap. śrwniem. *scholle* 'gleba, skiba, gruda ziemi, rola'; Ry2(0)
- SCHOLTYN** (1), K 1849; cf. **Scholtis**
- SCHOLTYS** *August, Antonia, Karl, Leopold, Paul, Rudolf* (6), 6AMC (6 × 1870); cf. **Scholtis**
- SCHOLZ** (22), 9AMC (3 × 1818, 1856, 3 × 1870, 1880, 1890); 13E (1809, 1814, 1823, 1828, 1831, 1832, 1881, 1885, 3 × 1887, 1889, 1890); n. niem. (B, BSZ, DM, Le, MC); Ry2; **SCHOLZE** (12), 12E (1818, 1822, 1824, 1825, 1840, 1848, 1849, 1851, 1855, 1856, 1885, 1886); n. niem. (B, DM, DN, FAM); Ry2; **SZOLC** (20), 20K (3 × 1805, 1807, 4 × 1813, 1828, 1845, 1847, 3 × 1849, 1859, 1860, 1863, 1888, 1889, 1897); adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Scholz* < odpap. śrwniem. *scholle* 'gleba, skiba, gruda ziemi, rola', < niem. *Schulze* 'wójt, sołtys', < niem. *Schuld* 'przezvisko dozoruującego pobieranie danin, podatków gruntowych' (DM); BSZ, Ry2
- SCHOLZE** cf. **SCHOLZ**
- SCHÖN** (6), 3AMC (3 × 1818); 3K (1839, 1849, 1897); n. niem. (DM, DN, FAM); Ry2
- SCHONAUER** (1), K 1900; n. niem. (FAM); Ry2
- SCHÖNAUER** (1), K 1849; n. niem. (FAM)
- SCHÖNBECK** (2), 2K (1810, 1850); n. niem. (FAM)
- SCHÖNBERGER** (1), K 1813; n. niem. (FAM)
- SCHÖNECHEIT** (1), K 1807; n. niem. (DN)
- SCHÖNEICH** *Griwif* (1), AMC 1824; n. niem. (FAM)
- SCHÖNFELD** (13), 3E (1818, 1828, 1830); 10K (4 × 1805, 2 × 1810, 1813, 1829, 1831, 1837); żyd. n. os. < odm. *Schönfeld* (na Opolszczyźnie) (MC); Ry2
- SCHÖNHOF** (1), K 1805; n. niem. (FAM); Ry2
- SCHÖNKALA** (2), 2K (2 × 1855); odpap. gw. ciesz. *sionczyć* 'ciec, płynąć małym strumieniem', < *siąkać* 'pociągać nosem', < niem. *schön* 'ładny, piękny', < odpap. *siąkała*
- SCHONOWSKI** cf. **SZONOWSKI**
- SCHONSTAL** *Paul* (1), AMC 1818; złoż. < odpap. śrwniem. *schöne* 'ładny, piękny, wspaniały' + śrwniem. *stahel, stāl* 'uzbrojenie ze stali'
- SCHÖPPE** (2), 2K (1830, 1834); n. niem. (DN, FAM)
- SCHÖPPER** (1), K 1879; n. niem. (DN)
- SCHOPPL** *Anton* (1), AMC 1818; niem. n. os. (B) < odpap. niem. *Schoppen* 'kwarta, ćwiartka', < niem. *Schopf* 'czub, czupryna'; też 'grzywa'
- SCHORN** *Franz* (1), AMC 1818; n. niem. (FAM); Ry2
- SCHORR** (1), E 1876; n. niem. (DN)
- SCHOTSTAL** *Franz* (1), AMC 1860; złoż. < odpap. śrwniem. *schotte* 'wędrowny kramarz

- lub szkocki domokrążca'; możliwe też złoż.
< odetn. niem. *Schott* 'Szkot' + śrwniem.
stahel, stāl 'uzbrojenie ze stali'
- SCHOTT** (2), 2E (1801, 1818); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- SCHÖTTER** (1), K 1843; niem. n. os. (B) < odetn. niem. *Schotte* 'Szkot'; por. też niem. ap. *Schotte* 'serwatka'
- SCHOTTIS** *Franciszek* (1), AMC 1818; od niem. n. os. *Schott* < odap. śrwniem. *schotte* 'wędrowny kramarz lub szkocki domokrążca'; też odetn. niem. *Schott* 'Szkot'
- SCHRAM** *Florin* (1), AMC 1824; n. niem. (FAM); Ry2
- SCHRAMEK** *Wilhelm* (1), AMC 1870; od niem. n. os. *Schramme* < odap. śrwniem. *schram* 'głęboka rana na ciele; blizna'; Ry2
- SCHREIBEL** *Anton* (1), AMC 1818; od niem. n. os. *Schreib* < odap. niem. *Schreiber* 'pisarz'
- SCHREIBER** (1), E 1869; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- SCHREIER** *Florin* (1), AMC 1833; n. niem. (DM, FAM, MC); Ry2; **SZRAJER** (2), 2K (1813, 1897); Ry2; **SZREJER** (8), 8K (2 × 1805, 1813, 1833, 1843, 1845, 1848, 1900); adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Schreier* < odap. niem. *Schreier* 'krzykacz'; por. też ap. śrwniem. *schëræere* 'postrzygacz sukna, balwierz'; Ry2
- SCHRÖDER** *Eusebiush* (1), AMC 1818; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2; **SZREDER** (16), 16K (6 × 1813, 1821, 1824, 1827, 1828, 1845, 1853, 1859, 1861, 1889, 1891); adapt. niem. n. os. *Schröder* < odap. śrwniem. *schroden* 'ciąć coś za pomocą nożyczek; krawiec'; Ry2; **SZROETER** (1), K 1813; Ry2
- SCHRODTER** *Eusebiush* (1), AMC 1870; n. niem. (FAM); Ry2
- SCHROEDER** (1), E 1866; n. niem. (FAM); Ry2
- SCHROLL** (1), E 1818; n. niem. (B, FAM); Ry2
- SCHRONK** *Saphir* (1), AMC 1898; odap. niem. *Schrank* 'szafa'
- SCHRÖTER** (1), K 1813; n. niem. (DN, FAM, MC); **SCHRÖTTER** *Edmund* (1), AMC 1880; n. niem. (B, FAM); Ry2
- SCHRÖTTER** cf. **SCHRÖTER**
- SCHRUBACZ** *Olga* (1), AMC 1870; zgerm. forma < odap. *śruba*
- SCHUB** *Martin* (1), AMC 1872; odim. *Schubert*; cf. **Schubert**; Ry2(0)
- SCHUBACZ** (1), E 1816; cf. **Schub**
- SCHUBERT** (12), 8AMC (1818, 1824, 5 × 1850, 1864); 2E (1806, 1871); 2K (1811, 1845); n. niem. (B, BSZ, DN, FAM); Ry2
- SCHUCH** (2), E 1899; K 1864; n. niem. (B, FAM); Ry2
- SCHÜLER** *Bronisław, Gabriel* (2), 2AMC (2 × 1860); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- SCHULHAUSER** (10), 10K (2 × 1872, 1874, 2 × 1887, 3 × 1889, 1893, 1898); złoż. < odap. niem. *Schulze* 'wójt, sołtys' + niem. *Haus* 'dom'
- SCHULLE** (4), AMC 1895; 3K (1801, 1805, 1807); niem. n. os. (B) < odap. niem. *Schulze* 'wójt, sołtys' < śrwniem. *schulteize*
- SCHULOK** (1), K 1805; od niem. n. os. *Schulz* < odap. niem. *Schulze* 'wójt, sołtys'
- SCHULTERIN** *Anatol* (1), AMC 1872; od niem. n. os. *Schulte* < odap. niem. *Schulter* 'ramię, bark'; możliwe też < śrwniem. *Schulteize* 'sołtys, wójt'; DN
- SCHULZ** (4), 2AMC (1818, 1860); 2E (1830, 1882); n. niem. (B, FAM, L); Ry2; **SZULZ** (1), E 1882
- SCHUMANN** *Jerzy* (1), AMC 1818; n. niem. (B, FAM); Ry2
- SCHURMAN** (2), 2E (1802, 1811); n. niem. (FAM, L); Ry2
- SCHUSTER** (5), 3AMC (1862, 1868, 1870); 2E (1895, 1899); n. niem. (B, BSZ, DM, DN, FAM, L, MC); Ry2
- SCHÜTZ** *Alois, Arlib* (2), 2AMC (2 × 1824); n. niem. (B, DM, FAM); Ry2
- SCHWACH** (1), K 1803; niem. n. os. (B); cf. **Schwacz**
- SCHWACZ** *Ber, Frana, Ernst, Ewald, Zofafin* (5), 5AMC (4 × 1818, 1895); od niem. n. os. *Schwarz* < odap. śrwniem. *schwarz* 'czarny, ciemnego koloru'; Ry2
- SCHWAIGER** *Ludwig* (1), AMC 1818; n. niem. (FAM); Ry2
- SCHWAN** (2), AMC 1897; E 1878; n. niem. (B, DN, FAM, Le)

- SCHWANDA** (2), 2AMC (1818, 1870); adapt. niem. n. os. *Schwan* < odp. śrwniem. *swan* 'łabędź'; por. też ap. niem. *Schwanz* 'ogon'
- SCHWANZENBERG** *Ludwig* (1), AMC 1856; złoż. < odp. śrwniem. *swan* 'łabędź' (bądź pierwszy człon < odp. niem. *Schwanz* 'ogon') + niem. *Berg* 'góra, wzgórze'
- SCHWART** *Claus* (1), AMC 1824; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- SCHWARZ** (9), 4AMC (2 × 1824, 1867, 1880); 5E (1816, 1818, 1856, 1863, 1869); n. niem. (B, BSZ, DM, FAM, L, Le, MC); Ry2
- SCHWARZER** *Franz, Georg* (2), 2AMC (2 × 1870); n. niem. (B, BSZ, FAM)
- SCHWENINGER** *Franz* (1), AMC 1870; n. niem. (DN)
- SCHWENK** *Anna* (1), AMC 187; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- SCHYLIŃSKI** *Wilhelm* (1), AMC 1818; I. odm. *Szyliny* (os. w woj. warm.-mazur., pow. gołdapski); II. odp. *chylić się, schylić się*
- SCYKA** (2), 2E (1805, 1806); odp. gw. ciesz. *szczykać* 'dzielić na kawałki za pomocą ostrego narzędzia'; też < gw. młp. i gw. Kresów Pd. 'mieć czkawkę' (MSGP)
- SEBASTIAN** (1), K 1846; odim. *Sebastian* (B, BSZ, DN, FAM, Ry1); Ry2
- SEBERA** (7), 7K (1827, 1829, 1833, 1836, 1838, 1842, 1865); adapt. niem. n. os. *Seber* (B) < odim. *Siebert*
- SEBESTA** (6), E 1805; 5K (3 × 1805, 1810, 1815); cf. **Sebastian**; Ry2
- SEBESTIAK** (1), E 1892; cf. **Sebastian**
- SEBEZA** (1), K 1831; cf. **Sebastian**; Ry2
- SEC** (1), E 1872; odp. śrwniem. *setze* 'miara powierzchni'; por. też niem. ap. *setzen* 'sadać'; też 'postawić'; B, Ry2
- SECHI** (1), K 1842; cf. **Sechol**
- SECHOL** *Alfons* (1), AMC 1818; adapt. niem. n. os. *Sech* < odp. niem. *sechs* 'sześć'
- SECMANN** (2), AMC 1870; K 1829; złoż. < odp. śrwniem. *setze* 'miara powierzchni' (możliwe też < odp. niem. *setzen* 'sadać'; też 'postawić') + śrwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż'
- SEDEL** (1), K 1813; od niem. n. os. *Seidel* (B) < odim. *Sigfrid*; Ry2(0)
- SEDLACZEK** (48), 27E: 5 [1801–1839], 22 [1860–1900]; 21K (2 × 1801, 2 × 1805, 1809, 1810, 7 × 1813, 2 × 1824, 3 × 1849, 1859, 1894, 1895); z fonet. czes. i ukrain. odp. stp. *siedlak* 'wieśniak, gospodarz', < stp. *sioto* 'wieś, gospodarstwo', < czes. *sedlák*; n. czes. *Sedlaček* (B, DM); L, M 1580, Ry2
- SEDLAK** (7), 2AMC (1818, 1860); 4E (1873, 2 × 1881, 1893); K 1890; z fonet. czes. odp. gw. ciesz. i gw. młp. < stp. *siedlak* 'bogaty rolnik, gospodarz, gazda' (MSGP); n. czes. *Sedlák* (B); Ry2; **SEDLAK** (2), AMC 1860; E 1872; odp. gw. ciesz. i gw. młp. *siedlok* < stp. *siedlak* 'bogaty rolnik, gospodarz, gazda'; też 'rodzaj tańca' (MSGP, ZSG)
- SEEMAN** (4), 4AMC (1869, 3 × 1870); n. niem. (B, DN); Ry2
- SEGERT** (4), 4K (2 × 1813, 1817, 1842); n. niem. (B, DN); Ry2
- SEGES** (1), K 1813; cf. **Segeth**; Ry2
- SEGETH** *Friedrich* (1), AMC 1865; od węg. n. os. *Szegedi* < odm. *Szeged* (Węgry, nad Cisą, na wsch. od Dunaju); Ry2
- SEIBERT** (4), 4K (1893, 1895, 1898, 1900); n. niem. (FAM)
- SEICHTER** (1), E 1887; odp. *Seichte* 'płytkie miejsce' (MC)
- SEIDEL** (5), AMC 1818; 4K (1876, 1886, 2 × 1891); n. niem. (BSZ, DM, DN, FAM, MC); Ry2
- SEIDENBERGER** (1), K 1806; od niem. n. os. *Seidel* < odim. *Seidel, Sigfrid*; możliwe też złoż. < odp. niem. *Seide* 'jedwab' (lub pierwszy człon < odp. śrwniem. *scheide* 'granica') + niem. *Berg* 'góra, wzgórze'
- SEIDER** (2), 2K (1812, 1877); n. niem. (FAM); Ry2
- SEIFER** *Eufrabizt* (1), AMC 1896; od niem. n. os. *Seif* < odp. *Seife* 'mydło'; możliwe < odim. *Sigfrith, Siegfried*; Ry2
- SEILER** *Elsa* (1), AMC 1860; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- SEITER** (1), K 1824; n. niem. (DN, FAM)

- SEITL** (1), K 1864; niem. n. os. (B, DM) < odpap. *Seidel* 'dawna miara pojemności'; por. też ap. niem. *Seite* 'strona'
- SEJBOLD** (1), K 1843; n. niem. (FAM)
- SEKER** (1), K 1887; odpap. gw. ciesz. *sekirować* 'dokuczać, prześladować, gnębić' (ZSG) < czes. *sekerník* 'bezwzględny'; n. czes. *Sekera*
- SEKUBNIA** (1), E 1812; odpap. *sekut* 'człowiek dokuczliwy'
- SEKULOWICZ** *Anna* (1), AMC 1870; I. odim. *Sekuła*; II. odpap. łac. *saeculum* 'wiek, stulecie'
- SEKUTOWICZ** (1), K 1879; odpap. gw. śl. *sekutnik* 'komornik, egzekutor' (MSGP); Ry2
- SELBER** (1), E 1828; n. niem. (DN)
- SELBOR** (6), 2E (1826, 1831); 4K (1806, 1834, 1875, 1895); I. odim. stp. *Żelibor*; II. od niem. n. os. *Selb* < odpap. śrwniem. *sělp* 'sęp'; M 1809
- SELIGER** (1), K 1813; n. niem. (B, DM, DN, FAM); Ry2
- SELLER** (1), K 1810; n. niem. (DN, FAM)
- SELLNER** (5), 5K (1849, 1854, 1855, 1856, 1862); n. niem. (DN, FAM)
- SELTENEID** (3), 3K (1894, 1898, 1900); złoż. < odpap. niem. *selten* 'rzadki' + niem. *Neid* 'zazdrość'
- SELWENT** (1), K 1838; odim. *Sylwan*; Ry2
- SEMAN** (40), AMC 1818; 39K (4 × 1805, 6 × 1813, 2 × 1824, 1833, 1834, 1836, 1840, 1842, 3 × 1845, 1846, 3 × 1849, 5 × 1856, 5 × 1859, 1861, 1877, 1885, 1888, 1895); I. odim. *Szymon* (Ry1); II. od niem. n. os. *Seemann* (DM) < odpap. niem. *Semann* 'marynarz'; Ry2
- SEMANEK** (2), 2K (1845, 1846); cf. **Seman**; Ry2(0)
- SEMANIK** (6), 6K (1807, 2 × 1849, 1856, 2 × 1859); cf. **Seman**; **SEMENIK** (1), K 1874; Ry2
- SEMANSKI** (1), K 1813; cf. **Semanik**
- SEMBOL** cf. **ZĘBOL**
- SEMENIK** cf. **Semanik**
- SEMERAK** (1), K 1807; n. czes. *Semerák* (DM); Ry2
- SEMLICKI** (1), K 1805; odm. *Semlin* (woj. pomor., pow. starogardzki, gm. Zblewo), < *Semlow* (gm. w Niemczech)
- SENDZIMIR** (1), E 1887; odim. *Sędzimir*; Ry2
- SENISH** (1), K 1831; cf. **Sentak**; Ry2
- SENTAK** (1), K 1874; adapt. niem. n. os. *Sent* < odm. *Sende* (w Westfalii); możliwe < odim. hebr. *Sana*; też < odm. *Sentein* (Francja, rej. Midi-Pyrénées); Ry2
- SENTEŃSKA** (f) (1), K 1895; < od n. *Senteński* < odm. *Sentein* (Francja, rej. Midi-Pyrénées)
- SEPAK** (1), K 1804; odim. *Sep* < *Joseph* < adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Scheppel* < odim. *Szeps* < *Szabsaj*, *Szabtaj*; Ry2(0)
- SEPEL** (6), 6K (3 × 1805, 2 × 1809, 1819); cf. **Sepak**; możliwe odpap. gw. śl. i gw. kasz. *szeplielic* 'mówić niewyraźnie, seplenić' (MSGP)
- SERBA** (1), K 1813; odetn. *Serb* 'mieszkaniec Serbii, Łużyc'; Ry2
- SERBIN** (3), 3K (1890, 1894, 1896); cf. **Serba**; możliwe < odm. *Sarbinowo* (liczne w woj. wlkp. i w woj. zach.pom.); Ry2
- SERDINKOW** (1), K 1874; z fonet. wschłowan. odpap. *sierdzić się*; Ry2(0)
- SETNICKI** (1), K 1900; I. odm. *Setniki* (os. w woj. lub., pow. hrubieszowski, gm. Dołhobyczów), < *Setnica* (woj. zach.pom., pow. walecki, gm. Mirosławiec); II. odpap. *sieć*, < *siatka*, < *sietny*, < *setnik* 'dowódca oddziału wojskowego'; III. odim. *Sieciech*; n. czes. *Setnický* (DM); Ry2
- SHANBERG** *Chaim* (1), J 1838; złoż. < odpap. niem. *schön* 'piękny' lub < śrgórnem. *schîn* 'potęga' (możliwe też < ap. niem. *Schande* 'hańba') + niem. *Berg* 'góra, wzgórze'
- SHARON** *Izaak* (1), AMC 1880; odim. hebr. *Sharon*
- SHAY** *Eliasz* (1), AMC 1880; odim. żyd. *Szaja*
- SHMIDT** cf. **SCHMIDT**
- SHMITT** cf. **SCHMIDT**
- SHORIS** cf. **SHORYS**
- SHORYS** *Susanna* (1), AMC 1880; odpap. hebr. *szor* 'wół'; **SHORIS** *Maria* (1), AMC 1880
- SIARA** (1), K 1813; odpap. *siara* (Le, Ry1, T); Ry2
- SIĄKAŁA** (2), 2K (1845, 1849); I. odpap. gw. ciesz. *sionczyć* 'ciec, płynąć małym strumieniem' (SGŚC); II. odim. *Siemion*; Ry2;
- SIONKALA** (1), K 1897
- SIBA** *Franz* (1), AMC 1818; n. czes. *Síba* od niem. n. os. *Silbert* (B) < odpap. śrwniem. *silber* 'srebro' lub < odim. *Sibert* < *Siegbert*; Ry2

- SIBERT** (1), K 1805; niem. n. os. (B); cf. **Siba**; Ry2
- SIBICKI** (1), K 1805; odm. *Sibica* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie w kraju morawsko-śląskim, pow. Karwina w Czechach); cf. **Siba**; *M 1710*, Ry2
- SIDAR** *Johann* (1), AMC 1818; I. odim. cerk. *Isidor*; II. odap. ukrain. *sidyj* 'szady'
- SIDER** (5), 5K (1812, 1824, 1837, 1845, 1849); cf. **Sidar**; *M 1692*, Ry2
- SIDING** (14), 14K (4 × 1805, 7 × 1813, 1820, 1824, 1860); od niem. n. os. o podst. *Sis-*, *Sed-*; L
- SIEBER** (1), K 1817; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2; **SIEBERT** (4), 4K (1813, 3 × 1824); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- SIEBERT** cf. **SIEBER**
- SIEDER** (26), 5E (2 × 1808, 1811, 1817, 1818); 21K (1801, 3 × 1805, 2 × 1806, 1809, 5 × 1813, 2 × 1824, 1828, 1830, 1832, 1841, 1845, 1861, 1865); n. niem. (DN); Ry2(0)
- SIEDERMANN** (4), 4E (1896, 1897, 2 × 1899); złoż. < odap. niem. *Söder* 'mieszkaniec południa' + stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż'; Ry2(0)
- SIEDLACZEK** (2), 2E (1803, 1894); cf. **Siedlaczek**; od n. *Siedlak*; *M 1632*, Ry2
- SIEDLAK** (1), E 1888; odap. gw. ciesz. i gw. młp. *sedlok* 'bogaty rolnik' (MSGP, SGŚC); *M 1577*, Ry2; **SIEDŁOK** (18), 5E (1801, 2 × 1881, 1882, 1893); 13K (2 × 1805, 1824, 1845, 4 × 1849, 1859, 1861, 1869, 1883, 1900); gw. (śl.) wariant n. *Siedlak*; *M 1714*, Ry2
- SIEDLAR** (1), K 1805; cf. **Siedlak**; Ry2
- SIEDLOCZEK** (4), 4E (2 × 1801, 1804, 1833); cf. **Siedlaczek**; Ry2
- SIEDŁOK** cf. **SIEDLAK**
- SIEDŁOWSKI** (1), K 1865; I. odim. *Siedłów* (woj. łódz., pow. opoczyński, gm. Żarnów); II. odim. *Siedlewit*
- SIEDZINA** (1), E 1888; odap. *siadać*, *siedzieć*; Ry2
- SIEGERT** (2), E 1895; K 1882; n. niem. (B, BSZ, DN); Ry2
- SIEGIEL** (2), 2K (1867, 1871); n. niem. (B, DN); Ry2
- SIEGMUND** (1), K 1849; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- SIEJA** (1), K 1895; odap. *siać* (BSZ, SNNP); Ry2
- SIEJAK** (1), K 1847; cf. **Sieja**; Ry2
- SIEJEK** (1), K 1801; cf. **Sieja**; Ry2
- SIEKIERA** (4), 2E (1861, 1898); 2K (1810, 1813); odap. *siekiera* (T); *M 1636*, Ry2
- SIEKIERKA** (6), 6E (1863, 1868, 1886, 1887, 1895, 1897); odap. *siekierka* 'mniejsza siekiera'; 'ciupaga'; też 'roślina' (Ry1, SNNP, T); L, Le, Ry2; **SIEKIRKA** (1), K 1805; odap. gw. ciesz. *siekiyrka* 'siekierka'; też 'mały toporek u laski pasterskiej' (ZSG); Ry1, Ry2, SNNP
- SIEKIRKA** cf. **SIEKIERKA**
- SIEKNIK** (2), 2K (2 × 1810); odap. gw. ciesz. *sieknóć* 'ciąć'; też 'o nagłym bólu' (ZSG)
- SIEL** (1), K 1854; I. odap. ciesz. *sielski* 'wiejski, wieśniaczy'; II. od niem. n. os. *Sel* < odap. śrwniem. *sile*, *sēle* 'powróż, rzemień, uprząż dla zwierząt pociągowych'
- SIEMANTKO** (1), K 1876; cf. **Siemienik**
- SIEMIENIK** (24), 3AMC (2 × 1818, 1824); 21K (1806, 1861, 1870, 1876, 1887, 1888, 1890, 1991, 5 × 1893, 1894, 1895, 1896, 1897, 1898, 3 × 1899); odim. *Siemomysł*, < *Siemostaw*, < białor. *Семён* < *Szymon*
- SIEMIENSKI** (1), K 1890; I. odim. *Siemień* (woj. lub., pow. parczewski), < *Siemienice* (woj. łódz., pow. kutnowski, gm. Krzyżanów); II. odap. *siemieniec* 'konopie'; III. odim. *Siemomysł*, < *Siemostaw*
- SIEMKOWICZ** (1), E 1890; cf. **Siemienik** (Ry1); Ry2
- SIEMUND** (1), K 1849; n. niem. (DN)
- SIENIEK** (1), K 1833; cf. **Siemienik**; Ry1
- SIENKIEWICZ** *Katarzyna, Stanisław* (2), 2AMC (2 × 1880); cf. **Siemienik**; Ry1, Ry2
- SIENKO** (3), E 1886; 2K (1864, 1870); cf. **Siemienik**; *M 1577*, Ry2
- SIEPLIK** (1), K 1860; I. odap. gw. śl. i gw. kasz. *szeplić* 'mówić niewyraźnie, seplenić' (MSGP) < stp. *szeplić*, *szeplić*, *szepleń*, *szeplenić*, *szepleniuch* 'ten, kto sepleni, mówi niewyraźnie' (SStpAK); możliwe też od niem. n. os. *Scheppel* < odim. *Szeps*
- SIEROCKA** *Wilhelmina* (1), E 1869; cf. **Sierocki**
- SIEROCKI** (11), 11E (1882, 1884, 1886, 1887, 1888, 1889, 1890, 1893, 1894, 1895, 1898); I. odim.

- Sieroty* (woj. śl., pow. gliwicki, gm. Wielowieś); II. odap. *sierocki* (T), < *sierota* (Ry1); Ry2; **SIROCKI** *Paul* (1), AMC 1818; odap. stp. *sirota* 'sierota' (Ry1); por. też ap. gw. ciesz. *sirotka* 'kwiat — bratek' (SGŚC); Ry2
- SIEROSZ** (1), K 1862; I. odm. *Sieroszewo* (woj. kujaw.-pomor., pow. włocławski, gm. Boniewo), < *Sieroszewice* (woj. dolnośl., pow. polkowicki, gm. Radwanice); II. odap. *szerzeń*
- SIERSZ** (1), K 1864; cf. **Sierosz**; Ry2
- SIESTRZONEK** (1), E 1801; I. odap. *siestrzan* 'siostrzeniec' (BSZ); II. odim. *Siestrzemił*; *M* 1679; **SIOSTRZONEK** (191); 6AMC (3 × 1818, 1862, 2 × 1870); 97E: 31 [1801–1839], 6 [1840–1859], 60 [1860–1900]; 88K: 45 [1801–1839], 13 [1840–1859], 30 [1860–1900]; wariant n. *Siestrzonek*; *M* 1649, Ry1, Ry2
- SIESTRZONKIN** (1), K 1805; cf. **Siestrzonek**
- SIWERKIEWICZ** (1), K 1888; odim. *Sewier*, < *Seweryn*
- SIEWIERCZEK** (1), K 1805; odap. gw. < stp. *siewierny* 'północny' (SStpAK)
- SIGMA** (1), K 1827; cf. **Sigmund**
- SIGMUND** (3), AMC 1818; 2K (1849, 1850); n. niem. (B, FAM); Ry2
- SIKORA** (862), 16AMC (1818, 5 × 1860, 5 × 1862, 5 × 1880); 783E: 287 [1801–1839], 24 [1840–1859], 472 [1860–1900]; 63K: 29 [1801–1839], 12 [1840–1859], 22 [1860–1900], odap. *sikora* (BSZ, Ry1, T); n. czes. *Síkora* (DM); L, Le, *M* 1435, MC, Ry2; **SYKORA** (8), 8K (1805, 3 × 1813, 2 × 1824, 1827, 1887); n. czes. *Sýkora* (B)
- SIKORSKI** (1), K 1810; odm. *Sikory* (liczne w woj. maz., w woj. zach.pom.), < *Sikorzyce* (woj. dolnośl., pow. średzki, gm. Kostomłoty; woj. młp., pow. tarnowski, gm. Wietrzychowice) (SNNP); A, Ry2
- SILBERSTEIN** *Leopold* (1), AMC 1818; n. niem. (DN)
- SILBIGER** *Wilhelm* (1), AMC 1818; złoż. < odap. niem. *Silber* 'srebro' + stwniem. *gēr* 'włócznia z ostrym żelaznym grotem'
- SILEK** (1), E 1817; I. odap. *sita*; II. odim. *Sita*, używ. w Kościele prawosł.; Ry2(0)
- SILIBIN** *Jacob* (1), AMC 1861; od n. niem. *Silber* < odap. niem. *Silber* 'srebro'
- SILKO** (1), K 1813; cf. **Silek**; Ry2
- SIMALA** (1), K 1801; cf. **Sieniek**; Ry2
- SIMEK** (4), 4K (1866, 1888, 1892, 1896); cf. **Simon**; Ry2
- SIMKIEWICZ** (1), E 1890; cf. **Simek**; Ry2
- SIMKOWICZ** (1), E 1892; cf. **Simkiewicz**
- SIMON** (3), AMC 1898; 2K (1867, 1890); odim. *Simeon* (BSZ, Le); n. niem. (B, DM, DN, FAM); Ry2; **SIMONE** (2), 2K (1872, 1876); B
- SIMONE** cf. **SIMON**
- SIMONIK** *Aron, Lewek* (2), 2AMC (2 × 1818); cf. **Simon**; Ry2
- SINGER** (2), 2K (1832, 1874); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- SINGERKETZ** (1), K 1805; złoż. od niem. n. os. *Singer* < odap. niem. *Singer* 'śpiewak' + niem. *Katze* 'kot'
- SINKA** (1), K 1859; odap. gw. maz. i gw. kresowych *sinka* 'krochmal' (T); Ry2
- SIODŁA** (1), K 1866; odap. *siodło* (T); Ry2
- SIONKAŁA** cf. **SIĄKAŁA**
- SIONKAŁEK** (1), K 1838; cf. **Siąkała**
- SIOSTRZONEK** cf. **SIESTRZONEK**
- SIPTA** (1), E 1892; od węg. n. os. *Siptos* < odap. węg. *siptos* 'gwizdzący'; możliwe < odap. gw. ciesz., gw. śl. i gw. młp. *si-pieć* 'o drobnym deszczu — padać, mżyć' (MSGP, SGŚC)
- SIPTOK** (6), 5E (1802, 1804, 1816, 1830, 1833); K 1833; cf. **Sipta**
- SIROCKI** cf. **SIEROCKI**
- SISKA** (1), K 1878; odap. gw. wlkp., gw. kasz. i gw. Pom. Pd. *sisiak, sisiek* 'żrebaczek, konik' (MSGP); Ry2
- SIŚŁOK** (3), 3K (1828, 1830, 1839); cf. **Siska**
- SITAWARZ** (1), K 1861; odap. gw. młp. *sitaw* 'sitowie' (MSGP), < *sito* 'narzędzie do przesiewania materiałów sypkich'
- SITEK** (150), 3AMC (2 × 1818, 1880); 136E: 37 [1801–1839], 99 [1860–1900]; 11K (1805, 4 × 1813, 1824, 4 × 1845, 1884); odap. *sitek* 'roślina z ciborowatych'; też 'gatunek grzyba' (T), < *sito* (Ry1); *M* 1693, MC, Ry2
- SITKO** (4), 3E (1805, 2 × 1806); K 1869; I. odap. *sito* (Ry1, SW, T); II. od n. *Sito* (T); Le, *M* 1621, Ry2

- SITTA** (2), 2K (1866, 1900); I. odp. czes. *sitta* 'gatunek ptaka', < *sitař* 'sitarz'; II. < niem. n. os. < odm. *Žitava* (niem. *Zittau*, pol. *Żytawa*, Niemcy, Saksonia nad Nysą Łużycką) (B, DM, L)
- SITTIG** (10), AMC 1861; 6E (1819, 1821, 1824, 1829, 1832, 1855); 3K (3 × 1813); n. niem. (B, DN, FAM)
- SIUDA** (2), 2K (1849, 1885); odp. gw. śl., gw. maz. i gw. młp. *siuda* 'najgorsze zboża' (T), < *siudy* 'nosiła do wody', < *siudać*, *wysiudać* 'pędzić, usunąć' (BSZ, Ry1); M 1659, Ry2
- SIWEK** (1), K 1899; odp. *siwek* 'koń siwy' (A, BSZ, Ry1, T), < *siwy* (SNNP); n. czes. *Sivek* (DM); Le, MC, Ry2
- SIWIEC** (1), E 1893; I. odp. *siwiec* 'człowiek osiwiwały'; też 'człowiek stary' (T), < *siwy* (Ry1); II. od n. *Siwy* (Le); Ry2
- SIWOŃ** (4), E 1871; 3K (1871, 1892, 1897); odp. gw. młp. *siwoń* 'człowiek osiwiwały'; też 'nazwa konia' (SGPK, t. 6), < *siwy* (Ry1); n. czes. *Sivoň* (DM); M 1704
- SIWY** (99), 5AMC (2 × 1813, 1818, 2 × 1870); 87E: 20 [1801–1839], 2 [1840–1859], 65 [1860–1900]; 7K (1882, 1891, 3 × 1893, 1896, 1898); odp. *siwy* (BSZ, Ry1, SNNP, T); n. czes. *Sivý* (DM); L, M 1629, Ry2
- SKABA** (3), 3K (1824, 1845, 1843); odp. *skaba* 'drzazga, żebro'; Ry2
- SKACZEK** Emil (1), AMC 1818; odp. *skakać*, < *skok*, < stp. *skoczeń* 'łosoś'; Ry2
- SKALA** cf. **SKAŁA**
- SKALICKI** (2), 2K (1834, 1874); *Skalica* (w Księstwie Cieszyńskim; obecnie cz. miasta Frýdek-Místek w Czechach) (BSZ); możliwe też < *Skata* (woj. młp., pow. krakowski), < *Skalice* (woj. dolnośl., pow. ząbkowski, gm. Ziębice) (L); Ry2
- SKALLUS** (1), K 1829; odp. gw. ciesz. i gw. młp. < stp. *skalić* 'o wodzie — zanieczyścić, zmacić' (MSGP, SGŚC)
- SKAŁA** (30), 20E (1801, 5 × 1803, 2 × 1806, 2 × 1808, 1810, 1815, 1826, 1829, 1833, 1854, 1884, 3 × 1893); 10K (1804, 2 × 1805, 1807, 1811, 1813, 1824, 1829, 2 × 1849); odp. *skała* (Ry1, T); L, M 1577; **SKAŁA** (4), 4E (1820, 1822, 1824, 1881); n. czes. *Skála* (DM, FAM); Ry2
- SKAŁKA** (98), 5AMC (2 × 1818, 1860, 2 × 1870); 77E: 24 [1801–1839], 53 [1860–1900]; 16K (1802, 3 × 1805, 1809, 3 × 1813, 3 × 1849, 1859, 1887, 1891, 1896); odp. *skatka* 'odłupek krzemienia do krzesania ognia'; też 'drzazga', 'bielmo', < stp. 'szczelinka' (Ry1, T), < stp. 'skaliste wzniesienie' (SStpAK); L, M 1577, Ry2
- SKANDERA** (14), 3AMC (1818, 2 × 1870); E 1816; 10K (1801, 2 × 1805, 1810, 1823, 1836, 1862, 1866, 2 × 1868); od niem. n. os. *Schande* < odp. niem. *Schande* 'hańba'; Ry2(0)
- SKAP** (1), K 1805; odp. gw. ciesz. i gw. młp. *skapac* 'zginać, umrzeć' (MSGP, SGŚC); Ry2
- SKAPA** (2), 2K (1892, 1895); cf. **Skap**
- SKARABELLA** (6), 3AMC (1818, 1824, 1860); 3K (1874, 1885, 1891); n. o niejasnym pochodzeniu; możliwe < odp. gw. maz. *skarabanić się* 'zejść z wozu, stoczyć się', < gw. młp. *skarębel* 'przerębel, otwór w łodzi' (MSGP); M 1740
- SKARK** (3), AMC 1824; 2K (1849, 1854); odp. gw. ciesz. *skarkowany* 'pijany' (SGŚC), < gw. wlkp. *skarknać* 'zniszczyć' (SGPK, t. 6); M 1880, Ry2
- SKARKA** (1), K 1891; cf. **Skark**; Ry2
- SKARPISZEK** (1), K 1842; odp. *skarpa* 'urwisko'
- SKATA** (1), K 1833; odp. *szkatuła* 'skrzynka na pieniądze lub kosztowności'; Ry2(0)
- SKATKA** (1), E 1876; cf. **Skata**
- SKAZEL** (1), K 1880; odp. gw. ciesz. < stp. *skazić* 'zepsuć' (ZSG)
- SKIBA** (1), K 1824; odp. *skiba* < gw. ciesz. 'wyzwisko rzucone człowiekowi ograniczonemu umysłowo' (ZSG); też 'pas ziemi między skarpami', 'pajda chleba' (BSZ, T); Le, M 1722, MC, Ry2
- SKIBIŃSKI** (13), 13K (1824, 1825, 1842, 1845, 2 × 1849, 1856, 2 × 1859, 1860, 1872, 1875, 1876); odm. *Skibin* (woj. dolnośl., pow. kłodzki, gm. Radków); Ry2
- SKIBSKI** (1), K 1875; odm. *Skiby* (woj. świętokrz., pow. kielecki, gm. Chęciny); Ry2

- SKICZAK** (1), K 1810; odp. gw. ciesz. *skičkać* 'popsuć wykonywaną robotę' (SGŚC, ZSG); Ry2
- SKIPEK** (1), K 1892; odp. gw. ciesz. *skipieć* 'kipieć' (SGŚC); cf. **Skibski**
- SKIWKA** (1), E 1877; odp. gw. wlkp. *skiwnać się* 'zdrzemnąć się, usnąć' (MSGP)
- SKLARZIK** (1), K 1816; odp. gw. ciesz. *szklorz* 'szklarz', < czes. *sklař*; też 'człowiek, który oszukuje' (ZSG), < gw. maz., gw. wlkp., gw. kasz. i gw. Pom. Pd. *szklarz* 'owad'
- SKLEPEK** Gerard (1), AMC 1818; odp. *sklep*; Ry2
- SKLON** (1), K 1864; odp. *skłon*; Ry2(0)
- SKNER** (1), K 1813; odp. *sknera* 'skąpiec, człowiek chciwy'
- SKOCZ** (15), 2E (1815, 1832); 13K (1808, 1833, 1839, 2 × 1845, 1855, 1861, 1862, 1864, 1868, 1875, 1883, 1900); odp. *skocz* 'człowiek odczy do tańca' (Ry1, SW, T); Le, M 1713, Ry2
- SKOCZDOPOLE** (3), 3K (2 × 1892, 1897); M 1687; **SKOCZDOPOŁA** (6), 6E (1808, 1811, 1815, 1816, 1819, 1829); n. złoż. < odp. *skoczyć* + (do) + gw. śl. i gw. młp. *pole* < 'przestrzeń poza domem mieszkalnym' (MSGP); cf. **Skocz**; n. czes. *Skočdopole* (DM)
- SKOCZEK** (1), K 1830; odp. gw. ciesz. *skoczek* 'drobny, skaczący owad (szkodnik roślin)' (ZSG); też < stp. 'konik polny' (BSZ, Ry1, SNNP, T); n. czes. *Skoček* (DM); MC, Ry2
- SKOCZOWSKI** (10), 10K (6 × 1813, 3 × 1845, 1848); odm. *Skoczów* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim; obecnie w woj. śl., pow. cieszyński); n. czes. *Skočovský* (DM); M 1556, Ry2
- SKOCZYLAS** (3), AMC 1824; 2E (1801, 1805) I. odm. *Skoczylasy* (woj. łódz., pow. pajęczański) (MC); II. odp. *skok*, < *skoczyć* (Ry1); Ry2
- SKOŁA** (1), K 1831; odp. gw. ciesz. *skoli* 'kamienie, odłamki skalne' (ZSG), < gw. wlkp. *skolić* 'skomleć' (SGPK, t. 5)
- SKOLIN** Salamon (1), AMC 1872; I. odm. *Skole* (Ukraina, rej. skolski, obw. lwowski); II. odp. gw. ciesz. *skoli* 'kamienie, odłamki skalne' (ZSG); Ry2(0)
- SKOLINEK** (1), K 1813; cf. **Skolin**
- SKOLLEK** (1), K 1888; zgerm. wariant n. czes. *Skolek* (DM)
- SKOŁAS** (2), 2E (2 × 1826); cf. **Skola**; możliwe < odp. gw. ciesz. *skółczyć* 'stwardnieć' (ZSG); Ry2
- SKOŁCZAN** (1), E 1811; cf. **Skolaś**
- SKOPEK** (18), 18K (3 × 1805, 1809, 1824, 2 × 1836, 1841, 1847, 1848, 5 × 1849, 1852, 1862, 1863); I. odp. *skop* 'wykastrowany baran' (BSZ, Ry1), < gw. młp. *skopiec* 'naczynie do udoju' (ZSG); II. odm. *Skop* (niem. *Skoppen*, woj. warm.-mazur., pow. giżycki, gm. Ryn); Ry2
- SKORA** cf. **SKÓRA**
- SKOREK** (1), K 1813; odp. gw. śl. *skorek* 'korek' (T), < *skory* 'szybki, chętny' (Ry1), < gw. ciesz. *skorać* 'ukarać' (SGŚC); Ry2
- SKORKOWSKI** (1), K 1814; odm. *Skorków* (woj. świętokrz., pow. włoszczowski, gm. Krasocin); n. czes. *Skorkovský* (DM); Ro
- SKORPION** (2), 2K (1801, 1832); odp. *skorpion*
- SKORUPKA** (3), 3K (1849, 2 × 1852); I. odp. *skorupa* (T); II. od n. *Skorupa* (Le, T); Ry2
- SKOT** (1), E 1827; odp. stp. *skot* 'bydło, bydłę'; też 'jedna grzywna srebra' (ZSG)
- SKOTNICA** (3), 2K (1889, 1893); K 1849; I. odp. gw. ciesz. < stp. *skotnica* 'wspólna droga do pędzenia bydła na pastwisko' (ZSG); też 'wspólne pastwisko dla bydła' (ZSG; T); II. n. czes. < odm. *Skotnice* (Czechy, pow. Nový Jičín) (DM); L, M 1804, Ry2
- SKOWRON** Bernard, Justyna (2), 2AMC (1870, 1880); odp. *skowron* (T); Le, M 1629, MC, Ry2
- SKOWRONEK** (8), 4AMC (2 × 1818, 2 × 1880); 4K (3 × 1845, 1899); odp. *skowronek* 'gatunek ptaka' (BSZ, SNNP, T); Le, M 1571, MC, Ry2; **SKOWRONEK** (2), 2K (1874, 1877); odp. gw. ciesz. *szkowronek* 'skowronek' (ZSG); n. czes. *Škovránek* (DM); M 1621
- SKOWROŃSKI** (1), K 1857; I. odm. *Skowrony* (woj. warm.-mazur., pow. elbląski, gm. Godkowo); II. od n. *Skowron* (Le); Ry2
- SKÓRA** (1), K 1883; odp. gw. ciesz. *skóra* 'człowiek skąpy, sknera' (ZSG); też < gw. śl., gw. młp., gw. maz. i gw. wlkp. 'kora'

- (MSGP), < *skory* 'szybki, chętny'; BSZ, L, Le, M 1639, Ry1, Ry2, T; **SKORA** Anna, Johann (2), 2AMC (2 × 1870); n. czes. (DM); Ry2
- SKÓRECZKA** (2), 2K (2 × 1805); cf. **Skóra**
- SKÓRZEK** (1), K 1887; cf. **Skóra**
- SKÓRZOK** (5), 5K (1845, 2 × 1848, 2 × 1849); cf. **Skóra**; Ry2
- SKÓRZYŃSKI** (1), K 1890; odm. *Skórzyno* (woj. pomor., pow. słupski, gm. Główny-ce); Ry2
- SKRABALA** (3), 2E (1897, 1899); K 1891; odp. czes. *skrbek, skrblik* 'sknera, skąpiec'; możliwe też < gw. młp. *skrabnąć* 'uderzyć' (MSGP); Ry2
- SKRBEEK** (1), K 1805; n. czes. (DM)
- SKRIBA** cf. **SKRYBA**
- SKRIBEL** (1), K 1897; cf. **Skryba**
- SKRIVANEK** (14), 3AMC (1818, 1824, 1880); 11K (1833, 1887, 1891, 1893, 1894, 1895, 1897, 1898, 3 × 1899); n. czes. *Skřivoánek* (DM); Ry2
- SKROBANEK** (17), 5AMC (2 × 1818, 1869, 2 × 1870); 12K (2 × 1849, 1856, 2 × 1859, 1862, 1864, 1866, 2 × 1868, 1885, 1895); odp. gw. ciesz. *szkrobać* 'zdrapywać, zdzierać'; też 'obierać ziemniaki z łupiny' (ZSG), < gw. młp. *skrabnąć* 'uderzyć' (MSGP); Ry2
- SKROŃ** Aszer (1), AMC 1818; odp. *skroń*
- SKRUBA** (2), 2K (2 × 1813); odp. gw. ciesz. *szkrób* 'krochmal do bielizny, skrobia'; też < stp. 'skąpiec, sknera' (ZSG)
- SKRUBIK** (1), K 1805; cf. **Skrubka**
- SKRUBKA** (1), K 1804; cf. **Skrubka**
- SKRYBA** (3), 3K (2 × 1813, 1815); odp. *skryba* < łac. *scriba* 'pisarz urzędowy, kopista ksiąg, dokumentów' (Ry1, SNNP); M 1689;
- SKRIBA** (16), 16K (1813, 1824, 1825, 1828, 1830, 4 × 1845, 1846, 1849, 1861, 1870, 1873, 1877, 1898)
- SKRYMBA** Karl (1), AMC 1898; odp. gw. ciesz. *skrymba* 'leń' (ZSG)
- SKRYMBAŁA** (1), K 1890; cf. **Skrymba**; możliwe też < gw. ciesz. *skrymbiały* 'spróchniały, zbutwiały, zmurszały' (ZSG)
- SKRZAK** (1), K 1849; odp. gw. wlkp. *skrzak* 'płaczliwe dziecko'; też 'żabia ikra' (SGPK, t. 5); Ry2
- SKRZECZKA** (1), K 1849; I. odp. *skrzeczeć*; II. odm. *Skrzeczoi* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie cz. Bogumina w kraju morawsko-śląskim, pow. Karwina w Czechach)
- SKRZEK** (6), 6K (1858, 2 × 1859, 1865, 1868, 1877); odp. gw. ciesz. *skrzek* 'skrzeczenie, charakterystyczny głos podobny do skrzywienia'; też 'jaja płazów żab', 'skrzeczący głos' (T), < *skrzeczeć* (Ry1); L, M 1577, Ry2
- SKRZIDŁO** (1), K 1897; odp. gw. ciesz. *skrzydło* 'skrzydło' (ZSG), < *skrzydło* (L); Ry2
- SKRZIWANEK** Carl (1), AMC 1860; n. czes. *Skřivoánek* (DM); Ry; **SKRZYWANEK** (2), 2K (1882, 1886); M 1638
- SKRZYCZEK** (1), K 1880; odp. *skrzyzecz* 'zwymyślać, zbesztać' (SGPK, t. 6); n. czes. *Skřiček* (DM); Ry2
- SKRZIWANEK** cf. **SKRZYWANEK**
- SKRZYŻAŁA** (1), K 1849; odp. gw. podhal. *skrzyżala* 'płyta kamienna, pokrywa na garnek, wykonana z cienkiego lemienia' (SGPK, t. 5); Ry2
- SKRZYŻANA** (1), K 1895; cf. **Skrzyżala**
- SKUBINA** (1), E 1889; odp. *skubać* 'wyciągać, wyrwać'; Ry2
- SKUBIŃSKI** (1), E 1894; odm. *Skubiki* (woj. łódz., pow. łowicki, gm. Bielawy); Ry2
- SKUBNIA** (2), 2E (1818, 1890); cf. **Skubina**; L
- SKUBNICKI** (1), E 1877; odm. *Skubianka* (woj. maz., pow. legionowski, gm. Sierock)
- SKUCIK** (1), K 1875; odp. stp. *skuta* 'działanie, praca' (SStpAK); Ry2
- SKUDENCKI** (1), K 1898; odp. stp. *szkudło* 'gont' (SStpAK)
- SKUDNIK** (2), 2K (1807, 1824); odp. *szkud*, *skud* 'dawna jednostka monetarna', < *szkodzić*; Ry2
- SKUDRO** (1), K 1880; cf. **SKUDRZYK**; Ry2
- SKUDRZYK** (21), 8E (2 × 1818, 1877, 2 × 1880, 3 × 1891); 13K (1805, 1813, 1828, 1845, 4 × 1849, 1859, 1862, 1887, 2 × 1900); odp. *skudrac się* 'rozwichrzyć sobie włosy'; Ry2
- SKULA** (2), AMC 1818; K 1842; odp. gw. ciesz. *skulić* 'zwinąć w kłęb (o sianie)' (ZSG); też < stp. 'skomleć, skowyczeć', < gw. ciesz.

- skulać się* 'stoczyć się' (ZSG); czes. *skula* 'szczelina'; n. czes. (DM); Ry2(0)
- SKULAWIK** (1), K 1830; odpap. *skulawić* 'okulawić', < gw. młp. *skulawy* 'kulawy'; Ry2
- SKULIK** (1), K 1830; cf. **Skula**; Ry2
- SKULIMA** (2), 2E (1825, 1885); cf. **Skula**; Ry2
- SKULINA** (48), 5AMC (3 × 1818, 2 × 1860); 10E (1819, 1865, 2 × 1881, 1887, 2 × 1889, 2 × 1893, 1894); 33K (1805, 1807, 2 × 1809, 1810, 3 × 1814, 1815, 1820, 1822, 1823, 1835, 1861, 1862, 3 × 1863, 1970, 2 × 1872, 1873, 3 × 1880, 1881, 1883, 1884, 2 × 1896, 1897, 1898, 1900); cf. **Skula**; M 1640, Ry2
- SKULISZ** (1), K 1883; odpap. cf. **Skula**; Ry2
- SKULTA** (1), K 1895; od niem. n. os. *Schulte* < odpap. niem. *Schulter* 'ramię, bark'; Ry2
- SKUPIEŃ** (52), AMC 1818; 9E (2 × 1808, 1828, 1842, 1859, 2 × 1895, 1896, 1898); 42K: 20 [1801–1839], 12 [1840–1859], 10 [1860–1900]; odpap. *skupień* 'ten, kto skupuje' (BSZ, Ry1, T); n. czes. *Skupeň* (DM); L, Le, M 1618, Ry2
- SKUPIL** (1), K 1829; cf. **Skupień**
- SKUPIN** (13), 4AMC (1818, 1870, 2 × 1880); 9K (7 × 1805, 1813, 1887); cf. **Skupin**; n. czes. (DM); M 1694, Ry1, Ry2
- SKUPINA** (2), 2K (2 × 1830); cf. **Skupin**; M 1722, Ry2
- SKUPLIK** (4), 4K (1849, 1886, 1889, 1897); cf. **Skupin**; Ry2
- SKUTA** (9), E 1896; 8K (1828, 1877, 1879, 1886, 2 × 1890, 1893, 1896); odpap. stp. *skuta* 'praca, działanie' (SNNP, SStpAK, T), < gw. ciesz. *skutnąć* 'zgarnąć na jedno miejsce' (SGŚC), < gw. ciesz. *skuczeć* 'wyć, jęczeć'; Ry2
- SKUTECKI** (8), 8K (1849, 2 × 1850, 1861, 1883, 1885, 1993, 1996); I. odm. *skuteč* (Czechy, kraj pardubicki); II. odpap. *skutek* (L); Ry2
- SKUTEK** (22), 6E (1813, 1816, 1867, 1888, 2 × 1899); 16K (1801, 1832, 1840, 1845, 1849, 1863, 2 × 1864, 1885, 1886, 1887, 2 × 1889, 1892, 1894, 1897); cf. **Skuta**; M 1636, Ry2
- SKWARA** (3), 3K (1897, 1898, 1899); odpap. stp. *skwara* 'upał'; też 'zapach mięsa pieczonego' (BSZ, Ry1, SNNP, T), < gw. ciesz. *skwarzić* 'smażyć, topić' (SGŚC, ZSG); Le, Ry2
- SKWARKA** (2), 2K (1815, 1836); odpap. *skwarka* 'kawałek tłustości smażony' (Ry1, T); Ry2
- SLABOŃSKI** (1), K 1824; odm. *Slabocin* (woj. dolnośl., pow. milicki, gm. Cieszków), < *Slabowo* (woj. warm.-mazur., pow. giżycki, gm. Ryn)
- SLABY** (2), AMC 1818; K 1842; odpap. *slaby*; n. czes. *Slabý* (DM); Ry2
- SLACHTOWICZ** (1), K 1892; odpap. niem. *schlachten* 'zarzynać, bić zwierzęta'; por. też ap. gw. ciesz. *szlachta* 'jatką, miejsce uboju bydła, rzeźnia' (ZSG)
- SLADCZYK** *Alois* (1), AMC 1818; odpap. *ślad*, < czes. *ślad* 'kiełki jęczmienia do produkcji piwa', < czes. *śládek* 'słodownik'; Ry2
- SLADECZEK** (4), 4E (1842, 1867, 1885, 1893); cf. **Śladczyk**; n. czes. *Sládeček* (DM); Ry2
- SLADEJA** (1), E 1816; cf. **Śladczyk**
- SLADKOWSKI** (8), 8K (2 × 1813, 1848, 3 × 1849, 1856, 1897); odm. *Sladkovičovo* (pd.-zach. Słowacja, kraj trnawski); pod wpływem czes. w grupie nazwisk < od podstawy *słod-*; por. *słodzić*, *ślód*, < *śládek* 'słodownik'; n. czes. *Sladkovský* (DM); Ry2
- SLAMECZKA** *Friedrich* (1), AMC 1870; odpap. gw. ciesz. *szlam* 'muł węglowy'; też 'muł w stawach', 'osad powstający w trakcie fermentacji wina' (ZSG); n. czes. *Slamečka* (DM)
- SLAMECZKO** *Karl* (1), AMC 1869; cf. **Slameczka**
- SLAMKA** (1), K 1870; cf. **Slameczka**; n. czes. *Slámka* (DM)
- SLANEK** *Franz* (1), AMC 1818; odpap. *slany*, z fonet. czes.; n. czes. *Slánek* (DM)
- SLANKIEWICZ** *Robert* (1), AMC 1818; cf. **Slanek**
- SLANY** (3), AMC 1824; 2K (1866, 1900); odpap. czes. *slaný* 'słony' (Le); n. czes. *Slaný* (DM); Ry2
- SLATOWICZ** *Adolfín, Friedrich* (2), 2AMC (2 × 1870); I. odpap. gw. ciesz. *slatować* 'spadać'; też 'odpadać' (SGŚC); II. odm. *Slatnice* (Czechy, pow. Ołomuniec)
- SLAVIK** cf. **SLAWIK**

- SLAWA** (1), K 1809; I. odp. *stawić, stawa*; II. odim. *Stawomir*; Ry2(0)
- SLAWACZ** *Adelheit* (1), AMC 1818; odim. *Stawomir*
- SLAWETIŃSKI** (4), 2AMC (2 × 1870); 2K (1802, 1866); odm. *Слов'ятин* (Ukraina, obw. tarnopolski); n. czes. *Slavětinský* (DN)
- SLAWICZEK** (1), K 1899; cf. **Słowik** (L); **Sława**; n. czes. *Slaviček* (DM); Ry2
- SLAWIK** (4), 2AMC (2 × 1870); 2E (1875, 1877); cf. **Sława**; Ry2; **SLAVIK** (1), K 1824; n. czes. *Slavík* (DM)
- SLAWINSKI** *Adolf* (1), AMC 1818; odm. *Stawków* (woj. śl., pow. będziński), < *Stawno* (woj. zach.pom., pow. słowieński); n. czes. *Slavínský* (DM); A, Ry2
- SLEJSKA** *Gubern* (1), AMC 1818; odp. czes. *šlejský* 'pomyje'; możliwe też < gw. kresowe *szleja* 'postronki przyczepione do orczyków' (SGPK, t. 5); n. czes. *Slejška* (DM); Ry2
- SLENZEL** (1), K 1824; odetn. *Ślązak*
- SLESIŃSKI** (1), K 1813; odm. *Ślesin* (woj. wlkp., pow. koniński); Ry2
- SLEZAK** *Anton* (1), AMC 1862; odetn. czes. *Slezák* 'Ślązak' (DM, L); Ry2; **SZLEZAK** (1), K 1805; Ry2
- SLIPEK** (1), K 1859; odp. *ślipiec* 'wysilać wzrok', < *ślipek* 'okoń'; Ry2
- SLIVKA** cf. **SLIWKA**
- SLIWA** (2), 2K (2 × 1856); odp. czes. *slíva* 'śliwka'; n. czes. *Slíva* (DM); Ry2
- SLIWKA** (8), 8AMC (2 × 1818, 1861, 2 × 1870, 2 × 1880, 1890); cf. **Sliwa**; Ry2; **SLIVKA** *Paul* (1), AMC 1868; n. czes. *Slívka* (DM)
- SLONIEWSKI** *Anton* (1), AMC 1818; I. odm. *Stone* (woj. dolnośl., pow. głogowski, gm. Żukowice; woj. kujaw.-pomor., pow. włocławski, gm. Brześć Kujawski; woj. lubus., pow. zielonogórski, gm. Świdnica); II. odp. gw. śl., gw. wlkp., gw. maz. i gw. młp. *stonie* 'słońce' (MSGP)
- SLOSARCZYK** (1), K 1805; odp. stp. *ślusar*, *ślosar*, < *ślusarz* Ry2
- SLOTTA** *Gerarad, Leopold* (2), 2AMC (2 × 1870); odp. gw. ciesz. *slatować, zlatować* 'spadać'; też 'opadać' (ZSG); Ry2
- SLOWENCZIK** *Paul* (1), AMC 1818; cf. **Słowak**; n. czes. *Slovenčik* (DM)
- SLOWIOCZEK** (1), K 1813; cf. **Słowak**; L
- SLUBIŃSKI** (1), K 1836; odm. *Ślubice* (woj. lubus., pow. ślubicki), < *Ślubin* (os. w woj. kujaw.-pomor., pow. włocławski, gm. Izbica Kujawska; os. w woj. zach.pomor., pow. gryfiński, gm. Mieszkowice); Ry2(0)
- SLUKA** *Sigmund* (1), AMC 1818; n. czes. (B, DM); Ry2
- SLUPCZYK** (1), K 1805; odp. *ślup*
- SLUSARCZYK** *Joanna* (1), AMC 1818; odp. *ślusarz* (T); Ry2
- SLUSZEK** (1), K 1830; odp. *stuchać, słuch, słyszeć*
- SLYWKA** (1), K 1835; gw. ciesz. *slywać* 'zlewać' (SGŚC); cf. **Sliwka**
- SŁADECZEK** (18), 2AMC (2 × 1870); 16E (1819, 1861, 1867, 1876, 1877, 1879, 2 × 1881, 1884, 1887, 1890, 3 × 1894, 1895, 1896); odp. *ślodki*; n. czes. *Sládeček* (DM); Ry2
- SŁADEK** (2), 2K (1845, 1855); odp. czes. *sládek* 'ślodownik'; n. czes. *Sládek* (DM); M 1621, Ry2
- SŁANINA** cf. **SŁONINA**
- SŁAWECZEK** (1), E 1897; cf. **Sławek**
- SŁAWEK** (3), 3K (1805, 1813, 1815); I. odim. *Stawomir* (SNNP); II. odp. *stawić*, < *stawa* (Ry1); Ry2
- SŁAWIK** (15), 5E (1801, 1813, 1831, 1889, 1894); 10K (1807, 1810, 1827, 1840, 1842, 2 × 1845, 1880, 2 × 1989); cf. **Sławek**; Ry1, Ry2
- SŁOJAKOWSKI** (1), K 1899; odm. *Śłojki* (woj. maz., pow. makowski, gm. Rzewno)
- SŁOMA** (20), 20K (3 × 1801, 1805, 1807, 1813, 2 × 1828, 1840, 1842, 1848, 1849, 1866, 1868, 1871, 1872, 1880, 1888, 1889, 1895); odp. *stoma* (Ry1, T); Ry2
- SŁOMKA** (7), 2E (1806, 1808); 5K (1885, 1886, 1887, 1889, 1898); cf. **Słoma** (Ry1, T); od n. *Słoma* (T); A, M 1577, MC, Ry2
- SŁONAWSKI** (5), E 1826; 4K (1805, 3 × 1813); I. odm. *Słonów* (woj. lubus., pow. strzelecko-drezdenecki, gm. Dobiegniew); II. odp. *stony*; Ry2

- SŁONINA** (2), 2K (1830, 1888); odp. *słonina* (Ry1, T); Ry2; **SŁANINA** (4), 4K (1842, 2 × 1885, 1890); Ry1, Ry2
- SŁONKA** (4), 4E (1822, 1825, 1827, 1831); odp. gw. młp. *słonka* 'żółty grzybek jesienny' (MSGP, T); też 'ptak z bekasów', < *stonice* (Ry1); BSZ, M 1701, Ry2
- SŁOTOWSKI** (1), E 1895; I. odm. *Słotowa* (woj. podkarp., pow. dębicki, gm. Pilzno); II. odp. *słota*; Ry2
- SŁOWACZEK** (1), K 1830; cf. **Słowak**
- SŁOWAK** (2), 2K (1898, 1899); odetn. *Słowak* 'przedstawiciel jednego z ludów słowiańskich'. Wyraz ten pierwotnie oznaczał Słowianina, następnie mieszkańca Sławonii, Sklawonii (krajiny w Chorwacji), a od XV wieku mieszkańca dzisiejszej Słowacji; por. też ap. *słowak* 'gatunek ptaka' (Ry1, SEMot. 1); M 1577, Ry2, SNNP
- SŁOWAKOWICZ** (1), K 1848; cf. **Słowak** (Ry1)
- SŁOWAKOWSKI** (2), 2K (1832, 1835); odm. *Sławków* (woj. śl., pow. będziński) (BSZ)
- SŁOWIENA** (3), AMC 1880; 2E (1897, 1899); cf. **Słowak**; możliwe < odm. *Słowino* (woj. zach.pom., pow. sławieński, gm. Darłowo); Ry2
- SŁOWIJ** (1), E 1833; odp. *słowo*; por. też ap. *słowak* 'gatunek ptaka' (SEMot. 1); Ry2
- SŁOWIK** (96), AMC 1818; 82E: 12 [1801–1839], 6 [1840–1859], 64 [1860–1900]; 13K (2 × 1845, 3 × 1849, 1851, 1866, 1868, 2 × 1888, 1897, 2 × 1898); odp. *słowik* (Ry1, T); A, Le, M 1577, MC, Ry2
- SŁOWIKOWSKI** (1), K 1882; odm. *Słowików* (woj. maz., pow. radomski, gm. Przytyk; woj. opol., pow. oleski, gm. Rudniki) (BSZ); Ry2
- SŁUPIK** (3), 3E (1883, 2 × 1885); odp. *słup* (Ry1); Ry2
- SMEKA** *Johann* (1), AMC 1818; I. odp. gw. śl. i gw. Pom. Pd. *smek* 'ślimak' (MSGP), < czes. *smek* 'ukłon'; II. od niem. n. os. *Schmeck* < odp. niem. *schmecken* 'smakować'
- SMEKAL** (9), 9K (1855, 1873, 1876, 1877, 1878, 1892, 2 × 1893, 1895); cf. **Smeka**; n. czes. (DM); Ry2
- SMELCNER** (1), K 1827; I. odp. stp. *szmelc*, *szmalc* 'szkliwo, emalia' (SStpAK); II. od niem. n. os. *Schmeck* < odp. śrwniem. *sma-che* 'mały, niepokazny, mało warty, zły'
- SMELIG** cf. **SMELIK**
- SMELIK** (133), 3AMC (3 × 1818); 118E: 28 [1801–1839], 3 [1840–1859], 87 [1860–1900]; 12K (1812, 1813, 1824, 1829, 1841, 1845, 1846, 2 × 1849, 1860, 1864, 1898); M 1669; n. czes. *Smělík* (DM); Ry2; **SMELIG** (5), 5K (2 × 1813, 2 × 1859, 1860); cf. **Smelik**; Ry2(0)
- SMELLI** (1), K 1829; n. czes. *Smělý* (DM)
- SMETANA** (2), AMC 1880; K 1896; z fonet. czes. odp. *śmietana*; n. czes. (DM); Ry2, T
- SMETTAN** (1), K 1825; cf. **Smetana**
- SMIALEK** (1), K 1896; odp. *śmiały*
- SMIATEK** (3), AMC 1818; 2K (1898, 1900); odp. gw. ciesz. < stp. *smiatać* 'zmiatać' (SGŚC); Ry2
- SMIEJA** cf. **ŚMIEJA**
- SMIERNA** (4), 4E (1878, 1887, 1892, 1893); od n. wschłowian. *Smirnow*; Ry2; **SMIRNA** (2), E 1899; K 1863; Ry2
- SMIESZEK** (1), K 1882; odp. *śmiech*; Ry2
- SMIGUŁA** (1), K 1887; odp. gw. ciesz. *śmigać* 'smagać, chłostać'; też 'biec, iść prędko' (ZSG); Ry2(0)
- SMIŁOWSKI** cf. **SMIŁOWSKI**
- SMIŁA** (1), K 1849; cf. **Smilowski**
- SMIŁOWSKI** (22), 22E (1807, 1808, 1810, 1812, 2 × 1814, 1816, 1819, 2 × 1821, 1823, 1876, 1878, 1879, 2 × 1881, 1885, 1886, 1887, 2 × 1893, 1898); odm. *Śmiłowice* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie *Smilovice*, pow. Frydek-Místek, Zaolzie, w okolicach Czeskiego Cieszyna; MJ, t. 2); możliwe też < *Śmiłowo* (woj. wlkp., pow. szamotulski), < *Śmiłów* (woj. maz., pow. szydłowiecki, gm. Jastrząb); Ry2; **SMIŁOWSKI** (16), 7E (1801, 1805, 1811, 2 × 1846, 1850, 1866); 9K (1801, 5 × 1813, 1824, 1845, 1846); Ry2(0)
- SMIRNA** cf. **SMIERNA**
- SMITA** (3), AMC 1863; 2K (1864, 1866); od niem. n. os. *Schmit*, *Schmidt* < odp. śrwn-

- niem. *smit* 'rzemieślnik wykonujący przedmioty z metalu; kowal'; Ry2
- SMITH** (1), K 1859; n. ang. (FAM); Ry2
- SMOCZEK** (3), 3K (1813, 1836, 1865); odp. stp. *smok* 'działo' (SStpAK), < gw. *smoczyć* 'zmoczyć'; Ry2
- SMOLA** cf. **SMOŁA**
- SMOLAN** (1), E 1807; I. odetn. *Smolanie* 'plemię słowian. zamieszkujące tereny na pd.-wsch. od Tesalonik nad rzeką Mstą oraz pd.-wsch. Rodopy'; II. odp. stp. *smolan* 'osmolony; ogorzały' (SW); możliwe też < odm. *Smolan* (СМОЛЯН, Bułgaria); n. czes. (DM); Ry2
- SMOLANA** (15), 15K (4 × 1805, 2 × 1809, 3 × 1813, 1819, 1826, 2 × 1849, 1872, 1890); cf. **Smolan**; M 1617, Ry2
- SMOLANIN** (1), AMC 1872; cf. **Smolan**
- SMOLANY** (1), K 1804; odp. stp. *smolany* 'osmolony' (SStpAK); cf. **Smolan**; Ry1, Ry2
- SMOLARSKI** (33), 2AMC (1862, 1870); 31K (3 × 1805, 2 × 1809, 4 × 1813, 1824, 1828, 1839, 1844, 1846, 3 × 1849, 1861, 1863, 1865, 1866, 1871, 1872, 1882, 2 × 1886, 1888, 3 × 1892, 1894); I. odm. *Smolarka* (os. w woj. kujaw.-pomor., pow. włocławski), < *Smolary* (woj. kujaw.-pomor., pow. bydgoski, gm. Sicienko; woj. wlkp., pow. gnieźnieński, gm. Trzemeszno); II. odp. *smolarski* (T), < *smoła* (Ry1); A, Ry2, T
- SMOLARZ** (4), 2E (1807, 1815); 2K (1834, 1878); odp. *smolarz* 'ten, kto ma związek ze smołą' (SNNP, T); Le, M 1571, MC, Ry2; **SMOLORZ** (14), 9E (1807, 1811, 1819, 1826, 1830, 4 × 1856); 5K (2 × 1804, 3 × 1842); gw. (śl.) wariant n. *Smolarz* < *smolorz* 'wytapiający smołę lub handlujący smołą' (L), < *smoła*, < gw. ciesz. i gw. śl. *smolić* 'zostawić w spokoju, lekceważyć' (MSGP, SGŚ, SGŚC); też 'denerwować', pogardl. 'palić papierosy', 'smołować', 'oddawać kał' (SGŚC), < *smolić* 'coś lub kogoś lekceważyć'; M 1793, Ry2
- SMOLAWSKI** (1), K 1900; odm. *Smolawa* (Ukraina, rej. horochowski, obw. wołyński)
- SMOLIC** *Alois, Josef* (2), 2AMC (2 × 1818); odp. gw. ciesz. i gw. śl. *smolić* 'zostawić w spokoju, lekceważyć' (MSGP, SGŚ, SGŚC); też 'denerwować', pogardl. 'palić papierosy', 'smołować', 'oddawać kał' (SGŚC)
- SMOLIN** (1), E 1813; I. odm. *Smolín* (w Czechach w rej. Pohořelice; MJ, t. 2), < *Smolin* (СМОЛИН, Ukraina, rej. jaworowski, obw. lwowski); cf. **Smolic**; Ry2
- SMOLINA** (2), 2K (1849, 1893); cf. **Smolic**; n. czes. (DM); Ry2
- SMOLKA** (4), 4K (1845, 1876, 1885, 1890); cf. **Smolic**; Ry2
- SMOLON** (113), E 1809; 112K: 60 [1801—1839], 6 [1840—1859], 46 [1860—1900]; Ry2; cf. **Smolic**; II. odm. *Smoleń* (woj. śl., pow. zawierciański, gm. Pilica); cf. **Smolin**; **SMOŁOŃ** (7), 7E (1811, 2 × 1812, 1815, 1826, 1837, 1874)
- SMOLONA** (4), 4K (4 × 1813); cf. **Smolon**
- SMOŁOŃ** cf. **SMOLON**
- SMOLORKA** *Katarzyna* (1), K 1813; cf. **Smolarz**
- SMOLORZ** cf. **SMOLARZ**
- SMOŁA** (3), 3K (1866, 1868, 1874); odp. *smoła* (BSZ, Ry1, T); też < stp. 'smród, śmierdziuch', zbiorowo 'pospólstwo, motłoch' (SStpAK); M 1632, Ry2; **SMOLA** (5), 4AMC (1862, 2 × 1867, 1870); E 1874; n. czes. (DM); Ry2
- SMOTKI** (1), E 1801; odp. gw. młp. *smotruch* 'brudas, niechluj' (MSGP)
- SMOZIK** (1), E 1806; odp. gw. ciesz. *smorz* 'smardz jadalny' (ZSG); Ry2
- SMOŻEK** (3), 3K (1896, 1898, 1899); cf. **Smozik**; Ry2
- SMRCZEK** (1), K 1813; n. czes. *Smrček* (DM)
- SMRED** (1), K 1827; odp. *smród* 'nieprzyjemny zapach', < gw. ciesz. *smrodzić się* 'lenić się' (SGŚC)
- SMREKOWSKA** *Anna* (1), AMC 1880; od n. *Smrekowski* < odp. gw. śl. i gw. młp. *smrek* 'modrzew' (MSGP), < gw. ciesz. *smrekowy* 'grzyb prawy' (ZSG)
- SMUDA** (1), K 1824; odp. gw. maz. *smudzić* 'mieć pragnienie' (SGPK, t. 6); Ry2
- SMUDZIK** (2), 2K (2 × 1845); cf. **Smuda**
- SMULIK** (1), E 1859; odim. *Samuel*; Ry2

- SMURCH** (1), K 1801; cf. **Smuż**
- SMURSZ** (3), 3K (1849, 1894, 1896); cf. **Smuż**
- SMUSZ** cf. **SMUŻ**
- SMUTEK** (3), 3E (1880, 1882, 1898); odp. *smutek* (T); Ry2
- SMUTNIK** *Theobald* (1), AMC 1872; cf. **Smutny**; < *smutek* 'strapienie, przygnębienie'; n. czes. *Smutník* (DM); Ry2
- SMUTNY** (17), 3AMC (1818, 1834, 1870); 14K (1813, 1816, 1824, 1827, 1859, 1861, 1864, 1872, 1892, 1895, 1896, 1897, 1898, 1899); odp. *smutny* (T); n. czes. *Smutný* (B, DM); *M 1646*, Ry2
- SMUTOWSKI** (1), E 1821; odm. *Smuczyn* (os. w woj. wlkp., pow. koniński, gm. Kazimierz Biskupi)
- SMUŻ** (1), E 1882; odp. gw. śl. *smurz* 'mgła', < gw. młp. *smura*, *smur* 'mgła' (SGPK, t. 6); Ry2; **SMUSZ** (2), E 1816; K 1891; Ry1, T
- SMYCZEK** (4), 4K (2 × 1805, 2 × 1830); odp. *smyczek* 'czołno' (SNNP), < gw. młp., gw. maz. i gw. wlkp. *smycz* 'miara długości osnowy lub płótna, też zwój płótna' (MSGP), < *smyk*, < *smykać* (Ry1); n. czes. *Smyček* (DM); *M 1622*, Ry2
- SMYRNA** (2); E 1883; K 1856; odp. gw. góral. *smyrac* 'poruszać tam i z powrotem ręką; wodzić ręką po czymś; głąskać' (SGZiO); też 'lekkko łaskotać', < gw. góral. *smyrnac* 'przemknąć się, uciec' (SGZiO); cf. **Smierna**
- SNAJDAR** *Vincenz* (1), AMC 1818; od n. niem. *Schneider*; Ry2(0)
- SNICHOTA** (1), K 1895; odp. *śmiech*; Ry2
- SNITA** *Josef* (1), AMC 1870; odp. *sznyt*, *sznit*, *śnit* 'wytworność, elegancja'; też dawn. 'cięcie, odcięty płat', 'plaster'; Ry2
- SNOP** (1), K 1875; odp. *snop* (Ry1, T); DM, Ry2
- SOBAŃSKI** (1), K 1882; I. odm. *Sobącz* (woj. pomor., pow. kościerski, gm. Liniewo), < *Sobanice* (woj. maz., pow. płoński, gm. Naruszewo); II. odim. *Sobieślaw* (Ry1); Ry2
- SOBASZEK** (1), K 1869; odim. *Sobieślaw*, < *Sebastian*; Ry1, Ry2
- SOBAT** *Paul* (1), AMC 1818; cf. **Sobaszek** (Ry1); Ry2
- SOBCZYK** (15), 2AMC (2 × 1870); E 1899; 12K (1813, 4 × 1849, 1851, 1854, 1859, 1870, 1874, 1875, 1896); cf. **Sobaszek** (BSZ, Ry1); Le, *M 1818*, Ry2
- SOBECKI** (14), 2AMC (2 × 1870); 12K (1801, 1805, 3 × 1813, 1854, 1859, 1870, 1874, 1875, 2 × 1896); I. odm. *Sobki* (woj. łódz, pow. bełchatowski, gm. Zelów; os. w woj. wlkp., pow. krotoszyński; też os. w pow. ostrowskim, gm. Sośnie); II. od n. *Sobek* (Le); Ry2
- SOBEK** (8), AMC 1818; E 1897; 6K (1874, 1877, 1885, 1886, 2 × 1895); cf. **Sobaszek** (Ry1); n. czes. (B, DM); BSZ, L, Le, *M 1316*, MC, Ry2
- SOBEL** (1), K 1880; cf. **Sobaszek** (BSZ, Ry1); możliwe też odp. *soból* (A) oraz < odm. *Sobole* (woj. warm.-mazur., pow. olecki, gm. Wieliczki; woj. lub., pow. radzyński, gm. Ulan-Majorat); A, B, DM, L, Le, *M 1647*, Ry2
- SOBER** (1), 1859; od niem. n. os. *Schober* < odp. śrwniem. *schober* 'sterta, stóg'; Ry2
- SOBIK** (1), K 1820; odim. *Soba*, < *Sobieślaw* (Le, Ry1); L, Ry2
- SOBIN** (1), K 1801; cf. **Soba**; możliwe < *Sebastian*; n. czes. (DM); Ry2
- SOBOCIK** (3), 3K (1878, 1892, 1900); cf. **Sobota**; Ry2
- SOBOCZEK** (3), 3K (1873, 1875, 1886); cf. **Sobota**
- SOBOTA** (1), AMC 1874; odp. *sobota* (BSZ, Ry1, T); Le, *M 1652*, MC, Ry2, SNNP
- SOBOTIN** (1), K 1805; cf. **Sobota**; Ry2
- SOCHA** (49), 2AMC (1867, 1870); 34E (1807, 1816, 1824, 1827, 2 × 1856, 1862, 2 × 1865, 4 × 1868, 2 × 1870, 2 × 1871, 1874, 5 × 1877, 1881, 2 × 1885, 2 × 1886, 2 × 1889, 1891, 2 × 1893, 1897); 13K (1805, 5 × 1813, 1817, 1824, 2 × 1845, 1859, 2 × 1899); odp. *socha* < gw. śl., gw. wlkp., gw. kasz. i gw. Pom. Pd. 'rączka (lub rączki) przy pługu' (MSGP); też < gw. młp., gw. maz. i gw. wlkp. 'słup w konstrukcji budynku' (MSGP), < gw. młp., gw. maz., gw. wlkp. i gw. Kresów Pn. 'słup pionowy w żurawiu' (MSGP), 'drzewo rosochate' (Ry1, T), < stp. 'jarzmo' (SStpAK); L, *M 1620*, MC, Ry2

- SOCHACKI** (3), 2AMC (2 × 1880); K 1834; odm. *Sochacz* (woj. młp., pow. gorlicki, gm. Lipniki); Ry2
- SOCHACZEK** (1), E 1877; cf. **Socha**; możliwe < odim. *Sobiestaw*; Ry2
- SOCHAJ** (1), K 1836; cf. **Sochaczek**; Ry2
- SOCHALIK** cf. **SOCHOLIK**
- SOCHAREK** (1), K 1877; cf. **Socher**; por. też ap. gw. ciesz. *sochor* 'drąg służący do wtaczania kłoców drewna na wóz' (ZSG)
- SOCHER** (4), AMC 1870; 3K (1805, 1813, 1836); niem. n. os. (B) < odp. hebr. *socher* 'handlarz'; Ry2(0)
- SOCHOLIK** (16), AMC 1818; 6E (2 × 1813, 1826, 1894, 1896, 1898); 9K (1813, 1824, 2 × 1859, 1866, 1869, 2 × 1896, 1899); cf. **Sochaczek**; Ry2; **SOCHALIK** (2), E 1885; K 1896; cf. **Sochaczek**
- SOCHOR** (1), K 1813; odp. gw. ciesz. *sochor* 'drąg służący do wtaczania kłoców drewna na wóz' (ZSG), < *sochor*, przen. 'wielki silny człowiek'; n. czes. (DM); Ry2
- SOCHOREK** (1), K 1897; cf. **Sochor**
- SODZAWICZNO** (1), K 1817; cf. **Sodzawiczny**
- SODZAWICZNY** (1), K 1810; odp. gw. ciesz. *sodzowice* 'łodzie o ażurowym dnie używane do transportu ryb', < gw. wlkp. *sadowy* 'zagrodnik' (SGPK, t. 5); M 1633, Ry2
- SOHLICH** *Rosa* (1), AMC 1895; odp. *solici*; Ry2
- SOJKA** (108), 3AMC (1818, 1872, 1895); 99E: 25 [1801–1839], 74 [1860–1900]; 6K (1801, 1805, 1813, 2 × 1849, 1885); odp. *sójka* 'ptak wróblowaty' (BSZ, Ry1, T); n. czes. (B, DM); L, Le, M 1621, MC, Ry2
- SOKOL** (1), K 1842; odp. *sokół*; możliwe < odm. *Sokoły* (woj. maz., pow. radomski, gm. Płonki); n. czes. (B, DM); Ry2
- SOKOLIK** (1), E 1865; cf. **Sokol**; n. czes. *Sokolik* (DM); Ry2
- SOKOLSKI** (1), K 1801; odm. *Sokolów* (liczne w woj. łódz., w woj. maz.; też dawna wś na Ukrainie w obwodzie tarnopolskim), < *Sokolowice* (woj. dolnośl., pow. oleśnicki; woj. młp., pow. proszowicki, gm. Koszyce); Ry2
- SOKORA** (2), 2E (1875, 1898); odp. *sokora* 'gatunek topoli' (T); Ry2
- SOLARCZYK** (4), AMC 1818; 3K (1883, 1891, 1893); odp. *solici*, < *sól*; Ry2
- SOLAWSKI** (2), 2K (1843, 1887); cf. **Solecki**, **Solowski** (BSZ); możliwe < od hydr. *Solawa* (rzeka w Niemczech, dopływ Łaby) (BSZ)
- SOLECKI** (1), E 1897; odm. *Solca* (zanikła os. w dziel. Karwiny, w kraju morawsko-śląskim w Czechach, w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim), < *Solec Kujawski* (woj. kujaw.-pomor., pow. bydgoski) (BSZ, SNNP); Ry2
- SOLEK** (1), K 1807; cf. **Solarczyk**; Ry1, Ry2
- SOLICH** (7), AMC 1890; 6K (1807, 1821, 2 × 1898, 2 × 1899); cf. **Solarczyk** (BSZ, T); M 1660, Ry2
- SOLOWACZ** *Franz, Johann* (2), 2AMC (2 × 1818); odp. białor. *соловей*, < ukrain. *соловей* 'słowik'; cf. **Solarczyk**
- SOŁOWSKI** (36), 36K (2 × 1804, 2 × 1805, 14 × 1813, 2 × 1817, 1824, 2 × 1830, 4 × 1844, 3 × 1845, 1849, 1860, 1870, 1872, 1877, 1886); odm. *Sołowa* (*Солова*, Ukraina, rej. złoczowski, obw. lwowski); Ry2
- SOMMER** (8), AMC 1818; E 1890; 6K (1807, 1824, 2 × 1849, 1850, 1851); niem. n. os. (B, DM, FAM); **SOMR** *Paul* (1), AMC 1860; n. niem. (B, DN); Ry2
- SOMR** cf. **SOMMER**
- SOMSA** (1), K 1859; odp. stp. *som* 'ryba sum'
- SONCZEK** (1), K 1868; I. od niem. n. os. *Sohn*, *Schön* < odp. śrwniem. *schoene* 'piękny, wspaniały' II. odim. wschłowian. *Sonia*; Ry2
- SONIK** (1), K 1809; I. odp. gw. śl. i gw. młp. *sonik* 'ściana między oknami' (T); II. odim. *Sonia*; Ry2
- SONNENCHEIN** (1), E 1898; n. niem. (FAM)
- SOPCZYK** (1), K 1877; odp. gw. ciesz. *sopóń* 'człowiek nieprzystępny, małomówny, zarozumiały'; (SGŚC)
- SOPRANO** *Sergiej* (1), AMC 1896; odim. *Sofron*, < *Sofronij*, < *Sopron*, używ. w Kościele prawosł.
- SORDYK** (1), E 1876; odp. łac. *surdus* 'głuchy'; Ry2

- SORDYL** (8), E 1875; 7K (1879, 1892, 1893, 1894, 1895, 1896, 1898); cf. **Sordyk**; Ry2
- SOREMSKI** cf. **ZARĘBSKI**
- SORGE** (1), K 1805; n. niem. (FAM); Ry2
- SORGIN** (3), 3K (2 × 1805, 1826); adapt. niem n. os. o podst. *Sorg-*; cf. **Sorgosch**
- SORGOSCH** *Erben* (1), AMC 1872; od n. niem. *Sorge* < odap. śrwniem. *sorge* ‘troska, strach, zmartwienie’; też niem. < *sorgen* ‘troszczyć się, dbać o coś’
- SOS** (3), 3K (1894, 1896, 1899); odap. *sos*, < gw. młp. *szos* ‘droga, szosa’ (MSGP); B, Ry2
- SOSNA** (10), 3AMC (1818, 2 × 1870); E 1898; 6K (1831, 1865, 1866, 1896, 2 × 1897); odap. *sosna* (Ry1, T); n. czes. (B, DM); L, Le, *M 1788*, MC, Ry2
- SOUČZEK** (6), AMC 1870; E 1876; 4K (1820, 1834, 1863, 1868); n. czes. *Souček* (DM)
- SOWA** *Josef* (1), AMC 1818; odap. *sowa* (BSZ, Ry1, SNNP, T); n. czes. *Sova* (B, DM); L, Le, *M 1526*, MC, Ry2
- SOWIŃSKI** (3), 2E (1898, 1899); K 1896; I. odm. *Sowinki* (woj. wlkp., pow. poznański, gm. Mosina); II. odap. *sowa* (L); n. czes. *Sovinský* (DM); Ry2
- SOWIOCZKA** (f) (1), K 1809; cf. **Sowa**
- SPACK** cf. **SPAK**
- SPACZEK** (6), 2AMC (1895, 1897); 4K (1806, 1848, 1849, 1893); odap. *szpak*; Ry2
- SPACZIL** (4), 4K (1803, 1889, 2 × 1893); n. czes. *Spačil* (DM)
- SPAH** (18), 6AMC (2 × 1818, 4 × 1880); 12K (1868, 1875, 1884, 1887, 1890, 3 × 1895, 1896, 1897, 1899, 1900); odap. stp. *spachać* ‘dopuszczyć się niegodziwości, popełnić występki’ (SStpAK)
- SPAK** (1), K 1864; odap. *szpak*; A, Ry2; **SPACK** *Gottfryd, Rudolf* (2), 2AMC (2 × 1880); zgerm. wariant n. pol. *Szpak*
- SPAL** (2), 2K (2 × 1807); odap. *spalić*; n. czes. (DM)
- SPAŁEK** (1), E 1889; odap. *spalek* ‘kawałek drewna na opał’ (Ry1), < stp. *spały* ‘ten, który spał’ (SStpAK); *M 1687*, Ry2
- SPAN** (3), 3K (2 × 1846, 1900); niem. n. os. (B) < odap. śrwniem. *spön* ‘drzazga, wiór’;
- SZPAN** (1), E 1840; DM, Ry2
- SPANDEL** (11), 2AMC (1818, 1860); E 1823; 8K (1849, 1875, 1885, 3 × 1889, 1895, 1897); adapt. niem. n. os. *Spöndel* < odap. niem. *Spindel* ‘wrzeciono’, < śrwniem. *spān* ‘drzazga, wiór’; Ry2
- SPANDLIK** (9), 5E (1825, 1827, 1896, 1898, 1899); 4K (1824, 1861, 1866, 1893); cf. **Span-del**; Ry2; **SZPANDLIK** (2), 2E (1894, 1898); Ry2(0)
- SPANDRZIK** cf. **SPANDRZYK**
- SPANDRZYK** (43), 43E: 12 [1801–1839], 9 [1840–1859], 22 [1860–1900]; cf. **Spandel**; Ry2; **SPANDRZIK** (14), 6E (1834, 1838, 1839, 1842, 2 × 1899); 8K (2 × 1813, 1824, 1828, 1837, 1839, 1845, 1846); gw. wariant n. *Spandrzyk*
- SPANIEL** (3), E 1899; 2K (1822, 1836); odap. *spaniel* ‘pies myśliwski lub pokojowy’ (Le); Ry2
- SPARKASSA** *Friedrich* (1), AMC 1824; odap. gw. ciesz. *szparkasa* ‘kasa oszczędności’ (CSG) < niem. *Sparkassa*
- SPEIL** *Maksymilian* (1), AMC 1818; niem. n. os. (B, L) < odap. niem. *speien* ‘pluć’; możliwe od niem. n. os. *Speier* < odap. śrwniem. *spire* ‘jaskółka murówka’; Ry2
- SPENDO** (1), K 1839; odap. gw. młp., gw. maz. i gw. wlkp. *spęd* ‘skup bydła i trzody chlewnej przez instytucję państwową, także miejsce, gdzie się tego dokonuje’ (MSGP), < *spędzać* ‘zganiać, gromadzić’; też ‘przebywać’; możliwe od n. niem. *Spöndel* < odap. śrwniem. *spön* ‘drzazga, wiór’
- SPENDS** (3), 3K (1813, 1816, 1835); cf. **Spendo**
- SPENGLER** (1), K 1810; niem. n. os. (B) < odap. niem. *Spengel* ‘gatunek sokoła’; Ry2
- SPENGLER** *Ignatz* (1), AMC 1872; n. niem. (FAM)
- SPENS** (3), AMC 1872; 2K (1802, 1816); cf. **Spendo**
- SPERLICH** *Jan* (1), AMC 1895; n. niem. (B, FAM, L, Le); Ry2
- SPERLING** *Rosa* (1), AMC 1880; n. niem. (B, FAM); Ry2
- SPERNER** (1), K 1872; n. niem. (DN)
- SPESZNY** (2), 2K (1887, 1897); odap. *spieszyc*; n. czes. *Spěšný* (DM)

- SPIALEK** (8), AMC 1818; E 1899; 6K (1891, 5 × 1899); odp. gw. stp. *śpiac* 'być wolnym, mieć czas' (SStpAK), < *spac*
- SPIEGEL** *Anton, Ernest, Friedrich, Rudolf* (4), 4AMC (2 × 1818, 1872, 1870); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2; **SPIEGIEL** (15), 12E (1835, 1838, 1839, 1843, 1844, 1848, 1850, 1855, 1859, 1875, 1879, 1880); 3K (1843, 1848, 1849); Ry2; **SPIEGL** (2), 2K (2 × 1845); n. niem. (FAM)
- SPIEGIEL** cf. **SPIEGEL**
- SPIEGL** cf. **SPIEGEL**
- SPIELER** (3), 3K (1815, 1824, 1834); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- SPILA** (1), K 1896; od niem. n. os. *Spille* < odm. *Spelle(n)* (Niemcy, pow. Lingen); możliwe < odp. niem. *Spiel* 'gra, zabawa', < odp. *szpila*; Ry2
- SPINA** (4), 4K (1859, 1877, 1878, 1898); odp. stp. *spina* 'plecy' (SStpAK), < *spinać*; możliwe od niem. n. os. *Spinner* < odp. śrwniem. *spinel, spinele* 'wrzeciono'; BSZ
- SPINDLER** (1), K 1840; n. niem. (B, FAM)
- SPINEK** (2), 2K (1807, 1899); odp. *spinać, zapinać* (Ry1); Ry2
- SPINKA** (4), 3E (1879, 1884, 1885); K 1882; odp. gw. ciesz. *spinka* 'klamerka do spinania czegoś' (ZSG); *M 1700*, Ry2
- SPIRA** (2), 2K (1807, 1827); odp. *spierać, wspierać*; Ry2
- SPIROWA** *Adolfina* (1), K 1814; cf. **Spira**
- SPISAK** (3), AMC 1818; 2K (1899, 1900); I. odetn. *Spisz* (nazwa reg. hist. w Karpatach Zach.); II. odp. *pisac*; Ry2
- SPITZER** (18), 13AMC (5 × 1818, 1824, 1868, 6 × 1870); 5K (1814, 1827, 1838, 1888, 1889); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2; **SPITZNER** (3), 3K (1838, 1887, 1891); n. niem. (FAM)
- SPITZNER** cf. **SPITZER**
- SPIWAK** (1), K 1830; odp. *śpiewak*; n. czes. *Spivák* (DM); Ry2
- SPIŻAK** (1), K 1896; odp. *spiż*; Ry2
- SPLAWECZ** (1), K 1888; odm. *Splawie* (liczne w woj. wlkp.)
- SPOCZEK** (1), K 1889; odp. *szpak*; Ry2
- SPONNER** (6), 6K (1807, 1835, 1836, 1839, 2 × 1845); n. niem. (B, DN)
- SPORYSEK** (2), E 1885; K 1824; cf. **Sporysz**; Ry2
- SPORYSZ** (100), 2AMC (2 × 1818); 52E: 6 [1801–1839], 1 [1840–1859], 45 [1860–1900]; 46K: 7 [1801–1839], 26 [1840–1859], 13 [1860–1900]; odp. gw. ciesz. *sporysz* 'roślina, buławinka czerwona' (ZSG), < *spora, spór* 'zatarg' (Ry1); *L, M 1621*, Ry2
- SPÖTT** (1), K 1824; n. niem. (FAM); Ry2
- SPRAŁEK** *Johann* (1), AMC 1870; odp. *sprać* < gw. ciesz. 'zbić kogoś, ukarać cielesnie' (ZSG); też 'wyprać'; Ry2
- SPRATEK** (128), 127E: 54 [1801–1839], 8 [1840–1859], 65 [1860–1900]; K 1823; odp. gw. słowac. *spratát* 'sprzątać, uporządkować', < gw. moraw. *spratek* 'wyprawiona skóra kota lub psa', < czes. *spratek* 'stworzenie małe'; n. czes. (DM); *M 1663*, Ry2
- SPRAWA** (2), 2K (1833, 1836); odp. gw. ciesz. < czes. *zpráva* 'wiadomość', < *spra-wić*; Ry2
- SPRAWEK** (2), 2E (2 × 1881); cf. **Sprawa**
- SPRAWUL** (1), E 1801; cf. **Sprawa**
- SPRINGER** *Aron* (1), AMC 1864; n. niem. (B, DM, FAM); Ry2
- SPROTEK** (3), 3E (1819, 1864, 1870); cf. **Spratek**
- SPRUTEK** (1), E 1802; odp. gw. maz. *szprut* 'ocet'
- SPRZECZEK** (1), E 1877; odp. *sprzeczka*
- SPUTA** (3), 3K (1875, 1890, 1893); odp. gw. ciesz. *spuczyć* 'zgnieść' (ZSG); Ry2
- SPYRA** *Rudolf* (1), AMC 1890; odp. gw. śl. i gw. maz. *spyra* 'gruba słonina' (Ry1, T); *Le, M 1633*, Ry2
- SREBNA** *Paulina* (1), AMC 1824; odp. *srebro*, < *srebrny*; Ry2
- SROKA** (1), K 1849; odp. *sroka* (Ry1, T); *Le, M 1641*, Ry2
- SROMEK** (1), K 1891; odp. gw. kasz. *sromać się* 'wstydzic się' (MSGP) < stp. *srom* 'wstyd' (SStpAK); Ry2
- STABEL** (2), 2K (1845, 1847); n. niem. (FAM); Ry2(0)
- STACH** (3), 3K (1804, 1808, 1839); odim. (zrobn.) *Stach* < *Stanisław* (BSZ, Ry1, SNNP), < *Eustachy*; DN, FAM, *Le, M 1571*, MC, Ry2

STACHAŁA (4), 4K (1840, 2 × 1849, 1897); cf.

Stach

STACHOWICZ (1), K 1888; cf. **Stach** (Ry1); Ry2

STACHOWSKI (1), K 1829; odm. *Stachów* (woj. dolnośl., pow. strzeliński, gm. Kondratowice), < *Stachowice* (woj. dolnośl., pow. świdnicki); Ry2

STACHURA (8), AMC 1872; 7K (1863, 1869, 1874, 1887, 1889, 2 × 1890); cf. **Stach** (Ry1, SNNP); DM, M 1596, Ry2

STACHURSKI (1), K 1856; odm. *Stachura* (woj. świętokrz., pow. kielecki, gm. Mniów); Ry1, Ry2

STACHYR (1), K 1898; cf. **Stachurski**; Ry1

STADACZEK (8), 6E (1844, 1847, 1848, 2 × 1863, 1865); 2K (2 × 1845); cf. **Stadek**

STADCZYK (2), E 1839; K 1807; cf. **Stadek**; Ry2

STADEK (2), 2E (1845, 1860); odp. *stado*; możliwa adapt. niem. n. os. *Staden* < odp. niem. *Stadt* 'miasto, gród'; Ry2

STADENA (1), K 1810; cf. **Stadek**

STADOLSKA *Emilie* (1), AMC 1880; od n. *Stadolski* < I. odp. gw. śl. *stodolny* 'człowiek w dawnym dworze, który kierował pracą w polu i obejściu oraz nadzorował pracujących' (MSGP); II. odm. *Stodolsko* (woj. wlkp., pow. grodziski, gm. Rakoniewice); Ry2(0)

STAFFEN (1), E 1858; niem. n. os. (B) < odim. *Stefan*

STAGA (1), K 1809; odp. gw. maz. *staga* 'legar, deska pod podłogą' (SGPK, t. 5)

STAHALA (1), K 1844; n. czes. (DM)

STAJZAR (1), K 1810; odp. stp. *stajać* 'być, przybywać' (SStp.)

STALA (1), K 1882; odp. *stal*

STALMACH (42), 36E (1804, 1816, 1818, 1822, 3 × 1824, 3 × 1828, 2 × 1833, 3 × 1856, 1870, 1877, 4 × 1883, 1886, 3 × 1888, 5 × 1889, 3 × 1892, 2 × 1895, 1898); 6K (1824, 1845, 1849, 1862, 1864, 1900); odp. gw. młp. i gw. maz. < stp. *stalmach* 'kołodziej' (BSZ, T); B, FAM, L, M 1683, Ry2; **SZTALMACH** (11), 11E (1801, 1802, 1803, 1805, 1807, 1808, 1883, 1890, 1895, 1897, 1899); Ry1, Ry2

STALZE (2), AMC 1818; K 1900; niem. n. os.

(B), odp. niem. *Stall* 'stajnia, chlew, obora'

STAŁY (2), 2K (1898, 1899); odp. *stały*; Ry2

STAMM (1), E 1899; n. niem. (B, FAM); Ry2

STANAK (1), K 1813; cf. **Stan**; możliwe odp. *stanąc*; n. czes. *Staniák* (DM); Ry2

STANDERA (2), 2K (1805, 1817); I. odp. *sztandar, stendar, stender*; II. odim. *Stanisław*

STANECKI (1), K 1813; odm. *Stanki* (woj. śl., pow. kłobucki, gm. Krzepice; woj. opol., pow. oleski, gm. Rudniki), < *Stanica* (woj. śl., pow. gliwicki, gm. Pilchowice; woj. dolnośl., pow. strzeliński, gm. Przeworno); A; Ry2

STANEK (2), E 1811; K 1846; I. odp. gw. ciesz. *stanek* 'budka, kiosk, stoisko' (ZSG); II. odim. *Stanisław* (Le, Ry1, SNNP); n. czes. *Staněk* (DM); M 1639, Ry2, T

STANGEBERG *Jacob* (1), AMC 1818; n. niem. (FAM)

STANICZEK (7), 2AMC (1818, 1860); 5E (1829, 1832, 1869, 1873, 1887); odim. *Stanisław*; cf. **Stanik** (BSZ); M 1679, Ry2

STANIEC (1), K 1811; I. odim. *Stanisław*; II. odp. gw. kasz. i gw. Pom. Pd. *stania* 'osobne pomieszczenie dla koni' (MSGP), < gw. maz. i gw. Pom. Pd. *stani* 'stajnia' (MSGP), < *stanąc* (Ry1); Ry2

STANIECZEK (47), 47E: 4 [1801–1839], 43 [1860–1900]; cf. **Staniec**; Ry1, Ry2

STANIECZKO (4), 4E (2 × 1806, 2 × 1811); cf. **Staniek**; Ry2

STANIEK (118), 3AMC (2 × 1818, 1824); 97E: 14 [1801–1839], 83 [1860–1900]; 18K (1813, 1814, 1815, 1832, 2 × 1840, 1846, 1850, 4 × 1867, 1880, 1882, 4 × 1900); odim. *Stanisław* (L, SNNP); cf. **Staniec**; M 1577, Ry2

STANIK (1), E 1872; cf. **Staniec** (BSZ, Le, Ry2); możliwe odp. *stanik* 'gorsecik' (T); n. czes. *Staník* (DM); Ry2

STANISŁAWSKI *Ludwig* (1), AMC 1880; I. odm. *Stanisławice* (woj. śl., pow. częstochowski, gm. Koniecpol; woj. młp., pow. bocheński) (MC); II. odim. *Stanisław*; M 1502, MC

- STANKIEWICZ** (10), 3AMC (1818, 2 × 1880); 7K (1866, 1887, 1893, 1895, 2 × 1897, 1899); odim. *Stanisław* (Ry1); cf. **Stanek** (BSZ); Ry2
- STANKO** (4), 2AMC (1818, 1824); 2K (1889, 1891); odim. *Stanisław* (SNNP); cf. **Staniec**; n. czes. *Staňko* (DM); *M 1722*, Ry2
- STANKOWICZ** *Ignatz* (1), AMC 1872; cf. **Stankiewicz** (BSZ); cf. **Stanko** (SNNP); Ry2
- STANOWSKI** (2), E 1879; K 1805; odm. *Stanowice* (woj. śl., pow. rybnicki, gm. Czerwionka-Leszczyny; też liczne w woj. dolnośl.); n. czes. *Stanovský* (DM); *Le, M 1655*, Ry2
- STANZL** (1), K 1896; niem. n. os. (B) < odim. *Stanz* < *Stanisław*
- STAŃKA** (1), K 1890; cf. **Staniec**; < *stanąć* (Ry1); Ry2
- STANSKI** (2), 2K (1819, 1841); odm. *Stany* (woj. śl., pow. kłobucki, gm. Przystajń; woj. lubus., pow. nowosolski; woj. podkarp., pow. stalowowolski, gm. Bojanów)
- STAPHAN** (2), 2K (2 × 1805); odim. *Eustachy*
- STARCH** (2), 2K (1862, 1881); n. niem. (B) < odp. niem. *stark* 'silny, mocny'; cf. **Stark**
- STARCZYK** *Johann* (1), AMC 1818; I. odm. *Staré* (Słowacja, kraj koszycki, pow. Michalove); II. odp. *stary* (Ry1)
- STAREK** *Josef* (1), AMC 1862; odp. gw. śl., gw. wlkp. i gw. kasz. < stp. *starek* 'dziadek' (MSGP, SNNP, T); n. czes. *Stárek* (B, DM); *M 1684*, Ry2
- STARK** (8), AMC 1870; 7K (1810, 1848, 1849, 1850, 1856, 1871, 1895); odp. *stark* < stp. 'gałąź'; też 'krzak' (Ry1, T), < niem. *stark* 'silny, mocny'; Ry2
- STARKA** (1), K 1833; odp. gw. ciesz., gw. wlkp. i gw. kasz. *starka* 'babcia'; też 'stara kobieta' (MSGP; SGŚC); n. czes. *Stárka* (DM); Ry2
- STARNOWSKI** (1), K 1881; odm. *Tarnawa* (liczne w woj. młp., w woj. dolnośl.; też na Ukrainie w rej. starosamborskim); Ry2
- STAROŃ** (4), 4K (1881, 1882, 1897, 1898); odp. *stary* (Ry1); n. czes. *Staroň* (DM); *Le, Ry2*
- STARSZIK** *Karl* (1), AMC 1824; odp. *stary*
- STARZ** (1), E 1816; I. odp. *stary*; II. n. niem. (DN); Ry2
- STARZEC** (14), 9E (1885, 1886, 1888, 1892, 2 × 1893, 1894, 1895, 1899); 5K (1849, 1859, 1866, 1882, 1887); odp. *starzec* (Ry1, T); Ry2
- STARZICZEK** (1), K 1842; odp. gw. ciesz. *starziczek* 'dziadek' (SGŚC); cf. **Starzyczek**
- STARZIK** cf. **STARZYK**
- STARZOMSKI** *Władysław* (1), AMC 1880; I. odm. *Starzyna* (woj. podl., pow. hojnowski, gm. Dubicze Cerkiewne); II. od nazwy herbu szlacheckiego *Starża* (HP); III. odp. *stary*; Ry2
- STARZYC** (1), K 1863; odp. *stary* (SNNP); Ry2
- STARZYK** (35), AMC 1860; 33E (1813, 1816, 1838, 1855, 5 × 1863, 2 × 1887, 5 × 1889, 3 × 1892, 4 × 1894, 2 × 1896, 4 × 1897, 4 × 1899); K 1845; odp. stp. *starzyk* 'dziadek' (Ry1, SNNP, T); *M 1571*, Ry2; **STARZIK** (2), AMC 1824; K 1849; gw. wariant n. *Starzyk* < odp. gw. ciesz. i gw. śl. *starzik* 'stary' (MSGŚC, SGŚC); Ry2
- STARZYŃSKI** (3), 3K (1828, 1831, 1831); odm. *Starzyn* (os. leśna w woj. zach.pom., pow. gryfiński, gm. Mieszkowice), < *Starzyna* (woj. podlas., pow. hajnowski, gm. Dubicze Cerkiewne), < *Starzyno* (woj. pomor., pow. pucki) (BSZ); *M 1571*, Ry2
- STARŻOWIAN** (1), K 1869; odm. *Starzewo* (dawna nazwa Starego Żagania, woj. lubus., pow. żagański)
- STASKO** cf. **STASZKO**
- STASTKA** (1), K 1898; cf. **Staszek**
- STASZ** (1), K 1808; cf. **Staszek** (MC, Ry1); n. czes. *Staš* (DM); *Le, M 1621*, MC, Ry2
- STASZEK** (2), E 1853; K 1893; odim. *Stanisław* (Ry1); n. czes. *Stašek* (DM); *M 1440*, MC, Ry2
- STASZKO** (3), 2E (1884, 1887); K 1807; cf. **Staszek** (Ry1); n. czes. *Staško* (DM); *M 1332*, Ry2; **STASKO** (1), E 1805; gw. wariant n. *Staszko*; Ry2
- STAŚ** (14), 14K (1801, 2 × 1805, 3 × 1813, 1814, 1824, 1828, 1845, 3 × 1849, 1900); cf. **Staszek** (BSZ, Ry1); *L, M 1571*, Ry2
- STAŚKO** (1), K 1825; cf. **Staś** (Ry1)
- STAŚNY** (1), K 1805; odm. *Staszów* (woj. świętokrz., pow. staszowski); cf. **Staś**; Ry2

- STATKIEWICZ** (1), K 1873; odp. gw. ciesz. *statek* 'gospodarstwo' (SGŚC); Ry1, Ry2
- STATS** (1), K 1813; n. niem. (B); cf. **Stauch**; Ry2
- STaubACH** (2), 2K (1861, 1863); n. niem. (FAM); Ry2
- STAUCH** (1), K 1873; n. niem. (FAM)
- STAW** (1), K 1805; odp. *staw* (Ry1, T); Ry2
- STAWACZ** (2), 2K (1894, 1899); odp. *staw*, < *stawać się*; Ry2
- STAWARZ** (1), K 1896; odp. gw. ciesz. *stawarz* 'gazda na stawach'; też dawn. 'budowniczy stawów' (ZSG); Ry2
- STAWIARSKI** (1), K 1816; I. odm. *Stawiski* (woj. podlas., pow. kolneński), < *Stawiany* (woj. świętokrz., pow. pińczowski, gm. Kije; woj. wlkp., pow. wągrowiecki, gm. Skoki; woj. zach.pom., pow. świdwiński); II. odp. gw. młp. *stawiarz* 'wywożący stawiarke, czyli szlam' (T); Ry1, Ry2
- STAWIOK** (1), E 1895; odp. gw. ciesz. *stawiok* 'rasa gołębia' (SGŚC)
- STAŻOWIAN** (1), K 1893; odp. *stary*, *starzyk*
- STĄCZEK** (3), 3K (1882, 1899, 1900); odp. *stękać*; Ry2
- STEBEL** (108), AMC 1880; 100E: 16 [1801—1839], 7 [1840—1859], 77 [1860—1900]; 7K (1813, 1821, 1824, 1825, 2 × 1849, 1888); I. odp. gw. wlkp. *stebel* 'szczebel'; też 'czop zamykający beczkę' (SGKP, t. 5), < stp. *steb* 'źbik' (Le), < czes. *stéblo* 'żdźbło, słomka'; II. niem. n. os. (L) < odp. śrwniem. *stebelin*, *stebel* 'kijek, drażek, laseczka'; M 1577, Ry2; **STEIBL** (1), K 1805; niem. n. os. (B)
- STEBLA** (1), E 1801; cf. **Stebel**
- STEC** (4), 2AMC (2 × 1880); E 1896; K 1895; odim. *Stefan* (Ry1); M 1621, Ry2; **SZTEC** (2), 2E (1898, 1899); Ry2
- STECHNIK** (1), K 1891; odp. *stęchły* 'nieświeży'; n. czes. *Technik* (DM); Ry2
- STECZKO** (1), K 1813; cf. **Stec** (Ry1, L); Ry2
- STEFAL** (4), AMC 1818; 3K (1879, 1886, 1892); cf. **Stefan**
- STEFAN** (54), 6AMC (1818, 3 × 1860, 2 × 1880); 48K: 9 [1801—1939], 4 [1840—1859], 35 [1860—1900]; odim. *Stefan* (Ry1); B, Le, FAM, M 1571, MC, Ry2; **SZTEFAN** (1), E 1870; Ry2(0)
- STEFEK** (136), 3AMC (2 × 1818, 1880); 122E: 14 [1801—1839], 1 [1840—1859], 107 [1860—1900]; 11K (1805, 1809, 3 × 1813, 1824, 1845, 1847, 1887, 1888, 1890); cf. **Stefan** (Ry1); A; B, L, Le, M 1571, Ry2; **SZTEFEK** (58), 58E: 32 [1801—1839], 26 [1860—1900]; L, M 1647, Ry2
- STEFIK** (1), E 1850; cf. **Stefan**; L, M 1722, Ry2
- STEFKA** (28), AMC 1856; 15E (1803, 1817, 1833, 1876, 1879, 3 × 1880, 1883, 1884, 1885, 1886, 1898, 2 × 1899); 12K (1805, 1809, 1811, 2 × 1813, 1822, 1836, 1849, 1859, 1865, 1885, 1889); cf. **Stefan**; Ry2; **SZTEFKA** (13), 13E (3 × 1801, 1804, 1816, 2 × 1867, 1877, 1879, 1886, 1896, 2 × 1899); M 1867, Ry2
- STEGEL** (6), 6K (3 × 1805, 1823, 1824, 1845); od niem. n. os. *Steger* (Le) < odm. *Steig* (liczne w Austrii); możliwe też < odp. śrwniem. *stěc* 'mostek, ścieżka'; cf. **Staga**
- STEIBL** cf. **STEBEL**
- STEIGERWALD** (3), 3K (1805, 1813, 1830); n. niem. (FAM); Ry2
- STEIMNEL** (1), K 1898; n. niem. (FAM)
- STEIN Paul** (1), AMC 1818; n. niem. (A, DM, DN, MC) < odm. *Stein* (liczne występujące w Niemczech, Austrii, na Śląsku, w Prusach Wsch.); Ry2
- STEINAR Aron** (1), J 1899; od niem. n. os. *Stein*, *Steier* < odp. stwniem. *stein* 'kamień, skała' lub < odm. *Stein* (liczne w Niemczech, w Austrii, na Śląsku, w Prusach Wsch.)
- STEINBAUER** (8), 8K (8 × 1838); n. niem. (FAM); Ry2
- STEINBERG** (1), K 1813; n. niem. (A, FAM); Ry2
- STEINDL** (12), 12K (4 × 1813, 1815, 1828, 1829, 1830, 1831, 1835, 1898, 1899); n. niem. (B, DM, DN, FAM); Ry2
- STEINEL** (1), K 1815; n. niem. (FAM)
- STEINER** (1), E 1899; niem. n. os. (B, BSZ, DM, MC); Ry2; **STEJNER** (15), 7AMC (1818, 1824, 5 × 1870); 8K (1805, 1809, 4 × 1838, 1898, 1899); adapt. (spol. wariant) niem. n. os.

- Steiner* < odm. *Stein* (licznie występujące w Niemczech, Austrii, na Śląsku, w Prusach Wsch.);
- STEINHAUER** *Leopold* (1), AMC 1870; n. niem. (B, FAM); Ry2
- STEINHAUSER** (5), 5K (5 × 1838); n. niem. (DM, FAM); Ry2
- STEINMULLER** (1), K 1805; n. niem. (DN, FAM)
- STEINWEDEL** (1), K 1813; n. niem. (FAM)
- STEINWELTER** (1), K 1805; złoż. < odpap. stwniem. *stein* 'kamień, skała' + niem. *Welt* 'świat'
- STEITZ** (1), K 1892; n. niem. (FAM)
- STEKLA** (1), K 1863; n. czes. (DM); Ry2
- STELA** (1), K 1812; odpap. gw. ciesz. *stela* 'stać' (SGŚC); Ry2
- STELLER** (2), AMC 1824; K 1858; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- STEMPEL** (3), 3K (1884, 1887, 1893); odpap. gw. maz. *stempel* 'pionowy drążek w przęślicy, na którym jest osadzony krężolek' (Ry1, T); Ry2
- STENCEL** (23), 7E (1801, 1803, 1805, 1816, 1823, 1830, 1851); 16K (1805, 1821, 1829, 1833, 6 × 1849, 1861, 1866, 1895, 1897, 2 × 1900); adapt. niem. n. os. *Stenzel* < odim. *Stanisław*; M 1577, Ry2
- STENDEL** (1), K 1813; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- STENGL** *Rudolf* (1), AMC 1818; od niem. n. os. *Stange* (B) < odpap. śrwniem. *stange* 'żerdź, tyka'; Ry2
- STENZEL** (1), E 1812; zgerm. n. *Stenzel* < odim. *Stanisław* (MC); n. niem. (B, DN, FAM, Le); Ry2
- STEŃSKI** (1), K 1827; odm. *Stańsk* (woj. lubus., pow. ślubnicki, gm. Górzycy); Ry2
- STEPHAN** (13), E 1854; 12K (6 × 1805, 1813, 1814, 4 × 1849); odim. *Stefan* (Ry1); B, DN, FAM, Ry2
- STEPPER** (3), E 1863; 2K (1849, 1856); n. niem. (B, FAM)
- STERN** (5), 5K (1813, 1815, 1824, 1829, 1832); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- STERNADEL** (12), 12K (1802, 1805, 1807, 7 × 1813, 1852, 1866); odpap. gw. ciesz. < stp. *strnadl* 'trznadel' (SStpAK), < *trznadel*; n. czes. *Strnadel* (DM); Ry2
- STERNER** (2), AMC 1880; K 1876; n. niem. (B, FAM)
- STERNICZEK** (1), K 1890; odpap. *ster*; możliwe od niem. n. os. *Ster*, *Styr* < odpap. śrwniem. *stier* 'buhaj, byczek' Ry2(0)
- STERZ** (1), K 1842; n. niem. (FAM); Ry2
- STEUERWARD** (1), K 1809; od niem. n. os. *Steuer* < odpap. śrwniem. *steinwaere* 'handlarz kamieniami szlachetnymi'
- STĘCHŁY** (10), 10K (1845, 1849, 1858, 1859, 3 × 1860, 1872, 1874, 1899); odpap. *stęchły* 'skłęśnięty'; też 'śmierdzący' (T); L, M 1679, Ry2
- STĘPIEŃ** (1), K 1900; odpap. *stępień* 'następca', < *wstępień* 'nowonabywca chłopskiej roli'; też 'chłop przyżeniony do gruntu' (Ry1, T), < *stępa* 'urządzenie do tłuczenia, ubijania'; też 'pułapka na niedźwiedzia', < *stąpać* 'kroczyć, iść'; MC, Ry2
- STIER** (2), 2K (1872, 1873); n. niem. (B, FAM); Ry2
- STILL** *Johann* (1), AMC 1824; n. niem. (B, FAM)
- STILLAN** (1), K 1861; adapt. niem. n. os. *Stille* < odpap. śrwniem. *stille* 'cichy, skryty, milczący'
- STILLER** (18), 3AMC (1818, 2 × 1870); 15K (2 × 1845, 2 × 1847, 2 × 1849, 1852, 1859, 1874, 1875, 1876, 1880, 1881, 1883, 1891); n. niem. (B, DN, FAM, MC); Ry2
- STIMMER** (1), K 1838; n. niem. (DN)
- STISKAŁA** (6), 6K (1876, 1877, 1892, 3 × 1898); odpap. *ściskać*; por. ap. gw. młp. *ściśliwy* 'bardzo oszczędny' (MSGP)
- STIWAR** (1), K 1814; od niem. n. os. *Stiewe* < odim. *Staphanus*; możliwe też < odpap. śrwniem. *stif* 'stromy'; Ry2
- STOBER** (1), K 1808; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- STÖCHR** *Johann* (1), AMC 1818; zgerm. forma im. *Stanisław*; Ry2
- STOCKER** (1), K 1809; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- STOCKWASER** (1), K 1862; złoż. od niem. n. os. *Stöckel* < odpap. śrwniem. *stock* 'słup graniczny, pień' + niem. *Wasser* 'woda'

- STODOLNY** (1), E 1801; I. odp. gw. śl. *stodolny* 'dozorca stodoły' (MSGŚ); też stp. 'pilnujący zboża' (Ry1, T), < gw. śl. 'człowiek w dawnym dworze, który kierował pracą w polu i w obejściu oraz nadzorował pracujących, karbowy' (MSGP); por. też ap. gw. ciesz. *stodolniki* 'grabie o rzadko wstawionych zębach do wygrabiania słomy w stodole w czasie młócenia zboża' (SGŚC); II. odm. *Stodolsko* (cf. **Stodolska**)
- STOJANIK** *Georg* (1), AMC 1824; odp. gw. młp., gw. maz. i gw. kasz. *stojąc* 'stać' (MSGP); n. czes. *Stojanik* (DM); Ry2
- STOJKA** (1), E 1829; cf. **Stojanik**; n. czes. (DM); Ry2
- STOK** (1), K 1802; I. odp. gw. młp. *stok* 'źdźbło' (MSGP); II. odim. *Stoigniew*, < *Stoistaw*, < *Domostoj* (SNNP); Ry2
- STOKER** (1), K 1805; n. niem. (B) < odp. niem. *Stocking* 'miejsce po wyrębie'
- STOKLAS** *Franz* (1), AMC 1818; cf. **Stoklaska**; n. czes. (DM); Ry2
- STOKLASKA** (2), 2K (1893, 1898); cf. **Stokłosa**; n. czes. *Stokłaska* (DM), *Stokłasek* (Ry2)
- STOKŁOSA** (57), 4AMC (2 × 1824, 1862, 1870); 26K (5 × 1805, 1807, 5 × 1813, 2 × 1824, 1825, 4 × 1849, 1856, 1890, 1892, 1897, 1899, 3 × 1900); 27E (1811, 1913, 1818, 1824, 1857, 1860, 1862, 2 × 1870, 2 × 1877, 6 × 1880, 5 × 1884, 2 × 1889, 3 × 1890); I. złoż. od przezwiska dwuczłonowego < odp. *sto* + *kłos* < *stokłosa* 'ktoś jak stokłosa (chwast)'; II. odp. *stokłosa* 'roślina trawiasta' (Ry1, T); L, M 1571, MC, Ry2
- STOL** *Rudolf* (1), AMC 1818; I. odp. stp. *stola* 'sztolnia'; też 'suknia w fałdy' (T), 'długa suknia kobieca noszona w starożytnym Rzymie', < stp. *stola* 'sztolnia kopalniana'; też 'rów, kanał, przekop' (SStpAK), < *stól*; II. od niem. n. os. *Stoll* < odp. śrwniem. *stolle* 'podpora, podstawa, słupek, wierzchołek'
- STOLA** *Johann* (1), AMC 1824; cf. **Stol** (T); Ry2
- STOLCZ** (1), K 1892; odp. śrwniem. *stolz* 'dumny, wspaniały, wytworny'; też 'nieokrzesany, głupi, zarozumiały'
- STOLKA** (1), K 1845; cf. **Stol**; BSZ, Ry2
- STOLMACH** cf. **STALMACH**
- STOLZ** *Rudolf* (1), AMC 1818; n. niem. (FAM); Ry2
- STOŁOWSKI** (2), 2E (1893, 1897); I. odm. *Stołowicze* (*Сталовічы*, Białoruś, rej. baranowski, obw. brzeski); II. odp. ros. *стол* 'stół'; Ry2
- STOŁY** (9), 9K (1808, 1840, 1842, 1868, 1869, 1873, 1890, 1892, 1900); cf. **Stol**; Ry2
- STOMPEL** (1), K 1845; odp. stp. *stapać* 'wstać, wejść' (SStpAK); Ry2
- STONAWSKA** (f) (4), 4E (1801, 1814, 1867, 1869); cf. **Stonawski**
- STONAWSKI** (154), 2AMC (2 × 1880); 139E: 23 [1801–1839], 14 [1840–1859], 102 [1860–1900]; 13K (1805, 1809, 3 × 1812, 1816, 1824, 1830, 1839, 1845, 1846, 1886, 1894), odm. *Stonawa* (w Księstwie Cieszyńskim, obecnie w Czechach, obw. frysztański; MJ, t. 2); L, M 1577, Ry2; **STONOWSKI** (2), 2K (1886, 1888); Ry2
- STONIK** (1), K 1859; odp. stp. *stonąć* 'utonać, pójść na dno' (SStpAK); Ry2
- STONKA** (3), AMC 1824; E 1824; K 1847; odp. stp. *stonąć* 'utonać, pójść na dno' (SStpAK), < stp. *st Monk* 'nacięcie, ślad po uderzeniu' (MC); Ry2
- STONOWSKI** cf. **STONAWSKI**
- STOPA** (17), AMC 1818; 16K (1843, 2 × 1845, 1848, 4 × 1849, 1872, 2 × 1888, 2 × 1889, 1891, 1893, 1897); odp. *stopa* 'miara długości' (Ry1, SNNP, T); też < gw. ciesz. 'część pługa sunąca po ziemi; płóz' (MSGP); n. czes. (DM); MC, Ry2
- STOPPEL** (1), K 1899; n. niem. (FAM); Ry1, Ry2
- STORMANN** (1), E 1890; złoż. < odp. śrwniem. *storre* 'pień, kłoc' (tu przen. 'nieokrzesany, prosty człowiek) + stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż'; por. też ap. stwniem. *storch* 'bocian'; Ry2
- STOSZEK** (36), 2AMC (2 × 1880); 5E (1819, 1850, 1855, 1861, 1890); 29K (5 × 1813, 1840, 4 × 1845, 6 × 1849, 1858, 1859, 3 × 1870, 1889, 1891, 1892, 1893, 1894, 2 × 1895, 1896); odim. *Stoistaw*, < *Stoigniew* (Ry1); M 1571, Ry2

- STOSZEWSKI** (1), K 1847, K 1828; odim. *Stanisław*; Ry2
- STOWIK** (2), E 1851; K 1865; odp. gw. ciesz. *stow* < *staw* 'naturalny lub sztuczny zbiornik wody' (ZSG); Ry2
- STOŹEK** (2), 2E (1852, 1857); odp. *stóg*; Ry2
- STRACH** (2), 2E (1801, 1883); odp. *strach* (BSZ, Ry1, SNNP, T), < gw. młp. *strachać się* 'wzbudzać strach, straszyć' (MSGP); Le, M 1730, MC, Ry2
- STRACHAL** (1), K 1865; cf. **Strach**
- STRADAŁA** (1), K 1890; odp. *strada* 'nie-szczęście, bieda', < stp. *stradać* 'zgubić coś' (SStpAK)
- STRAFSBURGER** (1), E 1882; złoż. < odp. niem. *Straff* 'napięty, naprężony'; też 'surowy, srogi' (bądź < odim. *Eustachy*) + stw-niem. *burg* 'gród, zamek warowny'
- STRAJAN** (1), K 1882; odp. gw. ciesz. < stp. *stroić się* 'ubierać się świętecznie' (ZSG)
- STRAK** (1), K 1890; cf. **Straka**; Ry2; **STRAKE** (1), K 1860; cf. **Straka**; Ry2
- STRAKA** (12), E 1885; 11K (4 × 1805, 1813, 1824, 1827, 1830, 1861, 1864, 1866); n. czes. (DM, FAM); M 1621, Ry2
- STRASIL** (1), K 1854; cf. **Strach**
- STRASZEK** *Anton, Wacław* (2), 2AMC (2 × 1880); cf. **Strach**; od n. *Strach*; n. czes. *Strašek* (DM); Le, Ry2
- STRASZEWICZ** *Jan, Stanisław* (2), 2AMC (2 × 1880); odim. *Strachomir*; cf. **Strach**; Ry2
- STRASZOWIAN** (2), 2K (1859, 1861); odm. *Straszuny* (w okolicach Trok na Litwie); cf. **Strach**; por. też ap. gw. śl. i gw. młp. *straszować* 'straszyć' (MSGP)
- STRAUBE** (3), AMC 1824; 2K (1885, 1899); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2; **STRAUB** *Iwona* (1), AMC 1818; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- STRAUCH** (2), AMC 1860; K 1854; n. niem. (FAM, Le); Ry2
- STRAUS** *Irmína, Rozalia* (2), 2AMC (1818, 1824); n. niem. (B, DM, FAM); Ry2
- STRAWSKI** (1), K 1864; I. od hydr. *Strawa* (rzeka na Równinie Piotrkowskiej; też rzeka na Litwie — dopływ Niemna); II. odp. gw. ciesz. *strawa* 'pożywienie dla bydła' (SGŚC); Ry2
- STRAŻOWIAN** (5), 5K (1871, 1877, 1896, 2 × 1899); I. odp. stp. *straż* 'godzina zmiany straży' (SStpAK); II. odm. *Strażnice* (Czechy, na Morawach); Ry2
- STRAŻOWICZ** *Maria* (1), AMC 1880; cf. **Stażowian**
- STRĄCZEK** *Anton* (1), AMC 1818; odp. *strączek* (Ry1, SNNP, T); Ry2
- STRECKER** (1), K 1885; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- STREIBEL** (1), E 1897; niem. n. os. < odp. śrwniem. *struben* 'sztywno się jeżyć (o włosach)' (BSZ); Ry2
- STREIT** (1), K 1868; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- STRENGER** (1), K 1801; odp. niem. *streng* 'surowy, srogi, ostry'
- STRIBA** cf. **STRYBA**
- STRICZEK** (1), K 1849; odp. gw. maz. *stryczek* 'część kołowrotka, kółeczko z rowkiem przy szpulce, przez które przechodzi sznurerek'; Ry2
- STRIGA** (2), 2K (1805, 1809); adapt. niem. n. os. *Strieg(e)l, Strigl* < odp. śrwniem. *strigel* 'żdźbło'
- STRISZ** (1), K 1876; odp. *strysz* 'kra'; Ry2(0)
- STRISZKA** (1), K 1805; cf. **Strisz**
- STRNADEL** (2), 2K (1849, 1870); odp. stp. *strnadl* 'gatunek ptaka — trznadel'; n. czes. (DM); Ry2
- STROBEL** (7), 6E (1872, 1873, 1877, 2 × 1881, 1894); K 1805; odp. stp. *strobić, postrobić* 'wzmocnić, utwierdzić' (SStpAK; Ry1); niem. n. os. < odp. śrwniem. *strobel* 'rozczochrany, nastroszony' (MC); Ry2
- STROBNIK** (1), K 1807; cf. **Strobel**
- STROCHAWSKI** (2), 2K (2 × 1859); odm. *Strachowo* (woj. maz., pow. płoński)
- STROHALM** *Adolf* (1), AMC 1818; n. niem. (B); złoż. < odp. niem. *Stroh* 'słoma' + niem. *Halm* 'żdźbło'
- STROJNY** *Edmund* (1), AMC 1818; odp. stp. *strojny* 'składny, proporcjonalny' (SStpAK); też < 'wystrojony' (T); Ry2

- STROJOWA** (f) (1), K 1817; od n. *Stroja* < odap. gw. śl. *stroja* ‘uprząż’ (MSGP)
- STROKA** (2), 2K (1805, 1823); odap. *stroka* < gw. ciesz. ‘dwukołowy wózek do przewożenia towarów’ (SGŚC); też < stp. ‘pas na tkaninie’, < gw. śl. ‘sroka’ (MSGP); Ry2
- STROKOL** (1), K 1866; cf. **Stroka**; Ry2
- STROLKA** *Anton* (1), AMC 1880; od niem. n. os. *Ströll* < odap. śrwniem. *strudel* ‘kręcić się, wirować’
- STROMIĘŃSKI** cf. **STRUMIĘŃSKI**
- STROMIŃSKI** cf. **STRUMIĘŃSKI**
- STROMPEK** (1), K 1824; odap. *strzęp*, *strzępic*
- STROMPEL** (1), K 1843; cf. **Stompek**; Ry2
- STRONIK** (1), K 1808; odap. *strona*; Ry2(0)
- STROUHAL** (8), 2AMC (1818, 1824); 6K (1829, 3 × 1849, 1877, 1883); n. czes. (DM)
- STRÓŻ** (1), E 1868; odap. *stróż* ‘strzegący mienia lub porządku’ (BSZ, Ry1); *M 1526*, Ry2
- STRUCHLIK** (1), K 1894; cf. **Strouhal**
- STRUCKAL** (1), K 1827; adapt. niem. n. os. *Struck* (FAM); możliwe odap. *strukać* ‘wydawać głos typowy dla żurawi’
- STRUCZ** (2), 2K (1805, 1889); cf. **Struckal**
- STRUCZIK** (1), K 1805; cf. **Struckal**
- STRUM** (1), K 1825; odap. stp. *strum* ‘wole u gardła’ (SStpAK), < *strumień*, *strumyk*; Ry2
- STRUMIĘŃ** (1), K 1832; odap. *strumień*; cf. **Strumieński**
- STRUMIĘŃSKI** (10), AMC 1818; 9K (2 × 1805, 1812, 1825, 1830, 1835, 2 × 1842, 1845); odm. *Strumień* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim; obecnie w woj. śl., pow. cieszyński); *M 1650*; **STROMIĘŃSKI** (1), E 1889; **STROMIŃSKI** (2), 2K (1836, 1874); Ry2
- STRUMILLO** (1), K 1805; do Polski przyszło z Kresów Wsch., zapewne za pośrednictwem litew. n. os. *Stromila*
- STRUMPEL** cf. **STRUMPF**
- STRUMPF** (1), E 1884; n. niem. (DN); Ry2; **STRUMPEL** (7), 7K (1819, 1828, 1830, 1840, 1849, 1858, 1878); adapt. niem. n. os. *Strumpf* (DN) < odap. śrwniem. *strumpf* ‘pniak’
- STRUSZKA** (1), K 1844; cf. **Struzina**; czes. *Struška* (DM); Ry2
- STRUŚ** (2), 2K (1825, 1830); odap. *struś* (T)
- STRUZINA** (1), K 1845; odap. *strugać* ‘wycinać coś z drewna’; też ‘zdejmować zewnętrzną warstwę’, < *strug* ‘narzędzie stolarskie, hebel’; Ry2
- STRYBA** (1), K 1828; odap. *strzybać* ‘pić coś gęstego, chleptać’; **STRIBA** (1), K 1813; gw. wariant n. *Stryba*
- STRYCZEK** (2), 2K (2 × 1900); odap. gw. ciesz. < stp. *stryczek* ‘stryjaszek, stryjek’; też ‘brat ojca’, ‘placek ziemniaczany’; n. czes. *Strýček* (DM); *M 1621*, Ry2, SNNP, T
- STRYJA** (84), 3AMC (2 × 1818, 1860); 74E: 14 [1801–1839], 2 [1840–1859], 58 [1860–1900]; 7K (2 × 1805, 2 × 1810, 1812, 1845, 1846); odap. gw. wlkp. i gw. Pom. Pd. *stryja* ‘brat ojca’ (MSGP), < *stryj* (L, Ry1); n. czes. (DM); *M 1621*, Ry2
- STRYJEK** *Josef* (1), AMC 1818; cf. **Stryja**
- STRZAŁKA** (9), 9K (1801, 4 × 1805, 1810, 1813, 1822, 1827); I. odap. gw. młp. *strzałka* ‘część nogi końskiej tuż przy kopycie’ (MSGP); też < ‘plama na skórze’ (Le, T), < *strzał*, *strzelać* (Ry1); II. od n. *Strzała* (T); Ry2; **STRZOŁKA** (2), 2K (1801, 1892); gw. (śl.) wariant n. *Strzałka*; L, *M 1756*
- STRZAŁAŁA** (7), AMC 1818; 6K (1849, 1854, 1880, 1882, 1887, 1888); odap. *zrzędać*, *zrzędzić* ‘narzekać, biadolić’; Ry2
- STRZEKACZ** (1), K 1809; odap. stp. *strzekać* ‘dokuczać, dręczyć’ (SStpAK)
- STRZELEC** (38), AMC 1860; E 1896; 36K (1801, 8 × 1805, 2 × 1809, 1815, 8 × 1818, 1821, 1824, 1832, 1845, 1849, 1881, 2 × 1886, 1888, 1893, 5 × 1897, 1899); odap. *strzelec* < gw. ciesz. strzałowy, górnik upoważniony do wykonywania robót strzelniczych w kopalni’ (ZSG); < też ‘ten, kto strzela’, ‘myśliwy’, ‘strażnik części lasu’ (Ry1, T), < *strzała*; L, *M 1705*, Ry2
- STRZEMCHA** (1), K 1877; odap. stp. *strzemie* ‘wchodzić na prawą drogę’; też ‘w pojeździe — stopień’ (SStpAK)
- STRZEMKA** *Paul* (1), AMC 1869; cf. **Strzemcha**
- STRZISZ** cf. **STRZYŻ**
- STRZOŁKA** cf. **STRZAŁKA**

- STRZYŻ** (4), 4K (2 × 1859, 1888, 1896); I. odap. stp. *strzyż* ‘mały ptak’ (SStpAK); II. odim. *Strzeżymir*, < *Strzeżysław*; Ry2; **STRZISZ** (2), 2K (1896, 1899); gw. (śl.) wariant n. *Strzyż*; n. czes. *Stříž* (DM); Ry1
- STUBKA** (1), K 1805; I. odap. gw. moraw. *stupać* ‘iść’ (SGPK, t. 5); II. od niem. n. os. *Stuber* < odap. śrwniem. *stubbe* ‘kurz, pył, proch’
- STUBNICKI** (1), E 1893; odm. *Stubno* (woj. podkarp., pow. przemyski)
- STUCHLA** (1), K 1899; odap. gw. śl. *stuchły* ‘stęchły’ (MSGGŚ), < gw. *stuchlić* ‘zmiąć, zbrudzić’; n. czes. (DM)
- STUCHLIK** (55), 4AMC (1818, 3 × 1880); 7E (1824, 1828, 1830, 1862, 1878, 1898, 1899); 44K: 9 [1801–1839], 3 [1840–1859], 32 [1860–1900]; cf. **Stuchla**; n. czes. *Stuchlík* (DM); *M 1567*, Ry2; **SZTUCHLIK** (12), AMC 1818; 11E (1821, 1825, 1832, 1876, 1879, 1882, 1884, 1886, 1890, 1893, 1899); Ry2
- STUCK** *Abracham, Leopold* (2), 2AMC (2 × 1870); n. niem. (DN)
- STUCZ** (2), 2K (1890, 1895); adapt. niem. n. os. *Stuck* < odap. niem. *Stück* ‘kawalek’; też ‘sztuka’
- STUDENCKI** (3), 3K (1894, 1896, 1900); odap. *studencki* (Ry1, T); cf. **Studnicki**; *M 1654*, Ry2
- STUDNICKI** (1), K 1880; I. odm. *Studnie* (woj. maz., pow. kozienicki, gm. Głowaczów); II. odap. *studnia*; Ry2; **STUDNIECKI** (1), E 1895; Ry2
- STUDNIECKI** cf. **STUDNICKI**
- STUDZIŃSKI** (2), AMC 1818; E 1898; odm. *Studzień* (woj. wlkp., pow. kolski, gm. Chodów); Ry2
- STUKA** (2), 2K (1813, 1890); odap. *stukać* ‘uderzać’ (T); Ry2
- STULA** (2), 2K (1842, 1848); odap. stp. *stula* ‘chusta, rańtuch’ (SStpAK)
- STULIK** (1), K 1895; cf. **Stula**; n. czes. *Stulík* (DM); Ry2
- STUMPF** (1), E 1807; n. niem. (FAM)
- STUP** *Adolf* (1), AMC 1880; od n. niem. *Stumpfe* (B) < odap. niem. *Stumpf* ‘pniak’; też niem. *stumpf* ‘tępy’; Ry2
- STUPEK** (1), K 1824; cf. **Stup** (B); Ry2
- STURC** (4), 2AMC (2 × 1880); 2E (1890, 1897); L, Ry2; cf. **Sturz**
- STURZ** (10), 5E (1816, 1851, 1856, 1857, 1867); 5K (1813, 1824, 1832, 1843, 1872); I. odap. gw. ciesz. *sturzać, sturzić* ‘traćcać, popychać’ (ZSG); II. od niem. n. os. *Sturz, Stuhr* < odap. śrwniem. *stur* ‘spadek, upadek’
- STWARA** (1), K 1898; odap. gw. ciesz. < stp. *stwora* ‘stworzenie, istota, kobieta; przyjęty wśród niektórych ludzi sposób odżywiania się do kobiet’ (ZSG); Ry2; **STWORA** (2), 2K (1888, 1900); Ry2
- STWERKA** (4), 2AMC (2 × 1870); 2K (1867, 1894); cf. **Stwara**; Ry2
- STWIERTKA** (3), 3K (2 × 1849, 1852); odap. *ćwiartka*
- STWIERTNIA** cf. **SZTWIERTNIA**
- STWORA** cf. **STWARA**
- STYBA** (1), K 1836; I. odap. gw. ciesz. *styblać* ‘spieszyć, bieć truchtem’ (SGŚC); II. od niem. n. os. *Stieb* < odap. śrwniem. *stieben, stiuben* ‘wzniecać kurz’; też ‘szybko biegać’; Ry2
- STYCZKA** (1), K 1805; odap. gw. ciesz. *styckać* ‘wystarczać’ (SGŚC); możliwe od niem. n. os. *Stick* < odap. śrwniem. *stic* ‘ukłucie, pchnięcie, także dzida, sztyletem’; też ‘miejsce spadziste, strome wzgórze’
- STYPEK** (1), K 1887; odap. gw. ciesz. *stypa* ‘poczęstunek po pogrzebie’ (ZSG); Ry2
- STYPER** (15), 2AMC (2 × 1818); 9E (1858, 1867, 1881, 2 × 1884, 1892, 1893, 1894, 1899); 4K (1849, 1861, 1864, 1866); n. złoż. (hybryda) < odap. gw. ciesz. *stypa* ‘poczęstunek po pogrzebie’ (ZSG) + niem. przyr. *-er*; cf. **Stypek**; Ry2
- STYRNAL** *Antoni, Stefan* (2), 2AMC (2 × 1880); *styrnal* ‘ptak, trznadel’ (T); Ry2
- SUBALI** (1), K 1874; od niem. n. os. *Süberlich* < odap. śrwniem. *siuberlich* ‘grzeczny, skromny, przyzwoity’
- SUBE** (1), K 1805; n. niem. (DN); Ry2
- SUCHAN** (1), K 1883; I. odm. *Sucha* (liczne na terytorium Polski); II. odap. *suchy* (Ry1); *M 1536*, Ry2

- SUCHANEK** (78), 2AMC (1818, 1824); 47E: 13 [1801—1839], 1 [1840—1859], 33 [1860—1900]; 29K (3 × 1805, 1806, 2 × 1813, 1824, 1837, 1845, 7 × 1849, 1859, 1863, 1886, 4 × 1887, 1891, 1892, 1893, 3 × 1895); I. odp. *suchy* (Ry1); II. od n. *Suchan* (Le); n. czes. *Suchánek* (DM); *M* 1633, Ry2
- SUCHAR** (2), 2K (1813, 1842); I. odp. gw. ciesz. *suchar* ‘sucha gałąź’, < ‘wysuszony chleb’ (Ry1); II. odm. *Suchary* (woj. wlkp., pow. koniński, gm. Wilczyn); A, Ry2
- SUCHAREK** (3), E 1892; 2K (1849, 1866); cf. **Suchar**; Ry2
- SUCHY** (10), 6E (1886, 1887, 1888, 1889, 1891, 1896); 4K (1849, 2 × 1852, 1864); I. odp. *suchy* ‘szczupły, chudy, wychudzony’ (B, Ry1, SNNP, T); II. odm. *Sucha* (liczne na terytorium Polski); n. czes. *Suchý* (DM); Le, Ry2
- SUCIEK** (1), K 1831; odp. gw. ciesz., gw. śl., gw. młp., gw. wlkp. i gw. kasz. *suc* ‘sypać’ (MSGP, SGŚC); też ‘o dobrym urodzaju zboża’ (SGŚC), ‘puszczać gazy’ (SGŚC); cf. **Suczek**
- SUCZEK** (11), 11K (1813, 1827, 1840, 3 × 1845, 2 × 1849, 3 × 1859); odp. gw. ciesz. *sukać* ‘zakazywać’ (SGŚC); też < gw. kasz. ‘skręcać kilka nitek naraz’ (MSGP), < gw. młp. *suka* ‘okrycie wierzchnie’ (MSGP); Ry2
- SUDAŁ** (1), K 1873; odp. *sudać* ‘czołgać się’ (T); Ry2
- SUDOL** (2), 2K (1862, 1876); I. odp. stp. *suchodół*, *suchdół* ‘wąwóz, dolina pozbawione wody’; II. odm. *Suchodół* (woj. maz., pow. płocki, gm. Brudzeń Duży); III. od hydr. *Sudół* (rzeka w woj. maz.); Ry2
- SUDOSZ** (1), K 1896; cf. **Sudol**
- SUDSKI** (1), K 1813; odm. *Sudoł* (dawn. wś w woj. śl., dziel. Raciborza; też liczne w woj. świętokrz.)
- SUHRKE** (1), K 1805; n. niem. (DN)
- SUKACZ** (5), 5K (1836, 1840, 1843, 2 × 1846); odp. *sukać* < gw. ciesz. ‘zakazywać’ (SGŚC); też < gw. kasz. ‘skręcać kilka nitek naraz’ (MSGP), < *suka*; Ry2
- SUKOCZ** (1), K 1836; cf. **Sukacz**
- SULBEK** (2), 2K (2 × 1805); odm. *Sulbiny* (woj. mazow., pow. garwoliński)
- SULLIN** *Otto* (1), AMC 1833; odim. *Sulistaw*, < *Sulimir*
- SUM** (1), K 1844; odp. *sum* (Ry1); n. czes. (DM); Ry2
- SUMERA** (1), K 1899; I. odp. gw. śl. i gw. młp. *sumer* ‘osioł’ (MSGP), < gw. ciesz. *sumar* ‘przewisko’; też *mruk*’ (SGŚC); II. od niem. n. os. *Sommer* < odp. niem. *Sommer* ‘lato’ lub < odm. *Sommerau* (dawn. niem. nazwa miejscowości *Białopole*, obecnie w woj. dolnośl., pow. zgorzelecki, gm. Bogatynia, oraz dawn. niem. nazwa miejscowości *Ząbowo*, dziś w woj. warm.-mazur., pow. iławski; też gm. w Niemczech w kraju Nadrenia-Palatynat, pow. Trier-Saarburg); Ry2
- SÜNDERMANN** (3), 3K (1894, 1896, 1897); n. niem. (DN)
- SUNECZEK** (1), K 1862; I. odp. gw. wlkp., gw. kasz. i gw. Pom. Pd. *sunąć* ‘skoczyć’; II. od niem. n. os. o podst. *Sun-*
- SUPEK** (9), 9K (4 × 1805, 2 × 1813, 1818, 1826, 1830); n. czes. (DM)
- SUPIK** (113), AMC 1818; 109E: 46 [1801—1839], 2 [1840—1859], 61 [1860—1900]; 3K (1806, 2 × 1811); odp. stp. *stupik* ‘szalej jadowity, trująca bylina’; n. czes. *Supík* (DM); L, *M* 1692, Ry2
- SUPLIK** (1), E 1881; odp. *supel*
- SUPPA** (2), 2K (1842, 1846); odp. *supa* ‘zupa’; Ry2
- SUPPER** *Wenzel* (1), AMC 1818; odp. łac. *super* ‘powyżej, ponadto’; DN, Ry2
- SURA** (1), K 1867; odp. słowac. *sura* ‘wielki pośpiech’, < stp. *szurza* ‘szwagier’ (SStpAK); n. czes. *Sůra*, *Surý* (DM); B, *M* 1580, Ry2
- SURICZ** (1), E 1887; cf. **Sura**
- SURMA** (29), 2AMC (2 × 1880); 18E (1807, 1813, 3 × 1816, 2 × 1819, 1824, 1827, 1852, 1854, 1871, 1886, 1891, 1894, 1898, 2 × 1899); 9K (3 × 1813, 1824, 1827, 1829, 1849, 2 × 1869); odp. *surma* ‘trąba obszyta skórą’ (Ry1, T); n. czes. (DM); *M* 1571, Ry2; **SZURMA** (2), 2E (1853, 1857); wariant n. *Surma*; Ry2

- SURMAN** (1), K 1813; n. czes. *Surman* (DM);
SZURMAN (42), 36E: 11 [1801–1839], 3 [1840–1859], 22 [1860–1900]; 6K (2 × 1805, 2 × 1856, 1880, 1889); M 1679, Ry2
- SURY** (2), 2K (1871, 1881); odp. gw. ciesz. *szury* ‘krzywy, nierówny’; też ‘zezowaty’, < *suroń* ‘człowiek bardzo surowy, niedostępny’ (SGŚC), < *szura* < stp. ‘szwagier’; też ‘rudera’ (T), < *szurać* ‘powłóczyć nogami’, ‘szeleścić’; n. czes. *Sury* (DM); B, Ry2
- SURZEK** (1), K 1856; cf. **Sura**
- SURZIKOWSKI** (1), K 1859; odm. *Surzyki Wielkie* (woj. warm.-mazur., pow. ostródzki, gm. Małdyty), < *Surzyki Małe* (woj. warm.-mazur., pow. ostródzki, gm. Małdyty)
- SUSKA** (2), 2K (1874, 1875); odp. *sus* (Ry1); n. czes. (DM)
- SUSSMANN** *Karol, Rudolfina* (2), 2AMC (2 × 1880); niem. n. os. (B, MC) < odp. niem. *süß* ‘słodki’ < śrwniem. *süeße* + stwniem. *man* ‘człowiek, mężczyzna, mąż’
- SUSZEN** (1), E 1859; cf. **Suszka**; n. czes. *Sušeň* (DM)
- SUSZKA** (6), 3K (1812, 1855, 1882); 3E (2 × 1812, 1820); odp. gw. ciesz. i gw. młp. *suszka* ‘suche drzewo stojące w lesie’ (MSGP, SGŚC); też < stp. ‘gatunek rośliny, konopie’ (SNNP, T), < *suchy* (Ry1); n. czes. *Suška* (DM); L, M 1577, Ry2
- SUSZKO** (1), E 1818; cf. **Suszka** (T); Ry1, Ry2
- SUTTNER** (20), 11E (2 × 1816, 2 × 1818, 1819, 1820, 1822, 1825, 1826, 1832, 1833); 9K (8 × 1813, 1824); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- SWABEK** (1), K 1888; odetn. *Szwab* ‘pochodzący ze Szwabii’, wtórnie ‘z Niemiec’
- SWACZYNA** (9), 9K (1886, 1888, 1889, 1890, 1893, 1895, 1897, 2 × 1898); odp. *swaczyna* gw. ciesz., gw. śl. i gw. młp. ‘drugie śniadanie lub podwieczorek’ (MSGP, SGŚC); też < gw. młp. ‘mąż ciotki’ (T), < *swach* ‘swat’ (Ry1); n. czes. *Svačina* (DM); L, M 1629, Ry2
- SWADŹBA** (2), AMC 1896; K 1838; odp. gw. ciesz. *swadźba* ‘spotkanie rodzinne połączone z poczęstunkiem’; też ‘kłótnia’ (SGŚC), < ‘wesele’ (Ry1, T); M 1718, Ry2
- SWAISZ** (2), 2K (1820, 1828); adapt. niem. n. os. *Schwein, Schweig* < odp. niem. *Schwein* ‘świnia’
- SWAKOŃ** *Alijzy, Franz, Mauritz* (3), 3AMC (1818, 2 × 1880); odp. gw. młp., gw. maz. i gw. kasz. *swak* ‘dalszy krewny, powinowaty, często mąż ciotki’ (MSGP); Ry2
- SWARC** cf. **SZWARC**
- SWAROWSKI** (3), 2AMC (2 × 1818); K 1898; I. odm. *Swaryszów* (woj. świętokrz., pow. jędrzejowski, gm. Sędziszów), < *Swaryczów* (woj. lub., pow. zamojski, gm. Komarów-Osada); II. odp. gw. młp. *swarzyć* ‘gderać, łajać’ (MSGP); Ry2
- SWATOSEK** *Walter Gustaw* (1), AMC 1824; odp. gw. ciesz., gw. młp., gw. maz. i gw. wlkp. *swat* ‘ojciec synowej lub zięcia’ (MSGP, SGŚC)
- SWIBA** (14), 3AMC (1818, 2 × 1870); 11K (1813, 1820, 2 × 1828, 1833, 1845, 2 × 1849, 1880, 1894, 1896); odp. *swidba*, < gw. *swidła* (SGPK, t. 5); ‘krzew z rodziny dereniowatych’; Ry2
- SWIBECZEK** (1), K 1888; cf. **Swiba**
- SWIDER** cf. **ŚWIDER**
- SWIRKOT** (6), 6K (3 × 1805, 1813, 1831, 1834); odp. *świerkać* ‘ćwierkać’
- SWOBODA** (56), 9AMC (3 × 1818, 6 × 1880); E 1877; 46K: 20 [1801–1839], 13 [1840–1859], 13 [1860–1900]; odp. *swoboda* ‘wolność’; n. czes. *Svoboda* (B, DM); Le, M 1568, MC, Ry1, Ry2
- SWOBODIN** (1), K 1805; cf. **Swoboda**
- SWOBODZIAN** (1), K 1842; odm. *Swoboda* (liczne w woj. łódz., w woj. maz., w woj. wlkp.), < *Swobodnia* (woj. maz., pow. nowodworski, gm. Zakroczym); cf. **Swoboda**; Ry2
- SWOJSZ** (1), K 1835; odim. *Swojstaw* (Ry1)
- SWYRDOCH** (1), K 1826; odim. *Spirydon*, używ. w Kościele prawosł.
- SYDER** (11), E 1861; 10K (1812, 1827, 1828, 1832, 2 × 1835, 1849, 1859, 1885, 1895); I. odim. *Izydor*; II. od niem. n. os. *Schieder* < odp. śrwniem. *schröder* ‘woźnica’
- SYKORA** cf. **SIKORA**
- SYMAN** (1), K 1809; odim. *Szymon*

- SYNAL** *Jacob* (1), AMC 1818; odp. *syn* (Ry1); Ry2
- SYNECZEK** (1), K 1861; cf. **Synecka**
- SYNOWIEC** *Józef, Karol* (2), 2AMC (2 × 1880); odp. *synowiec* < gw. wlkp. i gw. kasz. 'mąż córki' (MSGP); też < gw. wlkp. < stp. 'syn brata albo wnuka' (MSGP; SNNP), 'potomek, krewny' (Ry1, T); n. czes. *Synovec* (DM); Ry2
- SYNUŚ** (1), E 1816; odp. gw. młp. *synuś* 'syn' (T), < *syn*; Ry2
- SYRINEK** (1), K 1896; n. czes. *Syřinek* (DM)
- SYSEL** (1), K 1892; odp. *sysać* 'cyckać, ssać', < czes. *ysel* 'suseł'
- SYSŁOK** (8), 7E (4 × 1801, 1803, 1806, 1808); K 1832; cf. **Sysel**; **SYŚŁOK** (5), 5E (1818, 1828, 1833, 1857, 1862)
- SYSŁO** (2), E 1806, K 1812; cf. **Sysel**; n. czes. *Syslo* (DM); M 1712, Ry1, Ry2
- SYŚŁOK** cf. **SYSŁOK**
- SZABLA** (2), E 1806; K 1834; odp. *szabla* (Ry1, SNNP), < gw. kasz. i gw. Pom. Pd. 'fasola' (MSGP); Ry2
- SZABOSZ** (1), K 1878; I. odp. białor. *Sab-* zamiast polskiego *Sob-*, węg. *Szabó* (cf. **Szabó**); możliwe < odim. *Saba*
- SZABÓ** (4), 3AMC (3 × 1896); K 1883; węg. n. os. < odp. węg. *sabó* 'krawiec' (DM, FAM); Ry2
- SZACIŃSKI** (1), K 1830; odm. *Sacin* (woj. maz., pow. grójecki, gm. Nowe Miasto nad Pilicą); Ry2
- SZACKI** (1), K 1813; odm. *Szack* (*Шацк*, Ukraina, na Wołyniu, w XIX wieku w Polsce); Ry2
- SZADO** *Julia, Józef, Kazimierz* (3), 3AMC (3 × 1880); I. od n. hydr. *Szadowy* (nazwa potoku w Żukowie Dolnym); II. odp. gw. młp. i gw. wlkp. *szady* 'o cerze człowieka — śniada' (MSGŚ), < stp. *szady*, *szadawy* 'popielaty' (Ry1, SNNP); Ry2
- SZADZIŃSKI** (1), K 1813; cf. **Szado**; możliwe też odp. gw. kasz. *szadzić* 'o włosach, wętnie: czochrać, targać' (MSGP); Ry2
- SZAFARCZYK** (5), 4E (1859, 1860, 2 × 1899); K 1801; I. odp. *szafarczyk* 'zastępca szafarza' (Le, SW), < *szafarz* 'zarządca w dworach książęcych' (BSZ, MC, Ry1, SGŚC); II. od n. *Szafarz* (BSZ, MC); Ry2; możliwe od niem. n. os. *Schaffner* < odp. śrwniem. *schäff* 'owca'; **SZOFARCZYK** (1), K 1805; gw. wariant n. *Szafarczyk*; Ry2(0)
- SZAFRANIEC** *Franciszek* (1), AMC 1818; odp. *szafraniec* 'człowiek o rudych włosach' (BSZ, Ry1, SNNP, T); n. czes. *Šafranec* (DM); Ry2
- SZAJA** (2), AMC 1824; K 1848; I. odp. stp. *szaja* 'cienka lekka materyjka włoska' (SStpAK, T); II. odim. *Szaja* < *Izajasz*; Ry2
- SZAJER** (3), 3K (1888, 1895, 1897); odp. gw. maz. i gw. wlkp. *szajer* 'przybudówka przy budynku gospodarczym, służąca jako pomieszczenie na drewno i (lub) narzędzia gospodarcze' (MSGP); Ry2
- SZALA** (1), K 1803; odp. *szala* < gw. śl i gw. młp. 'belka przytwierdzona do progu wozu'; też < gw. śl. 'winda w kopalni' (MSGP), 'talerz wagi' (T); n. czes. *Šalá* (DM); Le, Ry2
- SZALATA** (1), K 1813; I. odp. *szalić*, < *szala*, < *szaleć*, < *szał*; II. odim. *Salomon*, < *Salez*y; III. od niem. n. os. *Sal* < odp. stwniem. *sal* 'sala, hala'; Ry2
- SZALBOT** (2), 2E (1864, 1896); odp. *szalba* 'roślina zielona'; Ry2
- SZALBUK** (1), E 1872; cf. **Szalbot**
- SZALETA** *Edmund, Roman* (2), 2AMC (1833, 1872); I. odp. *sałata*; II. odp. gw. wlkp. *szalata* 'sałata' (MSGP); Ry2
- SZALIŃSKI** (1), K 1813; I. odm. *Salino* (woj. pomor., pow. wejherowski, gm. Gniewino); II. odim. *Salomon*, < *Salez*y; III. odp. *szaleć*, *szał*; Ry2
- SZALONKA** (2), 2K (1891, 1892); cf. **Szalony** (L); Ry2
- SZALONY** (1), K 1881; odp. *szalony* 'pozbawiony rozumu, nierozsądny, głupi' (L, SNNP); M 1646, Ry2; **SZOLONY** (10), 4AMC (4 × 1896); 6E (1875, 1878, 1880, 1893, 1896, 1889); gw. wariant n. *Szalony*; M 1646
- SZALUR** (1), K 1887; cf. **Szalony**; Ry2
- SZAMRAJ** (1), K 1894; odp. *szemrać* 'szeleścić' (T); Ry2

- SZANIAWSKA** *Ludmila* (1), AMC 1880; cf. **Szaniawski**
- SZANOWSKI** (1), E 1860; odm. *Szaniawca* (dziś *Szaniawy-Poniaty*, woj. lub., pow. łukowski, gm. Trzebieszów); Ry2
- SZANTO** (1), E 1811; węg. n. os. < odp. węg. *szántó* 'rola'; tu w znac. 'rolnik'
- SZAŃSKI** (1), K 1847; cf. **Szaniawska**; Ry2
- SZAPP** *Anna* (1), AMC 1824; odp. *sapać*
- SZARECKI** (2), 2K (1805, 1813); odm. *Szarki* (woj. śl., pow. kłobucki, gm. Krzepice), < *Szarek* (woj. warm.-mazur., pow. ełcki); Ry2
- SZAREK** (1), E 1873; odp. *szarek* < stp. 'ciemnopopielaty' (SNNP); też 'chłystek' (T), < *szary* (Ry1); n. czes. *Šarek* (DM); L, MC, Ry2
- SZARNAWSKA** *Eleonore* (1), E 1869; od n. *Sarnawski* < odm. *Sarnaki* (woj. maz., pow. łosicki)
- SZAROWSKA** *Anna* (1), E 1879; cf. **Szarowski**
- SZAROWSKI** (8), 8E (1824, 1860, 1875, 3 × 1892, 1895, 1899); odm. *Szarów* (woj. łódz., pow. poddębicki; woj. młp., pow. wielicki, gm. Kłaj); M 1809, Ry2
- SZARY** (15), E 1878; 14K (3 × 1813, 1817, 1823, 1824, 1830, 1843, 1863, 1866, 1887, 1890, 1892, 1895); odp. *szary*
- SZARZEC** (35), 35E (1878, 3 × 1880, 2 × 1883, 3 × 1886, 6 × 1888, 2 × 1889, 2 × 1891, 5 × 1892, 1893, 2 × 1894, 2 × 1896, 3 × 1898, 3 × 1899); cf. **Szary** (Ry1); M 1647, Ry2
- SZARZYŃSKI** (1), K 1805; odm. *Szarzyna* (woj. dolnośl., pow. trzebnicki, gm. Żmigród); Ry2
- SZATAN** (3), AMC 1818; 2K (1872, 1885); odp. *szatan* (Ry1, SNNP, T); M 1695, Ry2
- SZATANIK** (1), K 1882; cf. **Szatan** (Ry1); Ry2
- SZATEK** (1), E 1804; n. czes. *Šatek* (DM); Ry2
- SZCZEPA** (1), K 1831; odp. *szczapa* 'polano'; też 'drzazga' (T); Ry2
- SZCZEPAN** (3), AMC 1818; E 1894; K 1824; odim. *Szczepan*; możliwe też < *Stefan* (Ry1); L, M 1571, Ry2
- SZCZEPANEK** (5), 2AMC (2 × 1818); E 1806; 2K (1805, 1898); cf. **Szczepan**; Le; M 1621, Ry1, Ry2; **SZCZEPONEK** (3), 3E (2 × 1801, 1897); gw. (śl.) wariant n. *Szczepanek*; M 1711, Ry2
- SZCZEPANIEC** (25), 2AMC (2 × 1818); 22E (1808, 2 × 1811, 1814, 1818, 1840, 1860, 1888, 6 × 1892, 1893, 2 × 1896, 3 × 1897, 2 × 1899); K 1843; odim. *Stefan* (Ry1); M 1672, Ry2
- SZCZEPANIK** (5), E 1877; 4K (1813, 1842, 1845, 1861); cf. **Szczepan** (Ry1); Ry2
- SZCZEPAŃSKI** (24), AMC 1818; 13E (1815, 1881, 1883, 1884, 1886, 1888, 3 × 1892, 2 × 1893, 1897, 1899); 10K (1829, 1845, 2 × 1849, 1859, 1865, 1887, 1891, 1893, 1896); odm. *Szczepanów* (liczne w woj. dolnośl., w woj. wlkp., w woj. młp.); cf. **Szczepaniec** (Ry1); Ry2
- SZCZEPEK** (1), K 1813; odp. gw. ciesz. *szczepek* 'młode drzewko do posadzenia' (SGŚC); cf. **Szczepan**; Ry1, Ry2
- SZCZEPONEK** cf. **SZCZEPANEK**
- SZCZEPONIEC** (3), 3E (1807, 1808, 1825); cf. **Szczepan**; M 1714, Ry2(0)
- SZCZERBA** (5), AMC 1860; 4K (1833, 1870, 1898, 1900); odp. *szczyrba* 'wyrwa' (Ry1, T); n. czes. *Ščerba* (DM); M 1699, Ry2
- SZCZERBINA** (1), K 1828; cf. **Szczerba** (Ry1); możliwe odm. *Szczerbin* (woj. wlkp., pow. pilski, gm. Łobżenica); Ry2
- SZCZERBOWSKI** (4), AMC 1824; 3K (1890, 1894, 1897); odm. *Szczerbice* (woj. śl., pow. rybnicki, gm. Gaszowice), < *Szczerbowo* (kol. w woj. podlas., pow. sokólski, gm. Sidra), < *Szczerbin* (woj. wlkp., pow. pilski, gm. Łobżenica); Ry2
- SZCZEREK** (1), E 1871; odp. gw. młp. *szczyrek* 'gleba piaszczysta' (T), < *szczyry* 'hojny' (Ry1); Ry2
- SZCZĘSNY** (6), 3AMC (1818, 2 × 1880); 3K (2 × 1849, 1852); I. odp. stp. *szczęsny* 'szczęśliwy' (Ry1, T); II. odim. *Szczęsny* (SNNP, Le); L, M 1630, Ry2
- SZCZOTEK** (2), 2K (1856, 1888); cf. **Szczotka**; Ry2
- SZCZOTKA** (10), 3AMC (2 × 1818, 1870); E 1872; 6K (1849, 1854, 1883, 1887, 1890, 1898); odp. gw. młp. *szczotka* 'rodzaj tasiemki do podszywania dolnego brzegu spódnicy

- w celu zabezpieczenia jej przed strzępieniem' (MSGP); *M* 1722, Ry2, SNNP, T
- SZCZUKA** (115), 4AMC (2 × 1818, 2 × 1880); 86E: 40 [1801–1839], 6 [1840–1859], 40 [1860–1900]; 25K (3 × 1801, 3 × 1805, 15 × 1813, 1824, 1829, 1845, 1897); odpap. gw. ciesz., gw. śl., gw. maz., i gw. kasz. < stp. *szczuka* 'szczupak' (SNNP, T, ZSG); *M* 1722, Ry1
- SZCZURAK** (1), K 1802; cf. **Szczurek**; Ry2
- SZCZUREK** (122), 119E: 26 [1800–1839], 7 [1840–1859], 86 [1860–1900]; 3K (2 × 1805, 1845); I. odpap. gw. ciesz. *szczurek* 'źródełko, strużka wody wypływająca ze zbocza' (ZSG), < *szczur*; II. od n. *Szczur* (T); *L*, *M* 1722, Ry2
- SZCZYG** (1), E 1890; odpap. *szczygiel* 'gatunek ptaka'
- SZCZYGAJ** *Ludwig* (1), AMC 1818; cf. **Szczygiel**
- SZCZYGIEŁ** (25), 2AMC (2 × 1818); 22E (1810, 3 × 1813, 4 × 1886, 5 × 1889, 3 × 1893, 2 × 1896, 2 × 1898, 2 × 1899); K 1897; odpap. *szczygiel* 'gatunek ptaka' (BSZ, T); *M* 1683, MC, Ry2
- SZCZYK** (1), K 1825; odpap. gw. ciesz. *szczykać* 'dzielić na kawałki za pomocą ostrego narzędzia' (ZSG); też < gw. młp. i gw. kresowych 'mieć czkawkę, czkać' (MSGP); Ry2(0)
- SZCZYPKA** (15), 3E (1811, 1892, 1899); 12K (4 × 1805, 1810, 2 × 1813, 1824, 1845, 1849, 1850, 1897); I. odpap. gw. ciesz. *szczypka* 'szczypawka, skorek (owad)' (ZSG), < stp. *szczypta* (SNNP); też 'wąski, długi kawałek drewna, szczapa' (SGŚC); II. od n. *Szczypta* (Ry1, T); Ry2
- SZCZYPUŁA** (1), E 1874; odpap. gw. młp. *szczypać* 'dzielić drewno siekierką na drobne kawałki, szczapy' (MSGP); Ry2
- SZCZYRBA** (41), 12E (3 × 1885, 2 × 1887, 3 × 1889, 2 × 1892, 2 × 1894); 29K (17 × 1805, 1806, 1807, 1819, 1824, 2 × 1849, 1854, 1880, 1881, 1894, 1897, 1899); odpap. *szczyrba* < gw. ciesz. 'miejsce wyszczerbienia' (ZSG); też < stp. 'cios, raz' (SStpAK); *M* 1687, Ry2, T
- SZCZYRBOWSKI** (14), 3AMC (1818, 2 × 1870); 11K (1874, 1882, 1887, 1888, 1892, 1894, 5 × 1899); odm. *Szczerbowo* (kol. w woj. podlas., pow. sokólski, gm. Sidra); Ry2
- SZCZYRK** (4), 4E (1874, 1892, 2 × 1895); I. odm. *Szczyrk* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim; dziś w woj. śl., pow. bielski); II. odpap. gw. ciesz. i gw. śl. *szczyrk* 'żwirowata ziemia' (MSGP, SGŚC), < *szczerk* 'piasek, ziarno' (SNNP); Ry2
- SZCZYRKOWSKI** (6), E 1899; 5K (1813, 1819, 2 × 1898, 1899); cf. **Szczyrk**; Ry2
- SZCZYRKUWA** (1), E 1801; odpap. gw. ciesz. i gw. śl. *szczyrkać* 'grzechotać'; też 'szczękać zębami ze strachu lub z zimna' (SGŚC), < *szczyrkowka* 'grzechotka' (SGŚC)
- SZEBESTA** (13), E 1888; 12K (3 × 1805, 1806, 1807, 1809, 1810, 2 × 1845, 1846, 1849, 1856); I. odim. *Sebastian* (Ry1); II. odpap. *szebsta* 'gadula' (L); n. czes. *Šebesta* (DM); *M* 1629, Ry2
- SZEBESTIAK** (1), E 1895; cf. **Szebesta**; n. czes. *Šebesták* (DM)
- SZEBIK** (1), K 1891; odim. *Sebastian* (Ry1); n. czes. *Šebík* (DM)
- SZEDEK** (1), K 1894; odpap. czes. *šedý* 'szary'; n. czes. *Šedek* (DM); Ry2
- SZEDER** (1), E 1818; odpap. *sad*, < *sadzać*, < *osad*, < stp. *szady* + niem. przyr. *-er* (pomieszczenie dwóch baz słowotwórczych)
- SZEDIŃSKI** (1), K 1805; odm. *Szedziec* (woj. dolnośl., pow. górski)
- SZEF** (1), E 1858; od niem. n. os. *Scheff* < odpap. śrwniem. *schaffære*, *scheffer* 'stwórcza', też 'sprawca, dozorca, zarządca'; Ry2
- SZEJDA** (1), K 1898; n. czes. *Šejda* (DM) < od niem. n. os. *Seidel* < odpap. śrdwniem. *swan*, *swane* 'łabędź'; Ry2
- SZELAĞ** (3), 3E (1804, 2 × 1899); odpap. *szelağ* (Ry1, T); *M* 1689, Ry2
- SZELIGA** (26), 26K (1803, 1805, 5 × 1810, 3 × 1813, 4 × 1845, 4 × 1849, 2 × 1874, 2 × 1888, 1890, 1892, 1896, 1899); odpap. *szeliga* 'drażek' (BSZ), < *szaleć*, < *szalony* (SNNP); n. czes. *Šeliga* (DM); *M* 1409, Ry2, T
- SZELINGER** (2), E 1827; K 1827; złoż. < odpap. śrwniem. *schell* 'głośny, wybuchowy' + stwniem. *gēr* 'włócznia z ostrym, żelaznym grotem'; Ry2

- SZELMA** (2), 2K (1862, 1880); odp. *szelma* < gw. ciesz. 'nicpoń, łotr' (ZSG); też < 'drapieżny zwierz' (Ry1, SNNP); Ry2
- SZEMICKI** *Jacob* (1), AMC 1870; odm. *Szemielino* (os. w woj. zach.pom., pow. stargardzki, gm. Dolice), < *Semice* (gm. w Czechach, pow. Nymburk); Ry2
- SZEMICZEK** cf. **SZYMICZEK**
- SZEMURA** (2), 2E (1816, 1833); cf. *Szymura*
- SZENDER** (3), 3E (2 × 1888, 1889); od n. niem. *Sinder* < odp. stwniem. *sind, sinda* 'wyprawa wojenna'; Ry2
- SZENDZIELORZ** (1), K 1805; odp. gw. śl. *szędzielorz* 'wyrabiający szędzioły, czyli gonty'; cf. **Szyndzielczyk**; Ry2
- SZEPPAN** *Edmund* (1), 1AMC 1818; cf. **Szczepan**; możliwe też < odm. *Szepetowice* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim); II. odim. *Stefan*
- SZERC** (1), E 1872; odp.; śrwniem. *schërz* 'żart, zabawa, gra', < gw. litew. *szerchnąć* 'stuknąć, zaszeleścić' (SGPK, t. 5); n. czes. *Šerc* (DM); Ry2
- SZERMAŃSKI** (2), 2K (1845, 1849); od niem. n. os. *Schërmann* < odp. śrwniem. *schërmer* 'szermierz'
- SZERSZENIK** (1), K 1801; odp. *szerszeń*;
- SZERSZNIK** (2), 2K (2 × 1805); M 1636
- SZERSZNIK** cf. **SZERSZENIK**
- SZERUDA** (2), 2E (1882, 1885); odp. *szerzyć*, *szeroki*; M 1687, Ry2
- SZERY** (2), 2K (1856, 1878); odp. gw. ciesz. *szery* 'uprząż konia' (MSGP), < czes. *šery* 'ciemnoszary'
- SZEWczyk** (44), 2AMC (1818, 1870); 23E (1823, 1826, 1829, 1831, 1852, 2 × 1856, 3 × 1860, 2 × 1862, 3 × 1869, 1874, 1887, 1888, 1890, 1893, 1897, 2 × 1899); 19K (1805, 1810, 4 × 1813, 1833, 1834, 1842, 1870, 1871, 4 × 1875, 1877, 1890, 1898 1900); odp. *szewczyk* 'czeladnik szewski' (T), < *szewc* (BSZ, Ry1); Le, M 1687, MC, Ry2
- SZEWICZEK** cf. **SZEWIECZEK**
- SZEWIECZEK** (31), 4AMC (1818, 3 × 1860); 25E (1816, 1823, 1824, 1825, 1826, 2 × 1828, 2 × 1856, 1860, 1861, 1862, 1863, 1869, 1870, 1871, 1874, 1888, 1890, 1893, 1897, 4 × 1899); 2K (1826, 1859); odp. gw. ciesz., gw. śl., gw. młp., gw. maz. i gw. kasz. *szewiec* 'szewc' (MSGP, SGŚC), < *szewc* (Ry1); Ry2; **SZEWICZEK** *Ahtur* (1), AMC 1818; Ry2
- SZFARCZYK** (1), K 1889; odp. *szwarz* < *szwacz* 'krawiec'; Ry2
- SZHLAMA** (1), K 1809; odim. żyd. *Shlama* < *Szlama*
- SZICHAN** (1), K 1834; n. czes. *Šichan* (DM)
- SZIDAK** (1), K 1842; n. czes. *Šidák* (DM)
- SZILBERG** (1), K 1849; adapt. (spolsz. wariant) niem. n. os. *Schilberg* < odm. *Schildberg* (dziś *Kazanów*, woj. dolnośl., pow. strzeliński); Ry2
- SZILDER** (4), 4K (3 × 1849, 1871); od niem. n. os. *Schindler* < odp. śrwniem. *schindeler* 'gonciarz'; Ry2
- SZIMECZEK** cf. **SZYMECZEK**
- SZIMEK** (4), 4K (1801, 1854, 1859, 1862); odim. *Szymon*; n. czes. *Šimek* (DM)
- SZIMKO** (3), 3K (1816, 1831, 1854); odim. *Szymon*; n. słowac. *Šimko* (DM)
- SZINDLER** (3), E 1895; 2K (1845, 1846); cf. **Szilder** (DM); Ry2; **SZITLER** (1), K 1813; przekszt. n. *Szindler*; Ry2
- SZINKALA** (1), K 1845; odp. *szynkować* 'obsługiwać klientów, podając napoje' (SGŚC)
- SZIP** (1), K 1835; odp. gw. ciesz. *szyp, sip* 'szypszyzna, dzika róża, też jej owoce' (ZSG), czes. *šíp* 'rodzaj strzały', < gw. ciesz. *szypłać, siptać* 'usiłować rozwiązać węzeł, supeł'; też 'szukać po kieszeniach' (ZSG), < dawn. *szypel* 'węzeł'; Ry2
- SZIPULA** (1), K 1861; cf. **Szip**; n. czes. *Šipula* (DM)
- SZIPULAS** (1), K 1849; cf. **Szipula**
- SZITLER** cf. **SZINDLER**
- SZKANDERA** (17), 15E (6 × 1801, 3 × 1804, 2 × 1808, 1876, 1883, 1890, 1895); 2K (1805, 1894); odp. stp. *kandor* < łac. *candor* 'czystość, niewinność, prostota obyczajów', < *kędzierz* < *kander* (L); M 1621, Ry2
- SZKATEK** (1), K 1801; odp. gw. śl. *szkat* 'gra w karty', < *szkatuła* 'skrzyneczka, pudełko'

- SZKATUŁA** (3), 3K (1849, 1859, 1860); odpap. *szkatuła* 'skrzyneczka, pudełko'; L, Le, M 1647, Ry2
- SZKLORZ** (9), 9E (1875, 1876, 2 × 1879, 1882, 2 × 1884, 2 × 1889); gw. ciesz. i gw. śl. *szklorz* 'szklarz'; też 'człowiek, który oszukuje' (ZSG); M 1630, Ry2
- SZKODA** (2), 2K (1892, 1894); odpap. *szkoda* (T); n. czes. *Škoda* (DM); M 1745, Ry2
- SZKOŁA** (1), K 1849; odpap. *szkoła* (T); n. czes. *Škola* (DM); Ry2
- SZKOPEK** (2), 2K (1834, 1872); odpap. gw. ciesz., gw. młp., gw. maz., gw. włkp., gw. kasz. i gw. Pom. Pd., *szkopek* 'naczynie do udoju' (MSGP, ZSG); n. czes. *Škopek* (DM); Ry2
- SZKOWRONEK** cf. **SKOWRONEK**
- SZKROBAL** (1), K 1813; odpap. psł. *skribiti* 'zdrapywać, pisać', czes. < *skribiti*, < gw. ciesz. *szkrobać* 'obierać ziemniaki, jarzyny'; też 'brzydko pisać' (SGŚC); n. czes. *Škrobal* (DM)
- SZKRUBKA** (2), 2K (1805, 1813); cf. **Szkrobal**
- SZKRYBA** (1), K 1826; odpap. *skryba* < łac. *scriba* 'pisarz'; cf. **Szkrobal**
- SZKUBERT** (1), K 1894; odpap. gw. ciesz. i gw. śl. *szkubać* 'drzeć pierze' (MSGP, SGŚC)
- SZKUBIEN** (1), E 1816; cf. **Szkubert**
- SZKUBNIA** (14), AMC 1880; 12E (1807, 1809, 1840, 3 × 1868, 1872, 2 × 1889, 2 × 1892, 1895); K 1809; cf. **Szkubert**; M 1621
- SZKUCIK** (1), K 1875; odpap. gw. ciesz. *szkut* 'włos' (SGŚC); też < gw. śl. i gw. młp. 'chłopak, często nieznośny' (MSGP), < gw. śl. i gw. młp. 'twardy, krótki włos, zwłaszcza w sierści zwierząt' (MSGP), < stp. 'pieniądz włoski' (SStpAK); Ry2
- SZKUDEK** (1), K 1805; odpap. gw. śl. i gw. młp. *szkudły* 'gonty' (MSGP), < *szkud* 'dawna jednostka monetarna'
- SZKUDNIK** (1), K 1834; cf. **Szkudek**
- SZKUDRZYK** (1), E 1894; cf. **Skudrzyk**
- SZKUTA** (1), E 1807; odpap. *szkuta* < gw. góral. 'szczecina' (SGŚC); też < 'mały statek rzeczny' (Ry1, SNNP, T); n. czes. *Škuta* (DM); M 1580, Ry2
- SZKUTALA** (1), E 1890; odpap. *szkut* < gw. śl., gw. młp. 'chłopak, często nieznośny' (MSGP); też < gw. śl. i gw. młp. 'twardy, krótki włos, zwłaszcza w sierści zwierząt' (MSGP)
- SZKUTEK** (82), 2AMC (2 × 1818); 80E: 21 [1801–1839], 3 [1840–1859], 56 [1860–1900]; cf. **Szkuta**; Ry1, Ry2
- SZKWARA** (2), AMC 1818; K 1893; odpap. gw. ciesz. *szkwarzić* 'smażyć' (SGŚC), < *skwara* 'upał, spiekota', < odpap. *skwar*; n. czes. *Škwara* (DM); Ry2
- SZLACHCIC** (2), 2K (1824, 1829); odpap. *szlachcic*; cf. **Szlachta**; Ry2
- SZLACHTA** (50), 11E (1826, 1854, 1863, 1872, 3 × 1875, 3 × 1877, 1881); 39K (2 × 1805, 1809, 11 × 1813, 1829, 1845, 4 × 1847, 1848, 2 × 1849, 2 × 1859, 3 × 1861, 1866, 1868, 1888, 1889, 1890, 1891, 1892, 1894, 1895, 1897, 1899); odpap. *szlachta* (Ry1, SNNP, T); też < gw. ciesz. 'rzeźnia, miejsce uboju' (SGŚC); n. czes. *Šlachta* (DM); M 1706, Ry2; **SCHLACHTA** (1), E 1816; zgerm. wariant n. *Szlachta*; Ry2
- SZLAER** cf. **SCHLAUER**
- SZLAGER** (1), K 1893; od niem. n. os. *Schlager* < odpap. śrwniem. *schlagen* 'dokonywać wyrębu', < niem. *Schläger* 'zabijaka'; Ry2
- SZLAMA** (2), 2K (1805, 1849); I. odpap. gw. ciesz. *szlam* 'muł węglowy'; też 'muł w stawach', 'osad powstający podczas fermentacji wina' (ZSG); II. odim. *Salomon*; Ry2
- SZLAMPA** (1), K 1871; od niem. n. os. *Schlampa* < odpap. *schlampig* 'niedbały, niechlujny'; por. też ap. śrwniem. *slam* 'muł, błoto, bagno'; n. czes. *Šlampa* (DM)
- SZLAPETA** (1), E 1888; n. czes. *Šlapeta* (DM)
- SZLAUER** cf. **SCHLAUER**
- SZLAUR** cf. **SCHLAUER**
- SZLAURA** (4), 4E (1801, 1806, 1807, 1811); cf. **Schlauer**
- SZLAUROWA** *Emma* (1), E 1865; cf. **Schlaur**
- SZLAUZ** (1), E 1866; cf. **Schlauer**; Ry2
- SZLEMMER** (1), K 1871; adapt. niem. n. os. *Schlemmer* < śrwniem. *slam* 'muł, błoto, bagno'

- SZLESINGER** (1), K 1813; adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Schlesinger* (< odetn. niem. *Schlesinger* 'pochodzący ze Śląska, Ślązak'); n. czes. *Šlesinger* (DM); A, Ry2
- SZLEZAK** cf. **SLEZAK**
- SZLOGA** (1), K 1824; I. odp. gw. ciesz. *szloga* 'rampa' (SGŚC); II. od niem. n. os. *Schlag* < odp. śrwniem. *slac* 'kawałek lasu przeznaczonego do wycięcia'; por. też < śrwniem. *sleiger* 'woalka, chustka na głowę'
- SZLOSAREK** (1), K 1894; odp. stp. *ślusar*, *ślosar*, < *ślusarz*; n. czes. *Šlosárek* (DM); Ry2
- SZLOSARZ** (1), K 1897; cf. **Szlosarek**
- SZLUCHTIK** (1), E 1887; odp. gw. ciesz. *szluchtać* 'płukać' (SGŚC)
- SZŁAPEK** (1), K 1844; odp. gw. ciesz. < stp. *szłapa* 'stopa' (SGŚC); Ry2
- SZMAJ** (2), 2K (1891, 1897); cf. **Szmaja**; Ry2, T
- SZMAJA** (1), K 1813; odp. *szmaja* < gw. ciesz. 'ulicznica' (SGŚC); też < gw. młp., gw. maz., gw. wlkp. i gw. Pom. Pd. 'człowiek leworęczny, mańkut' (MSGP)
- SZMAT** (1), K 1833; odp. *szmata*; n. czes. *Šmat* (DM); Ry2
- SZMEK** (16), 16E (1805, 4 × 1882, 1884, 6 × 1887, 2 × 1891, 1895, 1898); odp. gw. ciesz. *szmakować* 'smakować' (SGŚC); L, M 1671, Ry2
- SZMER** (13), 13K (5 × 1813, 1815, 2 × 1824, 1863, 1866, 1868, 1872, 1893); odp. *szmer* 'szelest'; Ry2
- SZMID** (2), 2K (1888, 1889); n. niem. (A, DN, Ry1, SNNP, T); Ry2
- SZMIED** cf. **SCHMIDT**
- SZMIGUŁA** (1), K 1891; odp. *śmigać*
- SZMIRA** (3), 3K (1804, 1835, 1875); odp. gw. młp. i gw. Kresów Pd. *szmir* 'smar do wozu' (MSGP)
- SZMUSTER** (6), 6K (3 × 1813, 1816, 1823, 1849); adapt. niem. n. os. *Schmutz* < odp. śrwniem. *smuz* 'pocałunek', < niem. n. os. *Schmetzer* < odp. *Smetzer* 'gadula', też 'oszczerca'
- SZMUTZER** (1), K 1813; od niem. n. os. *Schmutz* < odp. śrwniem. *smuz* 'pocałunek'
- SZNABEL** (2), 2K (1835, 1836); odp. *szabel* 'narzędzie do upuszczania krwi'; Ry2
- SZNAPKA** (23), 7AMC (3 × 1818, 4 × 1880); 16K (1813, 1824, 1825, 2 × 1845, 1859, 1865, 1867, 1868, 1889, 1890, 1892, 2 × 1893, 1894, 1896); odp. *sznapa* 'wódka, gorzałka' (Le); Ry2
- SZNEJDER** cf. **SCHNEIDER**
- SZNEJDERIN** cf. **SCHNEIDER**
- SZNEK** (1), K 1897; odp. *sznek* 'wałek z gwintem w kole zębatym' (T); Ry2
- SZNELA** (1), K 1873; adapt. niem. n. os. *Schnell* < odp. niem. *schnell* 'szybki'; Ry2
- SZNEPA** (1), K 1900; cf. **Sznap**
- SZNEPKA** (2), 2K (1878, 1898); cf. **Sznapka**; Ry2
- SZNICA** (1), K 1887; odp. gw. ciesz. *sznica* 'przednia część wozu, do której przymocowywano dyszel' (SGŚC), < gw. ciesz. *sznice* 'długie nogi' (SGŚC)
- SZNIRCH** (3), 3K (1836, 1842, 1850); I. odp. *sznyrzyć* 'szperać, szukać'; II. od niem. n. os. *Schnier*, *Schnerr* < odp. śrwniem. *schnider* 'krawiec'; Ry2
- SZNOR** cf. **SZNUR**
- SZNUR** (1), K 1813; odp. *sznur*; Ro; **SZNOR** (3), 3K (2 × 1859, 1860); Ry2
- SZNUREK** (3), 3K (1861, 1886, 1889); odp. *sznur*; Ry2
- SZOBLIK** (13), 13K (1805, 1813, 1836, 1845, 1849, 1850, 1859, 1864, 1866, 1891, 1894, 1897, 1900); I. odim. *Sobiestaw*; II. od zaimka *sobie* — tu w znac. 'sobek'; Ry2
- SZOC** (2), 2K (1805, 1849); I. odp. *socić* 'pchać, popychać'; II. od niem. n. os. *Schötz* < odp. śrdwniem. *schotte* 'wędowny kramarz lub szkocki domokrażca'; Ry2
- SZOFARCZYK** cf. **SZAFARCZYK**
- SZOJ** (2), 2K (1873, 1876); odp. *soja*, < *sójka*; Ry2(0)
- SZOLC** cf. **SCHOLZ**
- SZOLOMA** (1), K 1873; odim. *Salamon* (Ry1)
- SZOLONY** cf. **SZALONY**
- SZOLZER** *Zalma* (1), AMC 1869; od niem. n. os. *Scholz* < odp. śrwniem. *schultheixe* 'sołtys, wójt'
- SZOŁKOWSKI** (1), K 1899; odm. *Szołtany* (woj. podlas., pow. sejneński, gm. Puńsk); możliwe < odp. gw. ciesz. *szolić* 'szaleć' (ZSG); Ry2

- SZOŁTYS** (44), 44K: 21 [1801–1839], 11 [1840–1859], 12 [1860–1900]; odp. *sołtys* (BSZ, SNNP), < odp. gw. ciesz. *szołtyska* ‘szybki taniec ludowy’ (SGŚC); n. czes. *Šoltys* (DM); *M 1577*, Ry2
- SZOŁTYSEK** *Alois* (1), AMC 1880; cf. **Szołtys**; *M 1577*; n. czes. *Šoltýsek* (DM); Ry2
- SZONOWSKA** (f) (1), E 1856; cf. **Szonowski**
- SZONOWSKI** (39), AMC 1818; 26E (1869, 1872, 1875, 1878, 1879, 1881, 4 × 1884, 1886, 3 × 1888, 1890, 1891, 1892, 1895, 1896, 4 × 1898, 3 × 1899); 12K (1845, 1849, 1854, 1856, 1862, 1863, 1867, 1882, 1883, 1897, 2 × 1899); I. odm. *Szonów* (niem. *Schönhof*, obecnie w pow. Ostrawamiasto, w kraju morawsko-śląskim w Czechach, w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim) (BSZ); II. odp. niem. *schön* ‘ładny, piękny’; Ry2; **SCHONOWSKI** (1), E 1850; zgerman. wariant n. *Szonowski*; Ry2
- SZOPA** (5), 3E (1806, 2 × 1884); 2K (1889, 1896); odp. *szopa* (BSZ, Ry1, T), gw. śl. < *sopać* ‘obruszać się, rzucać się’ (BSZ, SNNP); *L, Le, M 1571*, MC; n. czes. *Šopa* (DM); Ry2
- SZOPIAK** (1), K 1878; odp. *szopa*; Ry2
- SZORECKI** (4), 4K (1805, 3 × 1813); I. odm. *Szorce* (woj. podlas., pow. moniecki, gm. Trzcianne); II. odp. gw. ciesz. *szor* ‘pas’ (SGŚC), < *szorować* ‘czyścić, pucować’
- SZORZOWSKI** (1), K 1899; odm. *Szarzyna* (woj. dolnośl., pow. trzebnicki, gm. Żmigród)
- SZOSTAK** *Franz* (1), AMC 1818; odp. gw. młp. i gw. wlkp. *szostak* ‘miara — pół kwarty’ (T), < gw. śl. *szost* ‘drag, żerdź’, < *szosty* (Ry1), < *szostać* ‘rozzucać’; *M 1636*, MC, Ry2; **SZOSTOK** (3), 3E (2 × 1805, 1878); gw. (śl.) wariant n. *Szostak*; n. czes. *Šostok* (DM); *M 1621*, Ry2
- SZOSTAL** (2), 2K (1887, 1901); cf. **Szostak**; Ry2
- SZOSTEK** (2), 2E (1801, 1886); cf. **Szostak**; *Le, M 1571*, MC, Ry1, Ry2
- SZOSTOK** cf. **SZOSTAK**
- SZOSTY** (1), K 1842; odp. *szósty* (Ry1); *M 1580*
- SZOTEK** (3), 3K (1804, 1805, 1809); odetn. *Szot* ‘Szkot’ (Ry1); *M 1588*
- SZOTT** (3), 3K (1805, 1822, 1898); cf. **Shottis**; BSZ, DM, Ry2
- SZPAN** cf. **SPAN**
- SZPANDLIK** cf. **SPANDLIK**
- SZPANDRA** (1), E 1811; adapt. n. niem. *Spöndel*; cf. **Spandel**; możliwe też < odp. *szponder* ‘mięso wołowe z grzbietu’
- SZPANDRZYCH** (2), 2E (1802, 1804); cf. **Szpandra**; **SZPANDRZYK** (67), 67E: 13 [1801–1839], 4 [1840–1859], 50 [1860–1900]; Ry2
- SZPIN** (2), 2E (1808, 1899); odp. gw. ciesz. *szpin* ‘metalowa sprzączka przy pasku’ (SGŚC); *M 1666*, Ry2
- SZPITZMACHER** *Maria* (1), AMC 1880; złoż. < odp. niem. *spitz* ‘spiczasty’ + gw. ciesz. *macher* ‘dobry robotnik, sprawny rzemieślnik’ < ‘robotnik pracujący na wysokościach’; Ry2
- SZPORYSZ** (2), 2E (2 × 1895); odp. gw. ciesz. *szporować* ‘oszczędzać’ (CSG)
- SZRADER** (1), K 1886; odp. niem. *Schneider* ‘krawiec’; *A, Ry2*
- SZRAJER** cf. **SCHREIER**
- SZRAM** (24), 24K (1804, 4 × 1805, 1813, 2 × 1815, 1830, 1836, 1837, 1845, 2 × 1847, 3 × 1849, 1853, 1857, 1859, 1862, 1891, 1893, 1895); I. odp. *szrama* ‘blizna, znamień’ (BSZ, MC, Ry1, T); II. od niem. n. os. *Schramme* (BSZ, Ry1) < odp. śrwniem. *schram(m)* ‘głęboka rana na ciele, blizna’; n. czes. *Šram* (DM)
- SZRAMKA** (1), K 1890; cf. **Szram**
- SZREDER** cf. **SCHRÖDER**
- SZREJER** cf. **SCHREIER**
- SZREK** (8), 8K (5 × 1813, 2 × 1815, 1840); adapt. niem. n. os. *Schreck* < odp. niem. *Schreck* ‘strach, przerażenie’; Ry2
- SZROETER** cf. **SCHRÖDER**
- SZROM** (1), K 1813; odp. stp. *srom* ‘wstyd’; n. czes. *Šrom* (DM); Ry2
- SZROMEK** (112), 112E: 46 [1801–1839], 7 [1840–1859], 59 [1860–1900]; cf. **Szrom**; n. czes. *Šromek* (DM); *M 1632*, Ry2
- SZROMKA** (1), E 1809; odp. stp. *srom* ‘wstyd’; cf. **Szromek**
- SZRONEK** (2), 2E (1851, 1881); odp. *szron*; Ry2

- SZRUBACZ** (4), 4K (1809, 1815, 2 × 1840); odap. gw. ciesz. *szrub* 'śruba' (ZSG); Ry2
- SZRUBARZ** (4), 4K (2 × 1813, 1843, 1845); cf. **Szubacz**; n. czes. *Šrubař* (DM); Ry2
- SZRULL** (1), E 1885; adapt. niem. n. os. *Schrull*, *Schrolle* < odap. śrwniem. *schrolle* 'bryła, gruda, rola'
- SZTALMACH** cf. **STALMACH**
- SZTANDERA** (2), 2E (2 × 1811); I. odap. *sztandar*; II. niem. n. os. *Stand* < odap. śrwniem. *stand* 'wielka becзка'; Ry2
- SZTEBEL** (1), E 1808; od niem. n. os. *Stebel* < odap. śrwniem. *stebeare* 'ten, który podpowiada formułę przysięgi'; Ry2
- SZTEC** cf. **STEC**
- SZTEFAN** cf. **STEFAN**
- SZTEFEK** cf. **STEFEK**
- SZTEFKA** cf. **STEFKA**
- SZTEFKOWA** *Emilie* (1), E 1808; cf. **Stefka**
- SZTEFLIK** (1), E 1887; cf. **Sztefan**; n. czes. *Šteflík* (DM)
- SZTENIK** (1), E 1807; odim. *Stanisław*
- SZTOREK** (2), 2E (1804, 1805); I. odap. gw. ciesz. *sztorcować się* 'przeciwstawiać się' (ZSG); II. od niem. n. os. *Storr* < odap. niem. *Storr* 'szpak'; n. czes. *Štorek* (DM)
- SZTROBEL** (2), 2E (1880, 1898); odap. stp. *postrobić* 'posilić, wzmocnić', < czes. *ostrabiti se* 'odzyskać siły'
- SZTUCHLIK** cf. **STUCHLIK**
- SZTURC** (56), 55E: 1 [1801–1839], 54 [1860–1900]; K 1828; adap. czes. *šturc* 'szeleśt'; możliwy spol. wariant niem. n. os. *Sturz* < odap. śrwniem. *stur* 'spadek, upadek'; n. czes. *Šturc* (DM); M 1577, Ry2
- SZTURM** (3), 3E (3 × 1894); I. odap. gw. śl., gw. maz. i gw. Pom. Pd. *szturm* 'sztorm, burza' (MSGP); II. n. czes. *Šturm* (DM) < od niem. n. os. *Sturm* < odap. niem. *Sturm* 'burza, wichura, sztorm'; Ry2
- SZTURZ** (1), E 1870; n. czes. od n. niem. *Stuhrz*; cf. **Szturc**; n. czes. *Šturz* (DM); Ry2
- SZTIWERTNIA** (61), AMC 1818; 60E: 14 [1801–1839], 5 [1840–1859], 41 [1860–1900]; odap. gw. ciesz. i gw. śl. *sztwiertnia* '28 arów' (CSG, MSGP), < *ćwiertnia* 'miara 36 garn-
- cy'; też 'pół korca' (T); **STWIERTNIA** (9), E 1862; 8K (1805, 2 × 1887, 1888, 1890, 1891, 1892, 1896); Ry2; **SZTIWERTNIA** (1), E 1873; wariant n. *Sztwiertnia*
- SZTYPER** (11), 11E (1861, 1870, 1875, 1876, 1879, 2 × 1883, 1886, 1890, 1894, 1899); od niem. n. os. *Stipper* < odap. śrwniem. *stoppen* 'wtykać, napychać, tuczyć'; też przen. 'ktoś, kto lubi jeść'; Ry2
- SZUBACZ** (5), 5K (2 × 1805, 1813, 1844, 1859); odap. *szuba* 'wierzchnie okrycie podbite futrem', < gw. *szubać* 'pchać, posuwać, powodując szmer', < niem. *Schub* 'pchnięcie, transport, rzut'
- SZUBERT** (19), 19K (1806, 6 × 1813, 1817, 2 × 1827, 1831, 1836, 1860, 1868, 1869, 1877, 1886, 1890, 1896); I. odap. gw. młp. *szubert* 'zatycka do pieca piekarskiego' (SGPK, t. 5); II. od niem. n. os. *Schubert* < odap. śrwniem. *schuowürthe* 'szewc'; Ry2
- SZUBNIA** *Jan* (1), AMC 1880; cf. **Szubacz**; odap. niem. *Schub* 'rzut'
- SZUCKA** *Anna* (1), AMC 1824; I. odm. *Szucie* (woj. kujaw.-pomor., pow. rypiński, gm. Skrwilno); II. od n. *Szucki*; Ry2
- SZUJANSKI** (1), K 1899; I. od hydr. *Szuja* (rzeka w pn.-zach. Rosji); II. odap. stp. *szuja* 'szuba, futro'; też 'koń — szkapisko, wywłoka' (SStpAK); n. czes. *Šujanský* (DM)
- SZUKALSKI** (1), K 1849; I. odm. *Szukalice* (woj. dolnośl., pow. siemiatycki, gm. Żórawina); II. odap. *szukać*; Ry2
- SZUL** (1), E 1818; I. odap. gw. ciesz. *szulać* 'wałkować w dłoniach, zwijać, gnieść' (ZSG), < *szulać się* 'poruszać się drobnymi kroczkami' (ZSG), < gw. góral. *szula* 'zacierka na mleku' (SGŚC); II. odim. *Sulistaw*, < *Sulimir*; Ry2
- SZULA** *Josef* (1), AMC 1818; cf. **Szul**; DM, Ry2
- SZULC** (7), 7K (1801, 6 × 1849); I. odap. gw. wlkp., gw. kasz. i gw. Pom. Pd. *szulc* 'belka, na której oparte są belki poprzeczne' (T); II. od niem. n. os. *Schulze* < odap. śrwniem. *schutheize* 'sołtys'; A, M 1634, Ry1, Ry2, T
- SZULCEK** (1), K 1805; cf. **Szulc**; n. czes. *Šulcek* od niem. n. os. *Schulz* (DM) < odap.

- śrwniem. *schutheize* 'sołtys', n. czes. *Šulcek* (DM); Ry2
- SZULER** (5), 5K (1813, 1820, 1825, 1829, 1849); odp. *szuler, szulerz* 'oszust, hazardzista', < gw. ciesz. *szulać* 'wałkować w dłoniach' (ZSG); Ry2
- SZULIK** *Paul* (1), AMC 1860; I. odim. *Sulistaw*, < *Sulimir*; możliwe też < *Urszula*; II. odp. gw. *szuliek* 'jastrząb, krogulec' (T); M 1568, Ry2
- SZULZ** cf. **SCHULZ**
- SZUMAN** (3), 2AMC (2 × 1880); E 1873; niem. n. os. *Schuman* (BSZ) < śrwniem. *schuoman* 'szewc'; adap. czes. *Šuman* (DM); Ry1, Ry2
- SZUMIK** (7), 6E (1884, 1886, 1890, 1891, 1895, 1897); K 1898; odp. *szumieć*; M 1718, Ry2
- SZURMA** cf. **SURMA**
- SZURMON** (93), 93E: 3 [1801–1839], 90 [1860–1900]; cf. **Surman**; Ry2
- SZUSTAL** (2), 2K (1813, 1896); odp. gw. ciesz. *szustać* 'ślizgać' (ZSG); Ry2
- SZUSTEK** (2), 2K (1809, 1813); I. odp. gw. ciesz. *szustek* 'chwast o żółtych kwiatach rosnący w zbożach' (SGŚC); cf. **Szustal**; II. od niem. n. os. *Szust* < odp. niem. *Szuster* < śrwniem. *schuoster* 'szewc' (Ry1, SNNP); M 1571, Ry2
- SZUSTER** (2), AMC 1870; E 1897; niem. n. os. (A, DM, L) < odp. śrwniem. *schuoster* 'szewc'; Ry2
- SZUŚCIK** (10), 3AMC (1818, 2 × 1880); E 1860; 6K (1801, 2 × 1813, 2 × 1856, 1897); odp. gw. ciesz. *szuścieć* 'szeleścić' (SGŚC), < *szust*, < *szustać* 'rozrzucać' (Ry1); cf. **Szustal, Szuster**; M 1878, Ry2
- SZUT** (37), 37E (1814, 2 × 1878, 2 × 1880, 1882, 2 × 1883, 5 × 1885, 1886, 4 × 1887, 5 × 1890, 2 × 1891, 1892, 2 × 1893, 3 × 1895, 1896, 2 × 1897, 3 × 1898); odp. gw. ciesz. i gw. młp. *szuty* 'niedobrze leżące — o ubraniu'; też < gw. młp. 'bez rogów' (MSGP, SGŚC); Ry1, Ry2
- SZUTA** (1), E 1885; cf. **Szut** (Ry1); n. czes. *Šuta* (DM); Ry2
- SZUTEK** (3), E 1804; 2K (1805, 1809); cf. **Szut**; M 1698; Ry2
- SZUWARKA** (1), K 1805; odp. gw. młp. *szuwar* 'trawa bagienna' (MSGP)
- SZWAB** (2), 2K (1819, 1830); odetn. *Szwab* 'pochodzący ze Szwabii' (Ry1, SNNP); n. czes. *Šváb* (DM); L, M 1629, Ry2
- SZWAŁ** (1), K 1810; odp. *szwał* 'nieczysta moc' (T); Ry2
- SZWAŁDA** (1), K 1899; adapt. niem. n. os. *Schwall* < odp. śrwniem. *swam* 'grzyb'
- SZWAM** (1), E 1898; odp. gw. śl. *szwam* 'grzyb modrzewiowy'; też 'gąbka' (MSGP); Ry2
- SZWAMER** (1), K 1838; złoż. (hybryda) < odp. gw. śl. *szwam* 'grzyb modrzewiowy', też 'gąbka' (MSGP); + przyr. niem. *-er*
- SZWANDA** (2), 2K (1865, 1866); odp. gw. ciesz. i gw. śl. *szwandrać* 'mówić niewyraźnie, niezrozumiale'; też 'mówić obcym językiem' (MSGP, SGŚC); n. czes. *Švanda* (DM); Ry2
- SZWARC** (136), AMC 1880; 112E: 21 [1801–1839], 91 [1860–1900], 23K (1801, 1813, 4 × 1815, 1816, 1860, 10 × 1876, 4 × 1883, 1900); I. odp. gw. ciesz. *szwarc* 'handel pokątny, przemyt' (SGŚC); też < gw. młp. 'pasta do butów' (MSGP); II. od niem. n. os. *Schwarz* < odp. śrwniem. *swarz* 'czarny, ciemnego koloru'; przezwisko odnoszące się do koloru skóry i włosów; DM, M 1577, Ry1, Ry2; **SWARC** (1), E 1885; Ry2; **SZWERC** (1), E 1875; Ry2; **SZWORC** (16), 16E (2 × 1801, 2 × 1802, 1803, 1804, 2 × 1805, 3 × 1807, 2 × 1811, 2 × 1812, 1814); wariant n. *Szwarc*; Ry1, Ry2
- SZWARKA** (2), 2K (2 × 1813); cf. **Szwarc**
- SZWARNY** *Josef* (1), AMC 1818; odp. gw. ciesz. i gw. młp. *szwarny* 'urodzivny, ładny'; też 'dosyć duży' (MSGP, SGŚC); n. czes. *Švarny* (DM)
- SZWARZ** (5), 5E (1813, 1821, 2 × 1868, 1898); cf. **Szwarc** (DM, Ry1); Ry2
- SZWEBLIK** (1), K 1892; cf. **Szwab**; Ry2
- SZWEDA** (18), 5AMC (3 × 1818, 1860, 1880); 13K (2 × 1805, 4 × 1813, 1849, 1859, 1863, 1870, 1884, 1895, 1898); odetn. *Szwed* 'pochodzący ze Szwecji' (Ry1); n. czes. *Švéda* (DM); Le, M 1687, Ry2

- SZWEDER** (1), E 1840; odap. śrwniem. *swēdeler* 'torba, worek skórzany, tłumok podróżny'; Ry2
- SZWEDIN** (1), K 1805; cf. **Szweda**
- SZWEDKA** (2), 2K (1813, 1814); cf. **Szweda**; Ry2
- SZWEHELKA** (1), K 1873; n. czes. *Švehelka* (DM)
- SZWEJCAR** (2), 2K (1875, 1889); odetn. *Szwajcar*; n. czes. *Švejcar* (DM)
- SZWELKA** (1), K 1871; odap. gw. śl. *szwele* 'drewniane belki, na których leżą szyny klejowe, podkłady kolejowe' (MSGP)
- SZWER** (1), K 1874; adapt. niem. n. os. *Schwer* < odap. śrwniem. *swert* 'miecz'; Ry2;
- SZWERZ** (1), E 1885
- SZWERC** cf. **SZWARC**
- SZWERZ** cf. **SZWER**
- SZWESTKA** (1), K 1807; odap. gw. śl. *szwestka* 'odmiana śliwki' (MSGP); n. czes. *Švestka* (DM); Ry2
- SZWIGRA** (1), K 1818; odap. gw. ciesz. *szwigra* 'szwagierka' (ZSG)
- SZWITA** (1), K 1844; odap. *świt*
- SZWOBLIK** (1), K 1835; odap. gw. ciesz. *szwob* 'karaluch'; też pogardl. 'Niemiec' (< odetn. *Szwab*) (SGŚC); cf. **Szwab**
- SZWORC** cf. **SZWARC**
- SZYBAŁA** (1), E 1874; odap. stp. *szybała* 'oszust' (SNNP); Ry2
- SZYBKA** (1), K 1866; odap. *szyba*; Ry2
- SZYDKO** *Zygfryd* (1), AMC 1870; odap. gw. ciesz. i gw. śl. *szydzić* 'okłamywać, oszukiwać' (SGŚ, SGŚC); Ry2(0)
- SZYDŁOWSKI** (12), 12K (2 × 1805, 1809, 1810, 1835, 2 × 1845, 1848, 1871, 1888, 1892, 1898); odm. *Szydłów* (liczne na terytorium Polski) (BSZ, MC, SNNP), < *Szydłowce* (*Шидловиці*, Ukraina, rej. husiatyński, obw. tarnopolski) (SNNP); Ry2
- SZYGUL** (2), AMC 1818; E 1831; odap. *szyga* 'przezwiśko Żyda'; też dawn. *sygać* 'ciskać, rzucić', < *syga* 'sroka'
- SZYGUT** (13), 2AMC (1818, 1860); 9E (1821, 1824, 2 × 1826, 1830, 1875, 1879, 1893, 1896); 2K (1894, 1897); cf. **Szygul**; M 1571
- SZYKUŁA** (2), 2K (1876, 1878); I. odap. *szyk* 'porządek'; II. od n. *Szyk* (Le); Ry2
- SZYMA** *Zygfryd* (1), AMC 1818; cf. **Szymon** (BSZ, Le, Ry1); Ry2
- SZYMALA** (19), 8AMC (2 × 1818, 6 × 1880); 11K (1805, 1809, 1859, 1863, 1889, 1891, 5 × 1900); cf. **Szymon** (Le, MC, Ry1); Ry2
- SZYMALAK** (1), K 1892; cf. **Szymon**; Ry2;
- SZYMALOK** (3), 3K (1833, 1841, 1855); gw. (śl.) wariant n. *Szymalak*
- SZYMALEK** (1), K 1865; cf. **Szymon**
- SZYMAŁA** (2), 2K (2 × 1890); cf. **Szymon** (Ry1); Ry2
- SZYMANIEC** (1), K 1900; cf. **Szymon** (Le); M 1631, Ry2
- SZYMANIK** (3), 3K (1811, 1819, 1896); cf. **Szymon**; M 1683, Ry2
- SZYMAŃSKI** (23), AMC 1880; 2E (1872, 1874); 20K (5 × 1813, 1823, 1824, 1829, 3 × 1830, 1837, 3 × 1849, 1859, 1863, 1870, 1890, 1893); odm. *Szymany* (liczne w woj. podl., w woj. warm.-mazur., w woj. wlkp.) (MC); Le, Ry2
- SZYMBERSKI** (1), K 1871; odm. *Szymbory* (woj. warm.-mazur., pow. elbląski, gm. Godkowo); Ry2
- SZYMECZEK** (6), AMC 1880; 2E (1874, 1895); 3K (1831, 2 × 1885); odim. *Szymon*; M 1647, Ry2; **SZIMECZEK** (2), 2K (1887, 1895); n. czes. *Šimeček* (DM)
- SZYMICZEK** (12), 6E (1808, 1872, 1873, 1878, 1890, 1893); 6K (1859, 1861, 1876, 1888, 1893, 1898); cf. **Szymon** (Le); Ry2; **SZEMICZEK** (3), 3E (1891, 1892, 1898); gw. wariant n. *Szymiczek*; M 1682, Ry2
- SZYMICZKA** (2), 2K (1813, 1822); cf. **Szymiczek**
- SZYMIK** (3), AMC 1818; 2E (1805, 1888); cf. **Szymon** (MC, Ry1); M 1667, Ry2
- SZYMKO** (3), 3K (1813, 1827, 1829); cf. **Szymon** (Ry1, SNNP); Ry2
- SZYMON** (1), K 1817; M 1571, odim. *Szymon* (Le, MC, Ry1); L, Ry2
- SZYMOŃSKI** (2), 2K (1845, 1846); odm. *Szymony* (woj. maz., pow. miński, gm. Kałuszyn), < *Szymanowo* (liczne woj. warm.-mazur., w woj. wlkp.); cf. **Szymon** (L); M 1696, Ry2

SZYMSKI (1), K 1840; cf. **Szymoński** Ry2

SZYMSZA (7), E 1825; 6K (1830, 1887, 1889, 1890, 1892, 1894); cf. **Szymon**; M 1728, Ry2(0)

SZYMURA (25), 19E (17 × 1817, 1882, 1883); 6K (1885, 2 × 1887, 2 × 1890, 1898); cf. **Szymon**; Ry2

SZYMURDA (20), 20E (1820, 1822, 2 × 1825, 2 × 1827, 1830, 2 × 1879, 3 × 1887, 3 × 1888, 3 × 1893, 1896, 1898); cf. **Szymura** (L); M 1588, Ry2

SZYNDZIELCZYK (1), K 1805; I. odm. *Szyndzielnia* (woj. śl., pow. bielski, gm. Wilkowice, dawn. również *Szędzielnia*); II. od oron. *Szyndzielnia* (szczyt w Beskidzie Śląskim); III. odap. gw. ciesz. *szyndziol* 'gont'; cf. **Szendzielorz**

SZYŃSKI (1), K 1867; I. odm. *Szynowo* (os. w woj. warm.-mazur., pow. olsztyński, gm. Barczewo); II. odap. gw. ciesz. i gw. młp. < stp. *szynk* 'wyszynk, knajpa' (MSGP, ZSG), < gw. młp., gw. maz., gw. wlkp., gw. Pom.

Pd., gw. kasz., gw. Kresów Wsch. *szyna* 'żelazna obręcz na kole wozu' (MSGP); możliwe przezwisko szynkarza; Ry2

SZYPULA (14), 14K (2 × 1813, 1832, 1835, 1838, 1845, 2 × 1849, 2 × 1859, 1866, 2 × 1869, 1873); odap. gw. młp. i gw. wlkp. *szypuła* 'część pióra ptasiego, stosina' (MSGP); Ry2(0)

SZYPUTA (2), 2K (1830, 1865); I. odap. *siposz* 'człowiek orkiestry wojskowej grający na fujarce', < gw. śl. *szyp* 'roślina — dzika róża, też owoce' (MSGP); por. też ap. gw. ciesz. *szyptać* 'szukać po kieszeniach'; też 'robić coś drobnego, misternego' (SGŚC); II. od węg. n. os. *Sipos* < odap. węg. *sipos* 'gwiżdżący'; Ry2

SZYSZKA (1), K 1805; odap. *szyszka* (Ry1, T); M 1683, MC, Ry2

SZYSZYŃSKI *Johann* (1), AMC 1872; I. odm. *Szyszyn* (woj. wlkp., pow. koniński, gm. Ślesin); II. odap. *szyszka*; Ry2

Ś

- ŚLADCZYK** (3), 3K (2 × 1805, 1873); cf. **Śladcze**; Ry2
- ŚLADECZEK** (14), 14K (1805, 1809, 5 × 1813, 1814, 1834, 3 × 1845, 1859, 1864); cf. **Śladek**; n. czes. *Sládeček* (DM); Ry2
- ŚLADEK** (3), 3K (1833, 1849, 1871); odpap. *śladek* < stp. ‘tylna część ciała człowieka, pośladek’ (SStp.), < gw. kasz. < stp. ‘pośladek, pośladki’ (MSGP); też < gw. kasz. i gw. Pom. Pd. ‘tylna część wozu’ (MSGP); n. czes. *Sládek* (DM); Ry2
- ŚLEDZIŃSKI** (2), 2K (1892, 1890); odm. *Śledzianów* (woj. podlas., pow. siemiatycki); Ry2
- ŚLEDŹ** (2), 2K (1889, 1894); odpap. *śledź* (Ry1, T); Ry2
- ŚLEZIŃSKI** (2), 2K (1888, 1900); cf. **Śledziński**; możliwe odpap. *zleźć* < dawn. *sleść* ‘zejść z czegoś; też ‘złuszczyć się z powierzchni’; Ry2
- ŚLIMAK** (2), 2K (1886, 1890); odpap. *ślimak* (T, MC, Ry1, SNNP); *M 1580*, Ry2
- ŚLIWAR** (1), K 1813; cf. **Śliwka**
- ŚLIWECZKA** (1), K 1875; cf. **Śliwka**; n. czes. *Slivečka* (DM); od n. *Śliwka*
- ŚLIWIK** (1), K 1801; cf. **Śliwka**; Ry2
- ŚLIWKA** (145), 2AMC (2 × 1880); 100E: 1 [1801–1839], 4 [1840–1859], 95 [1860–1900]; 43K: 9 [1801–1839], 3 [1840–1859], 31 [1860–1900]; I. odpap. *śliwka* (L, MC, Ry1, T), < *śliwa* (BSZ); II. od n. *Śliwa*; n. czes. *Slívka* (DM); *M 1692*, Ry2
- ŚLIŻ** (42), 15E (2 × 1878, 1880, 1882, 1883, 1885, 5 × 1887, 1890, 1891, 1892, 1897); 27K (1801, 1802, 1804, 2 × 1805, 2 × 1806, 1807, 1808, 3 × 1810, 5 × 1856, 6 × 1867, 1869, 1890, 1891, 1892); odpap. *śliz* ‘mała rybka z rodziny karpiovatych’ (SW); n. czes. *Šliž* (DM); L, *M 1453*, Ry2
- ŚLÓSAREK** (2), 2K (1805, 1898); odpap. *ślusarz* (Ry1); Ry2
- ŚMIECHOTA** (3), 3K (1832, 1892, 1898); odpap. gw. młp. *śmiechnąć* ‘uśmiechnąć się’ (MSGP), < *śmiechota* (Le)
- ŚMIEJA** (2), 2K (1894, 1898); odpap. stp. *śmiejać się* ‘uśmiechać się’ (SStpAK); Le, *M 1632*, MC, Ry2; **SMIEJA** *Adolf* (1), AMC 1818; n. czes. *Směja* (DM)
- ŚMIEJOWSKI** (1), E 1879; cf. **Śmieja**; Ry2
- ŚMIETAN** (2), 2K (1830, 1864); odpap. *śmietana* (Ry1)
- ŚMIŁOWSKA** (f) (1), E 1869; cf. **Śmiłowski**
- ŚMIŁOWSKI** (27), 27E (2 × 1801, 1808, 1819, 4 × 1825, 1832, 1876, 7 × 1879, 4 × 1882, 1885, 3 × 1889, 1892, 1898); odm. *Śmiłowice* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie *Smilovice*, pow. Frydek-Místek w Czechach); *M 1647*, Ry2
- ŚNIEGOŃ** (187), 6AMC (3 × 1818, 1860, 1870, 1880); 164E: 36 [1801–1839], 24 [1840–1859], 104 [1860–1900]; 17K (6 × 1805, 3 × 1813, 1846, 1847, 1848, 1849, 1859, 3 × 1900); odpap. *śnieg* (L); *M 1653*, Ry2
- ŚNIEGOWSKI** (1), K 1849; I. odm. *Śniegocin* (woj. maz., pow. płocki, gm. Radzanowo); II. odpap. *śnieg* (Ry1); Ry2
- ŚPIWOK** (1), K 1870; odpap. gw. ciesz. *śpiywok* ‘osoba prowadząca śpiew na pogrzebach, pielgrzymkach’ (SGŚC); *M 1729*
- ŚWIDER** (105), 88E: 13 [1801–1839], 6 [1840–1859], 69 [1860–1900]; 17K (1801, 7 × 1805, 1810, 1813, 2 × 1828, 2 × 1845, 3 × 1846); odpap.

- świder* 'narzędzie do wiercenia otworów'; też 'zez lub człowiek zezowaty' (SW); BSZ, L, M 1621, Ry1, Ry2, T; **SWIDER** Johann (1), AMC 1818; Ry2; wariant n. *Świder*; **ŚWIEDER** (1), E 1809; odp. gw. ciesz. *świeder* 'świder' (SGŚC); M 1683
- ŚWIDEREK** (3), 3K (2 × 1801, 1893); I. odp. *świderek* (Ry1, T); II. od n. *Świder* (T); M 1647, Ry2
- ŚWIDERKO** (1), K 1823; cf. *Świder*; Ry2
- ŚWIDERNOCH** (6) 6K (1862, 1864, 1966, 1867, 2 × 1870); złoż. od przezwiska dwuczłonowego < gw. ciesz. *świdraty* 'ułomny' + gw. *nocha* 'noga' < 'chora noga', < gw. ciesz. *świeder* 'świder' (SGŚC) + *nosić* < 'ślusarz'
- ŚWIDERNOSZ** (1), K 1865; cf. *Świdernoch*
- ŚWIECA** (1), E 1840; odp. *świeca*
- ŚWIEDER** cf. **ŚWIDER**
- ŚWIERCZEK** (5), 2E (1807, 1813); 3K (1816, 1817, 1827); I. odp. *świerczek* (BSZ, L, T); < *świerszcz* (Ry1); II. odm. *Świerczek* (woj. maz., pow. szydłowiecki; woj. świętokrz., pow. skarżyński); III. od nazwy herbu szlacheckiego, którym pieczętowały się rody na Śląsku i na Morawach (HP); IV. od oron. *Świerczek* (góra w Beskidzie Wyspowym; też szczyt w Górach Izerskich); Ry2
- ŚWIERKIEWICZ** (3), 3K (1845, 2 × 1846); odp. gw. młp. *świerk* 'modrzew' (MSGP), < gw. ciesz. *świyrk* (to samo znac.) (SGŚC); Ry2(0)
- ŚWIERKOL** (1), K 1874; cf. **Świerkot**
- ŚWIERKOT** (9), 9K (1807, 5 × 1813, 1824, 1828, 1889); odp. gw. ciesz. *świerkać*, < *ćwierkać* (SGŚC); Ry2
- ŚWIERZOŃ** (1), K 1897; cf. **Świeży**
- ŚWIEŻY** Rozalia (1), AMC 1880; odp. *świeży* 'nowy'; też 'czerstwy, rześki'; M 1699, Ry2; **ŚWIYŻY** (1), E 1858; odp. gw. ciesz. *świyży* < stp. 'niezepsuty, zachowany w dobrym stanie'; też 'nowy' (ZSG)
- ŚWIĘCZEK** (5), 2AMC (2 × 1870); 3K (1876, 1885, 1899); odim. *Świętostaw*, < *Świętomir*; Ry2
- ŚWIĘSZEK** (1), K 1889; cf. **Świerczek**; odp. gw. ciesz. *ćwiynczeć* 'marudzić' (SGŚC); Ry2
- ŚWIĘTONIŃ** (3), 3K (1892, 1896, 1900); odp. *święty*; Ry2
- ŚWIŃCZYK** (2), 2K (1886, 1899); I. odm. *Świniów* (woj. maz., pow. szydłowiecki); II. odp. *świnia*
- ŚWIŃKOSZ** (2), 2K (1880, 1898); odp. gw. ciesz. *świnkorz* 'handlarz świniami' (SGŚC); Ry2
- ŚWIRCZEK** (1), K 1824; odp. stp. *śwircz* 'owad skaczący' (SStp.); M 1644, Ry2
- ŚWIRGOL** (1), K 1827; odp. gw. ciesz. *świergolić* 'o ptakach — śpiewać' (SGŚC)
- ŚWIRKO** (7), 7K (7 × 1805); cf. **Świrgol**; Ry2
- ŚWIRKOWA** Elvire (1), K 1813; cf. **Świrko**
- ŚWIYŻY** cf. **ŚWIEŻY**

T

- TACINA** (22), AMC 1818; 20E (1801, 2 × 1807, 1810, 1812, 1816, 1830, 1833, 1856, 1872, 1879, 2 × 1881, 2 × 1887, 2 × 1888, 1890, 2 × 1894); K 1859; I. odap. gw. ciesz. i gw. śl. *tacik* ‘ojciec’ (MSGP, SGŚC); też ‘dziadek’ (SGŚ, SGŚC), < *tacin* ‘należący do taty’ (L); II. odim. *Tatomir*; M 1644, Ry2
- TACK** (1), K 1892; n. niem. (FAM, DN); Ry2
- TACZKOWSKI** (1), K 1842; I. odm. *Taczki* (woj. warm.-mazur., pow. ełcki, gm. Prostki); II. odap. gw. ciesz. *taczkować* ‘wozić węgiel w kopalni na taczkach’ (ZSG), < *taczać*, *toczyć* (Ry1); Ry2
- TACZYNA** (2), 2K (2 × 1805); cf. **Tacina**; Ry1
- TAFEL** (1), K 1871; I. odap. gw. śl. *tafla* ‘tablica szkolna’ (MSGP); też ‘płyta z gładkiego materiału’ (Ry1); n. niem. (B, DM) < odim. *David*, < niem. *Theophil*; możliwe < odap. niem. *Tafel* ‘tablica’; Ry2
- TAGNER** (2), 2K (1805, 1813); od n. niem. o podst. *Tag-* (A, L)
- TAJKA Paul** (1), AMC 1870; odap. *taić*; Ry2
- TAJNER** (1), K 1845; adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Teiner*, *Teinert* < złoż. adap. śrwniem. *degan hart* ‘dzielny, silny wojownik’; Ry2
- TALENTA Josef** (1), AMC 1824; odap. *talent*; Ry2
- TALIK** (2), E 1861; K 1882; odap. gw. śl. *talik* ‘grunt odkrajany w poprzek zagonu’ (T), < *talać*, *tal* (Ry1); L
- TALINA** (1), K 1830; cf. **Talik**; Ry1
- TANDERMAJER** (2), 2K (2 × 1805); złoż. < odap. niem. *Tändler* ‘drobny kupiec, handlarz starzyzną’ + śrwniem. *meier* ‘dzierzawca, zarządca, gospodarz’
- TANNENBERG** (29), 28E (1817, 1820, 1822, 1824, 1826, 1828, 1830, 2 × 1880, 2 × 1882, 3 × 1883, 2 × 1884, 1885, 6 × 1887, 1888, 1890, 1891, 1894, 1896); K 1845; n. niem. (FAM); Ry2
- TANNENBERGER** (6), AMC 1818; 5E (2 × 1811, 1813, 1815, 1880); cf. **Tanneneberg**; niem. n. os. *Tannenber* < odm. *Tannenber* (liczne w Niemczech)
- TANNERT** (10), 4AMC (2 × 1818, 2 × 1880); 6K (1867, 1869, 1878, 1884, 1896, 1900); n. niem. (B, FAM); Ry2
- TĄŃSKI Lucjan, Witold** (2), 2AMC (2 × 1818); odm. *Tańsk-Przedbory* (woj., maz., pow. mławski, gm. Dzierzgowo); Ry2
- TARABA** (4), AMC 1818; 3E (2 × 1881, 1883); odap. *taraban* ‘wielki bęben używany w dawnym wojsku’ (SW), < czes. *taraban* ‘niezgrabny’; M 1636, Ry2
- TARASEK Johann** (1), AMC 1872; I. odim. *Taras*, używ. na Rusi (Ry1), < cerk. *Tarasij*; II. odap. gw. ciesz. *tarasić* ‘brudzić’; też ‘deptać’ (ZSG), < stp. *taras* ‘więzienie, grobla’ (Ry1, T), < gw. młp. ‘śmieci’ (MSGP); też ‘nieład, nieporządek’ (MSGP), ‘zamieszanie, zamęt’, < gw. młp. *tarasić się* ‘hałasować, tłuc się’ (MSGP); III. od n. *Taras* (T); Ry2
- TARBOWSKI Johann, Josef** (2), 2AMC (2 × 1872); odap. *torba*
- TARGOSZ** (56), 2AMC (1818, 1880); 3E (1889, 1892, 1893); 51K: 15 [1801–1839], 7 [1840–1859], 29 [1860–1900]; odap. gw. ciesz. *tar-gać* ‘szarpać, drzeć, niszczyć’; też ‘wyrwać’, pogardl. ‘iść’ (SGŚC), < *targ* (Ry1); M 1621, Ry2
- TARNAWSKI** (2), 2K (1803, 1832); odm. *Tarna-wa* (liczne w woj. dolnośl., w woj. lubus.,

- w woj. młp.), < *Tarnów* (woj. podkarp., pow. tarnowski) (SNNP); Ry2
- TARNOWIEC** (2), 2K (1893, 1895); odm. *Tarnów* (woj. dolnośl., pow. ząbkowicki, gm. Ząbkowice Śląskie; też w woj. podkarp.); Ry2
- TASARZ** (1), K 1900; odpap. *tasarz* 'kramarz'; Ry2
- TASKA** (8), 2E (1851, 1880); 6K (5 × 1813, 1816); odpap. gw. ciesz. *taskać* 'nosić' (SGŚC), < gw. maz., gw. kasz. i gw. Pom. Pd. *taska* 'filizanka' (MSGP, T); *M* 1577, Ry2
- TASZKA** (2), 2K (2 × 1813); I. odpap. gw. śl. i ciesz. *taszka* 'torebka'; też 'torba na zakupy' < odpap. niem. *Tasche*, *Tesche* 'torba, torebka' (SGŚC), < *taskać* 'nosić'; (L); II. od n. *Tasza* (T); III. odim. *Tatumir*, < *Tadeusz* (Ry1); Ry2
- TASZOWSKI** (5), 5K (1805, 1808, 1813, 1825, 1833); odm. *Taszów* (woj. dolnośl., pow. kłodzki, gm. Lewin Kłodzki); cf. **Taszka**; L, Ry1
- TATZL** *Einart* (1), AMC 1824; niem. n. os. (B) < odm. *Tocov* < niem. *Totzau* (Czechy, Stráže nad Odrą, obecnie nie istnieje)
- TAUBE** (13), 2AMC (2 × 18970); 11K (1801, 3 × 1805, 1815, 1839, 1840, 1842, 3 × 1845); n. niem. (A, B, DN, FAM, L); Ry2
- TAUBER** (6), 3AMC (2 × 1818, 1870); 3K (1805, 1812, 1846); n. niem. (A, B, DM, DN, FAM, L); Ry2
- TAUER** *Adolf* (1), AMC 1818; n. niem. (B) < odm. *Tauer*, < *Thauer* (liczne w Brandenburii i na Śląsku); Ry2
- TAUSCHEK** *Josef* (1), AMC 1864; adapt. niem. n. os. *Tausch* < odpap. śrwniem. *taüsch* 'żart, drwiny'
- TEBER** *Franciszka* (1), AMC 1895; n. niem. (DM)
- TEEMAN** *Wilhelm* (1), AMC 1824; od bibl. nazwy geogr. *Teman*
- TEICHMANN** (1), E 1886; n. niem. (FAM, DM); Ry2
- TEKLA** (4), 2AMC (2 × 1880); 2E (1814, 1819); odim. *Tekla*; Ry2
- TELLER** (2), 2AMC (1818, 1860); n. niem. (FAM); Ry2
- TEMAL** (11), 11E (1869, 3 × 1872, 1873, 1874, 1875, 1881, 2 × 1888, 1895); odim. *Tymoteusz*, < *Dietmar*; cf. **Temel**
- TEMEL** (12), 12E (1870, 1874, 1877, 1881, 1882, 2 × 1885, 1887, 1888, 1889, 1894, 1898); od n. niem. *Temmel* (DN) < odpap. śrwniem. *tempel* 'świątynia'; też od licznych nazw miejscowych i nazw teren. *Temel* w Niemczech; Ry2
- TEMPER** (1), E 1851; od n. złoż. (hybryda) < odpap. *tepy* + przyr. niem. *-er*; Ry2(0)
- TEOFIL** *Maria* (1), AMC 1880; odim. *Teofil* (L, Ry1); Ry2
- TEPPER** (78), 2AMC (2 × 1870); 76E: 14 [1801–1839], 3 [1840–1859], 59 [1860–1900]; n. niem. (A, B, DM, DN, FAM); por. też ap. stp. *teper* 'teraz' (SStpAK, T); *M* 1634, Ry2
- TERANIK** (1), E 1806; odpap. wschłowian. *tierać* 'trzeć', < gw. ciesz. *ter* 'klej'
- TEREK** (1), E 1888; odpap. łac. *terra* 'kraj łąd, ziemia', < wschłowian. *tierat* 'trzeć'
- TERESKIEWICZ** *Johann* (1), AMC 1818; odim. *Teresa*; Ry2(0)
- TERKEL** *Johann* (1), AMC 1890; cf. **Terek**
- TERLIK** cf. **TYRLIK**
- TESARCZYK** (2), 2E (1880, 1895); odpap. gw. ciesz., gw. śl. i gw. maz. < stp. *tesarz* 'cieśła, stolarz' (MSGP, SStpAK), < czes. *tesar* (to samo znac.); n. czes. *Tesarčík* (DM); *M* 1799, Ry2
- TESCH** (3), 3AMC (3 × 1896); n. niem. (DN, FAM); Ry2
- TESCHEN** (2), AMC 1860; E 1874; odm. *Cieszyn* (niem. *Teschen*, woj. śl.)
- TESCHNER** *Fritz* (1), AMC 1890; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- TETLA** (7), 3AMC (1818, 2 × 1870); 4E (1818, 1849, 1850, 1893); odpap. *tetlić* 'miętosić'; Ry2;
- THETLA** (1), K 1813
- TETZ** (1), E 1818; od zgerm. n. os. < odim. pomor. *Tetzlaff* < słowian. *Teslav*, *Těchoslav*; < stp. *Ciestaw*, < *Ciechostaw*
- TEUCHERT** (4), AMC 1818; 3E (1895, 1898, 1899); n. niem. (DN); Ry2
- THAL** *Paul* (1), AMC 1856; n. niem. (FAM); Ry2

- THEIN** *Maria* (1), AMC 1898; n. niem. (B, FAM); Ry2
- THEINERT** (1), E 1897; od niem. n. os. *Tenner* (B) < odm. *Temma* (wsch. cz. Nepalu); Ry2
- THEISER** (1), K 1834; n. niem. (DN)
- THEKLA** (3), 3K (2 × 1813, 1833); n. niem. (DN)
- THEN** (4), 4K (1864, 1865, 1867, 1868); n. niem. (FAM)
- THERMAN** (1), K 1805; złoż. od niem. n. os. *Ther* < odp. niem. *Tier* ‘zwierzę’ + stwniem. *man* ‘człowiek, mężczyzna, mąż’; B
- THETLA** cf. **TETLA**
- THEUMANN** (2), 2K (2 × 1813); od niem. n. os. *Theleman* (B) < odim. o podst. *Diet-*
- THIEL** (17), 2AMC (2 × 1870); E 1871; 14K (1805, 1816, 1836, 1841, 1844, 1846, 3 × 1849, 1870, 1873, 1874, 1878, 1893); n. niem. < odim. *Dietrich* (B, BSZ, FAM, DM); Ry2
- THIEL** (2), 2K (1816, 1838); n. niem. (DN); Ry2
- THIELEMAN** (1), E 1863; n. niem. (DN); Ry2
- THIEMANN** (1), K 1813; n. niem. (B, FAM); Ry2
- THIEME** (1), K 1898; n. niem. (FAM); Ry2
- THOMA** cf. **THOMANN**
- THOMANN** (6), 6K (2 × 1805, 2 × 1813, 1836, 1880); n. niem. (FAM); Ry2; **THOMA** (1), K 1805; zred. wariant niem. n. os. *Thomann* < odim. *Thomas* < *Tomasz*; Ry2
- THOMAS** (1), E 1861; 6K (2 × 1805, 2 × 1813, 1836, 1880); n. niem. (B, DM, DN, FAM, Le); Ry2
- THON** (2), 2K (2 × 1836); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- TICHAWSKI** *Johann* (1), AMC 1818; cf. **Tichowski**; n. czes. *Tichavský* (DM); Ry2
- TICHOWSKI** (2), 2K (1887, 1897); I. odm. *Tichov* (Czechy, pow. Zlín), < *Tichá* (Czechy, pow. Nový Jičín); II. odim. *Tymoteusz*; n. czes. *Tichovský* (DM); Ry2
- TICHY** (6), AMC 1818; E 1818; 4K (1804, 1890, 1896, 1899); n. czes. *Tichý* (DM, MC); Ry2
- TIEMALA** *Franz* (1), AMC 1890; odim. *Tymoteusz*
- TIEPLIK** (1), K 1805; odp. *ciepły*
- TIETZE** (2), 2K (1845, 1867); n. niem. (B, BSZ, DM, DN, FAM); Ry2
- TILGA** (1), K 1872; adapt. niem. n. os. *Till* < odim. *Thilo* (zdrobn. niem.) < odim. *Dietrich*
- TILGA** cf. **TILGEN**
- TILGEN** (3), 2AMC (2 × 1870); K 1873; n. niem. (FAM);
- TILGNER** (1), K 1882; n. niem. (DM, FAM)
- TILL** (13), 3AMC (1818, 1870, 1890); 10K (1805, 2 × 1834, 1846, 2 × 1849, 1878, 1880, 1882, 1898); n. niem. (B, DM, DN, FAM); Ry2
- TILLECZEK** (3), 2AMC 1818; K 1882; od niem. n. os. *Thiel* < odim. *Dietrich* (DM); Ry2
- TILUCH** (1), K 1805; cf. **Tilga**
- TIMMEL** (2), E 1894; K 1827; n. niem. (DN); Ry2
- TINKL** (2), 2K (2 × 1813); n. czes. (DM)
- TINTZ** cf. **TINZ**
- TINZ** (2), 2K (1827, 1874); n. niem. (DN, L); **TINTZ** (1), K 1871; odm. *Tinz* (obecnie *Tyniec*, woj. dolnośl., pow. wrocławski, gm. Kobierzyce); Ry2
- TIRLIK** cf. **TYRLIK**
- TIRLOCH** (2), 2K (1836, 1842); cf. **Tyrlik**
- TIRLUCH** (1), K 1805; cf. **Tyrlik**
- TISCHER** (1), K 1897; n. niem. (B, DM, DN, FAM); Ry2
- TISEK** (2), 2K (1846, 1849); odim. *Tymoteusz*
- TISZER** (2), 2K (2 × 1886); cf. **Tisek**; Ry2
- TITOŃ** (1), K 1895; odp. *tytoń*
- TITTEL** (1), K 1805; n. niem. (B, DM, FAM); Ry2
- TITZ** (10), 10K (1805, 2 × 1813, 1822, 1842, 1877, 1878, 1884, 1887, 1890); n. niem. (B, DM, FAM, Le); Ry2; **TITZER** (1), K 1890; od niem. n. os. *Titz* < odim. *Tierz* < *Dietz* < *Dietrich*; **TITZNER** (1), K 1884
- TITZER** cf. **TITZ**
- TITZNER** cf. **TITZ**
- TKACZ** (5), AMC 1895; 4K (1813, 1836, 1889, 1898); odp. *tkacz* ‘robiący tkaniny’ (A, BSZ, L, Le, MC, Ry1, SNNP, T); n. czes. *Tkáč* (DM); *M 1537*, Ry2; **TKOCZ** (2), 2K (1813, 1898); gw. (śl.) wariant n. *Tkacz* < odp. gw. ciesz. *tkocz* ‘mężczyzna tkający płótno na krosnach’ (SGŚC); *M 1682*, Ry1, Ry2
- TKACZIK** (2), 2K (1823, 1897); cf. **Tkacz**; n. słowac. *Tkáčik*; n. czes. *Tkačik* (DM)

- TKACZUK** (1), K 1874; cf. **Tkacz** (Ry1); n. czes. *Tkáčuk* (DM)
- TKACZYK** (1), K 1891; cf. **Tkacz** (L, MC); M 1621, Ry1
- TKANI** (2), 2K (1835, 1838); cf. **Tkany**
- TKANKA** (1), K 1849; cf. **Tkany**
- TKANY** (6), AMC 1818; 5K (4 × 1813, 1815); odp. *tkać*
- TKOCZ** cf. **TKACZ**
- TŁOŁKA** (36), 36K (1801, 1804, 5 × 1805, 1806, 1809, 8 × 1813, 1824, 1827, 1830, 1836, 3 × 1845, 4 × 1849, 1859, 1868, 1894, 3 × 1896, 1897, 1899); odp. gw. śl. *tłałka* 'spróchniałe, zbutwiałe drzewo' (MSGP); M 1647, Ry2
- TŁOCZEK** (1), K 1893; odp. gw. ciesz. *tłoczyć* 'deptać, upychać kapustę do beczki' (ZSG), < gw. młp. *tłok* 'pole nieuprawne, ugór' (MSGP); Ry2
- TŁUK** (1), AMC 1860; odp. stp. *tłuk* 'żerdź do płoszenia ryb' (SW), < gw. ciesz. *tłók* 'człowiek otępiały'; też 'przewisko, zwykle niegrzeczności dziecka' (SGŚC), < *tłuc*; n. czes. *Tluk*; M 1447, Ry2
- TŁUSTA** *Elfride* (1), E 1859; od n. *Tłusty* < odp. gw. ciesz. *tłusty* 'gruby, otyły' (SGŚC); Ry2
- TOBALA** *Paul* (1), AMC 1818; I. odim. *Tobiasz*; II. odp. gw. ciesz. *toboła* 'torba podróżna' (ZSG); III. odm. *Tobola* (Побола, Białoruś, rej. lidzki, obw. grodzieński); możliwe od niem. n. os. *Tober* < odp. śrwniem. *töuber*, *teober*, *toiber* 'muzykant'; Ry2
- TOBOLA** (4), 4K (1867, 1873, 1875, 1884); cf. **Tobala**; n. czes. (DM); Ry2
- TOBALIN** (1), K 1813; cf. **Tobala**
- TOBER** (1), K 1801; n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- TOBIASZ** (1), K 1821; odim. *Tobiasz*; n. czes. *Tobiáš* (B); Ry2
- TOBOLKA** *Wanzel* (1), AMC 1824; cf. **Tobala**; n. czes. *Tobolka* (DM); Ry2(0)
- TOCHACZEK** (3), AMC 1818; 2K (1885, 1897); odim. *Tolislaw*, < *Tobiasz*, < *Tomasz*; n. czes. *Tocháček* (DM); Ry2
- TODT** (1), K 1833; n. niem. (DM, DN); Ry2
- TÖGEL** (2), 2K (1873, 1875); n. niem. (B, DN, FAM)
- TOK** (1), K 1812; odp. *tok* < gw. ciesz. 'prąd wodny' (SGŚC), < gw. młp., gw. maz. i gw. Kresów Pd. 'część stodoły, na której mieści się klepisko' (MSGP); Ry2
- TOKAL** *Willi* (1), AMC 1872; węg. n. os. < odp. węg. *tokhál* 'jesiotr', < węg. *tökélefeš* 'wspaniały'
- TÖKÖLY** (2), AMC 1818; K 1882; cf. **Tokal**
- TOKAR** (14), AMC 1872; 13K (1809, 1810, 5 × 1813, 1815, 1817, 1824, 1827, 1839, 1845); odp. ros. *токарь* 'tokarz' (A), < *tokarz* (Ry1); n. czes. *Tokár* (DM); Ry2
- TOKARCZYK** (1), K 1874; odp. *tokarczyk* 'syn tokarza' (T), < *tokarz* (BSZ, Ry1); M 1722, Ry2
- TOKARSKI** (1), E 1818; I. odm. *Tokary* (liczne w woj. dolnośl., w woj. maz., w woj. lub., w woj. podlas.); II. odp. *tokarz* (Ry1), < *tokarski* (Ry1); III. od n. *Tokarz* (T); A, Ry1, Ry2
- TÖKÖLY** cf. **TOKAL**
- TOLARZ** (2), 2E (1857, 1884); odim. *Anatol* (SSNO), < *Toligniew*, < *Tolislaw*; cf. **Tilga**; M 1629, Ry2
- TOLASZ** (2), 2E (1877, 1884); cf. **Tolarz**; M 1715, Ry2
- TOLL** (2), 2K (1828, 1831); n. niem. (DN, FAM); Ry2
- TOLLICH** *Lurger* (1), AMC 1818; cf. **Tolarz**
- TOLUKA** (1), K 1860; cf. **Tolarz**
- TOMAL** (1), K 1836; odim. *Tomasz* (Ry1); Ry2
- TOMALA** (12), AMC 1818; 2E (1811, 1896); 9K (5 × 1805, 2 × 1813, 1880, 1889); cf. **Tomal** (Ry1); DM, L, M 1679, MC, Ry2
- TOMALIK** (1), K 1813; cf. **Tomal** (L); Ry2
- TOMALINO** (1), K 1836; cf. **Tomal**
- TOMALKO** (1), K 1833; cf. **Tomal**; Ry2
- TOMAN** (15), 14E (1801, 1869, 1876, 2 × 1878, 2 × 1884, 2 × 1886, 2 × 1893, 1894, 2 × 1895); K 1821; cf. **Tomal**; n. czes. (B); M 1621, Ry2
- TOMANCZIK** (1), K 1876; cf. **Tomal**
- TOMANDL** *Josef, Paul* (2), 2AMC (2 × 1870); cf. **Tomal** (B)
- TOMANEK** (1), K 1833; cf. **Tomal** (Le)
- TOMANEK** (142), 7AMC (4 × 1818, 1860, 2 × 1870); 77E: 43 [1801–1839], 3 [1840–

- 1859], 31 [1860—1900]; 58K: 25 [1801—1839], 7 [1840—1859], 26 [1860—1900]; cf. **Tomal** (Ry1); n. czes. *Tománek* (DM); *M 1679*, Ry2
- TOMANIEC** *Ginter, Rosa* (2), 2AMC (2 × 1896); cf. **Tomal**; n. czes. *Tomanec* (DM); *M 1629*
- TOMANIK** (1), K 1896; cf. **Tomal**; n. czes. *Tomaník* (DM); Ry2
- TOMANKIN** (1), K 1805; odim. *Tomasz*
- TOMAS** (17), 16E (2 × 1801, 1806, 1811, 1815, 3 × 1878, 1880, 1882, 1884, 1888, 2 × 1892, 2 × 1897); K 1883; I. odim. *Tomasz* (Ry1); II. węg. n. os. *Tomás*; *M 1637*, Ry2
- TOMASZ** (8), E 1806; 2K (1823, 1849); 5K (1805, 1813, 1845, 2 × 1849), odim. *Tomasz* (Ry1); n. czes. *Tomáš* (B, DM); Ry2
- TOMASZOWA** *Eva* (1), K 1822; cf. **Tomasz**; BSZ
- TOMASZCZYK** (11), AMC 1872; 10K (5 × 1803, 3 × 1805, 1809, 1817); cf. **Tomasz** (BSZ, Ry1); Ry2
- TOMASZEK** (5), 2E (1816, 1898); 3K (1830, 1871, 1874); cf. **Tomasz** (Ry1); L, Le, *M 1577*, MC, Ry2; **TOMOSZEK** (19), 19E (2 × 1877, 1879, 2 × 1884, 5 × 1886, 1889, 1892, 5 × 1895, 1898, 1899); *M 1647*, Ry2
- TOMASZKO** (1), K 1898; cf. **Tomaszek**; Ry2
- TOMBAK** (1), K 1845; odp. *tombak*; Ry2
- TOMBOR** (1), K 1810; odp. *tabor*; Ry2
- TOMCZALA** (1), K 1889; cf. **Tomasz**; Ry2(0)
- TOMCZIK** cf. **TOMCZYK**
- TOMCZYK** *Kazimierz, Stanisław* (2), 2AMC (2 × 1880); cf. **Tomasz** (BSZ); Ry2; **TOMCZIK** *Josef* (1), AMC 1824; n. czes. *Tomčik* (DM)
- TOMCZYKIEWICZ** (2), 2K (1880, 1892); cf. **Tomasz**; Ry2
- TOME CZEK** (2), 2K (1849, 1878); cf. **Tomasz** (Ry1); n. czes. *Tomeček* (DM); *M 1699*, Ry2
- TOME CZKO** (1), K 1872; cf. **Tomasz**; *M 1749*, Ry2
- TOMEK** (3), 3K (1804, 1805, 1859); cf. **Tomasz** (Ry1); L, *M 1571*, Ry2
- TOMESH** (1), K 1831; cf. **Tomasz** (A)
- TOMICA** (141K), 10AMC (5 × 1818, 4 × 1862, 1890); 13E (1859, 2 × 1874, 4 × 1877, 3 × 1881, 1891, 1899, 1900); 118K: 15 [1801—1839], 5 [1840—1850], 98 [1860—1900]; cf. **Tomasz** (L); n. czes. (DM); Ry2
- TOMICZ** (1), K 1805; cf. **Tomasz**; n. czes. *Tomič* (DM); Ry2
- TOMICZEK** (66), 6AMC (3 × 1818, 3 × 1890); 26E (1860, 4 × 1872, 1878, 2 × 1884, 6 × 1888, 5 × 1894, 5 × 1897, 2 × 1898); 34K (6 × 1801, 5 × 1805, 1806, 8 × 1813, 1824, 1832, 1845, 1849, 1871, 1885, 2 × 1886, 1888, 1890, 1894, 2 × 1896, 1900); cf. **Tomasz** (L); n. czes. *Tomiček* (DM); *M 1682*, Ry2
- TOMIK** (1), E 1686; cf. **Tomasz** (Ry1); L, *M 1686*, Ry2
- TOMKA** (3), 3K (1875, 1884, 1887); cf. **Tomasz** (Ry1); n. czes. (DM); Ry2
- TOMOSZ** (12), 2E (1890, 1895); 10K (1844, 3 × 1845, 1846, 1848, 1858, 1873, 1875, 1900); cf. **Tomasz**; *M 1687*, Ry2
- TOMOSZEK** cf. **TOMASZEK**
- TOMPACH** (2), 2K (1842, 1845); cf. **Tomapak**
- TOMPAK** (1), K 1843; odp. *tepy*
- TOMPEK** (1), K 1805; cf. **Tomapak**
- TOMSA** (73), AMC 1818; 38E (2 × 1804, 5 × 1813, 1816, 2 × 1819, 1822, 1825, 1826, 1832, 1857, 4 × 1877, 5 × 1879, 2 × 1884, 2 × 1887, 2 × 1894, 3 × 1897, 1898, 4 × 1899); 34K (5 × 1805, 1806, 1808, 4 × 1813, 4 × 1824, 3 × 1829, 2 × 1830, 1838, 1843, 1845, 4 × 1849, 1854, 1859, 1860, 1864, 1866, 1873, 1899); cf. **Tomasz**; n. czes. (DM); *M 1621*, Ry2
- TOMSZA** (3), 3E (1809, 1853, 1861); cf. **Tomasz** (Ry1); *M 1644*, Ry2
- TONCZA** (1), K 1845; I. odp. *toń*, < *tonąc*; II. odim. *Antoni*
- TOPLER** (1), K 1805; n. niem. (DN, FAM)
- TOPPER** (3), 3K (1812, 1830, 1872); **TOPER** (1), K 1805; n. niem. (FAM); Ry2
- TORKA** (1), K 1805; odp. gw. ciesz. i gw. śl. *torka* ‘cierń, kolec’ (SGŚC); też ‘ciernisty krzak’ (SGŚ, SGŚC), < *tork* ‘kantor dla konia’ (Ry1), < *torka* ‘tkanina’ (Le); *M 1684*, Ry2
- TOST** (1), K 1896; I. n. niem. (DN, FAM); II. odim. *Tost* (dziś *Toszek*, woj. śl., pow. gliwicki); Ry2
- TOSZEK** (4), AMC 1818; 3K (1805, 1836, 1855); I. odim. *Toszonowice* (w XIX wieku w Księ-

- stwie Cieszyńskim, obecnie *Tošanovice* obok Frydka-Mistka; MJ, t. 2); II. odim. *Tomasz*, < *Tomislaw* (Ry1); Ry2
- TOSZENOWSKI** (1), K 1859; cf. **Toszek**; n. czes. *Tošenovský* (DM)
- TOULA** (1), E 1861; n. czes. (DM)
- TÓTH Vilmos** (1), AMC 1818; węg. n. os. < odetn. *Tóth* 'Słowak'
- TRACHIN** (1), K 1805; odp. niem. *Tracht* 'strój'
- TRAFIK** *Aufrieht* (1), AMC 1824; odp. *trafić*
- TRAGER** (2), AMC 1818; K 1819; n. niem. (DN); Ry2
- TRAMPLER** (8), 2AMC (2 × 1818); 6K (1884, 1887, 1892, 2 × 1897, 1900); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2; **TRANKLER** (1), K 1810; niem. n. os. *Trampler* (B) < odm. *Trampe* (Niemcy, gm. Eberswalde, okręg Frankfurt nad Odrą)
- TRANKLER** cf. **TRAMPLER**
- TRAPP** (5), 3AMC (1862, 2 × 1870); 2K (1805, 1862); n. niem. (DM, DN, FAM); Ry2
- TRATZ** *Jurmina* (1), AMC 1895; n. niem. (FAM); Ry2(0)
- TRAUGOTT** (3), E 1859; 2K (1907, 1814); złoż. < odp. stwniem. *trube* 'winogrono, grono' + śrwniem. *guot* 'dobry'; też 'posiadłość' (lub jako drugi człon stwniem. *got* 'Bóg'); Ry2
- TRAUTMANN** (1), E 1888; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- TRAWICZEK** (1), K 1820; cf. **Trawka**
- TRAWKA** (1), K 1810; I. odp. *trawa* (BSZ); II. od n. *Trawa* (BSZ); Ry2
- TREBKA** *Władysław* (1), AMC 1880; I. odim. *Trzebiesław*; II. odp. czes. *trepka* 'trzewik z drewnianą podeszwą'
- TREFZ** (1), K 1888; n. niem. (DN)
- TREMBLA** (3), AMC 1818; 2K (1887, 1897); cf. **Trombik**; Ry2
- TREN** *Josef* (1), AMC 1872; odp. *tren* 'ogon u sukni'
- TRENTLER** cf. **TRETTTER**
- TRESTER** (4), E 1881; 3K (1869, 1880, 1899); n. niem. (DN); Ry2
- TRETIN** *Josef* (1), AMC 1818; odp. gw. maz. i gw. Pom. Pd. *tret* 'pedał, zwłaszcza przy kołowrotku' (MSGP)
- TRETTTER** (2), 2AMC (2 × 1818); n. niem. (DN, FAM); Ry2; **TRENTLER** (1), K 1883; przeksz. niem. n. os. *Tretter* < odp. gw. niem. *Treter* 'tancerz, kuglarz, sztukmistrz'; możliwe też < śrwniem. *treten* 'tańczyć, < niem. *Bälgetreter* 'osoba pompująca powietrze do miechów organowych'; Ry2
- TREUTLER** (2), 2K (1899, 1900); n. niem. (DN); Ry2
- TREUTMANN** (8), 8K (1810, 2 × 1813, 1819, 1824, 1826, 2 × 1843); n. niem. (DN)
- TREUTZ** (1), K 1805; adapt. niem. n. os. o podst. *Trau-* < odp. wysn. *trut* 'miły, kochany'; Ry2
- TRŹSKA** *Johann* (1), AMC 1818; n. czes. (DM)
- TRITSCHLER** (1), E 1816; n. niem. (DN)
- TRNOWACZ** (1), K 1891; od n. czes. *Trnovce* < odm. *Trnava* powstałe odp. czes. i stp. *tarn* 'ciemń' (DM)
- TROCH** (1), K 1813; I. odp. gw. ciesz. < stp. *trochę* 'niedługo, przez chwilę; mało, niewiele' (ZSG); II. odim. *Trojan*; n. czes. (DM); Ry2
- TROJA** (1), K 1877; I. odp. *troje*, < *troić*; II. od nazwy *Troja* (Ry1); Ry2(0)
- TROJKA** *Arling* (1), AMC 1818; odp. *trzy*, *troje*, *troić*; możliwe od nazwy *Troja*; n. czes. (DM); Ry2
- TROJNA** (1), K 1842; cf. **Trojka**; n. czes. (DM); Ry1
- TROMBACH** (1), K 1839; cf. **Trombik**
- TROMBALA** (6), AMC 1818; 5K (1884, 1888, 1890, 1893, 1896); cf. **Trombik**; Ry2
- TROMBIK** (188), 4AMC (1818, 1860, 1864, 1880); 135E: 53 [1801–1839], 10 [1840–1959], 72 [1860–1900]; 49K: 10 [1801–1839], 23 [1840–1859], 16 [1860–1900]; odp. gw. ciesz. *trómba* < stp. *trąba* 'instrument muzyczny'; też 'rura w piecu kuchennym', przen. 'niezdara, człowiek niezaradny, gamoń' (SGŚC, ZSG); *M 1730*, Ry2
- TROMBIS** *Andreas* (1), AMC 1870; cf. **Trombik**
- TROMNIK** (1), E 1900; odp. *trumna*; cf. **Truna**
- TRONAJ** (1), E 1851; odp. *tron*
- TRONCIK** (1), K 1878; odp. *trącać*; Ry2

- TRONT** (5), 5K (2 × 1805, 1834, 1840, 1878); odp. gw. młp. *trąd* 'krosta, pryszcz' (MSGP); Ry2
- TROPP** (1), K 1861; n. niem. (A, B, DN); Ry2
- TROPPER** *Rudolf* (1), AMC 1860; n. niem. (B, DM, DN, FAM); Ry2
- TROUSIL** (1), K 1869; n. czes. (B, DM)
- TRPIK** *Rudolf* (1), AMC 1824; n. czes. *Trpik* (DM)
- TRTIK** (1), K 1829; n. czes. *Trtik* (DM)
- TRUHLARZ** (3), 2E (2 × 1887); K 1891; odp. gw. ciesz. < stp. *truchleć* 'drzeć ze strachu'; też 'smucić się, być smutnym' (ZSG); możliwe też < *tróhlica* 'duża skrzynia do robienia zaprawy murarskiej', < gw. ciesz. < *truchla*, *truchła* 'trumna'; też 'malowana skrzynia na ubrania' (SGŚC); n. czes. *Truhlář* (DM)
- TRUDA** (1), K 1825; odim. *Gertruda*
- TRÜMMER** *Johann* (1), AMC 1880; n. niem. (DN)
- TRUNA** *Franz, Wenzel* (2), 2AMC (2 × 1870); odp. gw. śl. *truna* 'trumna' (MSGP); Ry2
- TRUNIK** (2), 2K (1892, 1896); cf. **Truna**; Ry2
- TRUNK** (2), 2K (1805, 1896); odp. *trunek* 'napój'; też 'wódka', < gw. ciesz. *trónek* 'wódka' (SGŚC); Ry1, Ry2
- TRUSIA** (1), K 1848; odp. gw. ciesz. *trusia* 'człowiek lękliwy, wstydlivy' (SGŚC)
- TRUSIOK** (1), K 1813; I. odp. gw. ciesz. i gw. śl. *trusiok* 'indyk' (MSGP, SGŚC); II. odm. *Truski* (woj. podlas., pow. bielski)
- TRUTKA** (1), K 1885; odp. *truć*
- TRUXA** (1), K 1856; n. czes. (B, DM)
- TRYT** (1), K 1833; odp. stp. *tryt* 'stąpanie, krok'; też 'targ, targowisko, rynek' (SStp-AK)
- TRZECZAK** (2), E 1855; K 1842; odp. stp. *trzeciakować* 'robić coś po raz trzeci' (SStpAK)
- TRZEMIECKI** (9), 9E (1807, 1809, 1811, 1818, 1829, 3 × 1831, 1833); I. odm. *Trzemeszna* (woj. młp., pow. tarnowski, gm. Tuchów); II. odp. stp. *trzem* 'przedsionek' (SStpAK)
- TRZENIECKI** cf. **TRZYNIECKI**
- TRZEŚNIA** (2), E 1816; K 1842; odp. gw. ciesz. *trześnia* 'czereśnia' (CSG)
- TRZYNIEC** cf. **TRZYNIECKI**
- TRZYNIECKI** (14), 14E (1831, 1867, 1869, 7 × 1885, 2 × 1892, 2 × 1894); odm. *Trzyniec* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie *Třnec* cz. miasta czes. Frýdek-Místek; MJ, t. 2); **M 1850**; **TRZENIECKI** (10), 10E (1864, 1869, 1877, 2 × 1880, 3 × 1884, 2 × 1886); *M 1713*
- TSCHÖPPE** (2), 2K (1849, 1857); n. niem. (B, DN, FAM)
- TUCHOTKA** *Jadwiga* (1), AMC 1880; odp. *tusz*, < *tusza*
- TUCZA** (4), AMC 1880; 3K (2 × 1893, 1898); odp. *tuczyć* 'czynić tłustym, paść'; Ry2
- TUCZAPSKI** (2), 2K (1884, 1893); odm. *Tuczepy* (woj. świętokrz., pow. kielecki; woj. lub., pow. zamojski, gm. Grabowiec; woj. lubus., pow. strzelecko-drezdenecki; woj. wlkp., pow. międzychodzki), < *Tuczapy* (woj. lub., pow. zamojski, gm. Komarów-Osada oraz pow. hrubieszowski, gm. Mircze; też na Ukrainie, rej. gródecki, obw. lwowski); Ry2
- TUCZEK** (2), AMC 1861; K 1864; I. odp. gw. kasz. *tuczek* 'roślina, kaczeniec' (MSGP, T); II. od n. *Tucz* (Le); n. czes. *Tuček* (B, DM); Ry2
- TULEK** (2), 2K (1813, 1815); odp. *tulać się*; cf. **Tuliński**; Ry2
- TULIŃSKI** (1), K 1813; odm. *Tuliska* (woj. maz., pow. gostyniński, gm. Szawin Kościelny)
- TUNIOK** (1), E 1805; odp. gw. śl. *tunka* 'sos' (MSGP)
- TUPIK** (1), E 1874; odp. *tupać*; Ry2
- TUREK** (10), 6AMC (1818, 1867, 3 × 1870, 1880); 2E (1818, 1858); 2K (1805, 1900); I. odetn. *Turek* (Ry1); II. odp. gw. maz. *turek* 'grzyb – łuskwiak' (MSGP), < *tur* (Ry1); III. odm. *Turek* (woj. wlkp., pow. turecki); IV. od n. *Tur*; A, BSZ, DM, L, M 1577, MC, SNNP, Ry2
- TURJAK** *Meer* (1), J 1838; odm. *Turyal/Turjal* *Турья* (żyd. kolonia i folwark obok Wilna)
- TÛRK** (6), 3E (1847, 1849, 1850); 3K (1845, 2 × 1846); n. niem. (B, FAM)
- TURNIOK** (1), E 1801; cf. **Turjak**
- TURON** cf. **TURONÍ**

- TUROŃ** (160), 153E: 14 [1801–1839], 7 [1840–1859], 132 [1860–1900]; 7K (1825, 1839, 1845, 3 × 1849, 1883); odp. gw. młp. *turoń* ‘kolędnik przebrany za rogate zwierzę’ (MSGP, T), < *tur* (L); por. też ap. aram. *tura* ‘góra’; *M 1621*, Ry2; **TURON** (8), 4AMC (3 × 1818, 1870); 4E (1816, 1827, 1872, 1873); wariant n. *Turoń*; A, Ry2
- TURSKI** *Josef* (1), AMC 1818; odm. *Tursko* (woj. młp., pow. tarnowski, gm. Ciężkowice; woj. pomor., pow. bytowski, gm. Miastko; woj. wlkp., pow. pleszewski, gm. Gołuchów; też w Czechach, kraj środkowoczeski); n. czes. *Turský* (DM); *M 1688*, Ry2
- TURZA** (2), 2K (1849, 1897); I. odm. *Turza* (liczne w woj. maz., w woj. pomor., w woj. śl., w woj. wlkp., w woj. zach.pom.); II. odp. *tur* (Ry1); DM, Ry2
- TURZAŃSKI** *Johann* (1), AMC 1818; cf. **Turza**; Ry2
- TUSEK** (2), E 1804; K 1856; odp. gw. ciesz. *tuszyc* ‘przeczuwać, przypuszczać, domyslać się’ (ZSG); Ry2
- TUST** (1), K 1817; n. niem. (B) < odim. *Mateusz*
- TUSZ** (1), K 1816; odp. *tusza* (Le); Ry2
- TUSZYŃSKI** *Johann* (1), AMC 1824; odm. *Tuszyn* (woj. łódz., pow. tuszyński); Ry2
- TUTKA** *Johann* (1), AMC 1870; odp. *tutka* < gw. młp. ‘pysk krowy’, < gw. wlkp. i gw. Pom. Pd. ‘gatunek gruszki’ (MSGPT); Ry1
- TVRDY** cf. **TWARDY**
- TWARDY** (59), 50E: 29 [1801–1839], 21 [1860–1900]; 9K (1813, 1825, 5 × 1849, 2 × 1887); odp. *twardy* ‘nieugięty, niepodatny na wpływy’ (Ry1, SNNP, T); L, *M 1717*, MC, Ry2; **TVRDY** (2), 2E (1806, 1856); n. czes. *Tvrdý* (DM)
- TWARDZIK** (251), 4AMC (2 × 1818, 1880); 219E: 64 [1801–1839], 23 [1840–1859], 132 [1860–1900]; 28K (1805, 1809, 2 × 1813, 2 × 1824, 1829, 2 × 1836, 4 × 1845, 1847, 1856, 1857, 1858, 1859, 1862, 1863, 1864, 1890, 1891, 1893, 1895, 1896, 1897, 1898); cf. **Twardy** (Ry1); *M 1621*, Ry2
- TWARDZIOCH** (1), K 1849; cf. **Twardy**; por. też ap. gw. młp. *twardz* ‘coś bardzo twardego’ (MSGP)
- TWARDZYK** (2), 2K (1833, 1849); cf. **Twardzioch**
- TWARÓG** (1), K 1841; odp. *twaróg* (Ry1, T); Ry2
- TWARZYK** (1), K 1833; odp. gw. młp. i gw. maz. *twarz* ‘policzek’ (MSGP)
- TWRZSKY** (1), K 1878; n. czes. *Tvršský* (DM)
- TYCZKOWSKI** (1), K 1829; I. odm. *Tyczyn* (woj. podkarp., pow. rzeszowski), < *Tyczek* (woj. maz., pow. ostrołęcki, gm. Łyse); II. odp. gw. młp., gw. maz. i gw. wlkp. *tyczka* ‘żerdka wisząca u żurawia studziennego’ (MSGP); Ry2
- TYLEK** *Edward, Franciszek* (2), 2AMC (2 × 1880); odp. *tyłek* < gw. maz., gw. wlkp. i gw. Pom. Pd. ‘tylna część wozu’ (MSGP), < gw. śl., gw. młp., gw. maz. i gw. wlkp. ‘przednia lub tylna część skrzyni wozu’ (MSGP), < *tyle*, < *tyl* (Ry1); możliwe od niem. n. os. *Tyll* < odp. stwniem. *diot* ‘lud’; DM, Ry2
- TYLL** (1), K 1805; n. niem. (DM, FAM); Ry2
- TYLOCH** (1), K 1805; odp. *tyle*, < *tył* (Ry1); Ry2
- TYMANEK** (1), E 1896; I. od niem. n. os. *Timann*; II. odp. *tymianek*
- TYMEL** (6), 6E (4 × 1882, 1896, 1899); odim. *Tymoteusz* (Ry1); Ry2
- TYMON** (1), K 1891; cf. **Tymel**; Ry2
- TYRKAWA** (1), K 1805; odp. gw. ciesz. *tyrkać* ‘biec truchtem, podskakiwać’ (ZSG)
- TYRLIK** (33), AMC 1818; 27E (1801, 1811, 2 × 1820, 1832, 4 × 1857, 5 × 1862, 2 × 1882, 5 × 1884, 2 × 1887, 2 × 1888, 1890, 1899); 5K (1805, 1832, 1833, 1838, 1862); odp. gw. ciesz. *tyrlikać* < stp. ‘wywodzić trele’; też ‘przygrywać’, ‘rzępolić’, ‘szczebiotać’ (T), < *tyrlic*, *terlic* ‘ćwierkać’ (L); *M 1727*, Ry2; **TERLIK** (3), 3E (1887, 2 × 1888); wariant n. *Tyrlik*; Ry2; **TIRLIK** (3), 3K (1805, 1817, 1836)
- TYRLOCH** (3), 3K (1813, 1815, 1829); cf. **Tyrlik**; Ry2
- TYRLUCH** (1), K 1836; cf. **Tyrlik**; BSZ
- TYRNA** (30), 5AMC (3 × 1818, 2 × 1870); 14E (1806, 1818, 1843, 1860, 1875, 1877, 2 × 1883, 1885, 1887, 1888, 1891, 1895, 1899); 11K

- (2 × 1813, 1818, 1840, 1845, 1846, 5 × 1849); niem. n. os. (B) < odm. *Trnová* (niem. *Tirna*, kraj środkowoczeski); Ry2
- TYROŃ** (1), E 1869; odp. gw. młp. *tyroń* 'marnotrawca' (SGPK, t. 5), < gw. ciesz. *tyrać* 'dręczyć, męczyć, gnębić, ciężko pracować' (ZSG); Ry2
- TYRPA** (1), K 1838; odp. gw. ciesz. i gw. młp. *tyrpa* 'miejsce strome, niedostępne' (MSGP, SGŚC), < gw. młp. *tyrpać* 'szarpać, szturchać' (MSGP)
- TYRTUSZ** (1), K 1898; odp. gw. ciesz. *tyrtkać* 'posuwać się naprzód drobnymi krokami, biec truchtem, podskakiwać' (ZSG)
- TYSZCZAK** *Ludwika* (1), AMC 1898; odim. *Tymoteusz*; Ry2
- TYTKA** *Amalia, Maria* (2), 2AMC (2 × 1880); odp. gw. ciesz., gw. śl. i gw. wlkp. *tytka* 'mała torebka papierowa' (MSGP, SGŚC); Ry2, T
- TYTKO** (1), E 1890; cf. **Tytka**; Ry2, T
- TYTLICA** (1), E 1840; odp. gw. ciesz. *tytłać* 'brudzić, babrać' (ZSG)

U

- UBEL** *Barbara* (1), AMC 1880; n. czes. (B, DM); Ry2
- UBER** *Johann* (1), AMC 1818; n. niem. (DN); Ry2
- UCHEREK** cf. **UHEREK**
- UGLORZ** (1), K 1811; odpap. stp. *wagl* z fonet. ukrain. < *węgiel*; Ry2; **UHLORZ** (11), 11E (1818, 1883, 2 × 1887, 1888, 1889, 2 × 1890, 1891, 1896, 1898)
- UGUCZ** (1), K 1841; n. odetn. 'Węgiel'
- UHAJEK** (1), K 1874; odpap. czes. *uháit* 'obronić'
- UHASIT** (1), K 1877; odpap. czes. *uhasit* 'ugasić, zagasić'
- UHEREK** (15), 15K (1805, 3 × 1806, 1824, 2 × 1841, 1842, 3 × 1849, 1859, 1861, 1875, 1880); I. odetn. *Uher* 'człowiek pochodzący z Węgier'; II. odpap. gw. ciesz. *uherski* 'węgierski', < *Uhrok* 'Węgiel', < *Uhry* 'Węgry'; DM, M 1642, Ry2;
- UCHEREK** *Franz, Johann, Josef* (3), 3AMC (1867, 2 × 1870); M 1752, Ry2
- UHL** (7), AMC 1824; 6K (1805, 4 × 1824, 1829); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- ULHEREK** (1), K 1849; adapt. niem. n. os. *Uhl* < odim. *Ulrich*; cf. **Uhlar**
- UHLAR** (4), 2AMC (2 × 1818); 2K (1845, 1888); odpap. słowac. *uhliar* 'węglarz'; n. słowac. *Uhlár* (DM); M 1577
- UHLARZ** (15), 2E (1808, 1810); 13K (3 × 1805, 1810, 3 × 1877, 2 × 1882, 1883, 1886, 1893, 1895); odpap. czes. *uhlár* 'węglarz', < słowac. *uhliar* 'węglarz' (L); n. czes. i słowac. *Uhlár*, *Uhlář*; M 1621, Ry2
- UHLARZIK** *Małgorzata* (1), AMC 1898; cf. **Uhlar**; n. słowac. *Uhlárik* (DM)
- UHLIG** (2), 2E (1889, 1893); n. niem. (B, DM, FAM); Ry2
- UHLIK** *Franciszka* (1), AMC 1869; n. czes. *Uhlík* (DM) < niem. n. os. *Uhl* < odim. *Ulrich*; B, FAM, Ry2
- UHLIN** (3), AMC 1869; 2E (1865, 1895); cf. **Uchlarz**
- UHLMANN** (1), K 1876; niem. n. os. (B) < odim. *Ulrich*; Ry2
- UHLORZ** cf. **UGLARZ**
- UJECEK** (2), 2K (1890, 1900); odpap. gw. ciesz. *ujec* 'brat mamy'; też 'tytuł grzecznościowy, którym młodzi zwracają się do starszych mężczyzn' (SGŚC)
- UKOSZ** (1), E 1833; odim. *Łukasz*
- ULANOWSKI** (1), K 1845; odm. *Ulanina*, < *Ulanino* (Ukraina, pow. czechryński); Ry2
- ULBERT** (2), 2K (1803, 1805); n. niem. (B, DM, FAM); Ry2
- ULBRICH** (2), AMC 1818; K 1896; n. niem. (B, DM, DN, FAM, L, MC); Ry2
- ULESZ** (1), K 1807; I. odim. *Urszula* (Ry1); II. odpap. *ul* (Ry1)
- ULHEREK** cf. **UHL**
- ULICZNY** (1), K 1842; odpap. *uliczny* 'związany z ulicą' (SNNP, T); możliwe przezwisko żebraka, porządkującego ulice stróża albo sprzedawcy; n. czes. *Uličný* (B, DM); Ry2
- ULLMAN** (11), 6AMC (2 × 1818, 1880, 3 × 1896); E 1874; 4K (1872, 1895, 1897, 1898); n. niem. (DM, FAM); Ry2
- ULLMER** *Marie* (1), AMC 1880; n. niem. (DM, FAM)
- ULLNER** (1), K 1831; n. niem. (FAM); Ry2
- ULLRICH** (20), AMC 1818; 3E (1892, 1896, 1899); 16K (1873, 1875, 1879, 5 × 1885, 7 × 1891, 1895); n. niem. (B, DM, FAM); Ry2

- UMORCZYK** (9), 9K (1876, 1878, 1886, 2 × 1887, 2 × 1889, 1894, 1896); odp. czes. *úmor* 'pracować do utraty sił'; por. ap. < gw. ciesz. *łumordowany* 'zmęczony' (ZSG)
- UNGAR** *Robert* (1), AMC 1818; n. niem. (B, FAM); Ry2
- UNGER** (6), 3AMC (1818, 1869, 1870); 3K (1812, 1872, 1887); zgerm. forma odetn. *Ungarus* 'Węgier'; BSZ, DM, DN, FAM, Ry2
- UNICKI** (1), E 1818; odp. *unicki* (kościół) 'chrześcijańska wspólnota wyznaniowa'
- UNKA** *Anna* (1), AMC 1862; odim. *Uniestaw*, < *Uniedrog*
- UNUCHA** (1), E 1807; cf. **Unucka**
- UNUCKA** (94), 4AMC (4 × 1818); 90E: 3 [1801–1839], 8 [1840–1859], 79 [1860–1900]; odp. *unuca* 'onuca'; M 1714, Ry2; **UNUCZKA** (1), K 1810
- UNUCZKA** cf. **UNUCKA**
- URAJ** (1), E 1892; odp. *uran*
- URBACH** *Cecylia, Antonina* (2), 2AMC (1824, 1880); cf. **Urban**; B, DN, FAM, Ry2
- URBAN** (3), E 1801; 2K (1803, 1887); odim. *Urban* (A, Ry2); A, L, Le, M 1577, MC, Ry2
- URBANEK** (6), AMC 1818; 5K (1805, 1828, 1833, 1877, 1900); cf. **Urban**; n. czes. *Urbánek* (MC); BSZ, L, Le, M 1571, Ry2
- URBANIEC** (19), 2AMC (1818, 1896); 13E (1879, 3 × 1882, 4 × 1885, 1890, 1893, 1896, 1898, 1899); 4K (2 × 1805, 1813, 1888); cf. **Urban** (Ry1); L, M 1629, Ry2
- URBAŃCZYK** (3), E 1882; 2K (1898, 1899); cf. **Urban** (Ry1); Le, M 1647, Ry2
- URBAS** (2), E 1871; K 1832; cf. **Urban** (Ry1); Ry2
- URBASZEK** (2), 2K (1880, 1882); cf. **Urban** (Ry1); n. czes. *Urbášek* (DM); Ry2
- URBAŚ** (17), 7E (1867, 1870, 1871, 1873, 1876, 1879, 1899); 10K (3 × 1803, 1845, 1894, 1895, 1896, 1898, 1899, 1900); cf. **Urban** (Ry1); M 1667, Ry2
- URBIK** (6), 2E (1872, 1875); 4K (1805, 1810, 1830, 1898); cf. **Urban** (L); n. czes. *Urbik* (DM); M 1621, Ry2
- URBISZ** (2), E 1818; K 1811; cf. **Urban** (Ry1); n. czes. *Urbiš* (DM); Ry2
- URBUSZ** (1), K 1845; cf. **Urban**
- URBUŚ** (5), 4AMC (4 × 1880); K 1849; cf. **Urban** (Ry1); Ry2
- URGA** (1), K 1896; odp. gw. śl. *urgać* 'o gołębiu – gruchać' (MSGP); Ry2
- URIGA** (1), E 1888; odp. łac. *auriga* 'woźnica, furman'
- URLICH** (1), K 1892; niem. n. os. (B) < odim. *Ulrich*; Ry2
- URSCHEL** (1), K 1849; n. niem. (DN)
- URSZULIK** (2), 2K (1824, 1827); odim. *Urszula* (Ry1); Ry2
- URYJASZ** (1), K 1897; odetn. *Uryjasz* < *Uher* 'Węgier'; Ry2
- UTE** (1), K 1868; n. niem. (DN)
- UTRATA** (3), 3K (1830, 1835, 1891); odp. gw. ciesz. *utrata* 'wydatek' (L, SGŚC); M 1621, Ry2, T
- UWIRA** (1), K 1834; n. czes. *Uvíra* (DM); Ry2

V

- VACHEL** *Agathe* (1), AMC 1860; odim. *Václav*; możliwe < odap. stwniem. *wahhon* ‘czuwać’ < niem. *Wache* ‘czuwanie’; n. czes. (DM)
- VALACH** *Johann* (1), AMC 1860; cf. **Wałach**; I. odap. *wałach* ‘wytrzebiony ogier’ (A, BSZ); II. odim. *Walenty*; n. czes. (DM)
- VALASZEK** (1), K 1897; cf. **Valentin**; n. czes. *Valášek* (DM)
- VALENTH** (1), K 1891; cf. **Valentin**
- VALENTIN** (1), K 1810; I. odim. *Valentin* (BSZ, FAM); II. odap. łac. *valere* ‘zdrowy, silny’ (DM); Ry2
- VARADZI** (1), AMC 1813; węg. n. os.; odpowiednik n. pol. *Grocki*
- VARGA** *Lubava* (1), AMC 1896; węg. n. os. < odap. węg. *varga* ‘szewc’ (DM); Ry2
- VASZINKA** (1), K 1814; cf. **Vachel**; n. czes. *Vašinka* (DM)
- VAVRA** *Franz* (1), AMC 1818; odim. *Wawrzyńiec*; n. czes. *Vávra* (DM)
- VECHETA** (1), AMC 1818; od n. czes. *Věchet* (DM)
- VEGH** *Laszlo* (1), AMC 1845; węg. n. os. < odap. węg. *végh* ‘wijący’
- VEITH** (1), K 1840; n. niem. (B, DM, FAM); Ry2
- VERONA** (1), E 1875; n. włos. (DR)
- VERROCCHI** (1), K 1890; n. włos. (DR)
- VESELY** *Franz, Johann* (2), 2AMC (2 × 1860); n. czes. *Veselý* (DM); Ry2
- VESPER** (4), AMC 1818; 3K (1885, 1897, 1899); n. niem. (DM, FAM); Ry2
- VEÏ** (1), K 1845; n. niem. (FAM)
- VIETZ** *Josef* (1), AMC 1818; n. niem. (FAM)
- VIEWEG** (1), K 1888; n. niem. (B, FAM); Ry2
- VIKTORIN** (6), 6K (1812, 1827, 1877, 1880, 2 × 1882); odim. *Wiktor*; DN
- VILENDORF** (1), K 1863; niem. n. os. < odm. *Vilendorf* (Austria, okolice Wiednia)
- VINCZE** (2), 2E (1811, 1876); węg. n. os. < odim. *Wincenty*
- VINICZKA** (1), K 1886 (w źródle odnotowano poch. rumun.); odm. *Viničky* (Słowacja, pow. Trebišov)
- VIRTŁ** *Josef* (1), AMC 1897; niem. n. os. (B) < odap. niem. *Virth* ‘gospodarz’
- VITEK** *Franciszka* (1), AMC 1898; I. odim. *Witold*; II. odap. łac. *vitus* ‘żywotny, zdrowy’; n. czes. *Vítek* (B, DM)
- VITUSZ** (1), K 1849; cf. **Vitek**; n. czes. *Vitouš* (B)
- VLACH** (1), K 1896; n. czes. (DM); Ry2
- VOGEL** *Dawid, Emauel, Jerzy, Josef, Paul, Riwka* (6), 6AMC (2 × 1818, 1860, 2 × 1870, 1880); n. niem. (DM, DN)
- VOGL** *Mathilde* (1), AMC 1824; n. niem. (B, FAM, MC); Ry2
- VOGL** cf. **VOGEL**
- VOGREL** *Dawid* (1), AMC 1868; n. niem. (FAM)
- VOGT** (17), 3AMC (3 × 1870); 3E (1876, 1878, 1880); 11K (1832, 1833, 1838, 3 × 1845, 1846, 2 × 1849, 1873, 1885); n. niem. (B, BSZ, FAM, MC); Ry2
- VOIGHT** (1), K 1814; n. niem. (B, DM) < odap. stwniem. *Voget* ‘starosta’; Ry2
- VOJTECH** *Johann* (1), AMC 1818; odim. *Wojciech*; n. czes. *Vojtěch* (DM)
- VORBERG** (1), K 1896; n. niem. (FAM)
- VOREL** *Johann* (1), AMC 1897; n. czes. (B, DM); Ry2
- VOROS** (1), E 1818; węg. n. os. < odap. węg. *vörös* ‘rudy’

VOSTRY *Josefa, Paul* (2), AMC (2 × 1896);
n. czes. *Vostrý* (B, DM)

VRABEC *Paul* (1), AMC 1818; odp. *wróbel*;
n. czes. *Vrabec* (DM)

VRBA *Paul* (1), AMC 1860; n. czes. *Vrba* (DM);
Ry2

VRHEL *Maria* (1), AMC 1866; n. czes. (DM)

VRTENA (1), K 1895; n. czes. *Vrtána* (DM)

VYKOPAL (1), K 1883; n. czes. (DM)

VYSLUŽIL (2), 2K (1899, 1900); n. czes. *Vyslo-
užil* (DM)

W

- WACH** (17), AMC 1818; E 1810; 15K (1801, 1805, 2 × 1813, 1874, 1875, 1882, 1892, 1893, 1894, 1895, 1896, 1897, 1898, 1899); I. odpap. gw. ciesz. *wach* 'skrzynia na zboże' (SGŚC); też < gw. kasz. i gw. Pom. Pd. 'przedział w stodole, gdzie składa się snopy, sások' (MSGP), < gw. ciesz. *wachta* 'straż' (ZSG), < gw. ciesz., gw. śl. i gw. kasz. *wachować* 'pilnować, strzec, czatować' (MSGP, MSGGŚ, ZSG); II. odim. *Wactaw*, < *Wawrzyniec*, < *Walenty* (Ry1), < wschłówan. *Wach*; III. od niem. n. os. *Vache* < odpap. stwniem. *wahhon* 'czuć', < niem. *Wache* 'czuwanie' (DM, DN, FAM); M 1655, Ry2
- WACHA** (1), K 1864; cf. **Wach**; n. czes. *Vácha* (DM)
- WACHANICZEK** (1), K 1874; cf. **Wach**
- WACHLARZ** (1), K 1824; odpap. *wachlarz*; Ry2
- WACHNER** *Johann* (1), AMC 1870; n. niem. (DN)
- WACHON** *Anton* (1), AMC 1867; cf. **Wach**; Ry2
- WACHOWSKI** (1), E 1816; I. odm. *Wachów* (woj. opol., pow. oleski) (MC), < *Wachowice* (woj. opol., pow. oleski); II. odpap. gw. ciesz., gw. śl. i gw. kasz. *wachować* 'pilnować, dozorować, strzec, czatować' (CSG, MSGGŚ, SGŚC); Ry2
- WACHOWSKIJ** (1), E 1802; cf. **Wachowski**
- WACHS** *Moritz* (1), AMC 1818; n. niem. (FAM)
- WACHTA** (1), K 1896; gw. ciesz. *wachta* 'straż' (ZSG); MC, Ry2
- WACHTER** *Johann* (1), AMC 1896; n. niem. *Wächter* (DN, FAM); Ry2
- WACTORZ** (10), 10K (1828, 1831, 1849, 1859, 2 × 1860, 1870, 1883, 1878, 1894); odpap. gw. ciesz. i gw. śl. *wachtorz* < niem. *Wächter* 'stróż, wartownik' (MSGGŚ, SGŚC)
- WACHUT** (1), E 1806; cf. **Waclaw**; n. czes. *Vachut* (DM)
- WACIOK** (1), K 1859; cf. **Waclaw**
- WACL** (1), K 1886; cf. **Waclaw**; n. czes. *Vacl* (DM)
- WACLACH** (1), E 1855; cf. **Waclaw**; n. czes. *Vaclach* (DM)
- WACLAVIK** (1), K 1855; cf. **Waclaw**; n. czes. *Václavík* (DM)
- WACLAW** (2), 2K (2 × 1811); odim. *Wactaw*; n. czes. *Václav* (DM)
- WACLAWEK** cf. **WACLÁWEK**
- WACLÁWEK** (26), 6E (1807, 1811, 1850, 3 × 1853); 20K (5 × 1805, 7 × 1813, 1814, 1825, 1832, 1845, 2 × 1862, 1868, 1872); cf. **Waclaw** (BSZ, Ry1); L, M 1577, Ry2; **WACLÁWEK** (2), 2K (1805, 1856); n. czes. *Vaclávek* (DM)
- WACLÁVIK** (38), 37E (1804, 1807, 1809, 1810, 1813, 1814, 1816, 1817, 1818, 2 × 1820, 1822, 1827, 2 × 1828, 2 × 1830, 1832, 1833, 1850, 1853, 1856, 1857, 1877, 2 × 1882, 1886, 1887, 1888, 3 × 1894, 2 × 1896, 3 × 1899); K 1802; cf. **Waclaw** (Ry1); L, Le, M 1621, MC, Ry2
- WACZKA** (2), 2K (2 × 1813); cf. **Waclaw**; możliwe < odpap. gw. ciesz. *waczek* 'smoczek wykonany ze szmatki, do której zawinięto cukier' (MSGP, SGŚC)
- WACZLÁWEK** (1), K 1806; cf. **Waclaw**; n. czes. *Václavek* (DM)
- WACZLÁVIK** (1), K 1838; cf. **Waclaw**; n. czes. *Václavík* (DM)
- WADAJ** (1), K 1849; odpap. gw. ciesz. i gw. śl. *wadzić się* 'robić komuś awanturę' (MSGGŚ, SGŚC); też < gw. ciesz., gw. śl., gw. młp., gw. maz., gw. kasz. i gw. Pom. Pd. 'o co najmniej dwóch osobach — kłócić się' (MSGP), < węg. *vadász* 'myśliwy'

- WADAS** (23), AMC 1818; 22K (2 × 1805, 7 × 1813, 1824, 1833, 3 × 1849, 1852, 1856, 1860, 1865, 1877, 1878, 1887, 1889); cf. **Wadaj**; Ry2
- WADDAR** (1), K 1851; cf. **Wadaj**
- WADICZKA** (1), K 1831; odpap. *woda* z fonet. czes.
- WADINA** (1), K 1849; cf. **Wadiczka**
- WADOSZ** (1), K 1831; cf. **Wadaj**
- WADOŚ** (1), K 1881; cf. **Wadaj**
- WADZIK** (1), K 1840; cf. **Wadaj**
- WADZIURA** *Alvig* (1), AMC 1818; cf. **Wadaj**
- WAFEL** *Daniel, Dominik, Dotothea* (3), 3AMC (1896, 2 × 1870); odim. *Wacław*, < *Wawrzyniec*
- WAFISZ** (1), E 1808; cf. **Wafel**
- WAG** (1), K 1805; odpap. gw. młp. *waga* ‘belka ukośna u żurawia studziennego’ (MSGP)
- WAGNER** (28), 5AMC (2 × 1818, 1860, 2 × 1870); E 1899; 22K (1805, 9 × 1811, 1819, 1824, 1827, 1831, 3 × 1845, 1847, 1849, 1853, 1859, 1861); n. niem. *Wagner* (DM, DN, FAM, MC); Ry2
- WAGNORZ** (1), E 1815; od niem. n. os. *Wagner* < odpap. śrwniem. *wagner* ‘rzemieślnik zajmujący się wyrabianiem wozów’; też ‘woźnica’
- WAGOCZ** (1), K 1842; cf. **Wag**
- WAISER** (4), 4E (1883, 1884, 1886, 1875); n. niem. (DM); Ry2
- WAISS** *Wilhelm* (1), AMC 1818; niem. n. os. (DM) < odpap. śrwniem. *wīz* < niem. *weiss* ‘biały; błyszczący’
- WAIZER** cf. **WAJZER**
- WAJDA** (1), K 1874; odpap. węg. *vajda* ‘wojewoda’ (SEB) w znaczu. ‘przywódcu pasterzy wołoskich’ (Ry1, T); na terenach zasiedlanych przez wołoskich przybyszów — na Podkarpaciu i Podbeskidziu; też < gw. ciesz. ‘naczelnik cyganów’, ‘żebrak’; por. też ap. < gw. ciesz. *chodźić na wajdę* ‘żebrac’, < *iść na wajdę* ‘iść na zaloty’; też ‘chodźić bez celu’ (SGŚC); n. czes. *Vajda* (DM); Le, *M 1621*, Ry2
- WAJDOWICZ** *Josef* (1), AMC 1824; cf. **Wajda** (Ry1); Ry2
- WAJNER** (4), AMC 1880; 3K (1805, 1813, 1860); n. czes. < od niem. n. os. *Weiner* (DM) < odim. o pods. *Win-*; *M 1621*
- WAJNISEK** *Josef* (1), AMC 1860; adapt. niem. n. os. *Weine* < odim. o podst. *Win-*
- WEINEL** *Josef* (1), AMC 1860; cf. **Weiner**
- WAJSNER** cf. **WEISER**
- WAJZER** (38), 38E (1830, 2 × 1833, 1834, 1835, 2 × 1848, 1849, 1850, 1855, 3 × 1863, 3 × 1864, 4 × 1865, 5 × 1880, 1882, 1883, 1884, 1887, 1890, 1892, 1893, 1894, 1895, 1896, 1897, 1898, 1900); I. odpap. gw. śl. *wajzer* ‘wskazówka zegara’ (MSGP); II. adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Weiss* < odpap. śrwniem. *wīz* < niem. *weiss* ‘biały; błyszczący’; **WAIZER** (6), 6E (1815, 1829, 1869, 1872, 2 × 1875); Ry2
- WALA** (30), 4E (1807, 1826, 1896, 1893); 26K (1804, 3 × 1805, 1809, 7 × 1813, 1814, 1816, 4 × 1824, 1828, 1837, 1840, 1846, 2 × 1849, 1856); odim. *Walenty, Walerian* (Ry1, T); n. czes. *Vala* (DM); Le, *M 1637*, Ry2
- WALACH** (10), 4AMC (3 × 1818, 1870); 6K (1824, 1857, 1859, 1884, 2 × 1893); I. odetn. *Walach* ‘pochodzący z Wołoszczyzny’; II. odpap. *walach*; n. czes. *Valach* (DM); A; Ry2; **WAL-LACH** *Anna, Paul* (2), 2AMC (1818, 1824); Ry2
- WALACZEK** (2), AMC 1864; E 1897; cf. **Wala**
- WALANS** *Josef* (1), AMC 1818; cf. **Wala**
- WALARKO** (1), K 1878; odim. *Walerian, < Walery*
- WALARUS** (4), 4K (1887, 1890, 1891, 1898); odim. *Walerian, < Walenty; M 1818*, Ry2
- WALARUSZ** (1); K 1890; cf. **Walarus**
- WALAS** (1), K 1805; cf. **Wala** (Ry1); *M 1640*; Ry2; **WALASZ** (1), K 1865; **WALOSZ** (2), E 1806; K 1896; *M 1640*, Ry2
- WALASZ** cf. **WALAS**
- WALCHER** *Rudolf* (1), AMC 1870; n. niem. (FAM)
- WALCZAK** (11), 11K (1809, 4 × 1813, 1814, 1815, 1824, 1837, 1882, 1886); I. odim. *Walenty, < Walerian* (MC); II. odpap. gw. ciesz. *walić* ‘bić’ (SGŚC); też ‘mocno padać (o śniegu)’, ‘tłoczyć się, pchać się’ (ZSG); Ry1, Ry2; **WALCZOK** (1), K 1813; gw. (śl.) wariant n. *Walczak*; Ry2
- WALCZISKO** cf. **WALCZYSKO**
- WALCZOK** cf. **WALCZAK**

- WALCZYŃSKI** (7), 2E (1819, 1826); 5K (1810, 1864, 1886, 1873, 1874); odm. *Walcz* (woj. zach.pom., pow. wałęcki); Ry1, Ry2
- WALCZYSKO** (118), 104E: 31 [1801–1839], 8 [1840–1859], 65 [1860–1900]; 14K (1805, 7 × 1813, 3 × 1824, 1827, 2 × 1845); odp. *walczyć*, < *walcować*; Ry2, M 1621; **WALCZYSKO** (3), 3K (1806, 1976, 1889); gw. (śl.) wariant n. *Walczyško*
- WALD** *Ernest* (1), AMC 1880; (w dokumentach źródłowych odnotowano poch. żyd.); n. niem. (B, FAM, Ry1)
- WALDEK** *Czesław, Stanisław* (2), 2AMC (2 × 1880); odim. *Waldemar* (B, DM); Ry2
- WALECZEK** (26), AMC 1818; 2E (1811, 1899); 23K (1804, 1805, 3 × 1824, 1825, 1826, 1827, 2 × 1828, 1831, 1840, 2 × 1845, 1847, 1849, 1858, 1860, 1867, 1870, 1873, 1885, 1897); cf. **Wala** (MC); n. czes. *Valeček* (DM); L, M 1621, Ry2
- WALECZKA** (2), 2K (1832, 1833); cf. **Wala** n. czes. *Valečka* (DM); L, M 1657, Ry2
- WALECZKO** (1), K 1824; cf. **Wala** (Le); n. czes. *Valečko* (DM); M 1621, Ry2
- WALEK** (63), 7AMC (5 × 1818, 1860, 1890); 37E (1808, 1811, 1813, 2 × 1816, 1831, 1855, 1867, 1872, 1874, 1876, 1877, 4 × 1878, 2 × 1879, 1880, 1882, 4 × 1884, 1886, 1889, 2 × 1891, 1893, 1896, 4 × 1897, 2 × 1898, 1899); 19K (2 × 1805, 1809, 5 × 1813, 1827, 1848, 3 × 1849, 1858, 1865, 1874, 1892, 1895, 1897); cf. **Wala** (Le); n. czes. *Valek* (DM); L, M 1571, Ry2
- WALENCINOWICZ** cf. **WALENTINOWICZ**
- WALENTA** (6), 6K (1870, 1872, 1875, 1893, 2 × 1895); cf. **Wala** (Ry1); DM, Ry2
- WALENTH** (1), K 1889; cf. **Wala**
- WALENTIN** (1), K 1805; cf. **Wala**; Ry2
- WALENTINOWICZ** *Franz* (1), AMC 1818; cf. **Wala**; **WALENCINOWICZ** (1), K 1860; Ry2
- WALENTY** (1), K 1888; cf. **Wala** (Ry1); Ry2
- WALERSKO** *Anna* (1), E 1835; wariant gw. (śl.) od n. *Walerski* < odm. *Walerów* (woj. maz., pow. sokołowski, gm. Sokołów Podlaski)
- WALERUS** (1), K 1875; odim. *Walery* (Le)
- WALESKI** (2), E 1899; K 1863; n. czes. *Valeský* (DM); Ry2
- WALESZ** (1), K 1880; cf. **Wala**; n. czes. *Valeš* (DM); Ry1, Ry2
- WALICA** (163), 6AMC (5 × 1818, 1824); 107E: 41 [1801–1839], 66 [1860–1900]; 50K: 15 [1801–1839], 7 [1840–1859], 28 [1860–1900]; I. odp. gw. ciesz. *walić* ‘bić, łomotać’; też ‘mocno padać (o śniegu)’, ‘tłoczyć się, pchać się’ (ZSG); II. odim. *Walenty*; cf. **Wal** (Ry1); M 1683, Ry2; **WALICZA** (2), AMC 1860; K 1805
- WALICZA** cf. **WALICA**
- WALICZEK** (10), 2AMC (2 × 1818); 3E (1801, 2 × 1895); 5K (1801, 1805, 1807, 1813, 1898); cf. **Wala** (Le); n. czes. *Valiček* (DM); L, Ry1, Ry2
- WALICZOK** (1), K 1805; cf. **Waliczek**
- WALIGÓRA** (2), 2K (1858, 1859); n. złoż. od przezwiska dwuczłonowego < odp. *walić* + *góra* < ‘ktoś o wielkiej sile’; n. pol. śl. pochodzenia, opisujące wielkiego człowieka (SNNP); n. czes. *Valigura* (DM); M 1580, MC
- WALIK** (1), K 1843; cf. **Walica**; n. czes. *Valík* (DM); Ry2
- WALISIJ** (1), K 1849; odim. ros. *Василий*, < *Bazyli*
- WALISZ** (77), AMC 1818; 51E: 12 [1801–1839], 1 [1840–1859], 38 [1860–1900]; 25K (1813, 1824, 1828, 1831, 5 × 1843, 1849, 1859, 1860, 1871, 4 × 1891, 1892, 1893, 1894, 1895, 1896, 2 × 1897, 1898); cf. **Wala**; n. czes. *Vališ* (DN); M 1621, Ry1, Ry2, SNNP
- WALISZA** (1), E 1868; cf. **Wala** (Le)
- WALIŚ** (1), K 1821; cf. **Wala**
- WALJENT** (1), K 1888; cf. **Wala**
- WALKA** *Griffin* (1), AMC 1818; odp. gw. ciesz. *walka* ‘wojna’; też ‘bójka, bitwa’ (ZSG); Ry2;
- WALKE** (1), E 1881; zgerm. wariant n. pol. *Walka* (DN, FAM); Ry2
- WALKE** cf. **WALKA**
- WALKER** (1), K 1898; n. niem. (DN, FAM); Ry1, Ry2
- WALKO** (1), E 1874; cf. **Walka** (Ry1); Ry2
- WALLACH** cf. **WALACH**
- WALLAR** (1), E 1855; cf. **Walarko**
- WALLER** (8), AMC 1818; E 1855; 6K (1805, 1813, 1840, 3 × 1842); n. niem. (DM, DN, L)

- WALLNER** *Emil, Josef, Juffrad* (3), 2AMC (1818, 1860); K 1900; n. niem. (DN); Ry2
- WALLUS** (1), K 1807; odp. *walus* 'sukno własnego wyrobu' (T); cf. **Wala**
- WALNY** *Maria* (1), AMC 1896; odp. *walny* 'dzielny, ważny'; M 1571
- WALOCH** (6), 6E (1806, 1809, 1840, 1875, 1878, 1893); cf. **Wala** (Ry1); n. czes. *Valoch* (DM); Ry2
- WALOSZ** cf. **WALAS**
- WALOSZAK** (1), K 1897; cf. **Wala**; Ry2
- WALOSZEK** (20), AMC 1818; 8E (1875, 1879, 1888, 2 × 1892, 1896, 1897, 1899); 11K (1804, 2 × 1805, 3 × 1813, 1822, 1834, 1842, 1846, 1893); cf. **Wala** (Ry1); n. czes. *Valošek* (DM); Ry2
- WALOSZIN** (1), K 1802; cf. **Wala**
- WALOUSZEK** (2), 2K (1891, 1899); cf. **Wala**; n. czes. *Valoušek* (DM)
- WALOWSKI** (6), AMC 1870; 5K (1805, 1840, 3 × 1845); odm. *Wałowice* (woj. lub., pow. opolski, gm. Józefów nad Wisłą; woj. lubus., pow. krośnieński, gm. Gubin; woj. łódz., pow. rawski, gm. Rawa Mazowiecka); < *Walow* (gm. w Niemczech); cf. **Wala**
- WALSZAR** cf. **WELCZAR**
- WALTER** (18), 5AMC (1818, 1824, 2 × 1856, 1872); 2E (1887, 1889); 11K (1817, 1824, 1830, 1836, 1840, 1845, 1875, 1880, 1890, 1896, 1900); n. niem. (BSZ, DM, DN, FAM, MC, Ry1); Le, Ry2
- WALUSZCZYK** (6), AMC 1818; 5K (1883, 1887, 1895, 1898, 1900); cf. **Wala** (Ry1); Ry2
- WALUSZEK** (1), K 1837; cf. **Wala** (Le); n. czes. *Valušek* (DM); Ry2
- WALUSZYK** (1), K 1898; cf. **Wala**
- WAŁACH** (165) 164E: 23 [1801–1839], 1 [1840–1859], 140 [1860–1900]; K 1849; cf. **Wałaski**; też < 'przybysz z Wołoszczyzny' (SNNP), możliwe odp. *wałach* 'trzebieńiec'; też < gw. śl. i gw. młp. 'mieszkaniec okolic Cieszyna' (Ry1, T); A, L, M 1519, Ry2
- WAŁACHA** (1), E 1804; cf. **Wałach**
- WAŁASKA** (1), E 1803; cf. **Wałaski**; Ry2
- WAŁASKI** (37), AMC 1818; 25E (1801, 1804, 1805, 1809, 2 × 1811, 1814, 1830, 1831, 1881, 6 × 1883, 1885, 1888, 1896, 2 × 1897, 1899, 3 × 1900); 11K (3 × 1813, 1824, 2 × 1840, 1843, 1870, 1876, 1877, 1882); I. odetn. *Wałasi* 'grupa etnograficzna zamieszkująca obszar Śląska Cieszyńskiego w okolicach Cieszyna i Skoczowa'; II. odp. gw. ciesz. *wałaski* 'o stroju ludowym na Śląsku Cieszyńskim' (SGŚC); cf. **Wałach**; M 1638
- WAŁASKO** (1), E 1806; cf. **Wałaski**
- WAŁASZ** (2), 2E (2 × 1885); cf. **Wałaski**; odp. gw. ciesz. *wałaszek* 'pastuszek' (CSG); Ry2
- WAŁGA** (5), 5E (2 × 1884, 1886, 1889, 1899); od hydr. *Wołga* (rzeka w Rosji)
- WAŁOSZEK** (2), 2E (1873, 1899); cf. **Wałasz**; M 1804, Ry2
- WAŁOWY** (10), 9E (1840, 1872, 1887, 1888, 1889, 1893, 2 × 1894, 1895); K 1813; odp. *wałow*
- WAŁUCH** (1), E 1805; cf. **Wałach**
- WAMPEK** *Marian* (1), AMC 1848; adapt. niem. n. os. *Wamp* < odp. goc. *wampa* 'wielki brzuch'
- WANCKEL** (1), K 1871; n. niem. (DN)
- WANCZOK** (1), K 1877; I. odp. gw. Pom. Pd. *wanc*, < *wanca* 'wesz' (MSGPK, t. 5); II. odim. *Iwan*; III. od niem. n. os. *Wanz* < odim. *Stanisław*
- WANCZURA** (2), AMC 1818; K 1897; cf. **Wanczok**; Ry2
- WANDOR** *Stanislaus* (1), AMC 1818; I. odp. gw. ciesz. *wander* 'wędrowka, dłuższe odwiedziny' (ZSG); II. od niem. n. os. o podst. *Wandr-*; III. odim. *Wanda* (Ry1); Ry2
- WANDREJ** (4), 2AMC (2 × 1818); 2K (1876, 1881); cf. **Wandor**, **Wandrol**; Ry2(0)
- WANDROL** (1), K 1848; odp. gw. ciesz. *wandrol* 'żebrak'; też 'obieżyświat' (SGŚC)
- WANEK** (1), E 1895; cf. **Wania**; n. czes. *Vaněk* (DM); Ry2
- WANIA** (131), 108E: 47 [1801–1839], 11 [1840–1859], 50 [1860–1900]; 23K (3 × 1805, 1806, 10 × 1813, 1824, 2 × 1828, 1837, 1840, 1843, 2 × 1845, 1848); odim. *Jan*, < *Iwan*, < *Walenty*; M 1717, Ry2
- WANIASZEK** (2), 2K (1869, 1873); cf. **Wania**; M 1704
- WANICZEK** (3), 3K (1842, 1855, 1859); cf. **Waniaszek**; M 1694, Ry2; **WANIECZEK** (1), K 1882

WANIEC (1), E 1807

WANIECZEK cf. WANICZEK

WANIEK (4), 2AMC (1833, 1896); 2K (1845, 1875); I. odap. *waniek* < stp. 'człowiek próżny'; też < 'zwietrzałe wino' (T); II. odim. *Iwan* (T); L, M 1453, Ry2

WANIOK (2), E 1856; K 1805; cf. **Wania**; M 1678, Ry2

WANIOLKA (1), K 1805; cf. **Wania**; Ry2

WANIOWSKI (13), 13K (1824, 1834, 1836, 1840, 4 × 1845, 1858, 1859, 1865, 1871, 1883); odm. *Waniów* (Ванив, Ukraina, okolice Lwowa, pow. sokalski), < *Waniowice* (Ukraina, rej. samborski, obw. lwowski); cf. **Waniczek**; Ry2

WANK (1), K 1831; n. niem. (FAM); Ry2

WANKA von Lenzenheim Johann (1), AMC 1818; odim. *Wactaw*; możliwe od n. niem. *Wank* < odap. stwniem. *wän* 'nadzieja, oczekiwanie', < germ. *wana* 'przywykły'; n. czes. *Vanka* (DM, DN, FAM); Ry2

WANKE (22), 22K (1804, 2 × 1805, 1809, 8 × 1813, 1814, 1819, 1829, 1836, 2 × 1840, 1846, 1847, 1855, 1859); n. niem. (DM, FAM, Le); Ry2; **WANKI** (1), K 1839; adapt. niem. n. os. *Wank(e)* < odap. stwniem. *wän* 'nadzieja, oczekiwanie', < germ. *wana* 'przywykły'; Ry2

WANKI cf. WANKE

WANOK (6), 6E (2 × 1889, 2 × 1890, 2 × 1891); cf. **Wania**; M 1621, Ry2

WANTUCH cf. WANTUCH

WANTULA cf. WANTUŁA

WANTULAK (1), K 1892; cf. **Wantuła**; Ry2;

WANTULOK (9), 7E (1878, 2 × 1882, 1885, 1887, 1888, 1890); 2K (1867, 1870); gw. (śl.) wariant n. *Wantulak*; L, M 1834, Ry2

WANTUŁA (13), 13E (1811, 1880, 1888, 1889, 1891, 2 × 1892, 1894, 1895, 1896, 2 × 1898, 1900); I. odap. gw. ciesz. *wantuch* 'wydatny brzuch' (CSG, SGŚC), < gw. ciesz. *wantulisko* 'kamienisty grunt'; II. adapt. niem. n. os. *Want* < *Wank* < odap. stwniem. *wän* 'nadzieja, oczekiwanie', < germ. *wana* 'przywykły'; M 1877; **WANTUŁA** (2), 2K (1895, 1899)

WANUCH (1), K 1813; odim. *Iwan*

WAŃCZAK (1), K 1874; cf. **Wania**

WAŃTUCH (1), K 1813; odap. *wańtuch* < gw. ciesz. 'wydatny brzuch' (CSG, SGŚC); też < stp. 'grube płótno' (Ry1, SNNP); II. od niem. n. os. *Want* < odap. stwniem. *wän* 'nadzieja, oczekiwanie', < germ. *wana* 'przywykły'; Ry2; **WANTUCH** (2), 2K (1813, 1883); Ry1, SNNP; wariant n. *Wańtuch*; Ry2

WAPIENNIK (90), 2AMC (1824, 1870); 88E: 22 [1801–1839], 6 [1840–1859], 60 [1860–1900]; I. odap. *wapiennik* 'piec do wypalania wapna'; też < gw. młp. 'tam, gdzie robi się wapno' (Ry1, T); II. odm. *Wapienica* (cz. Bielska-Białej, woj. śl.); M 1621, Ry2; **WOPIENIK** (11), 11E (1818, 1822, 1828, 1886, 2 × 1888, 1889, 1890, 1892, 2 × 1895); gw. wariant n. *Wapiennik*; M 1696, Ry2

WARCHOLNY *Anna, Wincenty* (2), 2AMC (2 × 1880); odap. gw. ciesz. < stp. *warchol* 'bezwstydnik, wichrzyciel, oszczerca' (ZSG), < gw. litew. *warchliwy* 'wrzaskliwy, krzykliwy'; Ry2

WARCOB (13), AMC 1818; 6E (1818, 1890, 1892, 3 × 1894); 6K (1887, 1892, 1893, 1895, 1896, 1898); odap. *warcab* 'figura w grze w warcaby; bierka'; M 1634

WARCOK (2), 2K (1855, 1900); odap. gw. ciesz. *warczeń* 'odpowiadać komuś opryskliwie'; też 'płakać' (ZSG); Ry2

WARDAS (6), 3AMC (1818, 2 × 1860); 3K (2 × 1813, 1895); odap. gw. wlkp. i gw. Pom. Pd. *warda* 'mańkut' (Ry1, T), < gw. młp. i gw. wlkp. *wardać się* 'wałesać się'; M 1621, Ry2

WARDUS (1), K 1829; cf. **Wardas**

WARGOCZ (1), K 1814; odap. gw. ciesz. *wargaty* 'mający duże wargi'; też 'kłótniwy' (ZSG); por. też ap. gw. ciesz. *wargować* 'wyzywać, krzyczeć' (SGŚC)

WARGOCZKULA *Marie* (1), K 1821; cf. **Wargocz**

WARHANICZEK (2), 2K (1875, 1878); n. czes. *Varhaníček* (DM)

WARŁO (1), K 1900; odim. ros. *Варлам*; Ry2

WÄRMER (1), E 1890; n. niem. (DN)

WARMUZ (1), K 1887; odap. *warmuz* 'rodzaj zupy' (Ry1)

- WARNA** (1), K 1849; I. odm. *Warna* (w Bułgarii); II. odap. gw. ciesz. i gw. śl. *warzyć*, *warzić* 'gotować' (MSGGŚ, SGŚC)
- WARNIA** (2), 2K (2 × 1845); cf. **Warna**
- WARSZAWSKI** (1), K 1805; odm. *Warszawa*
- WARTH** (1), K 1898; n. niem. (FAM)
- WARTMANN** *Emil, Ervin* (2), 2AMC (1811, 1880); n. niem. (FAM)
- WARZECHA** (9), 4E (1859, 1863, 1864, 1895); 5K (1831, 2 × 1841, 2 × 1845); odap. gw. ciesz. *warzecha*, przen. 'człowiek wszczynający zwadę, plotkarz, krętacz' (SGŚC); też 'warząchew' (BSZ, Ry1, T) < stp. *warząchew* (SNNP); L, Le, M 1679, MC, Ry2
- WARZECZAK** (1), K 1875; gw. ciesz. i gw. śl. *warzyć*, *warzić* 'gotować' (MSGGŚ, SGŚC)
- WARZESZKA** (2), 2K (1810, 1893); cf. **Warzecha**; M 1565, Ry2, T
- WARZOWSKI** (1), K 1805; I. odm. *Warzyce* (woj. podkarp., pow. jasielski); II. odap. gw. ciesz. i gw. śl. *warzyć*, < *warzić* 'gotować' (MSGGŚ, SGŚC); Ry2(0)
- WARZYCZKA** (1), E 1880; cf. **Warzowski**
- WASCHBERG** *Abraham, Elias* (2), 2AMC (2 × 1880); w źródle odnotowano poch. żyd.; n. złoż. od niem. n. os. *Wasser* < odap. św. niem. *wasser* 'woda' + niem. *Berg* 'góra, wzgórze'
- WASSERBERGER** *Maria* (1), AMC 1880; cf. **Waschberg**; Ry2
- WASCHER** (2), 2K (1841, 1844); n. niem. (DN, FAM); Ry2
- WASCHMANN** *Dawid, Salomon* (2), 2AMC (2 × 1880); w źródle odnotowano poch. żyd.; n. złoż. < odap. św. niem. *wasser* 'woda' + stw. niem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż'
- WASEL** (5), 5K (1855, 1863, 1864, 1867, 1896); odim. *Wasyl*; **WASSEL** (2), 2K (2 × 1813); germ. n. *Wasel* < odim. ros. *Василий* < *Wasyl*; Ry2(0)
- WASICKI** (3), 3K (1885, 1887, 1890); odm. *Wasily* (woj. maz., pow. mławski, gm. Dzierzgowo); Ry2
- WASLO** (1), K 1882; cf. **Wasel**
- WASSEL** cf. **WASEL**
- WASYL** (1), K 1881; odim. *Bazyli* (Ry1), < ros. *Василий* < *Wasyl*; Ry2
- WASZ** (2), 2K (1891, 1894); odim. ros. *Василий*, < *Wawrzyniec*, < *Iwan* (Ry1); n. czes. *Váš* (DM); Ry2
- WASZEK** (6), 2AMC (1818, 1860); E 1856; 3K (2 × 1849, 1899); cf. **Wasz**; n. czes. *Vášek* (DM); Le, M 1577, Ry2
- WASZICA** *Edmund, Franz* (2), 2AMC (2 × 1818); cf. **Wasz**; n. czes. *Vášica* (DM)
- WASZICZEK** *Josef* (1), AMC 1818; cf. **Wasz**; n. czes. *Vášiček* (DM)
- WASZKA** (10), E 1840; 9K (5 × 1813, 1819, 1820, 1824, 1827); cf. **Wasz** (Ry1); n. czes. *Váška* (DM); Ry2
- WASZKOWNA** *Anna* (1), K 1831, cf. **Waszka**; od n. *Waszka*
- WASZKOWSKI** *Mieczysław, Stanisław* (2), 2AMC (2 × 1880); I. odm. *Waszki* (woj. podlas., pow. kolneński); II. odap. *waski* 'tyczący się was, wasz' (SStpAK); III. od niem. n. os. *Waske* < odap. stw. niem. *was* 'ostrzy'; Ry2
- WASZOK** (1), K 1867; cf. **Waszkowski**
- WASZUT** (3), 3K (1895, 1897, 1899); cf. **Wasz**, < *Wacław*; L, M 1646, Ry2
- WASZYCKI** (1), K 1899; cf. **Waszkowski**
- WATA** (1), K 1845; odap. *wata* 'sieć na ryby'; też 'rodzaj sieci myśliwskiej' (SNNP, T); A, Ry2
- WATACHA** (1), E 1811; odap. *wataha* 'banda, oddział zbrojny'
- WATARSKI** (1), K 1875; odm. *Watorowo* (woj. kujaw.-pomor., pow. chełmiński, gm. Kijewo)
- WATASZEK** (2), E 1873; K 1842; odap. gw. kasz. *watolić* 'pleść' (SGPK, t. 5); cf. **Watacha**; Ry2(0); **WATOSZEK** (1), E 1900
- WATOSZEK** cf. **WATASZEK**
- WATTERICH** (2), AMC 1818; K 1878; od niem. n. os. *Watter* < odap. niem. *Watter* 'woda'
- WATULA** (1), K 1812; cf. **Wata**; Ry2(0)
- WATUT** (1), E 1809; cf. **Wata**; Ry2
- WAWERKA** (3), 3K (2 × 1886, 1888); odap. *wiwiórka*; n. czes. *Vaverka* (DM); Ry2
- WAWOSZKA** *Franz* (1), AMC 1872; cf. **Wawra**
- WAWRA** (4), 4K (3 × 1845, 1873); odim. *Wawrzyniec* (BSZ); n. czes. *Vávra* (DM); M 1571,

- Ry2; **WOWRA** (83), 71E: 39 [1801–1839], 32 [1860–1900]; 12K (1813, 1840, 1849, 2 × 1861, 3 × 1862, 1863, 1864, 1877, 1894); M 1697
- WAWRECKI** *Sofia* (1), AMC 1898; odm. *Wawrowo* (woj. warm.-mazur., pow. działdowski, gm. Lidzbark); Ry2
- WAWRECZKA** cf. **WAWRZECZKA**
- WAWRECZKO** cf. **WAWRZECZKO**
- WAWRON** *Anton* (1), AMC 1818; cf. **Wawra**
- WAWROSZ** (12); AMC 1870; 3E (1852, 2 × 1899); 8K (1849, 1850, 1852, 1856, 1880, 1882, 2 × 1898); cf. **Wawra** (Le); n. czes. *Vavroš*; M 1654, Ry2
- WAWRZECZKA** (6), 6E (1840, 1868, 1891, 1896, 1897, 1900); cf. **Wawra**; M 1686, Ry2;
- WAWRECZKA** (6), 2AMC (1818, 1824); 4E (2 × 1828, 1831, 1890); M 1685, Ry2; **WOWRECZKA** (37), 36E (1801, 1802, 1803, 1804, 1805, 1806, 1807, 1808, 1809, 1810, 1811, 1813, 2 × 1814, 1815, 3 × 1816, 1821, 2 × 1822, 1824, 1825, 1826, 1827, 1828, 1829, 2 × 1830, 1832, 1833, 1887, 3 × 1899, 1900); K 1884; M 1687;
- WOWRECZKA** (16), 16E (1806, 1816, 1850, 1860, 1873, 1875, 2 × 1876, 1883, 2 × 1892, 1893, 3 × 1899, 1900); M 1687, Ry2
- WAWRZECZKO** (5), 2AMC (2 × 1818); 3K (2 × 1893, 1898); cf. **Wawra**; M 1685, Ry1, Ry2; **WAWRZECZKO** (2), 2E (1886, 1894); M 1685, Ry2; **WOWRZECZKO** (10), 10E (1801, 1811, 1815, 2 × 1817, 1819, 2 × 1824, 1876, 1896); Ry2
- WAWRZICZEK** cf. **WAWRZYCZEK**
- WAWRZYCKI** (1), K 1883; odm. *Wawrowice* (woj. świętokrz., pow. buski, gm. Wiślica; woj. warm.-mazur., pow. nowomiejski, gm. Kurzętnik); Ry2
- WAWRZYCZAK** (1), K 1889; odm. *Wawrzyniec* (Ry1)
- WAWRZYCZEK** (7), 4AMC (4 × 1880); 3K (2 × 1831, 1897); cf. **Wawra** (Ry1); L, M 1727, Ry2; **WAWRZICZEK** (2), 2K (1840, 1891); gw. wariant n. *Wawrzyczek*; Ry2
- WAWRZYCZKO** (1), E 1870; cf. **Wawra** (Ry1); Ry2
- WAWRZYK** (27), 27E (1884, 4 × 1887, 1888, 1889, 8 × 1890, 1891, 1892, 2 × 1894, 1895, 1896, 1897, 1898, 4 × 1899); odim. *Wawrzyniec* (Ry1); M 1628, Ry2
- WAWRZYN** (25), 25E (1873, 2 × 1877, 2 × 1879, 4 × 1888, 2 × 1889, 3 × 1890, 1891, 1892, 3 × 1894, 1895, 1896, 2 × 1898, 2 × 1899); I. odp. *wawrzyn* (T); II. odim. *Wawrzyniec*; Ry2
- WAWRZYNEK** (1), K 1849; cf. **Wawra** (BSZ); Le, MC, Ry2
- WAWRZYNIC** (1), E 1867; cf. **Wawra** (L); Ry2
- WAZACZ** *Paul* (1), AMC 1818; odp. *waza*; n. czes. *Vazač* (DM); Ry2
- WCZEŁOK** (5); E 1818; 4K (2 × 1805, 1813, 1890); odp. czes. *včela* ‘pszczoła’
- WCZOLKA** (1), K 1813; cf. **Wczelok**; n. czes. *Včelka* (DM)
- WDANA** (1), K 1849; odp. *wdać* ‘wręczyć’, < *wdać się w coś*
- WDÓWKA** (29), 27E (1807, 2 × 1816, 2 × 1819, 1822, 1824, 1825, 4 × 1826, 1827, 1828, 1831, 1832, 1840, 2 × 1861, 1865, 1885, 1892, 1898, 4 × 1899); 2K (1845, 1846); odp. *wdówka* ‘mężatka, której mąż jest chwilowo nieobecny’; też ‘fiolatek trójkolorowy’, ‘ptak z rodziny wróblowatych’ (L, Ry1, T); M 1621, MC, Ry2
- WDZIĘCZNY** (8), 8K (1805, 2 × 1813, 1817, 1824, 1849, 1852, 1874); odp. *wdzięczny* (L); Ry2
- WEBER** (55), 6AMC (4 × 1818, 1860, 1870); 49K: 26 [1801–1839], 7 [1840–1859], 16 [1860–1900]; odp. gw. młp. i gw. wlkp. *weber* ‘tkacz’ (MSGP) < niem. *Weber* (A, BSZ, DM, DN, FAM, MC); Ry2
- WECHOWSKI** (7), 6E (1802, 2 × 1803, 1806, 1829, 1831); K 1805; I. odm. *Wiechowice* (woj. opol., pow. głubczycki, gm. Branice), < *Wiechow* (woj. zach.pom., pow. stargardzki, gm. Marianowo); II. odim. *Wielistaw*; III. odp. gw. ciesz. < stp. *wiecha* ‘wierzchołek drzewka przybity przez murarzy na budowie na znak zakończenia pewnego etapu pracy’ (ZSG)
- WECZER** *Alois* (1), AMC 1818; odp. *wieczór*; n. czes. *Večeř* (DM)
- WECZERA** (2), AMC 1818; K 1870; cf. **Weczer**; n. czes. *Večera* (DM); Ry2
- WECZEREK** (5), 5K (2 × 1813, 1828, 1839, 1847); cf. **Weczer**; por. n. czes. *Večerka* (DM); Ry2

- WEIBERT** (1), K 1801; n. niem. (FAM)
- WEICHORZ** (1), K 1864; adapt. niem. n. os. *Weichmann* < odim. *Wigramm*
- WEIDEL** (2), 2K (1805, 1809); n. niem. (DN); Ry2
- WEIDLICH** (4), 4K (1884, 1895, 1897, 1900); n. niem. (DN, MC); Ry2
- WEIGEL** (4), 4K (1881, 1895, 1898, 1900); n. niem. (BSZ, DM); Ry2
- WEIGELT** *Emma* (1), AMC 1897; n. niem. (FAM); Ry2
- WEIHENING** (1), K 1813; cf. **Weichorz**; Ry2(0)
- WEIHS** (1), E 1817; n. niem. (FAM)
- WEIL** *Ludwig* (1), AMC 1818; n. niem. (DM) < odim. *Willim*
- WEINE** *Otto* (1), AMC 1872; n. niem. (B, FAM)
- WEINER** (27), 27K (6 × 1805, 1809, 16 × 1813, 1815, 1819, 1824, 1828); n. niem. (A, B, DM, DN, FAM); **WEJNER** *Hermann, Otto* (2), 2AMC (1872, 1880); adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Weiner* < odim. niem. *Weinhart*; Ry2
- WEINNEL** cf. **WEINE**
- WEISBECKER** (1), K 1812; cf. **Weiss**; złoż. < odap. śrwniem. *wīz* < niem. *weiss* 'biały; błyszczący' + śrwniem. *becker* 'piekarz'
- WEISENBERG** (1), K 1838; cf. **Weiss**; złoż. < odap. śrwniem. *wīz* < niem. *weiss* 'biały; błyszczący' + niem. *Berg* 'góra, wzgórze'; Ry2
- WEISER** (13), 9E (1813, 2 × 1840, 1844, 1849, 1856, 1861, 1873, 1874); 4K (4 × 1813); n. niem. (FAM); Ry2; **WAJSNER** (1), E 1859
- WEISGERBER** *Dominik* (1), AMC 1872; n. niem. (FAM)
- WEISMANN** (10), 10K (2 × 1805, 1808, 5 × 1813, 1824, 1827); niem. n. os. (L); złoż. < odap. śrwniem. *wīz* < niem. *weiss* 'biały' bądź < *weise* 'mądry' + stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż'; Ry2
- WEISS** (7), AMC 1880; 6K (1813, 1831, 1838, 1877, 1880, 1891); n. niem. (FAM); Le, MC, Ry2; **WEISZ** *Zifla* (1), AMC 1896; adapt. (spolsz. wariant) n. *Weiss* < odap. śrwniem. niem. *wīz* < niem. *weiss* 'biały, błyszczący', < niem. *weise* 'mądry'
- WEISZ** cf. **WEISS**
- WEJDA** *Moritz* (1), AMC 1818; cf. **Wajda**; Ry2
- WEJDLICH** *Anton* (1), AMC 1818; cf. **Wajda**; Ry2
- WEJDIK** (1), K 1873; cf. **Wajda**
- WEJNER** cf. **WEINER**
- WEJSER** (7), 7K (2 × 1813, 1828, 1831, 1843, 2 × 1845); odap. niem. n. os. *Weiss* < odap. śrwniem. *wīz* < niem. *weiss* 'biały; błyszczący', < niem. *weise* 'mądry'
- WEJSZAR** (1), E 1861; cf. **Wejser**
- WEJZER** (1), E 1869; cf. **Wejser**; Ry2
- WELCHOWSKI** (3), 3E (1828, 1833, 1897); n. czes. *Velechovský* (DM); Ry2
- WELCZAR** (2), 2E (2 × 1896); adapt. niem. n. os. *Wals, Welz* < odim. niem. o podst. *Welt-*; **WALSZAR** (1), K 1813; cf. **Welczar**
- WELCZIK** *Paul* (1), AMC 1818; cf. **Welczar**
- WELDIN** (2), 2K (1880, 1883); od niem. n. os. *Weld, Welde* < odm. *Welden* (gm. targowa w rejencji Szwabia, rej. Augsburg); Ry2
- WELIK** (1), K 1858; n. czes. *Velik* (DM); Ry2
- WELIKY** *Infred* (1), AMC 1860; n. czes. *Veliký* (DM)
- WELINGER** (1), K 1828; niem. n. os. < odm. *Welling* (Niemcy, pow. Mayen-Koblentz); por. *Velinger* (DM)
- WELOSZOK** (1), K 1813; cf. **Wieluch, Wielkus**
- WELS** (8), AMC 1890; 7K (1837, 1839, 1840, 1845, 1849, 1870, 1889); n. niem. (B, FAM); Ry2
- WELSZA** (1), E 1889; cf. **Welszar**
- WELSZAR** (159), 127E: 58 [1801–1839], 18 [1840–1860], 51 [1861–1900]; 32K (2 × 1805, 9 × 1812, 7 × 1813, 5 × 1817, 2 × 1824, 2 × 1828, 1834, 2 × 1845, 1849, 1864); odap. niem. *Welsch* 'francuskojęzyczny; obcy, zagraniczny'; możliwe też < niem. *Wels* 'sum'; M 1641, Ry2
- WELSZER** (5), 5E (1846, 1851, 1859, 1864, 1886); cf. **Welszar**
- WELSZOWSKI** (1), E 1856; od niem. n. os. *Weichsel* < odap. śrwniem. *wihsel* 'drzewo wiśni kwaśnej'
- WELUCH** (1), K 1868; I. odim. *Wielimir*, < *Wielistaw*; II. odap. *wielki*
- WELUZ** *Paul* (1), AMC 1870; cf. **Weluch**

- WELZEL** (4), 3AMC (1818, 1856, 1890); K 1831; n. niem. (DN, FAM)
- WENCEL** (14), 2E (1810, 1813); 12K (1805, 2 × 1806, 1807, 1814, 1845, 1867, 1877, 1880, 2 × 1882, 1889); zgerm. forma odim. *Więc-sław* (MC), < odim. niem. *Wenzel* (BSZ, Le); *M 1526*, Ry2
- WENDA** (1), K 1805; I. odap. *wędzić*, < stp. *węda* 'widły' (SStpAK); II. n. czes. *Venda* < od niem. n. os. *Wende*, *Went* 'nazwa plemienia Słowian' (DM); Ry2
- WENDER** *Josef* (1), AMC 1818; n. niem. (DM, DN, FAM)
- WENIG** (1), K 1812; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- WENIGER** (1), K 1872; n. niem. (DM, DN, FAM); Ry2
- WENTURA** (1), K 1897; odim. *Bonawentura*; n. czes. *Ventura* (DM)
- WENZEL** (3), 3E (1807, 2 × 1859); n. niem. (DN, FAM); Ry2
- WENZELKA** (1), E 1887; cf. **Wenzl**
- WENZL** (2), 2K (1845, 1846); n. niem. < odim. *Wenzel* (DM, L)
- WERBER** (5), 3AMC (1863, 1868, 1870); 2K (1805, 1870); n. niem. (DN); Ry2
- WERBICKI** (3), 2 AMC (1824, 1860); K 1898; I. odm. *Wierzbica* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie cz. Bogumina w kraju morawsko-śląskim, pow. Karwina w Czechach); II. odap. *wierzba*; Ry2
- WERCHOWIECKI** (3), 3K (1805, 1813, 1831); I. odm. *Wierchowie* (Rosja, obw. orłowski); możliwe też < od oron. *Wierch*, *Wierchowa* (szczyty w Beskidzie Sądeckim); II. odap. gw. śl. i gw. młp. *wierch* 'górze'; też 'powierzchnia' (MSGP), < gw. ciesz. *wyrchni* 'zewnątrzny, wierzchni' (SGŚC); III. odim. *Wierzchosław*; Ry2
- WERCHOWSKIJ** (1), E 1801; cf. **Werchowicki**
- WERDER** (1), K 1813; n. niem. (FAM); Ry2
- WERFEL** (1), E 1809; n. niem. (DM, FAM)
- WERICH** *Karl* (1), AMC 1870; n. niem. (DM) < odim. niem. *Werle*
- WERLE** (2), 2E (1803, 1856); odim. niem. *Werle*
- WERLIK** (33), 5AMC (2 × 1818, 1867, 2 × 1870); E 1850; 27K (1845, 4 × 1849, 1851, 1852, 1856, 1859, 6 × 1866, 2 × 1878, 1884, 2 × 1885, 7 × 1898); niem. n. os. (L) < odim. niem. *Werlik* < *Werle* **WERLICZKA** (1), K 1871; cf. **Werle**
- WERNER** (13), 4AMC (1818, 2 × 1870, 1872); 9K (1801, 2 × 1805, 5 × 1813, 1830); n. niem. (A, BSZ, DM, DN, FAM, MC); Ry2
- WESEBERG** (3), 3K (3 × 1838); złoż. < odap. niem. *Wesen* 'stworzenie'; istota' + niem. *Berg* 'górze, wzgórze'
- WESELKA** (1), K 1805; odap. czes. *veselka* pot. 'wesele'; n. czes. *Veselka* (DM); Ry2
- WESELNI** (1), K 1805; odap. śl. *weselny* 'związany z weselem' (MSGP)
- WESEŁOWSKI** (2), 2K (1815, 1876); odm. *Veselow* (Czechy, obok Żluticy); n. czes. *Veselovský* (DM)
- WESELY** cf. **WESOŁY**
- WESEŁY** cf. **WESOŁY**
- WESOŁKA** (2), 2K (1805, 1807); cf. **Wesoły**
- WESOŁOWSKI** (4), 4K (3 × 1870, 1891); I. odm. *Wesoła* (liczne w woj. łódz., w woj. młp., w woj. maz., w woj. opol., w woj. podkarp., w woj. śl., w woj. wlkp.), < *Wesołów* (woj. młp., pow. tarnowski, gm. Zakliczyn); II. odap. *wesoły*; *M 1699*, Ry2
- WESOŁY** (8), E 1868; 7K (6 × 1805, 1874); I. odap. *wesoły* (A, Ry1); II. odm. *Wesoła* (liczne w woj. łódz., w woj. młp., w woj. maz., w woj. opol., w woj. podkarp., w woj. śl., w woj. wlkp.) (MC); *M 1640*, Ry2; **WESEŁY** (13), 13E (1806, 1809, 1821, 1822, 1870, 1878, 1879, 1888, 1889, 1890, 1891, 1892, 1873); Ry2; **WESELY** (7), AMC 1824; 6E (1805, 2 × 1816, 1824, 1838, 1894); n. czes. *Veselý* (DM); Ry1, Ry2; **WIESIOŁY** (10), 3E (1845, 1859, 1868); 7K (1805, 3 × 1845, 1873, 2 × 1878); odap. gw. ciesz. < stp. *wiesioły* 'wesoły' (SGŚC); *M 1683*; **WYSOŁY** (1), K 1813; odap. *wesoły*; Ry2
- WESTEN** (2), 2E (1883, 1888); od niem. n. os. *West* < odap. niem. *Westen* 'zachód (strona świata)'; możliwe też < niem. (odetn.) *Wesfal/Westfal* 'Westfalczyk'
- WESTER** (1), E 1885; n. niem. (FAM); Ry2
- WETULA** (1), K 1899; odap. łac. *vetula* 'starysienka'; Ry2

- WETZEL** (2), 2K (1893, 1898); n. niem. (DN, FAM); Ry2
- WEWERKA** cf. **WEWIORKA**
- WEWIJOK** (1), K 1813; odp. *wywijąć*
- WEWIOR** (2), 2K (1845, 1848); odp. *wiewiór*; Ry2
- WEWIORKA** (1), E 1883; odp. *wiewiór*; Ry2;
WEWIÓRKA (4), 4K (2 × 1805, 1813, 1852); Ry2; **WIEWIÓRKA** (21), 12E (2 × 1808, 1813, 1857, 1860, 1862, 2 × 1865, 4 × 1893); 9K (4 × 1805, 3 × 1811, 1813, 1814); M 1621, Ry1, Ry2, T; **WIEWIORKA** (2), 2E (1807, 1890); Ry2; **WEWERKA** (12), AMC 1890; 11K (2 × 1805, 1806, 1807, 1810, 1826, 4 × 1849, 1855); n. czes. (DM); Ry2
- WEWIÓRKA** cf. **WEWIORKA**
- WĘGLACZ** (1), K 1898; cf. **Węglarz**; **WĘGLOCZ** *Josef* (1), AMC 1818
- WĘGLARSKI** (1), K 1811; cf. **Węglarz**; Ry2
- WĘGLARZ** (3), 3K (3 × 1813); I. odp. *węgiel*; II. od oron. *Węglarz* (zbczce górskie w Sudetach Środkowych); **WĘGLORZ** (10), 7E (2 × 1823, 1825, 1827, 1828, 1829, 1832); 3K (1805, 2 × 1892); gw. (śl.) wariant n. *Węglarz*
- WĘGLICZEK** (1), K 1810; cf. **Węglarz**
- WĘGLOCZ** cf. **WĘGLACZ**
- WĘGLORZ** cf. **WĘGLARZ**
- WĘGRZYNEK** *Anton, Josef* (2), 2AMC (2 × 1880); I. odetn. *Węgrzyn* 'Węgier' (SEMot. 4); II. odp. *węgrzyn* 'wino węgierskie'; Ry2
- WĘŻYK** *Feliks, Stanisław Marian* (2), 2AMC (2 × 1880); odp. *wężyk* 'gad'; też przen. 'skąpiec', 'zygzak' (BSZ, T); Ry2
- WIACH** (1), K 1809; odim. *Więcestaw*; Ry2
- WIACZKA** (1), K 1813; cf. **Wiach**
- WIATRAK** *Magdalena* (1), AMC 1880; odp. *wiatrak* (T), < *wiatr* (Ry1); Ry2; **WIATROK** (1), K 1861; odp. gw. śl. *wiatrok* < *wiatrak*; M 1734
- WIATROK** cf. **WIATRAK**
- WICEK** (1), K 1896; I. odim. *Wincenty* (BSZ); II. odp. gw. ciesz. *wic* 'żart, kawał' (SGŚC); n. czes. *Vicek* (DM); Ry2
- WICHA** (3), 3K (2 × 1813, 1830); I. odim. *Wiktor* (Ry1); II. odp. *wiech* 'garsć słomy' (T); n. czes. *Vicha* (DM); Ry2
- WICHANEK** *Johann* (1), AMC 1862; cf. **Wicha**; n. czes. *Vichánek* (DM)
- WICHARZ** (2), E 1888; K 1850; odim. *Wich* (Le); Ry2(0)
- WICHER** (4), 4K (2 × 1813, 1824, 1881); odp. stp. *wicher* 'silny, gwałtowny wiatr, zawieja' (Ry1, SNNP, T); M 1653, MC; **WIECHER** (5), 2E (2 × 1816); 3K (1805, 2 × 1831)
- WICHEREK** (10), 2AMC (1869, 1870); 8K (4 × 1805, 1807, 1812, 1813, 1867); cf. **Wicher** (Ry1, SNNP, T); od n. *Wicher* (T); M 1692, Ry2
- WICHERSKI** (1), K 1813; odm. *Wichrów* (woj. opol., pow. oleski, gm. Radłów; woj. dolnośl., pow. średzki, gm. Kostomłoty; woj. łódz., pow. łęczycki), < *Wichrowice* (woj. kujaw.-pomor., pow. włocławski, gm. Chocień); Ry1, Ry2
- WICHERT** (1), K 1824; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- WICHLER** (1), K 1816; odp. gw. ciesz. i gw. śl. *wichlarzyć* 'kombinować, nie całkiem uczciwie prowadzić interesy' (MSGGŚ, SGŚC), < gw. ciesz. *wichlyrz* 'kłamczuch, kombinator' (SGŚC); też 'oszust' (ZSG)
- WICHOWSKI** (1), E 1808; odm. *Wichowo* (woj. kujaw.-pomor., pow. lipnowski), < *Wichów* (woj. lubus., pow. żagański, gm. Brzeźnica)
- WICHURA** (1), K 1870; odp. *wichura* (Le); cf. **Wicher** (Ry1)
- WICINIŃSKI** (1), K 1813; odm. *Wicin* (os. w woj. zach.pom., pow. gryfiński, gm. Mieszko-wice)
- WICKI** (1), K 1855; I. odm. *Wicko* (woj. pomor., pow. lęborski; woj. zach.pom., pow. kamieński, gm. Międzyzdroje); II. odim. *Wincenty*, < *Wiktor*; Ry2
- WICKMANN** (1), K 1814; n. niem. (FAM)
- WICTORIN** (4), AMC 1872; 3K (3 × 1824); odim. *Wiktor*
- WICZIK** (1), K 1877; cf. **Wicki**; n. czes. *Vičík* (DM)
- WIDDEL** (1), K 1861; n. niem. (DN)
- WIDEN** (1), E 1855; n. czes. *Víden* < odm. *Vídeň* (DM) < *Wiedeń*; cf. **Widenka**
- WIDENKA** (135), 5AMC (1818, 2 × 1860, 1862, 1870); 53E: 20 [1801–1839], 3 [1840–1859], 30 [1860–1900]; 77K: 31 [1801–1839], 33

- [1840–1859], 13 [1860–1900]; odp. gw. ciesz. *widenka* ‘pół centa austriackiego’ (SGŚC); n. czes. *Vídenka* (DM); M 1629, Ry2
- WIDEŃSKI** (1), K 1812; cf. **Widen**; n. czes. *Vídenský* (DM); M 1727
- WIDERA** (5), 3E (1882, 2 × 1891); 2K (2 × 1887); adapt. n. *Wieder* < odm. *Wieda*, < odp. niem. *wider* ‘przeciwko, wbrew’, < *Widder* ‘baran’, możliwe < odim. *Withar*; MC, Ry1, Ry2
- WIDERMANN** (1), K 1875; złoż. < odp. niem. *wider* ‘przeciwko, wbrew’; możliwe < odm. *Wieda*, < odp. niem. *Widder* ‘baran’; możliwe też < odim. *Withar* + stwniem. *man* ‘człowiek, mężczyzna, mąż’; A, Ry2
- WIDNA** (1), E 1805; odp. gw. ciesz. i gw. śl. *widno* ‘jasno’ (MSGGŚ, SGŚC)
- WIDRA** cf. **WYDRA**
- WIDZIK** (7), AMC 1824; 6E (1891, 1892, 1893, 1894, 1895, 1897); odp. gw. ciesz. *widzik* ‘roślina — świetlik’ (SGŚC); Ry2
- WIECHACZ** (1), K 1843; I. odp. gw. ciesz. *wiecha* ‘ucięte małe drzewko lub średniej wielkości gałąź przybita przez murarzy na budowie z okazji zakończenia jakiegoś etapu pracy’ (SGŚC, ZSG); II. odim. *Wielistaw*
- WIECHATA** (1), K 1805; cf. **Wiechacz**
- WIECHEĆ** (62), AMC 1824; 51E: 16 [1801–1839], 8 [1840–1859], 27 [1860–1900]; 10K (1810, 4 × 1812, 2 × 1824, 1835, 1845, 1846); odp. gw. ciesz. i gw. śl. < stp. *wiecheć* ‘mała wiązka słomy, siana’ (CSG, MSGGŚ, Ry1, T, ZSG); M 1716
- WIECHER** cf. **WICHER**
- WIECHETA** (1), E 1804; cf. **Wiecheć**; Ry2
- WIECHOWSKI** (3), 3E (1814, 1826, 1827); I. odm. *Wiechowice* (woj. opol., pow. głubczycki, gm. Branice); II. odim. *Wielistaw* (Ry1); Ry2
- WIECZOREK** (14), 4AMC (1860, 2 × 1862, 1896); 2E (1810, 1870); 8K (5 × 1811, 2 × 1813, 1831); odp. *wieczorek* ‘wieczór’; też ‘zabawa z tańcami’, < gw. ‘nietoperz’ (Ry1, T), < *wieczór* (BSZ); Le, M 1722, MC, Ry2
- WIECZORSKA** *Zofia* (1), AMC 1880; od n. *Wieczorski* < odm. *Wieczorki* (woj. podlas., pow. białostocki, gm. Zawady)
- WIECZÓR** (1), K 1896; odp. *wieczór* (Ry1, T)
- WIEDERMANN** (6), AMC 1818; 5K (1885, 1877, 1880, 1887, 1890); n. niem. (FAM); Ry2
- WIEDLAK** (1), K 1890; odp. *widły*; Ry2
- WIEG** (6), AMC 1864; 5K (1813, 1829, 1836, 2 × 1846); od niem. n. os. *Wieger* < odim. *Wigheri*
- WIEJA** (14), 4E (2 × 1818, 1898); 10K (6 × 1813, 1820, 1822, 1827, 1853); odp. gw. śl., gw. wlkp. i gw. kasz. *wieja* ‘wichura, zawierucha, zadymka’ (MSGP), < *wiejać* ‘wiać’ (Ry1); M 1647, Ry2
- WIEJACZKA** (1), K 1813; odp. *wiejaczka* < gw. ciesz. ‘drewniana łopata o lekko wygiętych brzegach do czyszczenia zboża’ (SGŚC); też < gw. śl., gw. młp. i gw. maz. ‘szufelka do wybierania zboża’ (MSGP), < ‘wachlarz’ (T); Ry2
- WIEK** (1), K 1805; odp. *wiek* ‘stulecie’; też ‘starość’ (Ry1, T); MC, Ry2
- WIELENKA** (1), E 1809; cf. **Wieluch**
- WIELKUS** (20), AMC 1880; 14E (1802, 1811, 1818, 3 × 1840, 1847, 1855, 4 × 1868, 1885, 1891); 5K (1810, 1839, 2 × 1845, 1847); odp. gw. ciesz. *wielgus* ‘człowiek wysokiego wzrostu’ (SGŚC)
- WIELON** (1), K 1836; odp. *wielki*
- WIELOWIEJSKA** *Maria* (1), AMC 1880; od n. *Wielowiejski* < odm. *Wielowieś* (liczne w woj. dolnośl., w woj. śl., w woj. wlkp.)
- WIELUCH** (50), 2E (1818, 1821); 48K: 29 [1801–1839], 3 [1840–1859], 16 [1860–1900]; odim. *Wielistaw*, < *Wielestaw*, < *Wielebor*; L, M 1571, Ry2(0)
- WIENER** (1), E 1858; n. żyd. < odm. *Wiener* ‘pochodzący z Wiednia’ (BSZ); n. niem. (DM, FAM); Ry2
- WIENIEC** (1), K 1849; odp. gw. młp. *wianek* ‘dziewictwo, niewinność’ (MSGP); Ry2
- WIEPRZOWSKI** *Peter* (1), AMC 1890; odm. *Wieprzki* (woj. świętokrz., pow. sandomierski, gm. Obrazów); Ry2
- WIERBICA** *Josef* (1), AMC 1818; odp. *wierzba*
- WIEROŃSKI** *Johann* (1), AMC 1818; odim. *Jeremiasz*

- WIERSZCZOR** (1), K 1847; odp. stp. *wiersza*, *wirsza* 'sieć rybacka' (SStPAK)
- WIERZBICKI** *Edmund* (1), AMC 1824; cf. **Werbicki**; Ry2
- WIESIOŁKA** (7), 3E (1840, 1852, 1886); 4K (1853, 1856, 1880, 1890); odp. gw. ciesz. *wiesioło* 'wesele', < *wiesioły* 'wesoły' (SGŚC), < stp. *wiesiołek* 'wesołek'; M 1730
- WIESIOŁY** cf. **WESOŁY**
- WIESNER** (9), 2AMC (1818, 1870); 7K (2 × 1845, 1848, 1849, 1851, 1877, 1878); n. niem. (DM, FAM); Ry2
- WIESSER** (1), K 1831; od niem. n. os. *Wieser* < odm. *Wiesen*; też odp. niem. *Wiesel* 'łasica', < śrwniem. *wise* 'łaka, błonie'
- WIESZCZAN** (1), K 1889; I. odm. *Wieszczynna* (woj. opol., przys. wsi Dębowiec, pow. prudnicki), < *Wieszczyce* (woj. łódz., pow. kutnowski, gm. Strzelce); II. odp. *wieszczek* 'czarodziej, wróżbita', < odp. *wieść*
- WIESZCZORZ** (1), E 1898; cf. **Wieszczan**; M 1620
- WIESZCZUR** (3), E 1891; 2K (2 × 1859); cf. **Wieszczan**
- WIETROWSKI** (1), K 1898; odm. *Wiatrowice* (nieistniejąca wś, położona niegdyś nad Jeziorem Czczowskim, w woj. młp.); **WIETROWSKI** (1), K 1813, < ukrajin. *aimep*; Ry2
- WIETZ** *Moritz* (1), AMC 1872; niem. n. os. (B) < odm. *Wiesen* (Niemcy, liczne w Bawarii)
- WIEWIORKA** cf. **WEWIÓRKA**
- WIEWIÓRA** (2), 2K (2 × 1848); cf. **Wewiórka**; M 1682, Ry1, Ry2, T
- WIEWIÓRKA** cf. **WEWIÓRKA**
- WIĘCEK** (2), 2E (1816, 1900); odim. *Więcestaw*, < *Więcimir* (Le); M 1571, Ry2
- WIGŁASZ** (2), AMC 1818; E 1816; adapt. niem. n. os. *Weigel* < odim. o podst. *Weilg-*; możliwe od niem. wyrażenia *weigen sich* 'wzbraniać się'; Ry2; **WIGŁAS** (1), E 1882; **WIGŁASZ** (58); 56E: 1 [1801–1839], 55 [1860–1900]; 2K (1828, 1845); Ry2; **WIGŁOSZ** (4), 4E (1856, 1879, 1887, 1890)
- WIGŁUS** (1), E 1882; cf. **Wigłasz**
- WIGŁAS** cf. **WIGŁASZ**
- WIGŁASZ** cf. **WIGŁASZ**
- WIGŁOSZ** cf. **WIGŁASZ**
- WIJA** (3), 3K (1813, 1820, 1822); odp. gw. kasz. i gw. Pom. Pd. *wija* 'ostrzy wiatr, często ze śniegiem; zawieja, zadymka' (MSGP), < stp. *wijać* 'okręcać'; Ry2
- WIJACH** (1), K 1885; cf. **Wija**
- WIKA** (2), 2K (2 × 1807); odp. gw. Pom. Pd. *wika* 'bób' (T); n. czes. *Vika* (DM); Ry2
- WIKLICKI** *Josef* (1), AMC 1818; odm. *Wiklino* (woj. pomor., pow. słupski); Ry2
- WIKTORIN** (4), 4K (2 × 1805, 1809, 1813); odim. *Wiktor*; DM, Ry2
- WIKTOROWICZ** (3), AMC 1833; 2K (1831, 1859); cf. **Wiktorin** (Ry1); Ry2
- WILASZ** (1), E 1892; cf. **Wilhelm**
- WILASZEK** (1), K 1813; cf. **Wilasz**; n. czes. *Vilášek* (DM); Ry2
- WILCZEK** (128), 117E: 18 [1801–1839], 99 [1860–1900]; 11K (2 × 1805, 3 × 1813, 1815, 1830, 1834, 1838, 1871, 1898); I. odp. stp. *wilczek* 'koń maści wilczastej' (SNNP), < *wilk* (A, BSZ); II. od n. *Wilk* (T); 1498; n. czes. *Vilček* (DM); Le, MC, Ry2, T
- WILD** (3), 2AMC (1866, 1896); K 1817; n. niem. (DM, DN, FAM); **WILDE** (1), E 1890; n. niem. (BSZ, DM, DN, FAM); Ry2
- WILDE** cf. **WILD**
- WILDSTEIN** *Chaim, Dawid, Rofa* (3), 3AMC (3 × 1880); w źródłach odnotowano poch. żyd.; złoż. od niem. n. os. *Wild* < odp. niem. *Wild* 'dzikie zwierzę' + stwniem. *stein* 'kamień, skała'; Ry2
- WILEK** (1), K 1805; cf. **Wilhelm** (Le); L, Ry2
- WILEM** (2), 2K (1805, 1809); cf. **Wilhelm**; czes. kalka im. niem. *Vilhelm* < *Vilém* (DM); Ry2
- WILENBERG** (1), K 1861; odm. *Wilenberg* (obecnie *Wielbark*, woj. warm.-mazur., pow. szczycieński; też liczne w Bawarii)
- WILERT** (1), K 1849; odim. *Wilhelm*; Ry2
- WILHELM** (4), E 1885; 3K (1842, 2 × 1882); odim. *Wilhelm* (DM, FAM, L, Ry1, SNNP)
- WILIAM** (3), 3K (2 × 1813, 1814); cf. **Wilhelm** (Ry1)
- WILIM** (2), 2K (2 × 1813); cf. **Wilhelm**; czes. kalka niem. n. os. *Vilim* (DM); M 1638, Ry2

- WILK** (3), 2E (1874, 1894); K 1813; odp. *wilk* (BSZ, Ry1, SNNP, T), < gw. ciesz. 'dolegliwość polegająca na bólu i szczypaniu w okolicy odbytnicy' (SGŚC); też 'pęd wyrastający pionowo z konara drzewa' (ZSG), < gw. wlkp. dawniej — 'o kosiarku nowicjuszu' (MSGP); Le, M 1536, Ry2; **WILKE** (7), 7E (1876, 1878, 1886, 1887, 2 × 1894, 1897); zgerm. n. *Wilk* (DN, FAM); **WLK** *Lufiling* (1), AMC 1818; n. czes. *Vlk* (DM)
- WILKE** cf. **WILK**
- WILKUS** (1), E 1879; cf. **Wilk** (Ry1)
- WILLAM** (3), E 1820; 2K (2 × 1813); cf. **Wilhelm**
- WILLERT** (23), 3AMC (1863, 2 × 1869); 20K (2 × 1810, 1824, 1841, 3 × 1845, 2 × 1849, 1851, 1870, 1888, 1890, 1892, 1893, 1894, 1895, 1896, 1897, 1899); odim. *Wilhelm*; n. niem. (DN, FAM)
- WILLI** *Heinrich* (1), AMC 1870; n. niem. (FAM)
- WILLIK** (1), K 1849; cf. **Wilhelm**
- WILLING** *Wilhelm* (1), AMC 1818; n. niem. (FAM); Ry2
- WILLUCH** (1), K 1805; cf. **Wilhelm**
- WILMOWSKI** (1), K 1805; odim. *Wilhelm* (MC)
- WILOCH** (1), K 1881; cf. **Wilhelm**; Ry2
- WILSON** (1), K 1807; n. ang. (FAM); Ry2
- WINCZOWSKI** (1), K 1861; I. odim. *Wincenty*, < *Winczystaw*; II. odp. gw. ciesz. *wincek* 'mały żelazny piecyk' (ZSG)
- WINDERSMANN** (1), K 1805; złoż. < odetn. niem. *Winder* < niem. *Winde* 'Słowianin' + stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż'
- WINIARSKI** (3), 3K (1880, 2 × 1894); odm. *Winiary* (liczne w woj. młp., w woj. świętokrz.) (SNNP); Ry2
- WINKELBAJER** (1), K 1832; złoż. < odp. niem. *Winkel* 'kątomierz, kątownik, kął' + niem. (odetn.) *Bayer* 'Bawarczyk'
- WINKELBAUER** (6), AMC 1870; 5K (1805, 1864, 1866, 1870, 1898); złoż. < odp. niem. *Winkel* 'kątomierz, kątownik, kął' + niem. *Bauer* 'chłop, wieśniak, rolnik'; Ry2
- WINKELHÖFER** *Rudolf* (1), AMC 1818; złoż. < odp. niem. *Winkel* 'kątomierz, kątownik, kął' + niem. *Hoff* 'podwórko'; też 'gospodarstwo wiejskie', 'dwór'
- WINKELMANN** *Anton* (1), AMC 1818; n. niem. (DN); Ry2
- WINKLER** (7), AMC 1818; 6K (1803, 1831, 2 × 1845, 1875, 1892); n. niem. (B, DM, DN, FAM, L, MC, Ry1)
- WINKOWSKI** (1), K 1827; odm. *Wińkowce* (*Виньковиці*, Ukraina, obw. chmielnicki); Ry2
- WINKUCH** (1), K 1896; cf. **Winnik**
- WINNIK** (1), K 1805; odp. gw. młp. *winnik* 'odmiana jabłek' (MSGP)
- WINOPAL** *Emil, Josef, Julig* (3), 3AMC (3 × 1818); n. czes. *Vinopal* (DM); Ry2(0)
- WINSCHBERG** *Johann* (1), AMC 1872; od niem. n. os. *Wins, Wunsch* < *Windsch, Wintsch* 'Łużyczanin, Słowianin' + niem. *Berg* 'góra, wzgórze'
- WINSCHKE** (1), K 1877; odetn. (< niem.) *Wintsch* 'Łużyczanin'
- WINSZOWSKI** (2), 2K (1849, 1864); I. odm. *Wiszowate* (woj. podlas., pow. kolneński, gm. Grabowo); II. odp. gw. ciesz., gw. młp. i gw. maz. *winszować* 'składać komuś życzenia' (MSGP, ZSG)
- WINTER** (1), E 1897; n. niem. (DM, FAM, L, SNNP); Ry2
- WINTERSMANN** (3), 3K (2 × 1805, 1813); złoż. < odp. niem. *Winter* 'zima' + stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż'
- WIOSEK** *Franz* (1), AMC 1818; cf. **Wioska** (Ry1)
- WIOSKA** (1), K 1897; odp. *wioska* (Ry1); Ry2
- WIPFELBERGER** (1), K 1880; złoż. < odp. niem. *Wipfel* 'wierzchołek drzewa' + niem. *Berg* 'góra, wzgórze'
- WIPFER** (1), K 1816; odp. niem. *Wipfel* 'wierzchołek drzewa'
- WIRIVAL** (1), K 1889; cf. **Wiroszek**
- WIROSZEK** (1), E 1877; odp. *wir*, < *wirować*
- WISEŁKA** (9), AMC 1818; 7E (4 × 1895, 1896, 1898, 1899); K 1853; cf. **Wisła** (L); Ry2
- WISŁA** (20), 2AMC (2 × 1870); 18K (1845, 1846, 10 × 1849, 1851, 1852, 1859, 1861, 1865, 1866); I. odm. *Wisła* (woj. śl., pow. cieszyński); II. od hydr. *Wisła* (Ry1); L, M 1644, Ry2
- WISTA** *Johann, Paul* (2), 2AMC (2 × 1870); odp. gw. maz. *wistek*, < *wistka* 'część kobie-

- cego stroju: rodzaj kamizelki lub kaftana, które nakłada się na koszulę' (MSGP): Ry2
- WISZAŃSKI** (1), K 1813; odm. *Wiszańka* (*Вішанька*, liczne na terytorium Białorusi)
- WISZCZOR** (2), E 1812; K 1862; odp. stp. *wiszczec* 'piszczyć, krzyczyć' (SStPAK); M 1812, Ry2
- WISZCZOT** (1), E 1895; cf. **Wiszczo**
- WISZCZUR** (6), 6E (1887, 1888, 1892, 1894, 1896, 1899); cf. **Wiszczo**; Ry2
- WISZKOWSKI** (1), K 1884; odm. *Wiszkunice* (Litwa, rej. Soleczniki); Ry2
- WISZNOWSKI** *Ewa* (1), AMC 1890; odm. *Wiśniewo* (liczne w woj. maz., w woj. warm.-mazur.), < *Wiszniowa* (woj. śl., pow. tarnogórski); Ry2
- WISZOCHRACKI** cf. **WYSZERADZKI**
- WISZOWSKI** (1), K 1866; odm. *Wiszowa Kępa* (wyspa w pn.-zach. Polsce między Starą Świnią i jeziorem Wicko Wielkie)
- WIŚNIEWSKI** (12), 12K (3 × 1813, 3 × 1824, 1836, 1859, 1870, 1883, 2 × 1888); odp. *Wiśniowa* (liczne w woj. podkarp., w woj. świętokrz.), < *Wiśniów* (woj. lub., pow. krasnostawski, gm. Gorzków; woj. łódz., pow. pączękański, gm. Sulmierzyce) (Le); Ry2
- WITACZEK** (1), K 1891; I. odim. *Witold*, < *Witosław*; II. odp. gw. ciesz. i gw. młp. *witaczka* 'przywitanie' (MSGP, SGŚC), < *witać* (Ry1); Ry2
- WITALA** (3), 3K (1895, 1898, 1899); cf. **Witaczek** (Le, Ry1); Ry2; **WITAŁA** (1), K 1805; Ry1, Ry2
- WITAŁA** cf. **WITALA**
- WITAS** (1), E 1874; I. odim. *Witold*; II. odp. *witać*; M 1690; **WITASZ** *Zuzanna* (1), AMC 1880; M 1695, Ry1
- WITASSEK** *Franciszek* (1), AMC 1818; cf. **Witas**; Ry2
- WITASZ** cf. **WITAS**
- WITECHA** (1), K 1898; cf. **Witas**; Ry2
- WITEK** (36), 3AMC (2 × 1818, 1824); 18E (3 × 1810, 1814, 1825, 1827, 1828, 1831, 1832, 1840, 1877, 1884, 1885, 1886, 2 × 1892, 2 × 1899); 15K (2 × 1805, 1813, 1834, 1849, 1852, 1868, 1870, 1890, 1892, 1898, 3 × 1899, 1900); odim. *Witosław* (BSZ, Le, MC), < *Witold*; n. czes. *Vitek* (DM); L, M 1571, Ry1, Ry2
- WITKO** (1), K 1842; cf. **Witek** (Ry1); Ry2
- WITKOWSKI** (17), AMC 1848; 16K (1807, 1819, 1824, 1832, 1845, 2 × 1849, 1851, 1852, 1868, 1870, 1890, 1892, 1898, 1899, 1900); odm. *Witki* (liczne w woj. maz., w woj. podkarp., w woj. pomor., w woj. warm.-mazur., w woj. wlkp.), < *Witków* (liczne w woj. dolnośl., w woj. lub., w woj. pomor.), < *Witowo* (liczne w woj. wlkp.), < *Witówka* (woj. podlas., pow. suwalski, gm. Raczki), < *Witkowice* (woj. śl., pow. częstochowski, gm. Kłomnice; liczne w woj. wlkp.; też dziel. Ostrawy), < *Witkowo* (woj. wlkp., pow. gnieźnieński), < *Witków* (liczne w woj. dolnośl.) (SNNP); II. od hydr. *Witówka* (rzeka, dopływ Kostrzyna; też potok, dopływ Oławy); L, Ry2; **WITKOWSKY** (1), K 1877; n. czes. *Vitkovský* (DM)
- WITKOWSKY** cf. **WITKOWSKI**
- WITOSZ** (33), 3AMC (2 × 1818, 1880); 29E (1801, 4 × 1807, 1817, 1820, 1877, 1879, 2 × 1881, 1884, 5 × 1885, 1888, 2 × 1891, 2 × 1892, 2 × 1893, 2 × 1897, 1899, 2 × 1900); K 1898; cf. **Witek** (Ry1); L, M 1577, Ry2
- WITOSZEK** (109), AMC 1880; 107E: 59 [1801—1839], 3 [1840—1859], 45 [1860—1900]; K 1899; cf. **Witosz** (Ry1); M 1679, Ry2
- WITROWSKI** cf. **WIETROWSKI**
- WITRZENS** (2), AMC 1818; K 1846; odp. gw. ciesz. *wytrzonąć* 'wytrząsnąć, zdobyć, wystarzać się' (ZSG); Ry2
- WITT** (1), K 1810; n. niem. (DN, FAM); Ry2
- WITTE** (1), E 1875; n. niem. (FAM)
- WITULA** (4), 4K (3 × 1805, 1813); cf. **Witek**; n. czes. *Vitula* (DM); L, M 1631
- WITULAJ** (4), 4K (2 × 1813, 1824, 1831); cf. **Witek**
- WITZ** (2), 2K (1873, 1876); n. niem. (FAM); Ry2
- WIZGA** (2), 2K (2 × 1813); odp. *wizg* 'pisk'
- WLADISZ** (2), E 1818; K 1827; odim. *Włodzisław*, < *Włodzimierz* z fonet. ukrain.
- WLADYGA** (2), AMC 1890; K 1811; cf. **Władisz**
- WLAH** (4), 4E (1890, 1892, 1894, 1897); odp. czes. *vlahý* 'letni, ciepławy, wilgotny'

- WLEZEK** (1), K 1871; cf. **Wlezerka**
- WLEZERKA** (2), 2AMC (1865, 1870); odpap. gw. ciesz., gw. śl. i gw. młp. *wlazować* 'włazić, wdrapywać się', < *włyść* 'wejść' (MSGP, SGŚC)
- WLK** cf. **WILK**
- WLODAK** *Aleksiej* (1), AMC 1860; cf. **Władisz**
- WLUCKA** (2), 2K (1853, 1897); cf. **Włuka**
- WLUKA** (5), 5K (1804, 1849, 1852, 1876, 1888); odpap. gw. ciesz., gw. śl., gw. młp. i gw. maz. *włoka* 'duży łan pola' (MSGP, SGŚC), < gw. ciesz., gw. śl., gw. młp., gw. maz. i gw. wlkp. *włoczyć* 'bronować'; Ry2
- WŁACH** (1), K 1894; I. odetn. *Włoch* (SNNP); może też oznaczać *Wołocha* — Rumuna, a nie przybysza z Italii; II. odim. *Władystaw*, < *Włodzistaw*, < *Włodzimir*; M 1577, Ry2;
- WŁOCH** (1), K 1894; L, M 1692, MC, Ry1, Ry2, SNNP, T
- WŁACHUCZ** (1), K 1805; cf. **Włach**
- WŁADNICZY** (5), 5E (4 × 1889, 1895); odpap. stp. *włodać* 'sprawować władzę' (SStpAK); cf. **Włodek**
- WŁASZAK** (1), K 1813; odim. *Władystaw*, < *Włościbor*
- WŁASZCZOK** (1), K 1813; cf. **Właszak**
- WŁASZEK** (2), 2K (2 × 1813); cf. **Właszak**; M 1577, Ry2
- WŁOCH** cf. **WŁACH**
- WŁOCLAWIK** (1), E 1816; I. odim. *Włocławek* (woj. kujaw.-pomor., pow. brodnicki); II. odim. *Włodzistaw*
- WŁODEK** *Irena* (1), AMC 1880; I. odpap. stp. *włodek* < *włodarz* 'władca, rządca, wójt wiejski' (SStpAK; T); II. odim. *Włodzistaw*, < *Włodzimir* (Ry1, SNNP); M 1431, Ry2
- WŁOSAK** (2), E 1868; K 1813; odpap. *włos* (Ry1, SNNP); Ry2
- WŁOSEK** (1), E 1878; cf. **Włosak** (Ry1); Ry2, T
- WŁOSOK** (19), 19E (1863, 1879, 1887, 1892, 1894, 4 × 1895, 2 × 1897, 5 × 1898, 2 × 1899, 1900); odpap. gw. ciesz. *włosok* 'człowiek porośnięty włosami, mający długie włosy' (ZSG); M 1627, Ry1, Ry2
- WŁOSZAŃSKI** (1), K 1812; I. odim. *Włoszanywo* (woj. kujaw.-pomor., pow. żniński, gm. Janowiec Wielkopolski); II. odpap. *włos*; III. odim. *Włościbor*
- WNĘK** (1), K 1897; odpap. *wnuk*; Ry2
- WNĘTRZAK** (4), 2AMC (2 × 1818); 2K (1897, 1898); odpap. gw. młp. *wnętrzak* 'poszewka poduszki, powłoka' (T); Ry2
- WOCLAWIK** cf. **WOCLAWIK**
- WOCLOW** (1), K 1842; cf. **Wocławik**
- WOCLAWIK** (6), 6E (5 × 1801, 1892); odim. *Waclaw*; M 1712, Ry2; **WOCLAWIK** (2), 2E (1802)
- WODACZ** (1), K 1889; odpap. *woda*
- WODECKI** (9), AMC 1818; 8K (1818, 1821, 1834, 1854, 2 × 1862, 1870, 1874); I. odim. *Biała Woda* (woj. dolnośl., pow. kłodzki, gm. Bystrzyca Kłodzka; woj. podlas., pow. suwalski), < *Bilá Woda* (Czechy, kraj ołomuniecki, pow. Jasienik), < *Zimna Woda* (woj. śl., pow. żywiecki, gm. Koszarawa; też liczne w woj. łódz., w woj. maz., w woj. warm.-mazur.); II. od hydr. *Biała Woda* (rzeka na pograniczu polsko-czeskim, w okolicach Krzanowic; też liczne rzeki i potoki w Tatrach, Sude tach Wsch. i w Małych Pieninach), < *Zimna Woda* (rzeka w woj. maz., dopływ Rokitnicy; też liczne rzeki i potoki w Tatrach Zach., Tatrach Wysokich i Górach Wałbrzyskich); L, M 1808, Ry2
- WODICZKA** (2), 2K (1819, 1843); cf. **Wodziczka**; n. czeskie *Vodička* (DM)
- WODNARZYK** (1), K 1845; odpap. *woda*, *wodzić*
- WODZICZKA** (8), 2AMC (1818, 1890); 6K (1831, 1855, 1865, 1876, 1884, 1895); odpap. gw. ciesz. *wodziczka* pieszcz. 'woda', < *woda* (Ry1, SGŚC), < *wodzić* (Ry1); n. czes. *Vodička*; M 1631, Ry2
- WOGT** (3), 3K (1805, 1813, 1845); n. niem. (DM); Ry2(0)
- WOHLMUTH** (2), 2K (1827, 1859); n. niem. (DM) < odpap. niem. *Wohlgemut* 'dobroduszny człowiek'
- WOINER** cf. **WOJNAR**
- WOJACZEK** (7), 3AMC (1818, 2 × 1880); 4K (1886, 1888, 1898, 1900); odpap. gw. ciesz., gw. śl., gw. młp. i gw. maz. *wojaczek* 'wojak', żart. 'żołnierz' (CSG, MSGP, L), < *wojak* 'wo-

- jownik' (Ry1); n. czes. *Vojaček* (DM); *M* 1638, Ry2; **WOJOCZEK** (1), *K* 1870; gw. wariant n. *Wojaczek*; *M* 1711, Ry2
- WOJAKOWSKI** (1), *K* 1810; odm. *Wojakowa* (woj. młp., pow. brzeski, gm. Iwkowa); Ry2
- WOJATOWSKI** (1), *K* 1805; I. odm. *Wojakowa* (woj. młp., pow. brzeski, gm. Iwkowa); II. odim. *Wojciech*, < *Wojstław*; III. odap. *wojak* 'wojownik'
- WOJCIECHIN** (1), *K* 1805; cf. **Wojcik**
- WOJCIK** (2), AMC 1818; *K* 1871; I. odim. *Wojciech*; II. odap. *wójt*
- WOJCZAK** (1), *K* 1881; cf. **Wojcik**; możliwe odap. *wojak* 'wojownik'; Ry2
- WOJCZER** (1), *K* 1874; cf. **Wojcik**
- WOJDA** (1), *K* 1887; odap. węg. *wojda* 'wojewoda'; cf. **Wajda**; Ry2
- WOJDANN** (1), *K* 1872; cf. **Wojda**
- WOJDOWICZ** *Stefan* (1), AMC 1860; cf. **Wojda**; Ry2
- WOJZIK** (1), *K* 1869; cf. **Wojcik**; Ry2
- WOJEWODA** (25), AMC 1818; 20E (1857, 1859, 1860, 1864, 1866, 3 × 1869, 1870, 1872, 1873, 3 × 1879, 1881, 1886, 4 × 1896); 4K (1813, 1870, 1876, 1898); odap. *wojewoda* 'wódz, zwierzchnik województwa' (Ry1, SNNP, T); *Le*, *M* 1580, Ry2
- WOJKOWSKI** (3), 3K (1874, 1890, 1895); odm. *Wojkowice* (woj. śl., pow. będziński) (BSZ); *M* 1621, Ry2
- WOJNA** (10), 10E (5 × 1804, 1810, 1816, 1869, 1874, 1886); odap. *wojna* (Ry1); *M* 1697, MC, Ry2
- WOJNAR** (965), 20AMC (3 × 1818, 8 × 1860, 6 × 1862, 3 × 1880); 783E: 268 [1801–1839], 14 [1840–1859], 501 [1860–1900]; 162K: 71 [1801–1839], 48 [1840–1859], 43 [1860–1900]; I. odap. *wojna* (Ry1); II. adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Wagner* (BSZ, DM) < odap. *Wagner* 'cyklista'; *L*, *M* 1621, Ry2
- WOJNOWSKI** (2), 2K (1877, 1880); odm. *Wojnowo* (liczne w woj. kujaw.-pomor.; też w woj. wlkp., pow. poznański, gm. Murowana Goślina), < *Wojnowice* (liczne w woj. dolnośl., w woj. łódz., w woj. opol., w woj. śl.) (SNNP); Ry2
- WOJOCZEK** cf. **WOJACZEK**
- WOJTAK** (2), AMC 1818; *K* 1898; cf. **Wojtek** (*Le*, MC); Ry2
- WOJTALA** (1), *K* 1805; cf. **Wojtek** (Ry1); Ry2
- WOJTEK** (9), 5AMC (4 × 1818, 1860); 4E (2 × 1815, 2 × 1892); I. odim. *Wojciech* (*Le*, Ry1); II. odap. gw. młp. i gw. maz. *wojtek* 'bocian' (MSGP); *M* 1514, Ry2
- WOJTIK** (1), *K* 1840; cf. **Wojtek**; cf. n. czes. *Vojtik* (DM); Ry2
- WOJTULA** (5), 5K (1809, 2 × 1813, 1830, 1840); cf. **Wojtek**; *M* 1708, Ry2
- WOJTYŁA** (9), AMC 1880; 8K (3 × 1813, 1818, 1824, 1827, 1828, 1856); cf. **Wojtek** (Ry1); *L*, Ry2
- WOKATY** (1), *K* 1896; n. czes. *Vokatý* (DM)
- WOLACZ** (1), *K* 1835; I. odm. *Wola* (liczne w woj. kujaw.-pomor., w woj. warm.-mazur.); II. odap. gw. ciesz. *wolać* 'wałkować'; też o budynku 'burzyć' (SGŚC), < gw. ciesz. *wolać się* 'turlać się' (SGŚC); Ry2
- WOLAKOWSKI** (1), *K* 1824; I. odm. *Wolaki* (woj. młp., pow. nowosądecki, gm. Grybów); II. odap. gw. maz., gw. wlkp. i gw. kasz. *wolak* 'młody wół' (MSGP); III. odim. *Wolomir*; Ry2
- WOLANA** (1), *K* 1851; I. odim. *Wolimir*; II. odap. *wola*, dawn. 'zwolnienie z powinności wobec właściciela ziemi'; też 'zdolność do świadomego wyboru'
- WOLCZEK** (3), 3K (1805, 1872, 1874); cf. **Wolana**
- WOLCZUK** (1), *K* 1842; cf. **Wolana**; Ry2(0)
- WOLCZYCKI** (1), *E* 1810; odm. *Wołczyn* (woj. opol., pow. kluczborski)
- WOLCZYK** (1), *K* 1870; cf. **Wolana**; Ry2
- WOLEK** (3), 3K (1842, 1867, 1899); I. odap. gw. ciesz. *wolek* 'wałek do ciasta' (SGŚC), < *wolęć* 'chcieć' (Ry1); II. odim. *Wolimir* (*L*); III. odm. *Wola* (woj. śl., pow. pszczyński, gm. Miedźna; też liczne w woj. warm.-mazur.) (Ry1); n. czes. *Volek* (DM)
- WOLF** (11), 5AMC (3 × 1818, 2 × 1880); 6K (2 × 1805, 1810, 1812, 2 × 1898); n. niem. (*A*, *DM*, *DN*, *FAM*, *L*, *MC*); *M* 1571
- WÖLFEL** *Ewald* (1), AMC 1818; n. niem. (*DN*, *FAM*)

- WOLFGRAM** (1), K 1842; n. niem. (DN, FAM)
- WOLFSBERGER** (1), K 1805; złoż. < odpap. stwniem. *wolf* 'wilk' + niem. *Berg* 'góra, wzgórze'
- WOLGA** *Rudolf* (1), AMC 1860; od hydr. *Wołga*
- WOLICKA** (1), K 1866; odm. *Wolica* (liczne na terytorium Polski i Ukrainy)
- WOLICZKO** *Józef, Marian* (2), 2AMC (2 × 1880); cf. **Wolana**; Ry1, Ry2
- WOLINEK** (1), K 1849; cf. **Wolana**
- WOLLMAN** (2), 2K (1828, 1831); n. niem. (A, DM, FAM)
- WOLNA** (f) (1), E 1869; cf. **Wolny**; MC, Ry2
- WOLNAR** (2), E 1814; K 1824; cf. **Wolana**; możliwe odpap. *wolec*; Ry2
- WOLNAROWA** *Anna* (1), K 1808, cf. **Wolana**
- WOLNY** (23), 2AMC (1860, 1870); 5E (4 × 1801, 1898); 16K (1801, 1802, 1803, 2 × 1804, 6 × 1805, 1807, 1816, 1831, 1898, 1899); odpap. *wolny* 'niezależny, niezajęty' (BSZ, SNNP, T); n. czes. *Volný* (DM); L, Le, M 1624, MC, Ry2
- WOLORZ** (1), K 1805; odpap. gw. ciesz. *wolorz* 'pasterz wołów'; też 'człowiek z powiększoną tarczycą' (SGŚC)
- WOŁOSZ** (1), K 1809; cf. **Wolorz**; Ry2
- WOŁOCH** (1), K 1900; odetn. *Wołoch* 'członek ludności pasterskiej Karpat, pochodzenia romańskiego' (Le)
- WOŁOSZEK** (3), 3K (1875, 1896, 1900); cf. **Wołoch**; Ry2
- WOŁOWY** (3), 3K (1840, 1845, 1850); I. odpap. gw. ciesz. *wolek* 'długi rząd zasadzonych ziemniaków albo buraków'; też 'wąski pas pola obejmujący kilka rządów', < *wół*; II. odm. *Wołowiec* (woj. młp., pow. gorlicki, gm. Sękowa); Ry2(0)
- WONDRA** (1), K 1828; I. odpap. *wędrować*; II. n. czes. o podst. niem. n. os. *Wandr-*; n. czes. *Vondra* (DM); Ry2
- WONDRAČEK** *Johann* (1), AMC 1863; cf. **Wondra**; n. czes. *Vondráček* (DM); Ry2
- WONDRAJ** (1), K 1887; cf. **Wondra**
- WONDREJS** (1), K 1875; cf. **Wondra**; n. czes. *Vondrejs* (DM)
- WONDRUSZKA** (3), 3K (2 × 1870, 1883); cf. **Wondra**; n. czes. *Vondruška* (DM)
- WONDRZEJC** (1), K 1877; cf. **Wondra**
- WONDRZEJEC** (1), K 1876; cf. **Wondra**; n. czes. *Vondřejec* (DM)
- WONREJCZEK** (1), K 1873; cf. **Wondra**
- WOŃKA** (2), AMC 1897; K 1842; odpap. gw. ciesz. *wońka* 'bukiecik z mirtu, który przypina się panu młodemu oraz družbie do klapy marynarki lub do kapelusza w dniu ślubu' (MSGP)
- WOPALKA** (1), K 1890; n. czes. *Vopálka* (DM)
- WOPIENIK** cf. **WAPIENNIK**
- WOREK** (2), E 1873; K 1828; odpap. *worek* (L, T); Ry2
- WOSMIK** (1), K 1883; n. czes. *Vosmík* (DM)
- WOSPEL** (1), K 1842; n. czes. *Vospěl* (DM)
- WOTKE** *Franciszek, Emil* (2), 2AMC (2 × 1818); zgerm. wariant n. czes. *Votka* (DM)
- WOTRUBA** (1), K 1885; n. czes. *Votruba* (DM)
- WOTYPKA** (4), 4K (3 × 1849, 1856); n. czes. *Votýpka* (DM)
- WOWERKA** *Franciszek* (1), AMC 1870; cf. **Wowra**; M 1753, Ry2
- WOWESNY** (1), K 1893; n. czes. *Vovesný* (DN)
- WOWRA** cf. **WAWRA**
- WOWRECZEK** (1), E 1811; cf. **Wawra**; Ry2
- WOWRECZKA** cf. **WAWRECZKA**
- WOWRECZKO** cf. **WAWRECZKO**
- WOWREK** (1), K 1849; cf. **Wawra**; Ry2
- WOWRY** (4), 4E (1889, 1891, 1895, 1896); cf. **Wawra**; M 1679, Ry2
- WOWRZECZKA** cf. **WAWRZECZKA**
- WOŹIHNOJ** *Franz* (1), AMC 1818; złoż. od przezwiska dwuczłonowego < odpap. *wozić* + *gnój* < *Wozignój* 'przezwisło chłopa'
- WOŹNICA** cf. **WOŹNICA**
- WOŹNIK** (2), 2K (1877, 1882); cf. **Woźniak**; n. czes. *Vozník* (DM)
- WOŹNIAK** (6), 6K (1831, 1833, 1849, 1852, 1859, 1868); odpap. *woźniak* 'koń pociągowy' (T), < *woźny* (Ry1); Ry2
- WOŹNICA** (35), 4AMC (2 × 1818, 2 × 1880); 3E (1873, 1880, 1881); 28K (6 × 1805, 4 × 1813, 2 × 1845, 2 × 1849, 1862, 1879, 1883, 1884, 1885, 6 × 1886, 1887, 1888, 1889); odpap. *woźnica* 'furman' (T); też < gw. młp. 'otwór w suficie kurnej chaty do wypuszczania dymu'

- (MSGP); Le, M 1636, MC, Ry2; **WOZNICA** (1), E 1802; n. czes. *Voznica* (DM); M 1636, Ry2
- WOŹNICKI** (1), K 1805; odm. *Woźniki* (woj. śl., pow. lubliniecki); Ry2
- WÓJCICKI** (2), 2K (1804, 1805); odm. *Wójcice* (woj. opol., pow. nyski, gm. Otmuchów; woj. dolnośl., pow. oławski, gm. Jelcz-La-skowice)
- WÓJCIK** (8), 8K (1805, 1842, 1866, 1882, 1886, 1889, 1892, 1900); odpap. *wójt* (Le, T), < niem. *Voit* 'doradca sądowy, adwokat' (MC); od n. *Wójt* (T); Ry2
- WÓZ** (1), K 1858; odpap. *wóz*, < *wozić* (Ry1); Ry2
- WRABEL** cf. **WRÓBEL**
- WRABLIK** cf. **WRÓBLIK**
- WRANA** (6), 2AMC (2 × 1818); 4K (1827, 3 × 1882); odpap. *wrona*; n. czes. *Vrána* (DM); M 1692, Ry2
- WRANICKA** (1), K 1858; I. odm. *Wronki* (woj. wlkp., pow. szamotulski), < *Wrony* (os. w woj. dolnośl., pow. wałbrzyski, gm. Stare Bogaczowice; woj. łódz., pow. radomsz-czański, gm. Kobieles Wielkie; woj. warm.-mazur., pow. giżycki); II. odpap. *wrona* (z fonet. czeska); n. czes. *Vránička* (DM)
- WRANKA** (18), 18K (2 × 1849, 2 × 1856, 1858, 1859, 1864, 1871, 1893, 2 × 1894, 2 × 1895, 1896, 1897, 1898, 2 × 1900); odpap. *wrona* (z fonet. czeska); n. czes. *Vranka* (DM); Ry2
- WRATNY** *Josef* (1), AMC 1824; I. odim. *Wro-cimir*, < *Wrocisław*; II. odpap. *wrócić*, < *wrota*; n. czes. *Vrátňý* (DM); M 1577, Ry2
- WRAZIDŁO** (15), AMC 1818; 14K (6 × 1805, 3 × 1813, 1824, 1833, 1849, 1852, 1859); cf. **Wrażona**; por. też ap. gw. ciesz. *wrazidlaty* 'natrętny, wścibski' (SGŚC), < gw. ciesz. *wrażony* 'ciekawski, nietaktowny w dociekaniach' (SGŚC); Le
- WRAZIOK** (1), K 1809; cf. **Wrażona**
- WRAŻONA** (1), K 1897; odpap. gw. ciesz., gw. śl., gw. młp. *wrazić* 'wcisnąć, włożyć' (MSGGŚ, MSGP, SGŚC), < gw. śl. i gw. młp. *wrażać się* 'wtrącać się, mieszać się' (MSGP)
- WRBA** (2), 2K (1849, 1858); odpap. *wierzba*; n. czes. *Vrba* (DM)
- WRBIK** (2), 2K (1853, 1862); n. czes. *Vrbik* (DM)
- WROBLIŃSKO** (1), K 1823; od n. *Wróbliski* < odm. *Wróblów* (woj. lubus., pow. wschow-ski, gm. Sława)
- WROCZYŃSKI** (1), K 1818; odm. *Wroczyzny* (woj. łódz., pow. kutnowski)
- WROŻEK** (1), K 1813; odpap. gw. ciesz. *wróż* 'wróżbita, znachor' (SGŚC); Ry2(0)
- WROŻYNA** (24), AMC 1818; 23K (1859, 3 × 1860, 1862, 1863, 1864, 1865, 2 × 1866, 1867, 1882, 1884, 1885, 1886, 1887, 1888, 1889, 1890, 1893, 1895, 1896, 1900); cf. **Wrożek**, Ry1; Ry2
- WRÓBEL** (30), 4AMC (1818, 1860, 2 × 1880); 8E (1819, 2 × 1828, 2 × 1829, 1845, 1849, 1895); 18K (2 × 1805, 3 × 1813, 1828, 1840, 1845, 1846, 1847, 1848, 1849, 1856, 1859, 1863, 1888, 1895, 1900); odpap. *wróbel* (BSZ, Ry1, T); A, L, Le, M 1439, MC, Ry2; **WRABEL** (12), 7E (1828, 1880, 1885, 1889, 1895, 1898, 1899); 5K (1805, 1813, 1830, 1831, 1834); odpap. czes. *wrabec* 'wróbel' (L); n. czes. *Vrabel* (śl. kalka n. czes.) (DM); Ry2
- WRÓBLIK** (1), K 1811; odpap. gw. śl. *wróblik* 'wróbel' (MSGGŚ); cf. **Wróbel** (BSZ, MC, Ry1); Ry2; **WRABLIK** (10), 2AMC (1818, 1860); 8K (1882, 4 × 1888, 1889, 1892, 1895); n. czes. *Vráblik* (DM)
- WRÓŻYNA** (1), K 1886; cf. **Wrożek**; Ry2
- WRZECIONKO** (17), AMC 1818; 14E (1805, 2 × 1887, 1888, 1890, 1892, 3 × 1893, 2 × 1894, 1896, 2 × 1897); 2K (1867, 1870); odpap. *wrzcio-nono* < stp. 'przyrząd do przedzenia ką-dzieli' (Ry1); też < gw. śl., gw. młp. i gw. maz. 'część żaren — oś, na której obraca się wierzchni kamień i za pomocą której reguluje się odległość między kamieniami' (MSGP); Ry2, T
- WRZECIONKA** (2), 2E (1865, 1897); cf. **Wrzcio-noko**
- WRZÓD** *Anton* (1), AMC 1818; odpap. *wrzód* (Ry1); też < gw. ciesz. 'padaczka, epilepsja' (SGŚC); Ry2
- WSZERANO** (1), K 1896; złoż. < odpap. gw. młp. i gw. Kresów Pd. *wsze* 'zawsze' + *rano* w znac. 'co rano'

- WULKA** *Karl* (1), AMC 1818; odm. *Wólka* (liczne na terytorium Polski) (MC)
- WUNSCH** (1), E 1898; n. niem. (DN, FAM)
- WURST** (5), 5K (1870, 1894, 1897, 1898, 1899); n. niem. (BSZ, DN, FAM); Ry2
- WUSZEK** (2), 2K (1856, 1886); odpap. *wąs*
- WUSZNY** (1), K 1804; cf. **Wuszek**
- WUSZT** *Paul* (1), AMC 1818; adapt. n. niem. n. os. *Wurst* < odpap. niem. *Wurst* 'kiełbasa'; Ry2
- WUZIŁ** (7), 7K (1874, 1877, 1880, 1881, 1882, 1884, 1889); odpap. *wóz*, < gw. ciesz. i gw. śl. *wózzyk* 'wózek dla dziecka' (CSG, SGS, T)
- WYBICKI** (1), K 1801; odm. *Wybicko* (woj. pomor., pow. nowodworski, gm. Stegna); Ry2
- WYBORNÝ** (2), AMC 1818; K 1813; odpap. *wyborny* 'znakomity, jedyny w swoim rodzaju'; n. czes. *Výborný*; Ry2
- WYBRANIEC** (58), 3AMC (1818, 2 × 1870); 2E (1854, 1886); 53K: 18 [1801–1839], 11 [1840–1859], 24 [1860–1900]; odpap. stp. *wybraniec* 'wyborca'; też 'rekrut, żołnierz nieszlachcic' (SStpAK); M 1647, MC, Ry1, Ry2, T
- WYBRAŃSKI** (1), K 1869; I. odm. *Wybrany* (woj. podlas., pow. zambrowski, gm. Rutki); II. odpap. *wybrany* (Ry1), < stp. *wybraniecki* 'tyczący się wybrańców (łany wybranieckie w dobrach królewskich oddawane do służby żołnierskiej)' (SStpAK); Ry2
- WYDER** (1), K 1805; odpap. *wydrzeć* 'wyszarpnąć' (T); Ry2
- WYDRA** (8), 2E (2 × 1882); 6K (1849, 1856, 1858, 1859, 1860, 1871); odpap. *wydra* (Ry1, T), < gw. kasz. 'chorobliwa obrzmiałość na głowie' (MSGP); możliwe < odm. *Wydra* (woj. śl., pow. kłobucki, gm. Wręczyca Wielka; też na Ukrainie, rej. brodzki); n. czes. *Vydra* (DM); Ry2; **WIDRA** (2), 2K (2 × 1849); A, Ry2
- WYGNANIEC** (1), K 1891; odpap. gw. ciesz. *wygnąć* 'wypędzić'; też 'wyprowadzić na pastwisko' (ZSG); Ry2
- WYJA** (1), K 1805; odpap. *wyć*
- WYKIPIL** (1), K 1872; odpap. *wykipieć*
- WYLEZIŃSKI** *Jacob* (1), AMC 1818; I. odm. *Wylezin* (woj. maz., pow. piaseczyński, gm. Tarczyn; woj. lub., pow. rycki, gm. Kłoczew), < *Wylezinek* (woj. łódz., pow. rawski, gm. Cielądz); II. odpap. *wyleźć* (Ry1); Ry2
- WYLEŻENA** (1), K 1861; cf. **Wyleżuch**
- WYLEŻUCH** (5), E 1890; 4K (1873, 1888, 1892, 1895); odpap. gw. ciesz. *wyleżeni*, *wyleżyni* 'miejsce do spania' (SGŚC); Ry2
- WYLOCH** (1), K 1805; odpap. *wylewać*; Ry2(0)
- WYMAZAŁA** (1), K 1872; odpap. gw. ciesz. *wymazać* 'zbić kogoś, sprawić lanie, ukarać' (SGŚC); por. n. czes. *Vymazal* (DN); Ry2
- WYMETAL** (6), 6K (1840, 1843, 1846, 1867, 2 × 1869); n. czes. *Vymetal* (DM); por. też ap. gw. ciesz. *wymieść* 'usunąć miotłą, uprzętać' (ZSG) z fonet. czes.; Ry2
- WYMETALIK** (9), AMC 1818; 8K (1884, 1885, 1886, 1888, 2 × 1889, 1890, 1897); cf. **Wymetal**
- WYMYSŁO** cf. **WYMYSŁO**
- WYMYSŁO** (6), 6E (1808, 1815, 1818, 1820, 1887, 1890); odpap. gw. śl. *wymyślaty* 'wybredny, grymaśny' (MSGP), < gw. ciesz. *wymyski* 'zachcianki' (SGŚC), < *wymyślać*; M 1850, Ry2; **WYMYSŁO** (2), 2E (1804, 1887)
- WYPRASKI** (1), K 1870; odpap. gw. ciesz. *wyprask* 'kłopot, trudność' (SGŚC)
- WYRWA** (2), 2K (1812, 1896); odpap. *wyrwa*, < *wyrwać* (Ry1, T); Ry2
- WYRWALSKI** (1), K 1897; od oron. *Wyrwał* (wzgórze w Woźnikach, woj. wlkp., gm. Grodzisk); cf. **Wyrwa** (Ry1); Ry2
- WYSKOCZIL** (7), 4AMC (2 × 1869, 2 × 1870); 3K (2 × 1849, 1859); odpap. *wyskoczyć*; n. czes. *Vyskočil* (DM); Ry2
- WYSŁANCZYK** (1), E 1811; odpap. *wysłać*
- WYSŁUCH** (2), 2K (2 × 1890); odpap. *wysłuchać*; por. < gw. młp. *wysłuchać* 'wyspowiadać' (MSGP); M 1733
- WYSOŁY** cf. **WESOŁY**
- WYSTAL** (1), K 1889; odpap. gw. ciesz. *wystać* 'wytrzymać, znieść' (MSGP)
- WYSUSZYL** (1), K 1870; odpap. *wysuszyć*; n. czes. *Vysušil* (DM)
- WYSZERADZKI** (8), 8K (4 × 1813, 3 × 1815, 1818); odm. *Wyszogród* (dawn. *Wyszegród*, woj. świętokrz., pow. kazimierski, gm. Opatowiec)

- WYSZYŃSKI** (3), 3K (1849, 1858, 1859); odm. *Wyszyna* (woj. wlkp., pow. turecki, gm. Władysławów; woj. maz., pow. płocki, gm. Stara Biała), < *Wyszyny* (woj. wlkp., pow. chodzieski, gm. Budzyń) (Le); Ry2
- WYTACZEK** (1), K 1871; n. czes. *Vytáček* (DM)
- WYTICZOK** (1), K 1875; I. odpap. *Witold*; II. odpap. *wytykać*
- WYTRZĘS** (12), 12K (1824, 1827, 1832, 2 × 1849, 2 × 1858, 1859, 1864, 1865, 1868, 1898); odpap. *wytrząsnąć*, < gw. ciesz. *wytrzonść* 'wytrząsnąć' (SGŚC); M 1641
- WYTYCZAK** (2), 2K (1870, 1872); odpap. gw. ciesz., gw. śl., gw. młp. i gw. maz. *wytykać* 'uciekać' (MSGP, SGŚC)
- WYWICZEK** (1), K 1889; odpap. *wywijać* 'kręcić się; wymachiwać'
- WYWIJAK** (1), K 1813; cf. **Wywijas**; **WYWIJOK** (12), 12K (1813, 1817, 1819, 1824, 1845, 1846, 1849, 1871, 1887, 1891, 1893, 1898); gw. (śl.) wariant n. *Wywijak*
- WYWIJAS** (1), K 1805; odpap. gw. wlkp. i gw. Pom. Pd. *wywijas* 'krętaacz, kłamca, łgarz' (MSGP)
- WYWIJOK** cf. **WYWIJAK**
- WYWIOK** (3), 3K (1836, 2 × 1840); odpap. *wy-wiać* 'wydmuchać, wylecieć z wiatrem'
- WYWIOŁ** (1), K 1845; cf. **Wywiok**; Ry2(0)
- WYWIOR** (1), K 1846; cf. **Wywiok**; Ry2(0)
- WYWODA** (1), K 1877; odpap. gw. ciesz., gw. śl. i gw. młp. *wywód* 'obrzęd w kościele związany chrztem dziecka' (MSGP, SGŚC); n. czes. *Vývoda* (DM)
- WZIĄTEK** (1), K 1849; odpap. gw. kasz. *wziątek* 'dochód' (SGPK, t. 5), < gw. ciesz. *wzióntek* 'upominek, podarunek' (SGŚC); Ry2
- WZIĘTAK** (1), K 1810; cf. **Wziątek**
- WZIĘTEK** (4), 4K (1805, 1810, 1849, 1858); cf. **Wziątek**; M 1588, Ry1, Ry2, T

Z

- ZAAR** (6), 6AMC (3 × 1818, 3 × 1880); n. niem. (DN); Ry2
- ZABISTRZAN** cf. **ZABYSTRZAN**
- ZABORIL** (1), K 1869; odim. *Zabor*; Ry2
- ZABOROWSKI** *Anton, Józef, Roman, Zygmunt* (4), 4AMC (1818, 1824, 2 × 1880); cf. **Zabor-ski**; Le, Ry2
- ZABORSKI** (1), K 1900; odm. *Zabór* (woj. lubus., pow. zielonogórski), < *Zaborze* (liczne w woj. lub., w woj. łódz., w woj. młp., w woj. maz., w woj. śl.); BSZ, Ry1, Ry2
- ZABRAŃSKI** (5), 5K (1828, 1829, 1832, 1845, 1875); odm. *Zabraniec* (woj. maz., pow. wotomiński, gm. Poświętne)
- ZABRON** (1), K 1820; odp. *zabrać*; n. czes. *Zábran* (DM); Ry2
- ZABROZIK** (1), K 1805; cf. **Zabron**
- ZABUDEK** (1), K 1870; odp. gw. ciesz. *zabudować* 'wykonać obudowę wyrobisk (w kopalni)' (ZSG); możliwe też od wyrażenia przyimkowego *za* + *buda* (por. gw. ciesz. *buda* 'domek dla psa'; też 'stragan odpustowy', 'kryty wóz cygański', 'mały budynek z desek na pastwisku') (SGŚC); Ry2
- ZABURDAK** (1), K 1817; od przezwiska *Zaburdak* < odp. gw. ciesz. *burdak* 'maszyna do oddzielania ziarna od plew; wialnia' (MSGP) < 'pracujący za burdą'; Ry2
- ZABYSTRON** (1), E 1866; cf. **Zabystrzan**
- ZABYSTRZAN** (118), 2AMC (2 × 1818, 1860); 112E: 44 [1801–1839], 1 [1840–1859], 67 [1860–1900]; 2K (1842, 1861); odetn. *zabystrzan* 'człowiek mieszkający za potokiem Bystry'; M 1850, Ry2; **ZABISTRZAN** (3), 3AMC (3 × 1870); **ZOBYSTRZAN** (23), 20E (2 × 1801, 2 × 1803, 1804, 1807, 6 × 1808, 1810, 1812, 1815, 2 × 1816, 3 × 1817); 3K (1802, 1849, 1850); M 1704
- ZACH** *Jorg* (1), AMC 1818; odim. *Zachariasz* (BSZ, Ry1); n. niem. (DM, DN, FAM); MC, Ry2
- ZACHA** (1), K 1876; cf. **Zach** (Ry1); Ry2
- ZACHACZ** (1), K 1813; odp. *zahaczyć* (T); cf. **Zach**
- ZACHARA** (4), 4K (1873, 3 × 1882); cf. **Zach** (Ry1); Ry2
- ZACHARSKI** (1), K 1813; odm. *Zacharz* (woj. łódz., pow. tomaszowski, gm. Będków); cf. **Zach** (Ry1); Ry2
- ZACHARZOK** (1), K 1899; cf. **Zach**
- ZACHEL** (21), 2AMC (2 × 1870); 19K (1811, 1824, 1831, 1834, 1843, 1845, 3 × 1849, 2 × 1851, 1860, 1866, 1870, 2 × 1872, 1873, 1878, 1891); n. niem. (FAM); Ry2
- ZACHER** (1), AMC 1818; cf. **Zach**; n. niem. (BSZ, DN, FAM); MC, Ry1, Ry2
- ZACHULA** (1), K 1818; cf. **Zach**; n. czes. (DM)
- ZACZYCKI** (2), 2E (1876, 1882); odp. czes. *začit*, < pol. *zacząć*
- ZADEK** *Adolf* (1), AMC 1870; odp. gw. ciesz. *zadek* 'tyłek'; też 'tylna część czegoś', 'pole położone daleko od zabudowań gospodarskich'; n. czes. (DM)
- ZADER** (1), K 1807; n. czes. *Zádeřa* (DM); Ry2
- ZADIEL** (1), K 1884; cf. **Zadek**
- ZADORA** *Josef* (1), AMC 1824; odp. gw. stp. *zadora* 'zadziora' (SNNP); możliwe też od nazwy herbu (HP); Ry2
- ZAFAR** (1), K 1809; odim. *Zafiryn*
- ZAFOREK** (1), K 1849; cf. **Zafar**
- ZAGEL** (1), K 1834; n. niem. (DN, FAM)
- ZAGORA** cf. **ZAGÓRA**

- ZAGORZ** Anna (1), AMC 1870; odm. *Zagorzycze* (woj. młp., pow. miechowski; woj. podkarp., pow. ropczycko-sędziszowski, gm. Sędziszów Małopolski), < *Zagórze* (woj. śl., pow. częstochowski, gm. Janów oraz pow. myszkowski, gm. Niegowa; liczne na terytorium całej Polski, a zwłaszcza w woj. łódz., w woj. świętokrz.)
- ZAGÓRA** (51), 5AMC (1818, 4 × 1880); 44E: 5 [1801–1839], 39 [1860–1900]; 2K (1845, 1883); odp. *zagóra* < ‘mieszkający za górą’ (Ry1); *M* 1621; **ZAGURA** (1), K 1807; Ry2; **ZAGORA** (17), 3AMC (2 × 1818, 1860); 15E (1807, 1809, 2 × 1817, 1819, 1821, 2 × 1827, 1870, 2 × 1886, 1891, 1894, 2 × 1896); możliwe też < odp. gw. ciesz. *zagorec* ‘zapalić się’ (ZSG); Ry2; **ZAHORA** (1), K 1876; n. czes. *Záhora* (DM); **ZOGÓRA** (3), 3E (2 × 1801, 1805)
- ZAGÓRSKI** *Eusebie* (1), AMC 1870; I. odm. *Zagórze* (woj. śl., pow. częstochowski, gm. Janów; też pow. myszkowski, gm. Niegowa; liczne na terytorium Polski, a zwłaszcza w woj. łódz., w woj. świętokrz.) II. odp. *zagórski* ‘zza gór’; też przen. ‘obcy’ (T); Ry2; **ZAHORSKY** (3), 3E (1882, 1884, 1885); n. czes. *Záhorský* (DM)
- ZAGRODNIK** (3), 2E (1817, 1825); K 1824; odp. *zagrodnik* < gw. śl. i gw. młp. ‘chłop bezrolny mający od kilku do kilkunastu morgów ziemi’ (MSGP, ZSG); *M* 1631, MC, Ry1, Ry2, SNNP, T; **ZAHRADNIK** (103), 2AMC (1818, 1870); 90E: 18 [1801–1839], 3 [1840–1859], 69 [1860–1900]; 11K (1835, 1841, 3 × 1845, 4 × 1849, 1862, 1887); odp. czes. *zahradnik* ‘zagrodnik’; n. czes. *Zahradník* (DM, L); *M* 1577; por. też ap. gw. śl. i gw. młp. *zahrada* ‘ogród warzywny i sad’ (MSGP); Ry2; **ZOGRODNIK** (3), 3E (2 × 1801, 1805); *M* 1636, Ry2
- ZAGURA** cf. **ZAGÓRA**
- ZAGURACZ** (1), K 1834; odp. *zagórski*; możliwe od przezwiska *Zaguracz* ‘mieszkający za górą, górami’
- ZAGURCZAŃSKI** *Lidia, Paweł* (2), 2AMC (2 × 1880); w źródle wynotowano, że poch. z Wilna; odm. *Zagórcze* (woj. zach.pom., pow. goleniowski, gm. Maszewo); cf. **Zaguracz**
- ZAHACZOK** (2), AMC 1818; K 1890; cf. **Zachacz**
- ZAHL** (1), K 1870; n. niem. (DN)
- ZAHLER** *Paul* (1), AMC 1818; n. niem. (DN)
- ZAHNER** (2), 2K (2 × 1813); n. niem. (B, DN, FAM); Ry2
- ZAHORA** cf. **ZAGÓRA**
- ZAHORSKY** cf. **ZAGÓRSKI**
- ZAHRADIL** (1), E 1804; n. czes. *Zahradil* (DM)
- ZAHRADNICZEK** (1), K 1895; n. czes. *Zahradníček* (DM); Ry2
- ZAHRADNIK** cf. **ZAGRODNIK**
- ZAHRAJ** (19), 3E (1820, 2 × 1880); 16K (1805, 1810, 7 × 1813, 1815, 1824, 2 × 1827, 1832, 2 × 1842); odp. czes. *zahrát* ‘zagrać’; *M* 1621
- ZAHUCZAK** (1), K 1894; odp. *zahuczcę*
- ZAHUCZOK** (2), 2K (1886, 1889); cf. **Zahuczak**
- ZAICZEK** (1), K 1879; odp. *zając*; Ry2
- ZAIMEL** *Franz* (1), AMC 1865; odp. *zajmac* < gw. młp. i gw. maz. *zaimać* ‘zabrać, zając, zarekwirować’ (MSGP); też < gw. młp., gw. maz. i gw. wlkp. ‘pędzić krowy na pastwisko lub z pastwiska’ (MSGP)
- ZAJASINSKI** (1), K 1877; I. odm. *Zajასienie* (cz. wsi Piotrków-Kolonia w woj. świętokrz., pow. opatowski, gm. Baćkowice), < *Zajaszewo* (Litwa, rej. Sołeczники); II. odp. czes. *zajasat* ‘ucieszyć się’
- ZAJĄC** (50), 5AMC (4 × 1818, 1870); 8E (1820, 1840, 1882, 2 × 1885, 2 × 1886, 1893); 37K (1801, 4 × 1805, 1809, 11 × 1813, 4 × 1839, 1858, 2 × 1859, 2 × 1860, 2 × 1862, 1864, 1865, 1866, 1867, 1868, 1879, 1882, 2 × 1900); odp. *zając* (Ry1, T); L, *M* 1571, MC, Ry2; **SAITZ** (1), E 1818; zgerm. forma n. pol. *Zając*; B; **ZAJONC** (2) 2K (1811, 1813); gw. ciesz. *zajónc* ‘zając’ (ZSG); n. czes. *Zajíc*, słowac. *Zajac* (DM)
- ZAJĄCZEK** *Mieczysław, Stanisław* (2), 2AMC (1824, 1872); cf. **Zając**; od n. *Zając* (T); BSZ, *M* 1679, Ry1, Ry2; **ZAJONCZEK** (1), K 1836; odp. gw. ciesz. *zajónczek* ‘grzyb jadalny podobny do borowika, mniejszy od niego, z cienkim trzonkiem’ (SGŚC)

- ZAJĄCZKOWSKI** (12), 12K (1832, 1842, 1845, 1848, 3 × 1849, 3 × 1859, 1862, 1867); I. odm. *Zajączkowice* (woj. świętokrz., pow. ostrowiecki, gm. Waśniów), < *Zajączkowo* (liczne w woj. pomor., w woj. warm.-mazur.); II. odp. *zając*; Ry2
- ZAJDA** (2), 2K (1881, 1899); odp. *zajda* < gw. młp. 'ciężar noszony w płachcie na plecach, tłumok' (MSGP); też < gw. młp. 'rodzaj kołyski zrobionej z płachty' (MSGP), < stp. 'kosa' (SSNP, SStp.), < *zajść*, < *zajdę* (Ry1, SNNP), < jid. *zejde* 'dziadek'; T
- ZAJENCZY** (1), K 1884; cf. **Zając**; < gw. ciesz. *zajynczyna* 'krzew — żarnowiec miotlasty' (SGŚC)
- ZAJONC** cf. **ZAJĄC**
- ZAJONCZEK** cf. **ZAJĄCZEK**
- ZAKUS** (1), K 1811; odp. gw. ciesz. *zakusac* 'o rękawach lub nogawkach — podwinąć' (SGŚC); < czes. *zákus* 'słodki przysmak'
- ZALECKI** (1), K 1841; I. odm. *Zalec* (woj. warm.-mazur, pow. mraǳowski); II. odp. gw. ciesz. i gw. śl. *zalecka* 'w Kościele katolickim — modlitwa za zmarłych' (MSGP, SGŚC)
- ZALESKI** *Janusz, Tadeusz, Władysława* (3), 3AMC (1880); odp. *zaleski* 'zalesny' (T); n. czes. *Záleský* (DM); Ry2
- ZALEWSKA** *Jadwiga* (1), AMC 1880; od n. *Zalewski* < odm. *Zalew* (woj. łódz., pow. pabianicki, gm. Lutomiersk), < *Zalewo* (woj. warm.-mazur., pow. iławski, gm. Miłomłyn)
- ZALUDEK** *Ludwig* (1), AMC 1818; odp. czes. *záludnost* 'podstępność'
- ZAŁUSKI** *Jan, Stanisław* (2), 2AMC (2 × 1824); odm. *Załusków* (woj. maz., pow. sochaczewski, gm. Hów); Ry2
- ZAMAN** (1), K 1867; odp. czes. *zaman* 'zechcieć'
- ZAMARLIJ** (1), K 1813; odp. *zamarty*
- ZAMARSKI** (128), 2AMC (2 × 1818); 50E: 27 [1801—1839], 2 [1840—1859], 21 [1860—1900]; 76K: 43 [1801—1839], 11 [1840—1859], 22 [1860—1900]; odm. *Zamarski* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie woj. śl., pow. cieszyński, gm. Hażlach); M 1628, Ry2
- ZAMORSKI** (7), 7E (2 × 1880, 2 × 1882, 2 × 1894, 1896); odp. *zamorski* (Ry1); n. czes. *Zámorský* (DM); Ry2
- ZAMOŻNIK** (1), K 1897; odp. *zamożny* 'bogaty'
- ZAMRACZYK** *Anna* (1), AMC 1872; odp. *zamroczyć*
- ZANADZKI** (1), K 1842; odp. *zanadrze, zanadrza* (SStpAK); Ry2
- ZANDER** (3), 3K (3 × 1813); odim. *Aleksander*; n. niem. (DN, FAM, L); Ry2
- ZANIBAL** (16), 2AMC (2 × 1870); 14K (1806, 1834, 4 × 1845, 2 × 1848, 3 × 1849, 1859, 1862, 1865); odp. gw. ciesz. *zaniedbować* 'zaniedbywać' (ZSG); M 1805
- ZANKER** (1) K 1854; n. niem. (B, FAM)
- ZANNER** (1), K 1827; n. niem. (DN, FAM)
- ZAPAK** (1), K 1805; odp. *zapaść się*, < *zapał* 'chęć, ochota'; Ry2
- ZAPALSKI** (2), 2K (1882, 1890); odm. *Zapolice* (liczne w woj. łódz.; też w woj. zach.pom., pow. gryficki, gm. Trzebiatów) (SNNP); Ry2
- ZAPOTH** (1), K 1894; cf. **Zapak**; Ry2
- ZARĘBA** (16), 6AMC (2 × 1818, 4 × 1880); E 1852; 9K (1805, 1810, 1885, 1887, 1890, 3 × 1892, 1894); odp. stp. *zaręba* 'miejsce po wyciętych zaroślach', < *zarąbać, wyrąbać* 'zabić bronią sieczną' (Ry1, SNNP, T), < gw. ciesz. *zorymba*, < *zarąb* (SNNP); L, M 1577, MC, Ry2
- ZARĘBSKI** (16), AMC 1870; 15K (6 × 1813, 1816, 1827, 1848, 4 × 1849, 2 × 1850); I. odm. *Zaręby* (liczne w woj. maz.), < *Zarębów* (woj. łódz., pow. kutnowski, gm. Żychlin); II. odp. *zaręba*, < *zarąb* 'miejsce po wyciętych zaroślach'; III. od nazwy herbu *Zaremba*, nadanego w Galicji (HP); Ry1, Ry2; **SO-REMSKI** (2), 2K (2 × 1805); fonet. wariant n. *Zaręba*; Ry2
- ZARZECKA** (1), E 1871; cf. **Zarzecki**
- ZARZECKI** (1), K 1873; I. odm. *Zarzecze* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie w woj. śl., pow. cieszyński, gm. Chybie; też liczne na terytorium Polski); II. odp. *zarzecze* (Ry1); n. czes. *Zářecký* (DM); Ry2

- ZARZYCKI** (9), 9E (2 × 1878, 2 × 1880, 1883, 2 × 1889, 1890, 1891); cf. **Zarzecki**; L, Ry1, Ry2, T; **ZORZYCKI** (2), 2E (1878, 1894); n. śl. odp. *zarzeczny* 'miejsce za rzeką'; Ry2
- ZARZYCZNY** (1), E 1801; odp. *zarzeczny* 'mieszkający za rzeką' (Ry2), **ZORZYCZNY** (2), E 1801; K 1827; gw. (śl.) wariant n. *Zarzyczny*
- ZASTERA** (1), K 1871; n. czes. *Zástěra* (DM)
- ZASZKOLNY** (18), 2AMC (2 × 1818); 3E (2 × 1878, 1884); 13K (1865, 1889, 3 × 1890, 4 × 1892, 1893, 1895, 1896, 1900); odp. *zaszkolny* 'mieszkający za szkołą'; M 1809
- ZATLOUKAL** (2), AMC 1818; K 1890; n. czes. (DM); Ry2
- ZATOPEK** (3), 3K (1812, 1887, 1890); odp. gw. ciesz. *zatopić* 'palić w piecu' (ZSG); n. czes. *Zátopek* (DM); L, Ry2
- ZATOR** *Adam, Jan Stanisław* (2), 2AMC (2 × 1890); I. odp. gw. kasz. *zator* 'miejsce w wodzie, gdzie zaczyna się głębia; wir, nurt' (MSGP); II. odm. *Zator* (woj. młp., pow. oświęcimski; woj. maz., pow. żyrańdowski, gm. Puszcza Mariańska); Ry2
- ZATOREK** (1), K 1849; cf. **Zator**
- ZATYCZKA** (1), E 1872; odp. gw. ciesz. *zatyczka* 'część wozu — żelazny pręt wkładany do otworu na końcu osi, żeby nie spadło z niej koło' (SGŚC)
- ZAVŘEL** (2), 2K (1892, 1898); odp. *zawrzcę* 'zagotować się'; n. czes. (DM)
- ZAWADA** (8), 3AMC (3 × 1880); 3E (1805, 1830, 1893); 2K (2 × 1805); I. odp. *zawada* 'przeszkoda' (Ry1, SNNP, T); MC; II. odm. *Zawada* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie *Závada*, gm. Karwina w Czechach) (Ry1); n. czes. *Zavada* (DM); Le, M 1891, Ry2
- ZAWADIL** (1), K 1860; cf. **Zawada**; n. czes. *Zavadil* (DN); Ry2
- ZAWADNY** *Anna* (1), AMC 1860; cf. **Zawada** (Ry1)
- ZAWADZKI** (47), 3AMC (3 × 1818); 44K: 27 [1801—1839], 5 [1840—1859], 12 [1860—1900]; odm. *Zawada* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie *Závada*, w gm. Karwina w Czechach) (Ry1, SNNP), < *Zawady* (woj. śl., pow. kłobucki, gm. Popów; liczne na terytorium całej Polski) (SNNP); Le, M 1571, MC, Ry2
- ZAWARO** (1), E 1818; węg. n. os. < odp. węg. *zavaró* 'przeszkadzający'; Ry2
- ZAWISZA** (2), 2K (1805, 1806); odim. *Zawisza* (BSZ); L, M 1458, Ry2
- ZAWORSKI** (2), 2K (1827, 1883); I. odm. *Zawory* (woj. wlkp., pow. śremski, gm. Książ Wielkopolski; woj. pomor., pow. kartuski, gm. Chmielno); II. od oron. *Zawory* (przełęcz w Tatrach oraz pasmo Gór Stołowych; też na Słowacji); III. odp. gw. śl. i młp. *zawierać* 'zakrywać otwór, wejście'; też 'zamykać' (MSGP); n. czes. *Závorský* (DM); Ry2
- ZAWRACKI** (1), K 1831; I. od oron. *Zawrat*, *Zawracie* (przełęcz w Tatrach); II. odp. *zawracać*; M 1717
- ZBEL** *Johann* (1), AMC 1818; odp. czes. *zbělát* 'zbieleć'; cf. **Żbel**; Ry2
- ZBIEG** (1), E 1806; odp. *zbieg* 'łotrzyk, włóczęga, uciekinier' (SEMot. 1), < gw. kasz. *zbieg* 'reszta, pozostałość, ostatek' (MSGP), < *zbiegać* (Ry1, T); Ry2
- ZBIJOWSKI** (1), K 1803; I. odm. *Zbijów Duży*, *Zbijów Mały* (woj. maz., pow. szydłowiecki, gm. Mirów); II. odp. gw. młp. *zbijak* 'łobuz, próżniak, leń' (MSGP); Ry2
- ZBITEK** (4), AMC 1870; 3K (2 × 1845, 1859); odp. *zbić*
- ZBOŻIL** (1), K 1867; odp. *zboże*
- ZBOŻINEK** *Franz* (1), AMC 1870; cf. **Zbožil**; n. czes. *Zbožínek* (DM)
- ZBYTEK** (2), 2K (1828, 1835); I. odp. gw. ciesz. *zbytek* 'reszta' (SGŚC), < 'marnotrawstwo, luksus' (CSG); II. odm. *Zbytków* (w XIX wieku w Księstwie Cieszyńskim, obecnie woj. śl., pow. cieszyński, gm. Strumień); M 1571, Ry2
- ZDARZIL** (1), K 1898; n. czes. *Zdařil* (DM); Ry2
- ZDENKO** (1), K 1882; odim. czes. *Zdenek*
- ZDROWY** (1), K 1836; odp. *zdrowy* 'okazały, dorodny'

- ZEBROWSKI** (1), K 1863; odm. *Żebrówka* (woj. maz., pow. miński, gm. Kałuszyn); Ry2
- ZECHEL** (1), K 1887; n. niem. (FAM)
- ZECHE** *Ludig* (1), AMC 1818; cf. **Zachara**; Ry2
- ZECHNER** (5), 5K (1812, 2 × 1846, 1849, 1851); cf. **Zachara**; B, Ry2
- ZEDNIK** (6), 6K (2 × 1813, 1824, 1828, 2 × 1898); n. czes. *Zedník* (DM)
- ZEFL** (1), K 1824; odim. *Józef* (śl. zdrobn. < odim. *Zefel*)
- ZEGRZOŁEK** (1), E 1807; odp. gw. ciesz. *ze-grzoć* 'podgrzać' (SGŚC)
- ZEHNAL** (2), 2K (1892, 1896); n. czes. (DM); Ry2
- ZEHNER** (1), K 1849; n. niem. (DN); Ry2
- ZEIDLER** *Moritz* (1), AMC 1867; n. niem. (B, DM, FAM)
- ZEJNER** (1), K 1871; adapt. niem. n. os. *Zeiner* < odm. *Zeyern* (Górna Francja); możliwe < odp. śrwniem. *zejn* 'gałązka, różga, pręt', przen. 'penis'; Ry2
- ZELENY** (4), 4K (1842, 1867, 1896, 1897); n. czes. *Zelený* (DM); Ry2
- ZELEŹNIK** (2), 2K (1831, 1871); odp. *żelazo*, < gw. białor. *żelezny* 'żelazny'; Ry2
- ZELGOW** (2), 2K (1877, 1882); odp. gw. młp., gw. maz., gw. kasz. i gw. Pom. Pd. *zelga* 'odwilż' (MSGP); też 'odpoczynek' < *zelgać* 'zlepić się' (SStPAK)
- ZELINEK** *Jacob, Manfred* (2), 2AMC (2 × 1818); odp. gw. ciesz. *zielina* 'nać ziemniaczana' (MSGP), < gw. śl. 'roślina lecznicza' (MSGP, SGPK, t. 5); też 'łodyga rośliny' (MSGP)
- ZELINKA** (1), E 1878; cf. **Zelinek**; n. czes. (DM)
- ZELISKO** *Adam* (1), AMC 1824; odp. gw. maz., gw. kasz. i gw. Pom. Pd. *zielisko* 'chwast, chwasty, zielsko' (MSGP); Ry2
- ZELLER** (1), K 1897; n. niem. (B, DM, DN, FAM); też węg. n. os < odp. *zeller* 'seler' Ry2
- ZELNIK** (1), K 1830; odp. *zelnać* 'zelgnać' (MC); n. czes. *Zelník* (DN); Ry2
- ZELNY** (2), AMC 1818; K 1824; odp. *ziele*; n. czes. *Zelný* (DM)
- ZEMANN** (6), AMC 1818; 5K (1805, 1835, 1893, 1896, 1897); odp. czes. *zeman* 'ziemianin, właściciel ziemski; drobny szlachcic'; por. n. czes. (B, DM, L); M 1636, Ry2
- ZEMELKA** (3), 3K (1815, 1824, 1831); I. odp. stp. *zemelka*, < gw. ciesz. i gw. śl. *zemta*, *zym-ła* 'bułka'; II. od niem. n. os. *Semel* < odp. śrwniem. *semale*, *simele* 'bułka pszenna'; możliwe też < odim. *Samuel*; Ry2
- ZEMOK** (1), E 1805; cf. **Zemon**; możliwe < odp. ukrain. *земляк* 'krajak, rodak, ziomek'
- ZEMON** (1), K 1891; odim. *Zenon*, < *Zemislav*; Ry2
- ZENEKAR** *Elizabeth* (1), AMC 1834, n. węg. < odp. węg. *zenekar* 'orkiestra'
- ZENKEL** (6), 6K (1875, 1878, 1881, 1882, 1895, 1899); adapt. niem. n. os. *Zenker* (B, DM) < odp. śrgórniem. *zanker* 'uzda'; cf. **Zenker**
- ZENKELL** cf. **ZENKER**
- ZENKER** (2), AMC 1818; K 1900; n. niem. (B, DM, DN); FAM, Ry2
- ZENTEK** (2), 2K (2 × 1804); odp. *ząć*; Ry2
- ZENZ** *Wilhelm* (1), AMC 1824; n. niem. (DN)
- ZERGE** (1), K 1848; węg. n. os. < odp. węg. *zerge* 'kozica'; Ry2
- ZERNIOK** (1), K 1849; odp. *żarna*
- ZEŚŁOK** (1), E 1801; odp. *zestać*
- ZETTL** (1), K 1827; n. niem. (B, FAM)
- ZEZULKA** (2), 2K (1836, 1863); odp. gw. młp. *zezula* 'kukułka' (T); n. czes. (DM); M 1510
- ZĘBATY** (3), E 1875; 2K (1874, 1876); odp. gw. młp. *zębaty* 'o człowieku mającym duże zęby' (MSGP); Ry1, Ry2
- ZĘBEK** (1), K 1894; odp. *ząb*, < *zęby*; Ry2
- ZĘBIŃSKI** (1), K 1824; I. odm. *Ząbin* (woj. kujaw.-pomor., pow. wrocławski, gm. Choceń), < *Ząbki* (woj. łódz., pow. brzeziński, gm. Dmosin; woj. zach.pom., pow. biało-gardzki), II. odp. *zęby*
- ZĘBISZ** (4), AMC 1818; 3K (1881, 1882, 1889); cf. **Zębek**; Ry2
- ZĘBOK** (1), K 1812; cf. **Zębek**
- ZĘBOL** (2), 2K (2 × 1874); cf. **Zębek**; Ry2; **SEM-BOL** (2), AMC 1818; K 1866; M 1877, Ry2
- ZĘBOŃ** (1), K 1828; odp. *zęby*
- ZĘBOWSKI** (1), K 1898; cf. **Zębiński**; Ry2(0)
- ZĘBULA** *Zuzanna* (1), AMC 1890; od n. *Ząb* < odp. *ząb*

- ZIBAR** (2), 2K (1843, 1845); n. czes. (DM) < odim. *Sieghard*
- ZICHA** (2), 2K (1885, 1890); odpap. stp. *zichnąć* ‘zgrupować się’ (SStPAK)
- ZICHLARZ** *Josef* (1), AMC 1818; cf. **Zicha**; Ry2
- ZIDEK** (5), 5K (1849, 1850, 1893, 2 × 1895); odim. *Izydor*; n. czes. *Zidek* (DM); **ZIEDEK** (1), K 1813; odim. *Izydor*; wariant n. *Zidek*; Ry2
- ZIDER** (1), K 1895; cf. **Zidek**
- ZIEDEK** cf. **ZIDEK**
- ZIEGEL** *Hanzel* (1), AMC 1818; niem. n. os. (Klim.) < odpap. łac. *tegula* ‘dachówka’
- ZIEGELHEIM** (1), K 1816; złoż. < odpap. śrw-niem. *ziegiel* ‘cegła’ + niem. wyrażenie *Heim* ‘w/do domu’; Ry2
- ZIEGER** (3), 2E (2 × 1806); K 1851; n. niem. (FAM); Ry2
- ZIEGNER** *Rudolfina* (1), AMC 1898; n. niem. (B); Ry2
- ZIELECKI** (4), 4K (3 × 1805, 1877); I. odm. *Zielno* (os. w woj. warm.-mazur., pow. elbląski, gm. Paślęk, < *Zielenie* (woj. wlkp., pow. kolski, gm. Osiek Mały); II. odpap. *ziele*; L, M 1719, Ry2
- ZIELEŻNY** (3), 3K (1813, 1824, 1828); odpap. gw. ciesz. *zieleżny*, *zielazny* ‘żelazny’ (ZSG); Ry2
- ZIELIK** (1), K 1827; cf. **Zielina**; Ry2
- ZIELINA** (279), 5AMC (2 × 1818, 3 × 1870); 266E: 72 [1801–1839], 8 [1840–1859], 186 [1860–1900]; 8K (7 × 1813, 1900); odpap. *zielina* < gw. ciesz. ‘zioło lekarskie’ (SGŚ, SGŚC); też < gw. śl. ‘kapusta’, ‘warzywa’ (SGŚC), < stp. ‘ziele, zielsko’; n. czes. (DM); M 1730, Ry2
- ZIELINKA** (1), K 1805; cf. **Zielina**; M 1636, Ry2
- ZIELIŃSKI** (7), 7K (1849, 1873, 1887, 1889, 1896, 1897, 1899); odm. *Zielina* (woj. opol., pow. krapkowicki, gm. Strzeleczyki) (MC); Ry2
- ZIELKA** (2), 2K (1849, 1851); odpap. *ziele*, *zieleny*; Ry2
- ZIELNIK** (2), AMC 1880; K 1801; odpap. *zielnik* ‘zbieracz ziół’ (T), < *ziele*, *zielony* (Ry1); Ry2
- ZIEMALA** (2), 2K (1805, 1807); cf. **Ziemia**
- ZIEMALA** cf. **ZIEMLA**
- ZIEMBIŃSKI** *Marian* (1), AMC 1860; I. odm. *Ziembin* (Зѣмбін, Białoruś, obw. miński); II. odpap. *zięba* ‘gatunek ptaka’; Ry2
- ZIEMBORA** (2), 2K (1849, 1850); odpap. gw. młp. *ziomber* ‘gatunek rośliny’ (SGPK, t. 6); Ry2
- ZIEMBROWSKI** (1), K 1858; odm. *Zembry* (woj. lub., pow. łukowski, gm. Trzebieszów)
- ZIEMERMANN** cf. **ZIMERMANN**
- ZIEMLA** (1), K 1894; odpap. *ziemia*; Ry2
- ZIENIEK** (1), K 1803; odim. cerk. *Zina*, < *Zinowij*, < *Zenon*
- ZIENKIEWICZ** *Marian* (1), AMC 1824; cf. **Zieniek**; Ry2
- ZIĘBA** (3), 3K (1842, 1850, 1900); odpap. *zięba* ‘nazwa ptaka’; BSZ, Ry2
- ZIĘTEK** (180), 6AMC (3 × 1818, 1860, 2 × 1880); 119E: 12 [1801–1839], 2 [1840–1859], 105 [1860–1900]; 55K: 37 [1801–1839], 7 [1840–1859], 11 [1860–1900]; I. odpap. *zięc* (Ry1); II. od n. *Zięć*; L, M 1592, MC, Ry2
- ZIFFER** (23), 4AMC (1818, 1856, 2 × 1870); 19K (1802, 1805, 14 × 1838, 1842, 1843, 1891); odpap. niem. *Ziffer* ‘cyfra’; Ry2
- ZIGA** (1), K 1801; odim. *Zygmunt* (DM); Ry2
- ZIGOCZY** *Mathias* (1), AMC 1872; cf. **Ziga**
- ZILLER** *Moritz* (1), AMC 1824; n. niem. (FAM); Ry2
- ZILLIG** (1), K 1825; n. niem. (B, FAM)
- ZIŁA** cf. **ŻYŁA**
- ZIMA** (28), 4AMC (1818, 3 × 1872); 24K (3 × 1805, 1806, 7 × 1813, 1820, 1823, 1827, 3 × 1828, 5 × 1830, 2 × 1849); odpap. gw. ciesz., gw. śl. i gw. młp. *zima* ‘zimno’; też ‘dreszcze’ (MSGP, SGŚC, Ry1, T); L, M 1588, Ry2
- ZIMERMANN** (29), 9AMC (1818, 5 × 1870, 3 × 1880); 2E (1878, 1889); 20K (2 × 1813, 1824, 1830, 1831, 5 × 1834, 3 × 1848, 2 × 1849, 1861, 1863, 1866, 1893, 1899); n. niem. (B, FAM, L, Le, MC); Ry2; **ZIEMERMANN** (1), K 1824; adapt. (spol. wariant) niem. n. os. *Zimmermann* < odpap. niem. *Zimmerman* ‘cieśla’; Ry2
- ZIMKA** (13), 13K (1801, 2 × 1805, 7 × 1813, 1824, 1827, 1828); cf. **Zima** (Ry1); B, DM, Ry2
- ZIMMER** (1), K 1813; od niem. n. os. *Zimmermann* < odpap. niem. *Zimmermann* ‘cieśla’
- ZIMNIOK** (1), K 1849; odpap. gw. ciesz. *zimniok* ‘ziemniak’ (SGŚC); Ry2

- ZIMNY** (6), 2E (1872, 1879); 4K (3 × 1844, 1899);
odap. *zimny* 'chłodny, flegmatyczny' (BSZ,
Ry1, SNNP); L, M 1558, Ry2
- ZIMOR** (4), E 1807; 3K (1801, 1804, 1813); cf.
Zima
- ZINDLER** (1), K 1830; n. niem. (FAM)
- ZINGLER** (2), E 1877; K 1801; n. niem. (DN,
FAM)
- ZINS** *Jacob* (1), AMC 1872; n. niem. (DN, FAM)
- ZINSMANN** (1), K 1845; n. niem. (DN)
- ZINSMEISTER** (1), K 1857; złoż. < odap. śrw-
niem. *ziner* 'wytapiacz cyny' + stwniem.
man 'człowiek, mężczyzna, mąż'
- ZINTEK** *Juling* (1), AMC 1824; odap. *zięć* 'mąż
córci'; Ry2
- ZIPPER** *Adolfine, Martin* (2), AMC 1860, K
1845; n. niem. (DN); Ry2
- ZIPPUS** *Franz, Philipp* (2), 2AMC (2 × 1872); od
niem. n. os. *Zips* < od nazw geogr. i histor.
Spisz (w Karpatach Zachodnich)
- ZIPS** (2), 2K (2 × 1845); n. niem. (B, FAM)
- ZIPSER** (15), 7E (1816, 1887, 1893, 1897, 2 × 1888,
1889); 8K (1801, 2 × 1805, 1832, 1842, 1849,
1869, 1899); n. niem. (B, FAM); Ry2; **ZISER**
(1), K 1818; Ry2
- ZISER** cf. **ZIPSER**
- ZISKA** (1), K 1817; odap. *zyskać*; Ry2; **ZISZKA**
(4), 4K (1802, 1807, 1842, 1843); Ry2
- ZISZEK** (1), K 1876; cf. **Ziska**; n. czes. *Zíšek* (B)
- ZISZKA** cf. **ZISKA**
- ZITTEK** (3), 3K (1845, 2 × 1848); cf. **Zitter**
- ZITTER** (1), K 1838; niem. n. os. (B) < odap.
śrwniem. *ziechener* 'ktoś, kto wyrabia po-
szewki na poduszki'
- ZIVAL** (1), K 1886; n. czes. *Zíval* (DM)
- ZIYMIA** (1), K 1827; odap. gw. ciesz. *ziymia*
'ziemia, gleba' (ZSG)
- ZLATI** (2), 2K (2 × 1830); odap. *złoty*; n. czes.
Zlatý (DM)
- ZŁUDA** (3), 3E (2 × 1895, 1898); odap. *zluda*
- ZMELIK** (1), K 1846; n. czes. *Zmelík* (DN)
- ZMELTY** (3), 3E (1888, 1895, 1900); odap. *ze-
mleć*; Ry2
- ZMITKO** (1), E 1878; n. czes. *Zmítko* (DM)
- ZMOŻEK** (5), E 1897; 4K (1820, 1824, 1840,
1883); odap. *zmora*; Ry2
- ZNIKAL** (1), K 1846; odap. *znikać*
- ZOBEL** *Urbania* (1), AMC 1870; n. niem. (FAM);
Ry2
- ZOBYSTRZON** (3), 3E (1818, 1863, 1888); cf.
Zabystrzan; M 1722
- ZOBYTEK** (1), K 1828; odap. *zabytek*
- ZOCHER** (1), K 1849; odim. *Zofia*; DN, FAM
- ZODEL** (1), K 1809; n. niem. (DN)
- ZODER** (1), K 1814; n. niem. (DN)
- ZOFKA** (1), K 1830; odim. *Zofia* (Ry1); Ry2
- ZOGÓRA** cf. **ZAGÓRA**
- ZOGRODNIK** cf. **ZAGRODNIK**
- ZOHER** (1), K 1813; odim. *Zofia*, < żyd. *Zoffer*
- ZOHNER** (4), 4K (1824, 1887, 1896, 1899); odim.
Zofia
- ZOLD** *Anton* (1), AMC 1818; n. węg. < odap.
węg. *zöld* 'zielony, zieleń'
- ZOLL** *Rufolf* (1), AMC 1818; n. niem. (B, FAM,
Klim., MC); Ry2
- ZOLLIN** *Erben, Girscherz* (2), 2AMC (2 × 1872);
adapt. niem. n. os. *Zoll* < odap. śrwniem. *zol*
'pień drzewa'; też 'ćło, myto', 'cał'
- ZOMOK** *Istvan* (1), AMC 1818; węg. n. os. <
odap. węg. *zömök* 'tęgi, gruby'
- ZOOP** (4), AMC 1824; 3K (1866, 1878, 1882);
n. niem. (FAM)
- ZORA** (1), AMC 1824; odap. gw. kasz. *zora*
'zorza' (T); Ry2
- ZORZYCKI** cf. **ZARZYCKI**
- ZORZYCZNY** cf. **ZARZYCZNY**
- ZOTYKA** (6), 6E (1886, 1888, 1891, 1893, 1896,
1898); odap. *zatykać* < gw. wlkp. *zatykiel*
'ruchoma część jarzma' (MSGP); Ry2
- ZOWISZ** (2), 2K (2 × 1820); odim. *Zawisza*
- ZUBAL** (1), K 1815; z fonet. czes. lub ukrain.
< wschłówan. *zub* 'zab'; n. czes. *Zubál*
(DM)
- ZUBALIK** (1), K 1877; n. czes. *Zubalík* (DM)
- ZUBCZYK** (1), K 1810; odap. ros. *зуб*, < *зубек*;
Ry2; cf. **Zubek**
- ZUBEK** (29), 2AMC (2 × 1818); 23E (4 × 1805,
1830, 1831, 1832, 1833, 1836, 1839, 1858,
3 × 1874, 1881, 1884, 2 × 1886, 5 × 1900); 4K
(2 × 1805, 1834, 1835); por. ros. n. os. *зуб*;
I. odap. czes. *zubek* (L); II. od n. *Zub* (T);
n. czes. *Zúbek* (DM); Ry2

- ZUBER** (2), 2K (1871, 1878); odp. gw. *zuber* < gw. ciesz. 'stara krowa nienadająca się do hodowli' (SGŚC); też 'odmiana soli zielonej' (SW), < gw. śl. 'rodzaj sita do czyszczenia ziarna' (MSGP); < stczes. *zubr* 'tygrs'; n. niem. < odp. *Zuber* 'ceber' (B, DM, DN, FAM, T); MC, Ry1, Ry2, T
- ZUCKER** (1), K 1846; n. niem. (DN)
- ZUCKERMANN** *Emil* (1), AMC 1818; niem. n. os. (B); złoż. < odp. *Zucker* 'cukier' + stwniem. *man* 'człowiek, mężczyzna, mąż' = 'słodownik'; Ry2
- ZUDER** (1), E 1827; od niem. n. os. *Suder*, *Sudor* < odp. śrdwniem. *suder* 'południowy, na południowej stronie'; Ry2
- ZUDNEK** *Paul* (1), AMC 1824; od litew. n. os. *Žudys* lub *Zudas* (Rsz)
- ZUJONZ** cf. **ZAJĄC**
- ZUNDER** *Paul* (1), AMC 1880; n. niem. (FAM); Ry2
- ZUPAJ** (4), 4E (1882, 1883, 1886, 1889); odp. *zupa*
- ZURIG** *Anton* (1), AMC 1872; odm. *Zurich* (w pn.-wsch. Szwajcarii)
- ZWAĆ** *Paul* (1), AMC 1818; odp. *zuć*; Ry2
- ZWAŁ** (1), E 1897; odp. gw. ciesz. *zwality* 'potężny' (SGŚC)
- ZWARLIK** (1), K 1830; odp. gw. młp. *zwarzyć* 'ugotować' (MSGP)
- ZWERZINA** cf. **ZWIERZYNA**
- ZWIEBLER** *Franz, Josef, Paul* (3), 3AMC (3 × 1818); n. niem. (FAM)
- ZWIEB** *Franz* (1), AMC 1818; odp. niem. *Zwieb* 'cebula'
- ZWIERTEK** (1), K 1882; odp. gw. ciesz. i gw. śl. *zwyrtać* 'obracać' (MSGGŚ, SGŚC)
- ZWIERZYNA** (3), AMC 1818; 2K (1892, 1895); odp. *zwierzyna* < gw. maz. 'zwierzę, zwierzęta domowe' (MSGP); też < gw. młp. 'drób' (MSGP); L, M 1504, Ry1, Ry2; **ZWE-RZINA** *Karl* (1); AMC 1818; n. czes. *Zvěřina* (DM)
- ZWIJAS** (9), 8E (1886, 1887, 1888, 1889, 2 × 1894, 1896, 1897); K 1894; odp. *zwijać* (Ry1, T); M 1894, Ry2
- ZWIK** (1), K 1861; odp. gw. ciesz., gw. młp. i gw. kasz. *zwyk* 'zwyczaj, obyczaj, przyzwyczajenie' (MSGP, ZSG), < *zwać* 'nazywać'; Ry2(0)
- ZWILLING** (11), AMC 1818; 10K (2 × 1805, 2 × 1813, 2 × 1846, 1847, 3 × 1890); n. niem. (FAM, L); Ry2
- ZWINCZAK** (1), K 1842; odp. gw. ciesz. *zwinczyć* 'dzwonić' (SGŚC), < *zwienczyć*; Ry2
- ZWINCZEK** *Marie* (1), AMC 1870; cf. **Zwinczak**
- ZWOJAK** (1), K 1830; odp. *zwój*, *zwijać*; (Ry1)
- ZWOK** (1), K 1805; odp. gw. ciesz., gw. młp. i gw. kasz. *zwyk* 'zwyczaj, obyczaj, przyzwyczajenie' (MSGP, ZSG)
- ZYBEL** (1), K 1825; odp. gw. kasz. *zybować* 'huścić' (MSGP); Ry2
- ZYDEL** (6), 6E (1804, 1881, 2 × 1895, 2 × 1896); odp. *zydel* 'stołek lub ławka z poręczą' (Ry1); M 1679, Ry2
- ZYDER** (72), 58E: 26 [1801—1839], 3 [1840—1859], 29 [1860—1900]; 14K (1832, 2 × 1836, 1840, 1849, 1860, 1867, 2 × 1871, 1897, 3 × 1898, 1900); odim. *Izydor*; M 1715, Ry2
- ZYDLER** (1), K 1845; cf. *Zydel* (Ry1); Ry2
- ZYGA** (2), 2K (2 × 1860); I. odim. *Zygmunt*; II. odp. *zygać* 'drażnić kogoś, dokuczać komuś'
- ZYGON** (2), 2K (1849, 1851); cf. **Zyga**; Ry2;
- ZYGOŃ** (2), 2K (1849, 1851); Ry2
- ZYGOŃ** cf. **ZYGON**
- ZYKOWSKI** cf. **ŻUKOWSKI**
- ZYMA** (2), 2K (1801, 1868); odp. gw. maz., gw. kasz. i gw. Pom. Pd. *zyma* 'górna lub dolna linka niewodu podtrzymująca sieć' (MSGP); n. czes. (DM)
- ZYMAN** (1), E 1813; odim. niem. *Sigimann*; Ry2
- ZYPCER** (1), K 1849; cf. **Zippus**; Ry2; **ZYPSER** (4), 2E (1890, 1895); 2K (1824, 1834); Ry2
- ZYPSER** cf. **ZYPCER**
- ZYSZKA** (4), 4K (2 × 1805, 1813, 1816); odp. *zyskać* 'osiągnąć korzyść'; cf. **Zyga** (MC)
- ZYSZKO** (1), K 1805; cf. **Zyszka**; Ry2(0)
- ZYTEK** (1), E 1874; odim. *Zyta*; Ry2(0)

Ż

ŻISZKA (1), E 1808; n. czes. *Žižka* (DM); cf.

Žiszka

ŻLIK (43), 2AMC (1818, 1870); 20E (1811, 1816, 1850, 1857, 2 × 1868, 1884, 5 × 1892, 1893, 1894, 1895, 1896, 1897, 3 × 1898); 21K (4 × 1813,

6 × 1816, 1828, 1844, 2 × 1858, 1860, 1862, 1884, 2 × 1895, 2 × 1896); odp. gw. ciesz. i gw. młp. *žlić się* 'gniewać się, dąsać się' (MSGP, SGŚC); *M 1673, Ry2*; **ŽLIK** *Arnold, Anatol* (2), 2AMC (2 × 1866); *Ry2*

Ż

- ŻABA** (1), K 1805; odpap. *żaba* (Ry1, SNNP, T); n. czes. *Žaba* (DM); Ry2
- ŻABAJ** (1), E 1876; cf. **Żaba**
- ŻABEŃSKI** (2), 2K (2 × 1860); odm. *Żabno* (woj. młp., pow. tarnowski); n. czes. *Žabenský, Žábenský* (DN)
- ŻABIŃSKI** (1), K 1862; odm. *Żabów* (woj. zach.pom., pow. pyrzycki; do 1945 roku niem. *Sabow*; też liczne w woj. młp.); Ry2
- ŻABKA** (12), 9E (2 × 1801, 2 × 1805, 2 × 1896, 1814, 1878, 1888); 3K (1805, 1844, 1889); I. odpap. gw. ciesz., gw. śl., gw. młp. *żabka* ‘żelazna zawlecżka na osi kamiennego wozu, mocująca koło’; też ‘mtyw koronki szydełkowej’ (MSGP, SGŚC); II. od n. *Żaba* (Le); n. czes. *Žabka* (DM); L, Ry2
- ŻABOW** (1), K 1805; cf. **Żabiński, Żaba**
- ŻACZEK** (8), AMC 1867; E 1875; 6K (1840, 1856, 1862, 1863, 1865, 1871); I. odpap. gw. młp. *żaczek* ‘chłopiec chodzący z oracjami przed Wielkanocą’ (Ry1, T); II. od n. *Żak* (T); n. czes. *Žáček* (DM); BSZ, M 1577, Ry2
- ŻAGAN** (2), 2K (1839, 1880); odm. *Żagań* (woj. lubus., pow. żagański); Ry2
- ŻAGIEL** *Franciszek, Karol* (2), 2AMC (2 × 1880); odpap. *żagiel*; Ry2
- ŻAHS** *Johann* (1), AMC 1824; odpap. gw. ciesz. *żaha* ‘zgaga’ (SGŚC)
- ŻAK** (3), AMC 1818; 2K (1845, 1878); odpap. *żak* < stp. ‘literat’; też ‘mała sieć rybna’, ‘plądrowanie, rabunek’, ‘kleryk, rybałt’ (Ry1, SStpAK, T); n. czes. *Žák* (DM); A, Le, M 1537, MC, Ry2
- ŻAR** (1), K 1899; odpap. *żar*; M 1711, Ry2
- ŻARŁOK** (29), 27E (1803, 1807, 1813, 2 × 1818, 1831, 1833, 1860, 1875, 4 × 1877, 1879, 1881, 1883, 3 × 1885, 2 × 1889, 1892, 1894, 3 × 1898, 1899); 2K (1810, 1816); odpap. *żarłok* (Ry1); M 1722, Ry2
- ŻARTOK** (8), 8E (1816, 1879, 1885, 3 × 1889, 2 × 1890); odpap. *żartować*
- ŻBEL** (5), 5K (1893, 1894, 1895, 1897, 1898); odpap. gw. śl. *źbel* ‘szczebel w drabinie’ (MSGŚ); Ry2
- ŻBER** (3), 3K (1806, 1867, 1877); odpap. gw. ciesz. *źber* ‘duże drewniane naczynie z klepek z dwoma uchwytaami’ (SGŚC)
- ŻEBRO** (1), E 1878; odpap. *źebro* (Ry1, SNNP, T); Ry2
- ŻEBROK** (27), AMC 1880; 7E (1822, 1824, 1840, 2 × 1851, 2 × 1886); 19K (3 × 1813, 1836, 1849, 1860, 1888, 1889, 1890, 1893, 2 × 1894, 1895, 1896, 1897, 1899, 3 × 1900); n. śl. < odpap. *że-brak* (Ry1); M 1630, Ry2
- ŻEGŻUŁKA** (1), K 1870; odpap. gw. *żegżułka* ‘kukułka’ (L); Ry1
- ŻELECKI** (4), 4K (1801, 1813, 1885, 1893); odim. *Żelistaław* (MC); Ry2
- ŻEROMSKI** *Maria* (1), AMC 1872; odpap. odm. *Żeromin* (woj. łódz., pow. łódzki wsch., gm. Tuszyn; woj. włkp., pow. kolski, gm. Osiek Mały) (Le); Ry2
- ŻERTKA** (1), K 1900; odpap. gw. ciesz. i gw. śl. *żerdka* ‘cienki, długi pień’; też ‘gałąź’, ‘drewniana belka’ (CSG, MSGP)
- ŻITEK** (1), K 1876; n. czes. *Žitek* (DM)
- ŻIW CZOK** (1), E 1828; odm. *Żywiec* (woj. śl., pow. żywiecki)
- ŻLIK** cf. **ŻLIK**
- ŻMIJA** (190), AMC 1818; 168E: 35 [1801—1839], 21 [1840—1859], 112 [1860—1900]; 21K (1805, 5 × 1813, 1836, 1837, 5 × 1842, 4 × 1888, 1895,

- 1898, 1899, 1900); odp. *żmija* (Ry1, T); *M 1632, Ry2*
- ŻMIJKA** (1), K 1860; I. odp. *żmijka* 'gatunek lisa' (Ry1, T); też < gw. młp., gw. maz. i gw. Pom. Pd. 'rodzaj blaszanego lejka, za pomocą którego czyści się nasiona strączkowe' (MSGP), < *żmija* (SNNP); II. od n. *Żmija* (T); *M 1837, Ry2*
- ŻMUDA** (8), 6E (1825, 1826, 1828, 1830, 1896, 1899); 2K (1828, 1859); odp. *żmuda* < gw. młp. 'mitręga, człowiek słaby, mizerny' (BSZ, MSGP, SNNP, T); też < stp. 'nudziarz', < gw. śl. 'trud, strata czasu' (MSGP), < *żmudny* (L); *Le, Ry2*
- ŻOR** (3), 3K (1810, 2 × 1813); odp. gw. ciesz. *żor* 'wypalone miejsce w lesie' (SGŚC); *M 1701, Ry2*
- ŻÓŁTY** (1), K 1813; odp. *żółty* (Ry1); A; *Ry2*
- ŻUBERSKI** (1), K 1859; I. odp. *żubr*; II. od oron. *Zuberski Wierch* (szczyt w zach. cz. słowac. Tatr Zach.)
- ŻUBREK** (1), E 1857; odp. *żubr* 'zwierzę z rodziny pustorożców'
- ŻUCZEK** (5), AMC 1870; E 1886; 3K (1878, 1884, 1886); cf. **ŻUK** (Ry1, T); od n. *Żuk* (T); *Ry2*
- ŻUK** (3), 3E (1805, 1808, 1823); odp. *żuk* 'chrząszcz' (BSZ, Ry1, SNNP, T); *Le, M 1684, MC, Ry2*
- ŻUKOWSKI** (16), 2AMC (2 × 1880); 4E (1882, 1889, 1895, 1897); 10K (1814, 1820, 2 × 1849, 1856, 1863, 1867, 1892, 1893, 1900); odm. *Żuków* (liczne w woj. maz., w woj. podkarp., w woj. świętokrz., w woj. lubus.; też na Ukrainie), < *Żukowice* (woj. dolnośl., pow. głogowski; woj. świętokrz., pow. buski) (SNNP), < *Żukov* (Czechy, nieopodal Czeskiego Cieszyna; MJ, t. 2); *Ry2*; **ZYKOWSKI** (1), K 1836; wariant n. *Żukowski*; *Ry2*
- ŻUR** (4), 4K (3 × 1813, 1817); odp. *żur* 'rodzaj barszczu' (BSZ, Ry1, T); *Le, M 1687, Ry2*
- ŻURAWIEC** (1), K 1849; odp. *żuraw* (Ry1); *Ry2*
- ŻURAWSKI** *Maksymilian* (1), AMC 1818; odm. *Żurawice* (woj. dolnośl., pow. wrocławski, gm. Kobierzyce; woj. kujaw.-pomor., pow. włocławski, gm. Boniewo); *Ry2*
- ŻUREK** (26), 3AMC (3 × 1880); 10E (4 × 1801, 2 × 1804, 2 × 1808, 1811, 1882); 13K (1801, 2 × 1805, 1813, 1833, 1847, 1849, 1859, 1860, 1864, 1867, 1899, 1900); cf. **Żur**; możliwe < odp. gw. śl. *żurek* 'chustka związana w specjalny sposób na głowie mężatki' (MSGP); też 'lalka ze słomy' (Ry1, T) oraz od n. *Żur* (T); *Le, M 1571, Ry2*
- ŻUROWIEC** (10), 10 (2 × 1805, 3 × 1813, 1843, 2 × 1849, 1851, 1863); odp. *żur* 'rodzaj barszczu'; *Ry2*
- ŻWAK** (30), 4AMC (2 × 1801, 2 × 1885); 18E (2 × 1801, 1805, 1811, 2 × 1813, 1885, 5 × 1892, 2 × 1897, 2 × 1898, 1899, 1900); 8K (2 × 1805, 1812, 1873, 2 × 1890, 1892, 1900); odp. stp. *żwacz* 'obmówca, plotkarz', < *żwać* < stp. 'wziąć kogoś na język, źle o nim mówić' (SStPAK); też < gw. młp., gw. maz. i gw. kasz. 'żuć' (MSGP); *M 1717, Ry2*
- ŻYBLIKIEWICZ** *Zofia* (1), AMC 1880; odp. *zybać* 'chwiać się'; *Ry2(0)*
- ŻYDEK** (6), E 1881; 5K (1849, 1854, 1884, 1892, 1896); I. odetn. *żydek* 'starozakonny, wyznania mojżeszowego' (SNNP), < *Żyd* (BSZ; Ry1); II. odp. młp. *żydek* 'mała prymitywna lampka' (MSGP); *Le, M 1621, Ry2*
- ŻYDER** *Joahnn* (1), AMC 1818; odetn. *Żyd*; *Ry2*
- ŻYLECKI** (15), AMC 1818; 14K (7 × 1813, 1849, 1859, 1882, 1884, 1892, 1897, 1998); odp. *żyła*; *Ry2*
- ŻYLNIAK** (1), AMC 1818; odp. *żyła*
- ŻYŁA** (22), 3AMC (1824, 2 × 1880); 2E (1895, 1900); 17K (1836, 1837, 1839, 2 × 1841, 1850, 1862, 1865, 1869, 1870, 2 × 1887, 1889, 1892, 2 × 1897, 1900); odp. *żyła* 'naczynie krwionośne'; też 'cięciwa', 'strumień', 'bykowiec', 'słój drzewa' (BSZ, SNNP, Ry1, T), < gw. wlkp. 'nieurodzajny pas ziemi na polu' (MSGP); *Le, M 1629, Ry2*; **ZIŁA** (1), K 1849; odp. gw. ciesz. *ziła* 'żyła' (ZSG); n. czes. *Žila* (DM)
- ŻYŁKA** (8), 8K (1805, 1813, 1849, 2 × 1859, 1887, 1892, 1898); cf. **Żyła** (Ry1, SNNP, T); n. czes. *Žylka* (DM); *M 1737, Ry2*
- ŻYROK** (1), K 1888; odp. gw. ciesz. i gw. śl. *żyrok* 'żartok' (SGŚ, SGŚC)

ŽYROWSKI (1), K 1875; odm. *Żyroslawice* (woj. kujaw.-pomor., pow. inowrocławski, gm. Gniewkowo); Ry2

ŽYSŁAWSKI (1), K 1881; cf. **Żyrowski**

ŽYTKA (1), K 1840; I. odp. *żyto*; II. odim. *Żytomir*; Ry2

ŽYW CZOK (7), 4E (1816, 1827, 1831, 1833); 3K (1813, 1874, 1877); odetn. *żywczak* 'przybysz

z *Żywca*' (w XIX wieku *Żywiec* należał do Księstwa Cieszyńskiego, obecnie w woj. śl., pow. żywiecki); Ry2

ŽYWICZAK (1), E 1811; odp. *żywić*; cf. **Żywczok**

ŽIŽEK (1), K 1889; n. czes. *Žížek* (DM)

ŽIŽKA (1), K 1893; n. czes. *Žížka* (DM, L)

Bibliografia

Materiały źródłowe rękopiśmienne

Dokumenty przechowywane w Archiwum Państwowym w Katowicach Oddział w Cieszynie

- Sygnatura 88: *Lista wyborców do Rady Gminy w Cieszynie (1870).*
- Sygnatura 120: *Podania o zatrudnienie na funkcje pomocniczych w zarządzie Cieszyna (1848—1856).*
- Sygnatura 130: *Wybory do sejmiku krajowego i innych ciał (1861—1870).*
- Sygnatura 132: *Spis osób uprawnionych do głosowania (bez daty; 2. połowa XIX w.).*
- Sygnatura 244: *Spis mieszkańców Cieszyna podlegających poborowi do wojska.*
- Sygnatura 269: *Rejestr 18-letnich roczników 1905/1906/1907.*
- Sygnatura 343: *Paszporty A, B (1806—1844).*
- Sygnatura 344: *Paszporty D (1806—1844).*
- Sygnatura 345: *Paszporty E (1806—1844).*
- Sygnatura 346: *Paszporty F (1806—1844).*
- Sygnatura 347: *Paszporty G (1806—1844).*
- Sygnatura 348: *Paszporty H (1806—1844).*
- Sygnatura 349: *Paszporty I (1806—1844).*
- Sygnatura 350: *Paszporty K (1806—1844).*
- Sygnatura 351: *Paszporty L (1806—1844).*
- Sygnatura 352: *Paszporty M (1806—1844).*
- Sygnatura 353: *Paszporty N (1806—1844).*
- Sygnatura 354: *Paszporty O (1806—1844).*
- Sygnatura 355: *Paszporty P (1806—1844).*
- Sygnatura 356: *Paszporty R (1806—1844).*
- Sygnatura 357: *Paszporty S (1806—1844).*
- Sygnatura 358: *Paszporty T (1806—1844).*
- Sygnatura 359: *Paszporty W (1806—1844).*
- Sygnatura 374: *Wykazy obcej ludności zamieszkującej w Cieszynie.*
- Sygnatura 388: *Przedłużenie zezwoleń na pobyt w mieście.*
- Sygnatura 465: *Robocze spisy mieszkańców wg domów.*
- Sygnatura 509: *Imienny wykaz osób pobierających zapomogi.*
- Sygnatura 792: *Alfabetyczny spis podatników w mieście.*
- Sygnatura 906: *Księga cechowa stolarzy — wpisy mistrzów (1825).*
- Sygnatura 931: *Rejestr osób uprawiających tytoń na terenie miasta.*

- Sygnatura 971: *Wykaz dzieci podlegających obowiązkowi szkolnemu (1861/1962).*
Sygnatura 976: *Zatrudnienie nauczycieli w szkole męskiej (1833—1849).*
Sygnatura 1034: *Korespondencje magistratu Cieszyn. Prośby mieszkańców o przydzielenie mieszkania (1816—1839).*
Sygnatura 1037: *Opieka społeczna nad ubogą ludnością Cieszyna.*
Sygnatura 1133: *Akta rodziny Demelów.*

Dokumenty przechowywane w Parafii Rzymskokatolickiej św. Marii Magdaleny w Cieszynie

Metryki chrztów

- Taufe Metrica* T. XIV A 1794—1812.
Taufe Metrica T. XIV B 1794—1812.
Taufe Metrica T. XV A 1813—1824.
Taufe Metrica T. XV B 1813—1824.
Taufe Metrica T. XVI A 1824—1827.
Taufe Metrica T. XVI B 1824—1827.
Taufe Metrica T. XVII A 1827—1835.
Taufe Metrica T. XVII B 1827—1835.
Taufe Metrica T. XVIII A 1936—1849.
Taufe Metrica T. XVIII B 1936—1849.
Taufe Metrica T. XIX A 1849—1858.
Taufe Metrica T. XIX B 1849—1858.
Taufe Metrica T. XX A 1859—1872.
Taufe Metrica T. XX B 1859—1872.
Taufe Metrica T. XXI A 1872—1890.
Taufe Metrica T. XXI B 1872—1890.
Taufe Metrica T. XXII A 1891—1901.
Taufe Metrica T. XXII B 1891—1901.
Taufe Metrica Mascular 1838—1842.
Taufe Metrica Mascular 1845—1848.
Taufe Metrica Mascular 1848—1850.
Taufe Metrica Mascular 1851—1860.
Taufe Metrica Mascular 1868—1876.
Taufe Metrica Mascular 1876—1884.
Taufe Metrica Mascular 1884—1891.
Taufe Metrica Mascular 1891—1899.
Taufe Metrica Mascular 1899—1905.
Indeks do metryk chrztów z lat 1827—1860 (T. XVII A, T. XVII B, T. XVIII A, T. XVIII B).
Indeks do metryk chrztów z lat 1767—1827 (litery A—P; T. XII, XIV A, XIV B, XV, XVI).
Indeks do metryk chrztów z lat 1767—1827 (litery R—Z; T. XIII, XIV A, XIV B, XV, XVI).
Indeks do metryk chrztów z lat 1860—1885 (T. XX A, XX B, XXI A, XXI B).

Metryki ślubów

- Trauungs Metrica* T. VII A 1785—1812.
Trauungs Metrica T. VII B 1785—1812.

- Trauungs Metrica* T. VIII A 1813—1848.
Trauungs Metrica T. VIII B 1813—1848.
Trauungs Metrica T. IX A 1849—1870.
Trauungs Metrica T. IX B 1849—1870.
Trauungs Metrica T. XX A 1971—1901.
Trauungs Metrica T. XX B 1971—1901.
Oryginal Trauungs Metrica anfangen mit Juli et Jahres 1858.
Metrica Copulatorum 1802—1848.
Metrica Copulatorum 1848—1858.
Metrica Copulatorum 1871—1892.
Metrica Copulatorum 1888—1902.
Metrica Copulatorum annus 1841—1848.

Metryki zgonów

- Sterben Metrica* T. IV A 1775—1813.
Sterben Metrica T. IV B 1775—1813.
Sterben Metrica T. V A 1813—1836.
Sterben Metrica T. V B 1813—1836.
Sterben Metrica T. VI A 1837—1854.
Sterben Metrica T. VI B 1837—1854.
Sterben Metrica T. VII A 1855—1870.
Sterben Metrica T. VII B 1855—1870.
Sterben Metrica T. VIII A 1870—1887.
Sterben Metrica T. VIII B 1870—1887.
Sterben Metrica T. IX A 1887—1901.
Sterben Metrica T. IX B 1887—1901.

Inne źródła

- Gerburts = Trauungs and Sterben Matric der Juden von Jahre 1838.*
Metrica Baptisatorum Copulatorum et mortuorum 1821.
Metrica Copulatorum Baptistam Mortuarium Aatholicorum 1838 anne 1845.
Metric der gemischen Jahre 1842 bis zum 1879.

Dokumenty przechowywane w Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Cieszynie

Metryki chrztów

- Księga chrztów* T. III 1781—1807.
Księga chrztów T. IV 1807—1833.
Księga chrztów T. V 1834—1843.
Księga chrztów T. VI 1844—1849.
Księga chrztów T. VII 1849—1858.
Księga chrztów T. VIII 1859—1865.
Księga chrztów T. IX 1866—1871.

- Księga chrztów* T. X 1872—1876.
Księga chrztów T. XI 1877—1881.
Księga chrztów T. XII 1882—1886.
Księga chrztów T. XIII 1887—1889.

Metryki ślubów

- Metryka ślubów* T. II 1799—1850.
Metryka ślubów T. III 1851—1868.
Metryka ślubów T. IV 1869—1976.
Metryka ślubów, Copulatorum V (1876—1892).

Metryki zgonów

- Metryka zgonów* T. I 1709—1850.
Metryka zgonów T. II 1851—1971.
Metryka zgonów T. III 1872—1876¹.
Metryka zgonów T. IV 1977—1887.

Wykaz ksiąg metrykalnych wypożyczonych przez Parafię Ewangelicko-Augsburską w Cieszynie Urzędowi Stanu Cywilnego

- Księga zgonów* T. V 1888—1899.
Księga ślubów T. VI 1893—1916.
Księga chrztów T. XIV 1890—1916.

Opracowania słownikowe

- ABRAMOWICZ Z., 2003: *Słownik etymologiczny nazwisk Żydów białostockich*. Białystok.
BAHLOV H., 1972: *Deutsches Namenlexikon. Familien- und Vornamen nach Ursprung und Sinn erklärt*. Frankfurt am Main.
BENEŠ J., 1998: *Německá přijmení u Čechů. Ústí nad Labem*.
BRÜCKNER A., 1985: *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Warszawa.
CIEŚLIKOWA A., red., 2007: *Antroponimia Polski od XVI do końca XVIII wieku*. T. 1: A—G. Kraków.
CIEŚLIKOWA A., red., 2007: *Antroponimia Polski od XVI do końca XVIII wieku*. T. 2: H—Mq. Kraków.
CIEŚLIKOWA A., MALEC M., red., 1997: *Słownik etymologiczno-motywacyjny staropolskich nazw osobowych*. Cz. 4: *Nazwy osobowe pochodzące od etników*. Oprac. E. SUPRAMOWICZ. Kraków.
CIEŚLIKOWA A., MALEC M., RYMUT K., red., 2000: *Słownik etymologiczno-motywacyjny staropolskich nazw osobowych*. Cz. 1: *Odapelatywne nazwy osobowe*. Oprac. A. CIEŚLIKOWA. Kraków.
CZAJKOWSKI A., CZAJKOWSKA I., KLUKOWSKI A., KLUKOWSKA D., red., 1996: *Słownik gwary śląskiej*. Katowice.

¹ Księga współprawna: *Księga chrztów, ślubów i zgonów 1872—1876*.

- CZAŚTKA-SZYMON B., LUDWIG J., SYNOWIEC H., red., 2000: *Mały słownik gwary Górnego Śląska*. Cz. 1. Katowice.
- DUNAJ B., 2003: *Popularny słownik języka polskiego*. Warszawa.
- FRANCIPANE M., 2005: *Dizionario regionato dei cognomi Italiani prefazione Alberto Tagliati post-fazione Antonio Lubrano*. Milano.
- GAJL T., 2011: *Herbarz polski od średniowiecza do XX wieku*. Gdańsk.
- GOLEC J., 1991: *Cieszyński słownik gwarowy*. Cieszyn.
- GOTTSCHWALD M., 1954: *Deutsche Namenkunde. Unsere Familiennamen nach ihrer Entstehung und Bedeutung*. Berlin.
- GRUCHMANOWA M., WALCZAK B., red., 1999: *Słownik gwary miejskiej Poznania*. Poznań.
- HOSÁK L., ŠRÁMEK R., 1970: *Místní jména na Moravě a ve Slezsku*. T. 1: A–L. Praha.
- HOSÁK L., ŠRÁMEK R., 1980: *Místní jména na Moravě a ve Slezsku*. T. 2: Ł–Ž. Praha.
- KARŁOWICZ J., oprac., 1900–1911: *Słownik gwar polskich*. T. 1–6. Kraków.
- KARŁOWICZ J., KRYŃSKI A., NIEDŹWIEDZKI W., 1900–1927: *Słownik języka polskiego*. T. 1–8. Warszawa.
- KLIMEK Z., oprac., 1997: *Słownik etymologiczno-motywacyjny staropolskich nazw osobowych*. Cz. 5: *Nazwy osobowe pochodzenia niemieckiego*. Kraków.
- KOHLHEIM R., KOHLHEIM V., hrsg., 2000: *Familiennamen. Herkunft und Bedeutung von 20.000 Nachnamen*. Duden, Mannheim.
- KOWALIK-KALETA Z., DACEWICZ L., RASZEWSKA-ŻUREK B., 2007: *Słownik najstarszych nazwisk polskich. Pochodzenie językowe (XII–XV wiek)*. T. 1. Warszawa.
- KRASNOWOLSKI A., oprac., 1914: *Słownik staropolski*. T. 1. Warszawa.
- LINDE S.B., 1807–1814: *Słownik języka polskiego*. T. 1–5. Lwów.
- MAYENOWA M.R., red., 1966–1988: *Słownik polszczyzny XVI w.* T. 1–18. Wrocław.
- MILERSKI W., 1996: *Nazwiska cieszyńskie*. Warszawa.
- MILERSKI W., 2009: *Zachodniocieszyński słownik gwarowy*. Czeski Cieszyn.
- MOLDANOVÁ D., 2010: *Naše příjmení*. Praha.
- MALEC M., oprac., 1995: *Słownik etymologiczno-motywacyjny staropolskich nazw osobowych*. Cz. 2: *Nazwy osobowe pochodzenia chrześcijańskiego*. Kraków.
- PERZOWA H., KOŁODZIEJCZYKOWA D., red., 2002: *Słownik gwar Ostródzkiego, Warmii i Mazur*. T. 4: L–N. Warszawa–Kraków 2002.
- PERZOWA H., KOŁODZIEJCZYKOWA D., red., 2006: *Słownik gwar Ostródzkiego, Warmii i Mazur*. T. 5: O–Ó. Warszawa–Kraków.
- ROSPOND S., 1967: *Słownik nazwisk śląskich*. Cz. 1: A–F. Wrocław–Warszawa–Kraków.
- ROSPOND S., 1973: *Słownik nazwisk śląskich*. Cz. 2: G–K. Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk.
- RYMUT K., 1991: *Nazwiska Polaków*. Wrocław.
- RYMUT K., 1992–1994: *Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych*. T. 1–10. Kraków.
- SARNOWSKA-GIEFING I., 2011: *Słownik nazwisk mieszkańców Poznania XVI–XVIII wieku*. T. 1: A–F. Poznań.
- SŁAWSKI F., 1952–1975: *Słownik etymologiczny języka polskiego*. T. 1–5. Kraków.
- STAMIROWSKA Z., PERZOWA H., red., 1993: *Słownik gwar Ostródzkiego, Warmii i Mazur*. T. 3: H–K. Warszawa–Kraków.
- TOMCZAK L., 2003: *Słownik odapelatywnych nazwisk Polaków*. Wrocław.
- URBAŃCZYK S., red., 1953–2002: *Słownik staropolski PAN*. T. 1–11. Kraków.
- WIETRZYK A., 2011: *Słownik gwary Pogórze (z okolicy Gorlic)*. Gorlice.
- WRONICZ J., 2010: *Słownik gwarowy Śląska Cieszyńskiego*. Ustroń.
- WRONICZ J., red., 2010: *Mały słownik gwar polskich*. Kraków.
- ZBOROWSKI J., 2009: *Słownik gwary Zakopanego i okolic*. Zakopane–Kraków.

Bibliografia przedmiotowa

- ABRAMOWICZ Z., 1993: *Imiona chrzestne białostoczan w aspekcie socjolingwistycznym (lata 1885–1985)*. Białystok.
- ABRAMOWICZ Z., 2000: *Typy strukturalne nazwisk żydowskich (na podstawie materiałów archiwalnych białostockiego USC)*. „Białostocki Przegląd Kresowy” nr 8, s. 159–169.
- ABRAMOWICZ Z., 2003: *Nazwiska Żydów na obrzeżu słowiańskim*. W: *Nazwy własne a kultura. Polska i inne kraje słowiańskie*. Red. Z. KAŁETA. Warszawa, s. 149–160.
- ABRAMOWICZ Z., 2006a: *Kulturowy aspekt onimizacji*. W: *Onimizacja i apelatywizacja*. Red. Z. ABRAMOWICZ, E. BOGDANOWICZ. Białystok, s. 23–29.
- ABRAMOWICZ Z., 2006b: *Kulturowy aspekt apelatywizacji*. W: *Munuscula linguistica in honorem Alexandrae Cieślukowa oblata*. Red. K. RYMUT, K. SKOWRONEK, B. CZOPEK-KOPCIUCH, M. MALEC. Kraków, s. 13–20.
- ABRAMOWICZ Z., 2007: *Nazwy własne a symbolika narodowa*. W: *Nowe nazwy własne – nowe tendencje badawcze*. Red. A. CIEŚLIKOWA, B. CZOPEK-KOPCIUCH, K. SKOWRONEK. Kraków, s. 113–122.
- ABRAMOWICZ Z., 2010: *Antroponimia Żydów białostockich*. Białystok.
- BĄK P., 1995: *Typy nazwisk i przezwisk odimiennych w ziemi piotrkowskiej*. „Acta Universitatis Lodzianis. Folia Linguistica” t. 34, s. 5–28.
- BOGDANOWICZ E., 2006: *Nazwiska z komponentem „-k-” w części sufiksальной na podstawie XVIII-wiecznych ksiąg metrykalnych południowej Białostoczczyzny*. W: *Onimizacja i apelatywizacja*. Red. Z. ABRAMOWICZ, E. BOGDANOWICZ. Bydgoszcz, s. 337–362.
- BOREK H., 1991: *Wśród polskich nazw*. Opole.
- BOREK H., SZUMSKA W., 1976: *Nazwiska mieszkańców Bytomia od końca XVI wieku do roku 1740. Studium nazewnictwa i społeczno-narodowościowe*. Warszawa–Wrocław.
- BREZA E., 2000a: *Nazwiska pomorskie równe nazwom miejscowości Pomorza Zachodniego (Szczecińskiego)*. W: *Nazwy własne na pograniczach kulturowych*. Red. Z. ABRAMOWICZ, L. DACEWICZ. Białystok, s. 29–37.
- BREZA E., 2000b: *Nazwiska Pomorzan. Pochodzenie i zmiany*. T. 1. Gdańsk 2000.
- BREZA E., 2001a: *Niektóre nazwiska równe nazwom miejscowości Pomorza Środkowego*. W: *VI Konferencja Kaszubsko-Pomorska. Darłowo 8–9 września 2000*. Red. W. ŁYSIAK. Poznań, s. 75–86.
- BREZA E., 2001b: *Nazwiska równe nazwom miejscowości Pomorza Gdańskiego*. W: *Nazwy i dialekty Pomorza dawniej i dziś*. T. 4. Red. R. WOSIAK-ŚLIWA. Gdańsk, s. 173–183.
- BREZA E., 2001c: *Nazwiska pomorskie równe nazwom miejscowości z Meklemburgii i Brandenburgii*. W: *Toponimia i oronimia*. Red. A. CIEŚLIKOWA, B. CZOPEK-KOPCIUCH. Kraków, s. 201–211.
- BREZA E., 2003a: *Nazwiska równe nazwom miejscowości Śląska*. W: *Przeszłość, teraźniejszość i przyszłość polskiej onomastyki*. Red. R. ŁOBODZIŃSKA. Wrocław, s. 61–68.
- BREZA E., 2003b: *Nazwiska polskie równe zniemczonym słowiańskim nazwom miejscowości*. W: *Języki mniejszości i języki regionalne*. Red. E. WROCŁAWSKA, J. ZIENIUKOWA. Warszawa, s. 355–365.
- BREZA E., 2004: *Nazwiska równe nazwom miejscowości z województwa kieleckiego i radomskiego*. W: *Rozprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego*. Nr 48. Red. S. GALA. Łódź, s. 71–88.
- BRZEZINA M., 1986: *Literackie nazwiska Żydów*. „Onomastica” nr 31, s. 167–194.
- BUBAK J., 1970–1971: *Nazwiska ludności dawnego starostwa nowatorskiego*. Cz. 1 i 2. Warszawa–Wrocław–Kraków.
- BUBAK J., 1986: *Proces kształtowania się polskiego nazwiska mieszczańskiego i chłopskiego*. Kraków.

- BUŁAWA E., 2001: *Od wspólnoty etnicznej do ukształtowania się wspólnot narodowych (1840—1917)*. W: *Śląsk Cieszyński. Środowisko naturalne. Zarys kultury materialnej i duchowej*. Red. W. SOSNA. Cieszyn.
- BUŁAWA E., red., 1998: *Śląsk Cieszyński. Zarys dziejów*. Cieszyn.
- BURDUKIEWICZ A., 2008: *Dziewiętnastowieczne nazwiska patronimiczne z sufiksami z komponentem „-k-” w materiale śląskim zebranych przez Stanisława Rosponda*. W: *„Onomastica Slovogermanica”*. Nr 28. Red. R. ŁOBODZIŃSKA. Wrocław, s. 155—166.
- CHLEBOWCZYK J., 1971: *Nad Olzą. Śląsk Cieszyński w wiekach XVIII, XIX i XX*. Katowice.
- CHLEBOWCZYK J., 1984: *O komornikach i „głodnych rokach”*. Katowice.
- CHLEBOWCZYK J., red., 1973: *Zarys rozwoju miasta i powiatu Cieszyn*. Katowice.
- CIEŚLIKOWA A., 1983: *Staroczeskie wpływy na antroponimie staropolską i ich pozajęzykowe motywacje*. V: *Onomastika jako spoločenská vĕda. Sborník příspěvků z 1. česko-slovenské onomastické konferencie (18—20.05.1982 v Trojanovicích)*. Red. M. DOHNAL. Praha, s. 129—133.
- CIEŚLIKOWA A., 1987: *Staropolskie antroponimy apelatywne a leksyka*. W: *IX. Slovenská onomastická konferenci. Nitra 26.—28. juna. Zborník referátov*. Zostavil M. MÁJTAN. Bratislava, s. 262—267.
- CIEŚLIKOWA A., 1988: *Sposoby przenoszenia apelatywów do kategorii nazw osobowych*. W: *Ogólnopolska Konferencja Onomastyczna. Poznań 3—5 września 1985. Księga referatów*. Red. K. ZIERHOFFER. Poznań, s. 85—89.
- CIEŚLIKOWA A., 1990a: *Staropolskie odapelatywne nazwy osobowe. Proces onimizacji*. Wrocław.
- CIEŚLIKOWA A., 1990b: *Rodzaje ekspresji w tworzeniu nazw osobowych*. „Polonica” nr 15, s. 111—119.
- CIEŚLIKOWA A., 1991: *Derywacja paradygmatyczna w staropolskiej antroponimii*. Kraków.
- CIEŚLIKOWA A., 1992: *Indywidualne — narodowe — uniwersalne w nazwach własnych*. „Onomastica” nr 37, s. 5—12.
- CIEŚLIKOWA A., 1993: *Obecność wschodniosłowiańskich leksemów apelatywnych w staropolskiej antroponimii*. W: *Systemy onomastyczne w słowiańskich gwarach mieszanych i przejściowych*. W: „Rozprawy Slawistyczne Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej”. Red. S. WARCHOŁ. Lublin, s. 95—102.
- CIEŚLIKOWA A., 1994a: *O motywacji w onomastyce*. „Polonica” nr 14, s. 193—199.
- CIEŚLIKOWA A., 1994b: *Znaczenie badań onomastycznych dla słowotwórstwa historycznego*. „Poradnik Językowy” z. 5—6, s. 22—28.
- CIEŚLIKOWA A., 1997: *Prasłowiańskie apelatywy antroponimiczne*. „Onomastica” nr 42, s. 129—140.
- CIEŚLIKOWA A., 1999: *Nazwy własne w procesie rekonstrukcji obrazu dawnego świata*. W: *Przeszłość w językowym obrazie świata*. Red. A. PAJDZIŃSKA, P. KRZYŻANOWSKI. Lublin, s. 269—276.
- CIEŚLIKOWA A., 2000: *Z dziejów nazw własnych w języku polskim. Dziedzictwo i innowacje*. W: „Studia Historycznojęzykowe”. T. 3: *Rozwój polskiego systemu językowego*. Red. K. RYMUĆ, W.R. RZEPKA. Kraków, s. 319—328.
- CIEŚLIKOWA A., 2004: *Tradycje i innowacje w nazwach własnych na przełomie wieków*. W: *Nazwy mówią*. Red. M. PAJĄKOWSKA-KENSIK, M. CZACHOROWSKA. Bydgoszcz, s. 32—39.
- CIEŚLIKOWA A., 2005: *Nazwy własne w historii i we współczesności języka polskiego*. W: *Rozprawy o historii języka polskiego*. Red. S. BORAWSKI. Zielona Góra, s. 101—148.
- CYRAN W., 1977: *Tendencje słowotwórcze w gwarach polskich*. Łódź.
- CZAŚTKA-SZYMON B., SYNOWIEC H., URBAN K., red., 1996: *Mały słownik terminów gramatycznych*. Kraków—Warszawa.
- CZOPEK-KOPCIUCH B., 1985: *Nazwy miejscowe od nazw wodnych w dorzeczu Bugu na pograniczu polsko-ukraińskim i polsko-białoruskim*. „Belarusskaja onomastica” [Mińsk], s. 81—87.
- CZOPEK-KOPCIUCH B., 1995: *Adaptacje niemieckich nazw miejscowych w języku polskim*. Kraków.
- CZOPEK-KOPCIUCH B., 2004: *Nazwiska polskie w Zagłębiu Ruhry*. Kraków.

- CZOPEK-KOPCIUCH B., 2005: *Nazwiska polskie w Zagłębiu Ruhry a nazwiska w Polsce*. „Onomastica” nr 50, s. 243–254.
- CZOPEK-KOPCIUCH B., 2006a: *Nazwiska od przezwoisk dwuczłonowych w Zagłębiu Ruhry*. W: *Munuscula linguistica. In honorem Alexandrae Cieślíkowa oblata*. Red. K. RYMUŁ, K. SKOWRONEK, B. CZOPEK-KOPCIUCH, M. MALEC, s. 143–155.
- CZOPEK-KOPCIUCH B., 2006b: *O Nawrockim, Nawrocie i nawrocie*. W: *W świecie humanistycznych wartości*. Red. S. FRYCIE. Piotrków Trybunalski, s. 11–33.
- DACEWICZ L., 2003: *Z historii nazwisk na polsko-wschodniosłowiańskim pograniczu kulturowym (wiek XVI–XVIII)*. W: *Nazwy własne a kultura. Polska i inne kraje słowiańskie*. Red. Z. KALETA. Warszawa, s. 11–19.
- DEJNA K., 1973: *Dialekty polskie*. Wrocław.
- DEJNA K., 1978: *Z metodologii badań gwar peryferyjnych i wyspowych*. „Rozprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego” t. 25, s. 36–37.
- DEJNA K., 1981: *Atlas polskich innowacji dialektalnych*. Łódź.
- GALA S., 1984: *Struktura antroponimów z komponentem „-el”*. „Onomastica Slavogermanica” nr 18, s. 124–126.
- GALA S., 1985: *Polskie nazwy osobowe z podstawowym „-l”/”-ł” w części sufiksальной*. Łódź.
- GÓRNY H., 2004: *Nazwiska mieszkańców wybranych miejscowości dawnej ziemi sanockiej w świetle interferencji etniczno-językowej (XV–XIX w.)*. Rzeszów.
- GRZEGORCZYKOWA R., PUZYNNINA J., 1984: *Słowotwórstwo*. W: *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia*. T. 2. Red. R. GRZEGORCZYKOWA, R. LASKOWSKI, H. WRÓBEL. Warszawa, s. 361–583.
- GUZ M., 2011: *O nazwiskach żydowskich w formie złożzeń niemieckich (w Prusach)*. „Białostockie Archiwum Językowe” nr 11, s. 67–74.
- HANDKE K., 1997: *Zastosowanie perspektywy paraleli do badania problematyki pogranicza językowego*. W: *Rozważania i analizy językoznawcze*. Red. K. HANDKE. Warszawa, s. 147–164.
- JAGODZIŃSKA A., 2008: *Pomiędzy. Akulturacja Żydów Warszawy w drugiej połowie XIX wieku*. Wrocław.
- JARACZ M., 2001: *Nazwiska mieszkańców Kalisza od XVI do XVIII wieku*. Bydgoszcz.
- JARZAK Ł., 1991: *Nazwiska w Urbarzu rybnickim z 1614 r.* W: „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Opolu”. Językoznawstwo nr 13: *Onomastyka. Historia języka. Dialektologia. Księga pamiątkowa ku czci prof. dr. Henryka Borka (1929–1986)*. Red. S. GAJDA. Warszawa–Wrocław, s. 183–193.
- KALETA Z., 1998a: *Nazwisko w kulturze polskiej*. Warszawa.
- KALETA Z., 1998b: *Nazwisko w kulturze Słowian*. „Język Polski” nr 78, z. 1–2, s. 29–37.
- KAMIŃSKA M., 1958: *Nazwiska i przezwoiska ludności wieśniaczej w Łowickiem*. „Onomastica” nr 4, s. 79–121.
- KLEMENSIEWICZ Z., 1985: *Historia języka polskiego*. T. 1. Warszawa.
- KOCHMAN S., red., 1988: *Z problematyki słownictwa mikrotoponimicznego (południowośląskie formacje typu „Barzyska”, „Plenisko”)*. W: *II Spotkania Językoznawcze. W kręgu semazjologii, leksykologii i terminologii*. Red. S. KOCHMAN. Opole, s. 183–187.
- KOJDER M., 2010: *Uwagi o nazewnictwie osobowym mieszkańców Hrubieszowa i okolicznych miast w XVII i XVIII wieku*. W: *Miasto w perspektywie onomastyki*. Red. I. SARNOWSKA-GIEFING, M. GRAF. Poznań, s. 151–162.
- KOSYL C., 1983: *Forma i funkcja nazw własnych*. Lublin.
- KOSYL C., 2005: *Nazwiska typu „Szymani”, „Szewczy”*. „Onomastica” nr 50, s. 277–288.
- KOWALIK-KALETA Z., 1982: *Miejsce kategorii nazw mieszkańców („Polanin”, „Francuz”, „warszawiak”) oraz etnonimów („Wiślanie”, „Litwini”) w systemie językowym*. „Onomastica” nr 28, s. 39–54.

- KREJA B., 1988: *Problem polskich nazwisk typu „Rybicki”, „Dulski”*. W: *Onomastyka w dydaktyce szkolnej i społecznej. Materiały z VI Konferencji Onomastycznej*. Red. E. HOMA. Szczecin, s. 183–190.
- KUCHARZYK R., 2010: *Słownictwo odantroponimiczne w gwarach polskich*. Kraków 2010.
- KURZOWA Z., 1967: *Staropolskie nazwy osobowe na „-o”*. *Historia i geografia*. „Onomastica” nr 12, s. 177–231.
- LABOCHA J., 1993: *Problemy badawcze polsko-czeskiego pogranicza językowego na Zaolziu*. W: *Śląsk w badaniach językoznawczych: badania pogranicza językowo-kulturowego polsko-czeskiego*. Red. I. NOWAKOWSKA-KEMPNA. Katowice, s. 139–146.
- LECH D., 1999a: *Polonizacja nazwisk niemieckich na przykładzie współczesnych nazwisk mieszkańców Gliwic*. W: *Nazewnictwo na pograniczach etniczno-językowych. Materiały z Międzynarodowej Konferencji Onomastycznej. Białystok—Supraśl 22–27 X 1999*. Red. Z. ABRAMOWICZ, L. DACEWICZ. Białystok, s. 160–168.
- LECH D., 1999b: *Typy strukturalne gliwickich nazwisk z komponentem „-k-” w części sufiksальной*. W: *O kształcie języka. Studia i rozprawy*. Red. B. WYDERKA. Opole, s. 133–144.
- LECH D., 2003: *Nazwiska odapelatywne a kultura regionu (na przykładzie Śląska Opolskiego)*. W: *Metodologia badań onomastycznych*. Red. M. BIOLIK. Olsztyn, s. 217–230.
- LECH D., 2004: *Nazwy osobowe dziewiętnastowiecznych mieszkańców Opola (ze słownikiem etymologicznym nazwisk)*. Opole.
- LIPOWSKI J., 2002: *Nazwiska z Jabłonkowa i okolic u schyłku XVII wieku*. Wrocław.
- LIPOWSKI J., 2008: *Ewolucja nazwisk w południowej części Śląska Cieszyńskiego w czasach austriackich. Analiza słowotwórczo-statystyczna i graficzna*. Wrocław.
- ŁOBODZIŃSKA R., 2006: *Wybrane apelatywy antroponimiczne w nazwiskach śląskich w XVI, XVII i XVIII w.* W: *Onimizacja a apelatywizacja*. Red. Z. ABRAMOWICZ, Z. BOGDANOWICZ. Białystok, s. 135–141.
- MAGDA M., 1994: *Nazwiska mieszkańców Lasowic Wielkich koło Olesna Śląskiego (1878–1945)*. W: *„Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Opolu”*. Językoznawstwo. Nr 15. Red. S. GAJDA, s. 19–27.
- MAGDA-CZEKAJ M., 1999: *Charakterystyka nazwisk mieszkańców Olesna (Śląskiego) od XVII do XIX wieku*. „Onomastica” nr 54, s. 83–92.
- MAGDA-CZEKAJ M., 2003: *Historyczne nazwiska ludności Olesna na Śląsku Opolskim*. Kraków.
- MAGDA-CZEKAJ M., 2004: *Recenzje i polemiki*. „Onomastica” nr 39, s. 229–235.
- MAGDA-CZEKAJ M., 2005: *Nazwiska czeskie na Śląsku*. W: *Nazewnictwo na pograniczach*. Red. J. IGNATOWICZ-SKOWROŃSKA. Szczecin, s. 143–153.
- MAGDA-CZEKAJ M., 2010: *Nazwiska na „-owic(z)” z wybranych miast Polski od XV do XVIII wieku*. W: *Miasto w perspektywie onomastyki*. Red. I. SARNOWSKA-GIEFING, M. GRAF. Poznań, s. 187–196.
- MAGDA-CZEKAJ M., 2011: *Wybrane typy słowotwórcze nazwisk okresu średniopolskiego w ujęciu historyczno-społecznym*. Kraków.
- MALEC M., 1974: *Dwuczłonowe przezwiska i przydomki staropolskie*. „Onomastica” nr 19, z. 1–2, s. 191–227.
- MALEWSKI C., 2001: *Rody szlacheckie w powiecie lidzkim na Litwie w XIX wieku*. Wilno.
- MATUSIAK I., 2005: *Nazwiska równe imionom na terenie byłego komornictwa jeziorańskiego (XVI–XVIII w.)*. „Prace Językoznawcze” z. 7, s. 83–93.
- MATUSIAK I., 2006: *Nazwiska odmiejscowe na terenie dawnego komornictwa jeziorańskiego na Warmii (XVII–XVIII w.)*. „Onomastica” nr 51, s. 215–228.
- MATUSZEWSKI J., 1996: *Antroponimia Śląska z przełomu XII i XIII wieku*. W: *„Antroponimia Słowiańska. Prace Onomastyczne”*. Nr 35. Red. E. WOLNICZ-PAWŁOWSKA, J. DUMA. Warszawa, s. 223–228.

- MAĆZYŃSKI J., 1970: *Nazwiska łodzian (XV—XIX wiek)*. Łódź.
- MIĘKINA L., 1988: *Prekursorzy*. Cieszyn.
- MRÓZEK R., 1970: *Wykładniki funkcji słowotwórczych w rzeczownikowych formacjach gwarowych*. „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Językoznawcze” nr 29, s. 187—201.
- MRÓZEK R., 1983: *Gwary cieszyńskie*. W: *Leksykon Polaków w Czechostowacji. Zeszyt próbny*. Red. Z. JASIŃSKI. Opole, s. 23—26.
- MRÓZEK R., 1984: *Nazwy miejscowe dawnego Śląska Cieszyńskiego*. Katowice.
- MRÓZEK R., 1985: *Regionalny krajobraz nazewniczy*. W: *Od PTT do PTTK na ziemi cieszyńskiej*. Red. W. SOSNA. Cieszyn, s. 167—169.
- MRÓZEK R., 1986: *Dawne i nowsze typy nazw dzierżawczych i patronimicznych na Śląsku Cieszyńskim*. „Watra” nr 2, s. 79—88.
- MRÓZEK R., 1987: *Sytuacja językowa dawnego Śląska Cieszyńskiego w świetle rękopiśmiennych źródeł archiwalnych*. W: „Socjolingwistyka”. Nr 7. Red. W. LUBAŚ. Kraków, s. 48—58.
- MRÓZEK R., 1990: *System mikrotoponimiczny Śląska Cieszyńskiego XVIII wieku*. Katowice.
- MRÓZEK R., 1991a: *Rękopiśmienne teksty źródłowe do dziejów polszczyzny na Śląsku Cieszyńskim*. W: *Stan i potrzeby badań śląskoznawczych nad językiem, piśmiennictwem i folklorem*. Red. S. GAJDA. Opole, s. 105—110.
- MRÓZEK R., 1991b: *Dzieje polszczyzny na Śląsku Cieszyńskim (zarys problematyki źródłowej)*. „Rocznik Cieszyński” nr 6/7, s. 182—195.
- MRÓZEK R., 1993: *Z badań nad polszczyzną śląską polsko-czeskiego pogranicza*. W: *Śląsk w badaniach językoznawczych: badanie pogranicza językowo-kulturowego polsko-czeskiego*. Red. I. NOWAKOWSKA-KEMPNA. Katowice, s. 55—60.
- MRÓZEK R., 1994a: *Właściwości polszczyzny polsko-czeskiego pogranicza i ich determinanty*. W: *Przemiany współczesnej polszczyzny*. Red. S. GAJDA, Z. ADAMISZYN. Opole, s. 135—140.
- MRÓZEK R., 1994b: *Specyfika sytuacji językowej Śląska w interpretacji zjawisk onomastycznych*. „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Gdańskiego”. Prace Językoznawcze nr 19—20, s. 119—124.
- MRÓZEK R., 1998: *Pozycja tworów przezwiskowych w systemie antroponimicznym*. W: *Przezwiska i przydomki w językach słowiańskich*. Cz. 1. Red. S. WARCHOŁ. Lublin, s. 269—274.
- MRÓZEK R., 2000: *O metodach i potrzebach badań sfery własnej języka*. V: *Onomastické práce*. Č. 4. Praha, s. 302—306.
- MRÓZEK R., 2010: *Miejski krajobraz nazewniczy Śląska Cieszyńskiego w perspektywie diachronicznej*. Katowice—Cieszyn—Ustroń.
- MRÓZEK R., 2011: *Dawne i współczesne determinanty zmian interferencyjnych na obszarze polsko-czeskiego pogranicza językowego*. W: „Rozprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego”. Nr 56. Łódź, s. 102—110.
- NARUSZEWICZ-DUCHLIŃSKA A., 2004: *Recenzje i polemiki*. „Onomastica” nr 49, s. 241—248.
- NARUSZEWICZ-DUCHLIŃSKA A., 2006: *Nazwiska mieszkańców komornictwa lidzbarskiego pochodzące od nazw miejscowych (1500—1772)*. „Onomastica” nr 51, s. 199—213.
- NITSCH K., 1960: *Wybór polskich tekstów gwarowych*. Warszawa.
- PALINCIUC-DUDEK E., 2011: *Nazwiska i imiona Polaków z Kiszyniowa i okolicy w XIX i XX wieku*. Kraków.
- PANIC I., red., 2010: *Dzieje Cieszyna od pradziejów do czasów współczesnych*. T. 1: *Cieszyn od zarania do 1528 roku*. Cieszyn.
- PANIC I., red., 2010: *Dzieje Cieszyna od pradziejów do czasów współczesnych*. T. 2: *Cieszyn w czasach nowożytnych (1828—1848)*. Cieszyn.
- PANIC I., red., 2010: *Dzieje Cieszyna od pradziejów do czasów współczesnych*. T. 3: *Cieszyn od Wiosny Ludów do III Rzeczypospolitej*. Cieszyn.

- PAWIKOWSKA M., 2010: *Nazwiska mieszkańców parafii Unierzyż na Mazowszu (1867–1800)*. W: *Miasto w perspektywie onomastyki*. Red. I. SARNOWSKA-GIEFING, M. GRAF. Poznań, s. 197–208.
- PIĄTKOWSKI K., 1918: *Stosunki narodowościowe w Księstwie Cieszyńskim*. Cieszyn.
- PLUTA F., 1974: *Nazwiska w księgach chrztów z Kierpnia w powiecie prudnickim (1655–1775)*. „*Studia Śląskie. Seria Nowa*” nr 26, s. 251–260.
- PLUTA F., 1985: *Nazwiska męskie w księgach chrztów z Chrząszczyc (1715–1766)*. „*Prace Filologiczne*” nr 32, s. 265–271.
- POPIOŁEK K., 1913: *Dzieje Śląska Austriackiego*. Cieszyn.
- POPIOŁEK K., 1972: *Historia Śląska od pradziejów do 1945 roku*. Katowice.
- PREGIEL P., PRZERWA T., 2005: *Dzieje Śląska*. Wrocław.
- RACLAVSKÁ J., 1998: *Język polski na Śląsku Cieszyńskim w XIX wieku*. Ostrava.
- RASZAWSKA-ŻUREK B., 2006: *Kształtowanie się nazwisk równych imionom w Polsce (wiek XIII–XVI)*. Warszawa.
- RECZEK S., 1956: *Nazwiska mieszczan opolskich*. „*Kwartalnik Opolski*” nr 2, s. 26–51; nr 3, s. 106–124.
- ROSPOND S., 1960: *Nazwiska Ślązaków*. Opole.
- ROSPOND S., 1965: *Struktura i klasyfikacja nazwiska słowiańskiego na podstawie „Słownika nazwisk śląskich”*. „*Rozprawy Komisji Językowej Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego*” nr 5, s. 9–63.
- ROSPOND S., 1967: *Starośląskie imiona w dokumencie trzebieńskim z 1204 r.* „*Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Opolu*”. Językoznawstwo nr 3, s. 3–22.
- ROSPOND S., 1969: *Stratygrafia polskich nazw osobowych*. „*Rozprawy Komisji Językowej Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego*” nr 7, s. 53–130.
- RYCHTA K., 2010: *Nazwiska Żydów Kosowa Lackiego i okolic w latach 1826–1835*. W: *Żydzi na Podlasiu*. Red. Z. CHYRA-ROLICZ, R. TARASIUK, E. KOPÓWKA. Siedlce, s. 167–195.
- RYMUT K., 2003a: *Szkice onomastyczne i historycznojęzykowe*. Kraków.
- RYMUT K., 2003b: *Co to jest nazwa obca?*. W: *Szkice onomastyczne i historycznojęzykowe*. Red. K. RYMUT. Kraków, s. 22–28.
- RZETELSKA-FELESZKO E., 1980: *Derywacja fleksyjna w nazewnictwie*. „*Zpravodaj Mistopisně Komise Československé akademie věd*” nr 21, s. 601–619.
- SICIŃSKI B., 1959: *Nazwiska z elementem „-k-” w księdze chrztów z Łącznika (1684–1715)*. „*Rozprawy Komisji Językowej Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego*” nr 2. Wrocław, s. 65–88.
- SICIŃSKI B., 1966: *Zachodniostowiańsko-niemieckie hybrydy nazwiskowe z przyrostkiem „-er” w wiekach XIV–XV*. „*Onomastica Slavogermanica*” nr 2, s. 83–87.
- SKOWRONEK K., 1997: *Polskie nazwiska a kultura. Propozycje badań kognitywnych*. „*Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego*” nr 53, s. 145–156.
- SKOWRONEK K., 2001: *Współczesne nazwisko polskie. Studium statystyczno-kognitywne*. Kraków.
- SMOCZYŃSKI P., 1968: *Polskie nazwiska patronimiczne*. „*Z Polskich Studiów Slawistycznych*”. Seria 3: *Językoznawstwo*. Red. W. DOROSZEWSKI. Warszawa, s. 245–256.
- SPYRA J., 1997: *Główne kierunki rozwoju demograficznego ludności żydowskiej na Śląsku Cieszyńskim (do 1839 r.)*. W: „*Prace Historyczno-Archiwalne*”. T. 5. Rzeszów, s. 199–203.
- SPYRA J., 1999: *Zarys dziejów ludności żydowskiej w Cieszynie i okolicach*. W: *Żydowskie zabytki Cieszyna*. Red. J. SPYRA. Cieszyn, s. 7–27.
- SPYRA J., 2001: *Śląsk Cieszyński pod rządami Habsburgów (1653–1848)*. W: *Śląsk Cieszyński. Środowisko naturalne. Zarys kultury materialnej i duchowej*. Red. W. SOSNA. Cieszyn, s. 47–59.
- SPYRA J., 2005: *Żydzi na Śląsku Austriackim 1742–1918*. Katowice.

- SPYRA J., red., 2008: *Śląsk Cieszyński. Granice, przynależność, tożsamość*. Cieszyn.
- SWORAKOWSKI W., 1937: *Polacy na Śląsku za Olzą*. Warszawa.
- SZOBER S., 1963: *Gramatka języka polskiego*. Oprac. W. DOROSZEWSKI. Warszawa.
- SZYMCZAK M., 1963: *Nazwiska i formacje pochodne w gwarze Domaniewka, pow. Łęczycza*. „*Onomastica*” nr 8, s. 293–311.
- TASZYCKI W.: *Najdawniejsze polskie imiona osobowe*. Kraków 1926.
- TICHONIUK B., 1998: *Elementy wschodniosłowiańskie we współczesnych nazwiskach mieszkańców Śląska Opolskiego*. W: *Gwary i nazewnictwo na ziemiach zachodnich i północnych*. Red. E. HOMA. Zielona Góra, s. 125–145.
- TOMECKA-MIREK A., 2000: *XVII- i XVIII-wieczne nazwiska derywowane w Nowej Brzeźnicy*. „*Rozprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego*” nr 41, s. 87–128.
- URBAŃCZYK S., 1962: *Zarys dialektologii polskiej*. Warszawa.
- WALCZAK B., 1997: *Z badań nad antroponimią Ziemi Zachodnich i Północnych*. W: *Współczesna polszczyzna na Ziemiach Zachodnich i Północnych*. Red. E. HOMA. Zielona Góra, s. 115–131.
- WALCZAK B., 1988: *Z dziejów pewnego stereotypu nazwicznego („szlacheckie” nazwiska na „-ski”, „-cki”)*. W: *Onomastyka w dydaktyce szkolnej i społecznej. Materiały z VI Konferencji Onomastycznej*. Red. E. HOMA. Szczecin, s. 275–281.
- WALCZAK B., 2004: *Dzieje języka a nazwy własne*. W: *Nazwy własne w języku, kulturze i komunikacji społecznej*. Red. R. MRÓZEK. Katowice, s. 29–45.
- WALCZAK B., 2010: *Najczęstsze nazwiska wielkopolskie*. W: *Miasto w perspektywie onomastyki*. Red. I. SARNOWSKA-GIEFING, M. GRAF. Poznań, s. 257–267.
- WALCZAK B., WALCZAK M., 1998: *Z problematyki antroponomastycznej Ziemi Zachodnich i Północnych*. W: *Gwary i nazewnictwo na Ziemiach Zachodnich i Północnych*. Red. E. HOMA. Zielona Góra, s. 109–124.
- WARCHOŁ S., 1968: *W sprawie genezy i funkcji sufiksu „-ula” w słowiańskich nazwach osobowych i apelatywnych*. W: „*Z Polskich Studiów Słowistycznych*”. Seria 2. Red. W. DOROSZEWSKI. Warszawa, s. 55–63.
- WARCHOŁ S., 1986: *O derywacji hybrydalnej*. W: *Formacje hybrydalne w językach słowiańskich*. Red. S. WARCHOŁ. Lublin, s. 107–124.
- WARCHOŁ S., 1989: *Interferencje językowe jako zjawisko systemowe*. W: *Interferencje językowe na różnych obszarach słowiańszczyzny. Księga referatów Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej w Lublinie, Chełmie i Zamościu 22–25 września 1987 roku*. Red. S. WARCHOŁ. Lublin, s. 1–54.
- WARCHOŁ S., 2006: *Współczesne nazwiska z „*ьko”, „*ьko” na polsko-wschodniosłowiańskim pograniczu językowym*. W: *Terytorialne i etniczne zróżnicowanie nazewnictwa*. Red. A. BELCHNEROWSKA, B. FRANKOWSKA-KOZAK, J. IGNATOWICZ-SKOWROŃSKA. Szczecin, s. 55–60.
- WARCHOŁ S., 2012: *Nazwiska z końcowym „-o” w Lublinie w XVII wieku i ich naturalny związek z średniowieczną tradycją onimiczną*. W: *W komunikacyjnej przestrzeni nazw własnych i pospolitych. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Robertowi Mrózkowi*. Red. I. ŁUC, M. POGLÓDEK. Katowice, s. 363–371.
- WIECZOREK-OSTROWSKA A., 2007: *Proteza w nazwiskach*. W: *Nowe nazwy własne. Nowe tendencje badawcze*. Red. A. CIEŚLIKOWA, B. CZOPEK-KOPCIUCH, K. SKOWRONEK. Kraków, s. 251–156.
- WOLNICZ-PAWŁOWSKA E., SZULOWSKA W., 1998: *Antroponimia polska na Kresach południowo-wschodnich XV–XIX wieku*. Warszawa.
- WYDERKA B., 2006: *O opisie synonimii w gwarach. Na przykładzie gwar śląskich*. W: *Munuscula linguistica in honorem Alexandrae Cieślíkowa oblata*. Red. K. RYMUT, K. SKOWRONEK, B. CZOPEK-KOPCIUCH, M. MALEC. Kraków, s. 543–550.
- ZARĘBA A., 1961: *Śląskie teksty gwarowe*. Kraków.

- ZARĘBA A., 1967: *Formy nazwisk żon i dzieci w dialektach języka polskiego*. „Onomastica” nr 12, s. 232—275.
- ZARĘBA A., 1974: *Śląsk w świetle geografii językowej*. Wrocław—Warszawa—Kraków—Gdańsk.
- ZARĘBA A., 1983: *Formy nazwisk żon i dzieci w dialektach języka polskiego*. W: *Pisma polonistyczne i slawistyczne*. Red. A. ZARĘBA. Warszawa—Kraków, s. 500—569.
- ŻABSKA B., 1977: *Nazwiska polskie typu dopełniaczowego*. Wrocław.
- ŻURAWSKA K., 2001: *Nazwiska mieszkańców Kamyka*. W: *Wokół archeologii słów i ich funkcjonowania*. Red. S. PODOBIŃSKI, M. LESZ-DUK. Częstochowa, s. 287—299.

Izabela Łuc

A Glossary of Southern Silesian Surnames of the 19th Century

Summary

The glossary comprises over 11.200 surnames of the inhabitants of the southern part of Silesia, which in the 19th century belonged to the Duchy of Teschen. The data have been excerpted from archival sources. The volume presents an annotated collection of anthroponyms, demonstrating the processes of formation and consolidation of the 19th century Cieszyn Silesia names in the city of Cieszyn and in the surrounding towns, villages, settlements and hamlets.

The collected material includes both native and foreign names, which helps establish the proportion of the inhabitants of the region who were born in other parts of the country or who were of another nationality. This approach also demonstrates the layers of culture that had been accumulating throughout the centuries.

Neither the organisation nor the structure of the glossary follows closely the existing anthroponomasticons. Its design was driven by the specific character of the names collected and subordinated to the research goals, which involved as thorough as possible an analysis of the sources.

Izabela Łuc

Das Wörterbuch der Namen von den Einwohnern des Südschlesiens im 19. Jh.

Zusammenfassung

In vorliegender Monografie sind über 11200 aus den Archivquellen exzerpierten Namen von den Einwohnern des im 19. Jahrhundert zum Teschener Schlesien gehörenden Südschlesiens enthalten. Das Wörterbuch beinhaltet eine Sammlung von Anthroponymen (Personennamen), die den Prozess der Bildung und Festigung von den Funktionen der im 19. Jh. in Teschener Schlesien gebrauchten und die Stadt Teschen samt umliegenden Ortschaften, Dörfern, Kolonien und Weilern vertretenden Namen darstellen.

Die Sammlung umfasst einheimische und fremde Namen, dank denen man festsetzen konnte, was für ein Teil der Bevölkerung die in anderen Regionen des Landes geborenen Personen und andere Volkszugehörigkeit vertretenden Personen bildeten. Sie enthüllt auch aufgespeicherte Kultur der vergangenen Jahrhunderte.

Sowohl der Aufbau als auch die Struktur des Wörterbuchs nahmen sich keine bekannten anthroponomastischen Lexiken zum Vorbild. Seine durch die Spezifität der Sammlung von Personennamen bedingte Idee folgte dem gesetzten Forschungsziel und der Bezugnahme auf möglichst ausführliche Analyse des Quellenmaterials.

Zdjęcia i materiały na okładkę pochodzą z Archiwum Państwowego w Katowicach
Oddział w Cieszynie i z prywatnej kolekcji Pana Tadeusza Kopoczka.

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego dziękuje za wyrażenie zgody na publikację reprodukcji.

Redaktor Małgorzata Pogłódek

Projektant okładki i zakładki Magdalena Starzyk

Redaktor techniczny Barbara Arenhövel

Łamanie Edward Wilk

ISSN 0208-6336

ISBN 978-83-8012-862-0

(wersja drukowana)

ISBN 978-83-8012-863-7

(wersja elektroniczna)

Wydawca

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice

www.wydawnictwo.us.edu.pl

e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 56,0. Ark. wyd. 44,0.

Papier offset. III kl., 90 g. Cena 46 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: „TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

Copyright © 2016 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone







Autorka *Słownika nazwisk mieszkańców południowego Śląska XIX wieku* zgromadziła niezwykle bogaty i interesujący materiał antroponimiczny, który odzwierciedla różnorodność etniczną, językową i kulturową oraz odrębność Śląska Cieszyńskiego nawet w zestawieniu z graniczącymi z nim obszarami, tj. Górnym Śląskiem i Śląskiem Opolskim. Swoista mozaika językowa, etniczna i kulturowa znajdująca potwierdzenie w antroponimii Śląska Cieszyńskiego wymagała od Autorki niemałej wiedzy interdyscyplinarnej i językoznawczej: znajomości historii osadnictwa, uwarunkowań politycznych, społecznych i psychologicznych, szeroko rozumianej kultury, opartej przede wszystkim na wyznaniu, języków i gwar, jakimi posługiwała się ludność, oraz innych czynników determinujących kształtowanie się odrębnego językowego obrazu świata i wartości oraz synkretycznej kultury duchowej regionu. Zawarty w *Słowniku nazwisk mieszkańców południowego Śląska XIX wieku* materiał antroponimiczny może uzupełniać badania onomastów niemieckich i czeskich oraz służyć badaniom szczegółowym nad antroponimią obcą w Polsce, wskazywać kierunki i sposoby jej adaptacji w polszczyźnie. Bez wątpienia *Słownik...* będzie stanowił podstawę dalszych badań regionalnych i ogólnopolskich.

Fragment recenzji wydawniczej prof. dr hab. Zofii Abramowicz

Więcej o książce



CENA 46 ZŁ | ISSN 0208-6336
(+ VAT) | ISBN 978-83-8012-862-0